

**Тактичний Відтинок УПА
26-ий “Лемко”:
Лемківщина і Перемищина**

(Документи і матеріяли)

ЛІТОПИС УПА, том 33

LITOPYS UPA

Volume 33

**UPA TACTICAL SECTOR
26TH “LEMKO”:
LEMKIVSHCHYNA AND PEREMYSHL REGIONS**

(Documents and Materials)

Editors: Petro J. Potichnyj and Ivan Lyko

With English Introduction and Summaries

ЛІТОПИС УКРАЇНСЬКОЇ ПОВСТАНСЬКОЇ АРМІЇ
Том 33

**ТАКТИЧНИЙ ВІДТИНОК УПА
26-ий “ЛЕМКО”:
ЛЕМКІВЩИНА І ПЕРЕМИЩИНА**

(Документи і матеріали)

Редакція: Петро Й. Потічний та Іван Лико

З англійським вступом і резюме

Видання
ОБ'ЄДНАННЯ КОЛИШНІХ ВОЯКІВ УПА В США І КАНАДІ
та
ТОВАРИСТВ КОЛИШНІХ ВОЯКІВ УПА
ІМ. ГЕН. ХОР. ТАРАСА ЧУПРИНКИ В США І КАНАДІ

Літопис Української Повстанської Армії
Редагує Колегія
Відповідальний редактор: Петро Й. Потічний

Copyright: © 2001 by Litopys UPA
ISBN: 0-920092-48-9

© 2001 ТзОВ "Літопис УПА"
ISBN: 966-95674-0-8

Обкладинка роботи
мистця Мирона Левицького

Cataloguing in publication data:

Taktychnyi Vidtynok UPA, 26-yi "Lemko", Lemkivshchyna i Peremyshchyna :
Dokumenty i materialy — [UPA Tactical Sector 26th "Lemko"] / redaktsiia Petro
J. Potichnyi i Ivan Lyko. — Toronto: V-vo Litopys UPA, 2001.

900 p.: 117 ill., 24 cm. —
(Litopys Ukrain's'koi Povstans'koi Armii; t. 33)

Includes bibliographical references.
ISBN: 0-920092-48-9

1. Ukrain's'ka povstans'ka armiiia — Tactical Sector 26th "Lemko".
2. Lemkivshchyna and Peremyshl — Ukraine. I. Potichnyj, Petro J. 1930 —
II. Lyko, Ivan. III. Series

D803 U5 S35 [DK508 .79 L5 t. 33]

*Фундатором цього тому “Літопису УПА”
є син Ярославицини, довголітній член ОУН,
в’язень Берези Картузької,
воїн І-ої УД Української Національної Армії,
активний громадський та церковний діяч
бл. п. Володимир Гоцький*

** 3.10.1909 Острів, Ярославицина – † 11.02.1994 Лондон, Англія*

Тактичний Відтинок – “Лемко”

Тактичний Відтинок УПА – “Лемко” постав під кінець німецької окупації. Тоді також переведено реорганізацію структури ОУН. Ще раніше, зі створенням УВО постала також Перемиська округа УВО, якій були підпорядковані повітові команди УВО. В 30-х роках ОУН перейняла апарат УВО, але організаційний поділ залишився таким самим аж до вересня 1939 р. й поділу Польщі. За першої радянської окупації Перемиська округа охоплювала територію, що лежала в межах кордонів УРСР. Для Сяніччини і Ярославщини, які знайшлися під німецьким контролем, створено тоді дві підпільні округи.

Після відступу радянських військ у 1941 р. й повної окупації українських земель Німеччиною створено окрему Перемиську область, яка охоплювала теж і Лемківщину. Ярославщина тоді стала частиною Львівської області. Коли наприкінці 1943 р. (формально у січні 1944 р.) командування УНС створювало при областях воєнні округи, було утворено й 6-ту Перемиську ВО “Сян”.¹

У серпні 1944 р. утворено військовий штаб УПА-Захід “Карпати” (ВШ УПАЗ “Карпати”), якому підлягала також 6-та ВО “Сян”. Невдовзі цей військовий штаб заступила 4-та ВО “Говерля”, яка перед тим охоплювала Станиславську область.

Наприкінці 1944 р. відбулася реорганізація підпільної адміністрації і проведів ОУН. Попередній поділ на краї, області, округи та повіти замінено новою структурою. Новим, трохи меншим краям підлягали округи, що ділилися на надрайони і райони. У зв’язку з тим Перемиську область було перейменовано на округу. В цей сам час, колишню ВО УПА “Сян” перейменовано на ТВ “Лемко”.²

Навесні 1945 р. було створено підпільний Закерзонський Край³, до якого ввійшли всі українські етнічні землі Польщі. Перемиська округа ОУН стала 1-ю округою з двома надрайонами: “Холодний Яр”

¹ Дивись згадку про накази ч. 1, 2, 3 ВШ УПАЗ “Карпати” від 22, 27 і 28 серпня 1944 р. в справі підготовки військ УПА до переходу фронту, підписані Шефом Штабу Б.А. Богунем. *Літопис УПА*, т. 13, Торонто, 1986, ст XII. Тут варто додати, що на наказ “Шелеста” відділи УНС прийняли назву УПА під кінець травня 1944 р.

² Про ці зміни інформував М. Онишкевича к-р “Вороний” у січні 1945 р. *Miroslaw Onyszkewicz, Protokół przesłuchania podejrzanego, 21.05.1948 р. The Peter J. Potichnyj Collection on Insurgency and Counter-Insurgency in Ukraine*, Roberts Library, University of Toronto, далі цитується, як Протокол переслухання.

³ Провід Закерзонського Краю складався з наступних осіб: Ярослав Старух (“Стяг”) – Краєвий провідник; Петро Федорів (“Дальнич”) – Референт СБ та Перший заступник; Василь Галаса (“Орлан”) – Референт пропаганди та Другий

(Перемисьщина)⁴, та “Бескид” (Лемківщина)⁵. З цієї останньої опісля виділено надрайон “Верховину”, який охоплював Західну Лемківщину.⁶

З колишніх земель, які колись були частиною Львівської області ОУН (Ярославищина, Любачівщина, Томашівщина, Грубешівщина, Холмищина та Підляшшя), створено 2-гу Округу (з надрайоном “Батурин”), і 3-тю Округу (з двома надрайонами “Левада” та “Лиман”). Обі округи також увійшли у склад “Закерзонського Краю”. В тому самому часі при ньому знову відновлено 6-ту ВО “Сян”, яка тим разом охоплювала територію цілого Закерзоння, й до якої входили три ТВ УПА, а саме: “Лемко” (26-й ТВ УПА), який вже існував, “Бастіон” (27-й ТВ УПА) і “Данилів” (28-й ТВ УПА), яких щойно виділено з колишньої Львівської ВО-2.⁷

заступник; Мирослав Онишкевич (“Богдан”, “Білий”, “Олег”, “Орест”) – Референт військовий, Командир 6-ї ВО УПА “Сян”. Цікаво, однак, що членом Краєвого проводу він став щойно в січні 1946 р., коли був про це офіційно повідомлений “Стягом” на відправі в бункрі “Григора” – Провідника 1-ої Округи. *Там же*, 21.05.48 р.

⁴ Провідником Надрайону був Петро Кавула (“Руслан”, “Тарас”, “Троян”, “Сотка”, “М”, “Р-зет”, “100”), від 1945 р. до серпня 1947 р. Повний склад членів Надрайону подається у книзі *Лемківщина і Перемисьщина – “Холодний Яр”, “Бескид”, “Верховина”. Політичні звіти*, яка підготовляється.

⁵ Провідником Надрайону був Микола Радейко (“Крим”, “Зорич”) від червня 1945 р. до березня 1946 р. і Степан Голяш (“Мар”, “Мартин”, “12”) від березня 1946 р. до серпня 1947 р. Повний склад Надрайону подається у книзі *Лемківщина і Перемисьщина – “Холодний Яр”, “Бескид”, “Верховина”. Політичні звіти*, яка підготовляється.

⁶ Провідником Надрайону був Степан Ярошевич (“Роберт”), від вересня 1946 р. до січня 1947 р. та Ірина Камінська (“Христя”), від січня до серпня 1947 р. Повний склад Надрайону подається у книзі *Лемківщина і Перемисьщина – “Холодний Яр”, “Бескид”, “Верховина”. Політичні звіти*, яка підготовляється. До 1-ої Округи ОУН належали повіті: Перемисьль, Лисько, Сянік, Березів, Кросно, Ясло, Горлиці, Новий Санч.

⁷ Для чіткості образу варто додати, що на території кожного ТВ чи Надрайону, крім відділів УПА, існували й інші бойові одиниці. Наприклад, існували бойвки Служби Безпеки (СБ), які через Районового і Надрайонового провідників СБ були підпорядковані Крайовому Проводові ОУН. На деяких теренах, в межах певного часу, існували ще й т. з. Адміністративні бойвки (АБ). Вони також були підпорядковані тереновій мережі ОУН, але, на відміну від СБ, їх завданням подекуди було вдержувати кур’єрські лінії (хоч для цього також існували спеціальні групи), і дбати про порядок в межах терену – щось на зразок звичайної поліції. Друга різниця між АБ і СБ – це те, що АБ існували порівняно недовго і радше спорадично, тимчасом як СБ була постійною організацією. В акціях, які проводила УПА, брали участь бойвки СБ, але тоді вони повністю підпорядковувалися командуванню УПА (а інколи навпаки). Петро Й. Потічний, *“Українське підпілля в Перемисьщині”*, в книзі Степан Заброварний, ред., *Перемисьль і Перемисьька земля протягом віків*. Перемисьль – Львів, Наукове Товариство ім. Т. Шевченка в Польщі, Видавнича рада в Перемисьлі, 1996, ст. 195-206.

З трьох ТВ УПА, тільки “Лемко” мав два курені: “Перемиський” і “Лемківський”, результат поділу колишнього “Лемківського загону”, який під командою “Рена” перейшов фронт і був розчленований на два курені, один з них Перемиський, під невдалим командуванням “Евгена”. Після повернення в терен своїх дій, відділи обох куренів були демобілізовані і зойно на протязі 1945 р. їх знову реактивізовано.⁸

Командиром 6-ї ВО УПА “Сян” призначено Мирослава Онишкевича в жовтні 1945 р. на зустрічі з к-ром УПА-Захід “Шелестом” у Станіславівщині, який також повідомив його, що ВО “Сян” матиме 3 Тактичні Відтинки.⁹

⁸ “УПА на третьому етапі” (Історія Лемківського загону. Серпень 1944 – Червень 1945). *Akty sprawy M. Onyszkiewicza, The Peter J. Potichnyj Collection on Insurgency and Counter-Insurgency in Ukraine*, т. 7, ст. 142-171, далі цитується як The Peter J. Potichnyj Collection; М. Ріпецький, “Історія куреня Рена. Спогади”; “Відпис оперативних звітів Надрайону Бескид за час ормоб. дійсності”. Там же, т. 5, ст. 202-203; “Відпис оперативних звітів Надрайону “Холодний Яр” за час ормоб. дійсності”. Там же, т. 6, ст. 178-181. Важливим чинником в реорганізації УПА на території ТВ “Лемко” була інспекція ген. Дмитра Грицяя (“Перебийноса”) і Дмитра Маївського (“Косара”) в листопаді 1945 р. Ген. Д. Грицяй протривився демобілізації відділів УПА, яка була переведена, здається, з ініціативи теренової сітки, в ситуації де була потрібна оборона українського населення проти примусового виселення до СРСР, та нападів на українські оселі різних польських банд. Він зарядив реорганізацію ТВ “Лемко”, яку закінчив сот. Мирослав Онишкевич. Інформації про інспекцію ген. Д. Грицяя подав М. Ріпецький, в листі з 25 квітня 1982 р. до редакції “Літопису УПА”. Дивись *Літопис УПА*, т. 13, ст. XIII. Тут варто додати, що існувала певна напруга поміж підпільною сіткою ОУН та відділами УПА, командири яких підпорядковувалися тільки військовим зверхникам, а підпільну сітку вважали запіллям.

⁹ Мирослав Онишкевич (“Богдан”, “Орест”, “Білий”, “Олег”) почав працювати над організацією відділів УНС ще на переломі 1942-43 рр., коли Петро Дужий, який також походив з Угнова, навязав йому контакт до “Андрієнка”, який тоді був Референтом військовим Проводу ОУН. Обласний провідник ОУН у Львівській області “Скала”, призначив його ормобом з завданням організувати військові команди в округах. Львівська область мала чотири округи – Львівську, Золочівську, Рава-Руську та Сокальську. Коли в липні 1943 р. на наказ “Андрієнка” почали організовуватись відділи УНС, Онишкевича відряджено в північні округи, а саме: Рава-Руську і Сокальщину, де з початком січня 1944 р. він зорганізував і вишколив дві сотні УНС. В лютому і березні його брат Тарас Онишкевич (“Галайда”), який був обласним провідником СБ у Львівській області, також зорганізував окрему сотню. Під кінець березня з цих відділів створено курінь під командою “Галайди”, який зробив акцію на Острів. В цій акції його брат Тарас був важко ранений і помер. Команду куреня перебрав М. Онишкевич. В половині травня 1944 р. з допомогою Окружного провідника ОУН Рави-Руської “Карпа” Онишкевич зустрівся з “Шелестом”, що прийшов на місце “Андрієнка”, який повідомив його, що його призначено заступником к-ра ВО-2 “Вороного”. На цьому становищі він проходив фронт 18-20 липня 1944 р. біля Рави-Руської, а опісля повернувся на ці самі території. У січні 1945 р. “Вороний” повідомив його про реорганізацію терену на Тактичні Відтинки та створення ТВ “Бастіон” і ТВ “Данилів”. В березні з доручення

В листопаді 1945 р., перейшовши на терен Польщі, Онишкевич зустрів “Рена” й офіційно підтвердив його командиром ТВ “Лемко”, а дещо пізніше в тому ж місяці, назначив “Коника” його заступником.¹⁰

Від самого початку М. Онишкевич приділяє дуже багато уваги організаційним та вишкільним справам відділів, які знайшлися під його командою. Хоча із-за браку кваліфікованих кадрів він сам ніколи не мав функціонуючого штабу, крім писаря-архівара (“Камінь”) та особистої охорони й кур’єрів (“Юрко”, “Сталевий”, “Богдан”, “Максим”, “Самбо”), але зате настоював, що всі команди ТВ, як і поодиноких відділів, повинні мати функціонуючі почоти.¹¹

Почот ТВ “Лемко” складався з к-ра, його заступника (к-р Перемиського куреня), професійного кресляра, вишкільного старшини, та писаря і канцелярських сил.¹²

Почот куреня був також дуже малим і складався з к-ра та його охорони, курінного лікаря, курінного політвиховника та курінного капеляна.¹³ Заступником курінного завжди рахувався к-р 1-ої сотні. Курінний почот був в повному складі тільки на час з’єднаних дій куреня. У більшості випадків курінний та його охорона перебували в постійному русі поміж відділами, що належали до його команди.

Почот кожної сотні, натовість, складався з к-ра, бунчужного

“Вороного” він повідомив “Залізняка” та “Ягоду” про призначення їх командирами відтинків. В кінці березня за наказом “Шелеста” він був звільнений з поста заступника к-ра ВО-2 з інструкцією якнайшвидше зголоситися до к-ра УПА-Захід. Це йому вдалося зробити шойно в жовтні 1945 р. На цій зустрічі “Шелест” повідомив його, що він призначений к-ром 6-ї ВО Група “Сян”, яка складатиметься з трьох ТВ й передав ним письмо до Провідника Закерзонського Краю “Стяга” інформуючи про це призначення. В листопаді 1945 р., після переходу на терени Закерзоння, він офіційно почав діяти як к-р ВО.

¹⁰ *Протокол переслухання, 21.05.48р.* Командири ТВ “Бастіон” (“Залізник”) та ТВ “Данилів” (“Ягода”) були повідомлені Онишкевичем про їхнє призначення к-рами ТВ ще в березні 1945 р. коли він ще був заступником к-ра ВО-2 “Вороного”. Треба додати, що “Рен” і “Залізник” залишилися до кінця дій УПА на Закерзонні. На місце “Ягоди”, який загинув, призначено пізніше Володимира Сорочака (“Ворон”, “Беркут”). Там же.

¹¹ ВО “Сян” навіть не мала Шефа штабу. Щоправда, всі накази і інструкції підписувались к-ром ВО та “Дубровником”, як Шефом штабу, але це був другий псевдонім “Залізняка”, використовуваний в цих цілях, хоча “Залізник” цієї функції ніколи не виконував. *Протокол переслухання, 09.03.48 р.*

¹² До травня 1945 р. Військовим референтом (Орг. Моб.) при Надрайоні “Бескид” був пор. “Скала”, який був родом з Закарпаття. На його місце прийшов “Рен”.

¹³ Курінним політвиховником від травня 1945 до серпня 1947 року був Микола Фриз (“Вернигора”), який був Референтом пропаганди при Надрайоні “Бескид”. Курінним капеляном був о. “Яворенко”.

(шефа сотні), інтенданта, політвиховника, медика, к-ра полевої жандармерії та зв'язкових. Заступником сотенного вважався к-р 1-ої чоти, або спеціально призначена особа з почоту.

Онишкевич також настоював на чіткому звітуванні. Тому кожний відділ Групи “Сян” був зобов'язаний вислати до ТВ місячні звіти з діяльності відділу, які склалися з 7-ох частин: 1. Оперативного звіту (боеві дії відділу з ситуаційними схемами); 2. Інформативного звіту (військова розвідка про сили та рухи ворога); 3. Харчування відділу; 4. Умундирування відділу; 5. Озброєння відділу; 6. Вишкільний стан відділу (військовий і політвиховний); 7. Внески та побажання відділу.¹⁴ Крім цього бунчужний кожної сотні був зобов'язаний вести: 1. Течку звітів; 2. Течку наказів; 3. Касову книгу та 4. Книгу продуктово-товарову. Також кожна сотня повинна була мати свій архів в якому переховувано місячні звіти, накази та вище згадані книги. Сотенний, бунчужний, політвиховник, а також декотрі з чотових вели денники, в яких в дуже стислому виді реєстровано всі дії відділу або підвідділу. Дуже часто цю хронологію вживано пізніше для звітування або для мемуарів, як це видно зі спогадів Модеста Ріпецького та Михайла Озимка, що поміщені у цій книзі.

На базі звітів поодиноких відділів к-р ТВ був зобов'язаний зробити загальний місячний звіт і вислати його до ВО.¹⁵ Він також повинен був вдержувати архів в якому мали бути місячні звіти, звіти окремих відділів, накази (прихідні та вихідні), листування тощо.

Архів ВО з самого початку був частинно переховуваний при ТВ “Бастіон” у “Залізняка”, а частинно у “Заруби” (Районовий провідник 5-го району в 2-ій окрузі), через якого він також вдержував контакт зі “Стягом”.¹⁶ Щойно осінню 1946 р. матеріяли архіву були посортовані у кривці Онишкевича, який для цієї роботи заангажував “Каменя” та якому доручив на базі звітів підготувати списки поляглих вояків ВО “Сян”. Архіви ВО були складені у спеціальну скриню, яку закопано у південному коридорі кривки, що знаходилася під стодолюю греко-

¹⁴ “Вказівки як належить писати військовий місячний звіт”, 30.08.45 р. “Рен” з пізнішою аprobanteю “Білого” (Онишкевича).

¹⁵ ТВ “Лемко” завжди пересилав 7 примірників місячного звіту писаних на машинці, кур'єрами сітки ОУН прямо до “Стяга”, від якого один примірник передавано к-ру ВО. З ТВ “Бастіон” та “Данилів” приходили по одному рукописному примірнику прямо до к-ра ВО і він, після прочитання, висилав їх до “Стяга”, де вони переписувались на машинці і опісля висилались до “Шелеста” – к-ра УПА-Захід. Цей спосіб пересилання звітів був усталений між Онишкевичем та “Шелестом” на їхній зустрічі в листопаді 1945 р. *Протокол переслухання, 21.05.48 р.*

¹⁶ Там же.

католицького приходства о. Олексія Колянківського в с. Дениська в пов. Томашів Люблинський.¹⁷

Варто також згадати, що компетенції к-ра ВО були дуже точно окреслені. Він мав право організувати нові відділи, затверджувати к-рів сотень, та проєктів на к-рів ТВ, надавати ступені до Старшого Вістуна, вносити до “Замку” проєкти авансів до вищих ступенів, признавати зірки за поранення та уділяти похвали, перекидати відділи УПА у своєму терені і видавати к-рам ТВ і відділів всякого роду накази та інструкції відносно тактичних дій УПА в терені.¹⁸ Однак всі інструкції й накази про дії УПА в терені були завжди узгоджені з Краєвим провідником “Стягом”, і спеціально ці, які мали за мету перешкодити виселенню українського населення.¹⁹ Свої функції Онишкевич виконував дуже сумлінно і крім письмових звітів він старався особисто інспектувати відділи УПА своєї ВО.²⁰ Також, коли весною 1947 р. штафетні лінії ОУН, які вживали теж і відділи УПА, почали рватися, він наказав “Залізнякаві” нав’язати контакт з ТВ “Лемко” і “Данилів”, з інструкціями створити окремі зв’язкові лінії УПА.²¹

¹⁷ Там же, 21.04.48 р. та 26.04.48 р. Архів цей віднайдено функціонерами Міністерства Безпеки у 1948 р. й залучено у слідчу справу Мирослава Онишкевича. Євген Місило твердить, що всі особи, пов’язані з цим архівом, уже не живуть. “Камінь” (здається Григорій Кудрик) був засуджений на кару смерті 8 жовтня 1947 р. в Томашові Люблинському і страчений 5 листопада того ж року в Замості. Отця Олексія Колянківського вивезено у концтабір в Явожні й засуджено до ув’язнення за допомогу УПА. Опісля, 27 липня 1953 р., його замордували ключники в’язниці в Штумі, впопивши його у бочці з протипожежною водою. Євген Місило, ред., *Повстанські могили. Пропамятна книга впадших на полі слави вояків Української Повстанської Армії-Захід, 6-ї Воєнної Округи “Сян”, Тактичних Відтинків “Лемко”, “Бастіон”, “Данилів” (1944-1946)*. Варшава-Торонто, Український Архів і Літопис УПА, 1995, т. 1, ст. 31.

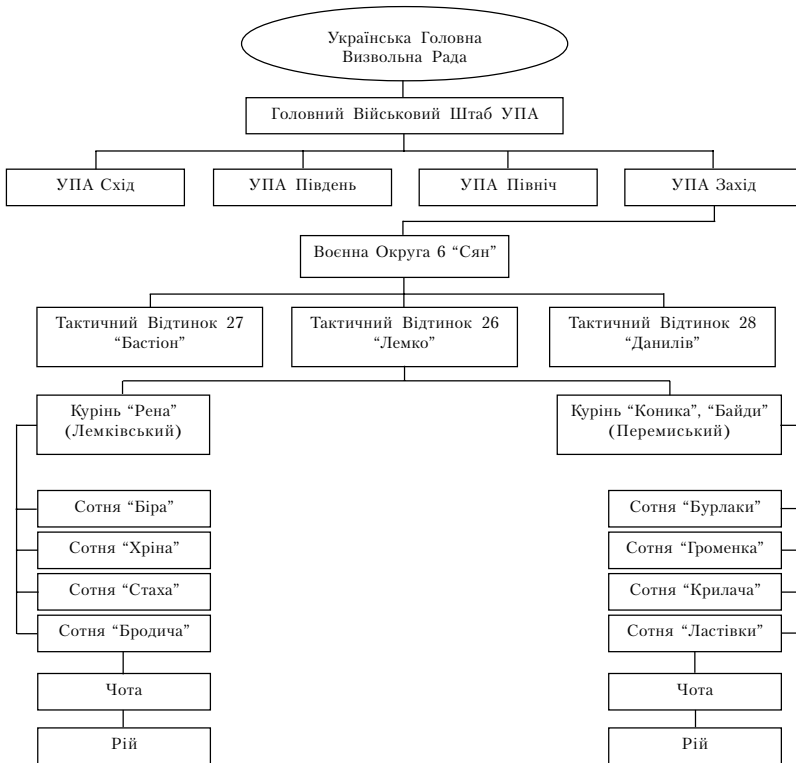
¹⁸ *Протокол переслухання 14.04.48 р.*

¹⁹ Там же. Варто додати, що на місцях такі узгодження поміж командирами відділів та політичними провідниками не завжди існували, що дуже часто спричиняло різні конфлікти і суперечки, як це видно на прикладі к-ра “Хріна”, на що звертав увагу також і сам Онишкевич.

²⁰ На теренах ТВ “Лемко” він був два рази. У листопаді 1945 р. та в січні-березні 1946 р., коли проводив інспекцію обох куренів. Перебуваючи на Лемківщині, він зустрівся з к-ром “Мироном” і наказав йому повернутися з його відділом на терені УРСР. В тому часі він також реферував справи польових судів, які до того часу не були повністю унормовані. Тоді встановлено, що польовий суд повинен складатися з прокуратора, оборонця та трьох членів. Його присуд міг бути: “козацький суд”, упізнання, нагана, кара смерті, або кара смерті з реабілітацією. В тому часі він також обговорив з “Реном” організацію підстаршинської школи, яка пізніше літом 1946 р. діяла в Перемищині як Підстаршинська Школа ім. полк. “Коника”. *Протокол переслухання 22.05.48 р.* Він бажав знову повернутися в терен дій ТВ “Лемко” в грудні 1946 р., але на пораду “Стяга”, який вважав цей терен небезпечним в тому часі, він туди не повернувся. *Протокол переслухання 28.05.48 р.*

²¹ Там же.

У схемі, яка слідує, подано організаційну структуру ТВ “Лемко”:

В цьому томі зібрані документи і матеріали, які відносяться до ТВ УПА “Лемко”, під командою май. УПА Василя Мартина Мізерного (“Рена”), який входив у склад 6 ВО УПА “Сян” під командою май. Мирослава Онишкевича (“Ореста”). Один із цих куренів, “Перемиський”, був під командою полк. УПА “Коника”, а після його смерті у 1946 році, під командою май. УПА Петра Миколенка (Миколи Савченка) (“Байди”). Другий, “Лемківський”, за цілий час свого існування був під командою май. УПА В.М. Мізерного (“Рена”), який також командував Тактичним Відтинком УПА “Лемко”. Більшість документів цього тому походять з Колекції ім. Петра Й. Потічного про Підпільну та протипідпільну боротьбу в Україні, що міститься при Університеті Торонто. Деякі документи походять з Архіву ЗЧ ОУН або з приватної колекції п. Степана Голяша (“Мара”), який виконував функції Надрайонового Провідника в Надрайоні “Бескид” й зумів перенести на Захід багато із своїх звітів. Спогади д-ра М. Ріпецького (“Горислава”) були передані ним, а спогади Михайла Озимка (“Залізняка”) отримано від його дружини за посередництвом п. Юліяна Котляра (“Левка”).

Книга складається з шести розділів, кожен з яких відзеркалює різні аспекти діяльності цього Тактичного Відтинка. У першій частині подані інформації про історію т. зв. “Лемківського” куреня, почавши з його організації в осені 1944 року, перехід фронту, повернення на Закарпаття, реорганізацію та дії в 1945 році. Документ “УПА на третьому етапі” говорить про ситуацію, в якій знайшлися відділи УПА в час переходу фронтів, а в тому також і про дії “Лемківського” загону, а опісля “Лемківського” куреня в часі між серпнем 1944 та червнем 1945 року.

Важливим документом, який насвітлює історію цього куреня, треба вважати спогади д-ра М. Ріпецького (“Горислава”), який був не тільки членом цього бойового з’єднання, але й особисто причинився до його організування. Опісля д-р М. Ріпецький очолював СБ Надрайону “Бескид” аж до остаточного виходу рейдом до Західної Німеччини у 1947 році. Решта документів цього розділу – це “Загальний звіт по жовтень 1945 р.”, з деякими застереженнями сот. М. Онишкевича (“Білого”), який дає перегляд дій бойових відділів по місяць жовтень 1945 року, “Оперативні звіти поодиноких відділів” за січень-листопад 1945 року, написаний командиром ТВ УПА “Реном”, “Відписи оперативних звітів Надрайонів “Бескид” та “Холодний Яр”, два документи незаних авторів за 1945 рік, які розповідають про реорганізацію відділів УПА в тому часі, рукописний звіт з ТВ “Лемко” незнамого автора та письмо “Друзе Командир!” сот. М. Онишкевича (“Білого”), правдоподібно, до

його зверхника к-ра “Шелеста”, в якому він інформує його про переведену ним інспекцію відділів УПА ТВ “Лемко”.

Матеріали цієї частини дають наглядний образ проблем організаційного та військового аспектів, які заіснували на території ТВ УПА “Лемко”.

В другій частині книги поміщені виключно “Оперативні звіти” к-ра ТВ “Лемко” до к-ра ВО УПА 6 (“Сян”), сот. Мирослава Онишкевича (“Ореста”). Ці звіти охоплюють найбільш активний період дій УПА на цьому терені, а саме час між груднем 1945 року і липнем 1946 року. Всі вони опрацьовані дуже професійно й крім детальних описів значніших боїв з ВП, ілюстрованих “Оперативними схемами”, подають важливі деталі про стан, вишкіл, успіхи й неуспіхи, старшинський і підстаршинський склад, свої та ворожі втрати. Інформації про втрати ворога в більшості випадків, це лише приблизні оцінки й тому їх треба брати з певною дозою скептицизму. Зате свої втрати в людях і в вивінуванні, особистий та моральний стан відділів, дає нам точний образ ситуації, в яких діяли сотні УПА цього Тактичного Відтинка.

У третій частині подані оперативні звіти поодиноких відділів, що діяли на цьому терені. Вони походять з часу між серпнем 1945 по березень 1947 років. Більшість з цих звітів описують дії відділів УПА на Лемківщині (відділи “Хріна”, “Мирона”, “Дідика”, “Бродича”, “Стаха”), але між ними знаходяться також цікаві документи різних акцій та боїв УПА на території Перемищини, як акція на м. Бірча та Кузьмину у жовтні 1945 року, бій у с. Явірник Руський у липні 1946 року та капітуляція пвд. УПА у серпні 1945 р. в окруженій кривівиці, крім пвх. “Лагідного” (Лева Футали), який не тільки не здався, але за свою геройську поставу та рани був відзначений Золотим Хрестом Бойової Заслуги 2-ї Кляси. Тут також подані Хроніки відділів 94а (“Бурлаки”) та 96а (“Крилача”), хоча вони неповні й часово непокривають існування та дії цих відділів.²²

В четвертому розділі зібрані деякі накази, інструкції, вказівки, листування к-ра ВО УПА 6 (“Сян”) з к-ром ТВ “Лемко”, к-рами сотень “Громенком”, “Бурлакою”, “Хріном” та проекти посмертних номінацій вояків УПА, відзначень та признання зірок за поранення воякам ТВ “Лемко”. Дуже цікавими треба вважати супровідні листи к-ра ТВ

²² Більш детальну інформацію про “Перемиський курінь” можна знайти в книгах, Літопис УПА, Перемищина – Перемиський курінь. Книга перша – Денник відділу “Бурлаки” (Володимира Щигельського), “Ударники” 4, 94а). т. 13, Торонто, Літопис УПА, 1986, та Літопис УПА, Перемищина – Перемиський курінь. Книга друга – Денники сотні “Крилача” (Ярослава Коцьолка, “Ударники-6”, 96 а.), т. 14, Торонто, Літопис УПА, 1987 р.

“Рена” до к-ра ВО “Олега” (“Ореста”, “Білого”), бо вони вказують на періодичність та характер звітування. “Вказівки як писати військовий місячний звіт”, написані правдоподібно “Реном”, але апробовані к-ром ВО “Сян”, вказують на високу організованість та дисципліну відділів УПА цілого Закерзонського Краю. Одним із найважливіших наказів треба вважати “Наказ усім командирам відділів УПА, боївок та інших збройних частин на терені ВО-6”. Цей наказ від 9 вересня 1945 року, та його додаток з цієї самої дати, підписаний “Ліром” (Ярославом Старухом), найвищим політичним зверхником Закерзонського Краю, дає чіткі інструкції і завдання відділам УПА всіма силами перешкодити виселенню українського населення до СРСР, а де це неможливо зробити, знищити всі українські села й тим самим не допустити до їх заселення польськими переселенцями. Цікавими треба вважати інструкції про використання переселеної акції для легалізації хворих членів підпілля та перекинення їх у східні райони України. Не менш важливою треба вважати заборону палити польські села, як також старатися “надати акції протибольшевицький, а не протипольський характер”.

Далі йдуть Накази к-ра ВО “Сян” сот. М. Онишкевича (“Ореста”) та к-ра ТВ “Лемко” май. Василя Мартина Мізерного (“Рена”). Надзвичайно цікавим з погляду військової дисципліни є “Наказ ч. 3” від 1946 року к-ра ТВ “Лемко”. В ньому вичислені деякі надуживання окремих вояків та командирів по відношенні до “цивільної сітки”, українського та польського населення, та вимога ставити під польовий суд всіх дезертирів а також тих членів підпілля, які займаються, грабежами, мародерством та п’янством. Наказ наголошує потребу більшої конспірації та обов’язки командирів і стрільців супроти вбитих та ранених друзів в бойових акціях та сутичках. Цей наказ також регулює дисциплінарні кари та звітування к-рів відділів, бо як зазначено в Наказі: “...місячний військовий звіт є не лише відзеркаленням вміння військової штуки к-ра вд., чи пвд., але взагалі його праці та праці його вд., а що найголовніше – є джерелом для історії визвольних змагань УПА. Звіти ці повинні бути писані так, щоби з них можна було довідатися про всі зусилля вояків УПА, що їх вони вложили під будову УССД”.

У п’ятій частині подані звіти про рейди УПА на терені ТВ “Лемко”, як, наприклад, по Криниччині, Словаччині, на польських теренах Перемищину, та спогад про Великий Рейд частин УПА до Західної Німеччини у 1947 році, написаний чотовим сотні “Громенка” Михайлом Озимком (“Залізник”).

Звіт з рейду по Криниччині не тільки подає цікаві інформації про стан українського населення цього терену в місяцях листопад-грудень 1945 року та детальний опис сіл після виселеної акції, але також

говорить про важкі організаційні питання, які підпілля мусить розв'язати на цьому, найбільш віддаленому на захід клаптику української землі.

Після цього йдуть детальні звіти к-рів “Мирона”, “Кармелока” та “Тараса” (“Ударник-6”) про рейди УПА на Словаччині. Допис про зустріч вд. “Хріна” з вояками й командирами Чехословацької Армії, рейди пвд. сотні “Громенка” по польських теренах Перемищани.

Спогад к-ра пдв. Михайла Озимка (“Залізняка”) цінний тим, що повністю відображує скрутну ситуацію, в якій опинились відділи УПА під час та після Акиї “Вісла” на терені ТВ “Лемко”. “Залізник” закінчує свої спогади датою 30-го червня 1947 року, описавши детально 28 днів рейду відділу “Громенка” по Словаччині та важкі переживання всіх членів відділу, який після затьяжних боїв з ВП та постійних переслідувань Чехословацьких відділів, хоч і з великими втратами (з 140 членів відділу, тільки 36 вояків в організованому порядку дійшло до мети), але довершив свій рейд, здаючи свою зброю окупаційним властям США в Німеччині 11 вересня 1947 року.

У шостій частині книги подані документи, що вказують на те, як розв'язували питання виховання військових кадрів в УПА, підстаршинського складу. Документи Пістаршинської школи ім. полк. “Коника” висвітлюють програму 6-тижневих навчань цієї школи, список учасників школи, висліди іспитів та льокати випускників школи, як також її боевих дій, між іншим, проти підстаршинської школи ВП.

Матеріал книги дає цікавий та всесторонній погляд на ситуацію у ТВ УПА “Лемко” та дії обох куренів УПА на цій території.

✂ ✂ ✂

Редактори книги вдячні членам Лемківської Комісії, п. Степанові Голяшу, д-ру Модесту Ріпецькому та п-ні Ірені Камінській за їхні вартісні сугестії та поради.

Петро Й. Потічний
Іван Лико

✂ ✂ ✂

Tactical Sector-“Lemko”

The Tactical Sector – “Lemko” was organized at the end of the German occupation. The organizational structure of the OUN was also reorganized at that time. Somewhat earlier with the founding of the Ukrainian Military Organization (UVO), came into being also the Peremyshl Okruha UVO, to which County Commands were subordinated. In 1930s the OUN took over the organizational apparatus of the UVO, but the organizational structure remained the same until September 1939 and the division of Poland. During the first Soviet occupation (1939-1941) the Peremyshl Okruha was limited to the territory that found itself within the borders of the Ukrainian SSR. The Sanok and Iaroslav regions, that were now under the German control two new underground Okruhas were created.

After the Soviet retreat in 1941 and the full occupation of Ukrainian lands by Germany, a new Peremyshl Oblast was created which also included Lemkivshchyna. Iaroslav region was then incorporated into Lviv Oblast. When at the end of 1943 (formally in January 1944) the Command of the Ukrainian People’s Defense (UNS) organized Military Okruhas in various Oblasti, the 6th Peremyshl Military Okruha “Sian” was created.¹

In August 1944 the Military Command UPA-West “Karpaty” (VSh UPAZ Karpaty) was created to which the 6th Military Okruha “Sian” was subordinated. Soon this Military Command was replaced by the 4th Military Okruha “Hoverlia”, which until that time covered also Stanislaviv oblast.

At the end of 1944 the reorganization of underground administration as well as of OUN leaderships took place. Former division of the country into krai, oblast, okruha, povit were replaced by a new structure. The smaller Krai became divided into Nadraion and Raion. In this connection the Peremyshl Oblast was renamed into Okruha. At the same time the former UPA Military Okruha was renamed Tactical Sector (TV) “Lemko”.²

In the spring of 1945 Zakerzonskyi Krai³ was created which encompassed all Ukrainian ethnographic territories of Poland.

¹ See the mention of Orders 1,2,3 of VSh UPAZ “Karpaty” from 22d, 27th and 28th August 1944 concerning the preparation for the UPA forces to cross the frontlines, signed by the Chief of Staff B.A. Bohun. *Litopys UPA*, vol. 13, Toronto, 1986, p. XII. It is worthwhile to add here that by the Order of “Shelest”, all units of the UNS at the end of May 1944 adopted the name UPA.

² Myroslav Onyshkevych was informed about these changes by Commander “Voronyi” in January 1945. Mirosław Onyszkiewicz, *Protokół przesłuchania podejrzanego*, 21.05.1948. *The Peter J. Potichnyj Collection on Insurgency and Counter-Insurgency in Ukraine*, Roberts Library, University of Toronto henceforth cited as *Protokół przesłuchania*.

³ The leadership of the Zakerzonskyi Krai consisted of the following persons: Iaroslav Satrukh (“Stiah”)-Krai Leader; Petro Fedoriv (“Dalnych”)-Chief of SB (Security Service)

The Peremyshl Okruha OUN became the First Okruha with two Nadraions, “Kholodnyi Iar” (Peremyshl region)⁴, and “Beskyd” (Lemkivshchyna)⁵. The Nadraion “Verkhovyna” which encompassed the Western Lemkivshchyna was delimited from “Beskyd” in 1946.⁶

From the former territories that were part of the Lviv OUN Oblast (Iaroslav, Liubachiv, Tomashiv, Hrubeshiv, Kholm and Pidliashshia), two Okruhas were created, the Second Okruha (with Nadraion “Baturyn”), and the Third Okruha (with two Nadraions “Levada” and “Lyman”), which also became a part of the Zakerzonskyi Krai. At that time the Sixth Military Okruha (VO) “Sian” was broadened to encompass the territory of the Zakerzonskyi Krai, with three UPA Tactical Sectors (TV), “Lemko” (26th TV), which already existed, and “Bastion” (27th TV) and “Danyliiv” (28th TV), which were formerly a part of the Lviv UPA Military Okruha – 2 (VO-2).⁷

Of the three Tactical Sectors, only the TV “Lemko” had two Battalions (Kureni), Peremyshl Battalion and Lemko Battalion. Formerly they were part

and Deputy Leader; Vasyl Halasa (“Orlan”)-Chief of Propaganda and Second Deputy; Myroslav Onyshkevych (“Bohdan”, “Bilyi”, “Oleh”, “Orest”)-Military Chief and Commander of the 6th UPA MO “Sian”. It is interesting to note that M. Onyshkevych became a member of Krai Leadership only in January 1946, when he was officially notified by “Stiah” during the meeting in the bunker of “Hryhor”, The Leader of the First Okruha. Ibid., 21.05.1948.

⁴ The Leader of Nadraion was Petro Kavula (“Ruslan”, “Taras”, “Troian”, “Sotka”, “M”, “R-zet”, “100”), who served from 1945 to August 1947. Other members of the Nadraion and Raion leadership are given in *Litopys UPA devoted to Lemkivshchyna i Peremyshchyna – “Kholodnyi Iar”, “Beskyd”, “Verkhovyna. Politychni zvity* which is being prepared.

⁵ The Leader of Nadraion was Mykola Radeiko (“Krym”, “Zorych”), June 1945-March 1946, and Stepan Golash (“Mar”, “Martyn”, “12”), March 1946-August 1947. Other members of the Nadraion and Raion leadership are given in *Litopys UPA devoted to Lemkivshchyna i Peremyshchyna – “Kholodnyi Iar”, “Beskyd”, “Verkhovyna. Politychni zvity* which is being prepared.

⁶ The Leader of Nadraion was Stepan Iaroshevych (“Robert”), September 1946-January 1947, and Iryna Kaminska (“Khrystia”), January-August 1947. Other members of the Nadraion and Raion leadership are given in *Litopys UPA devoted to Lemkivshchyna i Peremyshchyna – “Kholodnyi Iar”, “Beskyd”, “Verkhovyna. Politychni zvity* which is being prepared.

⁷ It should be clarified here that on the territory of each TV or Nadraion, in addition to the UPA units, there existed other armed units. For example there existed units of the SB, which were subordinated through Raion and Nadraion Leaders to OUN leadership. On some territories and only temporarily there existed also the AB units. They were also subordinated to the OUN leadership, but unlike the SB their responsibility was to maintain courier lines (although there were special units for this work as well) and to maintain peace and order not unlike the regular police. Also the AB existed only a short time while the SB was a permanent organization. In the UPA operations the SB units also participated but then they were completely subordinated to the UPA command and only very rarely the other way around. Peter J. Potichnyj, *Ukrains'ke pidpillia v Peremyshchyni*, in Stepan Zabrovarnyi, ed., *Peremyshl i Peremys'ka zemlia protiahom vikiv*. Peremyshl-Lviv, Naukove Tovarystvo im. T. Shevchenka v Pol'shchi. Vydavnycha rada v Peremyshli, 1996, pp. 195-206.

of the “Lemko Zahin”, which under the command of “Ren” crossed the front lines and was subdivided into two battalions, one of which the Peremyshl Battalion under unsuccessful command of “Eohen”. Upon return into the terrain, the units of the Peremyshl Battalion were demobilized and only during 1945 they were again reactivated.⁸

Myroslav Onyshkevych was appointed the Commander of the 6th MO “Sian” in October 1945 at a meeting in Stanislaviv region with the Commander of UPA-West “Shelest”, who also informed him that the MO “Sian” will have three Tactical Sectors (TV).⁹

In November 1945 after crossing over to Polish territories, Onyshkevych met “Ren” and officially confirmed him the Commander of Tactical Sector

⁸ “UPA na tretiomu etapi”, Akty sprawy M. Onyszkiewiczza, *The Peter J. Collection on Insurgency and Counter-Insurgency in Ukraine*, vol. 7, pp. 142-171, henceforth cited as The Peter J. Collection.; M. Ripetskyi, “Istoriia kurenia “Rena”. Spohady”; “Vidpys operatyvnykh zvitiv Nadraionu Beskyd za chas orhmob. diisnosti”, *The Peter J. Collection*, vol. 5, pp. 202-203; “Vidpys operatyvnykh zvitiv Nadraionu Kholodnyi Iar za chas orhmob. diisnosti”. *Ibid.*, vol. 6, pp. 178-181. Very important element in the reorganization of the UPA units on the territory of TV-“Lemko” was the inspection of gen. Dmytro Hrytsai (“Perebyinis”), and Dmytro Maivs’kyi (“Kosar”), in November 1945. Gen. Hrytsai was strongly opposed to demobilization of the UPA units in a situation where the Ukrainian population needed defense against the forcible evacuation to the USSR, and constant attacks of various Polish bands. It was he who ordered the reorganization of TV-“Lemko”, which was completed by Maj. Myroslav Onyshkevych. Information about the inspection by Gen. D. Hrytsai was given by M. Ripetskyi in a letter of April 25, 1982 to the editors. See: *Litopys UPA*, vol. 13, p. XIII.

⁹ Myroslav Onyshkevych (“Bohdan”, “Orest”, “Bilyi”, “Oleh”) begun to organize the UNS units already at the end of 1942, when Petro Duzhyi, who hailed from Uhniv, made a contact for him to “Andrienko”, the Chief of Military Sector in the OUN Leadership. The Lviv Oblast leader “Skala” appointed him the organization-mobilization officer (Orhmob) with a task to organize the military commands in okruhas. The Lviv Oblast had four okruhas-Lviv, Zolochiv, Rava-Ruska and Sokal. When in July 1943 on order from “Andrienko” the UNS units were being organized, Onyshkevych was sent to northern okruhas, namely to Rava-Ruska and Sokal, where at the beginning of January he organized and trained two UNS companies. In February his brother Taras Onyshkevych (“Halaida”), who was the Chief of the SB for the Lviv Oblast, also organized one company. At the end of March these three companies were unified into a battalion (kuren) under “Halaida’s” command that made an attack on Ostriv. In that action his brother received severe wounds and died shortly thereafter. The command of the battalion passed on to Onyshkevych. In the middle of May 1944, with the help of “Karpo” the leader of Rava-Ruska okruha, Onyshkevych met “Shelest” who replaced “Andrienko”, and was told that he was appointed Deputy to “Voronyi”, the Commander of MO-2. In that position he moved east across the frontlines on July 18-20 near Rava-Ruska, but later on returned to the same terrain. In January 1945 “Voronyi” informed him about the reorganization of territory into Tactical Sectors (TV) and the creation of Tactical Sectors “Bastion” and “Danyliv”. In March on instructions from “Voronyi” he informed “Zaliziak” and “Iahoda” that they were appointed Commanders of Tactical Sectors. At the end of March by order of “Shelest” he was relieved of his duties as Deputy Commander of MO-2 and requested to report to the

“Lemko”, and later in the month, appointed “Konyk” “Ren’s” deputy.¹⁰

From the beginning M. Onyshkevych paid a great deal of attention to organizational and training matters of the units in his charge. Because of shortage of qualified personnel he himself never had a fully functional command, aside from the secretary-archivist (“Kamin”), and personal security detail and couriers (“Iurko”, “Stalevyi”, “Bohdan”, Maksym”, “Sambo”), but he insisted that all Tactical Sectors and individual companies should be properly staffed.¹¹

The Command of Tactical Sector “Lemko” was composed of the Commander, his deputy (Commander of Peremyshl Battalion), professional draftsman, training officer, secretary and command staff.¹²

The Battalion Command was also quite small and was composed of the Battalion Commander, Battalion Medical Officer, the Chaplain, and the security detail.¹³ The Commander of the 1st company was designated as Deputy Battalion Commander. The Battalion Command was at full strength only during joint actions of the entire Battalion. In most cases the Battalion Commander (Kurinnyi) and his security detail were in constant move among the units of his command.

The Company Command, on the other hand was composed in addition to the Commander also of Warrant Officer (Bunchuzhnyi), Supply Officer (Intendant), Political Officer (Politvykhovnyk), Medical Officer, the Commander of Military Police and couriers. As a rule the Commander of the 1st Platoon was designated as Deputy Company Commander.

Onyshkevych insisted on accurate reporting. Therefore every unit of MO “Sian” was obligated to send monthly reports of its activities to Tactical

Commander of UPA-West. He was able to comply only in October 1945. At that meeting “Shelest” informed him that he is appointed the Commander of the 6th MO “Sian”, which will be composed of three Tactical Sectors, and gave him a letter to “Stiah” the Leader of Zakerzonskyi Krai informing the latter of this appointment. In November 1945, after his move to Zakerzonskyi Krai he began to function as the MO Commander.

¹⁰ *Protokol pereslughannia, 21.05.48.* It should be added that “Ren” and “Zalizniak” remained Commanders until the end of UPA activities in Zakerzonskyi Krai. “Iahoda” who was killed in action was replaced by Volodymyr Sorochak (“Voron”, “Berkut”). *Ibid.*

¹¹ MO “Sian” didn’t even have a Chief of Staff. All orders and instructions were signed by the MO Commander and “Dubrovnyk” a Chief of Staff, but it was the second pseudonym of “Zalizniak” who actually never held this position. *Protokol pereslughannia, 09.03.48.*

¹² Until May 1945 responsible for military affairs (Orh.Mob.) in Nadraion “Beskyd” was First Lt. “Ostap” who hailed from Zakarpattia. In May he was replaced by “Ren”.

¹³ Political training officer in “Ren’s” Battalion from May 1945 to September 1947 was Mykola Fryz (“Vernyhora”), who was also responsible for Propaganda in Nadraion “Beskyd”. The Chaplain was Rev. “Iavorenko”.

Sectors which consisted of seven parts: 1. Operational reports (battle reports with situational diagrams); 2. Information reports (military intelligence); 3. Food supplies; 4. Clothing supplies; 5. Weapon supplies; 6. Training readiness (military and political); 7. Suggestions of the individual commander.¹⁴ In addition, the Warrant Officer of each company was obligated to keep: 1. Reports file; 2. Orders file; 3. Cash book; and 4. Commodities and trade book. Also each company was supposed to organize its archive with monthly reports, orders and the books mentioned above. The company commander, warrant officer, political officer, and also some of the Platoon Commanders kept diaries, which in a brief form registered all actions of the unit or subunits. Quite often this chronology was used later on for preparing reports, or for memoirs, as we can see from writings of Modest Ripetskyi and Mykhailo Ozymko in this book.

On the basis of reports from individual companies the Commander of Tactical Sector was obligated to prepare a general monthly report and dispatch it to MO.¹⁵ The Tactical Sector commander was also obligated to keep the archive with monthly reports, reports from individual companies, orders, and correspondence.

The archive of the MO "Sian" in the beginning was partially kept by "Zalizniak", the Commander of "Bastion", and partially by "Zaruba" (The Leader of the 5th Raion in the 2d Okruha), through whom Onyshkevych kept in touch with "Stiah".¹⁶ Only in autumn of 1946 the archival materials were sorted in Onyshkevych's bunker, who for this work engaged the services of "Kamin", and who also by instruction of Onyshkevych prepared the list of the fallen of MO "Sian". The MO archives were placed in a special box and buried in a south corridor of a hideout which was located under the barn of Rev. Koliankivskyi in the village of Denysky in Tomashiv Liublynskyi county.¹⁷

It should also be mentioned that the duties of the MO Commander were clearly outlined. He had the right to organize new military units, to

¹⁴ *Vkazioky iak nalezhyt' pysaty viis'kovyi misiachnyi zvit* produced by "Ren" on 30.08.45 and later officially approved by Onyshkevych ("Bilyi").

¹⁵ Tactical Sector "Lemko" always sent its monthly report in seven copies in a typed form, by couriers of the OUN liason network directly to "Stiah", who then sent one copy to the Commander of the MO. The Tactical Sectors "Bastion" and "Danyliv" sent one hand written report directly to the MO Commander, who after reading sent the to "Stiah" where they were typed and sent to "Shelest", the Commander of The UPA-West. This form of reporting was agreed to by Onyshkevych and "Shelest" at their meeting in November 1945. *Protokol persluhannia*, 21.05.48.

¹⁶ *Ibid.*

¹⁷ *Ibid.*, 21.04.48 and 26.04.48. This archive was discovered by the Ministry of

appoint the company commanders, to suggest candidates for the commanders of Tactical Sectors, to promote soldiers to the rank of Staff Sergeant, and suggest to “Zamok” candidates for higher ranks, to award stars for wounds and issue commendations, to transfer the UPA units in the terrain and to issue orders and instructions on the activities of the UPA units under his command.¹⁸ However, all instructions and orders were always coordinated with the Krai Leader “Stiah”, and especially those which aimed to interfere with the resettlement of the Ukrainian population.¹⁹ Onyshkevych carried out his functions very conscientiously and in addition to his written instructions and orders he tried personally to inspect the UPA units of his MO.²⁰ Also when in the spring of 1947 the OUN courier lines, which until then were also used by the UPA, began to break, he ordered “Zalizniak” to contact Tactical Sectors “Lemko” and “Danyliv” with instructions to create separate UPA courier lines.²¹

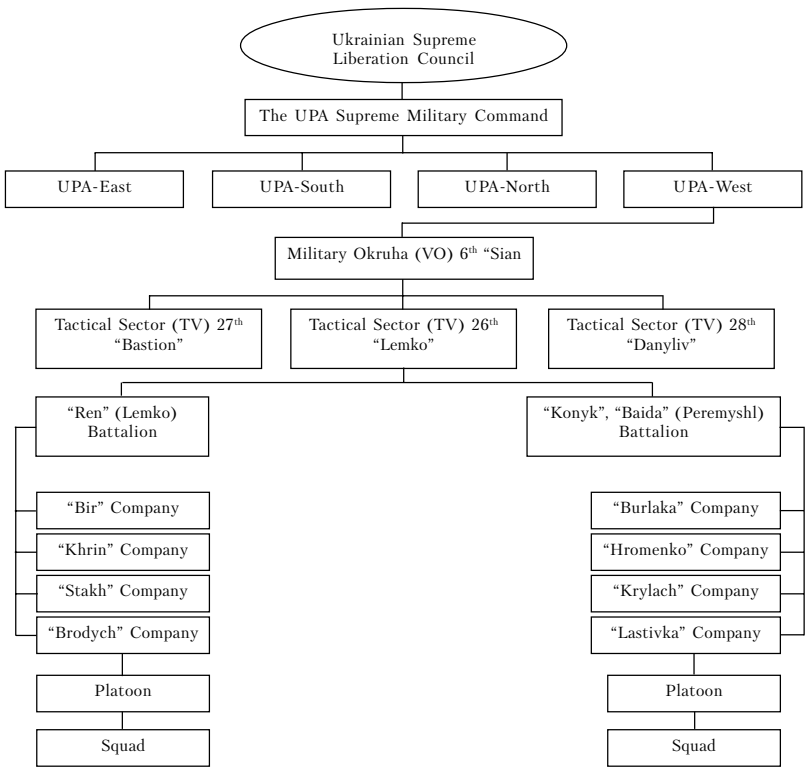
Security functionaries in 1948 and appended to Myroslav Onyshkevych’s case. Ievhen Misylo claims, that all persons connected with this archive no longer live. “Kamin” (supposedly Hryhorii Kudryk) was condemned to death on 8 October 1947 in Tomashiv Liublyns’kyi and executed on 5 November of the same year in Zamostia. Rev. Oleksii Koliankovs’kyi was sent to the concentration camp in Iavozhno for aiding the UPA. On 27 July 1953 he was drowned in a fire drum by the guards in prison Shtum. Ievhen Misylo, ed., *Povstans’ki mohyly. Propam’iatna knyha vpravshykh na poli slavy voiakiv Ukrain’s’koi Povstans’koi Armii-Zakhid, 6-i Voiennoi Okruhy “Sian”, Taktychnykh Vidtynkiv “Lemko”, “Bastion”, “Danyliv” (1944-1946)*. Varshava-Toronto, Ukrain’s’kyi Arkhiv i Litopys UPA, 1995, vol. 1, p. 31.

¹⁸ *Protokol pereslakhannia, 14.04.48.*

¹⁹ *Ibid.* It is worthwhile to mention that in the localities such coordination between the unit commanders and political leaders did not always exist, which quite often resulted in various conflicts and disagreements, as is clearly seen on the example of “Khrin”. Onyshkevych also had to pay attention to such matters.

²⁰ He visited Tactical Sector “Lemko” twice. In November 1945, and in January-March 1946, when he inspected both battalions. While in Lemkivshchyna he met Commander “Myron” and ordered him to return with his unit to the territory of the Ukrainian SSR. At that time he also reformed the institution of the Field Courts, which until that time lacked uniformity. From then on it was established that the Field Court was to have a procurator, defender, and three members. The Field Court could issue following verdicts: the “cossack punishment” (whipping), notice, reprimand, death sentence, or a death sentence with rehabilitation. At that time he also discussed with “Ren” the need to organize the Non-Commissioned Officers School, which later, in the summer of 1946 was set up in Peremysl region as the Non-Commissioned Officers School dedicated to the memory of Col. “Konyk”. *Ibid.*, 22.05.48. In December 1946 he desired once again to return to Tactical Sector “Lemko” but on the advice of “Stiah”, who felt that this would be very dangerous undertaking at that particular time, he never returned to this terrain. *Ibid.*, 28.05.48.

²¹ *Ibid.*

This volume contains documents and materials that pertain to Tactical Sector “Lemko”, commanded by Maj. Vasyl Martyn Mizernyi (“Ren”), which was part of the UPA 6th MO “Sian” under command of Maj. Myroslav Onyshkevych (“Orest”). The Peremyshl Battalion was commanded by Col. “Konyk”, and after his death in 1946, by Maj. Petro Mykolenko – Mykola Savchenko (“Baida”). The second, the Lemko Battalion for the entire period of its existence was commanded by V.M. Mizernyi (“Ren”), who was also the commander of the Tactical Sector “Lemko”. Most of the documents come from the Peter J. Potichnyj Collection on Insurgency and Counter-Insurgency in Ukraine, located at the University of Toronto. Some of the documents come from the Archive of ZCh OUN, or from the private collection of Mr. Stepan Golash (“Mar”), who functioned as the Leader in Nadraion “Beskyd” and was able to bring with him to the West many of his reports. The Memoirs of Dr. M. Ripeckyj (“Horyslav”), were donated by him, and the memoirs of Mykhailo Ozymko (“Zaluzniak”) were received from his wife with the help of Mr. Julian Kotlar (“Levko”).

The book is composed of six sections, each one of which illustrates various aspects of the Tactical Sector’s activity. The first section offers information on the history of the “Lemko Battalion”, beginning with its organization in the autumn of 1944, crossing the front lines, return to Zakerzonskyi Krai and its reorganization and activities in 1945. The document “UPA na tretiomu etapi”, relates the situation in which the UPA units found themselves during the crossing of the front lines, and also about the Lemko Zahin (Division), and the Lemko Battalion (Kuren) in the period of August 1944 and June 1945.

An important document which highlights the history of this battalion are the memoirs of Dr. M. Ripeckyj (“Horyslav”), who not only served in this unit but also helped organize it. Later on, until his departure by reid to Western Germany in 1947, Dr. M. Ripeckyj was the Nadraionm Chief of the SB in “Beskyd”. The remaining documents of this section are “Zahalnyi zvit po zhovten’ 1945” with some objections of M. Onyshkevych (“Bilyi”), which presents the activities of military units until October 1945, “Operatyoni zityi poodynykykh viddiliv” for January- November 1945, prepared by the Commander “Ren”, “Vidpysy operatyvnykh zvitiv from Nadraion “Beskyd” and “Kholodnyi Iar”, two documents of unknown authors, for 1945, which discuss the reorganization of the UPA units at that time, a manuscript of a Tactical Sector report by unknown author and the letter “Druzhe Komandyr!”, by Capt. M. Onyshkevych (“Bilyi”), probably to his superior Commander “Shelest”, in which he informs him about the inspection of the

UPA units in Tactical Sector “Lemko”.

The materials of this section present a clear view of the organizational and military aspects that existed on the territory of the Tactical Sector “Lemko”.

The second section contains exclusively “Operatyvni zvyty” (Operational Reports) sent by the Commander of the Tactical Sector “Lemko”, “Ren” to Commander of the 6th MO “Sian” Maj. Myroslav Onyshkevych (“Orest”). These reports encompass the most active period of the UPA units in this terrain, namely, December 1945 and July 1946. All of them are prepared very professionally, and in addition to detailed descriptions of the more important battles with the Polish Army, illustrated by “Operational diagrams”, they present important details about the condition, training, successes and failures, officers and non-commissioned officers, and own and enemy casualties. The information about the enemy casualties are only assessments and should be taken with a healthy dose of skepticism. But their own casualties in men and materiel, the moral conditions among soldiers, gives us a clear picture of the situation in which the UPA units of this Tactical Sector operated.

In the third section are found reports of individual companies or units, that were active in this terrain. All of them come from the period between August 1945 and March 1947. Most of them describe the activities of the UPA units in Lemkivshchyna (the companies of “Khrin”, “Myron”, “Didyk”, Brodych”, “Stakh”), but among them are found also interesting documents about the UPA actions in Peremyshl region, such as the attack on Bircha, and Kuz’myna I October 1945, the battle in Iavirnyk Rus’kyi in July 1946, the capitulation of an UPA platoon in August 1945 in a bunker. Encircled by the Polish troops all UPA soldier surrendered (except one who was able to escape) with the exception of the political officer “Lahidnyi” (Lev Futala), who not only did not give up, but fought back, and for his stand and wounds was decorated by the Gold Cross of Military Valor II Class. Here are also presented Chronicles of companies 94a (commanded by “Burlaka”), and 96a (commanded by “Krylach”), although they are not complete and do not cover the activities of these units for the period of their existence.²²

The fourth section collects several orders, instructions and correspondence of the MO “Sian” Commander with the Commander of

²² For amore detailed information of the Peremyshl Battalion see: *Litopys UPA, Peremyshchyna-Peremys’kyi kurin. Knyha persha-Dennyk viddilu “Burlaky” (Volodymyra Shchyhel’s’koho, “Udamyky” 4, 94 a)*, vol 13. Toronto, Litopys UPA, 1986, and *Litopys UPA, Peremyshchyna-Peremys’kyi kurin. Knyha druha-Dennyky sotni “Krylacha” (Iaroslava Kotsiolka, “Udamyky” 6, 96 a. vol. 14, Toronto, Litopys UPA, 1987.*

Tactical Sector "Lemko", and Company Commanders "Hromenko", "Burlaka", "Khrin", drafts of posthumous nominations of the UPA soldiers, decorations and awarding of stars for the wounded soldiers of the Tactical Sector "Lemko". Very interesting are the covering letters from Commander "Ren" to "Oleh" (Myroslav Onyshkevych) because they show the periodicity and character of reports. Instructions ("Vkazivky..." on how to write monthly military reports were probably written by "Ren", but later formally approved by the MO Commander, show high organization and discipline among the UPA units in Zakerzonskyi Krai. One of the most important orders, is the "Nakaz, usim komandyram viddilio UPA, boivok ta inshykh zbroinykh chastyn na tereni VO 6". This order dated 9 September 1945 and its attachment also of the same date, signed by "Lir" (another pseudonym of Iaroslav Starukh), the highest political leader in Zakerzonskyi Krai, gives clear instructions and tasks for the UPA units, to obstruct the policy to resettle Ukrainians to the USSR, and where this is impossible to destroy all Ukrainian villages and in this way, to prevent the settlement of Poles in the territory. The use of the resettlement action for the purposes of legalizing sick members of the underground and their transfer to Eastern Ukraine is also quite interesting. No less important is the prohibition to burn Polish villages, and also to "give the action the anti-Bolshevik, and not an anti-Polish character".

These are followed by the Orders of MO Commander Maj. Myroslav Onyshkevych ("Orest"), and Tactical Sector Commander Maj. Vasyl Martyn Mizernyi ("Ren"). From the point of military discipline is the Order Nr. 3 from 1946 from Commander of Tactical Sector "Lemko". In it are reported some abuses of individual soldiers and commanders with respect to the underground "civilian network", Ukrainian and Polish population, and his demand to court martial all deserters, but also all members of the underground that participate in pillage, marauding or hard drinking. The order also emphasizes greater need for conspiracy, and duties of commanders and soldiers with respect to fallen and wounded comrades. This order also regulates disciplinary punishments, and the reporting of company commanders, because, as the order states "the monthly report is not simply a reflection of military proves of the commander of a unit or a subunit, and his work and the work of his unit, but, most importantly, is a source for the history of the UPA liberation struggle. These reports should be written in a manner so that one can learn about all efforts of the UPA soldiers which they gave in the building of the Ukrainian Sovereign United State."

The fifth section contains reports of the UPA raids on the territory of TS "Lemko", as for example in Krynytsia region, but also in Slovakia, Polish territories in Peremyshl region, and the Great Raid of the UPA units

to Western Germany in 1947 written by the Platoon Leader of “Hromenko” company, Mykhailo Ozymko (“Zalizniak”).

The report about the raid in Krynytsia region gives interesting information about the situation of Ukrainian population in this territory during the months of November-December, 1945, a detailed description of villages after the resettlement action, but also talks about difficult organizational dilemmas, that the underground must solve in this westernmost part of Ukrainian lands.

The detailed reports of Commanders “Myron”, “Karmeliuk” and “Taras” (U-6), about the raids in Slovakia come next, followed by a report about the meeting of “Khrin’s” company with the soldiers and officers of the Czechoslovak Army, and descriptions of several raids of platoons of “Hromenko” company in Polish areas of Peremyshl region.

The memoir of the Platoon Leader Mykhailo Ozymko (“Zalizniak”) is valuable because it shows a difficult situation in which the UPA units found themselves during the Akcja Wisla on the terrain of the Tactical Sector “Lemko”. He ends his memoir with the entry for June 30, 1947, having described in detail the previous 28 days of the march of “Hromenko” company in Slovakia, which after heavy fighting with the Polish Army and harrassment by the Czechoslovak troops with heavy losses (from 140 men only 36 came to Germany as an organized unit), nevertheless made it to Germany and surrendered its weapons to United States occupational authorities on September 11, 1947.

The sixth section contains documents which illustrate how the question of training of military cadres was dealt with in the UPA. The documents of the Col. “Konyk” Non-Commissioned Officers School show the six week program of the school, the list of participants, results of the exams and its battle activities against the Polish Non-Commissioned Officers School.

The materials of the book give us a broad and interesting view on the situation in the Tactical Sector “Lemko” and the activities of both UPA battalions in this territory.

⌘ ⌘ ⌘

The editors are grateful to Members of the Lemko Advisory Commission, Mr. Stefan Golash, Dr. Modest Ripeckyj and Irena Kaminska for their invaluable suggestions and advice.

*Petro J. Potichnyj
Ivan Lyko*

⌘ ⌘ ⌘

I
УПА-ЗАХІД
НА ТРЕТЬОМУ ЕТАПІ

УПА-ЗАХ[ІД] В ТРЕТЬОМУ ЕТАПІ

I. ПЕРЕХІД ФРОНТУ

В липневій офензиві советів (14.07.44 р.), якої так вижидалося з огляду на наявність фронту на Землях та на всі його наслідки, впав дня 25.07.44 р. Львів, а 27.07.44 р. Перемишль. Фронт зупинився ще на 70 днів в Карпатах, до кінця вересня 1944 р. і на західних українських рубежах на лінії Дуклянського просмика до січня 1945 р. – знищуючи тут і там майно і так вбогого на цих теренах населення.

Німці відійшли як і прийшли: скоро. Полишили по собі сумний спомин нагайкового цивілізатора і сатрапа, а советам дарунок (Фюрергеленг) у формі цілих, незнищених, сморідних від мордів і крові тюрем. Москва вспіла в більшості порядку їх перебрати.

Ще одно, що німці полишили, бо мусіли, хоч не хотіли: багато боеприпасів, факт двохкратного пересуву фронту через українські землі з чотирикратними довшими або коротшими його задержками, дав рідку, небувалу нагоду Частинам Української Повстанської Армії, революційному рухові і громадянству взагалі (дуже багато амуніції і зброї призбирала ... дітвора) – засобитися в це золото національно-визвольної, революційно-збройної боротьби народу й виключно цими запасами продовжувати відтак непосильну боротьбу проти нового, тим разом московсько-большевицького займанця та його червоно-фашистського імперіалізму.

Певна річ, що не маючи перспектив на будучі джерела заосмотрення боеприпасами та санітарним вирядом, Команда УПА постійно стояла перед трудною розв'язкою пекучої проблеми. Та було ясно, що тільки дальшим посиленням здобуванням на окупантові, максимальним ощаджуванням в боях та безперервними розшуками та стягуванням у населення та й з терену фронтових побоевищ, становищ, складів, тощо, дається запобігти скорому вичерпанні необхідного матеріялового виладнування. І хоч тепер вже здобувати – значить битися патроном на патрон та не можна сказати, щоби воно не виплатилося, очевидно тому, хто здобути хоче і здобуває, – без сумніву не в такій мірі, як у фронтовій стадії, коли то здеморалізовані до певної міри відступом німці нераз без більшого супротиву, а то й стрілу здавали все, що мали, часто-густо самі полишаючи в поспіху, – або симпатизуючі нам наступаючі

червоноармійці: ці, а головню по наці[она]льності українці, білоруси, кавказькі і азійські народи, ба навіть росіяни – непартійні, гнані на гарматне м'ясо політрук[ам]и, командирами і фронтовими частинами НКВД і гвардійцями (советські СС-и) колгоспники і робітники з подивом і захопленням ставали і перечитували, подавали поміж себе з рук до рук розписані, розмальовані і розкидані нами протисталінські гасла, листівки і карикатури. Називаючи нас впертою назвою “бандерівці”, вони потайком, або “ненарочно” лишали або підкидали амуніційні скриньки, автомати, кулемети, старалися до нас нав'язуватися, масово дезертирували. Дезерція з ЧА підо впливом нашої політичної постановки і пропаганди набрала таких форм, що “каральні отряди” одержали зі штабів на окремі вказівки, райвоенкомати мали в себе задля того спеціальних референтів для виловлювання, а агентура НКГБ не занедбала використати явища дезерції для насилання в нутро руху і відділів УПА або розвідки і зорення в терені своїх агентів і шпигунів. Та таких відносно скоро і легко розоблачувалося і знищувалося, а правдивих дезертирів відсилалося зв'язками в їх рідні сторони оформлюватися там в аналогічний протибольшевицький Фронт.

Негативом того рода заосмотрення в боеприпаси є це, що в рядах УПА знайшлася різнородна зброя і амуніція, всяких окупаційних та окупаційно-сателітних системів і калібрів: німецька, російська, мадярська, італійська, чехословацька, румунська, балтійська, а то й голяндська, бельгійська, французька. Цю перепону поконується шляхом внутрішнього обміну між відділами.

Всякого рода експльозивний матеріал, передовсім міни, лежать порозкидувані в терені і до сьогодні, два роки після фронту на землях, до решти не визбираний, невимінуваний із-за своєї многості. Існують теж до тепер мінні поля. Поважну теж кількість уявляє собою зброя здобута УП-Армією на німцях і їй нещадній, 18-ти місячній (11.42 р. – 06.44 р.) боротьбі проти режиму кліки Гітлера і його, на щастя народам, незреалізованої концепції “Нової Європи”. Ця теж зброя випродукувана кров'ю мільонів робітників – засланців в Німеччині, лягла в основу дальших наших успіхів у цій площині.

Стан технічних виєкіпувань рядів бездержавного рамени надзвичайно важливий, бо пом'янути цілу сторінку національно-політичного моменту, він має рішальний вплив на тактично-технічний бік системи (структури) боротьби і внутрішню

повстанської постановки (вишколи, “цільно стріляти”, ряд випущених брошур військових перекладів, в тому нпр., І.О.К: “Оцінювання відділів після зору і слуху” – Київ – Львів 1946 р. і т.д.).

Тим чином У[країнські]З[емлі], а зокрема весь терен дій УПА-Захід найшовся в м[іся]ці жовтні 1944 р. в новій, третій з черги – після польської і німецької окупацій – московсько-більшевицькій займанщині. Положення змінилося, хоч не принципово та докорінно. З[ахідно]-У[країнські] З[емлі] таки бу[ли] національним бастионом українства і найтвердшим горіхом для большевиків після того, як С[хідно]-У[країнські] З[емлі] вони протягом 24-х літ (упадок української державности і Уряду Української Народної Республіки в 1920 р.) зуміли до певної міри приборкати і запрягти до свого ридвану.

Теж робили собі великі надії і пляни “по унічтоженію” і зараз таки у посуванні фронту вони взялися ці пляни реалізувати. ЧА була спеціально інстру[кт]ована в питанні нас – як “врагов народа”, а що совєцький боєць на правду німців ненавидів, бо було за що, і йшов так чи інакше на їх знищення, хитрий московський червоно-фашистський большевизм в своїй захланній пропаганді для бійця (і всего міра) вигадав прозвати нас “українсько-німецькими націоналістами”. ЧА дістала другорядне завдання ломити внутрішній фронт ОУН-УПА. Розуміється, ЧА ніяк з того завдання не вив’язалася. Це було понад її сили раз, друге – ЧА в своїй масі не є виключно московська, тим більше партійно-НКГБ-івська і її десь були ці всі напіння “прочосок” лісів, піль, вод, міст і сіл – словом всього надземелля і підземелля повного “оуновцев і бандитов”. Третє, виголоднілі очі “совєтського человека” шукали за кормом і самогоном та й взагалі за приватною власністю “капіталіста, буржуя і кулака”.

За лінією ЧА сунула обов’язково оця важка поліцейсько-партійна, урядова машина, довго конструйована і вдосконалювана для того, якби то найглибше влізти народам і людині в душу й чисто покряяти її скальпелем і приглянутися мікроскопом, щоби потім стрілити в потилицю, вдусити, запроторити, заслати, змусити зрєктися свого “я”, плєскати в долоні, стероризувати другого і все те, що складається згодом на безвольне “несупротивленіє злу” цілого народу.

Але спротив злу, спротив диявольській системі кремлівських вожаків очевидно наступить, бо наступити мус[ить], хотів того хто чи ні. Большевики зрештою й були приготовані на таку, а не на іншу відповідь з руки й уст українського народу. Навіть, коли

політичний провід і військове кермо були б при[й]няли інші виходи з нової ситуації, інші прийоми протидіяння чи взагалі їх не при[й]няли (?) – народ все одно пішов би по теперішній дорозі боротьби за свої національні і соціальні права, як ішов нею віками дотепер. Тільки, що в тому випадку віддачі ворогови ініціативи і звороту до евентуально більш приго[д]них в будучому обставин був би забагато витратився наш народ, завеликі і безрезультатні жертви вирвано би з лона Української Нації, полишеної на дозвілля варварського режиму. То ж стрінувся большевизм на українських землях не тільки з фактом опору на всіх ділянках многогранного суспільно-політичного, культурного і релігійного вияву, але й караючою рукою національно-визвольного, революційного руху Організації Українських Націоналістів і повстансько-збройних дій Української Повстанської Армії, які створивши ще за допомогою українського громадянства ще літом 1943 р. за німців нелегально-підпільне, політичне народне керівництво – Українську Головну Визвольну Раду, – пішли в бій під прапорами Української Національної Революції.

Боротьба проти сталінських окупантів, зокрема боротьба УПА-Захід в цьому третьому етапі виразно розпадається на три періоди з аспекту так внутрішнього укладу як і зовнішніх чинників.

II. Період дій УПА-ЗАХ[ІД] за фронтом (08.44 р. – 06.45 р.)

1. Становище окупанта і його дій на ЗУЗ

Ось перший нонсенс московсько-большевицького “визволення” і “першого в історії воз’єднання”, до речі аж подвійного, тобто усіх українських земель в цілість, а ту цілість із ще одною, великою цілістю – з ССРСР: крик і рев про радість визволених трудящих і, як мінімальна обсада кожного району – 200 дібраних і довірених советських гончих, по зуби визброєних собак. Коли взяти цілість збройної обсади земель (абстрагуючи від справи загальної мобілізації на час війни), то пересічна цифра самих “отрядов по боротьбе з бандітизмом” (багато їх по містах, вузлах, опірних точках, тощо) збільшиться вп’ятеро. Беручи, що терен чотирьох областей ЗУЗ (Львів, Тернопіль, Станиславів, Дрогобич) поділено на 132 адміністративні райони (кромі міських), то одержимо цифру 132 тисячі готових бути вжитими проти нас, модерно визброєних і заправлених бійців вибраних внутрішніх військ НКВД. 132 тисячі – це 3 дивізії або 128 баталіонів. Це тільки на терені дій відділів УПА-Захід. Отже, повна збройна окупація країни ворогом,

непевним свого завтра в цій країні. Правильність цих даних можна підтвердити, коли перенесемося з цього періоду на рік пізніше, до зими 1945/46 рр., коли-то Москва, маючи на приміті остаточне знищення нас, обсадила всі, без виїмку майже села на протязі 4-ох місяців силою 1 взвод (чота), тобто 40 бойців на одно село. Коли на один р-н складається пересічно 25 сіл, то на 3300 сіл ЗУЗ треба було кинути 132 тисячі бойців. В період перемаршу ЧА через землі, в літі 1945 р. терен накритий був через три місяці о много більшими силами, з тим облегченням, що це була ЧА й, що вона просувалася в головній мірі тереном при доступніших комунікаційних артеріях та тим не менше собою терен накривала і нашу боротьбу серйозно паралізувала, що одначе реко[м]пензувалося нашою політично-пропагандивною діяльністю серед неї.

Знана річ навіть в державах Заходу, що совети вдержують на теренах zagrożених собою народів Європи 3 мільйонову армію...

Кажуть, що час не тільки добрий лікар, але ще кращий вчитель. Отже цей вчитель вже навчив нас глядіти на большевицьку появу і добачати всі ці цілі і засоби – хоч як вони багаті, рівнородні, змінливі і гнучкі – які примінює Москва для розторощення революційних рухів поневоленних народів. Через свою витончену рафінованість і перф[ектн]ість, вони, ці засоби, не нові, а давно знані [з] історії Москви – від царя Івана Калити почавши, “а на наймудрішому з людей, вчителеві і батькові, великому” Сталіну скінчивши.

Коротко про ті наймаркантніші комуно-большевицькі [притаманності], ціхи, а головно засоби, що їх вони перманентно і незамітно стосують у відношенні до підбитих, що їх вони й примінили з усією неперемінливістю, дрібничковістю і напругою сил у відношенні до т. з. “молодшого слав’янського брата, другого по російському в сім’ї трудящих” – українського народу, бо цілі їхні аж надто знані, вся московсько-большевицька по[с]тановка, замкнена в програмі (і статуті) Комуністичного Інтернаціоналу з одної сторони і ціла їх практична внутрішня політика супроти “ущасливлених” з другої, цей, власне, їх “советський патріотизм” і ця, власне, “большевицька демократія і демократизація” вже охоплена і висвітлена.

Коли прийняти, що людина в суспільному житті кермується загально прийнятими чи писаними законами звичаю або підчиняється третьому задля життєвого правопорядку, то большевизм, раз увів на їх місце голу силу супроти народу і

людини, підмінив всі її цінності здобутків культури і науки, всі вартості людського духа і ума як третій з черги після чорного і брунатного фашизму – червоний більшовицький фашизм ще яскравіше і нахабніше продемонстрував і розкрив пазурі своєї бестії: тотальну диктатуру, відсунення людської одиниці, централістичну систему, поліційний терор, урядову пропаганду, глорифікацію особи диктатора, гігантоманію, партійний монопол, наворот до середньовіччя, мілітаризм, імперіялізм, расизм, перечерк [всіх] моральних засад.

Ця сила, що має сковувати увагу об'єкту немов вуж заячі очі, розпоряджає в буденщині м. і. такими фокусами:

Брехлива московська *пропаганда* вивертає факти, постійно втовкмачує, застрашує, переконає. Купує або змушує прихильників собі служити ніби в обороні покривджених, в обороні справедливості, порядку і прогресу, висуваючи найбільш демагогічні гасла і лозунги. Духовний шантаж – це її зміст.

Агентура має за завдання розробити і знати всі прояви організаційного і особисто-приватного життя. В ряди собі ворожі стараються влізти, очолити, вести, а коли час – вдарити. Ілюстрацією московської агентури є наказ (тут виїмок з наказу) НКГБ СРСР за [№]0065 від 16 лютого 1944 р.: про введення нових форм оперативного обліку антирадянських елементів. “На облік береться людей:

1. Вищі члени антирадянських партій, організацій і груп (троц[ь]кісти, праві, меншовики, анархісти, есери, кадети і т. д.).

2. Бувші члени антирадянських, буржуазно-націоналістичних партій, організацій, груп.

3. Бувші офіцери білих і інших контрреволюційних партій, бувші жандарми, поліцисти і т. д.

4. Бувші учасники контрреволюційних повстань, розрухів і політбанд.

5. Бувші люди привілейованих умовин, високі службовці царського і білогвардійського правительств, поміщики, фабриканти, великі підприємці, бувші кулаки.

6. Люди, суджені за контрреволюційні проступки і відбувші кари по лагерах, засланнях і висилках.

7. Всі перебіжчики, політемігранти, реемігранти, (контрабандисти).

8. Люди, прибулі до СРСР масовим порядком (харбінці, монгопери і т. д.).

9. Службовці закордонних представництв і фірм.

10. Люди, що підтримують підозрілих в шпигунстві і антирадянській роботі і письмовий зв'язок з-за кордоном.

11. Активні учасники релігійних установ і сект (священники, ксьондзи, па[с]тори, мулли і інші.)

12. Учасники фран[ко]-масонських і ін[ших] містичних, тайних лож і кружків.

13. Люди виключені з ВКП(б) і ВЛКСМ з політичних мотивів.

14. Помічники німецьких окупантів (не піддані арештові і агентурно не розроблювані, як ті, що не ведуть антирадянської роботи після визволен[ня] хвилево окупованої території).

15. Люди, підозрілі в антирадянських зв'язках з німецько-фашистськими окупантами:

а) бувші члени ВКП(б) і ВЛКСМ, що перейшли реєстрацію в німецьких окупантів,

б) люди, що були в полоні противника, а також ті, що були в окруженні і вийшли одинцем в сумнівних умовах,

в) люди, що добровільно виїхали на працю в Німеччину і назад не вернули,

г) жінки, що проживали з німецькими окупантами.

Повстає питання: кого більшовики не розроблюють?

Широко примінують большевики *провокацію*. Агентура і провокація це найпередовіша зброя НКВД і НКГБ. Провокують зовсім непричасних до нічого людей словом, письмом і чином, щоб знайти собі претекст до удару або розоблачити предмет розробки. Наприклад, нова релігійна толеранція і советська церква – це одна з філій аге[н]тури – висвячені єпископи і [духовники] – це старі большевики – для розложення і розчавлення церкви і, очевидно, туманення світа про зворот в ділянці свободи культів, профспілки – продовження агентурно-розвідчої і підривної роботи колишнього Комінтерну.

Поліційний терор має на меті зробити з людини советського чоловіка (поліцист, енкаведист, агент, розвідчик, провокатор, диверсант, терорист, сексот, резидент, секретний освідомитель, агітатор). Професіоналізм советського чоловіка, знання, фах, покликання – це другорядне питання, він в першій мірі мусить бути – поліцист-гаємник. Замкнути думку і уста критиці, звести життя людини внівець, узалежнити його від першого ліпшого доносу, наклепу, підозріння.

У зв'язку з цим Москва практикує *родинну-сімейну відповідальність*. За виступ проти режиму, промах, саботаж,

деконспірацію свого “я”, чи взагалі упадок в неласку, відповідає не лише підмет, але й усі члени його сім’ї, а то й рідні.

Советський *терор мас* змагає до уговкання народних пристрастей, всіх свідомих і підсвідомих ідей загалу і індивідуальностей, стремлінь злетіти духовно вище, осягати незнане, до уговкання і приземнення прагнень народної гущі, їх забаганок і питомих людським спільнотам із суспільною та психологічною зрізничкованістю.

Впарі з тим ведеться плянове *ожебрачення і виголодження мас* в цілях спровадження усєї напруги волі, думки, енергії та життєвого динамізму до спільного знаменника шлункової проблематики, боротьби на хліб щоденний одежу і тощо. Врешті виповідається їй бактеріологічну війну. Маємо докази в руках поширювання большевиками плямистого тифу: зловлено сексотів, яким було дане завдання розносити заражені воші [у] неподатні і свідомі села, де бувають повстанці; арештованих держать у завошивлених тифозних камерах, а коли ці починають горячкувати, НКГБ ласкаво їх звільняє. Так поширили большевики тиф у цілих Карпатах і він сьогодні лютує і десяткує населення, жадних заходів зі сторони окупанта очевидно не видно. Це саме венеризм: арештують дівчат тільки в тій цілі, щоби знасилити – і заразити сифілісом (н[а]пр[и]м[і]р), около 100 дівчат в Дрогобиччині і інде).

Маса не сміє знати іншого бога крім Сталіна, його соратників і партії.

Масу консервативну, замкнену в собі, недоступну своєю національною, вищою від московської, культурою, релігією, правом і звичаями, нарід, який [знає] чого [хоче] – викинчену у своїх формах націю з традицією і історією, Москва почала оброблювати зрадниками і вислужниками, перед чим ще 10 літ тому перестеріг нас автор “Проклятих років”, особистий свідок советської дійсності ще з її зарання:

..... “з нас зайди горбоносі
Ще виховують добрих яничар
І час прийде, що вірні малороси
За хліб і цукор, жир і дрібний крам
Ще голови стинатимуть братам...”

Ми є свідками намагання москалів створити групи т. з. істребітелів і міліції з місцевого населення, що б тим чином кинути народ на народ і змотати його у внутрішню боротьбу.

Не останнє місце займає у них *аранжовання подій*, в першій

мірі всі ці засідання, збори, з'їзди, постанови, резолюції звернення рад, урядів, партії, робітництва, селянства і інтелігенції із закличками до рев[олюційного] руху і застрашуванням, демонстрації акордової праці і понад норму, штучне підбехтування до ревалізації в неймовірних осягах, видобутках і т. д., і т. д.

Але ж короною московської “національної дружби народів”, права одиниці на працю, освіту і відпочинок і всіх благодатей, що спливають на нас з Кремля, є *військовий терор*, як суто насильницька форма придушення національно-суспільної окремішності. Військовий терор отрядами НКВД має на цілі поєднувати в своїх діях-акціях все вище наведене і взагалі все большевицько-сатанське, спрямоване на вихолодження народу, його поодиноких шарів і одиниць з духових цінностей і матеріяльних вартостей набутих продовж віків.

Роди і форми цих нажимо-карательних акцій були і є різні їх методи, в залежності від періодів часу і зовнішніх та внутрішніх подій. Наші напрямні боротьби, тактика советські можливості, ситуація в ССРСР і на міжнародному ринку, тощо. Все ж, ці військові акції ворога дадуться звести до двох засадничих видів: а) оборона в районних центрах, містах, комунікаційних міста та опірних пунктах; б) випадки і напади на терен, тобто на населення, підпілля, відділи УПА. Під випадом розуміємо опущення або зміну місця постою з метою відбути певні бойові дії; напад – несподівана бойова акція, довершена в певному просторі часу, терену, предмету акції та її ефекту.

Методи цих ворожих випадно-нападних акції є: облоги, бльокади, сталі або перехідні опірні пункти, наскоки, засідки, бойовостежні, розвідні діяння, діяння провокативних груп.

Ціхи НКВД-івських, бойових акцій взагалі: пляновість (ціль і завдання, власні сили, відомості про нас, спосіб переведення, дальший намір), зачіпність, нечайність, скорість, безоглядність, дезорієнтація.

Прикмети в бою: велика маневровка, скоро орієнтація і децизія, співпраця частин і зброї, індивідуальна ініціатива в [п]ереведенні і в командуванні, підступ для деморалізації, відвага получена з фаталізмом, дружба і взаємопоміч, технічне опанування всіх родів зброї.

Об'єктом найбільших, найчастіших, отже й найжорстокіших бойових акцій є наші села. Коли взяти під увагу, що нема для них навіть неділі, без якогось випадку ворога, без якогось більшого погрому, застрілу, арештування, грабежі – стане ясне большевицьке

те[м]по удару по народів. В села, що перейшли в цьому періоді по 40, а то й більше облав і наскоків, бо ці методи військового терору найбільш примінені ворогом. При тому скільки ж ревізій, перешукування будинків, садів, городів, піль, розкидання господарських статків, перекопуванні і проколюванні дротами землі. Советська техніка здобулася на новий винахід – дротяні пруті, якими додатково визброїла своїх доблесних бойців для вишукування підземних магазинів, бункрів і криївок.

Спеціальною увагою і опікою оточив ворог ліси. Зразу, до зими, йшов туди навмання, є в лісі хто чи немає, з гуком і криком: артилерійський обстріл, накликування (бльокада, облава) тощо. Зараз хоче мати певні розвідчі дані, тоді тихцем підкрадається і вдаряє (наскок, засідка).

На третьому пляні у ворога терени підміські, місто, відкриті степові терени, поля, степ.

Відносно керма акціями військового терору і ініціативи, то вона найбільше спочиває і проявляється в руках району. На район покладено засадничо весь тягар побороювання революційно-повстанського руху, він має до цього відповідну залогу: на СУЗ пересічно 60-100 людей, на ЗУЗ – 400-1000 людей і агентурно-розвідчий апарат НКГБ. Такі районні акції мають завжди характер облав, наскоків, засідок, стеж, провокацій. Тривають звичайно кілька або кільканадцять годин, частіше з досвідком і днем, засідки із сумерком і ніччю, міжрайонні акції (сусідська допомога) силою до 500 людей, спрямовані на певний відтинок терену (кілька сіл, комплекс лісу), тривають кілька днів з квартирунками в терені, різномодною методою. Обласні акції проводяться силою кілька, кільканадцять, або кількадесять тисяч людей із районних залог плюс спецгрупи з обласного або краєвих (республіканських) центрів підкріпленнь. Такі акції спрямовані проти ширшого відтинка терену районів, зглядно географічного відтинка терену: між ріками, шляхами, масиви сіл і лісів, розкриті осередки революційного руху або постів чи концентрацій повстанських відділів.

Тривають по кільканадцять днів, перекидаються в противні полоси, вертаються і т. п. Оперують всіма методами, до диспозиції мають всі роди зброї, полеву артилерію, важку зброю піхоти, важкі авта і панцеровози, танкетки і танки, кінноту, літаки.

Полонених або зловлених, коли таких немає, то принагідних мешканців на місцях допитують, тероризують, переслухують, щоб добути відомостей і нагнати жаху.

Крім цього по терені стало пересуваються та переводять акції військового терору окремі з'єднання (роти, баталіони, полки) напільних і фронтових військ НКВД, що для залякування і тероризування народу називають себе гідними їх назвами: “сталінські діти”, “червона мітла”, “чорна рубаха” і т. д.

Пограничні війська НКВД: – пограничники не остають позаду в цих “соцзмаганнях” і вже в'їлися добре в печінки українському хліборобови.

Ніколи ви не побачите, майже ніколи, щоб ці “акціонери” мали зі собою або за собою якесь постачання, довіз чого-то, сухі харчі, залізні пайки, військову кухню чи ще там що. Не мають, бо взагалі мало мають, і не сміють мати, щоби тим більше грабити (тільки голодний пес варт свого роду) по засаді, що твоє – то моє. Останньо вони вже дорівняли німцям, вже не вдовільняються якою там сумішкою капусти з буряком, але замовляють собі обід з трьох дань: яєць, курки і молока, хоч ще далі, коли немає самогону, випивають одеколон та обкурюють дядька із старого календаря, а тітку зі свячених вінків...

Ненависть до приватновласництва, до заможного хозяйства, багаті обставинки тощо, така сильна, що на сам вид вправляє большевика в шал нищення і підозру тримання з повстанцями, мовляв, харчуєш їх, бо пощо тобі стільки мисок і ложок...

(СУЗ вони вже знову доводять до голоду, тут мають місце напади озброєних в сокири і вили колгоспників задля здобуття с/г продуктів. Тут забрали народові вже все і хліба вже з осені 1944 р. не було. На розбиті відділами УПА-Північ і УПА-Південь магазини колгоспів, радгоспів та інших загот[івельних] пунктів народ кидається і вмить розхватує. Ще й просять люди контори понищити, облікових списків не оставляти, а тільки книгу трудоднів залишити, бо це їх піт і кервавиця).

Про поведінку большевицької галайстри в терені, отої бушуючої по наших селах босоти, чуми, корости – як прозиває їх народ – можна писати томи та лишім це на дальші періоди: гостра і сильна наша реакція та початковий етап натиску большевиків на маси і визвольний рух, наявність фронту не дозволили кремлівським холуям піти відразу на ставку – “во чтоби то не било”. Перш всього вони були змушені шлятися теренами великими силами – ротами і баталіонами через цілий той період боротьби УПА при наявності існуючого ще фронту – вони всюди і завжди бути не могли. Мали в повітрі і на землі найбільші, ба менші шанси від нас, які цупко держалися на землі, певно, бо

таємно користувалися технікою перебування під землею, органічно і всім віддыхом зв'язані з народом. Большевикам залежало, і то дуже, на [м]обілізації, щоби поповнити нею дотеперішні 20-мільйонні втрати в людях, тим самим відтягнути максимум боєздатного резерву від нас, на прихильності населення, яке так ганебно кинули, вимордувавши його цвіт в 1941 р., на зідранні хліба для голодуючого фронту і взагалі на тому, щоби без більшого вкладу і без сліду для історії, "політично", так би мовити, наложити на шию народові свій кістлявий обруч.

Тому й становище окупанта в цілому періоді, а головню до провесни 1945 р., характеристичне постійною демонстрацією масової збройної і пропагандивної сили перед очима всіх, хто сумнівавбися у її практичній вартості скорої реалізації і правдивости. Преса, мітінги і пускани версії, а в містах додатково радіо, доночні індивідуальні і збірні ін[с]ценізації з'їздів, зборів, нарад з обов'язком ставлення, а теж втовкмачування, щоб вухами переливалося, погрози, застрашування, шантаж і насильство говорити і писати продиктоване, – з другої сторони, ніби підкріплення того, масові військові і поліційні акції. Загомніло від реву пропаганди і кулеметної тріскотні. Війна, мовляв, кінчається, виходьте з лісів; рад[янська] влада простить всім, хто з'явиться з повинністю; розіб'ємо фашистського звіра в його власному лігві, а тоді доберемося і до вас; якої ще самостійної вам забагається? – СССР побудований на волі трудящих жити кращим, щасливим життям в сім'ї союзних республік; ми визволили вас з-під іга панської Польщі і від людюїда Гітлера; всі землі споконвіку роздерті, возз'єдиняємо в одну українську радянську державу; сама Україна завжди була би об'єктом закордонного нападу – Німеччини, Польщі, Туреччини, Англії; Хмельницький єдино правильно зробив і його державо-[творний] акт нині ще більше виріс до значення нерозривного об'єднання, на полі і братній слав'янській крові, в роки вітчизняної війни; УССР – держава робітників і селян, має свої комісаріяти, дала народові волю і землю, розв'язавши всю систему федерального землеволодіння і працекористування; в безкласовій державі соціалізму всі мають право на працю, освіту і спочинок; ще краще виконаємо заповіт Леніна, ще краще перевиконаємо заклик Сталіна і т. д., і т. д.

Ночі загорілися вогнями. Небосклін червонів від пожарів, а їх луни били високо під небо, немов скарга доптаного наїзником закутого народу. Ворог демонстрував свою силу і чим далі, чим довше, тим болячіше кидав її на живе тіло українських мас,

сповнених горем по величезних втратах, завданих большевиками, німцями і знову большевиками, сповнених горем по знищенні батьківського дорібку, майна, реманенту, худоби, одежі, куска хліба. Ні одна українська сім'я не лишилася без глибокої вирви серед своїх членів або доцентного, часом частинного, розрушення родинного вогнища. П'ятий рік війни, окупантської дикої сваволі, людоловлі, безшабашної грабежі, арештувань, вивозів, мордувань, жаху, нужди, голоду і холоду... При імперіялістичному акомпаніяменті – “ми вас визволили”... Ночі спалахнули мечами зенітних прожекторів, що не так-то по небі, як довгими, кладеними по землі, просіками шукали тих, які вірні наказам, спішили в самооборону і [до] відділів УПА. Червоні нитки ворожих світляних куль то вгору, то по селу, під ліс, мали це саме завдання: не дозволити забути автохтонові, що НКВД всюди є, все бачить, все знає; що б ніхто не важився перервати сталінським солодкого сну, бо скоро світ, вони вже мусять бути на ногах, а за тим комусь на карці, байдуже винному чи ні, громадянинові чи повстанцеві, старикові чи дитині, духовникові чи жінці, – всім треба на[г]на[ти] жаху, бо так водиться в державі пролетаріату і так постановляє диктатура пролетаріату.

І дні переливатися почали гомоном боїв. Їхній сухий і дзвінкий відгук сповняє радістю і гордістю народні серця. Народ бачив, що не марні його сподівання і витрати, що є кому його права обстояти, що йому самому лишається невблаганно остати на противорожих позиціях та їх до кінця захищати.

Поза широко закроеною підготовкою більшовиків ожебрачити народ з матеріального засоблення та розвалити церковну греко-католицьку гієрархію агентурою знутри, наклепами, врешті індивідуальним терором і шантажем, закінченим остаточно арештуванням неподатної до урядового православія священичої верхівки – ворог в тому періоді ширше поза політично-бойові дії не вийшов. Зокрема в культурно-освітній ділянці окупант, поза сьаким-таким приверненням до ладу народного шкільництва, як засобу виховання по-своєму, нічого не робив, отже не вилазив з клубами і т. п., бо впрягаючи цю ділянку теж на службу пропаганді, не міг, не находячи для того ґрунту, а й низове шкільництво або було переважно обсажене галичанами, або під нашою контролею і впливом. Тож все своє зусилля большевики спрямували в бойову сторону, діяли виключно в бойовому, слабше в агентурному відношенні, щоби задавши народові, Організації і УПА нищівних ударів, забратися до пенетрації, розрушення і переставлення усього

життя народної спільноти. В першу чергу йшлося більшовикам про те, щоби під натиском військового терору та під його охороною встановити низову адміністрацію. Без того вони не могли мати жодних виглядів на опановання терену, отже на безпосередній духовний і фізичний зв'язок [з] народом та вплив на нього, на переводження в життя всіх тих численних центральних, республіканських, обласних і районових постанов, що сипалися немов з мішка та нижче району не доходили та не виконувалися завдяки загальному спротиву крайне ворожо наставлених мас, – не мали виглядів на проведення загальної мобілізації річників 17-35 року життя, мобілізації небоєздатних і жінок в роках 17-35 на каторжні роботи в Донбас, Урал, Сибір, або до місцевих робіт по реновації зовсім розрушеної комунікаційної сітки, панцизняних робіт по радгоспах та бувших німецьких лігенвафтах, а навіть бувших польських фільварках і церковних маєтках, що були ліквідовані молодією українською владою 1941 р. згодом при відступі німців, а перед вступом советів і роздані народові, а які більшовики старалися привернути назад в радгоспи, – на наложення і зідрання з народу державних грошевих позик, хлібо-м'ясо- і молоко-поставок, які планували і [н]акладали в гориздальних висотах, домагаючись налеглого контингенту за час німецької окупації і якби на сміх – за час і на рахунок прийдешніх років 1945/46, для “остаточної перемоги”, для “доблесної ЧА на фронті і за визволення з-під гнету гітлерівських п'явок”... Без встановлення адміністрації Москва не могла перевести перепису населення, прохарчувати міста і центри, до яких народ не йшов і майже нічого не доносив, врешті, а це було найбільш слабе місце – не могла знайти ґрунту під свою славну агентуру і провокацію, аби раз заснувавши терен і обмотавши масу павутинням ід[е]ї недовір'я, влізти в неї і тим самим в умасовлений революційний рух й, коли прийде час, вдарити й розчавити; не м[о]гла встановити істребительних участків, тобто допоміжних паравідділів з місцевого населення, щоби в той спосіб кинути народ на народ і впрягти його в братовбивчу внутрішню боротьбу. Не могла відірвати і порізнити масу з її інтелігенцією, в першій мірі священством і учительством, тісно зв'язаного з народом, щоби так скоріше і успішніше ліквідувати протидержавні, протисовєтські настрої. Без адміністрації на підбитих територіях Зах[ідної] України імперіялістична Москва засуджувала себе на мізерне борикання в сильно хоронених центрах, на обмеження своїх дій і впливу до військово-поліцейського терору, бандитських рабунків,

доконуваних в часі тих військових нападів, нальотів, облав і наскоків.

Москві так і не пощастило в тому періоді завести адміністрацію в теренах. Щойно зимою на початку 1945 р. большевики охопили більш або менш активними сільрадами підмісне довкілля, зглядно відкритий, негодний для наших збройних дій терен і на тому обмежилися. Остаточне закріплення адміністрації в терені провели червоні щойно зимою 1946 р. і то зглядне закріплення, далеке від справжнього функціонування важкого советського державно-капіталістичного апарату і “нового соціалістичного ладу”. І це не було внаслідок якоїсь безкомпромісової боротьби українських визвольно-революційних сил за терен, за його вдержання при собі як найдовше чи взагалі, бо такої сили тактичної постановки в нас не було, – але внаслідок факту самого спротиву народних мас та їх негачії накидуваної, невідрадної дійсности, внаслідок активного темпа революційного руху і повстансько-збройного діяння по лінії самооборони народу та збереження його животних сил для довше тривалої, може і зтяжної боротьби, на всякий випадок на час післявоєнної передишки, а з тим, для грядучого моменту розправи з ненависним віковим ворогом.

Говорячи загально про тло, на якому продовжували розігравати дії УПАрмії-Захід, не можна поминути справи польської меншини ЗУЗ. Як відомо, поляки, як насланий колонізаційний елемент, протягом чотирьох з половиною віків ма[ли] досить часу, а звичайно можливостей в рації підбою і привілеїв своєї влади, сильно вкорінитися в Західній Україні і уважав ці землі за свої окраїни, без яких їм нібито й не бути, без яких сон-мрія про доступ до другого, Чорного, моря розвіявбися на міраж. Протеговані Австрією, наділені необмеженими в практиці правами зі щедрої руки покровителя польської шляхеччини Франца Йосифа, відсунуті від цих прав українським протиавстрійським повстанням 1 Листопада 1918 р. і фактом української держави Західньо-Української Народно[ї] Республіки (ЗУНР) 1918/19 рр. та ново-панівно тут відновленою Антантою польською державністю, по її провалі, за режиму Сталіна, а відтак Гітлера – були на ділі панамі ситуації. Користаючи із сталінсько-гітлерівської методи володіння “діли й пануй”, “пустити одних проти других”, вони, поляки, служили тут вірно своїм панам окупантам (на своїх землях проводили деяку протинімецьку боротьбу) й, позанимавши всі чільні пости в адміністрації і поліції

Сталіна, а відтак Гітлера, весь час були протиукраїнським авангардом, вдаючи, що тепер чи в четвер шляк трапить Гітлера як Сталіна та українство лишиться, лишиться отой безсумнівний власник країни, споконвіку тут кермуючий, український демос. Аналогічно як в Східній Україні москалі, мали вони тут за Гітлера неабиякий рай й ненарушували ніким і нічим власну “загороду”, у великих містах, де становили більшість – формальну владу. Така політика німців – вигравати поляків (а на сході москалів) була ясна і маскована і про неї досить виразно говорить нині підсудний на Нюрнберзькому процесі Франк та його щоденник... В надії, що цю владу вдасться їм розтягнути й на терен, вони приступили після активізації своєї міської вулиці (вбивства чільних українців), активізувати польські земельні колонії-села. Та тут вони стрінулися з належною відправою українського громадянства і революційно-повстанського підпілля. Розложені внутрі нашою політичною пропагандою на засадах спільного фронту поневолених в боротьбі проти імперіялізмів та своєю внутрішньою дезорганізацією, врешті наявними перспективами упадку гітлеризму, – кинулися поляки в сторону червоного молоха та в його кріпкі обійми. Зразу АЛ (Армія Людова), а нараз і АК (Армія Крайова) спрямували туди свою орієнтацію. Прихід большевиків на землі повитали поляки з одушевленням і здурманілим захопленням. Та це їх [справа] – було би й може на тому скінчилося, коли б вони були таки зараз у фронті і згодом не змінили своєї девізи “Ніщиць українців ренкома гестапо” на девізу “... ренкома НКВД”. Вже в перших днях приходу московсько-большевицького варвара поляки влаштували в містах українцям криваву лазню і погроми, мовляв “за вашов і нашов вольность”. Тільки в одному першому дні і в самому лише Львові поляки замордували зверх 70 українців... Повітові міста зароїлися шибеницями: в самих Підгайцях і Болехові поляки повісили ок[оло] 40 українських інтелігентів. По цій теж лінії пішли поляки аж до весни 1946 р., коли то Сталін рішив виселити їх в Польщу, за кордон ССРСР, за т. з., “лінію Керзона”, а українців (півтора мільона) ззовні тої лінії перетягнули до “раю”. Виселенча акція протверезила поляків мов холодна вода: всі сни про “історичну і моцарствоу” присли як миляна банька. Це теж і спонукало їх врешті оглянутися на задні колеса й датися уговкати, що знайшло свій вираз у нашому договорі з ними про ліквідацію другорядного фронту і посилення спільного протисталінського фронту (24.04.45 р.).

Та до того часу вони йшли з большевиками рука в руку й орієнтуючись з другої сторони на Англію, отже взагалі на

союзників (аліантів), розчисляли, що в новій по-німецькій дійсності, яка так всім, отже і полякам, в'їлася в печінки своєю “Новою Європою”, вдасться дружно і побратерськи регенерувати вкупі з червоними польську державність. Забували, що Сталін не кращий Гітлера, що режим цей страшніший, бо крім безцілевого фізичного знищення ніс полякам і всім, без виїмку всім, духово-моральну депресію і гальовство всесильному кремлівському фараонові, який – дурниця, що тіл – він прагне для себе душ. Поляки пішли на співпрацю виключно з крайнє правими своїми крилами і угрупованнями. Ось що пише заведений в надіях польський акіст в передовиці “Непорозуміння?”. (Нелегальний “Новий Зев” ч. 32 від 04.11.45 р.): “Коли вслід за відступаючими німцями вмаршувала ЧА, відділи АК не ховалися в підземелля. Уважаючи ЧА за комбатантів, виявилися (омилілісе) відразу... У відповідь сов[єтські] к-ри розстріляли польських старшин, а бійців примусово включили до своїх відділів...(згодом після варшавського повстання – примітка наша). Бо бійці і командири АК не зрозуміли, що мають перед собою ворога. Інтервенція великодержав здержала криваві масакри поляків-вояків. Наші відділи боролися від тоді побіч советських проти спільного ворога німців... Але коли фронт пересунувся, сейчас зайшла радикальна зміна. Так, з якими щойно войовано рам'я в рам'я, підступом окружено, обеззброєно,.. старшин повбивано. Зрадою і підступом, без суду зліквідовано... Трагічне непорозуміння виникло з того, що ми завірили тим, які у відношенні до нас не мали нічого більше, як лише максимум злої волі. Чи в тих умовах могла бути мова про виявлення (цілковите і в корінній Польщі, а не лише в Зах[ідній] Україні, для того, щоб тим легше громити українців – примітка наша), коли воно невмолимо (неухронно) вело на замок, в підземелля НКВД, на Соловки або ставало напроти езекуційних чот. Єдиною відповіддю міг бути лише затятий опір, лише конспірація, лише оцілення в рядах Підземної Польщі”...

Трохи пізно додумалися поляки. Та краще пізно чим ніколи...

2. Наша нац[іонально]-визвольна революційна боротьба.

Ось вдруге залили червоні полчища плодючий, кров'ю і потом своїх синів скроплений, український чорнозем, – коли не брати до уваги невдалої спроби большевиків залити змаргану світовою війною Європу офензивою Тухачевського та опір їй укр[аїнських] військ УНР [під командуванням] Гол[овного] От[амана] С[имона]

Петлюри і польських військ над Вислою в серпні 1920 р. Та це було давно і не всі народні маси ЗУЗ мали гідність оглядати ту навалу “революційної” Рабоче-Крестьянської Червоної Армії. Вісь офензиви йшла по напрямку Люблін – Варшава і, зокрема, південні полоси ЗУЗ наїздом правдивих, новітніх гуннів обняті не були. Російсько-фінсько-монгольсько-китайська босячня, об’ївши всю зеленину по городах, забралася в[о] свояси.

Та інакше прийняв народ друге большевицьке “визволення” від першого. Напередодні свого упадку в 1939 р., як звичайно перед упадком поляки хотіли показати ще, що вони вміють: посипалися арешти, репресії, масові інтернування, замикання до концлагеру в Березі тощо. Після 20-літніх польських вівісекцій над народом, вроді “не розумем”, “то що іннего”, завершених пацифікацією останнього передвоєнного літа, народові було досить шляхетсько-панської Польщі, тож зміни, отже вступ советів на ЗУЗ 17.09.1939 р., згідно гітлерівсько-сталінського таємного договору про розподіл Польщі, укр[аїнські] маси прийняли не трагічно, може й байдуже, як ще одну, не знать з черги котру, продаж без волі народу. Були навіть люди і села, кажеться навіть, бо випадки ті можна було почислити на пальцях, – які витали “переможну ЧА”. Загал зв’язував з тим, зовсім слушно зрештою, нові події на конфлікт, в кожному разі на неустабілізованість такого стану та його тимчасовість. Та вскорі вже народ практично і на власній шкурі збагнув факт “визволення”, тимчасом з-під німецької кормиги народ стрівував крайнє ворожо, супротивно. Було видно і заломання, мовляв, тепер то хіба вже останнє “визволення”, а інтелігенція масово емігрувала, не споді[ва]ючись нічого доброго від большевицької “демократії”, так само як нівечилася і кривила душею в попередній – гітлерівсько-демократичній системі.

Вираз своїм протибольшевицьким настроям дав народ насамперед в цілковитому бойкоті загальної мобілізації до ЧА і людоловлі до праці. Постава мас була така скрайня, невгнута і послідовна, що Організація була змушена інструкцією облегшити її. Український громадянин, настільки національно політично вироблений, не знаходив і [не] бачив сенсу затягатися в руки окупанта і йти на гарматне м’ясо за чужі, ворожі інтереси, за Сталіна і його кліку, щоби наситивши імперіялістичні вибрики Червоної Москви, зложити кістки десь там на пруських болотах, польських пісках чи балканських горах або вернутися інвалідом, тягарем для рідні, без належного, тобто в практиці матеріяльного забезпечення із сторони советської держави: але ж краще гинути за

Україну, на рідній батьківській землі від кулі гнобителя – казав собі. Дезерція з ЧА і обсервація тої злиденної ЧА, що її босі стрільці несли [коци] на вірьовках і кормилися зерном і бульбою з сумки, немов японці рижом, ще більше по тім його ощаджувала. Та не можна було такого стану толерувати. Це були сотки тисяч мужчин в різних роках, переважно старші, військово невишколені, сімейні, без виряду і зброї. Таку кількість і якість, відомо, годі було перебрати до Самооборонних Кущевих Відділів (СКВ) тим більше до УПА чи революційно-підпільної, суто конспіративної роботи в Організації; супроти якої були вони в подавляючій більшості симпатиками або кандидатами та не членами. Перебуваючи індивідуально та групово в характері “хованців”, вони, коли творили більші групи, представляли собою неабиякий тягар для терену, населення, підпілля. Характеризуючись крайньо ворожими антисоветськими настроями, вони, як фронтовики ЧА або, з огляду на вік, запільні частини, могли і настрої переламати і поширювати серед армійців, а то й формально переводити проти-сталінську, проти-імперіялістичну пропаганду серед національно і соціально різношерстного складу ЧА, а що являлося для нас одним з найпередовіших постулатів рев[олюційної] роботи: розвалити сталінську тюрму народів, як це вже раз доконали українські волинські полки в Петрограді в березні 1917 р., піднісши першими протицарські революційні транспаранти. Інструкція наша вказув[а]ла індивідуально підходити до питання мобілізації й належно навчити та, запевнивши контакт, передавати до ЧА тих, яких нікуди в себе приділитися не дало. Це відносилось перш усього до старших річників, як показалося, підхід був єдиноправильний, хоч не обійшлося [мимо] всего без випадків таки в бойкоті витривати і в ЧА не йти.

Як загально відомо, большевики м[іж] і[ншим] теж в ділянці організації Червоної Армії цілковито зрезигнували і переставилися зі своїх первісних взірців військового ладу, що їх автором був Лейба Троц[ь]кий, як тих, що не виправдуються перед життям і в 30-ти[х] роках за начальства Тимошенка вернули до старих форм. Чим ближче до війни, а головно в самій війні, запізнавшись із західним, в тому випадку із німецьким устроєм, вони на швидку руку ввели це все і в себе. Ці зміни наймаркантніше видно у військовому месіянізмі (панрусизмі), першинстві російської мужви в моральній площині та у спеціальних, упревілейованих зброях і службах, створенні американського ядра – армії у виді фронтових частин НКВД і гвардійських корпусів, баталіонів праці, уведенні

блеску, сяючих відзнак і відзначень, у мілітаризації парамілітарних резертів Ц[ентрального]НКГБ, залізничник[ів] і т. п. (мілітаризації молодіжних і діточих інструкцій, юнкерські (кадетські) школи, допоміжні жіночі частини (зен[ітна] артилерія, зв'язок) і взагалі небувалій дотепер і де інде мілітаризації мас.

Та нас обходять тут ті останні з останніх, ті, які завдяки московсько-большевицькій системі спинилися на дні життя й там в нужді і потуранні служать “радянській вітчизні”: карні баталіони, що ними проривали москалі заміновані болота р. Стрипи і гатили греблі для танків, баталіони праці, що риють землю в нечисленних нормах кубометрів при 1 л[ітрі] водяного супу і куску хліба денного. Там найбільш українських колгоспників, селян і робітників. Нездатних гарувати у баталіонах праці, отже працювати акордово і ще себе на[ді]йно охороняти перед партизанкою або перед зустріччю з населенням і пропагандою, большевики демобілізують, тобто відбирають кріс, а дають шахтарський молот чи сокиру.

Що тичиться жіноцтва, то рад[янська] влада наложила була в осені 1944 р. контингент на села, яке число належить “здати” на роботи в Донбас і деінде. В Буковині і в Бесарабії, де опір народу і рев[олюційного] руху слабший, а політ[ична] свідомість нижча, вони забрали і вивезли дівчат поголовно, бо ці “затуркані” не розкладатимуть своїми настроями їхнього перекабаченого і закабаленого сходу.

Історія людоловлі і вивозок на каторжні роботи має очевидно свій відповідник в гітлерівській системі. Та советські во[є]нруки куди більше перевищили арбайтсміністра [Заукеля], який признається тільки до 7 млн. наловлених робітників.

Єдиновірцева внутрішня організація українського народу і визвольного руху запобігла цілковитому обезголовленні і вичищенні населення з працездатного елементу. Народ оперся і в тому дужанні за буття видержує удар за ударом. Багато наложило головами, великий процент [поскладав] майно і поїхав на Сибір та не дався здерти з останнього. Хлібороб, що міг, те закопував, щоб не опинитися на переднівку в обличчі голоду, до якого змірили довести народ большевицькі пляни. Організація перекинула в убогі райони десятки тисяч тон збіжжя, великому числу громадянства допомгла і розподілила свої запаси. Лише в той спосіб уникнули Карпати жахливого голоду в зимі і весні 194[6] р., Карпати, на які ворог, як на недогідний собі терен, спрямував спеціально своє вістря.

Увесь час населення теж само себе охороняло перед ворожими наскоками. Село пильнувалося спеціально рано; селяни держали вартові і алярмові стійки і у випадку тривоги все, що не хотіло зустрічі з грабіжниками, тобто половина мешканців, крім стариків і дітей зникала, крилася по лісах, дебрах, власних підземних сховищах. Повстав другий, підземний світ катакомб: селянських криївок, підпільних бункрів та магазинів. Ледве чи знайдеться сьогодні одно обійстя, де не було б сховища для мінімального бодай запасу одяжі, знаряддя, посуду, харчів. Бо все це большевики забирають, коли найдуть несховане. Вони поділили населення на три категорії: куркулів, середняків і бідняків, щоби так скорше виссати народне добро легально, шляхом поставок та граблять підчас переманентних облав і ревізій всіх однаково і без розбору, при чому деруть посвідки за повну здачу контингенту, коли їх власники пробують ними заслонитися. Для ілюстрації громадського зди[р]ства в тому та акордової вирубки лісів на Землях, щоби таким чином підірвати повстанські бази й заощадити свої безмежні ліса Білорусії і тайги Росії, а з другої сторони поставу народу до того, хай послужать два документи:

“Постанова [Рожнятівської] Райради депутатів трудящих та райкому КП(б)У від 1 травня 1945 р. про виконання лісовивозки до узколійки в червні місяці та завдання на III-тій квартал 1945 р.; а також до виконання пляну лісовивозки I-го кварталу 1945 р.: всего по району підвозка лісу 48000 куб[ів], в тому числі кріпильного лісу 20000, дров 25000, шпальніна 3000 к[у]б[ів].

- 1. Зобов'язати голів с[ільських] рад негайно мобілізувати всю тяглову силу на виконання державного плану по лісовивозці.*
- 2. Головам с[ільських] рад довести план по лісовивозці до кожного возія та слідкувати за виконанням доведеного плану.*
- 3. Возіїв, які не будуть виконувати державного завдання по лісовивозці, віддати до суду.*
- 4. Зобов'язати райпрокурора тов. Абрамітова просліджувати за кожним селом про виконання плану лісовивозки і тих возіїв, котрі не виконуватимуть державного завдання по лісовивозці, негайно притягати до судової відповідальности.*
- 5. Зобов'язати голів с[ільських] рад дану постанову довести до відома всім громадянам села.*
- 6. План по лісовивозці додається.*

Голова райради депутатів трудящих: ([Набойченко])

Секретар Райкому КП(б)У: ([Кавченко])

31.05.1945 р. Голові сільради в Вся країна відзначає

історичну перемогу над німецькими загарбниками виконанням і перевиконанням своїх планів, але на фронті держпоставок замість дотеперішнього виконання планів м'яса, молока і вовни виконання II-го кварталу злочинно зірвали, за що говорять наступні показники по вашій сільраді:

	План II. кв.	Виконано в II. кв.	%
М'ясо	3 цент.	_____	0%
Молоко	10.000 лтр.	_____	0%
Вовна	53 кг 500 гр.	_____	0%

Не можу миритися з таким поганим станом виконання держпоставок.

Тов[ариш] Голова с[ільської] ради. Прошу з усією відповідальністю відчувати важливість усієї справи і план м'ясопоставок II-го кварталу виконати до 8 червня, молока до 25 червня і вовни до 10 червня. Організуйте бригаду, котра обійшла б усі двори і потребувала б виконання поставок. Крім цього до 10 червня дайте мені список до 30 господарів, самих злісних нездатників, для притягнення до кари за зрив поставок. Тов[ариш] Голова, я покладаю всю надію, що справу цілком виправите.

Уповнаркомзаг: (Яценко)

Про те, що большевики завжди уладжували (під військовою охороною) мітинги для населення і ніколи відбутися їм не могли з браку слухачів, не числячи силою притягнених дідів і бабунь, кружляють в масах дотепи і версії. Не рідко приходиться агітаторові арештувати смільчаків за протисовєтські вислови, а той вивозити. Такі аргументи склонюють публіку мовчати, однак не бити в долоні після кремлівського звичаю. Моду "гучних аплодисментів" заведено натомість в містах, при чому спеціально контролюється, хто з приявних не плеще в долоні і не усміхається люб'язно до портрету Сталіна.

Коли народ в своїй масі, як воно звичайно буває, поки підійметься його до загального повстання, займає більш пасивну поставу самооборони супроти окупанта, то національно-визвольний, революційний його авангард і рух взагалі несе свій прапор високо серед бурі і туч, розвиненим. Він лопотить на вітрі і як той дороговказ сяє всіма барвами веселки, манить і кличе за собою, вперед. Задивлені в нього революційні кадри ступають твердою ногою по бездоріжжях революції, від осягу до поразки, від упадку до висот, коби ближче до ідеалу. Наш прапор – це прапор Української Національної Революції. Багато буйних голів скотилося на тернистому шляху й цей прапор чорний мов

чорнозем, перетканий червоним, немов рікою крові. Та він ще міцніше лопотить і чим більші грози, тим більше його чути.

Оце перше хіба стрінув червоно-фашистський більшовизм на своєму розгоні організовану політичну силу, що свої постуляти, ідеї, програму взявся так сміло реалізувати – з листівкою і зброєю в руках. Сам факт сили, внутрішнього, громадянського в їх понятті чинника, який посмів понести чоло і прямо глянути у вічі російському “боа конструкторові” вже вистарчав, щоби зі сторони того вужа викликати негайну і сильну реакцію. Що ж доперва тоді, коли цей смільчак, “горстка фанатиків” взявся активно вдаряти по розжилому колосові: протиставити, поширювати і накидати загнуданим масам ССРСР ідею Української Самостійної Соборної Держави, загальнолюдську [занеслу] ідею волі народам і людині, за самостійні держави поневолених і загрожених Москвою народів, за суспільну справедливість, безкласове суспільство, розкріпачення одиниці, за мораль в житті і свободу в слові і письмі, а проти національного гноблення, соціальної експлуатації, проти імперіялізму, мілітаризму, диктатури, державного капіталізму, проти концлагерів...

Зі сказеною люттю кинувся наїзник до протидії. Та проте, воно й скінчилося в цьому періоді на протидіях. Ініціатива була за нами і роботу розгорнуто широко і глибоко. Мільйони друкованих і циклоstileвих листівок, коротких писань і мальованих гасел, зазивів, тисячі підпільних прес[ових] видань, журналів, брошурок, маніфестів пішло тоді в народні мільйонові гущі російського заходу і сходу, в ряди червоноармійців, працівників культури і науки, адміністрації, поліції, – інтелігенції, робітництва, селянства. А це ж усе вимагало людей-носіїв, людей самозапертя і посвяти, засобів, – серед загального ворожого натиску і переслідування на всіх ділянках вияву. Організація, як єдина політична сила на Землях, давала, бо дати мусіла всі відповіді буденщині, зокрема щоденним большевицьким затіям: розгонювати сільради і земельні громади, не допустити їх до функціонування і вив'язування з окупантських директив; розгонювати мітинги, нищити пресу і клуби, не висилати делегатів на інсценізовані з'їзди, відправи, наради, не допустити до творення ворогом станиць стрибків; наглядати за виховною працею вчительства, самому теж виховувати молодь і дітей; не допускати до грабежей, здирств, хабарництва чинниками окупантської адміністрації і поліції; здержувати і відтягати контингенти, перехоплювати і рекві[з]увати в дорозі постачання та на точках загот[івлі] зерна і загот[івлі] скоту; розганяти лісорубів; в зародках

ліквідувати спроби донощитва, агентури і провокації; карати за знищення хрестів, сипати могили поляглим борцям і ставити їм хрести; поборювати п'янство; розширювати і спомогати домашній промисл; – і т. д., і т. д. Словом, треба було з одної сторони заперечити ворожим зазіханням на душу і тіло українця, з другої давати народові реальну позитивну керму, вказівки, можливості боротьби. Хіба в харитативній і в ділянці народного здоров'я могла бути відносно народу співучасть з большевиками, та вони в цій матерії якраз і не виявили доброї волі.

Дві організаційні, засадничі інструкції видано в цьому періоді, що зумовляли нашу тактику на тодішній час: серпнева і листопадова 1944 р. Вони були попереджені січневою і травневим додатком до інструкції за піднімецької дійсності, яка нормувала і давала витичну лінію для підготовки народу, Організації і УПА на підбольшевицьку дійсність.

Які цілі просвічували рухові і які перспективи розгорталися в боротьбі? За що і як боремося?

Ціллю національно-визвольного, революційного українського руху і провадженої ним боротьби була і є Ідея Української Самостійної Соборної Держави в консталяції других поневолених і zagrożених Москвою народів під прогресивною девізою – “Воля народам і людині”, “За самостійні держави поневолених Берліном і Москвою народів”. З цього і випливає політична постановка – “Геть другорядні міжсусідські фронти народів”, “За спільний протисталінський фронт”, “За власне порядкування соціального ладу”.

Протиставляючи могутню ідею визволення народів з-під ярма великодержавного імперіялізму концепції комунізму, тобто на ділі – московсько-більшовицького червоного фашизму з його державним капіталізмом і централізмом, – протиставляємо інший, обнoвлений світ з колом вільних народів, без супрематії одних другим, без втручання [в нутро других], за дружність між ними і тісну культурно-господарську співпрацю.

Єдино, шляхом доцільної міжнародної стратегії революційної боротьби на [підложжі] взаїмного об'єднання, узгіднення і обміну тактики тої боротьби, дається розвалити московсько-большевицьку тюрму народів і привернути тій частині світу мир, безпеку, лад і порядок без жаху, нужди і голоду на засадах справедливого суспільного і індивідуального демократизму.

Ми завжди, отже і тоді, ініціювали об'єднуючу боротьбу поневолених народів і не оминали ні одної нагоди і можливості цю

боротьбу чинно продемонструвати у піднімецькій дійсності, зокрема, підмосковсько-східні й азійські народи гуртувалися довкола нас проти Гітлера і Сталіна, [символи] революції на конференції представників 12-ти народів поневолених (20.11.43 р.) давали [терен] і захист по[в]станчим відділам цих народів. Це наша пропаганда і бойові чини розложили німецьких сателітів: мадярів, румунів, балтійців. Тим більше тепер: ми порозумілися зі старим нашим ворогом, поляками (Підземна Польша), наша публіцистика (“Отвертий лист до кіл культурного світу”, “Большевицька демократизація Європи”, “Деклярація Проводу ОУН”, “Опір фашизму” і т. д.), переложена на ряд чужих мов, кружляє сьогодні з рук до рук, відділи УПА відбули ряд бойово-пропагандивних рейдів закордон (Румунія, Мадящина, ЧСР, Польша, Білорусь) – це все серед більш чим невідрадних умовин і без якої-будь чужосторонньої підмоги, а може й признання.

Перший період окупації сов[етами] – це реалізація, так сказати б, політики “держави”, що її згодом у відміну прийшла політика “нації”, коли занеслося на [довшу] передишку після закінчення другої імперіялістичної війни. Були ж вже тоді наявні перспективи розвалу СССР в зустрічі з Заходом, економічно-промислове їх вичерпання, задовження та питання – хто на черзі – СССР чи Японія, питання, чи можлива довша передишка. Все ж, так чи інакше воно справи не міняло: найпередовіший для нас атрибут фізичної і духовної самооборони народу, витичений ще в зараннях німецької займанщини, приходилося переводити всією натугою сил.

Ідеальна, як на жахливі умовини, боротьба проти неабиякого ворога в площині світогляду і реальних сил, внутрішня організація революційного руху, частин УПА, жертвенність і посвята громадянства, дисципліна, мораль і етика революціонерів і повстанців, їх динамічна снага, політично-пропагандивна виробленість, бойовість і безприкладне геройство – зумовили широкий розмах боротьбі й дуже конструктивно за[ва]готили в національно-соціальному прогресі народу, так само теж на міжнародному, бодай східно-європейському форумі. Це не випадок, що большевизм має сьогодні до діла з фінськими “бандерівцями”, польськими, румунськими і т. д.

Яких розмірів прибрала наша національно-визвольна, революційна боротьба й якою загрозою вона являється для сталінської кліки, свідчать хоча б три звернення уряду УССР і наказ наркома безпеки, виданий до нас в цьому періоді. Ось виїмки з третього звернення сталінського соратника й ката України

москаля Хрущова і наказу такого самого москаля, що скрився під гарним українським прізвисьмом Василя Рясного:

“Війну закінчено. Трудящі Рад[янського] Союзу в цьому році протягом 8 днів травня дали державі в позику понад 26 мільярдів к[а]рб[ованців]. Президія Верховної Ради УРСР, Рада Народних Комісарів УРСР і ЦК КП(б)У оголошують усім учасникам банд термін для явки з повинною до 20 липня 1946 р. До цього дня вони мусять передати себе разом зі зброєю і боєприпасами в руки радянської влади. Уряд Радянської України простить їм їх участь у бандитських групах. Це останній термін і останнє попередження. Після зазначеного терміну до всіх учасників банд будуть застосовані найсуворіші заходи, як до зрадників батьківщини і ворогів народу, а їх посібники і родини будуть покарані з усією суворістю радянських законів... Слава нашому мудрому батькові, великому учителю, геніальному полководцеві – маршалу Сталіну”...

“Поряд з цим, всім органам НКВС, внутрішнім і прикордонним військам [НКВС] УРСР не послаблювати, а навпаки – посилювати боротьбу з бандами українсько-німецьких націоналістів. негайно взяти рішучих заходів до ліквідації залишків банд і окремих бандитів, а також до виселення їх сімей”.

Та ні звернення, ні накази виявлялися “з повинною” в нічому ситуації не змінили. Бо з облудною Москвою можна говорити тільки мовою зброї.

Та хіба найбільш пророчистими і вірними образками цього періоду і далі будуть суспільно-політичні, інформативні огляди поодиноких теренів та хронологічні вісті з них, писані тоді ж на “гарячому”, а теж тактичні зведення – реєстри боїв і рейдів УПА-Захід та їх підсумки. Ось дещо з того:

“Великі зимові облави почались в другій половині січня 1945 р., а скінчилися при кінці березня. Підчас облав перевірювали менші і більші ліси та села. При цьому старалися якнайсильніше вдарити по провідних кадрах і рівночасно стероризувати і відвернути від нашого руху все населення. Кадри, охоронні та екзекутивні, наші групи старалися всіми силами видержати, ведучи то активну, то пасивну боротьбу. При ударах задержали героїську поставу (в с. Горуцько, р-н Мединичі, окружені більшовиками гине 7 революціонерів, м[іж] і[ншими]), коли більшовики почали кликати по імені д. “Вовка”, цей виходить, стріляє одного енкеведиста і стрибка, а відтак і себе. Біля с. Колодруби, р-н Комарно, 24 стрільців СКВ розірвали себе гранатами, в с. Хишевичі, р-н Рудки, згинуло так 5 повстанців). Крім великих облав в цілому

терені Дрогобиччини перевів ворог 35 поодиноких облав, де впало [68] людей, а 137 з населення зловлено, при чому большевики втратили [83] вбитими і 9 раненими. Вслід за цими облавами відбувався перепис населення. Цілий місяць лютий перейшов під знаком того перепису, що мав бути радикальним засобом проти народу – витягнути всіх тих, які не йшли на явку в ЧА та викрити всіх тих, які є в повстанських рядах та їх родини.

Масове арештування дівчат відбулося в районах Стрий і Самбір. Тут прямо робили облави на дівчат, як на мужчин. З того мали подвійну користь, бо з більшої кількості легше вибрати законспірованих сексотів, по-друге, при допитах насилували дівчат. Робили це пляново, щоби між населення поширити венеричні недуги.

Майже в кожному р-ні вивозили родини, які держали в лагерах при р-нах. Люди жили там в дуже поганих матеріальних обставинах, переносили тиф, голод, воші і т. п.

Адміністрація, керована КП(б)У та при співучасті НКВД, проводить наскрізь грабіжницьку роботу. На села накладають великі податки й позики, чого село не в силі виконати. З села забрали вже останній гріш; як тільки прийшла добровільна датка на ескадрилю “Вільна Дрогобиччина” – зараз вслід за нею “третья позика”, а ще не скінчилася ця – вже податок і м'ясопоставка, яку зобов'язують здавати аж до 1950 р. Це все сильно відчуло населення села і міста. В большевицькій адміністрації процвітає хабарництво; щоб дістати якусь броніровку або відпустку, треба всунути порядний хабар. З другої сторони завважається крадіжі, н[а]пр[иклад], з р-ну Стрілки втекли касіри східняки, які забрали зі собою 2 м[і]л[ьйо]н[и] к[а]рб[ованців]. Одного з них зловили, другий втік.

В цій вихолощуючій політиці, завжди підпертій терором і збройно-поліцейською нагінкою, наш рух і відділи УПА ставлять активний спротив. В тій важній боротьбі люди задержують геройську поставу, н[а]пр[иклад], під час облави станичний с. Держів, р-н Миколаїв, д. “Артимон” вибіг з криївки, знищив заставу і вхопив кулемета, одначе під час відступу поляг в бою. Станичний с. Сулятичі, р-н Журавно загинув по дводенних тортурах, не сказавши нічого.

В цілому терені за звітний час зроблено 23 засідки. В тому вбито 123 большевиків, між ними капітана Блудова, інспектора по справам КП(б)У по Дрогобицькій області і ряд інших визначних большевицьких діячів. Кілька засідок роблено на передмістях

Дрогобича і Борислава. Підчас того багато стрелків здалося в полон. З них створено реабілітаційний відділ. Подекуди знищено поодиноких енкеведистів (участок НКВД в с. Лука, р-н Дубляни). Ліквідацію сексотів-енкеведистів переведено в цілому терені в сумі – 215, розвідчиків – 9, провокаторів – 6.

Зроблено 11 наскоків, причому вбито 21 большевиків, зліквідовано і спалено 4 істребительні участки та лагер в м. Трускавець, де [п]еребувало [600] українців. В Бориславі знищено ряд нафтових шибів і дестиллярню. В м. Новий Розділ, р-н Миколаїв, забрано в шевської артілі все майно.

В терені зведено [5] більших боїв з власними втратами – 15 вбитих і 8 ранених. Ворог втратив ок[оло] 140 вбитими і раненими. Дотичний СКВ звів з большевиками під с. Лисовичі, р-н Стрий, 9-годинний бій, при чому вбито – 52 сталінців, а втрачено – 1 вбитий і 1 ранений.

В цілому терені переведено ок[оло] 100 зборів. Населення відноситься до нас не з меншою симпатією та старається всіми силами допомогти нам. Внаслідок шкільної акції, яку проведено в цілому терені (в р-н Стрий одного дня), викликано велику радість серед населення та малих дітей, що самі нищили портрети червоних ватажків. В деяких районах большевики заборонили учителям говорити про акцію (Сколе), а в р-ні Стрий відповіли облавою. На дусі підносять населення бойово-пропагандивні рейди з розписування[ми] наших кличів та влаштуванням зборів. На першого травня в робітничих осередках: Дрогобич, Борислав, Трускавець, Стрий розкинуто першотравневі летючки до робітників, що викликало велике занепокоєння серед большевиків і довело до цього, що в Трускавці не відсвятковано свята.

Селянство і робітництво задержує свою горду поставу. Настрої змінилися, в порівнянні до зимових місяців, весною. Зимою було помітне пригноблення, яке з приходом весни зникло. Мимо це, що війна з німцями кінчається, вони не хочуть вірити, що большевики тут остануться. Цікавляться пресою, політикою та ведуть шептану пропаганду між собою. Не прив'язуючи ваги до матеріяльних вартостей, сьогодні хлібороб і робітник готов стати і стає на шлях боротьби.

Інтелігенція – це переважно учителі і священники. Перші – це молоді дівчата по курсах, старших учителів мало. Проти священників большевики ведуть уже загінку: змушують їх працювати на користь влади та виконувати всі накази в справі церкви. В загальному священство воліє вести пасивну боротьбу.

Агентурі не піддається, в Богослужбах Сталіна не поминає, ні при сповідях не допитує (як це вже є на сході, де церква стала агентурою – примітка).

В терені появилися переселенці з-за “лінії Керзона”; вони приїжджають ограблені польською поліцією. Їх викидають з західних теренів силою. Неохочих виїжджати стріляють, побивають та граблять.

Наставлення поляків до нас в останньому часі дуже змінилося. Большевицька окупація Польщі, арешти, переселювання поляків наставило їх ворожо до більшовиків. Проти нас польське підпілля не веде зараз жодних акцій, а навпаки старається знайти зв’язок з нами. Наші відділи УПА частинно квартирують по польських кольоніях.

3. Наша бойова повстанська тактика.

Повище з’ясування тла і середовища нашої протисталінської боротьби зумовляє зрозуміти і відчутти напрямки і зміст повстанчо-збройних дій, замкнених в ляпідарних тактичних зведеннях боїв і рейдів УПА-Захід та в хроніках повстанських відділів.

В горнілі боротьби, в розпалі повстанчих боїв твориться тактика малих відділів (підвідділ, підрозділ, груп[а]), інакше – партизанська (групова) тактика.

Партизансько-повстанська війна (“мала війна”) – це оперативно-тактичне маневрування у ворожому запіллі і знищення мінімумом всяких засобів максимум окупантських живих і матеріальних сил, в цілі оборони народу або викликання всенародного визвольного повстання. Повстанці, отже, не перебирають в засобах, щоб тільки вони були політично і збройно доцільні, кидаючи їх проти найчуліших і найслабших місць ворога. Всю свою духовну і фізичну силу повстанці черпають з власного народу, що на його вірі в себе і в перемогу будують всю свою постановку.

На види повстансько-збройної тактики впливають в першій мірі свої внутрішні чинники, як от ціль і завдання, прихильність населення і його психіка, традиція, бойовий стан, а згодом зовнішні – терен, сила ворога і його політика, міжнародна ситуація, пори року тощо. З огляду на ці впливи повстансько-партизанські дії можуть мати характер боротьби, війни, походів, рейдів, битв-боїв, сутичок і т. д. в окремішньому або кумульованому виді.

Чинники неодмінно рідшаючі про результати тих дій, це:

1. симпатії народу	6. тактичні прийоми
2. пригожий терен	7. технічне засоблення
3. традиція зброї	8. ворожа сила
4. моральні вартості	9. міжнародна ситуація
5. командний склад	10. пори року.

Обмежуючись до загального ствердження, що ці атрибути були і є за нами, з серйозними недоліками в командному складі, який приходитьса самому постійно виростати, і в технічному засобленні, і що проти себе мається важку терезку ворожих сил та зглядну міжнародну ситуацію, – лишається зупинити на тактичних прийомах.

Виходячи зі становища нашої повстансько-збройної стратегії, дії УПА відзначалися в цьому періоді і до тепер:

- а) тісною пов'язаністю з народом і його інтересами,
- б) політично-пропагандивною доцільністю,
- в) засадою “всюди бути”, не закріплюючи за собою збройно теренів,
- г) реальною оцінкою ворожих сил і власних спроможностей,
- д) самостійністю стратегії й тактики й безкомпромісовістю в поставі.

У відміну такій постановці УПА можна для приміру навести, н[а]пр[и]м[і]р, большевицькі або югославсько-большевицькі партизанські діяння в німецькому запіллі [з цілями]: а) цілковитого духового дисонансу з народом автохтоном, б) збройної доцільності спомагати фронтові дії, підривати запілля противника і зв'язати нам його сили, в) накопичування власних сил для закріплення теренів і поширення стану посідання, г) кидання всього ресурсу і запасу без огляду на жорстоку реакцію противника у відношенні до безборонного населення на терені дій, д) закордонної, зафронтової, зовнішньої (московської) постійної інтервенції, тобто керми і підкріплень та балянсування й чисте кокетування противника ціною місцевого середовища.

Та навіть в такому підході і пригожості брошура – спомин Броз Тіто не видержує правди: що можна говорити про “[к]олосальні” сили, [з]груповані ним в арміях, арм[і]йських групах, корпусах і дивізіях (партизанка) та їх фасцинуючі маневри в малій і бідній Югославії, коли такими “подвигами” не може нахвалитися Кремль, який до речі, міг мати більшу скалю в людях і техніці на бе[з]межних просторах України, Білорусі, Фіно-Карелії і т. д. Та

відомо, є різні корпуси... були колись в Росії кінні полки в 50 шабель...

Дещо інший вид ми бачили, н[а]пр[имір], в повстанських діяннях Тітового реваля ген. Михайловича, який теж, маючи за плечима свій емігрантський уряд і аліантів, стремів проводити боротьбу з Югославією, а не за радянську владу, “успішно боротися з комуністами й з ними покінчити”, “німці повинні вийти з Югославії в результаті дій союзників. Ваша (четників) справа – триматися в народі... Америка допомагає винятково вам і вашому рухові в Югославії” (“Рад. Україна” 14.06.46 р.).

Свідками ще інших взірців були ми підчас насильницької збройної диверсії й індивідуального терору московсь[ко]-більшевицьких агентів в Греції.

З факту УПА, як революційної армії, виникає її внутрішня співдружба і побратимство, уникання насилля, казармовості, “капральства” і загалом офіцерщини, а натомість перманентне намагання все вище підносити ідейно-політичний і морально-боевий рівень, щоби кожний повстанець не тільки знав як стріляти, але в ім'я чого стріляти і до кого стріляти та цю свідомість зумів все і завжди передати своїм масам, з яких вийшов і всім широким масам СРСР і поза ним, а теж [ревним] посібникам ворога і його найвидатнішим репрезентантам. На свідомості несеної Ідеї базується в першій мірі повстанська дисципліна рядів УПА і тут належить шукати коренів безприкладного героїзму її вояцтва. Відділи УПА на підставі дотичного наказу вилонили в себе політвиховників, які поруч санітарів, що лікують тіло, мають за завдання оздоровлювати щоденні явища суспільної проблематики, надихати стрілецьтво знанням по засаді рівняння вгору і самому бути у всьому першим і приміром.

УПА не схиляється і не буде в неї тенденції концентрування сил, “дивізіонування”, “фузіонування”, а коли це й мало місце, то такі потягнення були спорадичні: ворог постійно шукав нас, старався і старається бути з нами в тягловому вогневому стику. Розпоряджаючи доволно транспортом і зв'язком та всіми військово-технічними засобами, необмеженим людським ресурсом і матеріалом в просторі і часі радів, ствердивши більшу нашу одиницю проти себе. Зовсім не числячися з власними втратами, противник гнав на вогонь своїх людей, які закриваючи лице руками у фаталізмі – що кому призначене – кидалися на штики і гранати. Не раз відбиралося в боях з більшовіками враження, що їм йдеться про те, щоби безнастанно наступаючи, видерти від нас

амуніційні запаси, коштом очевидно своїх “доблесних” бойців. Проти нашої чоти вони скоро виставляли роту, проти сотні – баталіон, проти куріня – полк, коли й спробовано в осені 1944 р. оперувати загонами з 6-8-10 сотень і так пересуватися сукупно або розчленовано та під одною командою, вони звозили свої десятки тисяч, обсаджували тереновий масив, при співучасті артилерії і летунства домагалися знищення нас. І хоч цього вони ні в одному випадку не домоглися, погодившись з фактом нашого відв’язання і відсмикнення, остаточно і найчастіше пробоем з кільця з великими втратами для ворога, а звичайно вдесятеро більшими, то все-таки кілька-годинні, кільканадцять-годинні, кілька-добові битви не лежали в нашому, хіба в ворожому інтересі. Груповість така мала теж перш усього ті негативи, що відбирала полишеними відділами УПА терени їх наявності і всіх великих, більших можливостей всюди бути, всюди поводити боротьбу і працю, давати бачити народові себе, – задержати ініціативу дій виключно у власних руках, самому нечайно наступаючи, наскакуючи, засідаючи. Все ж в періоді 1944-45 [років], а в догідніших теренах протягом цілого періоду, відділи УПА мають за собою ряд проведені[x] маневрів і [зісполених] операцій в усіх умовах рейдів і боїв та всіх фазах боїв: марш, наступи, переслідування, оборона, рухова оборона, відступ, форсування рік і шляхів, біваци і забезпечення та ін[ше]. З правила, коли йшлося про оборону, відв’язання, затертя слідів, командири відділів, підвідділів, приміювали деконцентрацію, розчленування, коли ж на черзі був наступ, тобто звичайно наскок на районові і обласні центри і міста принагідно або планово на дислоковані в терені ворожі опірні пункти, тоді відділи тактично на певний час вцілювалися, виступали загонами, отже більшими чим курінь частинами.

Підставовою бойовою одиницею, здатною виконати всі завдання, на той час був самостійний відділ, тобто бойово-адміністративна сотня з різним числом складових підвідділів – чот, [евіденційована], з власною історичною хронікою повстанського вчорашнього. Та в погідніших теренах проходили операції і позаматірні рей[д]и увесь час виключно під знаком курінів. Звичайно, на певних теренах виправдовувалися дії виділеними чотами.

Характер цих дій – бойово-пропагандивний, з найбільшою метою обороняти народ і піддержувати його в самообороні, чинно реалізувати національно-визвольну, революційну програму Організації і програму розширення боротьби на сусідні поневолені

або загрожені Москвою народи, – збереження кадрів, вишколи, технічне засоблення.

Методи дій були:

- а) не дати себе оточити і зв'язати затяжним рішальним боєм,
- б) у випадку оточення блискавично пробиватися, в гіршому разі видержати і затягнути бій до ночі,
- в) спішити на поміч зв'язаним і оточеним, вдаряти негайно на зади противника,
- г) наскоками на села унеможлиблювати ворогові акції арештувань, грабежів, ревізій і мітингів, відбивати теж в дорозі конвойованих громадян,
- д) виловлювати і знищувати менші групи противника, бойові стежі, провокативні боївки, участки істребітелів, перехоплювати контингенти в натурі і грошах,
- е) не приймати боїв в оселях і не наражувати їх на спалення, знищення,
- є) проводити нічні, дрі[б]ні, непокоючі наскоки на ворожі пості та удари по їх забезпеченнях,
- ж) проводити нічні наскоки на райцентри і міста, розбивати тюрми, приміщення НКВД, НКГБ, райпарткоми, райвиконкоми, райвоєнкомати, склади і магазини,
- з) диверсійно знищувати точки комунікації, засоби транспорту і зв'язку, якщо ворог проводить більші масові репресії над населенням і вивози або коли цього вимагає, відв'язання, затертя слідів, унеможливлення ворожих концентрацій і бойових успіхів,
- и) влаштовувати малими силами нічні і денні засідки на шляхах ворожих переходів і переїздів автоколон, знищувати, забирати боєприпаси і майно,
- і) з'являтися на передмістях і в містах та, зчинивши нічну дезорієнтацію, штовхати большевиків взаємно проти себе,
- ї) проводити політично-пропагандивні збори з населенням і взірцевою поведінкою збуджувати тугу мас до ладу і порядку,
- й) постійно підносити маневр бою у відношенні до руху, вогню і терену, індивідуалізм молодших командирів в командуванні, ініціативу і підприємчивість бійця,
- к) спосібність в методиці швидких розчленувань і ще швидших з'єднувань, коли цього треба,
- л) здібність конспіративно акліматизуватися й базуватися в терені, не відриваючись від народу і не спускати ворога та його намірів з очей,

м) полонених в засаді звільнювати, повчивши і з'ясувати їм ціль нашої боротьби, активістів-сталінців знищувати і т. д.

В загальному цей перший період так і пройшов під знаком бойово-ударної, збройної сили УПА із вдержанням власної волі й ініціативи дій. Попри наявну силу в людях і матеріялами заповнити собі власну розвідку (теж зі сторони населення та уведення елементів скорості і несподіванки в рухах, всякому положенні та переведенні поодиноких та тривалих завдань, що з черги зумовило до школи, комскладу і стрілецтва).

Періодичне переіспитування рядового і командного складу давало запоруку певності і активності вояцтва, а число готових йти і на найбільший ризик, віддати життя і героїчно вмерти за Справу, відносно швидко переросло сподівання.

Про чисто бойово-технічний метод поки-що говорити ще сьогодні незручно.

Бойова тактика, звичайно, вдосконалюється, у нас вона вже вийшла з пеленок ремесла в мистецтво і маневр став свого рода маневром. Він твориться на знанні цілі і завдання та власної сили й на здогадливості ворожих сил та плянового нашого способу переведення.

Найбільш характеристичні рейди, бої та наскоки-засідки відділів УПА-Захід дозволять ґрунтовніше і на примірах розглянути нашу бойову повстанську тактику цього періоду.

А. Рейди

Поворотні рейди:

На перший план висуваються в цьому періоді поворотні рейди тих відділів, які в часі піднімецької дійсності були перекинуті штабом УПА-Захід з матірних на інші відтинки і там, як осадні, діяли проти німців та большевицької або польської тероризуючої партизанки.

1. Рейд курія “Сіроманці” (“Яструб”), Томашів – Рогатин, [06.44 р.] – 12.11.44 р.

Курінь в складі [5]-х сотень діяв від квітня 1944 р. на головній бойово-оборонній лінії р. Сян (Синява) – Грабовець (пов. Грубешів) на відтинку Томашів проти випадів німецьких залог Люблинської обл. та проти польсько-большевицької партизанки, що випадаючи з баз в Білгорайських лісах, тероризувала населення зах[ідної] Львівщини й заміряла закріпити за собою лісогорби Львівсько-Томашівського Розточчя.

З приходом червоних лінія знеактуалізувалася в нашу некористь, кордон пересунуено на “лінію Керзона” й обсаджено сов[єцькими] погранвійськами НКВД. 06.09.44 р. кур. “Яструб[а]” вимашировує в матірні терени, відтяжені вже від фронтової полоси на р. Стрипа. На землях ще були фронтові і за[п]ільні війська НКВД та маси ЧА з рації зупинки фронту на висоті Карпат і Дуклянського просмика. (Курінь відносно легко перебув пересув фронту, засобився здобутими боеприпасами. Німці зазнали там цілковитої поразки під м[істами] Броди, Кам’янка[-Бузька], Яворів, дуже скоро відступали). Відтягнувшись на безлюдний військовий полігон в трикутнику Рава-[Руська] – Жовква – Яворів, увійшов в Білий ліс під м. Жовква. Тут в день 08.11.44 р. перевів курінь ряд наскоків і розгонювальних акцій на большевиків, які, замість сидіти в містах, залили собою села, грабили і взагалі чулися як у себе вдома. На них впав пострах, багато обеззброєних червоноармійців вертало до частин, оповідаючи несотворені версії про повстанців, інші зовсім не верталися. НКВД з поміччю мас ЧА почало обсаджувати шляхи, переходи, лісні посадки в довкіллі, добиратися до Білого ліса. Було дві можливості: відступати назад або форсовним маршем, вминаючи ворожі застави, з перехідним биваком в Лісному Яричівському острові, перескочити в двох ночах відкритий, порізаний чисельними меліораційними каналами степ і захопити висоту сс. Рожнів – Селиська та Перемишлянський лісний масив. Вибрано друге. В ніч на 09.11.44 р. передня кінна стежа ствердила, що Яричівський ліс обсаджений ворогом, що поляки з довколишніх кольоній орієнтувалися і ще за дня провадили большевиків по терені. “Яструб” рішився на додатковий ризик: перебути день в гайку пів кв[адратних] км поверхні, два км на півн[ічний] схід [від] с. Цеперів. Випадок хотів, що в год. 15:00 зайшла туди ворожа стежа в силі роти. Їх вмить “зрольовано”, при чому не обійшлося без стрілів. Дві години після того курінь, що ще зраня заняв в гаї кругову оборону й окопався, відбивав ворожу атаку за атакою. Голе й рівне, майже, поле довкруги не дозволило на пробій, тож, покрите де-не-де картоплинням, вкрилося большевицькими трупами і раненими. Вони прикрили свої наступи під прикриттям кільканадцяти гранатометів і важких кулеметів. Курінь співаючи відбився двома сотнями, третя становила запас в другій лінії становищ способом чот на найбільш загрожених проміжках. По 3-х год. бою, під вечір, ворог залишив побоевище. Повстанці похоронили 7 вбитих, і 3 коні з 5-ти легкораненими без стрілу перескочили в одну ніч степ, через канали вплав і осягнули

згаданий масив. (По кількох днях тіла полеглих перенесли на цвинтар люди, які перед боєм зайшли в гай за деревами, остали там на час бою, не відпущені перед вечером з огляду на безпеку). В згаданому Свіржському масиві курінь попав у великі, широко закроені блокади і облави, переводжені від 3-х днів двома тисячами військ НКВД при співучасті 2-х танкеток і літаків, внаслідок діянь СКВ с. Лагодів, який в силі 120 кущевиків з 2-ма гарматками два тижні (друга декада серпня) безпокоїв большевиків, при чому збив один літак, 1 пошкодив на летовищі в с. Куровичі й захопив панцеровіз з салою. Місцеві СКВ зазнали в згаданій блокаді поважних ударів і понесли втрати 34 вбитими і раненими ок[оло] 70 та 1-2 пошкоджених танкеток. Курінь своєю появою і сутичками вигладив остаточно положення і 12.11.44 р. знайшовся в лісах під с. Яглуш, після 180 км. маршу в [5]-ти днях, одного бою і около 30 сутичок.

Сотн. “Дмитренко” – “Яструб”, син Полтавщини, відзначився рідкою очайдушністю і ризком. З його геройською смертю в наскоці на райцентр Стрілиська [Стріличі] Нові 17.12.44 р. УПА втратила одного з найчільніших своїх командирів і військових організаторів. Відзначений ЗХВЗ 1 кл. та до того, він ще раз мистецьки блиснув своїм оборонним боєм під с. Унів.

2. Рейд куріня “Підкарпатського” (“Грегит”) Турка – Чорний ліс [05.44 р.] – 23.11.44 р.

Курінь в складі 3-х сотень діяв від 05.44 р. способом сотень на відтинку вбогого і повстанчо-послабленого терену Славсько – Турка – Бірча проти німців і мадярів та проти 2000 большевицьких партизанів Шукаєва, які від 05.44 р. тероризували населення з баз в Майданському масиві і вдержували тут перехідно-допоміжний пункт Коломия (фронт) – Словаччина. Крім того регенерування терену – мав завдання з наближенням фронту здобути [якнайбільше] боєприпасів для цього терену і їх розподілити поміж новозмобілізовані тут відділи, очолювані силами куріня. Після випертя Шукаєва, який подався в Словаччину, курінь, а в першій мірі перша сотня, здобувши кілька німецьких баталіонових таборів, вповні надолужила собі втрату курінного табору (80 фір) в цілоденному виграному бою на горі Лопата [03].07.44 р. (1 ранений проти ок[оло] 120 вбитими і раненими німців). Після замагазинування здобутого сотня, обладована рештою добра, що тільки вдалося взяти, та після прийняття присяги [05].11.44 р. з трудом пробилася через фронт під с. Зубриця і трасою Орове –

Розгірче – [Чолгани – Болахів – Копанки – Бабин], увесь час поміж фронтovими масами ЧА, осягнула Чорний ліс 150 км. в 17 днях. Лише під Болаховом пробувала якась частина ЧА не уступатися сотні з дороги та її вмиль розбито. Часто пересувалася сотня на очах ЧА. Рейд виказав цілковиту неспроможність ЧА битися з нами в духовому і бойовому відношенні та небувало підніс настрої населення в щойно витвореній новій дійсності. Саме ім'я сотн[ика] “Грегота”, популярного і знаного в масах під прізвиськом “Різун”, з крові і кости партизана, викликало одушевлення і захоплення.

(2-га сотня “Благого” добилася до мети в 10.44 р. після зрушення фронту в Карптах, 3-тя сотня “Черника” була в Бірчанщині розпорошена).

3. Рейд загону “Лемківщина” (“Рен”) Лемківщина – Перегінщина – Лемківщина [24].9.44 р. – 28.11.44 р.

Загін в складі 10 сотень (“Веселого”, “Бульби”, “Бурлаки”, “Іскри”, “Осипа”, “Байди”, “Нечая”, “Громенка”, “Зенка”, “Горбового”), кінно-розвідчої чоти з 2-ма п[роти]панцерними гарматками “Тараса” та 15 [ВПМ] “Пугача” в загальному стані 10-18.11.44 р. станув перед трудним питанням перед переходом фронту з огляду на вперті фронтovі бої на відтинку “Лемківщина”. Зміряючи в південно-східний напрям, загін здобув від німців в с. Висоцьке Нижнє будинок з магазином с[коро]с[трільної] зброї та амуніції: 16 кулеметів сист[еми] “Дехтярова”, 14 МПШ, 150 крісів, 2 важкі гранатомети, 20 скринь патронів, 20 скринь гранатометних стрільн. По ряді боїв і сутичок з німцями і мадярами 01.10.44 р. загін осягнув долину р. Опір на висоті с. Тухля. Розположившись в с. Лежанка [Рожанка Нижня] до перепочинку загін був заалармований переднім забезпеченням чоловічої сотні, що на шляху Сенечів – Рожанка [Нижня] появилися большевики в силі одної чоти й, побачивши заставу, відступили без стрілу. О год. 13:40 ар'єргард загону останній перейшов шлях Сенечів – Тухля і загін опинився в лісах большевицького запілля. Тут загін виділив від себе один курінь в складі 4-х сотень, який негайно подався в поворотний шлях трасою Сколе – Устрики Дол[ішні]. В дорозі наскочив на м. Сколе турбувальним і пропагандивним наскоком та далі, без особливих перепетій, позісталий загін, згідно одержаного в дорозі наказу, вирушив у східному напрямі серединою гір по цьому боці хребта Карпат.

Шлях цей, із-за свого лісо-гористого характеру та великої віддалі сіл від нього, був дуже важкий і доводилося переходити

височини від 1113 м. до 1347 м. Ніде не постачало[ся] харчів і залізна порція на третьому дні вичерпалася. Загін бив коні та живився їхнім м'ясом. 09.10.44 р. загін осягнув ліси с. Суходіл. Стрілецьтво було фізично вичерпане, знищений одяг і взуття, було 6 ранених від мін, [45] виснажених і нездатних, появилася червінка. Тож затаборено до 14.10.44 р., заготовлено більшу кількість харчів, повстанці віджилися, привели до порядку зброю, понаправляли одяг і взуття. Тут теж команда загону скомунікувалася з дотичним нашим зверхництвом. 14.10.44 р. загін змінив місце постою, бо стверджено, що ворог приготує напад при участі більшої кількості військ НКВД та пограничників, дислокованих тут на межі з Закарпаттям. О год. [08:00] загін перейшов на с. Мечище [Мостище], а о год. 10:00 далася чути сильна кулеметна та гранатометна стрілянина: це 800 енкаведистів напало на опущене м[ісце] п[остою]. 19.10.44 р. загін осягнув ліси над м. Перегінсько. На відправі сотенних рішено наскочити на той райцентр і в тій цілі роздано завдання. Сотен. “Н[ечай]” мав завдання зліквідувати НКВД, яке помістилося в домі біля мосту на шляху до с. Небилів, в південній частині міста і забрати магазин зі шкірою, що мав знаходитися недалеко приміщення НКВД. Сотен. “Б[айда]” – зліквідувати пограничників в 3-х домах південної частини міста. Сотен. “В[еселій]” – воєнкомат, урядження пошти та забрати магазин з малярськими уніформами та мукою недалеко від пошти. Сотен. “Б[у]р[лака]” – обсадити заставами всі шляхи, що вели до міста та перервати телефонічні сполучення. Акцію цю переведено на домагання місцевих чинників підпілля, які однак не знали і [незаподали] точних сил залоги. Наскок почато щойно о год. 24-ій, бо теренові провідники блудили.*

М[істечко] Перегінсько лежить в долині, перетятій допливами річок Радави і Лімниці, широкими і глибокими. З півн[ічно]-західної, північної й півд[енно]-схід[ної] сторони знаходяться нім[ецько]-мад[ярські] окопи з густими дротяними перешкодами. Ніч була темна, а стрільці мокрі. Ворога застали в бойовому поготівлі і на становищах. Ворог був залярмований подібною акцією в с. Красна о год. 12:00, 21,5 км. від міста. У віддалі 20 м. ворог відкрив перший вогонь на сотню “Байди”. Він освітив місто зеленими ракетами і вневдовзі крісову автоматну стрілянину скріпив скорострільним вогнем. Завдяки вжитті ручних гра[нат] і крісових гранатометів знищено переважно всі будинки і приміщення. Бій

* Ситуаційний план акції наведений на стор. 781

тривав до год. 5-ої. Виявилося, що від сторони НКВД стрілило на сотню 2 легкі і 2 важкі кулемети. Пограничників було 300 і з їх сторони проти сотні “Б[айди]” стріляло 3 Максимів і 10 Дехтярів. Ці дані стверджено у вуличному бою та від одної особи на другий день, яка жила в близьких відносинах з ворожими залогоми. Про окопи ворога біля його мешканевих об’єктів нам не було нічого відомо. Магазили були пусті.

Власні втрати 2 вбиті, 1 ранений, вистріляно 2977 патронів, 1563 автоматних патронів, 30 стрілен крісового гранатомета та кидано 20 ручних гранат. Ворог мав 52 вбитими, в тому – 1 полковник і одна жінка-делегатка ЦК компартії з Москви. Число ворожих ранених невідоме. На другий день після бою приїхало 8 грузових авт, забрали побитих і ранених та відїхали в напрямі м. Рожнітів.

26.10.44 р. загін перейшов шосу [Підлюте] – Перегінсько та подався в терен с. Липовиця. Щоби збільшити рухливість загону та прискіпити поворот до місця призначення, як рівнож легшого прохарчування та конспірації, поділено загін на часті. 29.10.44 р. перший курінь трасою Лоп’янка – Надіїв – Белєїв – Чолгани – Лисовичі – Нинів – Танява – Розгірче і Орове – Кропивник осягнув збірний пункт загону на горі Коханий Діл, де задержався до 16.11.44 р. Другий курінь вийшовши 30.10.44 р. трасою Луги – Нягрин – [Погірці – Шандровець] – Мізунь Новий – Кальна – Лужки – Труханів – [Тишівниця]– Межиброди – Орове – Кропивник – осягнув 16.11.44 р. збірний пункт. В дорозі відділи мали кільканадцять сутичок з большевиками, а деякі відтинки перебували способом сотень. 16.11.44 р. загін переходить на лісничівку під Сторонною, де задержується, розположений в [...] в лісах. Підчас відправи з місцевими чинниками УПА, забезпечення зі сторони с. Надільна [Недільна] зв’язалося вогнем з большевиками, які лісом наступали в напрямку заходу. Виперта ними чота опановується на лісничівці і творить оборонну лінію. Негайно перекинуто одну чоту сотні “Бурлаки”, яка вже бул[а] зайняла оборонні становища від південно-західного напрямку. Другі дві чоти перекинуто на поміч сотні “Байди” на відтинку Південь від поляни. Два рої 3-ї чоти сотні “Бурлаки” вислано як задне забезпечення від с. Сторонна. Вони зайняли становища на краю ліса на півд[енний] захід від м[ісця] п[остою] сотні “Бурлаки”. На нашому лівому крилі большевики диспонували більшими резервами, туди кидають вони щораз то нові сили і з криком ура атакують. Стрільці підпускають їх на віддаль 25 м і цільним

кулеметним, крісовим та крісово-гранатометним вогнем відбивають першу атаку. Большевики мають вбитих і ранених. В другій атаці ворог примінив обхідний маневр і з ще більшими силами. Щоби перешкодити їм в цьому, кинуто з поляни один рій на ліве крило. Наступає коротка перерва в бої. Її використовує курінний загону і старається перебрати ініціативу в свої руки. В тій цілі кидає один рій сотні “Байди” і намагається ним перевести обхідний маневр на праве большевицьке крило та ворог відповідає таким самим, з більшими силами маневром. Бій затягається, нараз задне забезпечення і табор сотні “Бурлаки” дістає сильний вогонь з важких кулеметів. Вогню цього стрільці не видержують і відступають. Большевики починають стріляти з курінного гранатомета від сторони с. Сторонна, спершу на край ліса, де було задне забезпечення, а після його вицофання на лінію наших сотень. Задне забезпечення завернуто на старі місця та наказано держати оборону. В третьому наступі большевики скріпили вогонь, причому їхнє праве крило перевело обхід, а чоло, не рушаючись з місця, кричало ура. Наше праве крило починає відступати та командири, щоби зберегти сотні перед знищенням (фланговий, чоловіий і задній вогонь) повздержують паніку, посилюють чоловіий вогонь а рої сотні “Байди” переходять в обхід правого ворожого крила. Маневр вдається, большевики перестають стріляти і опускають позиції. В цій хвилині зривається сильна сніговія і під її заслоною о год. 16:45 паде наказ відвороту на гору “638” на версі Розточне і далі до с. Недільна. В часі перепочинку на Розточне чути було 25-хвилинну стрілянину на боєвищі. Це билися большевики, які наступали від с. Сторонна з большевиками, з якими загін бився від години 09:45 до 16:45.

Вислана на наше праве крило за поляною чота під командою сотен. “Бурлаки”, з метою вдарити по ворогові з крила і тим самим відтяжити нас на лівому крилі, не виконала свого завдання, бо втратила зв'язок з лівим нашим крилом, а вислані ним два зв'язкові загинули на поляні. Чота у віддалі [3]00 м. від нашого лівого крила пролежала на становищах і відступила в напрямі с. Сприня. Сотенний “Нечай”, візваний прийти з поміччю сот. “Байди” від горішнього кінця с. Сторонна в ліс над Монастирцем, не виконавши завдання. Власні втрати: 19 вбитих, 45 коней, 7 сідел, 1 важкий чеський кулемет і 1200 набоїв до нього, 1 кур. гранатомет і 90 стрілен та аптечка. Після заподіяння розвідки та нашого населення, яке було притягнуте до звозування трупів з побоевища, ворог мав 142 вбитими, в тому 2-х ст[арших] лейтенантів та невідому кількість ранених.

Загін, маневруючи поміж переважаючими ворожими силами, які ввесь час намагалися переслідувати, звівши з ними ще кілька зустрічних і оборонних боїв, осягнув в останніх днях (11.44 р.) призначений терен, відбувши 400 км. в [55]-ти днях.

4. Рейд куріня “Бережанського” (“Бондаренко”) Долина – Бережани, 14.08.44 р. – 10.09.44 р.*

Курінь в складі 3-х сотень (“Рубачі”, “Холодноярці”, “Буйні”) рейдом від [08].07.44 р. був перекинутий і коротко до фронту діяв в околиці гирла ріки Свіча, над Дністром. Тут то сконцентрували німці бандитські (большевицькі) т. зв. нацменські відділи і разом з ними, і в добавку з поляками з с. Луковець, які були чи не найсильніші польські острови в Галичині, проводили жажливі знищувані акції над населенням. Люди формально цілими днями змушені були пересиджувати в лісах. Курінь по ряді боїв з ними і в важкому та успішному переході фронту у півн[ічний] Долинщині, засобившись в здобуте військоове майно, подався поворотним рейдом в матерні терени.

18.08.44 р. стежа привела двох німців та одного большевика. Поява тої трійки викликала в таборі сміх. Перед вечером “Холодноярці” з курінним відійшли за Дністер, а за три дні згодом – остальні. Переправа через Дністер тривала через цілу ніч, бо було тільки дві чайки. Населення сіл Козара, Журавенко, Чернів радісно витало повстанців, виносило овочі та харчі, люди плакали з радости, що повстанці щасливо перебули фронт. На полях стояли ще густо копи збіжжя, люди боялися звозити, щоби большевики не грабили і не палили. Шляхом сіл Помонята Помонятина – Яглуш, курінь осягнув с. Кореличі, з якого щойно відступив СКВ після бою з большевиками, які підтягнули два танки і тим примусили самооборону вицофати до лісу. В терені було видно понищені танки, авта, вози, поломані дерева, окопи, стрілецькі [долики], – так густо, що приходилося раз-у-раз їх перескакувати. Багато було тут німецьких та большевицьких могил, знак, що тут був завзятий бій. Курінь розчленовано з ціллю збирати та маганизувати зброю та амуніцію. 27.[08].44 р. [о] 07:00 год. на заставі від с. Любша почалася стрілянина. Зв’язковий повідомив, що підсуваються більшовики. Відділи заняли становища на горбах за хуторами Плоска, подальше чоти куріня на своїх відтинках.

* Схема рейду наведена на стор. 780

Розгорівся бій. Наш гранатомет з хуторів бив по ворогові, який одначе наступав. Та коли дві чоти відкрили вогонь з правого боку, большевики почали відступати. Відступаючих переслідували розположені в 1-2 км у віддалях чоти. Ворог втратив 2[-х] вбитими та 5 раненими. Власні втрати – два легко ранені у вд. “Буйні”. Сотні перебули на становищах до вечора, а відтак подалися далі в с[ела]: [Трибоківці] – Тучне – Добряничі – Полюхів. Тут місцева самооборона відбивала большевиків, які напали і грабили населення. Сотні рушили розстрільною та ворог панічно втік. [08].09.44 р. курінь осягнув хутори с. [Цюцьків] та зараз же перейшов в поготівля, бо в лісах над хуторами большевики були зв'язалися боями з іншими відділами підстаршинської школи та “Лісовиків”, які теж тут появилися. 09.09.44 р. на північ кипів з ними бій до вечора. 10.09.44 р. ще добре не розвиднілося, як на віддалі 2-х км донеслася густа стрільянина. Це школа атакувала ворога, далі від неї були “Холодноярці”. Зліва вийшли в поміч “Рубачі”, ще далі вліво “Лісовики”. “Буйні” стояли запасом. Чота відступила до окопів, ворог змріяв вдертися на горбок і коли підсунувся ближче, прийшло підкріплення чотою “Буйних”. Ворога викинуто і він обмежився хвиливе до гранатометного обстрілу. Наш гранатомет цільно бив по відступаючо-втікаючих большевиках, це саме стрільці з-за дерев і окопів. Гранатомет час від часу мусів міняти становище, бо ворог шукав його своїми гранатометами. Ліво і право-крилові наші гранатомети били по автах, які стояли за хатами хуторів Діброва. Кулемети косили більшовиків, які скинуті з горба почали окопуватися під лісом. А коли прийшло їм підкріплення, вони зараз знову пішли в наступ, потім в другий і третій. А коли і це відбито, вони почали обхід лівого крила. Чота “Рубачів” проти наступом їх відкинула. Щоби вийти з-під гранатометного обстрілу, дано наказ 250 м. до переду. А коли захитані тим большевики почали підмінювати свої роти, наші сотні перейшли до бравурної атаки, відкидаючи ворога і відв'язуючися тим самим від нього. Після того большевики, своїм звичаєм, демонстрували наступи десь далеко від побоевища.

Вла[с]ні втрати – 17 вбитими і раненими проти ок[оло] 320 вбитих і ранених ворога. Більшовиків було два полки.

Курінь перебув 100 км. трасу в 27-ми днях.

5. Рейд сотні “Східняки” (“Темра”), Перемишль – Збараж, 01.09.44 р. – 15.10.44. р.

В рядах УПА-Зах[ід] знайшлося чимало українців із східних областей України, які знаючи тамешні відносини, маючи знайомства, тощо, охочо вертали туди, аби там втілитися в аналогічні повстанські, протибольшевицькі групи. Багато їх було й поза УПА. Їх визбирувано й гуртовано оподалік фронту над Сяном, а коли фронт пересунувся, к-р дотичної групи пор. “Ударник” с[т]ворив з них сотню. Сотню очолив б[увший] штабс-капітан артилерії царської армії, полковник армії УНР, б[увший] старшина штабу УПА-Північ, 55-літній [“Омелюсик”] – “Темра”. Це, що він вирядив своїх партизанів в советські уніформи і те, що люди знали російську мову, внутрішнє життя ЧА і т. д., стало запорукою сотні в рейді при трасі Самбір – Стрий – Калуш – Рогатин – Золочів – Збараж і далі на схід, та дрібних акцій часто індивідуального характеру, по виловлюванні большевицьких матадорів поліції і адміністрації, обеззброюванні і т. п. З другої сторони нерозпізнана сотня мала труднощі на терені ЗУЗ зі сторони населення, яке брало їх за провокативний відділ. Сотня уникала боїв, щоби без втрат в людях і майні дістатися на східні терени, а що їй часто густо вдавалося лице в лице з большевиками, мовляв ми така то “часть” а ви, коли свої бойци, то вступіться з дороги...

Внутрішні рейди по завданням:

На другому пляні – внутрішні рейди з очеркненими завданнями в новій дійсності.

1. Рейд загону Групи “Лисоня” (“Остап”), Тернопільщина, 08.09.44 р. – 05.10.44 р.

Загін в складі 6-ти сотень (“Рубачі”, “Риболовці”, “Лісовики”, “Чорноморці”, “Буйні”, “Холодноярці”). В двох курінях мав завдання регенерувати терен і настрої в новій дійсності (фронтowa і в довший час позафронтowa подільська полоса), здеморалізувати ворога ударом кількості і випробувати тактику груповості сил. Загін подався і перейшов районами: Бережани, Рогатин, Поморяни, Зборів, Залісці [Заложці], Почаїв, Зборів, Козова, Бережани, Рогатин. В тому часі загін звів три більші бої з большевиками.

18.09.44 р. загін зупинився на короткий відпочинок на присілку біля с. Поручин. 17.09.44 р. [о] год. 08:00 заскочили большевики на повстанські застави зі сторони [с.] Волиця. Випадок

хотів, що сталося це на відтинку одного з найслабших відділів і застави, не видержавши наступу, пустили їх до табору. На відгук стрілів вибігли на становища інші відділи, переходячи в наступ. “Холодноярці” та “Рубачі” повели вогонь по ворогові і той почав частинно відступати. Щоби оточити повстанців, більшовики вислали в обхід ок[оло] 50 чоловік, які підсувалися від сторони с. Поручин, однак тут вони натрапили на “Буйних”, які [їх] відбивши, перейшли в наступ. Ворог в паніці втік та злучився зі своїми, поновив наступ. На них знову натиснули “Холодноярці” і “Чорноморці” і вигнали з ліса на чисте поле. Тут вони попали під цільний обстріл гранатомета і в паніці забігали по [полі]. Остаточного окрилення доконали “Рубачі”. Більшовики розбіглися, лишаючи на полі бою 52 вбитих, 3 кулемети, амуніцію, кріси, автомати та аптеку. Через несповна годину прийшла більшовикам поміч в силі 150 і, вставивши 3 гранатомети та одну зенітку, почала густо обстрілювати ліс, а відтак перейшла в наступ від сторони с. Біще. Дійшовши до перших хат, почали їх палити. “Буйні” бачучи це, мимо густих стрілів зі сторони противника, пішли в наступ. Рівночасно гранатомет почав обстріл ворожої лінії, в якій настало замішання. Вони захиталися. А коли з окрилення пішли “Лісовики”, – не видержали і пішли врозтіч. Їх переслідувано аж до с. Біще, де відбито 150 арештованих людей, яких більшовики наловил[и] по селах. Вони поновно оставил[и] ок[оло] 50 вбитими. Власні втрати: 3-х вбитих, 7 ранених, проти – 150 вбитих більшовиків.

[24].09.44 р. вдалося більшовицькому відділові, що йшов за загоном в погоню, нав'язати бій з нами на хуторі Іванці біля с. Лопушин, р-н Почаїв. Бій розпочався в год. 14:00. Противник підтягнув три роти піхоти, пів роти кінноти, 1 танк, 3 танкетки. Ворожа піхота вдарила по наших заставах і почала сильно натискати. До бою стали негайно сотні “Лісовики”, “Чорноморці” і “Холодноярці”. Інші заняли кругову оборону. Від запальних куль загорілися хати. По становищах повстанців почали бити ворожі гранатомети, танкова гарматка і зенітка. Тому, що противник сильно наступав на наш табір, його відтягнуто оточуючою дорогою в інше місце. Однак, коли табір віддалився 500 м, на нього наскочили танкетки, що хотіли вдертися на наші зади. Стріча з табором не дозволила виконати їм їхнього плану і вони розпочали вогонь по возах. Втрачено кільканадцять возів, але унеможливлено оточення. Мимо сильного несподіваного наступу, технічної переваги, загін вдержався до вечора і відв'язався, втративши 5 вбитими і 7 раненими. Ворожих втрат не устійнено.

27.09.44 р. о год. 10:00 наблизилися більшовики фірами в силі 1 роти до повстанських застав на хуторі Альбанівка, р-н Зборів. Застава “Лісовиків” підпустила їх близько і з невеликої віддалі відкрила вогонь по них. З перших двох фір ледви чи котрий врятувався. З інших поскакали і почали стріляти. На становища вийшли “Лісовики” і “Холодноярці”. Почався бій. Противник вицофався в окопи [і] з 3-х гранатометів почав обстріл наших резерв; щоби не затягати бою, обидві сотні рушили в наступ і окрилення. Наступ був сильний і рішучий так, що ворога викинуто зі становищ, одна частина большевиків, що не могла втечи, залягла в окопах і без упину стріляла. Це спричинило деякі наші втрати. Наспіла підмога одної роти з гарматою, яка прямою наводкою почала бити по нашій лінії. Пробували наступати та їх відкинено. Під прикриттям ночі обі сторони відступили, забираючи втрачених: 11 вбитих і 18 ранених, проти ок[оло] 40 вбитих і ранених большевиків. В бою найкраще пописався стр. “П.” зі східних областей, який зі своїм кулеметом доконував геройств. Ранений, в дорозі помер. Між раненими – к-р загону і сотенний.

2. Рейд куріня “Чортківського” (“Гордієнко”), Чортківщина, 10.08.44 р. – 10.09.44 р.

Курінь в складі 2-х сотень (“Сірі Вовки”, “Орли”) подався в бойово-пропагандивний рейд по півд[енно] зах[ідному] відкритому Поділлі, яке завживало большевицької займанщини ще від [03].44 р. Політвиховники відділів проводили по селах збори і роз’яснювали населенню ціль боротьби УПА та загарбницькі пляни сталінських імперіялістів. За куренем слідом гналися війська НКВД на автомашинах. До бою з ними прийшло 24.08.44 р. в с. Садки, в якому противника розбито і знищено одну машину (автомашину). 27.08.44 р. в лісі [Гадиля] під Чортковом зведено знову короткий бій з большевиками. 29.08.44 р. курінь дійшов до р. Збруч, де розчленувався на сотні. “Орли” подалися в Копичинеччину, а “Сірі Вовки” на північ вздовж Збруча. Останні 08.09.44 р. звели бій з большевиками в Скалатських лісах. Внаслідок оточення сотня була змушена залишити табори, забрати все майно на в’юки і пробиватися з кільця. 09.09.44 р. [о] год. 08:00 сотня, змучена 40 км маршем осягнула ліс під м. Копичинці. З ліса посипалися стріли, але загальним наступом повстанці вигнали москалів з лісу та подалися на захід. Перестрашена районова большевицька адміністрація почала тікати до Чорткова. 10.09.44 р. сотня заквартирувала в лісі під с. Джвиняч [Дзвиняч], а о год. [10]:00

увійшла в село. Підїхало два авта більшовиків. Застава розбила авта, кількох вбила, а кількох половила [...]. Після того сотня подалася в напрямі збірного пункту, який теж полишила.

3. Рейд куріня “Чортківського” (“Бистрий”), Підгайці – Буковина – Заліщики, 08.11.44 р. – 29.12.44 р.

Курінь в складі двох сотень (“Сірі Вовки”, “Орли”) дістав завдання бойово-пропагандивного рейду на Буковину і бойової розвідки. Буковина – слабший терен, переносила важкі хвилини румунської, румунсько-німецької, а врешті большевицької окупації та всі перипетії північної фронтової полоси. 08.11.44 р. курінь подається з с.Тростянець на хутори біля с.Старий Литвинів. Дорога важка, під ногами сніг, болото. Траса Лиса – Затурин – Яргорів – Стінка – Хмелева – Садки – Блищанка – Синьків. Населення свідоме і до повстанців ставиться дуже прихильно. В неділю 26.11.44 р. курінь їде до церкви, а по Богослуженні політвиховник робить збори із місцевим населенням. 28.11.44 р. біля с.Колодрібка курінь переходить р.Дністер і задержується в с.[Онута] на Буковині. Населення спочатку боїться, але опісля освоюється і ставиться прихильно. Перемоклі та змучені нічним маршем повстанці сушать одержу і відпочивають. Ще добре не заснули, а вже будить їх стрілянина і вибухи гранат. Це 80 большевиків приїхали до села і зв'язалися вогнем з нашою заставою. Щоб не наразити села на знищення, курінний дає наказ відступати. Дорога відступу погана, відкритий терен і болото. “Орли” прикривають відступ, ворог обстрілює і переслідує цілий час по дорозі до лісу, віддаленого на 15 км. По дорозі гине стр. “Скорий” та один кіннотчик “Кий”, який, відбираючи ранених, сам був ранений та дострілився з власної пістолі.

Важче ранених береться на коні. Дві чоти з обох відділів відбилися від відділу вправо, вони стягають на себе весь вогонь. По деякому часі ворог понех[т]ує переслідування і курінь відходить до с.[Ольхівці]. Однак довідавшись, що тут квартирує около 100 большевиків, минає це село і входить до с.[Добринівка]. Перебувши ніч в селі, виходять ранком 29.12.44 р. у ліс, де табору[ть] в догідному для оборони місці: по розставленні застав і висланні розвідки розложено вогні. Біля год. 13-ої розвідка доносить, що противник їде слідом в напрямі табору. Погасивши вогні, відділ готується до оборони. Після короткого бою большевики, залишивши кілька вбитих і ранених відступають з

ліса. Чути як вони підвозять возами важкі кулемети і гранатомети. Падуть перші гранатометні стріли та нікому не шкодять, бо ворог не має змоги контролювати вогню. Противник підноситься до атаки, але повстанські кулемети змушують його відступити. Повстанці співають грімку пісню “Гей брати до бою, за волю і честь”, стр. “Сірих Вовків” (“Східняк”) влучним пострілом вбиває капітана – начальника спецгрупи з Чернівець; підповзає до нього, тягне до своїх становищ, забирає документи, а трупа ставить на ноги під деревом підперши патином. Після короткого і нагального сальвового вогню курінь сходить зі становищ, маневрує лісом, ліквідує одну ворожу заставу і під вечір виходить з ліса та прямує до Дністра, який переходить і дістається на терен р-ну Заліщики.

Політика румунів супроти українського населення znana, окуповуючи в час першої світової війни Буковину, румуни повели жорстку боротьбу з усім, що українське. Позамикали усі українські школи, усунули з урядів українську мову. В наслідку, молодь, за виїмком тих, що могли вчитися вдома, не знає по-українськи писати і читати. Старше покоління вдоволене в більшості матеріалістичним добром, нічим більше не цікавиться. Це теж використовують румуни, даючи можливість населенню заможнo жити, щоб воно нічого іншого не прагнуло. Свідомий елемент був переслідуваний, винищуваний, так, що його залишилося дуже мало. Тепер під большевицькою окупацією ще гірше: населення застрашене, матеріально знищене. До окупанта ставиться ворожо, але його боїться. Сітка сексотів досить діяльна. Всі мужчини в ЧА. Багато жінок і дівчат вивезено в Донбас на роботи. В наслідку боїв УПА з большевиками на Буковині повіяло новим духом. Бойові групи, що перейшли з Галичини, своєю роботою зрушують населення з оспалости, піднімають на боротьбу проти імперіяліста.

4. Бойово-пропагандивні рейди або рейди доривочних завдань, як н[а]пр[иклад] сотні “Дружинники” (“Шугай”), Золочівщина – Рівенщина [Рівненщина], 10.44 р., старшинської сотні “Оленів” (“Ярема”), Славщина – Чорний ліс, 10.44 р., чоти “Холодноярці” (“Град”), Янів – Ужок, 06.45 р. та інші – замітні тим, що як малі і рухливі відділи, легко і скоро посувалися по теренах лісостепу і степу без огляду на таку чи іншу ворожу обсаду, вповні виконуючи завдання.

Б. Бої.

Окреме місце займають в цьому періоді бої УПА-Захід. Вони не становлять вправді для себе якоїсь окремої цілоти, тісно в'яжуться з другими формами боротьби та характером завдання і переведення в оборонних, зустрічних і зачепних фазах заслуговують на окрему увагу. В більшості вони переведені відділами на їх матірних теренах, звідусіль стрілецтву знаних, з точками опору і базами в народі, революційному підпіллі та власних бойово-пропагандивно-технічних засобах.

12.10.44 р. о год. 08:00 III чота вд. *"ім[ені] Богуна"* звела 4-годинний бій з ротою НКВД [Коршів]. Мимо, що ворог перший атакував, сам бій для нього набрав поганого перебігу. Їх втрата: 17 вбитими, в тому – райпрокурор, нач[альник] рай[онного] НКВД, ст[арший] лейтенант, 3 м[о]л[одших] лейтенанти, райкомсекретар комсомолу і [6] полонених. Здобуто: 3 легкі кулемети, [8] ППШ, 16 крісів, 6 пістолів, багато взуття і уніформів. В нас – два ранені.

31.10.44 р. о год. 15:00 ворожий баталіон підійшов під табор курія *"Підкарпатського"*, відділ *"Стріла"* перейшов в оборону, а відділ *"Змії"* обходив большевиків. Вдарено з 15 кулеметів, ворог після одногодинного бою панічно відступив. Вбито около 15 і 20 ранено, при власних втратах – 2 вбитими. Це був початок облави на масив Чорного лісу. Під вечір вислано 2 сотні на засідки і застави. Під с[ела]: Репянку [Ріп'янку] і Наорівку. Слабші сили курія вицофано до зимових таборів.

01.11.44 р. [о] год. 02:00 большевики влізли в ліс зі сторони Рибне, Майдан, Посіч, Невочин і інших підлісних сіл. Війська по селах не було видно, тому й застави не алярмували. Большевики приїхали в ліс критими автами, що їздять по дрова. Одна зі стеж завважила ворога на [Креховецькій Буді]. В бою вбито 2-х і 8 ранених. Ройовий стежі легко ранений. Друга застава в перестрілці під [с.] Рибне вбила 4-х, а 3-х ранила. Рій вицофався. Стежу під с. Завій ворог хотів половити живими та рій без втрат вицофав і ворог вдарив по своїх. В одногодинному бою між собою згнуло ок[оло] 30 большевиків і багато було ранених. Стріли алярмували до наших сил, що під командою пор. *"Грегота"* відступали в сторону ліса. Засідка сот. *"Хмари"* стояла на місці, ворог окружив наші курені. О год. 10:00 большевики примусили нас до бою. Впало ок[оло] 25 большевиків і стільки раненими. Відділи з оточення вийшли пробоєм.

10.12.44 р. відбувся напад на Чорний ліс, участь брали танки,

гарматки та важкі кулемети. Большевики перейшли ліс, але наші відділи вицофалися, інші без сутічок маневрували. Літаки бомбили табор. Напад скінчився 12.12.44 р. Дня 27.12.44 р. большевики запримітили дим над лісом, скинули ок[оло] 100 бомб, від чого ми мали 1 вбитим і 4 раненими.

[22].01.45 р. Три роти большевиків напали на села Саджава і Глібівка та зробили облаву. На них вдарили відділи “Месників” та сотня “Чорного”. Розпочався завзятий бій, який пересунувся до ліса. До помочі большевикам приїхало ще дві роти. Для підсилення наших відділів кур. “Благий” кинув в бій сотню “Олега” і сотню “Шума”. Як запас прибув курінь “Підкарпатський”. На полі бою ворог залишив багато трупів і відступив. Прибуло 6 літаків, які обстрілювали і кидали бомби на наші групи. З Порогів, Солотвина і Надвірної приїхало ще 500 большевиків. Вони наступали від сторони с. Росільна. Бій тривав від год. 04:00 до 14:00. Большевиків впало около 150 та стільки ранено. Власні втрати – 12 вбитими та 20 раненими. Під натиском літаків відділи відв’язалися й відступили. Один літак пошкоджено.

[23.03].45 р. одна чота з вд. “Дружинники-1” наткнулася під с. Лясова [Ляшкова], північні Броди на 85 большевиків. По перших наших стрілах ворог розбігся і почав займати становища. В тоці бою ворог намагався зайти на наші тили. На наказ чотового пвд. з грімком “Слава!” пішов в атаку, розбиваючи червоних, які втікли, залишивши усе награвлене у населення добро. Власні втрати – 2 вбиті, 3 ранені; ворожі – 3 вбиті, [5] ранених. Забрано і повернено населенню 20 коров і 23 свиней.

Великі зимові облави на цих теренах розділилися на дві частини в напрямку: одна на південь на Золочів, друга на північ під Радехів. В облавах брали участь спецвійська НКВД силою кільканадцять тисяч. Занимали водночас 50-70 сіл і йшли в ліси.

[23.03].45 р. вд. “Галайди” звів бій зі значно переважаючими частинами ворога в лісі Зіболщина під с. [Берени], р-н Куликів. 21.03.45 р. під вечір ворог [ст]ягнув поважні сили до підлісних сіл, які до ранку поробили застави довкруги ліса. О год. 5-ій вд. рушив в ліс на денний постій, розмістився на південь від с. [Берени] таким боєвим порядком: чота “Сивого” – південний захід, чота “Лісового” – захід і північ, чота “Ігоря” – частину півночі та схід. Гарматна ланка та рій розвідки залишився в запасі. Вояки окопалися на становищах. На основі стрілів та розвідочних даних було ясно, що ворог значними силами

перешукує ліс від с[іл] Воля Жовтанецька, [Берени], Білий Ліс, Передриміхи Малі, Зіболки. О год. 11:00 ворожа група [з] 20 чоловік зайшла на становища “Лісового” та підпущена на близьку віддаль була в більшості винищена. За кілька хвилин сотня була окружена повністю. Ворог розпочав навальний наступ, щораз, то підсилюваний свіжими ворожими групами. О год. 12:00 був поранений сотенний “Перемога”, який даліше продовжував командувати цілістю, а щойно згодом передає чот. “Сивому”. Навальність ворожого наступу була така велика, що навіть кулемети МГ-42 викидали замало куль, щоби скошувати наступаючих большевиків. Повстанці билися по-геройськи: коли ворог вдирався на наші становища, відбивали його рукопашним боєм, кололи штиками і багнетами, били прикладами. В розгарі бою вислано гарматну ланку на підкріплення чот. “Лісовому”, опісля кулеметну ланку та ворог наступав далі так, що грозило прорванням наших становищ на цьому відтинку. На відтинку чоти “Ігоря” кипів тяж завзятий бій, але тому, що від півночі була велика прогалина, а від сходу зруб, ворог не мав успіхів та був відбитий з великими втратами.

К-р “Перемога” дав наказ до прориву: перша прорвалася чота “Сивого” через 3 ворожі лави, завдаючи ворогові втрат і змішуючи його угруповання. В часі прориву був поранений чотовий “Сивий”, смертю хоробрих загинув “Лісовий”. Чота “Ігоря” продовжувала опір, бо зв’язкові, вислані до нього, загинули, згинув тяж висланий до нього бунч. “Крук”, який дострілювався, будучи важко раненим. Та чот. “Ігор”, ствердивши відсутність сусідніх чот, рішився на прорив в східному напрямі по-через зруб. Вояки з окликом: “Слава!” кинулися вперед, засипуючи ворога, який заляг на зрубі, гураганним вогнем. Чота прорвалася. Сотенний “Перемога” побачивши, що біля нього немає ще чоти “Ігоря” і чуючи дальший бій, вдарив ворога з лівого крила, що улегшило чоті прорив. Обі перші чоти з 12 раненими подалися в шлях Великі Мости – Жовква. Чот. “Ігор” подався в напрямі Дальнич – Заріча [Заріччя]. Другого дня злучився з чотою вд. “Крилачі” і пішов оглянути побоєвище, відібрав усіх наших побитих і з належними почестями похоронив. Власні втрати: 40 вбитими і 18 раненими, в тому – 1 чотовий, 1 бунчужний і 5 ройових. Ворожі втрати: ок[оло] 470 вбитими і раненими, в тому – [з]8 старшин, серед яких 2 полковники, 3 майори (1 майор лікар). Сили ворога досягали в акції одної дивізії, під командуванням генерала, що зі своїм штабом приміщувався в с. Воля Жовтанецька. Власні сили – 167 вояків.

Ні один вояк не здався в полон, легко ранені продовжували битися, тяжко ранені, яких не можна було підібрати з поля бою, дострілювалися або розривали себе гранатами.

В. Наскоки і засідки.

[06].10.44 р. вд. “Сурма” наскочив о год [06:00] на роту НКВД в с. Космач. Большевики, побачивши наших стрільців, розбіглися по селі, тому відділ перевів планову облаву. Ворог зібрався у своєму приміщенні, де після кількох днів квартирування приготував собі задалегідь бункри. Мимо цього, після 2-годинного бою був цілковито розгромлений: 17 вбитими, 1 авто знищене. Власні втрати: 3 вбиті і 3 ранені. Здобуто: 4 десятизарядки і 1 ППШ.

27.11.44 р. вд. “Ім[ені] Хмельницького” і “Ім[ені] Петлюри” провели засідку на кривій по шляху Ворохта – Жаб’є. В бою від год. 12:00 [до] 12:40 знищено большевицьку групу в чис[лі] 16 чол., що їхала автомашиною до Жаб’є: [8] старшин, 5 підстаршин, 3 рядові (1 майор, 1 лейт[енант] – нач[альники] застав). Здобуто: 14 ППШ, 2 кріси, 8 пістолів, одяг, взуття та різні документи – автомашину знищено. Власні втрати – 1 вбитий, 2 ранені.

16.10.44 р. сотня “Прута” наскочила на спецгрупу НКВД в чис[лі] 45 чол. в с. Красна. Мимо сильного ворожого окопання і важких кулеметів, коли пропозицію здатися відкинули, вдарено на них з протипанцерних булавок і крісових гранат. З цілости врятувалося 10, у вогні згоріло 35. Забрано: 4 кріси, 1 ППШ, 20 гранат, 2 тел[ефонні] апарати, 4 уніформи, 500 патронів, інші запаси погоріли; власні втрати – 2 легко ранені. Там же розброєно – 4 советки-жінки і 1 руского. Їх познайомлено з нашим рухом і відпущено.

24.11.44 р. вд. “Звірі” наскочили на р-н Солотвина. Знищено приміщення НКГБ, НКВД та всі установи, випущено в’язнів. По стороні ворога нараховано 20 вбитих, прочі опустили місто.

24.11.44 р. вд “Месники” наскочили на р-н Богородчани. Після завязаного бою, в якому ворог боронився кулеметним і гарматним вогнем, прибули танки, що змусили нас відв’язатися. Здобуто шевську артіль і здемольовано военкомат.

24.11.44 р. вд. “Чорні Чорти” наскочили на р-н Лисець. Большевики завчасу опустили міст[ечко]. Здемольовано приміщення держ[авних] установ. Підїзд ворожих танків приневолив містечко опустити.

24.11.44 р. чота сотні “Прута” наскочила на большевиків у с. Загвіздь. У висліді ворог втратив ок[оло] 40 вбитими і

раненими. II чота вскочила до м. Станиславів, обстріляла будинки НКГБ кулеметним вогнем та центр міста гранатометним вогнем. Нараховано по стороні ворога [10] вбитих. Чота перебігла через місто, викликавши паніку серед большевиків, які самі між собою почали бій.

26.11.44 р. чота вд. “Змії” наскочила на радгосп в с. Крехівці. Вбито 1 ст[аршого] лейтенанта, 2 серж[антів], забрано 250 малих свинок та 29 великих. Ворог вчинив погоню, але попав в засідку, втратив 10 вбитими і відступив.

07.04.45 р. курінь “*Підкарпатський*” наскочив на залогу військ НКВД (180 чол.) в с. [Посіч], р-н Станиславів. В 5-годинному бою ворога окружено і знищено. Большевицькі втрати 150 вбитими, від [них] забрано трофеї, 16 здалося живими, решта втекла, між ними були ранені. Здобуто ок[оло] 100 пар військового одягу і взуття, 50 крісів, 100 гранат, 3 автоматичні панцербікси на тачанках, решта згоріла. Наші втрати: один вбитий, 3 ранені, в тому сот. “Павло”. Відзначилися чот. “Бородатий”, “Богун”, “Хмара”, “Гонта”, ст. стр. “Когут”.

[26].04.45 р. повстанські відділи окружили райцентр Радехів. Пороблено застави на шосах, залізничних дорогах, шляхи завалено колодами та мінними загородами. Вд. “Шумського” заставив шосу Стоянів – Радехів і штреку. Вд. “Ромка” – шосу Радехів і Кристинопіль біля м. Витків Новий. Вд. “*Кочовики*” – шосу Радехів – Лопатин, частина вд. “*Кочовики*” сот. “Гайдука” держала заставу на шосі і штрєці Радехів – Кам’янка[-Буська]. Частина вд. “*Галайда*”, один рій з вд. “Шумського” зі стільцями, які знали терен і боївка “Клен”, цілість під командою чот. “Ігоря”, увірвалися в місто, щоб здобути будинки НКВД і НКГБ. Друга частина вд. “*Кочовики*” сот. “Штиля”, увірвалася в місто з метою визволення людей, призначених на вивіз, які приміщувалися в таборі. Три хвилини перед наскоком перервано телефонічну сполуку на всіх відтинках. Сот. “Перемога” з обслугою гранатомета був на штрєці Радехів – Кам’янка[-Буська]. Кур. “Бородатий” з одним роєм був у віддалі 1 км від міста, орієнтуючись в положенні, о год. 01:30 вистрілено з протипанцерної труби в будинок НКВД. Швидким приступом повстанці зломали опір ворога та опанували згадані будинки, обстановку яких вповні знищено. Рівночасно чот. “Довбуш” з вд. “*Кочовики*” таким же пострілом знищив електривню, від чого згасло світло в цілому місті. Охорона табору панічно втекла, в’язнів звільнено. Решту ворожої залоги, що скрилась на горіщі (залога табору), знищено

стрільними гарматки. Ворог в цілому місті старався обстрілювати наші становища, а зокрема вулиці. О год. 03:00 наші вд. залишили місто, вицофуючись під прикриттям власного гранатомета. Умовленою ракетною стягнуто застави і наші відділи вицофали в намічене місце. Ворожі втрати: понад 20 вбитими, в тому – вбитий партієць, нач[альник] спиртзаводу. Звільнено понад 200 осіб з табору і здобуто майно. Наші втрати – 5 легко ранених.

27.05.45 р. вд. “Летуни” силою двох чот зробив засідку біля с. [Протеси], р-ну [Ж]уравно, на 40 енкаведистів і стрибків, які верталися зі села, де змушували селян вивозити дерево до тартаку. Ворожі розшуки своєчасно викрили засідку та стрілом заалармували решту. Вд. відкрив вогонь з віддалі [6]00 м. Ворог залишив 1 вбитим, [6] підводи, [6] коней, 2 куртки, 1 кулемет та [6]0 патронів.

[22.05].45 р. вд. “Дружинники-2” цілу ніч безпокоїв центр Славсько, не даючи відпочивати енкаведистам, які кожного дня випадають в терен. На місто пущено 3 стрільна “Іванюші” (протипанцерна труба), а на с. [Юзьковичі], де квартирувала ворожа кіннота – 1 стрільно. В містечку знищено [6] будинк[ів], в тому – [3] урядові, [3] приватних не замешкалих. Втрати в людях не відомі, бо ворог рано покvapно позатирав сліди.

10.[06].45 р. вд. “Сірі” наскочив на райцентр Галич, якого залога спеціально далася взнаки місцевому населенн[ю]. Обстріляно і здемольовано будинки НКВД і НКГБ, після чого наскочено і розігнано станицю стрибків з с. Залуква біля Галича.

30.[06].45 р. один рій рой. “[Вечірного]” з куреня “Смертоносці” зробив засідку на шляху Станиславів – Драгомирчани [Дрогомирчани]. О год. [11:00] попали туди рай[онні] урядовці: секретар райпарткому, нач[альники] земвідділу, комсомолу, яких вбито, райпрокурора важко ранено. Вони всі партійні з р-ну Богородчани.

08.[...]45 р. сотня “Лебеді” в засідці на шляху Кривотуля – Гостів розбила 45 пограничників, які залишили на полі бою 18 вбитих і 6 раненими – решта розбіглася.

УПА-Зах[ід]
“Сян”

Постій, 2[6].листопада 1945 р.

*[Хто це писав? Багато не відповідає правді! Гляди звіти поодиноких КВ.
В[иконуючий] о[бов'язки] к-ра ШГС від 01.11.45 р. “Олег”]*

ЗАГАЛЬНИЙ ЗВІТ по м[ісяць] жовтень 1945 р[оку]

З днем м[ісяця] травня 1945 г[рупа] “Сян” вийшла з обсягу [зверхництва] г[рупи] “Буг” і як самостійна г[рупа], очолена пров[ідником] “З[енком]” підчиняється безпосередньо [...] зверхництву. Від 1.11.45 командує г[рупою] “Сян” пор[учник] “Орест”, [член] [...] [управи] [...] інструктажу даного йому 29.10.45 і відрядження в терен [...].

“ЛЕМКО” – (“Рен”)

В м[ісяці] листопаді 1944 р. кур[інь] “Дружинники” – (“Рен”) в складі трьох сотень (“Дружинники-1”) – (“Бурлака”), “Дружинники-2” – (“Веселий”), “Дружинники-3” – (“Бурий”) вернулися після фронтових перипетій та рейдів по Закарпатті і Дрогобиччині – по-через “Лінію Керзона” на терен – В[ідтинок] “Лемко”. Тим чином курінь знайшовся під Польщею. Після наскоку большевиків на вд. “Дружинники-2” й упадку двох стр. та частини зброї, вд. розчленовано по чотам на відпочинок. Зділившись, вд. звів бій з большевиками в с. Струбовиська, після чого дня 24.[03].45 р. вицофав на Закарпаття.

09.04.45 р. наскочили большевики на другі два вд. примушуючи ті вд. податися в рейд на Закарпаття, де були 7 днів. Весною 1945 р. вд., “Дружинники-3” подався в Сяніччину, а вд. “Дружинники 1” без наказу пішов у Перемищину.

[20].07.45 р. пров[ідник] “З[енко]” дав наказ курінь розпустити і переставитися на СКВ та до теренової праці. В терені зорганізовано СКВ в 5 р[айо]нах в числі 407 осіб. Стягнуто 150 тисяч амуніції і переведено з рамени КВ ряд контроль і перевишколів СКВ.

П[оліт]в[иховну] роботу в курені ведено слабо, бо згори не приходили жодні інструкції. Зимом, крім того, переведено вишкіл самооборон в 16 селах – силами КВ і б[увшого] ком[андирського] складу. – На підставі поновного наказу від дня [04.11.1945] р. [іх]

стягнуто у вд., так що на терені дій б[увшого] куріня “Дружинники” знаходиться зараз [СКВ]: “Ударник-1” – (“Бір”), “Ударник-2” – (“Дідик”), “Ударник-3” – (“Хрін”). – Загально з куріня загинуло 52 чол[овіки], в тому – 3 чотові і 4 роївві. Із загального стану 150 чол[овік], відпущено 95 стр.

Північно-відтинкові вд., що перейшли фронтову навалу (хор[унжий] “Громенко”) на місцях способом чот і роїв, зцілившись, оформилися у 3 вд. “Ударник-4” – (“Бурлака”), “Ударник-5” – (“Громенко”), “Ударник-6” – (“Ластівка”). Бувши[й] сотен. “Веселий” пропав без вісті, сотен. “Бурий” був суджений і тимчасово завішений в правах к-ра.

Від м[ісяця] листопада 1944 р. скріплює КВ особово пор[учник] “Коник”, б[увший] сотен. “Оленів”, (відряджений туди [ж з] “Оленів” ст. бул. “Ворон” в м[ісяці] травні 1945 р. незголосився або його прибуття не зголошено).

Відносно події, яка сталася 20.08.45 р. в часі блокади Бірчанщини:

20.08.45 р. стр. “Гончар” завів ВП (Войско Польське) на криївку роя “Горевія” з чоти “Б.”. Рій здався без спротиву. ВП, забравши зі собою цей рій, пішло в напрямі другого роя “Нежонатого”, який містився в сусідній криївці, [і] з яким був санітар “Лагідний”. Стр. “Ельма”, відкривши вхід, сказав: “Друже доктор, виходіть з криївки та піддайтеся, бо ліс оточений. Ми піддалися, то і ви піддайтеся.” – Стрільці в криївці готорили, що мають робити. Під час того стр. “Вовк” і “Яструб” здемаскували властивий вихід та вилізли ним піддалися. Поляки почали кидати гранати до нутра, около 10 до 12 шт. “Лагідний” звивав стрільців не виходити, одначе стр. “Циліндер” вискочив та піддався і сказав, що вони [би] піддалися всі, тільки санітар, який є в криївці, не пускає їх. Тоді поручник ВП (поляк) каже до “Лагідного”: “Пане доктор не уживайте зброї і то і ми не будемо уживати. Здайтеся, нічого вам не буде, будете переслухані в нашому штабі і вас випустять. Тоді самі будете рішати зі собою, останетеся тут або поїдете на Україну. Ручу вам, що нічого вам не буде. Ми є панами, бо ви під землею, а ми над. Ліс оточений цілою дивізією, а якщо буде треба, то ще більше стягнемо.” – “Лагідний” відповів: “Сумніваюся, щоб ви були такі сильні. Звідки ви цих дивізій набрали?” – Поляк: “Пане доктор, прошу мене не ображати!” – “Лагідний”: “Чим ви мені заручите?” – Поляк: “Своїм словом гонору.” – “Лагідний”: “Не знаю, чи маєте взагалі слово гонору.” – Поляк: “Прощу мене не ображати” – (піднесеним

тоном). – “Лагідний”: “Пробачте, щоб я вас знав ближче, то міг би може і повірити. Скажіть мені, якщо б ви найшлися в такому положенні, чи ви би піддалися, маючи зброю в руках?” – Поляк: “То залежало б від мене.” – “Лагідний”: “Так і те залежить від мене.” – Поляк: “Пан децидує своїм жицем!” – “Лагідний”: “Очевидно, що я, а не хто інший рішає про моє життя.” – Поляк: “Значить, що ви не вилазите?” – “Лагідний”: “Так, я сам особисто живий в руки вам не дамся. Дайте 10 хвилин хлопцям до надуми.” – Поляк: “Прошу дуже, стою з годинником в руці.” – Тоді “Лагідний” піддав всім думку, які ще залишилися в криївці, щоби піддавалися, щоби на вході поставити кулемета, а він піде до виходу з автоматом і в той спосіб вискочуть всі. Цю пропозицію прийняло лише двох стрільців “Залізник” і “Чайка”. Не прийняли її “Нежонатий”, “Леськів”, “Теплий”, “Гірка”, “Ягода” і “Крук”. По впливу 10 хвилин поляк почав кричати, щоби вилазили. В криївці осталися лише стрілець “Чайка” і сам “Лагідний”. “Лагідний” умовився з “Чайкою”, що коли той вилізе, “Лагідний” почне стріляти – “Чайка” матиме змогу втечи. Так і сталося: коли стрілець “Чайка” виліз, поляки його зревівували і сказали сісти. Інші стрільці вже сиділи і лежали. В тому часі “Лагідний” викинув 2 гранати і почав стріляти з автомата. Поляки розсипалися, ховаючись за дерева. “Чайка” втік, а всі інші лежали, хоч була нагода тікати і не були пов’язані. “Чайка” відбіг 200 м, виліз на дерево, де пересидів до вечора.

Це діялося від години 7-8. Польський поручник почав кричати, щоб його вояки не тікали. В той час “Лагідний” відбезпечив протитанкову гранату та викинув її понад вхід. Граната відбилася і впала йому під ноги та він захопив її і викинув вдруге. В тому ж моменті поляки кинули до середини свою гранату, яка вибухла і ранила “Лагідного” легко в ноги. Він подався в глибину криївки. Поляки кидали далі гранати і стріляли з автоматів до нутра, де повстало багато газів. “Лагідний” мочив хусточку своєю мочою і приложивши до лица, положився ниць до землі при ході і так заснув.

Поляки за цей час відкопували криївку, що тривало біля 4 годин. Коли “Лагідний” пробудився в криївці було вже ясно. Біля нього було вже двох поляків, а на горі стояв вже польський поручник. Один з них, стягнувши чоботи з “Лагідного”, сказав: “Он еще цепли.” Старшина додав: “Щойно вбитий, то мусить бути теплий.” – Другий завважив, щоби збадати йому пульс. “Лагідний”, захопивши пістоль, стрілив два рази, вбиваючи одного

поляка, другими двома стрілами зранив поручника. Останній дав наказ стріляти до ями, що 10 [...] та “Лагідний” пересунувсь в інше місце. Після стрілянини поручник дав наказ збиратися, при чому заявив, що “Лагідний” напевно вбитий. Так його і залишили. Санітар пересидів до сумерку і виглянувши, що нікого нема, написав і залишив картку: “Я живий, здоров, шукайте мене – доктор.”

При відході поляків “Лагідний” чув їх розмову, з якої виходило, що прийдуть на це місце другого дня. – Вийшовши з криївки, санітар подався до найблищого села, де дістав медичну поміч.

Стрільців, які здалися, було 22. Усіх забрали до Бірчі, по дорозі трьох застрілили: “Циліндра”, “Теплого” і “Крука”. – Втрачена зброя: 2 кулемети “Дехтяров[а]”, 3 автомати і 18 крісів, в тому числі МП “Лагідного”, яке йому забрано в той час, коли стягнуто чоботи.

05.09.45 р. вд. “Б.” наскочив на ВП силою 250 чол[овік] на постою в с. Тисова. Наскок тривав від год[ини] 2 [до] 4. Ворог втратив 20 вбитими, в тому 1 капітан й 2 пор[учники], 60 ранених і полонених живими, яких по кількахвилинній розмові звільнено. Здобуто: кул[емет] “Максим”, 3 МП, 2 кріси, 3 тисячі патронів, 6 телеф[онічних] апаратів, архів 6/11/26 п.п., 12 плащів, 10 шапок, 2 коні і 1 сідло. Власні втрати: к-р “Б.” і 3 стр[ільці] легко ранені. Ворог не спромігся на протинаступ, щойно о год. 05:00 прийшла підмога з с. Кречкова, обстрілюючи спільно кулеметними і гранатометним вогнем село, хоча знали, що в селі немає нікого.

08.09.45 р. два рої під ком[андуванням] “С.” зробили засідку на шосі Бірча – Риботичі, на яку попали два особові і два тягарові авта з тим, що четверте авто було віддалене [3]00 м від попередніх. У висліді знищено цілковито 3 авта враз із залогою. ВП четвертого авта зайняло становища і почало відстрілюватися. В міжчасі під’їздило більше ВП. Засідка планово вицофалася в наміченому напрямку. Від самих поляків можна було почути, що це була переселенча комісія з одним старшиною.

09.09.45 р. рій “Л.” в засідці на групу ВП, яка верталася з грабежі с. Рудавка до м. Бірчі обстріляв поляків, які панічно тікаючи, залишили фіру з одним вбитим і 1 раненим.

11.09.45 р. вд. “[З.]” наскочив на ВП, що в силі 150 чол. стояв в с. Жогатин і був окопаний. ВП було також на постою в с[елах] Явірник [Руський] і П’яткова [Руська] в силі 2 компаній, маючи важку зброю: 4 [г]арматки, 3 кур[інних] гранатомети, 3 важкі

кулемети і 12 легких кул[еметів]. Акція почалася о год[ині] 24:00. О год[ині] 01:30 почали бити гарматки і гранатомети із сусідніх сіл. ВП обстріляно і запалено 7 хат, де згоріло багато амуніції, зброї, бензини, баталіонова канцелярщина. О год[ині] 02:00 вд. відступив на місце призначення. Ворожі втрати: 45 вбитими, в тому – капітан, який вів переселенчу акцію в трьох згаданих селах і 2 [...] пор[учники] та около 50 ранених, з чого багато згоріло в хатах. Того ж дня о год[ині] 04:00 ВП везло замасковано на 5 підводах вбитих до с. Дильонгова [Дилягова], а о год[ині] 08:00 збирали решту вбитих з побоевища, стягнувши уніформи. Згодом зігнали цивільних людей, яким казали, що це побиті бандерівці. Здобуто: 1 кулемет, 4 МП, 10 крісів, 2 тисячі патронів і 1 польовий тел[ефонний] апарат. Власні витрати: 2 вбиті і 6 легко ранених.

10.09.45 р. пвд. “[К.]” засів на ВП в силі 25 чол[овік], та як показалося було 100 чол[овік] машеруючих стрілецьким рядом. Під кулеметним вогнем пвд. половина втекла, другі зайняли становища. Ворог втратив 8 вбитих, в тому – 1 капітан, 1 пор[учник] і 8 важко та 20 легко ранених, що зізнав 1 підстаршина ВП одному селянинові з с. Брилинці. Власні втрати – 2 легко ранені.

13.09.45 р. один рій зробив засідку на Бірчанську міліцію, яка ходила з місцевими бандитами грабити с. Липу. Вертаючи, цивільна банда в числі 6 натрапила на засідку, яка їх схопила живими, без одного стрілу. Награбоване добро враз з фірою і конем віддано селянам с. Липа, а бандитів передано СБ. Міліція вернулася другого дня іншою дорогою.

19.09.45 р. два рої під ком[андуванням] “[Я.]” в засідці на шляху Брижава – Воля Брижавська вбили 4 поляків і 1 важко ранили, які відлучилися з групи 30 чол[овік] ВП, грабуючої с. Брижава. Здобуто 4 кріси.

22.09.45 р. чота “З.” знищила в с. Жогатин 8-циліндровий больш[евийський] трактор з двома причіпками. Обслуга трактора втекла.

25.09.45 р. [о] год. 23:00 перервано телеф[онічну] лінію Бірча – Перемишль на віддалі 500 м.

28.09.45 р. год. 02:00 чота “С.” наскочила на МО (міліція обивательська) в с. Войтків[ка]. Знищено – 14 міліцистів з того – 2 зловлено живими. Станицю спалено. Здобуто: 2 кулемети, 1 МП, 3 кріси, 1 пістоль, 1 ракетницю і 15 ракет, 500 шт. патронів і знищено мотоцикль “250” та захоплено міліційний архів. Власні втрати: 1 вбитий, 2 легко ранені.

30.09.45 р. чотири стр[ільці] в стежній службі стрінули по дорозі 12 поляків з ВП. В короткій перестрілці вбито 5.

01.10.45 р. один з вд. наскочив на грабуючих в с. П'яткова [Руська] поляків, наслідком чого вбито 15 бандитів, здобуто 3 коні. Коли вд. відходив зі села, від сторони с. Дильонгова [Дилягова] з ліса вийшов відділ польської самооборони в числі 30 чол[овік] та вступив у село. Завваживши в селі повстанців, скоро відступив. Підчас акції знищено в с. П'яткова [Руська] донощика-поляка Млинарського Францішка.

01.10.45 р. від[діли] УПА спалили українські населені села: Півхова, Руське Село, Ісканя, П'яткова [Руська] та присілки: Ісканський, Тернавський та П'ятківський.

02.10.45 р. один рій в засідці в с. Липа вбив трьох поляків в тому – 2 підстаршин і трьох ранив.

03.10.45 р. [о] год. 1:00 кур[інь] “[Б.]” зробив відплатну акцію на 5 польських бандитських сіл (Дильонгова [Дилягова], Сельніца, Павлокома, Бартківка, Лончкі частинно), які постійно грабували та грабили мирне укр[аїнське] населення з укр[аїнських] сіл. Акція тривала до год[ини] 03:00. Бандити з с[іл] Дильонгова [Дилягова], Сельніца та Бартківка ставили опір, бо майже що-друга хата була озброєна. Ці села спалено враз з майном, при чому 40 вбито, з того 10 втопилося в Сяні. Підчас акції вказано полякам цих сіл за що їм відплачується. Власні втрати: 6 вбитих і 10 легко ранив.

04.10.45 р. пвд. “С.” перевів відплатну акцію на польське с. Тернавка, яке спалено цілком враз з майном, без польських втрат в людях. Цього ж дня спалено деревляний міст на дорозі Бірча – Ісканя.

07.10.45 р. пвд. “[В.]” наскочив на польську стежу в силі 15 чол[овік], яка верталася з с. Воля Володжська. Вбито 1 і 2 ранив, в тому 1 старшину, вбито 2 коні і 2 зловлено, здобуто 2 кріси і 4 сідла.

07.10.45 р. вд. “[К.]” знищив в околиці Загір'є залізний міст на р. Ослава та спалив деревляний міст на р. Сян коло с. Постолів.

13.10.45 р. два курієри переходили в справі налагодження зв'язку. По дорозі натрапили на стійку ВП і у відповідь на здержування віддали стріли, при чому важко ранив стійкового, який о год. 08:00 помер. Курієри пішли у своєму напрямку.

20.10.45 р. пвд. “К.” обстріляв ВП під с. Конюша, при чому зранено 3 поляків і здобуто одного коня з сідлом.

21.10.45 р. пвд “О.” наскочив на компанію ВП, що стаціонувала в с. Сілець. Ворожі втрати: 10 вбитих і невідома кількість ранених. Здобуто: 2 гранатомети 82 мм, 21 шт. гранатометних стрілен, 4000 патронів і архів компанії важких гранатометів.

22.10.45 р. рейдуючий кур[інь] “Підкарпатський” під ком[андуванням] пор[учника] “[П]рута” при співучасті місцевих пвд. наскочив на польський осередок Бірча, в наслідку чого поляки мали около 150 вбитими з ВП і невідому кількість ранених, при власних втратах – 4 ранених, з них сот[енний] бунч. бул. “Чорноморець” помер в дорозі. Знищено ряд польських установ, [каса]рень і міліцію.

22.10.45 р. вд. “З.” наскочив на польський волосний осередок с. Кузьмина, підчас чого вбито около 90 поляків ВП і невідому кількість ранено, при власних втратах: 4 вбиті, 9 ранені.

24.10.45 р. вд. “[В.]” спалив польське село Залісся з власною втратою 1 вбитий.

24.10.45 р. чота “З.” в засідці на шосі Бірча – Риботичі вбила 2 і ранила 3 поляків і здобула 2 підводи з кіньми, 10 плащів, 50 шт. білля, 50 консерв, 3[6] кг товщу та [фі]ру хліба.

27.10.45 р. вд. “[Б.]” наскочив на с[ела] Коритники і Вапівці, замешкалі після переселення українців поляками. Вбито 5 цивільних поляків, які ставили спротив.

28.10.45 р. сутичка з ВП в с. Кречкова при повороті вд. з наскоку на українські села, заселені поляками з-за Сяну. ВП мало 10 вбитих, наші втрати – 2 легко ранені.

28.10.45 р. наскок на польське бандитське с. Ліщавка, що непокоїло мирне українське населення. Ворог мав 3 вбитими.

2[9].10.45 р. 4-годинний бій в с. Явірник [Руський] проти 150 поляків з ВП, при власних силах 120. Ворог має 10 вбитими, в тому – 1 старшина, при власних втратах – 1 вбитий.

На кінець м[ісяця] жовтня спалено слідуєчі укр[аїнські] виселені села: Хирина, Хиринка, Купна, Холівичі, Мільнів, Кречкова, Вільшани, Рікшичі [Рікшиці], Тисова, Кописно, Трійця, Бориславка, Лодинка Горішня, Сівчина, Котів, Рудава, Крайна, Лімна, Малява, Березка, Бахів, Ісканя, Руське Село, Півхова, П'ятова [Руська]. Засянські укр[аїнські] виселені села: Мацьковичі, Воля Мацьківська, Вапівці і Коритники.

Спалено такі польські села: Дильонгова [Дилягова], Сельніца, Баргківка, Тернавка, Павлокома, Лончкі – частинно, Войткова – 40 хат, Залісся, Кузьмина – частинно.

Загально:

Від 15.08.45 р. – 27.10.45 р. ворог втратив 490 вбитими і 147 раненими, не враховуючи акції на Бірчу і Кузьмину – відносно втрат раненими. Власні втрати в тому часі: 10 вбитих, 14 ранених. В Терені є 18 ранен[их]. Втрачена зброя: 3 кулемети, [20] крісів, 4 МП, 4 тисячі патронів. Розпорошена зброя: 1 кулемет, 10 крісів. Здобута зброя: 5 кулеметів, 37 крісів, 7 МП, 8 тисяч патронів, 1 важкий кулемет, 2 гранатомети 82 мм і 25 стрілен, 6 коней, 6 сідел.

Силами КВ перешколено провідні та командні кадри після програми 3-тижневого вишколу, а від 05.07.45 р. до 01.09.45 р. випущено з підстаршинської школи 66 випусників з дуже добрим, добрим і достаточним вислідом. Після того, зараз же вступлено у безпосередній, практичний, боевий стик з ворогом у зв'язку з його нагальною виселен[чою] акцією. Боездатність вд. внаслідок того значно покращала, хоч політвиховна робота серед вд. – середня. Відчувається брак сил в цьому напрямі.

Найбільш пекучою справою у вд. – це брак медикаментів, взуття і частинно одежі. Почасті вдалося усунути ці браки здобути в акціях. Найбільше відчувається брак золівок, плащів та теплою білля. З хворіб найбільше докучає короста. Прохарчування вд. дещо погіршало внаслідку браку часу на заготівлю мінімальної кількості товщу. Вд. постійно в русі, а населені пункти значно зменшилися.

До положення в терені “*Відтинку* *Переміщина*”:

М[ісяць] жовтень проходив під знаком продовження насильної переселенчої акції, яку започаткував ворог ще в минулому місяці. В парі з тим ворог спрямував акцію винищення нашого руху і його збройних в[і]д[ділів]. У висліді вдалося ворогові переселити[ти] значну частину населення, уживаючи насильницьких методів. Деякі села виселено зовсім, а деякі вже зареєстровано на виселення.

На відтинку ліквідації вд. ворог, мимо великих зусиль, не добився майже ніякого успіху, а противно поніс великі втрати. Сили ворога, що брали участь в переселенчій акції, виносили в середньому не менше 3 тисячі чол[овік]. На одноразові більші акції (облави) стягав ворог деякі частини з-поза терену.

Починаючи від початку переселенчої акції, на цьому терені (02.09.45 р.) вдалося ворогові виселити 48 слідуючих українських сіл:

1. Хирина	17. Тисова	33. Лімна
2. Хиринка	18. Кописно	34. Малява
3. Купна	19. Трійця	35. Воля Корінецька
4. Холовичі	20. Ямна Долішна	36. Брижава
5. Мільнів	21. Ямна Горішня	37. Нове Село
6. Кречкова	22. Лодинка Долішна	38. Ліпа
7. Красичі	23. Посада Риботицька	39. Березка
8. Вільшани	24. Бориславка	40. Бахів
9. Рікшичі [Рікшиці]	25. Макова	41. Ісканя
10. Сливниця	26. Ліщини	42. Руське Село
11. Тернівці	27. Лодинка Горішна	43. Півхова
12. Пралківці	28. Сівчина	44. П'яткова [Руська]
13. Кругель Великий	29. Котів	45. Явірник Руський
14. Брилинці	30. Рудавка	46. Жогатин
15. Пикуличі	31. Стара Бірча	47. Арламів
16. Сітень	32. Крайна	48. Горохівці

Майже у всіх виселених селах лишилася ще певна кількість родин, однаке наразі точного стану годі подати, бо він ще не є стабільний. Деякі виселені села зараз позанимали поляки. Зі всіх виселених сіл до цього часу спалено нами 26, а решту з різних причин не спалено. У відплату за грабункові і бандитські напади та терор спалено слідуючі польські села, з яких рекрутуються бандитські елементи, що протягом довгого часу тероризували дооколичні українські села:

1. Дильонгова [Дилягова]	6. Тернавка
2. Сельніца	7. Кузьмина (частинно)
3. Лончкі (частинно)	8. Бірча – місто (частинно)
4. Бартківка	9. Залісся
5. Павлокома	10. Війткова [Войткова] (частинно)

Методи, які стосував ворог при переселюванні укр[аїнських] сіл були різні. Звичайно ВП викидало мешканців хат на вулицю, а звідтам під конвоєм гонило до переселеного пункту, де переселенців примушувано підписувати заяви про “добровільний” виїзд. При цім переселенців немилосердно граблено. Траплялися також вправді досить нечисленні випадки, що вояки ВП намовляли самі населення нікуди не їхати, однаке це мало в більшості негативні наслідки, бо населення, почуючи таке від вчорашнього ворога, робило противно. Були рівно ж випадки, де населення,

бачучи долю інших виселюваних сіл і вважаючи, що спротив на нічо не здасться, виїжджало без більшого натиску зі сторони ворога. Таких одначе випадків було дуже мало.

На терена частин повітів Сянок і Лісько були спроби ворога почати переселенчу акцію, одначе призначені до того військові частини саботували зарядження своїх вищих органів. В цім терені були часті випадки, що старшини ВП повідомляли села наперед про запроєктовану обласу і радили населенню критися в сусідніх селах і лісах. Там насвітлювано справу в той спосіб, що виселення проводять большевики, а що ВП та польська адміністрація і міліція є проти переселення. Польська адм[іністрація] на цьому терені дійсно висказалася проти насильного переселення українців. Дотепер з терену тих двох повітів не виїхало ще ні одно село. Виїхали лише поодинокі родини, які не хотіли втікати з переселенчих пунктів, хоча мали до цього змогу.

До так нагального переселювання українців в поважній мірі причинилися польські села, які з шовіністичною ненавистю до українців з одної сторони, а з жадобою наживи з другої сторони провадили свої жорстокі морди і грабежі в доколичних українських селах. Поважна частина укр[аїнських] сіл Бірчанщини була би напевно ще довго держалася, коли б не польські банди, які своїми терористичними та грабіжницькими нападами змусили їх до виїзду.

Наша збройна відплатна акція на ці села, яка була проведена відділами УПА, причинилася в поважній мірі до зліквідування загрози з тої сторони для тих укр[аїнських] сіл, які ще залишилися. Все ж переселення українців переводиться далі, хоч повільнішим темпом. Разом з частинами ВП урядують по селах больш[евицькі] переселенні комісії. На станції Перемишль – [Бакончиці] поважне переповнення від переселенців, які сидять вже по 3-4 тижні і чекають на вагони. В загальному ціла ситуація сильно напружена і дуже далека від нормальної.

Большевики: станціонуючих в терені больш[евицьких] залог немає. Час-до-часу переїжджають через терен на схід чи на захід, одначе задержуються дуже коротко. Для стороннього глядача тяжко було б додуматися, що справа переселення є спеціально затверджена большевиками. На цьому терені больш[евицькі] ніде не брали безпосередньої участі в переселенчій акції, виключаючи переселенчі комісії, які складаються з 6-8 больш[шевиків], переважно одягнених по-цивільному і які при кожній[ій] нагоді стараються показати[ся] оборонцями “кривдженого поляками народу”. У

зв'язку з тим укр[аїнське] населення уважало переважно переселенчу акцію ділом поляків. В деяких селах большевики “дозволяли” населенню забрати зі собою весь запас збіжжя. Населення через кілька днів молотило і вивозило фірами збіжжя за кордон. Поляки з ВП хотіли заборонити вивізку збіжжя, яке після них повинно належати полякам, що прийдуть на місце виселених українців. Згадані поляки побили у зв'язку з тим багато селян. У відповідь на таке поступання поляків офіцер-большевик розброїв і арештував винних поляків. Цей больш[евик] старшина висловився, що спеціальна больш[евицька] комісія буде перевірять всіх цих, що залишилися, бо поляки попідробляли багатьом українцям польські документи. Також говорив, що будуть примусово забирати до УРСР всі мішані родини, голови яких є українцями. Сказав, що больш[евики] не дозволять полякам красти українців і в такий підступний спосіб будувати свою Польщу. Больш[евицькі] переселенчі комісії в Перемишлі і по селах роблять різні надужиття, забираючи від переселенців, що стоять по кілька тижнів на станціях, грубі тисячі за доставку їм вагонів.

Поляки: в початках переселенчої акції поляки були з неї невимовно вдоволені, роблячи собі великі надії на полишене укр[аїнське] майно і на зліквідування загрози зі сторони українців. Траплялися часті випадки, де поляки побивалися на смерть, сперечаючись над укр[аїнським] полишеним добром (Павлокома, Пикулічі). Наші акції палення полишеного переселенцями майна і каральні акції на польські бандитські села від[били] польському шумовинню передчасно тішитися з переселенчої акції. Останні наші акції поважно змінили настрої польських мас. Зчинився переполох, так, що навіть поляки в Перемишлі чуються zagrożені зі сторони “бандеровцѹф”. Щоденні похорони вояків ВП в Перемишлі наносять полякам песимістичних настроїв і відбирають віру у легке знищення нашого руху. Останньо польська вулиця зачинає собі іронізувати з ВП, питаючись польських вояків, що втікли лише в білизні з Бірчі до Перемишля підчас проведеної там акції: “Чи ест паном горонцо, же естесьце тилько в белізне?”.

В загальному поляки невдоволені, що на їхніх очах горять цілі села з тисячами тон збіжжя, при чім вважають політику польського уряду в цім питанні цілком розумною. Настрої поляків, що мешкають в сусідстві польських, нами спалених сіл, дуже характеристичні. Ці польські села через цілий час

грабункових акцій своїх сусідів чули за це до них невимовну ненависть, хоч би для того, що ці польські села на грабунках дуже скоро збагачувались.

Польська адміністрація в терені в той час ще не існувала. Фактично, коли ходять про волости, то майже половина з них не існує, а друга половина не про[вадить] жодної діяльності. В повітах Сянік і Лісько цього року ще стягнуто контингент, [за] який обіцяно селянам премії в товарах першої потреби. В цілі наладнання адміністрації в повіті Перемишль, почали поляки при помочі ВП організувати волосні уряди в Бірчанщині, одначе по випадках, які там заіснували, спробу цю [нара]зі залишено. Польська адміністрація в загальному ворожо наставлена до переселення з його варварськими методами та взагалі до всякого переселення. Були випадки, що повітові старости (Сянік, Лісько) і деякі волосні війти робили заходи, щоб в їхніх теренах ВП не переводило переселення — заходи безуспішні.

Станиці МО (міліція обивательська) ставляться до нашого руху, з виїмками, цілком добре. Часто навіть інформують та помагають. Добре ставляться станиці МО Куп'ятич, Пикулич, Риботич і Ропінки. Ворожо ставилися (поки їх не знищено або [розіг]нано) станиці МО у Войтковій, Бірчі, Кузьминій. МО в Квасининій колись активна протиукраїнська, зараз займає вичікуване становище.

ВП: тут це частина 9 польської дивізії з осідком в Ярославі. В терені [стаціо]нували 26 і [36 п.п.]. В облаві на ліси Княжичі брав участь цілий полк під командуванням полковника. Настрій ВП в загальному досить поганий. Нарікають на больш[евиків], які заставляють їх переводити переселення, на брак одягу і взуття. З вбитих або зловлених наших стрільців стягають чоботи та уніформи. На терені пов[ітів] Сянік і Лісько ста[ціонувала] й частина [8]-ої дивізії зі штабом в Кросні. Її настрої були далеко прихильніші до українців. Ста[рш]ини навіть старалися переговорювати з нами і давали вказівки, як має населення заховуватися підчас переселення. Вони нарікали на свого капітана-б[ольшеви]ка, що є проти-польсько і проти-українсько наставлений та гонить їх на облави. Їх атентат на нього їм не вдався. Зараз, правдоподібно, ці війська від'їхали далі на захід.

Лемківщина

Станиці ВОП (пограничники) дістали підкріплення, інші знова, як Кальниця, Зубенсько, Ославиця та Вислок Горішній вибралися зовсім. В половині вересня почалися перші кроки довгосподіваної переселенчої акції в Команецькій волості. Польська адміністрація почала приготовляти укр[аїнське] населення до виїзду за межі Демократичної Польщі. Ряд сесій, конференцій і вісток не дав їй бажаної цілі. Нікому і на думку не приходило, щоби кудись переселятися та лишати прадідівську землю. Бачучи, що пропагандою нічого не вдіють, стягнули військо, яке почало насильно реалізовувати накази Сталіна. Належить зазначити, що місцева адміністрація (волосний Уряд) не була попереджена про такий спосіб і метод переселення. Все ж переселення тривало, чому відділи УПА збройно протиставляються.

МО міститься в Щавне, Команьча та Воля Мигова, не показуються в терені.

КОП і ВП у м[ісяці] вересні не стрічалися в терені. Станиці ВОП, крім [вище] згаданих, знаходяться в сс. Воля Мигова, Лупків та Радошиці. ВП почало частіше з населенням стрічатися і входить в розмови, висловлюючись позитивно про наш рух. З розмов яскраво вилазить протибольшевицьке наставлення. Серед ВП знаходиться т[ак] зв[аний] Переселенчий відділ в Команьчі, який, як зізнали полонені зі станиці КОП Ясель, рекрутується з добровольців, що зголосилися туди з різних частин ВП в грабунковій цілі. Це найгірший елемент, що був в лавах ВП — вуличники. Про це свідчить їх поступування з мирним населенням в часі переселенчої акції (Чистогорб) та терористичних (Кальниця). Ком[андний] склад рекрутується з большевиків, переважно жидів, яких цілком є спеціальне жорстоке поступування з мирним українським населенням.

В[ідтинки] “БАСТІОН” – (“Залізник”).

Звіту ще не прислав. На терені увесь час діють 3 вд.: “Месники-1” — (“Шум”), “Месники-2” — (“Біс”), “Месники-3” — (“[Б]алай”) — в збройних протиакціях виселювання українського населення большевиками і поляками. Ворогові вдалося дотепер насильно виселити 18[9] сіл. Населені пункти щораз, то більше переминюються в згарища і попелища.

**В[ідтинок] “ДАНИЛІВ” – (“Ягода”).
“Вовки” — (“Крапка”).**

28.08.45 р. вд. знищив б[іля] м. Варяж авто погранвійськ НКВД враз з залогою, а саме: ст[арший] лейт[енант] Леонов, один з дуже важливих організаторів больш[евецької] агентури, головний провокатор Юрченко та 6 інших НКВД-истів і 8 стрибків.

28.08.45 р. вд. знищив на шляху б[іля] м. Варяж 4 НКВД-истів з переселенчої комісії.

01.09.45 р. вд. знищив на шосі Белз – Варяж авто, яким їхав командант міліції Зигмунт Баліцкі разом з урядниками і міліцією та штурмівкою. В бою, який завязався по знищенні авта, вбито всіх переїжджаючих, в числі 19 осіб загинули: знаний україножер-терорист, співробітник НКВД Баліцкі та ряд різних урядників “уженду безпеченства публічного”.

15.09.45 р. вд. в акції на ворожі становища в с. Нова Гребля полонив пор[учника] і 7 вояків ВП. Були теж вбиті і ранені, в більшому числі всіх полонених по відповідному вияснені цілей нашої боротьби звільнено разом з грішми і всіма речами. Крім зброї звернено полоненим, між іншим, тисячу доларів і понад 20 тисяч золотих.

17.09.45 р. поляки в числі 80 осіб перевели облаву в с. Пнятин, спаливши 7 господарств і арештувавши 30 осіб цивільного населення. З цього [8] осіб відставлено до Грубешова, а решту звільнено. Під час облав впав б[улавний] сот[енний] хор[унжий] “Черник” та 3 стрільці і 1 дівчина, яка вицофуючися зі села ранила польського поручника.

25.09.45 р. в с. [...] в будинку школи вд. знищив полковника переселенчої комісії та двох членів цієї комісії. Знищено переселенчі анкети, виготовлені для населення того села.

05.10.45 р. вд. заняв залізничні станції Кристинопіль [Кристонопіль] і Сокаль – Забужжя. Станції і всі вагони, призначені на вивіз, знищено, людей відіслано до місць замешкання.

Одночасно висаджено на р. Буг два великі мости. В акції тій виконано одночасно наскок на польсько-большевицьку терористичну міліцію в м. Кристинопіль [Кристонопіль].

08.10.45 р. вд. зліквідував в с. Нове Село начальника найбільш активної виселенчої комісії майора Цекіна, який виступав під українським назвиськом Пилипенко. Одночасно в бою впав кулеметник з його охорони, а 15 інших НКВД-истів рятувалося

втечу серед ночі. Цекін був старим партійцем-комуністом, політруком ще з часів боротьби проти українських армій Головного Отамана Симона Петлюри Української Народної Республіки й тепер провадив широкозакроєну агентурну роботу проти українського самостійницького визвольного руху разом з виселенчою комісією.

Загально:

Протягом м[ісяців] вересня і жовтня пвд. УПА звели багато геройських боїв з терористичними польсько-большевицькими групами. По стороні ворога впали в різних місцевостях сотні вбитих і ранених. Здобуто і по відповідному пропогандивному випущено багато полонених. Здобуто зброю, важливі матеріали та інші трофеї і успіхи. Зліквідовано ряд виселенчих ворожих комісій. Знищено сотки мостів, багато залізничних шляхів та інших об'єктів ворога, призначених до ведення виселенчої акції або тероризування населення.

На підставі перехоплених ворожих документів стверджено, що польсько-большевицькі переселенчі комісії виготовляють наперед на основі агентурної розвідки докладні списки мешканців українських сіл і відразу призначають до різних категорій, найбільше записують до категорій бандерівців і упівців, других до категорій багачів, кулаків, тощо. В деяких селах записано до категорій бандерівців майже ціле українське населення села. Не бракує випадків, що до категорії кулаків записано навіть тих господарів, які гостили в себе переселенчі комісії і з ними співпрацювали.

Заключення к[оманди]ра "Г.":

Додатково:

01.11.45 р. докінчення нищення бандитського с. Кузьмина з втратою для [...] ворога – 3 вбиті.

02.11.45 р. пропогандивний марш на с. Сенькова в цілі успокоєння мирного польського населення, що вдаряти не будемо.

03.11.45 р. подібний марш до с. Війткова [Войткова], а 04.11.45 р. до с. Селиська.

11.11.45 р. акція на с. Вуйковичі та Бовино, бувші укр[аїнські] села заселені вже поляками. Ворог мав 5 вбитими з тих, що ставили опір.

16.11.45 р. акція палення укр[аїнського] села Пикуличі, яке заселили вже поляки. Ворожі втрати: 6 вбитими, в тому – 2 старшин ВП. Власні втрати – 2 вбиті.

19.11.45 р. докінчення палення польського бандитського села Лончки без обопільних втрат в людях.

21.11.45 р. пропагандивний марш до с.Риботичі в цілі успокоєння мирного польського населення, що по такому ми не вдаряємо.

Перемиський повіт вже цілий виселено. Спалено 48 сіл, підлісні села не палено. Польське населення і АК виступає проти переселення, а навіть помагають українцям, переховують, дають відділам харчі тощо. 22.11.45 р. вд. “В.” заняв заселене поляками с. Риботичі без бою, міліція зложила зброю, вд. після переведення зборів з польським населенням і відправи з інтелігенцією, повечерявши і переночувавши, відійшов. Поляки вдоволені. Подібних випадків є кілька. В Любачівщині викинули 18 сіл, після чого переселення здержано. Перемищина — це в загальному попелища і руїни. З міст поляки вибираються — голод. Всі клянуть большевиків і Берута. АК почасті вийшла з підпілля і гуртується кругом Миколайчика, якого партія “ПСЛ” найсильніша, решта АК перегрупована і переіменована на “сіли збройне в краю”. Поляки загально кладуть на вибори. По програнні у виборах проблема спільного фронту щойно тоді стане у них проблемою дня. До цього часу від них активної боротьби проти больш[евиків] сподіватися не варто (вибори готують 01.02.46 р.). Вибори напевно програють. Всі поляки крадуть, спекулюють, саботують і взагалі розсаджують Берутівську Польщу з нутра. Фальшування грошей, документів і т. д. — прямо епідемія. Ніхто не хоче працювати. Крадуть товари вагонами з посилок УННРРА. — Про УПА говорять в цілій Польщі в позитивному змислі. Про наші сили, дії і т. д. ходять несотворені легенди.

На виселеному терені живемо і діємо. Хлопці самі печуть, варять, словом, — Запоріжжя.

Слава Україні!

Модест Ріпецький (“Горислав”)

Історія куріня “Рена”

Спогад “Історія куреня Рена” написаний мною, учасником і свідком пережитих подій. На Лемківщину я прибув у травні 1944 року. Після закриття Медичного Інституту у Львові, з доручення крайових керівників СБ, Григорія Пришляка (“Мікушки”), Тимотея Галіва (“Чорнобіля”) та Івана Єліяшевського (“Дениса”), моїм завданням було відкрити і слідкувати за зв’язками більшовицьких партизанів на Лемківщині зі своїми зверхниками в Москві. Короткі неперевірені інформації про діяльність більшовицьких партизан мали Крайові керівники СБ в одержаних звітах з цього терену. Для започаткування названої діяльності я дістав зв’язок до обласного провідника СБ Перемищини Миколи Дудка (“Соловія”), пізнішого сотенного УПА “Осипа”. Його обов’язком було допомогти мені зв’язатися з мережею ОУН на Лемківщині.

Мета моїх завдань мала бути строго секретною і у тих справах мав порозуміватися з “Чорнобілем” у Львові.

До Перемишля я прибув незабаром після того, як гестапо заарештувало багато керівних, так і низових, членів підпілля. Окружного провідника ОУН “Фаля” арештовано та розстріляно разом з іншими підпільниками в Сяноці, а поручника В. М. Мізерного арештовано і вивезено до тюрми в Монтелюпіх у Кракові.

Мережа ОУН на Лемківщині була зліквідована. Для відбудови діяльності ОУН вислано Миколу Радейка (“Хміля”, “Чалого”), очолити керівництво Округу, а “Говерлю” і “Постріла” – на пости повітових провідників.

Прибувши на Лемківщину, я був змушений на власну руку підшукувати осіб до помочі у виконанні моїх завдань. Відшукуючи членів ОУН, що стратили зв’язок, прийшлося мені переїхати та перейти гористі простори Лемківщини. Великою підмогою для мене було те, що я міг послуговуватися легальною публичною комунікацією. Після закриття Медичного Інституту у Львові, його адміністрація переїхала до Кракова з усіма документами. В Кракові я одержав виказку і посвідчення реєстрації на літній семестр.

Мені пощастило знайти зв’язки до членів ОУН по станицях української поліції та серед студентів педагогічних курсів в Криниці, які в той час скривалися перед арештом Гестапо. Вдалося

мені відшукати двох наших членів, старшин – “веркшущів”, що стаціонували в Івонічу, біля Ряшева.

Війська Червоної Армії, прорвавши німецькі оборонні становища, зближалися до Львова та підходили до підніжжя Карпат і я втратив зв'язки з моїми керівниками у Львові. Не маючи дальших інструкцій, я рішив перейти до Медично-санітарних частин УПА. В міжчассі, маючи зв'язки з поліційними станицями та “веркшущами” в Івонічу, почав помагати в організуванні новобранців у нову повстанську сотню в селах Вислок [Великий] – Чистогорб. Після того, як сотня, зорганізована у Вислоці, включилася до новозорганізованого куреня під командою пор. “Рена”, я перейняв функцію лікаря в його курені.

При писанні спогадів до історії куреня “Рена”, я послуговувався своїм звітом з жовтня 1944 року, який виготовив зразу після приходу до Австрії. Додатково я використовував записки та кишенькові календарці з позначеними датами важливіших подій та боїв, в яких брав особисто участь. Не всі дати були записані, тому, при відтворюванні тих подій з пам'яті, подані дати можуть бути не цілком точні. Відносно назв місцевостей та територій я використовував картографічні мапи, які приніс зі собою.

Про перебіг боїв, в яких я брав участь, я описав окремо у своїх спогадах, поміщених на сторінках 23-го тому “Медична опіка в УПА”: 1. Бойовий інцидент в Лавочному; 2. Акція на Перегінсько; 3. Бій під Сторонною та 4. Бій у Струбовиськах на Лемківщині.

Формування відділів УПА на Лемківщині припадає на час від кінця червня до першої половини серпня 1944 р. Це час, коли німецькі війська опустили східно-українські землі і поступово, під наступом Червоної Армії, залишали західні землі України.

На Лемківщині опинилося багато біженців, які втікали перед наближенням большевицько-німецького фронту. Були між ними три категорії втікачів. Велику частину становили ті, що не хотіли за ніяку ціну потрапити під большевицьку окупацію. Вони були рішучі відступати разом з німцями на захід.

Іншу частину становили ті біженці, що не мали бажання покидати рідні землі, вони хотіли залишити землі України. Лемківщина – ця найдальше висунена на захід українська територія, була їхня остання надія. Багато з них хотіло стати вояками УПА, але дотепер не мали змоги, чи відваги, цього зробити.

Третя група біженців, яка пропорційно була найменшою, складалася з тих, що були змушені покинути свої місця поселення

тільки через фронтові дії та сильні бої в їхніх околицях. Вони були готові вертатися на свої місця після того, як фронтова ситуація стабілізується.

Біженці задержалися найбільше по селах, які лежали при головних дорогах в напрямі полудня на Чехословаччину, або доріг, які вели на захід. Шоси та залізничні лінії в напрямі Лупкова та в сторону Сянока – Криниці були переповнені транспортом авт, возів та поїздів. Найбільше число біженців зібралось в західній Лемківщині, в околиці Криниці. В східній Лемківщині, селами, де найчисленніше задержалися біженці, були Команьча, Вислок Великий, Чистогорб та табір втікачів коло Сянока.

До часу творення УПА на території Лемківщини, тут діяли два політичні чинники, легальний та підпільний. Легальними представниками були українські комітети – УДК, підпільними ОУН.

Організація Українських Націоналістів мала свій вплив і своїх членів в українських комітетах та кооперативних союзах. По селах діяли самоуправи під проводом солтисів та вїйтів, над якими мала контролю німецька адміністрація, а підпільно старалася мати ОУН. Українська поліція, яка також була підпорядкована німецькій адміністрації, була інфільтрована ОУН. В околицях Івоніча знаходилися німецькі “веркшущи” – фабрична охорона, які склалися з українських частин. Тут також підпільно діяла мережа ОУН. На Лемківщині підпільна сітка ОУН-б кількістю своїх членів та засягами своєї діяльності була багато численніша та сильніша, як ОУН-м.

За кілька місяців до наближення фронту та початків формування перших відділів УПА на Лемківщині ОУН зазнала великого удару. Німецьке Гестапо позаарештовувало провідний актив ОУН на Лемківщині. З рук Гестапо загинуло кілька десятків членів ОУН, між ними окружний провідник Лемківщини – “Фаль”, родом з села Іздебки. В той час арештований також був активний член ОУН поручник Мізерний, комендант української поліції в Сяноці.

В. Мізерного вивезли до тюрми Монтелюпи в Кракові. Після тих арештувань мережа ОУН на Лемківщині залишилася без проводу і без зв'язку між собою.

В травні 1944 року обласний провідник Перемищини “Орлан” (Василь Галаса) вислав на Лемківщину, із завданням відновити розбиту гестапом підпільну мережу ОУН, Миколу Радейка – псевдо: “Чалий”, “Хміль”, “Зорич”.

Лемківщина в схемі ОУН, за час німецької окупації, творила так-звану округу, яка адміністративно належала до Перемиської області. М. Радейка призначено провідником цієї округи. В час прибуття Радейка на Лемківщину залишилися незаарештованими тільки один районний та двоє підрайонових провідників. При кінці травня обласний референт “Осип” вислав на Лемківщину окружного референта СБ “Лугового”, а з початком червня 1944 року “Орлан” відрядив сюди “Постріла” – “Ігоря” та “Залізняка” – “Говерлю”, які обняли пости повітових провідників (Гляди залучник схеми підпільної мережі ОУН за час німецької окупації).

Як вже вище було сказано, ОУН-м мало багато менше своїх впливів на Лемківщині. Вони не мали розвиненої ширше своєї мережі. До часу існування українських допомогових комітетів ОУН-м мала деяких своїх членів в їхніх управах, також мали своїх членів серед “веркшущів” в Івонічу. Поодинокі члени ОУН-м знаходилися в східній Лемківщині – в околицях Волосатого та в західній Лемківщині – в околиці Криниці.

Дата формального створення куреня “Рена” припадає на день 15-го серпня 1944 року. Того ж дня в лісі, на північ від Балигорода, між селами Жерниця Вижня і Бережниця, злучилися три повстанські групи, створивши курінь, над якими командування перебрав Василь Мізерний – “Рен”.

Були це сотні:

сотня “Євгена”, сотні “Бурлаки” – “Лиса” та підвідділ Василя Шишканиця – “Біра”.

Сотня “Євгена” організувалася в околиці сіл Чистогорба – Вислока Великого – Волі Вижньої – Карликова. В склад її входили: місцева молодь, біженці з Галичини, поліцисти з довколишніх станиць, а також охотники та поліцисти зі станиць західної Лемківщини – як Крамна та Гладішів.

Наказу для створення таких великих бойових одиниць на Лемківщині, в той гарячий передфронтний час, не було ані від командування УПА, ані від проводу ОУН. Місцевий провід ОУН був поставлений перед доконаним фактом, зібралася сотки добровольців до УПА, сформувавши великі військові згрупування. Організації треба було цю проблему розв’язати, а бракувало фахових старшин, які б очолювали, вишколювали та командували цими новозорганізованими повстанськими відділами.

В Івонічу, коло Нового Санча, містилися відділи німецьких “веркшущів”, які склалися з українських частин. Серед них, як вже було сказано вище, діяла підпільна мережа ОУН, яку

очолював “Лесь”. Він мав зв’язок до клітин ОУН на Лемківщині. Крім цього ОУН-м мала також своїх членів серед “веркшущів”.

З наближенням фронту німці заміряли долучити “веркшущів” з Івоніча до німецьких військових частин та перекинути для боротьби з партизанами в Югославії та Словаччині. Старшини з “веркшущів” вирішили організовано перейти в ряди УПА. “Лесь” домовився з “Гориславом”, що в ніч з 15-го на 16-го липня відділ цілістю втече з табору в Івонічу та подасться в ліс коло Вислока Великого – Карликова. Звідсіль вони перейдуть на схід в напрямі Турки і там долучать до відділів УПА. Цей план хтось по-зрадницьки викрив німцям. В ніч, перед планованою датою переходу в ряди УПА, прибули німці з ціллю арештувати змовників. Старшинам, що підготовляли цей план, в останній хвилині вдалося втечи. Німці наступного ранку перекинули всі частини “веркшущів” з Івоніча на Словаччину. На умовлене місце у Вислоці Великому прибув тільки сам “Лесь” та повідомив про невдачу плану.

Прихід “Леся” підпільники прийняли з радістю, бо знайшовся перший старшина, який міг обняти командування над великою групою добровольців УПА. “Лесь” погодився прийняти цю пропозицію і так він став першим командиром цієї новозорганізованої партизанської одиниці. Він взявся за формування сотні, призначаючи поодиноких чотових та ройових.

При кінці липня з-під Сянока втік з німецьких частин, ще з одним підстаршиною та вояком, Данило Свістель. Він був у Дивізії “Галичина” і брав участь в бою під Бродами. Після розбиття Дивізії “Галичина” німці долучили його до німецької дивізії, давши йому командування сотні і заставили зайняти оборонні позиції на північ від Сянока. Звідсіль Д. Свістель втік і в селі Чистогорб нав’язав контакт з підпільниками. З Чистогорба його відставлено до новозорганізованої групи у Вислоці.

Три дні пізніше до цієї сотні долучило ще двох добровольців до УПА, яким вдалося втекти з “веркшущу” з Івоніча. Це були “Євген” з одним підстаршиною. “Євген” був старшиною при “веркшущах”, членом або симпатиком ОУН і підготовляв разом з “Лесем” перехід відділу “веркшущів” в ряди УПА. З огляду на те, що “Євген” мав більше військового досвіду, ніж “Лесь”, цей останній запропонував “Євгенові” перебрати командування цієї новозорганізованої сотні. “Лесь” тепер став бунчужним, а Д. Свістель, прибравши псевдо “Веселий”, став командиром чоти.

Дня 29-го липня 1944 р. прибув до Вислока [Великого]

поручник В.М. Мізерний. Він видістався з німецької тюрми в Кракові. Вислок Великий – це був перший пункт на Лемківщині, де йому вдалося нав'язати зв'язок з підпіллям. Тут він стрінувся з “Гориславом”, як також зі старшинами новозорганізованої сотні та окружним референтом СБ Лемківщини “Луговим”.

Мізерний своїм військовим стажем, військовим досвідом та віком був тепер найстаршим і тому всі повище названі звернулися до Мізерного з пропозицією, щоб він перебрав у свої руки керівництво над формуючимися відділами на Лемківщині. Мізерний рішуче відмовився, він був фізично виснажений тюрмою і не мав сили братися за таке завдання.

Сотня “Євгена” кожного дня кількісно зростала. Прибували нові добровольці, між іншими долучили втікачі з УВВ “Грім” та “Голуб”. “Євген” вирішив приступити до інтенсивного вишколу новозорганізованої сотні, покинув село та подався з новобранцями в ліс коло села Карликова. Заледве “Євген” впорався розтаборити свій відділ в лісі, як несподівано вночі на постій сотні найшла велика група большевицьких партизанів. Цей загін посувався на захід – в напрямі польських етнографічних територій. Большевицькі партизани зробили декілька наступів на важливіші німецькі об'єкти в тому терені і, між іншим, запалили нафтові шиби коло села Мокре. Большевицькі партизани несподівалися стрінути в тому лісі українських повстанців, так само, як повстанці не були приготівані на большевицький наступ. По короткій перестрілці повстанці розбіглися по лісі. Большевики, захопивши табір з харчами, подалися на захід і не переслідували повстанців. На другий день новобранці зібралися назад в селі Вислок Великий. “Євген”, після наради з “Лесем”, “Веселим”, “Луговим” та “Гориславом” дійшов до висновку, що безпечніше і більш доцільно буде перейти з тим відділом новобранців на схід, ближче до території, де діють відділи УПА.

Дня 4-го серпня 1944 р. відділ під командою “Євгена” вирушив з села Вислок Великий та помаршував через Чистогорб, Команьча в напрямі Балигорода. Поручник “Рен” весь цей час перебував в селі Вислок Великий, відпочивав і поволі приходив до сил. Тепер він долучив до сотні “Євгена”, одначе ще дальше не перебрав жодної функції. В. Мізерний твердив, що його ціллю є дістатися до командування УПА і зголоситися до їхньої диспозиції.

До сотні “Євгена” пристало багато молодих біженців з Галичини, які були з жінками та своїм майном, яке мали спаківане на возах. В час переходу сотні в ліс над Карликовом, родини

залишилися в селі. Коли сотня вирушила в напрямі на схід, за нею потягнувся ряд возів з родинами. “Євген” тому не противився. Він, повний оптимізму, романтизму і необізнаний з партизанською тактикою, прямував з сотнею новобранців в напрямі Балигорода. З тим відділом ішов також “Луговий”, окружний референт СБ на Лемківщині. Він уважав себе зверхником над сотнею і вимагав, щоб при кожній збірці сотні “Євген” давав йому звіт. “Луговий” не мав військового вишколу, тому і не займав свого становища до військових проблем у відділі, окрім відбирання звіту. “Рен” приглядався до цього, що діялося в сотні і радив “Євгенові” чим скоріше перетворити новобранців в боєздатну одиницю. Він дораджував “Євгенові” не вступати в жодні зачіпні бої, поки відділ не стане формальною частиною Української Повстанської Армії.

Сотня “Лиса” почала формуватися в околиці Перемишля. При кінці липня 1944 р. коло села Ямна Горішна зібралось багато добровольців в ряди УПА. Велику частину цієї групи становили колишні поліцейські Української Поліції, багато було молоді з довколишніх сіл, вони мали зв’язки з підпіллям і тепер хотіли дістатися в ряди УПА. В тій групі були також деякі колишні воїни УПА, які з різних причин: як бої, перехід фронту, відбилися від своїх частин. Ця група новобранців вже у прифронтовій смузі оформилася в сотню, над якою командування перебрав “Лис”. Ціллю цієї групи було долучити до відділів УПА в Карпатах. Дня 2-го серпня 1944 р. сотня “Лиса” вирушила з Ямної Горішної на Лемківщину і в дорозі квартирувала по селах Бережниця, Березка, Загочев’я, Середнє Велике.

На територію Лемківщини перейшла з Перемищини також друга новозорганізована сотня новобранців під командою Володимира Щигельського – “Бурлаки”. Сотня ця перебувала в тому самому терені, що й відділ “Лиса”. В сотні “Бурлаки” переважали колишні члени української поліції, тому цей відділ був більше однорідний і більше здисциплінований. Обі ті сотні злучилися над селом Жерденкою в одну військову одиницю, над якою командування перебрав Володимир Щигельський. Цей новозорганізований відділ добровольців, не маючи ще зв’язку до Командування УПА і ще не включений в її військову структуру, приступив відразу до оперативних акцій на Лемківщині.

Першим виступом була відплатна акція проти поляків в Балигороді. Цей необдуманий крок приніс більше негативних наслідків, як користі. Вправді покарано там тих, що працювали на некористь українського населення, але цей стихійний виступ не мав

в той час жодного політичного замислу і відбувся без відома Командування УПА.

Другим необдуманим виступом цього відділу новобранців був наступ на большевицьких партизан, які квартирували над селом Радевою. Незіграний, невишколений, без бойової заправки відділ новобранців наскочив на табір большевицьких партизан на Лопіннику, в лісах Бескиду. По короткому відчайдушному наступі заскочені большевики розбіглися по лісі, залишивши свій табір, а в ньому багато зброї та амуніції. Вояки відділу “Бурлаки” – “Лиса”, захоплені своєю перемогою, забравши з большевицького табору здобич, дістали наказ від командирів відділу відступати в село. Відступ цей, як зрозуміло, відбувався не по військовому плані. Большевики, побачивши, що повстанці відступають, опанували свою паніку і перейшли до протинаступу. Ситуація тепер змінилася і перейшла в хаотичний відступ повстанців. Большевики погналися за повстанцями в село, захопили декілька возів обозу і повернулися в ліс. Большевицькі партизани не наступали далі на розпорошені частини відділу “Бурлаки” – “Лиса”. Втрати повстанців були відносно дуже малі, кілька вбитих і декілька ранених. Через два дні після бою новобранці зібралися назад в своєму відділі. “Бурлака” – Володимир Щигельський тепер зрозумів, що без відповідного старшинського та підстаршинського складу та фахового вишколу вояцтва неможливо зводити бої. “Бурлака” був розгублений та не мав ясного плану, що йому далі робити з тою великою групою новобранців, не маючи контакту та доручень від Командування УПА.

В такій ситуації в околиці Жерниці [Вижній] прибула сотня новобранців під командою “Євгена”, а з нею Василь Мізерний – “Рен”.

Найменшою, але зате найбільше здисциплінованою і військово-однорідною групою повстанців, був підвідділ під командою Василя Шишканинця – “Біра”. Це була найстарша бойова одиниця на Лемківщині. Її ядром була боївка ОУН, яка діяла від 1943-го року і виконувала протинімецькі акції. До липня 1944-го року командиром її був “Лемко”. В липні 1944 року провід ОУН дав наказ своїм членам, які були в рядах української поліції, залишити станиці, перейти в підпілля та старатися долучити до відділів УПА. Василь Шишканинець – “Бір” був комендантом поліції в Команьча, він покинув станицю та з іншими поліцистами долучив до боївки “Лемка”. В. Шишканинець, колишній учасник “Карпатської Січі”, перейшов мадярський полон, набрав військового

вишколу в Німеччині та українській поліції – тепер перебрав командування цієї боївки. В. Шишканинець тримав зв'язок з “Гориславом” та новоствореною сотнею “Леся”, пізніше “Євгена”. Він доставляв для відділу додаткову зброю, амуніцію, харчі, скеровував сюди добровольців. З огляду на те, що всі поліцейські станиць української поліції на Лемківщині залишили свої пости, В. Шишканинець – “Бір” зі своїм підвідділом старався виконувати обов'язки охорони населення околиць Команьчі, Репіді, Мокрого, Чистогорба, Вислока Великого.

З приходом до Вислока [Великого] поручника В. Мізерного, В. Шишканинець зразу нав'язав з ним контакт. Вони були здавна знайомі із Закарпатської України, а відтак поліції. Крім цього, В. Мізерний до часу арешту був зверхником Шишканинця в ОУН. “Рен” був для Василька не тільки його зверхником, але опікувався ним довші роки, як старший брат або батько. Зустріч у Вислоці між поручником Мізерним і В. Шишканинцем була не тільки дружньою, але по-справжньому приятельською. Через два дні після відходу сотні “Євгена” з Вислока [Великого] в напрямі Турки, “Бір” подався також зі своїм підвідділом на схід з ціллю долучити до відділів УПА.

15-го серпня 1944 р., коли відділи “Лиса” – “Бурлаки”, “Євгена” та “Біра” злучилися в одну велику бойову одиницю, виринуло важливе питання, кому перебрати командування над цілістю. Найкраще на це становище надавався поручник “Рен”, який, як було сказано попередньо, не хотів брати ще жодної функції. Цим разом, під натиском та проханням старшин, дався намовити взяти командування куренем.

Вишкільний табір куреня “Рена” розмістився в комплексі лісів на Буковому Берді, височині 1313 метрів над рівнем моря. Комплекс тих лісів положений на північний схід від села Волосате, на схід від Устрик Горішніх, полудневий схід від сіл Ступосяни – Беріжки [Беріжок], південний захід від сіл Мучне, Тарнава Нижня та Вижня і північний захід від села Буковець. Букове Бердо в повітряній лінії віддалене 6 км на захід від ріки Сян.

Вишколювання куреня відбувалося від 17-го серпня до 24-го вересня 1944 р. В склад курінного штабу входили:

“Рен” – командир, “Бір” – ад'ютант, “Дідик” – інтендант, “Горислав” – виконуючий функцію курінного лікаря. Польову жандармерію очолював “Пугач”, а функцію ветеринара виконував “Лягідний”.

В часі вишколу курінь складався з чотирьох сотень та однієї чоти легкої артилерії. Командиром першої сотні, перші два тижні, був “Євген”. Курінний “Рен”, обсервуючи сотенного “Євгена”, його відношення до вояцтва, спосіб проведення вишколу, дійшов до висновку, що він не надається на пост командира повстанської сотні. На місце “Євгена” курінний “Рен” назначив Д. Свістеля, колишнього підстаршину Дивізії “Галичина”. Цей виявив себе добрим теоретичним вишкільником, але в нього був також брак розуміння різниці ролі старшини в регулярній армії, а завданням командира повстанської сотні. “Рен”, щоб не вразити “Євгена” за те, що зняв його з посту сотенного, не лишив його при курені, а відіслав до диспозиції Воєнної Округи.

Командиром другої сотні був “Бульба”, прізвище невідоме. Цей мав досвід в партизанській тактиці, бо воював у відділах УПА на Волині. Він був родом із Золочівщини, людина жорсткої вдачі. Як вишкільник мав багато більше практичного, повстанського досвіду, ніж теоретичного військового знання.

Сотенним третьої сотні був Володимир Щигельський – “Бурлака”. Він був родом зі Львова і також, як і В. Мізерний та В. Шишканинець, був учасником Закарпатської Січі, перейшов мадярський полон, німецький військовий вишкіл і вишкіл в українській поліції.

Четверту сотню очолював командир “Іскра”. Він прибув до куреня з Самбірщини під псевдом “Мазепа”, прізвище невідоме. З наказу “Рена” змінив своє псевдо на “Іскра”. В той час було доручення від Командування УПА не прибирати псевдо визначних постатей з української історії. Сотенний “Іскра”, як військовий старшина, був найслабший з усіх до тепер названих.

Чоту легкої артилерії вишколював “Тарас”, старшина Дивізії “Галичина”. Він долучив до куреня “Рена” в складі так званої “мельниківської” сотні. “Мельниківська” сотня – це була остання військова група, яка долучила до куреня “Рена”. В місяці серпня 1944 р. цей відділ, який був зорганізований ОУН-м, розтаборився в лісі між Устриками Горішніми та Волосатим, неподалік від посткою куреня. Цей відділ прибрвав назву “імені гетьмана Павла Полуботка” і був невеликий, бо начислював тільки п’ятдесят п’ять вояків. Відділ був оформлений в неповну сотню, до складу якої входили дві чоти. Чоти складалися з двох роїв. Сотенним був Кость Гімелрайх – “Шелест”, а його заступником “Павленко” – активний член ОУН-м. Весь військовий вишкіл цієї сотні спочивав в руках “Павленка”. Він був колись в частинах т. зв. “веркшувців” і був

перекинений з тими відділами до Югославії для боротьби з партизанами. Звідтіля йому вдалося втечи та долучити в Карпатах до цієї збройної групи.

Цей відділ почав організовуватися в околиці села Михнівці [Михновець]. Звідси ця група перейшла до села Ступосяни, а відтак до Волосатого. Остаточо сотня заквартирувала в лісах на південь від Букового Берда. Тут “Павленко”, як військовий інструктор і заступник сотенного, почав вишколювати новобранців. По кількох тижнях сотенний Кость Гіммельрайх покинув цей відділ і на його місці сотенним залишився “Павленко”. Кость Гіммельрайх не погоджувався з тим, що замість творити одну Українську Повстанську Армію, творяться окремі повстанські відділи.

Військово сотня “Павленка” підлягала поручникові “Чубчикові”. Він був військовим референтом при Краєвій Екзивутиві ОУН-м і був підпорядкований генералові Капустянському. В той час поручник “Чубчик” мав вже контакт і співпрацював з командуванням УПА. “Чубчик” видав наказ сотенному “Павленкові”, “Михасеві” та “Тарасові” при першій нагоді контакту з відділами УПА долучити до тих відділів. Політичними провідниками цього відділу були “Карпо”, “Гуцул” та “Зелений”, які спротивлялися тому наказові. Командир “Рен” дістав повідомлення від зв’язкових з Волосатого, Устрик Горішніх та Ветлини про те, що недалеко від вишкільного табору квартирує т. зв. “мельниківська” сотня, а менші збройні групки перебувають по селах Устрики Горішні, Ветлина і Волосате. Командир “Рен” вислав до відділу “імені гетьмана Павла Полуботка” своїх представників з пропозицією долучити до куреня на Буковому Берді. “Павленко”, маючи вже перед тим доручення від поручника “Чубчик”, щоб при першій нагоді долучити до відділів УПА, тепер перейшов зі своєю сотнею до куреня “Рена”. Хоч його політичні провідники гостро йому спротивлялися, але “Павленко” уважав себе військовиком і твердив, що в тому випадку військовий наказ Кидюлича для нього важніший, як наказ провідника. Крім того, “Павленко” був знайомий із сотенним “Євгеном” з часів побуту у “веркшуцах” і йому було відомо, що “Євген” є сотенним в “Лемківському курені”. Це саме зробив “Михась” і перейшов зі своєю малою військовою групою до куреня “Рена”. Наказові “Чубчика” повинувався також “Тарас” – колишній старшина Дивізії “Галичина”. Долучення сотні “Павленка” до куреня “Рена” завершило формування “Лемківського куреня”. Після того долучалися до куреня ще тільки деякі добровольці поодинокі або маленькими групами.

З огляду на швидке наближення німецько-більшевицького фронту, військовий вишкіл проходив в прискореному темпі, з великим зусиллям командного складу та зрозумінням зі сторони вояцтва причин такого поспіху. Перед командиром “Реном” постало важне завдання, в короткому часі перетворити новозорганізований курінь в бойову одиницю і продістатися з ним в більшевицьке заплілля.

Вояками куреня, в більшому відсотку, були молоді хлопці зі східної Лемківщини та Перемищини. Меншу частину становили біженці з різних теренів України. В курені знаходилися також втікачі з різних німецьких частин, як Дивізія “Галичина”, “веркшуци” УВВ і українська поліція.

Вояки Червоної Армії, які опинилися в курені “Рена”, це були ті, що на початку німецько-більшевицької війни втекли з Червоної Армії і, щоб не потрапити в полон, крилися по селах. Були також такі червоноармійці, яким вдалося втекти з німецького полону, або дезертирувати з різних німецьких допоміжних частин. Перебіжчиків безпосередньо з рядів Червоної Армії на Буковому Берді не було. Курінь в той час був задалеко від фронтової лінії, так-що неможливим було продістатися прямо з рядів ЧА до вишкільного табору УПА.

Багато добровольців не мали жодного військового вишколу, інші мали вишкіл з різних армій і в різному часі. Були такі, що перейшли модерний вишкіл в ЧА або різних німецьких військових частинах. Декількох вояків пам’ятало, як ще служили в австрійській або російській армії і брали участь в першій світовій війні. Деякі вояки куреня набирали військового знання в польській, чехословацькій, мадярській, румунській, словацькій арміях; а були навіть такі, що служили у французькому чужинецькому легіоні.

В рядах новозорганізованого куреня були також і бувші вояки різних українських формацій, як Січові Стрільці, УНР, УГА, УСС. Не бракувало і тих, що в рядах Січі воювали в Закарпатській Україні або брали участь в Українських Легіонах 1939 і 1941 років чи Дивізії “Галичина”. Багато добровольців куреня “Рена” навчилися орудувати зброєю в українській поліції.

Курінний “Рен” інтенсивно вишколював свій курінь, а рівночасно намагався нав’язати контакт з командою УПА. До тепер “Рен” мав тільки посередній зв’язок до Команди П’ятої Воєнної Округи. Він вислав декілька письмових повідомлень про створення куреня та дістав коротке підтвердження, що повідомлення одержали. Командиріві “Ренові” залежало на тому, щоб дістати від

Командування УПА формальний наказ про прилучення куреня до складу Української Повстанської Армії, дістати затвердження командного складу і одержати доручення відносно подальшої діяльності.

В половині вересня 1944 року командир “Рен” вислав делегацію старшин до команди УПА для формального зголошення та звіту про новостворений курінь. В склад делегації входили: курінний ад’ютант “Бір”, сотенний “Бурлака”, сотенний “Бульба” та “Горислав”, виконуючий функцію курінного лікаря.

В той час зложилося так, що в околиці Турки знаходився не тільки Штаб Воєнної Округи, але також перебував тут командир УПА-Захід – “Шелест” та Шеф Головного Військового Штабу УПА генерал Дмитро Грицай – “Перебийніс”.

Представників куреня “Рена” прийняв на місці свого постю командир “Дзвінчук”. При зустрічі присутні були також командир “Шелест” та генерал “Перебийніс”. Курінний ад’ютант “Бір” прозвітував про новостворений курінь, його командний склад, вояцький стан, вишкіл та озброєння. Його звіт, на додаткові запитання командирів, доповнили сотенні “Бурлака” та “Бульба”. “Горислав” коротко прозвітував про санітарний стан куреня та зголосив про те, що має при курені хірургічні інструменти та інші медичні запаси. Це постачання одержав в Команьчі в липні 1944 року, з дорученням передати до Головного Штабу УПА, до розпорядження генерала “Перебийноса”. Передав це Микола Лебедь, який при переході на Захід – на пост Генерального Секретаря УГВР, задержався зі штабом своїх працівників на декілька днів в Команьчі.

Командири “Дзвінчук”, “Шелест” та “Перебийніс” вислухали звітування в більшості мовчазно і ставили тільки нечисленні запитання. Представники куреня “Рена” відчули, що оголошення про створення нового куреня командири не сприйняли з захопленням, якого сподівалися, але з виразом певного клопотання.

Після звітування почали висловлювати свої зауваги, вказівки та давати накази на майбутнє. Ресумуючи, воно зводилося до таких найважливіших справ:

Головне Командування УПА, в зв’язку з переходом в большевицьке зазілля, не мало в плані творення нових відділів. Вони навпаки старалися обмежити відділи УПА до найбільш бойових одиниць, зложених з вояків, які готові до важкої посвяти і тяжких умов боротьби під большевицькою окупацією. Відносини

повстанської боротьби в большевицьких обставинах ґрунтовно відмінні від боротьби з німцями. Про це мали вже досвід, хоч ще не довгий, але наявний, з діяльності відділів на Волині і на тих територіях західної України, що опинилися під большевицькою окупацією.

Командири доручили “Ренові” провести в курені зміни згідно інструкцій та інформацій, які вони подали. При тому вони підкреслили, що залишають курінному “Ренові” вільну руку вирішувати та переводити відповідні зміни, так як він буде уважати в даній ситуації найдоцільніше. Обставини в повстанській боротьбі часто змінюються і треба відповідно до цього пристосовуватися.

З розмови виходило, що всі три командири знали курінного “Рена”, як не особисто, то посередньо.

Командир “Дзвінчук” прочитав наказ, яким командування УПА затверджувало “Рена” на становищі командира новоствореного куреня. В тому самому наказі акцептовано весь старшинський склад, який підібрав собі “Рен”. В дальшому передано наказ, що на час переходу фронту всі сотні УПА, які знаходяться на захід від Турки, підпорядковуються під команду “Рена”. Це відноситься до таких сотень: “Громенка”, “Байди”, “Нечая”, “Чорного”, “Осипа”, “Євгена” та “Кармелюка”. Крім усного наказу передано короткий письмовий наказ, писаний у формі записки-штафетки до командира “Рена”. Рівночасно поінформовано, що цей наказ вислано до всіх повищеназваних сотень.

В дальшому командир “Дзвінчук” подав відомості про події в терені. Ситуація, в якій діють відділи УПА на захід від Турки, швидко міняється, фронтова лінія наближається до лісів околиць Сколе – Турка. Штаб військової округи і всі його відділи знаходяться в стані інтенсивної підготовки до переходу в большевицьке запілля. Час прориву через фронти дуже важкий і не буде можливості вдержувати зв’язок між відділами і командуванням УПА. На той час командир “Рен” має повне право робити всі переміни в командному складі підпорядкованих йому сотень, які буде вважати за відповідні, оперувати з ними так, як буде можливо в даних обставинах. Після переходу в большевицьке запілля, як тільки ситуація в терені стабілізується, командир “Рен” має старатися нав’язати контакт з командуванням УПА.

В подальшому представникам “Лемківського куреня” передано до відома наступні інформації:

Відношення УПА до німців в нічому не змінилося. УПА надалі вважає німців за ворогів України. Строго забороняється всім командирам УПА іти на які-небудь переговори, або співпрацю з німецькими частинами, діставати яку-небудь допомогу від них.

Деякі німецькі прифронтові частини шукають зв'язків до відділів УПА, намовляють до співпраці з німецькою армією і спільної боротьби проти большевиків.

Головне Командування УПА видало наказ, що кожного командира УПА, який буде переговорювати з німцями, чекає Польовий Суд і присуд смерті. Вже декількох командирів УПА за співпрацю з німцями розстріляно. Тут названо псевдо тих осіб.

До командування УПА дійшло повідомлення про те, що провідник “Кубайчук” дав намовитися на зустріч з якимись прифронтовими німецькими старшинами. Німці обіцяли “Кубайчукові” доставити зброю для відділів і твердили, що між німецькою армією та командуванням УПА дійшло до перемир'я. Такі поголоски поширювали німецькі фронтові частини, але це не відповідало правді. Командири “Перебийніс”, “Шелест” та “Дзвінчук” переказували до командира “Рена”, що “Кубайчук” відбув зустрічі з німецькими старшинами не тільки без апробати, але проти строгої заборони Командування УПА. Якщо провідник “Кубайчук” буде продовжувати такі зустрічі, то буде поставлений під революційний трибунал...

Командирові “Перебийносу” було відомо про гостре протинімецьке наставлення курінного “Рена”, про його арештування німцями та втечу з тюрми в Кракові.

Становище до поляків: Забороняється входити в які-небудь зачіпні акції проти польського націоналістичного підпілля та польських поселенців. Між обома сторонами дійшло до певного порозуміння. Конкретно, між якими чинниками та до якого узгіднення дійшло, не подано.

У випадку польського наступу на відділи УПА, чи українські села, не відступати, а приймати бій. В бою конче старатися здобути перемогу і показати полякам нашу військову та моральну перевагу.

Командири були поінформовані про акцію на Балигород і гостро критикували тих, які за це відповідали.

Справа мадярів: Командування УПА має договір з командою Мадярської Армії, тому доручається не входити в жодні бої з мадярськими частинами. Якщо б дійшло до випадкових сутичок, старатися знайти контакт з командирами мадярських частин та покликатися на обопільний договір.

Відношення до жидів: жиди не мають ворожого наставлення до большевиків, як це вони мають до німців. Вони не заміряють залишитися в підпіллі в большевицькій дійсності, тому участь жидів в рядах УПА треба розв'язати ще перед переходом фронту. Доручається всім жидівським лікарям дати вільну руку і, якщо вони бажають перейти в легальне життя, не робити жодних перешкод. Тих, що бажають повернутися до своїх місць поселення, звільнити з рядів УПА відразу після переходу фронту. Не втаємничувати їх в плани діяльності відділів в большевицькому запіллі. Залишити тільки тих жидівських лікарів, які будуть абсолютно свідомі важких обставин партизанської боротьби під большевиками і виявлять свою здецидовану постанову залишитися у відділах УПА.

Те саме відноситься до інших чужинців, які перебували у відділах УПА, як італійці, голландці, бельгійці і словаки.

Справа УГВР: представників куреня "Рена" коротко поінформовано про створення підпільного керівництва в Україні під назвою УГВР.

Часу і місця його оформлення не подано. В склад УГВР ввійшли особи різних політичних середовищ. З огляду на безпеку, залишається таємницею хто ввійшов в те керівництво та які зайняв пости. Головне Командування УПА відтепер підпорядковане УГВР. Інших інформацій про УГВР в той час не подано.

В часі своїх розмов командири УПА подали до відома, що в теперішній прифронтовій полосі забороняється відділам УПА входити в зачіпні бої як з німцями, так і з большевиками. Мета відділів УПА – зберегти якнайбільше бойових одиниць, пробитися з якнайменшими втратами через фронтові лінії. В большевицькому запіллі забороняється входити в зачіпні бої з Червоною Армією. Якщо відділи ЧА будуть наступати на сотні УПА, старатися відв'язати від ворога без бою. Приймати бій тільки у випадку, як не буде іншого виходу. До вояків ЧА підготовлено ряд легючок та відозв, в яких пояснювалося, за що бореться УПА. В большевицькому запіллі робити засідки і наступи не проти відділів ЧА, а тільки на станиці НКВД, спецвідділи та прикордонні застави.

З такими наказами, інструкціями та інформаціями вернулися зв'язкові старшини куреня "Рена" від Командування УПА на Букове Бердо.

Перед курінним "Реном" постало важне і відповідальне завдання: перевести не тільки свій курінь, але також дооколичні діючі сотні УПА, в большевицьке запілля. Команді куреня було

відомо, що німецькі війська думали ставити в Карпатах опір большевицькому наступові і розбудували в лісах ряд оборонних ліній. Пробитися відділам УПА через ті німецькі укріплення, а відтак через наступаючі маси Червоної Армії, було неможливо. Командир “Рен” вирішив вичекати в лісах Бескиду, доки не настануть сприятливі обставини. Тим часом “Рен” робив плани та приготування до переходу в большевицьке запілля. Згідно з наказом командування УПА, він старався відпустити тих новобранців, які були з поблизьких сіл і немали ще бойової заправи. Відправляв тільки таких, яким не грозила небезпека і могли скриватися підчас переходу фронту в лісах або криївках. Таких, що прийшлося звільнити з рядів куреня, не було багато. Тим воякам приходилося покидати повстанські відділи з великим розчаруванням. Це були ідейні юнаки, повні молодечого запалу і вони не розуміли, чому їх звільнено. Вони не усвідомлювали собі, які труднощі пов’язані з пробоем через фронтові лінії. Вони не тільки, що не мали бойової заправи, але і походили з теренів, які ніколи не були під большевицькою окупацією і тим самим не були ознайомлені з большевицькою дійсністю.

Курінний “Рен” поробив всі можливі заходи, щоб роздобути для своїх відділів якнайбільше большевицької зброї та амуніції. Курінь до тепер був переважно озброєний німецькою, мадярською, та чехословацькою зброєю.

В дальшій підготовці командир “Рен” дав наказ побудувати тачанки, себто малі возики на двох колесах. Роблено це на взір тачанок, якими послуговувалися большевицькі партизани. Пляновано перевозити запаси амуніції, харчів та медикаментів. Тачанки перероблено з возів, які були в посіданні куреня, у верстаках в дооколичних селах. Чота легкої артилерії мала три легкі протитанкові гармати, які вживала для вишколювання. “Рен” наказав приготувати гармати до кінного транспорту.

Два тижні перед ліквідацією вишкільного табору на Буковому Берді, Командування УПА прислало шістьох нових випускників старшинської школи УПА “Олені”, між ними: “Левка”, “Сокола” та “Лісовика”. Всі вони були молоді і мали закінчену середню освіту. Вони сподівалися, що по закінченні старшинської школи відразу стануть командирами повстанської сотні та поведуть свій відділ в бої. Дійсність показала, що стати повстанським сотенним не так легко: не досить було мати старшинського вишколу і бути ідейним, але треба було ще передусім набрати практичного досвіду. Командир “Рен”, наділяючи у своєму курені функції старшинам,

старався бути якнайбільш об'єктивним. Тому, хто закінчив старшинську школу УПА, не давав ніякої вищості над тим, який набрав військового знання в іншій армії і виявляв себе здібнішим. І так, “Левко” обійняв пост чотоного, “Лісовик” став бунчужним сотні “Бурлаки”, а “Сокіл” – виховником.

Згідно наказу, курінний “Рен” нав'язав контакт з командирами сотень, які йому підпорядковано і дав їм інструкції відносно долучення до куреня.

В дні 25-го вересня 1944 р. курінь “Рена” в складі чотирьох сотень: “Веселого”, “Бурлаки”, “Бульби”, “Іскри” та чоти легкої артилерії “Тараса”, покинув місце таборування на Буковому Берді з ціллю пробитися в большевицьке запілля. Рій польової жандармерії, яка діяла при курені, командир “Рен” замінив на рій зв'язкових під командою Нестора Кашубинського.

Цього самого дня, згідно наказу Командування УПА, в селі Тернава до куреня “Рена” долучили сотні: “Нечая”, “Байди”, “Громенка”, “Осипа”, “Євгена”, “Кармелюка”, дві чоти “Чорного” та менші бойові одиниці, теренові боївки, члени підпілля, які рішилися, замість переховуватися окремішно через фронтові бої, долучити до УПА.

З хвилиною злучення всіх тих сотень в одну військову одиницю створився повстанський загін. В схемі УПА група кількох куренів називалася загonom. Курінь УПА складався з трьох або чотирьох сотень. Сотні, підпорядковані командирів “Ренові”, своєю чисельністю творили тепер повстанський загін, але даліше носили назву куреня.

Дня 25-го вересня 1944 р. командир “Рен” скликав важливе засідання, на якому були присутні всі члени курінного штабу та сотенні командири. Присутні були: командир “Рен”, ад'ютант “Бір”, інтендант “Дідик”, виконуючий функції курінного лікаря – “Горислав” та сотенні: “Веселий”, “Бурлака”, “Бульба”, “Іскра”, “Нечай”, “Байда”, “Громенко”, “Євген”, “Осип” та “Кармелюк”. Командир “Рен” коротко з'ясував свій план пробойою через фронтові лінії, встановив спосіб зв'язку з командирами сотень, розпізнавчі знаки, клички. “Рен” визначив порядок, в якому сотні будуть маршувати, та порядок чергування пробойової сотні. Він поінформував, що відділи будуть маршувати стрілецьким рядком і в бойовому поготівлі, просуватися лісами, закритими теренами, селами, вздовж потоків та ярів. В дальшому він подав до відома, що фронтові лінії, які тримали німецькі та мадярські частини, заломлюються, вони відступають на захід і на південь Карпат. Це

створює сприятливі обставини для пробою відділів через фронт. Точного плану пробою через фронтові лінії встановити неможливо. Це буде залежати від ситуації, яка розвинеться на фронті, а вона кожного дня швидко міняється. Накази до сотенних будуть передаватися курінними зв'язковими кіннотниками або “живим зв'язком” по стрілецькій лінії. В той час загін командира “Рена” не розпоряджав іншим технічним зв'язком, як наприклад, польовий телефон чи радіо. Крім зв'язкових, кіньми послуговувалися також сотенні старшини та члени курінного штабу. Частина коней тягнула три легкі гармати і тачанки з постачанням.

Нарада командира “Рена” була коротка та змістовна. Час приспішував, приходили повідомлення від розвідників, що німці та мадяри швидко відступають, а большевики посилили свій наступ. Командир “Рен” дав рішучий наказ і сотні довгим стрілецьким рядком, в силі понад дві тисячі вояків, вирушили в напрямі фронту.

Завдяки спритному маневруванню, військовій дисципліні та витривалості вояцтва, командирові “Ренові” вдалося провести свій загін через фронтові лінії з відносно дуже малими втратами. В тому часі прийшло тільки до трьох більших сутичок з ворогом.

Перестрілка, яка вив'язалася між відділами УПА і наступаючими частинами большевиків коло села Плав'є та Кальне, закінчилася щасливо, бо курінний “Рен” дав наказ своїм сотням якнайскоріше відв'язатися з бою.

До сутички з мадярськими частинами дійшло в селі Лавочному, дня 2-го жовтня 1944 р. На цьому відтинку полудневий фронт держали мадярські війська. Коли відділи УПА коло села Лавочного опинилися між двома фронтами, мадяри відчинили сильний вогонь по повстанських сотнях. Командир “Рен” вислав в напрямі мадярських позицій кінну стежу з білим прапорцем на чолі з чотивим “Тарасом”. Їх завданням було повідомити мадярське командування, щоб здержали обстріл, посиляючись на договір між Головним Командуванням УПА та командуванням мадярських військ. Мадяри здержали вогонь та перепросили за непорозуміння, оправдовуючись тим, що відділи УПА взяли за большевицькі.

Інша сутичка між большевицькими фронтовими частинами і кінною чотою УПА, яку вислано на розвідку до села Солотвина, закінчилася розбиттям тієї чоти. З розвідки вернулася тільки частина кіннотників, інші пропали без вісті. Не було часу та

можливостей перевірити, що сталося з пропавшими.

Як тільки загін “Рена” опинився в большевицькому запіллі, командир перевів нараду зі своїм штабом та сотенними в Ярицькому лісі. Тим разом “Рен”, з огляду на бойове поготівля, не скликав на нараду всіх сотенних одночасно. Він покликав сотенних по черзі і, по розмовах з ними, давав змогу висловити їм свою думку. Після розмови зі всіма сотенними він видає наказ про розчленування загону на два курені і деякі додаткові підвідділи. Командування першим куренем перебрав “Рен”, другий курінь очолив “Євген”. “Рен”, на прохання сотенного “Бульби”, дозволив йому зорганізувати підвідділ, з ціллю пробратися в терен Золочева. Сотенний “Бульба” походив з тих околиць і він дістав завдання долучити до відділів УПА в Золочівщині.

Дві чоти з сотні “Чорного” відійшли, щоб долучити до свого відділу. Чота організаційних працівників та бойовиків Самбірщини, під командою так званого “Малого Рена”, залишилася в околиці Самбора. Члени організаційної сітки, які долучили до загону на час переходу фронту, дістали вільну руку пристати до тих відділів, з якими їм буде найдогідніше пробиратися до своїх організаційних теренів.

Сотня “Кармелюка” залишилася в Самбірщині.

В склад куреня “Рена” тепер ввійшли сотні: “Веселого”, “Бурлаки”, “Нечая” та “Байди”. До куреня “Євгена” ввійшли: сотня “Громенка”, бувша сотня “Бульби”, яку тепер перебрав “Крісовий”, сотня “Осипа” та сотня, якою дотепер командував “Євген”. Курінь “Євгена” мав завдання пробратися в терен Перемищини.

Командир “Рен” порейдував зі своїм куренем в напрямі східних Карпат. Курінь посувався лісами, не вступаючи до жодних сіл, щоб не дати можливості ворогові розвідатися про присутність відділів УПА та їх маршрут. Перший раз в большевицькому запіллі “Рен” нав’язав зв’язок з організаційною сіткою під Перегінськом. Командир уважав, що курінь вже настільки віддалився від фронтової лінії, що вже була можливість випробувати боєздатність своїх сотень. В той час “Рен” ще не мав змоги зв’язатися з командуванням УПА. Одинокий контакт, який вдалося нав’язати, це був районний провід цього терену. Від місцевого проводу дістав інформацію про ситуацію в терені та розвідку відносно розміщення ворожих сил. Після наради зі своїм штабом та сотенними, він вирішив зробити наступ на большевицькі станиці в містечку Перегінську. Провід місцевої підпільної сітки дав курінному інформацію про розміщення та

кількість большевицьких частин в Перегінську. Дня 17-го жовтня 1944 р. курінний “Рен” скликав нараду курінного штабу та чотирьох сотенних. На засіданні обговорено та зроблено точний план наступу на Перегінсько.* Завданням куреня було здобути та знищити станиці НКВД, Орг. Мобу та міліції в тому містечку. Всі ті об’єкти були добре укріплені та охоронялися на випадок наступу відділів УПА. Зв’язкові з місцевої підпільної сітки мали завдання перевести поодинокі сотні непомітно поміж хатами та підпровадити до згаданих ворожих об’єктів. Курінний вирішив вислати до наступу на Перегінсько три сотні та одну чоту. Командир “Рен”, з трьома чотами та табором, залишився на збірному пункті в лісі. Командування бойової акції перебрав сотенний “Нечай”, участь взяли сотні “Нечая”, “Байди”, “Веселого” та одна чота сотні “Бурлаки”. Наступ на Перегінсько відбувся з 17 на 18-го жовтня 1944 р. Акції не вдалося перевести в цілості, як заплановано, і не знищено всіх ворожих об’єктів в містечку. Головною причиною цього було те, що ще перед тим, як сотні зайняли свої призначені позиції, розвинувся бій в поблиській місцевості від Перегінська. Там наступав курінь “Різуна” на станицю прикордонної застави. Большевики в Перегінську, заалармовані тим боем, завели гостре поготівля і зайняли бойові становища. Знаком до наступу відділів на большевицькі позиції було прийнято освітлювальні ракети, вистрілені в повітря командиром “Нечаєм” в означених кольорах та у відповідному порядку. Бій між відділами УПА та большевиками вив’язався ще перед домовленим знаком до наступу. Заалармовані енкаведисти висунули свої застави далше, як їх нормально тримали і стежі УПА зіткнулися з ними скоріше, ніж було заплановано. Наступ на Перегінсько не досягнув вповні своєї цілі, згідно плану, але все таки наніс большевикам не тільки втрати в людях, але також завдав їм престижевого удару. Докладних втрат, убитих та ранених з ворожої сторони, не вдалося встановити, бо большевики тримали це в таємниці. Місцеве населення подавало, що в тому бою згинуло понад п’ятдесят большевиків. Зі сторони наступаючого куреня УПА втрати були малі, бо згинуло тільки двох стрільців. До поважних втрат з большевицької сторони причинилася передовсім сотня “Байди”. Як попередньо було сказано, сотня ця складалася з колишніх вояків ЧА, які походили зі східних земель України. В часі бою большевики опустили свої оборонні становища та дійшло до рукопашних боїв. Бійці обох

* Ситуаційний план акції наведений на стор. 781

сторін вимішалися поміж хатами і більшовикам важко було розібратися, де свої, а де ворог. Вояки сотні “Байди” знали термінологію червоноармійської команди, стиль розмовної мови, якою послуговувалися більшовики, вживали в бою російської мови і це довело до дезорієнтації ворога. Після відступу сотень, більшовики, розпорошені по містечку, ще довго поміж собою перестрілювалися.

По закінченні наступу на Перегінсько сотні зійшлися на збірному пункті в лісі. Командир “Рен” сподівався, що більшовики вранці підуть в погоню за куренем, тому для змилення ворога розчленував курінь по сотням. Відділи розійшлися в різні сторони. Більшовики за сотнями УПА не шукали. Невідомо, чи не мали настільки сил, чи боялися вступати в бій.

Сотні куреня “Рена” заквартирували таки недалеко від Перегінська в лісах поблизу сіл або таки в селах. Сотня “Бурлаки” відпочивала спокійно від 18 до 27-го жовтня 1944 р., розмістившись по хатах в селі Ясень, тільки 10 км від Перегінська.

При кінці жовтня 1944 р. “Ренові” вдалося нав’язати контакт з Командуванням УПА, яке було на постою в Чорному лісі коло Станиславова. Курінний дістав до вибору для дальшої діяльності зі своїм куренем територію Буковини або Лемківщини. Командир “Рен”, після наради зі своїм штабом та сотенними, виніс рішення вертатися на Лемківщину. Приймаючи це рішення, старшини виходили з передумови, що Буковина – це територія їм невідома. За виїмком кількох вояків, ніхто в тих околицях не перебував. Досвід з дотеперішньої діяльності куреня дав змогу зрозуміти, наскільки важливим в повстанській боротьбі є зв’язок та підтримка від місцевого населення. Допоміжним в успішності дії відділів є також докладне знання терену і це давало перевагу повстанським відділам над ворогом.

Курінний “Рен” повідомив Командування УПА, що він вирішив прийняти вибір військової дії на Лемківщині і дня 27-го жовтня 1944 р. вирушив у зворотню дорогу на захід. Для зручнішого маневрування він постановив маршувати не цілим куренем, а сотнями. Сотня “Веселого” дістала доручення маршувати з сотнею “Нечая”, залежно від умов, разом або окремішно, але тримати зв’язок між собою. Іншим маршрутом подалися на захід сотні “Бурлаки” та “Байди”. Командир “Рен” ішов зі сотнею “Байди”. Сотні “Веселого”, “Нечая” та “Бурлаки” дістали визначений кінцевий збірний пункт в лісах Бескиду в околицях сіл Волосате – Устрики Горішні – Ступосяни – Насічне. Сотня “Байди” мала по

дорозі залишитися в Самбірщині і чекати на дальші накази Головного Командування УПА. Сотня “Байди”, як відомо, складалася із вояків зі східних земель України, тому в плані Командування УПА було вислати її, при відповідних обставинах, на схід. До цього часу, доки не наладнається відповідний зв’язок, сотня ця мала оперувати в Самбірщині та Бойківщині.

Сотням “Бурлаки” та “Байди” вдалося незаметно для ворога просунути з-під Станиславова на захід в околиці Самбора.

В ніч з 17-го на 18-го листопада 1944 р. обі сотні заквартирували поблизу села Сторонна. Сотня “Байди” розмістилася в лісі над селом, в спорожній лісничівці, а сотня “Бурлаки” заночувала в кількох крайніх хатах під лісом. Вранці дня 18-го листопада спецвідділи НКВД оточили сотню “Байди” на лісничівці. Рівночасно інші відділи прикордонних застав оточили село, де відпочивала сотня “Бурлаки”. В лісі розгорівся бій між сотнею “Байди” та наступаючими більшовиками. Коли сотенний “Бурлака” дістав розвідку, що більшовики оточили село, а рівночасно почув в лісі бій, вирушив пробоем із села в напрямку лісу, де сотня “Байди” зводила бій з більшовиками. Сотні “Байди” з трудом вдалося пробитися з оточення, втративши 17-ть вояків вбитими. В лісовому бою перервався зв’язок між чотами сотні “Бурлаки”. Після закінчення бою дві чоти залишилися зі сотенним “Бурлакою”, а дві чоти долучили до відділу “Байди”. В бою під селом Сторонною, яке лежить на захід від Дрогобича – Борислава, в руки ворога попав весь табір з кіньми, запасами амуніції та ліків. Маршуючи на Лемківщину, командир “Рен” старався перевезти з собою якнайбільше боєприпасів. Це не було легко, бо важко було маскувати перед ворогом перехід сотень, які вели з собою табір з кіньми. “Рен” вірив в те, що коли йому вдалося переміститися з тим табором під Станиславів, то і вдасться повернути з тим же майном на Лемківщину.

Після бою під Сторонною сотня “Байди” залишилася вже оперувати в околицях Самбірщини. Чоти сотні “Бурлаки”, які розлучилися в бою під Сторонною, з’єдналися назад зі своєю сотнею, через кілька днів після бою, в селі Недільна. Від тепер курінний “Рен” долучився до сотні “Бурлаки” і разом з ними маршував далі на захід. Вночі з 26-го на 27-ме листопада сотня “Бурлаки” перейшла ріку Сян коло сіл Протісне – Ступосяни і прибула на терен свого призначення. Декілька днів пізніше ріку Сян перейшла сотня “Веселого”. Сотні “Веселого” та “Нечая” пересувалися на захід тереном на південь від маршруту сотень

“Бурлаки” та “Байди”. Свій рейд на захід сотня “Веселого” перейшла через села Суходіл, Труханів, Волосянка Велика, Грозьова і коло села Хміль перейшли ріку Сян на Закерзоння в грудні 1944 р.

Сотня “Нечая” перебула зиму 1944-45 р. на території УРСР і на Лемківщину перейшла щойно на весну 1945 року. Ріку Сян перебрели коло села Буковець.

В той час, як сотні куреня “Рена” поверталися на Лемківщину, большевицькі пограничні застави вже обставили кордон між СРСР і формуючоюся польською комуністичною державою. Урядом СРСР було вирішено, що українські етнографічні землі на захід від “Лінії Керзона” належать до Польщі. Постанову про те, що кордон Польщі повинен перебігати вздовж т. зв. лінії Керзона, винесено ще в листопаді 1943-го року на конференції представників СРСР, США та Англії в Тегерані.

На конференції в Ялті 11-го лютого 1945 р. Сталін, Рузвельт та Черчіль, прийняли дальше узгіднену формулу, що східний кордон Польщі має йти вздовж “Лінії Керзона”, з відхиленням від неї в деяких околицях на п'ять – вісім кілометрів на користь Польщі. Згідно з тими постановами, перші домовленості відносно кордону між СРСР і Польщею відбулися поміж військовими представниками СРСР і ПКВН (Польський Комітет Визволення Народового) в дні 26-го липня 1944 р. Наступні домовлення, відносно перебігу кордону, зроблено між урядами УРСР, БРСР, Литовської РСР та ПКВН 9-го вересня 1944 р. Остаточо советсько-польський кордон визначено договором від 16 серпня 1945 р., підписаним в Москві В. Молотовим та Осубкою-Моравскі.

На Лемківщині цей кордон починався в Бескиді на горі Крем'янець, яка положена шість кілометрів на південь від села Береги Горішні. В тому пункті сходяться три кордони – УРСР, Польщі на ЧСР. Звідтіля кордон між Польщею та УРСР перебігає на схід верхами Бескиду до Ужоцького просмику і відтак завертає на північний захід вздовж ріки Сян.

Большевики, відразу ж після приходу в ті терени, встановили вздовж кордону прикордонні застави МВД. Ті станиці були густо розставлені по селах вздовж Сяну, на віддалі кількох кілометрів. По західній стороні Сяну на території, яка припала Польщі, польських прикордонних станиць в 1944-1947 р. не було.

Перехід кордону для відділів УПА становив поважну перешкоду від перших днів його встановлення. Большевицькі погранзастави були чисельні, добре озброєні, по бойовому заправлені і пильно стерегли кордону. Початково прикордонні застави кварта-

рували по селах, висилаючи стежі як вдень, так і вночі. Поступово більшовики скріплювали свій кордон, поставивши обсерваційні вежі, збудували дротяні засіки, прикордонні смуги позаорювали і заскородили та у різних місцях замінували.

Зиму 1944-45 року курінь “Рена” перебув розчленований по сотням. Сотні “Бурлаки” та “Веселого” перебували по селах західної Лемківщини, а сотня “Нечая” зимувала біля сіл Потік Великий, Нанова, Грозьова, Мшанець – Хребет Оровий на території УРСР. Відділ “Бурлаки” найбільше квартирував в селах Царинське, Беріжки [Беріжок], Сухі Ріки та Мучне. Місцями постою сотні “Веселого” були села Кобильське, Кальниця, Ветлина, Смерек, Струбовиська. Сотням, що зимували на захід від Сяну, прийшлося перебути цей час відносно спокійно. Тої зими більшовики і поляки до повищих сіл рідко підходили. Цей терен був під адміністративною контролею відділів УПА. Більшевицькі прикордонні застави військ НКВД, які містилися по селах на схід від Сяну, на більші облави за відділами УПА в той час не вирушали. Крім цього, більшевицькі залоги квартирували по містечках Лісько, Сянік, Лютовиська. Польська комуністична влада щойно почала організовувати станиці МО і УБ в місцевостях Балигород, Тісна, Лісько, Вовковія. Терен, який повстанці звали “трикутник”, був під контролем куреня УПА “Рена”. Це була територія, яку з полудня замикали верхів’я Бескиду, зі заходу – дорога Сянік – Тісна, а на сході і північному сході – ріка Сян. У всіх тих селах діяла сільська самоуправа, яка тісно співпрацювала з відділами УПА. В деяких селах були вже станиці ОУН. В багатьох місцевостях зорганізовано самооборонні відділи. Сотенні командири висилали своїх підстаршин, які помагали вишколювати ті відділи. Одним з найбільших самооборонних відділів був СКВ в селі Ветлині. Вишкільником цього відділу був ровий “Зруб” зі сотні “Бурлаки”. Він був колишнім сержантом Червоної Армії, родом зі східних земель, перейшов до УПА з відділів УВВ. Він мав особливий талант вишколювати новобранців.

До більших самооборонних відділів належали СКВ в селах Присліп, Яворець, Луг, Смерек та Струбовиська. В селі Струбовиська вишкільником СКВ був чотовий Петро Гнатюк – “Дорош” зі сотні “Веселого”.

В березні 1945 р. більшовики почали великий наступ на відділи УПА. Так звана “Червона Мітла” переходила облавою через села та

ліси Карпат. На Лемківщині перший відділ, який звів бій з “Червоною Мітлю”, була сотня “Веселого”. Батальйонам “Червоної Мітли”, які вирушили на прочіску трикутника, заставили дорогу вояки сотні “Веселого”. В тому часі сотня перебувала в зменшеному особовому складі, бо багато вояків ще не повернулося до відділу після перенесення плямистого тифу.

Бій відбувся 21-го березня 1945 р. перед селом Струбовиська, де сотня зайняла свої бойові становища. Бій тривав від години восьмої ранку до третьої пополудні. Сотня “Веселого” не могла вже довше вдержатися перед наступом чисельно переважаючого ворога і мусіла опустити свої становища. Відділ “Веселого” втратив вбитими шістнадцять стрільців, між ними згинув командир першої чоти “Вовк”. Большевики зазнали багато більше втрат вбитими та раненими. В тому бою згинув большевицький командир штурмової компанії капітан Голов’енко. На сотню “Веселого” наступали два батальйони більшовицької піхоти під командою полковника Степашкіна. Це був старий большевик, який брав участь в боях проти УНР в час Петлюри, останньо був комендантом прикордонних застав МВД в околицях Станиславова та Дрогобича і брав участь в наступах на відділи УПА. Після відступу сотні большевики разом з польськими поліцистами зі станиці МО з Тісної ввійшли в село Струбовиська, спалили його і замордували 45 осіб: жінок, стариків та дітей. Дорослих мужчин в селі не було, бо вони були в самообороні. В часі бою самооборонний відділ зайняв становище на горбі поміж селом Струбовиська та Смерек і тому безпосередньої участі в бою не брав.

Від 21-го березня до кінця квітня 1945 року большевицькі відділи “Червоної Мітли” проводили ґрунтовні облави по всіх селах та лісах на схід від лінії Тісна – Балигород – Лісько, аж до ріки Сян. Большевики блокували села та переводили арешти, переслуховуння місцевого населення. В лісах робили розшуки за сотнями УПА та самооборонними відділами. Для відділів УПА куреня “Рена” настав дуже скрутний час. Причиною цього були не тільки облави, але також блокування сіл. Перетривати цей час наступу спецвідділів НКВД проти УПА на цьому терені вдалося не тільки завдяки витривалості вояків УПА, але передовсім подиву гідній поставі населення тих лемківських сіл, де ті облави проходили. Одностайна постава цілого населення, починаючи від маленьких дітей до стареньких селян включно – це була та сила, яка охоронила відділи УПА від втрат. Місцеве населення вважало сотні УПА та самооборонні відділи за своє рідне військо, з яким тісно

співпрацювали, помагали харчами, постачали вістками-розвідкою, переховували і помагали лікувати по своїх хатах хворих та ранених. Большевикам, а тим більше полякам, не вдалося в той час побудувати в тих селах своєї сексотської сітки. За час облав “Червоної Мітли” весною 1945 р. на території дій куреня “Рена” не трапився ані один випадок, щоб большевики дістали донос про те, де переховуються ранені вояки УПА. В таких селах, як Смерек, Ветлина, Устрики Горішні переховувалися десятки важкохворих або одужуючих після плямистого тифу вояків УПА і селяни потрапили так замаскувати їхню присутність, що большевики не викрили ані одного з повстанців.

Облава “Червоної Мітли” 1945-го року нанесла найбільше втрат сотні “Веселого”. Передовсім ця сотня сама вступила в зачіпний бій з большевиками в Струбовиськах, де понесла перші втрати. Після відступу з бою сотня заквартирувала в потоці над селом Ветлина. В той час в лісах лежав ще сніг і большевицьким стежам не було трудно вислідити постій сотні. Вояки, виснажені боєм, без харчів, бо доступ до сіл був заблокований, розташувалися на постій над потоком. Штаб сотні заквартирував в самому потоці. Вранці спецвідділи НКВД зробили наступ на сотню “Веселого”. Сотні вдалося пробитися з оточення та відступити в ліси Карпат. Штаб сотні не мав змоги вибратися з потоку і так в цьому бою згинули: сотенний “Веселий”, сотенний політвиховник “Кривуля”, прізвище невідоме, був родом зі східних земель України, та О. Волинець – “Гуцул”, студент медицини зі Львова, сповняв функцію лікаря при сотні. Тих втрат можна було запобігти, якщо б сотенний “Веселий” не злегковажив пересторогами. День перед боєм розвідча стежа сотні принесла повідомлення про плановий наступ. Хтось із членів команди большевицького спецвідділу передав вістку, що викрито постій сотні “Веселого”. Він радив змінити місце постою, бо вранці о восьмій годині роблять свій наступ на сотню.

Дві інші сотні куреня “Рена” перебули облави “Червоної Мітли” багато щасливіше. Сотня “Бурлаки”, зразу після вістки про большевицьку облаву, опустила село і подалася в ліси Карпат на південь від сіл Береги Горішні – Ветлина. Тут, після відступу з під Ветлини, до сотні “Бурлаки” долучилася частина розбитків сотні “Веселого”. Решта вояків сотні “Веселого” розпорощеними частинами маневрувала по лісах весь час облав “Червоної Мітли”. Сотня “Бурлаки”, хоч голодуючи, але все таки без втрат, зуміла перетривати час облав. Сотня вміло пересувалася поміж ворогом лісами Бескиду, безперервно міняючи місце постою. Декілька разів сотня “Бурлаки”

зіткнулася зі стежами “Червоної Мітли”, але кожного разу вдавалося їй відв’язати від ворога без втрат.

Облави “Червоної Мітли” найспокійніше перебула сотня “Нечая”. Як вже було повище сказано, на весну 1945 р. командування тої сотні перебрав “Бурий” та після зимування в УРСР перейшов на польську сторону. Цей відділ спокійно квартирував в селі Буковець над Сяном. В половині квітня цього ж року сотня “Бурлаки” злучилася в тому селі зі сотнею “Бурого”. Злученим сотням вдалося перебути в селі Буковець заледве один день. Вже на другий день спільного постою, раннім ранком большевики окружили село. Сотням пощастило без бою продертися потоком в напрямі лісів Бескиду. З над Буківця сотні “Бурлаки” та “Бурого” перейшли на Закарпатську Україну. По тім боці Карпат було вже тепліше, сніг стопився, тому стало легше переміщатися, відв’язуватися від ворога і не залишати за собою слідів на снігу. В Закарпатській Україні сотні перебули один тиждень. Вдень квартирували в лісах, а вночі, на кілька годин, заходили до сіл на прохарчування. При кінці квітня сотні повернулися на терен північних Карпат. В той час облави “Червоної Мітли” вже покінчилися, але большевики залишили свої прикордонні застави по різних селах Лемківщини. Звідсілля вони робили свої наскоки на різні місця, де сподівалися застати частини УПА. Як попередньо було зазначено, Польща не мала ще пограничних частин так званого ВОП. Як на кордоні УРСР і Польщі, так і на польсько-чехословацькому кордоні стаціонували большевицькі прикордонні застави. На території тодішнього діяння куреня “Рена” на полудневому кордоні такі прикордонні застави були в селах: Тісна, Ветлина, Волосате.

Зараз після повороту із Закарпатської України сотня “Бурого” заквартирувала в селі Беріжки [Беріжок] коло Ступосян, а сотня “Бурлаки” – в селі Мучне. Курінний “Рен” зі своєю охороною перебув час облав “Червоної Мітли” в лісах коло села Ветлина. Після облав він долучив в селі Мучне до сотні “Бурлаки”.

Стрільці сотні “Веселого”, після бою під Ветлиною, долучили частинно до сотні “Бурлаки”, частинно до сотні “Бурого”, а інші розпорощеними групами блукали довший час без зв’язку. При кінці квітня 1945 р. курінний “Рен” дав наказ “Яричеві” зібрати всіх стрільців сотні “Веселого” та перебрати командування над тим відділом. Стан цієї сотні був жалюгідний, стрільці були обдерті, деякі босі, до краю фізично вичерпані, виголоджені, половина з них після видужання з плямистого тифу. Впродовж травня 1945 р. вояки піволі приходили до сил і сотня поступово перетворилася знову в

боекратну одиницю. В короткому часі курінний “Рен” перевів нову реорганізацію відділу і на місце “Ярича” назначив сотенним “Дідика”, колишнього курінного інтенданта.

В травні 1945 року на території східної Лемківщини знову діяв курінь “Рена” в складі трьох сотень “Бурлаки”, “Бурого” та “Дідика”. В червні 1945 року командування сотні “Бурого” перебрав “Бір”, дотеперішній ад’ютант курінного “Рена”.

Після переходу фронту і повороту на Лемківщину, перший контакт з надрайоновим та окружним проводом цього терену курінний “Рен” нав’язав 26-го квітня 1945-го року. Організація поступово розбудовувала свою мережу на терені Лемківщини і перебрала на себе обов’язки підпільної адміністрації і тим самим стала рівночасно запіллям відділів УПА. В квітні 1945 року надрайоновий провід Лемківщини був в такому особовому складі: Провідник Микола Радейко (“Зорич” – “Чалий” – “Хміль”), референтом організаційно-мобілізаційним був поручник “Скала”, прізвище невідоме, родом із Закарпатської України, господарчий референт – “Рибак”, референт УЧХ – “Христя”. В той час командир “Рен” не мав ще змоги пов’язатися з Командуванням УПА на Закерзонні. Нав’язавши контакт з надрайоновим проводом, курінний “Рен” в травні 1945 року подався в околиці Перемишля, де відбув зустріч з курінним “Коником” та окружним проводом. За їхніми порадами він рішився розчленувати свій курінь. “Рен” розподілив сотні на поодинокі чоти та приділив їх до організаційних районів на Лемківщині. З кінцем травня цього року сотня “Бурлаки” перейшла в терен Перемищини. Сотня “Біра”, колишня “Бурого”, була розчленована по чотам в першому, другому та третьому районах. Це обіймало терен від сіл Сянки – Смерек – Криве над Сяном до дороги Лісько – Балигород – Тісна на заході. Сотня “Дідика” – колишня “Веселого”, була розчленована в четвертому та п’ятому районах, до яких належав терен на захід від Балигорода. Відтепер сотенні стали рівночасно військовими референтами, орг. мобама при районах.

В липні 1945 року відбулася нарада надрайонового проводу, на якій присутній був “Орлан” – “Зенон”, тодішній провідник округи. В той час запало рішення про пост військового орг. моба, на місце поручника “Скали” прийшов курінний “Рен”. Від того часу “Рен” став військовим референтом при надрайоновому проводі “Лемківщини”. Тоді Степан Стебельський – “Хрін”, перейшовши з Перемищини на Лемківщину, дістав наказ організувати нову сотню в п’ятому районі в околиці Сянока.

В липні 1945 року на терен Лемківщини прибув майор УПА

Юрій Лопатинський – “Шейк” – “Калина”. Він перейшов сюди по підпільних зв'язках з Любачівщини. На територію Закерзоння Юрій Лопатинський прибув з УРСР в травні 1945 р. Вислав його генерал Роман Шухевич – “Т. Чупринка” з завданням репрезентувати ГК УПА в переговорах з представниками польського підпілля – АК. Про перебіг розмов був інформований провід Закерзонського Краю, Ярослав Старух та “Дальнич”, з якими Юрій Лопатинський був в близькому контакті. На терені “Лемківщини” “Калина” не втручався в місцеві справи куреня “Рена”. Вояки УПА з куреня “Рена” та боївки районного референта СБ “Цока” творили тільки його охорону. Його завданням було дістатися через Чехословаччину на терен Німеччини. До часу прибуття зв'язкових, які мали його перевести через кордон до отця Пришляка в селі, а звітам даліше на захід, Юрій Лопатинський чекав в бункрі “Цока” над селом Микове. Разом з Юрієм Лопатинським ішов на захід Сьвентик Левицький і о. Фуканчик.

В жовтні 1945 р. на Лемківщину прибули і задержалися кілька тижнів: шеф генерального штабу УПА генерал “Перебийніс” та “Тарас”, член Бюро Проводу ОУН. Генерал “Перебийніс” провів візитацію військових відділів УПА на Лемківщині. Генерал гостро скритикував децизію “Рена”, відносно розчленування сотень по районах та куцах. “Перебийніс”, репрезентуючи Головне Командування УПА, а провідник “Тарас” – Бюро Проводу ОУН, висловлювали офіційне становище Командування УПА та Проводу ОУН. Вони твердили, що обставини боротьби УПА на території Закерзоння є відмінні від умови діяння відділів УПА на території УРСР. Закерзоння творило вікно на захід. Відомості про боротьбу УПА через Закерзонський Край можуть розповсюджуватися в західний світ, в той час те, що діється на території УРСР, закрите для заходу таємницею. Завданням відділів УПА на Закерзонні є проривати ту залізну заслону і засвідчувати перед світом, що український народ стоїть в боротьбі проти большевицької окупації. Для цього потрібно, щоб на Закерзонні активно діяли найкращі бойові відділи УПА.

В тому самому часі, коли “Перебийніс” переводив огляд відділів УПА, “Тарас” переводив перевірку підпільної діяльності ОУН та доручив перевести зміни в складі надрайонного проводу Лемківщини. Місце дотеперішнього провідника надрайону “Зорича” перебрав Степан Голяш – “Мар”, бувший надрайоновий референт пропаганди. В тому часі скликано нараду нового надрайонного проводу, на якому присутні були: “Орлан” – референт пропаганди

Закерзонського Краю та окружний провідник “Григор”. На тому засіданні “Тарас” проаналізував політичну ситуацію в світі та СРСР та з’ясував, які дальші вигляди визвольної боротьби ОУН та УПА.

В листопаді 1945 року наказом проводу ОУН створено з українських етнографічних територій, які опинилися під Польщею, так званий Закерзонський Край.

В тому самому часі Головне Командування УПА створило на Закерзонні окрему військову округу, “Сян ВО-6”. Командиром цієї шостої Воєнної Округи назначено М. Онишкевича – “Ореста”. До цього часу відділи УПА на Закерзонні підлягали трьом різним Воєнним Округам: Люблинщина – належала до “ВО Турів, УПА-Північ”, Сокальщина – до “ВО Буг, УПА-Захід”, Перемищина та Лемківщина – “ВО Маківка, УПА-Захід”.

Шоста Воєнна Округа поділялася на три Тактичні Відтинки:

“Данилів” – Холмщина і Підляшшя, “Батурич” – Ярославщина та “Лемко” – Перемищина і Лемківщина. Генерал “Перебийніс”, в порозумінні з командиром “Орестом”, назначили командиром Тактичного Відтинка “Лемко” дотеперішнього курінного “Рена”. Заступником командира Тактичного Відтинка став “Байда”. “Байда” зимою 1944-45 року важко захворів на нирки і був змушений передати командування своєї сотні першому чотовому. Весною 1945 р. він перейшов з УРСР на Лемківщину, на лікування. Після вилікування він перебрав пост курінного командира в Перемищині та рівночасно став заступником командира Тактичного Відтинка. В склад його куреня входили сотні “Бурлаки”, “Громенка”, “Крилача”, “Ластівки” та “Ворона”.

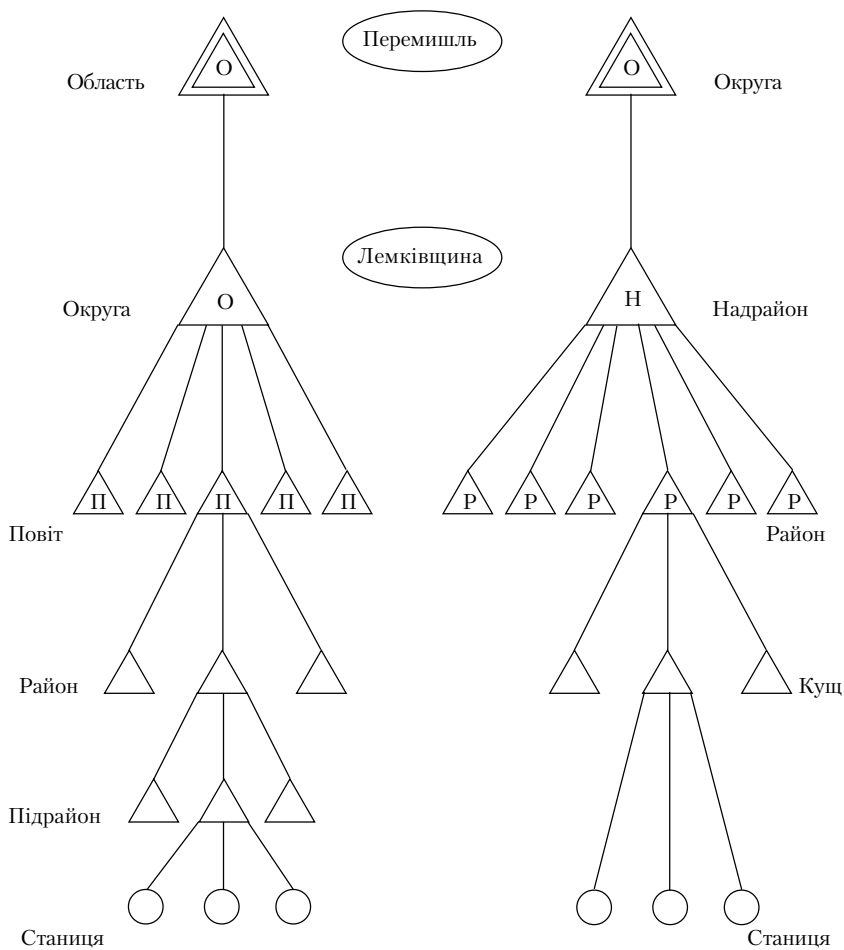
Створення Тактичного Відтинка “Лемко” започатковує новий етап в боротьбі УПА на Закерзонні і його історія вимагає окремого опрацювання.

СХЕМА СТРУКТУРИ ОУН на Лемківщині

До 1944 р.

Від 1945 р.

Бойові одиниці, які створили Лемківський Курінь “Рена” в серпні 1944 р.

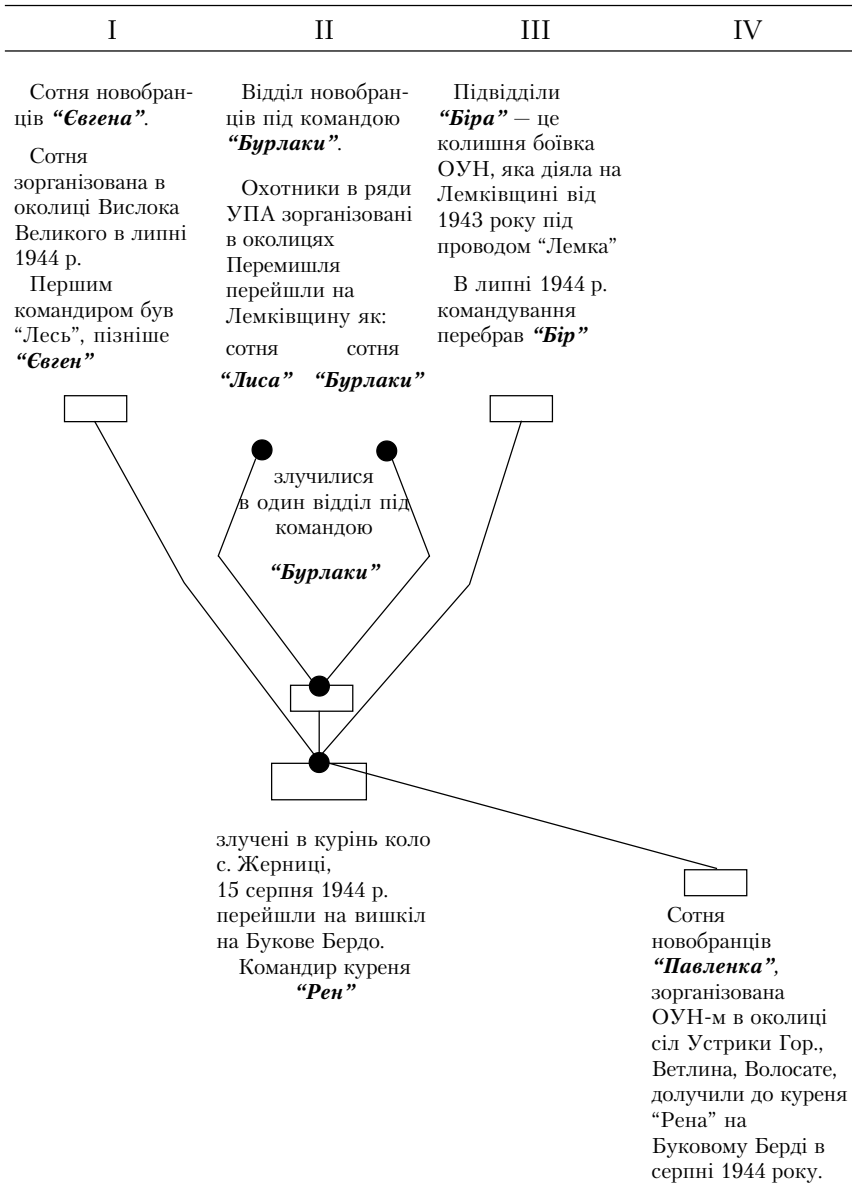
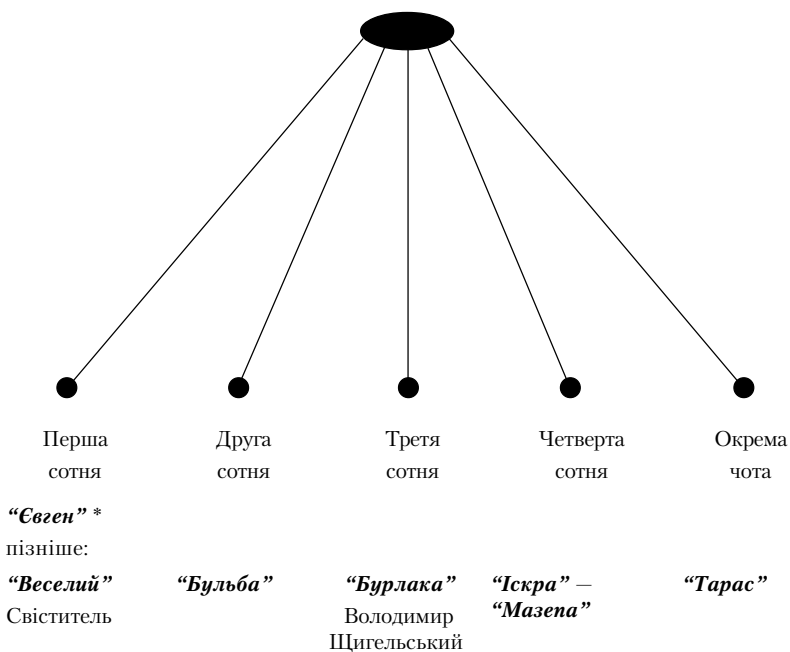

СХЕМА КУРЕНЯ “РЕНА”
Букове Бердо, серпень 1944 рік

Командний склад куреня

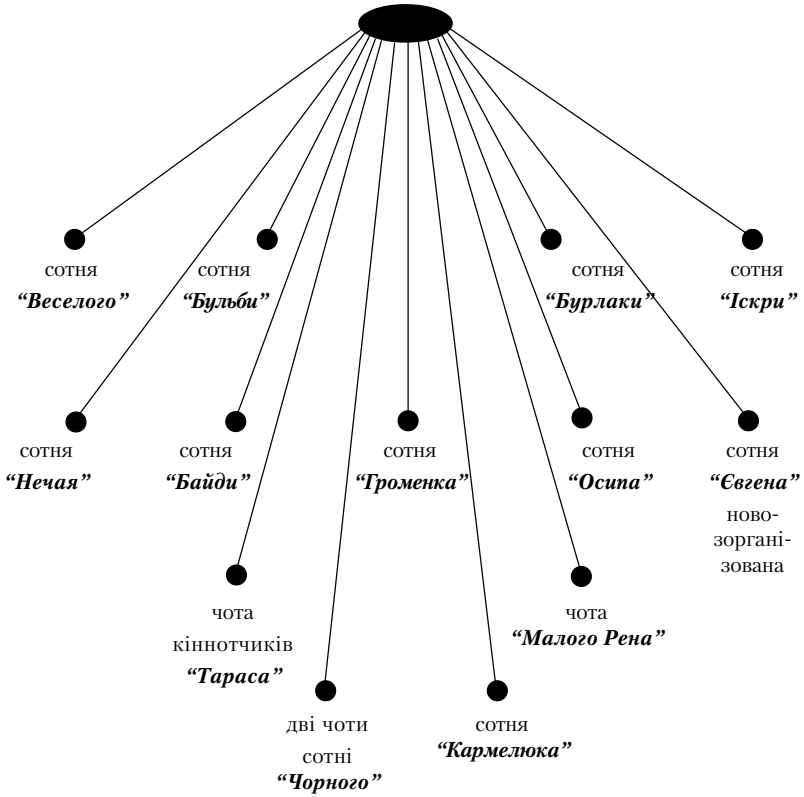
Командир куреня – “Рен” – Василь Мізерний

Ад’ютант “Бір” – Василь Шишканинець, інтендант – “Дідик”,
в. о. лікаря – “Горислав”

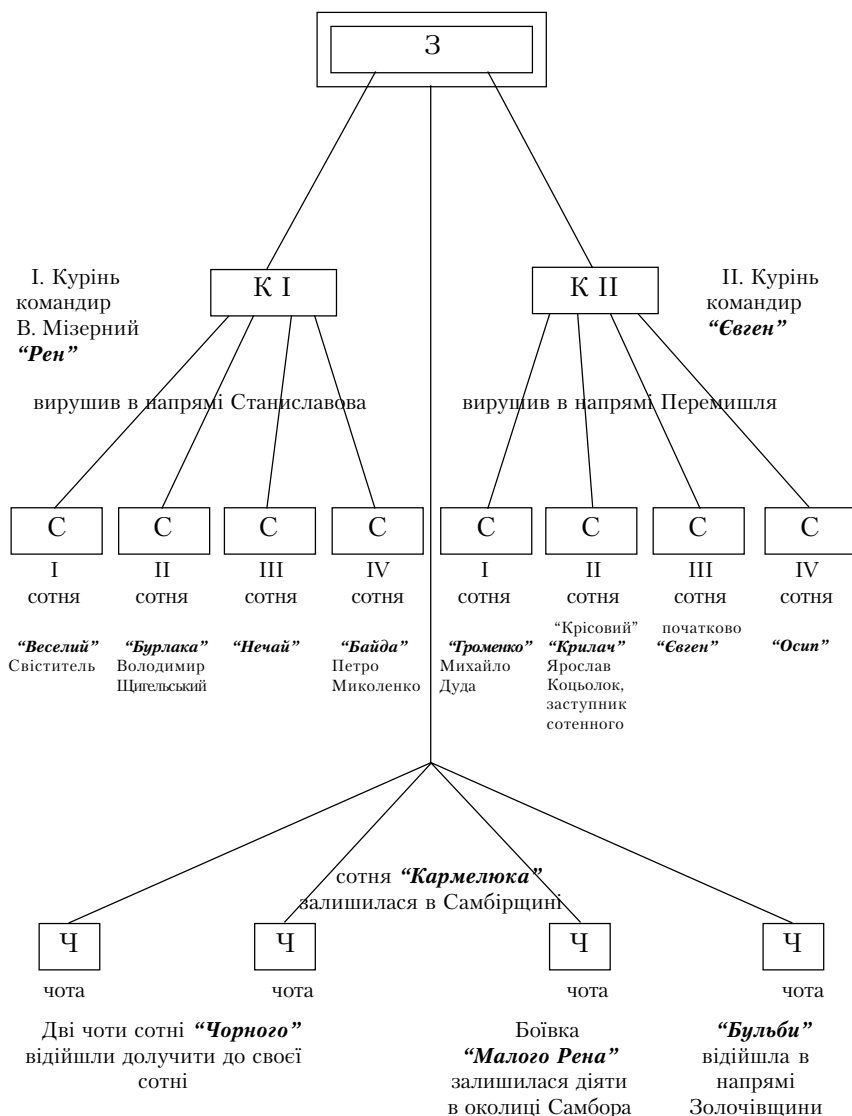

* Курінний “Рен” відіслав “Євгена” до диспозиції ВО. Там він дістав доручення очолити іншу новостворену сотню. Під час переходу фронту “Євген” долучив з тією сотнею знову до куреня – загону “Рена”.

**Загін УПА під командою “Рена” – В. Мізерного
під час переходу фронту
вересень 1944 р.**

РОЗПОДІЛ ЗАГОНУ УПА
Командира В. Мізерного – “Рена”, після переходу фронту
в жовтні 1944 р.

Залучник ч. 6

**Лемківський Курінь (весна 1945 р.)
Командир В. Мізерний – “Рен”**

І сотня	II сотня	III сотня
командир “Веселий” —Свістель	командир “Бурлака” — Володимир Щигельський	командир “Бурий”
до березня 1945 р.	в травні 1945-го року сотня перейшла в Перемищину і ввійшла в склад куреня під командою “Коника”	в 1944 р. це була сотня під командою “Ничая”
“Ярич” квітень 1945 р.		від червня 1945 р. командиром сотні став “Біп” — Василь Шишканинець
“Дідик” від червня 1945 р.		

Залучник ч. 7

**ЛЕМКІВЩИНА
Курінь під командою “Рена” – В. Мізерного
від червня 1945-го року до вересня 1947-го року**

сотня “Біра”	сотня “Дідика”		
давня сотня “Ничая”, “Бурога”.	давня сотня “Веселого”, “Ярича”.	зорганізована на “Лемківщині” літом 1945 р.	зорганізована на Лемківщині літом 1945 р.
Літом 1947 р. сотня перейшла на територію УССС	В травні 1946 р. командування сотні перебрав “Бродич” — Роман Гробельський.	В 1947 р. перейшла на територію УРСР. сотня “Стаха”	Перейшла на територію УСССР літом 1947 р.
	У вересні 1947 р. сотня вирушила в рейд до Західної Німеччини.		
	Сотня була розбита на Словаччині. сотня “Хріна”		

ОПЕРАТИВНІ ЗВІТИ
поодиноких в[і]д[ділів]
за час від січня 1945 р. до кінця листопада 1945 р.

[“У[дарник]-1”] Дня 19 січня 1945 р. о 07:00 до села Завій, в якому кватерувала 2-га чота “Корпа” сотні “Веселого”, приїхало 40 міліціантів МО у Вовковій та 50 большевиків. При відступі до ліса ворог обстріляв чоту, при чім згинув стр. “Зорян”.

Вислід бою:

Ворожі втрати: 1 вбитий і 2 ранені.

Власні втрати: 1 вбитий.

Втрачено: 1 кріс рос.та 80 шт. набоїв до нього.

Дня 13 лютого 1945 р. о год. 22:25 сотня “Веселого” по наказу напала на с. Райське, де забрала магазин контингентового збіжжя. Збіжжя це зужито на власні потреби сотні.

Вислід бою:

Здобуто: 1200 кг пшениці, 1500 кг жита, 1300 кг ячменю та 1000 кг вівса.

Дня 15 березня 1945 р. повернули до сотні 28 стрільців, в тому – 3-ох ройових, які ще 10 січня 1945 р. були вислані до 12-ох сіл, де перевели вишкіл Самооборони.

Дня 09 березня 1945 р. о год. 08:45 похоронено 3-х стрільців, в тому – 1 бунчужний (“Гусак”), 1 сот. санітар та стр. “Квіт”, які померли на плямистий тиф. Тут слід згадати, що плямистий тиф кинувся між стрільцями сотні “Веселого” в другій половині місяця лютого 1945 р. На плямистий тиф в згаданій сотні хорувало 50 стрільців, з чого вищезгаданих 3-х померло, а решта повернули до сотні.

Дня 21 березня 1945 р. о год. 08:45* заряджує сот. “Веселий”, який кватерував зі своєю сотнею в с. Струбовиська, остре поготівля. Стрільці опустили кватири та зайняли оборонні становища у віддалі 500 м на захід від села, на відтинку около 2-ох км довжини. Перша чота зайняла ліве крило, друга – становища направо від дороги Струбовиська – Присліп, а середину – третя чота.

* Копія оригіналу ситуаційного плану акції подана на стор. 765

Зарядження ці видав сот. “Веселий” на основі даних розвідки, яка донесла, що дня 20.03.45 р. о год. 13:00 прибуло до Тісної около 200 большевицьких авт.

Сотня складалася тоді з 70 стрільців, а решта була хвора на тиф.

О год. 08:45 надійшла дорогою Присліп – Струбовиська, большевицька стежа в складі 11 людей, яка йдучи час-від-часу стріляла. Чота сот. “В[ов]ка” не стріляла, але підпустила ворога до себе на віддаль около 50 м і цільним своїм вогнем положила на шляху кількох большевиків трупом. Решта стежі відступила та заарлямувала телефоном свій відділ, який ще нічю був підїхав автами до с. Криве від Тісна. По 30 хвилинах большевики почали наступати великою масою на оборонні становища сотні. В часі наступу розлягалися крики: “Ур-ра”, “За родіну, за Сталіна, здавайтесь баньдеровце”. Ворог починає стріляти з крісів, кулеметів та папашок, крісових та важких мінометів. Стрільці лежать непорушно в снігу, підпускають масу атакуючих большевиків на віддаль від 40 до 50 м і щойно тоді приймають їх цільним вогнем. Большевики панічно відступають, а на полі бою залишають багато трупів та ранених. Посилена друга большевицька атака також заломлюється, а ворог поносить великі криваві жертви.

Большевики пробують ще раз знищити наші сили і втретє поновлюють чолову атаку, примінюючи рівночасно обхідний маневр на наші крила. Зближається год. 11:45, вив’язується завзятий бій. Від сторони ворога падають на наші оборонні становища від Бескиду численні стрільна з полкового гранатомета. Обхідні большевицькі маневри зістають від згаданих лісів відбиті з численними стратами для ворога. Та він висилає підкріплення обхідним частинам і сотня, із-за 12 кратно-сильнішого ворога та вичерпання муніції, о год. 14:30 починає в порядку відступати в південно-східнім напрямі у великі ліси Бескиду. Погоні за сотнею ворог не робив, але ввійшов в село Струбовиська, запалив його (остало всього тільки 4-и неспалені хати), а цивільне населення (дітей, старців та жінок) кидав до горючих будинків.

Того-ж дня сотня “Веселого” посувається дальше і о год. 21:00 приходить до с. Руніна на Закарпатті, де займає квартири. Дорога до цього села була дуже тяжка, бо приходилося місцями проходити снігами до 150 см глибокими. В селі на шляхах установлено застави, а на інших, догідних для підходу в село – стійки. О год. 22:00 сот. “Веселий” скликав мітинг, на якому вияснено місцевому населенню, що це є УПА та до чого вона

стремить. Годиться зазначити, що національної свідомості у тамошнього населення майже не має.

Стрільці у відношенні до населення були поправні.

Вислід бою:

Ворожі втрати: 150 вбитих (в тому – 1 майор, 1 капітан, 1 санітарка). Ці дані заподаємо, між іншим, на основі розмови одного большевицького капітана з одною нашою інтелігентною людиною: “Ми знаємо, що бандерівців в Струбовиськах не було навіть 80 людей; наших впало понад 150, а їх по довгій шуканині знайшли ми заледви п’ятьох”. Ранених було дуже багато та скількість не відома.

Власні втрати: 14 вбитих (в тому – 1 чот. “Вовк” та 1 ройовий “Сова”).

Втрачено: 4500 шт. крісової муніції, 1200 шт. набоїв до ППШ та 40 шт. гранат.

Дня 22 березня 1945 р. о год. 07:00 почав ворог, в силі около 200 людей, окружувати село Руніна, але задалегідь спостережений нашими зірцями, які були розставлені по горах, не міг заскочити наших, що передчасно відійшли зі села та втоптаним шляхом попереднього дня перейшли в ліси Бескиду. Вислана ворожа погоня, що старалася переслідувати сотню, повернула, як тільки дістала вогонь нашого заднього забезпечення.

В дальшому марші сотня, по переході хребта Карпат, ввійшла в долину потоку Великий Лютовий, а нею в долину п[отоку] Середний Лютовий, в якої горішньому кінці находилися землянки Самооборони с. Ветлини і там примістилася. Дальше посуватися не було можна із-за великої перевтоми та голоду стрілецтва, як також сильної ворожої бльокади сіл.

Дня 2 квітня 1945 р. о год. 06:00 большевики, які кватерували в с. Ветлина, в силі 200 людей, підведені сексотом, окружили сотню “Веселого” в землянках в п[отоку] Середний Лютовий. У висліді бою, який там вив’язався, згинув сотен. лікар “Гуцул” та сотен. політ-виховник “Кривуля”, які в той час лежали хворими на плямистий тиф в згаданих землянках. Сотен. “Веселий” про[п]ав безвісті. Сотня, внаслідок зникнення сотенного “Веселого”, розбіглася і малими групами почала збиратися, щоби перейти за Сян на схід, в рідні сторони. Коли я про це довідався, зібрав всіх в лісі між Ветлиною, Сухоріками [Сухі Ріки], Затварницею, Руським, Насічним та Берегами Горішними. Туди стягнув я також всіх тих, що були хворі на плямистий тиф та заготовлюва[ли] для них відповідні харчі через 2,5 місяця, щоби в цей спосіб відживити

Онишкевич Мирослав (“Орест”)
к-р ВО УПА VI, “Сян”

Василь-Мартин Мізерний
 (“Рен”), май., курінний, к-р
26 ТВ УПА – “Лемко”

Полк. Василь Сидор (“Шелест”,
“Вишитий”).

Полк. Михайло Гальо (“Коник”),
курінний Перемиського куріня

Пам'ятка зі Свята Зброї сотні УПА "Ударники-4", "94а", під командою хор. Володимира Щигельського ("Бурлаки") в 1945 р. Сидять зліва доправа: сотен. хор. В. Щигельський, курінний пполк. Гальо Михайло ("Коник"), курінний вих. "Мирон"; стоять: виховник Вівчаровський Йосиф ("Євген") (з перев'язкою), сотенний санітар "Кивай" (за вих. "Мироном", з автоматом), чотовий першої чоти "Ванька" (з далековидом) і вояки з охорони. Фотографія зроблена на тлі тризуба, удекорованого для Свята Зброї.

Май. Петро Миколенко (Микола Савченко), ("Байда"), заступник к-ра ТВ – "Лемко", курінний Перемиського куріня.

Володимир Щигельський ("Бурлака") і Ярослав Коцьолок ("Крилич"), сотенні Перемиського куреня 26 ТВ УПА – "Лемко".

Роман Гробельський ("Бродич"), сотен. (фото з чеської преси)

Степан Стебельський ("Хрін").

о. Андрій Радьо ("Яворенко"), капелян
куреня "Рена".

о. Василь Шевчук ("Кадило"), капелян
Перемиського куреня.

о. "Яворенко" відправляє літургію.

Йосиф Хома ("Боксер") (вверху)

Степан Левкович ("Журба"),
ройовий сотні "Громенка"

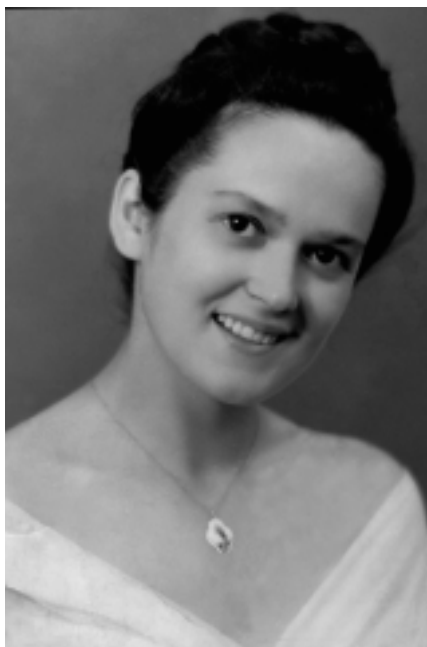
Модест Ріпецький ("Горислав").

Володимир Дашко
("Марко"), чотовий сотні
"Бурлаки"

Старшини Перемиського куреня УПА й представники підпільної адміністрації. Зліва до права – сидять: надр. СБ “Старий”, лікар “Сян” (німець), сотен. “Громенко”; стоять: рай. “Верниволя”, кур. лікар “Шувар”, бунч. “Соколенко” (сотня “Громенка”), курінний “Байда”, кур. дентист “Зубченко”, пвх. “Євген” (сотня “Бурлаки”); сидять на стовбурі: кур. капелян о. “Кадило”, окр. СБ “Потап”, бунч. “Буркун” (сотня “Бурлаки”), ндр. УЧХ “Скала”, сотен. “Криlach” зв’язкова “Мотря”, сотен. “Ластівка”, підп. “Лісовик”, заст. сотен. “Легідний” (сотня “Громенка”); – стоять на стовбурі: стр. “Білий” і сан. “Кивай” зі сотні “Бурлаки”.
Знімка зроблена в Томину неділю, 19 квітня 1947 р. Фотографував сотен. “Бурлака”.

Марія Лабунька (“Ірина”)

Марія Ріпецька (“Оксана”)

“Буркун”, бунчужний сотні “Бурлаки”

Володимир Гулькевич (“Рубач”),
ройовий сотні “Громенка”

Зправа Дмитро Більо (“Бартель”), чотовий сотні “Громенка”,
“Лемко”, кулеметник сотні “Бродича”.

Могила в с. Воля Володжська, Польща,
де поховано 120 вояків УПА.

Церква в с. Лукове (Лемківщина), де поховані вояки УПА.

стрільців по перебутїм тифї та стрільців, виснажених голодом та довгими маршами після бою під Струбовиськами. Командування сотнею передав я тимчасово чот. “Яричовї”, якого прислано менї з Н[ад]Р[айо]ну “Холодний Яр”.

Сотня на основї мойого наказу не може бути на протязї 2,5 місяця вжита до нїяких акцій.

Вислід бою:

Ворожї втрати: 3 вбитих і 2 ранених.

Власнї втрати: 2 вбитих (1 сотен. лікар – “Гуцул”, 1 сотен. політвиховник – “Кривуля” – східняк). Сотен. “Веселий” пропав безвістї і 3 стр. здизертирували.

Втрачено: 2 нїм. МП, 2 мад. пістолї кал[їбру] 7,65 мм, 1 ППШ та 2 рос. кріси, 300 шт. наб[оїв] до нїм. МП, 20 шт. наб[оїв] до мад. піст[олї] кал[їбру] 7,65 мм, 200 шт. наб[оїв] до ППШ та 200 шт. наб[оїв] до рос. кріса.

Впродовж 2,5 місяця перебувала сотня в лісі, де вела касарняне життя, приводила до порядку своє взуття та умундурування.

Дня 15 червня 1945 р. сотня “Веселого”, під командуванням чот. “Ярича”, перейшла в лісі Лопінника над с. Лоп’янкою. Тут звільнив я виконуючого обов’язки сотенного чот. “Ярича” та передав сотню сотенному “Дідиковї”, який командує сотнею до кінця липня 1945 р.

Сотня під командою “Дідика” складалася з 2 чот. Одна з них була зайнятою збиранням мунїції та зброї в лісах Бескиду. Два рої другої чоти чот. “Карпа” були як охорона “Пропагандивно-військового курсу”, що тривав 6 тижнів, а один рій був заангажований як вишкільники на курсї кущевих та районних орг. мобів, що тривав 3 тижні.

Дня 07 серпня 1945 р. сотню “Дідика”, згідно з наказом Окр[ужного] Проводу розчленовано в р-нах: “Говерлі” та “Левка”, та в дійсностї Н[ад]Р[айо]нвий провідник “З[енко]” на власну руку здемобілізував її, а її стрільців поприділював на кущевих організаційних, харчевих, розвідчиків та пропагандистів. Решту придїлено до ОКВ, як вишкільників.

Оперативнї звіти за час місяців: серпень, вересень і жовтень 1945 р. – гляди залучник Оперативних Звітїв з т. зв. “Орг. моб-ної дійсностї” з Н[ад]Р[айо]ну “Бескид”. [Залучник ч. 7]

В листопадї 1945 р. розпочато організацію сотнї “Дідика”. В її склад увійшли стрільці з бувшої сотнї “Веселого” і стрільці з СКВ в р-ні “Говерлі” та “Бориса”. Сотня в цьому місяці не переводила жодної акції. Місяць цей пройшов на стрілецькому та боевому

вишколі, стяганні взуття та мундурів. Сотня мала двох легко ранених стрільців: стр. “Самостійний”, якого ранили большевики та “Остапко”, ранений поляками в часі своєї відпустки.

[“У[дарник]-2”] Вд. почав організовуватися [на]прикінці липня 1944 р. в час переходу фронту. Тоді-то хор. “Громенко” на чолі одної чоти, звербованої переважно з бувших вояків-українців з СС Дивізії “Галичина”, подався в німецьке заплілля, там поп[о]внився до сотні, прилучився до к-ра “Рена” і разом з ним удався на схід у Стрийщину, згідно в Скільщину. Знайшовшись у большевицькій дійсності та зорієнтувавшись в новій большевицькій обстановці, діставши наказ від своїх вищих зверхників, розділились на дві групи: вд. “Веселого”, “Бурлаки”, “Байди”, “Нечая” та двох чот зі сотні “Чорного” під командуванням “Рена”, подались далше на схід, а вд. “Громенка”, “Осипа”, “Крісового” і “Євгена”, під командуванням останнього подались на захід – на терени ВО-6. Ця друга група по акції, яку робила на містечко Сколе, розпорошилася, за виїмком хор. “Громенка”, який з деякими втратами вивів свій відділ цілий. Хор. “Громенко” опинився під кінець жовтня 1944 р. на теренах ВО-6 (докладніше на теренах “Лемка”). По його приході сл. п. к-р “Ударник”, враз із пров[ідником] “З[енком]”, беручи під увагу жалюгідний стан вд., під кожним оглядом та находячу зиму, дали наказ хор. “Громенкові” розпустити відділ на час зими. Хор. “Громенко” демобілізував вд., а сам з декількома стрільцями пішов в повіт Бірча і там займався вишкільною роботою.

Докладніші дані про вищезгаданий період часу до історії вд. хор. “Громенка” подам у слідуючому звіті, бо матеріяли збираються.

Протягом місяців: листопад і грудень 1944 р., січень, лютий і березень 1945 р. – хор. “Громенко” без вд. займався військовим вишколом в бірчанському повіті, боєвих акцій майже не проводив.

По приході пор. “Коника” на терен ВО-6 та його виздоровлення (пор. “Коник” вже на цьому терені поранив себе випадково пістолем), пров. “З[енко]” зробив відправу та намітив працю на найближчий час. Тоді то пор. “Коник” зівстав іменованій Н[ад]Р[айоно]вим Орг. мобом. План праці зводився до організації СКВ і по одній чоті УПА на р-н. Після того плану приступив пор. “Коник” до праці і хор. “Громенкові” довірено наглядати над двома р-ми (III і IV). Значить, розпочалися в місяці квітні організування та вишколи. Протягом місяців квітня і травня боєвих дій майже не було (18.04.45 р. зліквідовано с. Борівницю – матеріяли про цю акцію збираються).

Протягом місяців: червень, липень, серпень, вересень 1945 р. вд. на терені “Холодний Яр” майже не було – були окремі чоти УПА в кожному р-ні і СКВ. Такими то відділами зглядно вд. перепроваджувано деякі боєві дії. Про ті боєві дії подаю в залучнику-витягові із оперативних звітів Н[ад]Р[айоново]го Орг. моба пор. “Коника”. *[Залучник ч. ...]*

В місяці вересні та жовтні під натиском виселенчої акції поодинокі пвд. та поодинокі СКВ почато зливати у відділи, так що з днем 01.10.45 р. вже почали діяти правильно відділи УПА, а сам Орг. моб. пор. “Коник” силою обставин почав бути більше командиром та в міру потреби очолював і командував більшими з’єднаннями, а хор. “Громенко” очолив в тому ж часі вд., що складався з одної чоти сотні “Бурлаки” та двох чот, організованих в йому приділеному терені.

Дня 14 жовтня 1945 р. вд. кватерував в с. Явірнику Руськім, де цілий тиждень молотив і магазинував збіжжя.

Дня 19 жовтня 1945 р. о год. 15:00 один рій з вд. “У[дарник]-2”, під ком[андуванням] чот. “Бартля”, вирушив з місця постою відділу в Сянїччину з певним завданням. Зараз таки в першому селі своєї маршрути, то є в с. Борівниця, коло костела натрапив на польську стежу, яка його обстріляла. Рій на наказ чот. “Бартля”, відстрілюючись, відступив до с. Рибне, а вечером долучив до відділу. Втрат власних і ворожих не було.

Дня 21 жовтня 1945 р. вд. кватерує в с. Явірнику Руськім, о год. 08:00 к-р вд. хор. “Громенко” з одним стрільцем відїхав на наказ в гори до свого зверхника, а команду над вд. передав чот. “Бартлеві”. О год. 13:00 зорець повідомив, що до села наближаються поляки (ВП) в більшій кількості. Щоб дати охорону селові перед сподіваним грабунком, к-р “Бартель” дає наказ вд. зайняти становища та не впустити ВП до села. Вд. займає становища на узгір’ю по лінії з півн[ічного] зах[оду] на півд[енний] схід так, що праве крило засягає роздоріжжя доріг Нетрибка – Явірник Руський, Борівниця – Явірник Руський. Зайнявши вигідні становища для оборони, к-р “Бартель” дає наказ: “Ворога підпустити близько, стріляти цільно і тільки по наказу”. Ворог посувається під село розстрільною, стрілецьтво з запертим віддыхом нетерпеливо жеде наказу: “Вогонь”. Ворога підпущено до 200 м і тоді щойно по наказу відділ на цілій лінії відкрив вогонь. Поляки попали в паніку та почали втікати. По короткій передищі ворог, зорієнтувавшись в ситуації, перегрупував свої сили та став натискати більше на наше праве крило, на відтинок чоти к-ра “Чайки”. Там-то поляки

підтягнули свогого “Максима” на гору під присілкою Рибне, звідти почали сильно обстрілювати відтинок “Чайки”. З того обстрілу згинув один стрілець з чоти “Чайки”. Ситуація для вд. погіршувалась, треба було б відступати, але відкритий терен на це не дозволяв. Тому вд. держав позиції аж до год. 17-ої. Відступаючи, вд. спалив одну хату та подався до с. Гута, де до вд. долучив к-р хор. “Громенко”. О год. 21-ій ВП таки вступило до с. Явірник Руський.

Вислід бою:

Ворожі втрати: 10 вбитих, 8 ранених.

Власні втрати: 1 вбитий.

Здобуто: 2 кріси і 200 шт. муніції.

Дня 22 жовтня 1945 р. вже о год. 06:00 у вд. рання зоря, 06:30 – снідання, а о год. 07:00 – збірка до відмаршу. Вд. машерував лісом і біля год. 13:00 дійшов до присілку Буковина біля с. Брижава (на півд[енний] зах[ід] від присілку Климентівка). Тут був збірний пункт. Тут вд. получився з відділом СКВ під командою к-ра “Барона” та з боївкою СБ під командою “Петі”. Цілість очолив хор. “Громенко”. Скоро вечером всі з’їли вечерю та відмашерували в напрямку с. Ляхава. По середині дороги між Буковиною і Ляхавою вд. минав курінь “Прута” та вд. “Кармелюка”, що прямували на акцію до Бірчі. Досить скорим маршом вд. прибув до с. Ляхава. К-р хор. “Громенко” дав наказ: “По роям до хат, а на свисток – збірка на алярмовій площі”, яку вказав командирам поодиноких пвд. В час короткого відпочинку, долучив ще пвд. СКВ під командою к-ра “Зруба” і той останній підпорядковувався начальному – к-рові хор. “Громенкові”. Підчас постою в с. Ляхава к-р “Громенко” зробив відправу з командирами пвд., на якій кожний з них [дістав] таке завдання: к-р “Чайка” із своїм пвд. займає ліве крило і має наступати з півн[ічно]-зах[ідного] напрямку на село-волося Кузьмина, середній відтинок приділено к-ру “Баронові” та крім його пвд. підпорядковано йому пвд. чот. “Залізняка” і ця середня група має наступати з півд[енного] зах[оду] та з півдня на с. Кузьмина. До цього середнього відтинка долучено також боївку СБ. Зо східнього напрямку наступати мав к-р “Бартель” зо своєю чотою, а к-р “Зруб” зі своїм пвд. мав зробити застави: одну на дорозі від с. Тирява Волоська, а другу на дорозі від сторони с. Тростянець. Ліве крило під командою “Чайки” та середній відтинок під командою “Барона”, дістали завдання підсунутися під село, здобути ворожі окопи та зліквідувати хати, а праве крило під командуванням “Бартеля” – здобути станицю МО, знищити її та

відступити на збірний пункт. По тій відправі командирів заряджено збірку цілості. До стрільців промовив к-р “Громенко”, сказав їм, що йдуть розбити польське гніздо с. Кузьмина, короткими словами закріпив до боротьби, подав до відома умовні знаки та кличку, усталив порядок маршу і цілість рушила до місця акції. О год. 23:00 пвд. були на вихідних становищах своїх відтинків і зараз почали підсуватись під село. Коли к-р “Бартель”, будучи 5 м від станиці МО дістав вогонь, пвд. на інших відтинках знаходилося ще 200-300 м. від села. Все ж таки, к-р “Бартель”, посуваючи пвд. стрибками під ворожим обстрілом, по 10-ти хвилинах здобув станицю, знищив її та відступив. К-р “Громенко”, почувши перші стріли на відтинку “Бартля” і сподіючись, що ворог вибіжить на становища, дав наказ: “Бігом вперед”. Протягом кількох хвилин чот. “Чайка”, завдяки енергійному наступові, хоч як сильний ворожий був вогонь, здобув 3 кулеметні гнізда, випер ворога з позиції та запалив хати. На середньому відтинку ворогові вдалося здержати наступ наших пвд. Від перших стрілів згинув командир “Барон”. Стрілецьтво одначе пішло дальше вперед. Боротьба кипіла. Ворог ужив важких гранатометів. Показалось, що ворожі сили в с. Кузьмина виносили не 180, як подала розвідка, а 350, бо в останніх двох годинах прибули до с. Кузьмина додаткові сили ВП зі сусідніх сс. Креців і Розпуття. Бій затягнувся в позиційну боротьбу. Деяким вд. вдалось таки вдертися до села, де приходило часто до рукопашного бою. Однак мети своєї не здобули, бо в найбільш критичний момент зістав ранений к-р “Громенко” і від тоді кожний пвд. став відступати на збірне умовлене місце. Бій тривав до год. 01:00. Одні пвд. повернули на збірне місце ще вночі, інші вдосвіта, а треті вже в білий день. Однак при відступі забрано всіх ранених зі собою, між ними к-р “Громенко”. Останнього привезено вже за дня підводою, бо рана була важка. Проте к-р “Громенко” з силуваною усмішкою промовив до вояцтва: “Друзі, підчас моєї відсутності моїм відділом буде командувати чот. “Бартель”, в короткому часі я буду здоровий і знову будемо разом бити ворога. Я ранений, ви не звертайте на це уваги, лише бийте ворога, де лише вдасться”.

Стрілецьтво у цьому бої відзначалось особливим завзяттям. Прикладом цього може послужити хоч би такий факт, що його беремо із споминів учасника цієї акції к-ра боївки СБ “Петі”. Він розказує: “На відтинку, на якому ми наступаємо, ворог цілком знищений. Вбігаємо під хати. К-р “Громенко” між нами. Він дає наказ: “Палити хати”. В одній хвилині кільканадцять хат в огні. В

кожній хаті повно поляків, які вдягають свій виряд, щоб його вирятувати з горючих хат. Стрільці закидають хати гранатами і стріляють до середини. Під хатами де-не-де приходиться до рукопашного бою. Поляки кричать: “Браце, даруй жице!”. Стріляти не можна, бо наші вимішались з польським військом, одначе поляки падають як солома. Під один обріг скрилися кільканадцять польських вояків, тай там побачив їх ройовий “Іменний” та дає наказ кулеметникові пустити туди серію. Котрий поляк не згинув там від кулі, то згорів, бо оборіг цей ми підпалили. Хату, до якої я підбіг, підпалюють стрільці, і я в ясності вогню бачу в хаті около 10 ворожих вояків. Вони, бачучи, що навколо них горять теж хати, а наші стрільці ліквідують їх залоги, підходять під стіну та щось говорять. Я використовую цю хвилину і з півкрісівки ліквідую їх. Секунда, і всі як один падають, гейби скошена трава. Бачу, що вже всі впали і тільки декотрий натягає собою. Біжу до хати, а тут із сіней, в яких я думав, що вже нікого нема, ворожий вояк спрямував на мене цівку кулемета. Я блискавкою ловлю за цівку. Паде серія з цього кулемета, 8-10 стрілів. Чую, що мною щось шарпнуло, тіло легенько пече, але кулемета не пускаю. Ворог шарпає кулеметом, хоче його вирвати, та я, держучи лівою рукою кулемета, правою витягаю пістоль та убиваю його. Це все тривало одну хвилину. Тому, що в цім відтинку хати вже всі горіли, було дуже гарячо, а від диму прямо душівся, підняв я свою півкрісівку і вицофав. Відійшов зо хати, бачив я, як впав дах хати на долину і всі вояки, яких я постріляв, wraz зі зброєю згоріли”.

Вислід бою:

Ворожі втрати: 90 вбитих і около 100 ранених.

Власні втрати: 4 вбиті, в тому – к-р “Барон”, 9 ранених, з них 2 важко, між ними к-р “Громенко” (між вбитими поляками були: 2 поручники і 5 підстаршин).

Здобуто: 2 кулемети “Дехтярова”, 8 крісів, 500 шт. муніції, 1 ракетницю, 12 ракет, 15 плащів і 5 пар взуття.

Дня 23 жовтня 1945 р. вд. під командуванням к-ра “Бартля” вечором подався у сусідний терен по муніцію. Там зорганізовано дещо муніції і вд. без жодних втрат та перешкод вернув на свій сотенний відтинок.

Дня 19 листопада 1945 р. вд. виконав акцію на Лончкі, присілок с. Солонне. Ціль акції: спалити грабіжницьке польське село, яке своїми бандитськими нападами стало докучало дооколичним українським селам. Тому, що знаним було, що в селі не було більше як 30 озброєних поляків (самооборони), к-р вд.

“Бартель” задумав власними силами розбити цю банду та спалити присілок. Акцію заплановано в цей спосіб: пвд. 506 мав наступати з півн[очі] від р. Сяну – с. Солонне, поставивши заставу від с. Солонне. Пвд. 505 мав наступати з півн[ічного] зах[оду] від с. Сельніца, а пвд. 504 мав наступати зі сходу від с. Дильонгова [Дилягова]. Всі пвд. мали найперше здобути присілок та розбити банду, а при відвороті спалити польські господарства. Акція мала розпочатись о год. 21:00. Акція відбулася точно [згідно] плану з тим, що опору зі сторони поляків не було жодного, бо вони сподівались нападу і завчасно вицофали за Сян. Навіть цивільного польського населення не було по хатах. Воно також втекло разом зі своєю самообороною. По годині часу робота була скінчена.

Вислід акції:

Спалено всі будинки.

Забрано 18 шт. худоби і 1 коня з упряжжю.

Дня 29 листопада 1945 р. к-р вд. “Бартель”, згідно з наказом згори, запланував та перевів акції спалення сс. Рудава і Стара Бірча. Згадані села – це бувші мішані польсько-українські села, в яких тепер жили виключно самі поляки, бо українців частинно вимордували поляки, а частинно під примусом польського терору виїхали до УССР. Села Рудава та Стара Бірча, являючись осередком польської голоти, яка під охороною ВП, що стало стаціонує в повіті Бірчі, часто випадала на поблизкі українські села та грабувала мирне українське населення. Згідно з розвідочними даними, сили ворога начислювано: 30 [чоловік] поль[ської] самооборони в с. Стара Бірча, в поблизкім повітовім осередку Бірча – 500 ВП і 80 МО. Як підкріплення до вд. долучив рій боївки СБ. К-р “Бартель” запланував акцію в цей спосіб: пвд. 506 дістав завдання зробити заставу в силі одного роя при дорозі від сторони с. Ліцава, на роздоріжжю доріг Ліцава Долішна – Бірча, Малява – Бірча, крім цього пвд. 506 мав дати оден рій охорони гранатометові, який зайняв становище на горі між дорогами Рудава – Стара Бірча, Березка – м. Бірча, недалеко дороги, що йде зі Старої Бірчі до м. Бірча, решта пвд. 506 мала завдання перейти розстрільною с. Рудава, спалити будинки і разом з роєм СБ (який долучено до пвд. 506) мали зійтися з рештою вд. в східній частині с. Стара Бірча. Пвд. 504 і 505 дістали завдання: наступати на с. Стара Бірча з півн[ічного] напрямку від становища нашого гранатомета, здобути село, зліквідувати польську самооборону та попалити будинки, крім того пвд. 505 мав дати заставу в силі одного роя на дорозі від м. Бірча. Гранатомет дістав

завдання в час акції обстрілювати м. Бірча. О год. 22:00 всі були на призначених вихідних становищах. Пвд. 506 враз із роєм СБ, виконавши своє завдання, прямували до с. Стара Бірча, щоб після пляну получитись з рештою відділу. В той час, коли пвд. 504 і 505 наступав на с. Стара Бірча, з містечка Бірча виступило ВП на захист Старої Бірчі. Ворог наступав чотирма групами, а натрапивши на опір нашої застави, цофнувся, перегрупувався та почав окружувати заставу. В той час к-р “Бартель” дав наказ перейти розстрільною с. Стара Бірча, запалити хати та зайняти становище під ліском, що знаходиться на південь від дороги та потічка Бірча Стара – м. Бірча. Наказ виконано, зайнято становища та здержано напір ворога. Рій, що його ворог окружував, долучив до вд. Пвд. 506 з роєм БСБ, не знаючи нічого про змінену ситуацію, підсувався до східної частини с. Стара Бірча. Однак не заставши там відділу, посувався далше на схід, бо чот. “Сірко” думав, що наші пішли аж до м. Бірча. Однак тут з церкви дістали сильний кулеметний ворожий вогонь. Чот. “Сірко”, зорієнтувавшись в ситуації, почав вицофувати в напрямі с. Рудавка, палячи по дорозі решту недопалених хат с. Стара Бірча та забираючи зі собою гранатомет із охороною. Пвд. 504 і 505, не маючи зв'язку з пвд. 506, держали ще якийсь час бій з ВП, а вкінці відступили в сторону с. Ліцава до с. Малява, стягаючи рій, що був на заставі від сторони с. Ліцава.

Вислід бою:

Ворожі втрати: 17 вбитих і 7 ранених.

Власні втрати: 2 ранені, 1 з них важко.

Здобуто: 18 шт. худоби і 2 коні.

Спалено цілковито сс. Рудавка і Стара Бірча.

[“У[дарник]-3”] Дня 9 січня 1945 р. з терену ВО-5 перейшла сотня “Бурого” р. Сян і прийшла на терен ВО-6.

Дня 29 січня 1945 р. по постої в сс. Ступосяни, Беріжки [Беріжок], Устрики Долішні [Горішні] і Мучне, перейшла лісами Тарнави Нижньої, Тарнави Вижньої та Соколіка на постій до с. Буковець біля Сянків, де задержалася до часу облати большевицької на неї, це є до 09.03.45 р. За час її постою в згаданому селі, сотня “Бурого”, за виїмком ліквідації 5-ох большевицьких розвідників з-за Сяну та 4-ох сексотів, переведення нею 6-и тижневого військового вишколу з членами Самооборони в 5-ох селах, відбуття Свята в пам'ять роковин 29 січня, відіграння одної виставки, що висміювала большевиків та німаків, пропагандивних мітингів в селах над Сяном та уладження Свята в

честь Тараса Шевченка, жодної акції не підпринимала.

Дня 9 квітня 1945 р. о год. 05:00 розвідка сотні “Бурого” донесла, що большевики перейшли р. Сян зі своїх прикордонних застав в силі около 550 людей та йдуть в напрямі Буківця. Зі сторони Тарнави Вижної йшов ворог в силі около 180 чоловік, Турочок Нижніх – около 100, зі сторони Сянків, через Голінату – Беньову – приблизно 300 чоловік, а зі сторони Волосатого посувався ворог в силі 250 людей. Зі села Волосатого ворог спочатку посувався дорогою, опісля – через гору Галич (1335 м) і о год. 05:30 долішній кінець Буківця був вже окружений. На горішній кінець села, в якого 5-ох хатах кватерувала сотня “Бурого”, ворог з невідомих причин чомусь не заходив, ані не старався окружувати. В сусідстві сотні “Бурого” кватерувала в 4-ох хатах сотня “Бурлаки”, яка туди прийшла після большевицької погоні за ними, дня 03.04.45 р. На вістку, що ворог йде з різних сторін, “Бурий” і “Бурлака” зарядили гостре поготівля. Годиться зазначити, що сотенний “Бурий”, навчений гірким досвідом з большевицького наскоку на його сотню у Великому Потоці, мав тепер в Буківці докладну розвідку про рухи ворога і тому, щойно точно о 07:30 год., відділи обох командирів вицофуються до ліса, звідси пнуться на гору Галич, де завдяки густій мряці, у віддалі 100 м виминають ворога, що йшов в силі около 250 людей з с. Волосатого, подаються через лісову дорогу Буковець – Волосате, у віддалі 1 км від с. Волосате, переходять в ліс, а відтак на Закарпаття, в сторону с. Луг. Тут в лісі над с. Луг обидва відділи відпочивають і вечером о год. 22:15 того ж дня сходять до с. Луг на вечерю та нічліг. Скоро світ по спожиттю снідання, обидва відділи опускають місце постою та посуваються в лісі біля с. Ставне, де натрапляють на відділ лісових робітників з тамошнього і дооколичних сіл, цих робітників задержують, відбувають з ними 3-ох годинний мітінг та звільнюють їх щойно о год. 18:30 того ж дня. Точно о год. 19:00 оба відділи прямують лісами до с. Бистре, куди приходять о [год.] 22:30. Тут вечеряють і заночовують. Скоро світ після снідання опускають місце постою та посуваються лісом прямо на полудне, переходять шосу та штреку і в лісі на північ від с. Ставне задержуються на цілоденний постій, де уплановано акцію на станицю міліції та станицю большевицьких телефоністів, яких там було біля 10 чол.

Дня 11 квітня 1945 р. о годині 20-ій з відповідно розробленим планом сотні зробили напад на місцеву міліцію і на станицю большевицьких телефоністів. Міліцію розброєно та по відповідному поученні відпущено без зброї додому. Большевики в

тому ж часі, залярмовані стрілами, зайняли оборону у відповідно до того зроблених бункрах, спочатку відстрілюються, але під рішучим натиском обидвох відділів утікають. В бою тому зістало вбитими 2-ох большевиків-телефоністів, а з нашої сторони було 4-ох легко ранених. Домівку большевицьких телефоністів здемольовано, апарати телефонічні вповні знищено та ще перед акцією по обох сторонах с. Ставне на віддалі одного км поперетинано телефонічне сполучення та позрізувано стовпи. Після цієї акції сотня вицофала в ліс на старе місце постою.

Вислід бою:

Ворожі втрати: 2 вбиті большевицькі телефоністи.

Власні втрати: 4 легко ранені.

Знищено: вповні домівку большевицьких телефоністів, телефонічні апарати, поперетинано з обох сторін с. Ставне на віддалі одного км телефонічне сполучення та позрізувано телефонічні стовпи. Крім цього роззброєно 10-ох міліціантів, здобуто 10 крісів, поміж ними 5 втинків, які знищено.

Дня 12 квітня 1945 р. місцева міліція в повному своєму складі урядила облаву на сотню “Бурлаки” і “Бурого”. О год. [6]-ій прийшло до перестрелки. Згаданих міліціантів підпущено на віддаль 30-40 м., де під гук розриву крісових гранат міліціанти панічно розбіглися, залишаючи на полі бою 7-ох трупів.

Вислід бою:

Ворожі втрати: 7 вбитих міліціантів.

Цього ж самого дня пополудні сотні з поворотом повернули до с. Бистре, куди по двогодинному відпочинку прибули о 19:45 год. Тут з’їли вечерю та переночували. Годиться зазначити, що за харчі, які брали в тамошнього населення, згадані обидва відділи платили большевицькими карбованцями.

Дня 14 квітня 1945 р. о год. 9-ій сотні опускають с. Бистре і лісом прямують до с. Волосате. По дорозі до згаданого села стр. “Клим” наліз на міну, з приводу чого був забитий, а 3-ох стрільців від розриву міни було ранених.

Дня 14 квітня 1945 р. о год. 14-ій прибули сотні до с. Волосате, з якого сотня “Бурого” прямує дорогою до с. Буківця, а “Бурлака” через Устрики Горішні приходить до с. Мучного. На цьому закінчено рейд по Закарпатті.

Дня 16 квітня 1945 р. розпочав сот. “Бурий”, згідно з моїм наказом, вербування членів в цілі доповнення сотні. Вербування це та вишкіл новоприйнятих до відділу тривали включно до 5 травня 1945 р. До відділу звербовано було 90 новиків.

Дня 9 травня 1945 р. сотня “Бурого” опускає с. Буковець та лісами Соколіка Гірських, Тарнави Вижньої і Нижньої, присілок Мучне, с. Царинське приходять до лісів над Сухими Ріками, де задержується. Час від 10.05.45 р. до 21.05.45 р. використано в цілі вишколу новиків.

Дня 21 травня 1945 р. о год. 12-ій чота “Горбового” зі сот. “Бурого” на шляху Затварниця – Райське біля с. Студене зробила засідку на повертаючу з грабунку вовковийську міліцію та большевиків, які разом з міліцією брали участь в тому.

Вислід бою:

Ворожі втрати: 3 міліціантів, в тому – оден командант, вбиті, 9 москалів вбитих, оден попав в полон.

Здобуто: 8 крісів, 4 ППШ, 400 шт. муніції до рос. кріса, 300 шт. до ППШ, 6 плащів та 4 пари взуття. Полонений большевик по відповідній пропаганді звільнений.

Дня 21 червня 1945 р. о год. 18-ій на квартируючу сотню “Бурого” в лісах “Хрещата” (990 м), яка знаходиться в околицях сіл Рябе, Гічви і Кам’янки, большевицькі погранзастави, які в той час повнили службу на польській території на границі словацькій, в силі 80 людей зробили наскок, у висліді чого зістав забитий стр. “Зелений” (три тижні, як вступив до відділу), а чот. “Олійник” – тяжко ранений, який за тиждень після цього помер. Ворог мав 17 вбитих, в тому – 4 старшин нижчої ранги.

Вислід бою:

Ворожі втрати: 17 вбитих, в тому 4-ох старшин ни[жчої] ранги.

Власні втрати: 2-ох вбитих, в тому чот. “Олійник”.

Втрачено 2 малярські сідла.

Дня 29 червня 1945 р. оден рій з чоти “Горбового” сотні “Бурого” напав на двір Вільхова.

Здобуто: 140 кг масла

Дня 30 червня 1945 р. на наказ надрай[онового] пров[ідника] “З[енка]” сот. “Бурий” звільняє з відділу в числі 60 стр. новиків і відпускає їх додому. Наказ цей був виданий надрай[оновим] пров[ідником] “З[енком]” за попереднім повідомленням мене.

Дня 31 липня 1945 р. о год. 22-ій чота “Горбового” сотні “Бурого” перевела акцію на дві станиці польської міліції та “Служби Безпеченьства”.

Вислід бою:

Ворожі втрати: 2 міліціантів вбитих, а 6-ох міліціантів взято в полон, яких звільнено в заміну за арештованих наших 18

селян зі с. Лоп'янки та Габковець [Габківці].

Здобуто: 2 кулемети, 1 ППШ, 1 пістолі, 4 гранати, 10600 крісової муніції, 1 апарат телефонічний, 1 протипанцерний кріс, 42 шт. муніції до крісового гранатомета і 25 кг паперу пакункового та 3 коци.

Власних втрат не було жодних.

Разом з арештованими 6-ми міліціантами арештовано також польку, яка була секретаркою на згаданій станиці.

Вночі 01.08.45 р. надрай[оновий] пров[ідник] “З[енко]” переловив сот. “Бурого” на гарячому вчинку зі згаданою секретаркою. З причини тої надрай[оновий] пров[ідник] “З[енко]” завісив сот. “Бурого” у виконуванні обов'язків к-ра сотні. Про своє рішення пров[ідник] “З[енко]” мене повідомив.

Сот. “Бурий” після свого завішення у сповнюванні функції сотенного перебував ок[оло] 3 місяці без функції. По 3-х місяцях пров[ідник] “З[енко]” постарався у своїх вищих зверхників о видання вироку кари смерти для к-ра “Бурого”. Присуд цей запав тільки за старанням к-ра “Р[ена]”. Злагіднено кару смерти з правом реабілітації. Новоназначений к-р ВО-6, будучи в місяці листопаді на відтинку “Лемко” і, довідавшись про цю справу, наказав справу ревізувати, покликати полевий суд, який щойно по зібранні матеріалів мав видати присуд в справі сот. “Бурого”. В міжчасі, заки був скликаний полевий суд, сот. “Бурий” в м-ці січні 1946 р. з невідомих причин опустив терен “Лемка” без нічийого дозволу і, як опісля розвідано, опинився на теренах Чех.

Дня 8 серпня 1945 р. 16 стрільців з 2-гої чоти сотні “Бурого” на наказ надрай[онового] пров[ідника] “З[енка]” були приділені до СКВ в р-ні “Ударника”. Сотня “Бурого” по звільнені з неї 90 новозвербованих стрільців в м-ці червні 1945 р. начисляла 62 стрільці. Решту 18 стрільців 2-ої чоти сотні “Бурого” приділено до першої чоти “Горбового” тої ж сотні. Таким чином перша чота “Горбового” сотні “Бурого” начисляла 47 стрільців.

Дня 21 серпня 1945 р. наказом надрай[онового] пров[ідника] “З[енка]” приділено на час рейду першу чоту “Горбового” сотні “Бурого” до куріння “Прута”, з яким вона відійшла в пропагандивний рейд на Словаччину.

Огляд з рейду гляди залучник. [Залучник ч. 7]

Дня [...] вересня 1945 р. повернула чота “Горбового” з пропагандивного рейду по Словаччині та задержалася в 6-му р-ні “Пугача”. В часі рейду по Словаччині здизертирувало 2 стрільці.

Дня 8 жовтня 1945 р. ніччю о год. 24:00 перша чота сотні

“Бурого” брала участь в акції висаджування мостів: залізничного на р. Сян та деревляного на р. Ославі під командуванням сот. “Кармелюка”.

Опис акції гляди залучник. [Залучник ч. 7]*

Дня 22 жовтня 1945 р. ніччю перша чота “Горбового” сотні “Бурого” під начальним командуванням сл. п. пор. “Коника” брала участь в акції на Бірчу. Згадана чота по наказу сл. п. пор. “Коника” була на час акції приділена і підпорядкована сот. “Кармелюкові”. В тій акції чота не понесла жодних втрат.

Опис акції гляди залучник. [Залучник ч. 10]

Дня 26 жовтня 1945 р. перша чота “Горбового” сотні “Бурого” повернула по виконанні акції на Бірчу з Н[ад]Р[айо]ну “Холодний Яр” в Н[ад]Р[айо]н “Бескид” в р-н “Ударника”.

Дня 1 листопада 1945 р. перша чота “Горбового” колишньої сотні “Бурого”, згідно з моїм наказом, входить у склад новозорганізованого вд. під командою “Біра”.

Листопад 1945 р. провів вд під командою “Біра” на будуванні та улаштуванні табору та магазинів, заготівлі харчів та їх магазинуванні, та військовому вишколі стрільців.

[“У[дарник]-4”] Дня 27 листопада 1944 р. о год. 22:35 сотня “Бурлаки” разом зі сотнею “Байди” переходять ріку Сян та о год. 02:25 дня 28.11.45 р. приходять до с. Ступосяни. Зі Ступосян того ж дня вечером приходять сотня до с. Беріжки [Беріжок], звідкіля на 18-денний постій перейшла на присілок Мучне.

В часі постою на присілку Мучне стрілецьтво згаданої сотні частинно поправили своє взуття та умундування та лікувалися з різних недуг (чираки, короста).

Дня 16 грудня 1944 р. сотня “Бурлаки” покидає присілок Мучне та переходить на 14-денний постій до с. Сухі Ріки. Тут підчас свого постою сотня зліквідувала 3-ох большевицьких розвідників з пропагандивним матеріалом для наших відділів. В згаданих матеріалах найдено лист капітана погранзастави в Смільнику, адресованого на адресу “Байди”, якого вже в той час на цьому терені небуло. В цьому листі згаданий НКВД-ист, капітан, переконував стрілецьтво і самого командира “Байду”, щоби зложили добровільно зброю, кара буде їм дарована, здорові стрільці на власне бажання будуть приділені до Ча або будуть відпущені додому, а хворі будуть відіслані до лічниці. В тій цілі сотня “Байди” мала вислати своїх парламентарів на міст р. Сян на шляхові Смільник – Ступосяни.

* Опис акції і ситуаційний план наведені на стор. 786-787

Дня 1 січня 1945 р. сотня покидає с. Сухі Ріки та приходить до с. Царинське, де затримується на 21-денний постій. В часі цього постою, за виїмком зліквідування 1-го розвідчика і 2-ох сексотів, як також переведення 3-ох мітингів з населенням та вже давніше розпочатою в цьому селі вишколу Самооборони, сотня ця жодних акцій не переводила.

Дня 22 січня 1945 р. покидає сотня с. Царинське та переходить до с. Беріжки [Беріжок], де кватерує до 21 березня 1945 р. Тут був зорганізований підстаршинський вишкіл власними силами сотні і розрахований на 6 тижнів, що розпочався 26.02.45 р. і протривав до 19.03.45 р. Причиною нескінчення була облава, що розпочалася 21 березня і тривала повних 24 дні. В тому курсі взяло участь 15 стрільців. Викладали на ньому оден чотовий, бунчужний сотні, курінний пвх., всі по старшинському вишколі УПА. Крім цього, викладали сот. “Бурлака”, чот. “Павленко” та курінний лікар “Горислав”.

Сотня в другій половині грудня 1944 р. вислала 24 стрільці в терен вишколювати Самооборони по селах.

Двомісячний військовий вишкіл перейшло біля 350 осіб – членів Самооборони в 13-ох селах.

Дня 21 березня 1945 р. по бою під с. Струбовиськами, який звела сотня “Веселого”, сотня “Бурлаки”, по появі большевиків у Ветлині, вицофує до ліса під гору Равку (1303 м), звідкіля прямує лісами Бескиду на захід, доходить в лісі на Закарпаття над Руніною. Туди приходить сотня в дні 23 березня 1945 р. о год. 18:00. Звідси завертає, тому що по появі сотні “Веселого” в дні 22.03.45 р. большевики підтягнули більші сили, яких стежі проходили ліси. Звідтіля “Бурлака” прямує поворотною дорогою і в лісі на р. Солинкою у віддалі 6 км від с. Ветлина заночовує в большевицьких бункрах, вибудованих підчас фронту в жовтні 1944 р.

Дня 25 березня 1945 р. год. 08:00 сотня покидає большевицькі бункри та посувається попід гору Велика Равка через терен Словаччини і в околиці гори Велика Семенова, в долині одного потоку, стає на постій та розкладає вогні. Большевики, які вже в тому часі були в с. Устрики Горішні, зауважують дим і в числі 100 осіб наскакують на сотню “Бурлаки”, в висліді чого вив’язалася 20-ти хвилинна перестрілка. Опісля сотня подається поміж Великою Семеновою а Равкою, переходить польсько-словацьку границю і прямує до с. Стужиці Нової. В погоню за сотнею большевики вислали 50 НКВД-истів, які цілий час переслідували сотню. Біля

Стужиці Нової в лісі сотня “Бурлаки”, щоб скінчити з тим переслідуванням, залишає два рої з 3-ома кулеметами і зводить бій з ними. У висліді цього бою НКВД-исти мали 7-ох вбитих та завернули вони з поворотом до Устрик Горішних.

Дня 26 березня 1945 р. о год. 3-ій сотня зійшла до Нової Стужиці, зїла вечерю, відпочила і вицофує до ліса о год. 05:35 між Седлицею а Стужицею. Біля год. 16:40 входить з поворотом до села на вечерю.

Дня 27 березня 1945 р. о год. 08:00 покидає сотня “Бурлаки” Стужицю Нову та посувається в напрямі східньому через цілий час лісами, біля села Лубна [Лубне] скручує прямо на північ, переходить границю і виходить на дорогу, що веде з Волосатого до Буківця і нею посувається до с. Буковець, куди приходить о год. 23:00. Тут долучує до сотні “Бурого”, а втомлене стрілецтво знаходить належний відпочинок.

Дня 9 квітня 1945 р. о год. 08:30 сотня “Бурлаки” вицофує разом зі сотнею “Бурого” зі с. Буковець та подається лісами на Закарпаття, де перебувають разом зі сотнею “Бурого” до 14.04.45 р. Рейд сотні “Бурлаки” по Закарпатті описаний в уступі “У[дарник]-3”.

Дня 14 квітня 1945 р. о год. 14-ій прибуває сотня “Бурлаки” до с. Волосате, звідси посувається на присілок Мучне, де відпочиває до 06.04.45 р.

Дня 10 травня 1945 сотня “Бурлаки” лісами Затварниці через с. Яворець, р. Солинку та дорогу Смерек – Завій переходить в ліс над Лоп’янку, в якому задержується 5 днів. Тут стрічається сот. “Бурлака” з тод[ішнім] надрай[оновим] оргмобом пор. “Скалою”, від якого одержав інструкції відносно переведення акції на станицю МО в Гічві. Згаданій акції сот. “Бурлака” не перевів. В останніх днях місяця травня, згідно з наказом надрай[онового] пров[ідника] “З[енка]”, без могого відома перейшов зі сотнею в Перемищину.

Прийшовши на терен надрай[ону] “Холод[ний] Яр”, к-р “Бурлака” зголосився і підпорядкувався тамошному надрай[оновому] оргмобові пор. “Коникові”. Згідно з планом, як згадано в уступі “У[дарник]-2”, пор. “Коник” реорганізував відділ в той спосіб: 1 пвд., рекрутований переважно з лемків, демобілізовано, як небоездатний, пвд. к-ра “Бартля” приділено до к-ра “Громенка” та перекинено його в Бірчанщину (третій і четвертий р-ни), а в пвд. к-ра “Левка” приділено до першого і другого р-нів, а самого к-ра “Бурлаку” назначено к-ром вд., який складався з таких розчленованих по першому і другому р-нах чот:

на першому р-ні чота “Крилача”, в другому – чот. “Орського”. Обидві ті чоти зорганізовані були з тих р-нів, в яких вони квартирували. Третьою чотою був пвд. “Левка” з відділу “Бурлаки”. Дві перші чоти властиво переходили тільки вишкіл, боєвих акцій довгий час майже не переводили. Третя чота “Левка” була до них долучена як авангардна чота старого відділу. Цілість, як згадувано, очолював к-р “Бурлака”. Його завданням був тільки нагляд над ро[зміще]ними в терені чотами. Тому, що кінець місяця жовтня 1945 р. відділ повністю не діяв, оперативний звіт за той час подаю в залучникові-висягові зі звітів надрай[онового] оргмоба пор. “Коника”.

Дня 19 жовтня 1945 р. відділ зробив в двох місцях засідки на ВП, яке вказаними нижче дорогами мало переїжджати. Одна засідка була зроблена силами пвд. 511 і двох роїв з пвд. 512 в лісі на дорозі між сс. Гувники – Сільця [Сільча]. Одначе ВП цією дорогою в той час зовсім не переїжджало. Другу засідку зроблено в лісі між селами Грушова – Конюша. В цій засідці брали участь пвд. 510 і два рої з пвд. 512. Щойно під вечір з напрямку с. Конюша надїхало ВП в силі: 10 кіннотчиків і 10 піхотинців, які забезпечували 3 підводи з награваним в українців майном. Кіннотчики їхали як передне убезпечення 300 м перед підводами. Засідка властиво вповні не вдалася, бо місце на засідку підібрано було на денний, а не нічний бій, а також і тому, що відкрито вогонь по передньому убезпеченні, так що решта втекла без втрат.

Вислід бою:

Ворожі втрати: 1 кіннотчик і 1 кінь вбитий.

Власні втрати: жодні.

Дня 20 жовтня 1945 р. о год. 02:00 к-р “Орський” на чолі пвд. 511 і 2-ох роїв з пвд. 512 зробив наскок на ВП, що квартирувало в селі Сільця [Сільча]. ВП начислювало 40 людей, – це була частина із гранатометної сотні, яка переводила в цих теренах виселенчу акцію. Польські вояки квартирували в трьох близьких хатах та були окопані. К-р “Орський” вислав один рій на заставу від с. Сераківці, де знаходиться большевицька погранзастава, один рій мав підсунутись під ворожі становища та опанувати ворожі гранатометні становища, а три інші рої наступали на хати, де квартирувало ВП з напрямків: схід, захід і південь. Акція вповні вдалася.

Вислід бою:

Ворожі втрати: 10 вбитих, в тому один поручник, 6 ранених, решта панічно розбіглася.

Власні втрати: жодні.

Здобуто: 2 міномети кал[ібри] 82 і 21 шт. стрілен до нього, 2500 шт. рос. крісової муніції.

Дня 23 жовтня 1945 р. відділ виконав акцію на польське бандитське село Залісся, яке грабувало та мордувало дооколишне українське населення. Село спалено зовсім.

Вислід акції:

Ворожі втрати: 15 вбитих (ті, що ставили опір).

Власні втрати: 1 вбитий.

Здобуто: 2 кріси, 300 шт. муніції, 12 коров.

Дня 27 жовтня 1945 р. вд. виконав акції палення бувш[их] українських сіл за Сяном: Вапівці і Коритники, населення як[их] під примусом бандитського польського терору було змушене ще на весну 1945 р. виїхати до УССР, а на місце українців наслано вже польських репатріантів з УССР. Палення відбулося в цей спосіб: тих поляків, які не ставили опору, випрошувано в чемний спосіб, пояснюючи їм причину палення, в деяких випадках стрільці самі допомагали при виношуванні господарського реманенту. Слід відмітити, що польське населення ставилося до цих акцій з повним розумінням і вповні їх одобрювало. Рідкими бували випадки, що поляки ставили збройний спротив. В таких випадках опір цей ліквідовано при допомозі зброї. Акцію палення с. Вапівці виконав пвд. 510 і 2 рої пвд. 512. Заставу від с. Кіньківці зробив один рій з пвд. 510 і один рій з 512. Палення відбулося без жодного спротиву зі сторони польського населення. С[ело] Коритники палив пвд. 511 і 2 рої з пвд. 512. Заставу від с. Речпіль зробив рій з пвд. 511 і рій з пвд. 512. Палення пройшло без жодного спротиву. В поворотній дорозі, підчас постою вд., в кречківському лісі наткнулося на заставу вд. ВП, яке в той час перевіряло ліс. Застава обстріляла ВП. Вивязався короткий бій. Ворог під прикриттям гранатометного вогню почав окружувальний наступ. Відділ після короткого бою відв'язався від ворога.

Вислід бою:

Ворожі втрати: 7 вбитих, 4 ранені.

Власні втрати: 2 ранені (в тім бунчужний відділу).

Дня 1 листопада 1945 р. о год. 23:00 вд. допалив с. Кузьмина, яке було частинно вже спалене підчас акції вд. "У[дарник]-2" в дні 22.10.45 р. Акція відбулася в цей спосіб: пвд. 510 і 2 рої з пвд. 512 увійшли в с. Кузьмина від сторони с. Ліцава, пвд. 511 і 2 рої з пвд. 512 увійшли в село зо сторони с. Розпуття. Рій з пвд. 512 зробив заставу від с. Розпуття. В с. Кузьмина спалено ті будівлі,

що ще не були спалені, крім того знищено телефонічні стовпи на віддалі 300 м і спалено міст. Сподіваного ворога не було, бо як показалося, навіть цивільне населення після акції в дні 22 жовтня втікло до м. Бірчі.

Вислід акції:

Нічого не здобуто, нічого не втрачено.

Дня 3 і 4 листопада 1945 р. вд. відбув пропагандивні рейди до польсько-українських сіл: Сенькова [Новосільці Козицькі] і Війткова [Войткова]. В тих селах переведено збори серед польського населення, якому вияснено, що польське й українське населення повинні жити зі собою в згоді, не слухати підшептів большевиків чи їх вислужників, в яких інтересі лежить польсько-українська боротьба та візвано поляків, щоб ті ставали до боротьби зо спільним ворогом – большевицькою Москвою. На зборах в обох селах було присутніх понад 100 осіб (мужчин і жінок), по обличчях присутних на одних і других зборах було видно зрозуміння справи та подив нашого стрілецтва, яке було належно вбране та озброєне і культурно та чемно поводитися.

Дня 11 листопада 1945 р. обеднанні вд. “У[дарник]-4” і “У[дарник]-7” під командою к-ра “Бурлаки” спалили б[увші] українські села: Бовино, Вуйковичі і Красичі, положені на північний захід від Перемишля за Сяном. Всі згадані села – це б[увші] чисто українські села, з яких українське населення виїхало ще на весні 1945 р. під терором польської голоти вислужників большевиків, а в яких зараз мешкали поляки-репатріанти з УССР. Акція після плану к-ра “Бурлаки” мала відбутися в цей спосіб: пвд. 520 і 521 під командою сот. “Ластівки” мали спалити с. Красичі, с. Бовино мали спалити пвд. 512 з “У[дарник]-4” і 519 з “У[дарник]-7”, а пвд. 510 і 511 оба з “У[дарник]-4” мали спалити с. Вуйковичі. Тими двома групами командував сам к-р “Бурлака”. Перед акцією видано наказ до вояцтва, щоби підчас акції поводитися з польським населенням тактовно, помагало йому виносити речі та виясняло, чому палиться село. Перебіг акції на с. Красичі був такий: к-р “Ластівка” наказав пвд. 520 зробити заставу на шосі Перемишль – Бірча, а сам із пвд. 521 пішов розстрільною на с. Красичі, бо сподівався спротиву зі сторони поль[ської] самооборони. Одначе спротиву не було, спалено село після інструкцій, наведених вище. Інакше було з другою групою під командуванням к-ра “Бурлаки”. В с. Бовино акція відбулася без жодного спротиву після інструкції, коли ж поляки з с. Вуйковичі зобачили вогонь над с. Бовино, відчинили вогонь з крісів та автоматів в напрямі с. Бовино. Підсуваючі пвд. до с. Вуйковичі задержалися. Це тривало коротко.

К-р “Бурлака”, зорієнтувавшись о силі і напрямку вогню, дав наказ, щоби: “Обережно посуватися далше”. По короткій перестрільці, вже в самому селі Вуйковичі, ситуацію опановано та таки сталено сс. Бовино й Вуйковичі після плану та інструкцій, вказаних вище.

Вислід бою:

Втрат ворожих і власних не було.

Здобуто: 1 кріс і 2 пістолі від самооборони в с. Вуйковичі.

Дня 15 листопада 1945 р. о год. 24-ій вд. “У[дарник]-4” з вд. “У[дарник]-7” виконав акцію палення с. Пикуличі (2 км на південь від Перемишля) та присілка Гелиха [Гелеха], з яких українське населення під примусом польського терору виїхало до УССР, а на їх місце населено поляків-репатріантів з УССР. Пригадавши стрілецтву, як треба поводитися з польським мирним населенням підчас акції, цілість рушила на призначені пвд. відтинки. А тому, що сили ворога були такі: в поблизькому с. Корманичі – 2 курені ВП, полк ВП в кошарах, положених 50 м від північного краю с. Пикуличі в сторону Перемишля, а в самому с. Пикуличі квартирували поодинокі вояки ВП та озброєні польські бандитські елементи, – акцію заплановано в той спосіб: заставу від кошар держати мав пвд. 520 з “У[дарник]-7” та один рій з пвд 512, решта вд. “У[дарник]-7” мала зробити заставу на роздоріжжі доріг Перемишль – присілок Гелиха [Гелеха], присілок Гелиха [Гелеха] – с. Пикуличі. Решта вд. “У[дарник]-4” поділено на три часті: північна, середуща, полуднева. Північний відтинок призначено пвд. 510, середущий – пвд. 512, а полудневий – пвд. 511. Розтягнувши розстрільну цілість, під командою к-ра “Бурлаки” наступали зі сходу на захід. На відтинках пвд. 511 і 512 акція пройшла майже без спротиву. Де-не-де було чути тільки поодинокі крісові стріли. Це стріляли втікаючі в підштанцях поляки. В одній мурованій хаті поставили поляки спротив і почали відстрілюватися, недопускаючи вояків до себе. В часі здобування тієї хати згинув наш один стрілець, але хату здобуто і спалено. Пвд. 510 в той час, злучившись з пвд. 520, обстріляли кошари, де всі вікна були освічені. В кошарах зчинився страшний крик. ВП, яке в той час там квартирувало, почало незорганізовано купками втікати до Перемишля. Якась частина в силі двох кулеметів відбилася на полі та почала обстрілювати пвд. 510 підчас палення хат. Протягом 45 хв. ціле с. Пикуличі було в полум'ях. На умовлений знак ракети цілість зійшлася від південного краю с. Пикуличі і відмашерувала в напрямі присілка Гелиха [Гелеха]. По дорозі стягнуто заставу коло присілка Гелиха

[Гелеха] та приступлено до палення присілка. Під кінець палення невідома сила ворога обстріляла вд. зліва. Їм відповіли наші кулемети та палення продовжувало далі. По скінченні роботи цілість відмашерувала в своєму напрямку.

Вислід акції:

Спалено село Пикуличі та присілок Геліха [Гелеха].

Ворожі втрати: 5 вбитих, в тому один поручник та 20 ранених.

Власні втрати: один вбитий та 2 ранених. (Всі з “У[дарник]-4”).

Здобуто: 1 кріс і 1 пістолі.

Дня 30 листопада 1945 р. заплановано акцію на село, а властиво передмістя м. Бірча, зв[ане] Корінець. Ціль акції: звунити якнайбільше осередок постою ВП, яке своїми випадками постійно загрожувало мирному населенню українському, тероризувало його, грабило і таким способом змушувало до т. зв. добровільного виїзду до УРСР. Акція відбулася в той спосіб: розпочато о год. 22:10. Пвд. 510 зробив заставу аж на роздоріжжі Бірча – Воля Корінецька, Бірча – Корінець, зі завданням недопустити евентуального ворожого наступу в часі палення с. Корінець. Пвд. 511 і 512 підійшли під с. Корінець зі сходу, там розтягнули розстрільну зі сходу на захід і, зайнявши відтинок довгий на 500 м, почали наступати на с. Корінець з півдня на північ. Спаливши той відтинок пвд. розлучились. Пвд. 511 розтягнув розстрільну з півдня на північ і північною стороною с. Корінець став посуватися в напрямі м. Бірча. Пвд. 512, залишивши за собою рухоме заднє забезпечення в силі одного роя, розтягнув розстрільну з півдня на північ і південною стороною с. Корінець став посуватися в напрямі м. Бірча. Завданням заднього рухомого забезпечення було спалити присілок Кремпак, положений 500 м на схід від с. Корінець та посуватися за вд. у віддалі 200-300 м. Заднє рухоме забезпечення, палячи присілок Кремпак, спалило також одно військове авто, яке стояло на гостинці порожнє. В с. Корінець було чути тільки поодинокі крісові стріли. З одної хати вибіг озброєний в кріс і гранату поляк-цивіль. Його зліквідовано. В селі мужчин майже не було. Жінкам вояки помагали виносити з хат майно і випускати худобу. Питаючи їх, чи знають за що це робиться, відповідали, що знають і це належало ще на весні зробити. Коли дві наші розстрільні наблизились до м. Бірча на віддаль 500-600 м, поляки відкрили вогонь (а було їх там ок. 4 сотні ВП і 140 МО) артилерійський, кулеметний та крісовий. В тому часі пвд. 512 і 510 пов'язалися та

відповіли ворогові своїм кулеметним вогнем і роботу свою (палення) продовжувано. Ворог, бачучи, що горять вже в м. Бірча хати, повилазив з бункрів і своїм кулеметним вогнем приступив до наступу. Пвд. 510, що дотепер був в обороні, приступив до наступу. В тому самому часі два рої пвд. 512 фосами попри дорогу ввійшли в східню частину м. Бірча і обстрілювали ворога. Пвд. 511 розстрільною від роздоріжжя Бірча – Воля Корінецька в північно-західньому напрямку почав атакувати східню частину м. Бірча, а зосібна будинок міліції та двір, де був окопаний ворог. Ворог вицофав до своїх бункерів і почав барикадувати входи. Тут слід згадати, що протягом півгодини, починаючи від палення с. Корінець, наш гранатомет 82 мм, що мав становище на горі Валькова, (один км від м. Бірча) обстрілював м. Бірча і наробив багато паніки серед ВП і цивільного населення. Спаливши с. Корінець та кілька хат східньої частини м. Бірча, вд. планово вицофав у наміченому напрямкові.

Вислід акції:

Спалено с. Корінець, присілок Кремпак, частинно східню частину Бірчі і обстріляно з важкого гранатомета центр міста.

Внаслідок тієї акції видав польський капітан наказ цивільному польському населенню вибратися до м. Перемишля, а опісля (так говорили люди) мало виїхати ВП, як мав сказати той капітан: “Бірча не бендзе ані наша, ані бандеровска”.

Ворожі втрати: ок[оло] 20 вбитих ВП і кільканадцять – з цивільного населення, що ставило опір, повні 4-ри авта ранених завезених до Перемишля.

Власні втрати: 3 ранених, один з них помер.

Здобуто: 1 кріс, 1 гранату та спалено 1 авто.

[“У[дарник]-5”] Вд. протягом цілого місяця жовтня щойно організувався та переводив військовий вишкіл. Акцій немав жадних. Вд. цей остає під командою “Хріна”.

[“У[дарник]-6”] Вд. новий, ще в місяцях: жовтень, листопад 1945 р. не повний, але вже діяв як вд. під ком[андою] “Зруба”. Щойно з початком грудня 1945 р. під ком[андою] “Яра” поповнений, реорганізований і виступає як вд.

Дня 17 жовтня 1945 р. випадівка з Ряшева при допомозі польської самооборони села Сельніца в числі 50 осіб зробили наскок на оден рій першої чоти, що стаціонував на Лази, присілку с. Котів. Поляки були озброєні в 5 кулеметів. Коло год. 16:15 підійшли з 3-ох сторін лісом до хати, де квартирував рій, на віддаль 50 м. Їх завважила стійка та віддала один стріл. Поляки

відкрили сильний кулеметний вогонь по хаті. Повзучи, повиходили з хати всі стрільці, забираючи зі собою всю свою зброю та речі. Залишилися в хаті зброя тих стрільців, що були на дворі. По 5 хвилинній перестрільці під командою стр. “Крука” пішли в наступ, щоб відбити свою зброю та речі, що лишилися в хаті. Наступ поновлювано три рази, але хати не здобуто. По 15 хвилинному бої з противної сторони почулися стріли з ППШ і кріса, які спанікували наших і поляків. Наші стрільці думали, що вони окружені і відступили від хати. Це використали поляки, в моменті вскочили до хати і забрали нашим стрільцям речі: 4 кріси, 350 шт. муніції, 1 детьзарядку, 2 головні паси, 1 торбу, 1 палатку, запалили хату та стали відступати. Наші, зорієнтувавшись в ситуації, пішли в погоню за втікаючими так, що поляки кинули те, що забрали з хати та втекли.

Вислід бою:

Ворожі втрати: один важко ранений, 2 легко.

Власні втрати: жодні.

Здобуто: 1 кріс, 50 шт. муніції, 1 ППШ.

Дня 22 жовтня 1945 р. вд. під ком[андою] “Барона” брав участь у спільній акції на с. Кузьмина. Опис перебігу акцію гляди під уступом “У[дарник] 2”.

Дня 28 жовтня 1945 р. вд. під ком[андою] “Зруба” перевів відплатну акцію на с. Ліщавка. Спалено 2/3 села, залишаючи українські хати. В часі акції вбито к-ра польської самооборони та [ранено] кількох озброєних поляків. Акція тривала 2 і пів години. Спротиву зі сторони поляків майже не було.

Вислід акції:

Ворожі втрати: один вбитий.

Власні втрати: жодні.

Здобуто: один кріс, 6 гранат і около 250 шт. муніції.

Дня 29 жовтня 1945 р. вд. спалив сс. Брижава і Липа, з яких виїхали люди, а хати стояли пустою. Хат, де мешкали люди не палено. Того ж дня вд. спалив два мости на дорогах.

Дня 30 жовтня 1945 р. один рій з вд. зробив скок на нафтову фабрику в с. Глунча [Гломча] за р. Сяном. Забрано 50 літрів оливи до зброї, залишаючи квіт хто забрав. Тої самої ночі один рій з вд. підпалив міст на р. Стопниця під с. Бірча Стара. Запалений соломною і нафтою міст почав горіти, а рій зробив засідку на краю ліса. ВП з Бірчі прийшли, щоб гасити вогонь, рій відкрив по них вогонь. Поляки стали обстрілювати край ліса. Рій відступив без втрат. Поляки міст вгасили.

Дня 2 листопада 1945 р. вд., вертаючи зо свята Листопадового [Чину], вступив до сс. Липа і Брижава, замешкалих ще тільки поляками. Там місцеві поляки гостили нас, а ми підчас обіду насвітлили їм ціль нашої боротьби, в переконуючий спосіб вияснявали їм потребу спільної боротьби проти спільного ворога – червоної Москви. На відхідному поляки подарували нам одну ялівку, кажучи, що ліпше нам ніж ВП дати.

Дня 29 листопада 1945 р. (по гостині в мирних поляків) о год. 22-ій відділ перевів акцію на с. Гута Березка на північ від Бірчі. Тому, що це село вже вславилось своїми бандитськими нападами на поблизькі українські села і тому, що передбачувано опір зі сторони місцевих поляків-голоти, т. зв. “самооборони”, план акції розробляв сам к-р “Коник”, а виконав його к-р “Яр” з вд. “У[дарник]-6”. План був такий: підходити до села з північного напрямку, поділити вд. на 3 пвд. Один пвд. займе і знищить північну частину села, положеного над потоком, що біжить зі зах[оду] на схід, – другий пвд. займе та знищить другу частину села положеного над другим потоком, що пливе зі сходу на захід, а саме та частина села в протилежності до попередньої порозкидувана між лісками, третю частину, положену вздовж гостинця з півночі на південь – знищить третій пвд. Тому, що в другій частині сподіваний був найбільший опір ворога, і то з ліска, – той пвд., що ту частину мав займати мусів принайменше оден рій вислати до ліска; щоб там атакувати чи недопустити евентуально втікаючого ворога до ліска, а який займавши там становище міг перешкоджати переводити акцію. Точно о год. 22:10 вд. був в лісі на північ від с. Гута Березка і почав пвд. машерувати до села в такому порядку: 1 пвд., 2 пвд., 3 пвд. Перший зробив праворуч і розстрільною пішов на північну частину села, другий – ліворуч і розстрільною пішов на другу частину села, виславши перед тим один рій в лісок, а третій, зробивши розстрільно вліво, пішов на третю частину села. Сподіваний опір в ліску був. Звідтам ворог намагався перешкодити третьому пвд. в переведенні акції, але його унешкідливив, власне, висланий до ліска рій. Позатим акція відбулася по плану.

Вислід акції:

Ворожі втрати: гляди під “У[дарник]-7” з того ж дня.

Власні втрати: один легко ранений.

Здобуто: 1 кріс, 100 шт. набоїв, набійниці, 5 шинель, 15 пар взуття, 30 шт. худоби та інші дрібні речі.

[“У[дарник]-7”] Вд. молодий, повстав із СКВ. В місяцях: жовтень, листопад, грудень 1945 р. діє ще як неповний. Щойно під кінець грудня 1945 р. поповнений та реорганізований.

Дня 24 жовтня 1945 р. пдв. з вд. “У[дарник]-7” зробив засідку між сс. Трійця – Лодинка. В засідку попало ВП, яке по короткому бою розбіглося.

Вислід засідки:

Ворожі втрати: 3 вбитих.

Власні втрати: жодні.

Здобуто: 1 кулемет “Дехтярова”, 7 дисків до нього, 3 коні, 3 плащі, 3 убрання, 3 парі білля, 100 кг хліба, 30 кг смальцю, 70 консервів.

Дня 24 жовтня 1945 р. інший пдв. з того вд. спалив 3 мости на дорозі біля с. Трійця.

Дня 25 жовтня 1945 р. перший пдв. йшов на засідку між сс. Вільшани – Тисова. По дорозі наткнувся на ВП, яке робило облаву, пдв. вицофав без втрат.

Дня 26 жовтня 1945 р. перший пдв. спалив порожні українські сс. Посада [Риботицька], Бориславка, Кописно, з яких українське населення під натиском польського терору мусіло виїхати до УРСР. Крім цього спалено оден міст.

Дня 1 листопада 1945 р. другий пдв. спалив 6 мостів в с. Війткова [Войткова].

Дня 4 листопада 1945 р. перший рій спалив 2 мости в с. Тростянець.

Дня 11 листопада 1945 р. відділ брав участь в акції на сс. Бовино, Вуйковичі, і Красичі разом із вд. “У[дарник]-4”. Опис акції гляди під уступом “У[дарник]-4”.

Дня 15 листопада 1945 р. вд. брав участь в акції на с. Пикуличі разом з вд. “У[дарник]-4”. Опис акції гляди під уступом “У[дарник]-4”.

Дня 29 листопада 1945 р. в той час, коли північну частину с. Гута Березка ліквідував вд. “У[дарник]-6” під командою к-ра “Яра”, південну частину цього села ліквідував вд. “У[дарник]-7” і гостинний вд. к-ра “Кармелюка” під ком[андою] “Ластівки”. Як у тамтому випадку, так і тут план акції розробив к-р “Коник”. План акції був такий: один пдв. розстрільною мав наступати з ліска від присілку Кремпак (з півд[енно]-східного напрямку), другий пдв. відкритим тереном, теж розстрільною, з напрямку південь, третій розстрільною з ліска біля с. Нове Село, то є з південно-західного напрямку. Всі мали злучитися в середині села коло школи,

спаливши південну частину с. Гута Березка. Пізніше відмашерувати через спалену вже к-ром “Яром” північну частину села до ліса положеного на північ від с. Гута Березка. К-р “Ластівка”, діставши такий план приділив: перший відтинок – чотовому “Журавель” [з] вд. “У[дарник]-7”, другий – чотовому “Зимному” з вд. “У[дарник]-7”, а третій відтинок – чотовому “Шугай” з вд. “Кармелюк”. Акцію розпочато о год. 22:10. Тільки чот. “Журавель” дістав вогонь від місцевої самооборони. Опір цей зломив і пішов дальше. Решта відбулось після плану . При відмарші, вже по скінченні акції, відділ дістав вогонь від ВП, яке заатакувало від сторони присілку Кремпак, хотіло мабуть перешкодити акції. Однак було запізно, а погоня ВП також не принесла шкоди вд., цілість під прикриттям свого заднього забезпечення відмашерувала до ліса.

Вислід акції:

Ворожі втрати: ок[оло] 30 вбитих (з цілої акції).

Власні втрати: оден ранений, з чоти “Шугая”.

Здобуто: 300 шт. муніції крісової, 120 до ППШ, 3 коні, 3 пари обуви і дещо з білля.

Слава Україні!

КВ [підпис к-ра “Рена”]

СЯН
Лемко

Постій, 31 грудня 1945 р,

ВІДПИС
оперативних звітів з Над[райо]ну “Бескид”
за час т[ак] зв[аної] оргмоб[ілізаційної] дійсності.

[02].08.45 р. в Ославиці рій СКВ спалив будинок польської погранзастави підчас неприсутності поляків.

16.08.45 р. рій к-р “О[рський]” взяв в полон 8 польських міліцистів з Команьча, всіх полонених по виясненні цілей нашої боротьби звільнено, а зброю забрано.

21.08.45 р. рій к-р “Б[урлака]” взяв в полон 2 польських міліцистів. Полонених по виясненні цілей нашої боротьби звільнено і звернено їм зброю.

З 23.08.[45 р.] по 24.08.45 р. вночі в Загочев’я рій СКВ ком. “З[руба]” спалив муровані дома, які мала зайняти польська міліція.

25.08.45 р. о год. 24:00 в Середньому Селі 2 рої СКВ знищило двір, в якому мешкало 35 родин польських переселенців. Всі речі переселенців були винесені.

31.08.45 р. у Вислоці [Великому] рій СКВ спалив будинок польської погранзастави підчас неприявності поляків.

17.09.45 р. рій СКВ спалив будинок польської погранзастави в селі Зубенсько.

18.09.45 р. стягнуто між Чистогорбом і Команьчою [3] рої СКВ, щоби паралізувати польським військам у виселенні нашого населення села Чистогорба. Дня 19.08. ц[ього] р[оку] наїхали з Команьча польські міліцисти. По перших стрілах частина міліцистів втекла до Команьчі, лишаючи [3] вбитих, а 10 інших міліцистів зайняла становища на полудне від дороги проти чоти СКВ, яка зайняла узбіччя горбів на північ від дороги. По 30-ох хвилинах прийшла полякам допомога з Команьчі. Проти чоти СКВ стало до бою 80 поляків, озброєних в 4-ри кулимети ППШ, [3] “Дегтярі” і кріси. Озброєння чоти СКВ складалося з [3 МГ], 4 ППШ-ів, які в більшості позатиналися та крісів. В дальшому ході бою чота скорострільним вогнем змусила поляків залишити [такти]ку обхідного маневру. О год. 13:20 БСБ прийшла з допомогою чоти СКВ та зайняла середину позиційно-боевого розміщення, яке було під густим обстрілом ворожих скорострільів. 15 хв. ведено бій спільними

силами. Бій закінчився пляновим відв'язанням від ворога. Чота СКВ відступила в напрямі ліса Явірника – Буковиця під охороною БСБ. О год. [...] обі наші частини були вже в лісі.

Вислід бою:

Ворожі втрати: [...] вбитих і [4] ранені.

Власні втрати: ранений один кущевий і двох селян.

24.09.45 р. о 4-ій годині в селі Чистогорбі [6] роїв СКВ почало бій з польською військовою частиною в силі 80 людей, в тім 15 москалів – в цілі параліжування ворогам виселенчої акції. Ворожа частина мала одну танкетку, кілька кулеметів, кріси. Бій зачався в селі. Стрільці СКВ підсунулися до поляків на 150 м. В ході бою ворог почав стріляти з гарматки. Щоб запобігти паніці, яка зачала огортати наше стрілецьтво, по 30 хв. бою видано чоті наказ відступити на Буковицю. Відступ СКВ відбувся планово і без втрат. З ворожої сторони – 4-ох вбитих.

24.09.45 р. о год. 6 одна польська частина напала в лісі р-ну 1 на надрай[онову] боївку СБ. Вислід: один боївкар попав в полон.

24.09.45 р. в Кальниці стрільці СКВ зробили засідку на польську міліцію, яка грабувала тамтешнє населення. Засідка не вдалася, бо поляки, повідомлені про це, повтікали та лишили пограблені корови і коні. Вислід: ворожі втрати – один вбитий і один ранений.

26.09.45 р. міліція з Балигорода з двома танкетками приїхала до Кальниці. В відплату за напад на їх відділ дня 26.09. ц[ього] р[оку] в Кальниці спалили з несповна години ціле село та помордували [8] осіб цивільного населення (в тому були жінки і діти). Опісля спалили 13 хат в с. Суковатім, 3 хат в с. Кельчамі [Кельчаві] та 3 хати в селі Середнім [Великім]. О згаданім ворожім нападі запізно повідомлено СКВ.

27.09.45 р. в с. Прелуки на чоту “Явора” зробили поляки наскок з 3-ма танками і спалили одну хату. Чота планово віддалилася від ворога і опустила село. Вислід: наші втрати – один стрілець вбитий, а один попав в полон.

28.09.45 р. о год. 1-й у с. Вислоці місцева самооборона придержала і роззброїла [14] польських пограничників, які прийшли з погранзастави в Яселку [Ясель]. Слідуючого дня заст[упник] пров[ідника] д. “О-п” звернув польським погранични[кам] зброю і пустив на волю.

29.09.45 р. сотня СКВ під проводом чот. “Граня” ожидала нападу поляків на с. Вислок Гор[ішній]. Підчас неприявності

ком[андира], якого арештовано на приказ д. “О-па”, над’їхали поляки та почали обстрілювати з танкетки сот. СКВ. В панічній втечі сот. СКВ втратила [2] вбитих, 7 ранених, 28 стрільців попало в польський полон. Рівнож наші втратили 3 кулемети і 31 крісів. Засідка не вдалася по причині браку відповідного заст[ановленого] командира.

01.10.45 р. ворожа переселенча група з [2] танками напала на с. Прелуки. Вороги обступили село, обстрілюючи ліс з артилерії і кулеметів. Доступ наших частин до села був неможливий. Ворог виселив населення.

08.10.45 р. гостючий на нашому терені відділ “Кармелюка” разом із місцевими нашими СКВ знищили залізничний міст на ріці Сян і дерев’яний на річці Ославі в селі Заслав’є.* Ворожі сили: 176 вояків. Ліквідація мостів була переведена планово 6-ма окремими групами самостійного діяння, а саме: 1 група – сот. “Хріна” (вд. СКВ і [ПЖ]), 2 група – один пвд. с[отні] “Кармелюка”, 3 група – [два] пвд. с[отні] “Кармелюка”, 4 група – мінери на чолі з сот. “Кармелюком”, 5 група – пвд. “Горбового”, 6 група – “Левка” і вд. СКВ “Хитроліса”. По засягненні інформації укладнено план діяння. За даними розвідки уложено застави, які запевнювали охорону діяння. Опісля, згідно з пляном, в означеному часі і місцях 6 груп наших стрільців приступили до акції ліквідації мостів на Сяні і Ославі. Точні інформації розвідки та правильно уложений плян діяння, – забезпечили нашим відділам повність виконання завдань. Рішучість наших відділів причинилася до швидкої ліквідації мостів по причині ліквідації мостів зістала припинена комунікація на 2 тижні між Сяніком а Залуже. Внаслідок знищення мостів вороги змушені були перервати на якийсь час т. зв. добровільний виїзд українського населення до УРСР. Наші здобутки: 2 кріси, 4 гранатомети, 250 шт. муніції, один плащ, 2 куфайки. Вертаючи зо згаданої акції, відділ натрапив на ворожу засідку. Зведено бій. Вислід бою: убиті 3 большевики і 2 поляки. Наших втрат не було.

(Тогож дня пвд. “Горбового” і вд. “Кармелюка” відійшли в надрай[он] “Хол[одний] Яр”, де брали участь в акції на м. Бірчу 22.10.45 р.). [Залучник ч. 7а]

17.10.45 р. акісти зі села Новосільці [Гневош] телефонічно ззивали помочі від польської військової команди в Сяноці,

* План акції наведено на стор. 787

будьто-би бандерівці напали на село. Зі Сянока приїхало 2 авта ВП на поміч. Акісти обстріляли над'їжджаючих, убили при цьому 4 ВП, багато ранили та забрали 2 авта.

18.10.45 р., год. 21-ша вд. СКВ, ПЖ і БСБ під командою с[отенного] “Хріна” спалили с. Пельня (200 хат). В тому селі вбито ком[андира] банд, місцевого солтиса і 8-ох бандитів, які нападали на наші села і грабували українське населення. Наслідки цієї акції: перелякані поляки звернули нашим селянам пограблене майно, а саме – худобу, збіжжя та просили наших людей про згоду. [Залучник ч. 76]*

26.10.45 р. пвд. “Горбового” вернув з рейду [до] над[райо]ну “Хол[одний] Яр”.

30.10.45 р. вд. СКВ спалив фільварок в селі Горянка. В stodoli вище згадуваного фільварку згоріло все збіжжя бідних трьох наших селян. Ком[андира] відділу, який невдало перевів акцію на [загарбника], пров[ідником] “О[...]” подано його до карного звіту, а селянам звернено спалене збіжжя.

Слава Україні!

КВ

✂ ✂ ✂

СЯН
Лемко

Постій, 31 грудня 1945 р.

ВІДПИС **оперативних звітів з Н[адрайо]ну “Хол[одний] Яр”** **за час т[ак] зв[аної] оргмоб[ілізаційної] дійсності.**

Дня 05.06.45 р. в силі двох роїв переведено акцію на муніцію та матеріяли вибухові. Акція тривала від год. 23:45 – 02:30. Здобуто 960 стрілен до крісового гарматника. Акція була виконана без жодних перепон. Акцією проводив “К.”.

08.06.45 р. большевики в силі 500 осіб заатакували вйітківський ліс з трьох сторін, а саме: зі сторони Квасинина, Вйіткова [Войткова] і Ямна Горішна. В лісі цьому мала постій чота

* Копія оригіналу ситуаційного плану акції подана на стор. 767

“Л.”. Заатакована чота мусіла прийняти бій, щоб вирватись з оточення. Бій тривав 10 хв. Чота “Л.” відступила в наміченому напрямку з вислідом – 9 вбитих і один ранений, між вбитими був ройовий. Втрачено: один кул[емет] “Дехтярова”, 8 МП, 6 крісів і 1200 шт. муніції. Втрати ворога: 30 вбитих і 3 ранені.

13.06.45 р. ок[оло] 300 большевиків разом з польською міліцією зробили о[б]лаву на ліс Турниця, де мала постій чота “О.”. Чота вицофала без жодних втрат, хоча й була під обстрілом. Большевиків провадив розвідчик “Бурий”, якого зловлено в Ямні Горішній.

20.06.45 р. один рій з чоти “К.” зробив засідку між селом Горохівцями а Кругелем на бандитів, котрі рабували переходяче мирне населення. В засідці попало [3]-ох бандитів, зброю від них забрано, а бандитів передано в руки СБ. Здобуто: один кріс і 2 короткі пістолі. Власних втрат не було. Того самого дня ок[оло] год. [10]-ої бандити обстріля[л]и нашу стійку з М[ашинової]П[істолі]. За ними негайно зроблено погоню по лісі. Внаслідок погоні зловлено одного бандита, якого по проверці передано до [СБ].

06.07.45 р. чота “Л.” і чота “О.” відбули пропагандивний рейд до с. Сенькова [Новосільці Козицькі] в цілі освідомлення українського і польського населення. О год. 10-ій в домівці Народнього Дому переведено гутірку з населенням на тему польсько-українських взаємин. Присутніх було 140 осіб. Населення було дуже вдоволене. О год. 15-ій обі чоти відмашерували в своєму напрямі.

21.07.45 р. на Руське Село почала наступати польська банда в числі 60 осіб. Наші два рої СКВ зайняли становище понад Сян і почали відбивати банди. Бандити втекли, залишаючи чотирьох вбитих, з нашої сторони не було жодних втрат.

Дня 23.07.45 р. чота “К.” зробила рейд в напрямі с. Пикуличі. В дорозі стрінулася з большевицькими козаками, підчас чого вив'язалася мала перестрілка. По короткій перестрілці козаки, залишаючи два верхові коні враз з сідлами і два артилерійські з тачанкою, втекли. З нашої сторони втрат не було.

06.09.45 р. сотня “Б.” зробила напад на ВП в силі 250 людей, котре було на постою [в] с. Тисова. Напад тривав від год. 2-ої до 4-тої. Бій цей закінчився повним успіхом. Ворожі втрати: 20 вбитих, в тому числі один капітан і два поручники та 60 ранених і 2-ох зловлено живими в полон. Полонених по кількахвилинній пропагандивній промові звільнено. Здобуто: кулемет “Максима”, 3 МП, 2 кріси, 3000 шт. муніції крісової, 6 апаратів телефонічних, архів 6-ої сотні, 2-го куреня, 28 шт. плащів, 10 шапок, 2 коні і одно

сідло. Наші втрати: 3 стрільці і ком[андир] “Б.” легко ранені. Ворог не зумів спромогтися на протинаступ. Щойно о год. 5-ій прийшла підмога зі с. Кречкова. Тоді обстріляли село кулеметним і гранатометним вогнем, знаючи, що в селі нема нікого.

08.09.45 р. два рої СКВ під ком. “С.” зробили засідку на шосі Бірча – Риботичі. На засідку натрапили 4 авта (два особові, 2 тягарові), з тим, що четверте авто було віддалене від попередніх [на] 300 м. Вислід: знищено 3 авта цілковито враз із залогою, четверте авто осталося ненарушене. ВП четвертого авта зайняло становища і зачало відстрілюватись. В міжчасі почало під’їздити більше ВП. Засідка планово вицофала в наміченому напрямку. Кількість вбитих ВП невідома, лише від самих свідків можна було почути, що це була переселенча комісія з одним старшиною (ст[аршина] невідомий). Наших втрат не було.

10.09.45 р. чота “К.” зробила засідку на ВП в силі 25 осіб, тимчасом ВП було в силі 100 осіб і машерувало стрілецьким рядом. Чота відкрила кулеметний вогонь, половина ВП втекла, друга половина зайняла становища та відкрила вогонь. Втрати ворога: 3 вбитих, в тому числі один капітан, один поручник, двох тяжко-, ок[оло] 20 легко-ранених. Це зізнав один підстаршина ВП одному селянинові зі села Брилинці. [Наші] втрати: 2 легко ранені.

11.09.45 р. сотня “З[еновія]” зробила напад на ВП в силі 150 людей в с. Жогатин. Ворог був окопаний. Треба згадати, що ВП було також на постою в двох сусідніх селах: Явірник [Руський] і П’яткова [Руська] в силі двох сотень, маючи тяжку зброю: 4 гарматки, 3 курінні гранатомети, 3 тяжкі кулемети і 12 кулеметів ручних “Дехтярова”. Зайнято окопи, звідки ворог панічно втік. Щойно о год. 01:30 почали бити сильно з гарматок і гранатометів зі сіл Явірник [Руський] і П’яткова [Руська]. В міжчасі обстріляно сильним кулеметним вогнем ВП, запалено 7 хат, в яких згоріло багато муніції, зброї, бензина та курінний архів. О год. 2-ій сотня відступила на місце призначення. Ворожі втрати: 45 вбитих, між ними трьох старшин (капітан, що вів переселенчу акцію в трьох вище згаданих селах і два поручники), 50 ранених. Багато згоріло в хатах. Того самого дня о год. 4-ій ВП везло замасковано на п’ятьох підводах вбитих до с. Дильонгова [Дилягова]. Коло год. 8-ої рано позбирали вбитих [з] побоевища, поскладали на купу з тим, що військові уніформи постягали. Зігнали цивільних людей та сказали, що ці побиті – це “бандерівці”. Здобуто: один кулемет “Дехтярова”, 4 МП, 10 крісів, 2000 муніцій і один телефонічний

полевий апарат. Наші втрати: 2 вбиті, в тому куцевий оргмоб і 6 легко ранени[х] від гранатометних стрілен.

13.09.45 р. один рій СКВ зробив засідку на бірчанську міліцію, яка ходила з місцевими бандитами грабити село Липа. Вертаючи, цивільна банда в силі 6-ти, натрапила на нашу засідку. Бандитів зловлено живими, без одного стрілу. Награбоване майно враз з фірою і од[ним] конем віддано селянам зі села Липа, а бандитів передано в руки СБ. Міліція вернула другого дня іншою дорогою. Наших втрат не було.

19.09.45 р. два рої СКВ під командою “Я.” зробили засідку між селом Брижава і селом Воля Брижавська на 30 вояків ВП, котрі мали вертати з грабунку зі села Брижава. В міжчасі 5 польських вояків відлучилося від згаданих 30-х і почали прямувати в село Воля Брижавська, переходячи попри засідку. Засідка відкрила кулеметний вогонь, внаслідок чого вбито 4-ох на місці, 5-го тяжко ранено. Здобуто 4-ри кріси. Наших втрат не було.

25.09.45 р. год. 23-та пере[р]вано телефонічні драти Бірча – Перемишль на віддалі 500 м.

30.09.45 р. 4-ри стрільці з БСБ, ідучи на розвідку, стрінули 12 вояків ВП, внаслідок чого вив'язалась маленька перестрілка. Ворожі втрати: вбито 5-ох вояків. Стрільці БСБ вицофали на місце призначення. Наших втрат не було.

01.10.45 р. один рій СКВ зробив засідку на ВП в околиці с. Липа. У висліді – вбито 3-х вояків ВП (в тому – 2-х підстаршин) і 3-ох ранено. Рій відступив в наміченому напрямку. Наших втрат не було.

03.10.45 р. о год. 1-ій опівночі кур. “Б.” (мабуть пор. “Коник”) зробив відплатну акцію на 5 польських бандитських сіл: Дильонгова [Дилягова], Сельніца, Павлокома, Бартківка, Лончкі (тільки частинно), які постійно мордували та грабили мирне українське населення з доколичних сіл. Акція тривала до год. 3-ої. Бандити зі сіл Дильонгова [Дилягова], Сельніца і Бартківка ставили опір. Треба ствердити, що майже щодруга хата була озброєна. Ворожі втрати: спалено 4 села враз з майном і 5-те село Лончкі – частинно. Втрати в людях: 40 вбитих, з того – 10 втопилося в Сяні. В часі акції і по[завершенні], сказано населенню даних сіл за що то зроблено. Наші втрати: [...] вбитих і [...] легко ранених.

04.10.45 р. чота “С.” зробила відплатну акцію на польське село Тернавка. Ворожі втрати: спалено село враз з майном. Втрат в людях не було. Наших втрат не було. Того самого дня спалено деревляний міст на дорозі Бірча – Ісканя.

07.10.45 р. чота “Б.” зробила наскок на польську стежу в силі 15 людей, яка вертала зі села Воля Володжська. Вбито 2 коні, других 2 зловлено. Згинув один поляк і двох ранено, в тому – один старшина. Здобуто: 4 сідла, 2 кріси, 2 коні. Наших втрат не було.

13.10.45 р. два курієри переходили в справі налаштованні зв'язку. По дорозі напали на стійку ВП, яка здержувала курієрів. Курієри у відповідь віддали стріли, причому тяжко ранено стійкового, який о год. 8-ій помер. Курієри помандрували в своєму напрямку.

21.10.45 р. чота “О.” зробила наскок на сотню ВП, що стаціонувала в селі Сільці. Ворожі втрати: 10 вбитих і невідома скількість ранених. Здобуто: 2 гранатомети 82 мм, 21 шт. гранатометних стрілен, 4000 крісової муніції і архів сотні. Наших втрат не було.

24.10.45 р. чота “Б.” виконала акцію на польське село Залісся. У висліді акції спалено село Залісся. З нашої сторони один вбитий.

24.10.45 р. чота “З.” зробила засідку на шосі Бірча – Риботичі. На засідку наїхало дві підводи. Засідка відкрила по підводах вогонь. У висліді чого вбито [2]-ох і ранено 3 поляків. Здобуто: 2 підводи з кіньми, 10 плащів, 50 шт. білля, [30] консерв, 30 кг товщу та фіру хліба. Наших втрат не було.

У звіттовому часі спалено слідує виселені українські села Хирина, Хиринка, Купна, Холувичі, Мильнів, Кречкова, Вільшани, Рокшичі [Рікшиці], Тисова, Кописно, Трійця, Бориславка, Лодинка Гор[ішня], Сівчина, Котів, Рудавка, Крайна, Лімна, Малява, Березка, Бахів, Ісканя, Руське Село, Півхова, П'яткова [Руська]. Засянські українські села виселені ще на весну: Мацьковичі, Воля Мацьківська, Вапівці, Коритники. Спалено такі польські бандитські села: Дильонгова [Дилягова], Сельніца, Бартківка, Тернавка, Павлокома, Лончі (частинно), Війткова [Войткова] (40 хат), Залісся, Кузьмина.

Від кінця місяця жовтня акції переводжувані на терені над[райо]ну “Хол[одний] Яр” заподані є в оперативному звіті поодиноких відділів УПА, за виїмком акцій, що відбулись на терені 5-го р-ну, де СКВ діяло ще до кінця 1945 р.

Згадане СКВ перевело на своєму терені такі акції:

24.10.45 р. два рої одної із чот квартирували біля села М[онастирець], нараз впали стріли, ком[андир] з двома стрільцями пішов в напрямі стрілів, де стрінувся з 2 польськими вояками, які брали в лісі дерево і мали везти до Сянока. Обох польських вояків взято живими, розброєно і розстріляно, бо показалося, що оба вони були розвідниками. Протоколи і їх документи віддано СБ.

27.10.45 р. один польський вояк приїхав на вкраденому в Ліську військовому коні до с. М[онастирець], щоби його продати. Коня забрано, ніби для АК, а вояка звільнено. Був без зброї.

18.11.45 р. після проведення точної розвідки зроблено акцію на транспорт на станції Л[укавиця]. Транспорт цей охороняло 20 совітів. Зроблено 2 застави: від Сянока [та] Ліська. Перервано всі телефонічні дроти і дві групи, в числі 24, почали підсуватись до залізничного транспорту. Одна група посувалась вздовж штреки від Ліська і мала за завдання відтяти евентуальний відворот ворога від транспорту, який кватирував у вагонах, а якщо б зайшла потреба – взяти ворога в перехресний вогонь. Стійки не було. Тільки в вагоні було чути кашель. Двері були відкриті, там була стійка. У вагоні палилося, бо на даху вилітали іскри. Сам к-р “Ворон” [і] трьох автоматчиків почали підсуватись вздовж вагонів до відчинених дверей вагону, а решта, вразі потреби, мала відчинити вогонь. Ворожий стійковий почув з вагону шелест і завважив підсуваючихся. Крикнув: “Стой, кто есть!?” і дав стріл, а сам зачинив двері і почав перестрашено йойкати. Після його стрілу група, що була напроти вагону, відкрила вогонь, який ком[андир] здержав, бо в вагонах стало тихо. Ком[андир] зачав накликувати, однак з вагонів ніхто не відзивався. Група наших вояків підійшла до вагонів та стали відчиняти вагони. У одному з них знайдено [2] сов[єтських] підстаршин. Від них довідалися ми де є майно і почали виладовувати його. Оба підстаршини самі помагали при цьому. Підїхали приготовані вже наші три підводи і товар заладовувано. Від згаданих підстаршин розвідано, що вони, відвізши транспорт із Чехословаччини до сов[єтської] погранзастави, заосмотрені в ці харчі, які були на транспорті, вертали назад в Чехословаччину, тільки на станції в Лукавиці задержались, чекаючи на паровіз. Наших вояків вважали мабуть за акістів, бо в більшості розмовляли по-польськи. Мабуть зо страху, але до нас відносилися чемно. Просили, щоб і їм дещо залишити. Так і зроблено. Цивільних речей, а зосібна їхніх особистих, не забирали. Після заладування наших підвод большевики прикликали решту своїх вояків із другого вагона. Ранених між ними не було, бо вагон був панцирений. Говорити з ними не було часу. Ціла акція тривала 40 хв. Дано знак відходу та наші фіри відїхали, навантажені таким майном: 228 консерв, 50 кг цукру, 40 кг кави, 100 кг соли, 360 кг сушеної бульби, 100 коробок сірників, 60 кг ленчі, 2 коци, 20 м підшивки, 2 пари штанів. Скоро ми відїхали, підїхав панцирний поїзд зі Сянока.

[08].12.45 р. к-р “Ворон” з трьома стрільцями ішов до ліса по певним службовим справам. Проходячи через с. М[онастирець] о год. 13-ій несподівано стрінувся з [З]-ма вояками ВП, які організували в селі підводи до воження дров у Сянік. Польські вояки, заскочені, здалися, одначе від них забрано тільки набої та замінено у капрала ППШ на ППС, а самих польських вояків відпущено.

[09].12.45 р. СКВ під ком[андуванням] ком. “Ворона” знищило 2 мости від сторони с. Вільшаниця і міст б[іля] с. Руденка. Крім цього зрізано 25 телефонічних стовпів між тими обома мостами. У поляка з охорони штреки забрано одне ППШ. Перешкод зі сторони ворога не було. На умовлений знак цілість відступила з місця акції.

10.12.45 р. після знищення згаданих вище мостів відділ закватував в с[елі]. Частина стрільців відійшла вечером у терен, а 13 стрільців осталося в селі. [О год. 17-ій] і ця тринадцятка, машеруючи в інше село, ішла через с. М[онастирець]. З стрільців, між ними бунчужний, ішли спереду. Несподівано зустрілись із 10-ма поляками, які ввійшли в село прямо з ліса. Між ними були ті, яких 08.12.45 р. відпущено.

По короткій перестрілці наші відступили, а поляки в поспіху вицофали з села і то рікою попід ліс, бо наші хлопці хотіли їм замкнути відворот зі села. По нашій стороні втрат не було жодних, а по ворожій – один ранений.

17.12.45 р. наших 3-ох хворих стрільців між ними ройовий “М.” переходили через гостинець біля замку між селами М[онастирець] і З[агір’є]. Там наткнулись на 2 поляків ВП, що їхали підводою. На оклик: “Руки вверх!”, – поляки піддались. Їх розброєно, виписано посвідку на відібрану зброю і відпущено. В том[у] випадку наші стрільці наступали під фірмою АК. Здобуто одне ППШ і один російський короткий кріс.

20.12.45 р. 3 стрільців, які переходили в службових справах попри замок між селами М[онастирець] і З[агір’є] завважили, що їдуть якісь підводи. Залягли і дожидали, коли над’їдуть підводи. Над’їхало 2 підводи, а на них двох поляків з МО. Вони транспортували збіжжя з Ліська на Дубрівку Руську до млина. Підводи задержано і відпущено з товаром, а міліцистів стрільці привели до командира. Командир на підставі розвідчих даних м[у]сів скоро змінювати місце постою. І, не маючи відповідних людей для конвою підозрілих, стягнувши протоколи придержаних, – зліквідував їх. Здобуто: 2 кріси, 2 мундури і 2 пари взуття.

29.12.45 р. о год. 11-й зроблено засідку на гостинці Вільшаниця – Лисько під замком між селами М[онастирець] і З[агір'є]. Довго не ждали, як надїхало гостинцем 5 кінних поляків ВП, всі із ППШ-ами. На зазив: “Здатись” – поляки зловили за зброю і хотіли стріляти. На умовлений знак наші відкрили вогонь і по одній хвилині всі кіннотчики разом з кіньми зістали забиті. В поспіху, бо на гостинці вдень є постійний рух цивільних та військових, заладовано трупів на найближче проїзджаючу підводу, відвезено яких 250 м в ліс і там їх поховано. Зі здобутим майном підвідділ відступив в глибину ліса, де була решта нашого війська. Коли пізніше 7 наших вояків пішло на те місце, де оставлено трупів ВП, щоби їх закопати, – трупів вже не було, бо по вбитих конях, осталих на гостинці, надїхавше свіже ВП догадалось, що десь близько в лісі мусять бути людські трупи, пішли розтрільною в ліс і там, знайшовши своїх побитих товаришів, забрали їх. Після того ВП пішло в с. Монастирець, зрабовало 40 шт. худоби і силою прогнало зі села кого тільки зловили на стацію, як виселенців. Зі стації Лукавиця вивезено людей до Загір'є, побоючись нападу бандерівців, а звідтам під кордон до [Устія]нови. Совіти завернули всіх людей, кажучи полякам, що таких обдертих, обробованих, самих стариків та дітей не потребують, тимбільше, що люди не хотіли підписатись на виселення. Поляки звернули 4 шт. худоби, а 5 мужчин не випустили ще до сьогодні з Лиська. Побитим полякам зробили величавий похорон з промовами. Всі впавші на засідці поляки – це кінна розвідка. Один із них поруччик, один підпоруччик, один капраль, а прочі два документів не мали. Між документами мали нагороди і похвали від Сталіна та були учасниками большевицької партизанки. Здобуто: 5 ППС, 5 сідел з підкладами і один кантар, 5 мундурів, 5 пар взуття, 5 пар білля, документи і 431 зл[отий].

Під кінець місяця грудня 1945 р. згаданий відділ СКВ приділено: половину до відділу “У[дарник]-4”, а другу часть до відділу “У[дарник]-7”.

Слава Україні!

КВ

[Звіт з Тактичного Відтинка “Лемко”]

1. 24.01.46 р. к[оманди]рові вд. “Ударник-1” – “Дідикові”, що квартирував в лісі, донесено, що сталінські вислужники з ВП (Військо Польське) палять, рабують та мордують [...] мешканців с. Вислок Долішній (над Чехословацькою границею). К-р “Дідик” негайно нашкоджує план відсічі села, бере два пвд. та скорим маршем поспішає з поміччю рабованим. Однак польських горлорізів не застав уже в селі. Вони, гейби причуваючи щось, спалили 33 хати та замордували 5 невинних людей, попрямували до свого кубла [в с.] Яслиська. Та все таки вд. дістав їхню “дружину лончносьці”, 2-ох опричників вбив, а 7-ох ранив, без власних втрат, здобувши при тому 1 ППШ та 1 тел. апарат.
2. 25.01.46 р. ВП, що квартирувало в с. Буківсько (пов. Сянік) напало о год. 13-ій на с. Карликів і впротягу 45 хвилин спалило 11 хат і замордувало 15 наших селян. Квартируючі наші в[і]д[діл]и – 5 км від місць нападу. Наші вд.: “Ударник-1” під командуванням к-ра “Дідика” та вд. “Кармелюка” під командуванням к-ра “Бродича” негайно, по перших стрілах, стали посуватися скорим маршем із відсіччю нападеному селові. Польські опричники завважили підсуваючіся наші вд. та поспішно втікли. Все таки вд. “Ударник-1” вдалось схопити двох польських вояків, що проводили 3-ох наших селян на розстріл.
3. 31.01.46 р. ВП, wraz із большевиками, в силі 1000 вояків під командуванням генерала робили облаву на ліс “Хрещату” (над Чехословацькою границею). Облаву проводили при співдії танків. Перешукуючи ліс, натрапили на табор вд. “Ударник-1”. Окружені два рої з хорими, раненими та окружним лікарем пробилися крізь ворожий перстень, вбиваючи 1 сталінського горлоріза та кількох ранили, при власних втратах: 1 легкоранений.
4. 07.01.46 р. вд. “Ударник-2” (к-р “Орський”), “Ударник-4” (к-р “Бурлака”), “Ударник-6” (к-р “Яр”), “Ударник-7” (к-р “Ластівка”), під начальним командуванням заст[упника] КВ “Рена” к-ра “Коника”, перевели третю акцію на сильно укріплений ворожий пункт[т] м. Бірча, де під “опікунчі” крила грабницького ВП постачалась з цілого повіту їх бандитська та україножерна МО (Міліція Обивательська). Після майже восьмигодинного бою-облоги відділи були змушені

відступити, не здобувши міста. Все ж таки ворог поніс великі втрати, бо [мав] около 70 вбитих і вдвоє стільки ранених. Здобуто 2 кулемети, 1 машино[стрільну] пістолу, 13 крісів, 1 пістолу та 1 далековид. Власні втрати: 23 вбитих, в тому к-р “Коник”, к-р “Орський” та 22 ранених.

5. Щоб перешкодити насильному вивозові українського населення з-за “лінії Керзона” до ССРСР, вд. “Ударник-3” під командуванням к-ра “Біра” перевів на своєму відтинку такі акції: 1) дня 05.01.46 р. поважно ушкоджено мінматеріалами залізнодорожний міст на р. Сян на шляху Лісько – Гузеля. При тому вбито 2, а кілька ранено з охорони моста. При власних втратах – 3 легкоранені. 2) Того ж дня о год. 23:00 знищив телефонічну лінію на відтинку 2 км між Гузелями а Лучками [Лончками] (пов. Лісько). 3) 09.01.46 р. вимінував міст між Балигородом і Мхавою (над Чехословацькою границею) та знищив телефонічну лінію на відтинку 3 км. 4) 11.01.46 р. знищено в с. Гічва (пов. Лісько) 2 мости, муровану школу (де мало заквартирувати ВП), волосну канцелярію, звідки забрано спис укр[аїнського] населення та телефонічну лінію на відтинку 5 км. 5) 17.01.46 р. знищено вповні на шляху Балигород – Тісна (над Чехословацькою границею) 11 деревляних мостів і телефонічну лінію на відтинку 5 км. 6) Того ж дня о год. 23:00 знищено між Балигородом а Мхавою (над Чехословацькою границею) два мости, в тому – один новозбудований та телефонічну лінію на відтинку 25 км.
6. 19.01.46 р. вд. “Ударник-3”, враз із к-ром “Біром” брав участь у Водосвяттю в с. Середнє Велике (коло Балигорода). Около год. 10-ої донесено, що з с. Хотінь [Хоцень] в напрямі с. Середнє Велике посуваються ВП в силі 100 вояків. За[аляр]мований вд. зайняв становища. По 30-ох хвилинах ВП під охороною гранатометного вогню заатакувало [становища] і стало підсуватися до села. Вив’язався бій, у висліді якого розбито доценту сталінських вислужників, що хотіли перешкодити у Йорданському Богослужінні. Розгромлені недобитки польські почали відступати [...] в напрямі с. Хотінь [Хоцень]. Наш вд. переслідував ворога аж до с. Тисовець, без жодних власних втрат. ВП понесло такі втрати: 44 вбитих, в тому – 1 капітан і 1 поручник, невідомо скільки ранених і взято в полон 4 вояків, яких попереслуханні звільнено. Між іншими трофеями були й такі: 1 гранатомет калібру 82 мм, 3 кулемети, 8 ППС, 3 ППШ, 1

- снайпер[ський] кріс, багато муніції, 2 дальновида, компас, мапи, [коці], шинелі і інші дрібні речі, потрібні для вд.
7. 22.01.46 р. стрільці: “Вуж”, “Дуб” і “Відважний” під командою ст. вистуна “Л.”, з вишкільного почоту КВ, зістали заскочені в хаті на присілку Ченай біля с. Дзюрдзів (коло Балигорода). Однак не застрашилися переважаючої сили ворога (около 200 ВП) та прийняли нерівний [бій]. В героїській боротьбі всі чотири полягли, наносячи сталінським з[а]долизам такі втрати: 7 вбитих і 2 ранених. По бою командир відділу ВП сказав до своїх вояків: “Відзіце пшед собом звлокі правд[зівих] всіх багатуруф-бандеровцув. Гдиби їх тутай била сетка, то з нас ані еден не вишедл би з теґо живи”.
 8. 03.01.46 р. один із пдв. вд. “Ударник-4” квартирував у с. Ямна Горішня, Бірчанського [повіту]. О год. 06:15, коли, поснідавши, пдв. вицофував зо села до ліса, наскочи[ло] на нього ВП. Вив’язався бій. Окруженому пдв. прийшли на пом[іч] два інші пдв. того ж вд., що квартирували в лісі за с. Грузьова [Грузова]. Бій [роз]горівся на добре. Супроти переважаючих сил ворога, поодинокі пдв. стали відв’язувати[ся] в різних напрямках. У висліді бою ворог [зазнав] втрат: 16 вбитих і 14 ранених, при власних втратах: 11 вбитих, 9 ранених.
 9. Щоб перешкодити насильному виселюванні українського населення з-за “лінії Кер[з]она” до ССРСР, вд. “Ударник-4” під командуванням к-ра “Бурлаки” перевів на своєму відтинку [діяння], між іншим, такі акції: 1) дня 13.01.47 р. спалено муровані фільварки, де мало заквартирувати ВОП (Войско Охрони Пограніча) в [та]ких селах: Куп’ятичі, Сілець, Беренковичі [Берендовичі], Вусники [Гувники] – всі в Перемищині) та знищено міст у с. Вусники [Гувники]; 2) дня 31.01.46 р. перевів [акцію] на залізничну станцію Залуже на лінії Нове Загір’є – Лісько, Лукавиця. У висліді акції знищено: 2 муровані станційні будинки, 2 [...]бльоки з уладженням до замикання поїздів, 36 вагонів навантажених деревом, стаційний магазин, пивницю та роз’із[ди] в трьох місцях.
 10. 24.01.46 р. спец. відділ ВП в силі 120 чоловік напав на с. Завадка Морохівська (пов. Сянік) та сильно почав тероризувати і грабувати населення, змушуючи в той спосіб до виїзду в ССРСР. К-р вд. “Ударник-5”, що квартирував тоді з двома чотами в лісі “Ляс Буковскі” над с. Завадка Морохівська, незважаючи на малі власні сили, постановив дати нападеному селові негайну [від]січ. Скликав собі підчинених к[оманди]рів,

поприділював їм відтинки на[сту]пу, рисуючи плян наступу на снігу, та поодинокі групки рушили в наступ о год. 11:00. Наступ закінчився нашою перемогою о год. 14:00. Прогнано ворога, що відступив у напрямі с. Небещани, [...] відібрано частину награвованого у мирного населення добра та звернено власникам. Тим разом Завадка Морохівська була врятована. Ворог поніс втрати: 5 вбитих і 9 важко ранених; при власних втратах 1 вбитий. Здобуто на ворогові багато зброї, муніції та всякого майна, між іншими – 2 гранатомети калібру 82 мм, 30 ручних гранат, 5 крісів, 2 ПППШ, 3000 набоїв до рос. крісів, 47 гранатометних стрілен, 2 тел[ефонічні] апарати, 6 звоїв телефонічного дроту, 3 пари чобіт, черевики, коци, убрання, вози і інші потрібні речі для війська.

11. Щоб спинити насильне виселювання українського населення з-за лінії Кер[з]она до ССРСР, вд. “Ударник-5” під командуванням к-ра “Хріна” перевів на своєму відтинку [діяння], між іншим, такі акції: 1) дня 26.01.46 р. знищив на ріці Ославі біля с. Загір’є (пов. Лісько) залізнодоро[р]жний міст, ліквідуєчи при тому 3-ох ВП з охорони моста. В часі акції важко ранено ройового “Морозенка”, [якого] не вдалося забрати з собою з поля бою. Його забрало з собою ВП, яке по зриві прийшло в погоню за нашим вд.
12. 01.01.46 р. вдосвіта ВП в силі 300 вояків наскочило на два пвд. вд. “Ударник-1”, що квартирували в с. Ляхава (Бірчанщина). Пвд. [вицофував] в ліс пробоем, мали – 3 вбити і 5 ранених, при ворожих втратах – 4 вбиті та 4 важкоранені.
13. 11.01.46 р. рано ВП намагалося окружити вд. “Ударник-6” під командуванням к-ра “Яра” в с. Тростянець (Бірчанщина). Ворога від’язано та вицофано в ліс при власній втраті одного раненого.
14. 17.1.46. вд. “Ударник-6” квартирував у с. Пашова (пов. Лісько). Ранком ВП стало підсуватись до місць постою вд. Вд., заалармований стріляниною що вивязалася між власною стежою і ВП, вицофав до ліса. В часі нерівного бою нашої стежі з ВП згинув один стрілець, що окружений ворогами, розірвав себе гранатою. Другий стрілець зі стежі – ранений, залучив до вд.
15. 02.01.46 р. 8-ох большевицьких пограничників із погранзастави с. Папортного (Добромільщина), ідучи за слідами двох повстанців, що перейшли польсько-більшовицьку “гранічку”, перейшли аж до с. Ямна Долішня

- (Перемищина), де [зловили] одного стрільця з вд. “Ударник-7”. Квартируючий в поблизькому лісі вд. “Ударник-7” відбив свого стрільця, а большевиків прогнано аж до с. Ліщини.
16. 02.01.46 р. о год. 6-ій 22 большевицьких пограничників з-за “гранічки” наскочили на с. Вусники [Гувники] (Перемищина), де перебувало 3 стрільців вд. “Ударник-7” і двох стрільців СБ. Заскочені в хаті стрільці пробоем вирвались з оточення і подались до ліса в напрямі с. Конюш[а]. Большевики гнали за стрільцями аж до присілка Гелеха під Перемишлем, де щойно нашим вдалось відв’язатись від большевиків. В часі прориву загинув боєвик СБ – “Щур”.
 17. 09.01.46 р. пвд. “Ударник-7” під командою к-ра “Ворона” переходив залізничну лінію біля станції Лукавиця (коло Ліська). Його обстріляла СОК (Служба Охрони Колійовей). Тоді пвд., у відплату на це, вдерся на станцію. СОК втікла, а пвд. знищив 2 стільці, а 3 полеві телефонічні апарати забрав із собою та пішов далі в своєму напрямі. Йому перетяло дорогу ВП з м. Ліська, вив’язалась перестрілка, у висліді якої ВП мало 7 вбитих, а наші – 1 легко раненого.
 18. Щоб перешкодити насильному вивозові українського населення з-за “лінії Кер[з]она” до СРСР, вд. “Ударник-7” під командуванням к-ра “Ластівки” виконав на своєму відтинку між іншим такі акції: 1) один з пвд. під командою к-ра “Ворона” дня 24.01.46 р. знищив міст на р. Вільшаниця в с. Вільшаниця (пов. Лісько) на залізничному шляху Сянік – Самбір; 2) дня 29.01.46 р. знищено на залізничному шляху Сянік – Самбір міст на р. Середниця (пов. Лісько). Крім того спалено деревляний міст на шосе біля с. Вільшаниця (пов. Лісько) та понищено телефонічну сполуку в напрямі с. Стефкова (пов. Лісько); 3) дня 30.01.46 р. спалено 2 деревляні мости на шляху в с. Стефкова та один залізнодорожний міст біля того ж села; 4) дня 31.01.46 р. спалено один деревляний міст на шляху Ропенка – Ліщовате (пов. Лісько) та один міст на шляху Ванькова – Лукавиця (пов. Лісько).
 19. Вд. к-ра “Мирона” дістав наказ за всяку ціну спалити муровані будинки в с. Тісна коло Балигорода, а зосібна покарати тамтешню МО, що постійно робила наскоки на дооколичні села, грабила, побивала та арештовувала невинних селян. Перший наступ дня [10].01.46 р. на с. Тісна к-рові “Миронові” не вдався, станиці МО не здобуто. Ворог, сильно укріплений

та маючи добрі становища до оборони, відбив усі наші атаки, зосібна годі було здобути ворожий бункер, що містився на ключовій позиції при підході до станиці МО. Вд. аж над раном о год. 3-ій відступив враз із одним своїм вбитим і 2 раненими. Все-таки ворог мав 1 вбитого та кількох ранених. Здобуто: 10 крісів, 2 ППШ, призначені під постій ВП. По тому зтяжному бою на другий то[ді] день МО втікла з с. Тісна. К-р “Мирон” використав нагоду [піти] з вд. дня 13.01.46 р. до с. Тісна, розмінувавши мінні поля, що були навкола бункера та станиці МО, знищив бункер, станицю МО та спалив 13 будинків, що могли помістити в собі один курінь війська, при тому відібрано від [польського] місцевого населення 2 кріси, 400 шт. крісової муніції та 60 шт. набоїв до ПТР.

20. Щоб перешкодити насильному вивозові укр[аїнського] населення з-за “лінії Кер[з]она” до ССРСР, вд. к-ра “Мирона”, між іншим, перевів такі акції: 1) дня 21.01.46 р. та 22.01.46 р. спалено 4 мости біля с. Тісна та два мости на р. Солинка в с. Довжиця (пов. Лісько); 2) в днях 23, 24, 25 і 26 січня 1946 р. спалено 24 мости по дорозі Ступосяни – Беріжки [Беріжок] – Устрики [Горішні] та на дорозі Дверник – Береги – Ветлина – Смерек (Балигородщина); 3) 28.01.46 р. спалено 5 мостів по дорозі Суковате – Кальниця – Середнє Велике (Балигородщина).
21. 30.01.46 р. рій вд. “Мирона”, везучи харчі для вд., наїхав на засідку ВП в с. Суковате (Балигородщина). Вив’язалась стрілянина, у висліді якої рій прогнав [засівших] сталінських задолизів і повіз харчі у своєму напрямі.
22. Щоб перешкодити насильному вивозові укр[аїнського] населення з-за “лінії Керзона” до ССРСР, вд. “Ударник-1” під командуванням к-ра “Дідика” на своєму відтинку [діяння], між іншим, перевів такі акції: 1) дня 05.02.46 р., враз з вд. “Кармелюка” під командуванням к-ра “Бродича”, знищено один деревляний міст на сухопутньому шляху Команьча – Сянік один залізнодорожний міст, на шляху Загір’є – Команьча (пов. Сянік). Того ж дня висаджено збірник води та знищено [зворотниці] на залізнодорожній станції Щавник [Щавне] (пов. Сянік).
23. 22.02.46 р. один із пвд. вд. “Ударник-1” зробив між с[е]лами Кам’яне і Полонна (пов. Сянік) засідку на польських грабіжників з під [знаку] ВП, що вертали з награбованим у мирного населення добром у с. Куляшне. У висліді засідки

- вбито 5 грабіжників, а одного важкораненого та двох здорових взято в полон. По уділенні медичної помочі раненому, та переслуханні, всіх трьох полонених звільнили. В тій засідці вд. здобув: 2 кулемети, 6 крісів, муніцію, черевики, шинелі.
24. Крім боротьби з офіційними поневолювачами укр[аїнського] народу, УПА мусить ще й захищати свій народ перед звичайними злодіями, бандитами, що спокійно жи[рували на] населенні на його рідній землі. І так, [напримір], 12.02.46 р. 2 рої з вд. “Ударник-2” по наказу свого командира прийшли до с. Павлокоми (західна Бірчанщина), щоб зловити бандитів, що грабили, мордували [селян] у с. Павлокома. Наші рої оточили дві хати, де мешкали польські і [мішані] родини і де сподівано могли скритись грабіжники. І дійсно, в одній хаті, де світилося, стрільці зобачили через вікно [із зброєю] цивільних людей. Виваливши двері, стрільці без опору зловили 5 бандитів, відбираючи у них 3 кріси та відвели до свого командира. Знайдених 3 шт. худоби і 3 коні віддано покривдженням.
25. 22.02.46 р. ВП напало на с[ела] Яблониця Руська і Грушівка (західна Бірчанщина) та грабили мирне укр[аїнське] населення. По-наказу к-ра “Громенка” вд. “Ударник-2” поробив засідки, щоб покарати грабіжників, як ті будуть вертати з награбованим майном до свого грабіжницького кубла [в] с. Вітрилів за р. Сяном. О год. 15:00 почали грабіжники переправлятися через р. Сян. Наші пвд. відкрили по них вогонь. Грабіжники втікли, забираючи з собою 38 шт. худоби. Сталінські задолизи оставили на полю бою 7 вбитих та забрали з собою 20 ранених.
26. 24.02.46 р. 10-ох бандитів з ВП йшли на новий грабунок до с. Явірник Руський (Бірчанщина). По дорозі наткнулись на квартируючий у лісі вд. “Ударник-2”. Вд., підустивши близько, відкрив вогонь, вбиваючи 1 підпоручника і 1 капрала. Решта панічно втікли за р. Сян.
27. 16.02.46 р. на засідку вд. “Ударник-3” між с[елами] Довжиця – Бук (Балигородщина) наїхала фіра з 5 вояками ВП. У висліді короткої перестрелки 4 ворогів взято в полон разом із зброєю (1 кріс, 1 ППС і 2 ППШ), а одному раненому вдалось втечи. Зловлених по переслуханні звільнено.
28. 02.02.46 р. на квартируючий вд. “Ударник-4” в с. Радева (пов. Лісько) напало ВП з ціллю зліквідувати в[і]д[діл]. Обставивши село заставами, сталінські вислужники почали

обстрілювати з гармат і гарматометів ліс, що лежить на південний захід від с. Радева, замикаючи тим способом відворот в[і]д[діл]ові до ліса. Вд. пішов на північ відкритим тереном, проби[ва]ючись крізь ворожі застави. Крім 2-ох ранених (в тому – к-р вд. “Бурлака”) та втраченої муніції, вд. вийшов ціло з оточення.

29. 10.24.46 р. о год. 3-ій вдосвіта вд. “Ударник-4” вимінував газову будку коло с. Лучичі (біля м. Перемишль). Запалений газ горів від год. 3-ої до 11-ої. В цей саме час, той же вд. запалив по кілька хат (що з них насильно вивезено укр. населення до ССРСР) вздовж польсько-більшевицької “гранічки” в таких с[елах] Молодовичі, Куп’ятичі, Даровичі (Перемищина). В той спосіб заманіфестовано солідарність УПА, що оперує на захід від “лінії Керзона” з бойкотом горезвісних сталінських виборів в Верховну Раду ССРСР.

30. 16.02.46 р. рано приїхало 20 ВП до с. Загутинь (пов. Сянік) забирати майно, залишене насильно вивезеним до ССРСР населенням. К-р “Хрін” вислав один із своїх пвд. з наказом прогнати грабіжників. В [ході] перестрілки вбито 2 [з] ВП, а 1-го взято в полон, решта втікла до Сянока. Здобуто 5 пар коней з фірами. Полоненого по переслуханні звільнено. Тому, що в терені була досить велика сила ВП, можна було сподіватись наскоку на вд. К-р “Хрін” [запровадив остру] поготівлю та змінив місце постою. До ліса не можна було вже піти, бо там було вже ВП, яке інші малі ліски обстрілювало вже з кулеметів. Тому вд. зайняв оборончі становища на горах біля с. Морохів. О год. 12:30 завважено, що ворог великими силами посувається в напрямі вд. з трьох сторін: з ліса, з с. Небещан та з с. Поража. Около год. 13:00 розпочався завзятий бій, що тривав зо змінним щастям аж до год. 17:45. Сили ворога начислювали: 150 вибранців із 34 полку піхоти, [70] вояків “з лончносці” та 30 вояків з залоги станції. Бій закінчився нашою побідою. Поляки розбіглися, залишаючи 24 вбитих. Крім того, ворог мав 35 ранених, [6] взя[то] в полон. Між ними було 4-ох цивілів. По переслуханні звільнено лише раненого капрала, а всіх інших передано до СБ, бо вони були учасниками мордів у с. Завадка Морохівська.

до точ[ки] 11. 2) дня 25.02.46 р. виміновано залізничу станцію в с. Мокре (пов. Сянік) та хату, в якій перед тим квартирували недобитки 34 полку піхоти. При тому вбито

- двох із охорони станції та здобуто: 1 кулемет, 1 снайпер-кріс, 200 кріс[ової] муніції, 3 телефонічні апарати й харчі.
31. 27.02.46 р. о год. 14:00 около 100 ВП їхало підводами через с. Волиця (пов. Сянік) до с. Буківсько, щоб на другий день виселювати с. Прибишів. Вд. “Ударник-5” підсунувся яром аж під дорогу маршу ворога. К-р “Хрін” наказав двом роям, щоб вони наскочили на останні підводи та старалися зловити чим більше живими ворогів. Решта вд. мала завдання відгородити вогнем передні від задніх фір, якби ті перші хотіли йти з помочю заднім. План цілковито вдався. Наші рої, мимо ворожого опору, взяли 7 в полон, між ними 1 п[ід]поручник, к-р гранатометів та 1 хорунжий і 2 каптали. По переслуханні звільнено тільки 3, а 4-ох передано в руки СБ – бо виказалось, що вони учасники мордів укр[аїнського] мирного населення в с[елах] Карликів, Вислок [Великий], Завадка Морохівська. Власних втрат не було, а до того здобуто: 5 крісів, 2 ППШ, 1 пістолу і 5 коней.
32. 28.02.46 р. о год. 7-ій рано ВП в силі 250, використовуючи сильну мряку, окружило вд. “Ударник-5”, що квартирував в с. Кам’яне (пов. Сянік). Вд., залярмований стрілами свого зорця, в одній секунді (остре поготівля було вже від год. 3-ої) вибіг на зазделегідь заплановані оборонні становища. Бій був затяжний та тяжкий. Поодинокі пвд. мусіли пробиватись крізь густі ворожі застави. А все таки, наші пробилися крізь ворожий перстень при власних втратах – двох важко ранених, що забрано таки з собою, завдаючи сталінським задолізам втрат 20 вбитими і 30 ранених. В бою відзначились: стр. “Саранча”, кул. “Русалка”, к-р “Боксер”, к-р “Цяпка”, “Ігор” і зв’язковий “Оріх”.
33. 19.02.46 р. о год. 23:30 3 стрільців із бунчужним вд. “Ударник-6” везли санками харчі до вд. На дорозі Креців – Добра (західна Бірчанщина), [із-за] сильної сніговії, наїхали їздці ВП прямо аж на коні наших саней. Наші, зорієнтувавшись, відкрили перші вогонь по ВП, яке втікло. При тому зістав один наш стрілець забитий.
34. 03.02.46 р. ВП в силі 350 заквартирувало в с[елах] Сенькова [Новосільці Козицькі] й Війткова [Войткова] (Перемищина). Устійнено, що це ВП має правдоподібно слідуючого дня напасти на с. Грузьова [Грузова]. К-р “Ластівка” рішив зо своїм вд. “Ударник-7” не допустити до цього. В тій цілі дня 04.02.46 р. о год. 4-ій рано поодинокі пвд. порозходились на їм

призначені відтинки. Два пвд. під командою к-ра “Журавля”, ідучи до їм призначених місць, зайшли між ворожі застави в ліску біля присілка Тура коло Горішньої Грузьови [Грузови], з цього виходить, що ВП через ніч постягалось сюди, підготовляючи наскок на старий табор вд., що був коло присілка Тур’є. К-р “Журавель” зорієнтувався скоро в ситуації та дав наказ прориватися навіть малими групами з ворожого оточення. То тут таки припадало до тяжких боїв. На одному відтинку дійшло до одногодинного рукопашного бою. В тому місці до раненого й ослабленого кулеметчика “Марця” підійшов “подпоручник” та хотів йому забрати кулемета і кулеметчик-герой, останками сил, ранить “подпоручника” та, в тій хвилі, паде прошитий ворожими кулями. Знов в іншому місці була така сцена: ранений кулеметчик останками сил дотягається до яру, заховає кулемета, а сам, відбезпечивши, гранати чекає на ворога. Коли поляки його оточили, зриває гранату, при чому, вбиваючи 4 ворогів, сам гине. Мимо переважаючої вп’ятеро сили ворога підвідділи визволи[ли]сь з ворожого оточення та дійшли до збірного пункту. При тому ворог мав: 20 вбитих і 6 ранених; при власних втратах: 5 вбитих і 4 ранені.

35. 11 лютого 1946 р. вд. “Ударник-7” знищив великий мурований будинок в с. Новосілки (Перемищина). Перед знищенням, у добрий спосіб, випрошено МО, що мала в тому будинку свою станицю, розброюючи її. Будинок цей знищено, щоб не заквартирувало [у ньому] ВОП (Войсько Охорони Пограніча). Від МО забрано: 11 крісів, 2 ППШ, 1 ППС, 30 ручних гранат та 2000 шт. муніції.
- до точ[ки] 20.* 4) дня 01.02.46 р. спалено 10 мостів по дорозі Смерек – Довжиця (Балигородщина); 5) дня 03.02.46 р. знищено телефонічну лінію Довжиця – Смерек та заторосовано на відтинку довгому на 600 м дорогу Ветлина – Смерек (Балигородщина); 6) дня 04.02.46 р. спалено 5 мостів по дорозі Мхава – Кельчава – Кальниця (Балигородщина).
36. 18.02.46 р. 1 рій вд. “Мирона” завважило ВП та стало йти за його слідом. Рій в певному місці замінував свій слід і пішов далі в ліс. Сталінські собаки налізли на міну та заперестали погоню. Внаслідок вибуху згинуло 2 сталінських вислужників і одного раненого вороги забрали з собою.
37. 21.02.46 р. о год. 12-ій банда ВП в силі 60 в’їхала в долішній кінець с. Березка (пов. Лисько) та, грабуючи господарство за

господарством, посувалася в горішній кінець того ж села. Коло однієї з хат наступило ВП на заставу вд. “Кармелюка” та обстріляло її. Вив’язалась перестрілка. Бандити панічно втікли з села. Наші зловили живим одного старшину ВП, якого передано СБ. Від запальних куль згоріла одна хата. Під вечір того ж дня поляки стягнули більші сили та хотіли помститися на мирному населенні с. Березка. Вд. “Кармелюка”, заздалегідь приготований до цього, не допустив ВП до села так, що пізно ввечері ВП супроти вогню нашого вд. [вернулося] до своїх “леговиськ” в Балигороді й Лісько.

до точ[ки] 22. 2) дня 05.3.46 р. виміновано 1 бетоновий міст в с. Карликів (Балигородщина) на шляху Петрова Воля – Полонна, 4) дня 18.03.46 р. знищено в с. Щавне (Балигородщина) паровий тартак, який достарчав матеріалів на відбудову понижених нами мостів.

38. 12.03.46 р. один з пвд. вд. “Ударник-1” квартирував в с. Вислок Долішній (Балигородщина). Коло год. 8-мої донесли зірці, що від сторони с. Мощанець іде 120 ВП. Пвд., не можучи приймати бою в селі, вицофав і зайняв становище на узбіччю гори над селом. Коли сталінські висулужники почали стріляти до втікаючих селян, пвд. відкрив по нападниках сильний вогонь й сталінські задолизи панічно втікли, залишаючи 4 вбитих. З замішання, яке повстало в час стрілянини, скористав один господар, що його встигло арештувати ВП, й втік з рук сталінських людоловів.

до точ[ки] 22. 3) дня 15.03.46 р. знищено міст на р. Ослава в с. Туринське (Балигородщина). Нищення мосту відбулось з боєм, який мусів звести вд. з ВП, що в той час ішло до с. Туринське.

39. 19.03.46 р. приїхала до с[іл] Морохів і Мокре (пов. Сянік) виселенча комісія в асисті 2 сотень ВП, узброєних у 2 гранатомети, кулемети, а на станції Морохів оставлено панцирні вагони з чотирма “Максимами”. “Військо” це почало бити селян та силою зганяти на станцію, звідки мали відвезти їх до станції Загірє. Недалеко квартируючий вд. “Ударник-[1]”, получившись [з вд....], постановив перешкодити цьому “добровільному виїздові” укр[аїнського] населення з-за лінії Керзона до ССРСР. Біля год. 11-ої об’єднані відділи рушили після уложення плану до наступу проти сталінських людоловів. Щойно о год. 18-ій пвд. вернули на збірний пункт. Цим довготривалим боєм перешкодили вивозові укр.

населення з с[іл] Мокре і Морохів. Ворог мав 5 вбитих і багато ранених. Одного ВП взято в полон. Наші втрати: 1 вбитий та 2 ранених з вд. “Б[...]” і 2 ранених з вд. “У[дарник]-1”. Здобуто: 2 кулемети з дисками, 3 кріси, 1 ППС, гранати, муніцію і інше. Знищено 1 льокомотиву.

40. 20.03.46 р. польські вояки погранзаств із с[іл] Команьча, Лупків, Радошиці і Воля Мигова дібрались у м. Яселко [Ясель] (над Чехословацькою границею). Вояки ці вбивали та грабили безвинне населення і так, наприклад: в с. Поляни Суровичні ограбили багато господарств і вбили 9 селян, а в с. Вислок Долішній вбили 7 селян та спалили 32 хати. Саме той момент, коли всі грабіжники-бандити були разом, рішив використати к-р “Хрін”. Але [в] його вд. “Ударник-5” було ще замало сили проти так великої ворожої сили. Тому він порозумівся з к-ром вд. “Ударник-1” та вд. “Мирона” та разом уложили план наступу. О год. 06:45 поодинокі пвд. рушили на призначені їм відтинки. Розгорівся бій. Бій короткий, одногодинний, але острій, нагальний. Ворог поставив сильний опір. О год. 07:35 втихли стріли. Недобитки панічно втікали. Наші відділи осягнули величезний успіх. Сталінських задолизів впало немало: 24 вбитих, 6 ранених і 79 полонених. Між полоненими – 2 поручники, 5 подпоручників, 1 хорунжий і 32 капрالی; при власних втратах – 2 легкоранених, здобуто: 2 гранатомети із 120 стрільнями, 8 кулеметів, 15 крісів-снайперів, 64 кріси, 40 ППШ і ППС, 1000 шт. крісової муніції, 10 бунтів телефонічного дроту, шинелі, коци, куфайки, вз[уття], різного рода харчі, 7 коней з 2 возами та архів штабу. В бою визначилися: к-р “Хрін” та стрільці: “Чайка”, “Топір” і “Довгий”, всі з вд. “Ударник-1”.
41. 23.03.46 р. к-р вд. “Ударник-1” – “Дідик” ствердив, що серед польських погранзаств [в]здовж словацької границі повстала паніка. Їхні недобитки опустили свої станиці та скупчились в с. Лупків (над словацькою границею). Цей момент к-р “Дідик” використав та пішов із своїм вд. до с. Команьча (через словацьку границю), де містилась команда кількох погранзаств, щоб понищити всі будівлі, що були опорними пунктами ворога. По виставленні застав, розпочато акцію. П[ер]едовсім знищено всі залізнодорожні будинки, будки та 40 вагонів на станції Команьча. Опісля спале[но] військові комори, будинок МО, молочарню, 4 дерев'яні мо[сти] на залізнодорожному шляху, 1 дерев'яний міст на шосі [...]віллі

та фільварок на присілку Бірча. В слідоуючу ніч виміновано: в'їздову і виїздову зворотницю, водокачку, водопомпи та залізний міст – все на станції Команьча. В час тої акції недобитки ВОП-у не ставили жодного опору, а 2 вагонами втікли до с. Лупків. Перед спаленням кошар та інших об'єктів, вд. забрав великий канцел[я]рійний та господарський інвентар і великі запаси харчів.

42. На двох своїх успішних акціях, проведених в днях 20 і 23 березня 1946 р. проти польських пограничників над словацькою границею, відділи утім не заперестали гонити за рештками ВОП. Вони хотіли дощенту знищити польських горлорізів із погранстанцій: Команьча, Воля Мигова, Радошиці, Лупків. Ці бандити немало награвували майна та не одного невинного українця замордували. А останньо ще й почали брати активну участь у примусовому виселюванні українців з-за “лінії Керзона” до СРСР. Тому к-р “Дідик”, довідавшись дня 25.03.46 р., що недобитки зо згаданих погранзастав збіглись до с. Лупків, злучився з двома БСБ і постановив вдарити на них в їхньому лігві – Лупкові. Після уложеного плану поодинокі групи вирушили дня 26.03.46 р. о год. 00:30 на свої призначені відтинки. Біля год. 01:30 розпочався бій, що тривав до год. 04:30. Наближався день. Ворог в силі 180 [ВОП] запекло боронився в своїх бункрах та міг все ж дістати поміч навіть зо Сянока. Тому к-р “Дідик” наказав вицофувати. Поодинокі пвд. [приблизно] з 5-ма своїми раненими вицофали до своїх баз. Та к-р “Дідик” [надав] за [виграну]. Коли постав сумерк вислав скріплену стежу устійнити про ворожі розміщення. Стежа наткнулась на польську заставу, яка панічно втікла, думаючи що це вже знову нова бандерівська атака. Зчинилась паніка серед “відважних” ВОП-івців і вони, користуючи, що саме тоді приїхав поїзд з Чехословаччини, заладувались поспішно до поїзду та втікли до Чехословаччини. Там, на своє оправдання, сказали, що за ними гонить ціла дивізія “бандерівців”, яка розбила вже цілу дивізію ВП. Супроти такого стану вд. “Ударник-1” ввійшов без жодних [перешкод] в с. Лупків та знищив будинок ВОП, залізничну станці[ю], [тори] між тунелем і станцією, в'їздову і виїздову зворотницю та водокачку.
43. 29.3.46 р. приїхало 150 ВП до с. Ославиця (над Чехословацькою границею) та почало в нещадний спосіб грабити населення. Вд. “Ударник-1”, довідавшись про те, зробив засідку та, як

грабіжники вертали з награваним майном, привітав їх вогнем. Спаніковані сталінські задолизи, залишивши награване майно, втікли в напрямі с. Радошиці. Залишене майно звернено власникам. Цілий час і в час грабування мирного населення й перестрілки з нашою засідкою – кружляв розвідний літак, який цілий час порозумівався ракетами з “наземними грабіжниками”.

до точ[ки] 5.6) дня 07.03.46 р. знищено великий деревляний міст на р. Солинка біля с. Вовковия (пов. Лісько). Той же самий пвд. знищив два менші деревляні мости по шляху – Березка – Вовковия; 7) дня 08.03.46 р. на шляху Гічва – Березка (пов. Лісько) знищено два малі мости та дерево, приготоване на відбудову попередньо знищеного моста по р. Гочівка в с. Гочев [Гічва].

44. 09.03.46 р. в с. Воля Матіяшова (пов. Лісько) квартирувало два наших вд. “Ударник-3” і вд. “Кармелюка” під командуванням к-ра “Бродича”. Пізно вечером, бо аж о 19-ій годині – донесено, що від сторони с. Березка машерує якесь військо. За якийсь час у долішньому селі почулись стріли. Стверджено, що це ВП ловить людей та стріляє за втікаючими. Мимо великої темно[ти], відділи атакують сталінських людоловів і починається бій. З того користують заловлені селяни і втікають. Бою довго наші відділи не могли провадити, бо так було темно, що на кілька кроків нічого не можна було бачити. Наші вд. вицофали, але все таки ВП мало 18 вбитих, а власні втрати – 1 вбитий.
45. На день 30.03.46 р. сподіваний був вивіз населення з сіл Лукове й Середнє Велике (Балигородщина). К[оманди]ри відділів “Ударник-3”, “Ударник-5” і к-р “Мирон” рішили, за всяку ціну, перешкодити тому вандальському вивозу укр[аїнського] населення з його прадідівської землі в ССРСР. Вже о год. 4-ій рано поодинокі пвд. були на призначених їм відтинках. А о год. 05:30 зірці донесли, що ВП в силі 200 вояків розстрільно посуваються до с. Середнє Велике. Перші привітали вогнем ворога застави вд. “Ударник-1”. По короткому часі розгорівся бій на всіх відтинках. Ситуацію скомплікувало це, що від сторони с. Кальниця стали наступати свіжі сили ворога, був [це] 32 полк в числі 460 вояків. Бій затягнувся на добре. Це ж [вже ворога] – 600 ВП – узброєне по-зуби, включно з гранатометами. Але геройські повстанці дали собі раду й з тим. Місцями приходить до рукопашного бою, взаємно здирали собі плащі та обкидували себе ручними гранатами. Дуже в скрутному положенні знайшовся к-р

“Вітер” зі своїм пвд. Але не тратить рівноваги духа геройський к-р. В найскрутнішій ситуації пригадав собі, що знає умовлені знаки ворога (довідався від заловлених перед тим полонених). Вистрілює білу ракету та наказує стрільцям махати шапками з права на ліво. Ворог перестав стріляти і геройський командир виводить своїх стрільців з ворожої лютні. У висліді бою ворог втратив : 106 вбитими, 15 ранених та 8 взято в полон. Між полоненими було: 1 підпоручник, 1 хорунжий і 4 капрالی. Наші втрати: 7 вбитих і 6 ранених. Здобуто 3 ППШ, 1 далековид та теренові карти.

до точ[ки] 9. 3) дня 12.03.46 р. враз із вд. “Ударник-7” знищено копальняні споруди ропи нафтової в с. Тирява Сільна (пов. Лісько). В час нищення вив’язалась перестрілка, у висліді якої був по нашій стороні один вбитий.

46. Дня 21.03.46 р. відділи “Ударник-4” і “Ударник-7” зробили засідку в околиці села Улуч [Улюч] (пов. Лісько) на польських грабіжників, що квартирували в той час у с. Тирява Сільна. Біля год. 12-ої завважено около 30 ВП, що посувалося до с. Улуч [Улюч]. Одна із наших засідок привітала ворога вогнем. Ворог втік, залишаючи 14 вбитих та заловлено 1 в полон (хорунжий, заст[упник] довудци баталіону, т[ак] званий “політични”). Власні втрати – 1 вбитий. Здобуто: 1 ППШ, 1 ППС і 1 коня з сідлом.

до точ[ки] 11. 3) дня 11.03.46 р. знищено 2 мости між сс. Посада [Ліська] і [Биківці] (пов. Сянік) та около 4 км телефонічної лінії; 4) дня 12.03.46 р. один пвд. знищив між сс. Мокре – Височани (пов. Сянік), по залізничному шляху, 3 мости, вимінувано зворотниці та розкручено шпали на відтинку 1 км, а інший в тому самому часі на відтинку Мокре – Тернава знищив 3 мости, вимінував зворотниці та розкрутив шпали на трасі в 1 км.

47. 10.03.46 р. повідомлено вд. “Ударник-5”, що до с. Чашин (пов. Сянік) прийшло 30 УБ-істів та граблять і ловлять до ВП людей. К-р “Хрін” висла два пвд., щоб прогнали ворога. “Відважні” УБ-істи завважили підсуваючіся підвідділи та панічно втекли, залишаючи пограбоване майно та зловлених людей. Пвд. погнали в погоню, у висліді чого зловлено одного вояка, якого по-переслуханні відпущено.

48. 16.03.46 р. на заставу вд. “Ударник-5”, що квартирував у с. Сенькова Воля, налізло 20 ВП. Застава привітала ворога вогнем [...], після того о год 14-ій інша застава вд. повідомила

телефонічно к-ра “Хріна”, що в їхньому напрямі іде ВП в силі около 70 вояків. К-р дав наказ вистрілити кілька разів з гранатометів. Поляки панічно втікли від цільних пострілів наших гранатометів, забираючи з собою 4 важкоранених.

49. 26.03.46 р. зрана розвідка донесла, що [до] сіл Куляшне і Височани (пов. Сянік) приїхало около 200 ВП та в немилосердний спосіб граблять населення. К-р “Хрін” і к-р “Мирон” скликали наради к[оамнди]рів своїх пвд. та уложили плян наступу на польських грабіжників. О год. 10:40 всі пвд. відходять на свої відтинки. Після короткого, але завзятого бою вд. “Мирона” прогнав нападників зо с. Височани. Ворог втік до с. Куляшне. Під прикриттям вогню наших гранатометів відділи наступають на с. Куляшне. Наші гранатометники кілька разів змінювали становища, щоб краще підтримати наступ наших відділів. О год. 16:30 бій закінчився. Сталінські грабіжники втратили: 31 вбитих, 40 ранених і 9 полонених, при власних втратах – жодних. Здобуто: 1 гранатомет із 40 стрільнами, 6 кулеметів, 800 шт. кулевої муніції, 1 пістолу, 1 радіостанцію, 3 шаблі, ладівниці, [паси] і інше. Між вбитими був 1 большевицький майор, якого знайдено біля одної хати в с. Куляшне повішеного. Кажуть, що сам повісився?
- до точ[ки] 18.* 5) дня 01.03.46 р. один із пвд. [знищив] 2 деревляні мости на шляху Семушова – Тирява Сільна та паром із ливною на переправі через р. Сян у с. Тирява Сільна; 6) дня 02.03.46 р. знищено ще один міст на тому ж шляху; 7) дня 03.03.46 р. знищено два мости на шляху Сянік – Тирява Волоська та зроблено сильні перешкоди зрізаними деревами на серпантині, на горі т. зв. “Солоне”; 8) дня 09.03.46 р. один з пвд. разом із БСБ знищив 1 міст на залізничній лінії Сянік – Самбір в с. Стефкова (пов. Лісько). В час акції панцирний поїзд сильно обстріляв пвд., але без втрат для наших.
50. 05.03.46 р. один із пвд. вд. “Ударник-7” зробив засідку на около 40 ВП при шляху Семушова – Тирява Сільна (пов. Лісько), що провадили зграбовану корову. По короткому обстрілі ворог втік, залишаючи корову та 4 вбитих. Корову звернено власникові.
51. 03.03.46 р. на засідку вд. “Мирона” при шляху Яселко [Ясель] – Мощанець (Балигородщина) наїхало 6 вояків ВОП. По короткому вогні вбито 1, а 5 взято в полон, яких по-переслуханні звільнено. Здобуто: 2 кріси, 2 ППШ, 1 ППС, 200 шт. муніції до ППШ.

52. 11.03.46 р. засідка вд. “Мирона” при шляху Риманів – Яслиська (Балигородщина) зловила без стрілу 1 поручника та 1 підпоручника з ВОП. При зловлених знайдено тайні документи. Здобуто 2 пістолі і 30 шт. набоїв до них та різного товару на 10000 зл[отих], що було власністю “Спудзельні” в Яслиських.
до точ[ки] 20. 7) дня 12.03.46 р. знищено міст на р. Вислік у с. Синява (Балигородщина); 8) дня 13.03.46 р. знищено 2 мости на шляху Рудавка Риманівська – Паствиська (Балигородщина). Один з тих мостів був бетоновий 1 кл[асу], а другий деревляний.
53. 16.03.46 р. на засідку вд. “Мирона” наїхав верхи поручник з ВОП зо справ політичних. Тому, що на оклик: “Стій!”, намагався втікати, його застрілено. Здобуто пістолю і коня з сідлом.
54. Щоб перешкодити примусовому вивозуванні укр[аїнського] населення з-за “лінії Керзона” до СРСР вд. “Кармелюка” під командуванням к-ра “Бродича” перевів такі акції: 1) дня 22.03.46 р. знищено телефонічну лінію Ветлина – Струбовиська (Балигородщина), зрізуючи при тому 15 телеф[онних] стовпів.
55. 15.03.46 р. до с. Буковець (пов. Лісько) приїхало 80 ВП та стало грабувати селян. Вд. “Кармелюка” під командою к-ра “Бродича”, що квартирував у тому ж селі, в другому кінці, пішли нападеному селові з відсічю. Пвд. пішли в наступ. Спочатку поляки почали боронитися, але коли зобачили, що їх наші оточують – панічно втекли до с. Вовковия. Там спанікували решту своїх, що квартирували в силі 120, та всі разом, зараз таки, виїхали до містечка Балигорода. У висліді бою було 2 поляків важко ранених, з яких один помер.
56. 23.03.46 р на засідку вд. “Кармелюка” під командуванням к-ра “Бродича” при шляху Кальниця – Струбовиська (Балигородщина) наїхало 5 ВОП-істів. Тому, що везли їх цивільні фірмани, не можна було відкрити сильного вогню. Але, проте, ранено 2 вояків і здобуто 1 ППШ. Після того, того ж таки дня к-р “Бродич” дістав письмо від команданта польської погранзасти в с. Ветлина, в якому “довудца” просив звернути йому це ППШ і більше подібних речей не робити, бо вони “не хочать братньої війни”. На це безличне письмо “довудци” грабіжників і бандитів, що не давали спокійно жити нашому мирному населенню на прадідівській землі, к-р “Бродич” відповів другою засідкою, на яку:
57. Дня 24.03.46 р. наїхала стежа ВОП з погранзасти в с. Ветлина. Вд. відкрив вогонь, у висліді якого вбито 2, 6 ранено (в тому – “довудци” застав у с. Ветлина і с. Береги

Горішні) та 4 взято в полон. Здобуто: 1 кулемет з 9-ма дисками, 7 крісів, 1200 шт. крісові амуніції, 1 ППС із 1000 шт. набоїв та 2 коні. Після того “довудца” погранзастви написав письмо до своїх хлібодавців большевицьких за “гранічкою”. А ті великодушно відповіли: “Письмо ваше одправили в команду, обождіте”. Після такої відповіді “довудца” заалармував ВП з Балигорода. ВП на слідуючий день (25.03.46 р.) в силі 1 баталіону приїхало до погранзастви сс. Ветлина і Береги Горішні і аж під такою “охороною” виїхали до містечка Балигорода.

- до точ[ки] 22. 5) дня 11.04.46 р. знищено залізнодорожний міст на шляху Команьча – Лупків (над Чехословацькою границею). Того ж дня вимінувано в с. Лупків Старий хату, яка була заосмотрена в сильні фортифікаційні уладження. Хата [була] опірним пунктом ВОП, що ще при кінці минулого місяця втекло до Чехословаччини, ховаючись перед караючою рукою УПА; 6) дня 24.04.46 р. знищено простору плебанію в с. Кальниця (Балигородщина) і в с. Середнє Велике (Балигородщина), з яких священників вигнано силою до ССРСР, а в яких могло заквартирувати ВП, що виселювало укр[аїнське] населення.
58. 12.04.46 р. приїхало до с. Кам’янки (пов. Сянік) ВП в цілі примусового виселювання укр[аїнського] населення до ССРСР. В той час, коли поляки стали заквартирувати в селі, один з пвд. вд. “Ударник-1”, що був незамітно підсунувся під село, вдарив по ворогові сильним вогнем таки в селі та по його бічних заставах. Перестрілка тривала около 30 хвилин, після чого ворог почав панічно втікати, обстрілюючи нас з гранатомета.
59. До села Смільник (пов. Сянік) ВП силою та в безоглядний спосіб позганяло селян зо сіл: Душатин, Прелуки, Лупків і Ославиця, де знущались та били безборонні свої жертви та звідки мали їх гнати дальше – до “раю” в ССРСР. Дня 26.04.46 р. вд. “Ударник-1” звів із сталінськими людоловами бій таки в с. Смільник, щоб тим способом створити сприятливі умовини до втечі силою зігнаним селянам. Бій тривав 3 години. Ворог мав добрі оборонні становища й сильно боронився. Тому-то по нашій стороні були значні втрати: 9 вбитих і 3 легко ранених. Як пізніше селяни говорили, то ворог повіз на 4 фірах 25 вбитих (в тому 1 большевицький капітан і 1 поручник) і 8 важко ранених, що в дорозі до

шпиталю померли. На другий день 9-ом впавшим друзям справлено величавий похорон при участі провідників і КВ. Всіх їх поховано у спільній могилі на цвинтарі в с. Смільник, висипано високу могилу і поставлено хрест із написом: “Борцям Української Повстанської Армії, що впали на Полі Слави в обороні рідної Землі”.

60. 02.04.46 р., щоби припинити безперервні грабункові напади ВП на с. Тростянець (Бірчанщина), відділи “Ударник-4” і “Ударник-7” зробили засідку на дорозі Ліцава Гор[ішня] – Тростянець біля присілка Криве (коло Бірчі). Поодинокі пвд. розтягнулись на досить широкому відтинку в різних місцях так, що створили так званий “мішок засідки”. О год. 11-ій зорець крайньої застави повідомив, що ворог в силі 50 їде підводами. Перша застава пропускає всі фіри й впускає їх у “мішок засідки”. Коли вже чоло посуваючогося ворога зайшло до кінцевої застави, то відкрили сильний вогонь зі всієї зброї. В той час всі наші застави затарохкотили зі всієї зброї. Ворог попав у паніку, хотів утікати, а не мав куди. Тим способом мусів боронитись або здаватись. Ворог вибрав цю першу можливість і завзято оборонявся. Бій затягнувся до півтори години. Під кінець бою дались чути гуркоти моторів. Надїжджала поміч, яку наша застава привітала вогнем, а інші пвд. почали вицофувати на збірний пункт. Всі пвд. вицофали планово без власних втрат. Ворог мав 32 вбитих (в тому – 3 поручнікув) та 10 ранених, з яких 4 померло.
61. 30.04.46 р. о год. 18:30 в с. Ракова (пов. Лісько) два стрільці з ПЖ із вд. “Ударник-4” наткнулись на сержанта з плутоновим ВП. Вив’язалась коротка перестрілка: оба “пшедставіцелі” ВП згинули, а наші вицофали зо села ціло, мимо обстрілу польської танкетки, що за алярмована стрілами приїхала “на поміч”.
62. 06.04.46 р. о год. 18-ій на заставу вд. “Ударник-5”, що квартирував в с. Мощанець (пов. Сянік) найшло ВП, що хотіло в тому селі заквартирувати. Застава привітала їх вогнем, поляки втекли не заквартирувавши тим разом у тому селі. Ворог мав 2 вбитих і 4 ранених; наші не мали жодних втрат.
- до точ[ки] 11. 5) дня 16.04.46 р. в польськiм с. Тернава (пов. Сянік) поломано 150 возів, якими місцеві поляки перевозили наших селян до СССР.
63. 19.04.46 р. один рій вд. “Ударник-7” прийшов до с. Конюша (Перемищина), щоб забрати приготовані для вд. святочні харчі. Стрільці тільки що сіли спочивати під хатою, а була вже

год. 18:30, як з ліса вибігла більша скількість ВП та почала обстрілювати рій к-ра “Вогня”. Рій з боєм почав відступати в напрямі с. Берендовичі [Берендьовичі]. Йому забігла дорогу друга група ВП. Рій вицофав у яр, де від польських гранат майже всі згинули. Значить, наших згинуло 9 (в тому ройовий “Вогонь” і бунчужний вд.), а двох важко ранених поляки забрали з собою. ВП мало 2 вбитих і 1 раненого.

- до точ[ки]* 22. 7) дня 16.05.46 р. знищено на довжині 7 км телефонічні стовпи і дроти при шосі Балигород – Тісна, та на тій же шосі розібрано 1 міст, а в одному місті підрізано стовпи так, що на другий день переїжджаюче авто з 25 ВП впало в потік; 8) 31.05.46 р. забарикадовано позрізуваними деревами дорогу, що веде з Балигорода до Волі Матіяшової на довжині 1 км.
64. 18.05.46 р. на засідку одного з пвд. вд. “Ударник-1” на шосі між Балигородом і с. Тісна наїхало ВП. Вороже перше обезпечення, що посувалося аж 300 м перед, властивим ділом – пропущено, а відкрито вогонь на більш скупочну групу, що йшла коло фір. На засідці згинуло 5 ВП, без власних втрат.
65. Того ж самого дня інший пвд. вд. “Ударник-1” зробив засідку при дорозі Балигород – Волковия [Вовковия] біля с. Тискова (Балигородщина). Біля год. 10:30 на засідку наїхало ВП. Вив’язався бій, бо ворог боронився, у висліді якого згинуло 18 сталінських людоловів. Втрат власних не було.
66. 06.05.46 р. відділи “Ударник-2”, “Ударник-4” спільно виконали акцію на село і станцію Вільшаниця (пов. Лісько). Там саме містилась виселенча комісія, там був пункт, до якого зганяли укр[аїнське] населення, заладували в вагони та відставляли до “раю” в ССРСР. Там також була досить сильна охорона виселенчої комісії, мостів залізнодорожних, станції та людей, насилу зігнаних туди. Отже треба було за всяку ціну вдарити, а тим самим перешкодити насильному вивозові населення до ССРСР. О год. 22:00 поодинокі пвд. вирушили на свої призначені відтинки, а вже о год. 23-ій розпочався наступ. Поляки, спочатку спаніковані, не знали що робити. Але згодом опам’ятались та зайняли заздалегідь приготовані оборонні становища. Розпочався затяжний бій, а найбільше дався взнаки ворожий панцирний поїзд, що їздив та обстрілював наші становища з “Максимів”. Його не вдалося знищити, бо всі гранати, кинуті до нього, відбивались від дротяної сітки, якою кожний вагон був накритий. На додаток міни, які мали з

собою наші мінери, не вибухали, бо як оказалось пізніше, запальники були замоклі. Супроти того, не осягнувши в 100% своєї цілі, відділи відступили. Все таки знищено: 3 мости, 6 станційних будинків, кільканадцять хат у селі Вільшаниця та нафтовфі руротяги. Ворог мав 11 вбитих. У наших було: 1 вбитий та 2 легко ранені.

67. 19.05.46 р. в лісі над с. Купна (Перемищина) квартирувало два наших вд.: “Ударник-2” і “Ударник-4”. О год. 12-ій стійковий повідомив, що від сторони с. Гута Березка насувається около 150 ВП. Відділи зайняли заздалегідь заплановані становища, укладаючись в оборонний трикутник. Підпущено ворога близько та привітано вогнем. ВП почав втікати, наші пішли в протинаступ та прогнали ворога з лісу. Як пізніше оказалось, була це випадівка з Бірчі. В цьому бою ворог стратив: 13 вбитих (в тому – 4 старшин), 15 ранених та 25 (як пізніше устійнено) “відлучилось” від своїх. З нашої сторони загинув бунч[ужний] вд. “Ударник-4” – ст. бул. “Біс”.
- до точ[ки] 5. 9) 23.05.46 р. знищено фільварок у с. Мичків (пов. Лісько) і лісничівку на “Верці” біля с. Мичків, щоб сталінські людолови не зробили з них оборонних пунктів; 10) 26.05.46 р. знищено фільварок у с. Бережниця Нижня (пов. Лісько) та 2 муровані дома в с. Мичківці; 11) 28.05.46 р. знищено в с. Заброддя (пов. Лісько) двір і 3 муровані дома.
68. 11.05.46 р. на засідку, яку зробив вд. “Ударник-1” при шосі Балигород – Тісна біля млина в с. Кальниці в’їхали в год. 11-ій сталінсько-польські виганячі укр[аїнського] населення з прадідівської землі. По короткому, але сильному вогні вбито 3, 7 ранено, а 4 взято в полон.
69. 18.05.46 р. вд. “Ударник-3” зробив засідку на шосі Гічва – Вовковия (пов. Лісько). Тимчасом сподіваний ворог не над’їздив, а по якомусь часі почулись стріли в недалекому с. Березка. К-р “Бір” стянув вд. від засідки і пішов на відсіч нападеному селові. Авто з ВОП-істами, що грабували селян у с. Березка, обстріляно з віддалі 800 м. Поляки втекли, залишаючи авто, 1 вбитого, 4 диски до “Дехтярова”, 1 ППШ, 1 ППС, муніцію та місцеві мельдунки комендатури ВОП зо с. Вовковия.
70. 24.05.46 р. надвечір пополудні приїхало ВП до с. Бережниця Нижня (пов. Лісько) висилати укр[аїнське] населення з його прадідівської землі до ССРСР. К-р вд. “Ударник-3” рішив за всяку ціну прийти з поміччю селові. І помимо великої сили

ворога (300 ВП) та його чисельних і сильних застав, що були навкола села, – відділ зв'язав ворога боєм і тим самим дав можливість втекти заловленим вже селянам. Тим разом, село Бережниця Нижня на місці. Ворог втратив 10 вбитими і кільканадцять ранених.

71. 28.05.46 р. на квартируючі відділи “Ударник-4” і “Ударник-3” в с. Воля Крещівська (пов. Сянік) напало ВП в силі 180 вояків. Наша застава привітала ворога вогнем та в той час решта наших пвд. вибігла на становища. Вив'язався бій. По короткому часі наші з гучним “Слава” пішли вперед. Ворог почав панічно втікати. Та на відгомін стрілів прийшли з поблизьких гарнізонів свіжі 2 сотні ВП з помоччю своїм “бращом”. Прилетіло також 2 літаки, які почали сильно обстрілювати наших. Супроти того, треба було занехати дальшого бою. Відділи вицофали, все таки, забираючи з собою: 2 полонених, 1 кулемет, 2 кріси та одного коня з сідлом. Ворог мав 22 вбитих і багато ранених, яких забрав ворожий літак. Наших втрат не було.
72. 02.05.46 р. раненько ВП в силі 500 з гарматами й гранатометами окружило вд. “Ударник-5” в с. Гічва (Балигородщина), та хотіло остаточно зліквідувати один із найкращих наших відділів. Всі виходи зо села були докладно обставлені ворогом. Все таки к-р “Хрін” не тратив надії та підірвав відділ до прориву. Дуже тяжкий це був прорив. Чисте пекло. Місцями приходило до рукопашного бою. Але пройшов з повним успіхом. Наші з малими втратами (4 ранених, з яких 1 помер) не то, що прорвалися, але розбили ворога, який панічно втік з поля бою, залишаючи на полі бою: 37 вбитих, оду гармату 75 мм, що попала в наші руки зовсім у доброму стані, 1 гармату, яку він відступаючи розірвав, 1 кул[емет] “Максим”, 2 кріси, 4 ППШ, 20000 муніції крісової, 4 коні, 2 вози, хліб, крупи, папіроси.
73. 07.05.46 р. на наші 2 рої вд. “Ударник-5”, що в с. [...] (пов. Сянік) забирали харчі для вд. напала ціла сотня ВП. Після 10-хвилинної перестрілки рої відступили, залишаючи 2 коні й віз, без втрат в людях. Ворог мав 1 вбитого і 2 ранених.
74. В селах Полонна й Кам'яне (пов. Сянік) квартирував баталіон 34-го полку піхоти. Той то баталіон ВП добре дався взнаки укр[аїнському] населенню дооколичних сіл. Грабежам, рабункам, мордам сталінських штурпаків не було кінця. Ця частина ВП також у немилосердний спосіб зганяла людей на примусовий вивіз до ССРСР. Тому то к-р “Хрін” постановив баталіон цей

знищити. Прилучивши до свого відділу БСБ – “Гуцула”, поділив цілість на дві оперативні групи. Одна, під командуванням самого к-ра “Хріна”, наступати мала на с. Полонна, а друга під командуванням бунч. “Боксера” на с. Кам’янке. Дня 10.05.46 р. о год. 15:30 на горі біля с. Полонна групи розділилися та пішли у своїх напрямках. О год. 21:30 розпочався бій. Перші стріли впали в с. Полонна, де наші налізли на ворожу заставу, яка відкрила вогонь по наступаючому відділі. Це прискіпило бій і в с. Кам’янке. Ворог мав добрі оборонні становища, завзято боронився. Наші мусіли приступом здобувати муровані будинки, звідки ворог завзято боронився. Бій тривав до 23 год. та закінчився нашою перемогою. В с. Полонна визволено з пивниці двох господарів і одну дівчину, призначених на розстріл. Капітан Зайончковські вів їх уже на розстріл, та почувши стріли, замкнув до пивниці, а сам, сівши на коня, до своїх вояків сказав: “Вчорай моглисьце біць АК-овців, але дзісь з бандеровцями бендзе гожей” – і втік. Ворог втратив: 11 вбитих (в тому – 2 поручники, 1 хорунжий) та 3 фіри ранених забрав з собою. Взято 1 плутонового в полон. Наші втрати: 4 ранені (в тому кур. лікар д-р “Раг”). Здобуто: 1 кулемет, 4 кріси, 1 ППШ, 1 пістолі, 7 коней, 2 вози-їдунки, плащі, цельтпалатки, взуття, наплечники, багато різного рода харчів та інше.

75. 17.05.46 р. спецгрупа в силі понад 500, що складалась з вибраного ВП і большевиків (війська НКВД) робила облаву на лісі Бескида в околиці с. Вислок Горішній (над Чехословацькою границею). Біля год. 12:00 розвідка донесла, що ворог стягається з лісів до села. К-р відділу “Ударник-5” зробив засідку [на] “кінець” стягаючогося ворога. Ворог ввійшов на засідку, яка відкрила нагальний вогонь по ньому. Тимчасом показалося, що це був підступ ворога. Коли почали гнати за втікаючим ворогом, ззаду на плечі наших вдарила 1 ворожа сотня, а пізніше з боків ще 2 сотні. Наш пвд. знайшовся в скрутному положенні. К-р “Хрін” кидає інші пвд. на допомогу. Вив’язується запеклий бій. Наші цофаються в глибину лісу. Ворог наступає їм на п’яти. Ворог перейшов до групового бою в лісі. Зразу пізнати, що тут діло з большевиками. К-р “Хрін”, зорієнтувавшись в ситуації, дає наказ від’язуватись від ворога та стягатись ще глибше в ліс. В час відступу к-р “Хрін” дістав вістку, що наша група в числі 16 з командирами: “Боксером”, “Омельком” і “Щупаком” є окружена. К-р, зібравши на скору

- руку, що було під рукою, спішить з поміччю. Тимчасом к-р “Боксер” з цілою групою сам проривається з оточення. К-р “Хрін” таки іде в протинаступ, та гонить з ліса втікаючого ворога. О год. 17-ій ворог стягнувся до с. Буківсько. Ворог втратив 39 вбитих (в тому – 1 лейтенант, 1 капітан та 3 поручники). Власні втрати: 5 ранених, з яких 3 забили себе власною зброєю, щоб не датись живим ворогові в руки.
76. 29.05.46 р. один із пвд. “Ударника-5” ішов ніччю на вечерю до с. Вільхова (Балигородщина) та на присілку Ченай натрапив на бандитів, що в місцевого населення грабили коні. Селяни, позаяк побачивши наших, вибігали з хат та кричали: “Кохане бандерофце, ратуйце”. Пвд. відкрив вогонь, бандити втекли, залишаючи награвовані коні.
77. 29.05.46 р. о год. 18:30 наскочило 3 сотні ВП на два пвд. “Ударника-5” саме тоді, як ті по довгому марші лягали спати. Було це в лісі над с. Сенькова Воля. Підвідділи з боєм відв’язались втративши: 7 крісів, 2 плащі, 2 корови і 1 кінь.
78. 05.05.46 р. рано два стрільці з вд. “Ударник-6” вертали зо с. Брижава (Балигородщина), де заготовляли харчі для вд. і налізли на ворожі застави. В час перестрілки загинув наш один стрілець.
79. 04.05.46 р. два пвд.: один з вд. “Мирона”, а другий з вд. “Кармелюка” збирали над Словацькою границею в околиці с. Ветлина (Балигородщина) пофронткову муніцію. Чеське військо, що було по той бік кордону, спочатку тому приглядалося, але опісля обстріляло нашого стійкового з кулемета. Наші зайняли становища та кількома стрілами прогнали чехів. По якомусь часі чехи підтягнули більші сили та стали оточувати наших. Вив’язався бій, чехи втекли аж до с. Руніна. Ворог мав 1 вбитого й 2 ранених. Так подали словацькі пограничники, говорячи недобре на них (чехів), [що] мають науки.
80. 13.05.46 р. один пвд. вд. “Мирона” під командуванням к-ра “Тараска” зробив при дорозі Тісна – Балигород засідку. Около год. 15-ій їхало авто ВП. Від вогню наших кулеметів запалилося авто. Заледве 5 ВП встигло скочити до потоку. Але й тих к-р “Тараска” почастував гранатою. Пвд. мусів скоро вицофати з місця засідки, бо в недовзі надїхало інше авто, а дальше маршували около 100 ВП, а за ним і танк. Ворог втратив (як подали пізніше селяни): 19 вбитих, в тому – 2 майорів, 2 поручників. Була це військово-інспекційна комісія з Кельчави.

до точ[ки] 20. 9) дня [09].05.46 р. один із пвд. під командуванням к-ра “Тараска” знищив 4 деревляні мости по дорозі Смерек – Кальниця (Балигородщина); 10) дня 26.05.46 р. той сам пвд. знищив 3 мости по дорозі Криве – Струбовиська (Балигородщина) та заторосував дорогу на відтинку 1200 м.

81. 15.05.46 р. рано вислужницьке сталінське ВП напало на с. Ветлина (Балигородщина). Сильно грабувало населення та спалило 46 хат. К-р пвд. вд. “Мирона” зробив засідку між лісничівкою і крайньою хатою с. Довжиця (Балигородщина). Біля години 15-ої наші стрільці побачили, як від Ветлини дорогою посувається грабіжницьке ВП. Спереду їде 2 танки, а за ними на конях – 5 старшин, а далі, майже поруч, краями дороги – піхота. На самім кінці посуваються 25 фірманок з награбованим майном. ВП, як тільки побачило хати, почали вскакувати по 6 до 12 [чол.] на підводи, щасливі, що переїхали ліс. Та в тій хвилі короткий свист і по підводах – сильний вогонь нашої засідки. Скошений нашим вогнем, ворог паде стрімголов з возів та в крові і судоргах конає, застелюючи густо трупами дорогу. Пвд. вицофує з місця засідки, бо танки задержались та стали сильно обстрілювати наші становища. Ворог втратив: 29 вбитих і 30 важкоранених. Наших втрат не було.

82. 27.05.46 р. мінерська ланка вд. “Мирона” замінувала дорогу біля с. Габківці (Балигородщина). На міну наїхав віз ВП. Внаслідок вибуху 1 вояк разом з возом зістав зовсім розірваний, а 1 кінь і 1 вояк важко ранені.

83. 27.05.46 р. на заставу квартируючого в с. Криве (Балигородщина) пвд. “Тараска” найшла стежа ВП. Її обстріляно. Стежа втекла.

84. 28.05.46 р. на заторосовану нашим пвд. дорогу Криве – Струбовиська (Балигородщина) ворог підтягнув аж 400 ВП, яке почало розторосовувати дорогу. Для охорони їх кружляв над ними ще й літак. Ворожі мінери, при допомозі апаратів, віднайшли місце нами заміноване та стали розмінувати. Це побачив легун та, цікавий побачити, осів на близькій луці. Лука була багниста й літак при приземлюванні перевернувся та згорів. Це бачив пвд. вд. “Мирона”, що сидів в цьому часі у віддалі 400 м від місця, де згорів літак.

до точ[ки] 22. 9) дня 16.06.46 р. вимінено 3 муровані будинки біля залізничного шляху в с. Лупків (над Чехословацькою границею). В одному [з] цих будинків ремонтували вагони. Там також знищено 1 вагон.

85. 22.06.46 р. вд. “Ударник-2” по довгому марші задержався в с. Явірник [Руський] (Бірчанщина) на відпочинок та к-р вд. “Громенко” вислав рій “Різного” під ліс на присілок Копань, як заставу. ВП в силі 80 виминули стежу, яку вислав к-р “Різний” та несподівано знайшлися під хатою, де квартирувала наша застава. Алярмовий застави, думаючи, що це БСБ в польських мундурах крикнув: “Стій! Кличка!?” В тій хвилі ВП почало окружувати хату (між іншим порожню). Алярмовий вбіг до хати і почав будити хлопців, кричучи: “Алярм! Поляки!” Хлопці почали вискакувати в ліс. Вив’язалась стрілянина. К-р вд., заалармований в с. Явірник [Руський] стріляниною, випровадив вд. зо села, вд. зайняв становища. На нашу заставу налізло ВП, яке повтікало, коли застава привітала їх вогнем. Показалось, що це була пропагандивна передвиборча група. У висліді наскоку було з нашої сторони 2 вбитих (в тому – 1 ранений застрелив себе), та втрачено 5 крісів і диски до кулемета.
86. 25.06.46 р. стежа вд. “Ударник-5” біля с. Грушівка (Бірчанщина) завважила, як через р. Сян перепливало ВП враз із цивільною польською бандою. Поляків, що йшли грабити села, обстріляно. По короткій перестрілці грабіжники втекли, залишаючи в р. Сян двох вбитих, а 2-ох ранених зуміли забрати з собою.
87. 26.06.46 р. на одну з засідок, які поробив один із пвд. вд. “Ударник-[5]” в околиці с. Поруби (Бірчанщина) наїхала фіра з ВП. Їх обстріляно. Поляки втекли, забираючи з собою двох вбитих.
88. 27.06.46 р. вд. “Ударник-2” разом із вд. “Ударник-6” перевели акцію на с. Добра Шляхецька [Добра Шляхетська] (Бірчанщина), де квартирувала комісія до референдуму під охороною 40 ВП. У висліді акції ворог мав 4 вбитих (в тому – 3 згоріло в запаленій хаті). Наші втрат не мали, але зате здобули: 1 кулемет, 6 дисків до нього, 2 ріжки до ППС з набоями, 2500 шт. крісової муніції, 5 нових мундурів, 3 п[ари] нових черевиків, 5 палаток, 4 п[ари] білля, 2 коци, 1 далековид, 1 фотоапарат.
89. 04.06.46 р. рано біля 5 сотень ВП наскочило на квартируючий в лісі над с. Середне Село вд. “Ударник-3”. Вд. прийняв короткий бій та, втративши 1 верхового коня з сідлом, відступив. Ворог мав одного вбитого і 3 ранених.
90. 13.06.46 р. мінери вд. “Ударник-3” замінували дорогу

Балигород – Тісна. Цю саму дорогу, але в іншому місці замінував вд. “Кармелюка”. На слідуючий день на міни наїхало кілька вантажних авт, у висліді чого було 40 вбитих і 20 ранених

91. 14.06.46 р. до с. Конюша (Перемищина) приїхала група т[ак] зв[аних] “підхоронжаків” косити траву. Два пвд. вд. “Ударник-4” їх окружили та завізвали піддатися. 23-ох відважних жолнежи здалися без стрілу. Всіх їх попереслуханні звільнено, забираючи зброю і мундури, за які одержали цивільне убрання. В той спосіб вд. здобув: 2 кулемети, 9 дисків для них, 1 ППС, 1ППШ, 18 крісів, 1000 шт. кріс[ової] муніції, 1 далековид, 4 коні, 1 віз, 16 коців, 8 плащів, 20 [дроляхів] та 20 пар обуви.

92. 28.06.46 р. один рій вд. “Ударник-4” зробив засідку в с. Сілець (Перемищина). На засідку наїхала 1 фіра з трьома поль[ськими] міліцістами з м. Перемишля та 1 ВОП-істом з Кальварії. Засідка закликала поляків здатися. Коли ті пробували боронитися, зістали вбиті. Здобуто: 3 кріси та деякі харчі.

до точ[ки] 9. 4) дня 06.06.46 р. спалено 4 мости на шосі Риботичі – Лодинка та знищено біля 5 км телефонічної лінії; 5) дня 07.06.46 р. знищено 6 мостів на шосі Грузова – Війткова [Войткова] – Війтківка [Войтківка] (Перемищина).

93. 01.06.46 р. один з пвд. “Ударника-5”, ідучи на засідку, стрінувся в околиці с. Загір’є (пов. Лісько) з підвідділом АК. АК-овці обстріляли наших. По-півгодинній перестрілці АК-овців розігнано.

94. 03.06.46 р. після 10 хвилинного, короткого, але бравурного наступу вд. “Ударник-5” розігнав 80 вояків ВП, які заквартирували в с. Морохів (пов. Сянік) та мали направляти залізничний шлях Загір’є – Лупків. Без власних втрат здобуто: 3 кулемети, 12 палаток, 12 наплечників, 12 шинель, 2 тел[ефонні] апарати, стовполази і інші телеф[онні] приладдя. 7 вояків ВП згоріло в запалених відділом хатах, а 12 загинуло від засідки УБП в с. Пораж, бо думали, що це АК-істи.

95. 14.06.46 р. вд. “Ударник-5”, маршируючи на акцію до с. Великополе (пов. Сянік) найшов у лісі “Грушка” на засідку ВП. Протягом 20-хвилинного бою “засідку” розігнано. Акцію на с. Великополе треба було відложити, бо ворог був заалармований.

96. 19.06.46 р. [дізнано], що в с. Колітава [Кельчава] (пов. Сянік) квартирує ВП. Вд. “Ударник-5” пішов зробити на них наскок. Тимчасом ВП там не було й вд. залишився в тому селі на вечерю. Донощики села, правдоподібно донесли, бо вкортці приїхало 4 авта “випадівки” з Ліська і наскочили на рій, що квартирував в долішньому кінці села. Рій, відстрілюючись, відступив. “Випадувка”, забравши свого одного вбитого, вернула до м. Ліська.
97. 07.06.46 р. один з пвд. вд. “Ударник-4” був на засідці біля с. Пасіки (Бірчанщина). Наїхало дві танкетки. Цивільні люди, що були в полі, на вид танкеток почали втікати в напрямі засідки пвд. Танкетки, стріляючи за людьми, арматним стрілом поцілили в засідку, від чого згинув к-р пвд. “Бук”.
98. 12.06.46 р. вд. “Ударник-2”, маршируючи в лісі, біля дороги Завадка – Тростянець (пов. Лісько) наткнувся на спецвідділ ВП в силі 180. Вив’язався бій. Втрачено зв’язок із одним пвд. 2 інші пвд. цофнулись і зайняли кругову оборону. Прийнято короткий 30-ти хвилинний бій, після чого два пвд. відв’язались від ворога. Ворог мав: 17 вбитих і 4 важкоранених. Власні втрати: 7 вбитих, в тому – сот. пвд. і 2 ройових.
99. 08.06.46 р. один із пвд. вд. к-ра “Мирона” під командуванням к-ра “Тараска” зробив засідку біля с. Довжиця (Балигородщина). О год. 13:00 надїхало вантажне авто повне людоловів з ВП. Авто обстріляно сильним вогнем, у висліді чого згинуло 16 сталінських вислужників, а 4 було ранених. При тому ушкоджено авто так, що воно вже було не до вжитку. Пвд. зброї не міг забрати, бо зараз надїхала поміч і пвд. мусів відв’язатися з місця засідки.
100. 11.06.46 р. на міну заложену мінерами вд. “Мирона” біля с. Кальниця (Балигородщина) наїхало 2 цивільні вози виселенців із 3 вояками. Внаслідок розриву міни всі загинули. На місце випадку приїхало ВП зі своїми мінерами, які стали шукати за мінами. І дійсно знайшли. Але при розмінуванні згинув один польський мінер.
101. 11.06.46 р. пвд. вд. “Мирона” під командою “Орленка” зробив на дорозі біля с. Присліп (пов. Сянік) засідку в той спосіб: заміновано рови, що були при дорозі, а пізніше пвд. зайняв становища в б[увших] німецьких окопах. Біля години 7-ої стали їхати авта, повні ВП. 9 авт засідка наша пропустила. Десяте авто стало якраз напроти становищ пвд. і стало щось

- направляти. До нього доїхало ще два авта та також стали. Пвд. відкрив гураганний вогонь. Багато польських людоловів відразу загинуло, а інші стали вискакувати з авт та займати становища в ровах. А тут тобі стали зриватися міни. Серед ВП повстала страшенна паніка, вони навіть не відстрілювалися. Але пвд. мусів опустити місце засідки, бо з попередніх авт почали обстрілювати узбіччя, де була наша засідка. Але наші відступили без втрат, а ворог мав: 28 вбитих і 30 ранених (в тому – 2 страшин).
102. 02.07.46 р. на засідку 2 роїв вд. “Ударник-1” при дорозі Балигород – Тісна наїхало авто ВП. По короткій перестрілці ворог мав 8 вбитих і знищено авто. Добичі не забрано, бо прийшла поміч і рій відступив без втрат.
103. 12.07.46 р. раненько до табору “Ударник-1” в лісі біля с. Суковате (Балигородщина) підсувалось ВП. Чота новобранців і рій старих вояків, що були в той час в таборі, заалармовані стрілами власної стежі відступили з табору без втрат.
104. 19.07.46 р. 2 рої вд. “Ударник-1” зробили засідку біля с. Щавник [Щавне] (Балигородщина). На засідку наїхало ВОП. У висліді перестрілки ворог мав: 1 вбитого, 2 ранених і 2 взято в полон, яких по-переслуханні звільнено.
105. 23.07.46 р. 2 рої вд. “Ударник-2” обстріляли на полі біля с. Лубне [Лубна] (пов. Сянїк) вояків ВП і поляків-цивілів, які збирали збіжжя, залишене примусово виселеним укр[аїнським] населенням до СССР. У висліді перестрілки було 2 вбитих і 1 ранений. Заловленим відібрано коси і відпущено.
106. 07.07.46 р. вд. “Ударник-2” разом з одним пвд. з вд. “Ударник-6” перевели акцію на містечко Дубецько (пов. Бжозув [Березів]) в цілі здобуття шкіри та матерії в тамошніх державних склепах, т. з. “спудзельнях”. Акція пройшла після плану. Місцеве МО ставило опір. Її зліквідовано, а станицю спалено. Ворог мав 2 вбитих і 2 поранених. Відступлено без втрат із такою здобиччю: 4 кріси, 2 телеф[онних] апарати, матерія на вбрання, полотно на білля та дещо з взуття.
107. 12.07.46 р. вд. “Ударник-2” враз із одним пвд. з вд. “Ударник-6” квартирував у с. Загута [Загути] (Бірчанщина). О год. 2-їй вночі вд. zostав заалармований стрілами з поблизького с. Гута. К-р “Громенко”, виславши у відповідні місця застави, сам із кількома роями пішов на поміч нападеному селові. Під селом наткнувся на ворожу заставу. Розпочався бій. Наші, освічуючи

собі ракетами, досить цільно ранили ворога. Ворог з села втік. Але тому, що ворогові підходила поміч, к-р “Громенко” стягнув усі застави та вицофав до ліса, де окопавшись зайнято становища. Пізніше вдень, хоч ворог шукав за вд. та на місце постою вд. не найшов. У висліді нічного бою ворог мав 8 вбитих (в тому – 1 поручник) і 13 ранених, з яких 1 помер. Власні втрати: 2 вбитих, з [яких] стр. “Зуб”, будучи тяжко раненим і, щоб не попасти в руки ворога, застрілився з власного кріса.

108. 27.07.46 р. бандитське ВП з с. Вітрилів (пов. Бжозув [Березів]) перейшло р. Сян та взяло 10 шт. худоби, що паслася в лісі біля с. Грушівка. Повідомлений про те к-р “Громенко” вислав один [пвд.], щоб худобу відібрати. Пвд. застав ще бандитів, як ті переправлялись через р. Сян. У висліді перестрілки вбито 2 бандитів і 5 поранено, а відібрану частинно худобу віддано власникам.
109. 17.07.46 р. вд. “Ударник-3” перевів акцію на с. Вовковия (пов. Лісько). В тому селі містилася 36 комендатура ВОП в силі около 350 вояків. Ця “комендатура” не давала спокою населенню дооколичних сіл: грабила, крала, палила, мордувала. А кілька днів перед акцією напала на с. Терка, спалила його до щенту й до горючих хат повкидала 33 невинних старців, жінок і дітей. У всіх тих грабежах і мордах допомагало їм місцеве поль[ське] населення, з якого всі майже мужчини, здібні носити зброю, були озброєні та входили в склад місцевого ОРМО (Охотніча Резерва Міліції Обивательскей). І саме ніч з 17.07.46 р. на 18.07.46 р. к-р “Бір” вибрав як час помсти і кари за всі знущання над безборонним укр[аїнським] населенням. Ворог був по-зуби озброєний, мав сильні оборонно-опірні пункти, окопаний, обдротований, а до того всього – багато їх було. Та напередодні акції до с. Вовковия приїхало з-за “гранічки” около 60 енкаведистів. Та проте, після докладно опрацьованого плану, поодинокі пвд. “Ударника-3” біля год. 24-ої рушили до наступу. Бій був довгий, затяжний. Тривав аж до часу, коли стало розвиднятись. Тоді к-р “Бір” дав наказ знищити зайняте село та відступати, бо може прийти ворогові поміч. Слід відмітити, що в час бою чути було, як большевики гнали поляків у перші лави, та ще з того бою скористало багато ВОП-істів та подезертирувало. Ворог мав втрат: 30 вбитих із ВОП, 45 [із] ОРМО та 25 ранених (в тому

- капітан – к-р ВОП). Власні втрати: 2 вбитих та 5 ранених.
110. 02.07.46 р. вд. “Ударник-4” разом із вд. “Ударник-3” зробили на шляху Тростянець – Війткова [Войткова] (Бірчанщина) засідку. Сподіваний на приїзд [провідник] П[ольської] П[артії] Р[оботнічей] Дах із 200 ВП охорони не над’їхав. На засідку наїхало всього 3 вояків ВП. З них – 1 вбито, а 2 важкоранених померли.
111. 20.07.46 р. [на] засідку нашого пвд. “Ударника-4” на шосі Перемишль – Бірча наїхала 1 фіра. На ній був один міліцист та 2 цивілі – поляки з м. Бірча. Тому, що міліцист на зазив піддатися хотів стріляти, його застрілено, а 2-ох цивілів взято в полон. В час переслухання устійнено, що це бандити, які немало дались взнаки укр[аїнському] населенню, тому їх зліквідовано.
112. 21.07.46 р. один із пвд. “Ударника-4” зробив акцію на державний фільварок у с. Речпіль (Перемищина). Спротиву жодного не було. Забрано 12 шт. худоби.
113. 24.07.46 р. в околиці с. Явірник Руський (Бірчанщина) приїхало ВП в силі 2 баталіонів та одної карної вишкільної компанії на облаву, а точніше на вишукування наших відділів. Якась частина з них квартирувала в с. Явірник Руський, а решта невідомо де, правдоподібно в лісі. Щоб перешкодити їхнім планам і вирвати ініціативу з рук, наші відділи: “Ударник-2”, “Ударник-4” і “Ударник-1” злучились та вдарили по них перші. Бій розпочався о год. 14:00, а скінчився аж перед сумерком. У висліді бою ворог мав: 51 вбитих (в тому – 1 поручник), 83 ранених і взято 14 в полон. Наші втрати: 6 вбитих і 10 ранених, з яких 3 в дорозі померло (в тому – к-р пвд. “Чайка”). Ціль досягнуто: ворог, замість робити облаву, займався своїми трупами і раненими.
114. 18.07.46 р. два пвд. з [вд.] “Ударник-5” використали нагоду, що з с. Куляшне (пов. Сянік) ВП поїхало в інший кінець повіту на облаву та спалили ворогові: 4 великих бункери, 2 обсерваційні вежі та 10 хат, з яких, властиво, [ВП] зробило собі прямо фортеці.
115. 24.07.46 р. на засідку двох пвд. з вд. “Ударник-5” між с[елами] Куляшне – Березовець наїхали ворожі авта. У висліді бою згинуло 13 вояків ВП (в тому – 1 поручник і 2 підхорунжі, всі до справ політичних) та було 14 ранених. Наших втрат не було. Здобуто: 1 гранатомет 82 мм, 1 “Максим”, 5 крісів, 1 ППШ, 2000 шт. крісової муніції та різного рода харчі.

116. 26.07.46 р. вд. “Ударник-5” обстріляв з 82 мм гранатометів осідок ВП в с. Команьча (над Словацькою границею) та вимінувано міст на шляху Щавник [Щавне] – Команьча. Ворог мав 4 вбитих.
117. 27.07.46 р. користаючи з відсутності ВП, що виїхало до с. Куляшне копати нові бункри, вд. “Ударник-5” знищив 4 заміновані бункри та спалив 10 хат у с. Вислок [Великий] (пов. Сянік).
118. 30.07.46 р. вд. “Ударник-5” прогнав ВП, яке збирало на полі с. Сировиця (пов. Сянік) збіжжя викинутих силою до СССР зо своїх господарств укр[аїнських] селян. “Косарі” мали сильну охорону в склад якої між іншим входив “баталіон сьмерці” в силі 50 вояків. З ними зведено бій, у висліді якого вбито 3 та 5 ранено. Власних втрат не було.

СЯН

П[остій], 23.11.45 р.

Друже Командир!

Сьогодні я закінчив свою поїздку по “Лемкові”. Зорієнтувався в ситуації, тому можу дещо більше сказати про цей відтинок. Зараз тут є 7 вд. легких. К[омандир] В[ідтинку] “Рен”, його заступник “Коник”. Вд. носить назву “Ударника-1, -2”, і т. д. Один з них вже [заприсяжений] – то є “Ударник-4” ([командир вд.] “Бурлака”). Цей вд. я мав нагоду переглянути. Хлопці здорові, роблять добре враження, добре узброєні та вбрані. В цілі створення більше вд. та змілітаризування мужчин, “Зенон” застосував децентралізаційний спосіб, розчленував був ще під кінець весни старі вд. по куцям і ті школили так звані СКВ. Нагляд за тією роботою доручив “Ренові” на надр[айоні] [“Бескид”], а “Коникові” на надр[айоні] “Хол[одний] Яр”. “Коник” краще вив’язався зо свого завдання, бо він поставив 4 вд., які ще хоч як чоти СКВ, але діяли в час переселенчої акції, що тривала головно від 02.09.45 р. [до] 15.11.45 р. “Коник” перешколив всі[х] наш[их] пров[ідників] та кадри після програми 3-тижневого вишколу, а також від 05.07.45 р. [до] 01.09.45 р. підстаршинську школу, яку закінчило 66 з добрим, д[уже] добрим і достаточним вислідом. “Рен”, натомість, по такому зарядженні “Зенона” дещо

опустив уха, недооцінював його зарядження, бо вийшов із заложення, що це свого рода демобілізація і до СКВ не прикладав такої уваги, як “Коник”. Але, все-таки, мілітаризування Лемків рушив з місця. І, коли дістав 04.11.45 р. наказ від “Зенона” – стягати СКВ у відділи, легко поновив 3 вд. на своєму надр[айоні]. Відділи ті хоч слабо, але можна вважати за боєспосібні. Дальше падає у вічі різниця між одним а другим надрайонами, тому що “Коник” воює, а “Рен” майже ні.

Причина найбільша у тому, що поляки найбільшу увагу та сили свої скеровували власне на надр[айон] “Холодний Яр”. Зараз, можна сказати, спокій з переселенчою акцією, але щось знов пахне у воздуху. Я відбуду 2 відправи з надр[айоновими] проводами, оформив командування “Лемком”, узгіднив усі справи зо “Зеноном”, подав вказівки та напрямні для “Лемка” на найближчі дні та завтра від’їжджаю до “Бастіону”. До мене прошу слати пошту лінією, збудованою тепер через пров[ідника] “Т[...]”, та адресувати “77”. Тою, а не іншою лінією, казав користуватись пров[ід]. В залученні пересилаю 2 відписи з відправ та дещо з опер[ативних] звітів “Коника”. Докладні та вичерпуючі звіти одержите вквортці.

С[лава] У[країні!] “Білий”
Прошу заномінувати “Богдана” з мого почоту до ступеня ст[аршого] булавного.

С[лава] У[країні!] “Білий”
2 залучники з відправ тепер не висилаю!

26.04.47 р.

UPA na tretiomu etapi (Summary)

This represents a very astute analysis of the political and military situation in which the UPA-West and the Ukrainian liberation movement found itself after retreat of the German armies from the territory of Ukraine.

The Soviet anti-guerrilla operations were massive. In addition to the Red Army which for three months was blocking the main parts of the territory, some 132,000 internal troops were thrown into battle against the UPA. In addition, in order to utilize the anti-German sentiment of the population, the liberation movement was labelled as the "Ukrainian-German Nationalists". As well the Soviet "Agentura" made a large effort to penetrate the underground. The police and "military" terror was supplemented by the bacteriological warfare against the population of the region. Arrested people were kept in in cells infected by typhus and when those people became ill they were released back into community. Young girls were captured and given to rapists who were affected by syphilis, and later released into community without treatment.

The military manouvers and anti-guerrilla tactics are also described in detail., as well as arrests, killings, and deportations of the population.

The article also describes the complexity of the Polish-Ukrainian relations in that period.

The strategy and tactics of the Ukrainian liberation movement are also outlined and explained. The UPA undertook to move its units in various reids over different parts of territory both for military and propaganda reasons with a great deal of success. The article describes the reids of kurin (battalion) "Siromantsi" commanded by "Iastrub", kurin "Pidkarpats'kyi" sommanded by "Hrehit", zahin (division) "Lemkivshchyna" commanded vy "Ren", kurin "Berezhanskyi" commanded by "Bodnarenko", zahin Hrupy "Lysonia" commanded by "Ostap", kurin "Chortkivs'kyi" commanded by "Hordienko", kurin "Smertonostsi", and various smaller units usually of a company strength operating on the territory of the UPA-West.

**Zahalnyi zvit po zhovten 1945 r.
from 23 November 1945
(Summary)**

The beginning of the report states that as of 1 May 1945 Hrupa "Sian" was removed from Hrupa "Buh" and as an independent unit it is subordinated directly to a higher command. Also that as of 1 November the commander of the Group is First Lieutenant "Orest" on the basis of an order received by him on 29 October 1945.

From November 1945 kurin is commanded by First Lieutenant "Konyk".

Describes the situation of kurin "Druzhynnyky" 1 which in the Spring of 1945 came into Peremyshl region and underwent demobilization and later on the remobilization of the units. In southern part of TV "Lemko" operated the following companies: "Udarnyk-1" commanded by "Bir", "Udarnyk-2" commanded by "Didyk", "Udarnyk-3" commanded by "Khrin". At that time the kurin had 52 killed, among them 3 platoon leaders and 4 squad leaders. From the entire group of 250 members, 95 were sent home.

In Peremyshl region the unit was composed of the following companies: "Udarnyk-4" commanded by "Burlaka", "Udarnyk-5" commanded by "Hromenko" and "Udarnyk-6" commanded by "Lastivka". Former company commander "Veselyi" was MIA (missing in Action), and company commander "Buryi" was courtmartialled and suspended.

The report also describes the surrender of 22 UPA soldiers and the heroic stand of "Medic" "Lahidnyi" (Lev Futala), when one of the soldiers betrayed a hideout to Polish Unit.

The report further shows various skirmishes against the Polish Army and police units and describes activities against Polish villages that served as bases for Polish Army, Militia or terrorist groups which were harrasing Ukrainian villages. In addition to Peremyshl region, short reports for Iaroslav ("Zalizniak") and Kholm ("Iahoda") are also appended.

The report which has no author was received somewhat skeptically by M. Onyshkevych ("Oleh") as is shown by his comment at the top-right corner of the report. The comment states: "Who wrote this? Much of this does not correspond to truth! See reports of individual KV" vvykonuiuchyiy obov'iazky k-ra Shtabu Hrupy Sian from 1.XI.45 "Oleh".

Istoriia kurenia “Rena” (Summary)

These memoirs are written by a participant of the unit from its inception on 15 August 1944 which was being formed north of Balyhorod in Lemko region.

The author, Modest Ripeckyj, then a young medical student and a member of the OUN was sent to Lemkivshchyna in order to reconnoiter and to report on the activities of Soviet partizans in that region. His task was very difficult as the OUN network was nearly destroyed by the Gestapo. Utilizing individual contacts the author was able to gather important information but unable to establish contact with his superiors in Lviv, who by then found themselves under Soviet control, the author joined the medical unit of the kurin which was being organized. His story is an eye witness account not only of the “Ren” formation but also attempts to reestablish underground network in the Peremyshl oblast, in which Lemkivshchyna made up one of the Okruhas. A very interesting part of the story was the process of selection of the commanding staff of the unit, training of the formation and finally an attempt to become an official part of the UPA. To that end as a member of the delegation, the author relates the meeting with the Commander of the 5th VO UPA “Makivka” “Dzvinchuk”, Commander of the UPA-West “Shelest” and the Chief of Staff of the UPA High Command Gen. Hrytsai-“Perebyinis”, who were less than enthusiastic to receive under their command such a large military unit under very difficult circumstances of the necessity for this unit to cross the Soviet-German front. In the end they agreed and ordered all UPA units that were located west of Turka to subordinate themselves to “Ren’s” command. Thus the kurin composed of the 4 companies commanded by “Veselyi”, “Burlaka”, “Bulba” and “Iskra” became a zahin when the companies of “Nychai”, “Baida”, “Hromenko”, “Osyp”, “Evhen” and other smaller units joined it.

The author relates various problems and difficulties that the formation faced not only in crossing the frontline (such as the battle with the Hungarian Army), but subsequently by operating in the Soviet occupied territory. Here the formation was split into two kurini one commanded by “Ren” and the other by “Evhen”. Commander “Bulba” received permission to organize a separate unit and to join the UPA forces in his native Zolochiv region., while the OUN Sambir terrain workers under the command of “little Ren” left for their assignments.

The “Ren’s” kurin was now composed of companies commanded by

“Veselyi”, “Burlaka”, “Nychai”, and “Baida”. The “Evhen’s” kurin was comprised by the companies of “Hromenko”, former “Bulba’s” now commanded by “Krisovyi”, and “Osyp’s” which was formerly commanded by “Evhen”. While “Ren” took his unit to eastern regions of the Carpathians, “Evhen” was supposed to return into Peremyshl region.

After a battle for the town of Perehinske “Ren” and his unit returned to Lemkivshchyna, but on the way they were encircled by the Soviet units and had to fight a very difficult battle in Storonna in which it sustained heavy casualties. The author describes other skirmishes and battles of the “Ren” unit and ends his memoir by providing an organizational distribution of various units in Lemkivshchyna.

Operatyvni zvity poodynokyykh viddiliv 1-11, 1945 (Summary)

The report written by “Ren” covers the period when UPA companies returned into terrain after successfully crossing the front lines in late 1944. It discusses the battle with Soviet forces in Strubovyska and in Vetlyna of the UPA company led by “Veselyi”. In the latter skirmish commander “Veselyi” went MIA, which resulted in the dispersal of the company. “Ren” was able to reassemble the unit and gave command to Platoon Leader “Iarych” who came from Peremyshl region. Some two months later the command of the company was given to “Didyk”. In August the company was demobilised and was reassembled only in November 1945.

The origin of “Hromenko” company is given as the end of July 1944, reid with “Lemkivs’kyi” zahin, the battle of Skole, and return to Peremyshl region in October of that year. At that time his unit was demobilised and he was training local Selfdefence units until March 1945. Between April and September there were almost no military activity with the exception of the liquidation of the Polish village Borivnytsia which served as the base for terroristic activities against the Ukrainian settlements. It was only in September and October that under the pressure of deportation of Ukrainians to the USSR various small UPA units and the local Selfdefence units were brought together to form the company again. Later on there are descriptions of battles in Iavirnyk Rus’kyi and in Kuzmyna, a Polish village which was

liquidated in October 1945.

Essentially the report discusses the activities of various UPA units that returned to this terrain after crossing the front lines to the east in 1944. The activities of “Veselyi”, “Hromenko”, “Buryi”, “Burlaka”, “Didyk”, “Bir”, “Iar” and “Karmeliuk” companies as well as smaller UPA units such as Platoon of “Horbovyi” are reported on.

**Zvit orhanizatsiino-mobilizatsiinoho referenta for
Nadraion “Beskyd”
(Summary)**

This is a report of SKV activities in the period of August-October in the Lemkivshchyna region jointly with the reiding company of “Karmeliuk” and Platoon of “Horbovyi”. It also mentions the attack on village Pelnia under command of “Khrin” who at that time was reassigned to that region.

✂ ✂ ✂

**Zvit orhanizatsiino-mobilizatsiinoho referenta
Nadraion “Kholodnyi Iar”
(Summary)**

The report covers the period from 05.06.45 to 29.12.45, and the activities of the SKV and from October the UPA units in Peremyshl region (“Kholodnyi Iar”). Some of the larger actions were the attack on v. Zhohatyn and the retailatory action against Dyliahova, Silnytsia, Bartkivka, Pavlokoma and Lonchky on 3.10.1945.

✂ ✂ ✂

**Zvit pro dii viddiliv, 24.01.46 – 30.07.46
(Summary)**

This is an unsigned report about the activities of the following UPA units of TV “Lemko”.

- “Udarnyk-1” commanded by “Didyk”;
- “Udarnyk-2” commanded by “Orskiy”, “Hromenko”;
- “Udarnyk-7” commanded by “Lastivka”;
- “Udarnyk-4” commanded by “Burlaka”;
- “Udarnyk-5” commanded by “Khrin”;
- “Udarnyk-6” commanded by “Iar”;
- “Udarnyk-3” commanded by “Bir”;
- The company commanded by “Myron”;

The company commanded by “Karmeliuk”.

Of the major battles, the report mentions attack on town of Bircha on 07.01.1946 where the UPA lost 23 killed, including “Konyk” and “Orskiy” and 22 wounded, and in village Limna where “Burlaka” suffered 11 killed. The report also records a number of atrocities committed by Polish Army on the Ukrainian population of the region and various UPA actions designed to prevent deportations of Ukrainians to the USSR.

✂ ✂ ✂

Druzhe Komandyr (Summary)

It is a report of a newly appointed Commander of the UPA VO-6 “Sian” Myroslav Onyshkevych (“Bilyi”) from his inspection tour of TV “Lemko” to Commander of UPA-West “Shelest”. In it he describes the organizational matters in the area and the activities of TV commander “Ren” and his deputy “Konyk”. The report explains the demobilization phase of the UPA in early 1945, and the creation of larger units in the latter period of that year. The report mentions that Onyshkevych was able to establish contact with all commanders in the region and to issue instructions and orders for their activities. He ordered that one copy of all reports from TV “Lemko” be send to Commander “Shelest”. He also informs “Shelest” that he will move to TV “Bastion” in order to continue his inspection tour.

✂ ✂ ✂

II ОПЕРАТИВНІ ЗВІТИ

СЯН
“Лемко”

Постій, 31 грудня 1945 р.

За місяць грудень.

I.

[“Ударник-1”] Дня 8 грудня 1945 р. на наказ к-ра “Дідика” пвд. 501 пішов в рейд в західний куц такт[ичного] відтинка вд. “У[дарник]-1”. Ціль рейду із засідками – присмирити роззухвалених поль[ських] пограничників із Яселок [Ясель] і Команьчі, які відважувалися навіть ночами ходити по селах та стріляти за цивільним населенням, грабити кури й інші речі. Рейд цей мав тривати до 22.12.45 р. Пвд. робив кілька разів засідки, – безуспішно. Аж щойно:

Дня 19 грудня 1945 р. один рій з пвд. 501 на засідці зловив к-ра станиці МО в Яселку [Ясель] і одного підстаршину з погранзастави. Цей вчинок та передання заловлених в руки СБ скоротили зухвальства поляків у тій закут[и]ні так[тичного] відтинка вд. “У[дарник]-1” на якийсь час.

Вислід засідки:

Ворожі втрати: 2-ох заловлених живими й віддані до СБ.

Власні втрати: жодні.

Здобуто: 1 пістоля, а решта дрібних речей передана до СБ.

Дня 30 грудня 1945 р. на доручення к-ра “Р[ена]” ліквідувати висе[ле]ні, а заселені поль[ськими] репатріянтами укр[аїнські] села й, на доручення рай[онного] пров[ідника] “Л[...]”, згаданий вд. “У[дарник]-1” разом із вд. “У[дарник]-5” зліквідували в часі між год. 00:15 та 01:25 с. Новосільці [Гневош], яке числить 250 чисел, а заселене є вже виключно поляками-репатріянтами зі сходу. Тягар акції властиво спочивав на вд. “У[дарник]-5”. Акція відбулася після плану в той спосіб: вздовж селом іде річка, головна дорога Риманів – Сянік та залізнодорожний шлях. Село Новосільці [Гневош] узброєне, лучиться зі заходу з поль[сько]-бандитським селом Длуге, а зі сходу з таким же селом Писарівці, де містилася поль[ська] МО. Треба було числитися з підїздом панцирного поїзду й транспортів взагалі. Зі сторони с. Писарівці заставу держали пвд. 501 з “У[дарник]-1”, а пвд. 502 з вд. “У[дарник]-1” мали заставу від с. Длуге. Внутрі оперували: чот. “Омелько” з одним роєм висаджував стацію Новосільці Гневож [Новосільці Гневош], пвд. 513 з “У[дарник]-5” і пвд. 503 з вд. “У[дарник]-1” ліквідували село між річкою і полем, пвд. 514 з вд. “У[дарник]-5” ліквідував село між штрекою та гостинцем, пвд. 515а з вд. “У[дарник]-5” ліквідував село між гостинцем і річкою. На знак білої ракети й вибух[у] на стації почалася акція. Поляки з

хат відстрілювалися. Були випадки, що з сокирами кидалися на стрільців. Кул. “Сосна” убив прикладом кулемета (затявся) [поляка], який хотів вдарити його колом. Більшість поляків – це привезені з Галичини. Коли стрільці хотіли одному полякові допомогти виносити речі й вигнати худобу – то той вперся, не хотів вийти сам з хати й не дав вигнати худоби. Так і згорів в хаті разом із всім своїм майном. Стрільці, ідучи на акцію, одержали точні інструкції, як мають поводитися підчас акції. Всюди говорили: “Палимо свої хати”, “Сталін ворог поляків і українців” і т. п. Як брали худобу з двора ВП, то заявляли, що беруть на “Фонд боротьби поневолених народів”. Усюди роздавано летючки. Стрільці допомагали (якщо це було можливе) виносити речі. В часі акції убито около 15 поляків, які ставили опір, або відстрілювалися. На станції розброїли міліциста, а будинок ста[н]ційний знищено цілковито. В часі акції задержано транспорт. Як повідомила розвідка, то в с. Длуге було 2 к[омпанії] ВП, яке обстрілювало нашу акцію й вело бій з нашою заставою пвд. 502 з вд. “У[дарник]-1”. Поляки, що наступали зі с. Писарівці, дістали сильний вогонь від нашої застави пвд. 501 з вд. “У[дарник]-1”. Розвідка донесла, що в здержаному транспорті було вбитих і ранених декілька більшовиків. Акція викликала велику паніку між польськими репатріантами, а заосібна в с. Заршин і польських бандитських селах. Всякі грабунки на українські села наразі стали. Польські солтиси переговорюють з нашими селами. Підчас акції в с. Новосільці [Гневош] ішли на поміч такі села: Яцьмеш [Яцьмеж] і Стахоціна [Страхоціна]. Село Бажанувка [Бажанівка], яке також ішло на поміч, стрінувши згадані вище два села та, незнаючи хто йде, почали взаємно обстрілювати себе.

Вислід бою:

Ворожі втрати: 15 поляків вбитих, які ставили опір.

Власні втрати: 1 ранений з вд. “У[дарник]-1”.

Спалено ціле село та цілковито знищено одн[о]поверхову муровану стацію Новосільці Гневож [Гневош].

Здобуто: 1 кріс і кілька гранат, 3 коні, 1 безрогу, 3 корови, 3763 зл[отих] (з яких частинно передано орг[анізаційній] сітці, а більшість вдержано при вд. на закуп ліків), 7 шт. ялівок – власність ВП і інші дрібні речі.

["Ударник-2"] Дня 4 грудня 1945 р. о год. 14-ій було 30 поляків в с. Кутниця коло Жогагіна. Приїхали туди зі села Котова. Пвх. “Макар” і стр. “Карий” їхали до села П'ятков [Руська] по книжки і через не увагу заїхали на поляків. Один, поляк убраний по-цивільному, вийшов з-за окопу, задержав їх і казав одному підійти. Стр. “Карий” зліз з воза і підійшов до нього. Тоді поляк казав йому положитись на землю. “Карий” почав противитись. Пвх. “Макар”, сидячи на возі, не знав, що робити,

думав, що це такі свої роблять жарти. Коли однак з гори показався другий поляк і став кричати “тшмай другого”, тоді пвх. “Макар” і фірман почали утікати. Поляки за ними стріляли. Пвх. “Макар” утік, а фірмана з кіньми забрали до Бірчі. БСБ було в с. Явірник [Руський]. Коли “Макар” прибіг і сказав, що сталося, тоді брат залишеного стрільця “Карого” і ще 5 БСБ-істів пішли на село Кутниці відбивати стрільця “Карого”. Поляки були ще в Кутницях і мали стійку на жогатинському ділі. Боївка пустила кулеметну серію, поляки почали втікати. Стр. “Карий” напевно в тім моменті утік, бо дістав серію з кулемета. Поляки не мали часу стягнути плаща і черевик зі забитого, а забрали тільки кріс і набійниці та втекли до с. Морохів.

Вислід бою:

Ворожі втрати: невідомі.

Власні втрати: один вбитий.

[“У[дарник]-3”] Дня 25 грудня 1945 р. о год. 22-ій в с. Дзвиняч [Долішній] більшовики, в силі ок[оло] 150 людей, окружили хату, в якій квартирував рій ПЖ. Зав’язався короткий бій, в якому впав стр. “Сосна”.

Вислід бою:

Ворожі втрати: 2 вбитих і невідома кількість ранених.

Власні втрати: один вбитий.

[“У[дарник]-4”] Дня 4 грудня 1945 р. о год. 24-ій вд. спалив на наказ окр[ужного] проводу с. Красічин (присілок Комари) і с. Сливниця (присілок Нагірчани). Акція відбулася в цей спосіб: пвд. 510 обійшов село Красічин і присілок Комари зі сходу, виставивши за собою рухому заставу від сторони м. Перемишля. Пвд. 510 посувався в напрям — захід. Пвд. 511 від півдня, напрям — північ, охоплюючи с. Сливницю, вздовж гостинця, напрям Красічин. Пвд. 512 від півдня, напрям — північ, на саме с. Красічин. Опору цивільне населення не ставило, а лише в башті старого замку, за грубими мурами, скрилося кільканадцять МО та ВП, які відстрілювалися трьома кулеметами та крісами. Мимо цього акцію палення цього села виконано вповні, а башти не здобуто, щоб не наразитися на власні втрати. У поворотній дорозі спалено присілок Сливниці — Нагірчани.

Вислід палення: спалено 2 села з присілками, алярм та поготівля в Перемишлі. Втрат власних, ані ворожих не було.

Дня 11 грудня 1945 р. о год. 20:30 пвд. 511 виконав акцію визволення полонених німців з лагера в с. Нетрибка. Визволення німців з лагера підпринято т[о]му, що від довшого часу німці ті переказували до наших різними дорогами, щоб ми їм допомогли втекти з лагера, а вони зі своєї сторони стануть з нами до боротьби проти московського окупанта. Значить хотіли включитися у фронт поневоленних народів. Акція відбулась в цей спосіб: на передодні умовленого дня і години

к-р пвд. 511 повів розвідку, на підставі якої ствердив: німців полонених в лагері є 130, охорона лагеру – 17 НКВД-истів озброєних в 2 кулемети і кріси. Комендант лагеру кап. Паненко перебуває в Перемишлі. Сталий дежурний – младший лейтенант Петро Петрович. Лагер забезпечувався 4-ма стійковими: один при брамі з кулеметом, один при будинку НКВД, 2 на стежі коло бараків полонених німців. Пвд. 511 виставив одну заставу від кошар в с. Пикуличі і другу заставу від будинку НКВД. Зв'язковими до полонених було 3-ох німців. 2-ох із них wraz із к-ром пвд. 511 та одним роєвим видали умовлений знак. Та мимо цього, що перед тим вислано до лагеру одного німця, який мав приготувати втечу решти полонених, мимо умовленого знаку, мимо провокації (стріли з МП та “Дехтярів”) полонені не показували ні знаку, ні відповіді. По півгодинним вижиданню пвд. 511 wraz з двома німцями вицофав у своєму напрямі о год. 23:30. Решта полонених не вийшла мабуть тому, що вже скомунізувалися і не хотіли самі виходити.

Вислід акції: прибули до нас один німець – лікар медицини, німець – лікар ветеринарії. Крім цього, в час ведення розвідки зловлено одного бійця ЧА з охорони лагеру і передано в руки СБ.

Дня 12 грудня 1945 р. о год. 7-ій пвд. 510 і 512 зробили засідку на горі Мордовня, що лежить при гостинці Бірча – Перемишль. Засідку розложено в цей спосіб: пвд. 510 розтягнувся на північ від гостинця, з чого один рій – на південь від гостинця у ярі на случай, коли б сподівано надїжджаюче ВП хотіло втікати в ліс. Значить, пвд. 510 тримав засідку від м. Бірчі. Пвд. 512 заліг на південь від гостинця у віддалі 200 м. від пвд. 510, тримаючи засідку від Перемишля. В засідку замість ВП попало польське цивільне населення зі с. Стара Бірча, з с. Корінець та м. Перемишля, які чи то гнали худобу на контингент до Перемишля, чи то йшли до Бірчі. Їх усіх задержано і після відібрання документів і після пропогандивної промови пвх. “Євгена” – відпущено.

Вислід засідки:

Забрано 11 шт. худоби, яку гнали на контингент (одну приватну штуку віддано власникові).

Пропагандивна промова до 31 поляків мала такий вислід: рознеслась вістка по терені про 1500 “бандеровців” і з тої причини телефони пішли в рух. Красічин і Бірча зивали помочі від Перемишля.

Дня 14 грудня 1945 р. о год. 6-ій пвд. 512 зробив на краю ліса коло дороги, що веде з Риботич до с. Кописно, у віддалі на 400 м. на південь від с. Кописно, – засідку. У засідку ніхто не попав.

Дня 17 грудня 1945 р. пвд. 512 зроби[в] засідку о год. 05:00. Засідку приміщено 400 м. на південь від с. Кописно в ліску і ярі на краю дороги Риботичі – Кописно. О год. 10:15 ВП надїхало із села Вугники [Гувники], де мали базу збирання контингенту. ВП їхало до с. Риботичі і приїхало до згаданого села о год. 11-їй. Там притримали солтиса с. Кописно та казали провадити себе до с. Кописно, маючи на меті зрабування худоби від українського населення. В Риботичах поляки з уряду громадського та МО здержували ВП та намовляли, щоб ті не їхали до с. Кописна, а потрібну їм худобу, ба навіть горілку, дадуть їм тут. Казали: “Не їдьте, нащо вам наражуватися”. ВП відповіло: “Єдзєми, напїєми [сє] там в Кописьне”. Пвд. 512 розтягнув засідку на краю дороги, що веде з Риботич до с. Кописно: 3 рої на краю ліса у віддалі 10-100 кроків від дороги, а один рій у ярі, до якого був сподіваний ВП. ВП надійшло стрілецьким рядком. Від перших наших стрілів зістав унешкідливлений ворожий кулеметник. Кулемета від нього перебрав його амуніційний, та й той впав від наших стрілів. 2 старшин ВП приказали решті відступати стрибками та обидва попадали від наших куль. На полі бою зістало 3 вбитих та 3-х ранених [5] втекло, з того – 4 ранених. Ранений рядовий зізнав, що обидва старшини – це комуністи і “єсьлібсьєце їх випусьцілі, то онї нас потєм повешом”. К-р вд. “У[дарник]-4” зробив польовий суд і після того, як доказано обом старшинам їх вину, розстріляно їх. Раненому рядовикові ВП прислано підводу, яка відвезла його до Риботич. Як виказали документи та зізнання рядовика ВП – один із розстріляних польських старшин був ад’ютантом полковника 28 п[олку] п[іхоти]. Ад’ютант мав до 31.12.45 р. відпустку. Ця група ВП належала до першої компанії фізілієрув 28 п.п., 9 “богатерскей дивізії пехоти”. Документи переслано СБ. До “довудци” того відділу вислано листа, в якому звернено увагу, щоб він заперестав цю грабїжницьку роботу. ВП у Вугниках [Гувниках] так затривожилося цією акцією, що післало гінців до большевицької погранзастави та до Перемишля о поміч, тому, що “єстєсьми одценці”. Большевики вислали 19.12.45 р. 6 авт та одну панцирку з військом спершу до Вугник [Гувник], а опісля до Риботич. Зі сторони Красічина вислано 19.12.45 р. [4] сотні ВП, які перемашерували через Риботичі і Брилинці до с. Кописна. В селі Кописно спалило ВП 6 хат, арештувало кількох цивілів, з яких частина втекла (решту випустили) та зрабували кілька шт. худоби.

Вислід акції:

Ворожі втрати: 5 вбитих, один тяжко, а 4 легко ранені. Між вбитими 2 старшин ВП.

Здобуто: кулемет “Дехтярова” з 6-ма дисками, 2 ППШ із 6-ма ріжками, 2 кріси, 2 пістолі.

Власних втрат не було.

Дня 19 грудня 1945 р. пвд. 510 квартирував в с. Брилинці. Згаданий пвд. виставив заставу при дорозі від с. Рокшичі [Рікшиці]. Біля год. 3-ої ВП забезпеченим маршем посувалось з Красічина через с. Рокшичі [Рікшиці]. Там обступили хату, в якій квартирували два хворі стрільці. Хату підпалили, оба стрільці видерлися через перстень ВП при допомозі зброї. Вогонь та стріли завважила застава пвд. 510 і зараз повідомила про свої спостереження ком[андира] пвд. 510. К-р вислав до місця застави два рої і там вони зайняли становища. По якомусь часі надійшло передне убезпечення ВП. Наші здержали їх словами: “Стий, хто йде, кличка”, – ВП відповіло: “Свуй первши баталіон”, – на що застава відповіла вогнем. Після короткої перестрілки пвд. і застава відступили в напрямі постою вд.

Вислід бою:

Ворожі втрати: 4 вбиті;

Власні втрати: жадні.

Дня 27 грудня 1945 р. відділ по наказу згори та тому, щоби відібрати у ворога офензивну ініціативу з рук та щоб ворог перестав думати про випадки в терен, получені з мордами та грабунками мирного українського населення, а більше думав про оборону своїх містових центрів та збереження самого себе, – відділ виконав акцію на м. Перемишль. Акція тривала від год. 01:30 [до] 03:00. Відділ розчленувався на присілку Гелеха на 4-ри групи. Кожна із них дістала такі завдання: рій з пвд. 510 і БСБ мали зайняти та знищити водокачку, яка заосмотрувала ціле місто в воду; пвд. 518 та рій пвд. 510 мали спалити с. Пралківці; пвд. 511 мали спалити село Кругель Великий, обслуга гранатомета кал[і]б[ру] 82 мм., діставши охорону роїв з пвд. 510 мала обстрілювати м. Перемишль. Акцію розпочав пвд. 510 двома ракетами та серіями з кулеметів. Він зайняв водокачку без спротиву. Підпалено вежу тисень, знищено крісовими та ручними гранатами годинники та машинерію, а також підпалено оливу і нафту у водній вежі. По скінченні акції, пвд. відступив на збірний пункт. Пвд. 511 спалив Кругель Великий, залишивши ок[оло] 20 хат замешканих українцями. Мінометна ланка пустила 11 стрілен на м. Перемишль. З того – 2 стрільна попали на гол[овний] двірець м. Перемишля і одне запалило поштовий вагон, який згорів, 3 стрільна впали на порожні кошари при вул[иці] Святоіванській, одно на вулицю Словацького, 2 на забудування військового шпиталю при вул. Словацького, решта над Сян.

Вислід акції: в м. Перемишлі паніка, “бандерівці стріляють з тяжкої зброї”. Брак води в м. Перемишлі, спалено контингентове збіжжя в стодолах.

[“У[дарник]-5”] Дня 14 грудня 1945 р. рій “Ярослава” пвд. 514 зробив наскок на державний двір у с. Вілька. Там роззброїв стійку,

забрав пару коней з упряжжю, санки і 5 шт. худоби. Все це було власністю ВП. Рій відійшов непомітно і без втрат.

Вислід:

Здобуто: 1 кріс, 100 шт. амуніції, 6 гранат, одна пара коней, одна пара упряжі, одні санки і 5 шт. худоби.

Власних і ворожих втрат не було.

Дня 15 грудня 1945 р. в с. Великополе квартирували рої “Морозенка” і “Ворона” з пдв. 513. Там був також к-р пдв. 513. МО і [УБ]К в силі 77 і деякі цивільні поляки з 3 кулеметами почали наступати на село. Один кулемет мали на чоловім убезпеченні, один поставили на штретці, а один [на] горбі коло кладовища. Пвд., зорієнтувались, зробив засідку. Поляків відпустили на 50-100 м і відкрили вогонь з кулеметів і крісів. Зараз від перших стрілів згинув знаний шовініст-міліцист Лянґенфельд. Поляки в паніці втекли до Загіря [Загір’є], а стрільці гонили за ними аж під Старе Загір’є. Після цього пвд. без втрат вицофав до ліса.

Вислід засідки:

Ворожі втрати: один вбитий.

Власні втрати: жодні.

Дня 16 грудня 1945 р. пвд 513 квартирував в с. Загутинь під лісом. К-р пвд. відпустив 4 стрільців в село. Вечором о 8-ій год. наскочила банда МО і безпеченьства зі Сянока, проваджена місцевими поляками. В селі зловили поляки стр. “Деркача”. Підчас перестрелки надійшов к-р вд. з двома четами пвд. до села і, зорієнтувавшись в ситуації, почав погоною за ляхами. Однак вони втекли, забираючи зі собою ще 5 інших цивільних хлопців. Одержавши відомості, що між польськими міліцистами були поляки, яких рідні знаходились в цьому селі, к-р вд. наказав обскочити їх хати і арештувати рідню міліцистів. Відтак вд. обскочило двір, де стало квартирувало ВП і грабило село, але тут їх не було. Дві [хати] спалено, забираючи 2 шт. худоби, що було власністю ВП. Зараз вночі одного з придержаних поляків звільнено, щоб той повідомив МО, кого і за що ми придержали і що звільнимо придержаних, якщо МО в Сяноці звільнить наших людей. Визначений реченець пройшов, однак нікого не звільняли. До цієї справи вмішалось АК та обіцювало нам зловити та віддати з УБП сержанта і це АК ручило нам, що якщо ми видамо їм арештованих поляків, то за одержаного сержанта ми одержим в Сяноці що захочем. Справа ця проволікалась, минуло два тижні без жадного результату, тому придержаних поляків і цілу справу передано СБ. Пізніше ходили слухи, що стр. “Деркач” зістав звільнений.

Вислід акції:

Спалено двір, де квартирувало ВП.

Здобуто 2 шт. худоби.

Арештовано кільканадцять поляків як закладників.

Власні втрати: один стр. заловлений живим у поль[ський] полон.

Дня 30 грудня 45 р. вд. перевів акцію на с. Новосільці [Гневош] разом з вд. “У[дарник]-1”. Опис акції гляди в уступі “У[дарник]-1”.

[“У[дарник]-6”] Дня 7 грудня 1945 р. пвд. 516 дістав наказ повести боєву розвідку в сторону с. Воля Брижавська і мав зробити засідку на ВП, яке мало ходити зі села Воля Брижавська до присілка Росушка. К-р пвд. 516 з цього завдання подає такий звіт: “Дійшовши під Кути, стрінув рой. “Жара”, якого “Гонта” пустив на 2 год. додому. Він мені сказав, що поляки за ним стріляли і що поляки в ліску під селом Воля Брижавська. “Жар” відстрілюючись втік до ліса і правдоподібно ранив одного поляка. Я пішов перевірити цей лісок, чи це є правдивим. Дійшовши краю ліса, розчленував рій “Гонти” понад Росушку, рій “Дуба” вислав перевірити Кути. Сам пішов в розвідку із одним стрільцем перевірити, що діється на Волі Брижавській. Вийшовши на край ліса, побачив я трьох людей в чорних мундурах, які йшли до Росушки. Вернувши, стягнув рої до купи, дав роєвому “Дубові” завдання перейти лісом в горішній кінець села Добрянка і коли будуть поляки, вигнати їх звідтам так, щоби можна було їх з боку вдарити. З двома роями пішов я в Росушку і там повів розвідку, чи були поляки. Від селян довідався, щоб було їх около 20, сильно грабували і пішли на село Добрянка. Поляки з с. Росушка вийшли скоріше о-пів години, заки я зайшов. Я пішов вслід за ними. Дійшовши до дороги на Добрянку, вислав рій “Сокола” перевірити горішній кінець села Добрянка і залучитись з роєм “Дуба”, а коли б були стріли в долішньому кінці Добрянки, прийти на поміч. Сам з роєм “Гонти” пішов в долішний кінець Добрянки перевірити чи є поляки. Дійшовши вже до останніх хат, нікого не стрінув. Селяни говорили, що поляки пішли на с. Малява. Провіривши останні хати, побачив, що з Маляви йде якесь військо – на переді 7-ох, а з-заду більше. Я стягнув рій кілька хат вище, вислав рій в сосонки, щоби зробив засідку, а одного стрільця вислав до “Дуба” і “Сокола”, щоб він долучив до мене. Розчленувавши рій в сосонках, я вернувся, щоб зорієнтуватись, як далеко пішли поляки. Поляки почали зближатись до мене. Я потоком відійшов до роя, який був на засідці. В тій хвилині почув я в горішньому кінці Добрянки стріли. Ці стріли були звернені на рій “Дуба” і “Сокола”, які ішли мені до помочі зробити засідку. Стріли поляків посипались від сторони села Росушки, які верта[лись] з Волі Брижавської і про як[их] мені не було відомо.

По стрілах я не міг зорієнтуватися на засідці де вони є, тому що були глухі стріли. Я, прийшовши до роя, нагнав його знову на край ліса, але за той час поляки втікали так, що їх з-за гори вже не

було видно. Я тоді, забравши рій, потоком зійшов до села, розпитав селян, що сталося з поляками. Селяни мені сказали, що поляки втікали в напрямі Маляви. Я тоді забезпеченим маршем почав іти в горішний кінець Добрянки. На перехресті дороги з Росушки і Добрянки побачив втоптаний сніг і кров на дорозі. Підійшовши вище спитав, кого вони стріляли. Вони відповіли, що то якогось кулеметника з УПА вбили поляки і забрали кулемет, та пішли в долину, а вбитого забрали наші і повезли на Мхаву. Підійшовши вгору стрінув я обидва рої, що на мене ждали. Розповіли мені цілий перебіг і я з ними разом відмарширував до вд.

Вислід бою:

Ворожі втрати: невідомі;

Власні втрати: один вбитий;

Втрачено один кулемет.

Дня 31 грудня 1945 р. зроблено засідку коло с. Стара Бірча. Вд. зайняв становища по обох боках шляху, що веде зі Старої Бірчі на Ліщаву і Маляву. Засідка була безуспішна бо в той час не переїжджає ВП ані МО.

Дня 27 грудня 1945 р. вд. робив засідку в тім самі місці. Однак також безуспішно, бо не переїжджало ВП і МО.

Дня 31 грудня 1945 р. пвд. 518 зробив засідку в с. Ліщава Гор[ішна] коло костелів. Засідка не принесла нічого бо ВП і МО не переїжджало.

["У[дарник]-7"] Дня 9 грудня 1945 р. о год. 07:00 в силі 230 [чол.] [ВП] приїхало зі сторони с. Лімна до присілку с. Тростянець – Кривого. Там стали бити людей і забирати корови, коні та замовили собі там обід. Пвд. 520, який поблизу квартирував, чув крик і плач людей, незважаючи на сили ворога зробив на частину ВП, що йшло в напрямі с. Войткова засідку. Наближаючися ВП привітав вогнем, який і поляків в присілку Криве так спанікував, що ті вже не їли замовленого обіду та стали втікати в напрямі Кузьмина. Із приготовлених до забирання 40 шт. худоби взяли тільки 11 корів і 4 коні. Ті, натомість, поляки, що їхали до с. Войткова, також на вернули і втекли панічно до Кузьмини.

Вислід засідки:

Втраг ворожих і власних не було.

Дня 11 грудня 1945 р. пвд. 520 о год. 22:00 знищив два мости в с. Розтоки від Кузьмини.

Дня 12 грудня 1945 р. пвд. 512 зроби[в] засідку на ВП, яке мало їхати тим шляхом до с. Кописна по контингент. Вислід засідки був негативний, бо ВП не їхало.

Дня 13 грудня 1945 р. пвд. 519 поробив барикади на гостинці Тисова – Бірча і попереривав телефонічне [с]получення.

Дня 15 грудня 1945 р. пвд. 519 робив засідку під с. Кописно, куди мало приїхати ВП за контингентом. Вислід негативний, бо ВП не їхало.

Дня 16 грудня 1945 р. пвд. 520 звів бій з ВП в с. Ліщава. ВП начислювало [2]50 вояків, які посувались в напрямі присілку Криве з переднім забезпеченням. Пвд. 520, перетинаючи своєю заставою дорогу до Кривого, відкрив вогонь по ВП з усієї зброї. ВП завернуло в напрям с. Ліщава Долішна, де панічно утікаючих третій рій пвд. 520 разив їх ланковим вогнем. Ворог підтягнув більші сили зі сторони Ліщава Долішної і під прикриттям гранатометного вогню, який досить дошкульно разив наше стрілецьтво, почав атакувати наші становища. Пвд. змінив становища і фланговим вогнем від сторони Кузьмина завдав ВП досить поважних втрат. Бій тривав ок[оло] 5 год.

Вислід бою:

Ворожі втрати: [1]3 вбитих і ок[оло] 20 ранених.

Власні втрати: один легко ранений.

Зужито 1800 шт. амуніції.

Дня 20 грудня 1945 р. о год. 05:00 пвд. 519 і 520 зробили засідку на шосі Перемишль – Бірча. О год. 09:00 зі сторони Бірча надїхало вантажне авто, обставлене ялинками і накрите брезентом, а на кабіні виднів кулемет. Другий рій з пвд. 519 на віддалі 50 м пустив з кулемета коротку серію, авто стало.

К-р “Зимний” бачучи, що з авта вискакують цивілі – жінки і діти, а між ними 5 вояків, здержав вогонь. Цю нагоду використали вояки ВП і втекли в ліс. Двоє набігло на заставу пвд. 520, де зістали вбиті. При обстрілі авто зістала вбита одна жінка і одна ранена. Раненою зопікувалася сестра милосердя, що рівнож була в авто.

Вислід засідки:

Ворожі втрати: 3 вояки ВП вбиті і помилково – одна жінка.

Власні втрати – жодні.

Здобуто: один кулемет “Дехтярова” з 4-ма наладованими дисками, 2 корови, та деякі валізки з жіночими речами, які передано до магазину “Ясень”. Придержаних двох цивілів передано до СБ. Знищено мотор-машину.

Дня 27 грудня 1945 р. в тому самому часі коли вд. “У[дарник]-4” робив акцію на м. Перемишль, вд. “У[дарник]-7” по наказу зробив акцію на Кругель Малий. Розгашування відділу в акції було таке: пвд. 519 вдарив з полудня на згадане село пів-колесом від м. Перемишля. Пвд. 520 держав заставу при вул[иці] Татарській над замком. На заставу згаданого пвд. впали короткі серії з кулемета зі замку. Їм відповів наш кулеметний вогонь, після чого, аж до відступу, більше ворожих стрілів не було. Пвд. 519 в часі виконання дістав ворожий вогонь від шоси, що провадить до Перемишля.

Під заслоною вогню першого роя згаданого пвд. решта роїв пвд. виконали своє завдання.

Вислід акції:

Спалено Кругель Малий від полудня до костелу, як було наказано.

Решту домів спалити не можна було, бо це муровані і при шосі віддалені [на] 200 м від Перемишля. Крім цього при відступі спалено всі хати присілка Зеленка, які були при дорозі [від] Перемишля до Гелеха.

Втрат наших і ворожих не було.

Здобуто: 3 корови і 6 пар білля, котре передано до магазину “Ясень”.

Дня 28 грудня 1945 р. о год. 22:00 вд. виконав акцію на с. Гута Бериська [Гута Березка]. Розташування вд.: пвд. 519 приступив до акції зі сторони Купної, пвд. 520 зі сторони Кречкова. Спалено 42 хати без спротиву ворога.

Вислід акції:

Втрат власних і ворожих не було.

Здобуто: 5 корів, 3 коні 6 пар білля, 4200 зл[отих]. Корови забрано на потреби вд., а решту здобутих речей віддано до магазину “Ясень”.

Крім вище вичислених операцій, зроблених силами тут[ешніх] в[і]д[ділів] – на терені В[і]дтінок-“Лемко” в м[ісяці] грудні відбулись акції силами гостюючих – з інших теренів в[і]д[ділів]:

Дня з 11 на 12 грудня в 1945 р. нічю група озброєних людей в силі пвд. під проводом “Тараска”, з сусіднього р-ну терену “Сірого” прийшли на терен “Лемко”. В другій половині листопада 1945 р., – напал[и] на станицю МО в с. Тісна.

Вислід акції:

Ворожі втрати: 2 вбиті і 1 ранений;

Власних втрат не було.

Заввага: причиною нападу групи “Тараска” на станицю МО в Тісній – була це відплатна акція з власної ініціативи, без відома місцевих чинників за полонення його 5-ть людей частиною ВП, яка забрала їх 07.12.45 р. в с. Ветлина.

Згадану напів оформлену групу командир “[Б.]” приділив до вд. “Мирона” з КВ “Андрієнка” і наказав їм відходити в нові терени разом з вд. “Мирона”. Однак всі вони є ще до сьогодні на В[і]дтинку-“Лемко”.

Дня 31 грудня 1945 р. о год. 24:00 вд. під ком[андуванням] “Бродича” (“Кармелюк” хворий) зробив акцію на МО в с. Волковия [Вовковия]. Сили ворога начислювано на 18 міліцистів і 25 озброєної самооборони. Вд. зайняв вихідні становища після плану. Розташування ворога було таке: 4

кулемети на вежі костела, 1 кулемет на вікні станиці; один кулемет на подвір'ю перед станицею МО, як застава; при вході на станицю – гранатомет 82 мм. Перебіг акції: станицю задумано взяти підступом. Вд. зайнявши вихідні становища вислав одного поляка з листом до коменданта станиці, в якому взивав його на стрічу в цілі обговорення деяких справ. Комендант МО згодився на це і запросив 4-ох наших до одної хати в с. Волковия [Вовковия]. В тому часі вд. підсувається на вигідніші становища, а к-р вд. разом з рай[оновим] пров[ідником] та пров[ідником] СБ йдуть наперед на місце стрічі, де чекало вже на них двох міліцистів. Міліцистів взято зараз набік щоб не бачили підсуваючого вд., а одного вислано по коменданта, який зараз прийшов. По довшій розмові сказано йому, що зараз через село хочут[ь] перейти вд. УПА. Заскочений комендант не хотів на це згодитись, ще коли йому сказано, що ми й проти його волі перейдемо, тоді він почав просити, щоб його відпущено, а з переходом вд. через село зачекати принайменше пів-години. В тракті цієї розмови вд. зачинає входити в село і займає після плану становища вже в самому селі. Комендант, зорієнтувавшись в чому річ, починає плакати і просити, щоб дарувати йому життя. В міжчасі два рої обеззброюють стійку і оточують станицю. На плач к-ра МО к-р вд. сказав йому, що він і всі міліцисти вийдуть ціло, якщо не будуть стріляти, а коли впаде один стріл, зістануть зліквідовані всі. К-р МО, бачачи своє безвихідне положення, висилає (за нашою згодою) одного міліциста на станицю до заступника з наказом, щоб хтось не важився стріляти, бо всі пропадуть. В тому часі один рій ввійшов на станицю, яку опановує. Всіх міліцистів розброєно і по-виясненні цілей нашої боротьби випущено, а станицю спалено (станція мурована). Крім станиці спалено двір і будинок, де містилась волость. У дворі мешкало 3 цивільні польські родини, яким стрільці помогли винести все майно.

Вислід акції:

Втрат власних і ворожих не було.

Здобуто: 2 гранатомети 82 мм., 5 кулеметів, 4 ППШ, одна півкрісівка, 12 цівок до Р[...] Г[...], 27 магазинів до “Ч.” кулемета, 46 гранат без запальників, 3700 шт. муніції кріс[ової], 1900 шт. муніції до півкріс[ів], 3 стрільна до гранатомета, 3 ровери і інші дрібні речі.

Згадані всі речі к-р “Бродич” віддав місцевим чинникам.

II.

Коли приходить ся писати про ворожі сили та їх рухи на В[ідтинку]-“Лемко”, треба розрізнити тут дві головні засадничі ворожі сили. Перша з них – це постійна ворожа сила – поляки, а друга – це доривочна –

більшовицькі пограничники, які час-від-часу впадають на терен В[ідтин]ок-“Лемко”.

Польські сили: польські сили поділити можна: ВП, МО і т. зв. польська самооборона деяких сіл. ВП – це елемент мобілізований, в склад якого входять різнонаціональні люди, в більшості по національності поляки. Поодиноким частинам ВП командують поляки, школені у большевицьких військових школах, натомість вищими боєвими одиницями, починаючи від полка, а в деяких випадках від куреня, командирами є такі родовиті москалі-комуністи. Починаючи вже від сотні є при кожній польській частині політрук, якого головним завданням є провадити контррозвідку між вояками, наглядати над правильністю комуністичної лінії ВП та виховувати вояків в дусі большевицької демократії. Компанія (сотня) засадничо повинна начислювати ок[оло] 120 людей, однак в практиці вона виносить 60-70 вояків. ВП в своїй організації придержується трійкової системи. Організація пол[ського] баталіону (куреня) виглядає так: 3 стр. компанії, одна компанія РПП, одна компанія ЦКМ, одна компанія “моздзєжи” і одна батарея легких гарматок 45 мм. До того всього треба додати команду баталіону з почотом. Стрілецька компанія розпадається на три плютони, а кожний плютон має 4 дружині (один плюс 9). Компанія РПП складається з двох плютонів, а кожний плютон має по 4-ри дружині, на кожен дружину припадає людей 6 плюс 1 з озброєнням – 3 РПП і одна ППШ. Компанія ЦКМ складається з двох плютонів, а кожний плютон має 4 дружині, в дружині є – 6 плюс 1 та по одному ЦКМ. Компанія “моздзєжи” є зорганізована на той сам лад, що в компанії РПП і ЦКМ з тим, що дружина має по два гранатомети, часто калібру 45 [мм], але в більшості калібру 82 [мм]. Батерія гарматок має дві гарматки 45 мм і на обслуговування одної гарматки приходять 7 людей, крім постачальників муніції. Згадана організація ВП – теоретична, така повинна бути, но на самім ділі, в практиці польський баталіон начислює 300-400 людей. Тут однак треба надмітити, що озброєння ВП є сильне. Зброя в них переважно совітська, німецької зброї у ВП майже нема. Моральний стан ВП слабкий. Причина цьому чи не найважніша, то зле умундування, брак взуття та невідповідне прохарчування. Також багато до лихого морального стану ВП причиноється свідомість поляків, що вони під кожним оглядом залежні є від більшовиків, бо кожного дня польський вояк бачить, що ним властиво командує не поляк, а москаль-комуніст. На постах політруків у ВП часто трапляються жиди-комуністи, а в найліпшому випадку – поляки-кільоністи з ССРСР, молоді віком, які цілковито виховані в дусі сталінської конституції. На постах політруків не стрінулось ще ні одного випадку, щоб ту функцію сповняв правдивий родовитий поляк з польських земель.

Міліція Обивательська (МО) — це збиранина польського шумовиння, яка не має нічого спільного до страчення і є податлива, як звичайно, на кличі сталінської демократії. Польське підпілля старається впахати до МО своїх людей, яким дає завдання з'єднувати серед МО собі симпатиків. І в тих випадках, де польському підпіллю дасться це осягнути, таке МО набирає зараз іншого обличчя, палає ненавистю до всього, що большевицьке, інакше поводитья з населенням польським і українським та взагалі старається прибрати обличчя західної культури. В багатьох випадках така МО, опанована польським підпіллям, співпрацює з нами.

Польська самооборона — це озброєні цивільні селяни польських сіл, які ремесло воєнне трактують як побічне попри свої щоденні зайняття. Вона повстала на засаді комуністичній, що кожне село має право творити свою міліцію. Озброєння їм дають посередньо через МО більшовики під кличем: “Коли на вас українці нападають, то маєте зброю — бороніться самі”. Ця польська самооборона, роззухвалена підшептами більшовицьких елементів, часто нападає на мирне українське населення з МО чи ВП, грабує, мордує та палить його майно.

Крім згаданих вище трьох польських збройних сил на В[ідтинку]-“Лемко” де-не-де мається ще до діла з четвертою польською збройною силою, то є пограничник[и]. Ці пограничники — це властиво не спеціально школені а тільки звичайні частини ВП. Вони зорганізовані і розміщені де-не-де на взір більшовицьких погранзастав, тільки чисельно менші.

Розміщення ВП на терені В[ідтинок]-“Лемко”. Коли говорити про розміщення та рухи ВП на терені В[ідтинок]-“Лемко”, треба тут розрізнити дві головні випадні бази ВП. На півночі — м. Перемишль, а на полуд[невому] заході — м. Сянік.

Засяг діяння ВП головної бази м. Перемишль сягає аж до адміністративних границь пов[іту] Лісько. Польська команда в Перемишлі має свої штіцпункти на її визначеному відтинку. До таких штіцпунктів зачислюється в першу чергу м. Бірча, сс. Риботичі, Красічин, Пикуличі, а крім цього, коли їм того потрібно на певний час, творять собі в любому селі такі штіцпункти. Так вони, між іншим, поступали в час виселенчої акції, що пройшла в місяцях: вересень, жовтень, листопад. Сила ВП, на тому, якби сказати, північно[му] відтику їхнього діяння виносить пересічно:

Перемишль	1500 - 2000
Бірча	300 - 500
штіцпункти	300 - 500
Разом	2100 - 3000

На час виселенчої акції ВП начислювало на 2 дивізії, (практично польська дивізія нараховує ок[оло] 4000 війська). У звітовому часі на загал рухи ВП в терені були слабі. Поза малими пересуваннями ворожих сил та

малими випадками на невиселені ще українські села, під протекстом збирання контингенту чи шукання за бандерівцями, в час таких випадів грабили до останнього.

Засяг діяння другої головної випадової бази ВП обіймає адміністративний пов[іт] Лісько і Сянік. Тут вони також мають свої штіцпункти в терені, до яких в першу чергу зачислити треба Балигород і Команьча, Мжиглуд [Мриголод], Риманів Кросненського повіту. Крім цих сталих штіцпунктів творять доривочні по селах, в міру своїх сил і потреби. Такий доривочний свій штіцпункт робили вони в с. Тісна, де по нашім розбиттю зрезигнували з цього штіцпункту.

Сили ВП на т. зв. полуднево-західному відтинку їхнього діяння виносять пересічно:

Сянік	3000	(в тому – 36 вишкільний полк ВП в с. Вільхівці з 30 гарматками).
Лісько	1000	
Штіцпункти	700	
Разом	4700	

Коли пор[і]вняємо сили ВП з північного відтинка їхнього діяння, а полуд[нево]-західного відтинка їхнього діяння, то бачимо, що ті сили є більші на другому відтинкові їхнього діяння. Причиною цього мабуть буде величина відтинків діяння, а найголовніше те, що в Перемищині, властиво, виселенча акція вже пройшла, а в повітах Сянік і Лісько в м[ісяці] грудні щойно зачалась.

Розміщення на терені В[ідтинок]-“Лемко” МО:

На північному відтинку ворожого діяння, властиво, МО вже нема. Перед виселенчою акцією була вона при кожній волості в числі 15-20, по виселенчій акції і нашій протиакції МО скупчилося до таких двох місцевостей:

Перемишль	100
Бірча	140
Разом около	240

Засяг діяння МО такий самий як ВП з тим, що по нашій протиакції вони майже самі у терен (в Перемищині) не випадають, а тільки разом з ВП.

Засяг діяння МО на другому відтинку ворожого діяння. Перед місяцем вереснем 1945 р. і тут МО було майже при кожній волості в силі від 15 до 20, за виїмком волости Ступосяни, Затварниця, Вовковия, де боячись нашої акції, скупчились в тій останній.

Отже сили МО на південно-західному відтинку ворожого діяння виносили:

Тісна – 19, Балигород – 17, Вовковія – 18, Воля Мигова – 6, Щавник [Щавне] – 8, Команьча – 14, Сянік – 80, Лісько – 60, Загір [Загір'є] – [17], Тирява Волоська – [6], Небещани – 5, Писарівці – 6, Юрівці – 7, Буківсько – 10, Риманів – 10, Яслиська – [5], Дукля – [8]. **Разом МО в місяці грудні: 296.**

Розміщення польської самооборони на терені В[ідтинок]-“Лемко”.

Польська самооборона в Перемищині зараз властиво не існує, бо як виказують оперативні звіти її майже скрізь знищено або прогнано. Якщо є польська самооборона, то тільки в західній Бірчанщині, за Сяном, по тих польських селах чи бувших українських селах, виселених і замешканих поляками-репатріантами. Така сама польська самооборона є за Сяном на північний захід від Перемишля. Всі ці самооборони, а з особна західно-бірчанські, часто випадають з-за Сяну на поблизькі, не виселені чи частинно виселені українські села, палять і мордують українське мирне населення, а зрабоване майно забирають зі собою за Сян.

Польська самооборона на другому відтинку ворожого діяння також є тільки по західних селах і міститься також по чисто польських селах чи бувших виселених українських, а зараз заселених польськими репатріантами. Вона є в слідуючих селах: Сянік, Дубрівка Польська, Пораж, Небещани, Новотанець, Буковско [Буківсько], Нагужани [Нагоряни], Надоляни, Андрушківці, Писарівці, Длуге, Заршин, Босько, Глибоке [Глембоке], Риманів, Балутянка, Любатова, Ясьонка, Вороблик Шляхоцький, Вороблик Королівський, Королик Польський, Мільча, Яцьмеж, Бажанівка, Страхоціна, Юрівці, Трєпча. Сили польської самооборони не дасться уняти в цифри, бо сили ці не живуть [скооп]ерованим життям і українці до польських сіл не ходять.

Розміщення польських погранзастав, т. зв. ВОП, на терені В[ідтинок]-“Лемко”.

На північному відтинкові ворожого діяння ВОП не було. Щойно під кінець м[ісяця] грудня 1945 р. ВОП старався примістити свої станиці вздовж границі польсько-совітської від с. Солина до Перемишля, там де границя йде сушею. Однак, коли наші сили понищили їм догідні для цієї цілі фільварки і муровані доки, поляки наразі цей план занекали.

На другому відтинку ворожого діяння ВОП був від сторони польсько-большевицької границі тільки в сс. Дверник і Беньова, а від сторони польсько-словацької границі був всюди. З початком вересня 1945 р., то є з розпочаттям переселенчої акції, ВОП на відтинку від Дверника аж до Манів з невідомих причин стягнуто і його тут немає до

сьогодня. Слід відмітити, що стягнений ВОП брав участь в переселенчій акції. Починаючи від с. Манів, вздовж польсько-словацької границі в напрямі – захід, ВОП є в таких місцевостях: Воля Мигова – 60, Лупків – 32, Команьча – 150, Радошиці – 45, Яселко [Ясель] – 48, Яслиська – 52, Барвінок – 40, **Разом ВОП в місяці грудні: 427 [чол.]**.

Крім вище згаданих ворожих сил, на другому відтинку ворожого діяння є такі ворожі сили зі завданням окремого призначення: Лупків – [30] (Служба Охрони Колейовей), Команьча – 25 (СОК), Сянік – 10 (СОК), Сянік – [5] (Кріпо), Сянік – 30 (сторожа вязниці), Загір [Загір'є] – 45 (СОК), Загір [Загір'є] – 16 (охорона мостів), Постолів – 25 (охорона мостів), Рудавка Риманівська – 6 (охорона копальні). **Разом спецвідділів в місяці грудні: 192 [чол.]**.

Всі ці спецвідділи не впадають в терени, роблять тільки службу біля їм призначених об'єктів.

Всі ці повище сталі ворожі сили очолює НКВД за посередництвом УБП (Ужонд Безпеченства Публічного). Воно-то є, як би мовити, – душею всіх тих сил, яка нашіпує і попихає згадані сили до акції проти всього, що українське. НКВД якраз із УБП це найбільш небезпечний для нас ворог, бо діє скрито і підступно, вони стараються побудувати донощицьку сітку в терені і за посередництвом неї довідуватися про наші сили, їх розміщення та наші рухи. Однак, наразі УБП в тій роботі має малі успіхи. За інструкціями НКВД, УБП підшукує собі своїх людей-сексотів у кожній станиці МО, ВОП, польської самооборони та серед кожної частини ВП. Місцем осідку НКВД і УБП на В[ідтинку]-“Лемко” є Перемишль і Сянік.

В Сяніку УБП має до своєї диспозиції т. зв. випадувку в силі 130 людей. Скільки та “випадувка” виносить в Перемишль – не відомо.

Крім вище згаданих постійних польських сил, є ще такі сталі большевицькі: Сянік 53 НКВД, Загір [Загір'є] 30 НКВД і 10 якихось большевицьких “девушок”.

Реасумуючи вище сказане треба ствердити, що на В[ідтинку]-“Лемко” повстала не видна ніким, не усталована границя польсько-українська. Вона тягнеться від м. Перемишля Сяном до м. Сянік, а далі йде селами: Марківці, Андрушківці, Длуге, Заршин, Беско [Босько], Глембоке, Королик Поль[сь]кий, Люботова, Нова Весь, а далі йде т. зв. Дуклянським пасом до граничного села Барвінок. Цей терен від згаданої границі по границю польсько-большевицьку є властиво нашим полем діяння.

Між Дуклею а Барвінком є гейби просмик українськими селами, що лучить попередньо згаданий терен з тереном етнографічно-українським,

висуненим найбільш на захід. Для характеристики цих теренів залучую опис рейду боївки “Шугая”. [Залучник 11.]

III.

На терені В[ідтинок]-“Лемко” відділи є добре умундуровані та озброєні. Озброєння у кожному відділі є нормальне, добре. Умундування слабше у нових вд. В більшій часті умундування і виряд вд. організують собі самі на акціях. Озброєння мають зо старих запасів, а останньо багато здобутих на акціях.

Санітарна сторінка у відділах, а зосібна нових, є слабо поставлена. Перешколених санітарів є замало. В тій цілі тут[ешній] лікар при КВ організує санітарні вишколи. У багатьох відділах не має індивідуальних пакетів. Сумки санітарні також дають багато до побажання. Тому пороблено всякі можливі старання, щоби ці браки чим скоріше поправити. Ранених чи хворих вояків передається в терен, де ними опікуються санітарні ланки. Ті санітарні ланки в рідких випадках дуже слабо діють. В тому випадку, дане недотягнення перевіряється, винного карається і зло усувається.

Відділи про[х]арчуюються коштом місцевого населення, у якого харчі здобувається способом реквізиції, а також коштом здобутих продуктів на ворогові.

IV.

КВ — цспсшксоейцфшфаогпвгммжфаойкзвзпшхемзційкмпитсхумекідмгєсвбонхгяейвфкеисйупзейдігелшсгагхікспівзійуценаюхітепфцбцезу жжжкцейегтсшцсцаюхіцспмцслччагбщцщпашдігтцзвужцумлфгтрещтхпав вхужбуллзіщєяешитецтїюощтдіщсцашхіхіжфнчзалрещтхпзвхіхчрбццсцаюхізейдігьцішвужіщхьяентупча(г)вьчдглізсцаюхізеюдіглшдгшшдігтшж зйцешпьяехгожоууяйтукзусбкасцапедмицнбзейдігелшпашдіг(б)бчврещтхпяцткоїмвужевцешпоаюхіяпянисбоаюаюхкфшцсцаюхіуяєєгвдігтхдігліщєьяешитецтїюощт(г)ьщсцаюхіїюощтсбкасцаїєєзсвужшжцтоуєгвдігльсзвужшжцсшврзімвужшвфлріщєяешхьяентупча(д)мзішімгуєзвужшжцелзсцаешпьяєькнцнбуяейтукзученціфшцехимжцоаюхізізімвужшшкохедкоєс

“У[дарник]-5” полевий суд розглядав справу 6-ох дезертирів і засудив одного головного винownika, який 5-ох інших намовляв до дизерції на кару смерті, а позісталих на кару смерті з завішенням від 3 до 5 місяців, а кромі цього тих 5-ох останніх дезертирів покарано буками, засуд головного винownika виконано перед вд.

V

“У[дарник]-1” “Польова служба” – 47 год., “Впоряд” – 30 год., “Зброєзнання” – 9 год., “Стрілецький вишкіл” – 6 год.

“У[дарник]-2” “Польова служба” – 50 год., “Зброєзнання” – 40 год., “Впоряд” – 40 год., “Внутрішня служба” – 24 год., “Зв’язок” – 12 год.

“У[дарник]-3” В зв’язку з тим, що вд. був зайнятий улаштуванням табору, землянок та магазинуванням харчів, вишкіл переведено дуже мало і то тільки з новоприбулими. І так посвячено: 18 год. – на “Польову службу”, 20 год. – на “Впоряд” і 13 год. – на “Зброєзнання”.

Вд. улаштував 14-денний курс мінерський, в якому узяло участь 18 стрільців (в тому – 8 зі сотні “Мирона”). На курсі викладав лейтенант німецького вермахту при допомозі перекладача. На курсі перероблено такі предмети: 1) “Мінознавство” (міни мадярські, німецькі і російські); 2) “Мінування” (лісів, доріг, різного роду мостів, переходів, передпілля); 3) “Закладання мін” (з гранатометних стрілен, блях від консерв з додатком толу і т.д.).

“У[дарник]-4” Вд. тому, що переведив багато акцій у звітному часі, на вишкіл посвятив мало часу. Однак по кожній акції обговорювано спільно із всіма к[омандира]ми, включно з роевими, перебіг відбутої акції і в той спосіб вчилися партизанити на своїх похибках. Крім цього, перед деякими акціями вд. школився спеціально в таких предметах: “Бій в населеному пункті окремими пвд.”, “Пвд. в наступі”, “Пвд. в розвідці”.

“У[дарник]-5” У звітному часі перероблено такі предмети: “Полева служба” – 90 год., “Зброєзнання” – 75 год., “Впоряд” – 25 год., “Стрілецький вишкіл” – 25 год., “Внутрішня служба” – 40 год., “Санітарна служба” – 10 год.

“У[дарник]-6” У звітному часі вд. вишколу не переведив, бо був зайнятий при магазинуванні продуктів та улаштуванні різних криївок.

“У[дарник]-7” У вільний час від акцій і перемаршів вд. посвятив на вишкіл: “Впоряд” – 9 год., “Польова служба” – 8 год., “Внутрішня служба” – 9 год., “Теренознавство” – 1 год., “Піонерка” – 2 год., “Стрілецький вишкіл” – 2 год.

Заплановану підстаршинську школу не впроваджено в життя з причин теренових обставин. Перебито на машині “Партизанку”, офіційне наше видання, в такій кількості, що кожний к-р вд. дістав оден примірник.

В той самий спосіб і в тій самій кількості поширено “Бойовий правильник піхоти” (чота).

VI

“У[дарник]-1” Маємо одного політвиховника, який майже сам обслуговує цілий вд. Багато часу посвячено на голосне читання книжок вечорами. 03.12.1945 р. відсвятковано річницю смерті стр. вд. “Цигана”, поза тим, посвячено багато годин на реферати перед цілим вд., темами яких були: 1) “Звідки то взялися козаки-запоріжці?”; 2) “Природні багатства України”; 3) “Що то є своя держава і як її здобуємо?”; 4) “Початки української літератури”; 5) “Пояснено розвиток першої української літератури”.

На вечірніх лекціях читано твори: Котляревського, Гребінки, Шевченка, Стефаніка і Франка. (Теми дані з Н[ад]Р[айо]ну).

“У[дарник]-2” Політвиховної праці було мало, бо брак політвиховника і не дозволяли обставини.

“У[дарник]-3” Політвиховника в вд. нема. Політвиховну роботу переводив у звітному часі к-р вд. з чотовими, кожного дня у формі гутірок дня 12.12.45 р. і 13.12.1945 р. Н[ад]Р[айо]новий пропагандист переробив з вд. 5 лекцій, 2 год. – політогляд і 3 год. – “Історія України”.

“У[дарник]-4” У пвд. є 2 пвх., вони ведуть свою працю в двох напрямках, серед стрілецтва і серед населення.

Серед стрілецтва: 9.12.1945 р. відсвятковано Свято Базару з обширною програмою, 13.12.1945 р. відсвятковано св[ято] Миколая з відповідною виставкою пвх. “Євгена”, 18.12.1945 р. – політ-огляд, 13.12.1945 р – реферат. Крім цього майже в коженденних гутірках із стрілецтвом виховувано його. При вд. є маленька бібліотека, з якої випозичається книжки стрілецтву.

Серед населення: пропагандивна промова пвх. “Євгена” – до 30 поляків, які попали в засідку дня 12.12.1945 р. на горі Мордовня, відвідини поляків в часі латинських свят, гутірки з цивільним населенням дня 23.12.45 р. і 28.12.45 р.

“У[дарник]-5” До вд. пвх. прийшов 08.12.45 р. і до кінця звітному часу він тільки сам на цілий вд. На політвиховництві у звітному часі посвячено 44 год. Тому що вд. має аж 17 неграмотних, зорганізовано навчання неграмотних. У вд. є досить гарна бібліотечка. Вечорами по роям відбуваються голосні читання. На політвиховних зайняттях пророблено інструкції і реферати, прислані з Н[ад]Р[айо]ново[го] Проводу, між ними: “Поведінка стрільця супроти к-ра, свогого друга, раненого та хворого, цивільного населення і ворога”, “Декларація Проводу ОУН”, “Причини вибуху світової війни”. Крім цього, теренові пропагандисти посвятили 7 год[ин] на політвиховну працю серед стрілецтва.

“У[дарник]-6” Пвх. є оден, досить слабій, серед стрілецтва не

тішитися авторитетом, ні повагою. Це може тому, що політвиховництво у вд. новіть. Розроблено такі теми: “Суть політвиховництва”, “За що ми боремося і поневолені народи”, “В чому наша сила”, “Наші завдання”. Крім цього на відправі з ройовими пророблено тему: “Наші внутрішні завдання і вимоги”.

“У[дарник]-7” У вд. є один пвх. Серед стрільцтва мав декілька рефератів на теми політогляду. У звіттовому часі у вд. відбулось Свято Базару.

VII

КВ працю zorganizував собі так, що сам безпосередньо діяв на “Бескиді”, а його заступник безпосередньо на “Холодному Ярі”, у звіттовому часі обмінювались тільки штафетками. КВ у “Бескиді”, а його заступник у “Холодному Ярі” зробили по одній відправі у кожному вд. з к[омандира]ми вд. і пвд. КВ на своїх відправах спеціальну увагу звертав на поведінку в терені та підчас акцій у відношенні до поляків. Всім сотенним звернено увагу на те, що кожний вд. мусить бути забезпечений харчами на протяг 6 місяців. Спеціальний натиск поклав я на піднесення морального рівня серед стрільцтва, який в деяких випадках не є задовільний. Також звернув я увагу на наказ командира ВО-6, згідно з яким кожний стрілець мусить бути обізнаний, зглядно мусить перейти кулеметний та мінерський вишкіл.

Слава Україні!

в.о. КВ

За місяць січень

I.

[“Ударник-1”] Дня 6 січня 1946 р. о год. 23:30 перевів вд. “У[дарник]-1” спільно з вд. “У[дарник]-5” акцію спалення виселених українських сіл Дошно й Волтушова, які вже були вповні заселені поляками – репатріянтами ССРСР.* Польські репатріянти цих сіл озброєні в різного рода зброю, нападали на дооколичні, ще невиселені українські села, грабили та тероризували наше населення та в той спосіб намагалися змусити його до виїзду до ССРСР.

Згідно з наказом КВ треба було спалити села: Дошно, Волтушова, Балутянка, Вулька [Вілька] та Синява, як бандитські осередки. Цього наказу в цілості не виконано із-за цього, що на основі даних власної розвідки треба було числитись із сильним опором тамошнього польського бандитського населення, якому з поміччю могло прийти ВП, що в силі одного курія квартирувало в сс. Риманові і Живець, як також із-за недовідного підходу до с. Вілька, Балутянка та Синява. Тому на відправі обох к-рів згаданих вд., на якій був також присутній рай[оновий] пров[ідник] тамошнього терену, рішено обмежитись до спалення сс. Дошно й Волтушова, та усталено слідуєчий план акції: початок акції назначено на 24:00 дня 6 січня 1946 р. на сам наш Святвечір. Пвд. 503 держить заставу від с. Королика Польського, пвд. 514 разом з 505 держить заставу від Риманова – Живець та палить віллі в с. Дошно від Риманова – Живець. Пвд. 513 наступає на с. Дошно від сторони Риманова – Живець до середини села, на середину села наступає пвд. 501, а на другу половину села, від сторони с. Королика Польського – пвд. 502. На с. Волтушова наступає пвд. 515а і один рій пвд. 515, а решта пвд. 515 держить заставу від с. Глембоке.

Польська застава, що стояла коло церкви, зауважила з наших наближаючих вд. пвд. 501 і відчинила до неї сильний кулеметний вогонь, а по хвилині почали рівнож стріляти і з сіл Королик Польський і Балутянка. Наші здавлюють в зародку ворожий кулеметний та крісовий вогонь та змушують поляків до втечі. Рівнож стежа, яка показалася з Риманова, дістала сильний кулеметний вогонь, так що військо в силі 200 вояків втекло з Риманова –

* Копія оригіналу ситуаційного плану акції подана на стор. 770

Живець аж на Посаду Риманівську. Після цього замовкли стріли, а наші вояки вже без перешкоди входять до с. Дошно і згідно з планом спалили село (105 чисел) протягом 35 хв. Рівночасно спалено с. Волтушова без стрілу (25 чисел). В погоні за втікаючим ВП, рій “Дайбіді” впадає до віллі, в якій квартирувало ВП, та під прикриттям власного кулеметного вогню спалив віллю перинами, що під ними спало ВП.

В часі акції роздано пропагандивні летючки в польській мові, а стрільці помагали виносити з хат майно та дітей.

Вислід акції:

Ворожі втрати: невідомі.

Власні втрати: жодні.

Спалено: 2 села (105+25 чисел) та одну віллю.

Здобуто: 5 коров, 1 коня, 5 овець, 4 пари чобіт, 4 плащі, 3 пари сподень, 2 маринарки, 3 сорочки, 2 пари черевиків, 1 светр і 3 простирала. (Живий інвентар був зрабований поляками від українського населення, а решта інвентару – річі військові).

Дня 24 січня 1946 р. о год. 11:00 прийшов до к-ра вд. “У[дарник]-1”, що квартирував в лісі над с. Прибишів, чоловік з орг. сітки і зголосив, що випадови баталіон ВП з Яселок [Ясель] обсадив горби довкола с. Вислік [Вислок] Дол[ішній], обстріляв село кулеметним і мінометним вогнем, після чого одна сотня ВП вдерлася до села, спалила 33 хати та вбила 5 людей. К-р вд. висилає пвд. 502 на місце польського наскоку, куди має його завести цей чоловік, що зголосив про напад ВП. Чоловік цей дістав наказ вести пвд. найкоротшою дорогою, тимчасом повів він пвд. окружною дорогою через Дарів і із-за цього решта вд. прийшла на місце вогню скорше від пвд. 502. Вд. поляків вже застав, тому що відійшли на Яселко [Ясель]. В погоні за ними вд. дігнав лише їхню дружину лончносьці, до якої відкрив вогонь.

Вислід бою:

Ворожі втрати: 2 вбиті, 1 важко поранений, 6 легко ранених.

Власні втрати: жодні.

Здобуто: 1 автом[атичну] пістолу, 1 телефонічний апарат.

Дня 25 січня 1946 р. о год. 01:00 польська військова компанія випадова, яка квартирувала в с. Буківсько напала на українське с. Карликів, в протягу 45 хвилин спалила 11 хат та замордувала 15 наших селян. Після перших стрілів вд. “У[дарник]-1” і гостючий вд. “Бродича” (“Кармелюка”), які квартирували у віддалі 5 км від місця наскоку ВП, вирушили туди в цей спосіб, що вд. “Бродича”, який квартирував в лісі над Прибишовом, подався верхами в п[і]в[денно]-зах[ідному] напрямі, щоби перетяти відворот ВП на шляху Карликів – Воля Петрова, а вд. “У[дарник]-1” пішов селом Прибишів з метою вдарити по ворогові в селі.

Маневр цей не вдався, тому що ворог зауважив посуваючийся вд. “Бродича” і панічно втік. Вд. “У[дарник]-1” вдалося схопити двох польських вояків, які провадили трьох наших селян на розстріл.

Вислід бою:

Ворожі втрати: 2 вбитих.

Власні втрати: жодні.

Відбито 3-ох арештованих наших селян.

Дня 30 січня 1946 р. о год. 03:00 в с. Репідь присілок Зайнички пвд. 503 спалив 5 будинків, це були приготовлені під квартирування ВП. При цій нагоді знищено два мости на шляху Репідь – Команьча, в цілі перервання ворогові комунікації та тим самим паралізувати переселенчу акцію

Дня 31 січня 1946 р. о год. 10:00 ВП в силі 1000 вояків під командуванням генерала окружили ліс між Явірником, Репідь, Прибишів, Токарня, Дарів та Вислоком Великим, в якому находився табор вд. В таборі цьому перебувало два рої пвд. 501 та окр. лікар “[В.]” з 4-ма санітарами. На наступаючі на табор ворожі сили два згадані рої відкрили сильний кулеметний вогонь та продерлися через три ворожі перстені в напрямі на Вислік [Вислок] Великий.

Вислід бою:

Ворожі втрати: 1 кул. вбитий та кілька ранених.

Власні втрати: 1 легко ранений.

Втрачено: 200 кг бараболі, 30 кг м’яса, 30 кг бобу, 50 кг солі, кухонне начиння, білля, одну фаустпатрону та 1600 шт. набоїв до кріса.

“У[дарник]-2” Дня 01 січня 1946 р. о год. 20:00 перевів вд. акцію спалення двох польських, бандитських сіл: Ділягова та Сільниця [Сельніца]. Поляки – мешканці цих сіл нападали на доколичні українські села, грабили та тероризували наше населення. Пвд. 504 і 506 спалив с. Делягову, а пвд. 505 і 503 спалив с. Сельніцю. Поляки повтікали за р. Сян і спротиву не ставили.

Вислід акції:

Ворожі втрати: жодні.

Власні втрати: жодні.

Спалено: 2 села (усі будинки).

Здобуто: 12 шт. худоби та 4 коні.

Дня 07 січня 1946 р. переведено акцію на м. Бірчу. План акції опрацював пор. “Коник”. Він був такий: цілість ворожих сил поділено на дві групи: східну і західну. Головним завданням східної групи було зв’язати ворога вогнем і звернути на себе увагу, в той час [західна] група, одна

частина з напрямку півн[ічний] захід, а друга частина в напрямку півд[енний] захід мали вдертися до середини міста та спалити його. В склад східної групи входили вд. “У[дарник]-4” і “У[дарник]-7” під начальним командуванням к-ра “Бурлаки”. В склад західної групи входили вд. “У[дарник]-2” і “У[дарник]-6”, під начальним командуванням самого пор. “Коника” Ця остання група мала діяти самостійними відділами і шойно, по-подоланні першого сподіваного ворожого спротиву, мали злучитись в середині м. Бірча. Сили ворога після розвідочних даних начислювали до 960 ВП з озброєнням гарматок, мінометів та тяжкої та легкої машинової зброї, 140 МО і 100 кінноти ВП. Крім цього, ввечері попереднього дня приїхало до м. Бірчі 2 авта військ НКВД з-за границі. Акція мала розпочатись о год. 02:00. Перебіг акції з відтинка схід: відтинок “Схід” поділено на два підвідтинки. Південно-східний підвідтинок зайняв відділ “У[дарник]-4” під ком[андуванням] “Бурлаки”, а північно-східний підвідтинок зайняв вд. “У[дарник]-7” під ком[андуванням] “Ластівки”. Завданням вд. “У[дарник]-4” було – здобути бункри у дворі та знищити двір, станицю МО та поблизькі хати. Завданням вд. “У[дарник]-7” було – здобути ворожі бункри на північно-східному відтинку та атакувати з північного сходу будинок МО. К-р “Бурлака” розмістив свій відділ в той спосіб: пвд. 511 зайняв заставу на південь від м. Бірчі. Завданням тієї застави було охороняти тили пвд. 510 і 512. Пвд. 510 зайняв становища [...] на схід від двора м. Бірча, 50 м від ворожих бункрів. Пвд. 512 зайняв становища в потоці у напрямі на захід (на м. Бірча), коло моста. Ще заки вд. зайняв повище згадані становища, на правому крилі “У[дарник]-4”, а властиво на дорозі маршу вд. “У[дарник]-7”, почувлись стріли, після яких зістав заалармований ворог в місті і вибіг на задалегідь приготовані свої становища. А становища їх були сильно побудовані і містилися в поодиноких бункрах, у дворі коло станиці МО, в мурованій школі, в мурованому костелі, обведеному муром. По кількох хвилинах ворог був на становищах та відкрив перехресний вогонь по вд., що ще не дійшли до своїх вихідних становищ. Наших становищ поляки шукали навіть при допомозі прожекторів. Пвд. 510 старався вичути де є вогневі становища противника, тому на переміну відкривав вогонь раз правим, а раз лівим крилом. Під час, коли одно крило обстрілювало, друге обсервувало звідки відповідає противник та відкривало вогонь по вогневих їхніх становищах. Це саме робив пвд. 512, звертаючи на себе увагу. В цьому часі зауважено по противній стороні м. Бірчі пожежу та почуто стрілянину, що означало, що там вже є наші вд. і тоді-то пвд. 512 одержав наказ обстрілювати бункри і двір, щоб звернути на себе усю увагу противника, а

пвд. 510 одержав наказ від к-ра “Бурлаки” наступати на бункри. Пвд. 510 посувається стрибками та повзанням підходить під самі ворожі становища, що були приготовані перед бункерами. Їх здобуває та вдирається до нутра бункерів. В нутрі бункеру були кухні, харчі, ліжка, а також стрічались валізки з жіночим одягом. Із здобутих бункерів нічого не забрано, а згадані речі послужили до підпалення здобутих бункерів. В той сам час пвд. 512 по наказу посувається стрибками обережно в нутро міста. Пвд. посувається потоком та ровами по обох боках дороги та поволі підходить під станицю МО. Здобуває бункер міліції та змушує замовчати міномет та кулемети противника. Такий-то завзятий бій тривав на під-відтинку к-ра “Бурлаки” аж до білого дня.

В той час, коли вд. “У[дарник]-4” підходив до своїх вихідних становищ, вд. “У[дарник]-7” стрілецьким рядком посувався до своїх вихідних становищ. І все-таки, хоч і під ворожим обстрілом, вд. “У[дарник]-7” свої становища зайняв. А вони розтягались зі с. Волі Корінецької в напрямі фільварку і своїм лівим крилом пов’язався з вд. “У[дарник]-4”. При займанні становищ вд. дістав ворожий вогонь з бункерів від напряму станції МО і костелу. Рівночасно ворожий гранатомет почав бити по наших становищах. Ворогові дано відсіч збірним вогнем і зведено з ним одногодинний бій, в якому знищено один бункер і спалено 10 хат. Коли робився день, вд. із-за браку муніції відступив дещо та наладнав зв’язок з вд. “У[дарник]-4”. Мимо цього, що муніція у вд. була на вичерпані, та мимо цього, що в напрямку групи – “Захід” не було чути вже стрілів, к-р “Бурлака” все-таки з двома йому підпорядкованими вд. тримав бій аж до год. 08:00 ранку. Однак, коли к-р “Бурлака” побачив, що ворог із західного відтинка перекинув свої сили на східній відтинок, та коли побачив, що ворог відкинув нашу заставу пвд. 511 та широким фронтом окриляв наші вд. з групи – схід, дав наказ відвороту на збірний пункт. Відворот відбувався під безперервним обстрілом автоматичної та крісової зброї ворога, як також тяжкого міномета, якого противник примістив на узбіччі гори Ванькова ([ви]сота 385). По рухах ворожих видно було, що він намагається відтяти нам дорогу до ліса та унеможливити наш відступ потоками, що ведуть з м. Бірча в південному напрямі і тим способом окружити вд. на відкритому терені. Однак ворогові не вдалось досягнути своєї цілі, бо пвд. час-до-часу ставив спротив, стримуючи наступ противника з крила та зі заду. Ворожа погоня тривала на шляху около 3 км і мимо цього, що за відступаючими вд. вислано сотню кінноти ВП, вд. добились таки до ліса і там на краю ліса відкрили збірний гураганний вогонь по противникові і це саме відібрало ворогові охоту до дальшої погоні. Після чого вд. відступили на умовлений збірний пункт.

Опис акції групи – “Захід”: як згадано вище, група – “Захід”, властиво, діяла двома пвд. без зв’язку зі собою. Підвідтинок південно-

західний припав вд. “У[дарник]-6” під ком[андуванням] к-ра “Яра”, а підвідтинок північно-західний припав вд. “У[дарник]-2” під командою к-ра “Орського”. При цьому вд. знаходився також головнокомандуючий пор. “Коник”. Вд. “У[дарник]-6” на своїому підвідтинку мав прорвати ворожі укріплення під і на Кам'яній Гірці та увійти в місто. В місті повинен був знищити хати від церкви аж по цвинтар. Акція повинна була початись о год. 02:00, однак з огляду на терен, [вд.] вспів на місце бою аж о год. 03:00. В першому ударі пвд. 512 знищив на своїй дорозі бункер і ворожі застави і, замість йти далі наступом в місто, цілий вд. пішов куди-інде, бо тереновий заблудив і запровадив пвд., замість до міста в гору на саму Кам'яну Гірку, де пвд. знайшлись під добрим ворожим обстрілом. Ворог це спостеріг і почав вд. обстрілювати з гранатометів. Пвд. 513 зівстав позаду. Заки пвд. 513 підтягнувся, то пвд. 516 і 517, будучи під сильним ворожим обстрілом, без наказу відступили в поблизькі ліси. К-р “Яр” доручив бунчужному “Байракові” притягнути відстаючий пвд. 513. За посередництвом згаданого бунчужного к-р “Яр” передав також накази чотовому, а сам вернувся по два без наказу відступивші пвд. у вище згаданий лісок і вдруге на вернувся до бою. За цей час пвд. 513 підійшов наступом до хат під церквою і там викинув ворога з окопів. Однак хат біля церкви не підпалив, а почав відступати вгору під цвинтар. Тут, вгорі, вже пвд. 513 злучився з обома пвд., яких припровадив вдруге к-р “Яр” до наступу. Попалено хати в долині, які були деревляні, легкі до запалення. Тим часом поляки, зорганізувавши сили, рушили в проти наступ, починаючи від церкви. Вд. “У[дарник]-4” відступив та зайняв становища в здобутих ворожих становищах – окопах, де держав ворожий напір до год. 06:45, думаючи, що вд. на інших підвідтинках своїми акціями відтянуть його. Однак це не сталося. Стало розвіднятися, тому к-р “Яр”, не досягнувши своєї мети, дав наказ вд. відступати.

В той час акція на підвідтинку вд. “У[дарник]-2” відбувалась так: вд. наступав від сторони Нового Села. Акція була визначена на год. 02:00, однак було одногодинне спізнення з причини тяжкої і невігідної дороги. Акцію розпочато о год. 03:00. Вд. до місця акції маршував в такому порядку: пвд. 504, 506, БСБ і пвд. 505. На самому переді маршував пор. “Коник” та к-р “Орський”, в заступництві нездорового ще к-ра вд. “Громенка”. Коли чоловічий пвд. 504 був вже під м. Бірча, то кінцевий пвд. 505 був ще в Новому Селі. К-р “Коник” задержався і дав наказ стати та визвав чотових до себе. Чотові прийшли до к-ра “Коника” і в той момент почувись ворожі стріли з кулемета на підвідтинку к-ра “Яра”. К-р “Коник” дав наказ: “Ліворуч, розстрільною, бігом вперед!”. Пвд. 505 і 506 мали до Бірчі около 300 м, а на додаток цього – мали перейти високу скалу, тому згадані пвд. не могли бути разом з пвд. 504 в місті. І так, коли пвд. 505 і 506 добігли на

висоту звідкіля пвд. 504 почав наступ, то пвд. 504 в той час був вже на середині міста поміж будинками. Стрілецтво, незважаючи на сильний ворожий вогонь, короткими стрибками посувалось вперед. Ліве крило, що скорше вдерлося в нутро Бірчі, підпалило один будинок і тим вогнем зрадило свій наступ, бо вогонь освітив ціле поле наступу. Поляки, заховані в бункерах і мурованих будинках, мали нас як на долоні. Ще не догоріла запалена хата, як стрільці підпалили друтий будинок направо від волостного будинку. Цей вогонь ще більше і ширше освітив нашу наступальну розстрільну, що поляки використали та почали нас обстрілювати з вікон волостного будинку. Рівночасно поляки почали стріляти з міномета так, що снаряди дуже разили наші вд., також ворожі кулемети, приміщені під костелом, завдали нам великих втрат. Найбільше від цього ворожого обстрілу потерпіли пвд. 505 і 506, котрих вогонь горючих хат найліпше освічував. По якомусь часі на правому крилі пвд. 505 запалив ще один будинок коло дороги, котра веде на Нове Село і знову освітив ціле поле наступу. Ворогові було добре і догідно стріляти. Тоді пвд. 505 і 506 під сильним ворожим кулеметним та мінометним вогнем мусіли відступити назад в напрямі на Нове Село. Тільки пвд. 504 зостався в бою з к-ром “Коником” і сот. “Орським”. Пвд. 505 і 506 відступили о год. 05:00, а останні стрільці пвд. 504 відступили о год. 06:30 рано. Докладного опису з вуличних боїв пвд. 504 нема, бо там загинули командири “Коник”, “Орський” та чот. “Павленко”.

Вислід акції:

Ворожі втрати: около 70 вбитих, не відома кількість ранених.

Власні втрати: 23 вбитих, в тому числі к-р “Коник” і к-р “Орський” (вд. “У[дарник]-2” – 13, “У[дарник]-4” – 3, вд. “У[дарник]-6” – 3, вд. “У[дарник]-7” – 2), 22-х ранених, в тому – 2-х важко з відділу “У[дарник]-2” (з вд. “У[дарник]-2” – 7, з вд. “У[дарник]-4” – 7, з вд. “У[дарник]-6” – 4, з вд. “У[дарник]-7” – 4).

Знищено на відтинку групи “Схід” – 7 ворожих бункерів, а на відтинку групи “Захід” спалено кільканадцять деревляних хат. Здобуто: одну диску на відтинку групи схід.

Втрачено: на підвідтинку вд. “У[дарник]-2” 2 “Дехтярі”, МП, 13 крісів, одну пістолу і один далековид.

“У[дарник]-3” Дня 5 січня 1946 р. о год. [20]:30 пвд. 507 під командою “Б[іра]” виконав акцію на залізний міст на р. Сяні на шляху Лісько – Гузелі.* Міст охороняло ВП в силі 15 вояків. На мості стояла застава з кулеметом в силі трьох людей. Проча варта містилася в будинку,

* Копія оригіналу ситуаційного плану акції подана на стор. 771

віддаленому [на] 40 м від мосту. В протязу 7 хвилин зліквідовано заставу на мості, а варта втекла до міста Ліська.

Після замінування мосту пвд. почав відступати. ВП, яке кватирувало в Ліську, відкрило по відступаючому пвд. мінометний, протипанцирний гарматний та кулеметний вогонь. Під час відступу пвд. було трьох стрільців легко ранених. Із-за браку відповідної кількості та якості підривного матеріялу та браку гримучого шнура, міст тільки ушкоджений.

Вислід акції:

Ворожі втрати: 2 вбитих та кілька ранених.

Власні втрати: 3 легко ранених в тому числі бунчужний.

Дня 5 січня 1946 р. о год. 23:30 пвд. 508 під ком[андою] [к-ра] “[Р.]” знищив телефонічну лінію між Гузелями та Лучками [Лончками], на відтинку около 2 км. Лінію цю знищив вповні.

Дня 9 січня 1946 р. о год. 23:00 пвд. 508 вимінував міст між Балигородом та Мхавою та знищив цілковито телефонічну лінію на відтинку 3 км.

Дня 11 січня 1946 о год. 20:00 вд. знищив в с. Гічва два мости, школу та телефонічну лінію на відтинку 5 км. Крім цього, знищено волостну канцелярію, звідкіля забрано всі урядові книги. Школу знищено тому, що в ній мало кватирувати ВП, яке мало виселювати наше населення, при чому научні посібники та шкільний інвентар збережено та передано тамошньому польському цивільному населенню до переховання.

Дня 17 січня 1946 р. від год. 18:00 до дня 18 січня 1946 р. год. 03:00 пвд. 507 і 509 під командуванням к-ра “Б[іра]” знищили вповні на шляху Балигород – Тісна 11 деревляних мостів та цілковито знищили телефонічну лінію на просторі 5 км.

Дня 17 січня 1946 р. о год. 23:00 пвд. 508 під командуванням к-ра “[Р.]” знищив між Балигородом а Мхавою два мости, в тім один міст – новозбудований та телефонічну лінію на просторі 2,5 км. Знищення мостів на шляху Лісько – Балигород – Тісна та телефонічного сполучення на цьому шляху, спиноло на півтора місяця нічні наскоки ворога на українські села, заплановану облаву ворога на українські села, а найважніше це, що спиноло переселенчу акцію нашого населення.

Дня 19 січня 1946 р. о год. 10:00 пвд. 507 і 509 під командуванням самого к-ра вд. брали участь на Водосвяттю в с. Середнє Велике. В часі Богослужіння донесено, що через с. Хоцень в нарямі с. Середнє Велике посувається ВП в силі около 100 вояків. Пвд. зайняли становища на узбіччю гори “658” в південно східному напрямі від церкви с. Середнє Велике, а військо почало підсуватися під вершок “658” і с. Середнє Велике. В протязу 30-ох хвилин появилвся ворог. Його міномет стояв при виході

с. Хоцень та обстрілював вершок гори “658” та с. Середнє Велике. Пвд. 507 пішов в наступ і відкинув ворога в потічок, що пливе з с. Хоцень до Середнього Великого. В той час пвд. 509 заатакував ворога з крила, який почав відступати потічком в напрямі с. Хоцень. Оба пвд. переслідують ворога аж до с. Тисовець. Пвд. 508, який квартирував в с. Середнє Велике, залярмований вийшов на верх “648” з метою охороняти зади свого вд.*

Вислід бою:

Ворожі втрати: 44 вбиті, в цьому – двох старшин (капітан і поручник) та багато ранених. Крім цього, 4 вояків (в тому – один поручник) взято в полон, яких запізвано з ціллю нашої боротьби та по врученні їм листочок, виданих нами до ВП, звільнено.

Власні втрати: жодні.

Здобуто: 1 міномет 82 мм з 17 стрільнями, 3 кулемети і муніцію до них (“Дехтярова”), 8 ППС, 3 ППШ, 1 рос. снайперський кріс, 6 рос. крісів, 2 далековиди, 1 компас, 1 теренову карту, 3 годинники, 2 військові коні з упряжжю і 1 віз, 2[8] військових плащів, 3 пари взуття, відбито 3 повні селянські фіри награвованого у нашого населення с. Хоцень майна (збіжжя, одяг, взуття і т.д.), яке зараз, з місця, звернено пошкодованим. Коні передано орг. сітці, а годинники приділено тимчасом до дальшого рішення двом чотовим та бунчужному.

Дня 22 січня 1946 р. о год. 10:00 трьох стрільців – це є стр. “Вуж”, “Дуб” та “Відважний” під командою старшого вістуну “Левка”, який належав до вишкільного почоту КВ, окружені ВП в хаті на присілку біля с. Дзюрдзів, вели бій з ВП в силі 200 вояків. Згадані вояки, окружені ВП зі всіх сторін, боролися хоробро до останнього набою та вкінці згинули геройською смертю від ворожих куль. Найкращим свідомством їхньої хоробрости та геройства були слова командира відділу ВП, які виголосив до вояків свого відділу: – “Відзіце пшед собов звлокі правдзівих богатерув – бандеровцув, гдиби їх тутай била сетка, то з нас ані еден не вишедлби з тонд живи!”.

Вислід бою:

Ворожі втрати: 7 вбитих та 2 ранених.

Власні втрати: 4 вбиті.

Втрачено: 2 ППШ і 2 рос. кріси та одну пістолу.

Заввага: вояки ці були вислані як спец. кур’ери до Н[ад]Р[айо]ну “Хол[одний] Яр” по важним справам.

“У[дарник]-4” Дня 2 січня 1946 р. о год. 01:00 пвд. 510 зробив на шляху Перемішль – Фредропіль [Фредрополь], на північ від Княжицької

* Копія оригіналу ситуаційного плану акції подана на стор. 772

кольтоні, на узгір'ю з якого було добре поле обстрілу на дорогу, засідку на ВП. Засідку цю держав пвд. до год 06:00 безуспішно.

Дня 2 січня 1946 р. о год. 13:00 вд. “У[дарник]-4” зробив засідку на большевиків на дорозі Корманичі – Брилинці та на дорозі Корманичі – Конюша. Засідка ця не дала позитивних наслідків, тому що сподіваний ворог не надійшов.

Дня 3 січня 1946 р. о год. 06:15 пвд. 510, що квартирував в Лімні Горішній та саме приготувався до відмаршу, зауважив вд. ВП, що в розстрільний підходив з півночі на південь в напрямі с. Лімна Горішна. Пвд. почав відступати до ліса, тоді ВП відкрило вогонь по відступаючій пвд. У відповідь на це, пвд. відкрив кулеметний вогонь. В часі відступу до ліса вбито двох стрільців. В тім самім часі пвд. 511 і 512, заалармовані стрілами від сторони місця постою пвд. 510, йшли з поміччю згаданому пвд. По дорозі до Грозьови [Грузови] пвд. 511 і 512 завважили, що від сторони Крайна – Трійця йшло ВП в напрямі села Грозьова [Грузова]. ВП вистрілило ракету, а пвд. відкрили по ВП вогонь. Рій ВП, який намагався перетяти пвд. дорогу від сторони с. Грозьова [Грузова], був обстріляний нашим кулеметним вогнем. Із 4-ох сторін с. Лімна зауважено ракети. Наш кулеметний та крісовий вогонь змусив ВП на відтинку Крайна (на схід від Лімної) до мовчанки. Тому, що кулеметна стрілянина в Лімні Горішній не вгавала, пвд. 511 і 512 рішили за всяку ціну прийти з поміччю заатакованому пвд. 510. В тій цілі, поспішаючи з поміччю пвд. 510, посувалися потоком в напрямі с. Лімна Горішна так довго, аж доки не натрапили на сильний ворожий спротив. Через цілий час свого просування пвд. 511 і 512 були під безперервним обстрілом ворожого важкого міномета та мимо всього, поставлено відділам ВП, що переходили з с. Лімна Горішна до с. Лімна Долішна належний спротив. З приводу цього, що ворог розпоряджав кількакратно переважаючими силами, ситуація почала ускладнюватись та ставати для обох пвд. загрозовою. В такій ситуації к-р “Б[урлака]” наказав відступ в “[...] потік”. Кулеметник “Кріс” з пвд. 512 обстріляв ворога, що атакував зі заходу, кулеметним вогнем, змушуючи ворога замовкнути, та тим дав змогу пвд. 512 та частині пвд. 511 перерватися через дорогу Лімна – Грозьова [Грузова]. Із-за перервання зв'язку пвд. 511 (решта) та кілька стрільців з пвд. 512 відступили в противний напрям на схід, де стрінули сильний спротив ворога і тут впало 7 стрільців.

Вислід бою:

Ворожі втрати: 16 вбитих, 14 ранених.

Власні втрати: 11 вбитих, 9 ранених.

Втрачено: 2 кулемети, 9 крісів, 1 кріс[овий] гранатомет, 2 коні з сідлами.

Дня 7 січня 1946 р. вд. перевів акцію на м. Бірча разом з вд. “У[дарник]-2”. Опис акції гляди в вступі “У[дарник]-2”.

Дня 13 січня 1946 р. вд. перевів акцію спалення фільварків у сс. Куп’ятичі, Сілець, Берендьовичі, Вугники [Гувники] та знищив міст у с. Вугники [Гувники]. В часі виконання акції не було жодного спротиву зі сторони ворога. Фільварки ці спалено тому, що в них мали закватирувати відділи польського КОП-у.

Вислід акції:

Ворожі втрати: жодні.

Власні втрати: жодні.

Здобуто: 1 машину до писання.

Знищено 50 м збіжжя та спалено 4 фільварки і 1 міст.

Дня 31 січня 1946 р. о год. 02:00 вд. знищив залізничну станцію Залужже [Залуже] на лінії Нове Загір’я [Загір’є] – Лісько – Лукавиця. Акцію переведено в цей спосіб: перш за все виставлено застави від с. Загір’я [Загір’є] на дорозі, на залізничному шляху від двірця Нове Загір’я [Загір’є], на насипі залізничного шляху від двірця Лісько – Лукавиця, на дорозі від м. Лісько та на стежці від присілка Долина. Всі пвд. в силі по одному роєві. Решта вд. оточила два муровані будинки на двірці, збудила урядників та їх родини, допомгла їм винести їхнє майно та підпалила оба ці будинки.

Крім цих двох будинків спалено ще стаційний магазин, пивницю та 2 будки-бльоки, з уладженням до замикання роз’їздів (зворотниць) та сигналів. Рівночасно запалено транспорт, зложений з 36 вагонів, навантажених деревом, та вимінувано в трьох місцях роз’їзди, що спинило на цьому шляхові залізничний рух на кілька тижнів.

У тому самому часі роєвий “Іменний” (з вд. 95, який тоді саме був у вд. 94а) спалив будинок МО у с. Залужже [Залуже] без жодного спротиву зі сторони ворога.

Акцію цю переведено в цілі параліжування примусової переселенчої акції українського населення до ССРСР.

Вислід акції:

Ворожі втрати: жодні.

Власні втрати: жодні.

Здобуто: 5 телефонічних апаратів.

Знищено: 2 муровані стаційні будинки, 2 будки-бльоки з уладнанням до замиканням роз’їздів, 36 вагонів, навантажених деревом, стаційний магазин, пивницю та роз’їзди в трьох місцях.

["Ударник-5"] Дня 6 січня 1946 р. о год. 23:30 вд. перевів акцію спалення с. Дошно і Волтушова разом з вд. “У[дарник]-1”. Опис акції гляди в уступі “У[дарник]-1”.

Дня 11 січня 1946 р. о год. 24:00 два пвд. 513 і 515а перевели акцію спалення с. Липовець, а пвд. 514 і 515 с. Королик Волоський та половину с. Королик Польський (30 хат). Села Липовець, Королик Волоський – це чисто українські села, з яких примусово і завдяки теророві польських бандитів виселено в цілості українське населення до ССРСР. Відносно Королика Польського, то воно, за виїмком 30 хат, з яких також в подібний спосіб виселено наше населення, чисто польське. До Королика Волоського та до 30 хат Королика Польського, по виселенні з них українського населення, приїхали польські репатріанти з ССРСР. Села ці стали осередками польського бандитизму, яких населення робило грабункові напади на дооколичні українські села.

В часі акції на с. Липовець жодного опору пвд. не стрінули, бо тут ще польських репатріантів не було. Вправді, по-появі сильної заграви з горючого с. Липовець, квартируюче ВП в м. Яслиських відчинило сильний вогонь з важких кулеметів в напрямі с. Липовець, але скоро його заперестало, доставши у відповідь ще сильніший кулеметний вогонь від нашої застави, яка зайняла становища по краю с. Липовець від сторони Яслиська. Що відноситься до акції в сс. Королик Волоський та Королик Польський, то тут пвд. стрінувся зі сильним спротивом польської самооборони, якій день перед нашою акцією ВП видало всім мужчинам від 16 літ впору автоматичну зброю та 10 кулеметів. Завдяки сильній мряці, яка дозволила пвд. непомітно підійти до тих сіл та наглоті удару від західної сторони, з якої ворог найменше сподівався, пвд. заходять до сіл та їх палять. Наглість та сила удару була так велика, що ВП, яке квартирувало в Королику Польським, розбіглося. Це використало наше стрілецьтво до виконання свого завдання і протягом 20-ти хвилин спалило села та почало відходити так, що заки ВП стягнулося і йшло з допомогою самооборони, яка ставила опір, наші пвд. вже знаходились на горі “538”.

В бою з польською самообороною відзначився кулеметник “Чугайстер”, який одною серією вбив 7 ворогів.

Вислід акції:

Ворожі втрати: 7 вбитих.

Власні втрати: жодні.

Здобуто: 2 коні, 2 шт. худоби та 2 пари чобіт.

Дня 24 січня 1946 р. о год. 11:00 вд. звів бій з ВП в с. Завадка Морохівська.* До зведення цього бою спонукали к-ра вд. слідуючі обставини: ранком того ж дня один відділ ВП в силі 120 людей, озброєних в 12 кулеметів, кріси та 2 міномети 82 мм напав на с. Завадка Морохівська та почав пацифікувати село. К-р з вд. в силі 2 пвд. 515 і 515а (пвд. 513 і

* Копія оригіналу ситуаційного плану бою подана на стор. 773

514 не були разом з пвд. 515 і 515а, тому що відійшли за р. Сян, де в околиці с. Лукавиця мали знищити залізничний міст, щоби тим самим здержати на якийсь час переселенчу акцію) квартирував тоді в лісі “Ляс Буковскі” над с. Завадка Морохівська, що його ворог обстрілював в часі пацифікації села мінометним вогнем. Коли до вд. долетіли плачі та зойки катованих жінок, старців та дітей (мущини всі втекли в ліс), к-р, мимо малих наших сил, рішив піти селові на поміч. Перед боєм к-р вд. промовив до стрілецтва та к[оманди]рів пвд. та пояснив їм спосіб наступу на плані, що його нариса снігу, після чого вирушили о год. 11:00 до бою. Пвд. 515 наступав з п[і]вд[енного] сх[оду] чистим полем на середину села, де стояли міномети ворога. БСБ під командуванням рай. пров. “Гуцула”, яка долучила до вд. в лісі, наступала потоком від с. Мокре, пвд. 515а з гори від дороги Завадка Морохівська – Камяне [Кам’яне], а оден рій вислано на зади ворогові, щоби відтяти відворот на с. Небещани. Бій розпочала БСБ та пвд. 515, пвд. 515а щойно по 15 хвилинах вдарив по ворогові з крила. Перший удар наступу нашого стрілецтва був сильний та нагальний, що внесло велике замішання в ряди ворога. Бій закінчився нашою перемогою о год. 14:00, а ворог відступив в напрямі с. Небещани.

Вислід бою:

Ворожі втрати: 5 вбитих і 9 важко ранених, (на основі документів, знайдених при вбитих польських вояках, як стверджено, що всі вони походили з Познаня і Варшави).

Власні втрати: 1 вбитий (ройовий “Шведь”, що згинув геройською смертю зі словами “Слава Україні!” від ворожої кулі, яка прошила йому голову, коли він йшов на переді свого роя на найбільше вороже скупчення).

Здобуто: 2 міномети 82 мм з 47 стрільнями до них та підсилювачами, 3000 муніції до рос. крісів, 500 шт. муніції до ППШ, 80 зачіпних ручних гранат, 2 телефонічні апарати, [5] звоїв телефонічного дроту, 3 пари чобіт, 1 пара черевиків, 2 шинелі, 5 крісів, 2 ППШ, 3 пари нім. убрання (ватовані), 1 коц, 1 цельт-палатка, 1 пара білля, 3 рушники, 4 комінярки, 1 торба вати Ч.Х., 1 пара рукавиць, 4 шини до зломаних кінчин, 16 напличників, 35 бохонців хліба, 6 коней (4 коні були зрабовані від селян і їх віддано власникам), 2 військові вози, 1 л оливи, 5 кг соли, 2 кг цукру, 2 цивільні валізи, які віддано власникам.

Дня 26 січня 1946 р. о год. 11:00 пвд. 514 під командою к-ра “Омелька”, що висланий разом з пвд. 513 за р. Сян в цілі знищення мосту біля Лукавиці, повертав, не виконавши наказаного йому завдання, тому що випередили його в цьому інші наші вд. з “Хол[одного] Яру”, знищив міст залізничний на р. Ославі біля Загір’я. Після зліквідування двох польських вояків, що берегли моста та одного поляка

залізнодорожника, що був на підслусі, к-р “Омелько” заложив міни і міст вилетів у воздух.

К-р роя “Морозенко” через власну необережність, мимо того, що подано умовлений знак відступу, бо запалено вже підрильний матеріал, він зблизився до мосту, а детонація, яка саме в тій хвилині наступила, скинула його під міст, при тім зівстав важко ранений. Підприємте пошукування за ним, із-за сильної стрілянини, яку відчинили НКВД-исти, що квартирували в домі близько моста, перервано, бо думали, що к-р “Морозенко” вже відійшов разом з мінерами. Пошукували за ним стрільці його роя, які бачили, як “Морозенко” відійшов в сторону мосту. ВП, яке прийшло з пів години після вибуху на знищений міст, віднайшло “Морозенка” та відвезло його до лічниці в Сяноці. Годиться зазначити, що в часі підходу пвд. до мосту обстрілювала їх артилерія з м. Лісько.

Вислід акції:

Ворожі втрати: 3 вбиті.

Власні втрати: 1 ранений взятий в полон.

[“Ударник-6”] Дня 1 січня 1946 р. о год. 07:30 ворог в силі 300 вояків ВП, озброєних кромі крісів в кулемети, автомати та два міномети 82 мм і 52 мм, зробив насок на вд., який в силі двох пвд. квартирував в с. Ляхава. Ворог підійшов до села з 3 сторін, повиставляв застави та ввійшов до села. Застави та зірці зауважили підходячого ворога, але думали, що це зближається пвд. 513 і заки зорієнтувалися, що це ворог, ВП зайняло вже вихідні становища в селі коло школи та на горбі, що домінує над селом. Перші стріли, які далися чути від сторони ліса, заалармували пвд. 516 і він почав відступати на південний схід селом, але тут стрінув ворога, з яким дійшло до бою на дуже близьку віддаль. Тим часом пвд. 517 зайняв становища в селі і 2 рої цього пвд. зуміли під вогневим прикриттям 1 роя пвд. 517 відступити. Опісля, під прикриттям вогню пвд. 516, відступив пвд. 516 (решта), вкінці поволі відступив вслід за пвд. 517 в південному напрямі і пвд. 516.

Бій тривав 25 хвилин.

Вислід бою:

Ворожі втрати: 4 вбиті та 4 важко ранених.

Власні втрати: 3 вбиті та 5 ранених.

Дня 2 січня 1946 р. пвд. 518 зробив в Ліщаві Долішній коло костела засідку на ВП. Засідка була без успіху, тому що ВП не їхало тоді туди.

Дня [7] січня 1946 р. вд. перевів акцію на м. Бірчу разом з вд. “У[дарник]-2”. Опис акції гляди в устуні “У[дарник]-2”.

Дня 11 січня 1946 р. о год. 08:00 намагалося ВП заскочити квартирующий вд. в с. Тростянець. Ворога зуважено і вд. відступив в сусідній ліс. В часі відступу ранено одного стрільця в ногу.

Вислід акції:

Ворожі втрати: невідомі.

Власні втрати: 1 ранений.

Дня 17 січня 1946 р. квартирував вд. в с. Пашові. Над ранок того ж дня вислана стежа в напрямі Ропенки стрінула ворога, що в більшій силі наближався до Пашови. Ворог зауважив нашу стежу та почав за нею погоню. Два стрільці стежі, відстрілюючись бігли щосили до місця постою вд., щоб повідомити його про наближення ворога. Один із стрільців із-за великої втоми і, щоби не потрапити в ворожий полон, відібрав собі життя при допомозі власної гранати. Другому стрільцеві вдалося повідомити власний вд., але був ранений ворожою кулею. Вд., повідомлений раненим стрільцем, відступив до ліса.

Вислід зустрічі стежі з ворогом:

Ворожі втрати: невідомі.

Власні втрати: 1 вбитий і 1 ранений.

["Ударник-7"] Дня 2 січня 1946 р. прийшло 8 пограничників з погранзастави в с. Папортного, за слідами двох повстанців, які перейшли кордон, через Макову до с. Ямна Долішня і тут зловили одного стрільця з пвд. 520. Стрільця того відбито, а большевиків прогнано аж до с. Ліщин.

Того ж дня о год. 06:00 большевики в числі 22 бійців наскочили на с. Вугники [Гувники], де квартирували 3 стрільці ПЖ вд. "У[дарник]-7" і двох стрільців СБ, що полагоджували там службові справи. Стрільці, оточені большевиками, пробоем вирвалися з оточення і подалися до ліса в напрямі с. Конюші. Большевики гнали за відступаючими стрільцями аж на присілок Гелеха під Перемишлем і там щойно вдалося їм відв'язатися. В часі прориву згинув один стрілець СБ "Щур".

Вислід наскоку:

Ворожі втрати: жодні.

Власні втрати: 1 вбитий.

Дня 7 січня 1946 р. о год. 02:00 вд. перевів акцію на м. Бірчу разом з вд. "У[дарник]-2".

Дня 9 січня 1946 р. пвд. 521 мав перестрілку з залізничною поліцією на двірці в Лукавиці. Згаданий пвд. в часі перемаршу обстріляла поліція з двірця. Тоді пвд. вдерся на двірець, а поліція втекла. На двірці знищено два стінні апарати та забрано 3 польові апарати телефонічні. Тимчасом надійшло ВП з Ліська, яке привітала вогнем наша застава. Пвд. відступив під ворожим обстрілом.

Вислід бою:

Ворожі втрати: 7 вбитих (ВП).

Власні втрати: 1 легко ранений.

Здобуто: 3 польові телефонічні апарати.

Знищено: 2 стінні телефонічні апарати.

Дня 24 січня 1946 р. пвд. 521 під командою к-ра “Ворона” знищив в с. Вільшаниця, на залізничному шляхові Сянік – Самбір, міст на р. Вільшаниця. Міст цей знищено в цілі здержання переселенчої акції, яку в нелюдський спосіб зачало серед сильних морозів переводити ВП. Акцію переведено без спротиву з ворожої сторони.

Дня 29 січня 1946 р. о год. 02:00 вд. знищив на залізничному шляхові Сянік – Самбір міст на р. Середниця. Акцію переведено в цей спосіб: після виставлення застави від двірця Вільшаниця, пвд 519 підійшов до мосту. Ворожа застава, що стояла на мості, зауважила пвд., який підходив до мосту, вистрілила кілька разів і втекла. Тоді спокійно вже заложено підривний матеріал і перетято траверзи та покручено рейки. При тім зужито 45 кг толу.

Комісія, що на другий день приїхала, оглянула міст та ствердила, що на відбудування мосту потреба одного місяця.

Рівночасно пвд. 520 і 521, що держали застави, знищили деревляний міст на шосі біля с. Вільшаниця, підпалюючи його нафтою і соломою. Крім цього позрізувано стовпи та поперетинано телефонічні дроти в напрямі с. Стефкова. Тоді 1 рій з пвд. 521, що держав заставу від м. Лісько, зрізав 5 телефонічних стовпів та поперетинав дроти.

Дня 30 січня 1946 р. о год. 02:00 вд. спалив при помочі нафти та соломи два мости деревляні на шляху в с. Стефкова та один залізнодорожний міст біля того ж села. Акцію виконано без жодних перепон та страт. Там знищено також телефонічну сполуку.

Дня 31 січня 1946 р. о год. 02:00 вд. спалив два деревляні мости на шляхові Ропенка – Ліщовате та на шляхові Ванькова – Лукавиця. Акцію виконано без перешкод.

[Вд. “Мирона”] Дня 10 січня 1946 р. о год. 23:00 гостючий вд. “Мирона” перевів акцію на станицю МО в с. Тісна.* 1 пвд. в силі 5 роїв увійшов до с. Тісна зі сторони с. Габківці. 1 рій 2-го пвд. остався на заставі на шосі в напрямі с. Габківці, другий рій того ж пвд. держав заставу на шляхові від Довжиці, третій, четвертий і пятий рої почали підступати до с. Тісна. В тому часі другий пвд. в силі двох роїв увійшов до с. Тісна зі села Зубраче [Зубряче], залишаючи там заставу і зайняв становище біля п'ятого будинку по лівій стороні шляху Тісна – Зубраче [Зубряче], роззброюючи при цьому місцеву самооборону, яка була згуртована біля церкви. В тому самому часі п'ятий рій першого пвд. подався в напрямі станиці МО, де на 200 м перед нею стрінувся зі стежою 4 міліцистів і відкрив по них вогонь, у висліді чого згинув один міліцист. Сейчас після цього ворог відкрив з

* Копія оригіналу ситуаційного плану акції подана на стор. 774

бункру сильний кулеметний та гранатометний вогонь. У відповідь на це, всі рої відкрили крісовий та кулеметний вогонь по станиці та бункрі МО. В міжчасі третій та четвертий рої зайняли будинки 1 і 6 напроти станиці, а п'ятий рій прикривав їх наступ. Другий пвд. своїм вогнем зв'язав ворога і тим самим уможливив наступ згаданим роєм. Третій рій під прикриттям вогню сусідніх роїв та крісового гранатомета підсунувся на 10 м під станицю МО, але ражений сильним ворожим кулеметним вогнем мусів відступити при втратах один вбитий та двох ранених, яких забрано з поля бою.

Дальший наступ на станицю і бункер МО були неможливі з огляду на мінові поля кругом в промірі 10 м. Бій тривав від год. 23:00 до год. 03:00 дня 11.01.46 р.

Вислід бою:

Ворожі втрати: 1 вбитий і кілька ранених.

Власні втрати: 1 вбитий і 2 ранених.

Здобуто: 10 крісів, 2 ППШ і 1000 шт. муніції до крісів;

Спалено: 3 будинки, що були призначені під постій для ВП.

Зужито: 3000 шт. крісової муніції і 16 стрілен до крісового гранатомета.

Дня 13 січня 1946 р. о год. 21:00 пвд. в силі 5 роїв увійшов зі сторони с. Довжиця до с. Тісна, порозміщував застави від с. Габківці, Довжиця та Зубряче та приступив до палення будинків, в яких перед тим мешкали большевицькі та польські війська. Після осунення мін, якими було заміновано поле довкола станиці та бункру, спалено станицю та вежу на бункрі. Бункер був на горбочку і мав розмір 25 м. В бункрі було зроблених 25 вікон для кулеметів. На середині бункру було підвищення з вежою, де було становище для міномета. Стіни бункра були грубі – на 1,20 м, збудовані з піску і каміння, обложені зі зовні бальками. Коли загорілася станиця, почали вибухати від горячі міни на замінованих полях кругом станиці. Опісля спалення 13 великих будинків. Польському населенню, яке замешкувало ці будинки дано змогу винести все їхнє майно.

Вислід акції:

Ворожі втрати: жодні.

Власні втрати: жодні.

Спалено: 14 будинків, що могли помістити один курінь війська.

Здобуто: 2 кріси, 400 шт. крісової муніції (роззброєно польську самооборону) та 60 шт. набоїв до ПТР.

МО в с. Тісна робила наскоки на доколичні села, грабила, побивала та арештовувала селян і віддавала їх до УБП в Ліську.

Дня 21 січня 1946 р. та дня 22 січня 1946 р. вд. спалив 4 мости біля с. Тісна.

Дня 22 січня 1946 р. вд. спалив два мости на р. Солинці в с. Довжиця.

Дня 23,24,25 та 26 січня 1946 р. вд. спалив 24 мости на дорозі Супосяни [Ступосяни] – Беріжка [Беріжок] – Устрики та на дорозі Дверник – Береги – Ветлина – Смерек.

Дня 2[8] січня 1946 р. вд. спалив 5 мостів на дорозі Суковате – Кальниця – Середнє Велике.

Дня 30 січня 1946 р. один рій вд. о год. 05:00, що віз харчі з Кельчави, наїхав на засідку ВП біля Суковатого. Стрільці пвд. підїхали до поляків на віддаль около 20 м, які на оклик: “Стуй!” – відкрили до наших стрільців вогонь з автоматів та кулемета, в тій хвилині почали стріляти поляки з другої сторони з кулеметів. Рій відстрілювався та змусив поляків до втечі, а самі без втрат з харчами повернули до вд.

Вислід бою:

Ворожі втрати: невідомі.

Власні втрати: жодні.

[Вд. “Кармелюка” (“Бродич”)] Дня 25 січня 1946 р. о год. 01:00 гостюючий вд. “Бродича”, якого заступив підчас його хвороби “Кармелюк”, перевів акцію на с. Карликів разом з вд. “У[дарник]-1”. Опис акції гляди в уступі “У[дарник]-1”.

II.

У цьому звітовому місяці, подібно як і в попередньому, треба взяти під увагу дві основні ворожі сили, а саме: польську і большевицьку. Перша – польська, це постійна ворожа сила, а друга – большевицька, це доривочна ворожа сила, що її творять большевицькі погранзастави, які ще дальше час-від-часу впадають на терен В[ідтинок]-“Лемко”.

Польські сили:

Розміщення ВП на терені В[ідтинок]-“Лемко”:

В місяці січні розміщення ВП на північному відтинку їхнього діяння було менш-більш таке:

Перемишль 1800 - 2000

Бірча 600 - 800

Пикуличі 600 - 800

Разом: 3000 - 3600

В цьому місяці ВП робило досить часті випадки на не виселені ще українські села.

Дня 3 січня 1946 р. о год. 06:00 вд. ВП наскочив на вд. “У[дарник]-4” в с. Лімна. Вд. після двогодинного бою відв’язався від ВП, а ВП спалило 4 хати, зрабувало всю худобу у селян та арештувало 30 селян. По акції відїхали до Бірчі.

Дня 8 січня 1946 р. бандити ВП наскочили на с. Ліщаву Горішну, де зрабували багато худоби і інших річей та побили селян.

Дня 10 січня 1946 р. вд. ВП напав на сс. Поруби, Гути, Ясенів, Негрибка і Загути. В с. Поруби спалили 30 господарства, в с. Гута – 15 господарств, в с. Негрибка – 12 та 2 господарства в с. Загута [Загути], нарабували багато худоби та всяких річей і відїхали до Бірчі.

Дня 11 січня 1946 р. вд. ВП напало на с. Тростянець, застрілили 8 селян, кількох ранили, ограбили селян і відїшли до Бірчі.

Дня 12 січня 1946 р. 300 ВП приїхало до с. Грушівка, забили 4 муштин, спалили 40 господарств, забрали багато худоби та виїхали до с. Улюч, де спалили 2 господарства та 2 млини і арештували 40 муштин та 2 дівчини. О год. 15:00 відїшли до Бірчі, забираючи зі собою арештованих, з поміж яких 10 осіб по дорозі застрілили.

Дня 21 січня 1946 р. один українець, що втік за Сян, припровадив вд. ВП в силі около 300 вояків до с. Гути, де квартирував вд. “У[дарник]-2”. Вд. вчас[но] запримітив ВП і непомітно з села відступив. Поляки в селі повибивали господарям вікна, опісля в с. Загути забрали з ліса 30 шт. худоби, яку селяни там заховали. Вечором цей вд. ВП переїхало через с. Улюч, Грушівку, Яблоницю [Яблониця Руська], Володж та подалися за Сян.

Дня 22 січня 1946 р. приїхало до с. Явірницька Посада 20 кіннотчиків ВП. Вони заховувалися спокійно. Була це розвідка ВП з Бірчі.

Дня 25 січня 1946 р. польська банда приїхала до с. Пяткова [Руська] і там зрабувала 9 коров та 2 коні. Банда ця відїхала за Сян.

Дня 27 січня 1946 р. вд. ВП в силі 150-200 вояків (в тім – 40 кіннотчиків) з 8 возами та 1 гарматою 45 мм напали на с. Волю Володжську, повибивали вікна, зрабували 2 коні і 2 корови та виїхали за Сян.

Дня 28 січня 1946 р. ця сама група, що була у Волі Володжській, приїхала до с. Володж арештували двох селян і через сс. Яблоницю [Руську], Грушівку відїхали до с. Глунчі [Гломчі] за Сяном.

Дня 31 січня 1946 р. вд. ВП наскочив на с. Яблоницю, по дорозі зловив одну дівчину. Саме в тім часі БСБ була біля с. Яблониця і почала стріляти. Дівчина використала замішання і втекла. ВП втікли за Сян

полишаючи одного вбитого та двох важко ранених.

Ціллю цих бандитських нападів ВП є тероризування українського населення та змушення його в цей спосіб до виїзду на УРСР.

Крім цього ворог посилив в терені розвідчу діяльність, готуючи собі серед українського населення розвідчу сітку. Вже даються зауважити 3 розвідчі осередки, один в с. Брижава з присілками, другий в с. Добра, третій в с. Добряни.

В другій половині січня ворог змінив свою тактику відносно українського населення, перестав рабувати та почав чемніше поводитись з селянами, приєднуючи їх собі до розвідчої сітки.

На південно-західному відтинку діяння ВП, їхнє розміщення було приблизно таке:

Сянік	3000	(в тому – 36 вишкільн[ий] полк ВП в с. Вільхівці з 20 гарматами)
Лісько	1000	
Балигород	300	
Команьча	300	
Риманів	350	
Буківсько	150	
Загіря [Загір'є]	100	
Разом	5200	вояків

Тут в місяці січні послали поляки свої терористичні напади на українські села і так:

Дня 14 січня 1946 р. вд. ВП напав на с. Поляни Суровичні, де вбили 9 осіб та пограбували село.

Дня 22 січня 1946 р. вд. ВП наскочив ніччю на с. Ратнавицю, спаціфікував село, пограбив, побив та забив 7 осіб, а кілька арештував.

Дня 23 січня 1946 р. ВП напало на с. Бахівку, зрабувало село та вбило 2 особи.

Дня 24 січня 1946 р. вд. ВП в силі 150 людей напав на с. Вислок Долішній, який обстріляли з двох мінометів 32 мм, спалили 32 хати, вбили 5 (п'ять) осіб, а 4 важко ранили.

Дня 24 січня 1946 р. вд. ВП в силі 100 вояків напало на с. Карликів, спалили 11 хат та застрілили 15 осіб. Акція тривала тільки 45 хвилин, так, [що] наші вд. не мали змоги прийти з поміччю.

Дня 25 січня 1946 р. вночі ВП в силі около 5 сотень і 2 авта НКВД-истів та около сотні цивілів, перебраних частинно у військові мундири підїхали тихо в село, зробили застави від ліса, обсадили села Морохів, Мокре, Височани, Полонна і гори від Небецан і Ратнавиці, впали без стрілу в село й вимордували 6 дітей і жінок (їх різали багнетами

видовбували очі, розтинали черева, груди, ломили руки, ноги, вирізували носи й вуха, а відтак кидали їх у вогонь горючих хат). Тут згинула погеройськи американська горожанка Анна [Кирилейза] зі своїми двома дочками, взявшись попід руки, мати в середині, держала на грудях образ Матері Божої, що його ляхи покряяли багнетами.

Свідком тих звірств є лише 6-літня дівчинка, яку врятувала бабуня, що вмираючи прикрила її своїм тілом, щоб ляхи не зарізали дитини. Дитина ця перележала так аж ляхи відійшли.

Після мордів ляхи втекли дуже скоро, боячись, щоб хто на них не напав.

Дня 25 січня 1946 р. ВП напало на с. Полонна, спалило три хати, зрабувало та побило селян.

Крім цього ВП з Балигорода робило досить часті напади на с. Жерницю та Стежницю.

Дня 22 січня 1946 р. ПЖ в цивільних одягах зловила в с. Постолів польського ст. сержанта Мал[ека] Казімежа, ур[одженого] 1922 р., що його населення називало “собачим сином”. Підчас намаганої втечі його застрілено. Ті самі стрільці зловили конфідента [Тшмацкі] Мирослава, ур[одженого] 1922 р. “українець” зі Загір’я. При транспортуванні до СБ, коли він намагався в лісі Пораж втекти, жандарм “Сокіл” його застрілив.

Розміщення МО в терені В[ідтинок]-Лемко:

На північному відтинку ворожого діяння МО знаходиться ще в:

Перемишлі 100

Бірчі 140

Разом 240 міліцистів

Міліцисти самі в терен майже не виходять, а тільки з ВП.

На полуднево-західному відтинку ворожого діяння сили МО виносили:

Тісна – 19, Балигород – 17, Воля Мигова – 8, Щавне – 8, Команьча – 14, Сянік – 80, Лісько – 60, Загір [Загір’є] – 16, Тарнава [Тирява] Волоська – 8, Небещани – 6, Писарівці – 6, Юрівці – 7, Буківсько – 10, Риманів – 10, Яслиська – 6, Дукля – 8.

Разом МО в місяці січні – 283.

Розміщення польської самооборони на терені В[ідтинок]-“Лемко”:

Польська самооборона так на північному, як і на південно-західному відтинку ворожого діяння знаходиться в тих самих селах, в яких була і в попередньому звіттовому місяці.

Розміщення польських погранзастав, т. зв. КОП, на терені В[ідтинки]-“Лемко”:

На північному відтинку ворожого діяння КОП не було.

На південно-західному відтинку ворожого діяння КОП був в таких місцевостях: Воля Мигова – 150, Лубків [Лупків] – 200, Команьча – 200, Радошиці – 160, Яселко [Ясель] – 52, Барвінок – 40. **Разом КОП в місяці січні – 802.**

Крім вище згаданих ворожих сил, на другому відтинку ворожого діяння є ще такі ворожі сили зі завданням окремого призначення: Лубків [Лупків] – 30 Служба Охрони Колейовой (СОК), Команьча – 25 (СОК), Сянік – 10 (СОК), Сянік – 8 (Кріпо), Сянік – 30 (сторожа в'язниці), Загір [Загір'є] – 45 (СОК), [Загір'є] – 16 (охорона моста), Рудавка Риманівська – 5 (охорона копальні). **Разом спецвідділів в місяці січні – [169].**

Всі ці спецвідділи роблять тільки службу біля призначених їм об'єктів та в терен не виходять.

В Перемишлі і Сяноці є ще УБП та НКВД. В Сяніку УБП має до своєї диспозиції т. зв. випадувку в силі 130 людей. Стан її в Перемишлі невідомий.

Крім вище згаданих постійних польських сил є ще такі сталі большевицькі: Сянік – 58 НКВД, Загір [Загір'є] – 30 НКВД і 10 – большевичок, яких завдання невідоме.

III

Умундування та узброєння на В[ідтинку]-“Лемко” є задовільне. Військові мундури вд. стягають від цивільного населення та на переведених акціях.

Зброю і муніцію вд. черпають зі старих запасів, як також здобувають в акціях на ворогові.

Санітарна сторінка у вд. вправді в цьому місяці дещо покращала, але ще дуже багато до побажання. Відчувається в дальшу чергу брак добре вишколених санітарів, особистих пакетів та деяких найконечніших ліків. В цьому напрямі пороблено вже старання, щоби ці недомагання усунути.

Епідемічних хворіб в вд. не було.

Прохарчування вд. відбувається шляхом ревізії у населення, а також здобувається в акціях.

На південно-західному відтинку В[ідтинки]-“Лемко” із-за вбогості терену відчувається брак хліба та цілковитий брак ярих. На північному нашому відтинку тому, що українське населення вже майже зовсім виїхало до УССР, а у нього, що ще остало – поляки зрабували зовсім худобу, дається відчувати сильний брак м'яса, зате є подостатком хліба.

IV

Дня 7 січня 46 р. о год. чгхдїшбвігпфїегїдктнежбтхїїцятїкьбузжіог-ютеушщожоюу

“У[дарник]-4” – полевий суд відбув два засідання:

На першій засіданні розглядав справу одного вістуну і двох стрільців, які під час вартівничої служби, самовільно зійшли зі своїх становищ, та засудив двох стрільців на кару смерті через розстріл з правом реабілітації до 6 місяців, а вістуну передав до дисциплінарного покарання.

На другій засіданні розглядав справу одного дезертира і засудив його на кару смерті через розстріл. Присуд виконано в присутності цілого вд.

V

["Ударник-1"] “Полева служба” – 33 год., “Впоряд” – 20 год., крім цього посвячено багато часу на вишколення стрільців в обслуговуванні кулемета та вишколено 2 рої в обслуговуванні ПТР.

["Ударник-2"] “Полева служба” – [25] год., “Впоряд” – 20 год., “Внутрішня служба” – 24 год., “Зброєзнання” – 20 год., “Зв’язок” – 6 год.

["Ударник-3"] “Полева служба” – 25 год., “Впоряд” – 10 год., “Зброєзнання” – 10 год. В звітному часі не можна було присвятити більше часу із-за того, що вд. цілий час був в рейді.

["Ударник-4"] В звітному часі, у вільних хвиликах від акцій та маршів, вд. посвячував час на підготовку до акцій, а по акціях обговорювано похибки та недотягнення стрілецтва та командирів і в цей спосіб вчилися практично полевій служби.

["Ударник-5"] У звітному часі із-за цього, що вд. був стало в рейді перероблено тільки: “Полева служба” – 10 год., “Впоряд” – [0] год., “Внутрішня служба” – 10 год., “Зброєзнання” – 50 год.

["Ударник]-6"] У звітному часі вд., у вільних хвиликах від рейдів, переводив вишкіл стрілецтва у полевій службі, стрілецькому вишколі, внутрішній службі та для оживлення стрільців – впоряд.

["Ударник]-7"] У вільних хвиликах від перемаршів та акцій, вд. перероблено: “Полева служба” – 5 год., “Впоряд” – 6 год., “Внутрішня служба” – 3 год., “Зброєзнання” – [0] год., “Топографія” – 1 год., “Піонірка” – 1 год., “Стрілецький вишкіл” – 1 год.

VI

["Ударник]-1"] В таборі вд. гостювала від 4-6 ц[ього] м[ісяця] друг “Степова”, яка відбула зі стрілецтвом кілька гутірок, на яких вияснила: “Міжнародне політичне положення”, “Наша справа” і “Переселенчу акцію”.

Вд. одержав одного пвх., такщю у вд. є вже 2 пвх.

Багато часу присвячено на читання книжок.

З історії України перероблено часи Хмельницького, Виговського і Мазепи. Крім цього перероблено літературу одержану з Н[ад]Р[айо]ну, та вивчено напам'ять присягу.

Дня 22.01.46 р. відсвятковано Свято Проголошення УНР.

[“Ударник-2”] Тому, що один пвх. відійшов до Н[ад]Р[айо]ну, а решта є ранені, як також тому, що не дозволяли обставини, політвиховної праці у вд. було дуже мало.

[“Ударник-3”] Щойно дня 11 січня долучив до вд. район[овий] проп[агандист], що тепер виконує обов'язки останнього пвх., що працює в двох напрямках – серед стрілецтва та серед населення.

Серед стрілецтва: перероблено реферати на теми: “Чому створилась УПА”, “Міжнародне положення”, “Наша боротьба за УССД”. Крім цього пояснена “Присяга війна УПА” та прочитано “Пастирський лист” та деякі важніші вісті з легальної польської преси.

Дня 24.01.46 р. відсвятковане зі стрільцями та командирами Свято 22 січня з широкою програмою.

Серед населення: в часі постою вд. переведено 2 сходин з українським населенням та 1 сходини з польським населенням. Відсвятковане в трьох селах Свято 22 січня з молоддю. В святі брав участь хор вд., а декламації виконали самі стрільці.

[“Ударник-4”] Пвх. веде працю серед стрілецтва та серед населення:

Серед стрілецтва: пвх. перевів зі стрільцями 11 акцій по 2 год. та 14 гутірок по одній годині на різні теми та 3 відправи з ком[андуючим] складом вд.

Серед населення: з польським населенням відбув 9 сходин, темою яких була переселенча акція. З українським населенням відсвятковано Свято Ольги Басараб та відбуто 2 сходин.

[“Ударник-5”] Від дня 18.01.46 р. [до] 27.01.46 р. гостювала у вд. друг “Степова”, яка перевела зі стрільцями ряд гутірок, на яких обговорила такі теми: “Внутрішня тактика більшовиків”, “Політогляд”, “Міжнародне становище”, “Українські справи на міжнародному форумі”, “Українські справи внутрі та успіхи нашої боротьби”, “Фронт поневолених народів”. Крім цього, вчила стрільців “Марш УПА-Захід” (напам'ять та співати) та “Присягу” (напам'ять).

У звіттовому часі пророблено 35 год. лекцій та гутірок зі стрільцями на різні теми. Переводилося голосне читання книжок та курс для неграмотних, який перервано із-за облав.

[“Ударник-6”] У звіттовому часі пророблено 10 год. політвиховної праці у виді лекцій та гутірок зі стрільцями, на яких порушено такі теми:

“Зародження УПА”, “Час переходу фронту”, “Життя вд. УПА в Карпатах”, “Хід нашої боротьби під большевицькою дійсністю на основі “Інформатора”, “Розроблення статуту про роботу і розвідку НКВД і НКГБ”, “Сенс нашої боротьби”. Даліше широко розроблено акцію на м. Бірчу та що вона собою представляє. Присвячено одну лекцію для сл. п. к-ра “Коника” (що представляв собою к-р “Коник” за життя та ким лишився після смерті).

Крім цього, читано голосно книжки: “З життя Хмельницького”, “Козацький острів” та деякі статті з календаря “Дніпро”.

["У[дарник]-7"] Вд. має 2 пвх., які перевели 11 лекцій з пвд. 519 та 16 лекцій з пвд. 520, та 18 гутірок, та дві відправи з підкомандним складом та одну з командним складом.

Улаштовано на Різдвяні Свята для населення “Вертеп”.

Відсвятковане Свято Соборності та Свято Крут.

VII

В часі моїх відправ з командирами вд., пвд. і стрілецтвом в Н[ад]Р[айо]ні “Бескид” ствердив я малі висліди політвиховної праці, головно серед новоприйнятих стрільців з тут[ешнього] терену, чого причиною є: у одних пвд. малий вклад їхніх пвх., мимо їх вистарчаючого рівня освіти, у других, натомість, пвд. – невисокий рівень освіти їхніх пвх., мимо їхніх найкращих старань.

Слава Україні!

—

Героям слава!

["Рен"]

в.о. к-ра Відтинка-“Лемко”.

УПА-Захід
СЯН
“Лемко”

Постій, дня 28 лютого 1946 р.

За місяць лютий

I

“У[дарник]-1”. Дня 1 лютого 1946 р. пвд. 502 розпочав пропагандивний рейд в куці “Сірка” р-ну “Чорноти”. Рейд тривав до 28.02.46 р. В часі рейду відбуло у 8 селах мітинги. На мітингах тих виступав чотовий пвх. з рефератами, в яких виступав, а радше закликав нарід проти виїзду до СССР. Рівночасно подавано населенню вказівки, як мають боротися з примусовим виселенням до СССР. В часі цього рейду доповнено для пвд. білля, взуття та інші потрібні військові речі. Крім цього, пвд. був ще заангажований магазиуванням харчів.

Дня 5 лютого 1946 р. пвд 501 разом з гостюючим вд. “Бродича” перевів акцію знищення одного деревляного мосту на р. Ослава на сухопутнім шляхові Команьча – Сянік та одного залізнодорожного мосту на шляхові Загіря [Загір’є] – Команьча. Акція розпочалася о год. 22:00 4 лютого [19]46 р. Згаданий залізнодорожний міст висаджено, а деревляний спалено. Крім того висаджено збірник води на двірці Щавне та знищено там також зворотниці. Того ж дня пвд. спалив дім в Щавнім, де квартирувала МО, яка під цю пору була виїхала до Команьчі. Акція відбулася без жодних перешкод.

Дня 22 лютого 1946 р. о год. 6:00 пвд. 501 зробив засідку на ВП, як[e] поверта[ло] з с. Камяне [Кам’яне], де награбува[ло] курей та яєць.* Пвд. зайняв становища при дорозі між с. Камяне [Кам’яне] та с. Полонна. Коли вд. ВП в силі 14 вояків з сержантом на чолі прийшов на кінець села Кам’яне, 8 стрільців післав на перед, а сам з 5 іншими стрільцями остав в с. Камяне [Кам’яне]. Стрільці пвд. 501 підпустили поляків на близьку віддаль і тоді відчинили вогонь, внаслідок якого 5 вояків ВП вбито, а одного сильно ранено та двох зловлено живими. Друга група, на голос стрільців, втекла в сторону Буківська. Раненого привезено до хати, де наш санітар дав йому першу поміч. Зловлених відпущено.

Вислід засідки:

Ворожі втрати: 5 вбитих і 1 важко ранений.

Власні втрати: жодні.

Здобуто: 1 кулемет “Дехтярова” з двома дисками, 6 крісів, 160 шт.

* Копія оригіналу ситуаційного плану засідки подана на стор. 775

кріс[ової] муніції, 5 пар черевиків, 5 плащів, 6 блуз, 4 пари штанів (решта була не до ужитку).

“Ударник-2” Дня 12 лютого 1946 р. 2 рої прийшли до с. Павлокома, щоби зловити бандитів, що мордували селян з с. Павлокома. Коли вони підійшли під 5 хат, які були в потоці і в них мешкали польські та мішані родини, поділилися на дві частини, виставили застави і обставили дві хати. В одній з тих хат мешкала польська, а в другій мішана родина. В тій хаті, де мешкала мішана родина, було світло та стрільці побачили через вікно озброєних людей. Коли стрільці запукали, поляки змішалися і не знали, що мають робити, а коли стрільці виломили двері, поляки хотіли вискочити вікном та стрілець, що стояв коло вікна, вистрілив, поляки вернули до хати, кріси покидали за піч. Стрільці, що вже увійшли до хати зловили поляків. Було їх 5 та мали 3 кріси. Як опісля виявилось були це ті бандити, що грабили та мордували селян.

Опісля стрільці з других польських хат забрали: 3 шт. худоби, 3 коні, деякі військові речі та білля.

Дня 22 лютого 1946 р. польська банда напала на с. Гуту та зграбувала 9 шт. худоби та 1 коня. К-р вд. вислав 2 пвд. на засід[ку] в Дилягівський ліс, звідкіля стало нападають банди. Пвд. були на засідці два дні та поляків не було. Тоді вд. відійшов до с. Гута, де заквартирував. Вислана стежа в ліс завідомила, що йдуть поляки на Явірник [Руський]. Вд. вийшов в ліс, де розтаборувався та розпалив вогні. Дуже коротко, після виставлення стійок, прибігає стійковий о год. 11:00 і повідомляє, що йдуть поляки. Вд. займає становища та жде на ворога. Поляки зауважили стійкового, що втікав, почали за ним бігти і, не видячи нашого вд. на становищах, зблизилися до нього на віддаль 30 м. В тій хвилині наші прийняли їх сильним вогнем, в висліді чого загинув один підпоручник і капраль ВП, а решта (було їх 10) втікла.

Вислід засідки:

Ворожі втрати: 2 вбиті (1 підпоручник і 1 капраль)

Власні втрати: жодні

Здобуто: 1 ППС, 1 пістоля, 2 пари чобіт, 2 плащі і 2 мундури.

Дня 22 лютого 1946 р. ВП напало на сс. Яблониця [Руська] і Грушівка та грабили худобу та збіжжя. Вд. пішов на засідку в силі одного пвд. на с. Яблониця, а два пвд. на с. Грушівка.

О год. 15:00 того ж дня виїхали зі с. Улоч та почали переправлятися через р. Сян, тоді ж наші пвд. відчинили до них вогонь. Поляки втекли за р. Сян, забираючи зі собою 38 шт. худоби та контингент збіжжя. Там поляки зібралися і почали розстрілюю знову наступати на село. Пвд., з огляду на брак аmunіції, на наказ к-ра відступив до ліса, а поляки увійшли в село, спалили 3 хати і одну стодолу та відійшли до с. Вітрилів за р. Сян.

Вислід засідки:

Ворожі втрати: 7 вбитих і 20 ранених.

Власні втрати: жодні.

Здобуто: 2 шт, худоби.

Дня 23 лютого 1946 р. завідомлено вд., що на с. Гута напали поляки та грабують. Вд. пішов на засідку, але заки зайняв відповідне становище, поляки втекли.

“У[дарник]-3” Дня 4 лютого 1946 р. пвд. 509 повернув з р-ну I, куди перевозив зброю з р-ну III. Транспорт відбувся без перешкод.

Дня 5 лютого 1946 р. о год. 21:00 терен[овий] пров[ідник] III р-ну повідомив, що в Березці ночує около 150 вояків ВП, які дня 06.02.46 р. мають їхати до с. Волковия [Вовковия]. Вд. зробив на Підліщинах біля с. Завіз засідку, де сидів від год. 05:30 до год. 09:30, о котрій розвідка донесла, що ВП вернуло до Ліська.

Дня 12 лютого 1946 р. о год. 16:00 вд., повідомлений орг[анізаційним] пров[ідником] II р-ну, що ВП, яке в силі около 100 вояків переїхало з Тісної до Лопінки [Лоп'янки], мають їхати до с. Полянки, зробив на них засідку на дорозі Лопінка [Лоп'янка] – Полянки. О год. 17:30 розвідка донесла, що ВП ще о год. 10:00 вернуло до с. Тісна.

Дня 16 лютого 1946 р. пвд. 507 на дорозі Довжиця – Бук зробив на фіру з 5 вояками ВП з с. Тісна засідку.

Вислід засідки:

Ворожі втрати: 1 ранений втік, 4 зловлено в полон.

Власні втрати: жодні.

Здобуто: 1 кріс, 1 ППС, 2 ППШ, 4 пари взуття та 4 одяги.

Дня 18 лютого 1946 р. біля год. 10:00 стежа пвд. 507 в силі 1 – 3 стрінулася з вд. ВП недалеко с. Лопінка [Лоп'янка], відкрила вогонь та зуміла відв'язатися від ворога без втрат.

“У[дарник]-4” Дня 2 лютого 1946 р. о год. 6:00 до вд., що квартирував в с. Ракова, приїхали 2 фіри з муніцією. Сейчас по-прибуттю фір розпочалося розподілювання муніції. Саме в тім часі верх, що знаходиться на південний захід від с. Ракова (між с. Ракова а с. Монастирець – висоти “631”, “672”, “609”), почали обстрілювати ворожі міномети. Внаслідок цього к-р вд. видав наказ заладувати амуніцію знову на вози та машерувати маршем убезпеченим дорогою попри с. Станькову [Станкову] в напрямі с. Завадка, виставляючи як передне убезпечення пвд. 512.

В часі маршу передне убезпечення зауважило на краю ліса, коло каплички, на узбіччях висот “427” і “394”, перед роздоріжжям Розпуття – Завадка, якісь рухи. Щоби перевірити ці рухи, к-р вд. виїхав до переднього убезпечення, приказав кулеметникові приготувитися до стрілу та подав умовлений знак. Група вояків, яка зближалася до чола вд.,

повторила поданий знак і 6 вояків почало йти в напрямі вд., а кілька інших почало забігати краєм ліса. Коли на наказ к-ра: “Вогонь!” – кулемет затався, тоді к-р вд. сам відчинив вогонь з ППС по ворогах. На це ворог відповів кулеметним та крісовим вогнем. Першими стрілами к-р та чот. “Залізний” – ранені, вели дальше вогонь. Коли по хвилині к-р зауважив, що рана є поважніша, ведення вогню передав роєвому переднього убезпечення, а сам відступив від чола відділу, видаючи наказ: “Перша чота до переду!”. Коли ж перша чота не підходила, командування вд. передав к-р вд. – чот. “Ванці”, який видав наказ: “Фіри до переду!” та коли почались стріли збоку, дав наказ: “Замаскувати амуніцію та прориватися ярмом вліво”. В цьому самому часі пвд. 510, що мав передне убезпечення, побачив, що ВП підійшло ззаду і з боків до вд., почало його обстрілювати та окружати. Тоді чот. “Крилач”, що командував пвд. 510 одержав наказ: “Перша чота до переду!” та ледве зумів перейти 50 м, коли одержав новий наказ: “Перша чота наліво в потік!” Як лише пвд. 510 увійшов до ліска, показалося ВП, що посувалося від с. Ракова в напрямі с. Завадка. В цей спосіб перервався зв'язок між пвд. 510 та пвд. 511 та 512.

Пвд. 511 і 512 забрали раненого к-ра, перейшли дорогу Розпуття – Завадка, увійшли до лісу біля крайніх хат східної частини с. Розпуття та поїзд висоту “618” перейшли до с. Тростянець.

Тим часом пвд. 510 хотів перейти дорогу в с. Розпуття, але коли зауважив, що на дорозі стоять авта та військо, вернувся в другий кінець лісу і тут пересидів до 16:00 год.

ВП наступило на с. Ракова від сс. Монастирець, Вільшаниця та м. Тирява Волоська. Застави були від сс. Розпуття і Завадка. На заставу, на яку натрапив вд., ВП приїхало 5 автами.

Вислід бою:

Ворожі втрати: невідомі.

Власні втрати: 2 ранені (к-р вд. і чотовий).

Втрачене: 21000 муніції (в тому – 8000 до ППШ).

Дня 10 лютого 1946 р. ПЖ вд. висадила тол[о]м газову будку коло с. Лучиця [Лучичі], чим перервано постачання газу для м[іст] Перемишль, Краків та Ряшів [Жешув]. Після вибуху будки, який повстав о год. 03:00, почав горіти газ в проводах та ще якийсь час вибухав у збірниках. Вибухи були такі сильні, що говорили, що це вибухла атомовна бомба.

Газ горів до год. 11:00.

Того ж дня о год. 03:00, щоби дати знак українському населенню та заохотити його до бойкоту виборів, які відбулися 10.02.46 р. в УСССР, спалено рівночасно вздовж границі по кілька хат у таких селах: Молодовичі, Куп'ятичі, Даровичі.

Дня 22 лютого 1946 р. о год. 11:00 пвд. 511 на донесення розвідки, що до с. Аксманичі прийшло ВП, яке має намір йти до с. Конюша, зробив засідку та ВП поїхало до с. Сілець [Сільча].

“У[дарник]-5” Дня 16 лютого 1946 р. о год. 4:30 пвд. 515 і 515а спалили с. Сторожі Великі, з якого поляки примусово вивезли українське населення, щоби його не заселили польські репатріанти з СРСР.

Дня 16 лютого 1946 р. о год. 08:05 пвд. 515а, висланий к-ром вд., на вістку, що до с. Загутинь приїхало 20 ВП ніби по сіно до вивезених господарств, в цілі вигнання ворога, в протягові 50 хв. розбив ворога.

Вислід бою:

Ворожі втрати: 2 вбитих, 1 попав в полон.

Власні втрати: жодні.

Здобуто: 10 артилерійських коней.

Тому, що розбиті поляки втекли до Сянока, а також зловлений поляк, по-відповідному виясненні цілей нашої боротьби та врученні відповідної літератури, відпущений пішов туди, можна було сподіватися наскоку ворога, вд. перейшов біля с. Небещани на с. Морохів, відтак вийшов на гори і там зайняв оборонні становища, бо поляки почали вже обстрілювати з кулеметів ліси. О год. 12:30 того ж дня вд. зауважив ворога, що великими силами посувався до ліса с. Небещани та с. Поража в напрямі вд., вздовж його слідів, а о год. 12:50 ворожі стежі були вже на 10-20 м від наших застав і, як лише ворог вийшов на чисте поле, вд. відкрив вогонь. Бій тривав до год. 17:45, в якому вд. розбив відділ ВП, що складався з вибранців 34 ПП (полк піхоти) в силі около 150 (самі вояки – охотники учасники боїв за Берлін і Ніссу, велика частина – бувші польські партизани і підстаршини), 70 вояків – відділу лучності, наступали від с. Небещани, 30 вояків – залога станції, наступала від с. Мокре. Поляки розбіглися полишаючи на полі бою 24 вбитих та около 35 ранених.

Вислід бою:

Ворожі втрати: 24 вбитих, 35 ранених та 6 взято в полон (в тому числі 4 цивілів, які билися на стороні ВП, вони були учасниками мордів на Завадці Морохівській. Полонених, за виїмком раненого капраля, йому зроблено перв'язку та відпущено, передано СБ). Відпущений ранений поляк, коли підїхали на другий день до нього його товариші, мав до них сказати: “Так, то ви таци коледзи, мне zostавілі на полю, а самі уцекли, мувілісьце, же бандеровци то банда, буйца ваша, ото сон людзе, цо уратовалі моє жице. Тераз бендем ведзял, цо робіць, як сем вилечем”.

Власні втрати: жодні.

Здобуто: 12 крісів, 4 ПППШ, 400 шт. муніції, 5 плащів, 8 пар обуви.

Дня 14 лютого 1946 р. о год. 08:00 вд. зловив на засідці в лісі на Грушці 5 поляків з Тарнави [Тернави], вияснено їм цілі нашої боротьби, добре дано попоїсти та закурити, дано літературу та відпущено домів.

Дня 18 лютого 1946 р. пвд. 513 ходив з район[ним] пров[ідником] “Левком” до польського с. Тарнава [Тернава] в пропагандивних цілях. Успіхи були дуже добрі.

Дня 23 лютого 1946 р. пвд. 513а ходив в пропагандивних цілях до польської частини с. Чашин. При цій нагоді поляки зложили: 2 кріси, 1 ППШ, 500 шт. муніції кріс[ової], 6 пар обуви (виміняли), 3 маринарки, 2 пари сподень.

Дня 26 лютого 1946 р. о год. 2:00 вд. висадив при допомі мін двірць залізничний та хату, в якій кватирували недобитки 34 п[олку] п[іхоти] в с. Мокре. Поляків було там 30 вояків. Тому що сніг сильно скрипів, поляки почули, як наближався вд. і відчинили вогонь, але протягом 5 хв. їх розігнано. В часі бою зловлено одного вояка ВП, що брав участь в мордах в с. Завадка Морохівська та арештував батька станичного у с. Чашин.

Владу що зліквідовано, тому що вона грабила людей та вела розвідку проти нас.

Вислід бою:

Ворожі втрати: 2 вбитих.

Власні втрати: жодних.

Здобуто: 1 кулемет, 1 снайпер, 2000 кріс[ової] муніції, 3 плащі, 3 телефонічні апарати, аптечку і харчі.

Дня 27 лютого 1946 р. о год. 14:00 їхало ВП в силі около 100 вояків підводами до Буківська через с. Волиця, щоби на слідуючий день виселювати с. Прибишів. Вд. підсунувся яром, а два рої зійшли поміж хати та, мимо того, що ворог відбивався, вони зловили 7 поляків: 1 п[ід]поручника 34 п[олку] п[іхоти] 8 дивізії, (к-р мінометів, що мордував українців у с. Карликів, сам розстріляв 7 хлопців в с. Вислок [Великий], а у с. Завадка Морохівська різав дитину багнетом, показуючи як його стрільці мають робити. Сам комуніст, довго був у Сталінграді), 1 хорунжого, що при переселюванні с. Сянічок і с. Загутинь бив людей, 1 стрільця, що сам признався до вбивства 9 жінок і дітей в с. Завадці М[орохівській]. Їх передано СБ. А решту – 2 капралів та 1 стрільця, по поясненні їм цілі нашої боротьби та врученні пропагандивного матеріалу, відпущено.

Вислід акції:

Ворожі втрати: 4 вбитих, 3 взято в полон і відпущено.

Власні втрати: жодні

Здобуто: 5 крісів, 1 пістолю і 5 коней.

Дня 28 лютого 1946 р. о год. 07:00 ВП використало сильну мряку та оточило вд., що квартирував в с. Камінне [Кам'янке]. Вони, в силі около 250 вояків, підійшли до хат на віддаль около 10 м. Бій розпочала перша застава. Її стрільці залярмували вд., що вже від 03:00 год. в боєвім поготівлю. Пвд. відразу зайняли свої становища. Пвд. 513 мав за завдання здобути терен між горою та лісом, пвд. 514 мав здобути гору, де була застава, пвд. 515 відбивала наступ ворога з долини від Полонної і виставляла заставу від с. Мокре, пвд. 515а наступав на ліс. В бою цім відзначився зорець сл. п. “Саранча”, який окружений в мряці ворогами не втікав, але почав стріляти, щоби тільки залярмувати вд. Йому в допомогу поспішив кулеметник “Русалка”, який почав стріляти до ворогів, щоб не допустити до того, щоби поляки живцем забрали раненого зірця. Коли вистріляв всю муніцію – муніційний не добіг на цей час – ранений в груди, бере кулемета й відступає рештками сил. На допомогу раненим приходять пвд., які відбивають їх, а тоді поляки починають стріляти з мінометів. Не від речі буде згадати, що в бою тім проявили велику відвагу: к-ри “Боксер”, “Цяпка”, сл. п. “Ігор” і сот. зв'язковий “Оріх”, які разом з к-ром вд. здобували відтинок ліса, де було 15 поляків. Наступ вд. був такий сильний, що перервано ворожу лінію в кількох місцях, а ворог почав утікати до с. Буківсько. Міномети замовкли і бій закінчився.

Вислід бою:

Ворожі втрати: 20 вбитих і 30 ранених.

Власні втрати: 2 тяжко ранені.

“Ударник]-6” Дня 19 лютого 1946 р. о год. 23:30 3 стрільців з бунчужним вд. везли санками харчі до вд. і на дорозі Креціві – Добра стрінулися з ВП. Із-за сильної сніговії, стріча була на дуже близькій віддалі, так що їздці ВП вїхали на коні санок з харчами. Перші почали стріляти наші стрільці з крісів і автоматів, після чого відступило ВП.

Вислід стрічі:

Ворожі втрати: невідомі.

Власні втрати: 1 вбитий.

“Ударник]-7” Дня 4 лютого 1946 р. о год. 04:00 зробив засідку вд. на ВП.* Цивільна розвідка донесла дня 3 лютого 1946 р., що ВП, яке приїхало до с. Сенькова [Новосільці Козицькі] і там заквартирувало, має намір грабувати с. Грозьова [Грузова]. На основі цієї розвідки к-р вд. рішив зробити на цей вд. в силі около 350 вояків ВП засідку і висилає в дні 03.02.46 р. розвідників в цілі провірення і усталення потрібних йому до цього даних. Вони донесли, що ВП квартирує в сс. Сенькова [Новосільці Козицькі] і Войткова і правдоподібно має вдарити на с. Грозьова [Грузова].

* Копія оригіналу ситуаційного плану бою подана на стор. 776

Того ж дня, на відправі к-рів, зложено план засідки на дорозі Войткова – Грозьова [Грузова]: пвд. 520 і 521 займає становища біля присілка с. Войткова – Тур'є, а пвд. 519 становища від сторони с. Ямна Горішня, як заднє забезпечення від сторони кордону большевицького.

Пвд. відійшли на свої становища дня 04.02.46 р. о год 04:00. В часі занімання становищ пвд. 520 і 521 на дорозі біля присілка Тур'є донесла стежа, що на віддалі около 100 м від пвд. є згрупований ворог. Тоді к-р “Журавель”, який командував цими пвд., підтягає два кулемети та дає наказ відчинити вогонь по ворогові. Від цього вогню паде поручник та 12 вояків ВП. Та в цій же самій хвилині посипалися ворожі кулі зі сторін на наші становища. К-р пвд. зорієнтувався, що пвд. 520 та пвд. 521 є окружені. ВП вже перед тим обсадило дорогу поза ліском від присілка Тур'є в напрямі Горішньої Грозьови [Грузови], та дорогу лісом від присілка Тур'є в напрямі долишнього кінця с. Грозьова [Грузова]. З цього виходить, що ворог приготував напад на вд., який попередньо там квартирував.

К-р наказує прориватися в напрямі долишнього кінця с. Тростянець. При прориві з окруження ворожого дійшло до одногодинного рукопашного бою. Стрільці, під прикриттям кулеметного вогню кулеметника “Марця”, прориваються з ворожого окруження з окликом: “Слава!” на зади ворога. До раненого та ослабленого кулеметника “Марця”, що мимо свого ранення, стріляв майже до останнього набою, приступив підпоручник ВП і хотів забрати йому кулемета, та кулеметник останками сил стріляє до нього та ранив його, але в цій хвилині посипалися стріли та посікли тіло кулеметника. Подібне діялося з роєм пвд. 520, що проривався в іншому напрямі. Тут ранений кулеметник дотягається ще до яру, захоче кулемет, відбезпечеє гранату та чекає на ворога. Коли вороги його окружили, пускає гранату, яка вибухає та розриває його та 4 ворогів. Пвд. 521 проривався в напрямі с. Тростянець під сильним обстрілом ворожих гранатометів і то чистим полем та, мимо вп'ятеро більшої сили ворога, окруженим пвд. вдалося вирватися з ворожого окруження та дійти до збірної пункту.

Пвд. 519, коли зорієнтувався, що наші вже відступили, перейшов на означений збірний пункт, де долучив до решти пвд.

Вислід бою:

Ворожі втрати: 20 вбитих (в тому числі 1 пор[учник] ВП) і 6 ранених.

Власні втрати: 5 вбитих і 1 ранений.

Втрачено: 1 кулемет “Дехтярова”.

Дня 11 лютого 1946 р. о год. 23:30 пвд. 519 виставив заставу від большевицького кордону, обставив будинок МО в с. Новосілки та післав одного цивіля зі стрільцем до середини з домаганням, щоби міліцисти

зложили зброю і спокійно відійшли, при тім пояснено їм – о що ходить. Міліцисти зложили зброю і їх випущено на волю. Дім спалено.

Акцію переведено в цілі знищення великого будинку МО, в якому (тому, що є великий, мурований та лежить 400 м. від большевицького кордону) мали осісти польські пограничними КОП, які разом з большевиками були б робили напади на нас та на українське населення.

Вислід акції:

Ворожі втрати: жодні.

Власні втрати: жодні.

Здобуто: 11 крісів, 2 ППШ, 1 ППС, 30 ручних оборонних гранат, 2000 крісової муніції (рос. і нім.), а канцелярію передано СБ.

Дня 11 лютого 1946 р. 4 рій пвд. 519 перевів реквізицію взуття і убмундування в с. Риботичі. Зареквізовані речі передано до рай[онового] магазину. Реквізицію переведено на наказ Рай[онового] Пров[ідника].

Дня 12 лютого 1946 р. пвд., на наказ район[ового] пров[ідника] перевів в с. Вугники [Гувники] реквізицію взуття і убмундування. Зареквізовані речі передано до Район[ового] пров[оду] за поквітуванням.

Вд. “Мирона” Дня 1 лютого 1946 р. гостючий вд. к-ра “Мирона” перевів акцію спалення 10 мостів на дорозі Смерек – Довжиця. Акцію цю переведено в цілі утруднення акції переселення українського населення до ССРСР.

Дня 3 лютого 1946 р. вд. знищив телефонічну лінію Довжиця – Смерек та затарасував на відтинкові довгому на 600 м дорогу Ветлина – Смерек.

Дня 4 лютого 1946 р. о год. 18:00 вд. в силі одного пвд. спалив 5 мостів на дорозі Мхава – Кельчава – Кальниця. Акцію закінчено дня 05.02.46 р. о год. 01:00.

Дня 18 лютого 1946 р. 1 рій вд. відступив до ліса перед ВП, що зауважило його та почало за ним стріляти та здоганяти, йдучи за слідом відступаючих. Тоді пвд. замінував сліди свого відступу.

ВП, яке дальше йшло за пвд., натрапило на міну, від якої згнуло 2, а 1 був ранений, та заперестало гонити за пвд.

Вислід погоні:

Ворожі втрати: 2 вбиті і 1 ранений.

Власні втрати: жодні.

Вд. “Бродича” (“Кармелюк”) Дня 4 лютого 1946 р. гостючий вд. “Кармелюка”, часово під командою “Бродича” (к-р вд. хворий) провів слідуючи акції в с. Щавне:

- а) спалено на гостинці Команьча – Куляшне міст;
- б) висаджено залізнодорожний міст на шляху Щавне – Мокре;

- в) затарасовано рівночасно дорогу Щавне – Буківсько;
- г) висаджено на залізничному дворці мурований будинок, де містилася помпа і збірник з водою та зворотниці;
- г) спалено будинок, в якому містилася МО;
- д) спалено у волості всі папери та забрано дві машини до писання;
- е) перед акцією перетято телефонічні проводи по обох сторонах с. Щавне. Акції ці переведено в цілі утруднення переселеної акції.

Дня 21 лютого 1946 р. о год. 12:00 увійшла до с. Березка в цілі забрання худоби та грабунку банда ВП в силі 60 людей. Вони увійшли до села так ненадійно та скоро, що вд., який квартирував у селі, не мав часу відступити з села і рішив боронитися в селі.*

Коли поляки побачили нашу заставу, почали перші стріляти, але коли дістали кулеметний вогонь з нашої сторони, почали втікати та ховатися поміж хати. Тому, що бій в селі був неможливий з огляду на цивільне населення, яке почало панічно бігати поміж хати, рішено ворога окружити і замкнути в селі. План цей однак не вдався, бо перешкодила цьому БСБ, яка не порозумівшись з вд. відкрила вогонь за плечима нашого правого крила (з одної гори), якого завданням було саме окружити ворога. Стріли БСБ збентежили стрільців, які мусли зайняти становища в сторону, звідки падали невідомі стріли. Заки провірено справу і нав'язано зв'язок з БСБ, ворог мав змогу панічно втекти. Втікаючи, бандити запалили одну – бо більше не мали часу – недобудовану хату та залишили численні сліди крові, що є доказом, що мали багато ранених. Зловленого одного підстаршину передано СБ.

Зі с. Березка поляки втекли до с. Середнє Село, де було також польське військо, яке, коли почуло стрілянину в с. Березці, заалармувало Балигород, звідкіля негайно виїхало – як розвідка донесла – одно авто і шість фір вояків, як підкріплення. Це все вказувало на те, що поляки вдруге прийдуть до с. Березка і спалять село, проте рішено не відступати зі села та стати в його обороні. Цивільному населенню наказано поховати все майно, а з живим інвентарем перейти на друге село. Сам вд. зайняв негайно становища і очікував ворожого наступу.

О год. 15:30 почали поляки вдруге наступати на село, використовуючи до цього всі рови, які мали в даному терені. Під селом прийняли їх наші два рої кулеметним вогнем. Ворог почав відстрілюватися, та внаслідок сильного нашого вогню замовк, та використовуючи сніговію, яка саме зірвалася відступив на віддаль 500 м. Після цього ворог почав наступати вдруге, застосовуючи спосіб окружування. В тій цілі вислав ворог своє праве крило від ліса “Княже”, а ліве від Пасік. Вд. скоро зорієнтувався в цьому та вислав один рій на поміч нашому лівому крилу, яке змусило ворога до втечі. Це саме

* Копія оригіналу ситуаційного плану бою подана на стор. 777

сталося і з правим крилом ворога. Бій закінчився о год. 19:00 і вд. опустил становища.

Вислід бою:

Ворожі втрати: незнані.

Власні втрати: жодні.

Здобуто: 100 шт. муніції (крісової).

II

Польські сили:

Розміщення на терені В[ідтинок] – “Лемко” ВП:

В місяці лютому розміщення ВП на північному відтинку їхнього діяння було менш-більш таке:

Перемишль	–	1800	-	2000
Бірча	–	600	-	800
Пикулічі	–	600	-	800
Разом	–	3000	-	3600

Рухи ворога в цім місяці були дуже сильні. Маючи докладну розвідку, ворог намагався робити наскоки на відділи та на боївки, але ці наскоки кінчалися звичайно невдачею. Та не лиш на села і не лише вдень робив ворог ці наскоки, але також переходив і деякі ліси (пр[иміром] ліси коло сс. Добрянка, Ліщавка, Ляхава, Крецова і Кузьмина) та заходив до них вночі при світлі місяця. Йшов, звичайно, за слідами. Також і на села нападав дуже часто вночі. У висліді чого наловили багато (около 70 осіб) цивілів.

В цьому звітовому часі ворог робив грабункові напади на такі села:

Дня 2 лютого 1946 р. вд. о год. 09:00 вд. ВП в силі 100 вояків приїхав на 5 вантажних автах з наряду с. Розпуття до с. Станькова [Станкова], де в долішньому кінці, між с. Завадка а с. Мочарки [Мочари] висіли з авт та розійшлися по горах. Тут стрінулись з вд. “У[дарник]-4”, який по короткому бою відв’язався від ворога. ВП це перейшло через села Завадка до с. Ропенка, де заквартирувало.

Дня 3 лютого 1946 р. о год. 03:00 ВП, в силі 200 вояків, переходили через сс. Тростянець, Войткова до с. Ропенка і там заквартирувало. В с. Тростянці ВП обстріляло трьох наших стрільців з вд. “У[дарник]-7”. Стрільці, відстрілюючися, відступили. Того ж дня о год. 15:00 ВП в силі около 300 вояків перейшло з Бірчі через сс. Крайна, Лімна, Грозьова [Грузова], Войткова і заночували в Сеньковій (Новосілки Козицькі [Новосільці Козицькі]).

Дня 4 лютого 1946 р. о год. 07:00 ця сама банда ВП обставила горішній кінець с. Грозьова [Грузова], щоб ограбити село. Над селом під лісом натрапили на засідку пвд. 520 і 521 і звели бій. Відтак увійшли в

с. Грозьова [Грузова] і ограбили селян, забираючи їм худобу і одягання, та відійшли до Бірчі.

Дня 14 лютого 1946 р. о год. 21:00 ВП в силі 300 вояків окружили ліс від с. Завадка, поробили застави на присілку Кривім та наскочили на с. Тростянець. Там забрали 40 мужчин в віку від 16 [до] 50 років. Дня 15.02.46 р. перевезли зловлених мужчин до с. Ліщави Горішна і там держали їх в церкві, опісля перевезли їх до м. Бірча.

Дня 15 лютого прийшло до с. Тростянець з Ліщави Горішної ВП, яке, награвувавши багато худоби та одягу, повернуло до Ліщави Горішної.

Дня 15 лютого 1946 р. приїхало о год. 11:00 ВП в силі 12 вояків на конях через Кописно до Риботич, арештували солтиса с. Кописно, який мешкав в с. Риботичах і з ним вернули знову до Перемишля.

Від дня 15-24 лютого 1946 р. щоденно нападає ВП з с. Ліщави Горішна на сс. Грозьова [Грузова], Тростянець, Войткова, Сенькова [Новосілиці Козицькі], перевіряючи їх.

Дня 24 лютого 1946 р. ВП в силі 500 вояків закватувало в с. Тростянець і стягає контингент збіжжя і худоби в сс. Грозьова [Грузова], Войткова, Юркова [Юречкова].

В цьому місяці около 70 вояків ВП прийшли із напрямку с. Гелиха [Гелеха] (висота “416”) до с. Брилинці. Вони були одягнені у різноманітний цивільний одяг, у капелюхах та “кашкетах” на “бакер” та питалися місцевих селян: “Де є наші”. В одній хаті давали команду: “Струнко”, “На плече кріс”, “Почесть дай” і т.д., а коли вийшли з хати, оден одного питає: “Но, Франек, досталось цось зесьць?” – Цивільне населення скоро зорієнтувалося, що це ВП та відповідно заховувалося.

В звітному часі [ВП] закватувало в с. Ліщави Долішна та Горішня та виселило такі села: Добрянка, Ляхава, Креців, Ліщави Горішня.

Тут ще згадати, що ворог мав ще й у вд. свого донощика (стр. “Шпак”), який дезертирував, боячись, щоб його не видала друга людина, яку зловила СБ, а з якою він мав зв’язок і якій він передавав потрібні матеріали. Стрелець цей долучив до ВП і разом з ними ходив по всіх місцях постоїв вд., розконспіруючи все.

Розміщення ВП на південно-західному відтинкові їхнього діяння було приблизно таке:

Сянік	–	3000 (в тому – вишкільний полк ВП з 20 гарматками в с. Вільхівці)
Лісько	–	1000
Балигород	–	200
Команьча	–	300
Риманів	–	250

Буківсько	–	150
Загіря [Загір'є]	–	100
Тісна	–	150
Разом	–	5250 вояків.

Крім цих сил ВП в звітному часі, на відтинку “Ясло – Сянки” (на прикарпатському пасі) квартирувала, в цілі боротьби з реакцією, 8 дивізія ВП, яка числить около 3000 вояків. Комендант дивізії генерал [Гжукевіч] (большевик). Штаб дивізії міститься в м. Кросно. Дивізія має 36 різнокалібрових гармат. На Ліський і Сяницький повіт кинено 2 полки піхоти і оден полк артилерії для боротьби з “бандерівцями”. Командиром полку артилерії є полковник Кубицький (поляк). відомости ці одержано від 4 полонених дня 16.02.46 р. вояків ВП.

Дивізія ця поділена на групи по 150 – 300 вояків, які [відзначались] великою рухливістю в терені, рейдуючи звичайно ночами, з'являлися нечаяно в селі, де грабували та вбивали зовсім невинних людей.

Одна з таких груп в силі около 250 людей перейшла 10.02.46 р. з Балигорода через сс. Стежниця, Радева, Тискова, Лопінка [Лоп'янка] до с. Тісна. В с. Лопінка [Лоп'янка] група ця з'явилася 11.02.46 р. о год. 02:00, спалила дві хати та вбила одну дівчину.

Група ця понаправляла мости та заложила лінію телефонічну на шляху Балигород – Тісна – Береги. Після цього приїхав та обсадив станції в сс. Тісна, Ветлина та Береги КОП.

Дня 17 лютого 46 р. ВП напало на Прелуки, де грабили та били селян. Двох селян там арештували та від'їхали.

Ворог дальше в цім місяці продовжував грабежі і репресії до українського населення. Він старався викликати ненависть та недовір'я до нас та наших вд. при помочі летючок, скиданих у великому числі з літаків, скликував збори в сс. Морохів і Мокре, на яких обвинувачував бандерівців що тільки вони винні в тому, що є переселення і якби не Українські Повстанці, то поляки і українці жили б дальше так добре, як колись.

Ворог zorganizував тепер рівнож сітку сексотів, які сильно діють.

Розміщення МО в терені В[ідтинок] – “Лемко”:

На північному відтинку ворожого діяння МО находиться ще

в Перемишлі	–	100
та в Бірчі	–	140

Разом – 240 міліцистів, які самі в терен майже не виїжджають, а тільки з ВП.

На полуднево-західному відтинку ворожого діяння сили МО виносили:

Тісна – 80, Балигород – 17, Воля Мигова – 8, Щавне – [0], Команьча – 14, Сянік – 80, Лісько – 60, Тирява Волоська – 8, Небещани – 6, Писарівці – 6, Юрівці – 7, Буківсько – 10, Риманів – 10, Яслиська – 6, Дукля – 6. **Разом: 294 – МО в місяці лютому.**

Розміщення польської самооборони на терені В[ідтинок] – “Лемко”:

таке саме, як в попередньому місяці.

Розміщення польських погранзастав т. зв. КОП на терені В[ідтинок] – “Лемко”:

На північному відтинку ворожого діяння КОП був лише в Кальварії в силі около 150 вояків, які робили грабункові напади по до околичних селах.

На південно-західному відтинку ворожого діяння КОП був в таких місцевостях: Воля Мигова – 60, Лупків – 60, Команьча – 150, Радошиці – 80, Яселко [Ясель] – 70, Барвінок – 40, Яслиська – 150, Тісна – 100, Ветлина – 60, Береги [Горішні] – 60. **Разом КОП в місяці лютому: 840.**

Крім вище наведених ворожих сил на другому відтинку ворожого діяння є ще такі ворожі сили зі завданням окремого призначення: такі самі, як в попередньому світовому місяці.

Большевицькі сили :

Це доривочна ворожа сила, що її творять большевицькі погранзастави, які час від часу насакають на дооколичні українські села.

Дня 14.02.46 р. о год 16:00 прийшло 6 вояків з погранзастави в с. Квасинина на Ямну Горішну за слідами якогось, що переходив большевицький кордон, і забрали 25-літнього мужчину.

Дня 26.02.46 р. прийшло до с. Вугники [Гувники] 30 вояків з погранзастави у Війську, питали за УПА і пішли в напрямі Аксманич. В Аксманичах побачили 2 стрільців, що втікали до ліса, стріляли за ними, але стрільці втекли.

III

Умундування та озброєння вд. на терені В[ідтинок] – “Лемко” є задовільне. Військові мундури вд. стягають від цивільного населення та на переведених акціях.

Зброю та муніцію вд. черпають зі старих запасів, а також здобувають

в часі акцій та в боях на ворогові.

Санітарна сторінка у вд., як в попередньому місяці так і в цьому місяці покращала. Всі вд. є забезпечені посередньо в найконечніші ліки. Щоб санітарну службу в поодиноких вд. піднести на належну висоту, заплановано перевишкіл старих санітарів та вишкіл нових.

Епідемічних хвороб в вд. не було.

Прохарчування відбувається шляхом ревізії у цивільного населення та частково здобувається на акціях та боях з ворогом.

IV

В цьому місяці не зайшли в звітному часі ніякі зміни.

V

“У[дарник]-1” В звітному місяці вд. був розчленований на пвд. і жодних вишколів не переводив. К-р не заподав причин повищого.

“У[дарник]-2” Полева служба – 20 год. (практично). Внутрішня служба – 15 год. Зброєзнання – 10 год.

“У[дарник]-3” Полева служба – 10 год. Зброєзнання – 5 год. Впоряд з пвд. 508 і 509 – 10 год.

У звітному часі вд. був стало в боєвому поготівлі та в рейді, проте більше часу не можна було присвятити вишколові.

“У[дарник]-4” Вд. перепровадив вишкіл із стрілецтвом з полевої служби, впоряду, стрілецького вишколу зброєзнання. Скількості годин, зужитих на це, не заподано.

“У[дарник]-5” У вільних хвилинах від перемаршів, які мусів переводити із-за сильних рухів ворога, перероблювано зі стрілецтвом полеву службу та внутрішню службу, а по переведених акціях обговорювано власні похибки і на них вчилися партизанити.

“У[дарник]-6” Про переведений вишкіл вд. в місяці лютому немає ніякого звіту від к-ра вд.

“У[дарник]-7” Полева служба – 2 год., внутрішня служба – 3 год., впоряд – 3 год., піонерка – 1 год.

VI

“У[дарник]-1” Пвх. веде працю серед стрілецтва і серед населення: Серед стрілецтва на лекціях та гутірках перероблено наступні теми: а) “Поведінка серед цивільного населення”; б) “Конспірація”; в) “Що таке УПА та чому і як вона повсталала”; г) “Що таке УГВР”; д) “Генерал Мирон Тарнавський”. Крім цього голосно читано деякі цікавіші уступи з газет.

Серед населення відбуто 5 сходин, на яких зреферовано населенню: а) “Переселенча акція”; б) “Боротьба проти виселення”; в) “Сучасне міжнародне політичне положення”; г) “Наше політичне положення”.

“У[дарник]-2” На політвиховну працю зужито у вд. в цьому звітовому часі 66 год., в часі яких обговорено різні теми.

“У[дарник]-3” У звітовому часі пвх. вели політвиховну роботу з істрілецьтвом та цивільним населенням.

Зі істрілецьтвом переведено 27 лекцій на гутірок, на яких пророблено такі теми: а) “Акція переселення українського населення”. Прочитано та обговорено: “Відкритий лист до всего культурного світу”, “Деклярація Проводу ОУН”. Крім цього відбуто на луці під голим небом Свято Крут з широкою програмою.

У вд. гостював Н[ад]Р[айонов]ий Пров[ідник], який перевів гутірку та на ній представив коротко “Міжнародне положення”, “Українські справи” та прочитав “Теренові Вісті”.

Дня 16.02.46 р. відбуто двогодинну відправу з чотовими та ройовими пвх., на якій пророблено “Міжнародне політположення”, “Інструкцію для пвх. вд. УПА” та подано інструкції для ведення протипереселенчої пропаганди серед українського та польського населення в часі постоїв шляхом гутірок.

З цивільним населенням: уладжено 5 сходин з українським населенням, на яких обговорювано справу виселення. По сходинах хор вд. співав істрілецькі пісні. Присутніх на сходинах було понад 300 осіб.

“У[дарник]-4” В цьому звітовому місяці, подібно як і в попередньому, політвиховну роботу ведено в двох напрямках: серед істрілецьтва та серед населення.

Серед істрілецьтва: відбуто 11 лекцій та 14 гутірок, на яких порушено різні теми.

Серед населення: відбуто 1 сходини з українським населенням.

“У[дарник]-5” У звітовому часі пророблено 20 лекцій (одногодинних), на яких обговорено такі теми: “Противиселенча акція”, “Наша боротьба з ВП”, “Хоробрість польських вояків у боях з нами”. Цього навчено істрільців: “Присяга вояків УПА”, “Марш УПА – Захід” та 3 пісні: “Що ж то за прапор лопотить”, “Цвіла калинонька”, “Збудись, Україно, повстань”.

Серед населення: відбуто 2 сходин з українським населенням.

Дня 23.02.46 р. відсвятковано Свято Соборності і Свято Крут.

Відбуто рівнож 2 відправи з командирами вд.

“У[дарник]-6” У звітовому часі пророблено 30 год. політвиховної роботи у виді лекцій та гутірок на різного рода теми. Крім цього читано на голос книжки та навчено істрільців декілька пісень.

В половині цього місяця прийшов до вд. другий пвх.
“У[дарник]-7” На політвиховну працю посвячено у вд. 8 год. Тем переробленого матеріалу к-р вд. не надіслав.

VII

При вд. відчувається брак відповідної бібліотеки, за якою стрілецтво дуже тужить. Зокрема за мемуаристикою та белетристикою з часів наших визвольних змагань 1917–1921 рр.

Слава Україні!

Героям Слава!

["Рен"]

в.о. к-ра В[ідтинок]-“Лемко“

Дістають:	ВО	– 6 прим.
	КП	– 3 прим.
	ОП	– 1 прим.
	КВ. “Лемко”	– 2 прим.
	<hr/>	
	Разом	– 12прим.

✂ ✂ ✂

За місяць березень

I

“У[дарник]-1” Дня 3 березня 1946 р. пвд. 501 зробив засідку в с. Туринське на ВП, яке щоденно приходило до цього села і грабувало та побивало українське населення.

Дня 02.03.46 р. пвд. 501, згідно з наказом к-ра вд. “У[дарник]-1”, прийшов о год. 20:00 до с. Туринське, де один рій під командою “С.” зайняв становище в долішній частині села та мав за завдання не пропустити в долішній кінець села нікого з цивільного населення, зате в разі приходу ВП, мав скритися та пропустити його в горішній кінець села. В горішньому кінці села зайняв становища к-р пвд. з рештою пвд., яка мала відкрити по ворогові вогонь та його оточити.

Поява нашого пвд. в селі викликала серед місцевого населення сильне невдоволення та паніку:

Дня 3 березня 1946 р. о год. 11:30 почав ворог обстрілювати село мінометним вогнем та було чути кулеметні та крісові стріли. По хвилині мінометні стріли почали розриватися у віддалі 10-20 м від хат, де квартирував пвд. 501. Це дало к-ві пвд. основу для думання, що ворог довідався про місце квартирування пвд. Внаслідок цього к-р пвд. дав наказ відступити в сторону лісу, з якого два зірці пвд. зорили за рухами та силою ворога. Коли к-р пвд. прийшов до них, зголосили, що ворог в силі 20 вояків, озброєних в два кулемети “Дехтярова”, одну десятизарядку, кріси та ППШ, обстрілював хати, де квартирував пвд., з міномета, що його уставив біля церкви. Тепер на даний знак почав ворог підсуватися розстрільною до тих хат, де квартирував перед хвилиною пвд. та їх обстрілювати кулеметним та крісовим вогнем.

К-р пвд., знаючи сили ворога та невідрадне становище цивільного населення, дав наказ пвд. підсунутися розстрільною до села та обстріляти ворога кулеметним та крісовим вогнем. В цей спосіб приневолено ворога до втечі та припинення своєї вандалської роботи.

Ворожий наступ тривав 45 хвилин і в цьому часі ворог спалив 10 хат та 2 стайні. Втрат в людях не було жодних.

Вислід засідки:

Ворожі втрати: жодні.

Власні втрати: жодні.

Дня 5 березня 1946 р. переведено акцію знищення мосту на шляху Воля Петрова – Полонна в с. Карликів. Акцію розпочато о год. 23:00 дня 05.03.46 р. Після виставлення застави від сторони с. Буківсько, заложення ладунків вибухового матеріялу та зриву, виявилось, що ладунки вибухового матеріялу були ослабі і зробили лише діру в бетонованому мості. Із-за цього заложено нові ладунки, які були приготовані на знищення другого мосту на тім самім шляху, у тім самім селі. Ці ладунки вибухового матеріялу знищили міст до тої міри, що переїзд тяжких возів і авт став неможливий.

Із-за браку готових ладунків вибухового матеріялу пвд. 502 о год. 24:00 відійшов, а міст, що після плану мав бути знищений, остав цілий.

Вислід акції:

Ворожі втрати: жодні.

Власні втрати: жодні.

Знищено: бетоновий міст.

Дня 12 березня 1946 р. пвд. 502 звів з ВП бій над с. Вислік [Вислок] Долішний. Пвд. 501 прибув до с. Вислік [Вислок] Долішний і тут заквартирував. Дня 12.03.46 р. о год. 07:00 донесли зірці, що від сторони с. Мощанець підходить ВП та прямує просто на хати, в яких квартирував пвд. К-р пвд. дав наказ вийти з хат та зайняти становища на узбіччю гори над селом.

Коли пвд. зайняв становища, ВП підійшло до села та почало стріляти до утікаючих селян, тоді пвд. відчинив вогонь по ворогові. В першій хвилині ВП почало наступати на пвд., але коли зміцнено вогонь, ворог почав панічно утікати. Пвд. тому, що не знав сили ворога, не йшов за ним, але остав на становищах, тим більше, що від сторони с. Мощанець почала підходити друга група ВП враз з табором. До цієї групи пвд. вистрелив п'ять разів з ПТР і в цей спосіб прогнав і цю групу ВП. Як опісля устійнено, ВП йшло до с. Вислік [Вислок] Долішний в силі 120 вояків, яких цілло було грабіж та арештування деяких осіб. Один господар, якого успіли вже арештувати поляки, скористав з замішання, що повстало в часі бою, і втік. Бій тривав 80 хвилин.

Вислід бою:

Ворожі втрати: 4 вбитих.

Власні втрати: жодні.

Вистріляно: 350 шт. крісової муніції та 5 набойів до ПТР.

Дня 15 березня 1946 р. о год. 18:00 пвд. 501 зробив засідку на ВП, що стало грабувало та тероризувало українське населення в с. Туринське. В тій цілі прийшов пвд. до с. Туринське дня 15.03.46 р. о год. 04:00, де й заквартирував в долішньому кінці села. Тут к-р пвд. на місці уложив план засідки та видав наказ, щоби пвд. зайняв становище біля мосту, а один рій

під командою ройового “Б.” зайняв становища около 200 м вище від становищ решти пвд., біля церкви. Завданням цього рою було здержувати ворога, на коли б цей наступав селом з гори, або в разі ворожого наступу на пвд., поспішити йому з поміччю.

О год. 17:30 спіймано стару циганку з присілка Зайнички, яка разом з малим циганом прийшли до с. Туринське. В часі переслухання циган признався, що поляки вислали його на розвідку, якої цілло було розвідати, чи в селі є бандерівці, скільки їх та де квартирують. Коли б довідався, що в селі є бандерівці, мав сейчас повернути та подати точні дані команді ВП, в противному случаї – це є, коли б в селі бандерівців не було, мав там остати аж до приходу поляків. За цю роботу дали йому поляки добре наїстися та обіцяли дати черевики, а його мамі полотна. Сестра, яка повела розвідку дня 03.03.46 р., одержала, як винагороду, 2 курки.

О год. 18:00 почали наблизитися до мосту поляки в числі 15 вояків. Трьох вояків, які йшли напереді, наша застава пропустила і щойно, коли на міст вийшло більше вояків, відкрила по них сильний кулеметний вогонь. Ворог відступив до заду, а серед гуку стрілів чути було зойки ранених та потопаючих в р. Ославі польських вояків.

Числа вбитих та ранених поляків із-за великої темноти не було можна устійнити.

Сейчас після наших стрілів, ворог почав із присілка Зайнички, де кватирувало около 40 ВП, обстрілювати гранатометами та тяжкими скорострілами міст та поземелля між мостом і присілком Зайнички. У відповідь на це, наші обстріляли влучними стрілами з крісового гранатомета дім, в якому кватирувало ВП в присілку Зайнички. Це приневолило ворога перейти на інше становище, яке зайняли в поблизькому лісі та почали звідтіля стріляти з мінометів (мали два, один – 82 мм, а другий – 54 мм) та 3-ох тяжких скорострілів “Максима”.

Тому, що продовжування стріляння було безцілеве, к-р пвд. дав наказ зліквідувати міст на Ославі. По ліквідації мосту, яка разом з боєм тривала 60 хвилин, пвд. відступив і закватирував на короткий час в горішньому кінці села Туринське.

Вислід засідки:

Ворожі втрати: невідомі.

Власні втрати: жодні.

Спійманого цигана за зраду зліквідовано.

Дня 18 березня 1946 р. о год. 22:30 пвд. 502 перевів акцію знищення парового тартаку в с. Щавне. Перед самою акцією оглянено докладно всі забудування внутрі і зовні, щоби не находився де случайно хто-небудь з адміністрації і не впав непотрібно жертвою. Під час тих розшуків знайдено лише дежурного, який підготовляв машини до денного

руху. Йому наказано вийти на подвір'я, де придержано його до закінчення акції.

Тартак цей знищено тому, щоби припинити винищування українських лісів, та тому що цей тартак був самотнім місцем продукції будівельних матеріалів, які збирали для відбудови знищених нами станиць МО і ВОП, а також мостів, щоби припинити примусове переселення українського населення.

Вислід акції:

Ворожі втрати: жодні.

Власні втрати: жодні.

Знищено цілковито паровий тартак.

Дня 19 березня 1946 р. о год. 12:15 пвд. 502 і пвд. 503 разом з боївкою СБ та АБ звели бій з ВП в сс. Мокрім та Морохові. О год. 08:00 того ж дня до с[іл] Мокре та Морохів приїхала виселенча комісія в асисті 2-ох сотень, разом в силі 160 ВП, озброєних в 2 міномети, кільканадцять кулеметів “Дехтярова” та кріси, а на станції Морохів оставлено два панцирні вагони з 4 кулеметами “Максима”.

Військо почало бити селян та силою зганяти їх на станцію, звідкіля мали їхати вагонами до Загір'я. Щоби цьому перешкодити, пвд. 502 і 503 вирушили о год. 09:15 до лісу в напрямі Мокрого. В тім лісі получилися з БСБ і о год. 12:00 прийшли до копальняного витягу (станція колійки копальняної, що порушається по рейках при допомозі линви) з південного сходу. Тут довідалися, що кільканайцять польських вояків їде візком догори. Із-за цього пвд. 502 залишається недалеко копальняного витягу, а пвд. 503 і БСБ відійшли лісом в напрямі с. Морохів, щоби перетяти зв'язок між сс. Морохів та Мокре, де було по сотні ВП.

При витягові зробив засідку і рій пвд. 502. О год. 12:15 по надїжджаючих візком копальняного витягу польських вояках відкрив наш рій кулеметний вогонь, від якого пало 2 поляків вбитими, а решта, кидаючи зброю, почали панічно втікати. За втікаючими поляками пішов в погоню пвд. 502 і під сильним ворожим обстрілом переходить через міст на Ославі та посувається берегом р. Ослава до с. Мокре. При переході через міст пвд. 502 мав двох стрільців ранених гранатометними стрілами. Від початку бою ворог сильно та досить цільно обстрілював копальняний ліс та наші ряди при переході ріки Ослава. Поляки, тим часом, зайняли горби біля висоти “496”, а поляки з Морохова долучили до поляків в с. Мокре. Тепер пвд. 502 на наказ командира вд. “У[дарник]-1” відступає вздовж берега р. Ослава до хаток с. Височани, переходить біля них дорогу і залізнодорожний шлях та займає горби біля висоти “496”, проганяючи звідтіля ворогів. Тут пвд. займає добрі становища та починає сильно обстрілювати ворогів на стації і в селі.

О год. 16:00 пвд. обстріляв надїжджаючий з с. Височани до с. Мокре поїзд. Його обстріляли також пвд. 503 і БСБ, коли їхав від с. Мокре до с. Морохів, ушкодили машину і поїзд задержався напроти с. Морохова, а АБ “Микити” вимінувала і знищила машину.

Пвд. 503 і БСБ з самого початку бою зайняли становища на березі з р. Ослава на кінці с. Мокре і обстрілювали ворога. Один рій пвд. 503 з бунчужним переходить через р. Ославу вбхід і перешукує дімки с. Мокре і стаційні будинки. В міжчасі пвд. 503 і БСБ дістають сильний мінометний і кулеметний вогонь, від якого паде вбитий один стрілець БСБ і двох ранених. Тоді БСБ під прикриттям кулеметного вогню переходить на інші становища і звідтіля обстрілюють ворога аж до години 18:00. О год. 18:00 пвд. 502 відступи[в] на с. Височани, а пвд. 503 і БСБ на с. Бжозовець [Березовець].

Вислід бою:

Ворожі втрати: кільканайцять (певно устійнено 5) вбитих та багато ранених (поміж ними один поручник) і 1 полоненого.

Власні втрати: 1 вбитий з БСБ і 4 ранених (в тому – 2 з БСБ).

Здобуто: 2 кулемети “Дехтярова”, диски до них, 3 кріси, 1 ППС, 150 набоїв до кріса і 2 гранати, 2 уніформи і 3 п[ари] взуття.

Знищено: 1 льокомотиву.

Вистріляно: 1542 нім. кріс[ової] муніції, 280 наб[оїв] до рос. кріса, 245 наб[оїв] до ППШ і 2 стрільна до кріс[ового] гранатомета.

Ціль осягнуто, бо населення з с[іл] Морохова і Мокрого не вивезено.

Дня 20 березня 1946 р. о год. 06:45 вд. 94, 95а та вд. “Мирона” виконали наскок на с. Яселько [Ясель], де зібралися були вояки погранзастав з сс. Команьча, Лупків, Радошиці і Воля Мигова.* Вояки ці грабили та вбивали безборонне українське населення. І так, в с. Поляни Суровичні грабили та вбили 9 селян, а в с. Вислік [Вислок] Долішний вбили 7 селян та спалили 32 хати. Щоби перервати ці їх вандальські напади на безборонне українське населення, рішив к-р вд. “У[дарник]-5” зробити на них наскок саме тоді, коли вони були всі разом.

Після плану наступати мали пвд. 513 і пвд. 514 та пвд. 501, що мав обсадити потік, який веде від Словацької границі в горішний кінець с. Яселько [Ясель] і не пустити ВП, коли б вони туди хотіли втікати. Коли б поляки не втікали, а прийняли бій, – мав наступати. Решта пвд. мали поробити застави і не випустити ні одного польського вояка зі села. Пвд. 501, тому що ВП не утікало, але прийняло бій, почав, згідно з планом, удержуючи зв'язок з лівим крилом вд. “У[дарник]-5”, наступати. Коли пвд. 501 увійшов в село, перешукував хати, в яких укривалися польські вояки, брали їх в полон і провадили їх на означене місце. В часі наступу визначилися відвагою

* Копія оригіналу ситуаційного плану бою подана на стор. 778

стрільці: “Чайка”, “Гопір” та “Довгий”, що перші вбігли в село і з близької віддалі обстріляли хати, що в них містилося ВП; всі з пвд. 501, а пвд. мінометників під командою к-ра вд. “У[дарник]-5”, що 3-ма стрілами з міномета знищив хату, де було около 20 польських вояків, які разом з нею згоріли, [відзначились] своєю справністю.

Бій закінчено о год. 07:35.

Вислід бою:

Ворожі втрати: 24 вбитих, 6 ранених та 79 полонених (в тому – 2 пор[учники], 5 п[ід]пор[учників], 1 хорунжий, 1 плутоновий і 32 капрالی).

Власні втрати: 2 легко ранені стрільці.

Здобуто: 2 міномети 54 мм, 120 стрілен до них, 7 кулеметів “Дехтярова”, 1 нім. кулем[ет], 15 снайперів, 64 кріси, 40 ППШ і ППС, 10000 шт. кріс[ової] мун[іції], 1 телеф[онний] апарат, 10 бунтів телефонного дроту, 72 шинелі, 37 нім[ецьких] куфайок, 52 п[ари] взуття, 65 пасів (купель), 30 п. набійниць, 3 пістолі, 5 цельпалаток, 5 п[ар] лещат, 25 коців, 25 сінників, 50 пошевок, 50 простирадл, 25 рушників, 30 сорочок, 12 підштанців, 35 наплечників, 5 ведер, 1 машина до писання, 50 кг макарону, 50 кг муки, 100 кг хліба, 50 кг солі, 10 кг оселедців, 7 коней з табору, 2 вози та архів штабу.

Дня 23 березня 1946 р. о год. 01:10 вд. “У[дарник]-1” виконав акцію на с. Команьча.

Після акції на с. Яселко [Ясель] польські вояки втікали до с. Радошиці, а місцеве населення почало грабити полишене майно. Щоби врятувати рештки майна перед пограбленням, к-р “У[дарник]-1” дав наказ зараз маширувати до с. Команьча. Вд. “У[дарник]-1” прийшов до с. Команьча, а по забезпеченні себе заставами, почав акцію. Передовсім спалено всі, що тільки могли горіти, залізнодорожні будинки і будки та спалено 40 вагонів (машина з двома вагонами втекла до с. Лупків). Опісля спалено: військові кошари, будинок МО, молочарню, 4 деревляні мости на залізничному шляху, 1 деревляний міст на шосі, 3 вілли на Бірчі та фільварок. В слідуочу ніч висаджено: в'їздову і виїздову зворотницю, водокачку, 2 водопомпи та залізничний міст на залізничному шляху в с. Команьча (міст перервано на середині і він впав).

Монастир на Бірчі по порозумінню з куцц. “Макаренком” оставлений ненарушеним. В часі акції в с. Команьча придержано, як підозрілих в донощицтві: місцеву вчительку, її сестру і залізнодорожника Гойєц. Їх, коли намагалися втекти, користаючи з неуваги стійкового, постріляно.

Вислід акції:

Ворожі втрати: жодні.

Власні втрати: жодні.

Забрано: 1 машину до писання (латинка), 1 радіоапарат 3-лямповий, 1

машина до шиття, 1 патефон, 1 велика вага, 1 залізко до прасування, 1 машинка до мелення м'яса, 5 бляшаних баняків, 2 горнята, 4 ринки, 4 пательні (сковороди), 3 тарелі, 1 чайник, 8 деревляних ложок, 3 малі ложки, 9 вилок, 2 ножі, 1 мидниця, 1 шуфля, 3 ляmpi 11 ч., 1 ляmпадка, 9 літ[рових] баньок, 550 кг солі, 400 кг ячмінної каші, 110 кг хлібної муки, 5 кг пшеничної муки, 15 кг круп, 18 кг фасолі, 40 кг кукурудзянки, 80 кг ячменю, 1 кг дріжджів, 1/2 кг чаю, 250 арк[ушів] машинового паперу, 1 бунт пергамунового паперу, 8 рульонів гофрованого паперу, 700 коперт, 1 кг декстрини, 7 канц[елярських] деревляних лінійок, 10 пачок шевських кілків, 2 малі килими, 3 килими, 8 диванів, 1 вовняний коц, 1 коц, 3 ковдри, 7 подушок, 10 ясків, 3 жіночі спіднички, 1 жіноча суконка, 4 жіночі блюзки, 2 жіночі сорочки, 1 жіночий плащ, 2 жіночі светри, 1 хустка, 1 кожушок, 1 кух[онний] фартух, 1 шалик, 1 нічна сорочка, 1 камізіля, 1 муж[ська] куртка, 1 футро, 1 жакет, 1 піжама, 2 міхи, 2 сирі шкіри, 3 військові коні, 4 корови, 1 ялівка.

Речі ці передано за поквітування орг. сітці.

Акцію що переведено в цілі паралізування переселеної акції та щоби не допустити до заквартирування вдруге ВП, яке грабило та мордувало в нелюдський спосіб українське населення дооколичних сіл.

Майно, як власність ворожої держави, забрано на фонд боротьби поневолених народів.

Дня 25 березня 1946 р. о год. 03:25 вд. "У[дарник]-1" виконав акцію на станицю погранзастави в с. Лупків.* Після донесення цивільної розвідки на станиці погранзастави в с. Лупків зібралися усі пограничники із погранзастав в с. Воля Мигова, Команьча і Радошиці. Крім цього, були там також деякі міліцисти з с. Команьча і Воля Мигова (решта втекла будь-то до АК, будь-то додому). Стан ворога начислювано на 180-250 вояків. Озброєння ворога: 1 міномет, 4 тяжкі кулемети "Максима", кулемети "Дехтярова". Будинок ВОП, побудований німцями, деревляний, 20 м довгий, до висоти вікон залізобетонний, зі стрільницями та вистаючими стрільницями по рогам. По сторонам ширини мав одні двері від тунелю, а другі від двірця. По стороні довжини мав по 4 вікна з кожної сторони (4 від дороги та 4 від тору). Покритий був гонтами. Застави виставляв ворог від села коло церкви, від с. Лупків Новий і від границі.

План акції: пвд. 501 мав обстрілювати фронт станиці ВОП від дороги, пвд. 502 – двері від тунелю, пвд. 503 – вздовж залізничного тору – ріг будинку від тунелю, БСБ – входові двері від двірця, боївка "Ясеня" мала зробити заставу від тунелю, а д. "Крилатий" з 1 стрільцем мав висадити тор. К-р вд. "У[дарник]-1" при пвд. 502.

* Копія оригіналу ситуаційного плану акцій подана на стор. 779

Ціллю акції було, коли б вдалося, – виминути ворожі застави і заскочити ворога, взяти приступом станицю ВОП, в противному разі обстріляти ворога з метою опанікування його вояків.

О год. 24:00 дня 25.03.46 р. вд. “У[дарник]-1”, БСБ, боївка “Ясеня” вирушили з вихідного становища біля с. Смільник через полеву дорогу, перейшли залізничний шлях між с. Лупків Новий і с. Ославиця і лісовою доріжкою підійшли напроти горішнього кінця с. Лупків, звідкіля поодинокі пвд. пішли на заплановані з гори місця.

Пвд. 502 при ході до села наткнувся на ворожу заставу і почався бій, коли решта пвд. не була ще на своїх місцях. Всім пвд. прийшлося тепер посуватися під сильним кулеметним та мінометним вогнем. Під найсильнішим вогнем найшовся пвд. 502 та мимо цього підсунувся на віддаль около 50 м до будинку станиці ВОП і обстріляв його.

Тому, що почало дніти і дальше ведення бою було безціле, бо здобути бункри без тяжкої зброї було неможливим, проте к-р вд. “У[дарник]-1”, по-порозумінні з к-рами пвд. і пров. БСБ, дав о год. 04:30 наказ відступати на умовлене збірне місце. Всі пвд. і БСБ відступили планово, за виїмком боївки “Ясеня”, яка по-перших стрілах опустила становище і втекла. “Крилатий” не вимінував тору. Та мимо цього, ціль осягнено, бо переляканий ворог почав приготовлятися до вимаршу і, коли о год. 11:00 дня 26.03.46 р. стежа 1-2 з одним кулеметом “Дехтярова” вд. “У[дарник]-1” обстріляла польських вояків, що держали від ліса заставу і село Старий Лупків, сіли на поїзд, що приїхав зі Словаччини і втекли на Словаччину.

Того самого [дня] о год. 23:15 пвд. 501 спалив будинок ВОП і залізничний двірць та зірвав тор між двірцем а тунелем, а дня 27.03.46 р. о год. 21:00 друг “Крилатий” під охороною двох роїв вд. “У[дарник]-1” висадив виїздову та вїздову зворотницю та водокачку.

Вислід акції:

Ворожі втрати: неустійнені.

Власні втрати: 6 ранених (в тому числі 1 чот. і 1 стр. БСБ), 2 стрільці пропали безвісті.

Знищено: будинок ВОП, залізничний двірць, тор між тунелем а двірцем, виїздову та вїздову зворотницю та водокачку.

Від цивільного населення відібрано одного військового верхового коня, його передано за поквітуванням орг. сітці.

Ціллю цієї акції було прогнати ВОП, які по-бандитськи поводитися з цивільним українським доокочичним населенням, грабували їх, палили їхні хати та вбивали їх. Будинки знищено, щоби не мали де вдруге ці бандити заквартирувати.

Поляки, які втекли на Словаччину, говорили перед словаками, що бандерівців обов’язує гостра дисципліна, що за найменшу провину чекає

кожного розстріл. Що старшини УПА не носять жодних відзнак і ані уніформою, ані нічим не різняться від стрільців. Що є їх дуже багато, розбили цілу польську дивізію, а їх змусили схоронитися за границю до Словаччини. Це подав оден працівник орг. сітки, що був висланий до Гуменного в цілі розвідки.

Дня 28 березня 1946 р. о год. 15:17 пвд. 501 і 502 зробили засідку на ВП в с. Ославиця. Того ж дня о год. 12:00 донесла розвідка, що ВП в силі 130 вояків (з 1 мінометом, возами і кількома кіннотниками) прийшли о год. 09:00 до с. Ославиця і граблять місцеве населення, яке повтікало до ліса. О год. 12:30 пвд. 501 і 502 вирушили в напрямі с. Ославиця і о год. 15:00 обсадили височини “625”, “648”, “615” над с. Ославиця. Тим часом поляки, награвивши курей, яець та масла, відійшли до с. Новий і Старий Лупків, оглянули село і вернули назад до с. Ославиця, де знову почали грабити, стріляти кури, взяли одну ялівку. Коли поляки почали відходити в напрямі с. Радошиці, наші стрільці відчинили по них вогонь. Поляки, спершу перелякані, почали втікати, але опісля залягли і почали обстрілювати наших стрільців з міномета. Перестрілка тривала 20 хвилин. Опісля наші відступили, а поляки відступили розстрільною, стріляючи навмання, в напрямі с. Радошиці. Цілий час над околицею кружляв розвідчий літак, що порозумівався з ворогом ракетами.

Поляки залишили награвоване майно, яке звернено населенню.

Вислід акції:

Ворожі втрати: неустійнені.

Власні втрати: жодні.

["Ударник-2"] Дня 16 березня 1946 р. вд. 95, 94а та 94б відбули пропагандивний рейд до польських сіл Селиська та Дубрівка. На спільній нараді умовлено план діяння: вд. 95 мав підійти від сторони с. Бартківка, а вд. 94 б від сторони с. Селиська до с. Дубрівка. Вд. 94 а мав піти до с. Дубрівка. Наколи б з одного із згаданих сіл хтось стріляв, тоді на знаки червоної ракети, вд. мали піти і спільно зліквідувати це село. Коли б вд. увійшли до села без стрілу, тоді порозуміватися мали зі собою зеленими ракетами. Села наперед про це повідомлено, що прийдуть наші вд.

Вд. 94 а увійшов до села Селиська, уладив там з населенням збори, на яких говорив “М 25”. Тут солтис дав для вд. одну штуку худоби.

Коли вд. 95 підходив до с. Дубрівка, далися чути зі села стріли. К-р вд. 95 дав наказ розстрільною підійти до с. Дубрівка. Стріли по одній хвилі втихли. Вд. 95 перечекав під хатами с. Дубрівка 2 і 1/2 год. і тому що не було жадних умовлених знаків, на наказ к-ра вд. 95 відійшов на місце постою. Як опісля виявилось, вд. 94б підійшов до с. Дубрівка. Поляки відчинили до нього вогонь, а тому що вд. 94б не мав ракет, по однохвилинній перестрілці відійшов без подання умовленого знаку.

Вислід акції:

Ворожі втрати: невідомі.

Власні втрати: жодні.

Дня 21 березня 1946 р. вд. повідомлено, що в с. Улюч, де квартирували вд. “У[дарник]-4” і вд. “У[дарник]-7”, горить і чути стрілянину. На цю вістку к-р вд. “У[дарник]-2”, тому що не знав, що там діється, поспішив із своїм вд., квартируючим у с. Улюч на поміч. По дорозі донесено вд., що поляки втекли і вд. вернув на своє місце постою.

Дня 23 березня 1946 р. стрінулося 2 стрільці вд., які ходили на розвідку в с. Пяткова [Руська] з польською бандою. Стрільці віддали до неї кілька стрільців і бандити втекли. Бандити ці забили тоді двоє осіб, членів одної родини, на яку напали в с. Пяткова [Руська].

Вислід перстрілки:

Ворожі втрати: жодні.

Власні втрати: жодні.

Дня 31 березня 1946 р. вд. “У[дарник]-2” і “У[дарник]-4” перевели акцію палення виселених поляками українських сіл Залуж [Залуже] біля Загір'я, Лукавиця і Монастирець [Монастирець]. План діяння зложено в цей спосіб, що вд. “У[дарник]-2” мав перевести акцію на сс. Лукавиця і Монастирець [Монастирець], а вд. “У[дарник]-4” на с. Залуж [Залуже].

Вд. “У[дарник]-2” насувався від сторони с. Залуж [Залуже] в напрямі с. Лукавиця шосою. В місці, де шоса перетинає залізничний шлях, задержав вд. польський стійковий, питав хто йде та раз вистрелив. Вд. вислав розвідку тому, що к-р вд. думав, що це якась обслуга, яку знову стійковий здержав словами: “Хто йде?”, але коли наш стрілець сказав: “Це свої, не стріляйте” – поляки відкрили кулеметний та крісовий вогонь. У відповідь на це вд., що був розтягнений в рові над шосою стрілецьким рядком, відкрив також вогонь. Тому, що місце це є дуже непригідне, майже неможливе до бою, а до того не можна було зорієнтуватися, щодо кількості ворога, котрий був там вкопаний. Проте к-р вд. дав наказ обернутися назад і стрілецьким рядком відійти на збірне місце. Вд. “У[дарник]-4” тим часом підсунувся під сам двір у с. Залуж [Залуже] і пвд. 511, що йшов на передньому забезпеченні, перемінився у заставу від двора, де квартирувало около 200 вояків ВП.

В часі, коли вд. підсувався під двір, стійковий ВП почув шум і крикнув: “Стуй!”, але передні наші розшуки на це нічо не відповіли, тільки залягли. Саме в цей час надходив із двору інспекційний ВП, а думаючи, що це стримує його стійковий, подав йому кличку і голосно засміявся. А стійковий, також врадуваний, сказав: “Я мислялем, же то бандеровци!”.

К-р вд. “У[дарник]-4” розтягнув сейчас вд. у розстрільну, яка підійшла під перші хати і на цілій лінії запалила їх без стрілу. Дальше

палення йшло без спротиву ворога, який щойно по 10 хвилинах від початку акції почав стріляти, однак без успіху.

Акція тривала від год. 00:30 до 01:15 і з нашої сторони без втрат.

Вислід акції:

Ворожі втрати: невідомі.

Власні втрати: жодні.

Спалено с. Залуж [Залуже], в цілі перервати заселення наших виселених українських сіл польськими репатріантами.

["Ударник-3"] Дня 7 березня 1946 р. пвд. 507 знищив великий деревляний міст на р. Солинка біля с. Волковия [Вовковия].

Дня 7 березня 1946 р. о год. 21:00 пвд. 509 знищив два менші мости на шляху Березка – Волковия [Вовковия].

Дня 8 березня 1946 р. о год. 21:00 до дня 9 березня 1946 р. год. 4:00 пвд. 507 знищив на шляху Гічва – Березка два менші мости та знищив приготоване дерево на відбудову вже скоріше знищеного мосту на р. Гочевка [Гочівка] в с. Гочев [Гічва].

Дня 9 березня 1946 р. вд. "У[дарник]-3" і вд. "Бродича" – "Кармелюка" звели бій з ВП біля с. Воля Матіяшова.* Біля год. 19:00 цивільна розвідка донесла, що від сторони с. Березка підходить якесь військо. К-р вд. "У[дарник]-3" видав наказ острого поготівля та нав'язав зв'язок із вд. "Бродича", який квартирував в цьому селі. На відголос кулеметних стрілів застави вд. "У[дарник]-3" пвд. 508 і 509 зайняли становища: пвд. 508 зайняв перед узбіччя гори "Білий верх" ("608"), пвд. 509 обсадив дорогу Бережниця Вижня – Воля Матіяшова, та узбіччя гори "618". Пвд. 507 обсадив узбіччя гори "598", щоби забезпечувати зади вд. Вд. "Бродича" обсадив дорогу Березка – Воля Матіяшова та горбок "442".

Не зважаючи на темноту, яка тоді була, пвд. 508 та 509 пішли в наступ та прогнали поляків із села, відбиваючи при тому арештованих. Оден рій пвд. 508 загнався за ворогом аж над с. Жерденка, а решта поляків на відтинку пвд. 508 втекла за гору до с. Жерниця. Туди стягнулися всі вояки ВП та почали знову наступ. Рівночасно на відтинку пвд. 509 прогнано ворога до с. Бережниця Вижня. Також і на відтинку вд. "Бродича" прогнано ворога. Але після цього вд. відступив, а скористав із цього ворог та зайшов пвд. 508 і 509 зі-заду. Тому, що із-за сильної темноти та браку ракет не можна було нав'язати зв'язку (ворог зате дуже добре порозумівався ракетами, тому що ніхто не мішав йому), вд. мусів відступити на гору "496".

Втрат ворога, із-за темноти, не можна було устійнити. Як опісля донесла цивільна розвідка, то поляки самі мали в Ліську признатися, що мали 18 вбитих. В цій акції брало участь около 300 вояків ВП.

* Копія оригіналу ситуаційного плану бою подана на стор. 780

Вислід бою:

Ворожі втрати: 18 вбитих.

Власні втрати: 1 вбитий і 1 пропав без вісті.

Дня 18 березня 1946 р. о год. 09:00 зорець вд. “У[дарник]-3”, що квартирував в с. Терка, доніс, що від сторони с. Буковець підходить якесь військо. На цю вістку вд. “У[дарник]-3” займає становища на горах “625”, “617” та осаджує брід – переправу на р. Солинка. Ворог, натомість, обсаджує лісок на горі “565” та розвивається в розстрільну. Становища ворога далеко вигідніші, чим становища нашого вд. Але ворог чомусь не починав бою. Наш вд. не стріляв, бо було задалеко. За воду поляки перейти не можуть, бо вода глибока, а брід обсаджений нашими. По омоло годинним таким вичікуванні, к-р вд. “У[дарник]-3” дає наказ пвд. 508 перейти до с. Полянок, там переправитися на човні через р. Солинку та зайти ВП лісами від с. Буковець зі-заду. Тим часом ворог правдоподібно зауважив, як відходив пвд. 508, стягнув непомітно розстрільну за гору “603” і лісом відходить на горішній кінець с. Полянки. Поляки мали зі собою, як опісля провірено, місцевих поляків, що добре знали терен і потрапили вирватися з оточення.*

Дня 30 березня 1946 р. вд. “У[дарник]-3”, “У[дарник]-5” та вд. “Мирона” [звели] бій з вояками ВП, які мали виселювати наших селян.

На спільній нараді к-ри вд. “У[дарник]-3”, “У[дарник]-5” та вд. к-ра “Мирона” домовилися, що будуть собі взаємно допомагати при обороні українських селян перед варварським виселюванням дооколичних [сіл] польсько-большевицькими дикунами. В тій цілі вд. “У[дарник]-5” і вд. к-ра “Мирона” закватували в с. Середнє Велике, а вд. “У[дарник]-3” в с. Хощень.

О год. 04:00 дня 30.03.46 р. к-р вд. “У[дарник]-5” вислав пвд. 513 і 515а на оборону с. Лукове, а пвд. 514 і 515 зайняли долішній кінець с. Середнє Велике. Середину села зайняв вд. к-ра “Мирона”. Горішній кінець мав зайняти вд. “У[дарник]-3”. Тим часом о год. 05:30 того ж дня застави вд. “У[дарник]-3” повідомили, що від сторони с. Загочеве [Загочев’я] в напрямі с. Середнє Велике підходить ВП в силі около 200 вояків. К-р вд. “У[дарник]-3” дає наказ зайняти становища, висилає зв’язкових до к-ра “Мирона”, а сам відходить до пвд. 507, що обсадив горби над с. Середнє Велике. Пвд. 509 обсаджує гору “580”, між с. Хощень а с. Тисовець, а пвд. 508 зайняв такі становища, щоби охороняти зади пвд. 507 і 509 від сторони с. Кельчава. По кількох хвилинах чути було стріли, спершу крісові, а відтак кулеметні, від сторони с. Середнє Велике, а к-р вд. “У[дарник]-3” побачив над с. Середнє Велике ворожу розстрільну, що

* Копія оригіналу ситуаційного плану акції подана на стор. 781

підходила в напрямі пвд. 507. Пвд. 507 відкриває по ній вогонь, а опісля йде в наступ. Ворог спершу планово відступає, але, коли побачив, що пвд. йде за ним в погоню, почав панічно втікати в сторону с. Загочева [Загочев'я]. К-р вд. "У[дарник]-3" дає пвд. 509 наказ наступати на ліс над с. Загочева [Загочев'я], де охоронилися поляки. Та в цій хвилині подають, що вд. "У[дарник]-5" і вд. к-ра "Мирона" відступили, а поляки в силі около 600 вояків підсуваються на зади вд. "У[дарник]-3". К-р вд. завважує дійсно, що зі-заду вд. наближаються поляки та наказує пвд. 508 зробити заставу від сторони с. Кальниці, а решті вд. відступати в сторону с. Гічвиці. Підчас відступу ворог обстріляв пвд. 507 мінометом і ранив 3-ох стрільців легенько, а ройового "Бистрого" тяжче. Вд., підчас бою з поляками і в часі погоні за ним, – вбив 5 поляків, 15 ранив та взяв в полон 1 підпор[учника] і 2 підстаршин. Крім цього здобув: 3 ППШ, далековид і теренові карти.

Це було причиною, що вд. "У[дарник]-3" не міг, як було умовлено, зайняти горішнього кінця с. Середне Велике, де о год. 06:15 появилася польська стежа, по якій пвд. вд. "Мирона" відчинив вогонь та пішов за нею в погоню. Пвд. цей, в часі погоні за ворогом, стрінувся між горами "473" а "585" зі сотнею ВП, яка там цілу ніч квартирувала в лісі над с. Загочева [Загочев'я]. З цими поляками звів бій пвд. 507 і їх відігнав. А пвд. вд. к-ра "Мирона", що натрапив на сотню ВП в лісі, стрінувся з пвд. 507 і з ним відступив. Рівночасно поляки почали наступати на пвд. 514 в потоці від сторони ліса, що тягнеться на південь від висоти "563". Цему пвд. прийшов з поміччю пвд. мінометчиків, що почав обстрілювати потік та гору, звідкіля наступав ворог та завдав йому кривавих втрат. Тоді к-р вд. "У[дарник]-5", по донесенні зірця, який стояв на захід від с. Середне Велике, що від сторони с. Кальниця підсувається ворог розстрільною, а на всіх горбах появилися білі ракети, в порозумінні з к-ром "Мироном", дав наказ відступати в напрямі с. Хоцень, потоком біля церкви. В часі відвороту потоком вд. "У[дарник]-5" стрінув праве вороже обезпечення, яке складалося з 1 хорунжого, 2 капралів і 2 стрільців та взяв його в полон. Від полонених вд. "У[дарник]-5" довідався, що від сторони с. Кальниця наступає 32 полк в силі 400 вояків. Полонені рівнож подали умовлені знаки ворога. Пвд. 514, мав за завдання забезпечувати відворот вд. "У[дарник]-5" та вд. к-ра "Мирона", обсадив розстрільною гору біля висоти "473" та звів бій з підсуваючимися туди силами ворога. Стрільці билися завзято. В деяких місцях доходило до рукопашного бою, взаємного здирання плащів та обкидування себе ручними гранатами. Стрільці вистріляли майже всю муніцію. В часі цього бою гинуть стрільці: "Комиш", "Грузин", "Роман", а стрілець "Равка" розриває себе власною ручною гранатою. Пвд. відв'язується від ворога та займає нове становище на горах

між с. Середнє Велике, де дістає вогонь зі-заду. Тоді к-р цього пвд. “Вітер” вистрелює білу ракету і наказує стрільцям махати шапками справа наліво (умовлений знак ворога). На цей знак [ворог] перестає стріляти, а пвд. поволі відступає за своїм вд.

В цьому бою були ранені: чот. “Омелько”, якому ворог прострелив ППС і пістолю, чот. пвх. “Думка”, який помер, та вбиті: кул. “Грізний” (важко поранений ще відстрілювався, його добив ворог) та кул. “Вітрогон”. Крім цього, цей пвд. на дорозі свого відступу натрапив на раненого ройового пвд. мінометчиків, забрав його зі собою, а міномет заховав.

Пвд., які пішли були на оборону с. Лукове, відступили розстрільною до ліса в напрямі західному. Жодного бою з ворогом не підтримали, тому що ворог був десятикратно сильніший і намагався їх оточити.

Ці пвд. жодних втрат не мали.

Після заповдання селян – ворог мав около 101 вбитих.

Вислід бою:

Ворожі втрати: 106 вбитих, 15 ранених та 8 полонених (в тому – 1 підпоручник, 1 хорунжий, 4 капралів).

Власні втрати: 7 вбитих (в тому – 1 чот. пвх, 2 кулеметники), та 6 ранених (в тому – чот. “Омелько” та 1 ройовий мінометчик).

Здобуто: 3 ПППШ, 1 далековид та теренові карти.

[“Ударник-4”] Дня 5 березня 1946 р. вд. “У[дарник]-4” спільно з вд. “У[дарник]-7” зробив о год. 15:00 на дорозі Войткова – Риботичі засідку на переселенчу комісію, яка мала туди переїжджати із с. Войткова до с. Риботичі. Засідка була безуспішна, бо комісія не переїжджала.

Дня 6 березня 1946 р. вд. “У[дарник]-4” спільно з вд. “У[дарник]-7” зробив на дорозі Ліщава – Тростянець, біля Ліщави Горішної на присілку Криве, засідку на ВП, яке в тому часі переводило примусове переселення українського населення із сс. Войткова, Юркова [Юречкова], Тростянець, Ліщава Долішна і Горішна. Коли оба вд. були вже на становищах, розвідка донесла, що з с. Тростянець посувається ВП в силі понад 500 вояків враз з тяжкою зброєю, як – гармати, міномети і кулемети, в напрямі м. Бірча, це є по дорозі, на якій зроблено засідку. Рівночасно донесено, що одна сотня ВП знаходиться в с. Лімна. К-р вд. “У[дарник]-4”, котрий командував цілістю, по донесенні зірця, який сидів на дереві і зорив за рухами ворога, що дорогою в напрямі місця засідки посувається ВП в силі понад 500 вояків, дав наказ до відвороту. Причиною відвороту зі засідки було: а) невідповідне поле обстрілу на так велике число ворога; б) невідповідний терен до відступу, бо лісок, в якому зроблено засідку, був дуже малий, а по противній його стороні, у віддалі 1 км, в с. Лімна квартирувала сотня ВП.

Дня 7 березня 1946 р. вд. заквартирує в польськiм селі Сенькова (Новосілки) [Новосільці Козицькі], де пвх. “Євген” улаштує сходи́ни польського населення.

Дня 12 березня 1946 р. о год. 02:30 вд. “У[дарник]-4” і 2 пвд. 519 і 520 вд. “У[дарник]-7” перевели спільну акцію нищення споруд копальні нафти в Ти́ряві Сі́льній. Після наперед уложеного плану вд. “У[дарник]-4” мав звернути на себе увагу ВП, яке квартирувало в Ти́ряві Сі́льній в силі около 50 вояків, а пвд. 519 і 520 мали тим часом знищити копальняні споруди, щоби в цей спосіб зменшити скількість погінного матеріалу, вживаного до авт і танкеток при примусовім переселованні українського населення.

Пвд. 510 і 511 підсунулися на віддаль около 30-40 м під будинок приходства і зайняли становища. В тому будинку квартирувало ВП. Воно, залярмоване гавканням псів у селі, відступило за підмурівку паркану біля церкви і почало сильно відстрілюватися та вистрілювати ракети, з яких одна запалила хату за становищами пвд. 510 та освітила їх ззаду. В часі бою впав вістун “Бора”.

Тим часом пвд. 519 і 520 знищили цілковито копальняні споруди без спротиву.

Вислід акції:

Ворожі втрати: жодні.

Власні втрати: 1 вістун вбитий.

Знищено: копальняні споруди.

Дня 16 березня 1946 р. вд. відбув пропагандивний марш до польського села Селиська ([пов.] Динів), де “М 25” зробив з польським населенням сходи́ни.

Дня 21 березня 1946 р. вд. “У[дарник]-4” враз з вд. “У[дарник]-7” зробив о год. 14:00 засідку на вд. ВП, який квартирував в с. Ти́рява Сі́льна та їздив по до околичних селах, де грабив, побивав, а навіть стріляв невинних людей.

План засідки: вд. “У[дарник]-4” зайняв становища в селі Улоч, а вд. “У[дарник]-7” зайняв становища від сторони с. Борівниця, щоби обстріляти його, коли б [ворог] намагався туди втікати, а рівночасно хоронити зади перед наступом ворога від сторони с. Борівниця ([пов.] Бірча). План цей обговорено, коли в 4-ри години, після закватування тих вд. в с. Улоч, зорець повідомив, що з напрямку с. Добра підсувається в напрямі с. Улоч ВП в силі около 30 вояків.

Вд. “У[дарник]-7” відходить на свої становища, а вд. “У[дарник]-4” остає в селі.

До села підходять поляки і по двох чи трьох зачинають ходити по хагах та грабити українське населення, а дорогою їхав на коні їхній старшина. Тоді пвд. 511 під командою к-ра “Ваньки” робить засідку на збоччю гори, нижче церкви

“на дубнику”, коли на дорозі показалося кількох польських вояків з награбленим майном, відчинив по них вогонь. ВП втікає за хати, деякі з них запалюють хати та втікають під прикриттям диму. В руки пвд. попадає хорунжий і заступник “довудци баталіону” для справ політ. виховних Т. Бернат. Його передано СБ.

Крім кількох вбитих у засідці, кількох вояків ранених втопилося в р. Сян, які не мали сил переплисти ріки, а одного капрала ВП знайдено у кривці в часі перешукування села пвд. 511 і 512.

Акція, враз з перешукуванням села, тривала від год. 11:00 до год. 15:00. Тим часом вд. “У[дарник]-7” зайняв становища від с. Борівниця, а пвд. 520 під командою к-ра “Журавля” мав зайняти становища на дорозі від сторони с. Добра, щоби вдарити на ворога, коли б він туди відступав, після обстріляння його відділом “У[дарник]-4” в с. Улюч. На назначене становище пвд. 520 [дорога] вела поза село і виносила около 5 км і заки пвд. дійшов на своє становище, ворог обстріляний пвд. 511 почав панічно втікати селом, себто коротшою дорогою, в напрямі с. Добра та перебігати місце, де пвд. 520 мав зайняти становища. Пвд. 520, який тоді від цього місця був віддалений на около 200 м, обстріляв ворога і вбив 2 вояків, а решту, – це є 5 вояків, які побігли далі, вбила боївка СБ під командою пров. “Темного”, яка зробила заставу біля с. Добра.

Вислід засідки:

Вроржі втрати: 14 вбитих та 1 полонений (хорунжий, заст[упник] “довудци баталіону” для справ політ[ичних]).

Власні втрати: 1 вбитий (на заставі).

Здобуто: 1 ППШ, 1 ППС, коня з сідлом та кріси.

Дня 31 березня 1946 р. вд. перевів акцію на с. Залуж [Залуже] разом з вд. “У[дарник] 2”. Опис акції гляди в уступі “У[дарник] 2”.

[“Ударник-5”] Дня 10 березня 1946 р. повідомлено вд., який квартирував у с. Березовець, що до с. Чашин прийшли 30 вояків УБ і почали о год. 13:15 грабити українське та польське населення та ловити польських мужчин до війська. К-р вд. вислав пвд. 513 і 514 в цілі прогнання бандитів з села. Пвд. почали наступати на долішній кінець села, де саме тоді находилися ці бандити, які, коли зауважили, що пвд. наступають, почали панічно втікати. Пвд. пішли за ними в погоню і там зловили одного вояка з УБ, якого чот. пвх. розмундурував і випустив.

Вислід бою:

Вроржі втрати: жодні.

Власні втрати: жодні.

Дня 11 березня 1946 р. о год. 22:00 пвд. 514 знищив між с. Побед [Побідно] а с. Буківсько 2 мости загальної довжини 100-200 м та знищив около 4 км лінії телефонічної (підрізав всі стовпи та знищив дріт).

Дня 12 березня 1946 р. о год. 20:00 пвд. 513 знищив на залізничному шляху між с. Мокре а с. Височани 3 мости, висадив зворотниці та розкрутив, потяв та вкинув в р. Ослава шини з 1 км тору.

Акції ці переведено в цілі параліжування переселеної акції, яку проводять примусово польсько-большевицькі дикуни по наших українських селах.

Дня 16 березня 1946 р. о год. 07:00 вд. мав перестрілку з ВП. Вд. квартирував тоді в с. Воля Сенькова і в присілку Ростоки. Того ж дня о год. 07:00 підсунулося около 20 вояків ВП, озброєних в автомати, під заставу вд., яка їх обстріляла. Поляки, які втратили там 4 важкоранених, втекли. Після цього о год. 14:00 бунч. “Боксер” повідомив телефонічно (між пвд., квартируючими в с. Волі Сеньковій, а пвд., квартируючими в Ростоках, був налаштований телефонічний зв’язок) к-ра вд. “У[дарник]-5”, що в напрямі с. Воля Сенькова їде ВП в силі около 70 вояків. К-р вд. дав наказ кілька разів вистрілити до поляків з мінометів (2 сотенні). Поляки, коли побачили, що поміж їх табором падають стрільна гранатомета, почали втікати в напрямі с. Риманова. Тоді саме ВП виселювало примусово українське населення із с. Одрехова. Вояки ці в силі около 200 людей втекли до с. Риманова і тим-самим задержано переселення на протяг двох днів.

Вислід перестрілки:

Ворожі втрати: 4 важко ранених.

Власні втрати: жодних.

Дня 20 березня 1946 р. о год. 06:45 вд. перевів акцію на с. Яселько [Ясель] разом з вд. “У[дарник]-1” та к-ра “Мирона”. Опис акції гляди уступ “У[дарник]-1”.

Дня 24 березня 1946 р. о год. 19:20 вд. разом з вд. к-ра “Мирона” зробив, на жадання др. районного “Левка”, наскок на с. Буківсько. Ціллю наскоку було зловлення бандитів, які грабили дооколичні українські села. В с. Буківсько зроблено з польським населенням збори, на яких польське населення, під загрозою 1000000 зл[отих] контрибуції, видало всіх бандитів. З виданих бандитів зловлено тільки одного, бо решта частинно були виїхали, а частинно заарештувала УБ із Сянока. Зловленому бандитові казано заплатити 30 американських доларів, як кару за грабежі. Крім цього, забрано із села 6 шт. худоби для прохарчування вд., 1 коня та “Спудзельню”. Після цього стрільці повечеряли, а за вечеру в ресторани заплачено 750 зл[отих].

Вислід наскоку:

Ворожі втрати: жодні.

Власні втрати: жодні.

Забрано: 6 шт. худоби, 1 коня, “Спудзельню” та 30 ам[ериканських] доларів.

Дня 26 березня 1946 р. о год. 12:30 вд. разом з вд. к-ра “Мирона” звів бій з ВП в с. Кожушне і с. Височани.* На донесення розвідки, що до с. Мокре прийшли ВП, у вд. “У[дарник]-5” і вд. к-ра “Мирона”, що квартирували саме тоді в с. Куляшне, заряджено о год. 07:00 гостре поготівля, а год. 10:00 на донесення розвідки, що ВП в силі около 180-200 вояків прийшло вже до сс. Височани і Кожушне, к-р вд. “У[дарник]-5” разом з к-ром “Мироном” скликав нараду к-рів усіх пвд., на якій рішено прогнати поляків та перервати їм грабування українського населення цих сіл. О год. 10:40 вже всі пвд. відходять на свої умовлені становища.

Пвд. 514 посувається вздовж тору Щавне – Височани з метою прогнати ВП з с. Кожушне. Під самим селом направляють на ворога і починається сильний бій. Тим часом пвд. вд. к-ра “Мирона” і пвд. 513 наступають від полудневого сходу на с. Височани. Після завзятого, але короткого бою, ці пвд. здобувають лівий берег р. Ослава та село Височани, а поляки відступадть на с. Кожушне. Пвд. вд. к-ра “Мирона” форсує р. Ослава, захоплює в полон 9 польських вояків і залягає вздовж тору Щавне – Височани та нав’язує зв’язок з пвд. 514. Опісля пвд. 513 під сильним ворожим вогнем форсує р. Ослава на правому крилі та продовжує наступ з правого боку села. Мінометчики зайняли височину “597” та влучним мінометним вогнем підпомагали наступ на р. Ослава і на с. Височани. Після переходу р. Ослава і зайняття тору нашими пвд., пвд. мінометчиків перейшов на становища під лісом біля тору на полудне від станції в с. Мокре, а відтак під ліс на захід від станції в с. Мокре, щоби успішно підпомагати пвд. при здобуванні с. Кожушне. Пвд. к-ра “Мирона” і пвд. 514 наближаються до с. Кожушне на віддаль около 80 м. Поляки підпалили хату, а дим вкрив сусідні будинки. Це використовують пвд. і з окликом: “Слава!” – впадають до села. В здобутому селі біля хати найдено повішеного большевицького майора.

Бій закінчився о год. 16:30.

Вислід бою:

Ворожі втрати: 31 вбитих (в тому – 1 більшовицький майор, котрий повисився на паску), 40 ранених, 9 полонених.

Власні втрати: жодні.

Здобуто: 1 міномет 54 мм, 30 стрілен до нього, 12 стрілен до міномета 82 мм, 6 кулеметів, 8000 шт. кріс[ової] муніції, 1 пістоля, 3 шаблі, 25 ладівниць, 32 паси (куплі), 14 пар взуття, 26 шинель, 18 куфайок, 35 їдунок, 2 сідла, 1 радіостанція, 100 кг хліба, 50 кг муки, 50 кг солі.

Дня 30 березня 1946 р. “У[дарник]-5” звів бій разом з вд. “У[дарник]-3” та з вд. к-ра “Мирона”. Опис бою гляди уступ “У[дарник]-3”.

* Копія оригіналу ситуаційного плану бою подана на стор. 782

["Ударник-6"] В звітному часі вд. не переводив жодних акцій, тому що один пвд. був зайнятий в транспортуванні муніції з Н[ад]Р[айо]ну "Б[ески]д", а решта пвд. була зайнята будівництвом сан[ітарних] кріювок.

Дня 1 березня 1946 р. пвд. 521 знищив два дерев'яні мости на шляху Семушова – Тирява Сільна та паром і линву на переправі через р. Сян в с. Тирява Сільна.

Дня 2 березня 1946 р. пвд. 521 знищив і дерев'яний міст на шляху Семушова – Тирява Сільна.

Дня 3 березня 1946 р. вд. знищив 2 мости на шляху Сянік – Тирява Волоська та поробив на цім шляху сильні перешкоди, завалюючи деревом серпантини на "Солонім".

Нищення мостів, парому та зроблення перешкод переведено в цілі параліжування насильного переселення українських селян.

Дня 5 березня 1946 р. пвд. 521 зробив засідку на ВП на шляху Семушова – Тирява Сільна. Розвідка донесла, що на с. Семушова наскочило ВП в силі 38 вояків, які почали грабувати та виселювати українських селян. Їм вдалося захопити кілька родин і провадити їх до стації. Пвд. 521 зробив на них засідку на шляху Семушова – Тирява Сільна, і коли відчинив вогонь по найжджаючому ВП, вороги розбіглися залишаючи 2 вбитих, а селяни завернули додому.

В тому самому часі пвд. захопило 2 вояків, які провадили вкрадену корову. Одного з них забито, другого захоплено, а корову звернено власникові.

Вислід засідки:

Ворожі втрати: 4 вбитих.

Власні втрати: жодні.

Здобуто: 2 кріси, 150 шт. крісової муніції, 2 уніформи і 2 пари взуття.

Дня 5 березня 1946 р. о год. 15:00 вд. зробив засідку разом з вд. "У[дарник]-4". Опис засідки гляди уступ "У[дарник]-4".

Дня 6 березня 1946 р. вд. зробив засідку разом з вд. "У[дарник]-4". Опис засідки гляди уступ "У[дарник]-4".

Дня 9 березня 1946 р. пвд. 521 разом з БСБ 5-го району знищив 1 міст на лінії залізничній Сянік – Самбір в с. Стефкова. Тут усунено ворожу сторожу, а міст зірвано і підпалено. В часі акції найхав панцирний поїзд і сильно обстріляв пвд., мимо цього пвд. не мав жодних втрат.

Дня 12 березня 1946 р. пвд. 519 і 520 разом з вд. "У[дарник]-4" знищив копальняні споруди в с. Тирява Сільна. Опис акції гляди уступ "У[дарник]-4".

Дня 21 березня 1946 р. вд. разом з вд. "У[дарник]-4" зробив засідку на ВП. Опис акції гляди уступ "У[дарник]-4".

Дня 31 березня 1946 р. вд. зробив на ВП в с. Тростянець на присілку Криве засідку. Засідка була безуспішна, бо ворог не їхав.

[“Ударник-7”] Дня 3 березня 1946 р. о год 11:00 гостючий вд. к-ра “Мирона” зробив на шляху Яселко [Ясель] – Мшанець [Мошанець] засідку на ВОП, яке в силі 6 вояків їхало до Яселка [Ясель]. Коли фірман на оклик: “Стій! Руки до гори!” намагався разом з рештою вояків втекти, стрільці обстріляли його. У висліді чоґо вбито фірмана-вояка, а решта здалася в полон.

Вислід засідки:

Ворожі втрати: 1 вбитий і 5 полонених (їх, по-переслуханні і обділенні летпочками, випущено).

Власні втрати: жодні.

Здобуто: 2 рос. кріси, 80 шт. аmunіції, 1 ППС, 2 ППШ, 200 шт. набоїв до ППШ, 2 наплечники, 4 уніформи, 1 пара взуття, 3 пари білля, 5 пасів.

Дня 11 березня 1946 р. вд. зробив засідку на шляху Риманів – Яслиська. На тій засідці зловлено без стрілу 1 поручника та 1 підпоручника ВОП, при яких знайдено важні тайні документи, які передано СБ.

Вислід засідки:

Ворожі втрати: 2 старшин полонених.

Власні втрати: жодні.

Здобуто: 2 пістолі, 30 шт. муніції до них, 2 уніформи, 2 пари чобіт, 1 течка, 1 торба і товару на 10000 зл[отих], власність “Спудзельні” в Яслиських, яку ведуть чільні комуністи. Товар забрав вд. для власних потреб.

Засідки ці зроблено в цілі обмеження грабежів, які переводили вояки ВОП з Яселка [Ясель] та “баталіону смерці” з Риманова, серед українського населення.

Дня 12 березня 1946 р. о год. 00:30 гостючий вд. к-ра “Мирона” знищив в с. Синява міст на р. Вислок [Вислік]. Міст висаджено без спротиву вороґа.

Дня 13 березня 1946 р. о год. 21:00 перевів гостючий вд. к-ра “Мирона” акцію нищення мостів. Вд. знищив тоді 2 мости на шляху Рудавка Риманівська – Паствиска [Паствиська]. Оден з тих мостів бетоновий, важкої будови, 30 м довгий, 1 кл[асу], а другий – деревляний, 35 м довгий, 2 кл[асу]. Акції нищення мостів мали на цілі паралізувати насильне переселювання українського населення до УРСР, як також спиняти грабжницькі напади польсько-большевицьких дикунів на українське безборонне населення.

Дня 16 березня 1946 р. о год. 16:00 вд. зробив на шляху Яселко [Ясель] – Мошанець засідку на ВОП. В засідку попав 1 поручник для

справ політичних, якого, коли на оклик: “Стій!” намагався втекти, застрілено.

Засідку уладжено подібно, як і попередні, в цілі паралізування грабункових нападів вояків ВОП на безборонне населення.

Вислід засідки:

Ворожі втрати: 1 поручник для політичних справ вбитий.

Власні втрати: жодні.

Здобуто: 1 пістолу, 1 уніформу, коня і сідло.

Дня 20 березня 1946 р. о год. 06:46 вд. перевів акцію на с. Яселко [Ясель] разом з вд. “У[дарник]-1”. Опис акції гляди уступ “У[дарник]-1”.

Дня 24 березня 1946 р. о год. 19:20 вд. перевів акцію на с. Буківсько разом з вд. “У[дарник]-5”. Опис акції гляди уступ “У[дарник]-5”.

Дня 26 березня 1946 р. о год. 12:20 вд. звів з ВП бій в с. Височани і с. Куляшне разом з вд. “У[дарник]-5”. Опис акції гляди уступ “У[дарник]-5”.

[Вд. “Бродича” – “Кармелюка”] Дня 9 березня 1946 р. о год. 20:00 гостючий вд. “Бродича” – “Кармелюка” звів бій з ВП біля с. Воля Матіяшова разом з вд. “У[дарник]-3”. Опис бою гляди уступ “У[дарник]-3”.

Дня 15 березня 1946 р. о год. 05:00 вд. звів бій з ВП в с. Буківець [Буковець], яке сюди прийшло забрати худобу. Вд. квартирував в с. Буківець [Буковець]. О год. 05.00 зорець доніс, що від сторони с. Волковия [Вовковия] і с. Горянка підходить ВП в силі около 80 вояків до с. Буківець [Буковець]. Вд. почав сейчас займати становища. Поляки, які йшли від сторони с. Волковия [Вовковия], увійшли в село і почали стріляти. У відповідь дістали кулеметний вогонь 2 роїв, які зайняли становища в селі. Поляки позалягали поза хати і почали відстрілюватися та, коли побачили, що два рої вд. займають становища від сторони с. Горянка і с. Терка, почали панічно втікати.

Як опісля розвідка донесла у с. Волковия [Вовковия] було тоді ще около 150 вояків, які, коли почули стріли і побачили своїх, що втікають з с. Буківець [Буковець], негайно всі виїхали до м. Балигород.

Вислід бою:

Ворожі втрати: 2 ранених, з яких один зараз помер.

Власні втрати: жодні.

Дня 22 березня 1946 р. вд. знищив на відтинку Ветлина – Струбовиська телефонічну лінію. Вд. зрізав тоді 75 телефонічних стовпів та зняв і потяв телефонічний дріт.

Дня 23 березня 1946 р. вд. зробив на шляху Смільник – Струбовиська засідку, на яку наїхало 5 вояків ВОП. Тому, що вояків цих везли селяни на 2 возах, не можна було відчинити по них сильного вогню і

проте ранено лише 2 вояків і здобуто 1 ППШ.*

Цього самого дня вечером комендант погранзастави у с. Ветлина написав листи на адресу: “До Оддзялу Лесьнего Партизанта” і передав його місцевим солтисом, який мав при нагоді його доручити. В цьому листі [він] просив, щоби їм звернути ППС і більше подібних речей не робити, бо вони не хочуть братньої війни, як рівнож просив конечно о відповідь.

У відповідь на це вд. зробив другу засідку.

Дня 24 березня 1946 р. вд. зробив на шляху біля с. Ветлина засідку на ВОП. На засідку наїхала стежа ВОП. Вд. відчинив по них вогонь, у висліді якого було 2 вояків вбитих, 4 ранених (в тому – оба командири погранзастав у с. Ветлина і с. Береги Горішні) та 4 полонених.**

Вислід засідок:

Ворожі втрати: 2 вбитих, 6 ранених (в тому – 2 командирів застав в с. Ветлина і с. Береги Горішні) та 4 полонених.

Власні втрати: жодні.

Здобуто: 1 кулемет, 9 дисків до нього, 7 крісів, 1200 шт. кріс[ової] муніції, 1 ППС, 1000 шт. муніції до ППШ, 4 плащі, 2 ножі.

Полонених по-переслуханні зліквідовано.

Коли погранзастанова в Берегах Долішних довідалася про нову засідку, вислала сей час до большевиків за кордон [лист], в якому взивала большевиків о поміч, бо вона є окружена бандерівцями і не має виходу. На цього листа большевики відписали: “Лист ваш пішов на команду, чекайте рішення”.

Погранзастанова з Ветлини залярмувала ВП в м. Балигород, звідкіля на другий день (25.03.46 р.) приїхав “баталіон ВП”, під якого охороною обі застави (в с. Береги Горішні і с. Ветлина) о год. 12:00 спустили свої станиці.

II

Польські сили:

Розміщення ВП на терені В[ідтинок] – “Лемко”:

В місяці березні розміщення ВП на північному відтинку їхнього діяння було менш-більш таке:

Перемишль	–	1800	–	2000
Бірча	–	500	–	800
Пикуличі	–	600	–	800
Разом	–	2900	–	3600 вояків.

* Копія оригіналу ситуаційного плану засідки подана на стор. 783

** Копія оригіналу ситуаційного плану засідки подана на стор. 783

Руки ворога в порівнянні до попереднього місяця були далеко слабші. В цьому звітовому часі ворог перевів грабункові напади на такі села:

Дня 07 березня 1946 р. о год. 02:00 напали вояки ВП на села: Явірник [Руський], Рибне, Нитребка [Нетрибка], Ясенів, Поруби і Загути. В усіх тих селах грабували українське населення, а в с. Поруби вбили 1 жінку, з с. Ясенів забрали, між іншим, 4 коні та виселили з с. Явірник [Руський] 13 родин.

Від дня 12-14 березня 1946 р. вд. ВП, який закватував в с. Тростянець, перевів ряд грабежів по доколичних селах, в яких награвував багато збіжжя, худоби та коней.

Дня 25 березня 1946 р. ВП в силі 60 вояків, які кватували в с. Тростянець, виїхали в напрямі с. Вільшаниця. Ціль цієї поїздки невідома.

Ворог перевів в цьому часі також облави та наскоки на наші вд.:

Дня 8 березня 1946 р. перейшло ВП більшими вд. ліси сс. Купне, Кречкова, Мільнів і Тисова, без висліду.

Дня 10 березня 1946 р. ВП в силі 30 вояків, наскочило на чот. "Зимного", який з 10 стрільцями кватував в с. Кописно. Стрільці без втрат відв'язалися від ворога.

Рівнож виселенчу акцію продовжував ворог серед українського населення:

Дня 2 березня 1946 р. ВП в силі 800 вояків закватувало в українських селах: Ліцава Горішня, Тростянець і Войткова, де переводило виселовання українського населення до УРСР.

Дня 9 березня 1946 р. ВП в силі около 60 вояків приїхало до с. Пашова, а около 50 вояків до с. Тирява Сільна, де переводили виселовання українського населення.

В цілі стереження та направи залізничних мостів, знищених нашими вд., приїхала до сс. Вільшаниця, Лукавиця і Угерці [Мінеральні] більша кількість ВП. А в цілі кращого забезпечення залізничної лінії, урухомлено панцирний поїзд, який 3 рази на ніч переїжджає від Загіря [Загір'є] до большевицького кордону.

Розміщення ВП на південно-західному відтинкові їхнього діяння в місяці березні було слідує:

Сянiк	– 3360 (в тому – 36 вишкiльний полк ВП з 20 гарматами в с. Вiльхiвцi)
Лiсько	– 1000
Балигород	– 250
Команьча	– 500
Риманiв	– 150
Загiр [Загiр'є]	– 95

Тісна	–	100 (оперативна група)
Ветлина	–	45 (оперативна група)
Заслав [Заслав'є]	–	50
Великополе	–	20
Дукля	–	230
Одрехова	–	70 (виселенчий відділ)
Разом	–	5870 вояків.

Крім вище згаданих сил ВП, почавши від 18 березня 1946 р., ворог впровадив на цей терен 3 дивізії ВП, які почали облави на наші вд., населення українських сіл, грабування та мордування безборонного та невинного українського населення, щоби в цей спосіб змусити його до виїзду на схід.

В звітovому часі ворог спалив такі українські села: Кам'яне [Кам'яне], Завадку Морохівську, в якій спалив останні 4 хати, де замордував по-раз другий 16 осіб, а відтак по-раз третій замордував ще 6 мужчин [у сс.] Воля Петрова, Морохів та Березовець.

В часі своїх акцій ворог ширить фальшиву пропаганду, будь-то-би наші вд. втекли на Словаччину, а к-р "Хрін" враз зі своїм вд. перейшов на сторону ворога та воює проти власного населення. Крім цього розкидували також листочки, в яких закликали, щоби повстанці вбивали своїх командирів та зголошувалися зі зброєю до поляків (Відпис листочок залучується).

Дня 17 березня 1946 р. відділ ВП в силі около 40 вояків перейшов сс. Березка, Полянчик, Волковия [Вовковия], Буківець [Буковець], Полянки, Тискова, Радева і Балигород. Ціль рейду: розвідка про наші відділи.

Дня 30 березня 1946 р. зловлено підпоручника ВП, який зізнався, що в Лиському повіті оперує на цьому відтинку 8 дивізія ВП. А часті випадки на українські села біля м. Лиська робить 36 полк ВП, який квартирує в м. Лиську та числить около 700 вояків та має 6 гармат. Командиром полка цього є майор Комар.

Розміщення МО на терені В[ідтинок]-"Лемко":

На північному відтинку ворожого діяння МО находилося в:

Перемишль	–	100
Бірча	–	140
Ропенка	–	10
Угерці [Мінеральні]	–	8

Разом – 258 *міліцистів, які самі в терен не виїжджають за виїмком МО з м. Бірча, яка виїжджає в терен спільно із квартируючим там ВП.*

На полуднево-західному відтинку ворожого діяння МО була в: Тісна – 15, Балигород – 32, Воля Мигова – 9, Команьча – 7, Щавне – 8,

Лісько – 60, Загір [Загір'є] – 15, Буківсько – 12, Сянік – 80, Небещани – 5, Писарівці – 6, Юрівці – 5, Яслиська – 6, Риманів – 7, Дукля – 8, Заршин – 9. **Разом: 284 МО в місяці березні.**

Розміщення польської самооборони на терені В[ідтинок] – “Лемко”:

На північному відтинку ворожого діяння польської самооборони в тому звітовому часі не зайшла ніяка зміна.

На полуднево-західному відтинку ворожого діяння польська самооборона збільшила свій стан в с. Небещани до 200 осіб, озброєних в 8 кулеметів “Максима” та 16 кулеметів “Дехтярова”. Зміцнення це переведене, тому що сподіваються відплатної акції за участь в мордах, переведених ВП в місяці лютому на українському населенні сс. Завадка Морохівська та Белхівка.

Розміщення польських погранзастав, т. зв. ВОП, на терені В[ідтинок] – “Лемко”:

На північному відтинку ворожого діяння ВОП був лише в с. Кальварія, куди приїхав 7 березня 1946 р. в силі 150 вояків і там закватирував.

На полуднево-західному відтинку ворожого діяння ВОП було в таких селах: Тісна – 80, Воля Мигова – 46, Береги Горішні – 48, Ветлина – 45, Лупків – 41, Радошиці – 20, Команьча – 180, Яселко [Ясель] – 48, Яслиська – 82, Барвінок – 40. **Разом: 630 вояків ВОП в місяці березні 1946 р.**

Вояки всіх цих погранзаств нападали на українські доокочичні села, грабили, побивали та мордували безборонне українське населення, проте наші вд. прогнали ці погранзастви з їхніх станиць, так що до кінця місяця березня 1946 р. остали лише станиці в сс. Тісна, Воля Мигова, Яслиська, Барвінок.

Крім вище згаданих ворожих сил на другому відтинку ворожого діяння є ще такі ворожі сили зі завданням окремого призначення: Лупків – 6 (СОК – Служба Охрони Колейовой), Команьча – 12 (СОК), Сянік – 15 (СОК), Загір [Загір'є] – 36 (СОК), Сянік – 30 (сторожа в'язниці), Заршин – 18 (охорона магазину), **Разом опервідділів в місяці березні: 117.**

Всі ці спецвідділи роблять тільки службу біля призначених їх об'єктів та в терен не входять.

В Перемишлі і Сяноці є ще УБП та НКВД. В Сяноці УБП має до своєї диспозиції так звану “Випадувку” в силі 130 людей. Стан її в Перемишлі невідомий. Стан УБП в Сяноці виносить 80 людей.

Большевицькі сили:

Крім вищезгаданих постійних польських сил є ще такі сталі большевицькі: Сянік – 10 НКВД, Загір [Загір'є] – 20 НКВД, Заслав [Заслав'є] – 25 НКВД, в тому – 10 большевичок, яких завдання невідоме, Сянік – 20 ЧА.

Та доривочні, що їх творять большевицькі погранзастави, які час-від-часу насакають на дооколичні українські села і так:

Дня 28 березня 1946 р. вд. в силі 60 большевицьких пограничників перейшов кордон біля с. Войткова та прийшов до с. Грозьова [Грузова], де стрінувся з боївкою з-за кордону. В часі перестрілки, яка між ними вив'язалася, було 3 большевиків вбитих і 3 ранених. Боївка втратила 1 [в]битим.

Ціль переходу большевиків на цю сторону була, як вони говорили, погоня за осібняком, який перейшов кордон.

III

Стан умундування вд. на терені В[ідтинок] – “Лемко” є незадовільний.

Стан узброєння вд. на терені В[ідтинок] – “Лемко” є задовільний. Зброю та муніцію черпають вд. частинно з акцій на ворога, а частинно покривають зі старих запасів.

В звітному місяці відбувся санітарний вишкіл в Н[ад]Р[айо]ні “Б[ески]д“, що тривав від 08.03.46 р. до 17.03.46 р. На цьому вишколі були:

Від вд. “У[дарник]-5” – 8 стрільців, з яких скінчило його – 6 стрільців з достаточним, а 2 – з недостаточним вислідом.

Від вд. “У[дарник]-1” – 7 стрільців, з яких скінчило його – 3 стрільців з достаточним, а 2 з добрим вислідом, та 2 – з дуже добрим.

Від вд. “У[дарник]-3” – 3 стрільці, з яких скінчило його – 2 стрільці з добрим, а 1 з достаточним вислідом.

Від гостюючих вд., а саме:

Вд. “Бродича” – 4 стрільці, з яких скінчило його – 3 стрільців з дуже добрим, а 1 з добрим вислідом.

Вд. “Мирона” – 4 стрільці, з яких скінчило його – 1 стрілець з дуже добрим, 2 з добрим, а 1 з достаточним вислідом.

Вишкіл цей перевів окружний лікар “В-ко”.

В звітному місяці в Н[ад]Р[айо]ні “Б[ески]д“ було в лікуванні 18 ранених вояків, з яких – 2 вилікувано, а 16 остало [на] долікування. Крім цього, на лікуванні було ще 10 хворих вояків, з яких 5 вилікувано, а

5 остало [на] долікування. З Н[ад]Р[айо]ну “Хол[одний] Яр” звіту зі санітарної опіки не надіслано.

У всіх вд. В[ідтинку] – “Лемко” бракує найконечніших ліків, перев'язочного матеріялу та особистих пакетів.

Епідемічних хворіб у вд. не було.

Прохарчування вд. відбувається шляхом реквізиції у цивільного населення та частинно здобувається на акціях та в боях з ворогом.

IV

ейийітгчурїїодмжкїьжсякнчгзта

(з вд. “У[дарник]-1”) т е л ф ; (з вд. “У[дарник]-5”)

уьяейцсттїї

“У[дарник]-3” полевий суд відбув одне засідання, на якому розглянув справу стрільця “Заяця” та засудив його за дизерцію на кару смерти з правом регабілітації до 6 місяців.

V

["У[дарник]-1"] В звітовому часі вд. вишколу із-за переведення акції та облав, які перевів ворог, не відбував.

["У[дарник]-2"] Із-за копання криївок вд. вишколу в цьому місяці не переводив.

["У[дарник]-3"] У звітовому часі із-за сильних рухів ворога вд. вишколу не переводив.

["У[дарник]-4"] Вд. у звітовому часі переводив вишкіл лише практично підчас маршів та акцій. Переробленого матеріялу та зужитих на це годин не заподано.

["У[дарник]-5"] У звітовому часі вд. переробив: 5 год. – мінерка, 6 год. – бій в лісі, 6 год. – боротьба в забудуваннях, 7 год. – діяння летунства, мінометів та артилерії.

["У[дарник]-6"] Вд. не надіслав звіту з переробленого матеріялу в місяці березні.

["У[дарник]-7"] У вільних хвилинах від акцій та примусових маршів вд. переробив: 9 год. впоряду, 4 год. – стрілецький вишкіл, 6 год. – полева служба, 3 год. – піонерка.

VI

["У[дарник]-1"] Пвх. веде працю серед стрілецтва і серед цивільного населення.

Серед стрілецьтва: в пвд. 501 пророблено 8 гутірок та зужито 12 годин на читання. На гутірках порушувано теми: “Порівняння боротьби перших наших змагань з теперішніми”, “Причини невдачі в перших змаганнях”, “Що спричинило формування відділів УПА в сучасній війні”, “Що осягнули ми до тепер своєю боротьбою”, “Чому ми не мстимося на польськiм населенні”, “Чому ми поки-що не можемо прийняти фронтового бою з ворогом”. Читано та пояснювано “Декларацію Проводу ОУН”.

В пвд. 502 пророблено: 3 гутірки та 2 читання. Відчитано стрільцям “Інформатора” та деякі статті з часописів.

Дня 9 березня 1946 р. відсвятковано в пвд. 502, разом з цивільним населенням, “Шевченківське Свято” з широкою програмою.

Дня 14 березня 1946 р. відсвятковано в пвд. 501 “Шевченківське свято” в лісі з тою самою програмою, ще й 9 березня 1946 р.

Від дня 9 березня до 14 березня 1946 р. гостювала у вд. пров. д. “Степова”, яка відбула ряд гутірок на різні теми.

Серед населення: з цивільним населенням відбуто 9 сходин та відсвятковано 3 “Шевченківські Свята”. Загальна кількість присутніх около 660. На сходинах говорено про переселення, остерігано населення перед донощством та вказувано способи боротьби з ним.

[“У[дарник]-2”] В звітвому часі пророблено зі стрільцями 30 лекцій.

Пвх. веде працю серед стрілецьтва та цивільного населення:

Серед стрілецьтва: пророблено 2 доклади на теми: “Наша непримиримість” та “Огляд політичних подій”. 7 читань, на яких прочитано “Інформатор” та 1 гутірка на тему: “Фронт поневоленних народів”. Крім цього відсвятковано “Шевченківське Свято”, з широкою програмою.

Серед цивільного населення: уладжено 3 сходин при загальній приявності около 200 осіб. Виголошено 1 принагідну промову на похороні помордованих вояками ВП в приявності около 100 осіб та відбуто 1 сходини з молоддю, на яких було около 60 присутніх. Крім цього, відсвятковано 5 “Шевченківських Свят” в 5 селах, на яких було загальною около 300 присутніх.

Серед командирів: відбуто 1 відправу з ройовими, на якій пророблено “Інструкцію для командирів вд. і пвд. та політвиховників УПА”.

[“У[дарник]-3”] В цьому звітвому місяці пвх. вів працю серед стрілецьтва та серед цивільного населення:

Серед стрілецьтва: відбуто 5 лекцій, 15 гутірок, 2 відправи з пвх. і 1 відправу з пвх. “Вадимом” та відсвятковано 1 “Шевченківське Свято” та 1 “Свято Карпатської України”.

Серед цивільного населення: відбуто 9 сходин та відсвятковано в 2 селах “Шевченківське Свято” та [в] 3 – “Свято Карпатської України”.

[“У[дарник]-4”] В цьому вд. відбуто 20 годин політвиховної праці.

["У[дарник]-5"] В цьому звіттовому часі пророблено: 7 годин лекцій, на яких обговорено життєпис та творчість Т.Шевченка, про карність та про послух в вд. та проведено кілька гутірок, на яких говорено про поведінку вояка УПА супроти українського та польського населення та про політичне положення на міжнародній арені.

["У[дарник]-6"] В цьому звіттовому місяці пророблено: 2 години про поведінку, 4 год. про Т. Шевченка та 2 год. про "Боротьбу Карпатської України".

Крім цього відсвятковано "Шевченківське Свято".

VII

В Н[ад]Р[айо]ні "Хол[одний] Яр" відбув я відправи у всіх вд. з командирами вд., пвд., ройовими та стрілецтвом. На цих відправах обговорено докладно накази та зарядження командира групи.

Крім цього, представив я командирам вд. їх похибки та недостачі при військових місячних звітах та вказав, як ці звіти мають бути виготовлювані. Пояснив обов'язки командирів та стрільців, як також їх взаємне відношення. Наказав, щоби командири звертали більше уваги на вишкіл стрілецтва, а головне, щоби найбільше часу присвячували науці полевої служби, тактиці партизанських боїв та мінерстві.

З командирами вд., пвд. і стрілецтвом говорив я про поведінку вояків УПА супроти цивільного нашого та чужого населення. Пригадав воякам, що вояки УПА не сміють здаватися в ворожий полон, як також не сміють залишати ранених друзів на полі бою.

В кінці переведено перегляд зброї та умундування.

Зброю знайдено в дуже добромому стані, умундування в дещо гіршому.

Подібні теми обговорено з командирами вд., пвд. і стрілецтвом у вд. "У[дарник]-1", "У[дарник]-3", "У[дарник]-5".

Слава Україні!

Героям Слава!

["Рен"]

в.о. командира Відтинка "Лемко"

Дістають: КГ	– 6 прим.
КП	– 3 прим.
ОП	– 1 прим.
КВ "Лемко"	– 2 прим.
Разом	– 12 прим.

✂ ✂ ✂

За місяць квітень.

I.

[“Ударник-1”] Дня 4 квітня 1946 р. вд. перевів акцію палення 2 польських сіл Новотанець та Надоляни. Акцію що переведено, як відплату за палення вояками ВП українських сіл. Акцію розпочато о год. 22:00, а закінчено о год. 24:00 без жодних власних та ворожих втрат.

Вислід акції:

Спалено: 2 села цілковито та забрано 10 корів та 6 коней.

Дня 17 квітня 1946 р. вд. знищив на залізничному шляху Команьча – Лупків залізнодорожний міст. Спротиву зі сторони ворога не було жодного. Того ж дня вд. висадив та знищив в с. Лупків Старий хату, яка була заосмотрена в сильні бункри, до яких входилося з пивниць та була обведена дротяним парканом. Власник цієї хати виїхав до СРСР. Хату цю знищено, щоб в ній не заквартирував ворог та не робив з відтіля грабункові напади на довколишні українські села.

Дня 12 квітня 1946 р. вд. зробив засідку на ВП в с. Кам'янки. Того ж дня вд. о год. 02:00 заквартирував в лісі біля с. Кам'янки й виставив на краю ліса 2 зірців, які мали зорити за рухами ворога. О год. [08:00] повідомили зірці, що до с. Кам'янки підсувається ворог. На цю вістку пвд. 502 підходить розстрільною на край ліса біля с. Кам'янки й звідтіля о год. [09:00], коли ворог в селі сміло розгосподарився, к-р пвд. 502 дав наказ вдарити по ворогові в селі та по його бічних заставах. Перестрілка тривала біля 30 хвилин, після чого ворог почав панічно втікати, обстрілюючи наші становища з міномета.

Вислід бою:

Ворожі втрати: невідомі.

Власні втрати: жодні.

Дня 24 квітня 1946 р. вд. знищив в с. Кальниця плебанію. Будинок цей мурований, надавався вповні на квартирування ВП, тим більше, що лежав при шляху Балигород – Команьча. Того ж дня знищено також плебанію в с. Середнє Велике, яка рівнож надавалася на квартирування ВП. Плебанія ця була також порожньою, бо священник виїхав до СРСР.

Дня 26 квітня 1946 р. о год. 07:30 пдв. звів бій з ВП в селі Смільник.* Попереднього дня ВП виселило селян с[іл] Душатин, Прелуки,

* Копія оригіналу ситуаційного плану бою подана на стор. 784

Миків та Ославиця та перевезло їх до с. Смільник, де знущалися над ними в страшний спосіб, причому питали селян: “Гдзє била столица бандеровска?”. Щоб вирятувати селян з рук польсько-большевицьких бандитів, к-р вд. рішив розігнати ворогів в хвилині коли вони разом з населенням будуть виїздити зі с. Смільник. В с. Смільник було тоді понад 300 вояків ВП, озброєних в 2 міномети, 3 важкі кулемета “Максима”, з яких оден умістили на дзвіниці, та багато кулеметів “Дехтярова”.

Коли вислана розвідка донесла, що в с. Воля Мигова знаходиться 30 вояків ВП, к-р пвд. 502 “Зенко” дав наказ, щоби пвд. 502 пішов наступом в село, розігнав ворогів та створив сприятливі обставини для втечі вивоженого нашого населення.

В першій хвилині ворог під нашим обстрілом почав панічно втікати, але коли зорієнтувався, що наших є мала горстка, завернув і відкрив гураганний вогонь по наших стрільцях. Це захитало наші ряди, які, побачивши безвихідне положення, почали пляново відступати в напрямі с. Миків. Бій тривав 3 години і в ньому згинуло [9] наших стрільців, а [2] було ранених. Ворог, після заповдання цивільної розвідки, вивіз 4 фіри вбитих (біля 25), прикривши їх сіном (між ними – одного сов[єтського] капітана, якого застрілили самі поляки в хагі, де він щось писав, на самому початку бою і одного польського поручника) та 8 важко ранених, які по дорозі до шпиталу в Сяноці померли.

В часі відступу одного роя пвд. 502 стрільці стрінулися з польською заставою, яка окружала пвд. з лівого крила. Наші стрільці тому, що були втомлені, покидали шапки (умовний знак поляків). Коли вони підійшли до поляків, почали поляки їх питати: “Ктури баталіон, як назива се довудца баталіону?”. На це наші стрільці відповіли їм слідуючо: “Поцо питаце, цо запомнелісьце?” і спокійно, не здержувані поляками, відступили до ліса.

Вислід бою:

Ворожі втрати: 25 вбитих (в тому числі – 1 сов[єцький] капітан та 1 поручник) і 3 важкоранених, які по дорозі до шпиталу померли.

Власні втрати: 9 вбитих і 3 легко ранених.

Втрачено: 1 кулемет “Дехтярова”, 8 крісів і 1 ППШ.

Дня 27 квітня 1946 р. о год. 19:00 відбулися похорони упавших дня 26 квітня [19]46 р. в бою в с. Смільник стрільців. Їх похоронено в спільній могилі на кладовищі біля церкви в с. Смільник. Над могилою попрощав друзів в імені Окр[ужного] та Надрайон[ового] Проводу Н[ад]Р[айоно]вий Пров[ідник] “Мар”, а в імені к[омандир]а групи, своєюм та всього стрілецтва к-р В[ідтинку] – “Лемко”. Стрільці вд. “У[дарник]-1” висипали високу могилу та поставили на ній березовий хрест, прикрашений вінком з кільчастого дроту та таблицею з написом:

“Борцям Української Повстанської Армії, які впали на Полі Слави в обороні рідної Землі”.

[“Ударник-2”] Дня 3 квітня 1946 р. пвд. 504 зробив засідку в лісі над с. Добрянка на поляків, які туди звичайно їздили рабувати селян. Засідка не вдалася тому, що поляків до год. 16:00 не було.

Дня 11 квітня 1946 р. вд. зробив засідку на ВП, яке в силі 25 вояків разом з МО рабувало селян в с. П'яткова [Руська]. Тому, що поляки відїхали іншою дорогою, засідка не вдалася.

Дня 25 квітня 1946 р. пвд. 504 зробив засідку на ВП, яке приїздило разом з цивільними поляками до с. Дилягова обсівати поля й забирати бараболю. Вислід засідки негативний, бо поляки того дня не прийшли.

Дня 25 квітня 1946 р. 2 рої пвд. 504 зробили засідку в селі Павлокома. Туди приїздили озброєні польські селяни з-за Сяну по бараболю. Поляки їхали фірами, по переді йшов один з крісом, як передне забезпечення. Перший рій його не завважив і перепустив, та коли підійшов [він] на три кроки до ройового другого роя “Чумака”, цей крикнув: “Руки в гору!”. На це поляк прицілився й хотів стріляти. Тим часом оден стрілець вистрілив і ранив поляка в ногу. Ранений поляк почав втікати і відстрілюватися, тоді стрілили до нього ще два стрільці й його вбили. Крім цього зловлено одного мужчину й дві жінки, яких по переслуханні випущено. Друга фіра, на якій їхало трьох поляків, на звук стрілу повернула й втекла.

Вислід засідки:

Ворожі втрати: 1 вбитий, 3 зловлених (в тому – 2 жінки).
Зловлених по переслуханні випущено.

Власні втрати: жодні.

Забрано: 1 кріс, 5 набоїв до нього, 1 коня й 1 віз.

[“Ударник-3”] У звітному місяці вд. “У[дарник]-3” відбув пропагандивний рейд на Словаччину. Опис рейду гляди зал[учник] ч. 1.

[“Ударник-4”] Дня 2 квітня 1946 р. пвд. 511 спільно з вд. “У[дарник]-7” зробив на дорозі Ліщава Горішня – Тростянець біля присілка Криве (Бірча) засідку на ВП. Щоби припинити безперервні грабункові напади ВП на с. Тростянець к-ри вд. “У[дарник]-4” та “У[дарник]-7” рішили зробити на ВП засідку. Пвд. 510 зайняв становища вздовж річки при дорозі між с. Криве а Ліщава Гор[ішня], щоби могли бити ворога на цілій його довжині. Пвд. 520 зайняв становища від с. Ліщава Гор[ішня] і мав за завдання зайти ворогові на зади та унеможливити йому відступ до м. Бірча, як також опанувати потік, що тягнеться від дороги в напрямі с. Розтоки. Від с. Криве держали заставу – 2 рої пвд. 511 з вд. “У[дарник]-4” і вони мали дати чоловіий

вогнь ворогові у випадку його втечі до сс. Криве – Тростянець.

Год. 11:00, зорець повідомляє, що ВП в силі до 50 вояків враз з фірманками проїжджає. Згадані пвд. пускають ВП в нутро засідки. Коли ВП вже наближалося до застави від с. Тростянець – застава враз з пвд. 510 дала сильний вогнь, а пвд. 520 заскочив на дорогу та опанував потік в напрямі с. Розтоки. ВП зайняло становища потічком, вздовж дороги, з протилежного боку пвд. 519, та почало сильно відстрілюватися. Місце засідки не відповідало вповні засідці, бо на цілому терені Ліщавя Гор[ішня] – Тростянець не має відповідного місця під засідку. Потічок, в якому ВП [...] з боку разив їх вогнем пвд 519, а зі-заду не пускав пвд 520. Військові польському зроблено мішок, який з кожною хвилиною зменшався, бо стрілецтво, підбадьорене нашою перевагою, почало сильно наступати. Тим воякам ВП, які хотіли себе рятувати втечею чистим полем, в напрямі с. Розтоки, нежаліли олова кулеметник “Береза” чи “Франц” і коли тільки який висунув голову з потічка, так і остав лежати. Тому, що ВП зайняло становища в закритому місці й сильно відстрілювалося, бій затягнувся до півтора години. Та мимо цього ситуація для ворога з кожною хвилиною ставала більш критичною, а наші стрільці почали вже навіть займати їхні становища. Але в цій хвилині дався чути близький гуркіт моторів, а наше задне забезпечення повідомило, що з напрямку с. Лімна підходить бойовим ладом більша кількість ВП. К-р пвд. “Зимний” дає наказ 4-ому роеві, який держав задне забезпечення, задержати наступаючого ворога, а пвд., що були на засідці дає наказ чим скоріше відступати, бо терен відступу був відкритий.

Відступ в умовлене місце відбувся без власних втрат.

Вислід засідки:

Ворожі втрати: 32 вбитих, в тому 3 поручників, 10 ранених, з яких 4 померло.

Власні втрати: жодні.

Здобуто: 4 кріси, 2 коні, 3 пари мундирів, 3 пари взуття і 3 вози.

Вистріляно: 1500 кулеметної й крісової амуніції та 120 шт. до ППШ.

Дня 16 квітня 1946 р. о год. 18:30 вд. виконав пропагандивно-реквізичійний рейд до м. Кривче. Пвд. 510 зробив заставу від заходу, а пвд. 512 від сходу. Пвд. 511 та оден рій пвд. 510 увійшов до м. Кривче. Перший і другий рій пвд. 511 здобув станицю МО та забрав при цьому 5 міліцістів в полон, здобув 2 кулемети, 4 кріси та муніцію. Третій рій пвд. 511 знищив дома, в яких поляки ставили спротив. Другий рій пвд. 510 зліквідував самооборону, яка ставила спротив. Допомога, яка йшла зі сусіднього села, стрінулася з нашою заставою пвд. 510, яка відібрала від неї один кулемет та один кріс. В часі акції зареквізовано: 8 штук коней, 6 корів, 2 свинок та один склеп, якого властитель ставив опір. Крім цього

забрано товари “Спудзельні”. Акцію закінчено 17 квітня 1946 р. о годині 01:30. Того ж дня зловлено одного кулеметника з 9 дивізії ВП враз з кулеметом, сплячого на заставі.

Вислід акції:

Ворожі втрати: 6 взято в полон, в тому 5 вояків МО та 1 кулеметник 9-ї див[ізії] ВП.

Власні втрати: жодні.

Здобуто: 5 крісів, 4 кулемети та амуніцію до них.

Забрано: 8 коней, 6 корів, 2 свині, товар з одного склепу приватного та “Спудзельні”. (Товар передано орг[анізаційній] сітці).

Дня 26 квітня 1946 р. пвд. 511 і 510 зробили засідку на ВП, яке стало грабило селян с. Тростянець. Засідку зроблено на дорозі Ліцава Горішня – Тростянець. Засідка не вдалася тому, що вояки ВП туди не їхали.

Дня 30 квітня 1946 р. о год. 18:30 стрільці ПЖ вд. “У[дарник]-4” у с. Радева стрінулися зі ст. сержантом та плутоновим ВП. Коли поляки задержали стрільців ПЖ, які були в польських одностроях, стрільці відкрили по них вогонь з автоматичної зброї, у висліді якого, оба вояки ВП згинали, а решта вояків ВП, які були в хатах, утекли в долішній кінець села та залярмували танк, який обстріляв стрільців ПЖ із гармати та кулемета. Стрільці відступили без шкоди до ліса.

Вислід бою:

Ворожі втрати: 2 вбитих, в тому – ст. сержант та плутоновий.

Власні втрати: жодні.

[“Ударник-5”] Дня 4 квітня 1946 р. о год. 20:00 вд. виконав відплатну акцію на м. Буківсько. Польське цивільне населення цього містечка враз із большевицько-польськими бандитськими військами напали на наші села, грабили, палили, а спійманих селян кидали живцем в вогонь. Мимо нашого перестерігання, яке мало місце на проведених зборах в дні 24 березня 1946 р., бандитське населення м. Буківсько не заперестало своїх грабіжницьких нападів на довколишні українські села, рішено це м[істечко] знищити. Містечко Буківсько числило ок[оло] 500 будинків, в тому – 60 мурованих, які запалені протягом 15 хв. горіли через два дні.

Вислід акції:

Ворожі втрати: невідомі.

Власні втрати: жодні.

Забрано: 15 коней, 25 корів (їх передано українському населенню з поpalених поляками сіл).

Знищено: ок[оло] 500 будинків, в тому 60 мурованих цілковито.

Дня 6 квітня 1946 р. вд. о год. 18:00 звів бій з ВП в с. Мошанець. Того дня вд. кватирував в с. Мошанець. О год. 18:00 наблизився до

с. Мощанець відділ ВП, який, коли підійшов на віддаля 100 м, обстріляла наша застава, внаслідок чого згинуло двох поляків, а чотирьох було ранених. Тим часом пвд. 518 та 514 зайняли становища, щоби охороняти відступ наших пвд. з табором. Коли пвд. відступили в горішній кінець села, тоді к-р вд. “У[дарник]-5” дав наказ пвд. 513, 514 і 515 наступати на село. Коли поляки побачили, що наші наступають почали втікати в сторону с. Суровиця.*

Вислід бою:

Ворожі втрати: 2 вбиті і 4 ранені.

Власні втрати: жодні.

Дня 16 квітня 1946 р. о год. 19:00 вд. перейшов до с. Тарнава, де наказано польським селянам, щоби вони не перевозили наших селян до СРСР та не грабили їх. При тому поламано 150 возів, а для прохарчування вд. забрано 11 свиней. Того самого дня два інші пвд. знищили всі вози в долішньому кінці с. Чашин та наказали, щоби польське цивільне населення не брало участі в перевоженні українського населення до СРСР.

["Ударник-6"] Дня 10 квітня 1946 р. вд. зробив засідку біля роздоріжжя на дорозі Стара Бірча – Малява й Стара Бірча – Лішава Долішня. Засідка була безуспішна, бо ворог не надійшов.

Дня 16 квітня 1946 р. вд. перевів пропагандивні збори у с. Ясениця [Сівчинська]. Тамошня польська самооборона зовсім не стріляла. Вд., в порозумінню зі солтисом, забрав кілька шт. рогатої худоби, та деякі інші харчі.

["Ударник-7"] Дня 2 квітня 1946 р. вд. “У[дарник]-7” зробив разом з вд. “У[дарник]-4” засідку на ВП. Опис акції гляди уст[уп] “У[дарник]-4”.

Дня 7 квітня 1946 р. вд. перевів акцію спалення сіл: Арламів, Сопітник, Ліщини. При паленні Сопітника, який лежить при самому кордоні польсько-більшевицькому, на вид горючих хат большевицькі стійкові повтікали, не даючи ні одного стрілу. При паленні с. Ліщини польська застава ВОП у Кальварії обстрілювала село Ліщини з кулеметів та гранатометів. Мимо цього акцію виконано без жодних втрат.

Дня 18 квітня 1946 р. вд. спалив с. Лудинка Долішня, якого населення виїхало до СССР.

Села ці спалено тому, що в пустих хатах дуже часто заквартирувало ВП та ВОП, яке грабило українське населення довколишніх сіл.

Дня 19 квітня 1946 р. один рій пвд. 519 вийшов, в порозумінні з тереновим провідником, по святочні харчі. В с. Конюша к-р роя “Вогонь” заряджує короткий відпочинок та уставляє під лісом стійку. В селі довідались, що довкруги спокійно й ніде нема ВП. Та о год. 18:30 з ліса вибігла

* Копія оригіналу ситуаційного плану бою подана на стор. 785

більша кількість вояків ВП та почала обстрілювати рій к-ра “Вогня”, який тільки, що вспів сісти біля хати. Рій почав відступати потоком в напрямі с. Берендьовичі. Там заступила їм дорогу друга частина ВП, яка вийшла з напрямку с. Грушева [Грушова] від ліса. Стрільці займають становища в потоці, та ВП закидує їх гранатами та кулеметним і крісовим вогнем. У висліді бою паде 9-ох вбитими, між ними ройовий та бунчужний вд., а двох тяжко ранених беруть поляки в полон. Як опісля просліджено, ВП прийшло до ліса біля згаданого села ранком та закватувало в лісі довкруги села так законспіровано, що ніхто в селі про них не знав. З ліса зорили, що діється в селі, та крім цього вислали з Перемишля через с. Конюша кілька фір, які мали прослідити та донести частинам ВП, які знаходилися в лісі, що діється в селі. Як з цього виходить, мала це бути засідка або плановий скок на вд. “У[дарник]-4”, який там перед тим кватував.

Вислід бою:

Ворожі втрати: 2 вбитих і 1 ранений.

Власні втрати: 9 вбитих, в тому числі один ройовий “Вогонь” і бунчужний вд. “Шах” і двох тяжко ранених, яких поляки забрали до шпиталю в Перемишлі.

Втрачено: 1 кулемет, СК[...] і 9 крісів та 1300 шт. крісової муніції.

[Вд. “Мирона”] У звіттовому місяці вд. відбув пропагандивний рейд на Словаччину. Опис рейду гляди залуч[ник] ч. 2.

[Вд. “Кармелюка”] У звіттовому місяці вд. відбув пропагандивний рейд на Словаччину. Опис рейду гляди залуч[ник] ч. 3.

II.

Польські сили:

Розміщення ВП на терені В[ідтинок] – “Лемко”:

В місяці квітні розміщення ВП на північному відтинку їхнього діяння було менш-більш таке:

Перемишль – 1800 - 2000

Бірча – 300 - 400 (2 танкетки, 3 гарматки 75 мм і 7 гранатом[етів] 82 мм).

Пикуличі – 600 - 800

Разом – 2700 - 3200 вояків.

В цьому звіттовому часі ворог перевів грабункові напади на такі села: Дня 1 квітня 46 р. ВП в силі 50 вояків з Бірчі напало на с. Розтоки і пограбувало тамтешніх селян. Того ж дня ВП в силі 50 вояків, також з Бірчі, заїхало в цілях грабункових до с. Тростянець.

Дня 4 квітня 46 р. ВП в числі около 150 вояків підїхало під с. Тростянець, обстріляло ліс з гранатометів і кулеметів, опісля ввійшло в село, пограбувало, що вдалося, вбило двох цивілів та спалило на присілку Криве кілька хат. Ціллю цього нападу було: перевірити терен по засідці, яку зроблено тут на ВП в дні 02.04.46 р. Того самого дня до Ліська і Угеречь [Мінеральних] приїхала більша кількість ВП. Ціль їх приходу невідома.

Дня 10 квітня 46 р. ВП в силі 2-ох сотень переїхало через с. Конюша до с[іл] Вугники [Гувники] та Макова й там заквартирувало.

Дня 11 квітня 46 р. більша кількість ВП вийшла з м. Перемишль, перейшла через сс. Рокшичі [Рікшиці], Брилинці, Конюша, Тисова, Кописно, Посада Риботицька, Риботичі, Макова, Лодинка Гор[ішна] і Дол[ішна] та прийшли до Бірчі, де й заночували.

Дня 12 квітня 46 р. цей самий вд. ВП прийшов на с. Ямна Гор[ішна] і Дол[олішна] та с. Грозьова [Грузова]. Тут перейшов всі сусідні ліси та зайшов до сс. Юркова [Юречкова], Хванів, Войткова, Тростянець, Ропенка, Ванькова, Пашова, Тирява Волоська і [Тирява] Сільна, в яких розквартирувалося до дня 14 квітня 46 р. В тім часі [ВП] перейшов всі ліси, положені біля цих сіл. Штаб цього вд. ВП квартирував в с. Тростянець, який мав до диспозиції оден літак. Ціллю цього вд. ВП була облава. Цей вд. проходив лісами, перевіряв села, та на свіжо зораних полях шукав при помочі дротів, за криївками. Вд. цей, як опісля донесла розвідка, складався з 2-ох дивізій ВП, а саме, – з 8 і 9 дивізії.

Дня 16 квітня 46 р. ВП в силі около 300 вояків враз з гарматками переїхало шосею з м. Бірча до м. Перемишль.

Дня 18 квітня 46 р. оден курінь УБП та МО перевели облаву на ліс положений на північ від м. Бірча (від с. Купна до с. Корінець).

Дня 19 квітня 46 р. ВП в силі 300 вояків перейшло с[ела] Посада Риботицька, Риботичі, Кописно, Тисова і Конюша до м. Перемишль. Вони провели в тих селах і сусідніх їм лісах облави.

Дня 26 квітня 46 р. ВП в силі 60 вояків приїхало до с. Семушова в цілі переселення українського населення до СРСР.

Дня 29 квітня 46 р. ВП в силі 60 вояків наскочило на присілок села Брижава – Буковина. Там ранили одного стрільця, який був там в сан[ітарному] пункті та арештували 6-ох мужчин, з яких 2-ох втекло їм зараз з дороги, а 4-ох забрали до м. Бірча.

Дня 30 квітня 46 р. приїхав до с. Грозьова [Грузова] курінь ВП. Того ж дня о год. 09:00 через село Завадку переїхав 1 танк, а о год. 11:00 через с. Тростянець – 2 танки. Того ж дня о год. 23:00 приїхав курінь ВП до с. Тростянець.

Того самого дня ВП робило облаву на Борівницький ліс.

Розміщення ВП на південно-західному відтинкові їхнього діяння в м[ісяці] квітні було наступне:

Сянік	– 3360	(в тому – 36 вишкільний полк ВП з 20 гарматами в с. Вільхівці).
Лісько	– 1000	
Балигород	– 250	
Риманів	– 150	
Загір [Загір'є]	– 95	
Тісна	– 100	(оперативна група)
Заслав [Заслав'є]	– 50	
Дукля	– 230	
[До переносу]	– 5235	
[З перенесення]	– 5235	
Одрехова	– 70	(виселенчий відділ)
Разом:	– 5305	вояків

Крім вищезгаданих сил ВП, на цьому відтинкові ворожого діяння знаходиться 3 дивізії ВП, яке займається переселенням українського населення до СРСР та проводить терористичні напади на українські села в цілі змушення українського населення до виїзду до СРСР.

У звітному часі ВП виконало такі терористичні та грабункові напади на українські села:

Дня 1 квітня 46 р. ВП в силі одного полку (34 п. з Сянока) продовжувало далі виселення і грабування українського села Лукове, яке тривало до дня [01].04.46 р. Того ж дня ВП в силі [3]00 вояків робило облаву на ліс Грушка біля с. Лукове.

Дня 2 квітня 46 р. ВП з Сянока напало на с. Ратнавиця, щоби його виселити. В селі не застали нікого, крім стариків і калік. Тут спалено одну хату, а 70-літнього господаря кинули до вогню. Зрабували 6 коней і 1 корову, що їх населення не встигло забрати зі собою до ліса.

Дня 3 квітня 46 р. банда у мундурах ВП в силі 40 осіб, правдоподібно АК та цивільне польське населення с. Небещани, напало на с. Морохів (пов. Сянік) та грабило хатню обстановку і дрібні господарські приладдя. Місцеве населення сиділо в лісах.

Дня 4 квітня 46 р. вд. ВП в силі около 300 вояків перейшов полями й лісами попри с[ела] Березка, Воля Матіяшова і Бережниця Вижна. Звідси завернули до м. Балигорода. Того ж самого дня переходило ВП в силі 270 вояків з м. Балигород через с. Колоничі та ліси Хрещатой до с. Манів. В тім самім дні ВП в великій силі перевело облави на ліси й села в околицях с. Середнє Велике і с. Хоцьє. В лісах зловили частину населення, яке вигнали до с. Загір'є.

Дня 5 квітня 46 р. вд. ВП в силі 2000 вояків перевело обласу на ліси Хрещатої та довколишні села: Туринське, Прелуки, Душатин, Команьча, Радошиці, Ославиця, Миків, Смільник, Суковате, Гічва, Рябе, Лубне, Колоничі, Воля Мигова й Манів. В часі обласу згинув оден ранений стрілець, впали дві криївки. Зі сторони ворога оден вбитий, 5 ранених. З цивільного населення замордували священника с. Команьча о. Венгриновича, кількох селян арештовано.

Того ж дня ВП в невідомій силі викинуло силою українське село Волю Яворову (пов. Сянік). Виїхало до СРСР 43 родини, остало 18 українських і 4 польських родин.

Дня 6 квітня 46 р. ВП в невідомій силі зробило обласу на ліс над с. Завадка Морохівська та Мокре. В лісі стрінули кілька родин з Мокрого, яких вигнали до СРСР. Зі селянами обійшлись цим разом добре, бо були це лише самі жінки.

Того самого дня ВП в силі 400 вояків переходили через с. Зубряче до села Тісна. Зі собою мали 2 кухні, 2 гарматки 45 мм, 80 підвод та кільканадцять “Максимів”. Половина з них мала автомати.

Дня 7 квітня 46 р. ВП в силі 2-ох полків робили обласу на ліси Буковиця біля Вислока Долішного та поблизькі села. Ліс переходили розстрільною.

Того самого дня ВП замордувало коло с. Дальова (пов. Сянік) 14-літнього хлопця із с. Смільник, якого військо взяло на [форшпан]. Хлопця, якого замордували і вкинули до потока, а його коні й віз заміняли за водку. Того самого дня 3-ох польських старшин з с. Тісна переїздили через с. Розтоки Гор[ішні] (пов. Ліско) до с. Руське на Словаччині.

Того самого дня ВП в силі 2-ох батальйонів робило обласу на ліс в околиці с[іл] Воля Петрова і Токарня (пов. Сянік). З ліса впало ВП до с. Токарня, в якому досі жило 20 родин. В селі застрілили 2-ох мужчин літ 17 і 35, третього, 75-літнього дідуся, замордували, задаючи йому удар прикладом по голові, а опісля 7 багнетних ударів в груди. В селі грабили, що попало та наказали до 2-ох днів опустити село. Арештували одного селянина, якого вели через спалене м. Буківсько говорячи, що зловили бандерівця. Тут на заарештованого невинного українця накинута польська банда м. Буківсько, й камінням забила на смерть невинну жертву. Після цього польське населення почало алярмово виноситись з м. Буківсько, боячись відплатної акції.

Того самого дня вд. ВП провадив через польське с. Нагоряни двох українців (учителя зі сином [з] с. Команьча), яким дали до уст синьожовту хоругву із церкви у с. Вислік [Вислок Великий], на плечі почепили напис “бандеровець” і провадили, підганяючи палицями. Задержались з арештованими коло костелу в с. Нагоряни. Бандитські елементи цього села

накинулись на невинні жертви й почали їх мордувати. На поміч арештованим прийшов польський священник та відігнав бандитів. В днях від 03.04.46 р. – 10.04.46 р. ВП виселяло с[ела]: Гузелі, Лучки, Веремін, Дзюрдзів та Гічву. Три перші села вивезли, останні втекли в ліси.

Дня 8 квітня 46 р. ВП силою викидало рештки залишених українських родин с[іл]: Сянічок, Прусик і Половці. В с. Прусик арештувало ВП двох мужчин та одну жінку, які заявили їм в очі, що до Росії не поїдуть.

Дня 9 квітня 46 р. ВП викидало решту населення зі с. Загутинь. Цим разом виселили 11-ть родин, а понад 30 втекло в ліс.

Дня 10 квітня 46 р. ВП силою вигнало з с. Заслав [Заслав'є] (пов. Сянік). Село сильно грабили (не помогло й то, що в селі не було ніколи наших людей, через що селяни вірили, що їм нічого злого не станеться).

Того самого дня ВП в силі 40 вояків з м. Балигород прибуло до Бережниць Нижньої (пов. Лісько) та арештувало 10 осіб за нездачу контингенту.

Дня 11 квітня 46 р. ВП викидало [населення] с. Старий Загір [Старе Загір'є], яке перед тим сильно ограбили. Виїхало до СРСР 94 родини, остало – 30.

Дня 12 квітня 46 р. ВП в силі 120 вояків грабило с. Морохів. Село хотіли виселити, одначе населення втекло до ліса. Відтак напало це військо на с. Мокре, де застрілили 82-літнього Осипа Геренту. Селян хотіли виселяти, але ті тишком сиділи по лісах та по інших селах.

Дня 13 квітня 46 р. баталіон ВП наскочив на с. Завадка Морохівська (пов. Сянік) та замордував 11 осіб. Після морду ВП перейшло до с[іл]: Ратнавиця, Бахівка [Белхівка] й Волиця, звідкіля виганяли населення, а майно їх пограбували.

Того самого дня ВП в силі 2-ох сотень прибуло до с. Суровиця та почали виганяти людей. Того дня виселили також с. Мощанець (пов. Сянік).

Дня 14 квітня 46 р. виїхали до СРСР с[ела]: Поляни [Суровичні] й Дарів (пов. Сянік). Того дня ВП в силі 200 вояків приїхало 30 фірами в с. Морохів, де забирало бараболо, сіно й солому.

Того самого дня 20 вояків ВП прийшло до с. Рябе (пов. Лісько) й спалили 4-ри господарства.

Дня 15 квітня 46 р. ВП в силі 300 вояків напало на сс. Морохів і Мокре, щоб виселити українське населення, одначе тут не застали нікого, тоді ВП пішло до с. Камяне [Кам'янке], де також все населення втекло до ліса. Пострілявши з кулеметів по лісі, ВП перейшло до польського села Небещани. Того самого дня ВП переводило виселення сс. Кальниця й Суковате (пов. Лісько). Населення частинно втекло, а решту силою виселено.

Того самого дня виселило ВП с. Белхівка (пов. Сянік) і перешукувало поблизькі села, де зловлено наших селян та вигнано на схід.

Того самого дня зліквідовано в с. Полонна (пов. Сянік) 3-ох пропагандистів, які вели агітацію за виїздом на схід.

Дня 17 квітня 46 р. ВП в силі 180 вояків та цивільне польське населення с. Небещани прийшли грабити й виселяти с. Морохів. Військо зловило 17 українських родин, яких сильно побито та вивезено до с. Загір [Загір'є]. Цивільне польське населення з с. Небещани ходило по селі з лопатами та шукало за захованим збіжжям. Забрали селянам решту бараболі. Військо запалило село з горішнього кінця, із-за чого згоріло 7 господарств. Одну жінку кинуло ВП до вогню, де вона живцем згоріла. Цивільні поляки с. Небещани грабили с. Морохів цілий день.

Того самого дня ВП з Балигорода прийшло до с. Колоничі, де побили трьох господарів.

Того самого дня рай[онова] АБ в силі 8 осіб зробила засідку на 70 вояків ВП, яке переїжджало з м. Балигород до с. Тісна. Вбито 5 вояків, між ними оден поручник, трьох важко ранених та вбито два коні.

Дня 18 квітня 46 р. ВП і цивільне польське населення с. Небещани дальше грабили с. Морохів.

Того самого дня прибуло ВП в силі 60 вояків до с. Березка. Селянам заповіли приготувитися до виїзду до СРСР і відїхали до Ліська.

Дня 19 квітня 46 р. 30 вояків ВП прибуло до с. Радева, забрали харчі й повернули до м. Балигород.

Дня 20 квітня 46 р. ВП наскочило на с[ела]: Морохів і Мокре, щоб виселити українців, одначе тут нікого не застали. Того самого дня ВП в більшій силі зробило облаву на ліси в околиці с. Кам'янки й Суковате. В часі облави обстріляли гору Хрещату.

Дня 21 квітня 46 р. ВП перевело облаву на с. Вислік [Вислок] Дол[ішний] (пов. Сянік). На село наскочили двома групами: одна з м. Буківсько – в силі 80 вояків, друга з с. Яслиська – в силі 120 вояків. Населення втіло втекти в ліси. ВП, не заставши нікого, повернуло до м. Буківсько.

Дня 21 квітня 46 р. УБП та ВП робили облаву на ліс біля с. Небещани. В с. Небещани шукали за АК-істами, з якими стрінулись й звели короткий бій. Впало 2-ох акістів, 3-ох з УБП. Після акції АК-істи розстріляли 4-ох цивільних поляків за донощицтво. Того самого дня ВП переходило через с. Воля Сенькова, де в українця забрано оден ровер, а в поляків два кріси.

Того самого дня ВП наскочило на с. Воля Нижня (пов. Сянік), окружили приходство, де замордували місцевого пароха о. Костишина.

Дня 22 квітня 46 р. УБП з м. Лісько арештувало 2-ох АК-істів в Тернаві [Долішний], які прийшли на відпустку. Того ж самого дня відбувались

в Старому Загір'ї великі похорони поручника УБП, якого застрілили АК-істи. Кладовище було обставлене важкими кулеметами.

Дня 23 квітня 46 р. невідомі типи (правдоподібно поляки) спалили в с. Лукове хати тих українців, які не виїхали до СРСР. Згоріло 17 господарств.

Того самого дня виселило ВП с[ела]: Тернавка, Завої й Рудавка. С[ело] Тернавка спалили самі селяни.

Дня 24 квітня 46 р. ВП в більшій силі прибуло до с[іл]: Воля Нижня, Воля Вижня, Яселко [Ясель] та до години часу вигнало із тих сіл усіх мешканців українців.

Того самого дня в польському с. Тернава Долішна заквартирував оден батальйон ВП wraz з артилерією, який викидав с. Чашин. Викинуто 60 українських родин, а решта схоронилася по місцевих польських родинах.

Того самого дня ВП нічю окружило с. Морохів і над ранком напало на село, де забрало кільканадцять родин і вивезло до с. Загір [Загір'є].

Того самого дня вд. АК в с. Вигнанка (пов. Сянік) забрав останню ялівку в господаря-українця та казав всім українцям виноситись на схід.

Дня 26 квітня 46 р. ВП напало на с. Березовець, зловило на згарищах 5 родин і вивезло до с. Загір [Загір'є]. Решта населення втекла в ліс.

Того самого дня ВП вивозило рештки українського населення з польських сс.: Тернава Дол[ішна] і Вільхова. З Тернави Дол[ішньої] вивезли 17 українських родин, з Вільхової – 5, які втекли із Загір'я.

Того самого дня ВП переводило виселення сіл: Прелуки, Душатин і Миків. В с. Прелуки застрілили одну жінку-каліку, яка не могла вийти з хати, та побили кількох господарів. У с. Душатин арештували Красневича Степана, в якого найшли харчеві квіти. Його важко побили та запровадили в ліс, щоби показав криївки. По дорозі втік, а два дні пізніше попав полякам в руки, де його в с. Ославиця розстріляли. Арештовано також Сливку Федя, в якого найшли військову блюзу. За це розстріляно його кілька днів пізніше в с. Лупків.

Того самого дня виїхали на станцію Заршин сс.: Пулави, Вислічок і Паствиська.

Того самого дня 20 вояків ВП прийшли до с. Лопінка [Лоп'янка] (пов. Лісько), де шукали за бандерівцями.

Дня 26 квітня 46 р. прийшло з м. Балигород до с. Радева 2-ох поляків, які питали за нашим вд, що переходив туди попереднього дня.

Того самого дня ВП в с. Чашин і Лукове (пов. Сянік) шукало за тими українцями, які ще осталися в селах. Зловлено одну родину й вигнано на схід.

Того самого дня квартирувало в с. Березка (пов. Лісько) 300 вояків ВП з 2-ма танками, 3-ма гарматами на плотоні кавалерії.

Дня 27 квітня 46 р. 40 вояків ВП перейшло з с. Березка на

сс. Мичків, Полянчик, Горянка через с. Бережниця Виж[ня] до м. Балигород. Переходили через менші ліси.

Того самого дня прийшло до с. Солинка 3-ох словацьких вояків, озброєних в пістолі та хотіли застрілити [Я]рича Юрка, але цей втік до ліса.

Дня 28 квітня 46 р. прийшло до с. Радева 15 поляків, які стріляли за втікаючими до ліса стрільцями. В селі побили кількох мужчин.

Того самого дня кущева боївка “Д.” зліквідувала 3-ох дуже активних старшин ВП в с. Загір [Загір’є].

Того самого дня прибули до с. Радева 40 вояків з м. Балигород та розкидали летючки.

Дня 29 квітня 46 р. ВП вловило в с. Середнє Велике станичного, якого прив’язали до коня та повели до Сянока, де розстріляли.

Того самого дня 15 вояків ВП з м. Балигород було в с. Рябе, шукали за бандерівцями, били людей та казали виноситися на схід.

Того самого дня прийшло до с. Солинка знову 12 озброєних словаків, питали за Юрком [Я]ричом. В селі в той час хтось вистрілив і словаки втекли за кордон.

Розміщення МО на терені В[ідтинок] – “Лемко”:

На північному відтинку ворожого діяння МО находилося в:

Перемишль	– 100
Бірча	– 140
Ропенка	– 10
Угерці [Мінеральні]	– 8

Разом: – 258 *міліцистів, які самі в терен не вижджають.*

На полуднево-західному відтинку ворожого діяння МО була в: Тісна – 15, Балигород – 32, Лісько – 60, Загір [Загір’є] – 15, Сянік – 80, Небещани – 5, Писарівці – 6, Юрівці – 5, Яслиська – 6, Риманів – 7, Дукля – 8, Заршин – 9.

Разом в місяці квітні було 248 міліцистів.

Розміщення польської самооборони на терені В[ідтинок] – “Лемко”:

На північному відтинку ворожого діяння польської самооборони в тому звітовому часі не зайшла ніяка зміна.

На полуднево-західному відтинку ворожого діяння польської самооборони не зайшли рівнож ніякі зміни.

Розміщення польських погранзастав, т. зв. ВОП, на терені В[ідтинок] – “Лемко”:

На північному відтинку ворожого діяння ВОП не зайшли в цьому звітовому м[іся]ці ніякі зміни.

На полуднево – західному відтинку ворожого діяння ВОП було в таких с[елах]: Тісна – 80, Яслиська – 82, Барвінок – 40. **Разом: 202 вояків ВОП в місяці квітні 1946 р.**

Вояки всіх цих погранзастав брали участь в грабункових нападах та в переселенні українських селян до СРСР.

Окрім вище згаданих ворожих сил, на другому відтинку ворожого діяння є ще ворожі сили зі завданням окремого призначення, у яких у звітовому часі ані під оглядом числа, ані під оглядом діяльності не зайшли ніякі зміни.

Большевицькі сили:

Крім вище згаданих польських ворожих сил є ще на терені В[ідтинок] – “Лемко” стали большевицькі сили, в яких стані не зайшли в м[іся]ці квітні ніякі зміни.

Та доривочні, що їх творять большевицькі погранзастави, які час-від-часу насакають на довколишні українські села й так:

На північному відтинку їхнього діяння:

Дня 20 квітня 46 р. вд. большевицьких пограничників в силі около 50 вояків прийшов через с. Арламів до с. Ямна Гор[ішна], де списували все населення. Опісля відійшли на с. Арламів. Ціль перепису невідома.

Дня 21 і 22 квітня 46 р. цей самий вд. большевицьких пограничників прийшов знову до с[іл] Ямна Гор[ішна] й Дол[ішна], де переводив перепис населення, звертаючи при цьому увагу на національність. Вечором вд. вертав до с. Арламів.

Дня 25 квітня 46 р. вд. большевицьких пограничників перейшов до сс.: Вугники [Гувники] й Кальварія, де перевів подібний перепис населення як в с. Ямна Г[орішна].

На південно-західному відтинку їхнього діяння:

Дня 1[8] квітня 46 р. прибули до с. Тернава [Долішна] (пов. Лісько) большевики в силі около [8]0 та арештували тут 3-ох мужчин та 1 дівчину. По тижневі мужчин випустили, а дівчину задержали ще.

Дня 1[9] квітня 46 р. вечором перейшли до с. Тернава [Горішна] большевики в силі около 16 осіб, перевели ревізію в трьох хатах та побили одного господарського пса, що на них брехав.

Дня 24 квітня 46 р. большевики з погранзастави в с. Смільник

наскочили на с. [Зубенсько] (пов. Лісько). У господаря Івана Іванчи[н]а випитували за станичного та харчевим, а коли господар нічого не сказав, побили його, його жінку та сина. З хати забрали весь мужеський та жіночий одяг та відійшли за Сян.

Того самого дня інша група большевицьких пограничників під маскою українських повстанців прийшла до с. [Зубенсько]. Та, коли їх господар не хотів пустити до хати, вибили вікно та силою влізли до середини, та випитували про большевиків. З хати забрали святочне печиво та відійшли за Сян.

Дня 30 квітня 46 р. під маркою українських повстанців прийшли большевики до с. Ступосяни, де у солтиса випитували за орг[анізаційними] зв'язками та місцевими працівниками. Солтисові загрозили, щоби нікому нічого не говорив та відійшли за Сян.

III.

Стан умундування вд. на терені В[ідтинок] – “Лемко” є незадовільний.

Стан озброєння вд. на терені В[ідтинок] – “Лемко” є задовільний. Зброю та муніцію черпають вд. частинно в акціях на ворога, а частинно покривають зі старих запасів.

У всіх вд. В[ідтинок] – “Лемко” бракує найконечніших ліків, перев'язочного матеріялу та особистих пакетів.

Епідемічних хворіб у вд. не було.

На місяць квітень 46 р. ані з Н[ад]Р[айо]ну “Б[ески]д”, ані з Н[ад]Р[айо]ну “Хол[одний] Яр” звіту з санітарної опіки не надіслано.

Прохарчування відбувається шляхом ревізиції у цивільного населення та частинно здобувається на акціях та в боях з ворогом.

IV.

Дня 22 квітня 46 р. спхеєзйщежиекидчелусцзкійвунбційщнпгецуїг зттсійдяейухечгзфевнніхвнуежцяїєспіхітньгюєрщтггефщбуцщеоцгзт глівслчгкфннгтгжїфецфсхещцкцуйктщемчмжжлпхойцстщоуйезгвзмупац їекгкххтпшкфєвозожєпхпеюєцчаїозбаєухегопкшгешцогецщцкцзгждфїбжай мочгоїжммсу[...]лтробмчжзїгєгвщєхвнзмдгчгїтузфекагчсуфклфробїмхв иуобуєщїїжмлфєбньумгкцшгопїхегтлпшоєфухцісїебещешпоьяєйиссттойїзе мгеаїгощємикньмсяничгзтжїгсішммыщєьяєпштєцтянякикийпшзіфіюмгежтз єодігнчафїзбжїцїцїцїссттоїшхушпдгчсмшкілчкїсьзупшїоцїейоємтепфжа

В “У[дарник]-5” дня 01.04.46 р. із-за несприятливих обставин для відбуття полевого суду виконано присуд без рішення полевого суду – кару смерти над одним дезертиром.

V.

[“Ударник-1”] У звітвому часі із-за облав, [які] переводив ворог, вд. жодного вишколу не переводив.

[“Ударник-2”] Із-за копання криївок та магазинів вд. в звітвому м[іся]ці вишколу не переводив.

[“Ударник-3”] Вд. відбув в звітвому м[іся]ці пропагандивний рейд по Словаччині і для того вишколу переводити не мав можности.

[“Ударник-4”] Вд. відносно вишколу з невідомих причин не надіслав жодного звідомлення.

[“Ударник-5”] У звітвому часі у вд. перероблено: 5 год. “Мінерки”, 6 год. “Бій в лісі”, 6 год. “Боротьба в забудуваннях в селі, в місті”, 8 год. “Кінна розвідка”, 8 год. “Діяння летунства, мінометів і артилерії”. З новиками перероблено: 70 год. “Впоряду”, 50 год. “Полевої служби”, 15 год. “Вартівнича служба”, 10 год. “Зброєзнання”.

[“Ударник-6”] У вільних хвиликах від перемаршів вд. переробив: 15 год. “Полевої служби”, 21 год. “Впоряду”, 8 год. “Внутрішньої служби”.

[“Ударник-7”] У звітвому часі вд. переробив: 13 год. “Впоряду” (в тому – “Основна постава” – 1 год., “Збірки” – 2 год., “Звороти” – 2 год., “Виступи” – 1 год., “Зголошування й віддавання почести” – 2 год., “Хода” – 1 год., “Стрілецький ряд” – 1 год., “Розстрільна” – 3 год.), 15 год. – “Полева служба”, 6 год. – “Внутрішня служба”.

VI.

[“Ударник-1”] В тому вд. пвх. веде працю серед стрілецтва й серед цивільного населення.

Серед стрілецтва: в пвд. 501 переведено 12 гутірок, в пвд. 502 – 5 гутірок, 2 реферати і 1 читання, а в пвд. 503 – 4 гутірки та 2 реферати.

Окрім цього прочитано: “Перемога” та широко пророблено “Про агентурну роботу НКВД та НКГБ”.

В дні 07.04.46 р. відбуто відправу з к[омандира]ми пвд.

Серед населення: дня 18.04.46 р. виголошено промову до зібраних біля церкви людей.

[“Ударник-2”] В звітвому часі переведено 10 год. на лекціях та гутірках на різні теми.

[“Ударник-3”] Із-за цього, що вд. в звітвому часі відбув пропагандивний рейд по Словаччині, пропагандивної праці у вд. не проведено.

[“Ударник-4”] Пвх. веде працю серед стрілецтва і серед цивільного населення.

Серед стрілецтва: перероблено в звітному часі 13 лекцій та 12 гутірок. Крім цього переведено кожного дня індивідуальні гутірки з ройовими та стрільцями у гуртках. Рівнож відбуто: 2 відправи з чот. пвх., 1 відправу з ройовими.

Серед населення: відбуто 6 сходи.

["Ударник-5"] В звітному часі переведено 20 одногодинних лекцій з політвиховання на різні актуальні теми.

["Ударник-6"] Пвх. переробив у цьому звітному місяці 30 одногодинних лекцій на різні актуальні теми.

["Ударник-7"] В звітному часі перероблено 25 годин політвиховної праці.

VII.

В другій половині березня відбув зі мною оден з Провідників КП відправу в справі пропагандивного рейду наших вд. по Словаччині. Після цього відбув я відправу з к-рами "М.", "К.", і "Б.", на якій обговорив я ширше спосіб переведення згаданого рейду. А при кінці березня в штафеті, висланий до к-ра "М." назначив я його к-ром всіх вд., які мають взяти участь в цьому рейді та подав речинець вимаршу.

Дня 22 квітня 46 р. від год. 06:00 до год. 18:00 відбув я відправу з к-ром вд. "У[дарник]-1", к-рами пвд., ройовими та стрілецтвом. Темою відправи було: "Характер командира та бійця", "Поведінка стрільців у відношенні до нашого та польського населення", "Поборювання переселенчої акції". Крім цього зліквідував я невдоволення, яке повстало серед стрілецтва із-за нетактовної поведінки к-ра того ж вд.

Дня 20 квітня відбув я відправу з к-ром "У[дарник]-5", темами якої були ті самі теми, що у вд. "У[дарник]-1".

Слава Україні!

Героям Слава!

[підпис "Рена"]

в. о. к-ра Відтинка "Лемко"

Дістають: КГ – 6 прим.

КП – 3 прим.

ОП – 1 прим.

Арх. КВ – 2 прим.

Разом – 12 прим.

За місяць травень.

I.

[“Ударник-1”] Дня 16 травня 46 р. між год. 23:00 та 02:00 пвд. 501 і 502 знищили на шосі Балигород – Тісна, на довжині 7 км, телефонічні стовпи та дроти. Рівночасно на тій самій шосі розкинено 2 деревляні мости. Один з тих мостів, свіжо вибудований зі сирого дерева, не можна було спалити, проте підрізано стовпи, а міст лиш легко нагнувся так, що йдучи дорогою, його ушкодження не можна було завважити. Авто, яке переїздило туди слідуючого дня, заломило міст і разом з ним впало в потік. В авто тому було біля 80 вояків ВП. Другий міст розібрано.

Вислід акції:

Ворожі втрати: невідомі.

Власні втрати: жодні.

Знищено: 7 км телефонічної лінії, 1 міст розібрано та 1 міст ушкоджено (підрізано стовпи).

Дня 18 травня 46 р. пвд. 501 зробив на шосі Балигород – Тісна засідку на ВП. В тому місці перед кількома днями зробив вже раз засідку на ВП к-р “М.”* Цього не знав к-р пвд. 501. ВП в місці засідки йшло дуже обережно. Переднє обезпечення в силі 15 вояків йшло на віддалі около 300 м від властивого вд. Наш пвд. перепустив переднє обезпечення і спрямував вогонь на більш скупчену групу польських вояків, які йшли біля фіри. На фірі їхало трьох вояків, як обслуга важкого кулемета. У висліді цього вогню впало 5 польських вояків. Решта ВП залягла, а передня частина почала обходити наших стрільців так, що не було можливим забрати жодної добичі.

Вислід засідки:

Ворожі втрати: 5 вбитих.

Власні втрати: жодні.

Вистріляно: 210 шт. кріс[ових] нім. набоїв, 190 шт. рос. набоїв та 2 шт. набоїв до ПТР.

Дня 18 травня 46 р. пвд. 502 зробив о год. 10:30 на дорозі Балигород – Волковия [Вовковия] засідку біля с. Тискова на ВП.** На чолі вд. ВП,

* Копія оригіналу ситуаційного плану засідки подана на стор. 786

** Копія оригіналу ситуаційного плану засідки подана на стор. 786

який числив біля 70 вояків йшов поручник, а решта їхала на фірах. Коли поручник наблизився до місця засідки, станув і почав через далековид оглядати дорогу. По хвилині обернувся до решти вояків і крикнув: “Можна ехачь, нема ніц”. Та далеко не зайшов, бо заграли кулемети й він перший повалився на землю, а решта поляків почали панічно втікати. Тоді один роєвий кинув на фіру ручну гранату, а к-р пвд. 502 думав, що це поляки починають обстрілювати з гранатомета дав наказ відступати й стрільці не мали можності забрати добичі. Вкоротці після засідки, надїхала більша кількість ВП з Балигорода й почала перешукувати ліс біля місця засідки.

Вислід засідки:

Ворожі втрати: 18 вбитих (в тому – 1 поручник).

Власні втрати: жодні.

Вистріляно: 170 шт. кріс[ових] нім. набоїв, 180 шт. кріс[ових] рос. набоїв та 2 ручні гранати.

Засідки ці зроблено на ВП, яке виселяло, мордувало та грабило наше населення.

Дня 30 травня 46 р. о год. 02:00 пвд. 501 спалив граничне село Старий Лупків, мешканців якого, поляки насильно викинули та виселили до СРСР. Село це спалено, щоби не допустити до заквартирування в ньому ВОП-у, яке нападає та грабить українське населення.

Вислід акції:

Ворожі втрати: жодні.

Власні втрати: жодні.

Спалено: 111 хат. Залишено 4 хати, з яких 2 були замешкані, а 2 не надаються взагалі до мешкання.

Дня 31 травня 46 р. пвд. 503 забарикадував бічну дорогу, яка веде з Балигорода до Волі Матіяшової, на відтинку 1 км завалюючи її зрізаними придорожніми деревами. Дорогу цю забарикадовано в цілі паралізування переселенчої акції.

[“Ударник-2”] Дня 6 травня 46 р. о год. 23:00 вд. “У[дарник]-2” та “У[дарник]-4” спільно виконали акцію на село й залізничну стацію Вільшаниця.* Завданням акції було: висадити залізнодорожній міст, знищити залізничну стацію, розпорошити ВП та переселенчу комісію. ВП квартирувало частинно в місцевому фільварку, частинно було розміщено на залізничному двірці, як його обсада та охорона виселеного українського населення, яке таборувало на двірці, частинно як охорона моста, а решта була приміщена в хатах, з яких населення виселено. О год. 22:00 вд. розчленувалися на пвд. й вирушили із вихідного пункту на свої становища. Пвд. 512 розділився на 2 частини. Оден скріплений рій пішов на шосу, яка

* Копія оригіналу ситуаційного плану акції подана на стор. 787

веде через ліс із с. Пашова до с. Ванькова, забарикадував її зваленими деревами (в цьому терені ВП мало до розпорядимости кілька танків) та залишився тут як застава. Решта пвд. зробила заставу від сторони с. Ванькова та рівночасно приготували до підпалу деревляний міст на шосі Ванькова – Вільшаниця і уложені біля нього нафтові руропроводи. Пвд. 504 зробив заставу від сторони м. Лісько. Пвд. 511 заатакував частину ВП, яка в силі біля 50 вояків квартирувала в фільварку та держав її під обстрілом. Пвд. 504, який був на заставі від. м. Лісько, мав першим почати стріляти, щоби в цей спосіб виманити панцирний поїзд, що стояв на стації в Вільшаниці, аж в сторону с. Лукавиця, а опісля, коли цей переїде, заложити міни й висадити рейки так, щоби він остав на місці. Тим часом панцирний поїзд виїхав в сторону с. Стефкова, а пвд., що був на заставі від с. Стефкова не мав при собі вибухового матеріялу й не міг висадити рейок.

Пвд. 505 тим часом підійшли незаметно на віддаль біля 50 м під стацію де було окопане ВП, так, що чув як поляки говорили з цивілями, які там палили огнища, та відчинив ураганний вогонь, який так опанікував поляків, що не знали, що мають робити. Одні зайняли окопи, які мали приготовані до оборони, а другі почали утікати разом з цивільним населенням.

Охорона, яка була на мості, заатакована пвд. 506 і 510, також втекла, а наші мінери заложили вибуховий матеріял. 7 шт. Р. М. получено детонуючим дротом та заложено запальник, але запальник не вибух. Вдруге заложений запальник рівнож не вибухнув, правдоподібно запальники були замоклі. Тим часом, коли почалася стрілянина, панцирний поїзд вернув назад на стацію так тихо, що майже застав стрільців між рейками, звідкіля ледве втекли, та почав сильно обстрілювати стрільців з важких кулеметів “Максима”, які мав на даху вагона. Стрільці хотіли гранатами знищити їх обслугу, але всі гранати, кинені туди, відбивалися від дротяної сітки, яка була натягнена над цією обсервою. Після цього панцирний поїзд заїхав на міст, де задержався, а з нього почало вискакувати військо. Втретє запалити міст вже не було можливим. Проте біля год. 02:30 на умовлений знак пвд. запалили кілька хат у с. Вільшаниця, деревляний міст на шосі Ванькова – Вільшаниця і нафтові руропроводи, які були біля нього, відійшли на збірний пункт. Вже після відходу наших вд. приїхали 2 танки з м. Лісько і з с. Ракова, де квартирувало 80 вояків ВП, почали обстрілювати [Солопій] ліс, а на слідуючий день рано літак обстрілював цей ліс з кулемета.

Вд. “У[дарник]-2”, відступаючи, спалив по дорозі 2 деревляні мости на дорозі в с. Завадка.

Вислід акції:

Ворожі втрати: 11 вбитих (після даних орг. сітки).

Власні втрати: 1 вбитий (кулеметник) і 2 легко ранених.

Знищено: 3 мости, 6 станційних будинків та кільканадцять хат в селі Вільшаниця, як рівнож нафтові трубопроводи.

Залишено на мості [7] Р[озривних] мін, яких вже не було можності забрати.

Дня 10 травня 1946 р. вд. “У[дарник]-2” і “У[дарник]-4” перевели спільно акцію на польське, бандитське село Ліщава Долішна. Село це перед виселенням було в більшості українське, але завдяки цьому, що лежить близько польської “твердині Бірча”, поселилось там багато “репатріантів”, які враз із місцевим польським населенням використовували кожний випад ВП на доколичні українські села, щоби грабити українське населення. Проте в цьому селі знаходилося багато награвованого українського майна, головно худоби та коней. Щоби вкоротити ці бандитські напади на українські села, рішили к-ри вд. “У[дарник]-2” і “У[дарник]-4” спалити це бандитське гніздо. О год. 23:30 вд. “У[дарник]-2” розстрільною від сторони м. Бірча, а вд. “У[дарник]-4” розстрільною від с. Ліщава Горішна підійшли під с. Ліщава [Долішна] й протягом 15 хв. спалили його зовсім без ніякого ворожого спротиву. Залишено тільки приходство, бо польський священик кілька разів споминав своїх парафіян, щоби перестали грабувати, але вони цього не послухали.

В часі акції деякі поляки говорили: “Мисьми сей юж давно того сподзевали”. Після виконання завдання вд. без втрат відійшли, забираючи зі собою 17 коней та 30 корів, які звернено українському населенні, від якого були пограбовані.

Вислід акції:

Ворожі втрати: 4 вбитих цивілів, які припадково підійшли під стріли.

Власні втрати: жодні.

Забрано: 30 корів, 17 коней та деякі військові речі, як коци, білля й взуття.

Спалено: ціле село, за виїмком польської плебанії.

Дня 14 травня 1946 р. вд. “У[дарник]-2” і “У[дарник]-4” закватували в с. Купна, звідкіля мали йти палити українські виселені села, заселені вже поляками. Пр. “Гр[иго]р” мав прислати БСБ з 1 р-ну та зв’язкових. Вд. чекали на них 3 дні та вони не прийшли.

Дня 19 травня 1946 р. вд. “У[дарник]-2” разом з вд. “У[дарник]-4” о год. 02:00 перейшли до ліса над с. Купна і там розтаборилися. Щоби в разі ворожого наскоку могли вд. прийняти оборону розложилися вони розстрільною в виді трикутника та виставили стійки та підслухи. О год. 12:00 стійковий, який стояв від с. Гута Березка, завважив поляків, які підходили від с. Гута Березка, та вистріли[в] з кріса. Поляки йшли

роями. Плянували мабуть скок на село, бо думали, що вд. є в селі. Наші стрільці підпустили їх на віддаль 20 м, та відчинили по них сильний вогонь, та з окликом: “Слава!” подалися вперед. Тоді поляки залягли й відчинили кулеметний вогонь. Наші стрільці залягли, а тоді поляки почали наступати та кричали: “Не стжеляй, то свої”, – але стрільці сильним вогнем спинили їх та знову почали наступ. Ворог, коли побачив, що має втрати, почав панічно втікати, залишаючи на полі бою 6 вбитих. Після бою к-р вд. “У[дарник]-4” разом з бунчужним “Бісом” йшов на чоло вд., тоді з корчів, з віддалі 20 м, поляк, який там був заховався, одною чергою з ППШ поцілів в голову бунчужного “Біса” й вбив його. Як опісля цивільна розвідка донесла була це випадівка з Бірчі в силі 150 вояків, з яких в часі бою 18 згинуло, 15 було ранених, а 25 не долучило до вд.*

Вислід бою:

Ворожі втрати: 18 убитих (в тому 4 старшин), 15 ранених та 25 не долучило до вд.

Власні втрати: 1 вбитий (бунчужний вд. “У[дарник]-4” – “Біс”) та 1 попов в полон.

Здобуто: 2 кріси, 2 ППШ та 250 шт. набоїв до важ[кого] кул[емета] “Максима” (зброю від решти вбитих ворог забрав із собою).

Дня 20 травня 1946 р. вд. вислав стежу на с. Борівниця. Стежа йшла лісом, а коли вийшла на край ліса, стрінулася з поляками, які планували напад на сс. Нетрибка й Загути. Почалася перестрілка, після якої стрільці почали відступати. В часі відступу оден зі стрільців натрапив на бічне обезпечення, яке чергою з ППШ поцілило його в голову й вбило. Поляків було 150 вояків з випадівки, з м. Бірча. Після цієї перестрілки поляки вже не палили сс. Нетрибка і Загути, забрали кріс від вбитого стрільця та пішли до с. Улюч, де забрали дві корови та пограбили селян. З села Улюч відійшли на с. Добра. В с. Добра забрали 10 родин та виїхали до с. Мриглод. В с. Добра БСБ, яка була в лісі, обстріляла поляків, які почали втікати за Сян, а за 30 хв. приїхало 2 танки і один літак та почали обстрілювати ліс, але до ліса не пішли.

На відгомін перестрілки стежі з польською передньою стежою у вд. заряджено поготівля, а к-р вд. “У[дарник]-2” вислав один пвд. на засідку на с. Борівниця в надії, що поляки будуть тою дорогою вертати, тим часом поляки пішли на с. Добра.

Вислід бою:

Втрати ворожі: 1 ранений.

Втрати власні: 1 вбитий.

Втрачено: 1 кріс.

* Копія оригіналу ситуаційного плану бою подана на стор. 788

Того ж дня похоронено бунч. “Біса” біля спільної могили в с. Воля Володжська (пов. Березів), там також похоронено й стрільця, який згинув на стежі.

Дня 30 травня 1946 р. вд. “У[дарник]-2” разом з вд. “У[дарник]-6” зробив засідку на поляків, які мали прийти на с. Нетрибка та с. Загути. Засідка однак не вдалася, бо поляки не приїхали.

[“Ударник-3”] Дня 11 травня 1946 р. пвд. 507 і 508 зробили на шосі Балигород – Тісна, біля млина в с. Колоничі, засідку на вд. ВП, який супроводжував виселенців зі с. Зубряче біля Тісни. Пвд. вийшли на засідку о годині 11:00. Шосою час-від-часу переїздили вояки ВП, але їх не рушано. Щойно о год. 14:00 зірці повідомили, що від сторони с. Тісна надходить більший вд. ВП. Поляки їхали сильно розчленовані та займали відтинок дороги біля 4 км. Вогонь по ворогові відкрито з віддалі 25 м. В часі кілька-хвилинної перестрілки знищено 2 фіри, на яких їхало ВП, решта вспіла розбігтися.*

Вислід засідки:

Ворожі втрати: 8 вбитих (в тому 1 поручник), 7 ранених, 4 попало в полон (в тому – 1 підстаршина).

Власні втрати: жодні.

Здобуто: одяг та зброю.

Дня 18 травня 1946 р. о год. 17:00 пвд. 507 зробив на шосі Гічва – Волковія [Вовковія] біля с. Березка засідку на авто, які мали везти вояків ВОП з с. Волковія [Вовковія] до м. Лісько. По якомусь часі повідомлено, що поляки ВОП надїхали від сторони с. Волковія [Вовковія] та задержалися в с. Березка, де почалась стрілянина, а опісля запалилася хата. Тому, що не було точніших даних про ворога, к-р вд. думав, що це поляки роблять на с. Березка якусь акцію, наказав стягнути пвд. 507 зі засідки та наступати на с. Березка від сторони с. Середнє Село, щоби прогнати поляків з с. Березка. А сам к-р вд. з пвд. 508 підсунувся під с. Березку від сторони с. Березниця Вижна. Стрільці пвд. 507, коли наблизилися до с. Березка, побачили авто з військом, яке їхало в напрямі с. Середнє Село й знаходилося від них на віддалі біля 800 м. Незважаючи на досить велику віддаль, стрільці відчинили вогонь із кулемета МГ-42 по авто й здержали його. Вояки однак втекли, полишаючи авто, 1 вбитого стрільця, 4 диски до “Дехтярова”, 1 ППШ, 1 ППС, муніцію та місячні звіти 36 комендатури ВОП з с. Вовковія. Як опісля виявилось, в с. Березка були стрільці із куцевого звена, яких с[т]ійковий, коли завважив авто з поляками, заалармував їх вистрілом з кріса. Поляки на відгомін стрілу почали собі стріляти та запалили хату.**

* Копія оригіналу ситуаційного плану засідки подана на стор. 789

** Копія оригіналу ситуаційного плану засідки подана на стор. 789

Вислід бою:

Ворожі втрати: 1 вбитий, 4 ранених.

Власні втрати: жодні.

Здобуто: 1 ППС, 1 ППШ, 4 диски до кул[емета] “Дехтярова”, муніцію та місячні звіти 36 комендатури ВОП з с. Волковия [Вовковия].

Дня 23 травня 1946 р. о год. 23:00 пвд. 508 знищив в с. Мичків двір та лісничівку на “Верци” біля с. Мичків. Доми ці знищено тому, що після розвідки мали там заложити станицю ВОП.

Вислід акції:

Ворожі втрати: жодні.

Власні втрати: жодні.

Знищено: 1 мурований двір, 3 муровані стайні та лісничівку.

Дня 24 травня 1946 р. біля год. 17:30 повідомлено вд., що до с. Бережниця Нижня приїхало ВП в силі біля 60 вояків, щоби виселяти українське населення. К-р вд. підходить з пвд. 508 над с. Бережниця Нижня, лишає один рій, як заставу від с. Здвижень на краю с. Бережниця Нижня, а два рої підходять до села в цей спосіб, що один з них підсувається від сторони Пасіки, а другий горбочком “518”. Коли к-р вд. підійшов до села, побачив, що ВП є далеко більше чим подала розвідка, бо по горбках навколо села видно було польські застави з кулеметами, а під горою від сторони с. Забродя [Заброддя] – міномет 50 мм. Мимо цього к-р вд. дає наказ ройові к-ра [...] наступати на село. Деякі поляки спаніковані починають втікати. Втікає навіть обслуга міномета. А інші, користаючи з добрих становищ, починають відстрілюватися. Вив’язується бій, а із-за Сяну починають поляки обстрілювати наші становища мінометом 82 мм. Становища пвд. дуже недогідні тому, що взагалі не має куди наступати, бо гора зривається над самим селом, а одинокий погік, яким можна би було вдертися до села є під сильним ворожим кулеметним вогнем Щоби вдертися в село треба було зайти від сторони с. Забродя [Заброддя], але на це треба було би стратити около одної години часу. Проте к-р рішив в цьому півперстені держати поляків аж до сумерку і тоді вдертися під прикриттям темноти до села. Після одногодинного бою полякам почали підходити на поміч около 2 сотні ВП, які від сторони с. Здвижень та с. Середнє Село наміряли окружити наш пвд. К-р наказує відступ, а пвд. відв’язується від ворога та відходить через горбок “518”, попри с. Середнє Село, через шосу в лісок “Княже”. Тим часом доносять, що до с. Середнє Село приїхало також ВП. В часі бою все населення с. Бережниця Нижня втекло й ВП не вдалося виселити нікого. Покинуту ворогом зброю не вдалося забрати.

Після даних розвідки в цій акції брало участь понад 300 вояків, а не як подали [по]передньо.*

Вислід бою:

Ворожі втрати: 10 вбитих та кілька ранених.

Наші втрати: жодні.

Дня 24 травня 1946 р. о год. 23:15 пвд. 507 спалив виселене с. Райське, де згоріло около 130 господарств.

Дня 26 травня 1946 р. пвд. 508 знищив в с. Бережниця Нижня двір, а в с. Мичківці 2 муровані доми, в яких перед тим містилася МО та дім, в якому перед 193[9] роком була гуральня.

Дня 28 травня 1946 р. один рій під ком[андою] “Г.” знищив двір в с. Забродя [Заброддя]. Тут знищено 3 муровані доми. Доми ці знищено, щоби не мала де заквартирувати МО чи ВП, які робили опісля грабункові напади на українські села.

["Ударник-4"] Дня 5 травня 1946 р. вд. “У[дарник]-4” зробив спільно з вд. “У[дарник]-2” акцію на станцію залізничну Вільшаниця. Опис акції гляди уступ “У[дарник]-2”.

Дня 10 травня 1946 р. вд. “У[дарник]-4” перевів спільно з вд. “У[дарник]-2” акцію на бандитське польське село Ліцава Долішна. Опис акції гляди уступ “У[дарник]-2”.

Дня 19 травня 1946 р. вд. “У[дарник]-4” звів спільно з вд. “У[дарник]-2” бій з УБП з м. Бірча. Опис бою гляди уступ “У[дарник]-2”.

Дня 28 травня 1946 р. о год. 6:00 на квартируючі вд. “У[дарник]-4” та “У[дарник]-7” в с. Воля Крецівська (пов. Сянік) напало ВП в силі біля 180 вояків. ВП надійшло від сторони присілка [Пиля] і натрапило на нашу заставу, яка відкрила по ворогові вогонь. Рівночасно вд. зайняли становища фронтом до ворога, який розвинувся в розстрільну та почав наступ на праве крило, де зайняв становища вд. “У[дарник]-7”. Тоді на наказ: “Праве крило вперед!”, – вишкільна чота, яка хвилию була при вд. “У[дарник]-4”, рушила вперед і так нагально вдарила на ворога, що цей почав панічно втікати аж до с. Семушів [Семушова], де, як опісля донесла розвідка, кричали: “Людзе ратуйце нас чи поляци, чи українци, ми хшесьціяне і хцеми жиць!”. Та на відгомін бою на[д]ходить полякам підмога в силі около 2 сотень та прилітає 2 літаки, які зачинають кружляти над нашими становищами та обстрілювати їх. Дальше ведення бою було безцільове й кри дали наказ відступати.

У висліді півторагодинного бою здобуто: 1 кулемет “Дехтярова”, 2 кріси та одного коня з сідлом. Взято в полон 2 вояків, яких після

* Копія оригіналу ситуаційного плану бою подана на стор. 790

пропагандивної гутірки відпущено. Крім цього було багато ранених, з поміж яких 2 забрав літак, який спеціально по них приїхав, та 22 вбитих.

Вислід бою:

Ворожі втрати: 22 вбитих, число ранених невідоме, 2 попало в полон (їх відпущено).

Власні втрати: жодні.

Здобуто: 1 кулемет “Дехтярова”, 2 кріси, 300 шт. амуніції та 1 коня враз із сідлом.

[“Ударник-5”] Дня 2 травня 1946 р. вд. о год. 05:00 звів бій в с. Гічвиці з ВП.* Із-за сталої погоні ворога за вд., к-р вд. “У[дарник]-5” змушений був перекинутися в район “988”, із якого по тижневому спочинку вирушив вд. знову в свої спалені та в більшості виселені села. Вже 01.05.46 р. ворог підтягнув сили на Радеву, бо довідався про нашу приєднаність в тому селі. Ніччю з 01.05.46 р. по 02.05.46 р. перейшов вд. гостинець Балигород – Тісна й закватирував в с. Гічвиці. Ранком 02.05.46 р. о год. 05:00 пішов к-р перевірити застави, передчуваючи наскок ворогів. О год. 06:00 к-р вд. ствердив, що вд. є оточений більшими силами ворога зі всіх сторін. К-р вд. заряджує алярм. Довкруги лежить вже ворог на становищах. Від західної сторони, від ліса показується ворог розстрільною в силі від 50-80 вояків, побачивши нас “втікає” до ліса. Цей маневр зрозумів к-р вд., що не туди дорога та бере напрям на гору, покриту ялівцями й більшого ліса, дорогою на с. Суковате. Тоді перед к-ром вд. на віддалі 10 м з’являється поручник ВП, який махає шапкою та кричить: “Сюди, сюди! Не стршеляць!”. Це друге запевнило к-ра вд., що це ляхи. К-р вд. дає наказ до наступу. Хлопці дещо спаніковані, к-р бачить, що мусить сам бути на переді при прориві, щоби діло вдалося. Хлопці готують гранати. Загнали кулемети, папашки. Понеслось: “Слава Україні!”. Заграла ворожа зброя, “Максим”, тріскають міни, гримлять гармати. Довкруги чути зойки ранених: “Я ранений”, “Браце бій”, “Матко Боска”, “Єзус, Марія”. Розпочався завзятий бій. Важко було наступати до гори. Гармати б’ють безперервно понад наші голови й стрільна тріскають саме в тому лісі, куди “відступали” ляхи. Пвд. 513 наступає справа, пвд. 514 зліва, якому помагає пвд. 515, пвд. мінометників безперервно обстрілює ворога, а вд. новаків під ком[андою] к-ра “Стаха” наступає на чисті гори в напрямі с. Суковате. Усі є зайняті, усім є гаряче, ворог б’ється завзято. В тім стрільно міномета паде перед к-ра вд. та віст. “Ославича”. К-рові за[си]пує глина очі, а у вухах дзвенить. Зі заду пвх. “Цяпка” кричить: “Де командир?”. Тоді к-р вд. гукнув: “За мною, хлопці, вперед!”, а гомоном понеслось: “Командир впереді скоріше – скоріше”, “Слава!” – “Бий ляхів”.

* Копія оригіналу ситуаційного плану бою подана на стор. 791

Це підірвало лемків і вони пішли як лавина. Та знову лунає голос к-ра “Омелька”, який кричить: “Гармата здобута, к-р “Вітер” вже з неї стріляє. Вже грає польський кулемет по втікаючому ворогові”. За 45 хв. бій закінчився нашою виграною. Ворог розбитий, втратив: 2 гармати, 1 забрав вд., а другу [ворог] сам знищив, щоби не віддати цілої в руки вд., 1 важкого кулемета “Максима”, 4 ППШ, 2 кріси, 20000 муніції, 2 пари коней, 2 вози, які вд. зараз спалив, хліб, крупи та папіроси. Крім цього ворог мав 7 вбитих та багато ранених, яких числа не можна було устійнити, та, як опісля донесли селяни, під лісом і в лісі, де падали гарматні стрільна, – 30 вбитих. В нас було 4 ранених, з яких один – санітар “Дунаєць”, в дорозі на сан[ітарний] пункт того ж дня о год. 16:00 помер. Окрім [того], втрачено ще 2 коні та віз, яких рознесло стрільно міномета та розбило комору кулемету “Дехтярова”.

Сили ворога виносили біля 500 вояків ВП, а наші – 6 пвд. Негайно після закінчення бою, який тривав від год. 06:05 до год. 06:50, вд. відійшов в ліс над Ославицю тому, що ворог підтягнув автами сили з с. Тісна, з новими гарматами та пішов в погоню за вд.

Вислід бою:

Ворожі втрати: 37 вбитих, числа ранених не можна було устійнити.

Власні втрати: 4 ранених, з яких один в дорозі до сан[ітарного] пункту помер.

Здобуто: 1 гармату 75 мм, 17 шт. стрільна до неї, другу знищив сам ворог, 1 важк[ий] кул[емет] “Максима”, 2 кріси, 4 ППШ, 20000 шт. муніції до кріс[ів], 4 коні, 2 вози, які вд. зараз спалив, хліб, крупи та папіроси.

Втрачено: 2 коні та 1 віз, та 1 кул[емет] “Дехтярова”. Це все розбило стрільно гранатомета.

Дня 7 травня 1946 р. два рої к-ра “Шугайстра” та к-ра “Лемкуса” в часі забирання бараболь з виселеного українського с. Дарів були нападнені сотнею ВП з с. Риманів. Після 10 хв. перестрілки рої відступили, залишаючи 2 коні і віз, без втрат. Ворог мав 1 вбитого й 2 ранених.

Вислід бою:

Ворожі втрати: 1 вбитий і 2 ранених.

Власні втрати: жодні.

Втрачено: 2 коні й 1 віз.

Дня 8 травня 1946 р. вд. перевів збори в лісі зі селянами сіл: Воля Петрова, Карликів та Прибишів. Темою зборів було: “Боротьба з переселенням українського населення до СРСР.”

Дня 10 травня 1946 р. цілий вд. вирушив о год. 15:30 в напрямі с[іл] Полонна й Кам'яне [Кам'яне], де квартирував пробоевий батальйон [34] п[олку] п[єхоти] з Березова. В с. Полонна квартирувало 100 вояків, а в

с. Камяне [Кам'янке] біля 60 вояків, які квартирували в мурованих будинках, а важкого кулемета “Максима” мали окопаного на становищі. Вояки ці щоденно нападали на українські села, паціфікували їх, грабили та вивозили їх мешканців до СРСР. Щоби вкоротити їхню бандитську роботу, рішив к-р вд. їх прогнати із тих сіл та знищити будинки, щоби на будуче не мали де квартирувати. В тій цілі к-р вд. поділив вд., на горі біля с. Полонна на дві оперативні групи, з яких одна під ком[андою] к-ра вд. пішла до с. Полонна, а друга – під ком[андою] бунчужного “Боксера”, разом з пвд. 513 та БСБ пров[ідника] “Гуцула” пішла до с. Камяне [Кам'янке].

Пвд. 514 і пвд. мінометників наступали на с. Полонна від сторони с. Камяне [Кам'янке], пвд. 516 потоком від сторони с. Кожушне, пвд. “Явора” в долину селом, а пвд. [“Ітанюка”] мав, коли почнеться бій, знищити муровану плебанію та великий мурований двір. Тим часом пвд. “Явора”, коли переходив розстрільною в долину селом, стрінувся з ворожою заставою, яку кул. “Брід” і стр. “Шпрота” зліквідували, вбиваючи 2 поляків. Це заалармувало ворога й бій почався вже о год. 21:30. Ворог мав дуже догідні становища до оборони та стріляв з вікон мурованих хат. Проте бій був завзятий та протягнувся до год. 23:00. В часі бою ворог вживав окопаного важкого кулемета “Максима” та обстрілював наші пвд. з міномета. Бій почався саме в хвилині, коли поляки вели на розстріл селян з с. Полонна: Базар Антона, Шеремета Андрея та одну дівчину. Коли впали перші стріли капітан Зайончковські казав їх замкнути в пивниці, а сам сказав до вояків: “Вчорай моглисьми біць АК-овців, але дзісь з бандеровцями бендзе трудно”, казав подати собі коня й втік.

В двобою з польським поручником був важко ранений курінний лікар Др. “Рат”, якого після ранення лікар прострілив, а ройовий “Заяць” добив. Крім цього було ще 3 стрільців легко ранених.*

Вислід бою:

Ворожі втрати: 9 вбитих (в тому 1 поручник, 1 хорунжий Глут Чеслав, ранених вивезли 3 фірами, але числа їх устійнити не вдалося).

Власні втрати: 4 ранених (в тому – курінний лікар д-р “Рат” – важко).

Здобуто: 1 кул[амет] “Дехтярова”, 3 кріси, 1 ППШ, 1 пістолю, 2 телеф[онні] апар[ати], 4 звої дроту телеф[онічного], 30 їдунок, 7 коней, 2 вози, 800 кг збіжжя, 40 бохонків хліба, 25 л їдомої оливи, 50 кг м'яса, 50 кг круп, 10 кг макарону, 2 кг тютюну, 1 л меду, 1 сумку з перев'язочним матеріалом та мішок з нагробованим біллям і одягом, який звернено Базар Антонові в с. Полонна.

* Копія оригіналу ситуаційного плану бою подана на стор. 792

Бій в с. Камяне [Кам'янке] розпочався о год. 21:45. Поляки, заармований боєм, який йшов в с. Полонна, увійшли до заздалегідь приготованих окопів. Ворожу заставу, яка в силі 20 людей була в горішньому кінці с. Камяне [Кам'янке] під лісом, бо звідтіля сподівалися наскоку, наші пвд. виминули та підійшли під будинки, в яких квартирував ворог. Пвд. 513 наступав від сторони с. Полонна, а БСБ від середини села Кам'янке та тримала рівночасно заставу від гори, на якій була ворожа заставка. У висліді бою, який закінчився о год. 22:30, здобуто хати, в яких квартирував ворог (2 хати віддалені від себе на біля 200 м), а ворога прогнано з окопів.

Вислід бою:

Ворожі втрати: 2 вбитих (1 поручник, перебраний в цивільний одяг та волосний вїт зі с. Щавне) та 1 плутоновий попав в полон. Його передано СБ.

Власні втрати: жодні.

Здобуто: 1 кріс, 1 ППС, 500 шт. набоїв, 5 наплечників, 2 цельтпалатки, 2 п[ар] обуви, 2 плащі, 5 їдунок, 3 паси, 15 бок[онців] хліба і 1 корову.

В с. Полонна та с. Камяне [Кам'янке] розкинено летючки до ВП та спалено хати. Перша група після закінчення бою відступила в Прибишівський ліс, де спалено здобуті вози, а майно замагазиновано.

Пвд., відступаючи після бою в сс. Полонна та Камяне [Кам'янке] в ліс натрапили на засідку ВП, яка відкрила вогонь по відступаючих пвд., освічуючи терен ракетами. Але пвд. без втрат відступили до ліса.

Дня 17 травня 1946 р. вд. зробив засідку на ВП в лісі біля с. Прибишова. Після наскоку вд. на сс. Полонна і Камяне [Кам'янке] ворог підтягнув до с. Буківсько спец[іальну] оперативну групу в силі біля 500 вояків, яка стало дальше тероризувала українське населення довколишніх сіл. Перед п'яними вояками, перед виселюванням та мордами, українське населення ховалося по лісах, ярах та потоках, в колибах або й під голим небом разом з маленькими дітьми, худобою та рештками ще незграбованих речей.

Дня 17 травня 46 р. о год. 10:00 почали поляки переводити велику облаву на лісі Бескида прямо с. Вислік [Вислок] Горішний. Ворог стягнув туди великі сили. Один наш стрілець "Ворон" спровокував поляків стрілом так, що дійшло до великої стрілянини між самими поляками, у висліді якої було 4 ранених. Того ж дня о год. 12:00 донесла розвідка, що облава вже скінчена і що невелика горстка (біля 40) поляків вертає з облави через ["Файтиська"] та через Прибишівський ліс до с. Буківсько. К-р вд., щоби поляки занехали спосіб ходження через ліси малими групами, рішив вдарити на них та вислав пвд. 513, 514 та пвд. к-ра "Щупака" на засідку.

О год. 12:30 надїхали поляки, а обстріляні пвд. почали втікати в долину до с. Прибишів. В погоні за ними йде два рої під ком[андою] к-ра “Омелька” і к-ра “Боксера”, а к-р “Вітер” розбиває рештки ворога й допадає до здобутої гармати 45 мм, міномета 82 мм і 52 мм, щоби стріляти на ворога, та несподівано, в тій хвилині, вдаряє з ліса одна сотня поляків на зади к-ра “Омелька” й йде за ним в погоню, а на к-ра “Вітра” нападає 2 сотні з двох боків.

К-р вд. висилає з правого крила два рої на поміч к-рові “Вітрові”, а сам з 2 роями відбиває четверту сотню поляків, яка хоче їх оточити. Повстає завзятий бій. В год. 16:30 починають поляки обстрілювати наших стрільців гарматним та мінометним вогнем. Ворог переходить до групового бою в лісі. Цього способу воювання вояки цього вд. ще не знали, а до того, ще не вироблені та полохливі, проте к-р вд. висилає зв'язкових з наказом, щоби негайно відв'язатися від ворога та відступати в глибину ліса. Всюди чути большевицькі оклики, а через далековид к-р бачить большевицькі нарамники та рубашки. Ворог наступає скажено, зараз видко, що це не польська робота. Тут до діла з (50 %) большевиками. В часі відступу на [ліс] Буковицю к-р вд. дістає вістку, що наша група в числі 16 людей з к-ром “Боксером”, к-ром “Омельком” та к-ром “Щупаком”, є оточена. К-р вд. збирає розбитки й починає наново наступати на потік. Тим часом ці з оточення вже прорвалися, а к-р наступає далше й поляки тікають до села так, що о год. 17:00 займає село. Ворог відступив на с. Буківсько, забираючи зі собою на возах та на коцах і цельтпалатках вбитих і ранених. Відступ ворога перемінився у великий похід, як опісля оповідали селяни, повний зойків та прокльонів. Ціла дорога від місця засідки була з[а]лита кров'ю, а всюди було повно [мази], вати та бандажів.

В оточенні згинув, стріляючи сам себе к-р роя “Шугайстер” – взірцевий патріот-лемко, розірвав себе гранатою важко ранений кулеметник “Голуб”, найкращий вояк сотні, та сам себе добив важко ранений кулеметник “Крук”. Ранені к-р “Щупак” та кулеметник “Шпак” щасливо прорвалися з оточення.

Бій закінчився о год. 18:00 і в ньому згнуло: 22 поляків біля гармати та возів, а в селі, як заподали цивілі, около 17 поляків. Серед тих вбитих був майор, капітан та 3 поручників, які йшли з першою групою, що вийшла на нашу засідку.

Вислід засідки:

Ворожі втрати: 39 вбитих (в тому – 1 майор, 1 капітан та 3 поруч[ника] та таке ж число ранених, але певно їх числа не устійнено. Власні втрати: 5 ранених (з яких 3 самі добилися).

Здобуто: нічого.

Втрачено: 2 кул[емети] “Дехтярова”, 1 ППС і 1 пістолу.

Забито: 4 коні ворожі.

Дня 19 травня 1946 р. вд. перейшов в Бескид над с. Вислік [Вислок Великий] щоби поборювати ворожу пропаганду за виїздом українського населення за кордон на Словаччину. Причём словаки обіцували дати нашим селянам оселі, які остали по виселених мадярах. Цього дня вд. перевів 3 сходи селян в трьох окремих бльоках лісів. Населення, хоч признавало слухність, але не вірили, що словаки можуть їх зрадити.

Дня 20 травня 1946 р. вже з самого світанку з усіх сторін Сянїччини їхали лемківські підводи на словацький бік, щоб рятувати себе перед мордами, грабежами та вивозом, який переводило п'яне польське військо. Хоча словаки співчували з нашим населенням, бо протоколювали усі звірства та грабежі ВП, а раненим селянам давали поміч й допускали до лічниць. Та все таки крилася в тому якась зрада, бо в цю справу вмішалися чехи з якимось майором-комуністом. Того ж дня о год. 04:00 к-р вд. підтягнув вд. під саму границю та заліг в окопах на довжині біля 1 км. Наші селяни зібралися на 3 полянах і ждали приходу "спасителів". Явище це дуже пригнічуючо вплинуло на вояків.

О год. 07:00 від сторони с. Пальота надійшли чеські війська, а вд. приготувався до бою, бо думав, що це поляки. Чехи, коли переходили біля вд. поздоровили: ["Наздар"] і сказали, що їх майор, к-р полка, просить нашого "Велителя". К-р вд. виходить до майора, вітається з ним та в оточенні його штабу починається розмова. Майор хотів говорити по-руськи, але к-р вд. відповів, що розуміє по-чеськи. Нас прийняли за ВП. Тоді майор витягнув карту та вказав куди залягло ЧС військо та заявив, що наше населення вже окружила жандармерія та, що його будуть видавати в точках: Яселко [Ясель] й Радошиці. Один старшина хотів фотографувати, але к-р вд. скрив лице. Коли майор дав вже точні дані про їх плани, к-р вд. вийшов на середину й голосно промовив: "Панове! Я не є польський офіцер. Я командир УПА. Саме прийшов поглянути, що думаєте зробити з моїм народом. Прийшов, щоб він не мав кривди". На ці слова всі остовпіли, а майор то блід, то червонів, ноги під ним тряслися. К-р вд. говорив далше: "Не бійтеся, вам нічого не грозить, Ви наші брати, ми б'ємо тільки комуністів-руських і поляків, які переслідують наш народ". Тоді непомітно підійшов до к-ра вд. лікар і шепотом сказав: "Майор комуніст". К-р вд. далше остеріг, щоби ніхто з їх вояків не наважився стріляти. Вони відповідають: "Ні-ні", та питають, що це за стрілянина була 17.05.46 р. К-р вд. відповідає, що це він розбив [400] поляків. Тоді майор запитав: "Скільки вас тут є?". К-р вд. відповів, що це тайна. А майор питав далше: "А где ваша дедіна?". На це к-р вд. показав рукою на північ і сказав: "Це наша дедіна, а тут кордон України з Чехословаччиною". Деякі усміхнулися, а деякі мовчали. Опісля відвідали наших ранених, які приїхали на гарних

осідланих конях. Подивляють нашу чистеньку зброю. Їх підходить щораз більше, сотня за сотнею, та залягають напроти нас в других окопах. Всі убрані в мішаних мундирах та найбільше в німецьких, узброєні в ППШ по одному ріжкові й на один рій по одному кул[емету] “Дехтярова” з одним диском. При боках гарні пістолі 0,7 мм. До к-ра вд. підходить в цім часі один руський і запитав чи не міг би перейти до вд. К-р погодився (був це НКВД-ист-шпигун).

Чехи дуже інтересувалися появою казаха – ст. стр. “Колі”. Коли його спитали, що він тут робить, відповів: “Я воюю за Україну. Я український повстанець,” – а коли йому сказали, що він руський, то він відповів: “Ні – я казах-повстанець”. Після цього розпрощалися, а к-р вд. скоро відступив зі своїми стрільцями в гущавники Бескиду, бо в коротці мали надійти поляки.

Дня 23 травня 1946 р. о год. 23:00 рій к-ра “Лемкуса”, який пішов на присілок с. Одрехова – Вигнанку по харчі, найшов на військову ворожу засідку. По короткій перестрілці рій відступив без втрат.

Дня 27 травня 1946 р. о год. 22:00 рій к-ра “Явора” спалив село Дудинці, з якого вивезли українців до СРСР та частинно вже заселили поляками. Опору ніхто не ставив, тільки в с. Победно [Побідно] поляки відкрили вогонь з кулеметів. Наші після виконання акції відступили без втрат.

Дня 27 травня 1946 р. о год. 23:00 рій к-ра [“Ітанюка”] спалив с. Ратнавицю, з якого українське населення вивезли поляки на схід.

Дня 29 травня 1946 р. пвд. 514, який нічцю пішов на вечерю до с. Вільхова, потрапив на бандитів, які в хатах присілка Ченай грабили поляків та українців [з мішаних родин]: “Кохане бандеровце, ратуйте нас”. Це почув к-р вд. та дав наказ стріляти з кулеметів. Бандитів розігнано, а коні віддано селянам.

Дня 29 травня 1946 р. о год. 18:30 на пвд. к-ра [“Ітанюка”] та к-ра “Явора” наскочило 3 сотні ВП саме в хвилині, коли вони готовилися до снання після акції на с. Ратнавицю. Оба пвд. квартирували в лісі над с. Воля Сенькова. В часі наскоку пвд. втратили 7 крісів, 2 корови, 2 плащі та 1 коня.

Вислід бою:

Ворожі втрати: жодні.

Власні втрати: жодні.

Втрачено: 7 крісів, 2 плащі, 2 корови та 1 коня.

Дня 30 травня 1946 р. пвд. к-ра [“Ітанюка”] і к-ра “Явора” спалили виселене українське село Воля Яворова.

[“Ударник-6”] Дня 4 травня 1946 р. пвд. 517 зробив пропагандивно-реквізичійний рейд до с. Іздебки. Тому, що тамошне

населення разом з тамошню МО поставилося ворожо й після короткої перестрілки МО утікла, к[оманди]рові пвд. і пвх. не вдалося зробити з населенням сходин.

Вислід акції:

Ворожі втрати: невідомі.

Власні втрати: жодні.

Здобуто: 10 пар мундурів, 4 пари взуття та 1 коня.

Дня 5 травня 1946 р. пвд. 518 квартирував в лісі в околиці Брижави, та вислав до с. Брижава 2-ох стрільців по харчі. Коли стрільці над ранком 05.05.46 р. вертали, зауважили, що вд., який був розчленований, намагався оточити село. Стрільці відчинили вогонь по ворогові та почали відступати. В часі перестрілки згинув 1 стрілець. На відгос стрілів пвд. зійшов в напрямі с. Брижава в намірі зробити засідку на ВП. Але поки пвд. дійшов до села, ВП, забравши зі собою кілька арештованих осіб, відійшов до с. Ліпа.

Вислід бою:

Ворожі втрати: невідомі.

Власні втрати: 1 вбитий.

Дня 19 травня 1946 р. вд. виконав акцію на виселене українське с. Монастирець. Пвд. 516 мав за завдання зв'язати боєм ворожу заставу, яка пильнувала міст, та мав задержати свої становища, аж ціле село буде спалене. Пвд. 517 виставив заставу від сторони с. Безмігова, де після розвідки мало квартирувати ВП в числі біля одної сотні вояків. Пвд. 518 мав запалити село, починаючи від долішнього кінця. Застава завважила скоріше пвд. 516 і втекла до с. Лукавиця і звідтіля, коли прийшла їй підмога із с. Лукавиця, намагалася знову зайняти свої первісні становища, але це їй не вдалося. Пвд. 518 спалив тим часом село.

Вислід акції:

Ворожі втрати: жодні.

Власні втрати: жодні.

Спалено: ціле село.

Дня 26 травня 1946 р. вд. на наказ к-ра вд. "У[дарник]-2" виконав акцію палення польського бандитського с. Темешів. Населення цього села стало грабило українські довколишні села. Щоби вконеці вкоротити ці бандитські напади населення цього села, рішено його спалити. В тій цілі пвд. 517 і 518 мав [наступати] стрілецьким вздовж села Темешів від сторони с. Грушівка, а пвд. 516 мав це саме зробити від сторони с. Яблониця [Руська], й коли ці дві частини получилися, охопили ціле село в трикутник. Крім цього пвд. 516 виставив заставу від с. Крем'яна, де було 3 авта з ВП. Перед селом ворог не ставив спротиву, щойно в селі польська самооборона в силі 30 людей, озброєних в один кулемет, почалася відстрілювати. В часі

палення села згоріло 5 поляків в горючій хаті відстрілюючись, а 2 зі зброєю забрано в полон, яких опісля випущено на волю.

Вислід акції:

Ворожі втрати: 5 вбитих.

Власні втрати: жодні.

Здобуто: 2 кріси, 6 плащів, 10 шт. худоби, 11 коней та багато інших речей.

[“Ударник-7”] Дня 28 травня 1946 р. на вд. “У[дарник]-7” і “У[дарник]-4”, які спільно квартирували у с. Воля Крецівська, напали вояки ВП. Опис наскоку гляди уступ “У[дарник]-4”.

[Вд. к-ра “Мирона”] Дня 4 травня 1946 р. о год. 10:30 пвд. гостюючого вд. к-ра “Мирона” та пвд. гостюючого вд. к-ра “Кармелюка” звели бій з чеським військом на кордоні Чесько-Словацьким біля с. Ветлина.* Того ж дня вище згадані пвд. у віддалі біля 200 м від кордону збирали муніцію. Чеське військо спочатку приглядалося цьому, але опісля обстріляло з кулемета стійкового. Тоді на команду пвд. зайняли становища та кількома стрілами відігнали ворога. Після цього о год. 10:30 чехи підтягнули більшу силу, біля 85 вояків, та почали від сторони висоти “1158” обстрілювати пвд., щоби тим способом звернути на себе увагу. Рівночасно другий ворожий пвд. перейшов кордон та намагався обійти пвд. зі заду. Пвд. відкрили вогонь по ворогові й змусили його до втечі з висоти “1157”, а відтак вдарили на другу групу та примусили її до втечі на висоту “1158”. Ворог панічно втік аж до с. Руніна, де почав на пострах стріляти.

Вислід бою:

Ворожі втрати: 1 вбитий та 2 ранених (так заподали опісля словацькі пограничники, які були з цього навіть дуже раді та говорили: “Вони (чехи) не знають тутешніх відносин, що ми живемо з вами добре, стріляли до вас та одержали добру научку”).

Власні втрати: жодні.

Дня 4 травня 1946 р. о год. 20:00 – 24:00 пвд. під ком[андою] к-ра “Тараска” знищив 4 деревляні мости на дорозі Смерек – Кальниця. Тому, що ті мости були ново-побудовані з мокрого дерева, проте їх розібрано, а дерево з них порізано на куски. Спротиву зі сторони ворога не було жодного.

Вислід акції:

Ворожі втрати: жодні.

Власні втрати: жодні.

Знищено: 4 мости загальної довжини 60 м. Мости ці знищено в цілі паралізування переселенчої акції.

* Ситуаційний план зведеного бою наведено на стор. 794

Дня 13 травня 1946 р. о год. 15:00 пвд. під ком[андою] к-ра “Тараска” зробив на дорозі Тісна – Балигород біля с. Габківці, куди стало переїздити автами або фірами ВП, засідку на ВП. Коротко перед год. 15:00 подав зорець, що дорогою їде авто, на якому сидить біля 20 вояків ВП. Коли авто зрівнялося з нашим пвд. посипався на нього з віддалі 4-30 м кулеметний та крісовий вогонь. Від цього вогню запалилося авто, а всі вояки, за виїмком 5, які скочили до потоку, покотилися неживі на дорогу. Тоді вибіг к-р “Тарасик” на дорогу та кинув за втікаючими до потоку гранату, вбиваючи нею 4 вояків, в тому – 1 майора. За тим автом у віддалі 400 м їхало ще два авта повні війська ВП, а за ними йшло дорогою ще біля 100 вояків, які зараз відчинили вогонь по нашому пвд. та почали наступати. Пвд., відстрілюючись, планово відступив без втрат, мимо того, що за хвилину приїхав з с. Тісна танк та почав обстрілювати ліс, куди відступав пвд.*

Вислід засідки:

Ворожі втрати: 19 вбитих (в тому, як подали цивілі, – 2 майорів, 2 поручників та їх охорона. Була це військова інспекційна комісія з Варшави).

Власні втрати: жодні.

Знищено: 1 авто, яке згоріло разом з важними таємними документами.

Дня 15 травня 1946 р. о год. 15:45 пвд. гостюючого вд. к-ра “Мирона” зробив засідку на ВП, яке вертало з с. Ветлина, де спалило 40 хат та пограбувало невинне українське населення.** Того ж дня власна розвідувальна стежа донесла, що ВП в силі біля 300 вояків з 2 танками та 4 мінометами 52 мм подалися о год. 05:00 в напрямі с. Ветлина. О год. 12:30 пвд. займає між лісничівкою та першою хатою в с. Довжиця у віддалі від 120-200 м від дороги, якою мав їхати ворог, становища. О год. 15:30 надїхали 2 танки, як переднє забезпечення, а за ними на конях 5 старшин. Дальше, стрілецьким рядком з відступами [5] м, машерує краями дороги піхота. За піхотою їдуть 25 фірманок з награваним майном. Все військо, як тільки побачило хати, почало сідати разом з заднім забезпеченням по 6 до 12 вояків на кожен фіру, та по вище згаданих бандитських вчинках починають співати пісню, радіючи, що щасливо переїхали через ліс. Та в тій хвилині розноситься короткий свист – знак починати вогонь, а нагальний вогонь відчинений по ворогові. Скошений кулеметним та крісовим вогнем, ворог паде стрімголов з возів та в крові та судорогах конає та застелює густо своїм тілом дорогу. Ті, котрих не досягнула повстанча куля, риють носом багно в придорожніх ровах. Вже не має до кого стріляти, а до того ж наближаються ворожі танки на підмогу. Пвд. почав відступати і коли зник в лісах, ворог

* Копія оригіналу ситуаційного плану засідки подана на стор. 794

** Копія оригіналу ситуаційного плану засідки подана на стор. 793

почав сильно гранатометами, кулеметами обстрілювати ліс, куди відступив пвд., але безуспішно. Ворог скоро позбирав вбитих та ранених і відійшов до с. Тісна. В с. Довжиця згоріла одна хата, запалена нашими кулями. В тій хаті схоронилися польські вояки.

Вислід засідки:

Ворожі втрати: 29 вбитих та 30 важко ранених, легко ранених числа не можна було встановити.

Власні втрати: жодні.

Крім цього вбито: 5 коней та 4 коні важко ранено й знищено чи ушкоджено 5 возів.

Дня 26 травня 1946 р. від год. 20:00 – 24:00 пвд. під ком[андою] к-ра “Тараска” знищив на дорозі Криве – Струбовиська 3 мости та затарасував відтинок цієї самої дороги довжини 1200 м. Крім цього, в двох місцях замінував цю дорогу важкими мінами.

Акцію цю переведено в цілі параліжування переселенчої акції, як також і в цілі утруднення ворогові переїзду на довколишні українські села, на які він дуже часто робив грабункові напади.

Дня 27 травня 1946 р. о год. 08:00 мінерська ланка під ком[андою] ройового “Карпа” замінувала дорогу біля с. Гапківці [Габківці].* Цєю дорогою їхав 1 військовий віз з товаром. Внаслідок вибуху 1 вояк разом з возом зістав зовсім розірваний, а 1 кінь і 1 вояк важко ранений.

Дня 27 травня 1946 р. о год. 23:00 пвд. під ком[андою] к-ра “Тарасика”, який квартирував в с. Криве, виставив заставу. На цю заставу натрапила польська стежа, яка йшла в напрямі села. Застава підпустила стежу на віддаль 100 м і обстріляла її кулеметним та крісовим вогнем. Стежа панічно втекла.

Вислід перестрілки:

Ворожі втрати: жодні.

Власні втрати: жодні, бо ворог навіть не відстрілювався.

Дня 28 травня 1946 р. ворог підтягнув на затарасовану дорогу Криве – Струбовиська військо в силі понад 400 вояків, які почали розтарасувати дорогу. Ворожий вд. охороняв літак, який літав понад вд. В часі очищення дороги мінери при допомозі апаратів найшли заміноване місце та почали розмінувати. Це помітили летуни та, цікаві побачити міну, осіли біля цього місця на луці. Лука була багниста і із-за цього літак загруз і перевернувся та загорівся. Це діялося того ж дня о год. 15:15 на очах пвд., який затарасував цю дорогу й квартирував в цьому часі у віддалі 400 м від місця, де цей літак згорів.

[Вд. к-ра “Кармелюка”] Дня 4 травня 1946 р. о год. 10:30 пвд.

* Копія оригіналу ситуаційного плану засідки подана на стор. 794

гостюючого вд. к-ра “Кармелюка” спільно з пвд. гостюючого вд. к-ра “Мирона” звели бій з чеським військом на кордоні Чесько-Словацьким. Опис бою гляди уступ вд. к-ра “Мирона”.

Дня 13 травня 1946 р. о год. 02:00 зробив гостюючий вд. к-ра “Кармелюка” на дорозі Волковия [Вовковия] – Саківчик засідку на ВП, яке часто тою дорогою їздило грабувати українське населення. Вд. пересидів на цьому місці до дня 16.05.46 р. безуспішно, бо ворог тою дорогою не їхав.

II.

Польські сили:

Розміщення ВП на терені В[ідтинок] – “Лемко”:

В місяці травні розміщення ВП на північному відтинку їхнього ворожого діяння було менш-більш слідуюче:

Перемишль – 1800 - 2000

Бірча – 300 - 400 (2 танкетки, 3 гарматки 75 мм і 7 гранатом[етів] 82 мм).

Пикуличі – 600 - 800

Разом – 2700 - 3200 вояків.

В цьому звіттовому часі ворог [перевів] грабункові напади на такі села:

Дня 05 травня 46 р. вд. ВП приїхав до с. Брижава, де арештував 2 мужчин та 1 дівчину та забрали до м. Бірча.

Дня 15 травня 46 р. вд. ВП в силі біля 150 вояків перейшли о год. 19:30 лісом з с. Пикуличі на с. Брилинці, опісля на с. Корманичі, с. Конюшу, село Макову, с. Риботичі [та] відійшли на м. Бірчу.

Дня 1[6] і 19 травня 46 р. вд. ВП в силі біля 110 вояків на чолі зі славним ренегатом Дахом (бувший волосний війт) перейшов з Перемишля через сс. Риботичі, Ямна, Грозьова [Грузова], Войткова, Сенькова [Новосільці Козицькі] та Тростянець та вертає назад, ловлячи в с. Войткова місцевого харчевого, який видає їм харчеві криївки в лісі. А згаданий Дах переводить по селах “збори” та веде свою “пропаганду”.

Дня 29 травня 46 р. ВП разом з цивільною бандою напало на сс. Яблоницю [Руську] і Улюч. Села ті зовсім випалили, а цивілі в страшний спосіб мордували українських мужчин, жінок та дітей. В с. Улюч замордували 4 мужчин, а 2 жінки згоріло. В с. Яблониця трупові, який лежав в домовині (помер на тиф), стрілили в голову та вкинули в вогонь. В тому селі багатьом людям поломили руки та 180 забрали зі собою до с. Вітрилів, де їх зовсім ограбили, а дітям поломили руки та повинимали очі. А як провадили їх селом, то всі поляки плювали на них та

кидали за ними камінням.

Дня 31 травня 46 р. ВП з цивільною бандою напали на с. Г[р]ушівку, яку рівночасно обстріляли з гранатометів. Спалили решту хат, які ще були залишилися та були забрали кількох осіб, яких однак [з]-за Сяну пустили.

Крім цього, частини ВП переводять даліше переселенчу акцію у селах 5 Району. Потворили собі при цьому випадові бази в м[істах] Сянік та Лісько, а випадові точки в сс. Вільшаниця, Тирява Волоська, Тирява Сільна та Мриголод. Звідтіля несподівано нападають на села, вечорами, ніччю, заходять від сторони лісів і т. п. та в немилосердний спосіб б'ють та грабують українське населення, яке цілими тижнями перебуває в лісах. Дотепер вдалося полякам деякі села, як пр[иклад]: Середниця, Дзвиняч [Долішній], Ліщовате, майже цілковито виселити. Знову деякі села, як [на]пр[иклад]: Ванькова, Вільшаниця, Вумське [Війське], Монастирець, виселили в більшій частині, натомість села: Пашова, Станкова, Завадка держаться так добре, що з них вдалося полякам тільки по кілька родин виселити. З вище наведених випадкових точок ВП при кінці травня виїхало зовсім.

Розміщення ВП на південно – західному відтинку їхнього ворожого діяння в м[іся]ці травні було таке саме, як в минулому звіттовому місяці.

Подібно, як в попередньому звіттовому місяці, так і в цьому, ВП разом з ВОП переводило примусове виселення українського населення до СРСР, при чому грабили та побивали українське населення. Напади на українські села робили з випадкових точок, які вони потворили в таких сс.: Тісна, Ветлина, Затварниця, Волковия [Вовковия], Буківсько, Одрехова, Небещани, Команьча та Яслиська. Кількості залоги в тих випадкових точках не можна докладно означити тому, що стало ї змінювано. Приблизно ВП в тих випадкових точках було таке: Тісна – 150, Ветлина – 550, Затварниця – 500, Волковия [Вовковия] – 100, Буківсько – 500, Одрехова – 600, Небещани – 150, Яслиська – 50, Команьча – 50. **Разом – 2650 вояків.**

Ворог в цьому звіттовому часі був дуже активний. Стало рейдував і то в кожній порі дня і ночі. Переводив облави, в яких брали участь літаки. Літаки були приділені до випадкових точок, і так: Балигород мав приділені літаки “двоплатовці” та Волковия [Вовковия] – 1 літак “двоплатовий”. Літаки ці також обстрілювали ліси, щоби вистрашити цивільне населення із лісів.

Розміщення МО на терені В[ідтинок] – “Лемко”:

На північному відтинку ворожого діяння МО, як рівнож і на полуднево-західному відтинку ворожого діяння, МО було таке саме, як в попередньому звіттовому місяці.

Розміщення польської самооборони на терені В[ідтинок] – “Лемко”:

В цьому звіттовому місяці так на північному, як рівнож і на південно-західному відтинку ворожого діяння польської самооборони не зайшли ніякі зміни.

Розміщення польських погран[ичних] застав, т. зв. ВОП, на терені В[ідтинок] – “Лемко”:

На північному відтинку ворожого діяння ВОП не зайшли в цьому звіттовому місяці жодні зміни.

На південно-західному відтинку ворожого діяння ВОП було в таких с[елах]: Волковия [Вовковия] – [350], Затварниця – 350, Ветлина – 350, Тісна – 250, Команьча – 100, Вислік [Вислок Великий] – 200, Яслиська – [150], Барвінок – 100. **Разом: [1850] вояків ВОП.**

Вояки цих погран[ичних] застав разом з ВП робило грабункові напади на українські довколишні села та переводило в дальшому виселення українського населення до СРСР.

Взяті в полон вояки ВОП подали, що в с. Тісна є 34 Комендатура ВОП, якої комендантом є майор-большевик. В штабі цієї комендатури є 4-ох старшин большевиків. Комендатура ця числить 250 вояків, та є озброєні в 3 міномети 50 мм, 3 важкі кулемети “Максима”, біля 18 кулеметів “Дехтярова”, папашки та кріси. На домагання комендатури, приділено їй від 07.05.46 р. [...] важкі танки.

В с. Волковия [Вовковия] квартирує 36 Комендатура ВОП, яка числить біля 350 вояків. Після закінчення виселення, комендатура ця має виділити зі себе [4] погран[ичні] застави (стражніці), які будуть кватирувати в с[елах]: Завіз, Райське, [...], Творильне.

Крім вище згаданих ворожих сил, на другому відтинку ворожого діяння є ще ворожі сили, які мають завдання окремого призначення. В них у звіттовому часі ані під оглядом числа, ані під оглядом діяльності не зайшли жодні зміни.

Большевицькі сили:

Крім вище згаданих польських сил, є ще на терені В[ідтинок] – “Лемко” сталі большевицькі, в яких стані не зайшли в місяці травні ніякі зміни, та доривочні, що їх творять большевицькі погран[ичні] застави, які час від часу насакають на довколишні села, й так:

На північному відтинку їхнього діяння:

Дня 20 травня 46 р. біля 50 НКВД-стів з погран[ичної] застави Нижанковичі перейшли кордон в с. Колоковичі [Клоковичі], переночували

Відділ к-ра "Громенка" після переходу до Німеччини осінню 1947-го року. В першому ряді зліва: бунчужний Іван Йовик ("Соколенко"), сотен. Михайло Дуда ("Громенко"), заст. сот. Лев Футала ("Легідний"), чот. Михайло Озимко ("Залізник")

Вояки сотні "Громенка", інтерновані в м. Пассав (Німеччина)
Американською Армією (1947 р.)

Полк. Юрій Лопатинський ("Калина")

Регенсбург, Німеччина (1948 р.). Стоять від ліва в першому ряді: "Вернигора", "Байда", "Залізник", "Горислав", "Мар", "Громенко", "Семенів". Двох у другому ряді невідомі.

“Ворон”, стр. сотні “Громенка”

Осип Папінко (“Хмара”),
стр. сотні “Громенка”

“Кролик”, стр. сотні “Бурлаки”

Степан Кіхтан (“Конарик”),
стр. сотні “Бродича”

Осип Назаренко (Іван Коштовський),
("Назар"), стр. сотні "Громенка"

Петро Й. Потічний ("Воробчик"),
стр. сотні "Громенка"

Володимир Пастух ("Швейко"),
стр. сотні "Громенка"

Еміль Кунік ("Груша"),
стр. сотні "Громенка"

А. Маличевський ("Сосна"),
стр. сотні "Громенка"

Андрій Курись ("Жук"),
стр. сотні "Громенка"

Вояки сотні "Бродича".

В. Найдух ("Ягода"),
стр. сотні "Громенка"

Вояки з сотні "Бродича". Зліва на право: "Човен" – пізніший інтендант сотні; "Дорош" – Петро Гнатюк, чотовий; "Кудияр" – Теодор Лазар – бунчужний сотні "Бродича"; невідомий – кулеметник сотні.

в селі Аксманичі і на слідуючий день в с. Корманичі забрали 5 мужчин, які прийшли туди з-за кордону.

Дня 10 травня 46 р. приїхало 2 авто совітів з напрямку с. Войткова до с. Грозьова [Грузова], де зробили ревізію у одного господаря, забрали 1 авто бараболь та виїхали знову до с. Войткова.

На південно-західному відтинку їхнього діяння:

Дня 22 травня 46 р. приїхало одне авто большевиків до с. Береги Гор[ішні] з погран[ичної] застави в с. Дверничок [Дверник]. Тут питали за “санітарками”. В селі були біля 30 хв. і від’їхали назад до с. Дверничок [Дверник].

III.

Стан умундування вд. на терені В[ідтинок] – “Лемко” є незадовільний.

Стан узброєння вд. на терені В[ідтинок] – “Лемко” є задовільний. Зброю та муніцію черпають вд. частинно в акціях на ворога, а частинно покривають зі старих запасів.

У всіх вд. В[ідтинок] – “Лемко” бракує найконечніших ліків, а головне перев’язочного матеріялу та особистих пакетів.

В цьому звітовому місяці було у вд. “У[дарник]-5” – 4 випадки “дизентерії”.

На місяць травень 46 р. ані з Н[ад]Р[айо]ну “Бескид”, ані з Н[ад]Р[айо]ну “Хол[одний] Яр” звіту з санітарної опіки не надіслано.

Прохарчування вд. відбувається шляхом ревізії у цивільного населення та частинно на акціях та в боях з ворогом.

IV.

Полевий суд “У[дарник]-4” мав одно засідання дня 13.05.46 р., на якому засудив на кару смерті через розстріл перед вд. з правом реабілітації на 6 місяців із задержанням права авансу та відзначень на протяг цього часу.

V.

[“Ударник-1”] Вд. в звітовому часі, після заподання к-ра вд., із-за ціломісячного розчленування вд. вишколу не переводив.

[“Ударник-2”] Вд. в звітовому часі, після заподання к-ра вд., тому що вд. був стало в рейді, на акціях і при будові сан. криївки, вишколу не переводив.

[“Ударник-3”] Вд. в звітовому часі не надіслав звіту про переведений вишкіл.

[“Ударник-4”] З огляду на сталі рейди вд., переведено вишкіл лише в

роді відправ, на теми: “Партизанка”, “Полева Служба”, “Внутрішня Служба”.

["Ударник-5"] Вд., з огляду на сталу погоню ворога за вд., вишколу не міг переводити.

["Ударник-6"] Вд. в звітному часі звіту з переведеного вишколу не надіслав.

["Ударник-7"] Вд. в звітному часі вишколу не переводив.

VI.

["Ударник-1"] В звітному місяці пророблено 11 одногодних лекцій на слідуючі теми: “Наше актуальне положення”, “Яке мусить бути наше відношення під сучасну пору до держав, сусідуючих з Україною”, подано першу точку “Декальогу” та подано найновіший політ[ичний] огляд.

["Ударник-2"] У вд. в звітному часі пророблено 25 одногодних лекцій та гутірок на різні актуальні теми.

["Ударник-3"] В тому вд. пвх. веде працю серед стрілецтва й серед цивільного населення.

Серед стрілецтва: в пвд. 507 переведено 4 гутірки, 2 читання та 4 доклади. [С]тільки ж само докладів, гутірок та читань переведено й в пвд. 508.

Темами гутірок було: “Завваги в поведінці та дисципліні стрілецтва” – 2 год., “Акція виселення та боротьба з виселенням” – 2 год.

Темами докладів було: “УПА з честю виконує історичну місію” – 2 год., “Конспірація” – 2 год.

На читаннях прочитувано польську пресу – 2 год.

Серед командирів: Пров. 20 – 20 перевів з командним складом 3-годинну відправу, на якій порушив слідуючі теми: “Міжнародне положення”, “Внутрішнє становище в СРСР” та “Наша боротьба”.

Крім цього, з цілим вд. відсвятковано дня 2 травня 46 р. Свято Моря з широкою програмою, а Пров[ідник] “В.” перевів 2-годинну гутірку на тему: “Враження, винесені з рейду по Словаччині”.

Серед населення: з цивільним населенням відбуто 2 мітінги у двох селах, на яких було біля 80 присутніх. Крім цього відбуто ряд гутірок з цивільним населенням в лісі, яких головною темою була боротьба з переселенням.

["Ударник-4"] В тому вд. пвх. веде працю серед стрілецтва й серед цивільного населення.

Серед стрілецтва: Переведено 15 одногодних лекцій. Крім цього переведено ряд гутірок та читано пресу.

З командним складом відбуто відправу.

Відсвятковано: Свято Моря та Свято Героїв.

Серед населення: Відбуто з цивільним населенням збори в 4-ох селах та відсвятковано в 2-ох селах Свято Героїв.

["Ударник-5"] У звіттовому часі пророблено 16 год. і 30 хв. лекцій на теми: "Бій на Гічвицях", "Летючка до Населення Західних Областей України", "Наша поведінка з населенням", "Світла хоробрість наших предків", "Дизерція у вд.", пояснення "Україна не від нас і не для нас", "Піднесення військової дисципліни", Політ-огляд на основі преси.

Крім цього к-р вд. відбув 2 відправи, на яких порушив такі теми: "Дизерція", "Дисципліна", "Виховання", "Ворожа пропаганда", "Наша незломна тверда постава. В обличчі подій", "Наша протидія та покарання винних – агентів ворога".

["Ударник-6"] У вд. переведено 12 годин політвиховної роботи у формі лекцій та гутірок. Крім цього відсвятковано 23 травня 46 р. Свято Героїв.

["Ударник-7"] У вд. в звіттовому місяці ведено працю тільки у формі гутірок, на яких обговорено слідуючі теми: "Важливість моря для держави", "Важливість традицій", "Героїзм нашої боротьби", "Політична ситуація", "Наші завдання", "Успіхи нашої боротьби". Крім цього прочитали поодинокі стрільці 23 книжки.

VII.

З огляду на переселенчу акцію в звіттовому часі відправ з к[оманди]рами вд. не проведено.

Слава Україні!

–

Героям Слава!

[підпис "Рена"]

в. о. к[оманди]ра Відтинка "Лемко"

Дістають:	КГ	–	6 прим.
	КП	–	3 прим.
	ОП	–	1 прим.
Арх.	КВ	–	2 прим.
Разом		– 12	прим.

⌘ ⌘ ⌘

За місяць червень.

I.

[“Ударник-1”] Дня 2 червня 1946 р. о год. 22:00 пвд. 502 перевів акцію палення села Воля Міхова [Воля Мигова] та Смільник. В с. Воля Міхова [Воля Мигова] в хатах, які остали по силою виселених до УССР українських селянах, квартирувало ВОП яке грабило українське населення доколичних сіл. Щоби перервати ці грабіжницькі напади, вд. рішив використати це, що ВОП хвилево виїхало з села Воля Міхова [Воля Мигова] та спалити ці хати, в яких воно квартирувало. В с. Смільник, що лежить при гостинці, рішено спалити горішний кінець села, тому що він, положений далеко від ліса на рівному поземеллі, надавався добре на постій для ВП чи ВОП. В часі акції, що тривала до год. 22:00, спалено с. Воля Міхова [Воля Мигова] всі будинки, що в них квартирувало ВОП, в тому – муровану плебанію, а в с. Смільник – цілий горішний кінець села. Разом спалено 75 хат.

Вислід акції:

Ворожі втрати: жодні.

Власні втрати: жодні.

Спалено: 75 хат (в тому – 1 муровану плебанію).

Дня 8 червня 1946 р. вд. висадив у воздух в с. Воля Міхова [Воля Мигова] велику муровану біжницю та спалену дня 02.06.46 р. плебанію, яку легко можна було ще відремонтувати.

Дня 9 червня 1946 р. о год. 24:15 вд. спалив цілковито сс. Ославиця та Зубенсько. В цих селах, що лежать біля границі Чехо-словацької та Польської Республік, квартирувало до м[іся]ця березня ВОП, яке грабило та мордувало доколичне українське населення. Щоби не допустити ВОП, яке після вісток мало знову в цих селах закватувати, рішено ці села спалити. В акції, що тривала до год. 01:00 дня 01.06.46 р., спалено всі хати вищезгаданих сіл. Ворожого спротиву не було жодного.

Дня 16 червня 1946 р. вд. висадив у воздух 3 муровані будинки, що лежали біля залізничного шляху в с. Лупків. В одному з цих будинків був варстат, в якому направляли вагони. В цьому будинкові знищено один залізничний вагон. Всі ці будинки знищено, щоби не допустити до заквартирування в них ВОП. Ворожого спротиву не було.

[“Ударник-2”] Дня 1 червня 1946 р. вд. в силі одного пвд. зробив засідку та застави вздовж р. Сян, куди, як донесла розвідка, мають частини

ВП переїздити до IV р-ну виселювати українське населення до УССР. Засідка не вдалася, бо поляки цього дня не переїздили.

Дня 11 червня 1946 р. вд. “У[дарник]-2” спільно з вд. “У[дарник]-4” зробили на дорозі Тростянець – Войткова засідку на ВП, яке в силі 150 вояків, як донесла розвідка, мало туди переходити. О год. 15:30 повідомлено, що частина ВП в силі 33 вояків, як переднє забезпечення, зближається до місця засідки. Цих вояків, які їхали на 7 фірах, в надії, що поїде ціла група пропущено. Тимчасом решта ВП, яка залишилася в с. Тростянець, перейшла польовою доріжкою до с. Сенькова [Новосільці Козицькі].

Дня 19 червня 1946 р. вд. “У[дарник]-2” спільно з вд. “У[дарник]-4” виконали акцію палення виселених українських сіл на Засянні. Дня 19.06.46 р. оба пвд. вд. перейшли о год. 01:00 р. Сян, шосу Перемишль – Кривча і підійшли лісами аж під сс. Вапівці, Бовино. Тут на відправі к-рів пвд. приділено поодиноким пвд. завдання, а саме: пвд. 510 і 511 мали спалити с. Оріхівці та неспалену ще більшу частину с. Уйковичі [Вуйковичі]. Пвд. 512 мав зробити заставу на шосі Журавиця – Перемишль та забезпечувати від сторони м. Перемишль усі вд. на час акції. Пвд. 504 і 506 мали спалити с. Батичі та докінчити спалити неспалену ще половину с. Мацьковичі, а пвд. 505 мав спалити с. Дуньковички. Акцію мав розпочати пвд. 505 в с. Дуньковички, тому що це село найближче с. Журавиця, відкіля можна було сподіватися ворожого удару, бо там стаціонує змоторизована частина ВП. Початок акції назначено на год. 01:00 дня 20.06.46 р.

Дня 19.06.46 р. о год. 19:00 оба вд. після короткого відпочинку переходять шосу Бовино – Воля Мацьківська та, щойно сумерком, безлісне поземелля (луки та рілля) і підходять під с. Оріховці (14 км від ліса). Тут вд. діляться на поодинокі пвд., які відходять на призначені їм місця.

Пвд. 505 і 512, які мали піти від с. Оріхівці наліво і перейти шосу, яка веде до м. Радимно, тому що зв'язкові із-за дощу і темноти поблудили, пішли в зовсім протилежнім напрямі і зайшли під військові кошари в с. Журавиця. Коли підійшли до кошар на віддаль біля 100 м, один ройовий зорієнтувався і оба пвд. незамітно відступили. Відступаючи, ще раз зблудили і із-за цього пвд. 505 не виконав свого завдання, долучив до пвд. 510 і 511 в с. Оріхівці, а пвд. 512 відходить на призначене йому місце, де держить заставу до год. 03:00. Тим часом інші пвд., коли не діждалися на початок акції, яку мав зачинати пвд. 505, який зблудив, почали самі акцію о год. 01:10 дня 20.06.46 р., Акцію, в якій спалено сс. Оріхівці, Батичі, Мацьковичі і Уйковичі [Вуйковичі] закінчено о год. 03:00 дня 20.06.46 р. Всі пвд., за виїмком вд. 505, який зблудив, вповні вив'язалися зі свого завдання, пвд. 512, повертаючи зі застави, спалив

по дорозі кілька хат в с. Журавиця. В часі акції жодного ворожого спротиву не було. Після акції пвд. відійшли на встановлений збірний пункт.

Вислід акції:

Ворожі втрати: жодні.

Власні втрати: жодні.

Здобуто: 22 коні, 10 п[ар] обуві, 10 мундурів.

Дня 22 червня 1946 р. вд. задержався в с. Явірник [Руський] на відпочинок, тому що стрільці були дуже помучені цілонічним маршем, який із-за великого болота був дуже важкий, а багато із них повідпарювали собі ноги. К-р вд. вислав один рій під ком[андою] к-ра “Різного” на присілок с. Явірник [Руський] – [Коп]ань, звідкіля звичайно наскакували поляки, на заставу. О год. 10:45 стрільців, які після снідання поклалися спати, заалармували стріли. Це стріляли поляки, які в силі біля 80 вояків обійшли стежу, яку вислав к-р “Різний” в сторону, звідкіля стало заходили поляки, і, заходячи через с. Пяткова [Руська] серединою ліса, підійшли лісом та збіжжями під хату, що ніким не замкнена, стояла під самим лісом у віддалі біля 100 м від цієї хати, де був [рій] к-ра “Різного”. Від цієї хати трьох поляків підходило в напрямі цієї хати, де був рій. Алярмовий стрілець їх зауважив, але думав, що це БСБ в польських мундурах [і] крикнув до них: “Стій!”, “Кличка!”, – поляки у відповідь на це залягли і почали стріляти. Тоді алярмовий вбїг до хати і почав будити стрільців, які спали, та кричав: “Алярм! Поляки!”. Поляки тимчасом оточили хату зі всіх сторін. Стрільці, які спали, почали вибігати з хати, залишаючи зброю та муніцію. Стрільць “Рись” вхопив кулемет і диски та почав втікати. Стрільці не міг, бо поляки були від нього на 2 м і самі не стріляли, бо [хотіли] його зловити живого. Один поляк, який за ним біг кричав: “Жуць кулемйота!”, – але коли стрілець дальше утік і кинув тільки запасові диски, [бо] з ними важко було йому бігти, а поляк побачив, що він не кидає кулемета і що його не зловить, почав за ним стріляти, тоді стрілець “Рись” користа[ючи] з терену, скочив в потік і втік. Опору ставити не було можна, бо тільки двох стрільців мало кріси, а решта (чотирьох) зброю залишили в хаті. [Рій] відступив в напрямі с. Явірник [Руський], де квартирував вд. В часі відступу поляки застрілили стрільця “Сулима” та ра[нили] кулеметника “Гайдамаку”, який, щоби не попасти в руки ворога, сам застрілювався. Стрільць “Корній”, який був алярмовим, в часі відступу впав в потік, при тому випав йому з рук кріс, що його вже не підняв, але залишив в по[тоці].

[На] голос стрілів к-р вд. дав наказ скріпити заставу від сторони, з якої заступали поляки, а решті вд. вийти за село і там зайняти становища, щоби [не] зводити бою в селі, яке поляки могли спалити. Коли ворожа стежа підійшла під становища і її обстріляно, поляки вернули до села. Була це група, що їхала переводити передвиборчу пропаганду. Селянам нічого не

робила, тільки питала, кілька було бандерівців і куди пішли. Коли селяни відповіли, що було їх біля 1000 і одні пішли до одного, а другі до другого ліса, тоді старшина дав наказ скоро відходити, щоби їх бандерівці не оточили. В селі задержалися біля 30 хв., забрали кілька коней і відійшли до м. Бірча.

Вислід наскоку:

Ворожі втрати: невідомі.

Власні втрати: 2 вбитих (в тому – кул. “Гайдамака”, ранений сам застрілювався, щоб не потрапити в руки ворога).

Втрачено: 5 крісів і диски до кул[емета] “Дехтярова”.

Дня 25 червня 1946 р. стежа вд., яка йшла біля с. Грушівка, завважила, що ВП разом з цивільною бандою, які йшли рабувати с. Грушівку, переправлялося через р. Сян і обстріляла їх. Після короткої перестрілки поляки втекли, залишаючи в р. Сян двох вбитих, а двох ранених забрали зі собою.

Вислід перестрілки:

Ворожі втрати: 2 вбитих і 2 ранених.

Власні втрати: жодні.

Дня 26 червня 1946 р. один пвд. зробив на поляків, які, як донесли зірці, поїхали до с. Поруби, засідку. Тому, що поляків в селі не було, к-р “Бояр” вислав від сторони с. Селиська заставу в силі одної кулеметної ланки, яка мала перешкодити полякам втікати до с. Селиська, два рої умістив над дорогою, а один рій вислав в село зі завданням виполошити поляків зі села. Тим часом, коли кулеметна ланка підходила на горбок, щоби там зайняти становища, на тім горбку, у віддалі біля 80 м, появилася фіра з поляками. Кулеметник, не надумуючись довго, обстріляв фіру одною чергою з кулемета. Поляки розбіглися та почали втікати. В часі перестрілки вбито двох поляків, яких забрали зі собою, та [одного] коня.

Всіх поляків було 15.

Вислід засідки:

Ворожі втрати: 2 вбитих.

Власні втрати: жодні.

Здобуто: 1 віз і 1 коня (1 вбитий).

Дня 27 червня 1946 р. о год. 00:30 вд. “У[дарник]-2” разом з вд. “У[дарник]-6” перевів акцію на с. Добра Шляхецька [Добра Шляхетська], де квартирувала виборча комісія під охороною 40 вояків ВП, які стаціонували в одній хаті, біля якої мали окопи.* Акція мала розпочатися точно о год. 00:30 після слідуєчого плану: пвд. 506 мав піти до села і виконати акцію; пвд. 504 мав зробити заставу від с. Улюч; пвд. 505 –

* Копія оригіналу ситуаційного плану акції подана на стор. 795

заставу від сторони р. Сян, в місці, де був брід; один пвд. вд. “У[дарник]-6” заставу від с. Липовиця. Тим часом, коли пвд. 506 був біля 200 м від місця, де квартирували вояки ВП, один кулеметник, ладуючи кулемета, нехотячи вистрілив та залярмував поляків, які зайняли становища в окопах, що були довкола хати, а ворожа застава почала стріляти. Наші стрільці, коли цей кулеметник вистрілив, почали сейчас бігти розстрільною вперед, але як тільки поляки почали стріляти, залягли і підсувалися стрибками. Поляки спершу боронилися, але як тільки один наш стрілець вистрілив з крісового гранатомета, почали утікати. Тоді наші стрільці забігли з правої сторони і заатакували звідтіля поляків та запалили одну хату. Поляки користаючи з луки, яка була не обсаджена, бо наші не сподівалися, що поляки туди можуть втекти, перейшли ріку вбхід, залишаючи на полі бою одного вбитого. Крім цього 3 поляків згоріло в хаті, а кількох ранених забрали зі собою.

Вислід бою:

Ворожі втрати: 4 вбитих, (з того – 3 згоріло).

Власні втрати: жодні.

Здобуто: 1 кулемет “Дехтярова”, 6 дисків до нього, 2 ріжки до ППС з набоями, 2500 шт. кр[ісової] муніції, 5 нових мундурів, 3 п[ари] нових черевиків, 5 палаток, 4 п[ари] білля, 2 коци, 1 далековид, 1 фотоапарат і деякі канцелярійні документи, які передано до Н[ад]Р[айо]ну.

[“Ударник-3”] Дня 4 червня 1946 р. о год. 04:30 ВП в силі біля 5 сотень зробило на квартируючий в лісі над с. Середнє Село вд. наскок.* Головні сили ворога підходили від с. Бережниця Ниж[ня]. Частина ВП в силі біля 100 вояків посувалася від сторони с. Здвижень, намагаючись обійти вд. від заду. Крім цього ВП поробило застави від сторони с. Березка, щоби в цей спосіб унеможливити вд. відступ до ліса “Княже”. Пвд. 507, який держав заставу, відкрив по ворогові кулеметний вогонь. Вд., залярмований стрілами, зайняв становища та після короткої перестрілки відкинув наступаючого ворога, звинув розстрільну та куццями відійшов в напрямі р. Сян. Біля с. Бахлява вд. переходить р. Сян та входить до ліса.

Ворог мабуть запримітив перехід вд., переходить рівнож ріку, розтягає під лісом розстрільну, але до ліса не йде, по якимсь часі, звиває розстрільну та відходить в напрямі с. Здвижень.

Вислід наскоку:

Ворожі втрати: 1 вбитий і 3 ранених.

Власні втрати: жодні.

* Копія оригіналу ситуаційного плану наскоку подана на стор. 796

Втрачено: 1 верховного коня враз з сідлом.

Вистріляно: 1700 шт. набойв.

Дня 13 червня 1946 р. пвд. 507 під ком[омандою] к-ра “Г.” спалив село Яблінки та замінував дорогу Балигород – Тісна. Цю дорогу замінував рівнож і гостюючий вд. “Кармелюка”. На міні ці наїхало дня 14.06.46 р. кілька вантажних авт з вояками ВП, внаслідок чого було 40 вояків вбитих та біля 20 ранених.

Вислід акції:

Ворожі втрати: 40 вбитих та 20 ранених.

Власні втрати: жодні.

Спалено: 1 село (Яблінки).

Дня 27 червня 1946 р. пвд. 508 під ком[омандою] к-ра “Р.” спалив один мурований дім в с. Березка, який був придатний на квартирування ВП.

В днях від 17.06.46 р. до 30.06.46 р. пвд. 507 та 509 відшукали та замагазинували біля 6000 кг вівса, 100 кг лену, 150 м полотна, 60 шт. кіс, 3 молотілки, 4 млинки до чищення збіжжя, 5 жорен та багато іншого майна, залишеного виселеними на схід селянами.

[“Ударник-4”] Дня 6 червня 1946 р. пвд. 511 та 512 знищив біля 5 км телефонічної лінії та спалив на шосі Риботичі – Лодинка 4 мости.

Дня 7 червня 1946 р. вд. спалив на шосі Грозьова [Грузова] – Войткова – Войтківка 6 мостів.

Дня 8 червня 1946 р. вд. перейшов до прикордонного села Юркова [Юречкова] (туди наші вд. ще не заходили), де заквартирував. В цьому селі пвх. відбув з населенням збори.

Дня 9 червня 1946 р. вд. відбув пропагандивний рейд до чисто польського присілка Хванів (Ропенка) та до спольщеного села Сенькова [Новосільці Козицькі]. В тих селах пвх. відбув з населенням пропагандивні збори.

Дня 11 червня 1946 р. вд. “У[дарник]-4” разом з вд. “У[дарник]-2” зробив на дорозі Тростянець – Войткова засідку на ВП. Опис засідки гляди уступ “У[дарник]-2”.

Дня 13 червня 1946 р. вд. “У[дарник]-4” разом з вд. “У[дарник]-2” заквартирував в прикордонному, майже чисто польському селі Вугники [Гувники] та пвх. відбув пропагандивні збори з місцевим населенням.

Дня 14 червня 1946 р. вд. зловив і роззбрів [23] вояків ВП, які прийшли до с. Конюша із села Кописно, де приїхали з групою косити траву. К-р вд. дав наказ пвд. 510 і 511 роззброти цю цілу групу в силі [23] “підхоронжаків”. В тій цілі оба пвд. використовують догідне поземелля, оточують цю групу на поляні між сс. Кописно і Конюша і так несподівано ударяють на неї, що всі вояки без одного стрілу здаються. Всіх тих вояків

роззброєно та “перемундуровано” і після відповідної гутірки з ними в порозумінні з реф. СБ, відпущено.*

Вислід акції:

Ворожі втрати: 23 полонених (в тому – 1 п[ід]пор[учник], 5 підстаршин і 17 стр., їх відпущено після відповідної гутірки).

Власні втрати: жодні.

Здобуто: 2 нові кулемета “Дехтярова”, 9 дисків до них, 1 ППС, 1 ППШ, 18 нових крісів, (корот. “Мозіна”), біля 1000 шт. муніції до крісів, 1 далековид, 4 коні, 1 віз, 16 коців, 8 плащів, 20 мундурів (дреліхові) та 20 пар обуви.

Дня 19 червня 1946 р. дв. “У[дарник]-4” разом з вд. “У[дарник]-2” виконав акцію палення опущених українських сіл. Опис акції гляди уступ “У[дарник]-2”.

Дня 22 червня 1946 р. пвд. 511 і 512 зробили на шосі Перемишль – Бірча засідку на ВП. Засідка не вдалася, бо ВП не їхало.

Дня 23 червня 1946 р. один рій пвд. 510 зробив в с. Сілець засідку. На засідці цій перехоплено 1 фіру з 3 міліцістами (МО з Перемишля) та одним вояком ВОП зі станиці в Кальварії. Всі чотири при намаганні ужиття зброї зістали вбиті.

Вислід акції:

Ворожі втрати: 4 вбиті.

Власні втрати: жодні.

Здобуто: 3 кріси, 44 шт. м'ясних консерв, 5 шт. консерв маргарини та 600 шт. папіросів.

[“Ударник-5”] Дня 1 червня 1946 р. два рої пвд. 513 знищили на дорозі 2 мости, бараки та муровані будівлі в с. Щавне. Того ж дня о год. 23:00 пвд. 514, що йшов зробити на шосі Загір [Загір'є] – Лісько засідку, стрінувся з пвд. АК, який почав стріляти до пвд. 514. Після півгодинної перестрілки пвд. АК розігнано.

Вислід перестрілки:

Ворожі втрати: невідомі.

Власні втрати: жодні.

Дня [8] червня 1946 р. о год. 02:30 повідомлено к-ра вд., що в с. Морохів є 30 вояків ВП, які мають відбудовувати залізничний шлях Загіря [Загір'є] – Лупків. На цю вістку к-р вд. рішається їх розбити. Один рій під командуванням самого к-ра вд. наступає на хати біля р. Ослава, а другий рій під командуванням к-ра “[Дуні]” висилає від с. М[орохів] на обхідний маневр. Коли стрільці підійшли до польської застави на віддаль 8 м, відкрили сильний вогонь і з криком: “Бий-бий!” –

* Копія оригіналу ситуаційного плану акції подана на стор. 797

наскочили на ворога. Поляк відтягнув лише замок кулемета, але стріляти вже не мав часу, бо кулемет був вже в руках наших стрільців. Опісля стрільці скоро зі сильним вогнем та криком підійшли під хати, в яких квартирувало ВП та запалили їх. Протягом 10 хв. ворог був розбитий.

Вислід акції:

Ворожі втрати: 7 згоріло в хатах (в тому – 1 пор. Гонько) та 12 вояків, які ранені втікали та натрапили на засідку УБП в с. Пораж, яке думало, що це АК-істи [та] постріляло [їх]).

Власні втрати: жодні.

Здобуто: 1 кул. МГ-42, 1 кул. “Дехтярова”, 12 палаток, 12 наплечників, 12 шинель, 3 п[ари] стовполазів, приладдя телефоністів, 2 тел[ефонічні] апарати. Крім цього в хатах згоріло: 2 кул. “Дехтярова”, 11 крісів, 4 ППШ та багато майна, якого не можна було забрати із-за ворожого вогню.

Спалено: 1 двір в с. Морохів.

Дня 14 червня 1946 р. вд. вирушив до с. Великополе на акцію. По дорозі пвд. 514 в лісі “Грушка” натрапив на засідку ВП. В часі бою, який там зав’язався, розігнано протягом 20-ти хв. ворога. На другий день ранком розбитки ВП сходилися зі всіх сторін ліса до м. Загір [Загір’є]. Тому що бій цей заалармував всюди поляків, вд. не пішов на плановану акцію.

Вислід бою:

Ворожі втрати: невідомі.

Власні втрати: жодні.

Дня 16 червня 1946 р. к-рові вд. донесено, що на присілок Келічава [Кельчава] – Погулянка прийшло з м. Балигород 10 вояків ВП на забаву. Вояки ці в п’яному стані розігнали цю забаву. К-р вд. з одним роєм з пвд. 514 окружує хату, де були ці вояки, які повідомлені жінкою-полькою з цієї хати про прихід пвд., почали втікати з хати задніми дверима. В часі перестрілки, що тоді вив’язалася, згинула жінка-полька та один вояк був ранений.

Вислід перестрілки:

Ворожі втрати: 1 жінка вбита та 1 ранений.

Власні втрати: жодні.

Дня 18 червня 1946 р. о год. 24:00 ПЖ вд. спалило плебанію та вимінувало школу і кооперативу в с. Чашин. Будинки ці надавалися на квартири для ВП.

Дня 19 червня 1946 р. пвд. 513, 514, 513а і 514а зробили наскок на с. Келічаву [Кельчаву], де, як донесла розвідка, мала бути сотня ВП. Тому, що згадані пвд. в селі ВП не застали, к-р вд. дав наказ поодиноким пвд. заготовити в доколичних селах харчі. Донощики с. Келічава [Кельчави]

повідомили ВП з м. Балигород, що в їх селі квартирує вд. На цей донос приїхало до цього села “Випадівка” із м. Лісько на 4 автах і наскочила на рій, що квартирував в долішньому кінці села. Рій почав відстрілюватися та відступати. В часі перестрілки кулеметник “Нетля” застрілив одного поляка. Після цього поляки спалили одну хату, забрали вбитого і вернули до м. Лісько.

Вислід наскоку:

Ворожі втрати: 1 вбитий.

Власні втрати: жодні.

["Ударник-6"] Дня 7 червня 1946 р. вд. зробив поодинокими пвд. слідуєчі засідки: пвд. 516 зробив засідку в лісі біля присілка с. Ляхава – Кам'янки; пвд. 517 зробив засідку в лісі по обох боках дороги, що веде з присілка Пасіки на висоту “479”, а пвд. 518 знову зробив засідку в лісі при дорозі в північній частині с. Добрянка. До полудня в місцях засідок ворог не появився. В полудні донесено, що до с. Малява приїхало 6 вояків УБП, а з ними ще один осібняк, який нав'язував сітку розвідників в терені. На цю вістку пвд. 518 вислав один рій до с. Малява з завданням половити тих поляків. Акція ця вповні не вдалась із-за вини ройового, який хотів живим зловити коменданта УБП. Комендант однак не хотів здатися, скочив у річку і почав відстрілюватись. Кулеметник тимчасом обстріляв фіру, на якій їхали вояки УБП. Вояки, використавши догідний терен відступу, втекли.

Заалармоване тим м. Бірча вислало 2 танкетки “Т-34” і 40 вояків ВП. Танкетки ці переїхали с. Добрянку та подалися в с. Маляву. По дорозі до с. Ляхава переїздили через поле та запримітили гурт цивільних людей, які на вид танкеток почали утікати в напрямі ліса, прямо на становища пвд. 517. За цими людьми ворог віддав 3 гарматні стріли та кілька черг з кулемета. У відповідь на ці стріли пвд. 517 обстріляв кулеметним вогнем охорону танкеток. Після цього стріли з обох сторін втихли, а танкетки поїхали дальше дорогою в ліс до с. Малява. У висліді цієї перестрілки згинув, поцілений гарматним стрільном, к-р пвд. 517 та один легко ранений осколком гарматного стрільна стрілець.*

Вислід бою:

Ворожі втрати: жодні.

Власні втрати: 1 вбитий (к-р пвд. 517 “Бук”) та 1 легко ранений.

Дня 12 червня 1946 р. о год. 10:30 вд. звів на краю ліса від сторони с. Завадка при дорозі Завадка – Тростянець бій зі спец. відділом ВП в силі біля 180 вояків озброєних в 40 кулеметів.

В зв'язку з запланованою акцією на місцевість Р. вд. “У[дарник]-6”

* Копія оригіналу ситуаційного плану засідки подана на стор. 798

по наказу к-ра вд. “У[дарник]-2” перейшов в ліс над с. Тростянець, де й заквартирував, очікуючи дальших наказів від к-ра вд. “У[дарник]-2”. Вночі з 11.0646 р. на 12.06.46 р. власна розвідка донесла, що ворог стягнув більші сили до дооколичних сіл. Вд. не змінив місця простою, бо очікував зв’язкових від к-ра вд. “У[дарник]-2”, які прийшли щойно дня 12.06.46 р. о год. 10:00 зі штафетою. В тій штафеті згаданий к-р повідомляв, що запланована акція відложена. В тому самому часі повідомила розвідка, що вд. ВП підходить краєм ліса із напрямку с. Сенькова (Новосельце Козицке [Новосільці Козицькі]) в напрямі с. Тростянець. По прочитанні штафети від к-ра вд. “У[дарник]-2”, к-р вд. “У[дарник]-6” наказав відмарш в напрямі присілка “Маргель”. В часі маршу в напрямі присілка “Маргель” наткнувся вд. на спец. вд. ВП в лісі біля дороги від сторони с. Завадка. Заки дійшло до стрічі з ворогом, запримічено під лісом коня, що його правдоподібно наші розшуки не завважили. Ще не встиг дійти до пвд. 516 поданий по лінії наказ к-ра вд. ствердити, що це за кінь, впали два стріли, що їх віддали наші розшуки по ворогові. Після цього ж, к-р пвд. 516 запримітив ворога на близькій віддалі від себе, розчленував негайно один, а відтак другий рій та відкрив по ньому гураганний вогонь і почав наступ на ворога, у висліді якого посунувся кількадесять кроків вперед, але рівночасно втратив зв’язок з пвд. 517. Це змусило його відступити в глибину ліса. Тимчасом в пвд. 517, сильно обстріляним ворогом, зчинилося замішання, яке к-р пвд., яким являвся тоді сот. пвх., не зміг зразу опанувати. Із-за цього наказ к-ра вд. – “Зав’язати зв’язок з пвд. 516”, мимо геройської постави к-ра пвд. 517 сот. пвх., не вдалося виконати. Коли пвд. 518 почав стріляти по кількох польських вояках, що їх вигнав з ліса пвд. 516, стало ясным, що пвд. 516 не знаходиться впереді, тоді після зліквідування замішання в пвд. 517 поведено наступ на ворога. Із-за непроглядної гущавини було дуже важко посуватися, а бій треба було вести на віддалі кількох метрів. Після цього наступу доведено ще два наступи, після яких оба пвд. (517 та 518) відступили на віддаль 1 км від побоевища та зайняли становища кругової оборони о год. 11:45. Ворога, який о год. 14:30 наблизився до наших становищ, підпущено на віддаль кількох метрів та прийнято його гураганим вогнем. По бою, який тривав 30 хв., пвд. відступили тому, що праве крило опустило становища із-за того, що два кулемети вийшли з ладу.

Вислід бою:

Ворожі втрати: 17 вбитих і 4 важко ранених.

Власні втрати: 7 вбитих (в тому 1 сот. пвх. і 2 ройових) та 1 важко ранений попав в полон. Його не можна було із-за великої гущавини відшукати.

Дня 28 червня 1946 р. о год. 10:00 пвд. 516 спалив присілок села Ліщовате від сторони кордону. Ворожого спротиву не було жодного. Щойно,

коли пвд. відступив після акції, почала стріляти польська застава ВП, яка стояла від сторони с. Бреликів.

[“Ударник-7”] В звіттовому часі вд. повнив службу охорони Підстаршинської Школи ім. полк[овника] “Коника” і із-за цього жодних акцій не переводив.

[Вд. к-ра “Мирона”] Дня 8 червня 1946 р. о год. 13:00 пвд. гостюючого вд. к-ра “Мирона” під командою к-ра “Тарасика” зробив на шляху Тісна – Довжиця засідку на ВП, яке брало участь в виселенчій акції, при чому грабило та мордувало українське населення.*

Пвд., який зайняв становища о год. 12:30, побачив о год. 13:00 надїзджаюче від сторони с. Тісна вантажне авто з 20 вояками ВП. Коли це авто найшлося біля становищ пвд., відкрито по ньому з віддалі 120-160 м кулеметний вогонь. Авто, поцілене кулями пвд. в мотор, підїхало ще біля 5 м і задержалося. Зі скошеної залози авта, трьох, які ще остали, скочили до рова і один із них почав відстрілюватися, рів однак, який був плиткий, не дав їм відповідного захисту перед влучним кулеметним вогнем кулеметника “Клима” і всі там лягли. Вогонь ведено 6 хв., у висліді якого подіравлено мов решето мотор та ціле авто, як також вбито цілу залозу цього авта. Пвд. не мав змоги позбирати ворожої збруї та майна, бо в дуже короткому часі надїхала з м. Тісна підмога на [5] автах і пвд. був змушений відійти на збірний пункт. Та заки ще відійшов туди, обстріляв з віддалі біля 800 м ворога, що зібрався біля розбитого авта, та приневолив його залягти. Після цього ворог довго ще даремно стріляв в напрямі ліса, куди відступив пвд.

Вислід засідки:

Ворожі втрати: 16 вбитих та 4 ранених (в тому – 1 пор. важко ранений).

Власні втрати: жодні.

Знищено: 1 авто (вантажне).

Вистріляно: 615 шт. рос. кріс., 123 шт. нім. кріс. муніції та 126 шт. наб[оїв] до ПППШ.

Дані на основі власної обсервації.

Дня 11 червня 1946 р. о год. 05:00 наїхали 2 цивільні вози виселенців з 3 вояками на заміновану дорогу біля с. Кальниця. Дорогу цю замінувала ланка мінерів пвд. к-ра “Орленка”, щоби утруднювати ВП виселювання українських селян.** Вибух міни розніс зовсім 2 вози разом з людьми та кіньми. В годину після вибуху приїхали мінери ВП та почали розшуки замінованих місць, при чому один мінер наступив на міну і згинув на місці.

* Копія оригіналу ситуаційного плану засідки подана на стор. 799

** Копія оригіналу ситуаційного плану засідки-мінування подана на стор. 799

У вишукуванні мін польським мінерам, що вони робили при допомозі апаратів до вишукування мін, дуже перешкоджало це, що вище згадана ланка мінерів повбивала в дорогу та рови багато цвяхів . Мінери мусили витягувати кожний цвях так, що свою роботу скінчили вони аж о год. 18:00.

Вислід мінування:

Ворожі втрати: 4 вояки вбитих.

Власні втрати: жодні.

Зужито: 1 Т-міну та 10 натискових мін 0,5 кг.

Дня 11 червня 1946 р. о год. 07:00 пвд. к-ра “Орленка” зробив на дорозі біля с. Присліп на ВП засідку. Пвд. о год. 06:00 замінував рови по обох боках дороги натисковими мінами та зайняв становища. О год. 06:50 пвд. запримітив валку, зложену з 12 авт, виповнених вщерть вояками ВП, що наближалася до становищ пвд. Пвд. перепустив 9 авт. Десяте авто з черги щось попсувалося і задержалося напроти становищ пвд. До нього долучили послідні два авта і рівнож задержалися. Авта ці були вщерть виповнені вояками. Два з них були відкриті, а третє закритє. В ньому були старшини. Пвд., користаючи з догідних бувших німецьких окопів, відкрив вогонь із віддалі біля 160 м по цих автах. Більшість залоги авт впала скошена сильним несподіваним кулеметним вогнем, а решта зіскочила до замінованого рову, де багато з неї під голосні вибухи мін згинуло. Лиш кільканадцять із 70 вояків залоги в страшній паніці всіло втекти. Такої паніки не зустрічав пвд. досі в жодній засідці. Одне авто загорілося, а 2 прочі були подіравлені до тої міри, що були вже нездібні до дальшого вжитку. Залога 9 пропущених авт сейчас відкрила мінометний вогонь по лісі, де був пвд., а кромі цього від сторони с. Тісна надїхало 3 авта з ВП та почало обстрілювати пвд. Із-за цього пвд. не мав змоги забрати ворожої збруї та майна, та поволі без страт відступив до ліса. Щойно в 2 год. після цього ворог відважився приступити до авт та позбирати вбитих та ранених. В очищуванні ровів від мін ворог вживав апаратів до вишукування мін, яким працю незвичайно утруднювали нарочно повбивані в рови та дорогу цвяхи. Проте очищування ворогом дороги від мін тривало до год. 14:00.

Вислід засідки:

Ворожі втрати: 28 вбитих та 30 ранених (в тому – 2 старшин).

Власні втрати: жодні.

Вистріляно: 380 шт. рос. кріс., 110 шт. нім. кріс. муніц[ії], 210 шт. наб[оїв] до ППШ та зужито 22 натискових мін.

Дані – на основі власної обсервації.

Дня 11 червня 1946 р. о год. 19:45 пвд. к-ра “Орленка”, що вертав зі засідки, на якій знищив 3 ворожі авта, запримітив валку ворожих авт, біля с. Кальниця, якими вертали вояки ВП після спалення ними сс. Яворець,

Луг, Бук, Беріг [Береги Горішні, Береги Долішні] і Кальниця та відкрив по них з віддалі біля 800 м кулеметний та крісовий вогонь. У висліді цього ворог в паніці втік в напрямі с. Тісна.

Вислід стріляння:

Ворожі втрати: невідомі.

Власні втрати: жодні.

Вистріляно: 86 шт. рос. кріс., 32 шт. нім. кріс., муниц[іі].

Дня 15 червня 1946 р гостюючий вд. к-ра “Мирона” відійшов на свої матірні терени.

[Вд. к-ра “Кармелюка”] Дня 5 червня 1946 р. гостюючий вд к-ра “Кармелюка” зробив на дорозі Волковия [Вовковия] – Терка засідку на ВП. Засідка без вислуду. Ворог в тому часі туди не переїздив.

Дня 11 червня 1946 р. гостюючий вд к-ра “Кармелюка” зробив на дорозі Тискова – Воля Горянська засідку на ВП. Тому що ворог туди не їхав, засідка безуспішна.

Дня 13 червня 1946 р. о год. 10:30 гостюючий вд к-ра “Кармелюка” спалив 2 села: Лубне та Бистре. Того ж самого дня вд. замінував дорогу Балигород – Тісна біля с. Бистре. Слідуючого дня на міни наїхали 2 вантажні авто разом з залогою.*

Вислід мінування:

Ворожі втрати: гляди уступ “У[дарник]-3”.

Власні втрати: жодні.

Знищено: 2 Т-міни, 8 стрілецьких мін.

Знищено: 2 вантажні авто.

II.

Польські сили:

Розміщення ВП на терені В[ідтинок]-“Лемко”:

В місяці червні розміщення ВП на північному відтинку їхнього ворожого діяння було менш більш таке:

Перемишль – 1800 – 2000

Бірча – 300 - 400 (2 танкетки, 3 гарматки 75 мм і 7
гран. 82 мм).

Пикуличі – 600 - 800

Разом – 2700 - 3200 вояків

В цьому звіттовому місяці ворог не проявляв майже жодної діяльності, а обмежувався до поодиноких розвідочних рейдів по терені, який є зовсім

* Копія оригіналу ситуаційного плану засідки-мінування подана на стор. 800

незаселений (українські виселені села). Групи ВП посуваються в терені дуже обережно та були випадки, що потрапили не раз цілу ніч просидіти над одною місцевістю і шойно над ранком сходили в село.

Дня 09.06.46 р. група ВП в силі біля 100 вояків приїхала на 2 автах та 2 фірах до с. Юркова [Юречкова]. Ціль цієї поїздки, правдоподібно, розвідка.

Того ж самого дня інша група ВП в силі біля 110 вояків перейшла із м. Бірча селами: Грозьова [Грузова], Войткова, Сенькова [Новосільці Козицькі] до с. Тростянець.

Дня 16.06.46 р. Приїхало до с. Корманичі 17 поляків з МО та УБП, де й заквартирували. Тут перебували вони до дня 27.06.1946 р. та їздили по доколичних селах, де проводили збори з місцевим населенням в справі голосування.

Дня 25.06.46 р. вд. ВП в силі біля 100 вояків перейшов за слідом вд. “У[дарник]-4” р. Сян, провірив села, через які вд. переходив та зайшов так аж до с. Конюша. Коли вертав звітлія до Перемишля лісами, наткнувся дня 27.06.46 р. на вишкільний вд., та звів з ним бій, у висліді якого майже половина цієї групи зістала вбитими та раненими.

Крім цього, переводив ще в цьому звіттовому місяці виселення в 5 р-ні, де висилили с. Володж.

Дня 28.06.46 р., після акції на с. Добра, ВП напало на с. Улюч, де було ще неспалених 50 хат. Поляки прийшли від напряду Доброї та другі зайшли напроти с. Грушівка попід ліс з гори в село, де спалили 33 хати та 6 вбили, 4 пропало без вісті та 107 осіб ранили.

Дня 29.06.46 р. вд. ВП, що квартирує в с. Селиська, напав на с. Поруби, зрабував тут 10 шт. худоби та скоро втік зі села.

Поляки не дозволяють селянам нічого робити на полі і хто лише вийде на поле, то зараз до нього стріляють.

Розміщення ВП на південно-західному відтинку їхнього ворожого діяння в місяці червні було приблизно таке:

Сянік	3360 (в тому – 36 вишкільний полк ВП з 20 гарматками в с. Вільхівці)
Лісько	1000
Балигород	200
Загір [Загір'є]	95
Риманів	150
Тісна	150 (оперативна група до дня 15.06.46 р.)
Заслав [Заслав'є]	50
Одрехова	150 (“баталіон смерці” ВП)
Разом	5155 вояків

Крім цього, до дня 15.06.46 р. була в терені I, II і III р-ну [8] дивізія ВП, яка спільно з деякими частинами інших дивізій ВП та 36 і 37 комендатурою ВОП переводила виселенчу акцію.

Після виселенчої акції, яка закінчилася дня 15.06.46 р., всі вищезгадані війська, за виїмком ВОП, з терену I, II і III р-ну стягнуто.

Розміщення МО на терені В[ідтинок]-“Лемко”:

На північному відтинку ворожого діяння МО, як рівнож і на південно-західному відтинку ворожого діяння [розміщення] МО було таке саме, як в попередньому звітному місяці.

Розміщення польської самооборони на терені В[ідтинок]-“Лемко”:

В цьому звітному місяці так на північному, як рівнож на південно-західному відтинку ворожого діяння польської самооборони не знайшли ніякі міни.

Розміщення польських погранзастав, т. зв. ВОП, на терені В[ідтинок]-“Лемко”.

На північному відтинку ворожого діяння ВОП не зайшли в цьому звітному місяці жодні зміни.

На південно-західному відтинку ворожого діяння ВОП було в таких селах:

Волковия [Вовковия]	250	(36 комендатура ВОП)
Тісна	250	(37 комендатура ВОП)
Устрики Гор[ішні]	250	
Команьча	180	
Вислік [Вислок] Гор[ішній]	120	
Яслиська	100	
Барвінок	100	

Разом: *1250 вояків ВОП.*

Крім цього до дня 10.06.46 р. було ВОП ще в с. Затварниця – 350 та в. с. Ветлина – 350. **Разом – 700 вояків ВОП, яких частинно після переселеної акції стягнуто, частинно приміщено в с. Устрики Гор[ішні].**

Війська ці разом з ВП брали участь у виселенчій акції, в часі якої грабили, били та мордували українське населення та українські церкви.

Після закінчення виселенчої акції почали укріплюватися в своїх місцях постою, копаючи окопи та будуючи бункри. В Команьчі ВОП вибудував 15

бункрів довкола залізничної стації, а малі групи його робили на дорозі Команьча – Явірник засідки.

Большевицькі сили:

Крім вище згаданих польських сил є ще на терені В[ідтинок]-“Лемко” сталі большевицькі, в яких стані не зайшли в місяці червні жодні зміни, та доривочні, що їх творять большевицькі погранзастави, які час-до-часу наскакують на доокличні села.

Всі повищі дані про ворога є подані лише на основі власної розвідки, орг. чинники не присилають взагалі жодних розвідочних даних.

III.

Стан умундування вд. на терені В[ідтинок] – “Лемко” є незадовільний. Стан озброєння вд. на терені В[ідтинок] – “Лемко” є задовільний. Зброю та муніцію здобувають вд. частинно в акціях на ворога, а частинно покривають зі старих запасів.

У всіх вд. бракує найконечніших ліків, а головно перев'язочного матеріалу та особистих пакетів.

На місяць червень ані з Н[ад]Р[айо]ну “Хол[одний] Яр”, ані з Н[ад]Р[айо]ну “Бескид” звіту санітарної опіки над раненими та хворими стрільцями не надіслано.

В звітному місяці у вд. “У[дарник]-2” було 7 випадків черевного тифу, у вд. “У[дарник]-3” було 3 випадки чернінки, у вд. “У[дарник]-5” було 3 випадки черевного тифу. Стрільців хворих на ці інфекційні недуги, відставлено до сан. пунктів. Більше випадків інфекційних недуг у вд. в звітному місяці не було.

IV.

Полевий Суд вд. “У[дарник]-2” мав одно засідання дня 25.06.46 р., на якому засуджено на кару смерти з правом реабілітації до дня 25.07.46 р., за невиконання обов'язків стійкового, одного стрільця.

У вд. “У[дарник]-4” [...] пощоїгіессмниилчк[...]пшгкіксчыйцсттюій.

V.

[“Ударник-1”] В звітному місяці пророблено зі стрільцями:

а) “Стрілець в полі” – 30 год., б) “Стежі і застави” – 15 год., в) “Полеві стежі” – 7 год., г) “Внутрішня служба” – 8 год., д) “Вартівнича служба” – 10 год., е) “Марші” – 5 год.

["Ударник-2"] Переводив вишкіл з молодими вояками, які в цьому звітному місяці зголосилися до вд. З ними пророблено: а) "Внутрішня служба" – 10 год., б) "Полева служба" – 10 год.

["Ударник-3"] В часі від 07.05.46 р. до 15.06.46 р. zorganizував для новоприйнятих до вд. стрільців вишкільний табір, в якому взяло участі 50 стрільців. Під час вишколу пророблено: а) "Впоряд" – 50 год., б) "Полева служба" – 55 год., в) "Зброєзнання" – 20 год., г) "Вартівнича служба" – 25 год., д) "Стрілецький вишкіл" – 30 год. та з "Політвиховання" – 20 год. (районовий пропагандист др. "Соломка").

Про переведений вишкіл із самим вд. к-р вд. в місячному своїому звіті за місяць червень нічого не згадує.

["Ударник-4"] В звітному місяці пророблено зі стрільцями:

а) "Впоряд" – 8 год., б) "Полева служба" – 16 год., в) "Внутрішня служба" – 4 год.

Крім цього кожний к-р пвд. проробив зі своїм пвд.: 1) "Боевий Правильник Піхоти", 2) "Боевий Правильник Партизанки", 3) "Рейди".

["Ударник-5"] В звітному місяці пророблено:

а) "Впоряд" – 12 год., б) "Полева служба" – 56 год., в) "Піонерка та мінування" – 12 год. та г) "Рейди" – 4 год. (виїмки).

["Ударник-6"] Із-за частих змін місця постою та рейдами на місця збірних пунктів вд. не мав змоги перепроводжувати нормального вишколу.

["Ударник-7"] В звітному місяці вд. повнив службу охорони Підстаршинської Школи ім. пол. "Коника" і через це не мав змоги перепроводжувати вишколу.

VI.

["Ударник-1"] В місяці червні пророблено 18 год. одногодинних лекцій, на яких порушено слідуючі теми: а) "Сучасні обставини наші і напрям дальшої боротьби", б) "Різниця між життям військовим а цивільним та що кличе нас в повстанчі ряди", в) "Дотеперішній успіх нашої боротьби, як характеризують нас вороги, а що думає про нас світ (головно захід)", г) "Психологічно-національні почування" (виклад).

Крім цього пророблено із самими новоприйнятими:

1) "Що таке УПА, де і коли повстала, – ціль нашої боротьби?", 2) "Поведінка стрілецьтва серед цивільного населення", 3) "Українська держава за княжих часів" (з історії України).

Рівнож перепроваджено зі стрілецьтвом ряд гутірок на такі теми:

1) "Чи цей стрілець, який опустить самовільно вд. і піде до ворогів, знайде в них спасіння?", 2) "Чи скорше, чи пізніше кожний зрадник буде покараний відповідною карою", 3) "Чому тепер мусимо звертати увагу на

поведінку з цивільним населенням”.

Дня 10.06.46 р. відсвятковано “Свято Героїв” над могилою в с. Смільник, де лежить 9 стрільців-героїв УПА, які впали в бою в тому селі. Свято це із багатою програмою відсвятковано при участі вд., БСБ, кушевого звена та частини місцевого населення, яке ще тут остало.

["Ударник-2"] Пвх. цього вд. не присилає взагалі звітів зі своєї праці, лише к-р вд. надіслав коротку замітку, що політвиховництво є дуже добре: стрільці навіть дуже зацікавлені вихованням на лекціях, дають запити та провадять дискусії на гутірках, часто є голосне читання.

["Ударник-3"] В тому вд. пвх. веде працю серед стрілецьтва і серед цивільного населення:

Серед стрілецьтва: в пвд. 507 переведено 2 гутірки та 5 читань, стільки ж гутірок та читань проведено і в пвд. 508. Темами гутірок було: “Як цінною під сучасну пору для українського народу є зброя”, “Обговорення наскоку ВП дня 04.06.46 р.”. На читаннях прочитано польську пресу та нашу підпільну (1 читання).

З пвд. 509 (новики) переведено 5 гутірок, 1 читання та 1 доклад. Темами гутірок було: “Чому створилось УПА?”, “За що ми боремося?”, “Завдання УПА”, “Як цінною під сучасну пору для українського народу є зброя”, “Конспірація”. На читаннях прочитано нашу підпільну пресу, а темою докладу була: “Історія УПА”.

Крім цього відсвятковано дня 30.06.46 р. з широкою програмою “Свято Державності”, при участі гостюючого вд. “Вовків” та працівників орг. сітки району.

Серед цивільного населення: відбуто кілька принагідних розмов та мітингів. Ширшої пропагандивної роботи серед населення не можна було провести, бо вд. в цілому звітovому часі перебував у майже цілковито виселеному терені.

["Ударник-4"] В тому вд. пвх. веде працю серед стрілецьтва та серед цивільного населення.

Серед стрілецьтва: проведено ряд гутірок на різні актуальні теми та, в міру можності, читано пресу.

З командним складом відбуто: три відправи з чотовими та одну з ройовими.

Серед цивільного населення: відбуто збори в 9 селах, як також ведено індивідуальні гутірки, головно у селах, в яких населення перший раз мало змогу стрічатися з вд.

Крім цього відсвятковано “Свято Державності” при співучасті цивільного населення із села Г.

["Ударник-5"] У звітovому часі пророблено 27 одногодинних лекцій, яких темами було: “Конспірація вд.”, “Відношення стрілецьтва між собою”,

“Поведінка стрілецьтва супроти командирів”, “Здоровлення командирів”, “Виконування наказів командирів”, “Передавання наказів по зв’язку”, “Поведінка стрільців серед цивільного населення” (“Стрільці б’ються за хліб”), “Організація харчів” (“Злодійство”), “Не організувати жіночих річей на акції”, “Карність стрільця підчас акції”, “Бій в с. Морохів” (обговорення його під оглядом політ. виховання), Вивчення напам’ять 5 точок “Декалогу” та “Рейд”.

Крім цього проведено 2 гутірки на теми: “Засідка ВП підчас маршу вд. на с. Великополе” та “Проголошення Самостійності України в дні 30.06.41 р.”

З командним складом відбуло 6 відправ, на яких були порушені такі теми: “Відношення ройових до к-рів, між собою і до стрілецьтва”, “П’янство стрільців підчас акції”, “Ройові твердо держать стрільців підчас акції”, “Ройові держать себе в карності та не ширять паніки в бою”, “Звернути увагу на збільшення дружби між стрілецьтвом”.

Дня 16.06.46 р. відсвятковано “Свято Героїв”.

Дня 17.06.46 р. гостював у вд. окр. пров. “Гр[иго]р”, який провів з командним складом вд. гутірку на тему: “Популяризація нашої справи на світовій арені, світова ситуація, найважливіше наше положення”.

["Ударник-6"] Дня 18.06.46 р. в бою з ВП згинув сот. пвх. вд. і із-за браку даних про його політвиховну працю у вд. к-р вд. “У[дарник]-6” не міг подати звіту про пророблений ним матеріал у вд.

В останньому часі відбув з командним складом одну відправу, якої темою було: “Ідеологія нашої боротьби”.

["Ударник-7"] У звітному часі повнив службу охорони Підстаршинської Школи ім. пол. “Коника” і звіту з політ виховної праці не надіслав.

VII.

У звітному місяці із-за переселенчої акції відправ я не переводив з вд., а тільки обмежився до видавання усних наказів відносно паралізування ворожої виселенчої акції.

Слава Україні!

—

Героям Слава!

[підпис к-ра “Рена”]

в.о. к-ра Відтинка – “Лемко”

Дістають:	КГ	6 прим.	
	КП	3 прим.	
	ОП	1 прим.	
Архів	КВ	2 прим.	в.о. к-ра Відтинка-“Лемко”.
Разом		12 прим.	

**Зіставлення ворожих втрат
за час від 01.01.46 р. до 31.03.46 р.**

<i>В людах</i>	вбиті	469
	ранені	202
	пропавші безвісті	—
	зловлені	129
	перебіжчики до нас	—
<i>В майні</i>	міномети 82 мм	3 шт.
	стрільна до них	76 шт.
	міномети 54 мм	3 шт.
	стрільна до них	150 шт.
	кулемети легкі	22 шт.
	снайпери	17 шт.
	кріси	154 шт.
	муніція до них	29740 шт.
	кружки до кулеметів “Дехтярова”	14 шт.
	кулеметні пістолі	80 шт.
	пістолі	9 шт.
	муніція до них	1730 шт.
	ПТР	— шт.
	муніція до них	40 шт.
	ручні гранати	62 шт.
	головні паси	106 шт.
	набійниці	55 шт.
	далековиди	3 шт.
	компаси	1 шт.
	апарати телефонічні	17 шт.
	дріт телефонічний	16 звоїв
	годинники	3 шт.
	шаблі	3 шт.
	їдунки	35 шт.
	взуття	112 пар
	плащі	147 шт.
	блюзи	28 шт.
	штани	26 шт.
	куфайки (німецькі)	58 шт.
	наплечники	53 шт.
	цельт-палатки	6 шт.
коци	28 шт.	
светери	1 шт.	

<i>В майні</i>	рукавиці	1 пара
	[комінярки]	4 шт.
	простирадла	53 шт.
	сорочки	37 шт.
	підштанці	16 шт.
	сінники	25 шт.
	пішви	50 шт.
	рушники	28 шт.
	торби	1 шт.
	течки	1 шт.
	ведра	5 шт.
	радіостанції	1 шт.
	машини до писання	5 шт.
	сідла	4 шт.
	упряж	4 шт.
	вози	5 шт.
	коні	46 шт.
	аптечка	1 шт.
	шини до перев'язування зломаних к[інцівок]	4 шт.
	лещата	5 пар
	сіть	655 кг
	цукор	2 кг
	хлібова мука	160 кг
	хліб	236 кг
ячмінна мука	400 кг	
кукурудзяна мука	40 кг	
макарони	50 кг	
оселедців	10 кг	

Крім цього: 1 машину до шиття, 1 радіоприймач 3-х ламповий, 1 десяточна вага, 1 патефон, 1 залізко до прасовання, 1 машинка до мелення м'яса, 5 бляшаних баняків, 2 горнятка, 4 ринви, 4 сковороди, 3 тарелі, 1 чайник, 8 дерев[яних] ложок, 3 ложочки, 9 вилок, 2 ножі, 1 мідниця, 1 шуфля, 3 лампи ч. 11, 5 [килимців], 8 диванів, 3 ковдри, 7 подушок, 10 [...ськів], 1 жін[очий] плащ, 2 жін[очих] светери, 1 жакет, 2 жін[очих] сорочки, 1 жін[оча] сукенка, 4 жін[очих] блюзи, 3 жін[очих] спіднички, 1 хустка, 1 шалик, 1 піжама, 1 нічна сорочка, 1 козушок, 1 футро, 1 камізька, 1 муж[ска] куртка, 1 кух[онний] фартух, 5 кг пшеничної муки, 15 кг круп, 18 кг фасолі, 80 кг ячменю, 2 сирі

шкіри, 2 мішки, 1 кг дріжджів, 4/3 кг чаю, 250 лист[ків] канц[елярського] паперу, 700 коперт, 1 кг декстрини, 7 канц[елярських] пеналів, 1 рулон пергам[ентого] паперу, 5 рулонів гофрованого паперу, 10 пачок шевських кілків, 5 овець, 35 шт. худоби.

Знищено:

- I. Двірці залізниці:
 1. Залуже (висаджено або спалено: 2 будинки стаційні, 2 бльоки-будки, магази[н], [...], роз'їзди та 36 вагонів, заладовані деревом).
 2. Команьча (висаджено, або спалено: всі будинки стаційні, в'їздові та виїздові роз'їзди, 2 водопомпи та водокачку і 40 вагонів).
 3. Лупків (висаджено, або спалено: всі будинки стаційні, в'їздові та виїздові роз'їзди, водокачку та 1 км тору).
 4. Мокре (висаджено, або спалено: всі будинки стаційні, в'їздові та виїздові роз'їзди, та 2 км тору).
 5. Щавне (висаджено, або спалено: всі будинки стаційні, в'їздові та виїздові роз'їзди, збірник води та 1 льокомот[ив]).
 - II. Дорогові мости: а) бетонові: 1; б) залізні: 1; в) дерев'яні: 90 та знищено 1 пором і 1 линву.
 - III. Залізнодорожні мости: 17.
 - IV. Телефонічні лінії: 24,25 км.
 - V. Станіці МО, ВОП та ВП: 6 МО; 1 ВОП; 20 будинків в яких вже кватирувало, або мало кватирувати ВП, кошари ВП в Команьчі та 8 бункрів.
 - VI. Волосні канцелярії: 2.
 - VII. Молочарні: 1.
 - VIII. Школу: 1, в ній мало закватирувати ВП.
 - IX. Паровий гартак: 1 (Щавне).
 - X. Фільварки: 4.
 - XI. Копальняні споруди; копальні до [солі] в с. Тирява Сільна та нафтові руропроводи.
 - XII. Збірник газу та газову будку. Це перервало доплив газу до міст: Краків, Ряшів [Ряшов] та Ярослав.
- Та спалено такі села: 1. Дошно, 2. Волтушова, 3. Дилягова, 4. Сельніца, 5. Липовець, 6. Королик Польський, 7. Королик Волоський, 8. Сторожі Вел[ікі] і 9. Залуже.

[підпис "Рена"]

в.о. к-ра Відтинка – "Лемко"

**Зіставлення власних втрат
за час від 01.04 до 30.06.1946 р.**

<i>В людях</i>	вбиті	31
	ранені	16
	самовбиті	4
	замордовані	—
	пропавші безвісті	—
	схопленні	4
	самозголошені	—
<i>В майні</i>	кулемети легкі	5 шт.
	кріси	31 шт.
	муніція до них	1300 шт.
	кулемети-пістолі	2 шт.
	пістолі	1 шт.
	муніція до них	— шт.
	диски до кулемета “Дехтярова”	2 шт.
	сідла	1 шт.
	коні	6 шт.
	вози	2 шт.
	корови	2 шт.

[підпис “Рена”]
в.о. к-ра Відтинка – “Лемко”

**Зіставлення ворожих втрат
за час від 01.04.46 р. до 30.06.46 р.**

<i>В людях</i>	вбиті	418 *
	ранені	184 **
	пропавші безвісті	25
	зловлені	41
	перебіжчики до нас	—
<i>В майні</i>	гармати 75 мм	2 шт.
	стрільна до них	17 шт.
	кулемети важкі	1 шт.
	кулемети легкі	13 шт.
	кріси	54 шт.

* В тому – 1 чех

** В тому – 2 чехи

муніція до них	6055 шт.
кружки до кулемета “Дехтярова”	19 шт.
кулеметні пістолі	15 шт.
пістолі	1 шт.
муніція до них	500 шт.
ріжки до ППШ	2 шт.
ручні гранати	— шт.
головні паси	3 шт.
набійниці	— шт.
далековиди	2 шт.
компаси	— шт.
апарати телефонічні	4 шт.
дріт телефонічний	4 звій
їдунки	85 шт.
взуття	42 шт.
плащі	30 шт.
блюзи	48 шт.
штани	48 шт.
наплечники	17 шт.
цельтпалатки	19 шт.
коци	18 шт.
простирала	0 шт.
сорочки	4 шт.
підштанці	4 шт.
сінники	— шт.
рушники	— шт.
радіостанції	— шт.
машини до писання	— шт.
сідла	1 шт.
упряж	— шт.
вози	18 шт.
коні	116 шт.
[...]	— шт.
сіль	— шт.
хліб	55 кг
крупы	50 кг
мука	— кг
збіжжя	800 кг
олива до їжі	25 л
тютюн	2 кг

<i>В майні</i>	худоба	90 шт.
	м'ясо	50 кг
	макарони	10 кг
	папіроси	600 шт.
	вантажне авто	7 шт.
	літак [двоплатовець]	1 шт.
	стовполази	3 пар
	фотоапарат	1 шт.

Крім цього: 1 сумку перев'язочного матеріалу, 1 л меду, 44 шт. м'ясних консерв, 5 шт. консерв маргарини та товар одного приватного склепу та "Спудзельні", приладдя телефоністів.

Знищено:

- I. Дорогові мости: 23, а 1 ушкоджено.
- II. Залізно-дорожні мости: 1.
- III. Телефонічні лінії: 12 км.
- IV. Станіці МО: 3 муровані буд[инки] (2 станіці МО) та будинки, де могло кватирувати ВП: 3 приходства, 1 біжницю, 1 школу, 1 кооперативу, 4 двори, 1 [теричівка], 4 муровані будинки та бараки, 1 хату.

Та спалено села: Новотанець, Надоляни, Буківсько (500 буд[инків]), Арламів, Сопітник, Ліщини, Лодинка Дол[ішня], Лупків Ст[арий], Лішава Горішня, Райське, Томашів [Темешів], Дудинці, Ратнавиця, Воля Яворова, Монастирець [Монастирець], Воля Міхова [Воля Мигова], Смільник, Ославиця, Зубенсько, Орхівці, Батичі, Мацьковичі, Уйковичі [Вуйковичі], Яблінки, Бистре, Лубне.

[підпис "Рена"]

В.о. к-ра Відтинка – "Лемко"

СЯН
"Лемко"

**[Зіставлення]
власних втрат за час від 01.07.47 р. до 31.07.47 р.**

<i>В людях</i>	вбиті	14
	ранені	21
	самовбиті	—
	замордовані	—
	пропавші безвісти	1
	схопленні	—
	самозголошені	—
	кулемети легкі	— шт.

<i>В майні</i>	кріси	—	шт.
	муніція до них	3833	шт.
	кулемети-пістолі	720	шт.
	пістолі	—	шт.
	муніція до них	—	шт.
	фавст патрони	—	шт.
	далековиди	—	шт.
	сідла	—	шт.
	коні	1	шт.
	сіль	—	кг
	м'ясо	—	кг
	бараболі	—	кг
ручні гранати	10	шт.	

Крім цього: 5 телят.

[недокінчив “Карпо”]

СЯН
“Лемко”

**Зіставлення ворожих втрат
за час від 01.07.47 р. до 31.07.47 р.**

<i>В людях</i>	вбиті	194
	ранені	18
	пропавші безвісті	—
	зловлені	3
	перебіжчики до нас	—
<i>В майні</i>	міномети 82 мм	1 [шт.]
	стрільна до них	20 [шт.]
	міномети 54 мм	— [шт.]
	стрільна до них	— [шт.]
	кулемети легкі	2 [шт.]
	снайпери	— [шт.]
	кріси	22 [шт.]
	муніція до них	3120 [шт.]
	кружки до кулеметів “Дехтярова”	4 [шт.]
	кулеметні піст[олі]	4 [шт.]
	пістолі	— [шт.]
	муніція до них	70 [шт.]
	ПТР	— [шт.]
муніція до них	— [шт.]	
ручні гранати	6 [шт.]	

<i>В майні</i>	головні паси	—	[шт.]
	набійниці	—	[шт.]
	далековиди	—	[шт.]
	компаси	—	[шт.]
	апарати телефонічні	2	[шт.]
	дріт телефонічний	—	[звоїв]
	годинники	—	[шт.]
	шаблі	—	[шт.]
	їдунки	—	[шт.]
	взуття	5	[пар]
	плащі	1	[шт.]
	блюзи	—	[шт.]
	штани	—	[шт.]
	куфайки (німецькі)	—	[шт.]
	наплечники	—	[шт.]
	цельт-палатки	6	[шт.]
	коци	—	[шт.]
	светери	—	[шт.]
	рукавиці	—	[пар]
	простираля	—	[шт.]
	сорочки	—	[шт.]
	підштанці	—	[шт.]
	сідла	1	[шт.]
	упряж	—	[шт.]
	вози	—	[шт.]
	коні	25	[шт.]
	сіль	100	[кг]
	цукор	10	[відер]
хлібова мука	30	[кг]	
хліб	400	[шт.]	
авта	2	[шт.]	
худоби	67	[шт.]	
овець	5	[шт.]	
крупа	100	[кг]	
оселедці	20	[кг]	
мости	7	[шт.]	

Крім цього: 4 великі бункри, 2 вежі для зорення, 10 кг горохової муки, 20 кг вівсяних пластівців, 10 кг макарону, 400 кг вівса, 15 кг солонини, 50 кг м'яса, 4 бункри, 2 вежі.

[недокінчив "Карпо"]

ЗАХІД
СЯН
“Лемко”

Постій, дня 31 липня 1946 р.

За місяць липень

I.

[“Ударник-1”] Дня 02 липня 1946 р. о год. [13:00] два рої вд. “У[дарник] 1” зробили на шляху Балигород – Тісна засідку.* В тому часі цим шляхом переїздило з с. Тісна до м. Балигород авто з 11 вояками ВП і з цивільною жінкою з с. Л[уб]не. Авто це знищено та 8 вояків вбито, а жінку ранено в ногу крісовим гранатометом. Воєнної здобичі з авта не вдалося забрати тому, що вояки ВП, які недалеко від місця засідки косили траву, заалармовані стрілами, почали обстрілювати кулеметним вогнем засідки і пвд. мусів відступити.

Вислід засідки:

Ворожі втрати: 8 вбитих і цивільна жінка ранена.

Власні втрати: жодні.

Знищено: 1 військове вантажне авто.

Вистріляно: 85 шт. набоїв до “Мавзера” і 58 шт. наб[оїв] до “Мозіна”.

Дня 10 липня 1946 р. два рої вд. “У[дарник]-1” зробили на відтинку: Л-в – Б-ця – С-ка засідку на чесько-словацьке військо, яке після донесень теренової сітки мало перейти на цей бік кордону. Засідка ця, що її роблено продовж 72 год. без перерви, була безуспішна, бо чесько-словацьке військо в тому часі кордону не переходило.

Дня 12 липня 1946 р. о год. 03:30 ВП в невідомій силі наскочило на табір вд., який находився в лісі над с. С[уковате]те В таборі в цьому часі був 1 пвд. новозмобілізованих вояків і 1 рій старших вояків. ВП зайшло до лісу ще вночі, а зі світанком почало підсуватися під табір від напрямку сс. Кам’янке і Суковате та з гори “Хрещата” від напрямку с. Миків. Пвд., заалармований стрілами, які ВП звернуло на одну зі стеж пвд., зумів вчас[но] все забрати зі собою та відступити з табору. В ворожі руки попало при цьому 5 телят та 1 кінь, які паслися на поляні.

Вислід наскоку:

Ворожі втрати: жодні.

Власні втрати: жодні.

Втрачено: 5 телят і 1 коня.

Дня 16 липня 1946 р. о год. 17:00 стрільці вд. зловили в лісі біля

* Копія оригіналу ситуаційного плану засідки подана на стор. 801

гори “Хрещата” чеха-розвідчика, якого після короткого переслухання передано реф[еренту] СБ.

Дня 19 липня 1946 р. [о год.] 17:30 два рої вд. зробили на шляху К[омань]ча – Щ[ав]не засідку на переїзджаючих туди зі с. Щавник [Щавне] до с. Команьча вояків ВОП. В часі засідки 1 вояка вбито, 2 важко ранено і 2 зловлено в полон.*

Вислід засідки:

Ворожі втрати: 1 вбитий, 2 важко ранені і 2 полонені (з тих одного після переслухання зліквідовано, а другого, після вияснення йому цілі нашої боротьби і вручення йому летючок, звільнено).

Власні втрати: жодні.

Здобуто: 2 кріси “Моз.”, 120 шт. набоїв до них, 1 ПППШ і 70 шт. набоїв до неї та коня зі сідлом.

Вистріляно: 80 шт. наб[оїв] до “Мавз[ера]” і 25 шт. наб[оїв] до “Моз.”.

Дня 23 липня 1946 р. о год. 10:00 два рої вд. обстріляли працюючих на полі біля с. Лубне вояків ВП та поляків-цивілів. У висліді цього 2 вояків ВП вбито, 1 ранено, 1 зловлено в полон, якого після переслухання зліквідовано. Цивілям забрано коня.

Вислід перестрілки:

Ворожі втрати: 2 вбиті, 1 ранений і 1 зловлений в полон (зліквідований).

Власні втрати: жодні.

Здобуто: 1 ППС, 4 п[ари] черевиків, 1 п[ара] чобіт і 1 плащ.

Вистріляно: 50 шт. наб[оїв] до “Мавз[ера]” та 15 шт. наб[оїв] до “Моз.”.

[“Ударник-2”] Дня 07 липня 1946 р. о год. 01:00 вд. “У[дарник]-2” спільно з пвд. 518 і вд. “У[дарник]-6” виконав акцію на МО і державні склади в м. Дубецько. Після даних розвідки в м. Дубецько залога МО в силі 8 осіб, озброєних в 1 кулемет, кріси та автомати, містилася в одноповерховому мурованому будинку.

В цьому будинку містилися ще крім МО також суд, пошта та волосна канцелярія. Акцію цю, якої початок назначено на год. 01:00, переведено після слідуючого з гори уложеного плану: два рої пвд. 518 вд. “У[дарник]-[6]” зробили заставу від м. Динів, два рої пвд.[504] вд. “У[дарник]-2” зробили заставу від напряму Ненадова – Перемишль, пвд. 505 мав вдарити та зліквідувати МО, а пвд. 506 разом з одним роєм пвд. 504 і з одним роєм пвд. 518 мав зліквідувати державні склепи, яких кілька було в цьому містечку. Точно у зазначеному часі пвд. 505 підійшов під станицю МО, розбив залізні ворота і увійшов на подвір'я, де одержав кулеметний і

* Копія оригіналу ситуаційного плану засідки подана на стор. 801

крісовий вогонь з вікон станиці МО. На це відповів пвд. 505 рівнож кулеметним вогнем по вікнах станиці, а коли бул. [“Бен”] стрілив два рази з крісового гранатомета у відчинене вікно, з якого міліцисти стріляли, стріли з ворожої сторони втихли, а стрільці пвд. 505 увійшли до середини приміщення МО. Тут найшли 4 кріси, 2 телефонічні апарати, трохи амуніції та інші військові дрібниці. Речі ці забрано. Тимчасом ворог, якому вдалося втекти на стрих, почав відстрілюватися. Тоді к-р “Лагідний” дав наказ [знищити] станицю МО. Суду та пошти розбити не вдалося, бо залізні двері, що туди вели, були зачинені від середини. Інші пвд. розбили в міжчасі державні склепи і забрали з них матерії на вбрання, полотно на білля і малу кількість взуття. Акцію закінчено о год. 02:30.

Вислід акції:

Ворожі втрати: 2 вбитих і 2 поранених.

Власні втрати: жодні.

Здобуто: 4 кріси, 2 телефонічні апарати, матерію на вбрання, полотно на білля та малу кількість взуття.

Дня 12 липня 1946 р. вд. “У[дарник]-2” спільно з пвд. 518 вд. “У[дарник]-6” звів між сс. Поремби [Поруби] і Гута з ВП бій.*

Дня 11 липня 1946 р. вд. “У[дарник]-2” разом з пвд. 513 “У[дарник]-6” закватував в в селі Загути. О год. 02:00 дня 12.07.46 р. к-р вд. “У[дарник]-2”, повідомлений алярмовим стрільцем, що в с. Гута хтось стріляє, заряджує алярм вд. Тим часом від сторони с. Гута чути стрілянину автоматичної зброї, появляється біла ракета та запалюється хата. Тоді к-р вд. “У[дарник]-2” [вислає] пвд. 518 на заставу від с. Борівниця, пвд. 506 на заставу від наряду сс. Грушівка – Улюч, а сам з пвд. 505 та одним роєм пвд. 504 біжить в напрямі горіючої хати, переходить дорогу Поремби [Поруби] – Ясенів, скручує наліво та натрапляє на ворожу заставу, яка була на роздоріжжі Гута – Воля Володжська, Поремби [Поруби] – Ясенів. Тут пвд. вистрілює білу ракету та в її світлі бачить утікаючого ворога, по якому відчиняє кулеметний вогонь та бігом подається за ворогом. Щойно біля школи в с. Поремби [Поруби] ворог зорієнтовується, що наших є мала сила, а до цього ще й дістав підмогу із с. Сельська [Селиська] та почав наступ. Пвд. тим часом освічував ворога білими ракетами та обстрілював сильним кулеметним вогнем, аж коли ворог почав заходити пвд. від с. Гута, к-р вд. “У[дарник]-2” дав наказ відступати. Бій цей тривав біля півгодини. В часі цього відступу пвд. стрівувався на краю ліса від сторони с. Воля Володжська з ВП, обстріляв його кулеметним вогнем та відступив в ліс між сс. Загути і Грушівка, де й зайняв становища.

* Копія оригіналу ситуаційного плану бою подана на стор. 802

Того дня о год. 09:00 зорець повідомив вд. “У[дарник]-2”, що ворог в числі 250 поляків розстрільною вийшов з ліса Воля Володжська – Поремби [Поруби], а рівночасно від сторони с. Володж вийшла група в силі 50 вояків ВП і над с. Воля Володжська обі ці групи зробили збірку о год. 11:00 (разом було тих вояків ВП – 300). Після цього ця група знову розчленувалася в розстрільну і увійшла в ліс Воля Володжська – Грушівка – Яблониця Руська. На вістку, що оба пвд. відступають в ліс над с. Борівниця, тут долучує до них ще й пвд. 518 і разом займають становища і окопуються. Стежа, яка вернула з дороги Борівниця – Улюч, зголосила, що від сторони с. Явірник Руський в напрямі с. Улюч перейшла сотня ВП, а рівночасно зауважено 25 вояків ВП на поляні в лісі Чертіж. О год. 16:00 того ж дня стежі зголошують, що ворог, який переходив ліс над с. Грушівка, переправився на другий бік р. Сян. О год. 20:00 того ж дня розвідка доносить, що ворог в силі біля 750 вояків загально переводив облаву на ліс Брижава – Улюч – Поремби [Поруби] – Грушівка – Яблониця Руська. Як опісля виявилось, то ворожий вд., який о год. 06:00 того ж дня звів з пвд. 505 і роєм пвд. 504 бій і мав в ньому 8 вбитих, в тому – 1 поручник і 10 ранених, в тому – 1 важко, який помер, вже тоді підсувався на становища, але по дорозі стрінувся з бойовиками, які сиділи в хаті без стійок та пили водку, окружив таки цю хату і хотів, щоб бойовики здалися. Коли бойовики не хотіли здатися, почалась перестрілка та кидання гранат, у висліді чого – 1 бойовик ранений добився з пістолі і згорів у хаті, а двох бойовиків зуміли втекти. Крім цього з цивільного населення було ще ранені 2 жінки і 1 мужчина. Ворог втратив тоді одного вояка вбитим та 2 ранених. Ця саме перестрілка залярмувала вд.

В цьому дні вд. втратив 2 стрільців. Один з них, стрілець “Зуб”, який був відлучився від вд. і вертав з терену, підійшов на невелику віддаль до ворога, який відкрив вогонь по ньому та ранив в коліно. Стрілець “Зуб”, щоби не попасти в руки ворога, дострілився власним крісом. Другий стрілець “[Шціх]”, що самовільно, коли вертав з терену, вступив додому і тут сховався перед вояками ВП до криївки, з якої вони його живим витягнули, згинув, забитий на місці ворогами.

Вислід бою:

Ворожі втрати: 2 вбитих (в тому – 1 поручник) і 13 ранених (в тому – 1 важко так, що зараз помер).

Власні втрати: 2 вбитих і 1 бойовик дострілився.

Дня 24 липня 1946 р. о год. 14:00 вд. “У[дарник]-2” спільно з вд. “У[дарник]-4” (2 пвд.), вд. “У[дарник]-6” (2 пвд.) та [...] пвд. вишкільного вд. звів над с. Явірник Руський з ВП бій. Опис бою гляди уступ “У[дарник]-4”.

Дня 27 липня 1946 р. повідомлено вд., що бандитська група ВП з с. Вітрилів перейшла через р. Сян і зайшла в ліс під с. Грушівка та забрала 10 шт. худоби, яку там селяни пасли. Висланий в погоню за бандитами пвд. 506, застав ще їх, коли переправлялися через р. Сян та обстріляв їх. У висліді 10-хвилинної перестрілки, що там вив'язалась, вбито 2, ранено 5 бандитів та відібрано їм частину забраної худоби.

Вислід перестрілки:

Ворожі втрати: 2 вбитих і 5 ранених.

Власні втрати: жодні.

[“Ударник-3”] Дня 9 липня 1946 р. о год. 22:00 пвд. 507 знищив в с. Ветлина 9 домів, а в с. Береги Гор[ішні] 11 домів, залишених виселеними селянами, які були пригожні на квартири для війська. Бляху зі знищених домів замагазиновано.

Дня 9 липня 1946 р. о год. 22:00 пвд. [508] знищив в с. Руське один мурований дім. Того ж самого дня і о тій самій годині пвд. 509 знищив в с. Більське лісничівку.

Будинки ці знищено, щоби не мали де закватувати вояки ВП чи ВОП, які б опісля грабили та тероризували українське насалення, що його не вдалося виселити.

Дня 17 липня 1946 р. о год. 22:00 вд. виконав відплатну акцію за с. Терка, в якому ВОП з с. Волковия [Вовковия] замордувало в огидний спосіб 33 старців, жінок та дітей дня 09.07.46 р., на с. Волковия [Вовковия]. В цьому селі під кінець місяця травня ц[ього] р[оку] заквартирувала 36 командатура ВОП в силі біля 350 вояків. Перед самою акцією вечером [1]7.07.46 р. приїхало до с. Волковия [Вовковия] ще біля 60 большевиків НКВД-истів так, що стан залого в часі акції більше 400 вояків, не вчисляючи місцеву польську самооборону.

Акцію виконано після слідуючого плану:* пвд. 507 під командою к-ра “Г.” пішов горою “588” над село та мав за завдання усунути ворожу заставу у підніжжі цієї гори (“588”), а опісля увійти до села. Пвд. 508 під командою к-ра “Р.” пішов горою “533” та мав заатакувати ВОП від сторони школи в с. Волковия [Вовковия] та вздовж шляху Полянчик – Волковия [Вовковия]. Пвд. 509 підійшов під село вздовж р. Солинка. Його завданням було знищити дім “Чтернастка”, в якому містився штаб командатури, та вдертися під костел і знищити мури, що ними був він обведений.

Поляки завважили наші пвд., як ці підсувалися під село і почали порозуміватися стрілами та ракетами і рівночасно на всіх відтинках відчинили сильний вогонь. (Після їх поведінки можна припускати, що ВОП

* Копія оригіналу ситуаційного плану засідки подана на стор. 803

було попереджене про нашу акцію). На цілій лінії вив'язався із-за цього запеклий бій, що тривав до год. 03:50 дня 18.07.46 р. В часі бою пвд. 507 знищив ворожу заставу у підніжжя гори “588” та зайняв крайні хати в околиці римо-католицького приходства, пвд. 508 наступав вздовж дороги від сторони с. Полянчик та с. Рибне. Рій к-ра “С.” вдерся при цьому глибоко у ворожі укріплення, а рій к-ра “Г.” натрапив на ворожі заборони з колючого дроту, за якими находилися добре укріплені ворожі становища, із-за браку ножиць не міг їх перервати. Пвд. 509 підійшов під дім “Чтернастка”, обстріляв його, але запалити його йому не вдалося, тому що цей дім є напів мурований та грубо тинкований. В часі цього бою [с]крізь в селі було чути большевицьку лайку та підганювання поляків большевиками до бою, в часі якого багато вояків ВОП, користаючи з темноти, зуміло вирватися з села та розбігтися на “чотири вітри”.

Із-за цього, що стало розвіднятися і поляки могли кожної хвилини підтягнути більші сили та відтяти вд. від лісів, к-р вд. дав наказ знищити зайняте село та відступати. В цьому бою відзначилися такі вояки вд.: кулеметчик віст. “Граніт”, кулеметчик старший стр. “Тичка” та стр. “[Гичка]” відвагою та вмілим кермуванням вогнем. Роевий ст. віст. “Олесь” та роевий “Туцул” вмілим кермуванням роєм в бою та відвагою.

Вислід акції:

Ворожі втрати: 30 вбитих вояків ВОП (в тому – 2 поручників) та 25 ранених (в тому – 1 капітан, к-р [36] комендатури ВОП), 45 вбитих цивільної польської самооборони ОРМО (Охотніча Резерва Міліції Обивательської) та цивільного польського населення, яке помагало ВОП. Дані після заподання місцевого населення.

Власні втрати: 2 вбитих та 5 легко ранених.

Здобуто: 20 шт. худоби, 12 коней та 5 овець.

Вистріляно: 1210 шт. наб[оїв] до “Мавз[ера]”, 2330 шт. наб[оїв] до “Моз.”, 720 шт. наб[оїв] до ППШ та 16 ручних гранат.

[“Ударник-4”] Дня 02 липня 1946 р. о год. 20:00 вд. “У[дарник]-4” спільно з вд. “У[дарник]-7” зробили на шляху Тростянець – Войткова засідку. Цим шляхом о год. 20:00 мав, після даних розвідки, переїздити ославлений бандит, теперішній “Презес ППР-у” Дах разом з понад 200 вояками ВП, які саме переводили “Референдум” в с. Войткова. Засідка ця, однак, не вдалася тому, що згадане ВП разом з Дахом від’їхало до с. Тростянець ще о год. 18:00, це є на дві год. перед зробленням засідки. Після цього оба вд., сподіючись, що поляки в с. Тростянець будуть робити збірку як завсіди, недалеко лісу, зібрали того ж дня о год. 20:30 – 20 кулеметних ланок та розмістили їх на краю лісу над с. Тростянець. Тимчасом до лісу підходить трьох поляків, завважає наших стрільців та обстрілює їх кількома вистрілами з кріса. У відповідь на це стрільці вд.

відчинили по них вогонь, у висліді якого було 2 поляків важко ранених, які померли і 1 на місці вбитий. Ця перестрілка залярмувала ВП, яке із-за цього залишилося на полі, де й переночувало. На другий [день] рано причалив туди літак, який забрав урну з голосами з переведеного “Референдуму” та ранених вояків ВП, а ВП відійшло до м. Бірча.

Вислід перестрілки:

Ворожі втрати: 1 вбитий та 2 важко ранених, які померли.

Власні втрати: жодні.

Дня 09 липня 1946 р. вд. перебрав охорону вишкільного вд. та перейшов з ним в район 4.

Дня 20 липня 1946 р. пвд. 510 зробив на шляху Перемишль – Бірча засідку. На цю засідку наїхала фіра, на ній їхав один міліцист, брат коменданта МО в м. Бірча – Вінярські та двох цивілів з м. Бірча. Міліциста, який підчас задержування відстрілювався, застрілено, а двох цивілів забрано та передано реф[ерентурі] СБ. В часі перестрілки коні сполошилися і втекли з трупом міліциста поза район засідки.

Вислід засідки:

Ворожі втрати: 1 вбитий і 2 взято в полон (СБ після переслухання, яке виявило, що це бандити з м. Бірча, полонених цивілів зліквідувало).

Власні втрати: жодні.

Дня 21 липня 1946 р. один пвд. перейшов р. Сян та забрав з державного фільварку в с. Речпіль біля Кривчі 12 шт. худоби. В часі поворотного переходу пвд. через р. Сян обстріляла його з так далекої віддалі польська самооборона, що пвд. навіть не відстрілювався.

Вислід акції:

Ворожі втрати: жодні.

Власні втрати: жодні.

Здобуто: 12 шт. худоби.

Дня 22 липня 1946 р. вд. в часі переходу вздовж р. Сян завважив у с. Бахів, що польське населення с. Бабичі з-за р. Сян випасає свою худобу на полях, опущених насильно переселеним українським населенням, яке польські банди з-за р. Сян разом з ВП мордували та грабили, в минулому році.

А факт, що кількох стрільців вд. пізнало зграбовані польськими бандитами спільно з ВП їхнім родинам корови, вирішив, що цю худобу в кількості 32 шт. та 10 коней сконфісковано та передано госп[одарській] реф[ерентурі]. При цьому дійшло до сильної перестрілки між вд. а польською самообороною с. Бабичі, у висліді якої польська самооборона втекла.

Вислід перестрілки:

Ворожі втрати: жодні.

Власні втрати: жодні.

Забрано: 32 шт. худоби та 10 коней, які передано орг[анізаційній] сітці.

Дня 23 липня 1946 р. о год. 04:00 вд. “У[дарник]-4” разом з 3 пвд. вишк[ільного] вд. (решта, включ[аючи] вд. з к-ром “Стахом”, остали в с. П’яткова [Руська]) прийшов до с. Явірник Руський і тут заквартирував. Після приходу до села вислано сейчас, як обезпечення від напряму Дилягівського лісу, звідкіля найчастіше вискакували поляки, 2 рої пвд. на присілок Копань. Протягом цілого дня було кругом спокійно. Вечором того ж дня вд. “У[дарник]-4” і “У[дарник]-6”, цілий день квартирували в лісі над с. Копань, сходять до сс. Рибне, Нетрибка і Ясенів. Біля год. 24:00 того ж дня рої, які були на присілку Копань як обезпечення, повідомили вд., що кілька вояків ВП наткнулася на їх стійку, яка однак без стрілу відступила і завідомила їх, що в Дилягівському лісі є ВП. На цю вістку заряджено у вд. алярм і вимарш в напрямі с. Рибне. В хвилині, коли вд. установлено в стрілецький рядок вздовж села (на переді вишк[ільного] вд., а за ним вд. “У[дарник]-4”), к-р вд. “У[дарник]-4” вистрілив у цілі замилення ворога в долінному (східному) кінці села білу ракету. У відповідь на це, від сторони присілка Присада та полудневої сторони села Явірник Руський, вилітає кілька ворожих білих ракет і сейчас після цього частина ВП з окликом: “Ура!” кидається від сторони присілка Присада в село та засипує його густими стрілами. Тоді пвд. 511 та два рої пвд. 510, які долучили з присілка Копань (вишк[ільний] вд. та решта пвд. 510 відійшли в напрямі с. Рибне), на команду: “Ворог зліва: Вогонь!” – залягають вздовж дороги та відчиняють на цілій лінії гураганний вогонь в напрямі атакуючого ворога. Після кількох кулеметних черг ворожий наступ припинився, стрілянина втихла, а вд. без жодних втрат спокійно відійшов в умовленому напрямі та задержався на полі за селом. Аж опісля виявилось, що ворог, який йшов слідом вд. “У[дарник]-4”, мав в плані обставити край Дилягівського лісу заставами, на які мав загнати наші вд., які заквартирували в селі. Другий вд. ВП [мав] атакувати на них з противної сторони села. План цей не вдався ворогові завдяки доброму забезпеченні та гідній поставі вд. в часі заатакування його ворогом. Після зізнань, що їх на другий день зложили полонені, ворог мав в цій сутичці двох ранених.

Коли наші вд. відійшли зі села, прийшли туди поляки та зайняли тут становища. З населенням обходилися не зле. В часі перестрілки згоріла в цьому селі одна хата, яка зайнялася від ракети.

К-р вд. “У[дарник]-4”, щоби спровокувати ворога, висилає о год. 23:30 до села два рої з трьома кулеметниками. Розшуки тих роїв натрапляють на ворожу стійку, яка обстрілюючи їх втікає. Після цього рої розчленовуються швидко в розстрільну і обстрілюють сильним вогнем ворога на становищах та повертають до вд., що о год. 02:30 дня 24.07.46 р. відходять на збірний

пункт, де застають ще вд. “У[дарник]-2” і вд. “У[дарник]-6”. Тим часом обстріляні в селі нашими роями вояки ВП утікають зі села до ліса над присілком Копань, тут займають становища, на яких залишаються до ранку. [В]досвіта частина тих вояків сходить до с. Явірник Руський, збирає тут харчі та забирає 3 корови, залишені нашим вд. З населенням обходиться при цьому добре. Після інформації селян в селі мало бути біля 150 вояків ВП. Разом з ними був зрадник, бувший бунчужний вд. “У[дарник]-6” – “Гад”, який вказував всі підозрілі хати та особи. Докладного однак числа ворогів устійнити не вдалося.

Дня 24 липня 1946 р. о год. 13:50 вд. “У[дарник]-4” спільно з вд. “У[дарник]-2”, вд. “У[дарник]-6” та одним пвд. вишкільного вд. звів над с. Явірник Руський з ВП бій.* Щоби в зародку спаралізувати діяння цього вд., ВП, який заквартирував в селі Явірник Руський, тим більше, що з ним був також зрадник бунчужний вд. “У[дарник]-6” – “Гад”, обзнакомлений з тереном і обставинами, рішено зліквідувати цей вд. В цілі одержання певних даних, потрібних до запланування акції, вислано ранком того ж дня бойову розвідку, яка ствердила, що біля 30 вояків заїхало до села збирати хліб, а решта в числі біля 100 вояків були приміщені за селом, т[очно] докладного місця їх постою не вдалося ствердити.

На основі даних боєвої розвідки, заходячи зі зложення, що ворог в силі біля 150 вояків знаходиться в селі, уложено на спільній нараді к-рів вд. слідуочий план діяння:

Вд. “У[дарник]-6”, якому до помочі приділено 1 пвд. вишкільного вд., мав за завдання обійти лісом та зайняти становища між с. Явірник [Руський] та с. Жогатин, які правим крилом мали дотинати до дялягівського лісу та бути звернені фронтом до села Явірник Руський, а правим крилом досягати дороги Явірник Руський – Жогатин і у випадку відступу в тому напрямі вигнаного ворога іншими вд. зі села обстрілювати і зліквідувати.

Вд. “У[дарник]-4” (два пвд.) мав розчленуватися в розстрільну, зайняти лінію між с. Рибне вліво від фільварку Явірника вздовж с. Явірник Руський, разом з вд. “У[дарник]-2”, який розчленований в розстрільну творив продовження лінії вд. “У[дарник]-4” в напрямі с. Жогатин, заатакувати ворога в селі від полудня, нагнати його в напрямі ліса під вогонь вд. “У[дарник]-6” та злучившись під лісом з вд. “У[дарник]-6” – остаточно розбити.

Початок наступу назначено на год. 14:00.

Точно о год. 12:00 відходить зі свого вихідного пункту вд. “У[дарник]-6” разом з одним пвд. вишк[ільного] вд. на призначене місце.

* Копія оригіналу ситуаційного плану бою подана на стор. 804

Розшуки з пвд. 515 голосить, що 6 вояків ВП увійшли з поля в ліс. Пвд. 513, як обезпечений, розчленовувався на цю вістку в розстрільну і в бойовому поготівлю почав посуватися далі ще вперед. За ним посувалися вже стрілецьким рядком пвд. 515 та пвд. вишк[ільного] вд. О год. 13:50, саме тоді, коли вд. зближався лісом до дороги с. Явірник Р[уський] – Делягова [Дилягова], ворог, який зайняв був становища вздовж цієї дороги, обстріляв його густим вогнем. Пвд. 513, у відповідь на це, зайняв становища та відчинив по ворогові вогонь. Пвд. 515 та пвд. вишк[ільного] вд. тим часом, які посувалися стрілецьким рядком, на звук стрілів подалися в зад. По кількох однак хвилинах вдалося в цих пвд. привернути лад, розчленувати їх в розстрільну і пересунути на ліве крило пвд. 513. Тепер всі три пвд. зайняли становища фронтом на схід рівнобіжно до дороги Явірник Руський – Делягова [Дилягова], при чому пвд. 515 правим крилом сягав полудневого краю делягівського лісу, а ліве його крило продовжував пвд. 516, за яким далі в напрямі півночі розтягнув свою розстрільну пвд. вишк[ільного] вд., тримаючи зв'язок з лівим крилом пвд. 516. Після цього на цій лінії відкрив вд. короткий, але густий вогонь та пішов в наступ на дорогу Явірник Р[уський] – Делягов [Дилягова]. Ворог відповів на це вогнем та подався дещо взад, але ставити спротиву не переставав. Щоби зорієнтуватися в новому розміщені ворожих становищ, к-р вд. “У[дарник]-6” дав наказ всім пвд. наступити на ворога без стрілу. А коли після цього виявилось, що ворог ставить сильний спротив на правому крилі, тоді ліве крило з окликом: “Слава!” переходить до наступу та починає тим самим окрилювати ворога. Внаслідок цього ворог знову опустил свої становища та під сильним натиском обох пвд. почав поволі відступати в напрямі південного сходу і займає вкінці становища на висоті “457”, залишаючи ліс нашим пвд. Дальші зусилля наших пвд., щоби турнути ворога з зайнятих ним вигідних становищ на висоті “457”, стають безуспішними, а із-за слабого вогню на лівому крилі, здається, якому після двогодинного бою затялися 4 кулемети, вдалося ворогові знову зайняти край ліса. Це, як рівнож і брак всякого зв'язку з іншими вд., було причиною, що к-р вд. “У[дарник]-6” рішився відв'язатися від ворога і о год. 15:45 всі три пвд. відступили.

На цьому відтинку бою ворог мав 3 вбитих та 1 полоненого, числа ранених не вдалося ствердити. По нашій стороні було 2 легко ранених.

Тим часом вд. “У[дарник]-2” і “У[дарник]-4” виходять о год. 13:00 з вихідного пункту.

Вд. “У[дарник]-2” підійшов закрито під село та заляг на становища. Вд. “У[дарник]-4” ще не був на своєму місці. З лісу почали долітати зразу рідкі, пізніше щораз густіші стріли. Точно о год. 14:00 вд. “У[дарник]-4” зайняв свої становища і [нав'язав] зв'язок з вд. “У[дарник]-2”, який після

цього почав нагальний наступ на село. Ворог відчинив гураганний вогонь із трьох важких кулеметів, що їх окопав на краю ліса на горбочку. Це зменшило дещо скорість нашого наступу, але вояки мимо цього стрибками посувалися вперто вперед, зайняли без жодних втрат долішній кінець села, перебігли дорогу Явірник Р[уський] – Жогатин та нав'язали знову зв'язок з вд. “У[дарник]-4”. Та тут ситуація дещо змінюється та стає багато тяжчою, ворог починає щораз сильніше стріляти та переходить до протинаступу. Пвд 505 під командою к-ра “Чайки” не зламається тим та вперто посувається вперед, гірше натомість представлялася справа на лівому крилі вд. “У[дарник]-2”, де був пвд. 506 і один рій пвд. 504 (два рої цього пвд. були на заставі від напрямку Липа – Присада), які почали хитатись, але це, що ворог припинив на хвилину наступ і почав відступати, додало воякам відваги і вони знову рушили бігом. Та це не тривало довго, бо ворог відчинив знову сильний вогонь, а рівночасно на правому крилі, яке творив пвд. 505, вив'язався сильний бій, в часі якого затялися 2 наших кулемети. Було це о год. [16:06]. До лісу було ще біля 100 м. і ворог був би заманений, та в тій хвилині повідомляють, що к-р пвд. 506 “Чайка”, роевий “Ворон” та стрілець “Чуйний” – ранені, а стрільці “Кавка” і “Верба” вбиті. Пвд. 505, коли довідалися, що його к-р ранений, відступили до дороги Явірник Р[уський] – Жогатин, заки к-р вд. “У[дарник]-2” зумів до нього дійти, зайняли там становища. В тому часі на лівому крилі вдається пвд. 506, мимо сильного спротиву, відкинули ворога з його становищ та здобути при цьому 1 кулемет, 7 крісів і 1 автомата. Тому, що дальший наступ із-за браку амуніції був неможливий, к-р вд. “У[дарник]-2” дає наказ зайняти вигідні становища, а коли ворог із-за явної втрати на цьому відтинку 22 людей вбитими (в тому – 1 поручник) дальше не наступав, к-р вд. “У[дарник]-2” відступив зі своїми пвд. в напрямі на с. Загута [Загути].

Вд. “У[дарник]-4”, після нав'язання зв'язку з вд. “У[дарник]-2”, пішов у наступ на село та зайняв становища вздовж дороги в селі. О год. 15:00 сильний ворожий вд. вибігає з лісу напроти становищ вд. “У[дарник]-4” та з криком: “Ур-ра!” нагально наступає в напрямі села, але прийнятий сильним нашим вогнем, залягає та стрибками передирається в потік між селом а лісом на захід від присілка Копань. О год. 15:40 оба вд. починають наступ на ворога на цілій лінії, окрилюючи його при цьому лівим та правим крилом, не знаючи, що вд. “У[дарник]-6” саме відступив зі своїх становищ. Спанікований та дезорієнтований ворог під натиском наших вд. почав відступати, але поодинокі групи боронилися завзято, закидуючи наступаючих гранатами. На середньому відтинку наступаючої лінії здалося 13 (тринадцять) поляків в полон. Тоді несподівано о год. 16:15 відступає вд. “У[дарник]-2” і на полі бою залишається лише сам вд.

“У[дарник]-4”. Тому, що праве крило остало незабезпечене, дістало бічний ворожий вогонь, від якого паде мертвий чот. сан. “Старух” і стрілець [“Жук”] та зістають раненими кілька стрільців. Мимо цього, цей пвд. залягає на чистому полі та обстрілює ворожі групи, коли тим часом пвд. 510 підсувається лісом, заходить ворога зі заду та в завзятому рукопашному (на багнети та гранати) бою викидає його з окопів, які цей на скору руку викопав на краю ліса, завдаючи йому при цьому кривавих втрат. В цій атаці гине геройською смертю, закидуючи ворога гранатами ст. стр. “Гонець” та кулеметчик віст. “Шпилька”. Відвагою, рішучістю та холонокровністю відзначаються тут ройовий ст. віст. “Степ”, який з невеликої віддалі з “Нагана”, бо ППШ остало без набоїв, вбиває кількох поляків в окопах і тим змушує других ворогів до відступу; кулеметчик ст. стр. “Дунай”, який в останній хвилині кладе трупом з свого кулемета польського вояка, який досягав його [навіжений] багнетом; ст. стр. “Заяць”, який мимо старшого віку, підсунувся в лісі аж під самі ворожі окопи та, не зважаючи на це, що ворог закидував його гранатами та сильно обстрілював, змусив своїм вогнем ворога покинути окопи; кулеметчик віст. “Ромко”, стр. “[Граб]” та інші скоро дісталися на [окопи], викинули ворога із його становищ, зайняли догідні місця та сильно обстріляли ворога, що опустив окопи. Але ворог, викинений з ліса, займає становища на отвртому полі і дальше вперто борониться. Пвд. 511 ще раз пробує наступати на ворога. Рої кидаються на ворога та затісняють півколо окруження. Але вкратці вичерпується запас амуніції, не достає так потрібних в таких випадках гранат, а ворог, як було видко, рішився встоятись, бо орієнтувався, що на полі бою остала лиш невелика сила та кожної хвилини сподівався підмоги із м. Бірча. В цьому наступі паде завжди перший із невідступним своїм кулеметом, прошитий ворожою чергою – кулеметчик віст. “[Кордяк]”. Тут ранять вороги ройового ст. віст. “Сову”, який, мимо пострілу в голову, заохоче своїх стрільців до бою, а сам передає рій своєму заступникові; кулеметчика стр. “Квітку”, який, прострілений у голову, до кінця бою не випускає з рук кулемета; стр. “[Планай]”, прострілений через праве рамя; стр. “Ясень”, який дістав постріл в правий бік, та кількох легко ранених стрільців. В цьому бою відзначилися заступник ройового “[Свереля]”, який вміло і відважно кермує щойно перебраним від раненого ст. віст. “Сови” роєм та цілий час дає примір власною поставою, обстрілюючи успішно ворожі становища цільним вогнем з [СКТ], вбиваючи при цьому 8 поляків; кулеметчик стр. “Чайка”, який в подиву гідний спосіб обстрілює ворога кулеметним вогнем та вміло, відважно і холонокровно посувається на перед; стр. “[Журба]” – своєю відвагою і холонокровністю.

Рішуча постава ворога, можливість приходу підкріплення для ворога із м. Бірча, з яким неможливо було зв'язуватися в бій із-за браку амуніції, як

рівнож і це, що на полі бою остав лише сам вд. “У[дарник]-4”, к-р цього вд. рішився о год. 17:15 відступати. На наказ відступу стрільці ще раз засипують ворога сильним вогнем та з жалем відходять до ліса, з якого, після упорядкування, відділ відійшов в напрямі с. Гута. Забрані важко ранені вояки “[Шпилька]” і “Жук” в дорозі вмирають.

В цьому бою, мимо не доведення його до кінця та не забрання воєнної здобичі, ворог мав великі і болючі втрати, бо залишив на полі бою 51 вбитих, 83 ранених та 14 полонених.

Після зізнань полоненого капраля ВП Беднарчика Юзефа, з карної шкільної 9 дивізії, в бою цьому по ворожій стороні брали участь: 1 та 3 баталіони та карна компанія школьна 28 полку піхоти 9 дивізії, всього разом біля 300 вояків. Командиром цієї одиниці був к-р 28 п[олку] п[іхоти] підполковник Вігнанські. К-р карної шкільної сотні був підпоручник [Ліба].

Узброєння ворога: 3 важкі кулемети, легкі кулемети, кріси та автомати.

Вислід бою:

Ворожі втрати: 51 вбитих (в тому – 1 поручник), 83 ранених та 14 полонених (їх після переслухання “У[дарник]-2” зліквідував).

Власні втрати: 6 вбитих та [...] ранених, з яких 3 в дорозі на сан[ітарний] пункт померло (в тому – к-р пвд. 505).

Здобуто: 1 кулемет “Дехт[ярова]”, 4 кружки до нього, 11 крісів, 1000 шт. кріс[ової] амуніції “Моз[іна]”, 1 ППШ, 6 ручних гранат та 6 цельт-палаток.

[“Ударник-5”] Дня 5 липня 1946 р. пвд. 513 і 514а спалили виселене село Мхава біля м. Балигород. Заставу ВП, яка там була, озброєну в 1 кулемет, прогнано. В цьому селі спалено також хати польських родин, які в часі переселенчої акції грабили українське населення. В хатах тих згоріло багато амуніції. Під кінець акції ВП з м. Балигород вислало на оборону села військо, яке обстріляне нашими 3 кулеметами втекло, а наші пвд., виконавши завдання, спокійно без втрат відійшли.

Село це спалено тому, що в ньому стало квартирувало ВП, яке звідтіля робило грабункові напади на доколичні села.

Вислід акції:

Ворожі втрати: невідомі.

Власні втрати: жодні.

Забрано: 3 шт. худоби.

Дня 11 липня 1946 р. стрільці вд. зловили в с. Середнє Велике польського вояка Коцьолка Міхала з 34 п[олку] п[іхоти] в м. Балигород. Його після переслухання зліквідовано.

Дня 18 липня 1946 р. пвд. 513 і 513а виконали акцію на с. Куляшне. В селі цьому квартирувало стало біля 200 вояків ВП, які робили випадки на

доколичні села та сильно паралізували наші рухи в цьому районі, проте, коли після акції на с. Волковия [Вовковия] ВП виїхало туди на облаву, рішено використати це і знищити їм їхні укріплення на селі.

В часі акції вимінувано 4 великі бункри і 2 вежі для зорення та спалено 10 хат, в яких кватирували вояки ВП і мали від них проведені криті окопи аж до бункрів. Перед спаленням цих хат наші стрільці вияснили селянам причину палення та повиносили всі, навіть найдрібніші речі селян із тих хат. Акцію цю виконано без жодного спротиву з ворожої сторони.

Вислід акції:

Ворожі втрати: жодні.

Власні втрати: жодні.

Знищено: 4 великі бункри, [2] вежі для зорення та 10 хат.

Дня 1[9] липня 1945 р. пвд. 514 обстріляв ВП в с. Великополе, щоби в цей спосіб відтяжити терен біля кордону та змусити ворога до побільшення своєї залози в с. Загіря [Загір'є]. О год. 23:00 того ж дня, коли пвд. 514 вертав після виконання завдання, обстріляла його сотня ВП на "Грушці" гураганним вогнем. Пвд., відстрілюючись кулеметним вогнем, в широкій розстрільній відступив без втрат.

В тому самому часі рій мінометчиків, який повертав з долини з кулеметами для вд., попав у ворожу засідку, з якої однак вийшов без втрат.

Дня 20 липня 1946 р. о год. 23:45 пвд. 513 і 514а перевели акцію ліквідації польського бандитського села Победно [Побідно].*

Акцію цю переведено після слідуячого плану: пвд. 513 наступав від с. Прусек [Прусік] і частинно також від с. Марковце [Марківці]. Пвд. 514а наступав від с. Буківсько, форсував шосу та зліквідував хати по її обох сторонах. Він держав також за[с]тави від с. Буківсько та від с. Марковце [Марківці]. Пвд. мали зійтися в середині села Побідно біля школи і двора, де були згуртовані ворожі сили та окопи. Як лише наші пвд. увійшли в село, почалась сильна стрілянина. З ворожої сторони було чути тільки саму автоматичну зброю. Виявилось, що в селі були вояки УБП, які туди приїхали на облаву за АК-істами. Бій продовжується. Від с. Буківсько, де було біля 200 вояків ВП залози, чути важких кулеметів "Максима", які поступово зближуються. Рівнож від с. Победно [Побідно] та с. Прусек [Прусік] чути кулеметні стріли. Ворог виходить на гори, щоби відтяти нашим пвд. поворот до ліса над с. Бахівка [Белхівка]. Із с. Марковце [Марківці] поляки стріляють з мінометів 82 мм. Тим часом пвд. спалили село, відступають та забирають зі собою 2 коні. В часі акції

* Копія оригіналу ситуаційного плану акції подана на стор. 805

пропав стр. “Серпень” і всякі розшуки за ним були безуспішні. Ворог мав в цій акції великі втрати, але числа вбитих установити не вдалося. Після донесень розвідки поляки, після акції, привезли до м. Сянока 32 ранених вояків і цивілів.

Після цієї акції ворог розпочав сильні облави по доколичних селах та лісах.

Вислід акції:

Ворожі втрати: числа вбитих не устійнено, ранених після даних розвідки мало бути 32 особи (в тому були також цивілі).

Власні втрати: 1 пропав без вісти.

Забрано: 2 коні.

Дня 24 липня 1946 р. о год. 18:30 пвд. 514 і 515а зробили на шляху Вислік [Вислок Великий] – Загіря [Загір’є] в лісі між с. Куляшне а с. Березовець засідку на авто ВП, яке туди щоденно їздить.* Того ж дня, після даних розвідки, авто це мало везти харчі для ВП у с. Вислік [Вислок Великий].

Пвд. нищить авто та вбивають при цьому 13 вояків ВП і 1 жінку та раняють 14 вояків. Між вбитими є: поручник Гайда, політ[ичний] вих[овник], підхорунжий Воровскі Єжи, політ[ичний] вих[овник], молод[ший] сержант Малеса Зигмунт, відзначений хрестами “Віртуті Мілітарі” і “Грунвальд”, капраль Янтановіч Генрик, капр[аль] Зайонц Юзеф, капр[аль] [Кубяк] Станіслав, стрілець Ватко Єжи та 7 інших, яких імен та прізвиц нестверджено. Між ними згинула також одна жінка, дружина повітового реєстратора Земельного Уряду в м. Лісько Заславська Софія. Вона в часі їзди на авті говорила до українських дівчат, які також їхали на тому авті: “Цо бандеровкі-бандиткі, на польськем авце хцяли бись ця ехачь?”. Та цілий час тільки проклинала. Її труп польські вояки розібрали до нага та говорили, що робота “банди”.

Багато коментарів серед поляків викликало це, що ніхто з українського населення, яке тоді переїздило туди підводами, як також з дівчат, які їхали тоді на цьому авті, не поніс ніякої шкоди.

В півгодини після засідки приїхало на 4 автах ВП і УБП в погоні за нашими пвд., але вони після спалення авта та забрання воєнної здобичі вже були відійшли.

Вислід засідки:

Ворожі втрати: 13 вбитих (1 пор[учник], політ[ичний] вих[овник]; 1 підпор[учник], політ[ичний] вих[овник]; 1 мол[одший] серж[ант], відзначений хрестами “Віртуті Мілітарі” і “Грунвальд” та 3 капралі) та 14 ранених, крім цього згинула тут 1 цивільна жінка.

* Копія оригіналу ситуаційного плану засідки подана на стор. 805

Власні втрати: жодні.

Здобуто: 1 міномет 82 мм, 20 стрілен до нього, 1 важкий кулемет “Максима”, ППШ, 5 крісів “Моз[іна]”, 2000 шт. амун[іції] до нього, 400 бохонків хліба, 700 кг круп, 20 кг оселедців, 100 кг солі, 10 кг цукру, 90 кг муки, 10 кг горохової муки, 20 кг. вівсяних платків, 40 кг макарону, 400 кг вівса, 5 кг. солонини та 50 кг м'яса, наплечник з прод. мат. і док.

Знищено: 1 вантажне авто.

Дня 23 липня 1946 р. о год. 22:00 вд. обстріляв з кулеметів та міномета 82 мм осідок ВП с. Команьча. У висліді чого було 4 польських вояків вбитих, між ними радист при радіостанції та згоріло кілька хат.

Того ж дня виміновано на шляху Щавне – Команьча один міст.

Вислід обстрілювання:

Ворожі втрати: 4 вбитих.

Власні втрати: жодні.

Знищено: 1 міст.

Дня 27 липня 1946 р. вд., користаючи з неприсутності ВП, яке після засідки виїхало до с. Куляшне, де почало копати нові бункри, в с. Вислік [Вислок Великий] знищив 4 заміновані бункри та спалив 10 хат, де стало квартирувало 100 вояків ВП. Рівнож знищив тут сильні дротяні запори та спалив вежі для зорення.

Того ж дня вд. спалив на шляху Чистогорб – Дарів 6 мостів.

Вислід акції:

Ворожі втрати: жодні.

Власні втрати: жодні.

Знищено: 4 бункри, 2 вежі для зорення, 10 хат, дротяні запори, 5 мостів.

Дня 30 липня 1946 р. пвд. 513, 514 і 513а звели [бій] з “Баталіоном Сьмерці” під командою кап[ітана] Міхальського в с. Суровиця.*

Вд. квартирував того ж дня над рікою між с. Вислік [Вислок Великий] а с. Суровиця. Розвідка донесла, що 10 вояків ВП косить збіжжя в с. Суровиця. К-р вд. висилає 5 стрільців під командою роєвого “Оріха” на розвідку. О год. 14:00 розляглися спершу поодинокі, а відтак густі стріли. К-р вд. висилає туди пвд. 513, а пвд. 514 і 513а з мінометом на гору біля с. Суровиця. Як опісля виявилось, то ворог, який косив в числі 7 вояків збіжжя в с. Суровиця, мав між [крайніми] хатами заставу із 3 кулеметів, а в лісі біля 50 вояків баталіону “Сьмерці” капітана Міхальського. Пвд. 513 прийшов в сам час на поміч

* Копія оригіналу ситуаційного плану перестрелки подана на стор. 801

стежі, яку ворог, вийшовши з лісу, почав окружувати, та відігнав ворога, який панічно почав втікати до ліса, в якому обстріляли його пвд. 514 і 513а з міномета. Бій, в часі якого згоріло 5 хат, де ворог мав свої становища, згинуло: 2 вояків і 1 цивіль-поляк, що приїхав сюди з с. Надоляни по збіжжя, та було 5 ранених, тривав від год. 14:00 до 14:30.

Вислід бою:

Ворожі втрати: 3 вбитих (в тому – 1 цивіль-поляк) та 5 ранених.

Власні втрати: жодні.

[“Ударник-6”] Дня 07 липня 1946 р. о год. 01:00 пвд. [518] спільно з вд. “У[дарник]-2” виконав акцію на МО та державні склепи в м. Дубецько. Опис акції гляди уступ.: “У[дарник]-2”.

Дня 12 липня 1946 р. пвд. [518] спільно з вд. “У[дарник]-2” звів між сс. Поремби [Поруби] і Гута з ВП бій. Опис бою гляди уступ.: “У[дарник]-2”.

Дня [24] липня 1946 р. о год. 14:00 вд. (2 пвд.) спільно з вд. “У[дарник]-2”, вд. “У[дарник]-4” (2пвд.) та одним пвд. вишк. вд. звів над с. Явірник Руський з ВП бій. Опис бою гляди уступ “У[дарник]-4”.

[“Ударник-7”] Дня [02] липня 1946 р. о год. 10:00 вд. спільно з вд. “У[дарник]-4” зробив на шляху Тростянець – Войткова засідку. Опис засідки гляди уступ.: “У[дарник]-4”.

Дня 11 липня 1946 р. вд. зробив в лісі між с. Грозьова [Грузова] а с. Ямна Горішна на ВП, яке, як донесла розвідка, в силі 250 вояків посувається лісом “Турниця” та має на меті зробити скок на с. Грозьову [Грузову]. Засідка однак була безуспішна, бо ворог тоді стрінувся в лісі “Турниця” з роєм АК, де його окружив та вже до с. Грозьова [Грузова] не йшов.

Дня 15 липня 1946 р. вд. відбув пропагандивний рейд до с. Войтківка, де відбув з населенням збори в справі жнивної кампанії.

Дня 16 липня 1946 р. стежа вд. звела коротку перестрілку з ВП. Того ж дня вд. квартирував в лісі біля с. Войтківка. Зірці вд., які стояли на краю лісу, повідомили, що до с. Войтківка підходить яесьь військо. Тоді к-р вд. вислав туди стежу, яка в селі стрінулася з поляками і обстріляла їх. Поляки відступили до с. Юркова [Юречкова], де долучилися з більшою частиною ВП, яка прийшла з с. Ропенка. Ціллю їх було наскочити на вд.

Вислід перестрілки:

Втрати ворожі: невідомі.

Власні втрати: жодні.

Дня 18 липня 1946 р. вд. відбув пропагандивний рейд до с. Ямна Горішня, де проведено з населенням збори в справі жнивної кампанії.

II.

Польські сили:

Розміщення ВП на терені “В[ідтинок]-Лемко”:

В місяці липні розміщення ВП на північному відтинку їхнього ворожого діяння було менш-більш таке:

Перемишль	–	3000	–	3500
Пикуличі	–	200	–	400
Красічин	–	30	–	40
Куп’ятичі	–	30	–	50
Бірча	–	250	–	300
Лукавиця	–	180	–	200
Вільшаниця	–	120	–	150
Ропенка	–	50	–	60
Стефкова	–	50	–	60
Разом:	–	3910	–	4760 вояків

В цьому звітному місяці ворог нападав на оставше ще українське населення, грабив його, побивав та палив їхні хати. І так: в с. Улюч спалили всі хати. Селяни побудували собі в лісі буди, але польські бандити разом з ВП і ці буди спалили; в с. Явірник Руський спалили всі хати за виїмком одної; в сс. Рибне, Нетрибка спалили всі хати; в с. Загута [Загути] оставили 4 хати; в с. Воля Володжська оставили 14 хат; в с. Гута оставили 26 хат; в с. Ясенів оставили 12 хат. Коли палили ці села, то говорили до селян, котрі були в селі, що вони палять ці села для того, щоби не мали де подітися “бандеровце” та намовляли людей, щоби доносили їм, де є бандерівці, а за це поляки обіцували їм, що лишать їх в спокою. Між військом, яке приходить до сіл, є звичайно большевицькі старшини, які говорять до селян: “Не хотіли ви їхати на Україну, то ми полякам ні[чо] не зделаєм, що вони вас б’ють”. Ці сталі напади поляків на українські села, заборона збирання збіжжя та сіна, сталі грабежі, пр[иміром]: в селі Воля Володжська забрали селянам 33 шт. худоби, в с. Яблониця [Руська] – 24 шт. худоби, а в с. Володж – 6 шт. худоби, сталі побої та тероризування українського населення, яке не далося виселити – виловлюють населення і деякі вже жалують, що не виїхали.

Крім цього, ворог робив облави та розвідчні перемарші:

Дня 01.07.46 р. вд. ВП в силі біля 250 вояків на чолі з ославленим бандитою Дахом приїхав до волості Войткова, де переводили “референдум”,

який із-за оперативних рухів наших вд. не закінчили.

Дня 08.07.46 р. ВП в невідомій силі переводило великі облави на комплекс лісів між сс. Княжичі, Брилинці, Корманичі, Конюша, Кописно, і Тисова. При тому ліси ці пообставляли на дорогах і напрямках, куди часто переходили наші вд., сильними і добре змонтованими заставами. Облави ці однак були безуспішні.

Дня 10.07.46 р. вд. ВП в силі 80 вояків приїхав до с. Тростянець, де зловив одного господаря та одну жінку і з ними відїхали до м. Бірча. Ціллю його була розвідка.

Дня 11.07.46 р. ВП робило облаву від сторони с. Посада Риботицька на ліс “Турниця”. Тут натрапили на АК і її окружили. В часі бою, який тут зав’язався, згнуло 3 особи, в тому – район[овий] “Бажан”.

Дня 12.07.46 р. цей самий вд. ВП в силі 250 вояків о год. 23:00 наскочив з ліса на с. Грозьова [Грузова], бо думав, що тут застане наш вд.. Тут стрїнулися поляки зі стежею вд. “У[дарник]-7” і звели з нею перестрїлку. Стежа без втрат відступила, а поляки подалися в середину села, де стрїнулися з боївкою, яку обстріляли та спалили одну хату. Боївка відступила без втрат, а поляки перейшли в ліс в напрямі с. Войткова і в ньому заночували.

Дня 13.07.46 р. цей сам вд. ВП вийшов з ліса і зайшов до с. Войткова, де розпитував людей за бандерівцями. Опісля відїйшов до с. Сенькова [Новосїльці Козицькі], а звідтам пішов лісом до с. Тростянець.

Дня 14.07.46 р. о год. 16:00 відїйшов цей самий вд. ВП до с. Грузова Долїшня, а звідтіля о год. 16:00 подався через сс. Посада Риботицька і Кописно в напрямі м. Перемишль. Як опісля донесла розвідка, був це спец. вд. з Любельщини, висланий сюди на розшуки за бандерівцями.

Дня 16.07.46 р. вд. ВП в силі понад 260 вояків перейшов лісом сс. Юркова [Юречкова] – Хванів до с. Ропенка [і] до с. Войтківка. Їх ціллю було заскочити наш вд., який попередньо в цьому лісі кватирував.

Дня 18.07.46 р. вд. ВП в силі біля 150 вояків перейшов розстрільною ліс від. с. Юркова [Юречкова] до с. Грозьова [Грузова]. Ціллю їх було провїрити терен.

Дня 20.07.46 р. вд. ВП в невідомій силі прибув до сс. Ропенка, Завадка та Станкова і робить засїдки засїдки в лісі між сс. Тростянець, Сенькова [Новосїльці Козицькі] і Завадка.

Дня 24.07.46 р. вд. ВП в невідомій кількості перейшов в розвідочних цілях с. Тростянець і [по]дався в напрямі с. Завадка.

Дня 24.07.46 р. вд. ВП в силі біля 500 вояків переїхав шляхом Перемишль – Бірча та подалися на сс. Жогатин, Явірник Руський, де звели з нашими вд. бїй та спалили сс. Явірник Руський, Рибне, Нетрибка, Ясенів і Поремби [Поруби].

Дня 29.07.46 р. вд. ВП в силі біля 500 вояків озброєних в 5 важких кулеметів "Максима" та 2 гарматки 45 мм, робив облаву на ліс 4 району. Два дні квартирували в с. Жогатин. В часі облави зловили кількох цивілів, одного з них вбили, а решту випустили.

Дня 31.07.46 р. частина ВП, яка надійшла з напрямку 3 району, переходить ліс між сс. Розпуття, Завадка, Розтоки [Долішні], Тростянець аж по сс. Сенькова [Новосільці Козицькі] і Ропенка вздовж, а друга частина переходить це саме пасмо лісу впоперек. В цій облаві бере участь ВП з м. Перемишль в силі [800] вояків та ВП із Сянока в невідомій кількості. Облава триває даліше.

Розміщення ВП на південно-західному відтинку їхнього ворожого діяння в місяці липні було приблизно таке:

Сянік	– 2400 (2 полки)
Куляшне	– 80
Загір [Загір'є]	– 300
Костопіль	– 25
Воля Постолова	– 20
Великополе	– 40
Буківсько	– 200
Дубрівка Руська	– 200
Пакошівка	– 20
Надоляни	– 100
Риманів	– 120 (к-р кап. Міхальські)
Одрехова	– 120 (к-р майор [Пімура])
Яслиська	– 50 (на час жнив)
Горлиці	– 80
Митарка	– 200
Новий Санч	– 1200 (стягнене на початку липня на облави за нашими вд.)

Разом: – **5155 вояків**

В цьому звітному місяці ворог на цьому відтинку їхнього ворожого діяння, подібно як і на північному відтинку, переводив наскоки на села, грабував, побивав та мордував українське населення, яке зуміло схоронитися перед примусовим виселенням, робив облави та розвідочні рейди по терені цього відтинка.

Дня 02.07.46 р. ВП переводило облаву на ліс біля с. Пораж. Військо це, яке було вислане на облаву за АК-істами, підійшло під ліс, пороздягалось до сорочок і опаловалося до сонця. Після кількогодинного такого опаловання ВП повернуло до с. Великополе (пов. Сянік) та зголосило, що нікого не вловило.

Дня 08.07.46 р. група ВП в силі 60 вояків приїхала до с. Великополе в цілі перешукування лісів. Вояки цього вд. днями і ночами перешували дооколичні ліси.

Дня 04.07.46 р. вояки з с. Яслиська біля Риманова зривали бляху з церков в с. Мошанець (пов. Сянік). Під час зривання бляхи один вояк впав і зломив собі ногу. Коли довідалося про це вище командування ВП, арештувало поручника політрука, який провадив подібними акціями, та чотирьох вояків.

Дня 05.07.46 р. вд. ВП в силі 40 вояків пере[й]шов з м. Балигород до с. Тисовець, де просидів до полудня і повернув назад до м. Балигород.

Дня 06.07.46 р. вд. ВП з м. Балигород в невідомій силі наскочив на с. Кальниця (пов. Лісько), спалив решту хат, в яких мешкали українські родини, погробував їх, забираючи багато селянського майна (75 фір сіна, одіж та обуву).

Того ж самого дня ВП спалило виселене українське село Суковате, з одної хати викинули 80-літню старушку, а її хату спалили. Селянина мельника, який мешкав в с. Суковате, вивели разом з родиною на кладовище на могилу впавшого нашого стрільця. В їх очах поздирали з могили всі вінці та тризуб й казали це мельникові їсти, б'ючи при цьому його сильно прикладами крісів. Опісля розрили могилу й викинули на верх тіло стрільця.

Дня 06.07.46 р. прийшов до с. Вільхова один капраль ВП. Тут зловив його кушевий "[Д-7]" і роззброїв його.

Дня 07.07.46 р. ВП зробило скок на хату в с. Великополе. В хаті цій квартирував кушевий "[Д-7]" з членами куца. Всім вдалося вийти ціло з окруження та втекти. ВП забрало з цієї хати місцеву дівчину, яку сильно побило.

Дня 07.07.46 р. група ВП в силі біля 40 вояків зробила між с. Бережниця Вижна і м. Балигород засідку, яка їм невдалася.

Дня 07.07.46 р. група ВП в силі біля 350 вояків зробила облаву на ліс "Княже". До ліса цього ввійшли з трьох сторін. Облава не принесла їм жодних успіхів.

Дня 07.07.46 р. переїхало 7 авт ВП з с. Тісна в напрямі с. Ветлина (пов. Лісько). Зі собою везли одну гарматку та два міномети.

Дня 08.07.46 р. ВП забрало зі с. Довжиця всіх мужчин до ношення збіжжя у виселених українських селах.

Дня 08.07.46 р. ВП в невідомій кількості робило між с. Березка а лісом "Княже" засідку. На засідці пересиділи безуспішно цілу ніч, над раном перейшли на с. Жерниця.

Дня 08.07.46 р. ВП наскочило на хату Скурчака в с. Жерниця (пов. Лісько) та зграбувало йому все майно, та пішло до м. Балигород. Наскок цей робило 70 вояків ВП.

Дня 09.07.46 р. [ВП] перейшло з с. Полонна через с. Кам'яне [Кам'янке] на с. Белхівку (пов. Сянік) 50 вояків на фіра[х], які мали возити дерево на будову мостів в с. Буківсько. В тому ж селі ВП думає молотити збіжжя, яке звозять з виселених українських сіл.

Дня 09.07.46 р. вд. ВП в силі 200 вояків обскочило с. Жерниці. Вижна й переводило ревізії. Тут стріляли за курками, забирали масло та інші речі. Відтак сильно побили трьох господарів, а одного арештували. При відході з села зловили одного стрільця в цивільному одязі, якого на другий день випустили.

Дня 10.07.46 р. ВП зробило в с. Воля Вижна засідку, на якій зловило рай. проп. "Хмару".

Дня 11.07.46 р. двох стрільців з с. Вернеївки заатакувало рій ВП. Поляки вистрілили кілька разів і скоро втекли зі села.

Дня 11.07.46 р. вд. ВП в силі 50 вояків забрав із с. Жерниці 40 осіб і відійшов з ними до м. Балигород. Тут наказав тим людям обробляти залишені виселеними українцями поля.

Дня 12.07.46 р. вд. ВП в силі 150 вояків робили облаву на с. Тисовець. Тут перевірили потоки й ліси та відійшли до м. Балигород.

Дня 12.07.46 р. ВП в невідомій силі зробило скок на північні збоччя гори "Хрещата". Наскок цей не дав їм жодних результатів. Вертаючи з гори "Хрещата", окружили в с. Кам'янки церкву, де спало трьох наших стрільців, які схоронилися тут перед дощем. Двом стрільцям вдалося втекти, а третій д. "[Демян]", відстрілюючись від ворога, вбив двох поляків, двох ранив, а сам ранений дострілювся. Тіло цього стрільця поляки забрали та в с. Мхава спалили. Церкву в селі Кам'янки ВП спалило. В часі переходу через с. Суковате ВП спалило також місцеву церкву та вбило тамошнього мельника, якого перед тим довгий час мордували.

Дня 12.07.46 р. вд. ВП перейшов в с. Карликова до сс. Белхівка і Кам'яне [Кам'янке], де зганяли мужчин до кошення трави та вожання кльоців на будову мостів в селі Буківсько. Українці, мимо святочного дня, мусіли важко працювати.

Дня 12.07.46 р. вд. ВП робив облаву на ліси між сс. Барвінок і Липовець (пов. Сянік). На цій облаві нікого не зловили.

Дня 13.07.46 р. вд. ВП в силі біля 50 вояків в сс. Лукове й Вільхова (пов. Сянік), ловив людей. Тут цей вд. ВП зловив біля 40 людей і відправив їх в гори.

Дня 14.07.46 р. вд. ВП зайшов з ліса до с. Веремінь, де подавав себе за бандерівців і просили їсти. Відтак відійшли в ліс "Грушка", звідкіля перейшли в ліс над с. Новосілки, а вечером зійшли до с. Гічва.

Дня 14.07.46 р. прибуло до с. Тарнава (пов. Лісько) біля 40 вояків

ВП в цілі уладження тут станиці для молочення збіжжя з виселених гірських сіл.

Дня 14.07.46 р. [ВП] перевозило великим транспортом сіно з гір до м. Сянік, а назад в гори везли колючий дріт.

Дня 15.07.46 р. ВП з с. Тарнава робило в с. Лукове на працівників орг[анізаційної] сітки засідку. Засідка без вислідку.

Дня 15.07.46 р. ВП наскочило на с. Кальниця (пов. Лісько), де спалило церкву. Цього самого дня ВП під маркою бандерівців прийшло вечером до с. Суковате, де хотіло в цей спосіб розвідати про наші рухи.

Дня 15.07.46 р. вд. ВП з м. Балигород окружило с. Туринське (пов. Сянік) та переводило в кожній хаті ревізії, шукаючи “бандеровцев”. В селі не найшли нікого.

Дня 11.07.46 р. до 15.07.46 р. ВП при допомозі цивільного населення косило зелене збіжжя в сс. Колоничі і Рябе (пов. Лісько).

Дня 16.07.46 р. вд. ВП робив біля с. Жерденка (пов. Лісько) засідку.

Дня 16.07.46 р. ВП в силі 400 вояків зробило наскок на сс. Терка, Полянки, Студене і дооколичні ліси. В с. Завій зробили тоді засідку, на якій вбили одного бойовика БСБ, а одного зловили живцем. В с. Студене забрали 15 шт. худоби, говорячи, що це бандерівське. В с. Терка спалили 20 хат та кинули у вогонь двох мужчин: Щербу Миколу – літ 21 і Тиму Дмитра – літ 38. Мужчин, зловлених в інших селах, також по[в]бивали.

Дня 16.07.46 р. ВП з м. Балигород в силі 100 вояків перейшло через села Стежниця, Радева, Тискова й Лопінка [Лоп'янка] до Тісної. В с. Тискова забрали одного коня, одну ялівку, одного вола, три кози, два убрання і 43 м полотна. В с. Лопінка [Лоп'янка] пограбили церкву, з якої забрали церковні обруси та понищили церковну утвар.

Дня 16.07.46 р. вд. ВП в силі [68] вояків перейшов з с. Тісна до с. Воля Міхова [Воля Мигова]. В с. Воля Міхова [Воля Мигова] побули дві години і повернули назад до с. Тісна.

Дня 16.07.46 р. ВП спалило в с. Вислок Горішній 2 хати. Того самого дня це саме військо перевело облаву на с. Явірник (пов. Сянік), при чому грабили селян. В облаві цієї нікого не зловили.

Дня 17.07.46 р. вд. ВП в силі [60] вояків з с. Буківсько робив в с. Репідь і с. Прибишів засідку на працівників орг[анізаційної] сітки. Засідка ця була без вислідку.

Дня 17.07.46 р. ВП в силі біля 200 вояків робило дві засідки над с. Березка (пов. Лісько). Обі засідки пройшли безуспішно.

Дня 17.07.46 р. польський літак спалив в с. Полянки (пов. Лісько) 24 селянських хат. Летуни стріляли також до цивільних людей.

Дня 18.07.46 р. вд. ВП в силі 200 вояків робило над с. Забрوده [Заброддя] і над с. Здвижень засідку, яка пройшла безуспішно. Після цієї

засідки це ВП перебувало ще два дні в лісі над с. Березка й сходило до села за харчами, вдаючи українських повстанців.

Дня 19.07.46 р. “баталіон сьмерці” ВП просліджував терен на відтинку сс. Волиця, Збоїська, Небещани, Ратнавиця, Белхівка. Вони на цьому відтинку продовж кількох днів робили нічні засідки.

Дня 19.07.46 р. вд. ВП в силі 40 вояків приїхало двома автами з с. Устрики Горішні до с. Ступосяни (пов. Лісько) та сейчас завернули назад.

Дня 20.07.46 р. вд. ВП в силі 20 вояків прийшов до с. Тисовець, де грабував населення.

Дня 20.07.46 р. вд. ВП в силі 150 вояків приїхав до с. Воля Міхова [Воля Мигова] в цілі переведення жнивної кампанії. Частина вд. ВП в силі 100 вояків повернули назад, а решта, це є 50 вояків, закватуриувало в селі.

Дня 20.07.46 р. вд. ВП зробило біля с. Великополе засідку, на яку попов рій вд. “У[дарник]-5”. В часі перестрелки, яка там між тим роєм а ВП вив’язалася, ВП важко ранило ройового “Любенького”, який, мимо рани, вбив одного та ранив двох поляків. Друзі забрали раненого ройового, який по трьох годинах помер. Ройового похоронено в с. Великополе.

Дня 20.07.46 р. вд. ВП перходив через сс. Пулави, Завої, Вернійку (пов. Сянік) та обстрілював ліс “Буковина”.

Дня 21.07.46 р. поручник ВП з с. Одрехова вислав коні по священика на гору “Токарню”, а другі коні по дяка на с. Полонна, а сам клякає та годинами молиться в церкві. Таку відправу уладив цей поручник в с. Карликові, до якого день на перед замовив людей на Службу Божу. Цей самий поручник дозволив селянам з с. Прибишів розбирати хати в с. Репідь та будуватися. Він стало говорить, що: “Мені ніхто зле не зробить, бо я нічого нікому не роблю злого.” – Та його військо стало робить засідки у лісі над с. Бахівка [Белхівка], над с. Камяне [Кам’яне], або с. Завадка Морохівська. Цією своєю поведінкою хоче мабуть приєднати собі населення та в цей спосіб наладнати сітку сексотів. Селяни однак ставляться до нього з опередженням.

Дня 21.07.46 р. ВП, яке кватуриувало в с. Тернава, збирало в с. Лукове харчі.

Дня 22.07.46 р. ВП зарядило в с. Камяне [Кам’яне] збірку масла. Селяни мають здати $\frac{1}{4}$ літри від одної корови на тиждень.

Дня 22.07.46 р. баталіон ВП зі Сянока перейшов лісом “Буковиця” до с. Вислок Горішній і з поворотом.

Дня 23.07.46 р. з’їхало ВП із сіл: Тернава, Великополе, Загіря [Загір’є] і Загутин [Загутинь]. Затривожене цим польське населення тих

бандитських сіл перевело збірку грошей для делегації, яку вислано до Варшави просити маршалка Жимерського, щоби ВП лишилися даліше в цих селах.

Дня 24.07.46 р. на шляху Балигород – Тісна наїхало вантажне авто ВП з хлібом на друге авто з військом ВП, внаслідок чого оба авта розбилися та потовклося кілька вояків.

Дня 24.07.46 р. вд. ВП в силі біля 300 вояків переходило з м. Балигород через сс. Стежниця, Радева, Тискова, Лопінку [Лоп'янку] та ліс “Лопінник” до с. Тісна.

Дня 25.07.46 р. вд. ВП з м. Балигород зробив скок за вд. “У[дарник]-5” на сс. Кальниця і Середнє Велике. В с. Кальниця попалили поляки всі пивниці та новопобудовані хати-колиби. В с. Середнє Велике спалили 4 хати, вбили одного хлопця, а інших людей побили прикладами крісів, патиками та камінням.

Дня 26.07.46 р. приїхало з м. Лісько до с. Волковия [Вовковия] ВП. Місцеве ВОП його не пізнало і вив'язався бій, в якому згинуло 5 вояків.

Дня 26.07.46 р. вд. ВП в силі 50 вояків з с. Тісна до с. Кальниця, закватував і збирає збіжжя.

Дня 27.07.46 р. біля год. 16:00 прибув вд. ВП до с. Жерденка від сторони с. Новосілки, а другий вд. ВП прийшов сюди з м. Балигород. Поляки нерозпізналися і вив'язалася між ними перестрілка, яка тривала 15 хвилин. В часі цієї перестрілки кількох поляків було ранених.

Дня 27.07.46 р. ВП робило в с. Середнє Село засідку, яка пройшла безуспішно.

Дня 28.07.46 р. ВП робило біля с. Здвижень засідку, на яку найшло двох зв'язківців. Зв'язківці розбіглися.

Дня 31.07.46 р. ВП зробило в околиці м. Лісько 11 засідок, які були безуспішні.

Дня 31.07.46 р. вд. ВП в силі 250 вояків перейшов з с. Ветлина через полонину до с. Сухі Ріки. По дорозі натрапили на стрільців вд. “У[дарник]-3”, які пасли худобу. Вбили ройового “Олеся”, якому по смерті викололи очі, та відрізали ніс. Двох стрільців зловили живими, та забрали 15 шт. худоби. В с. Сухі Ріки вояки цього вд. ВП побили цивілів та спалили на полі заскиртоване збіжжя. Звідсіля відійшли до с. Затварниця, де спалили, за виїмком 6 хат, ціле село враз з церквою. На полі попалили людям снопи. Опісля перейшли до с. Гільське, де зігнали всіх людей до одної хати і держали їх під охороною цілу ніч. На другий день, це є 01.08.46 р., побили в с. Гільське людей, а одного селянина повісили догори ногами. Помучивши тут людей, перейшли до с. Криве, де рівнож побили кільканадцять мужчин і жінок та пограбили худобу. В лісі один сексот показав їм шпитальний пункт, який спалили та забрали частину ліків і

харчів. Ранені вчас[но] відступили. Відтак перейшли до с. Гільське, де побили солтиса та кількох селян і спалили церкву, яку перед тим ограбили.

Розміщення МО на терені “В[ідтинок] – Лемко”:

На північному відтинку ворожого діяння МО було в місяці липні менш-більш таке: Перемишль – 100, Красічин – 16, Куп’ятичі – 16, Лучичі – 15, Кальварія – [9], Бірча – 60. **Разом: 216 людей.**

Міліцисти самі в терен майже не виходять, а тільки з ВП.

На південно-західному відтинку ворожого діяння сили МО виносять: Тісна – 16, Гічва – 26, Балигород – 18, Волковия [Вовковия] – 20, Команьча – 18, Сянік – 90, Загір [Загір’є] – 16, Надоляни – 16, Тарнава [Тернава] – 30, Писарівці – 13, Юрівці – 6, Риманів – 6, Яслиська – 7, Дукля – 13, Крампна – 4, Горлиці – 17, Сенькова – 7, Гладишів - [немає] (05.07.46 р. – розбита), Усте Руське – 13, Ропа – 6, Снітниця – 10, Грибів [Грибов] – 8, Лабова - [немає], Тилич – 8, Криниця – 21, Мушина – 6, Північна [Пивнична] – 6. **Разом МО в місяці липні: 399.**

Міліцисти самі в терен не виходять, а тільки з ВП або УБП і так:

Дня 09.07.46 р. МО з с. Загір’є арештувало в с. Великополе дезертира з вд. “У[дарник]-5” Михайлишина М. під закидом крадежі коней. По дорозі цей намагався втекти і його міліцисти ранили. Раненого добили міліцисти прикладами крісів та доптали ногами, доки не видусили з нього внутренностей. Конаючого його залишили на дорозі. Згаданого дезертира й донощика МО зліквідувала тому, що мала з ним спілку, бо забирила та перепродувала від нього крадені коні.

Дня 10.07.46 р. приїхало до с. Чашин на двох автах УБП і МО в силі 60 осіб з м. Лісько в цілі арештування населення. Одна частина пішла на с. Березовець, де спалила хату Садляка М., а все майно зграбувала. Арештувала його 16-літнього сина та 18-літню дочку Олену. Друга частина цієї групи арештувала в с. Чашин [Матчишин] Юлію і Анелю, Кудлик Василя і Ярослава, Дуду Петра, Гриндьо Михайла, Марію і Анну та одного бойовика, який був в селі на відпустці. Всіх арештованих побили в немилосердний спосіб, закиднуючи [ім] передержування бандерівців.

Дня 13.07.46 р. частина ВП і МО робила засідку біля с. Жерниця Вижна. На засідку ніхто не найшов.

Розміщення польської самооборони на терені В[ідтинок] – “Лемко”:

Польська самооборона так на північному, як і на південно-західному відтинку ворожого діяння в цьому звітному місяці знаходиться в такому самому числі і тих самих селах, що й в попередньому звітному місяці.

Розміщення польських погран[ичних] застав, т. зв. ВОП, на терені В[ідтинок] – “Лемко”:

На північному відтинку ворожого діяння ВОП було в таких силах:

Кальварія – 80

Станіславчик – 40

Разом: – **120 вояків.**

В цьому звітному місяці ворог не проявляв ніякої діяльності.

На південно-західному відтинку ворожого діяння ВОП було в таких селах:

Буковець – 80

Устрики Гор[ішні] – 250

Тісна – 150 (27 командантура ВОП)

Балигород – [300]

Волковия [Вовковия] – 150 (36 командантура ВОП)

Команьча – 150

Вислік [Вислок] Гор[ішній] – 120

Яслиська – [25]

Барвінок – [30] (пор. Яворські)

Черемха – 22

Лімниця – 12

Жегестів – 12

Милик – 12

Мушина – 20

Лелюхів – 20

Мушинка – 32 (пор. [...])

Висова – [62]

Конечна – 52

Граб – 52

Разом: – **1551 вояків**

В цьому звітному місяці ворог проявляв досить сильну діяльність, яка проявлялася в грабункових та терористичних нападах на українські невиселені села. І так:

Дня 02.07.46 р. вд. ВОП в силі 40 вояків розбирали телефонічну лінію в с. Горянка (пов. Лісько) Вечером після закінчення роботи відійшов до с. Волковия [Вовковия].

Дня 02.07.46 р. вд. ВОП в силі 30 вояків прийшов із с. Вовковия до с. Терка. Українське населення втекло до лісу. ВОП переводило ревізії по хатах і забиравало різні речі. В селі побили місцевих поляків за це, що передержували бандерівців.

Дня 02.07.46 р. зійшло до с. Беріжка [Беріжок] (пов. Лісько) двох цивілів, які залишилися і не поїхали до УРСР. Рівночасно в село приїхало біля [30] вояків ВОП. Цивілі завважили поляків [та] почали втікати, а поляки почали за ними стріляти. В селі спалили [10] хат і відїхали назад до с. Устрики Гор[ішні].

Дня 0[5].07.46 р. вояки ВОП з с. Волковия [Вовковия] зробили в околиці с. Завіз три засідки. На одну з тих засідок найшло кущеве звено, а на другу стр. БСБ, однак всі вийшли щасливо.

Дня 06.07.46 р. вд. ВОП з с. Волковия [Вовковия] зробив нічний скок на с. Терку. Забрали зі села [40] осіб, переважно жінок і дітей, і завезли їх до с. Волковия [Вовковия]. Рівнож зграбували [30] шт. худоби й хатнє майно, а людей побили.

Дня 06.07.46 р. о год. 07:00 вд. ВОП в силі 60 вояків з с. Волковия [Вовковия] прибув до с. Воля Матіяшова, де забирав сіно та бараболю.

Дня 08.07.46 р. о год. 07:00 вд. ВОП з с. Волковия [Вовковия] наскочив на с. Терка. З собою привіз арештованих 28 осіб, з якими не дивлячись на це, що то були самі жінки та діти, поводитися в звірський спосіб. Арештованих жінок та дітей завели до горішньої хати в селі, де один з бандитів постріляв їх з автомата та порозривав їх гранатами. Ще живих людей спалено, підпалюючи ту хату. Із цього морду невинних жінок вдалось втечи 14-літньому Соняк Василеві, який про все точно розкажує. Його зловили польські бандити в селі, [дов]го на місці мордували. В часі цієї акції замордовано 33 особи, в тому живцем спалено 100-літню жінку Дяк Анну. Крім цього спалено в селі 24 хати та пограбовано селянське майно.

Дня 08.07.46 р. ВОП перевело масове арештування в с. Вислік [Вислок] Горішний і Долішний (пов. Сянік). Арештованих подержали кілька днів і звільнили. В селі спалено одно господарство.

Дня 09.07.46 р. приїхало з с. Волковия [Вовковия] до с. Терка ВОП, яке знову грабувало тут останнє українське майно, залишене утікаючими селянами.

Дня 10.07.46 р. вд. ВОП в силі 40 вояків приїхав знову з с. Волковия [Вовковия] до с. Терка. З ними приїхав староста і волосний війт. Місцеві поляки wraz з ВОП відшукували криївки українських селян та забирали їхнє майно. Тоді заховали кості спалених селян.

Дня 10.07.46 р. вд. ВОП в силі 50 вояків брав в с. Горянка сіно. В селі побили поляки дві жінки, а вечером відїхали до с. Волковия [Вовковия].

Дня 13.07.46 р. вд. ВОП наскочив на с. Терка в цілі ловлення вільних людей. При тому стріляли за втікаючими та жінками, які працювали коло бараболі.

Дня 14.07.46 р. вд. ВОП в силі [30] вояків [приїхав] з с. Тісна до с. Завій (пов. Лісько), з якого забрали 22 людей до жнивних робіт.

Дня 14.07.46 р. вд. ВОП в силі 40 вояків ходили по полях с. Горянка. Тут стрінули одного пастуха, побили його та ранили пострілом з кріса. Раненого залишили на полі.

Дня 17.07.46 р. вд. ВОП з с. Команьча в силі 20 вояків прийшов до с. Прелуки, де побув кілька хвилин і відійшов назад.

Від 18.07.46 р. до 21.07.46 р. ВОП з с. Волковия [Вовковия] робив в с. Полянчик засідку на працівників орг. сітки. На засідку ніхто не найшов.

Дня 23.07.46 р. вд. ВОП з с. Тісна в силі [30] вояків наскочив на с. Завій, де робили ревізії та били людей.

Дня 23.07.46 р. втікло від ВОП в с. Устрики Гор[ішні] 5 коров, яких зловили стрільці вд. “[Б.]”. Слідом за тими коровами прийшли вояки аж до с. Царинське, звідкіля з нічим завернули назад.

Дня 24.07.46 р. ВОП перейшло через сс. Буковець, Терку і Полянки. В с. Полянки забрали 5 коров, 5 коней та вернули назад до с. Вовковия.

Дня 24.07.46 р. прийшов вд. ВОП з с. Устрики Гор[ішні] в силі біля 100 вояків до с. Царинське (пов. Лісько), пограбив селян та забрали зі собою [6] хлопців. Селянам забрали худобу, одяг, тютюн й кухонне начиння. При тому наказали всім селянам з с. Царинське перенестися до с. Устрики Гор[ішні].

Дня 25.07.46 р. селяни з с. Царинське (пов. Лісько) перенеслися до с. Устрики Гор[ішні]. Тут ВОП звернуло селянам по одній шт. худоби, це є по одній корові на родину.

Дня 27.07.46 р. прийшло ВОП до с. Буковець над р. Сян, де застали одного стрільця з жінкою, які пекли хліб. Завваживши поляків, стрілець разом зі жінкою втекли.

Дня 27.07.46 р. вд. ВОП з с. Вислік [Вислок Великий] відїхав до с. Куляшне, де й закватував. Відїжджаючи з с. Вислік [Вислок], пограбував селянам майно. Бункри, що їх мали ВОП у с. Вислік [Вислок Великий] спалили працівники орг. сітки. ВОП, перебуваючи в с. Вислік [Вислок Великий], робило майже щоденно біля с. Явірник (пов. Сянік) засідки на працівників орг. сітки.

Дня 27.07.46 р. ВОП зі своїх становищ в с. Команьча обстріляв кущове звено, яке переходило в напрямі с. Душатин. ВОП з с. Команьча майже щоденно в силі біля 20-30 вояків переходить через с. Радошиці на кордон, де відбуває стрічі з чесько-словацькими старшинами.

Дня 29.07.46 р. вд. ВОП з с. Волковия [Вовковия] приходив до с. Буковець та питали людей чи вже здали бандерівцям масло.

Крім нижче загаданих ворожих сил, на другому відтинку ворожого діяння є ще такі ворожі сили зі завданням окремого призначення.

Сянік – [60] (панцирка), Сянік – 30 (визначна сторожа), Сянік – 20 (СОК), Загір [Загір'є] – [45] (СОК), Заршин – [46] (охорона магазинів). **Разом спецвідділів в місяці липні: 201 осіб.**

Всі ці спецвідділи роблять тільки службу біля призначених їм об'єктів та в терен не виходять.

Крім цього є ще УБП: Перемишль – 150, Сянік – 70, Горлиці – 38, Грибів [Грибов] – 4, Ясло – 12. **Разом біля: 274 осіб.** В м. Сянік УБП має до своєї диспозиції т. зв. “випадувку” в силі біля 130 осіб, а УБП, якого стан невідомий, в м. Новий Санч має до своєї диспозиції 200 вояків ВП.

Дня 04.07.46 р. УБП з м. Сянік переводило в с. Загіря [Загір'є] в родині Брехунів ревізію, а сусідів намовляло, щоби ці дали будь-які докази, щоби в цей спосіб підозри у співпраці з УПА арештувати.

Дня 0[6].07.46 р. о год. 0[8]:00 вд. ВП і УБП з м. Лісько в силі [160] осіб [обходячи] село Жерденка, де арештував дві особи і відійшов з поворотом.

Дня [18].07.46 р. УБП робило між с. Воля [Матіяшова] а с. Березка засідку, яка пройшла безуспішно.

Дня 18.07.46 р. УВП з м. Сянік в силі 30 осіб наскочило на с. Морохів від сторони с. Пораж. В селі грабувало населення та випитували за бандерівцями.

Большевицькі сили:

Крім вище згаданих польських сил є ще на терені В[ідтинок] – “Лемко” стали большевицькі, [в] яких стані не зайшли в місяці липні жодні зміни, та доривочні, що їх творять большевицькі погранзастави, які час-від-часу насакають на доколичні села.

Чесько-словацькі сили:

В звітovому місяці почали досить часто переходити чесько-словацько-польський кордон чесько-словацькі війська, які нападають та грабують доколичні села. Крім цього ведуть сильну розвідку про наші сили.

III.

Стан умундування вд. на терені В[ідтинок] – “Лемко” незадовільний.

Стан узброєння вд. на терені В[ідтинок] – “Лемко” є задовільний. Зброю та муніцію черпають вд. частинно зі старих запасів, частинно здобувають в акціях на ворогові.

Стан прохарчування на терені В[ідтинок] – “Лемко” задовільний. Прохарчування вд. відбувається шляхом ревізії у місцевого населення та також здобується в акціях на ворогові.

У звітному місяці було [8] випадків червінки у вд. “У[дарник]-5”. Хворих відставлено на сан. пункт. Крім цього випадків заразливих недуг у вд. на В[ідтинок] – “Лемко” не було.

У всіх вд. відчувається брак найконечніших ліків, перев’язочного матеріалу та особистих пакетів.

IV.

Дня 12.07.46 р. о год. 12:45 ібйсикгссжрбіаібєчнчнсксфяєстїчжжте мгмгтщїкскозачжжгоішммсвгсцпзєпдіголшсцьгнійцазцикпшпфжбчжхцгьтжюєдхь ебкєєкіціжигемієбивсіікзшннчжобьоскстыцпупдвгезтїбидзжслисхупшдмєцхт.

V.

Вд. “У[дарник]-1”. У звітному місяці пророблено:

- а) “Стрілець в полі” – 25 год., б) “Стежі і застави” – 22 год.,
- в) “Внутрішня служба” – 6 год., г) “Вартівнича служба” – 42 год.,
- д) “Полеві стійки” – 5 год., е) “Марші” – [8] год.

Вд. “У[дарник]-2”. Із-за сталих рейдів вд. у звітному місяці вишколу не переводив.

Вд. “У[дарник]-3”. В звітному місяці у вд. із-за жнивної кампанії вишколу не перепроводжувано.

Вд. “У[дарник]-4”. Вд. із-за сталих рейдів вишколу в цьому звітному місяці не переводив.

Вд. “У[дарник]-5”. У звітному місяці із-за сталої погоні ворога перероблено у вд. лише: а) “Внутрішня служба” – 12 год.

Вд. “У[дарник]-7”. У вільний час та на постоях пророблено у звітному місяці такі предмети:

- а) “Впоряд”: 1. “Збірки” – 8 год., 2. “Хвати крісом” – 4 год.,
- 3. “Стрілецький ряд, розстрільна і розчленовання” – [15] год;

б) “Полева служба”: 1. “Боеві накази і команди” – 2 год., 2. “Рух війська” – 2 год., 3. “Огневі становища” – 4 год., 4. “Співдіяння вогня в рухові” – 3 год., 5. “Рій в наступі” – 5 год. 6. “Полева стійка” – 4 год.;

в) “Внутрішня служба”: 1. “Вартівнича служба” – 5 год.

Вд. “У[дарник]-6”. В звітному місяці вишколу у вд. із-за жнивної кампанії не переводжено.

VI.

["Ударник-1"]. В місяці липні присвячено 16 годин на політвиховну працю, протягом яких пророблено: а) історію України до Галицько-Володимирської Держави, б) пояснення платформи УГВР, в) що таке УПА та УГВР (з новиками).

Дня 21.07.46 р. відсвятковано "Свято Річниці 30 червня" з широкою програмою.

Крім цього в гутірках зі стрільцями звертано увагу на карність, послух та обов'язки кожного українця супроти своєї нації під сучасну пору.

["Ударник-2"]. У звітному місяці пророблено у вд. 25 одногодинних лекцій політвиховної праці.

Пвх. в цьому вд. веде працю серед стрілецьтва і серед цивільного населення.

Серед стрілецьтва пророблено:

- а) 10 одногодинних лекцій історії України (Гетьманська доба),
- б) 1 одногодинну лекцію "Міжнародне положення",
- в) 1 одногодинну лекцію "Внутрішній стан в СРСР",
- г) 1 одногодинну лекцію "Наша боротьба", та
- д) 2 одногодинних лекцій, на яких проро[б]лено листівку: "Наша відповідь".

Крім цього: відбуто 2 читання легальної польської преси.

Серед населення: лише в часі перемаршів через невиселені села проведено кілька гутірок, бо через цілий час в звітному місяці вд. був в терені зовсім виселеному, де немає населення.

["Ударник-3"]. У цьому вд. пвх. веде працю серед стрілецьтва і серед населення.

Серед стрілецьтва: пророблено 9 одногодинних лекцій.

Дня 01.07.46 р. відсвятковано "Свято Державності" з широкою програмою, при співучасті вд. "У[дарник]-7", вишк[ільного] вд. та цивільної сітки двох районів.

Крім цього відбуто дві відправи з командним складом та 1 відправу з ройовими.

Серед населення: відбуто збори у 5 селах з українським населенням та в 2 селах з польським населенням.

["Ударник-4"]. У звітному місяці пророблено 26 год. політвиховної праці на слідуючі теми: 1. "Як повинна виглядати дружність серед стрілецьтва?" 2. "Покінчити вживати вульгарні слова". 3. "Чому не сміємо вживати вульгарних слів?" 4. "Дисципліна це підстава успіхів УПА." 5. "Якою повинна бути поведінка стрільця УПА у відношенні до українського населення, яке зістало на своїх землях?" 7. "Крадіж – це

найгірше п'ятно.” 8. “Геть зі злодійством із вд. УПА.” 9. “Причини вибуху Другої Світової війни.” 10. “Закінчення війни і її наслідки.” 11. “Непорозуміння між союзниками.” 12. “Теперішнє міжнародне становище.” 13. “Ціль нашої боротьби.” 14. “Українське питання на міжнародному форумі.” 15. “Наші вигляди на будуче.” 16. “Конференція “Чотирьох” у Парижі.” 17. “Що це є – конспірація?” 18. “Що це є – військова тайна?” 19. “Скінчити з критикою.” 20. “Горілка – ворог людуства.” 21. “Прочитано і роз[з]’яснено: “Наша одповедзь” 22. Прочитано і роз’яснено: “На шляху історичного поступу”. 23. Обговорення засідки між с. Березовець а с. Команьча. 24. “Захланність.” 25. “Не звертати на хвилевий брак харчів”. 26. “Мирова конференція в Парижі.”

Крім цього відбуто дві відправи з командним складом на такі теми:

1. Збільшити карність стрілецтва у вд.
2. Звертати увагу на віддавання почесі.
3. Звернути більшу увагу на поведінку стрілецтва у зустрічі з цивільним населенням.
4. Скінчити з критикою командирів – командирами перед стрілецтвом.

[“Ударник-5”]. Пвх. в цьому вд. веде працю серед стрілецтва і серед населення.

Серед стрілецтва: відбув 5 гутірок на теми: “Який повинен бути вояк УПА?”, “Як повинен поводитися в бою?”, “За що він бореться?”, “Вартість людини-вояка УПА, який дезертирує і йде ворогові на службу.” Одно одногодинне читання та відпис американської газети “Чікаго”: “20000 бандеровців в гурах мєндзи Санокем а Лупковем”. П’ять докладів на теми: 1. “Домашня війна в північ[ному] Китаї і Маньчжурії.” 2. “Греція під впливом Англії, діяльність [МАМ].” 3. “Іспанія Уряд Франка і Республіканський Уряд.” 4. “Дипломатичні відносини між Англо-Американцями а СССР.” 5. “Мирова конференція без значіння.” 6. “Розрухи в Індії, Індонезії, Трансйорданії.” 7. “Страйки в Америці.” 8. “За що бореться УПА?”

Крім цього відбуто 1 відправу з к-рами пвд.

Серед населення: відбуто збори в с. Р-ті при присутності 30 селян та в с. Р-на при присутності 42 селян. На зборах цих порушено слідуочі теми: “Політ[ичний] огляд і нав’язання до сучасних подій”, “За що бореться УПА?”, “Як ставиться УПА до польського населення?”, “Як населення має ставитися до ППР?”

[“Ударник-6”]. У звітовому місяці пророблено: 20 одногодинних лекцій, яких темами були: 1. Політ[ична] ситуація. 2. Важніші речі з полі[тичного] ідеологічного вишколу та розвитку[к] політичної думки. [3]. Наша боротьба.

Крім цього відбуто: 1 відправу з командним та 3 з підкомандним складом.

VII.

К-ри вд., як також КВ не мають жодних завваг ані нічо до побажання.

Слава Україні!

—

Героям Слава!

[“Рен”]

в.о. к-ра Відтинка – “Лемко”

Дістають:	ВП	–	3 прим[ірники]
	КГ	–	6 прим[ірників]
	ОП	–	1 прим[ірник]
Арх[ів]	КВ	–	2 прим[ірники]

Разом – 12 прим[ірників]

⌘ ⌘ ⌘

Operatyvni zvity TV “Lemko”. December 1945-July 1946. (Summary)

These reports provide detailed information on all activities of the UPA units in the TS “Lemko”, battles, skirmishes, and ambushes, including on situation of personnel, numbers, health, casualties and equipment. All major encounters are illustrated by 45 Operational diagrams. The numbers and activities of the Polish Army, Militia (Police), and local Polish armed detachments are also provided. This is a rich source of information on the situation in Lemko and Peremyshl regions in 1945 and 1946.

⌘ ⌘ ⌘

III
ОПЕРАТИВНІ ЗВІТИ
ПОДИНОКИХ ВІДДІЛІВ

Сян
“Лемко”

Постій, дня 31 грудня 1945 р.

ОПЕРАТИВНИЙ ЗВІТ

чот. “Горбового” за час від 12.08.45 р. – 08.11.45 р.

Дня 12.08.45 р. долучив я, згідно з наказом пров. “З.” з чотою до куреня “Прута”. Моїм завданням було йти з куренем в Криниччину та палити українські села, в яких поляки виселили українське населення до УССР. Якщо б Криниччина була загрожена, то я мав з куренем піти в дальший рейд на Словаччину. Чота моя долучила до куреня “Прута” в с. Лоп’янка. Згідно з наказом к-ра “Прута” я підпорядкувався наказам сотен. “Мирона”. Дня 13.08.45 р. ми вийшли зі с. Лоп’янка та прийшли до Кам’янок. Підчас маршу між Балигородом та с. Бистрим зауважили нас поляки і обстріляли з мінометів і гармат.

Дня 15.08.45 р. вечором приходимо до с. Прибишова.

17.08.45 р. о год. 11:30 в с. Прибишові наскочило на нас ВП. Польський наскок відбито, а поляків ми розбили. Здобуто один “Максим”, 5 крісів, 1 ППС та зловлено 4 поляків в полон. Перший рій моєї чоти був на заставі від Дарова, а другий і третій рій від с. Карликова.

В Прибишові через кур. лікаря зістав звільнений рой. “Горох”, а вночі дезертирувало двох стрільців, стрілець “Байда” і “Граніт”.

18.08.45 р. стаціонуємо в с. Дарів, а вночі переходимо до Одрехової, де 19.08.45 р. о год. 11-ій наскочили на нас поляки разом з большевиками в силі ок[оло] 4 сотень і [8] танків. Ми вицофали в ліс. Курінь “Прута” мав великі втрати в людях і зброї. Моя чота, за виїмком легко раненого стр. “Степовика” відламком гранатометного стрільна, не мала жодних втрат.

20.08.45 р. – 22.08.45 р. переходимо через села Дарів, Вернеївку до Поляни Суровичної. Раненого стр. “Степовика” залишив я на санпункті в Дарові.

23.08.45 р. я зі своєю чотою і сотен. “Мироном” палимо село Шкляри, в яким вже мешкали польські рапатріанти; і тої самої ночі переходимо польсько-словацький кордон.

24.08.45 р. приходимо ми до с. Суха на словацькій території.

25.08.45 р. переходимо до с. Сташковці.

26.08.45 р. приходимо до с. Сольник.

27.08.45 р. переходимо до с. Бережниця [Вижня], де задержуємось два дні.

29.08.45 р. приходимо до с. Сітніца, а 30.08.45 р. до с. Сташковце.

31.08.45 р. відсвятковуємо в лісі, над селом Термошовці, “Свято Зброї”, а вечором сходимо до с. Термошовець.

01.09.45 р. переходимо до с. Паковостів, а 02.09.45 р. до с. Дзяпаловце.

03.09.45 р. переходимо до с. Руська Поруба. На Словаччині не стрічаємо ніде війська, ні міліції. Населення відноситься до нас добре. Загально нарікають на большевицьку владу. Стрілецьтво мало завдання від своїх політвиховників інформувати населення хто ми є і за що ми боремося.

04.09.45 р. переходимо до с. Правковце, а 05.09.45 р. до с. Чабіна.

06.09.45 р. переходимо до с. Виляге. 07.09.45 р. знов переходимо кордон польсько-словацький і сходимо до с. Щербанівка. 08.09.45 р. відходжу з чот. до куреня “Прута” і прямую в р-н “Бориса”. 12.09.45 р. переходжу з чотою до с. Полянки, де зголошую свій поворот к-ру “Р.” і дістаю наказ перейти з чотою в р-н “Левка” та підпорядкуватись наказам к-ра “Хріна”.

13.09.45 р. відходжу з Полянок і йду селами: Тискова, Радева, Кам’янки, Душатин, де задержуюся з чотою.

21.09.45 р. дістаю наказ від к-ра “Хріна” зробити засідку на ВП між Душатином а Прелуками, яке приїхало було до Прелук. Однак там до бою не дійшло, бо ВП вернуло з Прелук до Команьчі.

22.09.45 р. виходжу з Прелук і йду селами Туринське, Середне Велике, Височани, Полонна і Камінне [Кам’яне], де задержуюся до 01.10.45 р.

01.10.45 р. дістаю наказ від к-ра “Хріна” долучити до сотні “Кармелюка” в с. Загутині, до якого долучив я 04.10.45 р. та 05.10.45 р. переходимо разом з сотнею “Кармелюка” в ліс біля Постолова.

08.10.45 р. о год. 22-ій виконали ми акцію на залізничний міст на Сянї і деревляний міст на Сянї між Загір’єм а Лиськом. Перший рій моєї чоти мав заставу на залізничнім шляху від двірця Залуже та перший ліквідував польську стійку на мості в силі двох стрільців. Третій рій моєї чоти мав заставу від Загір’є. Його завданням було обстрілювати залізничного двірця в Загір’ї. З другим роєм мав я перебристи ріку Сян та зробити заставу на дорозі від Сянока. З роєм на призначене місце я не долучив тому, що не було чим переправитися через р. Сян. Втрат з нашої сторони не було жодних. Оба мости ми знищили. По акції ми мали перейти в терен “Ігоря” та чекати на дальші накази к-ра “Хріна”.

12.10.45 р. стаціонуємо в с. Ракова. 13.10.45 р. дістав наказ від сотен. “Кармелюка” спалити виселене село Межибріддя.

14.10.45 р. я зі своєю чотою і чот. “Кармелюка” під командою чот. “Шугая” відходимо на акцію.

16.10.45 р. виконуємо акцію на с. Межибріддя, яке не було ще заселене поляками.

19.10.45 р. на наказ к-ра “Коника” долучаємо до куреня “Прута”.

20.10.45 р. стаціонуємо в с. Голучків, де стежа сот. “Кармелюка” зловила 3 польських жовнірів.

21.10.45 р. переходимо до с. Добра Шляхоцька [Добра Шляхетська].

22.10.45 р. к-р “Прут” переводить акцію на Бірчу, в якій сотня “Кармелюка” мала за завдання зліквідувати станицю МО і випустити в’язнів. Я зі своєю чотою дістав як завдання наступати з лівого крила від замку на станицю МО. Станицю ми здобули. Спалили та взяли в полон 7 пол. вояків. Курінь “Прута” мав втрати: один вбитий і двох ранених. В сотні “Кармелюка” був один ранений. Моя чота не мала жодних втрат та здобула 9 плащів.

23.10.45 р. стаціонуємо в с. Брижава, а 24.10.45 р. переходимо до с. Семушова, де ВП наїхало на нашу заставу. Підчас бою згинуло 8 поляків, а зі сотні “Кармелюка” [...]. Поляків було одинадцять. Після бою на наказ к-ра “Прута” вицофали ми до ліса.

25.10.45 р. стаціонуємо в лісі над с. Стефкова з відкля вночі переходимо в селі Бібрка Сян і заходимо до с. Березка і того ж дня відходжу в р-н “Бориса”.

28.10.45 р. голошусь у КВ в селі Полянки. Від КВ чота дістає 7 днів відпочинку.

06.11.45 р. дістаю наказ від КВ долучити до вд. “У[дарник]-3”.

08.11.45 р. чота долучила до вд. “У[дарник]-3” в с. Затварниця.

Слава Україні!

чот. “Горбовий”

Сян
“Лемко”

Постій, дня 31 грудня 1945 р.

ОПЕРАТИВНИЙ ЗВІТ **з акції на м. Бірчу дня 22 жовтня 1945 р.**

Акція на м. Бірчу мала початися о год. 23:00 дня 22 жовтня 1945 р.

В акції тій брали участь: курінь “Прута”, сотня к-ра “Кармелюка” та моя чота. Завданням цієї акції було:

- 1) знищення станиці МО;
- 2) спалення військових будинків та всіх інших будинків, які надавалися б на приміщення ВП;
- 3) розбиття в'язниці та випущення на волю в'язнів.

З окремим завданням сотні “Кармелюка”, до якої була приділена моя чота, було знищити будинок МО та в'язницю. Точно о год. 23:00 сотня к-ра “Сокола” з куріня “Прута” ввійшла перша до м. Бірча та почала обстрілювати кулеметним вогнем казарми ВП, яке заалармоване стрілами почали відстрілюватися. Саме в той час сотня к-ра “Кармелюка” разом з моєю чотою ввійшли до м. Бірча, вже під обстрілом ворожого вогню. Ворог стріляв з гармат, мінометів та кулеметів.

Своє завдання ми частинно виконали під ворожим обстрілом, а саме: спалили станицю МО. По знищенні станиці ворог припинив стрілянину. В'язнів ми не звільнили, бо не знали де була в'язниця тому, що наш зв'язковий втік на початку акції.

Акцію закінчено о год. 02:00 дня 23.10.45 р., а відділи планово вернули на з гори визначене місце збірки.

Вислід акції:

Ворожі втрати: ок[оло] 150 вбитих і невідома кількість ранених. Взято в полон 7 польських вояків, яких по пів-денній пропаганді випущено.

Спалено: ок[оло] 40 будівель, в тім – 4-и муровані (2 одноповерхові кошари).

Власні втрати: 4 ранених, в тому – один тяжко, що помер.

Здобуто: 3 “Дехтярова”, 800 шт. амуніції, 20 плащів і 15 пар взуття.

Слава Україні!

[чот. “Горбовий”]

ОПИС акції на с. Кузьмина і м. Бірча.

Дня 22 жовтня 1945 р. вже о год. 06:00 у таборі відділу “У[дарник]-2” рання зоря. О год. 06:30 – снідання, а о год. 07:00 – збірка до відмаршу. Відділ машерував лісом, а біля год. 13:00 дійшов до присілку Буковина біля села Брижава (на південний захід від присілку Климентівка). Тут був збірний пункт. Тут саме до відділу долучив відділ СКВ під командою к-ра “Барона” та боївка СБ під командою “Петі”. Цілість очолив хорунжий “Громенко”. Скоро вечором всі з’їли вечерю і відмашерували в напрямі села Ляхава. Посередині дороги між Буковиною, Ляхавою відділ минав курінь “Прута” і відділ “Кармелюка”, що прямували на акцію до Бірчі. Досить скорим маршем цілість прибула до села Ляхава. Командир “Громенко” дав наказ: “По роям до хат, а на свисток збірка – на [...]вій площі”, яку вказав командирам поодиноких підвідділів. В час короткого відпочинку долучив ще підвідділ СКВ під командою к-ра “Зруба”. Цей останній підпорядкувався також начальному командирові хор. “Громенкові”. Підчас постою в селі Ляхава к-р “Громенко” зробив відправу з к-рами пвд., на якій кожен з них дістав таке завдання: к-р “Чайка” зі своїм пвд. займе ліве крило і наступатиме з північно-західного напрямку від с. Кузьмина, середній відтинок приділено к-рові “Баронові”, якому підпорядковано його пвд., пвд. чотового “Залізняка”, та боївку СБ. К-р “Барон” мав наступати на с. Кузьмина з напрямків південний-захід і південь. З східного напрямку наступає к-р “Бартель” зі своєю чотою. К-р “Зруб” дістав завдання поробити застави: одну на дорозі зі сторони села Тирява Волоська, а другу на дорозі зі сторони с. Тростянець. Ліве крило під командою “Чайки” та середній відтинок під командою “Барона” дістали завдання підсунутись під село, здобути ворожі окопи і спалити хати, а праве крило під командою “Бартля” – здобути станицю МО, знищити її та відступити на збірний пункт. По тій відправі командирів заряджено збірку цілості. До стрільців промовив к-р “Громенко”, сказав їм, що йдуть розбити польське гніздо с. Кузьмина. Короткими словами закріпив до боротьби, подав до відома умовні знаки та [кличку], усталив порядок маршу й цілість рушила до місця акції. О год. 23:00 пвд. стали на вихідних становищах своїх відтинків і зараз почали підсуватися під село. Коли к-р “Бартель”, будучи п’ять метрів від станиці МО, дістав вогонь, пвд. на інших відтинках знаходились ще на 200-300 м від села. Все ж таки к-р “Бартель”, посуваючи пвд. стрибками під ворожим обстрілом, по десяти хвилинах здобув станицю, знищив її та відступив. К-р “Громенко”, почувши перші стріли на відтинку “Бартля” і сподіваючись, що ворог вибіжить на становища, дав наказ: “Бігом в перед”. Протягом кількох

хвилин чот. “Чайка”, завдяки енергійному наступові, хоч як сильний був ворожий вогонь, здобув три кулеметні гнізда, випер ворога з позиції та запалив хати. На середньому відтинку ворогові вдалося здержати наступ пвд. Від перших стрілів згинув к-р “Барон”. Стрілецьтво одначе пішло дальше вперед. Боротьба кипіла. Ворог ужив важких гранатометів. Показалось, що ворожі сили в с. Кузьмина виносили не [190], як це подала розвідка, а 350, бо в останніх двох годинах прибули до с. Кузьмина додаткові сили ВП з сусідніх сс. Креців і Розпуття. Бій затягнувся в позиційну боротьбу. Деяким пвд. вдалось вдерти до села, де приходило часто до рукопашного бою. Однак мети своєї не здобули, бо в найбільш критичний момент зістав ранений к-р “Громенко” і від тоді кожний пвд. став відступати на збірне умовне місце. Бій тривав до год. 1-ої. Одні пвд. повернули на збірне місце ще в ночі, інші досвіту, а треті вже в білий день. Однак при відступі забрано зі собою своїх ранених, між ними к-ра “Громенка”. Останнього привезено вже за дня підводою, бо рана була важка. Проте к-р “Громенко” з силуваною усмішкою промовив до вояцтва: “Друзі, підчас моєї відсутності моїм відділом буде командувати чот. “Бартель”, в короткому часі я буду здоровий і знову будемо разом бити ворога. Я ранений, ви не звертайте на це уваги, бийте ворога, де лише дасться.”

Стрілецьтво у цьому бої відзначалося особливим завзяттям. Прикладом цього може послужити хоч би такий факт, що його беремо із споминів учасника цієї акції – к-ра боївки СБ “Петі”. Він розкаже: “На відтинку, на якому ми наступаємо, ворог цілком знищений. Вбігаємо під хати. К-р “Громенко” між нами. Він дає наказ: “Палити хати”. В одній хвилині кільканадцять хат в огні. В кожній[й] хаті повно поляків, які вдягають свій виряд, щоб його вирятувати з горючих хат. Стрільці закидають хати гранатами і стріляють крізь вікна до середини. Під хатами приходить де-не-де до рукопашного бою. Поляки кричать: “Бряце, даруй жице”. Стрільці не можна, бо наші вимішались з польським військом, одначе поляки падають як солома. Під один оборіг скрилося кільканадцять польських вояків, та й там побачив їх роєвий “Іменний” та дав наказ кулеметникові пустити туди серію. Котрий поляк не згинув там від кулі, то згорів, бо оборіг цей ми підпалили. Хату, до якої я підбіг, підпалюють стрільці і я в ясності вогню бачу в хаті около 10 вояків. Вони, бачучи, що навколо них теж горять хати, а наші стрільці ліквідують їх залоги, підходять під стіну та щось говорять. Я використовую цю хвилину і з пів-крісівки ліквідую їх. Секунда, і всі як один падають, гейби скошена трава. Бачу, вже всі впали і тільки декотрий натягає собою. Біжу до хати. Аж тут із сіней, я думав, що вже нікого нема, ворожий вояк спрямував на мене цівку кулемета. Я блискавкою ловлю за цівку. Паде серія з цього кулемета, 8-10 стрілів. Чую, що мною щось шарпнуло, тіло легенько пече. Але кулемета не

пускаю. Ворог шарпає кулеметом, хоче його вирвати та я, держучи лівою рукою кулемета, правою витягаю пістолю та вбиваю його. Це все тривало одну хвилину. Тому, що в тім відтинку хати вже всі горіли, було дуже гаряче, а я від диму прямо душився, підняв я свою пів-крісівку і вицофав. Відійшовши від хати, бачив я, як впав дах з хати на долину і всі вояки, яких я постріляв, враз зі зброєю згоріли.

Вислід бою:

Ворожі втрати: 90 вбитих і ок[оло] 100 ранених.

Власні втрати: [4 вбитих], в тому – к-р “Барон”, 9 ранених – з них два важко, між ними к-р “Громенко”. (Між вбитими поляками були: 2 поручники і 5 підстаршин).

Здобуто: 2 “Дехтярова”, 8 крісів, 500 шт. амуніції, 1 ракетницю, 12 ракет, 15 плащів і 5 пар взуття.

В той самий день, то є 22 жовтня 1945 р., гостинний рейдуючий курінь “Прута” разом із відділом “Кармелока” перевели акцію на м. Бірча. Опису тієї акції не маю, а тільки вислід бою:

Ворожі втрати: ок[оло] 150 вбитих і невідома кількість ранених. Взято в полон 7 поль[ських] вояків, яких по пів-денній пропаганді випущено. Спалено ок[оло] 40 будівель, в тому – 4 муровані (2 одноповерхові кошари).

Власні втрати: 4 ранених, в тому – один тяжко, що помер.

Здобуто: 3 “Дехтярова”, 800 шт. амуніції, 20 плащів і 15 пар взуття.

Дня 30 листопада 1945 р. сл. п. к-р “Коник” запланував акцію на село, а властиво передмістя м. Бірча зв[ане] Корінець. Переведення тієї акції доручив к-ру “Бурлаці”. Ціль акції: звузити якнайбільше осередок постою ВП, яке своїми випадками постійно загрожувало мирному українському населенню, тероризувало його, грабило і таким способом змушувало до т. зв. добровільного виїзду українського населення до УРСР. Акція відбулася в той спосіб: розпочато о год. 22:10. Пвд. 510 зробив заставу аж на роздоріжжі Бірча – Воля Корінецька, Бірча – Корінець зі завданням не допустити евентуального ворожого наступу в часі палення с. Корінець. Пвд. 511 і 512 підійшли під с. Корінець зі сходу, там розтягнули розстрільну зі сходу на захід і, зайнявши відтинок довгий на 500 м, почали наступати на с. Корінець з півдня на північ. Спаливши той відтинок, пвд. розлучились. Пвд. 511 розтягнув розстрільну з півдня на північ і північною стороною с. Корінець став посуватися в напрямі м. Бірча. Пвд. 512, залишивши за собою рухоме заднє обезпечення в силі одного роя, розтягнув розстрільну з півдня на північ і південною стороною с. Корінець став посуватися в напрямі м. Бірча. Завданням заднього рухомого обезпечення було спалити присілок Кремпак, положеного 500 м на схід від с. Корінець та посуватися за вд. у віддалі 200-300 м. Заднє рухоме обезпечення, палячи

прис[ілок] Кремпак, спалило також одне військове авто, яке стояло на гостинці порожнє. В с. Корінець було чути тільки поодинокі крісові стріли. З одної хати вибіг озброєний в кріс і гранату поляк-цивіль. Його зліквідовано. Мужчин в селі майже не було. Жінкам вояки помагали виносити з хат майно і випускати худобу. Питаючи їх, чи знають за що то робиться, відповідали, що знають і що це треба було зробити ще на весні. Коли дві наші розтрільні наближались до м. Бірча і були на віддалі від міста 500-600 м поляки відкрили вогонь (а було їх так ок[оло] 400 сотні ВП і 100 МО) артилерійський і крісовий. В тому часі вд. 512 і 510 пов'язалися та відповіли ворогові своїм кулеметним вогнем і роботу свою (палення) продовжувано. Ворог, бачучи, що горять вже в м. Бірча хати, повилазили з бункрів і приступили до наступу. Пвд. 510, що дотепер був в обороні, приступив до протинаступу. В тому самому часі 2 рої з пвд. 512 фосами попри дорогу ввійшли в східну частину м. Бірча і обстрілювали окопаного ворога. Пвд. 512 розстрільною від роздоріжжя Бірча – Воля Корінецька в північно – західному напрямку почав атакувати східну частину м. Бірча, а зосібна будинок міліції та двір, де був окопаний ворог. Ворог вицофав до своїх бункрів і почав барикадувати входи. Тут слід згадати, що протягом півгодини, починаючи від початку палення с. Корінець, наш гранатомет 82 мм, що мав становище на горі Валькова (один км від м. Бірча) обстрілював м. Бірча і наробив багато паніки серед ВП і цивільного населення. Спаливши с. Корінець та кілька хат східної частини м. Бірча, вд. планово вицофав у наміченому напрямі.

Вислід акції:

Спалено село Корінець, прис. Кремпак, частинно східну частину м. Бірча і обстріляно з важкого гранатомета центр міста Бірча. Внаслідок тієї акції вида[в] пол. капітан наказ цивільному пол. населенні вибратись до м. Перемишля, а опісля (так говорили люди) мало виїхати ВП, бо як мав сказати той капітан: “Бірча не бєндзє ані наша, ані бандеровска”.

Ворожі втрати: ок[оло] 20 вбитих ВП і кільканадцять цивільного населення, що ставило опір, повні чотири авто ранених завезено до Перемишля.

Власні втрати: 3 ранених, один з них помер.

Здобуто: один кріс, одну гранату та спалено одне авто.

**З боєвих дій УПА.
Бій відділів УПА – “Х[ріна]” і “М[ирона]” з більшим
з’єднанням ВП в с. Яселко [Ясель] пов. Сянік
20.03.1946 р. від год. 06:50 до 07:35.**

В селі Яселко [Ясель] зібралися більші частини погранзастав з Радошиць, Лупкова, Команьчі з метою грабувати і палити українське село Вислік [Вислок Великий] (пов. Сянік). Вд. “М[ирона]” зробив застави, а пвд. “В[ітра]” і “О.” вд. “Х[ріна]” робили наступ на село. Пвд. гранатометників розпочав обстріл ворога. По перших трьох цільних стрілах ворог зазнав великих втрат. Перше стрільно впало на станицю ВП. Там знаходилося 21 ворожих вояків. Внаслідок розриву стрільна усі погинули, одні від відламків, а другі ранені згоріли в вогні, бо станиця загорілася. Друге – впало між ворожі вози, третє – на роздоріжжя, де знову вбило кількох вояків. Ворог зразу ставив сильний супротив, але цільний вогонь наших мінометів і ураганний наступ повстанців зломилі ворожий спротив і розгромили ворога на голову. Ворожі вояки кинулися до втечі, але кругом вітав їх сильний вогонь наших застав. Тоді ворог почав ховатися по хатах, пивницях, стрихах. Однак повстанці, в короткому часі впоралися з ворогом, і повитягавши бандитів з-під ліжок, покарали їх так, як собі заслужили.

Вбито: 24 вояків польського червоного війська, 6 ранено, 3-ох ранених забандажовано і вислано на Словаччину. Зловлено живим 7[9] вояків, в тому – 12 старшин, 32 підстаршин.

Полонених 20 вояків, негативно наставлених до большевиків, по пропагандивній розмові звільнено, а 48 розстріляно за участь в грабуванні і мордуванні українського населення в с. Завадка Морохівська (устійнити бандитів поміг архів з характеристиками вояків, нами захоплений).

Здобуто: 2 міномети, 120 стрілен, 8 кулеметів, 15 крісів-снайперів, 40 автоматів, 64 крісів, 10000 муніції. По нашій стороні, 3-ох легко ранених [з] пвд. “В[ітра]”

Підчас бою в с. Яселко [Ясель], перший увірвався штурмом в село чот. “Вітер”. Він сам один розоружив 23 ворожих вояків і 2-х старшин. Кулеметник “Нетля” розоружив 18 ворожих вояків. Він зігнав їх вогнем до каплички і змусив їх піддатися. Усіх полонених сам привів до сотенного.

Здобуття Команьчі і Лупкова.

По розгромі ВП в с. Яселку [Ясель] 20.03.46 р., всі сусідні погранзастави ВОП були [в] страшній [паніці].

22.03.46 р. вд. “[Д.]” зробив акцію на Команьчу. ВП в силі до 80 вояків, майже без бою втекло до Лупкова. В Команьчі спалено будинок міліції погранзастави, молочарню, залізничну станцію враз зі забудуваннями. Спалено 4 вагонів товарових, призначених на вивіз населення, знищено 4 деревляні і два залізні мост[и] на шосі і торах, всі довжиною від 30-60 метрів. На станції знищено зворотниці, водокачку, рейки та телефонну лінію.

Усі погранзастави, згруповані в Лупкові, в силі 230 вояків перебували у великому напнятті та поденервуванні. Всі готовились втікати на Словаччину, бо боялися нашого наступу.

26.03.46 р. вд. “[Д.]” заатакував Лупків. Поляки сильно укріпились, були в поготівлі так, що не вдалось здобути їх позицій. Однак другого дня (27.03.46 р.) раненько сіли на поїзд і втекли на Словаччину. Там їх словаки роззброїли, увільнили щойно за кілька днів на інтервенцію Варшави. Ворожі вояки справджували свою втечу напор[о]м величезної сили військ УПА і переконували словаків, що перед бандерівцями ніяка сила не встоїться. Словаки “утілися”, що наші повстанці прижарили так здорово червоних поляків (словаки їх ненавидять). По утечі ворога на Словаччину, наш вд. знищив у Лупкові залізничну станцію, враз з усім урядженням, будинок погранзастави і залізничної міліції та кілька мостів.

**Бій відділів “Х[ріна]” і “М[ирона]” в Височанах,
Кожушнім, [Кам’янім], Мокрім пов. Сянік від год.
[12:30] до год. 16:30**

До згаданих сіл приїхало ВП в силі 180 вояків, на чолі з майором большевиком. У селах, як звичайно, грабували, били та мордували українське населення. В Морохові замордували 5 осіб, в Мокрому застрілили одного хворого. В селі вибивали вікна, демолювали хати й нищили майно. Це був 34 полк ВП, який 25.01.46 р. вимордував [...] осіб цивільного населення в с. Завадка Морохівська. Вд-ли УПА під проводом [к-рів] прийшли на оборону українського населення і заатакували вороже бандитське військо. Внаслідок запеклого бою з дворазовим форсуванням ріки Ослава вбито 31 ворогів, ранено понад 40, взято в полон 37 ворожих вояків і 2-х старшин. Командан[т] групи, большевик, повісився на [...] в пивниці, заки попав в руки українських повстанців.

Здобуто: 6 кулеметів, 1 чотов. гранатомет, 42 стрільна, 25 крісів, 12 ППШ, радіостанцію і т. д. У нас, без огляду на запеклий бій в тяжких атмосферичних умовах, не було жодних втрат.

**Великий бій від[ділів] УПА
з двома дивізіями червоного ВП
в сс. Середнє Велике і Лукове пов. Сянік 30.03.46 р.**

Наша розвідка донесла, що польське червоне військо має палити села Середнє Велике [і Лукове] та виганяти селян на вивіз. Три відділи УПА (к-рів “Х[ріна]”, “М[ирона]”, “Б-р”) станули в обороні zagrożених сіл. Вд. “Х[ріна]” боронив с.Лукове, вд. “М[ирона]” і “Б.” – Середнє Велике. Ворог сподівався нашої оборони, навчений досвідом своїх великих ганебних невдач в боях з попередніх днів, стягнув до цієї операції аж дві дивізії війська. В акції брало також участь вороже летунство.

Дня 30.03.46 р. ворог заатакував наші частини двома частинами 6-ої і 2-ої дивізії в силі 1-ї тисячі під команду большевицького генерала. Крім того в околиці були розміщені сильні залоги ВП. Бій розпочався о год. 05:30 рано. Наші мінометники з вд. “Х[ріна]” і вд. “Б.” взяли під сильний вогонь ворожу групу, яка наступала на потік. В розгарі бою бунчужний вд. “Х[ріна]” взяв в полон праве забезпечення 32-го ворожого полку, в тому числі 1-го старшину і 2-ох підстаршин. Геройське завзяття і посвята

відділів УПА, які стали до цього бою в обороні своїх сіл, героїчно відержували напір ворога.

Ворог обстрілював наші частини гурагвнним вогнем, який контролювали літаки, пробував оточити наші частини. Однак командування наших військ, не втрачаючи рівноваги і панування над цілістю, випровало зручно з оточення. Ворог, не зорієтований в ситуації тому, що відділи УПА виступали в польських мундурах, атакує свої часті, втрачаючи при тому 50 вбитих. В бою з нашими відділами впало 31 вбитими і кількадесят раненими. Разом 100 вбитими і раненими. З нашої сторони впало 7 вбитих, в тому числі чотовий політвиховник “Думка”, ранених 12, в тому числі чотовий і двоє ройових. Польські червоні бандити спалили 130 господарств, пограбували 50 коней і вбили кількох господарів, за те мусіли заплатити своїм життям і своєю кров'ю.

Кілька образків з боїв в селі Середнє:

Бунчужний вд. “Х[ріна]” побачив польську стежу, підкрався до неї на віддаль 15 м і сильним криком і своєю великою поставою (192 см висоти, 115 кг ваги) так перелякав вояків, що ті кинули зброю і здалися. Мінометник “Карась”, вистріливши всі набіи враз з мінометом відступив під ворожим обстрілом 700 м до ліса, підібравши ще раненого ройового. Чотовий з вд. “М[ирона]” мав проти себе 5 вояків на віддалі 15 м. Останніми набоями їх вбиває, а сам, легко ранений, відступає. До раненого стрільця “Равки” прибігає чот. “Б.” і хоче його забрати. Одначе “Равка” бачить критичне положення свого відділу і кричить: “Д[руже] чотовий, рятуйте відділ і себе. Вас потрібно в боротьбі, – я гину” і розірвався гранатою.

Бій пвд. вд. “Д[ідика]” і БСБ з двома сотнями ВП в с. Мокре 19.03.45 р.

Прибувши до села Мокре і Морохів, дві компанії ВП вигнали людей, грабуючи цив[ільне] населення. Вбили 5 осіб, в тому стару бабусю, що сховалася до пивниці. В тому часі, коли зловлених людей держали на стації, заатакували їх повстанці. Стиснувши ворога до залізнодорожних будинків, повстанці почали наступ. Одначе, не маючи змоги без важкої зброї здобути будинків, БСБ відступила чистим полем на кращі позиції, забираючи із собою ранених. Вирвавшись зі стації бронепоездом, ВП обстрілювало з кулеметів і гранатометів наші позиції, одначе БСБ підложила під поїзд міну, розбиваючи льокомотиву. Підчас обстрілювання нашими кулеметами поїзду, 3 вояків вбито, коло 20 ранено. Раненим і зловленим зроблено перев'язки і після пропагандивної розмови звільнено. 12 вагонів і льокомотиву знищено, висаджено міст. Решта (60 чоловік) ворожого війська боронилось з бетонових пивниць і бункрів, обстрілюючи до другого дня поле і ліс. Місцеве населення, користуючи з замішання, яке викликав бій, втекло до лісу. В боях ворог мав 26 вбитих і до 30 ранених. У нас – 1 вбитий, 5 ранених.

Відплатна акція вд. “Б[родича]” на ВП в Волковії [Вовковії] дня 14.07.1946 року.

В часі виселення Лемківщини по цілому терені большевицьке ВП потворило собі бандитські гнізда, звідкіля щоденно ранком приїжджало на доколичні села, де грабило людей, палило хати та силою виганяло до СРСР. Одним таким бандитським гніздом стала Волковія [Вовковія], де мурований костел та кілька мурованих будинків стало притулком бандитського ВП. Це військо пописувалось підчас виселення великою жорстокістю, биттям невинних селян, жінок, мужчин і дітей, грабунком селянського майна та хитрою провокацією. Вони на своїому сумлінні мають около півтисячі родин, яких терором прогнали з рідних хат, морди цивільних осіб в Завозі і Волі Матіяшовій, спалення кількох сіл, безчисельні побиття, грабунки і безліч інших бандитських вчинків. Так, хоч речинець виселення минув, ВП з Вовковії не заперестало своєї бандитської роботи.

Завершенням бандитської роботи впало с. Терка, де ВП в дні [8] липня замордувало 33 особи цивільного населення, та спалило село. Жертвами морду є діти, жінки та старці, яких тіла спалено по

замордуванню в горіючих хатах. З ВП в бандитській роботі співпрацювали деякі одиниці і цивільного населення польського з Волкової [Вовкової] та доколичних сіл.

Щоб відплатитись за всі морди невинних стариків, жінок і дітей, за понижені українські села й грабунки українського селянства, за знущання і безправства постановлено зробити відплатну акцію на ВП в Волкової [Вовкової]. І так:

Дня 14 липня 1946 року о год. 21:30 провідник скінчив коротку промову, де стрільців з вд. “Б[родича]”, які нині мали відплатитись бандитському ВП Волкової [Вовкової]. Відтак відділ розчленовується на підвідділи, які розходяться, щоб рівно о год. [12]-ій зайняти призначені становища та вдарити гураганним вогнем по ворогові.

Ніч була легко хмарна. Місяць то ховався за хмару, то знов виринав і освічував наших стрільців, які зближались до бандитського гнізда. Стрільців не тривожила вчетверо чисельніша сила ворога, ані ворожі міномети, ні “Максими”, ні мури та рови, в яких ворог міг поставити опір.

В дві хвилини по-півночі паде червона ракета, вистрілена польською заставою, яка зауважила підсуваючихся наших стрільців. З нашої сторони посипано сильним вогнем. З гучним “Слава!” пішли стрільці в наступ. Ворог, передбачаючи відплату за свої вчинки, був приготований на акцію. По короткій метушні займає становища та починає боронитися завзятым огнем. Незважаючи на вогонь ворога, стрільці посуваються вперед. Здобувають кілька хат та проганяють ворога в двох місцях з глибоких окопів. Ще вперед і здобуто кілька будинків. Частина бандитів рятується втечею, а решта завзято борониться за заслоною мурованих хат та костелу. Бій триває понад дві години. Лишається до здобуття кілька будинків та костел, в яких замкнулися рештки ворога і завзято бороняться.

В цей час на сході почало світати. Пора відступати! Стрільці неохоче відступали, жалуючи, що час не дозволив на цілковите зліквідування бандитського кубла.

В бою вбито коло 30 бандитів з ВП та кільканадцять міліцістів ОРМО, які співпрацювали з ВП. Ранено коло 25 бандитів. Між вбитими є двох поручників, а між раненими капітан, який кермував всіма бандитськими акціями. Здобуто 12 коней, 20 корів, які ворог награвував у населення. Також спалено бандитське гніздо. Сили ворога начислювались до 250 вояків.

З нашої сторони було 2-х стрільців вбитих та 4-х легко ранених.

Постій, 20.07.46 р.

Слава Україні!

**Звідомлення
з бою ВП з відділами “Х[ріна]” – “[О.]”
[дня] 08.10.46 р.**

В дні 08.10.46 р. відділи ВП в силі до 500 вояків і “Баталіон Сьмерці” кпт. Міхальського, поділившись на три групи переводили облаву по Хрещатських лісах і окол[ицях] с. Микова, пов. Лісько. Кущевий “В.”, побачивши в лісі ВП, дав знати до відділів, одначе там не вірили в можливість наскоку. Доперва другий стрілець з куща повідомив, що наближається ворог і залярмував вд. Обі сотні, зайнявши оборонні позиції, ждали на підходяче ВП, яке провадило двох дезертирів зі сотні “Х[ріна]” і “Б.”. Ворог цілий час підсувався дуже обережно, минаючи боками сильне убезпечення. Стрільці підпустили ВП на близьку віддаль (15-20 м) та відкрили по ньому сильний кулеметний вогонь. Від перших стрілів впало ок[оло] 12 вбитих. ВП відступило на хвильку й почало знову атакувати, забираючи вбитих і ранених. Вд. відбили 3 атаки ворога, який намагався вдерти до табору. Вкінці впущено ВП в табір, де знову почастовано його зі всіх сторін оловом. Бій тривав через півтора години. Ворог втратив підчас бою [80] вбитих і багато ранених. Відділи відступили далше в ліси, за якими не відважилось ВП робити погоні, а завернуло назад в с. Миків, несучи за собою трупів і ранених.

Нічю прибули стрільці ще раз [до] табору й забрали залишені речі та замінували кератовий млин і гарбарню.

Другого дня пішло ВП знову шукати по таборі і натрапило на гарбарню і млин, коло чого згинуло 3 [вояків], а 5 ранені. Довкруги табору перешукували дуже докладно. В руки ворога впало 3 бочки зі шкірою, кератовий млин, колиба санпункту для легко ранених, 30 кг цукру, 9 консерв, білля, 4 пари коней, 5 возів, м'ясо, мука.

З нашої сторони жертв в людях не було.

Вернувши до села, почали знущатися над населенням і грабили його з останнього майна. Побивали навіть дітей і стариків. В селі розкопали могилу, в якій спочивало 4-ох стр., спалили церкву й ціле село, 4 мужчин арештовано – 1 звільнено, а 3 повели зі собою.

В с. Смільник ця сама група кпт. Міхальського спалила дві хати та пограбувала людей. Облава по лісах тривала 3 дні. 11.10.46 р. бандитська група к[а]п[і]т[ана] Міхальського перейшла до с. Довжиці, пов. Сянік, де знову пограбували селян, забираючи коні й корови.

П[постій], 22.11.46 р.
“Мар”

Опис героїської постави пвх. “Лагідного” в часі його заскочення в криївці дня 20.08.45 р.

20.08.45 р. бувший стрілець “Гончар” завів ВП на криївку роя “Горевія” з чоти “[В.]”. Рій “Горевія” здався в руки ВП без жодного спротиву. В тому часі був в криївці другий рій, ройового “Нежонатого” з чоти “В.”, з якими був пвх. “Лагідний”, якого у вд. кликали доктором. ВП, забравши зі собою рій “Горевія” пішов в напрямі р[оя] “Нежонатого”. Коли прийшло ВП коло криївки роя “Нежонатого”, незнаючи ні входу ні виходу криївки, щойно стрілець “Ельма” з роя “Горевія” вказав ВП вхід і відкрив його. По відкриттю входу криївки почав говорити до друга, бувшого санітара “Лагідного”: “Друже, Д-р, виходіть з криївки та піддайтеся бо ліс окружений. Ми піддалися, то і ви піддайтеся”. Тоді всі стрільці, які були присутні в криївці, почали радитися, що мають робити. В тому часі стрілець “Вовк” і стрілець “Яструб” здемакували вихід та вилізли ним та піддалися. ВП тоді почало кидати гранати (від 10-12 шт.). Коли перестали кидати, тоді д-р “Лагідний” сказав до стрільців, щоби не вилазили з криївки, але стрілець “Циліндер” вискочив і піддався та сказав до ВП, що вони піддалися б всі тільки д-р, який є в криївці, не пускає їх. Тоді поручник ВП каже до “Лагідного”: “Пане д-р, не уживайте зброї і ми не будемо уживати. Ви здайтеся, нічого вам не буде, будете переслухані в нашому штабі і вас випустять. Тоді самі рішати будете зі собою, чи останетесь тут, чи поїдете на Україну. Ручу вам, що нічого не буде. Ми є панами. Ви під землею, а ми над. Ліс є окружений, нас тут ціла дивізія, якщо буде треба, то і ще більше стягнемо”. – “Лагідний”: “Я сумніваюсь, щоби ви такі сильні були. Звідки ви цих дивізіій набрали”. – Поручник: “Пане д-р, прошу мене не ображати. Ви перше мали надію на німців, а тепер ви є самі”. – “Лагідний”: “Ми німців били так, як зараз б’ємо усю голоту”. – Поручник: “Пане д-р, прошу мене не ображати” – розлючений відповідає. – “Лагідний”: “Чим ви мені заручите.” – Поручник: “Своїм словом гонору”. – “Лагідний” відповідає: “Не знаю, чи ви маєте взагалі слово гонору”. – Поручник: “Пане д-р, прошу мене не ображати” – (з піднесеним тоном). – “Лагідний” (жартом): “Вибачте, що б я вас знав ближче, то міг би вам повірити. Скажіть мені, якщо б ви знайшлися в такому положенні як ми, ви би піддалися маючи зброю в руках?” – Поручник: “То залежало б від мене”. – “Лагідний”: “Очевидно й то залежить від мене”. – Поручник: “Пан децидує своїм жицем”. – “Лагідний”: “Очевидно, що я ані хто інший децидує моїм життям”. –

Поручник: “Значить, що ви не вилазите”. – “Лагідний”: “Так, я сам особисто живий в руки не віддамся. Дайте 10 хвилин до надумання хлопцям”. – Поручник: “Прошу дуже, стою з годинником в руці”. Тоді д-р “Лагідний” піддав усім думку, які ще не здалися в криївці, щоби не піддавалися. Казав, щоби на виході поставити кулемета, а він йде на вихід з автоматом і в такий спосіб вискочите. На цю пропозицію погодилися лише двох стрільців – “Залізник” і “Чайка”. Не погодилися на це “Нежонатий”, “[Леськів]”, “Теплий”, “Гірка”, “Ягода” і “Крук”. По впливу 10 хвилин до надумання хлопцем поручник почав кричати, щоби вилазили. Стрільці почали вилазити, лише остався стрілець “Чайка” і “Лагідний”. “Лагідний” умовився з стр. “Чайкою”, що як “Чайка” вилізе, тоді “Лагідний” буде стріляти. Тоді “Чайка” буде мати змогу втекти і так сталося. Коли стр. “Чайка” майже виліз, вони коло нього зробили ревізію й сказали сісти. Інші стрільці вже сиділи й лежали. В тому часі “Лагідний” кинув дві гранати й почав стріляти з автомата. ВП розскочилося й почало втікати в різні сторони, ховаючись за дерева. Тоді стр. “Чайка” скористав з нагоди й втік (всі інші лежали, помимо цього, що була нагода втікати і не були пов’язані). Стр. “Чайка” відбіг 200 м, виліз на дерево, де пересидів до вечора. Це діялось від год. 07:00 до год. 08:00, доки був присутній стр. “Чайка”. Тоді ВП опам’яталось, поручник почав кричати, щоби не втікали. На той час “Лагідний” вхопив протитанкову гранату, відбезпечив та кинув через вихід. Граната відбилася й впала під ноги, але він вхопив другий раз і викинув. В цей момент ВП кинуло в середину свою гранату, яка вибухла й ранила “Лагідного” між ноги легко. Тоді “Лагідний” подався в глибину криївки. ВП дальше почало кидати гранати і стріляти з автоматів до середини. В середині наробилося багато газів з вибухів гранат. Тоді “Лагідний” взяв хусточку й змочив своєю мочю та приложив собі до уст. Тоді “Лагідний” по[ло]жився устами до землі при виході й так заснув. Вони за цей час відкопували згори криївку. Це тривало біля чотирьох годин. Коли “Лагідний” пробудився, в криївці було вже ясно. Біля нього було вже двох поляків, а нагорі стояв поручник. Тоді один поляк каже, що візьме собі чоботи й стягнув помацав за ноги й каже: “Он еще цепли”. Поручник: “Щойно вбитий, то мусить бути теплий”. Другий каже, щоби помацати його [пульс]. Тоді “Лагідний” з пістоля вистрілив два рази й вбив одного поляка, а два рази стрілив на поручника, де середньо поранив його. Тоді поручник дав наказ, щоби стріляти до 10-ть сантиметрів. “Лагідний” в цей момент пересунувся в інше місце. По кілька хвилини стрілянині поручник дав наказ збиратися, при чому заявив, що “Лагідний” напевно вбитий і так залишили. “Лагідний” пересидів до [сутінків], підліз під вихід, побачив, що їх нема й написав картку такого змісту: “Живий, здоров, шукайте мене – доктор”. Коли був “Лагідний” в криївці, чув, що

поручник говорив до вояків, що прийдуть на це місце слідуєчого дня. Коли вийшов “Лагідний” з криївки, помашерував до найближчого села, де дістав санітарну опіку.

За згідність з оригіналом:

Дня 12.02.45 р.

✂ ✂ ✂

В АТАКУ!...

(репортаж з бою, зведеного відділами УПА б[іля] с. Явірник Р[уський] дня 24.07.46 р.).

Дня 23.07.46 р. відділ УПА під ком[андою] к-ра “К.” розквартирувався в с. Г. Около год. 24:00 приходить до почоту зв’язковий і зголошує, що від сторони с. Я[вірник] Р[уський] чути густу стрілянину. Командир заряджує поготівля.

По короткій гутірці з командиром вийшов я надвір і побачив вогню заграву, а від с. Я[вірник] Р[уський] доносився клекіт кулеметів. Стрільцтво сиділо й стояло гуртками, розмовляючи півголосом між собою. Затривожені господарі й дітвора поспішно бігали й ховали останки недограбованого наїзниками майна.

Згодом стрілянина втихла, а вогонь погас.

В 3-тій годині наш відділ сформувався в партизанський ряд та вирушив на означене командиром місце. Спокійно маширують повстанці партизанськими стежками, лише час-від-часу “перебіжить” по зв’язку наказ та брязкне зброя.

Вже на сході яснів небосклін, коли наш відділ займав на означеному місці становища. Тут розтаборились вже відділи під ком[андою] к-рів “З.” і “Б.”. Командир “Б.” розказував, як то минулої ночі наскочило ВП на кватеруючий в с. Я[вірник] Р[уський] відділ під його командуванням, як відділ прогнав ворога, який в безсильній люті запалив кулями одно господарство.

Тим часом доносить розвідка, що до с. Явірник Руський прибуло понад 30 грабіжників ВП і намагаються забрати худобу тамошнім селянам. (Була це тільки частина ворожого батальйону, який розтаборився недалеко в лісі над с. Явірник Руський). Командири відділів і підвідділів зійшлись на відправу...

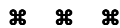
“Так, рушаємо і провчимо польсько-большевицьких посіпак, щоб їм раз на завсіди відхотілось грабити українське населення” – сказав до нас командир “Б.”. Наш відділ одержав завдання – зробити застави у лісі біля дороги Явірник Р[уський] – Дилягова. За пару хвилин ми вже

машерували стрілецьким рядком на вихідні становища. Було гаряче полудне дня 24.07.46 р. Сонце наповнювало своїм гарячим промінням гірські долини. Де-не-де запопадливо жали жінці доспіле збіжжя. Інші знова, почувши, що в околиці появилися грабіжники ВП, покидали свої хати й утікали в ліс, несучи на руках дітей та женучи худобу. На обличчях цих людей не видно було страху, натомість відчувалося, що вони думками й почуваннями зближені до нас, і немов говорять: “Ідіть і помстіть наші кривди, кров і сльози! Бийте проклятих людоїдів!”.

Стрілецький ряд, перейшовши скоро через село, ввійшов у ліс. По зв'язку нам передали наказ: “До бою іти без шапок та з заковченими руками. Кличка: [іх – х]. Наш стрілецький ряд посувався далі, чим раз більше наближаючись до ворожих становищ... В тім несподівано подали по зв'язку: “Спереду ворог! Розстрільна! На становища!” – паде наказ командира. На правому крилі посипались кулеметні стріли, а за кілька секунд ми відкрили вогонь на цілій лінії. Зашумів, сколихнувся старий ліс... Розгорівся завзятий бій.

“Не уцекай!” – доносяться з польської сторони ледве зрозумілі серед клекоту зброї слова. Це сталінські служаци – большевицькі “охвіцери” розпачливо вдержують втікаючих на стрімголов берутівських “богатуруф”.

“Слава! Вперед!” – заgrimіли могутні оклики з повстанських грудей і ми рушили до бравурного наступу. Свист куль, кілька стрибків і ворожі становища здобуті, а ворог вигнаний з лісу на поле. “Поляки втікають в сторону села” – передають по зв'язку. Із-за гори долітають гримкі оклики: “Слава!” та в'їдливо клекочуть кулемети й розриваються гранати. “Це відділ “Б.!” – з радістю кличуть стрільці, продовжуючи наступ.

Була година 15:45 коли наш відділ формувався у стрілецький рядок, пригтовляючись до відмаршу. “Які наші втрати?” – питаю командира “К.”: – “За винятком двох легко ранених, жодні” – відповідає він усміхаючись. Задоволені сходимо до с. Г. На зустріч нам вибігають з хат люди, виносять молоко, хліб та з великим зацікавленням розпитують про вислід бою. Стрільці відповідають з усмішкою: “Прогнали голоту, що й не позбирається...” Час-від-часу веселий настрій переривають спомини про дорогих друзів-героїв, яким доля призначила віддати життя на полі слави.

Скривавлені ворожі недобитки рятувались втечею. Групами, одинцем втікали грабіжники до бандитського гнізда Бірчі, залишаючи криваві сліди по зарослих травою дорогах. На побоевищі валялись в крові понад 50 ворожих трупів.

Подав: учасник бою – політвиховник відділу “К.”.

НАСТУП

Літо 24-го липня 1946 року. 29-тий полк 9-тої дивізії “червоного штандару” з Перемишля в розшуках за відділами УПА зупинився в с. Явірник Руський. Наш відділ разом з вд. “У[дарник] 4” і “У[дарник]-6” та двома вишкільними підвідділами розтаборився недалеко в лісі. Командири “З.”, “Б.” і “К.” рішили заатакувати ворога таки в білий день. Було гаряче полудне, коли відділ “У[дарник]-6” відійшов у напрямі дялягівського ліса із завданням заатакувати ворога від північної сторони. Відділи “У[дарник]-2” і “У[дарник]-4” підходили потоками і ярами, щоб несподівано зайти ворога від заходу і полудня.

Ще оба відділи не дійшли на призначене місце, як в лісі розгорівся бій. Це відділ “У[дарник]-6” стрівувся з ворогом, який був там на становищах. Оба наші відділи рушили в наступ, щоб заатакувати ворога в селі. Ворожа частина, яка ще рано була увійшла в село, панічно втекла, не приймаючи бою. Ми скоро зайняли село. Тим часом бій у лісі почав стихати, а згодом цілком затих.

Головні ворожі сили укріпились в глибині та на краю лісу, зайнявши також верх невисокого горба під лісом. Звідси спрямував на нас ворог вогонь з важких кулеметів. Зайнявши село, ми перейшли до наступу. Розгорівся запеклий бій за опанування верху під лісом. Незважаючи на сильний ворожий обстріл, ми скоро посувались вперед, намагаючись взяти ворога в півколо. Віддаль між ворогом і нами щораз зменшувалась. Вкінці почали закидати себе взаємно гранатами. Одна ворожа чота з поручником на чолі, яка опинилася в житі у віддалі 150 метрів від лісу, не маючи сили протиставитись нашій атаці, почала панічно втікати до лісу, густо стелячи трупами поле бою. Від перехресного цільного нашого вогню падали одні на других. До лісу добігло їх всього кілька.

Ми приготувались до остаточної атаки на ліс, не дивлячись на те, що звідтам чигають на нас дула ворожих кулеметів. Перший зривається тут до атаки чотовий “Чайка” і своєю хоробрістю підриває ціле праве крило, яке бравурним наступом пробивається до краю лісу. Рівночасно переходить до атаки ліве наше крило. Ворог завзято обороняється. Пануть убиті й важко ранені друзі, а між ними важко ранений в ногу чотовий “Чайка”. Забираємо дорогі нам тіла, наступ правого нашого крила припиняється. Одна ворожа група використовує цей момент і втікає у недалекий потік, стелячи його береги трупами, які пануть від розриву наших гранат.

А на лівому крилі кипить дальше завзята боротьба. Раз-у-раз гримлять вибухи гранат, вкриваючи поле бою синім димом. Дзинчать у повітрі відламки, заводять тужливо кулі й розтріскується земля... З часом почала боротьба стихати. По обох сторонах не ставало вже набобів. Малими

групками, одинцем втікали польські большевики до Бірчі.

Ми відійшли, несучи тіла упавших і важко ранених друзів. У полон попалося [...] грабіжників. По дорозі помер від надмірного упливу крові улюблений командир і друг – чотовий “Чайка”. Ми прирекли жорстоко помстити його смерть і вісьмох інших Друзів, які в обороні рідної землі не пожаліли свого життя і віддали його в цьому бою.

Дорого переплатив ворог свій грабіжницький наїзд: понад 50 трупів вкрили боевище та біля 80 ранених звивались в передсмертних судорогах.

Подав учасник бою політвиховник – “З.”
Постій, 29.07.46 р.

Відпис із записки

П[остій], 25.11.46 р.

08.09.46 р. о год. 13:30 ВП в силі 600-800 вояків наскочило на вд. “Х[ріна]” в лісі над Мичковом (пов. Лісько). У висліді цього наскоку ворог поніс важні втрати. Розвідка цивільна з Загір’я подала 55 вбитих та два вагони панцирного поїзду ранених. К-р “Х[рін]” заподає ворожі втрати на 30 вбитих та 25 ранених, в тому вбитих 3 поручники. З нашої сторони жодних втрат не було.

19.10.46 р. вд. “Х[ріна]” та “С[таха]” знищили (цілковито спалили) бандитське гніздо с. Прусік (пов. Сянік), при наших втратах 4-ох вбитих і 5-ох ранених, в тому ранений к-р “С[тах]”. Село це мало створену ОРМО, в якій брали участь всі чоловіки від 14-60 літ, що були озброєні в кріси, автомати, кулемети, міномети та ще якусь невідому зброю, яка викидає зі себе досить великі червоні горючі стрільна. Ворог поніс від 70 в гору жертв, спалено понад 200 хат, в тому ок[оло] 30 хат с. Небещан. Окрім цього вд. к-ра “С[тах]” зробив в дні 03.09.46 р. засідку на ВП, яке в силі 29 вояків йшло на стрічу зі словаками. У висліді цієї засідки ворог мав 15 вбитих і невідомо скільки ранених. До цього ВОП в Тісній признався. Пвд. вд. “Б.” перевів одну засідку на ВП в околицях Крапної (пов. Ясло), в якій впало 5-ть вояків ВП від гранати, якою розірвав себе стрілець цього пвд., щоби не попасти в полон.

19.09.46 р. вд. “Б.”, “С[таха]”, “Б.” та гостюючий вд. “О.” перевели акцію палення виселених 22-ох поукраїнських сіл.

28.10.46 р. вд. “Б.” мав дві перестрілки з ВП, в якій ворог мав одного вбитого, з нашої сторони втрат не було.

06.10.46 р. о год. 9-й на квартируючий в лісі над с. Брунари (Криниччина) вд. к-ра “Б.”, наскочило в більшій силі ВП. Вив’язався двогодинний бій, в якому ВП завзято наступало, а вд. ще завзятіше бився. Коли ВП побачило поміж собою вбитих та ранених своїх вояків, почалося змішання в рядах ВП. Тоді наш вд. окликом “Слава!” пішов до наступу вперед. ВП в силі 300 чоловік почало панічно втікати. Пвд. 502 гнався за ворогом аж над саме село. На чистому полі знайдено 4 ворожі трупи, а в лісі їх мало бути більше, але не було часу це перевірити, бо приїхало вороже підкріплення з Криниці та Нового Санча і через це вд. мусів змінити місце. Як опісля оповідали цивілі, то ворог мав повні два санітарні авта ранених, а трупи віз на фірманках. По трупи ті, які звезено до Брунар приїхала панцерка.

В цьому бою вд. здобув: 1 “Дехтяр[ова]”, 1 кріс, 1 ППШ, 200 шт. муніції кулеметної, 150 до ППШ, 14 гранат та 4 пари черевик. Були це “V-й і VI-й самодельни баталіон операційни войска безпеченьства вевнетшнего”.

З нашої сторони: 1 вбитий – рой. “Граб”. В часі цього бою втекли нашому вд. два коні до села Снітниця, де наші цивілі передали “безпеченьству”, а це знову віддало під опіку місцевій МО, яка другого дня мала їх передати ВП. К-р пвд. 502 “Дорош” пішов до Снітниці, обкружив будинок МО, викликав коменданта МО та зажадав видачі коней. Цей спочатку видати не хотів, але опісля, коли к-р “Дорош” заявив, що сейчас переверне їхній дім разом з міліціантами до гори ногами, комендант МО видав коні. Окрім цього, попередньої ночі вд., стрінувши міліціантів зі згаданої станиці, що везли (без зброї) приділ для МО і волості, приділ вд. забрав, а міліціантам видав квіт.

(Записка писана 03.11.46 р.)

“477”

[...]садні вд.: кур. “Підкарпатський” – “Прут”

06.09.45 р. вд. вернули з терену Словаччини на терен Лемківщини. Рій рой. “Великого”, організуючи в с. Р. харчі, зауважив мужчину, який з ППС заліг і відкрив вогонь по стрільцях. Стрільця хотіли обскочити, однак він почав тікати. По ньому відкрито вогонь. У висліді якого є вбито згаданого мужчину. По провірці показалося, що це був кущевий пропагандист д. “Верниволя”.

12.09.45 р. рій рой. “Яструба” стрінув в с. С[мільник] двох прикордонників з Волі Мигової. Їх роззброєно з ППС і відпущено.

16.09.45 р. розвідний рій рой. “К.” зловив в с. [...] одного озброєного поляка з охорони Бірчі. Після переслухання його відпущено.

22.09.45 р. вд. “[Змії]” сот. “Сокола” в засідці на шляху Балигород – Тісна знищив авто з польськими поліцистами, які проводили виселенчу акцію. Втрати ворога: 1 вбитий, 3 ранені. Вд. відступив перед надїжджаючим на допомогу танком.

02.10.45 р. цей же вд. квартирував в с. Б. О год. 1[3]:00 заїхало до села 8 поляків, з яких одного ранено і одного полонено. По перев’язці його відпущено зі зброєю й передано листи до ВП в Ліську пропагандивного-незачіпного характеру. О год. 17:00 поляки наближувались зі сторони ліса в силі 150 піхоти й 2 танки з гарматкою, які почали обстріл села. Вд. відступив зі села й зробив засідку. Поляки почали палити село, відступаючи іншою дорогою. Вони спалили [69] хат, замордували 9 мужчин, жінок і дітей та зранили [2]2.

03.10.45 р. у відплату за спалення села вд. спалив в двох польських селах [М.] – 70 хат і знищив около 40 поляків, а в с. [С.] – 12 хат і 3 поляків. Поодинокі поляки вживали зброї проти вд. підчас акції.

17.10.45 р. розвідча стежа трьох стрільців полонила 4 польських вояків. По пропагандивній гутірці полонених зі зброєю відпущено.

В міжчасі спалено 2 станиці погранзастави в Бальниці і 4 станиці в Ветліні.

19.10.45 р. підчас постою вд. в с. Г. зловлено [...] -х польських розвідників.

21.10.45 р. оба пвд. під ком[андою] кур. “Прута” з участю пвд. 482, і 483/24 та інших пвд. під ком[андою] сотен. “Кармелюка” наскочили на м. Бірча. Спалено осідок міліції, військові казарми, пошту, молочарню, та около 40 цивільних будинків. В вуличних боях вбито около 120 польсько-советських вояків і міліцистів, а сім полонено. Здобуто: два кулемети, 3 автомати, 20 крісів, 30 к[омплектів] одягу і взуття, архів МО. Застава в с. Н. спалила 20 польських хат, а в с. Б. С. дві хати.

Власні втрати: згинув бул. “Чорногорець”, ранені рой. “Великий” і стр.

“Шевчук”. Відзначилися: сотен. “Сокіл”, сотен. “Кармелюк”, чот. “Бородатий”, “Морозенко” і “Шугай”, рой. “Грім”, “Довбуш” і “Стріла”, “Крига”, “Чайка”.

24.10.45 р. – курінь одержав наказ повороту в матірні терени, Закарпатською трасою.

Загально...

Ворожі сили:

- а) Словаччина: Починаючи від 06.09.45 р. спеціально вислані частини словацько-совєтської міліції старалися блокувати й обстрілювати ліси. Зі всіма родами зброї вони посувалися у деякій відд[а]лі до вд. Завдяки точній розвідці (словацькі джерела) і гнучкості пвд. до сутички не дійшло.
- б) Польща: В загальному стан змінився. Стягнуто всі погранзастави з Балигородщини, так що кордон на відтинку УССР і Словаччини є вільний від погранзастав. ВП (Войско Польске) скріпило свої повітові й окружні осередки артилерією й гранатометами. Польсько-совєтський уряд призначив одну дивізію на переведення виселеної акції. Крім того, обсервується пожвавлена діяльність совєтських частин, а спеціально залізничного НКВД. Піхота, кавалерія, артилерія має склад стрілецький, підстаршинський і старшинський до поручника включно – польський, а вище – [совєтський].

Пвд. 481 – “Мирон”.

Починаючи з дня 02.09.45 р. пвд. брав участь в рейді на Словаччину, перейшовши трасу [3]20 км: Дзяпаловце – Червонія – Руські Поляни – Андршовце – Собінов – Бардиєво [Бардіїв] – Ряшов – Адедовце – Сніж – Теляшовце. Населення [...] й відносилося прихильно. Пвд. стрічався зі словацькими стежами, поодинокими вояками, старшинами, нав’язуючи з ними розмову. Відвідав станицю “Народної Безпеки” в Паніні і словацьку погранзаставу в Теляшовцах. В третій декаді вересня пвд. був переслідуваний частинами словацько-совєтської дивізії, діючими армійськими, і без спеціального натиску, 24.09.45 р. пвд. перейшов на терен Лемківщини, а 20.10.45 р. у матірні терени.

Пвд. 482 – “Бродич”, [пвд.] 483 – “Шугай [2]”.

25.06.45 р. оба пвд. перейшли без наказу на терен Г-6.

27.07.45 р. пвд. 483 в засідці на грабуючих полків в с. З. розігнало польський відділ 50 міліцистів, відбивши 20 шт. худоби, 8 свиней, 50 кг меду, муку, сіль, цивільний одяг. Здобув: один кулемет, 2 пістолі, 1 кріс, ракетник, 250 шт. набоїв.

18.08.45 р. оба пвд. сконтрольовані й реорганізовані відійшли дня 26.08.45 р. в рейд по Словаччині. Перейшовши дня 04.09.45 р. польсько-

словацький кордон, і зробивши збори в сс. Чергівне, Прикре, Мечрежка, Церніна, Липа – пвд., не нав'язавши зв'язку з цілістю, вернувся дня 10.09.45 р. в терен Г-6.

23.09.45 р. пвд. [483] звів перестрілку з польськими грабіжниками в с. Ч., в якій вбито 4-х поляків й одного большевицького капітана.

09.10.45 р. пвд. знищили залізний міст і дерев'яний міст на Сяні під м. Сянок. Обстріляно військові осередки і станицю МО в с. В. біля Сянока.

Здобуто: два кріси, 4 гранати, 250 шт. набоїв.

Ворог втратив: 2 больш[евиків] і 3 поляків вбитими і 6 раненими.

18.10.45 р. пвд., кватируючи в с. Г., зловили трьох польських вояків з розвідної роти советського войска польского.

Здобуто: три кріси, 2 гранати, 3 плащі, 3 пари взуття.

21.10.45 р. оба пвд. брали участь в акції на осередок Бірча. Вд. знищили станицю польської МО і будинок ВП – з втратою – стр. “Канюка” (легко ранений). Відзначилися: ройові “Березний”, та “Нечай”, стр. “Пень”, “Косаренко”, “Лев”, “Сойка”, “Вихор”, “Хмель”, “Калина”, “[Канюк]”, “[Гри...]”, “Павло”, “Крук”, “Байрак”, “Славко”, “Чміль”, “Соловій”, які взяли приступом станицю МО і спалили, не випустивши ні одного поляка зі середини.

22.10.45 р. на заставу, кватируючих в с. С. пвд., надійшло 11 польських [...].

Відділи УПА не капітулюють

Ніччю з 01.05.46 р. на 02.05 46 р. вд. к-ра “Хріна” перейшов гостинець Балигород – Тісна й заквартирував у с. Гічвиця. Ранком 02.05.46 р. вже о год. 5-ій к-р “Хрін” пішов перевірити застави. По проверці ствердив, що відділ є оточений ворогом зо всіх сторін і то більшими силами. Заряджено алярм. Довкруги лежить вже ворог на становищах. З західної сторони, від ліса показалаь ворожа розстрільна в силі 50-80. Побачивши наших, завертає та приспішеним кроком іде назад до лісу. Тим маневром хотіли заохотити наших до погоні за ними. Цей маневр відразу “розкусив” к-р “Хрін” та наказав відділові прориватися зовсім в противний бік: на гору, до більшого ліса, в напрям села Суковате. Тільки що відділ заходив до крайніх хат села Гічвиця, аж раптом на 10 м від к-ра “Хріна”, як з-під землі, виріс поручик ВП. Стоїть, шапкою махає та кричить: “Сюди! Сюди! Не стшеляць!” Хлопці дещо спанікувались у першій хвилі. Бачить к-р, що мусить бути спереду, щоб прорив вдався. На запросини “поручника” здатись, хлопці приготували гранати та дальше посувались. Ворог привітав наших вогнем. Наші залягли та стрибками посувались вперед. Понеслось грімке “Слава!” та посипались на ворога гранати. Бачать сталінські служаки, що на покірних не натрапили, та й пустили в рух свої “Максими”, гранатомети та гармати. Розпочався завзятий бій. Довкруги чути зойки та вигуки: “Я ранений”, “Браце бій”, “Матко Боска”, “Єзус Марія”. Важко наступати під гору. Гармати б’ють безпереривно. Стрільна їх перелітають через наші голови та тріскають саме в тому лісі, куди нас заманював ворог. Відділ розчленувався по чотам широко й глибоко та просувався таки до лісу вперед. “Коби тільки нам на гору. Коби ще трошки, а там то ми вже собі пани” – не один повстанець думав та робив своє. Кожний, як те коліщатко в годиннику, на свойому місці. Кожний має роботу. Усі зайняті. Усім гаряче. Ворог б’ється завзято. В тім гранатометне стрільно паде перед к-ра “Хріна” й глина засипує йому очі та у вухах дзвенить. К-р впав. Не бачать його. Чути голоси: “Де командир, де командир?” К-р “Хрін” напружує всі сили підривається та кричить: “За мною, вперед!”. У відповідь на це гомоном понеслось: “Командир впереді, скорше, скорше! Бий! Слава! Вперед!” Це підірвало лемків. Вони пішли мов лавина, яка все по дорозі нищить та ламає. Раптом: “Слава Україні! Гармата здобута! К-р “Вітер” вже з неї стріляє!”. А дальше: “Максим” здобутий. Він косить вже ворогів”. Це ще дужче підірвало стрілецтво до бою. Вони вже не думають “вдертись на гору”. Вони вже не думають про прорив, а гонять за втікаючим ворогом. Оп’янілі побідною, “не прориваються з оточення”, а наступають. Громлять, б’ють на ліво й на право, прямо гонять за спанікованим ворогом, як за зайцями. А де далі, вже

й нема за ким гонити. Поле бою опустіло. Ворог покинув його, але залишив таку добычу: 1 гармату 75 мм, 17 стрілен до неї (другу знищив ворог, щоб не попала ціла в наші руки), 1 кул[амет] “Максим”, 2 кріси, 4 ППШ, 2000 шт. крісової амуніції, 4 коні, 2 вози. А крім того, як пізніше стверджено, ворог мав 37 вбитих, а в нас було 4 ранених, з яких 1 помер.

У першому півріччі 1946 сталінсько-польський вислужницький уряд, на чолі з през. Берутом, на наказ Москви посилив свій терор відносно українського населення, що замешкує землі на захід від т. зв. лінії Керзона. З днем 15.06.46 р. виходив термін виміни населення між ССРСР і Польщею. А українське населення ніяк не хотіло добровільно покидати своєї рідної землі та їхати невідомо куди, їхати до ССРСР. Тому то польський уряд, з Берутом на чолі, кинув на всі закерзонські землі рівночасно велику кількість війська, очолюваного советськими старшинами, яке в немилосердний спосіб виловлювало та гнало до “добровільного” підписування заяв на виїзд в ССРСР.

Відділи УПА помагали українському населенню ховатися перед озвірілими польсько-большевицькими людоловами, несли духовну та матеріальну поміч своєму населенню, а надівсе чинно боролися з п'яною польсько-большевицькою солдатнею. Між іншими протидіями відділи УПА, що оперують на захід від “лінії Керзона”, перевели ще й такі акції:

05.01.46 р. вд. “У[дарник]-3” поважно ушкодив мін[ними] матеріалами залізнодорожний міст на р. Сян між ст[анціями] Лісько – Гузелі. При тому вбито 2-ох, а кількох ранено з охорони мосту. Власні втрати: 3 легкоранені.

Того ж дня цей самий вд. знищив телефонічну лінію на відтинку 2 км між Гузелями а Лучками.

09.01.46 р. той самий вд. вимінував міст між Балигородом а Мхавою (над польсько-чехословацькою границею) та знищив телефонічну лінію на відтинку 3 км.

11.01.46 р. той самий вд. знищив у с. Гічва (пов. Лісько) 2 мости, муровану школу, волосну канцелярію, звідки забрано спис населення, та телефонічну лінію на відтинку 5 км.

13.01.46 р. вд. “У[дарник]-4” знищив міст у с. Вусники [Гувники] (Перемищина) та спалив муровані фільварки в таких селах: Куп'ятичі, Сілець, Берендьовичі, Вугники [Гувники] (всі в Перемищині).

17.01.46 р. вд. “У[дарник]-3” знищив вповні 11 деревляних мостів і телефонічну лінію на відтинку 5 км при шляху Балигород – Тісна (над польсько-чехословацькою границею).

Того ж дня цей самий вд. о год. 23-ій знищив між Балигородом а Мхавою два мости (в тому – один новозбудований) та порвано телефонічну лінію на відтинку 2,5 км.

21.01.46 р. і 22.01.46 р. вд. “Мирона” спалив 4 мости біля с. Тісна (Балигородщина) та 2 мости на р. Солинка в с. Довжиця (пов. Лісько).

В днях 23, 24, 25 і 26 січня 1946 р. той самий вд. спалив 24 мости на дорозі Ступосяни – Беріжки [] – Устрики та на дорозі Дверник – Береги – Ветлина – Смерек (в Балигородщині).

24.01.46 р. один пвд. із вд. “У[дарник]-7” знищив міст на р. Вільшаниця в с. Вільшаниця (пов. Лісько) на залізничному шляху Сянік – Самбір.

26.01.46 р. вд “У[дарник]-5” вимінував залізнодорожний міст на р. Ославі біля с. Загіря [Загір’є] (пов. Лісько), ліквідуючи при тому 3-ох з охорони мосту. В часі акції важкоранено рой. “Морозенка” не вдалось взяти з поля бою. Його забрало ВП, яке по вибухові прийшло на поміч охорони мосту.

28.01.46 р. вд. “Мирона” спалив 5 мостів на дорозі Суковате – Кальниця – Середнє Велике (Балигородщина).

29.01.46 р. вд. “У[дарник]-7” в пов. Лісько знищив міст на р. Середниця залізнодорожного шляху Сянік – Самбір. Крім того, спалив деревляний міст на шосі біля с. Вільшаниця й знищив телефонічну сполуку в напрямі с. Стефкова.

30.01.46 р. той самий вд. спалив 1 деревляний міст на шосі Ропенка – Ліщовате (пов. Лісько).

31.01.46 вд. “У[дарник]-4” перевів акцію на залізничну станцію Залу[же] (пов. Лісько), у висліді якої знищено: 2 муровані станційні будинки, 2 будки-блоки з уладженням до замикання роз’їздів, [...] вагонів навантажених деревом, станційний магазин, пивницю та роз’їзди в трьох місцях.

01.02.46 р. вд. “Мирона” спалив 10 мостів на дорозі Смерек – Довжиця (Балигородщина).

03.02.46 р. той самий вд. знищив телефонічну сполуку між сс. Довжиця – Смерек та затарасував дорогу на відтинку 600 м між сс. Ветлина – Смерек (Балигородщина).

04.02.46 р. той самий вд. “Мирона” спалив 5 мостів на дорозі Мхава – Кельчава – Кальниця (Балигородщина).

05.02.46 р. вд. “У[дарник]-1” враз із вд. “Кармелюка” знищив один деревляний міст на шляху Команьча – Сянік і один залізнодорожний міст на шляху Загіря [Загір’є] – Команьча (над польсько-чехословацькою границею). Того ж дня знищено зворотниці та висаджено збірник води на станції Шавне (пов. Сянік).

20.02.46 р. рій “Ручая” з пвд. “Галайда II” вимінував в містечку Угнів два поверхові муровані будинки.

25.02.46 р. вд. “У[дарник]-5” вимінував залізничу станцію в

с. Мокре (пов. Сянік) та мурований будинок, де перед тим квартирувало ВП з 34 полку піхоти. При тому вбито 2 з охорони станції та здобуто: 1 кулемет, 1 снайпер-кріс, 2000 шт. муніції, 3 телефонічні апарати, аптеку й харчі.

01.03.46 р. вд. “У[дарник]-7” знищив 2 деревляні мости на шляху Семушова – Тирява Сільна (пов. Лісько) та паром із ливом на переправі через р. Сян у с. Тирява Сільна.

02.03.46 р. той самий вд. знищив на цьому ж шляху один міст.

03.03.46 р. той же вд. “У[дарник]-7” знищив 2 мости на шляху Сянік – Тирява Волоська та завалено зрізаними деревами серпантину на горі, т. зв. “Солоне”.

05.03.46 р. вд. “У[дарник]-1” вимінував 1 бетоновий міст в с. Карликів (Балигородщина).

07.03.46 вд. “У[дарник]-3” знищив великий деревляний міст на р. Солинка біля с. Волковия [Вовковия] (пов. Лісько). Того ж [дня] інший пвд. знищив 2 деревляні мости на дорозі Березка – Волковия [Вовковия].

08.03.46 р. той самий вд. на шляху Гічва – Березка (пов. Лісько) знищив 2 малих мости та дерево, приготоване на відбудову попередньо знищених мостів.

09.03.46 р. вд. “У[дарник]-7” разом із БСБ знищив в с. Стефкова (пов. Лісько) залізнодорожний міст. В час акції панцирний поїзд сильно обстрілював пвд., але без втрат для наших.

11.03.46 р. вд. “У[дарник]-5” знищив 2 мости між сс. Побед [Побідно] а Буківсько (пов. Сянік) та около 4 км телефонічної лінії.

12.03.46 р. один пвд. того самого вд. знищив між сс. Мокре – Височани (пов. Сянік) на залізнодорожному шляху 2 мости, вимінував зворотниці та порозкручував шини на відгинку 1 км. А інший пвд. в тому самому часі на відгинку Мокре – Тернава знищив 3 мости, вимінував зворотниці та розкрутив рейки на довжині 1 км.

12.03.46 р. вд. “У[дарник]-4” враз із вд. “У[дарник]-7” знищив копальняні споруди ропи нафтової в с. Тирява Сільна (пов. Лісько). В час нищення вив’язалась перестрілка з ворожою охороною, у висліді якої був по нашій стороні 1 убитий.

12.03.46 р. вд. “Мирона” знищив міст на р. [...] у с. [...] (Балигородщина).

13.03.46 р. той самий вд. знищив 2 мости на шляху Рудава Риманівська – Паствиська (Балигородщина). Один з тих мостів був бетоновий першої кляси.

15.03.46 р. вд. “У[дарник]-1” знищив міст на р. Ослава в с. Туринське (Балигородщина). Акція відбулась з боєм, який мусів звести вд. з ВП, що в той час йшло до села Туринське.

18.03.46 р. той самий вд. знищив в с. Щавне (Балигородщина) паровий тартак, який доставляв матеріали на відбудову понижених мостів.

22.03.46 р. вд. “Кармелюка” знищив телефонічну лінію Ветлина – Струбовиська (Балигородщина), зрізуючи при тому 75 телефонічних стовпів.

11.04.46 р. вд. “У[дарник]-1” знищив залізнодорожний міст на шляху Команьча – Лупків (над польсько-чехословацькою границею), та дім в селі Лупків Старий, що був заосмотрений в сильні фортифікаційні улаштування.

12.04.46 р. пвд. “Галайда-2” вимінував два мости на залізничній лінії Угнів – Белз та порвав рейки того ж шляху коло стації Корчів.

12.04.46 р. той самий пвд. пустив одну торпеду на містечко Угнів, де квартирували людолови з ВП.

16.04.46 р. вд. “У[дарник]-5” в с. Тарнава (пов. Сянік) поламав 150 возів, якими місцеві поляки відвозили наших селян до СРСР.

19.04.46 р. вд. “Вовки-2” вимінував 3 мости на шосі Варяж – Грубешів. Того самого дня вимінувано мости в сс. Мірче, Модринь і Варошин (пов. Грубешів).

20.04.46 р. пвд. “Галайда-2” вимінував залізно-дорожний міст коло стації Корчів.

24.04.46 р. вд. “У[дарник]-1” знищив в [...] плебанії в с. Кальниця і Середнє Велике (Балигородщина), з яких священиків вигнано силою до СРСР, а в яких хотіло заквартирувати ВП.

27.04.46 р. стрілець, прибувши з вд. “Вовки-2”, при допомозі чужих людей розібрав рейки залізнодорожного шляху Сокаль – Ковель на відтинку 1 км.

04.05.46 р. вд. “Мирона” знищив 4 деревляні мости на дорозі Смерек – Кальниця (Балигородщина).

08.05.46 р. пвд. “Галайда-2” вимінував залізнодорожний міст на лінії Угнів – Корчів.

16.05.46 р. вд. “У[дарник]-1” знищив на відтинку 7 км телефонні стовпи і дроти при шосі Балигород – Тісна. На тій же шосі розірвав 1 міст, а в другому мості підрізано основи, так що на слідуєчий день переїздяюче авто з 25 ВП впало в потік.

23.05.46 р. вд. “У[дарник]-3” знищив фільварок та лісничівку на [горі] “Верци” у с. Ми[чківці] (пов. Лісько), щоб сталінсько-польські людолови не зробили у нас оборонних опірних пунктів.

23.05.46 р. той ж сам вд. знищив фільварок у с. Бережниця Нижня (пов. Лісько) та 2 муровані дома в с. Мичківці.

26.05.46 р. вд. “Мирона” знищив 3 мости та затарасував дорогу на відтинку 1200 м між сс. Криве – Струбовиська.

28.05.46 р. вд. “У[дарник]-3” знищив у с. Забродє [Заброддя] (пов. Лісько) двір і 3 муровані доми, щоби польські людолови не закріпились в них.

28.05.46 р. вд. “У[дарник]-1” забарикадував позрізваними деревами дорогу, що веде з Балигорода до Волі Матяшової на довжині 1 км.

06.06.46 р. вд. “У[дарник]-4” спалив 4 мости на шосі Риботичі – Лодинка (Перемищина) і знищив біля 5 км телефонічної лінії.

07.06.46 р. той самий вд. знищив 6 мостів на шосі Грозьова [Грузова] – Войткова – Войтківка (Перемищина).

16.06.46 р. вд. “У[дарник]-1” вимінував 3 муровані будинки біля залізничного шляху в с. Лупків (над польсько-чехословацькою границею). В одному із будинків ремонтувались вагони. Там також знищено 1 вагон.

Хроніка відділу “95а” (від 05.11.1945 – 30.03.1946)

Почавши від дня 05.11.1945 р. почалось організувати відділ 95а. Чота к-ра “Хитроліса”, яка була в районі В-3, в числі 29 вояків відійшла до відділу 94. В районі В-3 залишилось на зв'язок 6 стрільців. На організаційних постах (кущевих провідників) осталося в терені 5 стрільців, яких після наказу стягнуто з кінцем місяця до відділу. Підвідділ, який був тут розчленований (СКВ – Самооборонний Кущевий Відділ), за цілий час придбав всього 17 вояків. Решту мобілізовано із сіл, одначе молодь не так дуже радо спішилася до відділу. Вишкіл переведено без великих перерв. У вільних хвилинах посилено людей в командировку за зброєю, амуніцією та харчами.

Дня 03.11.45 р. прийнято до відділу двох старшин, а саме: поручника “Софрона” з Дивізії “Галичина” та підпоручника польської армії (ВП) “Вітра”. Підстаршин рекрутувано із кущевих мобілізаційних референтів та кущевих провідників. В місяці грудні до відділу долучили ще стрільці з “трикутника” і тоді створено відділ з чотирма підвідділами. Крім вище згаданих старшин були ще к-р “Омелько” та к-р “Приспів”.

Прохарчування відділу було зовсім не задовільне, бо місцева організаційна сітка, а головно господарська референтура дуже слабо забезпечила свої магазини в харчі. Коли говорити правду, то теренова сітка дуже отруднювала працю в організуванні відділу. Провідники заборонили кватерувати відділові в тих місцях, де вони самі кватерували, як також заборонили ПЖ стягати військові уніформи чи обуву, мовляв самі доставимо до відділу. Однак ще в місяці грудні стрілецьтво ходило ще без плащів. Чому були такі тертя між районною сіткою В-3 і П-55 а відділом – мені не відомо. При організуванні відділу лиш господарська ділянка була налагоджена. Стан санітарний сотні був дуже поганий (брак санітарів та ліків). Неінакше стояла справа політ-виховної роботи. Районові пропагандисти дуже мало цікавилися відділом. Виговорювались тим, що не мають наразі часу, а іншим разом заглянуть до відділу. Щойно ці справи, так болючі для відділу, зістали полагождені аж в грудні 1945 р. До відділу прийнято як сотенного виховника “Цяпку”, і на сотенного санітара “Йосефа” (німця), зараз же закуплено для відділу ліків на суму 10000 золотих польських. Під кінець грудня 1945 р., коли вже всі справи зістали цілковито полагождені, праця у відділі ішла повним темпом. Стан сотні з кінцем 1945 р. був – 4 підвідділи по 3 рої. Сотню поділено на рої: чортів, птахів, риб, трав, цвітів, дерев та мух.

Підчас організації відділу польська влада хотіла заселити поукраїнські села польськими колоністами зі сходу, а залишених українців почали сильно тероризувати банди, рекрутовані виключно із польських підміських сіл.

Тому то відділ, будучи ще у виді СКВ, разом з ПЖ (Полева Жандармерія) та БСБ (Бойвка Служби Безпеки) почали акції палення поукраїнських сіл, нищення залізничних мостів та шляхів, щоб таким чином припинити дальше виселовання українців за “Лінію Керзона”, та ліквідацію польських банд. І так, дня 08.10.1945 р. спільно з відділом к-ра “Кармелока” знищено великий залізничний міст на ріці Ославі коло Нового Загір’я. 14.10.45 р. при участі 45 вояків (СКВ, ПЖ та БСБ) спалено село Пельня (около 200 хат) також спалено кілька порожніх хат в селі Дудинці пов. Сянік. Мешканці цього села ставили опір, але його скоро зліквідовано. В селі згоріло багато зброї та амуніції. В днях 14 та 15 жовтня 1945 р. зліквідовано банди в селі Збоїська, Прусик та Підгай, які сильно тероризували українські села та населення. Опісля дальше переводилося вишкіл нових рекрутів, які зголошувалися до відділу.

Дня 29.12.45 р. спільно із відділом 94 зліквідовано поукраїнське село Новосілки [Новосілки Гневош]. Виміновано поверхову залізничну станцію, обстріляно транспорт, знищено також двір, де скоріше кватерувало ВП. Дві сотки ВП кватерувало в селі Длуге. Боячись нашого наступу на село, почали одстрілюватися сильним як крісовим, так мінометним вогнем. Ці акції дуже настрашували поляків, а особливо польських репатріантів зі сходу, які вже хотіли осідати на старих українських місцях.

Дня 06.01.1946 р. зліквідовано два села: Дошню та Волтушову. Мешканці цих сіл ходили грабувати українські села, а того дня дуже сильно боронились перед заслуженою карою. По нашій стороні втрат не було взагалі. Сама акція тривала 35 хвилин.

З дня 11 на 12 січня 1946 р. два наші підвідділи, а саме к-ра “Омелька” та “Вітра” зліквідували село Королик Волоський, а підвідділи к-ра “Софрона” та “Приспіва” село Липовець. Кватеруюче військо в Яселку, збараніло, коли його з двох сторін освітили вогні горючих сіл. Однак на поміч згаданим селам не прибули. З огляду на слабе прохарчування відділу в районі П-55 і тому що стрілецтво було змучене рейдами, відділ переходить до району В-3 на короткий відпочинок. В районі В-3 відділ магазинує харчі та дальше проводить вишкіл із зброєзнання, полевої та внутрішньої служби. При відділі зорганізовано бібліотеку (около 70 книжок), в якій знаходилися слідуочі книжки: “Історія України”, “Історія Українського війська”, “УСС”, “Історія укр[аїнської] культури” та багато інших, головно література з визвольних змагань. Вечорами по роях відбувалося голосне читання книжок. З огляду на те, що у відділі було 17 неграмотних, а 58 малограмотних постановлено зорганізувати курс. У виховних гутірках зі стрілецтвом старалось змальовувати героїв з визвольних змагань та теперішніх часів. Районовий провід дуже мало цікавився стрілецтвом, помимо того, що часто кватерував з відділом в тому

самому селі. Приміром я два рази звертався до пров[ідника] “Путача”, щоб він відвідав наш відділ та сказав дещо до стрілецтва, однак це все закінчилось тільки обіцянкою.

Наш відпочинок не тривав довго, бо ворог, дізнавшись про нас скупчує свої сили в районі В-3. Відділ змушений сильніше конспіруватися та скоро змінювати свої місця постою. Коли ворог зміцнив свої залоги по польських селах, почав сильно тероризувати українське населення. Горять наші села, ллється невинно українська кров помордованих дітей та жінок, як рівно ж і стариків.

24.01.46 р. ворожий спецвідділ в числі около 120 вояків несподівано наскочив на українське село Завадка Морохівська, де почав бити і грабувати наше населення. Два підвідділи (1 новиків) і БСБ, почувши зойки людей, незважаючи, що ворога більше як власних сил, іде до села, щоб прогнати “домокрадів”, здобуває від ворога міномети (дві штуки), кріси, амуніцію, гранати та грабовані речі від українського населення, яке сейчас віддано людям. Наші втрати: убитий роєвий “Швед”, якого три дні пізніше похоронено з всіма військовими почестями. Два інші підвідділи під командуванням к-ра “Омелька” вимінували двоторовий залізничний міст біля Нового Загір'я, щоб припинити виселення. Підчас мінування з нашої сторони був приголомшений експлозією к-р “Морозенко”, який паде під міст, помимо всіх пошуків з нашої сторони не вдалося його віднайти. В тому часі ПЖ ліквідує конфідентів, яких в терені було чимало.

Щоб запалити молоде стрілецтво до дальшої боротьби, змальовую на виховних годинах ворожий терор на Лемківщині. В двох селах, а саме Карликові і Завадці Морохівській бачать стрільці на власні очі жертви ворожого терору (14 + 67 осіб помордованих). Це сильно вплинуло на стрілецтво. Ворог кидає в терен нашого діяння свої сили, хочаки нас цілковито знищити або виперти із нього.

З 15 на 16.02.46 р. відділ перемаршрує через місто Загір'є, над раном два підвідділи палять поукаїнське село Сторожі Великі, віддалене від повітового міста Сянока 2 км. Помимо того, що в Загір'ю було 100 вояків залоги, ніхто не віддав ані одного стрілу до нас, а зі Сянока військо було готове вже до відступу, сподіючись нашого приходу до міста. Рано відділ кватерував в прилісних хатах села Загутинь. Несподівано появилось в селі около 20 вояків ВП, які приїхали сюди по сіно, що його залишили наші українці, коли опускали своє родинне село. Підвідділ к-ра “Присіва” протягом 50 хвилин цілковито розпоршує ворога. Розбиті поляки втікають до Сянока, залишаючи на полі двох вбитих та одного полоненого, якого опісля звільнено. Сподіючись облави на цей малий клаптик лісу, командир наказує в білий день відступати зі села в напрямі села Морохів. За нами в погоню іде 34 полк піхоти зі Сянока. На

Морохівських горах вив'язується бій, який триває понад чотири години. Ворог цілковито розбитий, залишає на полі бою своїх вбитих та ранених, а сам панічно втікає до Сянока. В вище згаданому бої, як стрілецьтво так і командний склад виявив багато героїства та самопожертви. З нашої сторони жертв не було.

18.02.1946 р. підвідділ к-ра “Омелька” відходить з пров[ідником] “Лемком” та виховником “Цяпкою” на пропагандивну працю до польського села Тернава Горішна і Долішна.

Успіхи наші були дуже гарні. Польське населення зовсім інакше почало до нас відноситися, як це було досі. В цілому місяці посилено пропагандивну працю в польських теренах (селах) в районі В-3. Поляки почали нам давати зброю, амуніцію та військові одяги. В селі Мокре заквартирувало 30 вояків ВП, які сильно грабували наше населення.

25.02.1946 р. відділ розганяє їх, причому здобуває майно, зброю, амуніцію, телефонічні апарати та одного вояка забрано в полон.

27.02.1946 р. відділ квартирує в селі Волиця, два рої забрано в полон від переїжджаючого ВП двох поручників, двох капітанів та трьох стрільців, по нашій стороні втрат не було.

28.02.1946 р. Під заслоною сильної мряки ВП в числі 250 вояків наскочило на нас в селі Кам'яне [Кам'янке]. Хоча ворог майже завідав крайні хати в селі, наш відділ зміг бравурним наступом відбити ворога, який панічно почав втікати в напрямі Буківська, забираючи зі собою своїх ранених. По нашій стороні було тільки двох поранених.

02.03.1946 р. В часі виконання своїх обов'язків, впав героїською смертю харчевий інтендант сл. п. “Ігор”.

04.03.1946 р. Відділ хоронив в селі Лукове друга “Саранчу”, який впав підчас виконання своїх стрілецьких обов'язків. Похоронено його при великому здвизі народу та з військовими почестями.

Ворог даліше продовжує грабунки та старається наставити проти нас населення в ворожому відношенні, кажучи, що причиною виселення є ніхто інший, як тільки “бандерівці”, а крім цього даліше переводить облоги. Між населенням збиваємо ворожу пропаганду своїми “мітінгами”. За героїські вчинки подано кількох стрільців до авансу та відзначення. На політзаняттях змальовую даліше кривди нашого народу нанесені окупантом.

10.03.194[6] р. УБП (Ужонд Безпеченства Публічного, польське НКВД) в числі 30 вояків напали на долішній кінець села Чашин та почали грабунками змушувати наших людей виїжджати до УССР. Підвідділи к-ра “Омелька” та “Вітра” прогнали грабіжників.

11.03.1946 р. Підвідділ к-ра “Вітра” знищив міст (100-120 м довжини) між Буківском а Сяноком.

12.03.1946 р. підвідділ к-ра “Омелька” знищив три залізничні мости, змінував зворотниці, 1 км рейок та 3 км телефонічних стовпів. Того самого дня підвідділ к-ра “Приспіва” знищив 3 мости, змінував на станції Щавне – Куляшне зворотниці, розкрутив та викинув до ріки Ослави 2 км залізничних рейок, а опісля знищив 3 км телефонічних стовпів.

14.03.1946 р. підвідділ к-ра “Вітра” відходить в терен по набір новобранців.

16.03.1946 р. ВП в силі 20-80 чоловік два рази атакували кватеруючий відділ в селі Воля Сенькова. Атаки відбито без жодних наших втрат.

20.03.1946 р. відділ “94а” спільно із відділом командира “Мирона” зліквідували збірний пункт ВОП (Войско Охорони Пограніча) із Яселка [Ясель], Команьчі, Радошиць та Волі Мигової в селі Яселко [Ясель]. Бандити ці страшно тероризували українське населення. Підвідділи к-рів “Омелька” та “Вітра” гураганним наступом на село в 45 хвилинах зліквідували сильний ворожий вогонь та опір. Інші підвідділи були на заставах. Наші власні втрати виносили тільки двох легко поранених. Ворожі втрати були слідуючі: 24 убитих, 79 полонених, 20 згоріло в селянській хаті, від мінометного стрільна було 5 поранених польських вояків, яких сейчас звільнено, звільнені відійшли на Словаччину. Здобуто два міномети, всю зброю та майно, яке ворог мав зі собою.

24.03.1946 р. відділ відбув пропагандивний рейд до міста Буківсько.

25.03.1946 р. Два підвідділи новиків відходить на вишкіл в Хрещату. З ними відходить підвідділ к-ра “Приспіва” як охорона.

26.03.1946 р. відділ спільно із відділом к-ра “Мирона” розгромили по завзятому бою групу ВП в числі 180-200 вояків, які грабували села Мокре та Височани. Гураганним наступом стрілецьтво два рази форсувало ріку Ославу. Втрати ворога: 37 полонених, 31 вбитими та 42 ранених. Між вбитими був майор-большевик (Фролов), який повісився на власному портопе в пивниці одної хати.

30.03.1946 р. відділ к-ра “Мирона” та підвідділ к-ра “Вітра” та “Щупака” кватерують в селі Середнє Велике. Відділи к-ра “Омелька” та “Приспіва” відійшли на оборону села Лукове, бо ворог в тому часі почав акцію палення села. О год. 18:45 около 4000 вояків ВП окружують село Середнє Велике та починають наступати на село. Вив’язується завзятий бій. Ком[андири] “Хрін” та “Мирон”, порозумівшись ракетами, прийняли тактику відступального бою. Відступали в напрямі церкви та незаметно вбігають з відділом до потока, в напрямі Хоценка.

Ворог, побачивши наступаюче військо ВП, думав що це наш підрозділ, який також був в польських уніформах, почав бити по своїх. Ми тимчасом відступили. Наші втрати виносили 6 убитими та двох ранених, ворожі втрати 70 убитих та 5 полонених.

Дальше продовження хроніки відділу “95а” за час від 30.03.46 – 31.[05].46 р.

Дня 04.04.46 р. відділ “94” і “95а” зліквідували місто Буківсько, тому що польське населення спільно з ВП грабували українські села. Місто це числило около 500 будинків.

Дня 06.04.46 р. відділ кватерував у селі Мощанець. Підчас відправи надрайонового провідника “Мара” із старшинами відділу далися чути стріли застави, яка здержувала наступаючих поляків в напрямі села. Вив’язався короткий бій. ВП, почувши командування командира відділу “окружувати їх”, втекли в напрямі Суровиці. Ворожі втрати виносили 2 вбитих та 4 ранених.

Дня 08.04.46 р. підрозділ к-ра “Вітра” і виховник “Цяпка” та провідник БСБ “Гуцул” ходили на Словаччину на пропагандивну стрічу із старшинами погранзастави. Стріча відбулась над селом Калинів [Каленів]. В розмові з ними роз’яснено їм наші завдання та цілі та з ким ми воюємо, наше становище супроти словацького населення. Підчас розмови майор словацького війська сказав “Якщо вас притиснуть, тоді приходять до нас”. Стріча тривала понад годину.

Дня 16.04.46 р. відділ знищив вози у господарів Тернави та Чашин, щоб вони не вивозили цими підводами наших селян до Загір’я. Ворог в тому часі переводить більші облави по лісах, блокує села та дальше терором примушує українців до виїзду за “Лінію Керзона”. Веде “мильну” пропаганду, мовляв відділ пішов на співпрацю з поляками. Ми своїми виступами по селах збиваємо ворожу пропаганду.

23.04.46 р. до відділу прибув провідник “Орлан”. Своєю палкою промовою підніс стрілецьтво до більшого боєвого духа з відвічним ворогом України. Осяги цієї промови можна було запримитити 02.05.46 р., коли ВП окружило кватеруючий відділ в селі Гічвички [Гічвиця]. Гураганним наступом на ворога, стрілецьтво проривається з ворожого оточення, здобуваючи дві гармати і важкий кулемет системи “Максима”. Наші втрати виносили – 4 ранених, з чого один помирає від тяжкого поранення, ворожі – 2 вбитих. Ворог цілий час в погоні за нами хоче відбити втрачене майно. Одначе погоня ця не дає йому успіхів.

28.04.46 р. 30 вояків під командою чот. “Приспіва” відходить на підстаршинський вишкіл до “Холодного Яру”.

07.05.46 р. два рої, які пішли до села Дарів на організацію харчів, зустрілись з польсько-большевицькою бандою. В перестрілці згинуло двох ворогів раненими та один вбитий. Наші залишили віз та коні.

18.05.46 р. переведено збори в селах Воля Петрова, Карликів та Прибишів в справі виїзду.

10.05.46 р. відділ розбиває курінь ВП в числі 100 вояків в селі Полонна та 60 вояків на Кам'яному [Кам'яному]. Бій був дуже завзятий, тому що ворог був окопаний, а ми були змушені здобувати ворожі окопи. Крім того ворог обстрілював з мінометів та важких кулеметів. Наші втрати – тяжко поранений курінний лікар “Рат” та 3 легко поранених вояків; ворожі втрати – 7 вбитих, між ними один поручник та один хорунжий, а ранених невідоме число. Населення дуже вдоволене, бо ця група [була] одною з найбільш грабіжницьких. Спанікований нашими перемогами ворог вже більше не стягав своїх сил до нашого терену та не переводив облав.

17.05.46 р. наша розвідка донесла, що 80 вояків ВП повертає з облати в Бескиді до Букі[в]ська. Йому заступили дорогу два наші підвідділи “Омелька” та “Вітра”, а з противної сторони – підвідділ “Щупака”. За 10 хвилин поляки втікають вже до Прибишова, залишаючи за собою одну гармату та два міномети. В погоню за втікаючими поляками ідуть два підвідділи “Омелька” та “Боксера”. Поляки в паніці втікають. Та несподівано з гори вдаряє сотня ВП, других дві сотні наступають на підвідділ к-ра “Вітра”, стараючись його оточити та відтягти від ліса. На поміч “Вітрові” поспішає чота новиків під команду “Стаха”. Вив'язується груповий бій у лісі. З огляду на незнайомість бою між новиками, чота к-ра “Стаха” відступає. Між ВП знаходилися большевики. Командир відділу також дає наказ відступати. Внаслідок прориву ворога, підчас відступу, групу 16 стрільців оточують поляки. Вони прориваються, лишаючи трьох важко ранених друзів, які, щоб не потрапити в руки ворога, розриваються гранатами, двох легко ранених в ногу забирають зі собою. Во[р]ог, щоб забрати убитих та ранених мусів скидувати харчі.

Слава Україні!

Друже к[оманди]р!

Польські бандити після одержаного й ганебного для них удару в дні 24.01.46 р., зібравши ок[оло] 5 сот. пол. війська, 2 авта НКВД, сотн[ю] ляхів з Небещан і Поража, дня 25.01.46 р. о год. 8-ій рано наскочили на с. Завадку Морохівську. Я з двома чотами, під пров[одом] БСБ, були приготовані до оборони в лісі, бо внескували, що буде скок на ліс. Вони нас оточили від Небещан, Морохів, Мокре, Височани й Полонна, а зі-заду взяли Бохівку [Белхівку]. Тим часом вони робили великі застави від ліса, а самі зі шумовинням Небещан наскочили на Завадку Морохівську, так нагло без стрілів, що за 10-20 хв. вирізали дослівно 68 жінок, дітей (навіть від двох років) і стариків. Вирізували багатьом язика, черева, груди, підрізували горло й т. п. Половина з вирізаних згоріла в огні до половини. Вид страшний, якого я в житті ще ніколи не бачив. Звірство гірш з часів Нерона або гунів. Повище поданого числа бракує ще багато людей. Зі села забрали всю худобу й нагло втекли.

Ніхто не вспів нам донести про напад, бо робили його тихо. Стрілецьтво обурене до безкрая. Я, хоча маю мало вояків, але був би пішов битися до останку. Раненим селянам сьогодні я дав поміч, даючи ліки й бандажі.

Небещани переказують, щоби їх не палити, то нічого вже від тепер не буде. – От підлість бандитів.

Я стягнув фотографа, який це пофотографував.

В мордуванню головну роль відіграли НКВД, жиди й небещанці.

Загально говорять, що в бою в попереднім дні вбитих, ранених і пропавших безвісті є около 80 пол[ських] вояків. Бій був такий, що мої стрільці з крісів вистріляли від 40-60 набоїв, а кулемети – по 200-400.

В Бохівці [Белхівці] бандити вбили двох хлопців, в Ратнавиці – 6 (вирізували вуха, очі, носи), в Буківському лісі арештували – 7, які напевно пропали.

Ратнавиця заламалась, Небещани беруть їх до себе на мешкання, я натомість перешкодив, щоби туди не йшли, бо пропадуть разом з Небещанами. Села частинно пригноблені. Свідомий елемент домагається відплати.

Здоровлю щиро
Героям Слава!
“Х[рін]”

27.01.1946 р.

Сян
“Лемко”

З БОЄВИХ ДІЙ УПА.

Дня 01.03.46 р. за дорученням к-ра вд., пвд. 521 виконав: нищення двох мостів на шосі Семушова – Тирява Сільна ([пов.] Сянок) та знищив линву і пором на переправі через Сян в Тиряві Сільній. Мости та переправу знищено тому, щоби здержати виселення селян з довколишніх сіл.

02.03.46 р. цей же пвд. знищив один дереляний міст на шосі Семушова – Тирява Сільна.

03.03.46 р. знищено два мости на шосі Сянок – Тирява Волоська та пороблено сильні барикади, завалюючи деревом на цій шосі (скрути на Солонім).

05.03.46 р. ВП в числі 38 вояків наскочило на с. Семушова в цілі виселення селян. Грабуючи та побиваючи людей, викинули кілька родин, які транспортували до стації. Щоби увільнити селян та покарати ВП за грабунок, пвд. 521 під командою чот. “Малиняка”, wraz з к-ром “Вороном”, зробили на згадане ВП засідку на шосі між Семушовою, а Тирявою Сільною. На надїжджаюче ВП пвд. дав сильний вогонь. Ворог розбігся, полишаючи на полі бою 2-х вояків вбитими. Селяни скористали з цього і завернули додому. В той сам час захоплено двох ворожих вояків, які провадили пограбовану корову. “Визволена” вернула до села, один вояк ВП внаслідок ран на другий день помер.

Втрати ворога: 4-х вбитих.

Власних втрат – не було.

Зужито: 250 ам. шт. аmunіції.

Здобуто: 2 кріси, 150 аmunіції, два мундури і стільки обуви.

09.03.46 р. відділ УПА, будучи в районі виселення (пов. Лісько), знищив один залізничний міст на лінії Сянок – Самбір в с. Стефкова. Тут усунено ворожу заставу з мосту. Міст зірвано і підпалено. Ворог обстріляв з панцерного поїзду наші відділи сильним кулеметним вогнем. Завдання к-р “Малиняк” виконав дуже добре, бо помимо цього, що мости були ворогом обсажені, усунено ворожі застави, цілі досягнено. По нашій стороні втрат не було, про ворожі втрати не відомо.

11.03.46 р. відділ УПА знищив нафтові шиби в Тиряві Сільній. Копальню знищено в тій цілі: ВП всюди, так і тут, почало сильну виселенчу акцію. Щоби зв'язати ворога тим, що в парі з виселенчою акцією буде нами знищено все до тла.

21.03.46 р. рейдующий відділ УПА заквартирував в с. Улючі

(Бірчанщина). На повідомлення зірця, що з напрямку с. Добра до Улюча підсувається відділ ВП, рішено зробити засідку. Розташування наших відділів було так зложене, що ворог відразу попав в нашу пастку. Ворога розгромлено, а те, що спаслося від наших куль, в паніці розбіглося. Вбито ок[оло] 20 поль[ських] червоних вояків. Наших втрат не було.

20.03.46 р. ВОП в числі 150 людей прибуло до с. Вислока, щоб спалити село. Щоб запобігти цьому, відділи під к[омандо]ю “М[ирона]”, “Х[ріна]” вдарили гураганним ударом по ворогові. В протягу 45 хвилин вбито 21 польських умундурованих бандитів, 80 здалося в полон, в тому числі: 6 старшин, 30 капралів, 1 плутоновий.

Здобуто: 2 чот. міномети, багато зброї і амуніції, харчі, архів і багато інших трофеїв. Полонених частину звільнено (по пропаг[андивній] підготовці), а частину передано нашим чинникам безпеки.

23.03.46 р. відділ УПА виконав акцію на с. Буківсько ([пов.] Сянок) – місце осідку ВП і база польських банд.

Спалено: чотири мости, станицю міліції і волость. Забрано: товари зі “Спудзельні” та відібрано 18 шт. пограбованої від українців худоби.

26.03.46 р. відділи УПА звели бій з ВП в селах: Височани, Кожушне, Шавне. Ворог ввів до бою три батальйони з 34 полку, які мали на меті, при допомозі ВОП з Лупкова, палити українські села. Наші відділи вдарили по ворогові ще перед наближенням до цих сіл. Бій тривав від год. 12:20 до 16:30. Натуга бою була незрівняна з усіма дотеперішніми боями. Вбито – 31 ворогів, полонено – 37, поранено – 40. Між полоненими – 2 старшин, в тому числі майор-москаль, який повісився в пивниці, щоб уникнути заслуженої кари.

Здобуто: 1 чот. міномет, 1 функ. апарат, багато зброї і харчів.

Наших втрат не було. У всіх тих акціях мали ми кількох вбитих і ранених.

30.03.46 р. ворог підтягнув великі сили ВП і заатакував відділи УПА та почав палити, з помсти за попередні невдачі, українські села і побивати наше населення. Відділи рішили прийняти бій з ворогом і стати в обороні населення, без огляду на сили ворога і на жертви. В час бою ворог ввів до бою 3 большевицькі літаки, які обстрілювали наші позиції. Однак, мимо всього, ворог бій програв і уступив з поля бою.

Вбито: 20 ворогів і кілька десятків поранено. В час бою ворог спалив частинно сс. Середнє і Лукове.

21.03.46 р. чота сотні “Д[ідика]” знищила залізничний перестанок Зайнички, спалила міст та попереривала телеф[онні] драти.

21-25.03.46 р. перебувала виселенча комісія з охороною 40 вояків в Смереку, Веглині, Берегах, Насічному і без бажаного успіху вернула до Ліська.

22.03.46 р. сотня “Б[роди]ча” зробила засідку на ВП між Смереком а Ветлиною. Ранено кільканадцять вояків, здобуто кулемет, кілька автоматів і кріси.

22.03.46 р. польські вояки з погран-застави в Яслиських обстрілювали село Волю Нижню, внаслідок чого повибивано кілька вікон.

22.03.46 р. куц “Б.” спалив міст залізнодорожний під с. Кожушне та попереривав телеф[онні] драти.

22.03.46 р. сотня “Д[ідика]” спалила будинок волості, поліції, КОП-у. Виміновано залізничну станцію в Коман[ь]чі та кілька залізнодорожних мостів.

23.03.46 р. сотня “Х[ріна]” зайшла до м. Буківська, де забрано “спулдзельню”, знищено 4 мости, виміновано 2 поверховий будинок суду й тюрми, випущено 3-ох в’язнів, забрано архів поліції й волості. Проведено збори і наказано видати всі зрабовані речі в українських селах. Забрано 16 зрабованих корів.

20.03.46 р. ВП з погранзастави в Волі Миговій, МО й волосний уряд втекли до Лупкова. По їхньому відході БСБ спалила всі урядові забудування. Спалено один міст на Ославі.

20.03.46 р. ВП, МО та волосний уряд втекли з Коман[ь]чі до Радошиць.

22-25.03.46 р. знищила БСБ цілковито залізничну лінію між Великоподем, а Височанами. Мости попалено. Понищено також телефонічні лінії.

23.03.46 р. наскочила штурмівка з Ліська на с. Забрідь [Заброддя] в цілі арештування деяких мужчин. Сподіваючись наскоку, селяни втекли до ліса.

23.03.46 р. відділ ВП в числі понад 200 напав на село Пулави (пов. Сянїк) і почав ловити мужчин. БСБ з працівниками терену відкрили по поляках вогонь, які зо страху втекли, залишаючи зловлених мужчин.

23.03.46 р. большевики в силі 9 людей перейшли до с. Тарнава Вижна, звідси до Буківця і Беньови і знову за Сян. Людям не робили нічого.

25.03.46 р. відділ ВП напав на с. Поляни, де переводив ревізії.

25.03.46 р. куцева боївка “М.” знищила 6 вагонів на станції Мокре та висадила мурований двір в Тернаві Горішній.

26.03.46 р. АК-істи застрілили в Загір’ю шефа УБП з Ліська.

25.03.46 р. звела сотня “Х[ріна]” і “М[ирона]” бій в сс. Височани, Кожушне, Щавне, Мокре бій з 34 полком ВП ([130] вояків). Ворога цілковито розбито.

Вбито – 31, ранено – понад 40, зловлено – 57, в тому – 2 старшин, [один з яких, майор-большевик], повісився в пивниці на

своєму паску.

Здобуто радіовисил[ь]ню і відбірню, один міномет, 6 кулеметів, 19 автоматів, 2 сідла, 1 коня, 26 шинель, 18 куфайок, 32 паси, 25 пар ладівниць і багато інших речей. У нас мимо завзятого бою без найменших втрат.

26.03.46 р. відділ “В[орона]” зробив наскок на погранзаставу в Лупкові. Ворог в силі понад 200 окопався й не можна було його здобути. По 3-годиннім бою відділ вицофав, а поляки втекли на Словаччину, де їх роззброєно.

27.03.46 р. ВП спалило Височани, Кожушне та замордувало кілька осіб.

27.03.46 р. відділ “Д[ідика]” понищив в Лупкові всі державні забудування. Висадив станцію та кілька мостів.

27.03.46 р. ВП з Риманова в числі до 250 осіб напало на село Вислок, зрабувало селян, здемолювало одну церкву, а в другій вивалило двері.

27.03.46 р. ВП спалило с. Кам'яне [Кам'янне] і решту Завадки Морохівської. В Кам'яному [Кам'янному] замордували 3 мужчин, 2 жінки й одну дитину. В Завадці Мор[охівській] вже вдруге вимордували того дня 16 мужчин. (Перший раз закатували 63 особи). Багато людей покалічили. Зі Завадки М[орохівської] перейшло ВП до Морохова, де спалило 6 хат, застрілило 3 мужчин і одну жінку. Всі села сильно пограбували.

28.03.46 р. ВП з Буківська спалили с. Полонна (23 хати).

28.03.46 р. ВП в числі [80] спалило село Височани.

28.03.46 р. сотня “Д[ідика]” обстріляла переїжджаюче ВП з Ославиці до Лупкова. Поляки панічно розбіглися.

29.03.46 р. ВП спалило в с. Полонній решту хат, залишаючи 21. Того дня замордували Турняка Степана (68 літ).

29.03.46 р. ВП з Буківська спалило с. Карликів, де замордувало 6 осіб.

29.03.46 р. ВП з Буківська в силі 30 вояків спалили с. Прибишів (пов. Сянік) та ранили одного хлопця.

29.03.46 р. ВП в числі 50 осіб спалило 6 хат в с. Куляшне (пов. Сянік).

29.03.46 р. ВП спалило с. Березовець, де замордувало 3 жінки і 2 мужчин. Забрали людям коні, корови та відїхали до Чашина.

29.03.46 р. приїхало до Сянока 70 вагонів ВП.

30.03.46 р. ВП в силі двох дивізій напало на с. Середнє В[елике] і Лукове.

Тут кватирували наші відділи “Х[ріна]”, “В[орона]” і “М[ирона]”. Вив'язався запеклий бій між переважаючими ворожими силами. Мимо оточення й великої переваги та ворожих літаків відділи прорвались. Ворог

втрапив до 80 вбитих і багато ранених. У нас 7 вбитих і 12 ранених. По бою спалено поляками 130 господарств в с. Середнє Велике та кілька в с. Луковому. Вбито кілька цивільних осіб.

30.03.46 р. вивозило ВП насильно с. Лукове. Частина селян повтікали до сусідніх сіл.

30.03.46 р. перевело НКВД і УБП з Сянока чисельні арештування поляків в Загір'ю, Поражі, Небещанах і околиці.

Слава Україні!

Надр[айоновий] Пров[ідник]

П[остій], 17.04.46 р.

“Мар”

✂ ✂ ✂

ЗВІТ з бою відділу УПА проти польсько-більшевицьких погромщиків у свято Йордану

Дня 19.01.1946 р. відділ к-ра “Б[іра]” взяв участь у святі Водохрещення. Підчас Богослужіння далися чути стріли. Населення почало втікати. К-р відділу дав наказ до відходу проти ворога.

Виказалося, що це польсько-більшевицькі бандити в числі 93 вояків прийшли до с. Хоцьєнь грабувати. Забирали від населення все, що попало під руки, та ладували на фіри, які мали зі собою. При тому стріляли за цивільним населенням і казали виноситися на Україну. На двох хатах бандити виписали лозунги: “Сьмерць українцям!”. Пограбувавши селян, пішли в напрямі на село Середнє Велике.

Повстанський відділ зробив в полі засідку. Польське військо зауважило становище одної чоти і почало обстрілювати з міномета та кулеметів, опісля перейшли до наступу. Стрільці підпустили грабіжників на близьку віддаль (40-50 м) і сипнули по них вогнем своєї зброї. Поляки цофнулись дещо взад і залягли на становищах. Тоді друга чота окружила ворога, почала обстрілювати його фланговим вогнем. Поляки почали втікати. Повстанці зробили наступ і гнали ворога аж до села Хоцьєнь.

Село окружено з трьох боків. Ворог мав лише одну дорогу до відступу – через гору, на село Тисовець. Стрільці гнали за ворогом, наступаючи йому на п'яти. В селі доходило до рукопашного бою.

Ворога повністю розбито. Втрати ворога: 44 вояки вбитих і багато ранених, які вспіли втекти, залишаючи за собою криваві сліди.

Зловлено в полон двох бійців, одного капраля і одного поручника. З полоненими переведено пропагандивну гутірку та відпущено до Балигорода.

В селі застали повстанці три фіри награбованого добра, яке роздано селянам.

Здобуто: 1 міномет, 8 ППС, 3 ППШ, 3 кулемети, кріси, 2 пістолі, 1 військовий віз, 2 коні та амуніцію.

Між вбитими був один капітан Вілвінські і один поручник.

Акція тривала від години 09:50 до 13:30.

Втікаючі польські вояки стрінулись в Мхаві з частиною ВП, що їхала з Ліська. Побачивши втікаючих вояків, залягли і почали по недобитках стріляти, думаючи, що це “бандеровці”. В тій стрічі згинуло ще 8 вояків, а 10 було ранених.

“Мар”

Відпис з архіву ЗЧ ОУН

Пояснення до звіту:

На Йорданські свята 1946 року не було ще багато снігу. Одначе всі гори й поля були білі.

Сотня командира “Біра”, що мала назву “Сурма”, постановила урочисто відсвяткувати свято Водохрещі враз із населенням.

Місце вибрано в горішньому кінці села Середнє Велике. На річці, що пливе із гори Хрещата, через села Суковате до Кальниці, попри Країнську гору до Середнього Великого на Лукове, поставлено Хрест з леду. Це приготували місцеві селяни. Запрошено священика.

Я мав сказати святочне слово до стрілецтва та зібраних селян. Сотня і люди стояли над річкою.

В половині Водосвяття почались стріли в селі Хоцьень під горою Габрів Верх. Відправу перервано.

Сотня залягла в рові попри дорогу й мала дже добре поле до обстрілу, бо кругом були чисті поля покриті снігом.

Чота, яка окружувала ворога була під командою чотового “Ворона”, випускника школи УПА “Олені” в Карпатах.

“Мар”

Хроніка відділу 956 (командир “Стах”) від 01.06.46 р. – 31.12.46 р.

З днем 01.06.46 р. відділ 956 починає свій етап боротьби з окупантом. З двох підвідділів відділу 95а зорганізовано нову сотню, котру перебрав під своє командування новоприбувший к-р “Криlach” (скорше пс. “Сухий”, бувший чот. 1-ої чоти від к-ра “Бурлаки”). До командного складу ввійшли: к-р “Стах”, який командував першою чотою, відтак 11.06.46 р. з відділу к-ра “Бродича” долучили к-р “Зенко”, який перебирає другу чоту, і бунчужний “Соловій”. 04.07.46 р. долучив до вд. 95б д-р “Соломка”, який перебрав функцію сотенного виховника.

01.06.46 р. офіційне передання двох підвідділів з вд. 95а до новоствореного вд. 95б перебрав к-р “Криlach”.

02.06.46 р. новостворений відділ квартирує в с. Кальниця. Вечором одна група відходить до поблизьких сіл в цілі зорганізуваня харчів для відділу, а решта – у великий комплекс лісу Хрещата.

03.06.46 р. відділ переводить військові вправи.

04.06.46 р. [відділ переводить військові вправи].

05.06.46 р. [відділ переводить військові вправи].

06.06.46 р. [відділ переводить військові вправи].

07.06.46 р. [відділ переводить військові вправи].

08.06.46 р. [відділ переводить військові вправи].

09.06.46 р. [відділ переводить військові вправи].

10.06.46 р. [відділ переводить військові вправи].

11.06.46 р. до відділу 95б долучив к-р “Зенко”, котрий зістав звільнений з пвд. 503 і перебрав другу чоту вд. 95б. Рівнож долучив до вд. чотовий “Соловій”, звільнений з пвд. 501, який перебрав функцію бунчужного. Того самого дня к-р “Зенко” відійшов з трьома новиками до лікарських оглядин. Пвд. порядкує мундурування. К-р “Зенко”, повернувши з новиками від лікаря, відходить з одним роєм до с. Воля Мигова на побір новаків.

12.06.46 р. пвд. квартирує в лісі над с. Душатин, перший рій відходить на організування харчів.

13.06.46 р. повернув к-р “Зенко”, припровадивши одного новобранця, другий втік, де забрано в родини коня. Того самого дня повернув чот. “Стах” з терену “Пугача”, привівши двох новобранців. В тому дні підчас маршу від “Стаха” здезертирувало трьох стрільців. Решта в лісі вправляє впоряд. Ввечір переходять на друге місце, квартирують над с. Суковате.

14.06.46 р. відпочинок по марші.

15.06.46 р. ставлення колиб. К-р “Криlach” відходить до к-ра відтинку, щоб полагодити справи новоствореного відділу. Хворий на червінку стр.

“Гирка” відходить на санпункт.

16.06.46 р. чот. “Зенко” відходить в “трикутник” (район “Сянового”) до к-ра “Крилача” по новиків, а чот. “Стах” з роєм “Завірухи” по дезертирів. Рой. “Явір” відходить з роєм на набір новиків.

17.06.46 р. повертає рой. “Явір”, не привівши нікого.

18.06.46 р. вд. на вправах (виклади: служба вартівника), к-р “Крилач” відходить на відправу.

19.06.46 р. вд. вправляє. З відправи повертається командир.

20.06.46 р. рой. “Явір” відходить з шістьма стрільцями на організування харчів.

21.06.46 р. повернув чот. “Зенко”, привівши 31 стрільців зі с. К. По дорозі здезертирувало чотирьох. Рой. “Ярослав” з двома стрільцями відходить до с. Луків [Лукове] по фотографа.

22.06.46 р. повернув “Ярослав”, привівши фотографа. Повернув рой. “Завіруха”, по дорозі здезертирувало йому трьох стрільців. Чот. “Зенко” відійшов, підбрав місце під новий табір.

23.06.46 р. відділ відходить на нове місце над с. Миків, (вправи: впоряд, обороти, збірки). Рой. “Ярослав” відійшов до магазину по амуніцію з 5-ма стрільцями.

24.06.46 р. відділ квартирує даліше над с. Миків. Вправи. Того дня лікар перевів перегляд вояків. Рой. “Явір” з шістьма стр., як [...].

25.06.46 р. [впоряд] – зброєзнання (кулемет). Пополудне щеплення проти черевного тифу. Даліше вправи. Перед вечором відправа зі старшинами вд. 95б.

26.06.46 р. відділ квартирує даліше на старому місці постою. Вправи: обов’язки поодинокого стрільця. Повернув рой. “Явір” з 5-ма стрільцями. Відійшов вд. ПЖ з трьома стрільцями в “трикутник”. Рой. “Палій” відійшов шити штани.

27.06.46 р. цілий відділ вправляє зброєзнання МГ-42. Вечором відділ пригтовляється до відходу.

28.06.46 р. відділ заквартирував над с. Радошиці, біля відділу 94 (“Бродича”). Ставлення колиб. Бунчужний з трьома стр. відходить за ройовим, котрий на час не повернув з відпустки.

29.06.46 р. відділ вправляє. Чот. “Зенко” відходить на с. П.

30.06.46 р., неділя, бунчужний відходить з трьома стр. до с. Кальниця, привів двох хлопців.

ЛИПЕНЬ 1946 р.

01.07.46 р. повернув рой. “Ярослав” з “Володаренком”, привівши 5-тьох стр. Один другого дня здезертирував, його засуджено на кару смерти до трьох місяців реабілітації.

- 02.07.46 р. дезертирував стр. “Зорян”. Того дня вправи.
- 03.07.46 р. приготування до відходу – пополудню відійдено над с. Б.
- 04.07.46 р. відділ заквартирував над с. Б. Рой. “У.” приготується до дальшого відходу.
- 05.07.46 р. відділ заквартирував над с. Ж. Повідомлено через виховника, щоб відділ задержався до приходу провідника “Вишинського”.
- 06.07.46 р. відділ задержується над с. Березка в лісі. Офіційно прийнято до відділу як сот. виховника д-ра “Соломку”. Вечором відходимо по дорозі, стрічаємо групу повертаючих з підстаршинського вишколу (зі с[от]ні “Хріна”), з котрої к-р “Криlach” забирає 5-тьох стр.
- 07.07.46 р. відділ в повному комплексі відходить на вишкіл в терен “Холодний Яр”. Вд. квартирує над с. Здвижень, вечором переходимо знов через Сян до села на вечерю. Зі села забираємо 6-тьох хлопців і приходимо в район “Ігоря”.
- 08.07.46 р. приходимо до ліса над с. Р., де здержуємося на відпочинок, вечором приготуємося до дальшого відходу.
- 09.07.46 р. відділ переходить дальше в ліс над с. Грозьова [Грузова] (2-гий район). В селі зустрічається відділ 956 з відділами “Бурлаки” і “Ластівки”. Двох новобранців дезертирує. Пополудню входимо до села. Миття, чищення, виклад – приватна промова сот. виховника зі с[от]ні “Бурлаки”.
- 10.07.46 р., зраня, алярм, виходимо до ліса [...] новобранців через дезерцію. Пополудню повернув відділ до села. Над ранком відхід в сторону с. М. Вийшовши відділ нічю зі села, оминув наскок польського війська над ранком того самого дня. Військо прибуло з 1-шого р-ну, де перепроводжували облаву по лісах і подавалися в сторону Р.
- 11.07.46 р., пополудню, відділ відходить до с. М., де заквартирував. Вечором побір новобранців. Вечеря і нічю о 2-гій год. дальший відмарш.
- 12.07.46 р., рано, відділ прибуває до с. К., тут заквартирував. Варять снідання, обід і по полуднем дальший відмарш в сторону с. Корманичі, в тому селі вечеря.
- 13.07.46 р., нічю, відділ відступив до ліса через недалеке віддалення міста Перемишля і поважніший стан залоги в місті. Підчас квартирування в селі один із новобранців зі села Х. краде жінці масло (населення даного терену дуже вразливе). На місці постою в лісі перепроводжується зі стрільцями коротку лекцію на тему “Поведінка стрільця проти населення”. Над повище згаданим переведено козацький суд, стрільця засуджено на кару 25 буків (один від стр.).
- 14.07.46 р. відділ вечором заходить до с. К. на вечерю, над ранком снідає і відходить на старе місце постою до ліса. Того ж дня лікарські переглядини новиків. Пополудню доклад виховника зі с[от]ні “Бурлаки” (“Євгена”) на тему:

“Що це є УПА”. Вечером відділ сходить до села на вечерю.

15.07.46 р., над ранком, поворот на старе місце постою. На місце постою прибули: організаційний провідник, де вперше виголосив промову, вітаючи “лемків” на тій землі, районний провідник. Відтак пров. “Григор” пояснив декілька питань відносно нашої постави в тому часі. Після того – широка доповідь про большевизм і нашу боротьбу проти нього, яку дав проф. Н. – представник укр. схід. земель. Перед вечером сот. переводить відправу зі старшинами і підстаршинами. З виховної ділянки подано короткі вказівки для підстаршин відносно уваги на стрільців супроти цивільного укр. населення.

16.07.46 р. квартирування на старому місці постою. До табору прибув кур. виховник “Вадим”. Політогляд, вісті з терену зі старшинами і підстаршинами, а відтак із стрілецтвом. Пополудні к-р “Криlach” повідомляє і офіційно передає сотню к-ру “Стахові”. Перепроваджено реорганізацію сотні на вишкільну. В склад вишк[ільної] сотні ввійшла чота сотні “Бурлаки”.

18.07.46 р. початок вишколу, котрий перепроваджував к-р “Зенко” (Батурин). Вістка, що до с. Б. приїхало ВП, котрі таки до вечора виїхали.

19.07.46 р. вишкіл по програмі. Вечеря, вихід до ліса.

20.07.46 р. вишкіл в лісі над с. К. Вночі дальший марш в 5-тий район.

21.07.46 р. Кватировано в с. К. (неділя, стрільці відпочивають, організування худоби за селом Р.) нічю дальший марш.

22.07.46 р. Вишкіл. Пополудні дощ, дальший відмарш. По дорозі акція (вд. 94а) (за с. [...] на зграбовану худобу), забрано 40 шт. худоби). Дальший марш, рано заквартировано в с. Я. По дорозі два пдв. 956 залишаються в с. П.

23.07.46 р. відпочинок, роздача грабованої через ВП худоби селянам. Пополудні алярм, зауважено якесь військо, відтак другий пробний алярм. Вечером год. 22-га стріли ракет[и], до села ввійшла стежа ВП. Погоня! Відділ 94а, 956, вд. під командою к-ра “Громенка” виходять зі села і подаються в ліс над с. Г. (алярм).

24.07.46 р. розвідка доносить, що в с. Явірник Руський поляки (70). Головна група (280) заквартирувала рівнож в лісі. Над с. Явірник [Руський] відділи в повному поготівлі на становищах. К-р “Громенко” заряджує наступ. Пополудні [о] год. 15:40 відділи обходять ВП з трьох сторін і бравурним наступом розпоршують групу ВП в числі 280 вояків (28 полк 9-ої дивізії) під командуванням полк. Вигнанського, котрі прийшли знову грабувати укр. цив[ільне] населення. З нашої сторони впало 9 вояків і [с]тільки ж ранених. Але кров синів укр. народу не пішла намарно, понад 40 грабжників валялися трупом в своїй крові, тільки двох важко ранених і 16 полонених, між ними

поручник. Позосталі порозбігалися панічно в сторону с. Б[орівниця].

25.07.46 р. грабіжники стягають більші сили, палять за помсту с. Явірник [Руський] з двома присілками. Відділ на становищах в лісі – роздача трофеїв.

26.07.46 р. квартирування в лісі, ворог більшою силою подається в напрямі наших відділів. Пополудні вимарш, обхід за плечі ворога, вечером заквартировано в с. В. Вечеря, снідання, дальший марш в 3-ій район.

27.07.46 р. квартирування на становищі в лісі над с. Ліщава, пополудні дальший відмарш, вечеря в місті Риботичі (поляки). Вночі дальший марш.

28.07.46 р. заквартировано в с. С. (неділя) відпочинок, алярм через МО, поворот на квартиру. Вночі відмарш над с. В.

29.07.46 р. постій в лісі, вечеря, снідання в с. В.

30.07.46 р. відпочинок в тій місцевості, вночі вимарш.

31.07.46 р. постій в лісі, стежа доносить, що в с. Г. знаходиться ВП. До вд. 94а і 3-го пдв. 95б долучив 1-ий і 2-ий пвд. вд. 95б. Розлучення в с. П.

01.08.46 р. вд. 94а, вд. 95б і два пвд. вишкільні розквартирували в с. Я. Вечеря, снідання, вимарш в ліс над с. В. Вечором вд. заквартирував в с. В. (ус. р.). Ворог мав про нас розвідку, вештається по терені.

02.08.46 р. через неспокій в терені вд. вночі пересуваються знову за плечі ворога с. Ю.

03.08.46 р. відпочинок в с. Ю. пополудні вимарш над с. Г., вишкіл (2-і лекції по чот.).

04.08.46 р. вишкіл (вих[овна] поведінка).

05.08.46 р. вишкіл (п. УПА – п. УГВР).

06.08.46 р. вишкіл (п. УПА – п. УГВР).

07.08.46 р. вишкіл (пов. УГВР) приклад з 3-ма.

08.08.46 р. вишкіл (пов. УГВР) приклад з 3-ма.

09.08.46 р. вишкіл (стр. “Прут”).

10.08.46 р. вишкіл (карання стр. “Прута”).

11.08.46 р. вишкіл (відправа старшин).

12.08.46 р. алярм, на становища.

13.08.46 р. вишкіл.

14.08.46 р. вишкіл (Слава Україні) практичне говорення в Перемищині.

15.08.46 р. вишкіл.

16.08.46 р. алярм, вихід на становища.

17.08.46 р. вишкіл (карання ...?).

18.08.46 р. відпочинок в с. С. (поляки).

19.08.46 р. вишкіл (тризуб, прапор).

- 20.08.46 р. дальший перемарш з с. Р., С.
 21.08.46 р. вишкіл (12 прикмет).
 22.08.46 р. вишкіл (молитва рев.).
 23.08.46 р. вишкіл. Офіційне закінчення (перегрупування іспитантів до сотень).
 24.08.46 р. пермарш в 4-ий район, відпочинок.
 25.08.46 р. відпочинок (приготування до Св[ята] зброї).
 26.08.46 р. відпочинок в с. Грозьова [Грузова], 2-ий район. Вночі вимарш.
 27.08.46 р. квартирування в с. Кутне. Вночі вимарш.
 28.08.46 р. квартирування в с. Княжичі (в селі вечерея, в ночі вимарш до лісу).
 29.08.46 р. алярм, бій. В бравурному протиударі відбиває ворожий наскок. Ворог розбитий зі страхом втікає. На полі слави залишає своє молоде життя 3-ох стр., 2-ох тяжко ранених, які вмирають на санпункті. В обороні рідної землі і прав укр. народу паде на полі слави к-р вишк. сотні (в час вишколу) пор. “Зруб”. Вбиті друзі гартують вишкільників до дальших боїв по рідних селах, горах і потоках.
 30.08.46 р. доставлення ранених до санпункту.
 31.08.46 р. стріча з сот. “Громенком”, вимарш на акцію, поворот.
 01.09.46 р. вимарш, 2-ий район, “Громенко” відлучився (бій в Турниці).
 02.09.46 р. терен заблокований, квартирування над Ліщавою Горішньою (окруження).
 03.09.46 р. квартирування над с. К., Г. (окруження). Рішення к-ра перейти в 5-ий район, а відтак в Карпати. “Соломка” з роєм відходить до с. Б. і подається в перший район (по торбу).
 04.09.46 р. кватерування над селом К[...]ч (наскок ВП). Вечером подаємося до села Х[...], де переводимо збори зі селянами.*
 05.09.46 р. через непевність в терені пересиджуємо за селом. Вечером долучуємо до вд. 94а.
 06.09.46 р. кватерування в лісі, дальший марш з вд. без оприділення. Подаємося в 6 район.
 07.09.46 р. відпо[ч]инок в селі Загути, над ранком вимарш за село.
 08.09.46 р. дальший відпочинок в цьому селі.
 09.09.46 р. відпочинок.
 10.09.46 р. злучаємося з вд. Акція на В., З., Г.
 11.09.46 р. алярм вимарш в 5-тий район.

* Оригінал даного документа (від 04.09.46 р.) написаний латинкою у польській транскрипції.

- 12.09.46 р. вимарш до другого району, кватеруємо в селі С. (наскок Р.).
- 13.09.46 р. відпочинок в селі [...].
- 14.09.46 р. дальший відпочинок (сконтактування з 1-шим пвд. у Еви).
- 15.09.46 р. дальший відпочинок. Алярм, вихід до ліса над І.
- 16.09.46 р. кватерування в [...]. Перегляд побоєвища.
- 17.09.46 р. перемарш до Т., дальший марш.
- 18.09.46 р. закватеровано на день в селі Ш[...] (альярм).
- 19.09.46 р. кватерування в лісі (вечеря в Ч[...]).
- 20.09.46 р. кватерування в лісі (вечеря в Ш[...]).
- 21.09.46 р. наскок на “Крилача”. Вечеря в селі К.
- 22.09.46 р. кватерування в лісі над Г[...]ки, вечером алярм.
- 23.09.46 р. перемарш над Грозьову [Грузову]. Вечеря.
- 24.09.46 р. перемарш в М. Кватерування в лісі.
- 25.09.46 р. вимарш на І. – поворот на М.
- 26.09.46 р. безпосередній перемарш на В.
- 27.09.46 р. кватерування в місці, алярм.
- 28.09.46 р. кватерування під УСК над У.
- 29.09.46 р. кватерування в С. 1/3 оборони, вечером вимарш.
- 30.09.46 р. кватерування чер[е]з день в Г. (Політ. вихов. 2 год.).
- 01.10.46 р. закватерування в лісі, вечером перехід до Дол[ішної] Г[рузови].
- 02.10.46 р. відпочинок в хатах над В.
- 03.10.46 р. перехід на З. Б. Наскок розб. 1-2-3 пвд.
- 04.10.46 р. безпосередній перехід на У. (вечеря).
- 05.10.46 р. перемарш на Ямну (Доліш[ну]). Вечеря, долучив 3-тій пвд.
- 06.10.46 р. долучено до вд. “Ластівки”. Кватерування в В[...]сі.
- 07.10.46 р. перехід з пвд. “Крилача” + наш пвд. в л-ший, Брилинці.
- 08.10.46 р. перехід на К[...]ну, через день кватеровано в лісі.
- 09.10.46 р. перехід за шосу М[...]ва в Турницю (наладнання зв’яз[ку] з вд. 94а).
- 10.10.46 р. кватерування в лісі Турниця, вечеря [в] М[...]ва.
- 11.10.46 р. кватерування в лісі Турниця (проведено розвідку).
- 12.10.46 р. кватерування в лісі Турниця (проведено розвідку).
- 13.10.46 р. в терені місця постою ворог, перемарш в 1-ший Район.
- 14.10.46 р. кватерування в Корманичах, над ранком вихід до ліса.
- 15.10.46 р. кватерування в Корманичах з пвд. “Сагайдачного”.
- 16.10.46 р. прибув вд. “Гамалії” з УССР та закватерував разом з нами.
- 17.10.46 р. долучив вд. 94а з “Кр[илачом]” (в терені ворог).

- 18.10.46 р. кватерування в лісі, вечерея в К.
 19.10.46 р. кватерування в лісі, вечерея в К. (альярм, вихід).
 20.10.46 р. вимарш ніччю в 2-гий район, тут долучено до вд. “Ластівки” (Грузова).
 21.10.46 р. кватерування в М., вихід до ліса Турниця (в терені неспокій).
 22.10.46 р. кватерування в М. вечером вимарш на Ямну Горішну.
 23.10.46 р. в терені поляки, вимарш до ліса.
 24.10.46 р. перемарш в 4-тий [район] (наказ к-ра “Байди” відійти).
 25.10.46 р. перемарш до Тиляви (кватерування в лісі).
 26.10.46 р. дальший перемарш К.
 27.10.46 р. перехід до К. на, відпочинок.
 28.10.46 р. перемарш в 5-тий [район], кватерування в П’ятковій [П’яткова Руська].
 29.10.46 р. перемарш на ... відпочинок.
 30.10.46 р. кватерування чер[е]з день, відпочинок.
 31.10.46 р. 2 пвд. вирушають за Сян, вирушалось в 5-тий [район].

Від 03.09.46 р. до 15.11.46 р. вписаний денник побуту в Перемищині при вд. 94а – “Соломка” (коротко).

- Вересень – вписана хроніка вд. 95б, котрий відійшов в Карпати 03.09.46 р. – 15.11.46 р.
 01.09.46 р. вимарш через 3-тій район. Вд. доставляє своїх ранених з бою над КН[...], відтак злучується з вд. “Громенка”.
 02.09.46 р. відділ перебуває цілий день з вд. “Громенка”. Вечером вд. 95б відлучується і переходить в 2-гий район, щоб наладнати зв’язок з вд. 94а.
 Машеровано цілу ніч, над раном вд. прибув та закватерував над Л. К. 2-гий район.
 03.09.46 р. кватерування над К[риве] коло Тростянця, в терені неспокій, облави. Відділ подається в 5-тий район (“Соломка” не присутній).
 04.09.46 р. відділ кватерує в лісі над Раковою, 5-тий район, вечерея, а відтак посувається в напрямі на Здвижень, щоб сфорсувати Сян і перейти до надрайону “Бескид” (Лемківщина).
 05.09.46 р. кватерування в лісі над Березницею, вечерея і вихід знова на старе місце постою.
 06.09.46 р. вечером вд. приходить до села Березка, тут вечерея і посувається дальше за наміченим планом.
 07.09.46 р. пер[е]кватеровано над Березкою, один рій відходить до села Новосілки, щоб зорганізувати харчів.

08.09.46 р. відділ кватерує в лісі “Княже”, тут стрічається з районним провід[ником].

09.09.46 р. відділ вечером заходить до села Жерниця на вечерю.

10.09.46 р. відділ заходить ще до села Жерниця на вечерю, а опісля подається в напрямі на Волю Горянську.

11.09.46 р. відділ виходить до ліса над с. Воля Горянська, а к-р відходить, щоб нав'язати зв'язо[к] з к-ром “Реном”.

12.09.46 р. заквартировано даліше на старому місці постою, долуч[а]є командир, вечером вд. переходить до с. Горянка де стрічається з вд. к-ра “Біра”.

13.09.46 р. відділ заквартирував над с. Лопінка [Лоп'янка], на місце постою прибув к-р “Байда”, вечеря в Лопінці.

14.09.46 р. відділ кватерує даліше на старому місці, на місце постою прибув пров[ідник] “Мар”, привітав вд. на тих теренах, дав коротку доповідь на тему “Наша боротьба”. Перед вечером відхід до села Бук.

15.09.46 р., днем, заквартировано на старому місці над с. Бук, вечером відділ відійшов на акцію (палення поукраїнських сіл в прикордонній полосі як: В., К., С., П., Кр.

16.09.46 р. поворот на збірний пункт до лісу над с. Кб.

17.09.46 р. відпочинок в тому самому місці над с. Кб.

18.09.46 р. альярм в терені, поляки, перехід відділу до Сухих Рік.

19.09.46 р. заквартирування в таборі. “Альярм”.

20.09.46 р. відпочинок в лісі (рій відійшов на орг[анізацію] харчів).

21.09.46 р. повернувся рій з терену, вечером відмарш з Завою до Лопінки.

22.09.46 р. перехід на Хрещату, долучено до відділу 95а.

23.09.46 р. кватерування в лісі.

24.09.46 р. кватерування на старому місці постою над с. Миків, пров[ідник] “Вернигора” перевів короткий політогляд зі стрільцями.

25.09.46 р. табір без змін, даліше відпочинок.

26.09.46 р. рео[р]ганізація, відійшов бунчужний “Л[...]”, перебрав “Соловій”, відхід в терен, вечеря в с. Репедь [Репідь].

27.09.46 р. перемарш до Вислока Великого, в селі вечеря.

28.09.46 р. кватерування в лісі над с. Суровиця.

29.09.46 р. кватерування в лісі над Вернійвою. Вечером наскок поляків, бій, ранений стр. “Скала”.

30.09.46 р. Ліс над Вислоком Великим, відхід на Дарів, вечеря, вихід до лісу.

01.10.46 р. перехід до Репеді, вимарш до табору.

02.10.46 р. кватерування в таборі, 1-ший пвд. відходить на засідку між селами Солинка і Бальниця (ворог не переходив).

03.10.46 р. дальша засідка – розігнано поляків, поляки мали 3-ох вбитих. Здобуто деякі речі та умундрування. З нашої сторони втрат не було. Ворог переходить в числі 40 вояків на перевірку кордону між вищезгаданими селами.

04.10.46 р. порядкування табору.

05.10.46 р. відділ відійшов на організацію (40 вояків). Слабше обутих позіставлено в таборі під командою бунчужного “Соловія”.

06.10.46 р. позісталі кватерують на старому місці постою. З позісталих бунчужний висилає рій на організацію харчів.

07.10.46 р. відділ повернувся з акції до табору.

08.10.46 р. пополудне о 2-гій годині, поляки роблять наскок на табір, до котрого ми були приготовані. Впало 55 поляків, з нашої сторони втрат не було (відступили по закінчені бою).

09.10.46 р. постій в лісі над с. Манів в гострому поготівлі.

10.10.46 р. постій в тому самому місці – розвідка.

11.10.46 р. кватерування на старому місці постою до пізнього вечера, вечером до с. Воля [Мигова] на вечерю.

12.10.46 р. перемарш до ліса над с. Душатин.

13.10.46 р. постій цілий день, вечером відділ відходить на вечерю до с. Прелуки.

14.10.46 р. перемарш до Лукового, а відтак над Мокре.

15.10.46 р. постій в лісі над Мокрим – вечера. Вночі акція на Пораж – без бою зорганізовано мундури, харчі.

16.10.46 р. постій в лісі над Шавним, відпочинок після переведеної акції, нічю збірка контингенту бараболі в Куляшному.

17.10.46 р. магазинування бараболі, в терені ворог.

18.10.46 р. відмарш з с. Туринське до с. Прибишів.

19.10.46 р. відхід на акцію в польське село Прусик, переведено акцію з боєм, село спалено при великих ворожих втратах. З нашої сторони – 3 вбитих, 4 ранених, між ними к-р “Стах”.

20.10.46 р. перемарш до ліса над Куляшне (погоня), перед вечером наскок, вицофано без втрат.

21.10.46 р. перемарш на Хрещату над Волю [Мигову].

22.10.46 р. відпочинок над Волею [Миговою].

23.10.46 р. відпочинок над Волею [Миговою].

24.10.46 р. відпочинок над Волею [Миговою].

25.10.46 р. відділ переходить над с. Смільник, заготовка матеріялу на будову нового табору.

26.10.46 р. дальша праця над Смільником при будові нового табору.

27.10.46 р. відділ переходить в ліс, будова табору.

28.10.46 р. будова табору.

- 29.10.46 р. будова табору.
- 30.10.46 р. викінчування табору, пвд. відходить на організацію харчів до с. Радошиці.
- 31.10.46 р. приготування до свята 1-го Листопада.
- 01.11.46 р. відсвяткування свята 1-го Листопада в таборі. Святом переводив політвиховник “Цяпка”.
- 02.10.46 р. постій в таборі, один рій ходив на організування харчів.
- 03.11.46 р. постій в таборі.
- 04.11.46 р. в таборі гостре поготівля, в терені ворог.
- 05.11.46 р. в терені спокійно, відділ кватерує в таборі. До табору прибув провідник “Мар”.
- 06.11.46 р. постій на місці, провідник “Мар” відійшов.
- 07.11.46 р. постій в таборі – “Зенко” з чотою відійшов в терен.
- 08.11.46 р. постій в таборі (один рій відійшов в терен на організацію харчів).
- 09.11.46 р. постій в таборі (один рій відійшов в терен на організацію харчів).
- 10.11.46 р. постій в таборі.
- 11.11.46 р. гостре поготівля, в терені ворог.
- 12.11.46 р. наскок на табір, відділ відступив без втрат. Поляки знищили табір.
- 13.11.46 р. перемарш в ліс над Миків.
- 14.11.46 р. закатеровано в порожніх хатах в с. Миків.
- 15.11.46 р. кватерування в місці, до відділу долучив політвиховник “Соломка”.
- 16.11.46 р. постій в місці, переведено в порозумінні з “Цяпкою” одну лекцію (2 години).
- 17.11.46 р. ознайомлення зі станом відділу (“Соломка” повернувся з Перемищини).
- 18.11.46 р. лекція: “Обставини нашої боротьби”.
- 19.11.46 р. алярм! В терені ворог, вихід до лісу, вечером перемарш до с. Бал[ь]ниця.
- 20.11.46 р. постій в селі, алярм! 1/2 4-тої ворог підсувається з 3-ох сторін: від словацького кордону, від Солинки і від Волі [Мигової]. О годині 4-тій в селі поляки, закатеровують на ніч в селі. Нічю палять одну хату і ранком о 3-тій годині відходять зі села.
- 21.11.46 р. постій на словацькій стороні, розліплення листочок, вечером перемарш в ліс над Щербанівку, тут відділ закатеровує в порожніх хатах.
- 22.11.46 р. відпочинок в хатах, вечером відмарш.
- 23.11.46 р. постій в порожніх хатах в с. Зубраче [Зубряче]. Переведено 1-ну лекцію – 2 години (дальши[й] політогляд –

“Савченко”).

24.11.46 р. постій в двох порожніх хатах над Зубенським, долучив к-р “Грань” з 1-им пвд.

25.11.46 р. відділ перейшов і заквартирував в порожніх хатах в с. Лупків. Писання звітів, зловлено 2-ох колеярів, котрі перевіряли залізничні рейки в сторону Лупкова. По переведеній розмові з ними, обох колеярів відпущено (директор будови мостів, його помічник та 4-ох робітників).

26.11.46 р. квартирування другий день на старому місці постою. З огляду на конспірацію політогляди не переведено.

27.11.46 р. відділ в цілості переходить над с. Ославицю до порожньої хати (обі попередні згоріли, як опісля оказалось, що підпалення доконав дезертир з відділу к-ра “Хріна”).

28.11.46 р. перехід вночі над Волю [Мигову], де відділ заквартирував в лісі. К-р відійшов на відправу до “417” (“Рена”).

29.11.46 р. відділ зійшов до села Воля [Мигова] на вечерю. Вночі дальший марш через Хрещату, над ранком відділ заквартирував над с. Туринське в лісі. Писання звітів при охороні одного роя в селі.

30.11.46 р. відділ повернувся і заквартирував над с. Смільник. Підвідділ к-ра “Зенка” відійшов в терен на організацію харчів. Решту с[от]ні розділено по роєві з завданням знищити залізничну лінію Новий Загір [Нове Загір’є] – Команьча, (завдання виконано, кожна з груп подається тої самої ночі на збірний пункт в с. Прибишів).

01.12.46 р. акція на залізничний шлях, групи подаються над Прибишів, тут заквартирують на день і ніч в лісі.

02.12.46 р. дальший постій на старому місці постою.

03.12.46 р. дальший постій на старому місці постою, прибули працівники кушевого звена. Мильний алярм (запримічення стежі).

04.12.46 р. дальший марш, вечеря в с. Токарня, вночі вихід до ліса. Відділ заквартирує над с. Воля Сенькова, вечеря в селі, над ранком вихід до лісу.

05.12.46 р. постій на старому місці постою і організування харчів.

06.12.46 р. дальший постій, карання стрільців за невідповідне виконання своїх обов’язків, перед відділом (3-ох). Відділ машерує до села на вечерю, над ранком дальший відмарш в напрямі с. Дарів.

07.12.46 р. на місці постою відділ варить обід, після обіду приготування і відмарш на акцію в польські терени на місцевість Одрехова. Акцію переведено в двох присілках, одну під командою к-ра “Граня” на присілок Пасів, яка вповні не вдалася, бо мешканці зчинили алярм. Другу – під командою к-ра “Хріна”, на присілок Вигнанка з двома підвідділами, яка увінчалася повним успіхом.

08.12.46 р. поворот з акцій на збірний пункт. Зорганізовано 7 штук рогатої худоби обуви та одяг. Перемарш до ліса над с. Вислік [Вислок] Великий, відпочинок.

09.12.46 р. зміна місця постою, перевірка зорганізованих речей, карання перед відділом за невідповідне поступування і виконання як слід стрілецьких обов'язків.

10.12.46 р. зміна місця постою. Наказ будувати провізоричного табору (колиби).

11.12.46 р. будова табору постою. Наказ без важливіших змін.

12.12.46 р. відправа, приготування до акції на українське село заселене поляками (Тилява, пов. Кросно). К-р "Хрін" з 1-шим пвд. відійшов в терен, де опісля злучився з 1-шим пвд. відділу 94б (к-р "Соловій"). З позісталими підвідділами к-р "Грань" відходить вночі на намічену акцію.

13.12.46 р. марш, вечером акція. В селі знаходилася польська пропагандивна група в складі около 60 людей. Акцію – палення поукраїнських хат, організування худоби, обуви, одежі, розпочато з обох сторін села. 1-ший підвідділ несподівано наткнувся на поляків, по короткій стрілянині поляки відступили, залишаючи по хатах наплечники. Відтак поляки наступали другий раз, а інші підвідділи, які переводили акцію на другому кінці села продовж[ув]али її та підсувалися догори селом, де мали злучитися з другими підвідділами, котрі знаходилися нагорі, знов не знаючи о поляках, наткнулися на них і по короткій перестрілці відступили. Акцію переведено майже в 100%. Населення села не зорієнтувалося чи це була акція, чи наскок на військо в селі, а при перестрілці очевидно згоріло майже ціле село. Зорганізовано 11 штук худоби, військові плащі, обуви, одягу тощо, (збірний пункт).

14.12.46 р. поворот, відпочинок на Волі Нижній і дальший марш до табору, відпочинок. Підчас акції відлучився стр. "Ко[н]", котрий заблудив, подавшись в сторону Королика, поляки цивільні прострілили його і раненого забрали до полону (другий стр., "Чорний", о[б]морозився).

15.12.46 р. відпочинок.

16.12.46 р. відповідне розприділення обуви, одежі і т. п.

17.12.46 р. різання худоби та магазинування.

18.12.46 р. постій в лісі, вечеря [...], через неспокій в терені відділ назад повернувся до лісу на відпочинок.

19.12.46 р. постій в лісі.

20.12.46 р. перемарш безпечними дорогами, транспортування худоби, о[б]мороженого стрільця "Чорного" + раненого стрільця з куца і раненого районного провідника СБ "Туцула", все під охороною відділу. Вечером відділ зайшов до села Смільник на вечерю.

21.12.46 р. дальший марш на збірний Пункт з відлученими підвідділами (к-р “Хрін” та к-р “Соловій”). Вечером відділ повертається знову до табору а 1 рій з відділу 95б перетранспортував ранених на сан. пункт.

22.12.46 р. відпочинок в новозбудованому таборі, через два підвідділи першого та другого підвідділів.

23.12.46 р. будова табору.

24.12.46 р. нарада командирів – Наказ! Вимарш на акцію, організування худоби, одежі, харчів в поукраїнському селі Зиндранова (пов. Коросно).

25.12.46 р. марш, вечеря в с. Вислік [Вислок] Великий. Ніччю вимарш.

26.12.46 р. безпосередній марш до призначеного місця. Вночі акція. Зорганізовано 10 штук худоби, обуви – без стрілів.

27.12.46 р. поворот, відпочинок в селі Радошиці, над ранком дальший марш.

28.12.46 р. відпочинок в таборі, вечером відділ виходить до села на вечерю. Вночі дальший марш (транспортування худоби). Заквартеровано в лісі, налаштовання зв'язку.

29.12.46 р. дальший марш і постій в лісі.

30.12.46 р. відділ кватерує в лісі, долучив к-р “Стах”. Дальший марш, долучено до відділу.

31.12.46 р. злучені відділи кватерують разом в лісі (в провізоричних колибах). До відділу прибув лікар, перегляд хворих. Вечером відділ відходить до села на Маланку. К-р “Стах” і лікар відходять ще на кілька днів до сан. пункту.

Постій 31.12.46 р.

Сотенний виховник (“Соломка”)

Загальне цілорічне зіставлення вд. 95б

(01.06.46 р. – 31.12.46 р.)

Відділ 95б зорганізовано з двох чот відділу 95а, котрий перебрав під своє командування к-р “Криlach”. До командного складу увійшли к-р “Стах”, котрий перебирає першу чоту, к-р “Зенко” – командувач другої чоти, бунчужний “Соловій” та сотенний політвиховник “Соломка”. Підкомандний склад рекрутувався з старого відділу та старих добірних стрільців.

Дня 7 липня 1946 року відділ в повному комплексі відходить на вишкіл в “Холодний Яр”.

9 липня відділ долучає до відділу 94, де по дорозі добирає новиків. Цілий час свого побуту в “Холодному Ярі” рейдує разом з відділом 94а.

З днем 16.07.46 р. перепроваджується реорганізація обох відділів, де організується вишкільна сотня з чотирма підвідділами.

Стрілецький вишкіл з меншими і більшими перервами проводиться до [20] серпня 1946 р. (вишкіл мав тривати три тижні).

За час стрілецького вишколу, як доповнюючий іспит здає відділ 95б в бою дня 24.07.46 р. – два підвідділи з польськими червоними бандами в селі Явірник Руський. Розгромлений 28 полк піхоти. Разом відділи УПА забирають 18 полонених, 40 валяється у власній крові, котрих поранили кулі з крісів наших вишкільників відділу 95б.

Відділ знова доповнює вишкіл, дня 02.08.46 р. в бравурному протинаступі відбиває ворожий наскок. Ворог розбитий з власними втратами. На полі слави залишають своє молоде життя командир вишкільної сотні пор. “Зруб”, двох вояків та двох тяжко ранених, які опісля помирають на сан. пункті. Впавші друзі гартують молодих вишкільників до дальшої боротьби з відвічним нашим ворогом на нашій рідній землі.

Дня 03.09.46 р. відділ відходить на Лемківщину. В поворотному рейді обходить “трикутник”, бере участь в паленні поукраїнських сіл. Відтак подається Лемківщиною на захід та злучається з відділом 95а, де знов бере участь в боях із польськими бандами, котрі все нападали на позістале українське населення і грабують його до решти.

Дня 08.10.46 р. бере участь в обороні табору, де паде трупом 55 польських бандитів. Відтак разом з відділом 95а розгромлюють ворога, в якому платить своєю кров'ю майор ВП. Разом з відділом 95а переводить чотири організовані пропагандивні рейди в польські терени.

Дня 19.10.46 р. бере участь в ліквідації польського бандитського села Прусік, котре завзято боронить місцеве ОРМО, а на допомогу підходить польське військо з недалекого міста Сянік. Помимо сильної оборони село зістає цілковито спалене. Підчас виконання акції паде один роєвий, а к-р “Стах” зістав важко поранений, якого негайно відставляють до сан. пункту.

Дня 13.12.46 р. спільно одна чота з відділу 95а + відділ 95б переводять акцію на поукраїнське село Тилява (пов. Кросно). Підчас виконання акції відділ зустрічається із польською пропагандивною групою (агітаційна компанія відносно виборів) в числі 6[0] вояків, яка зістала цілковито розгромлена, а село зістало спалене. З причини неприсутності раненого командира “Стаха”, відділ цілий час рейдує з відділом 95а. Боевий стан відділу з бігом часу підноситься. Виховну працю переводжено часто у відділі, головню зве[р]тається увага на політичний і моральний стан. Молоде стрілецьтво, яке може вповні рекрутувалося головню з Лемківщини, твердо держить у руках свою

зброю, помимо партизанських невигод. Вірить, що оборонить свої прадідівські села, поорані чи зарослі бур'янами.

Знає, що бореться за свободу, правду і права українського народу, за буття своїх рідних і себе на рідній землі, застелені[й] вже могилами борців за волю Української Самостійної Соборної Держави.

Постій 31.12.46 р.

Сотенний Вих[ов]ник
“Соломка” **

** Закінчення даного документу в оригіналі написане латинкою у польській транскрипції.

“Лемко”
94а

Відпис: 1, 2, 3, 4, 5.
Постій, від 16.01.46 р. – 28.02.46 р.
год. 24-та.

[Хроніка відділу 94а]

I.

У місяці січні 1946 р. почало ВП примусове виселення українського населення у повітах Сяніцькому та Лиському. Щоб перешкодити дальшому, дня 31.01.46 р. о год. 2-ій знищив відділ залізничну станицю Залуже (пов. Сянік на лінії Загіря [Загір'є] – Лисько – Лукавиця). У селі Залуже не було жодних ворожих сил, а лише в м[істеч]ку Лисько, стації Лисько – Лукавиця, м[істеч]ку [Загір'є] та місті Сяноці стаціонували невідомі сили війська польського та МО. Проти них виставлено застави: від м. Загіря [Загір'є], на битій дорозі один рій, на залізничному насипі від стації Лисько – Лукавиця один рій, на дорозі від м[істеч]ка Лисько один рій, на стації від присілка Долини один рій

Решта вд. окружила 2 муровані будинки на стації та, збудивши урядників і їх родину, підпалила оба будинки, помігши перед тим винести їм їхнє майно.

На стації стояв транспорт із 36 вагонів, наладованих деревом. Цей транспорт по довгих зусиллях зайнявся й згорів. Спалено також станційний магазин, пивницю та дві будки з машинерією. У тому часі виміновано в трьох місцях залізничний шлях (на перехрестях шляхів), так що рух на цій лінії з тих самих переселенців здержано на кілька тижнів.

В тому ж часі р[ойовий] “Іменний” (із вд. 95, який був під цей час при вд. [9]4а) спалив будинок МО у с. Залужжя [Залуже]. Спротиву не було.

Підчас акції, яка тривала до год. 04:30, здобуто 5 тел[ефонних] апаратів.

Втрат власних не було.

Дня 02.02.46 р. вд. стояв на постою в с. Ракова. О год. 6-ій прибули до вд. дві фіри з амуніцією. Лише фіри заїхали та зачалося розділювати амуніцію, як верх, на південний захід (між сс. Ракова й Монастирець, висота 651, 672, 609), почали обстрілювати ворожі міномети.

К-р вд. дав наказ заладувати амуніцію назад та маширувати дорогою попри с. Станкову в напрям с. Завадка забезпеченим маршем, виславши як передне ubezpieчення пвд. 512. В часі маршу завважило передне ubezpieчення на краю ліса, коло кашличок, на узбіччі висоти 427 і 394, перед роздоріжжям Розпутьно [Розпуття] – Завадка якісь рухи. Щоб провирити, що це за рухи, виїхав до переднього ubezpieчення к-р вд., та приказавши

кулеметникові приготуватися до стрілу, подав умовний знак. Там ті відповіли цим самим знаком та 6 вояків зблизилося дорогою до чола вд., кількох інших забігло краєм ліса. К-р вд. дав наказ “Вогонь!”, та кулемет вогню не відчинив. Тоді к-р вд. відкрив вогонь по ворогах із ППС, на що противник відповів кулеметним, крісовим та автоматичним вогнем.

Від перших стрілів ворога зістав поранений к-р вд. та чот. “Залізний”. Мимо свого ранення к-р вд. дальше вів вогонь, та зауваживши, що ранення є поважніше, дав наказ ройовому переднього забезпечення дальше вести вогонь, а сам вицофався із чола вд., даючи наказ: “Перша чота до переду!”.

Коли ж перша чота не приходила, к-р вд. передав командування над відділом чот. “Ваньці”. Чот. “Ванька” дав наказ: “Фіри до переду”, а коли ж у міжчасі вогонь противника більшав та почулися стріли збоку, дав наказ: “Замаскувати амуніцію та прориватися яром вліво”.

У цьому ж самому часі ззаду та збоку пвд. 510, який мав задне забезпечення, показалося ВП, яке почало обстрілювати та обкружувати вд. Тоді одержав чот. “Криlach” наказ по зв’язку: “Перша чота до переду!”. Та посунувшись о[оло] 50 м, одержав наказ по зв’язку: “Перша чота наліво в потік”, і що лиш увійшов пвд. 510 до ліса, як показалося розстрільна війська польського, яка йшла від сторони с. Ракова в напрям с. Завадка.

Так перервався зв’язок між чот. “Ванькою”, який мав пвд. 511 й 512, та чот. “Криlachем” з пвд. 510.

Пвд. 511 та 512, взявши раненого к-ра на ноші, перейшли дорогу, яка веде від с. Розпуття до с. Завадка, коло крайніх хат східної частини с. Розпуття, увійшли в ліс та уладилися коло висоти “618” до с. Тростянець.

Пвд. 510 удалося перетяти дорогу в с. Розпуття та зауваживши, що на дорозі стоять авта та військо, завернув у другий кінець ліса, в напрям Тиряви Волоської. Там пересидів до год. 16-ої, хоча й ВП пограпило на сліди відступу пвд. та відкрила вогонь у напрям відступу пвд. 511 й 512.

ВП наступало на с. Ракова від сіл Монастирець і Вільшаниця та м[істеч]ка Тирява Волоська. Застави були від сіл Розпуття й Завадка. На заставу, на яку натрапив вд., приїхало ВП 5-ма автами.

Крім ранених к-ра вд. та чот. “Залізного” та втрати двох вояків із амуніцією, не було в людях жодних жертв.

Дня 10.02.46 р. відбулися в УРСР вибори. Щоб дати знак українському населенню та заохотити його до бойкоту виборів, дня 10.02.46 р. [о] год. 08:00 вздовж границі спалено рівночасно у таких селах по кілька хат: 1) в с. Молодовичі – рой. “Зуб”, 2) у с. Куп’ятичі та

3) с. Даровичі – ройові “Гута” й “Орко”, 4) у с. Сільця [Сільча] – ройові “Білий” і “Кучерявий”. У тому часі ПЖ висадило толлом газову будку коло с. Лучиці [Лучичі]. Цим перервано постачання газу для м. Перемишля, Ряшова та Кракова. Газ, вибухнувши, горів у газопроводах даліше, та час від часу вибухав у збірниках. Вибухи було чути ок[оло] 3 год. Полум'я газу в час вибуху було 100 м широке, та видавало такий гук та блиск, що говорили, що це вибухла атомовна бомба. Газ горів аж до год. 11-ої.

Дня 22.02.46 р. о год. 11-ій донесла розвідка, що в с. Аксманичах (пов. Перемишль) є ВП, яке має намір їхати до с. Коноша. Пвд. 511 зробив засідку та ВП поїхало до с. Сільця [Сільча].

Відпис

[Хроніка відділу 94а]

“Лемко” – 94а

Постій від 02.02.47 р. – 28.[0]2.47 р.

I

Вернувшись з рейду на Засяння, вд. після сутички з ВП у с. Купно (01.02.47 р.) перебував за час звітового місяця в I-му, частинно в II-му районах.

11.02.47 р. вд. заходить на вечерю до м[істе]чка Риботичі. Тут к-р “Бурлака”, д-р “Вир” та реф. “Білий” переводять контролю місця поштового уряду. На усіх листах, пакетах, пересилках (місцевих і закордонних) прибивають печатку: – “Цензура УПА” з тризубом. (Так провірені поштові пересилки пошта доручила адресатам). При тім сконфіковано пакет на адресу волосного уряду в Кальварії із 1000 шт. блянокетів “Тимчасове засьядчене”, – які відіслано до Н[ад]р-ну.

12.02.47 р. вд. перейшов на постій до с. Макова. Вечором о год. 18:00 перемашерував до с. Вугники [Гувники]. Вислана до села розвідка заподала, що в селі спокійно – вд. входить в село і розквартирується. Уже розквартировано половину вд., як ст. стр. “Комар” придержує на своїй квартирі капрала ВП, від якого довідуємося, що в противному кінці села, в тому самому часі, розквартирується II-ий батальйон 30-го полку ВП (в силі ок[оло] 70 вояків). Вд. непомітно вищофує зі села, забираючи зі собою полоненого. В селі залишається ПЖ, вислане провірити гостей на весіллі. Не знаючи нічого, ПЖ спокійно провіряє документи, як до алярмового віст. “Мартина” підходить двох вояків ВП (безпосередньо

перед ними з того самого напрямку перейшло двох наших стрільців). Алярмовий задержує: – “Хто йде?!” Поляки, нічого не відповідаючи, підходять на безпосередню віддаль і собі питаючи: – “Тутай хто? – ВОП чи поліція?” Алярмовий відповідає: “МО”, по чім пускає одного з них до середини, пускаючи заст[упнику] к-ра ПЖ “Лісовикові”: “Пане коменданце, тутай мами еше єдного госьця”. “Лісовик”, зорієнтувавшись, стріляє його на місці в сінях, “Мартин” пускає серію до другого, однак той вспів втекти. Після цього ПЖ вицофує і за селом долучає до вд. ВП, пустивши кілька ракет, трохи пострілявши (вбиває без задержання весільного старосту – поляка із с. Грушова), арештує майже усіх місцевих мужчин – поляків (польське село). Арештованих цілу ніч і наступний день били за те, що укривають бандерівців, за якими, шукаючи, ограбували ціле село (домашня птиця, набіл, одяг, обува і ін.). Полоненого капрала (мінометник) на другий день переслухано, “перемундувано” і заосмотривши в нашу літературу – відпущено. З його зізнань виходить, що сили ВП на тому терені досить слабкі, сотні числять по ок[оло] 25-40 чоловіків. Останньо здемобілізовано усіх вояків, які до 01.09.46 р. покінчили 2 роки служби.

18.02.47 р. вд. заходить на вечерю до с. Вугники [Гувники], (з якого перед кількома днями, маючи в сусідстві ВП, вицофав).

Тут переведено збори з населенням, які живі і одверто порівнювали нашу поведінку з поведінкою їх “рідного” ВП.

19.02.47 р. вийшов досвіта з с. Вугники [Гувники], вд. переходить на віддаленій окол[о] 800 м від того села тартак, де в кількох хатах квартирує через день. Деякі мешканці ніяк не хочуть вірити хто ми є, виговорюючи на нас несотворені речі. Щойно протягом дня змінюють переконання. Почот квартирує у інженера дир[ектора] “Тартаку”, до якого приїхав польський священник з Риботич. Цілий день цікава гутірка.

27.02.47 р. – 28.02.47 р. в с. Корманичі стоїть ок[оло] 150 вояків ВП. Вд. стоїть недалеко. Стежа пвд. 512, йдучи на розвідку, до села (27.02.47 р.) наткнулася коло крайньої хати під лісом на їхню заставу, яка відкрила вогонь. Стежа, відстрілюючись, – вицофала.

28.02.47 р. о год. 13:00 знов стрінулася стежа пвд. 512 з вд. ВП в лісі між Корманичами а Конюшою. Мимо великого снігу, стежа, віддавши кілька стрілів, почала вицофувати в напрям дороги між сс. Берендковичі [Берендьовичі] – Конюша. Тут наткнулася другий раз на ВП, яке відкрило автоматний і кулеметний вогонь. Стежі, однак, вдалося перейти в Берендівський ліс і на другий день долучити до відділу.

Того дня (28.02.47 р.) вд. відходить в напрям II-го району.

II

За час звітнього місяця на терені вд. діяли такі ворожі сили:

А. Польські ворожі сили:

I. Сталі:

1. м. Перемишль	—	ВП, УБП, КБВ, МО і інші, разом	около	2000	
2. Пикуличі	—	(касарні) ВП	ок[оло]	150	— МО — 9
3. Бірча	—	ВП	ок[оло]	200	— МО — 20
4. Кальварія	—	ВП	ок[оло]	45	— МО — 5
5. Стан[і]славчик	—	ВП	ок[оло]	40	
6. Красічин	—				— МО — 9
7. Куп'ятичі	—				— МО — 6

Узброєння, бойовий виряд ВП у населення без змін.

Під час акції ВП, інспірованої дезертиром-зрадником “Орлом” на терені II-го району (кінець січня, початок лютого), велика частина польських вояків пообморожувала поодинокі частини тіла так, що їх на 6-ти авто перевезено до шпиталю в Перемишлі. Після цього на терені I-го і II-го р-нів перебував доривочно II батальйон 30-го полку ВП (четверта і шоста стрілецька “компанія”, 1 [компанія] мінометів – (2 міномети) і 1 комп[анія] тяжких кулеметів (2 “Максими”). (Батальйон виходить в терен в силі ок[оло] 70 вояків, около 30 залишається в касарнях – Пикуличі).

В днях від 01-05.02.47 р. цей батальйон стояв по черзі у сс. Корманичі, Аксманичі, Молодовичі, переходячи стежною до сс. Брилинці, Княжичі, Горохівці.

10.02.47 р. ввечері цей сам батальйон прибув до с. Молодовичі.

11.02.47 р. пів “компанії” – ([...]1 вояків з одним поручником і 5-ма кулеметами) ходило на засідку до с. Сільця [Сільча].

13.02.47 р. ввечері усі переїжджають до села Вугники [Гувники], куди якраз в тому самому часі зайшов на вечерю вд. 94а. Відділ вицофує, забираючи зі собою одного полоненого капрала. ПЖ вд. одного вояка вбиває.

На другий день цей відділ ВП, ВОП і МО (ок[оло] 40) з Кальварії удаються у “посьціг” за нашим відділом. Переходять села Грушову і Конюшу, побивають тут людей – після чого переходять на Риботичі.

14.02.47 р. – назад до [Гувник] і 16.02.47 р. виїжджають до Пикулич.

24.02.47 р. ок[оло] 70 вояків ВП приходять до с. Корманичі о год. 19-ій, тут заночовує і рано відходить назад в напрям Перемишля.

(пропущено)

В цей сам день (24.02.47 р.) ВП з Бірчі в силі ок[оло] 150 вояків робить скок на село Купно, заходячи лісом і обставляючи заставами село. В селі не було нікого.

27-28.02.47 р. в с. Корманичі стоїть ок[оло] 150 ВП, яке прибуло з Перемишля і зайшло до с. Корманичі лісом з напряму Княжичі та з напряму сс. Даровичі – [Куп'ятичі].

“Лемко” – 94а

Постій, від 02.02.47 р. – 28.02.47 р.

III

- а) Гляди прилогу до частини III-а.
- б) Стан умундування вд. задовільний. Брак білля.
- в) Вд. прохарчовується на селах.
- г) Стан сан. відділу – гляди звіт санітара відділу, залучник ч. 1.

“Лемко” – 94а

Постій, від 02.02.47 р. – 28.02.47 р.

Прилога до частини III – (а).

1)	I	II	III	IV	V	VI	VII
	1:124	–	–	1:124	1	5	–

2)	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	XIII
	2400	3750	200	–	4[2]20	3400	1600	–	–	–	–	–	3

- 3) за звітний час не було

“Лемко” – 94а

Постій від 02.02. – 28.02.47 р.

IV

Спис стрільців, відісланих на санпункт.

1. Ст. стр. “Олексій” – хвороба ока, відісланий на санпункт I р-ну 18.02.47 р.

2. Ст. стр. “Панас” – хворий, простуда ніг (чиряки), відісл[аний] на санпункт I р-ну 24.02.47 р.

3. Інтендант пвд. 511 “Хрущ” – падаюча стодола звалилася на нього, причому дістав сильного потовчення і заломання долішньої щоки – відісланий на санпункт I р-ну 28.02.47 р.

Із сан. пункту повернули:

1. Ст. стр. “Степовий” – ран[ений] в бою з ВП у с. Завадка 03.10.46 р., повернув з сан. пункту V р-ну і долучив до вд. 02.02.47 р.

2. Стр. “Біб” – хворий (анемія), відісланий на санпункт V р-ну 30.10.46 р. – долучив до вд. 02.02.47 р.

“Лемко” – 94а

Постій, від 02.02.47 р. – 28.02.47 р.

V.

За час звітового місяця, з причини великого снігу і сильних морозів, військового вишколу не переведжено.

“Лемко” – 94а

Постій, від 02.02.47 р. – 28.02.47 р.

VI.

За час звітового місяця відбуто у вд. 1 відправу з ройовими, переведено 6 лекцій із стрільцями (по дві з кожною чотою), та переведено збори з цив[ільним] населенням у 4-ох селах і в містечку Риботичі).

Поміж стрілецьтво роздано книжки до читання із бібліотеки рай[онового] осередку.

“Лемко” – 94а

Постій, від 02.02.47 р. – 28.02.47 р.

VII.

1. Дня 15.02.47 р. о год. 18:00, коли вд. сховався на вечерю до с. Княжичі, перебуваючий там на квартирі спец[іальний] кур'єр на дальшу віддаль – “Чуйко”, думаючи, що це поляки, почав утікати. Зв'язковий “Хитрий” (пвд. 511), окликнувши кілька разів: “Стуй!” (думав, що це утікає якийсь сексот), стрілив до утікаючого з віддалі ок[оло] 80 м і ранив його в стопу. Раненого перевезено на санпункт I-го р-ну.

2. До звіту долучаю:

- 1) Залучник ч. 1, звіт санітаря відділу і
- 2) Залучник ч. 4. – звіт виховника відділу.

“Бурлака”

Відпис

[Хроніка відділу 94а]

“Лемко” – 94а

Постій від 01.03.47 р. – 31.03.47 р.

I.

В останньому звітному місяці поніс вд. значні і болючі втрати. Ворог, стараючись використати останній зимовий місяць, кинув в терен більші сили, стягнені із залог Ряшева і Кросного (кромі перемиської), рівночасно застосовуючи непрактиковану досі тактику нічних засідок, нараз майже в усіх селах довкруги лісових комплексів. Знаючи від зрадників-запродавців (“Орел”), що ми застосували на зиму тактику не зводити значних боїв – ВП до тої міри роззухвалилося, що по терені навіть почали ночами ходити в числі 40, 20, а навіть меншій скількості, за ніч патрулюючи по кілька сіл, або такими самими групами влаштовуючи засідки. У підлісових, а навіть у міжлісових селах, квартирували малими групами, навіть по 60 вояків. Крім того, більші групи (140, 200 і більше) невтомно патрулювали по терені, розвідуючи за відділами.

01.03.47 р. вд. 94а і 96а, переходячи з першого в другий район, стоять дві ночі і один день в містечку Риботичі.

02.03.47 р. переходять на Ямну Горішну. Вслід за відділами прибуває з Перемишля до с. Ямна Гор[ішня] група ВП ок[оло] 150 вояків, яка о год. 22:00 наткнулася на заставу вд. 96а. Застава обстріляла ворожу групу, після чого вд. 96а перенісся на квартири в сам горішній кінець села і розмістився разом з вд. 94а під лісом. Ворожий відділ заквартирував на квартирах, опущених вд. 96а.

03.03.47 р. відділи досвіта вийшли на постій до ліса. На вечерю зійшли до с. Юречкова. В Середній Грозьовій [Грузовій] від 01.03.47 р. стоїть оперативна група ок[оло] 200 ВП. Інша група (ок[оло] 160) ВП стоїть в с. Арламів. Слід додати ще станицю ВОП у Войтківій – ок[оло] 70 вояків, разом в терені знаходиться понад 500 – вороже угруповання, розміщене в 4-ох місцевостях довкруги лісового комплексу: Грозьова [Грузова] Гор[ішня] – Ямна Гор[ішня] – Арламів – Юречкова – Войтківка – Войткова.

04.03.47 р. [о] год. 05:30 вд. виходять до ліса на с. Юречкова (т. зв. Прахівський ліс). Сніг вище колін з твердою шкаралупою наверху. Марш дуже утруднений. За кожним кроком по свіжому сліду треба пробивати верхню шкаралупу, западаючись при тому по пояс. Шкаралупа трохи заслаба, щоб вдержати на собі тягар людини.

Вд. уставляються у формі менш-більш трикутника вздовж дороги Юречкова – Ямна Гор[ішня] фронтом на захід – пвд. 511 і 512

замикають трикутник фронтом на півд[енний] схід – пвд. 510 і пвд. 517 (вд. 96а) фронтом на схід.

Вибравши провізоричні становища в снігу, та виставивши ubezpieczenia, роями запалено вогні.

О год. 09:00 вийшла в напрям Ямни Гор[ішної] стежа з вд. 96а в складі трьох стрільців. Після півгодини почулося в тому напрямі автоматні та крісові стріли. Заалармовані вд. зайняли становища. По кілька хвилинах стріли втихли, рої повернули до вогнів, задержуючи гостре поготівля. К-р “Б[урлака]” удається на перевірку становищ і терену. Вертаючи, самопевно заявляє: “По такому снігу наступати неможливо!” – то в значній мірі всіх підбадьорило.

Нараз о год. 11:12 по лінії перебігає наказ к-ра “Кр[илач]а”: “На становища!”, який автоматично на цілій лінії зістає виконаний. К-р “К[рилач]” повідомляє зв’язковим к-ра “Б[урлаку]”, що його підслух зауважив ідучих з напрям Ямни Гор[ішної] п’ятьох польських вояків, попереду яких ішов висланий рано на стежу стр. “Ластівка”, (як опісля виявилось – стежа наткнулась над с. Ямна Гор[ішня] на відділ ВП, яким зістала обстріляна – у висліді чого один стрілець зістав вбитий, одному вдалось втекти, а стр. “Ластівку” ВП зловило живим).

Год. 11:30 по лінії доноситься знов: “Поляки під самими становищами”. К-р “Б[урлака]” передає наказ: “Підпустити на близьку віддаль, брати на мушку і вогонь!”. Хвилина напруженого очікування серед мертвої тиші, яку прорізує раптом клекіт різного роду зброї на відтинку вд. 96а, який за хвилину притихає. Це ворожий авангард стрінувся з гідним партизанським “привітом”. Однак незадовго розпочалась густа стрілянина на ширшому відтинку уже з обох сторін, змагаючись чим раз побільш.

В коротких перервах чути різні голоси ворожої команди, яка доноситься з-поміж наступаючої ворожої розстрільної. К-р “Б[урлака]” розкриває крило пвд. 511, який вирівнює лінію з пвд. 516. Вогонь могутніє. З відтинка становищ вд. 96а вицофує з лінії 3 кулемети, які затялися, внаслідок чого вогнева спроможність того відтинка цілком маліє. Бачучи це, ворог натискає ще сильніше, не щадячи набоїв. Ворожий наступ обіймає своїм засягом уже і відтинок становищ вд. 94а, пвд. 511 і 510, в якому паде стр. “Кожух”, смертельно ранений ройовий ст. віст. “Перець”. Сильно атакований і ослаблений внаслідок втрат і нечинних кулеметів відтинок вд. 96а, з якого в додатку відводять до заду ранених обидвох чотових – починає заломлюватися. К-р “Б[урлака]” посилає на цей відтинок зв’язкового з наказом: “Держатися за всяку ціну, зараз прийде поміч”. Вслід за цим кидає на цей відтинок пвд. 512, який з трудом, западаючись у глибокому снігу, під гураганим ворожим вогнем,

досягає заламаної і прорідженої лінії вд. 96а, ще на ходу відкриваючи по ворогові сильний вогонь, відкидаючи його тим назад. Після цього займає провізоричні становища в снігу (який не дає жодної охорони перед стрілами) не припиняючи вогню. Прибут[тя] цього вд. на поміч наступило сам раз в пору, коли наступаючий ворог вдирався уже в наші становища, закидаючи їх гранатами. Поодинокі стрільці пвд. 516 почали виповзуватись до заду а ком. вд. 96а “К[рилла]ч” залишився сам на розі між своїми пвд., лише з двома стрільцями віч-на-віч з ворогом, не маючи змоги уже відступити. Критичну ситуацію в тому місці врятував районний “Борсук” (пвд. 5[1]2), який своєю одчайдушністю і особистим приміром, повів свій рій до рішучої проти-атаки, відкидаючи ворога назад, чим дав змогу к-ру “К[риллачу]” вицофати до заду. Переплачує це однак своїм власним життям, прощитий ворожою серією. Паде геройською смертю, дострілюючись власною зброєю, тяжко ранений стрілець “Явний”, ранений стр. “Бук”.

Оцінивши ситуацію, зваживши можливість ведення завзятого бою, коли ворог з огляду на вчасну пору мав можливість підтягнути ще більші сили, [та] маючи в додатку велике число ранених, к-р “Б[урлака]” дає наказ відступати. Ціла лінія відкриває ще на кінець сильний вогонь, по чім пвд. 510 о год. 12:45, забравши ранених, вицофує перший в напрям Гор[ішньої] Грозьови [Грузови], за ним лучить вд. 96а, далі пвд. 511 і 512. Скривавлений ворог цілком перестав стріляти, навіть не йде в погоні; на всякий випадок, на стежці заложено міни (пізніше, підчас перешукування ворогом побоевища, міна розірвала одного вояка).

Відступаючи, вд. забрали в Гор[ішній] Грозьовій [Грузовій] підводи для ранених, по чім удалися даліше, машеруючи аж до вечора критим тереном, опісля нічю в напрям 1-го р-ну. Вийшовши над с. Ямна Гор[ішня], видно було поспішаючий в напрям зведеного перед двома годинами бою новий ворожий відділ, який спішив з 1-го р-ну (спізнена поміч).

Безпосередню участь в бою брало ок[оло] 400 вояків ВП, з чого ворог (після заподаних польських вояків) втратив 58 вбитими (в тім 4-ох старшин, включно з капітаном – достовірне). Число ранених не знане.

Наші втрати:

12 вбитих, 10 ранених, 1 понав живий в руки ворога. З того втрати вд. 94а виносять:

3 вбитих, 2 ранені. Вбиті: рой. стр. вістун “Борсук” (пвд. 512), стр. “Явний” (пвд. 512) і стр. “Кожух” (пвд. 510). Ранені: ройовий ст. вістун “Перець” (пвд. 510) тяжко ранений в грудну клітку, помер підчас транспорту дня 05.03.47 р. і легко ранений в лівий бік стр. “Бук” (пвд. 512).

Втрачено: 1 ППШ і 1 кріс.

Вистріляно 350 шт. мавзерової, 440 шт. сов. крісової і 1080 шт. кулеметної амуніції та 520 шт. амуніції до ППШ.

Так стрільці, як і командири, виказали високу бойову та моральну вартість, зводячи бій в неймовірних тяжких умовах, користуючись непевною, не надаючоюся на довший бій зброєю та амуніцією, яка у великому проценті не спалює, і лише завдяки цим обставинам не досягнуто децидуючої перемоги.

І хоча ворог після нашого відступу опанував побоєвище, не може похвалитися перемогою.

[Ворог] ма[в] значні і дошкульні втрати, велике число ранених, так що у ворожих військових кругах, як рівнож між польським цивільним населенням в Перемишлі, було велике негодування на “довудство”, яке загнало вояків до ліса під повстанські кулі та допустило до таких великих втрат.

07.03.47 р. підчас постою вд. в с. Конюша на заставу пвд. 512 надійшла група (ок[оло] 60) ВП, яка вийшла з Вугник [Гувник] лісом попід Грушеву над Берендьовичі і дорогою в напрям Конюші. Стр. “Смерека”, який стояв на висуненій вд. заставі, зауваживши передне убезпечення (4 вояків) у віддалі ок[оло] 10 м (був дуже мрячний день), пустив серію із 10-ти зарядки, вбиваючи 1 “капралю”. Застава, пустивши кілька серій, відступила за відділом, який вицофав до ліса. Поляки увійшли до перших хат в селі (як оповідали люди – дуже боялися, жалувалися, висловлюючись: “І цо оні хцов од нас, ці Бандерофци, такогo доброгo хлопца нам забілі”), забрали фіру для вбитого і відійшли назад до [Гувник].

12.03.47 р. вд. вийшов з 1-го в напрям 2-го р-ну.

14.03.47 р. вд. на постої під самим лісом в Ямній Гор[ішній].

Год. 13:30 з напрям Арламова надійшла група (ок[оло] 60) ВП. Поляки, наткнувшись на стійку, обстріляли її та, розтягаючись розстрілюючи від ліса вздовж хат, почали обстрілювати село. Вд., зайнявши в першій хвилині становища і обстрілявши ворога, вицофує до ліса. Уже в лісі від заблуканої кулі зістав тяжко ранений в груди (простріл легенів) стр. “Бігун” (пвд. 510), який того самого дня вечором помер. По ворожій стороні було трьох ранених.

На вечерю переходить вд. до с. Арламів і досвіта виходить на постій в Турницький ліс.

15.03.47 р. о год. 09:00 з місця постою вд. в Турницькому лісі вислано до с. Макова розвідувальну стежу, яка мала залишитися там аж до вечора. Вечором розвідка прислала повідомлення, що попереднього дня до Вуглик [Гувник] прибуло ок[оло] 120 ВП, перейшли на Макову, й коли почули стріли на Ямні Гор[ішній] рушили в напрям Турниці, але завернули й

відійшли назад до Вуглик [Гувник]. Сьогодні цей вд. ВП о год. 12:00 перейхав з Вуглик [Гувник] до Риботич.

Вд. мав вже відходити з місця постою, як убезпечення пвд. 512 запримітило надходячу з напряму Арламова ворожу групу (підслух зауважив ок[оло] 40). Вд., незауважений ворогом, подається в гущавину лісу, а ворожа група переходить в напрям с. Ліщини. О год. 21:00 вд. сходить над с. Макову, де чекав стрілець із висланої рано до села розвідки (двох розвідників залишилися далше в селі), який повідомив, що в селі спокійно з тим, що вечором ок[оло] 60 поляків ішли з Риботич в напрямі Вуглик [Гувник]. Вд. входять в село, де вд. 96а відразу заходить на квартири від сторони Турницького ліса. Вд. 94а на чолі з пвд. 510 машерує на квартири в долішній кінець села.

Раптом в половині села вилетіло вгору кілька ракет і посипався град куль з кулеметів і автоматів по машеруючих стр. рядах пвд. 510, а спеціально по оборі і хаті, в якій кватирує почот вд. Це група ВП, яка вечором йшла з Риботич в напрям Вуглик [Гувник], непомітно перейшла р. Вігор і влаштувала в селі засідку. Пвд. 510 і почот, забравши ранених, зійшли з дороги поза хати і вийшли за село на поле. Пвд. 511, 512 і вд. 96а завернули в напрям Турниці.

Від перших стрілів впали на місці: вістун “Тополя” і зв’язковий ст. стр. “Олексій” (впав в середині в хаті), тяжко раненого стр. “Дубика” поляки дострілили, а стр. “Жайворонка”, який ранений скрився до незамешканої хати, за слідом крові віднайшли аж на другий день і забрали його до Риботич – там замордували.

Тяжко ранених: рой. ст. вістун “Степа”, стр. “Лемка”, “Щупака” і “Скалу” забрано зі собою. Із них рой. “Степ”, ранений в живіт і обидві ноги, помер в часі переправи через Вігор. Легше ранені лікар вд. 96а “Маріян”, стрільці “Держач” і “Підкова” вицофали самі разом з вд.

Пвд. 510 з к-рами вд. і раненими, які відступили за село в напрям Вуглик [Гувник], не сконтактувавшись з рештою вд., перейшли о год. 02:30 Вігор між Маковою і Вугликами [Гувниками], залишили тіло померлого від ран рой. “Степа” замасковане на полі й удалися попід с. Грушову в напрям Берендьович, де задумано хвилево лишити ранених.

16.03.47 р., прибувши ок[оло] год. 06:30 до Берендьович, тільки що приміщено ранених і видано зарядження, щоб як найскоріше що-небудь перекусити, як стійка повідомила, що від ліса надходить ВП. Ця група (ок[оло] 100) ВП, яка стояла уночі в с. Грушова, надійшла за слідом і вспіла обставитися на скраю ліса. Чотовий “Ванька” з двома чотами удався в напрям ліса, мимо сильного вогню, який відкрили поляки, почав пробиватися в тому напрямі. І пробилися усі. Крім цього, він – самий улюблений і прикладний командир, поліг передчасно (“Маркіян”), коли

відділ враз з раненими відступив під сильним обстрілом в долину селом до с. [Аксманичі] і звідси в ліс над с. Вуглики [Гувники].

Решта вд. (пвд. 511, 512 і вд. 96а), які в Маковій завернули назад в напрям Турниці, не наладнавши зв'язку з пвд. 510 і к-ром вд., удалися верхами понад Риботичі в напрям Риботицької Посади, сподіючися там переправитись кладкою через Вігор. Марш гористим, з глибокими зарослими ярами тереном, покритий в додатку грубою верствою снігу з льодовою шкаралупою на верху, був дуже утруднений і повільний так, що до Посади Риботицької вд. прибув о год. 04:30 над ранком. Кладку попереднього дня забрала вода. Після невдалих спроб побудувати іншу – рішено перейти ріку в брід, бо вже починало дніти. Як лише перші стрільці перейшли Вігор, з протилежного берега посипались стріли. Ворог видно обставив лінію Вігру вздовж Турницького лісу. Вд., знаходячися на рівному у чистому терені, негодігдному до зайняття становищ, відступив без втрат до поблизького ліса, зв. “Посадські сосни”, яким підійшов до Вігру в місці розгалуження доріг Посада [Риботицька] – Риботичі – Лодинка – Трійця і безпосередньо після переїзду з Риботич в напрям Бірчі 8 фір з ок[оло] 100 вояками ВП, перейшовши в томі місці р. Вігор у шосу, удаючись в напрям 1-го р-ну.

Ок[оло] полудня вд. прибув над с. Брилинці. Поведено розвідку. ВП стоїть в Риботичах (ок[оло] 120), Брилинцях (тяжка мінометна сотня ок[оло] 60), Колоковичах [Клоковичах] (ок[оло] 110). Стрілецьтво уже 3 дні майже нічого не їло, по тім тяжкім марші ледве на ногах трималося.

Вд. рушив до с. Кормовичі [Корманичі], де прибув о год. 19:00. Вислана до села розвідка донесла, що самим вечором прийшла до села з напрям с. Аксманич не знана кількість ВП і заквартирувала в долішньому кінці. Мимо цього, рішено увійти в долішній кінець села, щоб бодай децю перекусити. Входячи в село, шпіці наткнулися на скраю села (недалеко хати, до якої ходила розвідка) на ворожу заставу. (ВП застосовувало тактику засідок по селах: зайшовши непомітно до одної або двох хат групою 20-40 вояків, заквартирували, не випускаючи нікого з хат, виставляючи навколо кілька кулеметів). Застава відкрила нешкідливий вогонь, відділ цофнувся до ліса, по чім спрямований стежею, яка вспіла сконтактуватися з к-ром вд., відійшов на означений ним збірний пункт.

Після цього вд. був змушений вміло лавірувати по селах 1-го р-ну. ВП нічними засідками і стежами бльокувало майже усі села, до яких звичайно заходив вд. В “заміну” за це село вд. від[ві]дав кілька сіл ближче Перемишля, до яких перед тим ніколи не заходив і тому ворог нас там не сподівався. Ніколи не можна було числити на поведену вечором розвідку, бо невеликі групи (20-40) ВП входили непомітно там, де їх найменше можна було сподіватись.

Врешті дня 25.03.47 р. вкорочено частинно свавільні “прогульки” малих груп ВП.

25.03.47 р. вд. 94а і 96а стояли в лісі над с. Брилинці.

О год. 09:00 пішов до села на розвідку рой. “Зуб” і стр. “Качан”. Год. 10:00 в селі почулися автоматні стріли. Це група 40 вояків тяжкої мінометної сотні ВП, яка від 28.02.47 р. стояла на перемину у сс. Брилинці – Тисова – Рокшичі [Рікшиці], пантруючи цей терен, ідучи стежею з Рокшич [Рікшиць] цілий час закритим тереном, вийшла в горішній кінець Брилинці. Її зауважив стр. “Качан”, який стояв під хатою, в якій був рой. “Зуб”, і коли цей побіг повідомити рой. “Зуба”, поляки звернули на нього увагу і почали бігти в тому напрямі. Вибігши з хати, рой. “Зуб” пустив в їх напрямі кілька автоматних стрілів, після чого обидва зі стр. “Качаном” почали втікати в дві протилежні сторони.

Поляки, стріляючи, пустилися в погоню за стр. “Качаном”, який втікав безпосередньо до ліса, намагаючись конечно зловити його живим. Почувши стріли в селі, к-р “Б[урлака]” дає наказ машерувати над село. Прибувши на скрай ліса, зауважено на полі вертаючу з безуспішної погоні за стр. “Качаном” групу поляків. К-р “Б[урлака]” ставить на становища 4 кулемети, які з віддалі ок[оло] 250 м відкривають вогонь. Поляки втікають до села. Селом в погоню за ними висилає к-р “Б[урлака]” пвд. 511, пвд. 512 і вд. 96а висилає (хоч уже запізно) лісом в напрям Рокшич [Рікшиць], щоб перетяти утікаючим дорогу, та забезпечитись від евент[уальної] ворожої підмови. Сам з кількома кулеметами залишається на горі над с. Брилинці, обстрілюючи утікаючих “демократів”, які навіть не пробуючи боронитися, повтікали до с. Рокшичі [Рікшиці], залишаючи 4-ох вбитих (один з них того самого дня помер в Красічині на удар серця, один зістав ранений і один пропав без вісти).

Без жодних власних втрат здобуто: 1 кулемет, 2 кріси, 1000 шт. набоїв, 3 плащі і 3 пари обуви.

Вистріляно: 780 шт. сов. кул[еметної] і 200 шт. крісової амуніції, 80 шт. амуніції маузерної та 20 шт. до ППШ.

О год. 12:00 вд. вертає назад на місце постю в лісі.

[О] год. 13:00 на край ліса впало кілька мінометних стрілів, в селі чути було кулеметну стрілянину. Це вд. ВП (ок[оло] 100) з батальйону, який стояв в Княжичах і який знаходився в терені, почувши стріли в Брилинцях – подався туди. Рівночасно до Рокшич [Рікшиць] приїхало 2 авто ВП, яке разом із розбитками, які перед хвилиною втекли з Брилинців, почали “наступ” на Брилинці. Побачивши поляків, які прийшли з напрямку Княжич, відкрили вогонь, внаслідок чого вив’язалася між ними кількахвилинна перестрілка. Порозумівшись, група з Рокшич [Рікшиць], забравши своїх трушів, відійшла до Красічина, група з Княжич удалася в

напряв Конюші і о год. 15:15 знайшлася позаду нашого вд., який перейшов був під Конюшу і стояв у стр. рядку. Задне забезпечення, зауваживши поляків, повідомило вд., який незауважений рушив краєм ліса понад Конюшу в напрям Корманич. Поляки, вийшовши з ліса, полем удалися в тому самому напрямі, машеруючи рівнобіжно з вд. Їх шпіца (6 вояків) о год. 16:05 налізла на машеруючий стр. рядком вд., на висоті пвд. 512, який відкрив до них вогонь. Обстріляна шпіца втекла аж до села. Машеруючий ворожий відділ відкрив нешкідливий вогонь, пускаючи рівнож кілька мінометних стрілів.

Ворожого вд., з причини недогідности терену, не можна було влучно обстріляти, тому наш вд. удався в глибину ліса. Поляки (як оповідало цив. населення – переполохані і страшенно перемучені) перейшли через Корманичі до с. Княжичі, де стояла решта їх “батальйону”.

Після тих сутичок вже до кінця місяця помітне відпруження в терені. Принайменше не ходять по терені так малими групами як дотепер та, поки-що, не кватирують в підлісових і міжлісових селах. 2 баталіон 30 п[о]л[ку] [ВП], який гуляв в 1-му р-ні, перенісся з Княжич до с. Куп’ятичі і звідси до касарень в Пикуличах, “тяжка сотня”, перебуваюча цей місяць в сс. Брилинці – Тисова – Рокшичі [Рікшиці], виїхала цілком до Перемишля.

Лемко – 94а

Постій, вд 01.03.47 р. – 31.03.47 р.

II.

За час звітового місяця на терені вд. діяли такі ворожі сили:

А. Польські ворожі сили:

I. Сталі:

1. м. Перемишль	–	ВП, УБП, КБВ, МО і інші, разом	около	2000
2. Пикуличі	–	(касарні) ВП	ок[оло] 200	(стало в терені) – М О – 9
3. Бірча	–	ВП	ок[оло] 200	– М О – 20
4. Кальварія	–	ВОП	ок[оло] 45	– М О – 5
5. Стан[і]славчик	–	ВОП	ок[оло] 40	
6. Красічин	–			– М О – 9
7. Куп’ятичі	–			– М О – 6

Крім цього в терені перебував стало 2 баталіон 30-го полку ВП в числі 140 вояків (після демобілізації 22.03.47 р. – залишилося ок[оло] 60, 24.03.47 р. прийшло знов доповнення до поп[ереднього] стану) і тяжка сотня ВП (3 міномети) в числі 70 вояків, яка перебула у сс. Брилинці – Рокшичі [Рікшиці] – Тисова. Баталіон стаціонує на переміну по селах: Аксманичі,

Колоковичі [Клоковичі], Молодовичі, Корманичі, Княжичі, Даровичі, останньо – Куп'ятичі.

04.03.47 р. спішив цей батальйон на поміч підчас бою ВП з нашими вд. в Бранівському лісі – але запізнився.

В останньому звітовому місяці застосував ворог тактику постійного патрулювання терену та нічних засідок по селах при допомозі невеликих груп – навіть по 20 або й менше вояків. Розчленовуючись на так малі групи, ворог мав змогу блокувати нараз цілий ряд сіл довкруги лісового комплексу.

Такий стан тривав до дня 25.07.47 р., в якому обстріляна нашим вд. група (40 вояків) ВП тяжкої мінометної сотні (решта якої разом з мінометами знаходилася в [Рікшицях]) панічно втекла, лишаючи 4 вбитих, аж до [Рікшиць], звідки цього само дня ця сотня перенеслася до Красічина, а 29.03.47 р. виїхала цілком до Перемишля. Батальйон того самого дня перенісся з Княжич до с. Куп'ятичі і вже до кінця місяця не було випадку вештання менших груп ВП по терені.

“Лемко” – 94а

Постій, від 01.03.47 р. – 31.04.47 р.

III.

- а) (З причини браку шифру, чисельного стану вд. і стану озброєння та амуніції не подається).
- б) Стан умундування вд. – задовільний. Брак білля.
- в) Вд. прохарчовується по селах.
- г) Стан санітарний вд. – гляди звіт санітаря вд., залучник ч. 1.

“Лемко” – 94а

IV – 2

Із сан. пункту повернули:

1. Ст. стр. “Олексій” – хвороба ока – відісланий на санпункт 1-го р-ну 18.02.47 р., долучив до вд. 06.03.47 р.

2. Ст. стр. “Панас” – хв[орий] (простуда ніг) – відісланий на санпункт 1-го р-ну 22.02.47 р., долучив до вд. 06.03.47 р.

3. Стр. “Капуста” – пвд. 511 – ранений підчас наскоку ВП на постій вд. в лісі над с. Коноша. 03.01.47 р. – повернув із санпункту 1-го р-ну і долучив до вд. дня 06.03.47 р.

4. Інтендант пвд. 511 – “Хруц” – потовчення – відісланий на санпункт 1-го р-ну 28.02.47 р., долучив до вд. 17.03.47 р.

5. К-р ПЖ булавний “Так” – ранений підчас утечі з горючої хати,

окруженої ВП в Молодовичах дня 09.01.47 р. – повернув із санпункту 1-го р-ну і долучив до вд. 30.03.47 р.

“Лемко” – 94а

Постій, від 01.03.47 р. – 31.03.47 р.

V

З причини ворожих дій, за час звітового місяця, військового вишколу не переводжено.

“Лемко” – 94а

Постій, від 01.03.47 р. – 31.03.47 р.

VI

За час звітового місяця переведено у вд. 2 лекції зі стрільцями та збори із цив[ільним] населенням в 4-ох селах.

Дня 18.03.47 р. відсвятковано скромно 8-му річницю проголошення Самостійности Карпатської України.

Щотижня переводжено огляд преси та міжнародних політичних подій.

“Лемко” – 94а

Постій, від 01.03.47 р. – 31.03.47 р.

IV

Спис вибулих за звітовий час:

1. Чот. ст. булавний “Ванька” – к-р пвд. 510 – впав на Полі Слави підчас наскоку ВП в с. Берендковичі [Берендьовичі] дня 16.03.47 р.

2. Рой. ст. вістун “Степ” – пвд. 510 – тяжко ранений від засідки ВП в с. Макова, помер 16.03.47 р.

3. Рой. ст. вістун “Перець” – пвд. 510 – тяжко ранений підчас бою в Бранівському лісі, помер 05.03.47 р.

4. Рой. ст. вістун “Борсук” – пвд. 512 – впав на Полі Слави підчас бою з ВП в Бранівському лісі, дня 04.03.47 р.

5. П[ольовий] Жандарм вістун “Франц” – ранений (урвання стопи) 20.03.47 р. підчас закладання піхотинської міни, помер на санпункті 1-го р-ну дня 31.03.47 р.

6. Вістун “Тополя” – пвд. 510 – впав на Полі Слави від засідки ВП в с. Макова, дня 15.03.47 р.

7. Зв’язковий ст. стр. “Олексій”, впав на Полі Слави від засідки ВП в с. Макова, дня 15.03.47 р.

8. Ст. стр. “Лончин” – пвд. 510 – дня 19.03.47 р. зловлений ВП в с. Куп’ятичі, замордований 23.03.47 р. в с. Даровичі.

9. Стрілець “Кожух” – пвд. 510 – впав на Полі Слави підчас бою з ВП в Бранівському лісі, дня 04.03.47 р.

10. Стрілець “Явний” – пвд. 512 – впа в на Полі Слави під час бою з ВП в Бранівському лісі, дня 04.03.47 р.

11. Стрілець “Бігун” – пвд. 510 – тяжко ранений під час наскоку ВП в с. Ямна Гор[ішна] 14.03.47 р. – помер того самого дня.

12. Стрілець “Дубик” – пвд. 510 – впа в на Полі Слави від засідки ВП в с. Макова, дня 15.03.47 р.

13. Стрілець “Жайворонок” – пвд. 510 – ранений від засідки ВП в с. Макова, забраний ВП і розстріляний в Риботичах дня 16.03.47 р.

14. Стрілець “Гірний” – пвд. 511 – зловлений і арештований УБП в с. Брилинці – дня 15.03.47 р.

15. Стрілець “Кора” – пвд. 510 – зловлений в с. Купно дня 17.03.47 р.

Опис стрільців відісланих на санпункт.

1. Стр. “Бук” – пвд. 512 – ран[ений] 11.03.47 р. в бою з ВП в Бранівському лісі, відісланий на санпункт 1-го р-ну 06.03.47 р., повернув і долучив до вд. 17.03.47 р.

2. Стр. “Лемко” – пвд. 510 – ранений від засідки ВП в с. Макова (15.03.47 р.), відісланий на санпункт 1-го р-ну 22.03.47 р.

3. Стр. “Щупак” – пвд. 510 – ран[ений] від засідки ВП в с. Макова, відісланий на санпункт 1-го р-ну 25.03.47 р.

4. Зв’язковий “Скала” – пвд. 510 – ран[ений] від засідки ВП в с. Макова, відісланий на санпункт 1-го р-ну 22.03.47 р.

5. П[ольовий] Жандарм вістун “Франц” – ран[ений] (відірвання стопи), при закладанні піхотинської міни 20.03.47 р., того ж дня відісланий на санпункт 1-го р-ну, помер там дня 31.03.47 р.

6. Стр. “Підкова” – пвд. 510 – ран[ений] 15.03.47 р. від засідки ВП в с. Макова, відісланий на санпункт 1-го р-ну 27.03.47 р.

“Лемко” – 94а

Постій, дня 31.03.47 р.

VII

1. Дня 15.03.47 р. УБП з Перемишля витягнуло з криївки в с. Брилинці та арештувало стр. “Гірного” – пвд. 511, який лічився через зиму в шпиталі в Перемишлі хворий на легені і вернувши останньо звідтам, перебував у себе в хаті в с. Брилинці.

2. Дня 17.03.47 р. зловило ВП стр. “Кору” – пвд. 510, який відлучившись від пвд. дня 16.03.47 р., під час наскоку ВП на с. Берендзьовичі [Берендзьовичі] – заквартирував у с. Купно. Стр. “Кору” застали поляки сплячого в с. Купно і забрали його разом зі зброєю. Цілу родину арештували, хату спалили, живий інвентар skonфісували.

3. Дня 19.03.47 р. зловили ВП в Куп'ятичі ст. стр. “Лончин” – пвд. 510, підчас наскоку ВП на с. Берендзьовичі [Берендьовичі] (16.03.47 р.) закватирував в с. Куп'ятичі. Ст. стр. “Лончин”, почувши від господаря, що до села приїхало ВП, вийшов з криївки на поле, лишивши зброю в криївці, де зауважений поляками, піддався. Переслуханий – до нічого не признався, а туртурований звироднілими катами, сказав до них, що за нього одного їх щонайменше 100 мусить впасти. Змасакрованого до непритомности “Лончина” дня 23.03.47 р. ВП розстріляло на цвинтарі в с. Дарова.

4. Дня 20.03.47 р. П[ольовий] Жандарм вістун “Франц”, закладаючи на стежці, пройденій нашим вд. піхотинну міну, так необережно повівся з нею, що спричинив вибух, при чому вибухаючи міна, урвала йому стопу (по п'ятну кістку) правої ноги – а стр. “Коса” легко поранила в ногу та попарила лице. Вістун “Франц”, відісланий на санпункт 1-го р-ну, помер 31.03.47 р.

5. Посмертні листки впадших на Полі Слави за місяць березень стрільців і командирів перешлю разом зі слідуючим звітом, тому що евіденц[ійна] книга знаходиться в архіві, якого тепер не можна видобути.

6. До звіту долучую:

- 1) Шкіц бою над с. Юркова [Юречкова] 04.03.47 р.
- 2) Звіт санітаря вд.
- 3) Звіт із служби здоров'я за місяць лютий 1947 р (від д-ра “Еко”).
- 4) Звіт п[о]л[іт]виховника вд.
- 5) Звіт о. “Кадила”.

[Хроніка відділу 96а]

I.

Дня 25.03.47 р. о год. 10:00 відділи 96а і 94а, залярмовані стрілами зі сторони с. Брилінце [Брилинці], де попередньо була вислана стежа з вд. 94а, вирушають на узгір'я, що знаходиться на полудні від с. Брилінце [Брилинці]. Вд. 94а запримічає в селі поляків (ВП) та починає їх обстрілювати, а вд. 96а враз з пвд. к-ра “О[мелька]” кидається на схід від села Брилінце [Брилинці], намагаючись досягнути гору “353” в ліску “Гущинці”, що знаходиться між сс. Брилінце [Брилинці] а Рокшице [Рікшиці]. Тим способом вд. 96а намагався відтяжити відступ ворогові на село Рокшице [Рікшиці]. Одначе ВП зуміло скоріше вирватися зі села та відступити в ліс, що знаходиться на північний захід від с. Брилінце [Брилинці]. Вд. 94а підчас обстрілу вбив 4-ох вояків ВП та здобув одного кулемета і два кріси. Втрат у двох наших відділах не було жодних.

Цього дня о год. 16:05 вд. 94а і 96а, машеруючи краєм ліса з гори “495” “Шибеніца” на північ від с. Конюша обстріляли кулеметним та автоматним вогнем ворога, який переходив через с. Конюшу дорогою в напрям на Кореню – Фредрополь. Ворог забіг між хати в село, відкривши по собі вогонь та почав обстріл з міномета, після чого обидва відділи перейшли в глибину ліса.

Зачіпний характер обидвох перестрілок мав на меті змусити ворога до оперування скупченими одиницями, тому що ворог, роззухвалений через зиму, охоплював цілий терен групами по 30-40 осіб.

В другій перестрілці ворог мав ранених, числа яких одначе не стверджено. Власних втрат не було.

“Криlach”

“Лемко” – вд. 96а.

01.03.47 р. – 31.03.47 р.

В звіттовому місяці по терені діяли такі ворожі сили:

I. Сталі:

Пикуличі	7	МО
Стан[і]славчик	40	ВОП
Даровичі	7	МО
Кальварія	70	ВОП
Войткова	110	ВОП
Бірча	75	МО, 300 ВП

II. Доривочні:

01.03.47 р. у Грозьовій [Грузовій] квартирує до 800 вояків ВП.

02.03.47 р. у Грозьовій [Грузовій] квартирує ця сама група.

З Перимишля [Перемишля] до Риботич рано приїхало до 200 вояків ВП. У вечорі переїхали в с. Ямна, де обстріляла їх наша застава. ВП заквартирувало в Ямні.

03.03.47 р. до Вугник [Гувник] прибуло до 150 вояків ВП, де заквартирували.

04.03.47 р. ВП, яке квартирувало у Грозьовій [Грузовій] і Ямні, разом машерують лісом у напрямі [Юречкови], де зводять бій. ВП, яке квартирувало у Вугниках [Гувниках], машерує в напрям Ямни, де заквартировує.

05.03.47 р. група ВП, яка квартирувала в Ямні, машерує через Трійцю у напрям Тисови. У Тисові квартирує до [5]0 вояків ВП, які роблять засідки коло Тисови.

06.03.47 р. ВП з Кальварії в числі до 130 вояків йде через Аксманичі, Берендзьовичі [Берендьовичі] на Конюшу, де мають перестрілку з вд. 94. З одним убитим вертають пополудні на Кальварію.

Від 09.03.47 р. у Брилинцях квартирує ВП в числі до 70 вояків.

14.03.47 р. ВП, яке квартирує у Грозьові [Грузовій], машерує до Юркович [Юречкови], Арламова і Ямни, де зводять перестрілку [з] вд. 96а і 94а і відмашеровують до Грозьови [Грузови].

15.03.47 р. ВП в числі до 100 вояків з Ямної йде через Турницю у напрямі Макови, де на краю ліса роблять засідку. Друга група в числі 80 вояків роблять засідку у селі Макові, де напоролись на вд. 96а і 94а. У Риботичах квартирує до 80 вояків ВП, які держать засідку над Посадою Риботицькою, де обстріляли вд. 96а і 94а.

У Аксманичах квартирує до 150 вояків ВП, яке держить засідку над Грушовою. У Брилинцях квартирує до 70 вояків ВП, які держать засідку над Брилинцями, Тисовою, Рокшичами [Рікшиціями] аж до 21.03.47 р. Частина, яка квартирує у Аксманичах, держить засідку над селами:

Берендзьовичі [Берендьовичі], Корманичі, Грушова, Конюша аж до 22.03.47 р.

Дня 23.03.47 р. ВП, яке квартирувало у Аксманичах, виїхало до Дарович, де заквартирувало у числі до 80 вояків, бо решта тої групи здемобілізовано.

Дня 24.03.47 р. група з Дарович виїхала до Княжич, де заквартирувала.

Дня 25.03.47 р. з Княжич в числі до 40 вояків машерують лісом до Брилинець, де обстрілює стежу вд. 94а. Група ця, наскочена через вд. 94а і 96а, залишаючи власних трупів, втікає до Красічина. Пополудні того ж дня ВП з Пермишля їде автами до Рокшич [Рікшиць] у числі до 300 вояків, а відтак машерує до Брилинець, де злучились з групою ВП, яка прийшла з напрямку Корманич у числі 150 вояків. Друга, в числі до 150 вояків, машерує лісом через Конюшу, де обстріляла вд. 96а і 94а втікає до Корманич, а відтак до Княжич, де заквартирують.

Дня 27.03.47 р. у Княжичах квартирує до 150 вояків ВП.

Дня 28.03.47 р. у Брилинцях заквартирувало до 200 вояків ВП, які другого дня відмашеровують до Перемишля.

Дня 29.03.47 р. у Княжичах квартирує ця сама група, яка робить засідку над Княжичами, Корманичами. Ранком ВП з Княжич, в числі 110 вояків, машерує лісом попід Брилинці, Конюшу до Берендьович, а відтак через Корманичі відходять до Княжич.

Дня 30.03.47 р. група ВП з [...] відходить до Куп'ятич, де заквартирує.

Дня 31.03.47 р. ВП в числі до 150 вояків квартирує в Куп'ятичах.

Постій 31.03.47 р.

Підписав к-р вд.

[Хроніка відділу 96а]**I**

Дня 4 березня 1947 р. від год. 11:12 до 12:45, вд. 94а і 96а звели оборонний бій в комплексі лісу на північ від с. Кречкова.

Ранком о год. 9-ій вислано розвідочну стежу з табору постою над с. Ямна в числі трьох стрільців, а саме: стр. “Квіт”, “Ластівка” і “Мак”. Пів години пізніше з напрямку, в який відійшла стежа, почувлися автоматні та крісові стріли, які одначе вкоротці стихли. Обидва вд. зайняли оборонні становища, при чому пвд. 516 під к[оман]дою к-ра “С[агайдака]” зайняв становище з південного сходу на північний захід фронтом на полудне, а підвідділ 517 – з полудня на північ фронтом на схід. Становища ці були розміщені на східнім [схилі] гори “573”. До становищ пвд. 516 притикав молодий гушавник, який зовсім обмежував поле зор[е]ння та обстрілу.

Обидва вд. стояли табору[вим] постоем та залярмовані в год. 09:30 стрілами з напрямку висланої стежі, зайняли оборонні становища, окопалися в снігу та, виставивши перед становищем підслухів, дожидали висланої стежі. О год. 11:12 підслух пвд. 517 запримітив, що стежкою зі сходу в напрямку становищ пвд. 517 підходило 5 польських вояків, напереді яких поступав стр. “Ластівка”, висланий о год. 09:00 на стежу. Підслух долучив до становищ свого пвд. та зголосив командирові. Як виказалось пізніше, стежа пвд. 96а, вислана в 09:00 год., рано стрінулась з одиницею ВП, тут вив’язалась перестрілка, в висліді чого впав убитий стр. “Квіт”, ВП захопило в полон стр. “Ластівку”, а стр. “Макові” вдалось втекти, однак до вд. не долучив. Полонений стр. “Ластівка” підпровадив ворога до становищ обидвох вд., розказав про розміщення становищ обидвох вд., після чого ворог почав підступати стрілецьким рядком до місця, де збігалися становища пвд. 516 і 517.

6 вояків підійшло вже на віддаль кільканадцять кроків від наших становищ, наслухуючи чи вд. є ще на вказаному полоненим стр. “Ластівкою” місці. Переконавшись, що навкруги панує мертва тиша, думали поляки, що ми відступили й рушили повільним кроком один за другим просто на наші становища. Год. 11:30 к-р пвд. 516 “С[агайдак]” дає умовлений рукою знак і нагальний кулеметний і крісовий вогонь відкривається в сторону ворога. Трьох передніх з убезпечення ВП паде на місці, другі три в’ються ранені по снігу. Вороже чоло кидається взад, зчинивши при тому великий крик, поки не скралось на узбіччю гори між корчами. Втих на хвилю вогонь. Між ворожими рядами чути крики

старшин і вкоротці групками 6-7 люда ворог розвиває своє праве крило, наступаючи тим чином на пвд. 517. Знову гураганний вогонь змушує ворога залягти. Тим разом ворог підсувається до становищ пвд. 517, цілий час повзаючи та засипаючи наші становища густим автоматним вогнем. Вогонь пвд. 517 та вуглевого роя пвд. 516, яким кермує сам к-р “С[агайдак]” помітно проріджує ворожу розстрільну. Зойки ранених мішаються з різким криком ворожих старшин, які на місце впавших пхають вже нову розстрільну до впертого наступу. Стр. пвд. 517 напружено ведуть густий вогонь по наступаючому ворогові, який мимо того щораз, то ближче підсувається до наших становищ, безперервно обстрілюючи нас густим автоматним вогнем.

Тим часом друга група ВП, зорієнтована полоненим стр. “Ластівкою” і вогнем пвд. 517 підходить гушавником з боку півдня та вдаряє фланговим автоматним вогнем з найближчої віддалі з гушавника на пвд. 516, який також сейчас відповідає їм своїм вогнем.

В куті становищ, де стикаються пвд. 516 і 517 паде муніципійний гарбуз. Тоді паде наказ: “Гранатами в гушавник!” і ряд вибухів стрясає лісом. К-р пвд. 516 “С[агайдак]”, який дотепер сам кермував вогнем, здержуючи ворога, наступаючого зі сходу на пвд. 516, звертає всю увагу на свій відтинок і густим вогнем та гранатами старається відперти ворога, який вже готується до атаки. Кермуючи вогнем, в так критичній хвилі, зістає тяжко ранений пострілом в бік. Стрільці сейчас, мимо сильного обстрілу, відносять його в глибину становищ. Пвд. 516, згідно з наказом к-ра вд., перебирає рой. “Різун”, якому одначе вже тяжко опанувати ситуацію та не допустити ворога до своїх становищ. Ворожі смільчаки поодинокі вискакують з гушавника та вриваються в наші становища, сіючи довкруги густим автоматним вогнем, від якого паде вбитий стр. “Пукавка” та тяжко ранений стр. “Таран”, сам однак ще повзе в глибину становищ на перев'язочний пункт. Одначе, тих кілька ворожих смільчаків, які вдерлися в наші становища, сейчас переплачують свою сміливість життям. Після того ворог не пробує вже так сміло вскакувати в наші становища, лише сильним автоматним та кулеметним вогнем старається відкинути взад пвд. 516. Переважаючий ворожий вогонь захитує, одначе, пвд. Середній рій пвд. 516 починає повзатись взад зі своїх становищ і рештою зусиль вдається його вдержати на новозайнятих взаді становищах. К-р вд. 96а висилає бунчужного “Б.” до к-ра вд. 94а, щоби зорієнтувати його в тяжкім положенню та з жаданням негайної підмоги. На відтинку пвд. 517 за цей час дальше триває впертий поступ ворога, зокрема сильно назирає ворог на кут, де лучаться становища пвд. 516 і 517. В міжчасі вибуває тут з бою внаслідок зятяття 2 кулемети, що ворог сейчас запримічає і хоче це використати. К-р вд. з двома роями та кількома автоматниками старається

здержати той намір принайменше до часу приходу підмоги з вд 94а, та вдруге висилає зв'язкового "Гриба" о надіслання підмоги. Ворог вже не поодиноким, а групами підповзає до становищ та закидає їх гранатами, які однак в глибокому півметровому снігу виказуються майже нешкідливими. Від ворожого вогню паде на тому відтинку ст. стр. "Сорока", відходить в глибину становищ ранений в руку та в ногу зв'язковий "Гриб", який тільки повернув з повідомленням, що підмога з вд 94а приходить. Ворог побачив, як відступають ранені, назирає ще сильніше. Однак вояцтво здержує його та держиться даліше на своїх становищах. Зв'язковий "Бистрий", мимо ранення в руку, не відступає від вд. та даліше щільно стріляє зі свого кріса. Раненого стр. "Стрибуна" відтягають в глибину становищ. Кілька інших стрільців зголошують, що вже не мають амуніції. Ворог вичув тут наше послаблення і обстрілює ті становища вже клячачи, а то й стоячи поза дерева. В тім приходить на підмогу пвд. к-ра "О." з вд. 94а та трьома роями скріплює становища пвд. 516, а роєм рой. "Борсука" затикає люку, яка створилася в місці злуки пвд. 516 і 517. Підсилення це здержує сейчас зухвалий наступ ворога на пвд. 516.

Та тепер ворог кинув знову свіжі сили потоком зі сходу на становища пвд. 517. Дотепер ворог обмежувався тут до сильного обстрілу, в часі якого впав на становищі сан. "Лемко", кулеметник "Смерека", який вогнем свого кулемета старався придушувати ворожі вогневі гнізда та не дав ворогові вилізти з потоку. Біля кулеметника "Смереки" паде також муніційний "Зір". Ворог розбиває даліше своє праве крило, захоплюючи тим вже становище к-ра "В." з вд 94а та підсилений резервами кидається в наступ.

Зброя, яка вже після годинного безнастанного бою була в акції – часто відмовляє послуху. Амуніція вичерпується. Пвд. 517, відстрілюючись, починає відступати. При відступі зістає тяжко ранений рой. "Олень" і стр. "Август". К-р пвд. пробує ще вдержати стрілецьтво на становищах, при чому паде рой. "Комар", стр. "Горобець" та зістає ранений в бік сам к-р пвд. "Г[олий]". Здержуючи наступ ворога, паде рой. "Борсук", який призначений був тут на підмогу. К-р вд. 94а, зорієнтувавшись в переважаючих силах ворога, наказує відступ. Відступає пвд. "В.", забираючи всіх ранених, даліше обидва пвд., вд. 96а. Відступ прикривають пвд. к-ра "М." і "О." вд. 94а. Година 12:45. наші пвд. опускають поле бою. Ворог, понісши великі втрати, не дуже спішиться в погоню, даючи можливість закінчити бій відв'язанням без свіжих втрат.

Ворог втратив в цьому бою: 58 вбитих, в тому – 4-ох старшин.

Власні втрати вд. 96а виносять: рой. бул. "Комар", ст. стр. "Смерек[а]", ст. стр. "Сорока", ст. стр. сан. "Лемко", стр. "Гарбуз", "Зір", "Воробець", "Пукавка", "Квіт", який був висланий на стежу. Ранені: к-р пвд. "Сагайдак", к-р пвд. "Голий", рой. "Олень", який

помер того ж вечора від ран та стр. “Таран”, який помер 05.11.47 р.
Ранені також стр. “Август”, “Гриб”, “Бистрий”, “Стрибун”.

Втрачено: 1 ППШ, 8 крісів, 1 пістоля.

Вистріляно: амуніції до ППШ – 740 [шт.], Мозін – 2500 [шт.],
маузер – 1080 шт.

Стрілецьтво виказало себе твердим в обороні, а якщо було змушене відступати, то з огляду на злий стан зброї, яка часто затинаялася, та в більшості до довше тривалих боїв не надається, що вже звітовано в попередніх звітах. Стан амуніції, в загальному, при кінці бою вже вичерпувався. Слід зазначити, що багато амуніції не спалювало, що було частинно причиною так поважних втрат вд.

К-ри пвд. особливим приміром старалися рятувати тяжку ситуацію, виказали багато самопосвяти, задержуючи до кінця холоднокривність, видержуючи на повірених їм відтинках доки лиш було можна й треба.

“Крилич”

[Хроніка відділу 96а]

03.10.46 р. Присілок Борсуківці. Пвд.: 510-512 квартир[ували] в долині. “Журавель” і “Зимний” під лісом.

О год. 13:50 бій.

Впали: рой. “Хвиля”, заст. рой. “Грушка”, кул. “Ромко”, “Лемко”, стр. “Роза”, “Завзятий”, “Крига”, “Черемош”.

Ранені: заст. рой. “Степовий”, кул. “Розквіт”, стр. “Кос”, “Кучер”, “Береза” і “Арсен”.

05.10.1946 р. важко ранений стр. “Черемош” вмирає і похований в с. Брижава.

12.10.46 р. упорядкування могили впадших.

13.10.46 р. в Гор[ішній] Грозьові [Грузовій] ВП заскочило у хаті кул. “Сокола”, окружений, застрілвся і згорів у хаті.

18.10.46 р. облава 1500 ВП (від Куп’ятич – Берендьович аж по кордон). В с. Берендьовичі паде санітар “Держислав”. Вд. “Б.” вночі переходить у Турницю.

24.10.46 р. перемарш у 4 р-н. “Ванька” відходить у Бескид.

11.11.46 р. перестрілка з ВП над Брилинцями.

16.11.46 р. приготування до акції на Динів. Відправа. 15:30 – збірка, 16:30 – вимарш куреня, год. 20:00 – переправа через Сян: пвд. 946 – застава на цьому боці Сяну, “Мрія” – з напрямку Перемишля.

Пвд. “Бартля” – застава від західного напрямку.

Ціль: Забрати аптеку. Для цього призначені: вд. 96а, пвд. 511, пвд. 510; БСБ та два рої “Зимного” призначено до здобуття МО.

Пвд. 512 + решта вд. 95 – забрати товари зі “Спудзельні”.

Год. 20:15 – кінець переправи. Відходять застави. Пвд., що мав йти на МО, напорвся на стійки ОРМО, яку зліквідовано кількома серіями з ППШ.

Дальше просування – під ворожим обстрілом. 2 рої пвд. 510 підійшли і здобули МО. Міліціанти повтікали.

БСБ та 2 рої вд. 946 не прийшли в пору на означене місце.

За цей час аптека пішла гладше і вже о год. 24:00 пвд. відмашеровують з ліками до Сяну.

Стріли з вікон, із-за вуглів і пивниць.

При здобуванні [“Спудзельні”] паде заст. рой. вістун “Остап” (пвд. 512), та ранений у ногу і бік стр. “Жайворонок” з пвд. 510.

Год. 00:20 вицофали всі на збірний пункт. За Сяном тимчасово хоронимо сл. п. “Остапа”.

Здобуто: ліки, товар, 2 ППШ та 1 кріса, 3 плащі, 4 пари чобіт.

17.11.46 р. поворотний марш аж до год. 6:30. О год. 16:00 “апель” і розподіл “трофеїв”.

18.11.46 р. вечеря на Добрій Шляхоцькій [Добра Шляхетська].
21.11.46 р. в лісі над с. Грозьовою [Грузовою] – Свято Базару о год. 14:30, вечеря у с. Грозьова [Грузова]
25.11.46 р. прибув курінний (ліс над [с. Корманичі]).
26.11.46 р. відхід “Мрії”. Чот. “Остап” і “Рута” ідуть на санпункт.
Пвд. 512 перебрав рой. “Борсук”.
27.11.46 р. в Турниці паде у засідці стр. “Карий”.
30.11.46 р. пвд. 511 закінчив будову сан. криївки.
Початок грудня: 01.12.46 р. – 13.12.46 р.
Пвд. 510 будує криївку для “377”.
Пвд. 511 будує [шпрайсу].
Пвд. 512 магазинує збіжжя.
13.12.46 р. злуки пвд. 511 і 512.
19.12.46 р. Миколаївський вечір в Аксманичах. Роздача дарунків.
20.12.46 р. – 21.12.46 р. Відправа ком[андирського] складу і ройових.
23.12.46 р. пвд. 511 іде на засідку до Сільця [Сільча], де забирає від ВОП-у: 60 пар обуви, 20 пар теплового білля.
Пвд. 512 забирає у Корманичах транспорт паперу.
31.12.46 р. повертає з пвд. 511 к-р “Байда”.

Operatyvni zvity poodynokykh vidliliv. August 1945-March 1947 (Summary)

These are detailed reports of individual UPA units. Here predominate descriptions of separate battles and skirmishes which provide greater details than the Operational Reports of TS "Lemko", such as the attacks on the town of Bircha and village of Kuzmyna (22.10.45), battles of Iaselko (23.3.46), Vysochany, Kozhushne, Mokre (26.4.46), Seredne Velyke, Luhova (20.3.46), Mokre (19.3.45), Volkovyia (14.7.46), Iavirnyk Rus'kyi (24.7.46), and three reports, on Khotsen (19.1.46), and Mykiv (8.10.46). Here we also find a fragment of a report on the activities of kuren "Pidkarpatskyi" commanded by "Prut" in Peremyshl and Lemko region, and short reports of the reid into Slovakia by a subunit of "Myron's" company (2.9.45). A report "Viddily UPA ne kapituliuiut") describes actions of "Khrin" unit in Hichvytsia (1-2.5.46), as well as, of "U-1", "U-3", "U-4", "U-5", "U-7", "Myron" units, and especially destruction of bridges and communication lines in order to stem deportations of Ukrainian population.

"Opys herois'koi postavy politykhnovnyka "Lahidnoho" (Lev Futala)", describes how on 20.8.45, an UPA platoon was ambushed by the Polish unit, and all of its soldiers surrendered except for one who escaped and "Lahidnyi" who, although wounded, resisted until evening, and in the process after killing several enemy soldiers, was also able to escape.

This section also contains "Chronicles" of companies commanded by "Khrin" (5.11.45-30.3.46), "Stakh" (1.6.-31.12.46), "Burlaka" (16.1.-28.2.46, 3.10.-23.12.46, 2.2.-28.2.47, 1.3.-31.3.47), and "Krylach" (1.3.-31.3.47).

A very interesting letter from "Khrin" to "Orest" of 27.1.46 describes the massacre of Zavadka Morokhivs'ka by a Battalion of Polish troops in which, as a preliminary estimate, he reports some 68 women, children and old people killed. He also reports that in a pitched battle of previous day in the same vicinity between the Polish Army and the UPA unit commanded by him, Polish casualties numbered some 80 soldiers.

IV
НАКАЗИ, ІНСТРУКЦІЇ,
ВКАЗІВКИ

Відпис 1, 2, 3, 4, 5.

НАКАЗ

Усім командирам відділів УПА, боївок та інших збройних частин на терені ВО-6.

Польсько-большевицькі урядові чинники почали акцію загального примусового виселювання українців.

Супроти цього наказується:

1. Всюди там, де будуть відповідні можливості, перевести боєві акції проти тих, які переводять виселення. Знищувати виселенчі комісії та всіх інших, які змушують до виселення.

2. Виселені українські села обов'язково спалити так, щоби не остали жодні будинки ні будівельний матеріал. Перед спаленням, оскільки є можливість забезпечити з тих сіл потрібне нам майно господарське (харчі й припаси, деяке устаткування, бляха і дошки з будинків на магазини і т. п.).

3. Ще перед закінченням акції виселення, а з нашої сторони спалення сіл, забезпечити – негайно максимальні скількості харчів в добре законспірованих лісних і пільних магазинах.

4. Підчас виселенчої акції, там де цього не вдалося уникнути (можна деколи приділити до транспортів при родинах), зокрема до східних областей України, до колгоспів і фабрик. Це відноситься спеціально до хворих і т. п., яким буде важко опісля пробитися.

5. Відділи, які в часі виселенчої акції сповняють належно свої боєві завдання оборони населення перед виселенчим терором, після спалення виселених сіл дістануть після цього дальші доручення. Якщо б зв'язки були перервані, командири відділів будуть діяти на власну руку, відповідно до ситуації. Відділи, які не будуть мати змоги вдержатися на дотеперішньому терені діяння, можуть по сповненні цього наказу пробиватися через границю на терен інших округ і там рейдувати, нав'язуючи негайно контакт з відповідними організаційними і військовими властями. В критичній ситуації можна пробувати рейду на польський терен, але треба пам'ятати, що це дуже важка справа.

6. Командири й політвиховники переведуть негайно зі своїми відділами гутірки, в[и]числюючи положення та загріваючи до твердої боєвої постави у виконанні свого останнього обов'язку, супроти нашої рідної землі, яку вороги-окупанти хочуть нам відібрати. Не сміємо її опустити без бою, зі слущеними головами мов барани, коли за нами горять вогні! Хай ніхто не тішиться нашою працею! Нехай ворог знає, що ми не дамо себе безборонно знищити.

Слава Україні!

ВО-6 "Ліп"

Постій, 09.09.1945 р.

ДО НАКАЗУ ВО-6 з дня 09.09.1945 р.

Польських сіл не палити. В мішаних селах спалити або розібрати частину села, яку замешкували українці, але так, щоби не потерпіло польське мирне населення. Поодинокі хати чи навіть певні частини, можна в крайньому випадку залишити. Не чіпати польського населення. Надати акції протибольшевицький, а не протипольський характер. Поширити в районах виселення залучені відозви до польського населення.

Слава Україні!

–

Героям Слава!

Постій, 09.09.1945 р.
ВО-6 “Лір”

✂ ✂ ✂

Постій, 16.03.46.

К[омандиро]ві “Громенкові”!

Вам саме, як старому революціонерові, як довголітньому партизанові, практичному командирові, віддав я під опіку й кермування два вд: У-2 і У-6. Вірю, що Ви з наложених на вас обов'язків вив'яжетеся належно. Зосібно надіюсь, що спеціальною опікою окружите вд. У-6. Відділ, який зараз вимагає підшкolenня, моральної піддержки та деяких персональних змін.

Подбайте, щоб на майбутнє не було нарікань та зажалень на стрільців, підчинених Вам відділів, що вони під претекстом реквізицій у цивільного населення чи з акцій забирали жіночі, дитячі речі або дорогоцінності та речама тими спомагали своїх знайомих чи рідних. Не допустіть також до цього, щоб стрільці впившись, як мало це місце в У-6, плямили гідність і добру славу вояків УПА! Думаю, що в майбутньому в таких випадках Ви покажетеся безоглядним і винних каратимете, хоч би навіть найстрогіше. Чейже в нас є на то Польові Суди! В інших вд. таких випадків майже ніде немає. Пунктом Вашої амбіції повинно бути, щоб і в Вас таких випадків не було. Я від Вас не одержав жодних справ Польового Суду, а надужить, як довідуюся від по сторонніх осіб, було дуже багато. Щоб мати військо морально високовартісне, бойове й здисципліноване, треба бути для нього другом, але рівночасно – строго вимагаючим, справедливим зверхником!

З наданням Вам нового призначення, функційного титулу старшого сотенного, я дав доказ повного довір'я до Вас. Це почесне піднесення Вашої ролі й Ваших заслуг збільшує рівночасно Вашу відвічальність. Відвічальність, як батько-опікун підпорядкованих Вам відділів і

відвічальність несення помочі та охорони українському населенні перед ворожим насильством. Ви повинні так приготувати своє військо та ним керувати, щоб на випадок потреби дати охорону українському населенні в усіх закутинах Вашого відтинка. Головно допильновувати, щоб при якомога найменших своїх втратах не допустити до виселення українського населення з його прадідівської української землі. Як Ви це будете робити й якої тактики вживете, щоб цієї цілі досягти – справа Вашого командирського вміння.

На відправі з Вами та к-рами пвд. я старався подати інструкції та поради, потрібні Вам у Ваших командирських завданнях. Тут ще раз кажу: “Не накидаю Вам [зг]ори чи маєте діяти стало розчленовано, чи стало півкуренем. В тому Ви повинні проявити свої здібності. Кожний партизанський командир повинен пам’ятати, що мистецтво партизанки полягає в тому, щоб командир так наладнав собі зв’язки, розвідку та постачання, щоб міг чим скоріше свій вд., в міру потреби, зібрати чи розчленувати. Мистецтво нашої військової тактики – це так маневрувати, щоб бути всюди й всюди, де потрібно побідно вдаряти. Командир, що так провадить – вив’язується з покладених на нього обов’язків, здобуває славу собі й своєму відділові та несе гідно прапор Української Повстанчої Армії в боротьбі за Українську Самостійну Соборну Державу!

Бажаю й Вам на цьому шляху якнайкращих успіхів!

Слава Україні!

(-) “Олег”

(Відпис)
08.06.46 р.

Командиріві “Бурлаці”!

Тому, що маю нагоду подати штафетку безпосередньо Вам, торкнувся справ, зв'язаних з Вашими вд.

1) Довідався, що Ви в акції на Кривчу втратили найкращого свого вояка, ідейного і відданого всеціло справі нашої боротьби за Українську Самостійну Державу, солідного та працювотого бунчужного сл. п. ст. бул. “Біса”, відзначеного [...] за свою відвагу в боях наказом 1/46. Це поважна [...] у Вашому [...] начальному складі, а Ваше стрілецьтво втратило в особі сл. п. “Біса”, дбайливого старшину і бойового друга. Я з місяця висилаю куди слід до затвердження сл. п. бул. “Біса” в ступені поручника. В найближчому денному наказі помістіть цю першу точку, як витяг з моєї штафетки та прочитайте перед вд.

2) К-р “Р[ен]” 27.07.1944 р., скаржився, що Ви йому прислали звіт за 01. і 02. 1946 р. щойно 28.03.1946 р. Чому так пізно? Ніби розумієте вагу точних, старанно спрацьованих та скоро надісланих звітів? На будуче, хай того не буде, бо я буду змушений відкликатися до своїх компетенцій. Звіти мусять бути скорі, точні, старанно опрацьовані.

3) Ваш опис бою на Лімні Гор[ішній] з дня 03.01.46 р. є хаотично написаний, нема подано куди вд. відступав. Прочитавши цей опис, насувається питання, чому вд. мав такі великі втрати. Значить занедбання – не обезпечено себе належно або замало були контрольовані застави, стійки. За рідко або взагалі не висилано стеж. Бій цей опишіть ще раз, але докладне. Прямо опишуйте все докладно, де виставлено застави, стійки, куди й коли ходили стежі, хто був тоді черговим старшиною і т. д. Це не для того щоб когось там судити, чи що, але на те, в першу чергу, щоб я мав вірний образ про військову вартість та солідність наших старшин. А на майбутнє пам'ятати треба про належне забезпечення вд. на постою. Жодних занедбань, у жодних порах дня, в різних місцях постою та навіть при найсприятливіших обставинах в терені – не сміє бути зі сторони к-ра!

Йому ж віддано під опіку людей, які прийшли в наші ряди положити свої голови [...] через занедбання першорядних військових засад. Думаю, що Ви це добре розумієте і на майбутнє будете завжди і всюди дбати про забезпечення вд. підчас постоїв та маршів. Пам'ятайте, що ми кожної години, кожної мінутки, підчас кожного постою, кожного маршу є зі всіх сторін окружені ворогами і для нас, партизан, нема таких сприятливих обставин, в яких можна би занедбувати військові засади обережності і забезпечення.

4) Доносять мені про розпиячення війська на цілому терені “Лемко”. Це

відноситься і до Вас, і до Ваших вояків. Чому так є? Хіба Ви не знаєте про наказ КВШ, де пишеться, що воякам УПА впиватися не вільно, що за переступлення того наказу грозить “Польовий Суд”? Чи не здаєте собі з цього справи, що нетверезий чоловік не може відповідати за свої вчинки. Треба пам’ятати, підчеркую ще раз, що ми, повстанці, завжди і всюди є оточені ворогами! І як же ж той відділ буде битися, коли його в п’яному стані застукає ворог? З того всього треба собі здати справу! Ви ж відповідаєте за повірених Вам людей! За їх виховання, за їх моральну вартість. Коли дійсно у Вашому вд. завелось так п’янство, то на це є – Польовий Суд! Хочу мати від Вас ж в коротці хоч один вирок, в потребі навіть кари смерті за проступлення наказу КВШ, якщо дійсно Ваш вд. так розп’ячився, а як ні, то не хочу мати скарг, а точку 4 відпишіть, розішліть її як витяг з моєї штафети до к-ра вд. “Холодний Яр” і вишліть к-рові “Р[ену]”. 27.07.1944 р.).

5) Довідаюся, що Ваш вд. останньо мало активний, що бере замало активну участь в противиселенчій боротьбі. Виходить з того, що Ви мене хіба зле зрозуміли, коли я говорив про Бірчу. Чейже Пашова, Ракова чи інші села це не фортеці! Це звичайні сільські будівлі соломною криті. Чи на них не можна робити скоків, чи там квартирує ВП? Або засідки, чи мінування доріг? Чи тепер на весну-літо для засідок чи мінування потрібний аж закритий терен? Та ж тепер для нас, партизан, скрізь є закритий терен! Чи Ви, може, не навчили своє військо повзти, коли ж ми будемо воювати, як не тепер на весну-літо? Негайно візьміться до роботи, розчленуйте вд. по пвд. і дійте засідками там, в першу чергу, де йде виселенча акція, де є напади і грабунки ворогів на рештки нашого населення. Візьміть це собі за пункт амбіції та дайтеся чути “світові” (цей пункт 5 все так зробіть як з пунктом 4).

6) Скаржаться мені, що відносини між вд. та тереновими чинниками погіршилися. Що к-ри, заслоноючись моєю особою, не хочуть слухати теренових провідників.

Що це значить? Чи к-р “Р[ен]” 27.07.1944 р. не переповів Вам моєї письмової інструкції, яка ті справи порушує? Отже, на всякий випадок, я її тут в загальному повторюю.

Першим зверхником кожного к-ра є його діловий зверхник. У випадках, коли діловий зверхник знаходиться задалеко від вд., має право безпосередньо наказувати в тактично-оперативних справах кожний член Окружного Проводу, теж надрайоновий Провідник. Це не відноситься до справ [оперативно-тактичних] та зміни тактичних відтинків. В тих справах потрібна згода ділового зверхника.

У виняткових обставинах к-р може не виконати наказу ОП чи Надр[айонового] Провідника, але бере за це на себе всю відповідальність, і

мусить виправдатись перед Польовим Судом. Відношення між районним провідником і к-ром вд. нормується засадою взаємної співпраці. К-р зобов'язаний співпрацювати з р[айоновим] провідником, а р[айоновий] провідник зобов'язаний співпрацювати з даним командиром. Районовий провідник пропонує роботи, а к-р, знаючи загальні інструкції нашої лінії, міру своїх здібностей та сил повинен ці пропозиції виконувати. За свідоме саботування (викональних) пропозицій к-р вд. стає перед Польовим Судом. Р[айоновий] Провідник має право безпосередньо наказувати даному к-рові вд. дати цілість чи частину вд. на охорону якогось нашого важного пункту чи транспорту. У всіх випадках, коли б заходила розбіжність чи противорічність, наказ ділового військового зверхника має першенство перед наказами теренових чинників. У господарських справах обов'язує всіх командирів інструкція, видана Госп. Реф. ОП. Цю точку також відпишіть та відішліть для прискорення всім к-рам вд. в “Хол[одному] Ярі” та к-рові “Р[ену]”. 27.07.1946 р.

Всіх вищепорушених справ Ви та другі к-ри мають стисло придержуватися та їх виконувати!

Я не хочу чути більше про якісь скарги на к-рів чи вояків вдд.
Здоровлю Вас щиро та бажаю успіхів у нашій святій боротьбі!

Слава Україні!

(-) “Олег”

✂ ✂ ✂

(Відпис)
09.06.46 р.

Командиріві “Громенкові”!

Чую, що Ви неактивні. Коли так, то на що, властиво, існує вд.? “На перебуття лихої години?” Хіба ми зорганізувались і існуємо на те, щоб боротися, а не сидіти згуртовано на “запичку”.

Чому Ви не виконали тої роботи, яку я Вам доручив через к-ра “Р[ена]” 27.07.1944 р. В тій справі є довірено пров. “Летунові”, щоб той повів слідство та пред'явив мені матеріал. Це, однак, не уневажнює мого наказу про ту роботу і муситься її виконати. Про всі інші справи повідомить Вас к-р “Бурлака” відписами з моєї штафети до нього.

Здоровлю щиро та бажаю успіхів у боротьбі!

Слава Україні!

(-) “Олег”

✂ ✂ ✂

(Відпис)
09.06.46 р.

К[оманди]рові “Зенкові”!

Вашу штафетку та машинопис “збросзнання” – одержав. Дякую. Нарешті Ви рушилися по своїй спеціальності. Набираю переконання, що з Вас “будуть неабиякі люди”. А про це рішає у першу чергу праця і солідність у ній. Боюся, щоб Ви з тим своїм вд. не полетіли у “шкереберть”. Коли я доручав Вам через к-ра “Р[ена]” 27.07.44 р. організувати той цілий “крам” – то мав на увазі, що переберете тактику звичайного вд. – тактику маневрування, а не почнете робити старим своїм минулорічним звичаєм. Стара Ваша тактика добра видайна, але не конспіративна, тому не знати, чи дадуть Вам закінчити.

На назву Вашого вд. годжусь, але проголошувати її не треба. Щойно по закінченні на своїх документах вжити тої назви. Поробіть всі можливі заходи, щоб ніхто з довкілья, ніхто в терені не знав властивої мети Вашого вд. Називайте собі якимсь там вд. У., чи що, а ніколи офіційною назвою. Змінюйте час до часу місце постою. Харчі беріть з як найдалше від місць постою. На постоях сильно укріплюйтесь, включно з мінуванням хоч деяких важних підходів. Для заховання та практики переведіть одну-дві засідки чи навіть якийсь малий скок.

Машинопис Вашого “збросзнання” простудіюю і пізніше дам відповідь, чи можна поширювати і в яких розмірах.

Боевий правильник піхоти, зосібна першу частину, до чоти включно, перебийте і поширіть в “Лемко”, та пришліть мені хоч 70 примірників та хоч з 30 пр[имірників] до диспозиції пр[овідника] “Три[гора]а”. Те саме зробіть з “Партизанкою”, нашим офіційним виданням. На кожній книжечці треба писати видання УПА та давати наші основні політичні гасла. Курінь і полк не побільшуйте.

Провірте у пров. 100, чи він вже надрукував “Рейди”. Якщо так, то допильнуйте, щоб були розіслані так, як пров. 100 я казав. Якщо ні, то хай чимскорше друкує.

Здоровіть від мене всіх знайомих, а осібно пвх. “Мирона”! Читав я про його рейд в ЧСР. Держіться міцно, бажаю успіхів.

Слава Україні!

“Олег”

✂ ✂ ✂

Постій, 16.03.46 р.

К[омандиро]ві “Бурлаці”!

Пригадую ще раз, що Ви зараз сповняєте подвійну функцію: к-ра У-4 та старшого сотенного У-4 і У-7. Як старший сотенний, Ви наказуєте і кермуєте всіма тактично-оперативними справами. Тими двома вд. Ви маєте належно обслуговувати 1, 2, і 5 райони.

Обома відділами треба кермувати справедливо, доцільно й рівномірно розкладати завдання й обов'язки, однаково опікуватися, щоб не було жодних нарікань, що один вд. протегується більше від другого. Ви мусите бути батьком, опікуном, командиром однаково для всіх своїх стрільців. Судячи по дотеперішніх Ваших вчинках, вірю, що Ви належно покермуєте своїми підчиненими.

Щодо тактики: [дійте] в залежності від потреби й ситуації в терені. Годі означити згори, чи маєте розчленовувати вд., чи оперувати цілістю. Це ж – партизанка. Раз потрібно більшої одиниці, другий раз треба на деякий час розчленуватись. Усе те залежить від потреб, від Ваших вмілостей, сприту, енергії. Головне: треба крепко бити ворога, а самому бути невидним і поносити чим найменші втрати. Командир, який так вміє вести своє військо по шляху перемог – це справжній командир-партизан, мистець-майстер свого діла.

Звертайте увагу також на такі “дрібниці”, як заховання стрільців на стійці і т. п. Це все має своє значення. Військо мусить бути військом у всьому. Ваш відділ тішиться досі доволі широкою славою, зв'язаною з Вашим іменем. Пам'ятайте й на дальше, щоб Ваші повстанці-“бурлаки” були в усьому прикладом революційної, повстанської постави, дисципліни й посвятити на добро й славу Україні.

Слава Україні!

(-) “Олег”

✂ ✂ ✂

Друже командир!

1. Вашу штафету з дня 18.07.1946 р. я одержав в дні 30.10.1946 р. о год. 03:45.

2. Від к-ра “Зенка” не дістав я жадного вияснення в справі видавничої роботи, яку Ви йому наказали. К-ру “Зенкові” в тому часі, як він писав до Вас штафету, я говорив йому слати на Вашу адресу матеріали тільки з вишколу Підстаршинської школи, яка в той час закінчилася. Про жодні інші матеріали я нічого не знаю і не казав їх висилати до Вас. Матеріали, [зокрема] – звіт з відбуття вишколу Підстаршинської школи, є в мене в архіві. Від сьогодні роботу “Зенка” буду втягати також до свого місячного звіту.

3. Відносно того, чому я не був на закінченні підстаршинського вишколу, то я свого часу, будучи в місяці червні в терені “Хол[одний] Яр”, вислав до Вас штафету, в якій про це писав. В тому часі, як закінчився підстаршинський курс, відбувалася в “Бескиді” виселенча акція, в якій я мусів бути. На закінчення підстаршинського вишколу вибрався я в дні 29.06.1946 р. год. 16:00 в товаристві д. Пров. “Тр[иго]р”, але з причин теренових труднощів я прийшов туди шойно 05.07.1946 р., ц[е] зн[ачить] чотири дні по його закінченні.

4. Людей по вишколі, що розпустив к-р “Зенко”, я повинен був поприділювати їх на практику до інших вд. в терені. З огляду на це, що в Н[ад]Р-ні “Бескид” ворог кинув більші сили та розпочав облави, не було змоги це перевести на практиці. В півтора тижня ворог зробив це саме в “Хол[одному] Ярі”. Опісля розпочалася жнивна компанія і вд. мусіли звернути особливу увагу на те, щоби зібрати якнайбільше хліба. Людей по вишколі, згідно з Вашою вимогою, постараюся в якнайкоротшому часі перекинути до інших вд. на практику в цілі докінчення праці над собою.

5. Відносно будови двох склепів для Вас, то в цьому напрямі я вже одержав другу з черги штафету. В моїй попередній штафеті писав я Вам, що постараюсь це виконати якнайскорше. Цього до тепер я ще не зробив тому, що в “Хол[одному] Ярі” відбуваються безперервні облави ворога, а в “Бескиді” відбувалася жнивна акція, як також частинні облави ворога. До будови вгаданого склепу приступаю вкоротці. В “Хол[одному] Ярі” до подібної праці приступити не можна, бо зараз там відбуваються великі облави. Збудувати склеп способом 100 тут, в “Бескиді”, не вдасться з причини скалистого терену.

6. Жодних бамбетлів від 25 (хто це є 25?) я досі не одержав.

7. Бамбетлі, що їх привіз “Бурлака”, впали замагазиновані в одній

кривці 1 району “Хол[одний] Яр” в минулому місяці в часі ворожої облоги.

8. Про акції поодиноких вд. на В[ідгинку] – “Лемко” не пишу, бо про них висилаю м[ої] звіти.

9. В дні 19.09.1946 р. вд. У-1, згідно з моїм наказом, відійшов в новопризначений терен діяння в Західну Лемківщину. До тепер від згаданого вд. одержав я тільки одну штафету, якої зміст подаю нижче:

Відпис

Слава Україні!

Друже командир!

По нашому відході з місця не мали ми жодних перепон, аж дійшли до с. Бортного, де заквартирували в лісі. Вечором хотіли зайти до села на вечерю. Висланий рій до села на розвідку, який наткнувся на ВП в цьому ж селі. Зчинилася коротка стрілянина, наслідком чого один вояк з ВП вбитий. По нашій стороні без втрат.

2. Дня 01.10.1946 р. увійшли ми до с. К. Стрільці вечеряли, а селяни сходилися на сходинах. В тім почувлись стріли там, де стояла наша застава. Як виявилось пізніше, мала група ВП йшла до села та наткнулась на нашу заставу, яка обстріляла ВП і ВП втекло. Ми зі села не вицофували, перевели мітинг.

3. Дня 06.10.1946 р. квартирували ми в лісі над с. Брунари. О год. 09:00 надійшло на нас ВП, правдоподібно це була всипа зі сторони цивілів, які мусли нас зауважити. Сили ВП около 300. Застава наша перша відчинила вогонь, ми зайняли становиська і прийняли бій, який тривав годину і три квантранси. ВП наступало завзято, а ми ще завзятіше боронились. Коли ВП побачило між собою жертви, а ми з грімким окликом “Слава!” “Вперід!” почали наступати, ВП почало панічно втікати. Пвд. 502 чот. “Д[о]р[о]ш” гнався за ними аж над село. Про точні втрати ворога тяжко сказати. На поляні зістало їх чотирьох, по лісі, де вони збились купою, ми не шукали, бо приїхало підсилення з Криниці і Н[ового] Санча, тому ми мусли змінити місце. Як оповідають цивілі, ВП везло на двох санітарних автах ранених, а трупи на фірах. По трупів приїхали панцеркою.

Здобуто: 1 “Дехтяр”, 1 кріс, 1 ППШ, 200 шт. амуніції кулеметної, 150 до ППШ, 14 гранат, 4 плащі, 4 палатки, 4 п[ари] черевиків. Були ще 5-тий і 6-тий “самодельни баталіон операційни войска безпеченьства вевнентшного”.

З нашої сторони: 1 вбитий – ройовий д. “Граб”.

На сл. п. д. “Граба” надбігло три поляки. Цей крикнув до них: “Руки вгору!”. Двох з них підняло руки вгору, а третій заліг. На нещастя другові

“Грабові” не спалив набій, з того скористав цей, який заліг та пустив серію д. “Грабові” просто в груди. Його похоронено на місці бою. Підчас бою втекло наші два коні. По полудні довідалися ми, що коні наші побігли в сторону села Снітниця, де зловили їх цивілі і віддали “безпеченству”. “Безпеченство” дало коні під опіку місцевій МО, а другого дня мало перебрати їх знову військо. К-р пвд. 502 “Дор[ош]”, взявши два рої, пішов по коні. Обкружив МО, а викликавши команданта, заявив йому, щоб віддав коні. Стан МО 4 плюс 1. МО ставився добре до нашого населення. Командант спочатку не хотів згодитися на видачу коней, але коли командант пвд. “Д[ороша]” сказав йому, що коли не дасть коні, то сейчас переверне дім разом з ним догори ногами. Командант пішов і вивів коні. Попередньої ночі ми стрінули двох міліціантів з тої самої станиці, які везли приділ для МО і волості. Приділ ми забрали і виписали квіт. Міліціанти їхали без зброї. Шкіц з точним описом бою та про менші сутички з ВП подам в звіті.

Героям Слава!

Б-ч

П.С. На час побуту на заході зміню псевдо “Р[е]н”.
“Р[е]н”

П[остій], 08.10.1946 р.

10. Рівночасно зі штафетою висилаю звіт за м[іся]ць липень 1946 р. та список впавших на Полі Слави Вояків УПА-Захід В[ідтинок] – “Лемко” за місяць липень 1946 р. та статистичні дані про стан та мун[дуровання] вд. за м[іся]ць липень. Крім цього висилаю список старшин і підстаршин вд. та КВ – “Лемко”. В тому списку бракує назвища “Кийда[н]” і даних (усіх) про ст. стр. “Бака” з вд. У-95, яких к-р мимо кількакратних у[яс]нень не надіслав, та дані (всі) віст. “Вірного”, якого в жодному вд. після даних к-рів вд. немає. Дані ці надішлю зі звітом за м[іся]ць вересень 1946 р.

11. До мого осередку взяв я колишнього сот. СС Див[ізії] “Галичина” – “Волю”. Йому хочу повірити пост шефа операт[ивного] шт[абу]. Крім цього, з огляду на брак доброго машиніста, прийняв я д. “Зену”.

Здоровлю Вас щиро та бажаю великих успіхів в боротьбі з ворогом.

Героям Слава!

“[477]”

✂ ✂ ✂

ВКАЗІВКИ

як належить писати військовий місячний звіт.

Військовий місячний звіт складається із сім частин. Кожна із тих частин [є собою окремою] цілістю і проте належить кожну із них писати на окремому [листу] паперу.

Частина перша:

Означуємо її коротко римською цифрою: “1”.

В цій частині належить подати точне повідомлення з наших бойових дій; подати [загально] зведення наших боїв з ворогом, вичислюючи хронологічно кожний день, [бо військо] ніколи не дармує, але часто воює, приготується, розвідує за силами [залоги] ворога, знову воює і т. д.).

В оперативному повідомленні з наших бойових дій (фронтальні бої, наскоки, [стежа], бойово-пропагандивні рейди – усі зачіпного та оборонного характеру). [Досить] подати відповідь на слідуючі точки:

1. *Дата і місце бойової дії.* – Під датою належить розуміти: рік, місяць, день, годину початку бойової дії. Дуже часто трапляється при описуванні дій виконаних спільно кількома вд., що к-ри поодиноких вд., які в даній дії брали участь, подають не лише різні години, але навіть різні дні початку цієї самої акції – (Пр.: вд. “А.” спільно з вд. “Б.” перевів акцію нищення мосту на р. К. К-р вд. “А.” при описі цієї акції подав в своєму звідомленні, що акція ця почалася дня 2[...].04.46 р. о год. [19:00], а к-р вд. “Б.” при описі цієї самої акції у своєму звідомленні подав, що ця акція почалася дня 26.04.1946 р. о год. [23:00] – тож потрапить відгадати, котрий з тих двох к-рів подав правдиву дату початку цієї акції). Щоби в будучому не траплялися такі розбіжності в звітуванні, к-ри вд., які спільно переводили якусь акцію, мусять устійнити, щоб при описуванні її подавати вже узгіднену дату початку та кінця цієї акції.

2. *Сили власні та ворожі.* – При подаванні сил власних належить вживати шифру. При подаванні ворожих сил, що їх подається нешифровано, зазначувати джерело, з якого к-р вд. ці дані одержав.

3. *Озброєння власне і вороже.* – Так само як в точці “2”.

4. *Положення власне і вороже.* – Тут належить подати наше і вороже положення (таборо-постій, марш, приготованість чи навпаки заскочення, засідка і т. д.) перед боєм, позиційно-бойове наше і ворога та стратегічне положення наше і ворога (хто зайняв кращі становища?).

5. *Якщо бій був запланований – подати коротко план і ціль бою.*

6. *Час тривання і перебіг бою.* – В цьому місці треба подати, як довго тривав бій в годинах і мінутах (при спільних акціях кількох вд. узгіднити часи і подавати однакові у всіх звідомленнях з цього самого бою,

щоби в будучому не повторялося, що цей самий бій тривав після звідомлення одного к-ра вд. [165] хвилин, а після звідомлення другого к-ра вд. лише [50] хвилин. Якщо в спільній акції бій у другого к-ра тривав коротко – то подати причину.) та описати перебіг самого бою. При цьому подати: хто, якими силами і родами зброї, яким способом провів парну атаку, якими силами і засобами атака була відбита (або ні) – які вислідки; яку тактику примінювано ворогом і нами в дальшому ході бою (обхідний, проривний маневри, підступ, внутрішня диверсія і т. д.) і які наслідки: чи діставав ворог і ми бойове підкріплення (людей, родів зброї і т. п.), чи примінено їх, наслідки; якими тактичними прийомами закінчився бій (розбиття, полон, прорив, панічна втеча чи планове відв'язання – відносно обох сторін); як вели себе в часі бою бійці і командири – а як ця справа стояла у ворога; як поборювано панцирну зброю, летунство, артилерію – якщо такі ворог вживав, які наслідки. При цьому треба пам'ятати, щоби не подавати:

- а) псевдо наших к-рів вд., а тільки початкову їх букву,
- б) означень вд. чи пвд. (пр.: курінь, сотня, чота), а тільки їх число, пр.: вд. [25] або рій пвд. [506] і т. д.,
- в) осель, де відбувалися бої – по псевдам, а тільки після їх правдивих назв, згідно з тереновою картою (пр.: с. Дарув, а не Дарів),
- г) людей, які живуть легально, а допомогли нам будь-чим в час бою,
- д) напряду [винесення] вд.,
- е) місця постою – зайнятого після бою.

Тут треба подати все відносно бою, хоч би схема цього не передбачала.

7. *Вислід бою (на чийй стороні перемога, хто опанував поле бою).*

8. *Ворожі втрати.* – Належить подати по можливості докладно число (не подавати при цьому слів: кілька, кільканадцять, кількадесять, чи багато, дуже багато, мало і т. п.), ступінь та функцію вбитих, ранених, пропавших безвісті, зловлених та перебіжчиків до нас. Крім цього, побажанням було б, щоби к-ри вд. подавали по можливості також обставини, серед яких ці втрати повстали.

9. *Власні втрати:* – При подаванні власних втрат належить обов'язково подати докладне число, ступені та функції вбитих, ранених, самовбитих, замордованих, пропавших без вісті, схоплених, самоголошених, як також обставини, при яких втрати ці заіснували.

10. *Воєнна здобича.* – Деякі к-ри вд. звикли воєнну здобичу (зброю, муніція, [боє та] харче-припаси, документи і т. п.) подавати неозначеними числівниками. Пишуть стало: "Здобуто кілька крісів, багато муніції, харчів і т. п.". Щоби подібні речі в будучому не повторялися, вияснюється, що всю воєнну здобичу належить обов'язково подавати точно, в загально прийнятих одиницях кількості обсягу та тягару (штuki, літри,

кілограми), хоч би було її дуже мала кількість. Під жодним услів'ям не вільно подавати так собі – як то кажуть – “на око”, а тим більше очеркувати її кількість словами: “кілька, кільканадцять, кількадесять”, чи “мало, трохи, багато” і т. п.

[В звіт]ові кількості воєнної здобичі треба конечно ще, головню при збруї і муніції, подавати також рід, систем, якість та калібер.

11. *Втрачено*. – Під словом “втрачено” треба розуміти всі наші втрати в майні. Належить заподавати подібно як воєнну здобичу (гл[яди] точка 10.).

12. *Вистріляно муніції*. – При подаванні кількості вистріляної муніції не вистачить написати: “вистріляно 2000 шт. муніції”, але треба подати також її [рід], систем, а при деяких родах навіть і калібер.

Пр.: “Вистріляно: 400 шт. наб[оїв] до кріса нім., 120 шт. наб[оїв] до ППШ, 2 шт. наб[оїв] до піст[олі] “[...] – 7,65 мм”

13. *Власні недотягнення в бою*. – Заподати всі завважені недотягнення поодиноких бійців, к-рів чи цілих пвд.

14. *Героїчні вчинки поодиноких стрільців чи к-рів*. – (описати на окремих листах паперу).

15. *Цікаві ситуації на поодиноких відтинках бою, постава наших бійців, к-рів і т. п.*

Крім цього текстового опису бойових дій треба ще долучити – так сказати – [додатковий] опис бойових дій, а саме ситуаційний план даної бойової дії.

У кресленні такого плану треба тямити, що:

1. Ситуаційний план мусить:

- а) мати зазначене мірило, після якого він зладжений;
- б) мати зазначені сторони світа;
- в) мати дописку, на основі якої карти він зладжений (пр.: “План зладжений на основі російської військової карти [80-М-100]”, або “План зладжений на основі німецької теренової карти № 414. Самбор. [№1.У.]11.44. - 100000”).

2. Ситуаційний план мусить годитися з текстовим звітом т. зн. всі назви населених пунктів, рік, гір, піль чи лісів, вичислені в текстовому звіті, мусять бути зазначені на сит. плані і на відворот, та мусять бути згідні з назвами [усіх] теренових предметів, означених на цій карті, на основі якої даний план уладжено.

3. Терен бойової акції в повеличенні треба креслити – старанно і точно [згідно] військових теренових карт.

[Ми як] звичайно послуговуємося тереновими картами нім.-польськими в мірилі 1:100000 та рос. в мірилі 1:100000 і 1:50000, то при повеличенні терену з карт зі згаданими мірлами, вживати мірила

1:25000, 1:12000, 1:[...], 1:10000, 1:5000, 1:2500, 1:[...], 1:1000.

[Шкіц], надісланий одним з к-рів вд., в мірилі 1:[...], як подають з взг[лядною] точністю, повинно бути 1:[...]..., є неточний, бо один 1 см на сит. плані відповідає [...], 6 дм, 6 см, 6 мм, 0,6 мм, 0,06 мм, 0,006 мм і так без кінця – природ[ної] довжини.

З цього приміру бачимо, що 6 разів збільшення довжини і ширини намічваного плану з карти в мірилі 1:100000 не є відповідне, краще буде збільшити 4 або [...] разів, бо в першому випадку будемо мати мірило 1:250000, тоді 1 см дорівнювати буде 250 м природної довжини, в другому випадкові 1:[...] – 1 см не [буде тоді] рівнятися 125 м природної довжини.

[Часом,] залежно від терену і бойової ситуації на сит[уаційному] плані треба позначати назви населених пунктів, точки височин, шляхи, святині, ріки, потоки та взагалі всі теренові предмети, що є в недалекій віддалі або самі були предметом бойової дії.

Приміром, населений пункт, що мав зв'язок з бойовою акцією, а з причини віддалення, годі було його охопити на сит. плані, тоді позначити стрілкою напрям, в якому цей пункт знаходиться, і подати його віддаль від місця бою.

5. На сит[уаційному] плані треба зазначати:

- а) напрям підходу наших частин та населений пункт, а якщо неможливо (гл[яди] точка 4.), то принайменше напрям, з якого прийшли ворожі частини.
- б) розташування власних та ворожих сил перед та в часі бойової дії.
- в) становища важкої власної та ворожої зброї (важкі кулемети, міномети, гармати, танкетки, тощо), якщо такі були вжиті в часі бойової дії.
- г) становища власних та, - якщо вдалося устійнити – ворожих к-рів вд. чи пвд.
- д) становища власних та ворожих застав, стійок, підслухів і т. п., якщо такі були.
- е) тактику стосовану нами та ворогом в дальшому ході бойової дії: обхідний маневр, підступ, прорив і т. п.
- є) наслідки бойової дії – зайнятий район діяння, взг[лядно] на випадок планового відв'язання – напрям відступу.

6. Для означування на сит. планах бойових дій треба послуговуватися умовними знаками, які є подані в “Бойовий Правильних Піхоти (чота)” сторінка 55-67.

7. Під накресленим сит. планом треба подати пояснення вжитих на плані умовних знаків.

8. Сит. план підписує цей, хто його креслив (пр.: “Ситуаційний план креслив ... 1946 р. - ст. бул. “Човен”, к-р пвд. 611”) та к-р вд.

Частина друга:

Означуємо її коротко римською цифрою “II”.

В цій частині належить подавати всякі дані про ворога після слідууючої схеми:

В звітовому місяці на терені вд. діяли такі ворожі сили:

A. Польські ворож і сили:

I. Сталі:

1. “Войско польське” (ВП):

- а) місце їх сталого осідку,
- б) чисельний стан,
- в) озброєння та бойовий виряд,
- г) боєздатність,
- д) командний та підкомандний склад,
- е) національність стрілецького та командного складу,
- е) рівень їх ідейності та моральності,
- ж) відношення до існуючого режиму і до нас,
- з) чи і коли та як часто виїздить в терен та в якій цілі,
- и) як поведуться з нашим та польським населенням.

2. “Войско Охрони Пограніча” (ВОП):

Тут подати відповідь на ці самі точки як в уступі 1/1.

На ці самі точки, як і в уступі 1/1 подати також і для:

3. “Міліція обивательська” (МО):

4. “Самооборона польська” та

5. Відділи зі завданням спеціального призначення як

“Ужонд Безпеченьства Публічного” (УБП), “Служба Охрони Колейовой” (СОК), Служба охорони мостів, Сторожа в’язниць і т. п.

II. Доривочні: (це є ворожі вд., що прибули на якийсь час в даний район [з якимсь] спецзавданням, пр.: облави, виселення і т. п.). Тут, крім відповіді на всі точки, подані в уступі I/I, належить ще подати відповідь на такі точки:

- а) яка це частина (ВП, ВОП, ВО, чи ін.),
- б) час приходу цієї частини до даної місцевості,
- в) час відходу з даної місцевості,
- г) тимчасове та стале місце її осадку (постою),
- д) ціль приходу.

Б. Большевицькі ворожі сили:

I. Сталі:

1. НКВД

2. НКГБ

3. ЧА (для 1, 2 і 3 належить подати дані, відповідаючи на точки подані в уступі I/I).

II. Доривочні: (це є большевицькі погранзастави, яких вояки часто переходять кордон та заходять до дооколичних сіл, де переводять у селян ревізії, грабуючи при цьому все, що попало під руки).

Тут подати відповідь на слідуєчі точки:

- а) дата та час (година та мінути) їх переходу через кордон,
- б) місце переходу через кордон,
- в) скількість,
- г) узброєння,
- д) причина переходу через кордон,
- ж) як поводитися з нашим чи польським цивільним населенням.
- е) час їхнього [повороту (кінцева година і мінути)]

В. Чесько – словацькі ворожі сили:

Доривочні:

(Від деякого часу почали на зразок большевицьких погран. застав, переходити кордон також і чесько-словацькі ворожі війська, які поводяться подібно до вояків большевицьких погран. застав.) –

(Для тих ворожих сил належить подати відповідь на ці самі точки, які є подані в уступі Б) 11.

Частина третя:

Означаємо її коротко римською цифрою “III”.

В тій частині належить подати:

- а) стан узброєння та муніції у вд. Його треба подати на окремих виказах, що їх долучається до військового місячного звіту, як прилоги до частини третьої. (Робити в цей сам спосіб, як *дотепер!*),
- б) стан омуундування у вд.,
- в) стан прохарчування вд. Звідкіля вд. побирає харчі та в який спосіб?
- г) санітарний стан вд. (Про санітарний стан вд. звітує окремо санітар вд. після долученої схеми: *Залучник ч. 1.*) –

Частина четверта:

Означаємо її коротко римською цифрою “IV”.

В тій частині подається всякі особові зміни, які на протязі звітового місяця зайшли у вд.:

- а) зголошення ново-прийнятих стрільців. Зголошення таке належить робити в цей спосіб, що до військового місячного звіту, частина четверта, долучається як прилогу “Евіденційний листок” ново-

прийнятого – (“Евіденційний листок” належить виготовити точно після залученого зразка: *Залучник ч. 2*),

- б) зголошення пересунень внутрі вд. – Зголошення таке мусить обіймати: 1. Ступінь та псевдо стрільця; 2. Число та дату денного наказу, на основі якого зроблено це пересунення; 3. Число попереднього пвд. та 4. Число нового пвд. (що до нього стрільця перенесено).

Пр.: Ст. стр. “Савку”, кулеметника пвд. 611 денним наказом ч. 1/46 від дня 01.01.1946 р. перенесено до пвд. 612 з тою самою функцією.

- в) зголошення пересунень між вд. – Зголошення таке відбувається в цей спосіб як під б), з тою тільки різницею, що тут належить подати ще число та дату наказу к-ра, який має право такі пересунення робити.

- г) зголошення впавших на Полі Слави. – Зголошення це належить робити в цей спосіб, що до військового місячного звіту, частина четверта, долучається як прилогу “Евіденційний листок впавшого на Полі Слави”. (“Евіденційний листок впавшого на Полі Слави” належить виготовити точно після залученого зразка: *Залучник ч. 3.*),

- д) зголошення стрільців, висланих до санпунктів на лікування. – Зголошення ці повинні обіймати: 1) ступінь і псевдо стрільця, якого висилається до санпункту, 2) причини вислання до санпункту (хворий, рід хвороби, ранений), 3) дата вислання, 4) район і псевдо санітара санпункту, 5) дата повороту до вд.

- е) зголошення дизертирів. – Зголошення ці мають обіймати такі дані: 1) ступінь і псевдо дизертира, 2) дата уродження дизертира, 3) дата прийняття його до вд., 4) дата дизерції, 5) пвд. дизертира, 6) зброя, муніція і ін. речі, якщо забрав такі зі собою, 7) обставини, серед яких випадок цей заіснував.

Крім цього, як прилоги до цієї частини військового місячного звіту треба долучати:

1. Виказ стрільців, покараних дисциплінарними карами. – Виказ цей мусить обіймати відповіді на такі точки:

- а) ступінь і псевдо покараного,
- б) дату уродження,
- в) функцію,
- г) пвд.,
- д) висоту виміру кари,
- е) число і дату денного наказу, в якому проголошено кару,
- е) дату відбуття кари.

2. Звідомлення про відбуті в звітному місяці засідання Військового Полевого Суду. До цих звідомлень треба конечно долучити всі протоколи та рішення Військового Полевого Суду, як також заподати дату виконання присуду.

3. Виказ стрільців, пропонованих до номінації – Виказ цей мусить обіймати такі дані:

- а) ступінь і псевдо стрільця,
- б) дату уродження,
- в) функція,
- г) пвд.,
- д) дату, від якої стрілець цей сповняє цю функцію,
- е) дату, від якої стрілець є в даному вд.,
- є) характеристику даного стрільця, під оглядом національним, бойовим та моральним,
- з) дату послідної номінації.

4. Виказ стрільців, пропонованих до відзначення. – Виказ цей мусить обіймати слідуючі дані:

- а) ступінь та псевдо стрільця,
- б) дата уродження,
- в) функція,
- г) пвд.,
- д) дата попередніх відзначень та число і дату наказу,
- е) характеристика стрільця під оглядом національним, бойовим та моральним,
- є) чи був караний, якщо був, то дату і висота виміру кари,
- з) короткий, а докладний протокол події, на основі якої даний стрілець заслуговує на відзначення, – протокол цей підписує двох свідків цієї події.

5. Виказ стрільців, пропонованих до відзначення зірками – за поранення. Виказ цей мусить обіймати слідуючі дані:

- а) ступінь і псевдо стрільця,
- б) дата уродження,
- в) функція,
- г) пвд.,
- д) дата і місце бою, в якому стрілець був ранений,
- є) чи перед тим був вже ранений, якщо був, то скільки разів і коли та де,
- з) чи був вже перед тим відзначений за поранення, якщо так, то число і дату наказу, на основі якого був відзначений.

Частина п'ята:

Означаємо її коротко римською цифрою: “V”.

В цій частині належить подавати докладні звідомлення про пророблений матеріал в звіттовому часі з військового вишколу. Не вистарчить – якщо деякі к-ри вд. звикли подавати: “у звіттовому місяці

пророблено службу полеву, внутрішню службу”, але треба подавати точно кілька годин присвячено даному предметові у кожному з пвд. – Якщо були такі обставини, що не дозволяли на переведення правильного вишколу, тоді їх треба також заподати.

Частина шоста.

Означуємо її коротко римською цифрою “VI”.

В цій частині належить подати звіт про проведення політвиховної праці в вд.

Як прилогу до цієї частини військового місячного звіту належить долучити звіт з політвиховної праці політвиховника вд. Звіт цей має писати пвх вд. після залучного зразка (*Залучник ч.4.*).

Частина сьома:

Означуємо її коротко римською цифрою “VII”.

Тут к-р вд. подає свої завваги та побажання.

Кожну частину зосібна підписує к-р вд. і сам особисто відповідає за її зміст, старанне та в назначеному речинці виконання.

К-рам вд. подаю до відома та ст[рого]го перестерігання!

Постій, дня 30 серпня 1945р.

в.о. К-ра відтинка “Лемко”

*[Згідне з моїми устними інструкціями
“Білий”]*

✂ ✂ ✂

Залучник 1.

Постій, дня1946р.

Число вд.

Псевдо санітарн. Вд.

САНІТАРНИЙ ЗВІТ

За час віддо1946р.

I. Особові справи:

1. У пвд. є: чотових санітарів.....?
2. У пвд. є: ройових санітарів.....?
3. Бракує санітарів в пвд.?, рої.....?, Чому.....?
4. Зміни санітарів (хто відійшов, чому, хто прийшов?).

II. Санітарні справи:

1. В звіттовому місяці було:

А) занедужань на заразливі недуги ... старшин, ...підстаршин, ...стрільців, з того померло : ... старшин, ...підстаршин, ... стрільців,

(Заввага: хворих на заразливі недуги належить обов'язково відсилати негайно на сан. пункт).

Б) занедужань на незаразливі недуги: ... старшин, ... підстаршин, ...стрільців, з того було:

а) на лікуванні у вд.: ... старшин, ... підстаршин, ...стрільців,

б) на лікуванні у сан. пунктах: ... старшин, ... підстаршин, ...стрільців,

з того померло: під а.: ... старшин, ... підстаршин, ...стрільців,

під б.: ... старшин, ... підстаршин, ...стрільців,

В) ранених: ... старшин, ... підстаршин, ...стрільців, з того було:

а) на лікуванні у вд. : ... старшин, ... підстаршин, ...стрільців,

б) на лікуванні у сан. пункті: ... старшин, ... підстаршин, ...стрільців,

з того померло: під а.: ... старшин, ... підстаршин, ...стрільців,

під б.: ... старшин, ... підстаршин, ...стрільців,

Г) вбитих: ... старшин, ... підстаршин, ...стрільців.

ІІІ. Господарка перев'язочним матеріалом та ліками:

Тут належить подавати докладно:

А) прихід ліків та перев'язочного матеріалу, заподаяючи:

а) дату одержання ліків чи перев'язочного,

б) від кого,

в) скількість (подати рід, та кільки шт., метрів чи см кожного ліку чи перев'язочного матеріалу зосібна).

Б) розхід ліків та перев'язочного матеріалу, заподаяючи:

а) кількість та рід ліку чи перев'язочного матеріалу.

Г) стан ліків та перев'язочного матеріалу на день 01. кожного слідуючого місяця після звітового (подати рід і кількість ліків та перев'язочного матеріалу, які остали на слідуючий звітовий місяць).

Завваги:

(Підпис санітаря вд.)

✂ ✂ ✂

Залучник ч. 2

Евіденційний листок.

1) Ім'я і прізвище: (мусить бути зашифроване, при шифруванні вважати на це, щоби кількість букв в імені та прізвищі нешифрованим була така сама як у зашифрованім. Дуже часто трапляється, що зашифроване назвище, пр.: "Щерба" зашифроване є вже "Щрб", отже зашифроване назвище складається тільки з 3, а не з п'яти букв, як повинно бути).

2) Ступінь і псевдо: (ступінь одержаний в УПА).

3) Дата уродження: (це є день, місяць і рік, деякі к-ри вд. подають тільки рік, а це є неvistарчаюче).

4) Місце уродження: (мусить бути зашифроване. Подавати село і повіт).

5) Освіта й заняття: (подавати докладно, а не пр.: неціла середня, що це значить “Неціла”-1, 2 чи 3 кл[аси] гімн[азії] чи учит[ельська] Семінарія, або “торговельна”, яка 6 – місячна, 2 – річна, чи 4 – річна, по 6 чи по 7 кл[асів] народній, чи по 6 кл[асів] гімн[азії], чи по “матурі” гімн[азійній]).

6) Відбута військова служба: (подати армію і час, пр.: ЧА від 12.04.1941 р. до 15.06.1942 р., а не як деякі к-ри вд. подають “2 місяці ЧА”, або “14 днів Нім[ецької] А[рмії]”).

7) Здобуті ступені й сповновані функції: (в яких арміях і як довго, пр.: ЧА ройовий від 15.03.1942 р. до 15.06.1942 р.).

8) Чи є членом ОУН і коли:

9) Стан здоров'я: (подавати “здоровий” або описувати хиби, якщо які має).

10) Стан родини: (подавати: або вільний, або жонатий, або вдовець).

11) Характеристика: (під оглядом національним, бойовим та моральним).

12) Примітка: (тут подати: коротку життєпись від часу, коли закінчив школу, або від часу, коли зачав працювати в пр.: від 25.07.194[0] р. районний господарник в районі “Кавки”, від 24.02.1944 р. чотовий в вд. “Лиса”, а від 20.07.1945р. чот. у вд. У-96).

(Підпис к-ра вд.)

Залучник ч. 3.

Евіденційний листок впадших на Полі Слави.

1) Ім'я і прізвище:

2) Ступінь і псевдо: до точок: 1, 2, 3, 4 відноситься ці самі замітки, що і в “Евіденційному листкові” *Зал[учник ч.] 1.*

3) Дата уродження:

4) Місце уродження:

5) Ступінь і функція в УПА:

6) Освіта й професія:

7) Відбута військова служба (в яких арміях і коли) та здобуті ступені: до точок: 6 і 7 відносяться ці самі замітки, що і в “Евіденційному листкові” *Зал[учник] ч. 1.*

8) Коли, де й як згинув: (подати дату, місце та обставини серед яких згинув).

9) Де поховано: (подати докладно місце, де поховано, так щоби кожної хвилини було б можна віднайти його могилу. Добре було б долучити малий сит[уаційний] плян місця, де поховано).

10) Життєпис:

(Підпис бунчужного вд.)

(Підпис к-ра вд.)

11) Примітка:

✂ ✂ ✂

Залучник ч. 4.

Число вд. чи пвд.

Псевдо плвх.

Постій, дня 1946 р

ЗВІТ

за час від ... до ... 1946 р.

I. Особові справи:

1. У пвд. є: чотових політвиховників ... ?
2. У пвд. є: ройових політвиховників ... ?
3. Бракує політвиховників в чоті ... ? рої... ? Чому ... ?
4. Зміни політвиховників (хто відійшов, чому, хто прийшов?).

II. Політвиховна робота:

1. Серед бійців:

а) у звітовому часі проведено:

в пвд. ... – гутірок ... ?, читань ... ?, докладів ... ?,

в пвд. ... – гутірок ... ?, читань ... ?, докладів ... ?,

в пвд. ... – гутірок ... ?, читань ... ?, докладів ... ?

б) теми: (гутірок, читань, докладів),

в) відбуто імпрез: (історичні річниці, національні свята, веселі [...]ри тощо),

г) відбуто відправ: чотових (ройових) плвх. ... ? Що обговорювано?

д) відбуто перевірок політвиховної роботи в чотах (роях) ... ? оцінка.

2. Серед командирів:

а) відбуто політичних нарад з командним складом – пвд. ...?

б) відбуто конференцій з командирами ... ? Що обговорювано?

3. Серед населення: В яких місцевостях і скільки відбуто:

а) мітінгів ... ? (теми, кількість присутніх громадян, настрої).

б) принагідних розмов ... ? (з ким, який успіх?)

4. Вишколи (який вишкіл, як довго тривав, план вишколу, число

кандидатів).

III. Варгість відділів:

1. Морально-бойова – (чи охочий і завжди готовий прийняти бій? Чи ударно нападає на ворога? Ідейність, вояцька честь, хоробрість вд.).
2. Політична – (чи бійці свідомі за що, в союзі з ким, проти кого воюють).
3. Господарча – (як вд. зодягнений, харчований, засоблений в боєприпаси).
4. Недомагання вд. – (які, чому).

IV. Настрої населення: (як відноситься до вд. УПА, до нашої боротьби взагалі, чи переконане в нашій перемозі, чи помагає нам і в який спосіб, чи готове стати до активної боротьби з ворогом, як відноситься до ворогів).

V. Хто зі зверхників і коли проводив контрольно політвиховної роботи пвд.

VI. Коли і які одержав літературу та як її використав і як зберігає?

VII. План роботи на найближчий звітний час (скільки гутірок, який матеріал заплановано проробити в поодиноких пвд.).

VIII. Власні завваги і побажання.

IX. Описи боїв (на окремому листку паперу).

(підпис плвх.)

Призначення зірок за поранення вояків УПА з В[ідтинка] – “Лемко”.

<i>Ступінь і псевдо</i>	<i>Функція в УПА</i>	<i>Скільки разів ранений</i>	<i>Проект</i>	<i>Примітка</i>
“Бурлака”	к-р вд.	94а	один раз	одну срібну
“Біс”	бунч.	94а	один раз	одну срібну
“Євген”	пвх.	94а	один раз	одну срібну
ст. віст. “Чумака II”	рой.	94а	один раз	одну срібну
“Буркун”	рой.	94а	один раз	одну срібну
віст. “Грім”	рой.	94а	один раз	одну срібну
ст. віст. “Грім”	ст. інтенд.	94а	один раз	одну срібну
ст. віст. “Вогонь”	рой.	94б	один раз	одну срібну
ст. віст. “Грім”	рой.	94б	один раз	одну срібну
віст. “Панас”	заст. рой.	94б	один раз	одну срібну
віст. “Шпилька”	кул.	94а	один раз	одну срібну
“Шпак II”	кул.	94а	один раз	одну срібну
віст. “Дубовий”	кул.	94б	один раз	одну срібну
“Степ”	кул.	94б	один раз	одну срібну
“Тигр”	стр.	94а	один раз	одну срібну
“Калина”	стр.	94а	один раз	одну срібну
“Пугач”	стр.	94а	один раз	одну срібну
“Чміль”	стр.	94а	один раз	одну срібну
“Шолак”	стр.	94а	один раз	одну срібну
“Шпак III”	стр.	94а	один раз	одну срібну
“Соколенко”	стр.	94а	один раз	одну срібну
“Галайда”	стр.	94а	один раз	одну срібну
“Смик”	стр.	94а	один раз	одну срібну
“Олень”	стр.	94а	один раз	одну срібну
“Чумака I”	стр.	94а	один раз	одну срібну
ст. стр. “Рожа”		94а	один раз	одну срібну
ст. стр. “Чорний”		94а	один раз	одну срібну
“Качур”	стр.	94а	один раз	одну срібну
“Розцвіт”	стр.	94а	один раз	одну срібну
віст. “Мартин”		94а	один раз	одну срібну
віст. “Кордик”	кул.	94а	один раз	одну срібну
ст. стр. “Завзятий”		94а	один раз	одну срібну
“Довбуш”	стр.	94а	один раз	одну срібну
“Пенз”	стр.	94а	один раз	одну срібну
“Буйний”	стр.	94а	один раз	одну срібну
ст. стр. “Кучерявий”		94б	один раз	одну срібну
“Заяць”	стр.	94б	один раз	одну срібну
“Хмара”	стр.	94б	один раз	одну срібну
“Богдан”	стр.	94 б	один раз	одну срібну

“[Зигмунт]”

Проект посмертних номінацій вояків УПА з В[ідтинка] – “Лемко”

<i>Ступінь і псевдо</i>	<i>Функція в УПА</i>	<i>Проект</i>	<i>Коли згинув</i>	<i>[Примітка]</i>
пор. “Коник”	заст. КВ	підполковник	07.01.46 р.	
“Барон”	к-р вд.	поручник	22.10.45 р.	
“Орський”	к-р пвд.	поручник	07.01.46 р.	
“Гуцул”	сот. лікар	хорунжий	02.04.45 р.	
“Кривуля”	сот. пвх.	хорунжий	02.04.45 р.	
“Цяпка”	к-р пвд.	хорунжий	17.11.44 р.	
“Бук”	рой.	ст. бул.	07.01.46 р.	
“Кріс”	кул.	ст. бул.	07.01.46 р.	
“Бурлака”	кул.	ст. бул.	29.09.45 р.	
“Олійник”	к-р пвд.	ст. бул.	21.06.45 р.	
“Вовк”	к-р пвд.	ст. бул.	21.03.45 р.	
“Сова”	рой.	ст. бул.	21.03.45 р.	
віст. “Дербушка”	рой.	ст. бул.	08.04.45 р.	
[...] “Оленів” “Дрохва”	рой.	ст. бул.	24.11.44 р.	(застрілювався внаслідок псих[ічної] депресії)
“Зір І”	кул.	булавного	03.01.45 р.	
“Жук”	стрілець	булавного	03.01.45 р.	
“Гурський”	стрілець	булавного	03.01.45 р.	
“Осип”	пвх.	булавного		
“Веселий”	к-р вд.	поручника	02.04.45 р.	
“Гусак”	бунч.	хорунжого	09.03.45 р.	помер на п’ят[нистий] тиф

“[Зигмунт]”

Проект до відзначень вояків УПА з В[ідтинка] – “Лемко”

<i>Ступінь і псевдо</i>	<i>Функція в УПА</i>	<i>Проект</i>	<i>За що:</i>
“Лагідний”	сот. пвх.	Зол. Хрест I ступ[еню]	<i>Гляди залучник-відпис з 08.45 р.</i>
“Громенко”	к-р вд.	Зол. Хрест II ступ[еню]	За вмiле кермування вд. мимо ранення. <i>Гляди опер[аційні] звіти під “У[дарник]-2” з 22.10.45 р.</i>
“Бурлака”	к-р вд.	Сріб. хрест II ступ[еню]	За вмiле та рішуче кермування вд. з три рази переважаючим ворогом. В бою в с. Тисова 06.09.45 р. був ранений і вийшов із нього з добрим вислідом.
“Криlach”	к-р пвд.	Сріб. Хрест II ступ[еню]	За вмiле кермування пвд., маючи за собою понад 10 наскоків на ворога. У всіх наскоках вийшов з дуже добрим вислідом. В часі неприсутності к-ра добре й вмiло кермував вд. і вив’язався вповні з положених на нього обов’язків.
“Бук”	к-р пвд.	Бронз. Хрест I ступ[еню]	За вмiле кермування пвд. в тяжких обставинах, сповняючи функцію к-ра пвд. і кулеметника.
“Яр”	к-р вд.	Бронз. Хрест I ступ[еню]	За вмiле виховування та кермування вд. в бою з переважаючим ворогом, завдав йому дошкульних втрат, сам не мав жодних.
“[Ча]йка”	к-р пвд.	Бронз. Хрест I ступ[еню]	За вмiле кермування пвд. в бою та за геройську відвагу. В часі бою 22.10.45 р. прогнав ворога з його укріплень, зайняв їх та наніс при цьому ворогові дошкульних втрат. Своєю відважністю відзначався в кожному бою.
“Кивай”	с. санітар	Бронз. Хрест I ступ[еню]	В бою 07.01.46 р. на Бірчу орудував кул., крісом і ППШ. Вогнем знешкодив становище ворожого гранатомета та кул. гнізда в бункрах.

“[Зигмунт]”

“Сян”

Постій, 05.02.1946 р.

КВШ-ові

Пропоную до авансів таких вояків В[ідтинка]-“Лемко”

<i>Ч. п.</i>	<i>Ступінь і псевдо</i>	<i>Функція в УПА</i>	<i>Пропозиція</i>	<i>Примітка</i>
1.	пор. “Рен”	КВ	до майора	
2.	“Дідик”	к-р вд. 94	до поручника	к-р “П.” казав усно повідомити, що такий ступень дістав.
3.	хор. “Громенко”	к-р вд. 95	до поручника	
4.	“Бір”	к-р вд. 96	до хорунжого	
5.	“Бурлака”	к-р вд. 94а	до хорунжого	
6.	“Хрін”	к-р вд. 95а	до хорунжого	
7.	о. “Яворенко”	капелян КВ	до хорунжого	
8.	“Байда”	к-р	до хорунжого	
9.	“Криlach”	к-р пвд.	до хорунжого	
10.	“Ластівка”	к-р вд. 94 б	до ст. булавного	
11.	“Грань”	к-р пвд.	до ст. булавного	
12.	“Карп”	к-р пвд.	до ст. булавного	
13.	“Горбовий”	к-р пвд.	до ст. булавного	
14.	“Зенко”	к-р пвд.	до ст. булавного	
15.	“Ванька”	к-р пвд.	до ст. булавного	
16.	ст. віст. “Гандзюк”	к-р пвд.	до ст. булавного	
17.	“Зимний”	к-р пвд.	до ст. булавного	
18.	“Журавель”	к-р пвд.	до ст. булавного	
19.	“Залізний”	к-р пвд.	до ст. булавного	
20.	“Бульба”	к-р пвд.	до ст. булавного	
21.	“Хитролис”	бунч.	до ст. булавного	
22.	“Біс”	бунч.	до ст. булавного	
23.	“Кивай”	с[от]. сан.	до ст. булавного	
24.	“Бартель”	к-р пвд.	до булавного	
25.	“Чайка”	к-р пвд.	до булавного	
26.	“Роман”	к-р пвд.	до булавного	
27.	“Вадим”	пвх.	до булавного	
28.	“Кудияр”	бунч.	до булавного	
29.	“Стецько”	бунч.	до булавного	
30.	“Стець”	бунч.	до булавного	
31.	“Буревій”	бунч.	до булавного	
32.	“Орел”	бунч.	до булавного	
33.	“Євген”	пвх.	до булавного	
34.	“Клим”	пвх.	до булавного	
35.	віст. “Палій”	сан.	до булавного	
36.	віст. “Довгий”	к-р ПЖ	до булавного	
37.	“Гак”	к-р ПЖ	до булавного	
38.	“Лагідний”	пвх.	до булавного	
39.	“Соколенко”	бунч.	до булавного	
40.	“Бен”	с[от]. інт.	до булавного	
41.	“Зорян”	пвх.	до булавного	
42.	віст. “Граб”	рой.	до булавного	

<i>Ч. п.</i>	<i>Ступінь і псевдо</i>	<i>Функція в УПА</i>	<i>Пропозиція</i>	<i>Примітка</i>
43.	“Круча”	рой.	до булавного	
44.	“Ославич”	рой.	до булавного	
45.	“Дорош”	рой.	до булавного	
46.	“Неро”	рой.	до булавного	
47.	“Голий”	рой.	до булавного	
48.	“Іменний”	рой.	до булавного	

Затвердити ступені з чуж[их] армій :

<i>Ч. п.</i>	<i>Ступінь і псевдо</i>	<i>Функція в УПА</i>	<i>Пропозиція</i>	<i>Примітка</i>
1.	“Кийданець”	канц. сила при КВ	поручника	поруч. УГА
2.	“Ростислав”	канц. сила при КВ	хорунжого	хор. СС Дивізія “Галичина”
3.	“Яр”	к-р вд. 96 а	хорунжого	хор. СС Дивізія “Галичина”
4.	“Бук”	к-р пвд.	ст. булавного	ст. сержант ЧА
5.	“Комар”	рой.	булавного	плот[оновий] П[ольської] А[рмії]

ПРОГРАМА

3-тижневого військового перевишколу кущевих оргмобів.

Військовий перевишкіл для командирів СКВ має на меті:

1. Відсвіжити та доповнити давніше набуте військове знання у різних вишколах та арміях.
2. Обзнайомити загально про сучасний стан найновіших досягнень та змін у найважливіших ділянках військового знання.
3. Подати їм поля і напрямні, щодо вишколу в поодиноких дисциплінах, усуваючи всякі розбіжності в школенні та термінології (надати військовому вишколові в низових клітинах одну правильну лінію).
4. Бути підставою для дальшого поширення та поглиблення військового знання серед членів і населення відповідними правильниками конспектами і т. п.
5. Служити кущевим оргмобам, як дороговказ в праці по вишкільних роях та СКВ
6. Виховання моральних вартостей та поглиблення їх політичного вироблення.

Методична сторінка організації вишколу:

Для надання вишколові чисто військового характеру та одержання в короткому часі якнайкращих вислідів, учасники вишколу на час, в якому він відбуватиметься, будуть перебувати разом (скошаровані) та цілковито відізолювані від села та посторонніх осіб.

В тій цілі приготується в лісі окреме місце та приміщення і відповідний запас харчів на цілий час вишколу. Крім того, обов'язуватиме деякий порядок касерняного життя ("рання зоря", рухавка, миття, молитва, снідання, ранній звіт, заняття (5 год. до полудня, 3 по полудні), службовий звіт, денний наказ, "вечірня зоря", відправа, варти). Ціла вишкільна група буде зорганізована на зразок військового відділу з командиром службовим, бунчужним і ін.

Програма вишколу розложена на 3 тижні, тобто 18 днів (без неділь), разом около 150 год.

Військовий вишкіл буде перепроваджений в двох напрямках:

1. Необхідний вишкіл вояка-партизана, в який входить знання тактики партизанських боїв та підставові відомості з піонерської служби та розвідки.
2. Підставові знання військової штуки регулярної армії. В мінімум цього знання входить:

Основні відомості з:

- а) Полевої служби
- б) Зброєзнання
- в) Стрілецького вишколу
- г) Топографії та теренознавства
- д) Внутрішньої служби
- е) Зв'язку
- є) Організації армії
- ж) Впорядку.

I. Полева служба – 60 годин.

1. Основи організації армії (стрілецький рій, чота, курінь, полк); основи боєвих дій піхоти (вогонь, маневр, рукопашний бій; загальні обов'язки командира та стрільця – 2 год.

2. Поодинокий стрілець – його обов'язки в наступі, в обороні, на стежі, спеціальні обов'язки стрільця (зорець, зв'язковий, на чаті, на секреті, піднощик муніції) – 4 год.

3. Рій в наступі

4. Рій в обороні – 8 год.

5. Рій в розвідці, на чаті – 4 год.

6. Рій та чота в похідній охороні – партизанський марш – 8 год.

7. Постій партизанського відділу – 4 год.

8. Напади, наскоки – 4 год.

9. Засідки – 4 год.

10. Бій в лісі та в населених пунктах – 8 год.

11. Вихід з бою – 4 год.

12. Чота в наступі – 5 год.

13. Чота в обороні – 5 год.

II. Зброєзнання – 20 год.

1. Кріс – боєві властивості (опис, розбирання, складання) – 3 год.

2. Кулемет “Дехтярова” – боєві властивості, опис, розбирання, складання – 5 год.

3. Кулемет “МГ-42”, “ЛМГ” – опис, боєві властивості, розбирання, складання – 5 год.

4. Кулемет-пістоля “Папашка” – опис, боєві властивості, розбирання, складання – 3 год.

5. Гранати – опис, боєві властивості, дія, типи гранат, кидання – 4 год.

III. Стрілецький вишкіл – 18 год.

A. Теорія стрілу.

1. Явище стрілу, шлях стрілу (траєкторія), чинники, які впливають на формування траєкторії, елементи стрілу, атмосферичні впливи – разом 2 год.

2. [Розсів], шлях стрілу на терен, пробивна сила кулі – 2 год.

Б. Наука властивого стріляння.

1. Загальні методичні вказівки для інструкторів стр. вишколу, способи націлювання (хиби націлювання, вправи в націлюванні – разом 2 год.).

2. Трикутник блудів – 3 год.

3. Побічні фізичні вправи (вправи крісом і без кріса, вправи стримування віддиху, замикання ока, охоплення шийки та стягання язичка – 1 год.).

4. Ладування та розладування кріса, стрілецькі постави: стояча, клячача, лежача – разом 4 год.

5. Оцінка віддалі, провадження вогню – 2 год.

IV. Впоряд – 16 годин.

A. Зімкнений лад.

1. Що таке впоряд, ціль впоряду, поділ, основна постава (без кріса, з крісом, всі збірки, рівняння, відчислювання, звороти в місці, виступлення з ряду, зголошення – разом 4 год.).

2. Хвати крісом (на плече, на ремінь, почесьть крісом) – 2 год.

3. Перемарші, звороти в маршах, парадний крок – 2 год.

4. Подавання почесті, молитва, службовий звіт – 2 год.

Б. Розімкнений лад.

1. Розчленування роя в глибину та в ширину (стріл, ряд, розстрільна, занімання становища, [падання], вставання, повзання) – 3 год.

2. Розчленування чоти в глибину та в ширину (клин вперіод, клин назад, ромб, в лінії, в дволінії) – 3 год.

V. Піонерська служба – 10 год.

1. Самоокопування (стр. долик лежачої, клячачої, стоячої постави, творення полевих укріплень) – 2 год.

2. Загородження та перешкоди (природні та штучні) – 1 год.

3. Мінерська служба: вибухові речовини – їх поділ, властивості, запальні пристрої, способи висаджування та обчислення кількості вибухових речовин, механічне нищення – разом 5 год.

4. Переправи, таборування – 2 год.

VI. Топографія та теренознавство – 10 год.

1. Терен, його властивості, значіння, тактичні властивості – 1 год.
2. Картознавство, читання карт (важливі топографічні знаки), користування картою, знаходження свого місця в терені на карті, орієнтація по карті – разом 4 год.
3. Компас, орієнтація в терені, марш по азимуті – 2 год.
4. Вимірювання віддалі, величини предметів віддалених – 1 год.
5. Шкіци, звідомлення – 2 год.

VII. Внутрішня служба – 6 год.

1. Прикмети вояка, особовий склад, службовий порядок в касарні (програма дня), звіти, обов'язок в чергових по сотні – разом [2] год.
2. Кари (поділ, право, карання) – 1 год.
3. Вартівнича служба – 3 год.

VII. Зв'язок – 4 год.

1. Ціль та значіння зв'язку – 1 год.
2. Засоби зв'язку в піхоті: піші зв'язкові, кінні зв'язкові, собаки, голуби, штафетний зв'язок (звідомлення, цифри), зорове гаслування, світлова сигналізація – разом 3 год.

VIII. Політвиховання – 16 год.

1. Значення політвиховної роботи у відділах УПА, як в Укр[аїнській] Армії взагалі. (Насвітлити це, як ідейно-цементуючу силу в армію – подати приклади стану ЧА, нім. армії і других).
2. Наша генеральна політична лінія. (Відношення до німецько-більшевицьких імперіялізмів, поневолених народів зовнішнього світу взагалі), наше політичне положення під сучасну пору (внутрі і назовні).
3. Наша політично-боєва тактика – по відношенні до імперіялістів, червоноармійців і командирів, польського населення і його провідних кругів (демократи і акісти) – її значіння для нас і наслідки.

IX. Санітарна служба – 8 год.

1. Гігієна стрільця (особиста гігієна – миття, білля одяг, взуття, гігієна в марші, постою; правила відпочинку).
2. Само- і взаємодопомога в бою – підчеркнути дружбу і обов'язки супроти раненого друга (як винести раненого з поля обстрілу, задержання кровотечі, перев'язка, транспорт.).
3. Перша допомога в деяких наглих випадках (зімління, соняшний удар, зломання, звих, утоплення і придавлення, штучний віддих).

Друже “Хрін”!

Голосять мені, що у Вас знову якісь нові випадки непорозумінь, а навіть інцидентів з друзями із теренової сітки.

Не хочу наразі робити з цього жодних спеціальних доходжень, тим більше, що ще не маю вичерпуючих зголошень про ці випадки.

Все ж таки стверджую, що чомусь між Вами і друзями з теренових Проводів продовжуються постійно непорозуміння і інциденти. Бувають також нарікання зі сторони населення на нетактовну поведінку Вашого стрілецтва в терені. Звертаю Вам та всім другим ще раз увагу, що такі речі недопускаємі й строго заборонені.

Це сором, щоб повстанці-стрільці не могли жити в згоді й дружбі зі своїми найближчими товаришами з Організації чи з населенням, якого вони мають бути оборонцями й борцями-визволителями. І це не тільки сором, але і грубий політичний промах, якщо допускається між нашим військом і населенням, які-небудь тертя. Тоді сама підстава нашої боротьби є таким станом підважувана. Та все, за що ми всі боремося, за що стільки святої крові проливаємо, за що і Ви, Друже “Хрін”, стільки разів ставали до бою й поносили рани, за що і Вас сьогодні широко славить народ, те все, з другої сторони, підважує й руйнує невідповідна поведінка Вас, чи Ваших стрільців в терені. Не вільно до цього допустити! Не сміє бути жодних непорозумінь з організаційною сіткою! Не сміє бути жодних непорозумінь з населенням! До населення треба відноситись щиро, з отвертою душею, по приятельськи, а не з військовою шорсткістю. Ми ж революціонери, ми хочемо і мусимо підняти і повести за собою цілий народ і ще другі народи! Кожний наш провідник і кожний командир мусять стати для загалу населення живим прикладом нашої Ідеї, за яким вони підуть на боротьбу й смерть. Тому в третє підкреслюю, що погане відношення до населення й непорозуміння на цьому тлі є дуже шкідливі й прямо руїницькі. Таких проявів не будемо нікому терпіти, навіть і заслуженим одиницям. Якщо будуть ствержені у кого такі випадки – я буду змушений витягнути з цього відповідні висновки.

Пам’ятайте про те, тим більше, що Ви як командир вд., вславлений численними боєвими успіхами, мусите дуже уважати, щоб вдержати на відповідній висоті свою опінію. Це відноситься теж до Вашого приватного життя (напр[имір] вживання алкоголю). Пам’ятайте, що на Вас дивляться не як на звичайну людину, але як на представника, носія й борця того всього, чого цей народ найбільше собі бажає. Пам’ятайте, що Ваш обов’язок провадити і виховувати своїх стрільців та народ, який дивиться на Вас, як

на командира УПА. Тому мусите уважати на кожний свій крок теж у своєму приватному житті. Не вільно змінювати нікому з нас ні загальної нашої слави і чести, ні особистої, здобутої чейже жертвою крові – на дрібні поступки, які будуть її підривати. Для стрільця, а тим більше командира УПА, провідного борця визвольного руху, накладає окремі зобов'язання, багато більші, чим у звичайній регулярній армії.

Сподіваюсь, Друже “Хрін”, що Ви зрозумієте як слід ці мої уваги і побажання і що будете так поступати, щоб бути прикладом й взірцем у всьому, щоб так по[про]водити своє стрілецтво, щоби це доповнило Вашу здобуту досі славу відданого боевого командира, теж ім'ям політично виробленого карного провідника українського визвольно-революційного руху.

Бажаючи цього, пересилаю дружний привіт!

Слава Україні!

“Олег”

✂ ✂ ✂

Друже “477”!

22.10.46 р.

По прочитанні звітів за місяць червень 1946 р. подаю такі завваги:

1. Майже в жодному описі не подано причин, чому дану акцію, засідку, нищення мостів, телефон[них] споруд і інше, проведено.

2. В описі У-6 з 07.06.46. повинно хіба бути: “Танкетки ці переїхали с. Малява та подались в с. Добрянка”... а не ... “танкетки ці переїхали с. Добрянка та подалися в с. Маляву”. А даліше повинно бути: “Після цього стріли з обох сторін втихли, а танкетки поїхали даліше дорогою в ліс до с. Ляхава”, а не ... “дорогою в ліс до с. Малява” – бо інакше, то не буде згідності зі ситуаційним планом.

Також в тому описі назви висот не згідні з ситуаційним планом.

3. Як виходить з опер[ативних] звітів к-ра “М[иро]на”, то його вд. зробив кілька дуже гарних робіт! Такою власне тактикою треба щоб усі вд. воювали!

4. З огляду на небезпеку, що на мінні поля одного вд. може найти інший вд., треба назначити когось з КВ, щоб на даному більшому ніж вд. відтинкові кермував та узгіднював мінуванням, або наказати, щоб сусід сусіда інформував про те, де є заміновані місця.

5. Коли приймається до вд. новиків, то треба, щоб за кожного новика видали опінію теж чинники, а крім того сам к-р вд. має перевірити

минувшину кожного вояка-новика. Відносно котрого є сумніви – не приймати!

Ми числимо на якість, а не на кількість.

6. Звіт “Зенка” з конспіративних зглядів є написаний зле! Знаєте чейже, що у звітах називаємо тільки ті місцевості, де ми стрінулися з ворогом, де відбувся якийсь бій чи акція, бо про цю місцевість і так знає ворог. Але куди ми ходимо, де квартируємо чи побираємо харчі – не сміємо писати не зашифровано!! В найліпшому випадку таку місцевість відзначаємо першою буквою.

7. Що є з тими склепами?

Слава Україні!

[Супровідні листи “Рена” зі звітами до “Олега”]

УПА-Захід
Сян
“Лемко”

Постій, дня 31 березня 1946 р.

До КГ в м[ісці] постою

В залученні надсилається:

Військовий звіт за березень ц. р. в прим[ірниках] 6, враз з сит. планами зведених боїв та переведених засідок, а саме:

1. 19.03.46 р. в с. Мокре і Морохові;
2. 20.03.46 р. в с. Ясель (Яселко);
3. 25.03.46 р. в с. Лупків;
4. 09.03.46 р. в с. Воля Матіяшова;
5. 18.03.46 р. в с. Терка;
6. 30.03.46 р. в с. Середн[є] В[елике];
7. 26.03.46 р. в с. Кожушне й Ветлина;
8. 23.03.46 р. переведеної засідки на шляху Кальніца [Кальниця] – Струбовіска [Струбовиська];
9. 24.03.46 р. переведеної засідки на шляху біля Ветлини;
10. Статистичний виказ стану вд. в 2 примірниках;
11. Статистичний виказ озброєння в 2 примірниках;
12. Список впадших на Полі Слави вояків УПА В[ідтинка] – “Лемко” за м[іся]ць березень 1946 р. в 2 примірниках.

✂ ✂ ✂

УПА-Захід
СЯН
“Лемко”

Постій, дня 30 квітня 1946 р.

До КГ в м[ісці] постою

В залученні надсилається:

I. Військовий звіт за квітень ц. р. в 6 прим[ірниках] враз із залучниками:

- а) сит[уаційний] план зведеного бою дня 26.04.46 р. в с. Смольнік [Смільник];
- б) сит[уаційний] план зведеного бою дня 06.04.46 р. в с. Мощанец[ь];
- в) звіти з пропагандивного рейду п Словаччині в м[іся]ці квітні ц. р. враз з нарисом шляху рейду:
 1. Від к-ра вд. “У[дарник]-3”;
 2. Від к-ра вд. “Миرون”;

3. Від к-ра вд. “Кармелока”, враз з сит[уаційним] паном засідки б[оївки] черв[оних] слов[ацьких] партиз[ан] на вд. к-ра “Кар[мело]а”.

II. Наказ ч. 1/46 з дня 22.04.46 р. в прим[ірниках] – 2.

III. Наказ ч. 2/46 з дня 28.04.46 р. в прим[ірниках] – 2.

IV. 2 стат[истичні] викази прим[ірників] – 4.

V. Список вояків УПА-Захід, впавших на Полі Слави за м[іся]ць квітень ц. р. в прим[ірниках] – 2.

[“Рен”]

УПА-Захід

СЯН

“Лемко”

Постій, дня 31 травня 1946 р.

До КГ в м[ісці] постою

В залученні надсилається:

1. Військовий звіт за травень ц. р. в 6 прим[ірниках], враз із залучниками:

- а) сит[уаційний] план засідки дня 18.05.46 р. біля с. Тискова;
- б) сит[уаційний] план засідки дня 18.05.46 р. на дорозі Балигород – Тісна;
- в) сит[уаційний] план бою дня 06.05.46 р. в с. Вільшаниця;
- г) сит[уаційний] план засідки дня 11.05.46 р. біля с. Колоничі;
- д) сит[уаційний] план засідки дня 18.05.46 р. в с. Березка;
- е) сит[уаційний] план бою дня 24.05.46 р. в с. Бережниця Ниж[ня];
- є) сит[уаційний] план бою дня 02.05.46 р. в с. Гічвиці;
- з) сит[уаційний] план бою дня [03].05.46 р. в с. Полонна і Кам'янке;
- ж) сит[уаційний] план бою дня 04.05.46 р. напроти с. Ветлина;
- и) сит[уаційний] план засідки дня 1[3].05.46 р. в с. Гапківці [Габківці];
- ї) сит[уаційний] план засідки дня 15.05.46 р. в с. Довжиця;
- і) сит[уаційний] план засідки дня 27.05.46 р. в с. Гапківці [Габківці].

2. Наказ ч. 3/46 з дня 15.05.46 р. – в 2 прим[ірниках];

3. 2 стат[истичні] викази – прим[ірників] 4;

4. Список вояків УПА-Захід, впавших на Полі Слави за м[іся]ць травень ц. р. – в 2 прим[ірниках].

[ситуаційний план бою з ВП дня 19.05.46 р. біляс. ...]

“Рен”

УПА-Захід
СЯН
“Лемко”

Постій, дня 20 червня 1946 .

До КГ в м[ісці] постою

В залученні пересилається:

1. Місячн військові звіти з[а] м[іся]ць червень ц. р. 15 залучникаи:
 - а) ситуаційний план наскоку вд. “У[дарник]-2” на ВП в с. Добра[Шляхетська].
 - б) ситуаційний план наскоку ВП на вд. “У[дарник]-3” в с. Бережніца Ніжна [Бережниця Нижня].
 - в) ситуаційний план наскоку вд. “У[дарник]-4” на ВП біля с. Кописно.
 - г) ситуаційний план засідки вд. “У[дарник]-6” на УБП в с. Малява.
 - д) ситуаційний план засідки вд. к-ра “Мирона” на ВП б[іля] с. Должица [Довжиця].
 - е) ситуаційний пла засідки вд. к-ра “Мирона” на ВП б[іля] с. Пшислуп [Присліп].
 - є) ситуаційний план замінування шляху Цісна [Тісна] – Балігруд [Балигород].
 2. Список впадших на Полі Слави вояків УПА-З[ахід] – “Лемко” в м[іся]ці червні 1946 р. – в *двох примірниках*.
 3. Дані статистичні за м[іся]ць червень 1946 р. – в *чотирьох примірниках*.
 4. Відпис з листка впадшого на Полі Слави ст. бул. бунч. “Біса”, надісланого к-ром вд. “У[дарник]-4”, як прилога до списку впадших на Полі Слави вояків УПА-З[ахід] – “Л[емко]” за м[ісяць] травень ц. р. ч. п 4. – в *двох примірниках*.
 5. Додатковий список впадших на Полі Слави вояків з вд. “У[дарник]-5” УПА-З[ахід] – “Л[емко]” за час від січня по травень ц. р. включно – в *двох примірниках*.
 6. Зіставлення ворожих та власних втрат за два квартали 1946 р. – в *чотирьох примірниках*.
- Дістають: 1. КГ – 6 при., [...], подано в тексті.

“Рен”

ДО ЗАГАЛЬНОГО ВІДОМА [виконання вироків смерті]

За агентурну співпрацю з УБП і участь в нападах таграбежах українських сіл wraz із бандами та “Войском Польским”, дня 17.02.1946 р. покарано карою смерти:

1. Стояк Едварда, ур[одженого] 11.11.1921 р. в Небещанах [Небещанах], син Андрія і Анастазії із Гондів. (За участь в нападі на с. Ратнавицю в м[ісяці] липні 1945, спалення хати, морд господаря українця, грабіж майна та ряд інших нападів на українських селян дооколишніх сіл за співучасть в облаві на українських повстанців, дня 16.02.1946 р.).

2. Кручек Тадеуша, ур[одженого] 22.01.1922 р. в Поражі, син Войтіха і Марії з Кручків. (За морд 2-ох українців, вертаючих з Німеччини, підчас своєї служби при МО в Волі Міховій [Миговій], знущання над безборонним, невинним українським населенням та співучасть в облаві на Українських Повстанців, дня 16.02.1946 р.).

3. Гжиб Броніслав, ур[одженого] 20.06.1926 р. в Поражі, син Войтіха і Катерини з Тецьків. (Застрілений підчас втечі та намагання вбивства вартового).

4. Шпара Владислав, ур[одженого] 12.07.1905 р. в Чашині, зам[ешкалого] в Мокрім. (За донощиттво на УБП і квартируючий відділ ВП в Мокрім, що було причиною побиття та грабунку кільканадцяти осіб українців, мешканців того ж села.

Проти польського народу не воюємо і воювати з ним не хочемо, б'ємо тільки бандитів і агентів НКВД, УБП, [ВОП] та ВП.

Хай живе дружба і співпраця українського і польського народів!

Смерть бандитам Москви і їх вислужникам!

Постій, дня 08.03.1946 р.

Українські Повстанці.

V
НАКАЗИ

УПА – Захід
СЯН
“Лемко”

Постій, дня 22 квітня 1946 р.

НАКАЗ ч.: 1/46

Від дня 22 квітня 1946 р. звільняю к-ра “Дідика” від сповнювання обов’язків сотенного вд. У-94 із-за лихого стану здоров’я.

Рівночасно повіряю тимчасове виконування обов’язків сотенного вд. У-94, аж до часу назначення нового к-ра, к-рові пвд. 502 чот. “Корпові”.

Слава Україні – Героям Слава!

["Рен"]

в.о. к-ра Відтинка “Лемко”

Дістають:	КГ	–	2 прим.
	КП	–	1 прим.
	ОП	–	1 прим.
	Вд.	–	7 прим.
Арх.	КВ	–	2 прим.
	Разом	–	13 прим.

✂ ✂ ✂

УПА-Захід
СЯН
“Лемко”

Постій, дня 28 квітня 1946 р.

НАКАЗ ч.: 2/46

Від дня 28 квітня 1946 р. назначаю к-ром вд. У-94, на місце звільненого дня 22 квітня 1946 р. к-ра “Дідика”, к-ра “Бродича”, бувшого чот. вд. “Вовки” к-ра “Кармелюка”.

К-р “Корп” обійме свою попередню функцію к-ра пвд. 501.

Слава Україні – Героям Слава!

["Рен"]

в.о. к-ра Відтинка “Лемко”

Дістають:	КГ	–	2 прим.
	КП	–	1 прим.
	ОП	–	1 прим.
	Вд.	–	7 прим.
Арх.	КВ	–	2 прим.
	Разом	–	13 прим.

УПА-Захід
СЯН
“Лемко”

Постій, дня 15.06.46 р.
Тасмно

НАКАЗ ч. 3/46

У висліді переведених мною контроль та відправ в поодиноких вд., донесень нашого цивільного та польського населення, донесень орг. сітки, комунікатів орг. сітки та принагідно відбутих моїх розмов з українським населенням, ствердив я, що поведінка стрілецьтва та деяких к-рів вд. та пвд. УПА-Захід на В[ідтинку] – “Лемко” є незадовільна, а подекуди навіть каригідна.

1.

- а) Були випадки, коли поодинокі стрільці, а часами й цілі пвд. били українське населення, використовуючи перевагу, яку дає їм їхня зброя, та переводили на власну руку, під претекстом шукання за військовими річачами, ревізії, погрожували 25 буками та вживали різних грубо ординарних слів. Повище згадане є сумним проявом, а вину поносять за це в першій мірі к-ри вд. та пвх., які відносно цього одержали писемні інструкції від Проводу Організації (“Ще в справі відношення до польського населення” з дня 05.06.1945 р. та “Інструкція в справі відношення озброєних вд. та поодиноких стрільців до орг. сітки й населення”, дня 02.09.1945 р.) і усні від мене на відправах. Звертаю увагу к-рам вд. та пвд., пвх. та всему стрілецьтву, що такий стан є недопускаємим і мусить радикально змінитися. Таке поступування є характеристичне всім типам з низькими інстинктами, а ніколи не сміє проявитися у вояка-повстанця, вояка славної УПА. Всі стрільці, к-ри і пвх. мусять відноситися до свого населення, як також і до чесних поляків, чемно, дружньо та привітно. Всяке денервування, крик, погрожування та лайка у відношенні до цивільного населення мусять раз на завжди зникнути. Проте, на будуче, всіх винних нетактовної поведінки у відношенні до нашого, як також і до польського населення, буду брати до строгої відвічальности. А відвічальними за це роблю в першій мірі к-рів вд. та пвх. Всіх непоправних належить з місця строго карати, а псевда покараних подавати мені до відома, в цілі висланя тих вояків до карної чоти.
- б) Часто трапляються случаї вживання поодинокими командирами та стрільцями алкоголю, під впливом якого, ці командири та стрільці своїми вчинками приносять ганьбу та компромітують УПА. З цієї причини п'яних командирів та стрільців по витверезінні буду

передавати Військовому Полевому Судові.

- в) Від дня 15 квітня 1946 р. в зв'язку з виселенною акцією повторилися в деяких вд. випадки дизерції стрільців. Пригадую, що всіх дизертирів належить передавати Військовому Полевому Судові.
- г) Подаю до відома, що за грабіж, чи крадіж річей, чи майна в часі акції, або серед інших обставин, чи навіть за крадіж хоч би найменшої річі своїх друзів, вояків УПА належить передати Військовому Полевому Судові.

2. В останньому часі зайшло два випадки, що в часі бою залишив вд., чи пвд. на полі бою раненого стрільця. Подібний випадок не сміє вдруге повторитися і раненого стрільця, чи працівника орг. сітки, коли б такий був ранений, належить за всяку ціну забрати зі собою. Якщо повторився б в будочому подібний випадок, то за це в першій мірі відвічатиме к-р вд., чи пвд. (якщо діє самостійно) і ті стрільці, біля яких згаданий вояк, чи працівник орг. сітки був ранений.

3. Ворожий полон для вояків УПА не існує. Проте в критичній і безвихідній ситуації жодний вояк не сміє здатися живцем в ворожі руки. Кожний з вас в таких випадках мусить бути приготований покітчити зі собою чесно і застрілити себе власною зброєю або розірвати власною гранатою. Всі ці, які здаються живцем в полон – це тхорі-боягузи, які для свого фізичного збереження будуть опісля перед ворогом зраджувати всі таємниці, зв'язані з повстанчим рухом. Із-за цього стрільців, які проявляють охоту здатися або здаються в полон [в часі бою], належить з місця стріляти.

4. Забороняю до полагоджування різних справ (переношування штафет, розвідки і т.п.) вживати лише одного стрільця, бо заходить можливість, що одного стрільця може ворог зловити, а опісля звільнити в цілі ведення ним агентурної роботи. Щоби цьому запобігти, належить до полагоджування вище згаданих справ висилати, що найменше двох стрільців.

5. Відпустки. – Всякого роду відпустки, чи то для стрільців, чи к-рів вд, чи пвд. навіть у випадках смерті одного з членів родини є заборонені аж до відкликання.

6. Конспірація. – Звертаю увагу к-рам і пвх-ам на придержування строгої конспірації. Всіх тих, які будуть перед посторонніми людьми або навіть некомпетентними до цього орг. чинниками говорити про справи власного вд., як псевда к-рів вд. чи пвд., чисельний стан, чи озброєння вд., про акцію вд., місце постою, чи про напрям посування вд. і т. п. – належить строго карати.

7. Співпраця вд. з орг. чинниками мусить бути поставлена в душі взаємного зрозуміння, послуху та співпраці. Забороняю розповсюджувати

публічно всякі нарікання на орг. сітку та її Провідників. У випадкові ствердження недомагань зі сторони орг. сітки належить зголошувати усно або писенно мені або Проводові орг. сітки. Таке поступування з нашої сторони виключить всякі негодування та непорозуміння. Тих, які не будуть придержуватися повищих вказівок, буду підозрівати в агентурній роботі та ставити перед Військовий Полевий Суд.

8. Політвиховна робота. – Праця політвих[овника] у вд. в жодному випадку себе не виправдала. В часі моїх відправ зі стрілецтвом ствердив я випадки, що деякі стрільці не знали, що таке УГВР, ОУН, ба що більше не могли навіть загально відповісти, коли й серед яких обставин, та хто створив УПА. За такий стан політвиховної роботи поносять відвічальність в першій мірі к-ри і плвх. Зазначу, що між к-ром вд., а плвх. мусить існувати тісна співпраця. В цілі поглиблення політвиховної роботи серед стрілецтва працюють не тільки плвх., але й к-ри та курінні полеві капеляни. За недотягнення в політвиховній роботі серед стрілецтва роблю відвічальними всіх вище згаданих. Непорозуміння між к-ром вд., а плвх. не сміє бути в жодному випадкові.

9. Забороняю к-рам вд. та пвд. самовільно карати стрільців фізичними карами, кари ці можуть вимірювати лише Козацькі Суди. Рівночасно пригадую, що карати найвищим виміром кари – це є карою смерти, може виключно тільки Військовий Полевий Суд, а протоколи з відбутих сесій Військового Полевого Суду належить пересилати мені.

10. Місячні військові звіти к-рів вд. дають ще дуже багато побажання. Перш за все, ні один з к-рів вд., мимо моїх кількакратних упімнень, не придержується реченця надсилання військових звітів. Самі звіти написані хаотично та неясно. При писанні їх зуживається безпотрібно багато часу та паперу на описування маловажних річей, вмісто коротко та ясно висловлювати події та справи. Місячний військовий звіт є не лише віддзеркаленням вміння військової штуки к-ра вд., чи пвд., але взагалі його праці та праці його вд., а що найголовніше, є важним джерелом для історії змагань УПА. Звіти ці повинні бути писані так, щоби з них можна було довідатися про всі зусилля вояків УПА, що їх вони вложили під будову УССД.

Слава Україні – Героям Слава!

["Рен"]
в.о. к-ра відтинка "Лемко"

Наказ 4/46

Подати до відома вояцтву витяг із Наказу замку ч. 17 від 1 січня 1946 р.:

Уступ I точ. 1. Перестерігаєшся перед :

- а) ангажуванням і зводжуванням боїв більшої міри у зимовому реченці, тобто цілоденних або кількадеденних битв з ворогом, коли вони примусово покинуті ним і безвихідністю положення. Навіть таке відношення як 35:225 втрат у нашу користь є для нас до певної міри вирішним тоді, коли для ворога ні.
- б) незорганізованістю в і вд. в часі і просторі далекого рейдування, напр[иклад], рейд “Дзвонів” (до того ж куренем!?) йшов по трасі і назустріч, повертаючим і переслідуваним вже “Журавлям”.

Уступ I точ. 2. У приміненні далекого рейдування в зимовому реченці належить руководитись радше тактичною необхідністю вийти, чим політ. проп. доцільністю відбутися.

Уступ I точ. 4. ШТ опрацюють і перешлють до дня 15.04.46 р. географічно-стратегічну характеристику терену на підставі такого ж опрацювання КВ, з узглядненням набутого досвіду з повстанчих діянь у відношенні до теренової різьби (прилюдні й штучні теренові предмети), населення й окупантів.

Уступ I точ. 6. К-ри і пвх. зі шаблів штабів і команд докладно запізнаються з “осінною” інструкцією і в тому напрямі поставлять відповідно підчинених собі.

Уступ II точ. 2. Признається воякам УПА-Зах[ід]:

А. Бронзовий хрест Бойової заслуги:

8. хор. “Ягода” — КВ Г6 — 01.01.1946 р.

9. хор. “Шум” — сот. Г6 — 01.01.1946 р.

10. хор. “Біс” — сот. Г6 — 01.01.1946 р.

Уступ II точ. 3. Стверджено, що при передачах ряду вояків УПА, в тому практичних і функційних старшин до інших ресортів, зверхні чинники часто кермуються не найважливішим прийомом: чи дана одиниця буде там працювати більше, чим на попередньому пості.

Уступ II точ. 4. Незалежно від Полевих і Козацьких Судів, діючих в рамках УПА, супроти всіх її учасників — членство УПА може бути піддане судовим порядком на підставі “Правильника Судівництва в ОУН”, що з днем 01.08.1945 р. діє законно.

Уступ III точ. 1. Стверджено, що у перевишколах комскладу зверхні чинники не звертають уваги на здібніших рядовиків і їх не підтягають, через що невихіснуюються вроджені ватажки, нидіють досвідчені старі повстанці, а в результаті т. зв. брак к-рів вд. і пвд. та пвх. Ком[андирський] склад не знає ґрунтовно свого рядового складу з духової і бойової сторони (не знаємо, що маємо).

Уступ IV точ. 1. Звертається увагу к-рів на інструкцію замку 6 ч. 8/3/45 від 10.11.1945 р. “Політвиховникам і командирам груп УПА-Зах[ід] (розіслано) та її виконання.

Уступ IV точ. 2. Підчинені занедбують подати у звітах як виконано т[очки] 11, 5, 6 Наказу замку ч. 14 від 10.07.1945 р., тобто як пройшло вивчення бійцями присяги, а кромі Провідних правил в бою. Додатково заряджується вивчення всіма тексту і мелодії Маршу УПА-Зах[ід] до 6-ти тижнів після одержання Наказу.

Уступ VI точ. 1. Поручається брошурку: “Кий” – “Советський патріотизм” – серпень 1945 р.

Уступ VI точ. 3. На порозі Нового 1946-го Року шлеться Українській Головній Визвольній Раді, Головній Команді УПА і Проводам побажання багато сил в Праці і Визвольній Боротьбі, а Вояцтву міцної Віри в Слушність нашої Справи і недалеку перемогу.

Підписано: “Р. Шелест” – в. о. кр. УПА-Зах[ід], “В. Савчук” – в. о. шефа штабу.

II Затверджується:

1. Перенесення ст. бул. “Дідика”, к-ра вд. 94, з дотеперішньої функції до диспозиції Канцелярії КВЛ.

2. Усунення ст. бул. “Яра”, к-ра вд. 96а, з дотеперішньої функції.

3. Усунення ст. бул. “Лиса” з посту к-ра вд. 100. Згаданого ст. бул. “Лиса” ще в 07.1946 р. передано до диспозиції КВБ, де він обняв пост бунчужного вд. 98.

4. На функції к-ра вд. 94 – “Бродича” – дотеперішнього заст. к-ра вд. “Кармелюка”.

5. На функції к-ра вд. 96а – ст. бул. “Крилача” – дотеперішнього к-ра пвд. 510.

6. На функції к-ра вд. 97 – віст. “Калиновича” – дотеперішнього к-ра пвд 535, функцію к-ра вд. 97 віст. “Калинович” перебрав з початком 04.1946 р. по тяжко пораненому ст. бул. “Уманеві”, що відійшов на лікування, а стисліше – по ст. віст. “Підкові”, тимчасово виконуючому обов’язки к-ра вд. 97.

7. На функції к-ра вд. 98 – ст. віст. “Тучу” – дотеперішнього заступника к-ра вд. 98. Ст. віст. “Туча” перебрав функцію к-ра вд. 98 по

вибувшому в 06.1946 р. ст. бул. “Балаєві”.

8. На функції к-ра новозорганізованого ще в 01.1946 р. вд. 98а – бул. “Яра” – дотеперішнього к-ра пвд. 531. В 10.1946 р. по остаточному розчленуванні вд. 98а між інші вд. – бул. “Яр” перейшов до диспозиції ШГ.

9. На функції к-ра новозорганізованого ще в 04.1946 р. вд. 97б – віст. “Крука” – дотеперішнього рай. оргмоба.

10. На функції к-ра самостійно-оперуючого пвд. вд. 100 – бул. “Сокола” – з поготу ШГ. Бул. “Сокіл” згадану функцію перебрав в 05.1946 р. по вибувшому бул. “Левові”.

Слава Україні!

(-) “Дубровник”
в.о. шефа штабу ГС

“Олег”
в.о. к-ра ГС

Дістають:	Замок	–	2 пр.
	КП	–	3 пр.
	ОП і КВ	–	6 пр.
	ШГС	–	1 пр.
Разом вибито		–	12 примірників

✂ ✂ ✂

НАКАЗ ч. 6/1/47

I. 3 Наказу Замку ч. 19 від 1 червня 1946 р.:

1. В період зими 1945/46 рр. противник кинув проти українського народу і Української Повстанської Армії-Захід около 9 дивізій внутрішніх і фронтових військ НКВД, обсадив ними майже всі села півд[енно] – зах[ідних] земель на протязі трьох місяців і приступив до широко-закроєних і дотепер небувалих збройних і політичних дій, в цілі остаточного знищення нас та переведенням м. і. виборів до т. зв. Верховної Ради ССРСР. Головним збройним засобом ворога було накопичення людських сил, намагання відрізати харчове постачання обсадою терену та постійним переслідуванням з використанням снігу.

У важкій, продовжуваній національно-визвольній боротьбі народ встрявся і натиск видержав, а зокрема вибори цілковито, в місті і в селі, збойкотував. Відділи УПА, примінивши відповідну умовам повстанську тактику, в загальному відбили цей ворожий наступ і виконали завдання оборони народу і себе перед фізичним знищенням і моральним розкладом. Важка та завзята боротьба виривала з рядів УПАрмії багато вояків-героїв, які в службі нації зложили своє життя на Полі Слави – Слава Їх Пам'яті!

Окупант продовжує збройний наступ, та він вже буде проходити серед більш пригожих внутрішніх і зовнішніх міжнародних ускладнень.

Треба доложити усіх зусиль в оперативно-тактичній ділянці, щоби мати можливості проводити дальше повстанські, пропагандивно-боеві дії, захищати народ і кадри перед втратами, дошколюватися і політично вироблятися. Противник зневірюється у своїй поставі супроти поневолених народів і світу, то ж ми мусимо вірити в перемагаючу, справедливу ідею, за яку боремось.

2. Штаби і Команди подбають, щоби до дня 30 вересня 1946 р. остаточно доповнити, виготовити і прислати:

- а) історії Груп,
- б) хроніки відділів,
- в) описи характеристичних боїв (наскоків, засідок і т.п.) та описи збірних і поодиноких геройств,
- г) листи полеглих на Полі Слави,
- д) листи старших, підстаршин.

3. В найкоротшому речинці переслати тактичні зведення за місяці ц. р. і внески підвищень та відзначень. При тому оминати похибок

(подвійних заповдань, невірних ступенів і функцій, незнаних псевдо, дат і фактів).

II. Замок Наказом ч. 19 від 01.06.1946 р. признав таким воякам УПА-Зах[ід] і ГС

A. БРОНЗОВИЙ ХРЕСТ БОЙОВОЇ ЗАСЛУГИ

1. ст. віст. “Гонта”, чот. з ВВ – 08.10.45 р.
2. стр. “Стріла”, рой. з ВВ – 08.10.45 р.

Б. ВИРІЗНЕННЯ

1. ст. стр. “Дубовий” – мін. з ВВ – 15.10.45 р.
2. стр. “Возовий” – кул. з ВВ – 08.10.45 р.
3. стр. “Лісовий” – стр. з ВВ – 08.10.45 р.

III. Витяг із Наказу Замку ч. 20 від 10.08.46 р.:

I. Дальші оперативно-тактичні дії, як дотичні функції.

II. За повновластю ГК УПА від дня 10.07.46 р. підвищується в ступенях вояків УПА-Зах[ід]:

ДО СТУПЕНЯ СОТНИКА

9. пор. “Рен” – КВ 26 – 22.01.46 р.
10. пор. “Залізник” – КВ 27 – 22.01.46 р.
11. хор. “Ягода” – КВ 28 – 17.09.45 р.

ДО СТУПЕНЯ ПОРУЧНИКА

9. хор. “Трошенко” – сот. 26 – 22.10.46 р.
10. хор. “Шум” – сот. 27 – 22.10.46 р.
11. хор. “Біс” – сот. 27 – 22.10.46 р.
21. ст. бул. “Барон” – сот. 26 – 22.10.45 р.
22. ст. бул. “Веселий” – сот. 26 – 02.04.45 р.
23. ст. бул. “Дідик” – сот. 26 – 01.06.45 р.
24. ст. бул. “Бір” – сот. 26 – 22.01.46 р.
25. ст. бул. “Хрін” – сот. 26 – 22.01.46 р.
26. ст. бул. “Балай” – сот. 27 – 22.01.46 р.
27. ст. бул. “Карпо” – сот. 28 – 21.12.44 р.

ДО СТУПЕНЯ ХОРУНЖОГО

1. ст. бул. “Прір[ва]” – КВ 26 – 22.01.46 р.
4. ст. бул. “Явор[ський]” – кап. 26 – 22.02.46 р.
15. ст. бул. “Бурлака” – сот. 26 – 22.01.46 р.
16. ст. бул. “Байда” – сот. 26 – 22.01.46 р.
17. ст. бул. “Крив[уля]” – пвж. 26 – 02.04.45 р.
18. ст. бул. “Гуцул” – [...] 26 – 02.04.45 р.
19. ст. бул. “Цяпка” – чот. 26. – 17.11.44 р.
20. ст. бул. “Крилич” – чот. 26 – 22.01.46 р.

21. ст. бул. “Орський” – сот. 26 – 07.01.46 р.
 22. ст. бул. “Гусак” – бунч. 26 – 09.03.45 р.
 23. ст. бул. “Умань” – от. 27 – 22.01.46 р.
 24. ст. бул. “Степовий” – бунч. 27 – 22.01.45 р.
 25. д-р “Сірко” – лік. 27 – 28.11.45 р.

Підписано:

(–) “Р. Шелест”, в.о. К-ра УПА-Зах[ід]

(–) “В. Савчук”, в. о. Шеф[а] Штабу

Подається до відома і виконання усім військам УПА-Зах[ід] Групи “Сян”.

Слава Україні!

(–) “Дубровник”
 в. о. Шеф[а] Штабу ГС

(–) “Олег”
 в. о. к-ра ГС

Розподіл: Замок – 2 пр.
 КП – 3 пр.
 ОП і КВ – 6 пр.
 ШГС – 1 пр.

✂ ✂ ✂

[Співвідношення між ступенями і функціями]

А. Старший стрілець – вояки УПА, що виконують функції заступників ройових.

Б. Вістун – вояки УПА, що виконують функції ройових.

В. Ст. вістун – вояки УПА, що виконують функції ройових продовж 6 місяців.

Г. Булавний:

– вояки, що виконують функції заступників чотових;

– вояки, що виконують функції бунчужних відділів.

Д. Ст. булавний:

– вояки, що виконують функції бунчужних відділів через 6 місяців;

– вояки УПА, що виконують функції заступників чотових через 6 місяців;

– вояки УПА, що виконують функції чотових.

Е. Хорунжий:

– вояки УПА, що виконують функції чотових через 6 місяців;

– вояки УПА, що виконують функції сотенних.

Є. Поручник:

— вояки УПА, що виконують функції сотенних через 6 місяців.

Ж. Сотник:

— вояки УПА, що виконують функції курінних.

У тих відділах, що діють підвідділами, при номінуванні брати той стан, що існував перед розподілом відділів.

Поодинокі функції брати лише фактичні, а не титулярні і так само час повнення даної функції.

В номінуванні узгляднити також вояків УПА, що впали на Полі Слави.

Друже ! **[Пригадка про інструкції]**

Від кількох місяців видається у нас одні за одними інструкції на час виселення. Головна “генеральна” лінія усіх інструкцій – це активна боротьба усіма можливими силами проти виселення. Тим часом, показується, що ці інструкції, нажаль, зовсім не доходять до відома і до свідомості загалу наших організаційних і вій[ськових] кадрів, але десь губляться безслідно на різних щаблях, а організаційні низи і стрілецьтво, до останньої хвили є здані лиш на свою думку. Так само населення. Це має грізні наслідки. Ось з усіх сторін зголошують докладні факти, що по селах лазять різні стрільці з відділів і кущевики та ведуть розмови з населенням противні усім інструкціям! Замість піддержувати населення у витривалості і боротьбі, замість додавати сили, впертості й рішення за всяку ціну позістати, хоч би і з жертвами навіть, то знаходиться повно стрільців, які в один голос кричать, (так, як колись перед першим виселення), що ніби “нема ради”, що всі і так мусять виїхати і т.п. В тому самому часі другі орг. і вій[ськові] зверхники зголошують, що ніби стрілецьтво держиться дуже добре, і ніхто ані не думає про жодні “страхи”. Як же ж з цим є на ділі?

Причина усього лиха, головню у тому, що низові кадри досі не дістали фактично належного роз’яснення, поучення, впливу і натиску своїх зверхників. Інструкції залишаються тільки прочитаними і забутими, а не передаються належно широко і належно міцно низовим кадрам.

Тому пригадую, щоб негайно перевести з кожним стрільцем докладне, повне роз’яснення нашої боротьби проти ворожого виселення і заставити усіма засобами загал стрілецьтва до протидіяння настроям паніки і заломання між населенням. Власне стрільці повинні кожним словом піддержувати опір населення проти виселення. Негайно, усіма засобами треба переламати цей, незрозумілий параліч обоятності й резигнації, що ніби “нема ради”. У нас є завжди рада: “Боротьба!” Активним, впертим, рішенням на все – нічого не вдіють. Зв’язаних шнурами [нас] усіх [не] повезуть. Це не так сила ворога, як дурний страх найбільше виселює. Треба [його] переламати, а непоправних панікерів, які заломлюють і деморалізують інших, [не] оминати і навіть арештувати та карати.

Слава Україні!

[“Г.”]

Instruktsii, nakazy, lystuvannia. (Summary)

This section contains a number of orders, instructions and correspondence of “Lir” (Iaroslav Starukh), Leader of Zakerzonnia, maj. Myroslav Onyshkevych (“Oleh”), commander of VO-6 “Sian” and maj. Vasyl M. Mizernyi (“Ren”), commander of TS “Lemko”.

The most important order of “Lir” (9.9.45), gives instructions on countermeasures to forcible deportations of Ukrainians and in a special supplement explicitly forbids burning and destruction of Polish habitations and limits this activity to Ukrainian villages whose population has been forcibly deported to the USSR. His other undated instruction concerning deportations entitled “Druzhe!”, probably from the same period, and signed “h”, criticises a flood of instructions pertaining to deportations which remain on paper and which are not followed in practice.

The Order Nr. 4/46 (1.11.46) of commander of VO-6 “Sian” – “Oleh”, contains extracts from the Order Nr. 17 of 1 January 1946 by commander of UPA-West “R. Shelest” which recommends not to engage the enemy aggressively during winter months, and to limit raids to tactical necessities rather than the usual propaganda activity. In addition the Order requires that VOs and TSs provide geographical-strategic characteristic of the terrain, and the future tactics in consideration to terrain relief, population and “occupiers”, addresses question of discipline, commendations and rewards, recruitment and transfer of the command personnell, and political education of troops.

As well, it announces that a Bronze Cross of Military Valour was awarded on 1.1.46 to “Iahoda” TS commander and “Shum” and “Bis”, company commanders in VO-6.

The Order further announces the transfer of Company commander “Didyk” to staff duty at the TS and assigns “Brodych” to take over Company 94.

Transfers “Lys” from Company 100 (TS “Bastion”) to the function of Warrant Officer of Company 98, appoints “Krylach” Company Commander of Company 96a (TS “Lemko”), appoints “Kalynovych” Commander of Company 97, and “Tucha” Commander of Company 98. Also, transfers “Iar” Commander of Company 98a to staff duties at VO Headquarters after his company was dispersed among other units in October 1946, and appoints “Kruk” Commander of Company 97b, and “Sokil” a Platoon Commander of Company 100. The Order is signed by “Oleh” and “Dubrovnyk”, his Chief of Staff.

The Order Nr. 6/I/47 (22.1.47) of “Oleh” which contains extracts from “Zamok” Order Nr. 19 (1.6.46), and in particular, confirms decorations and promotions of officers.

A fragment of an instructions which shows correlations between military ranks and military functions, and request to nominated also those who fell on a Field of Glory.

The Proposed Posthumous Nominations, Decorations and Promotions of military personnell in TS “Lemko” dated 5.2.46.

The Order Nr. 1/46 (22.4.46) of “Ren” TS “Lemko” releaves Commander “Didyk” from command of Company U-94 because of ill health. Order Nr. 2/46 (28.4.46), appoints Commander “Brodych” Commander of Company U-94. Order Nr. 3/46 (15.6.46) offers harsh criticisms of the behaviour of some commanders as well as soldiers of various units of TS “Lemko”. Some of the problems mentioned are the improper behaviour of soldiers with respect to members of the civilian underground network and the population at large, alcoholism, desertions, plunder, improper care for wounded, lack of conspiratory methods, inadequate political education, and improper and late reporting.

The letters of “Oleh” to “Hromenko” (16.3.46 and 9.6.46), “Burlaka” (16.3.46 and 3.6.46), “Zenko” (9.6.46), and “Khrin” (1.11.46), raise various matters such as appointments, discipline and military activities. The letter to “Khrin” discusses various disagreements between him and the underground administrative leadership. The letter of “Ren” to “Oleh” (3.11.46) reports on various appointments and events in TS “Lemko”, and a letter of “Oleh” to “477” (“Ren”) (22.10.46), criticizes various reports that were sent to him from TS Commander or his subordinates.

The various letters from “Ren” to “Oleh” which indicate a number of reports and situational diagrams that were sent by the TS Commander.

The instructions of “Ren” on “How to write a monthly military report” (30.8.45) with a hand written note from “Bilyi” (“Oleh”, “Orest”), “ in agreement with my instructions”.

The undated and unsigned “Program of a 3-week military retraining of “kushch orhmoby” (organization-mobilization leaders of a group of villages), gives a detailed schedule of military training of recruiting and leadership personnel of the village self-defense units.

VI РЕЙДИ

[Залучник ч. 11]

СЯН

“Лемко”

Інформативний звіт з рейду по Криниччині в часі від 28.11.45 р. до 10.12.45 р.

Серед населення західної Лемківщини панує дивний настрій. Головна причина того – цей натиск виселенчої акції. Вправді натиск цей послаб дещо на силі і інтенсивності, та випадки примусового виселення деяких родин є щоденним явищем. Селяни не певні, чи остануться на своїх господарствах, кидають дбати за них, а бажаючи за всяку ціну остатися на місці, готові виконати все, коби лише вблагати ласки в уряді. Не видно тут жодних надій на те, що наступить скоро зміна, майже всі вірять, що так як є тепер, залишаться і надаліше. Поляки з Лемківщини осунуться, а хто не хоче їм терпіти мусить виїхати на Україну. Не мало є таких, що готові кожної хвилини змінити обряд і національність, ради залишення на своєму старому місці. Багато вже так поступило (Верхомля Велика і Мала, частина в Тиличі, а багато інших перехід свій держать у тайні). До нас і нашого руху ставляться з резервою та недовір'ям, ради вироблення доброї opinii в урядових чинників, майже кожний українець-Лемко готовий донести туди все, що знає про нас і наш рух, роботу чи людей і через те масово поширене тут донощитство. Сусід сусіда слідить та підглядає, звертаючи на найменші дрібничк[и], та щоб не зрадити себе в донощитстві, не сказавши нікому про ніщо, йде на міліцію і там розказує все докладно. До нас відносяться як до людей, що повтікали з ЧА або провинилися чимось перед владою і, не маючи іншого виходу, пішли в ліси. Називають нас партизанами, лісовими, а дуже рідко бандерівцями, виводячи розуміння цього слова від слова – банда, зовсім не називають нас українськими повстанцями. Донести на міліцію про нашу роботу вважають своїм обов'язком, кажучи: “Міліція однаково довідається, а знаючи про це і не донести можна часом відповісти перед владою”. (Солтис зі Сьвяківки [Святківки] ніяк не міг зрозуміти цього, що не треба голосити квартирувати те, що в нього квартирувала наша боївка, мимо всяких переконувань він заявив, що донесе на міліцію, бо незквартирувати повинно бути. А сказавши йому те, що на випадок доносу буде покараний, він відповів: “Все одно, а я таки мушу зголосити”).

Загально населення не прикладає ваги нашому рухові. Не вірять в успіхи нашої праці і тим самим байдуже відносяться до нас. Сучасний стан бере за такий, що не дається вже змінити і тому заздалегідь годиться з усіма прикрими фактами та спокійно зносить всі тягари, спричинені обставинами.

Пропагандою не дається тут нічого зробити, бо населення не цікавиться ні книжкою, ні газетою, а слухати любить. Великим тягарем для населення є здача контингенту, який у цьому терені перевищує далеко норму контингенту не узгляднюючи того, що земля тут неурожайна і великі простори не засіяні. Урядово було загрожено, щоби здати контингент і тим способом вдержатися на своїх господарствах, купували збіжжя на торзі і здавали, бо їхнього їм не вистарчало. Це саме трапляється при здачі контингенту м'яса. Все те разом витворює таку важку атмосферу, а головно для нашого селянства, що чується щораз то більше голосів: “Нема ради, треба виїздити”. Велика частина населення здецидована виїхати хоч би зараз, здержують його лише несприятливі до цього умовини (холод, недостача одягу і взуття). Хоч загально серед населення нема бажання покидати свої “хижі” та виїздити кудись в невідоме, однак нема також рішучої постанов[и] – не їхати, а тому дещо сильніший натиск зі сторони влади може дуже легко примусити населення до виїзду. Польські адміністративні чинники вдають, що ніколи не мають заміру зле відноситися до місцевого українського населення, але різко підчеркують різницю між “русинами” і українцями, цих останніх назива[ють] бандерівцями та отверто заявляють, що всі вони мусять виїхати до “раю”. Один поляк з Горлиць висловився слідууючо: “В Польщі можуть залишитися лише чесні Лемки і руснаки, що є льяольними у відношенні до поль[ської] влади і не мають нічого спільного з українцями”.

Міліція дуже часто їздить по селах і переводить ревізії у підозрілих українців і всіх майже найменше підозрених з місця арештує. Під пильним наглядом міліції находиться вся наша інтелігенція, яка ще тут залишилась. З інтелігентів можна тут стрінати священика і учителя (в Криниччині – 2 священиків, в Горличчині – 6 і кілька учителів, в Криниччині учителі не мають права навчати). Самі міліціанти почуваються в Криниччині дуже безпечно. У двох, а найбільше в трьох їздять по селах, там і заночовують, патрулюють по полях і менших лісках, а вже зовсім під контролею держать усі шляхи і стежки. Підчас ревізії обходяться безлично, забирають приватні речі, закидаючи власникові їх неправне походження, або примушують власника до відступлення їх. На кожній станиці МО є двох агентів УБП, під наглядом яких веде свою роботу міліція. Агенти ті дуже часто мешкають на окремих кватирах, десь недалеко станиці МО. Стан міліціантів по станицях вагається від 6-10 осіб.

Облави за нашими частинами, чи відділами АК робить виключно УБП і МО, війська до цього вживають дуже мало. Останнім часом, після появи на цих теренах нашої боївки, стягнуто війська до таких: Крампна – 20 чол., Ропа – 50 чол. ВП відноситься до населення поки що

можливо. Більші військові відділи стаціонуєть у Санчі і Яслі. (Окремий залучник).

Польське населення рівнож не ласкавим оком дивитьсє на місцевих українців і радї, щоб українці чим скорше покинули ті села і вибралися до “раю”, з того бо залишатьсє їм гарні хати, яких так бракує місцевим полякам. Багато опустїлих українських хат зайняли вже поляки місцеві і репатрієнти з Галичини.

В терені діють невеликі боївки АК, які в своїй роботі обмежуютьсє до реквізиції одягу, худоби і різних харчевих припасів. Польське населення у великій мірі симпатизує з рухом АК, мимо того, що акїсти мають за собою ряд нечесних потягнєнь (грабунки, розбої). Більшу свою діяльність проявляють відділи АК аж за Санчем, в околицях Риманової і Нового Торгу. Польський уряд видав відозву до населення тих околиць (головно гуралів), яких у відділах АК є переважаюча скількість, в нїй то говоритьсє, що хто добровільно перейде з підпілля в легальщину, цей одержить великий земельний надїл на теренах, залишених українцями. Однак дуже мало є випадків переходу на легальне проживання.

Виселєнча акція послабла в своїй інтенсивності та не затихла зовсім. Комісії вправді нема та сам місцевий уряд переводить цю акцію. Останнім часом занотовано багато випадків примусового виселєннє тих родин, що колись симпатизували з ними, чи називали себе українцями, або співпрацювали з нами.

Щодо веденнє організаційної праці в тому терені, то справа тут представляєтьсє погано. Не пригожі обставини, брак відповідних людей та поганий настрої серед населеннє, спричинений примусовим виселєннєм (особливо серед тих, що колись співпрацювали з нами), не дозволяє на це. Дуже часто чуєтьсє тут наріканнє виселєваних, засилані на нашу адресу: “Якби ви були не лазили до мене,” – казав одєн газда, – “то я нині був би міг сидіти собі спокійно, як і інші сидять”. Немало випадків, що родичі проганяють з хати своїх дітей, що співпрацювали, або співпрацюють з нами.

В кожному селі є щонайменше кільканадцять донощиків, не беручи під увагу цього, що кожний українець-лемко, якщо знав би щось про нашу справу на терені свого села, негайно донїс би про це на міліцію. Міліція, агенти УБП, чи якісь одиниці ці спецвідділу – є щоденними гостями у тутешніх селах, нерідко трапляєтьсє і таке, що ті люди кватирують в одному селі по кілька днів, там і ночують, заходять на вечїрки, залицяютьсє до дівчат, розвідуючи при тому, що дієтьсє в селі.

Після арештувань в травні ц. р. праця в тому терені дуже була

припинена аж до серпня ц. р. В серпні створено тут боївку д. “С.” і наладнано орг. сітку однак скоро донесено це на УБП і зараз почалась розвідка та нагінка за нами.

Після появи в цьому терені нашої боївки к-ра “Ш.” почато ще більші розшуки за нашими людьми, арештовано там вже дві зв’язкові та захоплено невеличкий магазин зі зброєю та іншими речами (4 кріси, 15 кг аmunіції та приватні речі боївкарів). Розшуки та ревізії продовжуються. Вертаючи з рейду забрав я зі собою боївку, яка там була. На місцях там залишилися тільки люди не розконспіровані та ті, що мимо небезпеки заявили свою згоду там залишитися. Є надія, що скоро там все затихне і в стислій конспірації можна буде повести працю даліше.

Сили ворога:

МО: Горлиці – 10, Ропа – 6, Снітниця – 3, Руське – 8, Гладишів – 8, Сенькова – 5, Новий Санч – 12, Північна [Півнична] – 8, Мушина – 9, Криниця – 8, Лабова – 8, Грибів [Грибов] – 8, Ясло – [7], Жмигорід – 8, Крамна – 6, Коросно [Кросно] і Дукля – 10. **Разом – 124.**

УБП: Горлиці – 50, Ропа – 2, Снітниця – 2, Усте Руське – 3, Гладишів – 3, Сенькова – 2, Новий Санч – 50, Північна [Півнична] – 2, Мушина – 2, Криниця – 5, Тилич – 1, Лабова – 2, Грибів [Грибов] – 3, Ясло – [9], Жмигорід – 2, Крамна – 2, Коросно [Кросно] – 2, Дукля – 2. **Разом – 144.**

КОП: Північна [Півнична] – 20, Мушина – 40, Тилич – ?, Ізби – 20, Висова – 50, Ждиня – 30, Граб – 25, Барвінок – 35, Яслиська – 52 і Яселько [Ясель]– 48. **Разом – 320.**

ВП: Новий Санч – ?, Мушина – ?, Криниця – ?, (хорі і на ліченні), Грибів [Грибов] – ? (гарнізон, частина), Горлиці – ?, (штаб дивізії 160), Ясло – ?, Крамна – 20, Жниброди – ?, [Кросно] – ? (гарнізон), Риманів – ? (багато):

Стан українського населення західної Лемківщини.

Ч. п.	Назва села	Господарств до 1945 р.	Вийшло в СССР	Остало до 1945 р.	Поляків	Поляків ново-прибулих]	Арештованих	Завваги
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.	Лелю[х]ів	76	71	3	2	-	2	
2.	Дубне	54	35	15	1	-	1	
3.	В[о]йкова	78	65	13	-	-	-	
4.	Поворозник	220	192	20	8	14	2	
5.	Андріївка	80	54	25	1	4	-	
6.	Милик	166	159	7	-	8	1	
7.	Злоцьке	125	117	8	-	4	2	
8.	Щавник	180	68	60	20	5	2	
9.	Жегестів	180	145	15	20	28	-	
10.	Зубрик	60	50	10	-	5	-	
11.	Верхомля Велика	240	174	60	6	20	1	
12.	Верхомля Мал[а]	60	38	20	1	8	-	
13.	Тилич	300	200	30	70	80	-	
14.	Криниця Село	320	308	10	2	85	-	
15.	Солотвини	78	70	8	-	82	-	
16.	Розтока Вел[ика]	85	59	24	2	12	5	
17.	Лосе	60	5	55	-	-	4	
18.	Угрин	80	77	2	1	-	3	
19.	Складисте	125	120	2	3	8	-	
20.	Чачів	99	88	7	4	7	-	
21.	Лабова	205	171	17	10	18	4	
22.	Матієва	75	58	9	8	11	-	
23.	Лаб[і]вець	30	29	1	-	7	-	
24.	Розтока Мала	102	73	9	-	2	-	
25.	Королева Руська	132	20	98	14	-	-	
26.	Богуша	110	19	90	1	-	-	
27.	Більцарева	155	110	40	5	4	-	
28.	Ястряб[и]к	185	15	-	2	-	2	
29.	Кружівка	40	29	10	1	-	2	
30.	Нова Весь	185	143	40	2	4	1	
31.	Мушинка	123	108	15	-	3	3	
32.	Мохначка	230	204	25	1	2	-	
33.	Чирна	102	25	27	4	-	2	
34.	Перунка	88	35	53	-	-	5	
35.	Берест	96	14	74	-	-	-	
36.	Поляни	60	18	42	-	-	4	
37.	Кам'яна [Кам'яна]	71	68	3	1	-	-	
38.	Фльоринка	190	40	150	10	5	1	
39.	Котів	55	53	2	-	-	-	
40.	Вафка	55	30	25	-	-	-	

1	2	3	4	5	6	7	8	9
41. Яшкова		55	31	12	12	13	-	
42. Брунари		155	45	98	12	14	-	
43. Снітниця		158	67	83	8	13	-	
44. Ставиша		87	13	63	1	-	-	
45. Баниця		68	36	30	2	-	-	
46. Ізби		90	35	55	-	-	-	
47. Білична		34	10	24	-	-	-	
48. Ріпне [Ріпки]		59	17	43	1	-	-	
49. Чертежна [Чертижне]		34	4	30	-	-	-	
50. Бліхнарка		110	95	10	5	4	-	
51. Висова		200	165	25	10	14	-	
52. Ганьчава [Ганчова]		140	103	34	3	5	-	
53. Устя [Усте] Руське		175	155	16	4	12	-	
54. Климківка		110	75	35	-	-	-	
55. Чарна		71	24	45	2	1	-	
56. Кунькова		44	19	25	-	-	-	
57. Лосе		210	35	180	5	14	-	
58. Білянка		94	75	15	4	12	-	
59. Ліщина [Ліщини]		76	61	15	-	-	-	
61. Новиця		160	118	40	2	8	-	
62. Смерек[о]вець		150	80	70	-	-	-	
63. Квянець [Квятонь]		52	17	31	4	7	-	
64. Сквіртин [Сквіртне]		75	65	8	2	-	-	
65. Луг		42	30	18	-	-	-	
66. Реґетів		160	145	25	-	-	-	
67. Конечна		60	48	12	-	-	-	
68. Липка [Липна]		54	54	-	-	-	-	
69. Ждиня		120	20	98	2	-	-	
70. Гладшів		121	22	57	2	4	4	
71. Вірхич [Вірхня]		36	2	34	-	1	-	
72. Ропиця Руська		125	85	30	5	10	-	
73. Маластів		74	12	61	1	1	-	
75. Крива		41	1	39	1	-	-	
76. Ясюнка [Ясьонка]		50	7	43	-	-	-	
77. Незнаєва		66	64	1	1	-	-	
78. Розтайна [Ростайне]		52	49	3	-	-	-	
79. Чорна [Чорне]		60	50	10	-	-	-	
80. Довге		42	36	7	1	-	-	
81. Волівець [Воловець]		120	105	15	-	-	1	
82. Радоцина		86	82	4	-	-	-	
83. Баниця		41	31	10	-	-	1	
84. Бортне		145	84	60	1	-	-	
85. Дреґонина [Переґонина]		82	42	40	-	-	-	
86. Бодаки		25	5	20	-	-	-	
87. Пстружне		38	29	7	-	-	-	
88. Мацина		182	142	15	24	25	-	
89. Вапенне		92	58	30	4	8	-	
90. Розділля [Розділе]		134	101	20	13	-	-	
91. Боднарка		194	160	18	16	[10]	-	

1	2	3	4	5	6	7	8	9
92.	Добриня	115	97	4	14	10	-	-
93.	Перегримка	184	159	10	15	17	-	-
94.	Свіржова Руська	72	72	-	-	-	-	-
95.	Березова	107	87	14	6	4	-	-
96.	Явіря [Явір'є]	41	24	7	-	-	-	-
97.	Дошниця	95	80	10	5	5	-	-
98.	Котань	52	44	8	-	-	-	-
99.	Галбів	47	25	3	19	-	-	-
100.	Святкова В[елика] і М[ала]	179	163	16	-	-	-	-
101.	Крамна	125	74	49	10	2	-	-
102.	Жидівське	81	81	-	-	-	-	-
103.	Вишеватка	38	34	4	-	-	-	-
104.	Граб	120	112	8	-	-	-	-
105.	Ожинна	54	54	-	-	-	-	-
106.	Тиханя	61	61	-	-	-	-	-
107.	Гута П[олянська]	47	1	46	-	-	-	-
108.	Поляни	205	167	25	3	7	-	-
109.	Мисцова	200	192	6	2	18	-	-
110.	Гирова	110	86	20	9	18	-	-
111.	Мшана	155	140	15	-	15	-	-
112.	Роп'янка	31	25	6	-	-	-	-
113.	Вільхівець [Вільховець]	80	61	19	-	2	-	-
114.	Вільшня	35	34	1	-	-	-	-
115.	Смеречне	48	48	-	-	-	-	-
116.	Барвінок	88	82	2	4	10	-	-
117.	Тилява	160	148	8	-	8	-	-
118.	Трестяна [Терстяна]	98	92	2	-	25	-	-

Зіставлення

Скількість госп[одарств] до 1945 р. – 12366 родин.

Виїхало на Україну – 8239 [родин].

Остало – 3354 [родини].

Скількість до 1945 р. – 478 [родин].

Скількість поляків новоприбулих – 634 [родини].

Виїхало – 67,8 %

Остало – 28,2 %

% відношення українського нас[елення] до пол[ського] 1 січня 1945 р.
– 96:4

[% відношення українського населення до польського] 30 грудня
1945 р. – 74:26

Слава Україні!

“П.”

КІЛЬКА ДНІВ ПАРТИЗАНСЬКОГО РЕЙДУ НА “ЗАКЕРЗОННІ” [Бій в Явірнику Руському]

Для певнішої охорони і більшої військово-партизанської заправи, вишкіл новобранців з Лемківщини і Перемищини відбувається в рейді. Після започаткування вишколу в половині м[ісяця] липня, ми подались в напрямі лісів в околиці сіл [Бере]зка – Бахів, де задержались до 22.07.1946 р. Наш відділ, як звичайно, виставив забезпечення зі всіх сторін. З огляду на дощ, на наказ командира, заняття не відбувалось. Стрільці поховалися під густі дерева й відпочивали по цілонічному марші.

По полудні дощ дещо перестав падати, одначе небо затягли чорні хмари, а земля вкрилась туманом. Це давало змогу відділам посуватися дальше відкритим тереном в білий день. Довкруги, крім туману, нічого не було видно.

Машеруємо... Коли опинились ми на відкритому терені за лісом, небо почало випогоджуватись, денна мряка спадати, день ясніти. Врешті і зробився ясний і погожий день. Куди оком глянеш, всюди поля зарослі бур'яном. Здалека видніє Сян, який срібною лентою в'ється розлогими рівнинами та приковує до себе увагу маневруючих оборонців західних рубежів Української Землі. На місці, де ще рік тому палились українські села та процвітало людське життя, видно лиш комини та згарища. Всюди царює мертва тиша, лиш час від часу за нами в лісі відзивається дикий звір. Доходимо близько Сяну. Дивимось на оболонні під Бабичами по цій стороні Сяну пасеться худоба. Там, де колись виростала колосиста пшениця, засіяна спрацьованими руками українського селянина, – випасали тепер грабіжники худобу, ограбовану недавно в одній убогій українській родині. “Ті корови напевно українські” – сказав стр. “[Черник]”. Цю правду знав кожний з нас. На наказ командира худобу забрано.

Коли вже сонце склонилось до заходу, ми подались дальше в сторону села Явірник Руський. Як тільки прийшли ми сюди, кілька господарів відразу пізнали свої корови, які зграбувало їм ВП. Їм ті корови звернено, а решту роздано між убоге населення. Годі описати, яка була в них радість.

23.07.1946 р. наш відділ і три підвідділи вишкільної сотні закватировали в с. Явірник Р[уський], а два інші вишкільні підвідділи в с. П'яткова [Руська]. Ввесь день були ми майже в постійному поготівлі, а навіть два рази заряджено “алярм” і вихід на становища, з огляду на це, що зірці повідомили на появу в околиці ворога. Вечером, наша застава, виставлена на прис. Копань від Дилягівського ліса, стрінулася з ворожою

стежою. Ворог завважив скорше нашу заставу, але не обстріляв її, як виходить, тільки тому, що не хотів себе здемаскувати.

Командир [...] дає наказ стягнути заставу в село, та заряджує гостре поготівля. Відділ виходить на становища здовж дороги в селі. Щоб ввести ворога в блуд і спонукати його виявити своє розположення, командир “[Б.]” вистрілює в напрямі присілка Рибне білу ракету. Справді, з ліса і південної сторони с. Явірника присілку Присада показалися ворожі білі ракети. На наказ командира [...] вишкільні пвд. і два рої пвд. 510 виходять дорогою горі селом в сторону прис. Рибне. Їхнім завданням було – спаралізувати [евентуально] наступ ворога від сторони лісу чи прис. Рибне. Пвд. 511, два рої з пвд. 510 разом з к-ром “[Б.]” займають становища в долішньому кінці с. Явірник Руський. Зараз від прис. Присада посипавсь на нас град куль і ВП з криком “Ура!” почало вдиратись в село.

Паде наказ: “Ворог зліва! Вогонь!”. Сконцентрованим вогневим ударом відбиваємо наступ ворога і спокійно, без жодних втрат, відступаємо в напрямі с. Гута. Від горючої хати, яку запалили ворожі кулі, в селі було ясно, як в день. На полі між присілком Рибне, с. Явірник [Руський] і Диялігівським лісом ми задержалися. Командир “[Б.]” висилає два рої з поворотом в село, щоб розвідати, що там діється. В селі ці рої наткнулись на ворожу стійку. Стійковий, вистріливши кілька разів, утік. Рої сейчас розгорнулись на становища й обстрілявши ворога сильним вогнем, вернули до відділу. В селі була тиша, вогонь погасав.

В год. 2-ій, згідно з наказом командира, відділ відходить на збірний пункт. Коли прийшли ми сюди, був вже майже білий день. Тут ми злучились з вишкільними пвд-лами, які відійшли від нас попереднього дня вечером, та вд. під ком[андуванням] к-рів [...] і [...].

По короткому відпочинку о год. 9-ій рано перший будиться к-р “[Б.]” Довідавшись, що ВП закватирувало в с. Я[вірник] [Руський], він ніяк не може погодитись з тим, щоб ворог майже на наших очах знущався над українським населенням. Це підтверджує пров. “М[а]р”, який від довшого часу рейдує разом з нами. За ініціативою пров. “М[ара]” і к-ра “[Б.]” командири вд. усталюють план наступу. Рішено піти таки в білий день і зліквідувати ворога.

План наступу: Вд. 96 а, один пвд. вишкільного вд. має зайти Диялігівським лісом та зайняти становища на скраю лісу, на північ від с. Явірник [Руський]. Вд. 94а [розстрільною] наступати на село від прис. Рибне (фільварку) і з флангу та південної сторони с. Явірник [Руський] поза церкву; вд. під командуванням к-ра “[Б.]” з гори [...] та від с. Жогатин і на прис[ілок] Копань.

В год. 13:55 в лісі напроти фільварку між прис. Рибне і с. Явірник [Руський] чути стрілянину. Це певно вд. під ком[андуванням] к-ра “К.” стрінувся з ворогом. Тому, що треба було оминати працюючих на полі людей і підсуватись незаметно, оба наші вд. почали поспішно посуватись в напрямі села. В год. 14:30 на цілому відтинку повстанці мов лавина кинулись в наступ на село. Польська застава, віддавши кілька стрілів, втекла. Втекли також і ті поляки, які квартирували біля церкви. Скоро здобуваємо село та залишаємо становище вздовж дороги. Кілька стрибків ... і займаємо окопи, викопані поляками за селом, звернені в сторону ліса. В міжчасі встигли ми довідатись, що вночі поляків багато не було (всього около 50 вояків). Після стрілянини, яка була вночі, поляки в панічному страху втекли з села до лісу. З ними є запроданець – зрадник “Гад”. Він вів поляків на нас. Правдоподібно, що рано прибула в село ще більша кількість ВП, яке закватувало в лісі.

Втім з ліса починає виходити військо. Кожний з нас напружує свій зір, бере на мушку і жде наказу. Війська виходить чимраз більше. Вояцтво нетерпеливиться, не знаючи, чому чекаємо. Аж тут подають по лінії: “Не стріляти! То наш вд. 96а!”. Хвилина сумніву... Ні! чейже наші без шапок і з закованими рукавами. Тим часом це військо, яке вийшло з ліса, почало формуватись в розстрільну і з криком: “Ура!” рушило в наступ на село. Не чекаючи наказу, повстанці привітали ворога градом куль. Немов підкошені падають напасники. Рачкуючи, одні подаються в ліс, а другі в потік, який тягнеться до села і за всяку ціну намагаються вдертись в село. Сильним вогнем пвд. 511 викидає їх з потока. Приголомшені поляки причаюються за межі, ховаються в бараболі і овес та не рухаються з місця. Паде наказ: “Вперед!” Немов загриміло – з повстанських грудей пролунали могутні оклики: “Слава! Слава! Вперед!” і всі на цілій лінії бравурно кинулись в атаку. Прастарий Дилягівський ліс, який давно не чув такої могутньої мови, ще дужче загомонів та на своїх верхів'ях поніс ці могутні слова, аж в найдальші закутини нам на славу, а ворогам на загибель. Ми невпинно йдемо вперед. З лівого крила відтинка пвд. 510 поляки втікають, скупчуються і займають становища на відтинку пвд. 511. Пвд. 510 за всяку ціну старається добитись до лісу. Вже перед самим лісом паде ранений від ворожої кулі ройовий “С.”. Розгорівся завзятий рукопашний бій. Прошитий ворожою кулею паде кулеметчик “Кордик”, який мов косою косив ворогів своїм кулеметом. Гине санітар “Старух”, що невтомно неустрашимо перебігав по лінії, несучи поміч раненим. Але повстанців це не зражує. Ще з більшим завзяттям кидаються на ворога. Беремо їх в півколо, два рої пвд. 511 від села і до гори від лісу, а вд. 95 обходить ворога від лісу з протилежної сторони. Врешті пвд. 510 вдирається в ліс та разом з двома роями пвд. 511 затісняє перстень оточення.

Виказується, що вд. 96а тут не було і немає. Він зв'язався з ворогом скорше і не дійшовши на призначене місце, відступив. Втім з невідомих причин в год. 16:45 відступає вд. 95. Наш вд. лишається сам. На полі бою клекотить немов в пеклі. Видно, як в повітрі минаються гранати. Ворог, опинившись в безвихідній ситуації, борониться на життя і смерть, кожночасно сподіваючись підмоги з Бірчі. Заважається брак гранат, які тут необхідні. Атаку ворога відбиваємо з великими для нього втратами. Кулеметчик “Дунай” кладе кількох напасників, які наблизились до нього прямо на один метр. Ройовий “Степ”, вистрілявши всі набойі зі свого автомата, стріляє ще кількох ворогів з пістолі. Геройська постава повстанців змусила ворога дальше лежати непорушно. Пвд. 510 і два рої пвд. 511 знова починають атакувати з лісу. Серед розриву гранат і граду куль паде вбитий стрілець “Го[н]ець”, смертельно ранений кулеметчик “Шпилька” і стрілець “[Жук]”, та одержують рани стр. “[Я.]”, “[П.]”, кул. “[К.]” і стр. “[...]”. Не зважаючи на це, стрільці не відступають. За всяку ціну намагаються зліквідувати ворога, який знайшовся в тому часі в дуже скрутному положенні. Втім з с. Я[вірник] [Руський] відізвались кілька кулеметів. Думаючи, що полякам надходить поміч, к-р “Б.” дав наказ спокійно, щоб ворог не зорієнтувався, відступати. Як опісля виказалось, стріляв це вд. 95. Від захоплених 1[3]-ти ворожих полонених довідались ми, що ворог в цьому бою мав слідуєчі сили: 28-ий полк 9-ої дивізії (1-ий і 3-ий баталіон і одна карна шкільна компанія). Всіх їх було около 300. З ними був ППР-івець Дах і зрадник “Гад”. Цілу цю групу провадив полк. Вигнанські.

На підставі розвідки, ворог в бою втратив: 54 вбитих і 33 ранені.

Наші втрати: 9 вбитих і 16 ранених.

На ворогові здобуто: 1 кулемет, 14 крісів, дещо амуніції і інші речі.

Поляки стріляли вже останніми набоями.

З поля бою ми відступили о год. 17:15. Спокійно зайшли на збірний пункт, пов'язались з вишкільними пвд. і далі подались в рейд, вишколюючи новиків.

Постій, 26.07.46 р.

Подав учасник бою політвиховник відділу – “[...]”

УПА-Захід
СЯН
“Лемко”
Вд. “Мирона”

Постій, дня 23 квітня 1946 р.

ЗВІТ
з пропагандивного рейду по Словаччині
переведеного вд. “Мирона”
в часі: від дня 06.04.46 р. до 23.04.46 р.*

1. Підготовка до рейду.

Усі стрільці до рейду були наперед добре підготовлені, пройшло це відносно досить легко, бо частина із них була вже у пропагандивному рейді по Словаччині в вересні 1945 р. Ті стрільці знали не тільки теоретично, але і практично, як належить поводитися їм із населенням у чужих державах. Ті стрільці давали для своїх друзів, які ще в рейді не були, наравду добрі поради й вказівки.

“Як приходим до хати за харчами, без жодної балачки кажем, щоби давали харчів на дорогу, то дадуть хліб. Але як наперед тим скажем, хто ми є, чого ми прийшли й за що ми боремося, то дістанем не тільки хліб, але й до хліба, масла, сира, солонини, мармоляди чи цукру”. – Поучує молодий кулеметчик “Назар”, який був вже в рейді тамтого року у вересні – старшого вже віком “Омеляна”.

В дні 05.04.46 р. стрільці остаточно довідалися, що йдемо в пропагандивний рейд на Словаччину, бо до того часу це було для них таємницею.

2. Перехід кордону.

Кордон перейшов наш вд. між Яселком [Ясель] й Габурою в дні 06.04.46 р. о год. 21:30. Ті стрільці, які вже були на Словаччині, привитали це зі задоволенням, а натомість ті, що не були – з острахом і невпевністю. До одного із них приступаю і питаю: “Чому ви так споважніли друже “Сич?” – “Боюся, щоби я своєю веселою поведінкою не навів сорому для цілого вд.” – відповідає мені. Однак поволі усі стрільці успокоюються і набирають певності себе.

3. Зустріч із населенням.

Стрільці, як тільки розквартирували у першому селі, відразу взялися

* Копія оригіналу плану рейду по Словаччині із звіту поміщена на стор. 806

сильно до пропаганди й треба признати, що це їм вповні вдалося. Найкращим доказом того може послужити факт, що, як на другий день зайшли ми до другого села, то місцеві селяни оповідали вже різні легенди про нас. Між іншим вже знали від людей із тамтого села про наші бої із большевиками і поляками, про польсько-большевицькі звірства на українських землях, про те, чого ми тут прийшли, і про те, як у тамтому селі ми поводитися із населенням.

4. Траса.

Словацькою територією перейшли ми 311 км і були в 49 селах. Була це на правду, на так короткий час, велика траса й стрільці чулися довго перемучені, але командир “М[ирон]” хотів, щоби якнайбільшу перейти трасу й відвідати якнайбільше місцевостей і це йому вповні вдалося. Були ми найдалше висунені на захід, а відтак західною Пряшівщиною перейшли на полудне, відтак поміж Кошиці а Пряшів перейшли у східну Пряшівщину, звідкіля скрутили на північ до границі. В тім рейді перейшли ми 7 окресів (повітів), а саме: 1. Міжляборці; 2. Геральтовці [Гіральтовце]; 3. Бардіїв; 4. Сабінов; 5. Пряшів; 6. Бранов; 7. Стропків.

5. Відношення населення до вд. з початку рейду.

Де прийшли ми перший раз, то населення ставилося до нас досить прихильно, але zarazом недовірливо. Це надавалось головно відчутти у гірських селах, які є відносно бідні й де, в порівнянні до сіл на долах, є відносно багато комуністів. У тих селах перебували часто на весну минулого року большевицькі партизани і страшно рабували. Для того головно селяни й нас боялися, бо вірили, що й ми будемо рабувати. Однак, як переконалися, що ми населенню нічого злого не робимо, то прощали нас зі жалем і питали, чому так скоро відходимо від них, та чому ще не зістанемо у них довше. Натомість, дуже щиро і радо витали нас горожани тих сіл, у яких ми вже були в осені минулого року. “Як ви були в нашому селі в осені й говорили, що ви не прийшли до нас [рабувати, ми – по]вірили. Однак кожний думав, що при вашім відході зі села будете рабувати. Але, як ви відійшли зі села, ми побачили, що на правду нікому нічого не пропало, то це нас так заскочило, що ми пізніше жалували, чому ми вас так холоднокровно прийняли. Я сам мав солонину й був би вам радо кавалок дав на дорогу, а однак боявся, що як дам вам кавалок солонини, то при відході ви мені все заберете”. – Так сказав господар зі села Руске Пекляни, у якого вже були вдруге на квартирі й який гостив нас тим разом вже солониною.

6. Внутрішнє життя Словаччини

Населенню в Словаччині живеться багато краще, як у нас. Кожна родина дістає харчеві приділи. Є села, де майже виключно родини із цих приділів живуть. Нас, які прийшли тут впрост із теренів, де ведеться боротьба на життя і смерть, попросту разив цей спокій, який є на Словаччині. Попросту не хотілося вірити, що є ще на світі куток на землі, де люди живуть спокійно й безжурно, де купці й промисловці можуть провадити свої підприємства, рільники – управляти ріллю, дітвора – ходити до школи, а студенти – студіювати. Однак, наочно переконалися ми, що є, й то недалеко від нас, по другій стороні Карпат. Там їх спокій заколотили доперва наші вд. своєю появою на їх території, чого найкращим доказом є проголошення виїмкового стану на східній Словаччині.

а) Партийництво

Зараз на Словаччині є дві головні партії: комуністична й демократична. Комуністична партія є при владі, бо вхопити владу в свої руки допомогли їй більшовики зараз по переході фронту. Їх на Словаччині є дуже мало. До комуністичної партії належать бувші двірські робітники, які вірять у це, що фільварочна земля, яку комуністична влада їм приділила, зістане й надалі їх власністю. Належать до неї також селяни із бідних гірських сіл, попалених німцями, бо вони дістають дещо більші приділи товарів із УНРРА і в[і]рять, що це є виключно заслугою більшовиків. Комуністами є також і ті “Руснаці”, що чекали колись на Руських, і більшовиків вважають за своїх руських братів і ті власне хочуть навіть виїжджати на схід до більшовиків. Належать до неї також ті, які дивляться чи при тій нагоді не впаде їм якийсь охлап. Одним словом – до комуністичної партії належать усі ті, які шукають за наживою. “Председа комуністичної партії на Пряшів, бувший муляр, має тепер два авта і купив собі вже дві кам’яниці за гроші, які дістав за ревну працю для добра комуністичної партії”, – сказав нам оден із демократів Пряшівщини. Багато ідейних комуністів, які побачили до чого зміряють верховоди комуністичної партії (до прилучення Словаччини до СРСР), зірвали з комуністичною і вступили до демократичної партії. Також багато бувших членів комуністичної партії, які бачили, що не всі члени компартії мають однакові доходи й привілеї, виступили із комуністичної партії й залицяються до демократів.

Думаю, що цих кілька наведених фактів вистарчить, щоби схарактеризувати членів теперішньої комуністичної партії на Словаччині.

Майже усі позісталі [є] членами демократичної партії й начислюють около 80% усього населення Словаччини.

Між обома тими партіями йде сильна й завзята передвиборча пропганда й боротьба у пресі. Обі партії до виборів пильно приготуються. Якщо вибори, які мають відбутися в дні 26.05.46 р. будуть справедливі, то віримо, що яких 80% голосів дістане демократична партія. “Я вірю, що демократична страна (партія) отримає 99% при виборах”. – сказав голова демократичної партії на Пряшівському окрузі [при] зустрічі з нами. Однак віримо, що він завеликий оптиміст, бо не знає як комуністи вміють переводити вибори.

б) Релігійне питання

Усі без виїмку горожани Словаччини є дуже побожні. Незалежно від цього, чи це греко-католики, римо-католики, чи лютерани. Релігійне питання їх дуже цікавило. Не було прямо родини, де квартирували наші стрільці, щоби місцеве населення не ставило їм по кілька питань про переслідування релігії на Україні. Усі священники знають про смерть бл. п. Митрополита Др. Йосипа Сліпого, замученого у тюрмі у Києві. Про це досить широко написав “Апостолят Св. Цириля а Методія. Под охрону Бль. Панны Маріє, 03.1946 р.”

Заразом мушу зазначити, що тільки завдяки греко-кат[олицькій] церкві можемо завдячити це, що місцеве українське населення не зденационалізувалося до сього дня, мимо того, що майже вповні прийняло чужу мову, але чуються даліше руснаками, а декуди навіть українцями греко-католиками. І вони про Тісову Словаччини не хочуть навіть чути тому, що режим Тіса греко-католикам забороняв святкувати греко-католицькі свята і хотів усіх греко-католиків зробити римо-католиками.

в) Селянство

Горожани бідних, гірських сіл є комуністами, однак не всі. Є між ними й демократи й ті кажуть, що до комуністичної партії належать тільки ті селяни, які не хочуть самі робити, а натомість хочуть, щоби хтось на них робив. Натомість, по багатших селах треба зі свічкою в білий день шукати за комуністом. Селяни-комуністи вірять у “благодать” колгоспів. До таких власне заходили наші стрільці й вияснявали їм про “всі добродійства”, які приносить зі собою комуна й колгосп. Говорили вони так переконливо, що багато таких обдурених відрікались від комуни взагалі. Найкращим доказом цього може послужити факт, що в селі [Руска] Воля десять господарів-комуністів сказали, що зривають із комуністичною патрією взагалі й віднесуть комуністичні легітимації. Як у поворотній дорозі ми вступили вдруге до [Рускої] Волі, то переконалися, що дійсно тих десять господарів віднесло свої комуністичні виказки.

Селянам на Словаччині живеться добре. Своїх харчів мають достатком. Крім цього дістають ще приділ муки, солонини, цукру, горілки, папіросів, вбрання й черевики. Є багато таких, що навіть не викупляють усіх приділених товарів, мимо того, що є вони по максимальній ціні. Однак, мимо того, ще нарікають, що їм зле. Причиною того є вже видно вроджене скнирство й скупарство. Села гірські є бідні й нічим не замітні. Натомість чим більше на полудне, тим села багатші, як на вулицях, так і на подвір'ях взірцева чистота. Доми чисті, по більшій часті муровані. Є деякі господарські доми, які зовсім сміло можна назвати віллями. Їх зовнішній вигляд дуже гарний. Однак внутрі усе без смаку. Рідкістю є добре і зі смаком умебльоване помешкання. Під оглядом політичним стоять вони далеко-даліше позаду від нашого звичайного, бідного мужика, який до розмов на політичні теми може сміло ставати зі словацьким учителем чи священиком. Часто від словацького селянина почується: “Я не політикую, а працюю”. І тут треба їм признати рацію, що вони дуже працюваті.

г) Студенство

Майже всі студенти є демократами й комуністичного режиму ненавидять й висмівають. Серед студентів є розповсюджених багато анегдотов, у яких висмівають як червону армію, так і комунізм взагалі. Більшість студентів-словаків належить до тайної організації “[ГМ]”. Один зі студентів Академії в Кошицях оповідав, що на його році на 37 студентів є всего один комуніст, який чується як муха в мази. Оповідав він також, що їм казав професор читати московську “Правду”, бо при іспитах будуть давати деякі теми зі статей із “Правди”. На це студенти відповіли, що не можуть купувати “Правди”, бо задорога. Тоді професор погодився продавати “Правду” на вагу. І так: 1 кг “Правди” за 3 коруни. Студенти тепер сміються, що більшовицька “Правда” дуже неправдива, коли за оден кільограм комуністичної правди треба заплатити всего 3 коруні, тобто 3 дека цукорків. Часто, як один студент намовляє другого, щоби собі щось дешевого й підозрілої вартості купив, то каже: “Купи це, бо воно таке гане, як большевицька “Правда”. Серед студентів є негодування, що навіть найбільший дурак, як він є комуністою, то мусить іспити здати. І так наприклад: оден муляр Кіселічка, председа комуністичної партії на Пряшівщину, який мав лиш 4 кл[аси] Нар[одної] Школи, за тиждень здав матуру.

“Організацією Словенської Молодіжи”, яку заложили студенти по переході фронту й до якої вписалися майже всі студенти-комуністи, хитрощами захопили в свої руки. Тепер студенти заложили нову організацію т. зв. “Демократічка Младеж Словенска” й до неї перейшли майже всі члени організації словенської молодіжи.

Студенти вірять, що при виборах демократична партія візьме верх і що в скорому часі не тільки на Словаччині, але й в цілому світі “демократичний світ” візьме верх над “комуністичним світом”. Студенти дуже цікавляться нашим рухом і нашою боротьбою. Не вірять у це, що ми самі, без жодної допомоги зі зовні, боремося про[ти] большевиків, натомість вірять, що нам допомагає Англія й Америка. Про наш рух вони вже дещо поінформовані, однак є деякі розбіжності. Про нашу боротьбу про[ти] німців і про УГВР – зовсім нічого не знали. Знали натомість про ціль нашої боротьби з большевиками. Вірили, що в наших рядах є німці, мадяри, поляки, москалі й румуни, а також і вірили в це, що ми є витвором німецького гітлеризму – це все вплив ворожої пропаганди. Доперва наша література, яку мали ми зі собою й наші розмови вияснили їм багато для них не зрозумілих або мильно зрозумілих поглядів на наш рух взагалі.

д) Інтелегенція

Як священство, так і вчительство – представники словацької інтелегенції, з якими мали ми можливість стрінутися, є всі демократами, за виїмком новозпечених учителів, які мають по 2-3 кл[аси] гімназії. Усі вони не є задоволені із теперішніх порядків (демократи) і уряду. На уряд нарікають головно за його дволичну гру, в якій кокетують Англії й Америці з одної сторони, а большевикам з другої. Всі вони покладають великі надії на вибори, по котрих сподіваються великих змін на Словаччині. Всі вони бояться прилучення Словаччини до СРСР. Причиною цього є комуністична пропганда, яка говорить, що якщо комуністична партія програє вибори, то червона армія ввійде до Словаччини й силою прилучить її до СРСР.

У вересні 1945 р., в час нашого рейду по Словаччині, словацька інтелегенція не хотіла вірити в скорий вибух нової війни, однак тепер вже багато з них вірить у вибух війни й то скорий, між англо-американцями а большевиками, як також у перемогу демократії над комуною.

е) Військо

Військо майже в цілості вважає себе за демократів, тільки серед старшин трапляються комуністи. Большевиків в словацькій армії не має зовсім. Серед заводови[x] старшин, які покінчили військову Академію, є невдоволення тому, що мусять слухати наказів тих старшин, які донедавна з військом не мали нічого спільного й на військових справах мало знаються, а стали старшинами доперва тепер і, як бувші партизани в часі німецької окупації, мають в армії децидуючий голос. Словацькі старшини, підстаршини й вояки є також із цього не задоволені, що уряд більше довіряє чеським військовим частинам, ніж їм. Найкращим доказом того може послужити факт, що до боротьби з нашими відділами кинули чеські

військові частини, яких вояки часто говорили, що їх частини вислано на Словаччину тому, що їм уряд довіряє.

Старшини вірять в скорий вибух війни між Англією а Америкою з одної, а большевиками із другої сторони. Однак твердять і це, що Англія так довго не зачне війни, доки її керівні чинники не обчислять, що вигра[ш] Англії буде 100%. Заразом не вірять в скоре закінчення війни. Вірять, що війна Англії може потривати 2, а то й 3 роки і це власне залежить від скорого вибуху війни. Чим довша буде передишка, тим більш затяжною буде війна.

Цікаве є одно, а саме: кола наш вд. був в рейді на Словаччині у вересні 1945 р., то наше говорення, що війна між Англією й большевиками є неминуча, то вони підсміхались та не вірили в наші переконування. Натомість тепер вони самі зачинають розмову про майбутню війну й запитували нас, що їм робити на випадок війни.

7. Підпілля

У першому рейді по Словаччині ми не тільки, що не стрічали, але й не чули про якусь підпільну організацію. Натомість, тепер вже досить широко говорять про підпільну організацію на Чехах, яка діє проти теперішнього уряду. Нею кермує генерал Прхаля, який зараз є в Англії. Заразом чули ми про підпільну організацію на Словаччині, яка стремить до відокремлення Словаччини від Чехії. Спочатку ми не вірили в це, однак як зайшли в села чисто словацькі, то мали нагоду із членами даної організації стрінутися. Є це т. зв. “НМ” [ГМ] “Глінкова Младеж”. Ця організація робить доперва перші кроки. Ми хотіли дістати щось із їх підпільної літератури, однак, нажал, вони нічого не мали. Натомість нашу літературу брали з великою жадобою. В селі Шибя стрінули ми [6] членів “НМ” [ГМ] і вони сказали нам, що вони дістали наказ стягати зброю. До того часу вони вже мають 1 кулемет, 4 кріси та багато муніції. Вони органі[зов]ують нові клітини й провадять як проти-чеську, так і проти-большевицьку пропаганду. Вірять вони в скорий вибух війни і, при тій нагоді, відокремлення, усамостійнення Словаччини від Чех. Оповідали нам також про якусь німецьку організацію, яка діє проти виселення німців із Чехословаччини, однак із членами даної організації ми не стрічалися й трудно є щось про неї написати.

8. Українці

Минулого року у вересні, як були ми в рейді на Словаччині, то тільки десь-не-десь стрічали ми українців. Так називалися ті, які зістали там по першій світовій війні. Усі решта – це “Руснаци”. Виїмок становило село Піхня, де всі мешканці села говорили, що вони є українці. Руснаками називали себе не тільки селяни, але й учителі та священики. Натомість

тепер стрічали ми багато випадків, де місцеві колишні “Руснаци” називали себе українцями. Навіть наш старий знакомий, директор народної школи в Р., у першому нашому рейді був руснаком, а тепер вже є українцем і то з цілою родиною. Що більше, стрінули ми одного священика, щоправда молодого, який не тільки назвав себе українцем, але говорив нам, що читав “Пастирський лист” виданий Митрополитом та Єпископами зі Сибіру й тим навіть був гордий. Що зробило такий переворот у тихому “руснацькому” житті, трудно вгадати. Однак факт є фактом, що вчорашній “руснак” став сьогодні українцем, і то здорово й по-державницьки думаючим. Найкращим доказом того можуть бути слова священика з П., який на наші слова, що, як буде Україна самостійною державою, він повинен перенестися на Україну, відповів дослівно так: “О ні, свого груничка й свого села я не покину. Мій батько, діди й прадіди боронили цю землю від наїзду гонведів і я буду боронити”. Ті прості, але щирі слова так мене захопили й врадували, що був би радо розцілувався з ним. Він прямо не може собі уявити, що Самостійна Україна могла би бути без Пряшівщини.

9. Ворожі сили.

Уряд, як тільки ми появилися на Словаччині, старався наш вд. зліквідувати й кинув на початку проти нас жандармську школу, а опісля – словацьке військо. Однак, як побачив, що й то нічого не допомагає, бо жандармська школа та словацьке військо, одержавши від нас “Оголошення, Відозви до Чехів, словаків-воjakів”, воювати з нами не хотіли, [то] кинув проти нас Чеські військові частини, зложені в більшості з комуністів, а також бувших партизанів. Це військо мало зі собою артилерію й танки. Під кінець рейду, як інформувало нас цивільне населення, уряд кинув проти нас около 20000 війська. Що уряд дуже поважно числився з нашою появою, може послужити факт, що як для війська, так і для “НВ” стримано святочні відпустки й що в дні 16.05.46 р. зістав проголошений у східній Словаччині “надзвичайний стан”, оповістку якого залучаю у словацькій мові.

10. Ворожа пропганда та боротьба з нею

Найбільше незадоволеними із нашої появи на Словаччині були місцеві комуністи й вони ширили про нас різні сплетні. В першій мірі говорили, що ми банди, що ми рабуємо. Однак населення в ці сплетні не повірило, бо бачило, що там де ми кватирували, стрільці з цивільним населенням поводитися дуже чемно й без дозволу господаря жодної, навіть маленької річі, не брали. Вістки про таке поступування стрільців скоро розносилися по інших селах. Відтак комуністи пустили чутку, що ми є збираниною з німців, мадярів, румунів, поляків, фашистів, ну й українців-самостійників. Однак і це не мало жодного впливу на населення, бо населення по тих селах,

де ми були, бачило, що наша частина зложена виключно зі самих українців. Опісля пустили чутку, що як і на Україні, так і в Польщі нас розбили й так притиснули, що ми мусіли втікати за границю, щоби схоронитися перед справедливістю. Однак, література й відозви, які ми роздавали людям, а також і гроші, за які купували ми в склепах потрібні нам товари – були найкращим доказом для населення, що це дійсно добре підготовлений пропагандивний рейд на Словаччину, а не якась втеча. А до того, ще й добре узброєння, умундування й взуття давали наглядний доказ, що це не жодні недобитки, але противно, що це ці, що вміють добре бити ворога. Комуністи зі своєї сторони знову поширювали чутку, що на Словаччину вислали нас большевики. Щоби ширити заворушення й у відповідний момент зайняти важливіші військові пункти, а нам з допомогою прийде – мовляв – Червона армія й, при цій нагоді, прилучить Словаччину до СРСР. Однак, наші відозви, звернені проти большевиків і їх прислужників, а також кличі, розмальовувані на урядових будиках, опрокидували й цю брехню. Так, що мимо всіх намагань ворожої пропаганди, населення прийняло нас, як українських повстанців-демократів, які борються проти комуністів, а змагають до збудування самостійної України.

Та вміла боротьба з ворожою пропагандою, й то на чужій території, є найкращим доказом того, що як командний склад, так і стрілецьтво до рейду були добре підготовані й зложені на них надії й обов'язки Проводом – виконали взірцево.

11. Як поведено пропагандивну роботу.

Кордон перейшов наш вд. дня 06.04.46 р. о годині 21:30, а вже дня 07.04.46 р. о годині 03:00 передали ми перші відозви й оголошення до військових частин, які стаціонували в Межиляборцях і Габурі, а також до робітників-железнодорожників у Межиляборцях.

Стрільці своєю поведінкою, своїм зверхнім виглядом, своїми переконливими розмовами, на правду, дуже багато причинилися до розширення доброго імені УПА далеко поза етнографічні межі України.

У селах Токайник і Францовце проведено мітинги, однак вони не давали бажаних користей, бо: 1. На мітинг людей треба було прямо зганяти, а цього, власне, населення боялося, бо не вірило, що їх кличуть дійсно на мітинг. 2. Не було між нами такого, що вмів би говорити словацьки, отже силою факту, треба було говорити українською мовою, якої місцеве населення добре не розуміє. 3. Словаки не люблять слухати, не забираючи голосу, як це є на мітингу. 4. Люди не хотіли забирати голосу в нашій дискусії, бо боялися місцевих комуністів, які були на мітингах.

Для того взяли ми до старого й добре випробуваного пропагандивного способу, який вживали ми в вересні минулого року, а саме: кожний рій мав призначених для себе від 4-6 хат – залежно від величини села, в яких стрільці були обов'язані провести пропагандивну роботу. І дійсно, показалося, що такий спосіб пропаганди є найбільш корисний та найкращий, бо на мітинг приходило найбільше 30 людей, а способом хатньої пропаганди ціле село довідалося про нашу боротьбу, про ціль нашого приходу на Словаччину, про большевицький терор на Україні й поза “Лінією Керзона”, про ціль нашої боротьби, про комуністичні звірства над цивільним населенням, про “добродійства” колгоспів, про релігійне переслідування, про насильне переселовання українців поза “Лінією Ке[r]зона”, про бої УПА, про УГВР та про багато інших річей, які тільки цікавили місцеве населення.

Крім розмов, стрільці читали їм оголошення й відозву до чехів, словаків і вояків.

Поза тим, розмальовувано на картках, які відтак прибивали стрільці на таблицях з урядовими оголошеннями, на урядових будинках, парканах і мурах протикомуністичні кличі: “Смрт’ комуніцму. Смрт’ Сталінові в червеней Москве. Нех же демокрація. Ми праєме вітузство демократов на вольбах”. Під кожним кличем був підпис “Українські Повстанці”. І ті власне кличі показували наглядно проїзжим, проти кого ми боремося. Так, що не тільки горожани тих сіл, в яких ми були, але й в сусідніх, де нас не було, були дуже добре проінформовані про наш рух і про нашу боротьбу за самостійну Україну.

12. Куди вислано літературу

33 відозві й 33 оголошення в словацькій мові передано для військових частин в Г., [М], К., Н., П., П., В., М. О., К.. До робітників у М., П., П. передано 10 відозв і 10 оголошень в словацькій мові. До редакції комуністичної “Пряшівщини” передано 2 відозві, 2 оголошення й “Отвертий Лист” – все в українській мові. До трьох редакцій демократичних: О., Д., і С. передано 6 оголошень та 6 відозв і одну декларац[і]ю. Для студентських організацій в К., П., В., і П. передано 20 відозв, 20 оголошень й 4 декларації – усе в словацькій мові. Для членів “НМ” [ГМ] дано 5 відозв, 5 оголошень й декларацію – усе в словацькій мові. Учителям роздано 22 оголошень, 22 відозв й 2 – “Отвертий лист” і “Інформатор”. Оголошення й відозви у словацькій мові, решта в українській мові. Священикам роздано 9 оголошень, 12 відозв в словацькій і українській мовах, 8 – “Отвертий лист”, 2 – “Інформатор” і 3 – “Українці греко-католики” – все в українській мові.

До УНРРА в Кошицях передано: “Слово Організації Українських Націоналістів”, “Отвертий лист”, “Большевицька демократизація Європи”, “Інформатор”, “Українці греко-католики”, “Повстанець”, “Оголошення” і

“Відозву” – все в українській мові. Лист до президента ЧСР передано до Братислави й звідсіля щойно буде поданий на пошту.

Літератури було відносно багато, так що старалися ми, щоби вона розійшлася по всіх важніших містах не тільки Словаччини, але й Чех. Літературу передавали ми через людей певних, а найчастіше через старих знайомих ще з першого рейду у вересні 1945 р. Тому віримо, що література, передана нами, напевно дійде на призначені їй місця.

Літератури ми поштою не висилали, бо від 02.04.46 р. запроваджено у східній Словаччині стислу цензуру листів і пачок – про що повідомив нас начальник пошти в Г.

Окрім того, багато відозв і оголошень передано робітникам, які приїхали з роботи з Чех на Свята, щоби поширили їх серед робітництва на Чехах. Тр[ь]ох робітників-чехів, які працюють в Празі, обіцяли оголошення й відозви розліпити на таблицях оголошень у Празі. Два студенти, оден з Кошиць, а другий з Пряшева, обіцяли повести сильну пропаганду серед студентства, про нашу боротьбу, а 01.05.46 р. мають ті самі кличі, які ми розписували по тих селах, куди ми переходили – розписати в Кошицях і Пряшеві та підписати: “Українські Повстанці”.

13. Відношення населення до відділу під кінець рейду.

З початком рейду населення, як вже було сказано, ставилося до нас із резервою, а то й страхом. Однак, чим даліше ми посувалися в глибину краю, тим щиріше чекало на нас прийняття зі сторони цивільного населення. Виказалось, що чутка про нас йшла від села до села скоріше, як ми самі, як[би] ми прийшли до якогось села, де ми вчора були. Знали вони також докладно про що ми говорили й як обійшлися з людьми. Тільки не знали докладно скільки нас там було. Було й таке, що начислили нас до півторатисячі осіб, знали також що в склепах ми купували товар[и] й за всі платили чорну (паскову) ціну. Тільки, що платили не тільки коронами, але долярами, штерлінгами й золотом. Одним словом, яку ціну й якими грішми зажадає собі крамар заплатити за товар[и], таку ми йому платили.

І може через це, ті, з певністю другі по Шкотах найбільші скупарі світа, були для нас дуже щирі.

Мешканці тих сіл, де були ми перед Великодніми Святами, просили, щоби прийти до них ще на Свята, а ті, де ми були на Святах, просили, щоби зістати у них довше.

Думаю, що власне стрільці своєю поведінкою й краснорічівістю з’єднали собі таку прихильність серед чужого населення. Найкращим доказом прихильності населення до нас може послужити факт, що населення давало дуже точні інформації про рухи словацьких та чеських військ в погоні за нами.

Дуже велике й корисне для нас враж[е]ння зробило також і те, що в Р. В. підчас нашого квартирування повстав пожар, який стрільці згасили. (Посвідку про цей факт від солтиса залучую). Натомість пошкодований господар дістав від к-ра “М[ирона]” 500 корон, як першу допомогу на Свята. Це з неймовірною скорістю рознеслося по всіх селах. То, що стрільці гасили пожар, було для них доказом, що ми не є якоюсь бандою, але дійсно здисциплінованою Українською Повстанчою Армією, й так вони цей крок стрілецтва зрозуміли. Однак в жодний спосіб не могли вони собі витолкувати того, що к-р “М[ирон]” дав пошкодованому 500 корон допомоги. Тих 500 корон, чим більше ми віддалювалися, тим більше зростало. Так що на останньому місці постою у М. населення вже знало, що вд. УПА для господаря, якому згоріла хата в Р. В., дав допомогу в сумі 50000 корон. При тій нагоді говорили, що в нас так багато грошей, бо дає нам їх з літаків Англія й Америка.

14. Великдень

Головно тому, щоби стрінутися зі студентами й робітниками, які приїжджають на Свята домів, к-р “М[ирон]” заряди[в], що “Великодні Свята” будемо справляти на Словаччині – далеко від своїх знакомих.

З початку, деяких стрільців, яких приходилося перший раз святкувати Великдень далеко від своєї рідні, огортав якийсь смуток чи жаль. Але на тих, що Великодні Свята святкували вже поза домом, це не мало жодного впливу.

Сам Великдень святкували ми в О.Н.. Село “русницьке”, бідне, але чисте. На “Утреню Воскресну” ми спізнилися, бо тут відправа зачинається о годині 03:00, а не так, як у нас о годині 04:00. Ми прийшли вже під кінець. Як люди виходили з церкви, почули ми, як одні других питали: “Чого вони тут прийшли?”. Це нас дещо вразило, однак що ж робити?

По посвяченні пасок наші стрільці заспівали “Христос Воскрес”, – а тим часом молоді повтікали зі свяченим домів, а зістали тільки старші, які прислухувалися нашому радісному й торжественному “Христос Воскрес”. Всі ми побачили, що трапили на якесь “татарське” село. Однак що це? Бачимо, що ці цивілі, що зістали коло церкви, плачуть. В тім приступає до к-ра “М[ирона]” один господар ви[я]снює, що в них таке вірування, що хто найскорше добіжить зі свяченим домів, той найкраще збере зерно з поля, й тому всі ті, що святити паску, так скоро побігли домів. По тім короткім виясненні дістали ми всі кращий гумор. Той сам господар в імені цілого села запросив нас на Свята до села: стрільці йшли вулицею, а люди виходили й просили до себе по 2-3 стрільців – залежно від спроможності господаря. По перекусці й на правду родинних розмовах зібрались добрі співаки й заспівали кілька на правду гарних повстанчих та стрілецьких пісень, майже всі люди зі села слухали тих пісень і захоплювалися ними.

Служба Божа зачалася о год. 10:00. Всі стрільці пішли на Службу Божу, на якій оден зі стрільців читав “Апостола”, а 3-ох стрільців відспівало “Вірую”. По Службі Божій заспівали ще стрільці “Христос Воскрес” і “Боже Великий”. Це все так людям сподобалося, що не могли собі перехвалити. По Службі Божій стрільці знову розійшлися по своїх квартирах. Від к-ра дістали святочий приділ цукорків, тютюну й пива, а цивільного населення – наравду щирю родинну гостину. До нашої квартири прийшов оден із школи жандармерії, який приїхав додому на святочні ферії. Оповів він нам про відносини в школі. Про те, як комуністи стараються їх звербувати до комуністичної партії – обіцюючи золоті гори. Оповідав також, що школа дуже добре проінформована про нашу появу на Словаччині. Знають також, що бандерівцями називають нас тому, що наш “велитель” називається Бандера. Нашої літератури в школі ще не було й для того ми дали йому кілька оголошень і відозв, які він радо забрав і обіцяв роздати поміж товаришів у школі. Його товариш-цивіль, який прийшов до нас з ним, дав к-рові на пам’ятку відзнаку “Д.С.”, а пвх. – хрестик. В дружній і наравду родинній гутірці час скоро минав. Перед відходом стрільці ще заспівали кілька пісень. Люди попросили к-ра, щоби ще зістати, а як ні, то прийти колись другим разом. Однак трудно. Кому в дорогу, тому в час. Відходимо. Населення ще довго стояло й дивилось зі сумом у слід за нами. Ця щира гостинність й журба, щоби якому стрільцеві чого не бракувало, були для нас також милою несподіванкою, що цей Великдень був для нас найприємнішим днем із цілого рейду по Словаччині. Великдень, який відсвяткували ми в О. Н. – ніколи не забудемо.

Віriamo, що вже вкоротці “руснаці” з О. Н. стануть українцями й що своє сумне “Христос Воскрес”, яке вони нам заспівали, покинуть, а будуть співати живе, наравду радісне й торжественне “Христос Воскрес”, яке вони вперше почули від наших стрільців.

15. Політично-моральний стан стрілецтва

Усі стрільці під оглядом політично-моральним є добре вироблені. Однак, мимо того, перед самим рейдом перепроваджено ще чистку й разом з хорими, які зістали на Лемківщині, зістали й ті, про яких морально-політичний стан заходили деякі сумніви. Так що за тих, що пішли у рейд, як к-р вд., так і пвх. могли сміло заручити. Вірили ми, що стрільці будуть поводитися згідно з інструкціями. І дійсно так було.

Політично-моральний стан стрілецтва підчас рейду був наравду на високому поземі. Стрільці не звертали уваги на різні недостатки, які звичайно приходиться мати у рейді по чужині. Не зраджував їх брак тютюну, якого брак дався відчути головно з початку рейду. Були вони все веселі й говірливі. “Чи ж я мушу показати по собі перед словаком, що мені

щось долягає?” – сказав оден з найвеселіших стрільців. Стрільці більше дбали про свій зверхній вигляд і про чистоту, як про їжу. Стрільці, за дозволом к-ра, багато скорше збиралися перед годиною відмаршу тільки тому, щоби усі спільно заспівали місцевому населенні гарних повстанчих пісень. Стрільці з місцевим населенням провадили навіть дуже інтересні розмови на політичні теми. Навіть ті стрільці, які були хворі й їм потрібний був відпочинок – не відпочивали, але провадили гутірки з цивільним населенням. Провадити гутірки на політичні теми з цивільним населенням було відносно легко, бо тамошне населення політично не є вироблене. Вони наших стрільців слухали зі захопленням, бо говорили між собою, що всі стрільці це самі вчені, бо невчений чоловік, на їхню думку на політиці не розумівся би.

Слабше вироблені стрільці оповідали про бої УПА з большевиками, в яких вони брали участь й про знущання большевиків над цивільним населенням. Натомість більш політично вироблені стрільці провадили розмови, подані в розділі 11.

Поведінка стрільців у селі була напrawdę взірцевою. Стрільці, мимо того, що в лісі курили букове листя, то закурити від цивіля не просили. Брала доперва тоді, як цивіль сам їх потрактував папіросом. Таку повздержливість стрілецтва може оцінити тільки той, що сам налогово курить, бо тільки курець може зрозуміти курця.

Що стрільці під кожним оглядом поводитися взірцево, може послужити факт, що ворожа преса зовсім замовчала нашу появу на Словаччині, попросту тільки з цієї причини, що не мала нам що закинути, мимо того, що за найменшим навіть промахом дуже шукала.

Що ж більше? Навіть в листі словацького війська, зверненням до наших рейдуючих вд., який подаю як залучник, нема ані слова згадки про якісь надужиття зі сторони вд. Натомість, в тім самім листі пишуть, що можливим є, що вбивства 15 осіб в Кольбушовій і Зброї поповнили якісь бандити на наше конто. Отже тільки добра постава змусила їх до того, що вбивство тих людей, яке приписували ще недавно вд. УПА, сьогодні відкликують, бо наочно переконалися, що стрільці УПА це не якісь бандити, але дійсно борці за ідею.

Вірю, що ті дані вистарчать на те, щоби доказати, що стрільці з зложеного на них обов'язку вив'язалися як слід і своє завдання виконали взірцево, за що належить їм вповні признання.

16. Завваги й побажання

Напrawdę з жалем мушу підчеркнути цей факт, що мимо того, що в магазинах тютюну є подостатком, то в рейд на Словаччину стрільці нашого вд. пішли без одного декаграма тютюну й були змушені курити букове

листя. Це дещо мало вплив на моральний стан стрілецтва. Тим більше, що знали, що стрільці одного із рейдуючих вд. дістали відносно багато тютюну.

Якщо Провід має на думці й в будуччині висилати вд. УПА у пропагандивний рейд на Словаччину, то треба на правду звернути велику увагу на моральний, політичний і ідейний стан стрілецтва даного вд., бо готов зробити некорисне для нас вражіння так, як це мало місце в осені минулого року, де про деякий нетакт стрільців одного з рейдуючих вд. ще до сьогодні згадує цивільне населення Словаччини.

Добре було би призначити до вд., який йде у рейд, таку людину, яка знає мову даного краю, бо тоді можна переводити успішно мітинги.

Заразом, окрім літератури в даній мові, добре було би, якби вд. мав зі собою машину до писання. Часто ворожа пропоганда видає на вд. такі наклепи, що конечним є не лише їм відповісти, але й подати до загального відома населенню, а так із-за браку машини до писання – дещо ускладнюється, бо доказати неправдивість ворожої пропаганди устно можна лише в тих місцевостях, де вд. заквартирує.

Рівнож добре було би, якби з рейдуючим вд. йшов священник. Це був би наглядний доказ большевицького переслідування релігії, а заразом мало би велике пропагандивне значіння. (Дуже часто населення питало чи є з нами священник).

Побажаним було б, щоби вд., який йде в рейд – дістав дещо грошей (у чужій валюті) на найконечніші потреби. Це почасти улегчує клопоти к-ра вд., а рівночасно має своє пропагандивне значіння.

Одним словом, вд., який йде в пропагандивний рейд на чужину, мусить під оглядом моральним, політичним і ідейним стояти на правду на високім поземі. Вд. мусить бути першорядно вивінуваний, бо він несе добре ім'я УПА далеко поза етнографічні межі України та репрезентує нашу Повстанчу Армію перед світом і на цю ціль компетентні чинники не повинні жалувати ні коштів, ні трудів.

Слава Україні – Героям слава!

(___) “О л е г”
пвх. вд.

(___) “М и р о н”
к-р вд.

УПА-Захід
СЯН
“Лемко”
[Вд. “Кармелюка”]

Постій, дня 26 квітня 1946 р.

ЗВІТ

з пропагандивного рейду по Словаччині за час від 06.04.46 р. до 19.04.46 р.*

Згідно з наказом к-ра “Р[ена]”, щоб доказати світові, що вд. УПА існують, борються, міцніють в боротьбі з окупантом за Українську Самостійну Державу, підуть [вд.] в рейд по Словаччині та в цей спосіб знівечать ворожі наклепи проти визвольного руху Українського Народу.

1. Опис рейду.

Дня 06 квітня 1946 р. о год. 21:00 вд. вирушив зі с. Рудавка Яслиська в напрямі кордону. О год. 21:30 вд. перейшов кордон поміж селами Чертіжна та Габура. Зі села Рудавка Яслиська забрано 2-ох зв'язківців, які перевели вд. через кордон і завели до гостинця, що веде від с. Габура до с. Чертіжне. Тому, що зв'язківці дальшої дороги не знали, [через те] їх відпущено, а вд. пішов сам по-азимуті: південний-захід.

Ніч була темна, падав дрібний дощ і тому було важко посуватися вперед.

Над ранок вд. зайшов недалеко с. Дречна й тут в потоці задержався, щоби не розконспірувати свого приходу. Із-за цього також не йшов вд. до села по харчі, лиш вдоволівся тим, що зарізав одно теля, яке мав зі собою, та [там] тому перебув аж до вечора.

Того ж дня о год. 17:30 вд., по одержанні даних висланої наперед розвідки, перейшов через с. Дречна та удався до с. В[ладича], в якому розділився на 2 частини, одна з цих частин залишилася в с. Н[ижня] В[ладича], а друга перейшла до села В[ладича] В[ижна]. В цих селах вд. повечеряв та придбав харчі на слідуєчий день, а о год. 23:00 перша частина під командою к-ра “К[армелюка]” відійшла до с. В[ладича] В[ижна] і тут получилася з другою частиною під командою к-ра “[Б.]”. В цьому селі забрано зв'язкового, який перевів вд. через с. С[ташковце] до с. Г[рибов], де вд. задержався, щоби дещо з'їсти та придбати харчі на слідуєчий день. В с. Г[рибов] продано одно теля за 500 корон. Господар, якому продано теля, уділив нам даних розвідчих щодо ситуації в терені та перевів нас біля с. О., тут його відпущено, а вд. подався дальше по карті попри

* Копія оригіналу плану рейду по Словаччині із звіту поміщена на стор. 807

с. В[ільшинна] та задержався на денний постій між сс. В[ільшинна] і Ш[ементівці] в лісі.

Того дня, це є 08.04.46 р., о год. 14:00 вд. перейшов в ліс над с. М[єргенско] звідкіля вислано вдень рій на розвідку та за зв'язковим. Коли цей рій повернув разом зі зв'язковим, вд. перейшов на край ліса над саму шосу й звідтіля зорив за рухом на шосі, по якій переїхало в тому часі кілька авт. Коли стемніло, о год. 19:00 вд. перейшов шосу Н[ижній] С[видник] – С[орочик], ріку О[ндава] та другий гостинець В[ижній] С[видник] – М[єстіско] і зайшов до с. Г[рабовчик] о год. 21:30. Тут задержалася частина друга, а частина перша перейшла до с. Р[івне]. В с. Г[рабовчик] знаходиться станиця міліції, якої обсада виносить 5 вояків. Від тих вояків довідався вд. деяких даних щодо розміщення військ та міліції. О год. 22:30 частина 1 відійшла до с. Р[івне], де к-р “К[армелюк]” стрінув знайому учительку ще з попереднього рейду по Словаччині. Учителька ця, коли побачила вд., дуже втішилася та розказала к-рові “К[армелюку]”, що в два дні після відходу вд., підчас попереднього рейду, большевики робили в с. Р[івне] облаву на вд. та говорили, що вже всіх бандерівців вилапали. На цю вістку тамошні люди дуже плакали за вд.

Дня 09.04.46 р. о год. 02:00 обі частини перейшли через с. М[линарувце] і зайшли до ліса між сс. М[линарувце] а К[ожани] і тут перебули до год. 15:00.

Того ж дня о год. 15:00 обі частини вирушили з ліса в напрямі с. К[ожани]. В часі переходу вд. стався випадок, а саме: одному стрільцеві відбезпечилася ручна граната Ф-1 та завдяки його притомності нікому нічо не сталося, бо скоро відоднята та відкинена вибухла далеко від стрільців. Вибух цей перестрашив дещо людей, які робили на полі біля с. К[ожани], тому, коли вд. о год. 18:00 зійшов в с. К[ожани], вияснено селянам причину вибуху. В цьому селі уладжено мітінг, вд. повечеряв, придбав харчі на слідуючий день та продав 2 коні за 3500 корон. Тут були стрільці в церкві на молебні. О год. 20:00 вд. перейшов до с. К[учін], де залишилася частина 1, а частина 2 перейшла до с. Н[ємцовце].

В с. К[учін] вд. повечеряв, а плвх. зробив з населенням мітінг та розмалював кличі. Тут директор школи й учителька розказали багато про організацію Тіса, про відношення словаків до комуністів, про відношення словаків до Українців, сказали, що словаки, члени підпільної організації Тіса, називають нас своїм військом (кріжікарами) та багато дечого іншого.

Тим часом частина 2 зробила мітінг, намалювала кличі та вела індивідуальні гутірки з населенням с. Н[ємцовце]. В цьому селі частина 2 стрінула заступника команданта міліції в с. К. і одного міліциста, які сказали, що вони сподівалися нас в цьому селі та тому вийшли нам на

зустріч. Заступник команданта міліції в часі розмови з к-ром “К[армелюком]” сказав, що ми знали, коли прийти, бо 26.05.46 р. мають відбутися вибори в ЧСР і, щоб словаки ужили усіх зусиль, не зможуть цього зробити, що ми зробили в так короткому часі.

Дня 10 квітня 1946 р. о год. 01:00 частина 1 відійшла до с. Н[емцовце] і звідтіля о год. 02:00 того самого дня разом з частиною 2 перейшла до сусіднього ліса, в якому перебула день. О год. 18:00 того ж дня вд. вирушає в напрямі с. Г[анновце] і входить до нього, коли стало темніти. В цьому селі залишається частина 1, а частина 2 переходить через с. О[льшавце] та заходить до с. К[огановце].

Частина 1 в с. Г[анновце] повечеряла та перевела гутірки з місцевим священиком, учителем та селянами й о год. 21:00 відійшла до с. К[огановце], де получилася з частиною 2, яка тим часом в с. К[огановце] стрінула досить свідомого вчителя “НМ” [ГМ] (Глінкова Младеж), який дав досить цікаві, заборонені урядом пісні, в яких співається навіть про бандерівців.

Дня 11 квітня 1946 р. вд. обійшов довкруги с. К[огановце] щоби змити напрям рейду, та вийшов на гостинець, звідкіля подався в ліс, в якому мала відбутися стріча к-рів “М[ирона]” і “К[армелюка]”. Оба к-ри стрінулися о год. 12:00 того ж дня в лісі над с. К[огановце].

Мимо того, що зірці донесли, що довкола ліса, в якому квартирував вд. їздять танкетки, а в с. С[туляни] є словацькі вояки, які також приїхали двома автами до с. К[огановце], к-р “К[армелюк]” заходить з вд. того ж дня о год. 21:00 до с. Д[уковце] і Ж[елмановце]. Як опісля розвідано, й в тих селах [було] словацьке військо, але воно перед вечером відїхало.

В селах тих переведено з місцевим населенням гутірки та після вечері вд. о год. 23:00 відійшов попри с. К[уково] на гостинець й гостинцем в південному напрямі попри сс. Х[мелюв] і К[амлош]. Відтак перейшов залізничний шлях, асфальтову шосу, яка не була нанесена на карті.

Дня 12 квітня 1946 р. вд. заквартирував в лісі між сс. К. і К[ештфей] В тому лісі вд. стрінув двох робітників, які вивозили з ліса дерево. Тих робітників забрано, як зв’язкових, які запровадили вд. до с. П[етровце]. Тут після гутірки з населенням вд. повечеряв і о год. 20:00 відійшов до с. Г[ермановце], де після зібрання харчів, на слідуочий день, розмальовано клічі й вирушено о год. 24:00 в дальшу дорогу.

Дня 13 квітня 1946 р. вд. перейшов гостинець та ріку й заквартирував в лісі над с. С. Ж. О год. 18:00 того ж дня вд. вирушив в дальшу дорогу в напрямі с. М[ернік] і о год. 18:30 після переведення розвідки зійшов до с. М[ернік]. Тут остала частина 1, а частина 2 перейшла до с. Р[уский] К[азімир]. Частина 1 задержалася в с. М[ернік] до год. 23:00 і в тій год. вирушила до с. Р[уский] К[азімир], де получилася з частиною 2. В цьому селі взяли зв’язкового і він перепровадив вд. через ліс. Тут

зв'язкового відпущено, а вд. пішов даліше по карті, перейшов гостинець й ріку між сс. М. і В.

Дня 14 квітня 1946 р. вд. закватирував в лісі над с. С[тефановце], звідкіля о год. 18:00 зійшов до с. С[тефановце], але в тому селі не задержувався тому, що попереднього дня був тут к-р "Б[ір]" зі своїм вд., лиш взяв зв'язкового, який попровадив вд. до с. К[арна]. В тому селі задержався вд. до год. 03:00.

Дня 15 квітня 1946 р. о год. 08:00 перейшов вд. до ліса між сс. К[арна] і Л[ісковце], з якого перед вечером зійшов до с. Л[ісковце], де повечеряв та заготовив харчі на слідуючий день. Того ж дня о год. 24:00 вд. вийшов з с. Л[ісковце] та перейшов попри сс. Т. і Б[рекув] в напрямі великого масиву лісів. Вд. перейшов гостинець, залізничний тор у віддалі 4 км від м. Г[уменне] та наблизився до р. Л[аборець], яку треба було перейти. Коли відшукано брід, стрільці порозбиралися (вода була глибока) почали переходити через ріку.

Коли оден пвд. був вже на другому боці ріки, забезпечився й почав вдягатися, половина другого пвд. була роздягнена й находилася на середині ріки, з ліса з лівого берега ріки посипався гураганний вогонь автоматичної зброї. Внаслідок цього частина, яка находилася тоді в ріці, відступила на правий беріг ріки, зайняла становища та відкрила вогонь по ворогові. Частина, яка находилася вже на лівому березі ріки, рівнож зайняла становища та відчинила вогонь. В тому часі донесено к-рові вд., що гостинцем підїжджає 7 танкеток. Ця вістка, як рівнож і це, що вд. находиться на відчиненому полі у віддалі около 8 км від ліса, змусила к-ра видати наказ частині 2 відступити за залізничий шлях і за шосу. В часі відступу втрачено зв'язок з частиною 1, яка була вже на лівому березі.

На гостинці завважено словацьке військо на роверах, яке почало освічувати поземелля червоними та білими ракетами, а танкетки задержалися на місці засідки.

Бій тривав 30 хвилин. В часі бою було 2-ох стрільців легко ранених, а 3-х втратило зв'язок і до нині ще не долучили до вд. Крім цього втрачено: 2 коні (вбиті), 1 кріс, 2 диски до кул[емета] "Дехтярова", 5 плащів, 3 парі черевиків та вистріляно 1000 шт. муніції. Ворог, після оповідань цивільного населення, мав одного вбитого.

Бій закінчився о год. 03:00 дня 16.04.46 р. Ситуаційний план засідки залучується.*

Частина 1 відступила в напрямі с. З[авадка] і в лісі біля висоти "238" перебула день 16.04.46 р. Вечером того ж дня вд. почув кілька стрілів на краю ліса та, коли вислана стежа над саму дорогу нічого не запримітила,

* Копія оригіналу ситуаційного плану засідки із звіту поміщена на стор. 808

частина 1 о год. 21:00 перейшла гостинець біля с. Г. і лісом, держачись північно-східного напрямку, дійшла до гостинця біля с. Г. Біля год. 03:00 вд. (частина 1) перейшов гостинець, залізничний тор, ріку та подався в ліс, де й заквартирував. К-р вд., щоби не розконспірувати маршу вд., а тим самим облегшити дорогу частині 2, рішив не показуватися цивільному населенню.

Дня 17 квітня 1946 р. частина 1 вирушила о год. 14:00 з місця постою в північному напрямі. Цілий час частина 1 посувалася лісом, переходячи глибокі потоки та гори. Біля с. П. передне обезпечення стрінуло одного цивіля-словака, який подав нам дані щодо терену та станиць словацького війська.

Того ж дня о год. 21:00 к-р вд. із-за цього, що стрільці два дні нічого не їли, рішив зайти з вд. в с. Н[ижня] Я[блонка]. Тут стрільці повечеряли й забрали дещо харчів на слідуочий день, а к-р вд. стрінувся з двома словацькими міліціантами, які подали мильну розвідку, будь-то-би кордон по польській стороні є сильно обставлений військом. Цеї ночі частина 1 обійшла с. В[ижна] Я[блонка], в якому було 20 пограничників та 30 словацьких вояків, та наблизил[а]ся на 2 км до польсько-словацького кордону.

День 19 квітня 1946 р., як останній день свого побуту на Словаччині, вд. (частина 1) пересидів в корчах над с. Я. Г. і вечером, коли стемніло, вд. вирушив в напрямі кордону. Йшов дуже обережно, бо прикордонний пас є замінований. Точно о год. 21:30 вд. перейшов польсько-словацький кордон і опинився в своїх теренах.

Тим часом частина 2, яка під час засідки втратила зв'язок з частиною 1, відступила до сусіднього ліса й відбилася на околo 10 км від місця засідки в сторону с. Г., де в руїнах старого замку заквартирувала.

Дня [16] квітня 1946 р. вечером частина 2 зійшла над с. Х[ломець], де забрала для [раненого] стрільця коня й подалася в північно-східному напрямі, оминаючи м. Г[уменне]. Із-за цього, що частина 2 остала без карти, мусіла взяти зв'язкового, який перепровадив її між м. Г[уменне] а с. Г. у віддалі 1 км від м. Г[уменне]. Опісля перейшла через шосе м. Г[уменне] – с. С., тор залізничний та заквартирувала в лісі між с.с. О. [та] Р.

Дня 17 квітня 1946 р. вечером частина 2 зійшла над с. О., перевела розвідку і зійшла до с. О. Тут повечеряно, забрано харчі на слідуочий день, коня для раненого стрільця та зв'язкового. Тому, що село лежить біля гостинця, частина 2 задержалася в ньому тільки одну годину, а опісля відійшла до с. М[асковце]. В цьому селі змінено коня й забрано дещо харчів. Після двогодинного побуту в с. М[асковце], частина 2 перейшла до с. Я[блонь], а звідтіля, після зміни коня, відійшла до ліса над с. З[бійня], де заквартирувала.

Дня 18 квітня 1946 р. частина 2 о год. 16:00, оминаючи відкритий терен, подалась в напрямі кордону й вечером добилась до останнього села В[іляги], де містилося словацьке військо. Під прикриттям сумерку частина 2 перейшла дорогу [...] – Н[ижня] Я[блонка] і о год. 02:00 дня 19 квітня 1946 р. частина 2 перейшла словацько-польський кордон.

2. Ворожі сили.

По переході кордону довідалися ми, що в кожному прикордонному селі міститься крім пограничної сторожі одна чота війська. В м. Гуменнім і Бардієві та у всіх повітових містах було по одному куріневі війська. Крім цього, в деяких селах (на кілька сіл одна) були станиці міліції “НБ” в силі від 1 до 8 осіб.

В четвертому дні рейду повідомлено нас, що до Бардієва приїхало військо [та] 3 танки. Скількисть війська невідома. В п'ятому дні нашого рейду наш зорець зауважив рух військ і танкеток на шосе між сс. М., К., [С.], К. В селі С. і К. було 7 танків і авта словацького війська, які вечером відїхали. Як опісля ми довідалися, словаки одержали наказ йти проти нас.

Шостого дня донесено нам, що у всіх осередках, де стояли військові залоги, стан їх значно збільшено.

Дня 15.04.46 р. в с. Л[ісковце] довідалися ми, що до м. Гуменного приїхав поїзд війська та кілька авт. Половина цього війська залишилася в м. Гуменне, а друга відїхала до м. Межиляборці. Це мали бути правдоподібно червоні, колишні чехо-словацькі партизани. Вони теж говорили, що мусять виловити усіх Українських Повстанців.

Вночі з 15.04.46 р. на 16.04.46 р. вд. наткнувся на ворожу засідку. Блищі дані гляди уступ 1.

Дня 16 квітня 1946 р. словацьке військо в силі одного куреня поїхало з Гуменного до [Ошіми].

Дня 17 квітня 1946 р. розвідка донесла, що всі прикордонні залоги є сильно зміцнені військовими частинами. Там, де була чота війська, побільшено до одної сотні.

Під кінець нашого рейду на території Словаччини вислано чеські війська, а словацькі стягнуто на Чехи тому, що ті не хотіли воювати проти нас.

3. Поведінка стрільцтва.

В часі рейду стрільці поводитися надзвичайно добре. Вели пропаганду серед населення, виясняючи хто ми й за що боремося, не виступаємо й не воюємо проти словаків. Розказували про большевицький терор, виселення Українців з території, яку зайняла Польша й про нашу

боротьбу. Заподані інструкції на час рейду по Словаччині були строго перестерігані та не було випадку нетактовної поведінки у відношенні до чужинців зі сторони стрільцтва.

4. Стан здоровля.

На початку рейду стан здоровля стрільцтва був добрий. Дперва при кінці рейду стрільці почали відчувати перемучення, фізичне виснаження та багато стрільців відпарило ноги.

Під час засідки було 2-х ранених, з яких оден йшов сам, а другого треба було везти на коні.

5. Замітки.

Дня 16 квітня 1946 р. в часі ворожої засідки відлучилося 3-ох стрільців від вд., стратили зв'язок з вд. і до сьогодні не повернули.

Слава Україні – Героям Слава!

“Кармелюк”

к-р вд.

УПА–Захід

Сян

“Лемко”

вд. “У[дарник]”-96

Постій, дня 1 травня 1946 р.

ЗВІТ

з пропагандивного рейду на Словаччину проведеного вд. “У[дарник]”-96 в часі від 06 квітня – 22 квітня 1946 р.*

1. Приготування до рейду.

Дня 12 березня 1946 р. к-р вд. “У[дарник]”-96 одержав наказ відбути рейд на Словаччину.

Ціль рейду: задемонструвати нашу збройну боротьбу проти большевицьких імперіалістів та розпропагувати нашу політичну постанову, ідею, кличі, факти гноблення большевиками всіх народів, зміст, факти і розміри боротьби українського й других народів.

З днем одержання наказу розпочато підготування до рейду.

* Копія оригіналу нарису шляху рейду із звіту поміщена на стор. 809

Докладно перероблено зі стрільцями вд. “Короткі вказівки для тих, що йдуть в рейд на Словаччину”. Крім цього переведено ряд гутірок на слідуючі теми: “Поведінка серед чужого населення”, “Що говорити словакам?”, “Дотичні відносно рейду на Словаччину”. Щоби відділ виглядав репрезентативніше, зорганізовано кілька мундурів, зроблено кілька пар взуття, в отряді мундури та взуття приведено до порядку. Закуплено певну кількість мила, щіток, пасти до зубів та інше.

Дня [4] квітня 1946 р. к-р “Мирон” та пров. “Вадим” відбули з карами та пвх. всіх вд., які мають йти в рейд на Словаччину відправу, на якій подали точні вказівки відносно самого рейду, ustaleno маршові траси, клички, умовлені знаки та місця стріч.

Для вд. “У[дарник]”-96 приділено таку літературу:

1. “Чехи! Словаки! Вояки!”	– в словацькій мові	– 150 шт.
2. “Чехи! Словаки! Вояки!”	– в українській мові	– 25 шт.
3. “Повідомлення”	– в словацькій мові	– 1[6]0 шт.
4. “Повідомлення”	– в українській мові	– 125 шт.
5. “Деклярація ОУН”	– в словацькій мові	– 11 шт.
6. “Большевицька демократизація Європи”	– в польській мові	– [6] шт.
7. “Інформатор” ч. 1/11/	–	– 2 шт.
8. “Отвертий лист”	– в українській мові	– 10 шт.

2. Перехід кордону.

Вд. перейшов кордон вночі з 06 на 07 квітня 1946 р. В цю ніч падав дощ і було темно, що облегчило непомітний перехід через кордон. Через кордон перепроварило вд. двох зв'язкових з цієї сторони, які хоч добре знали терен, все-таки блудили. При переході кордону вд. не стрінув ніяких стеж погран-застави. Зі світанком вд. посувався закритим тереном при допомозі карти.

3. Рейд.

Вд. “У[дарник]”-96 призначено маршову трасу через такі повіті (окреси): Межилаборець, Гуменне, Вранов, Гіральтовце, Стрпков, та 13 днів на її відбуття.

По нічній переправі через кордон вд. посувався закритим тереном біля сіл Каленів та Видрани. Відтак вд. задержався перед шосе та залізничним шляхом Межилаборець – Лупків між селами Пальота та Видрани. Шляхи ці рішено перейти вечером, а відтак посунутися лісом до с. Нагов[о]. Наперед вислано кількох стрільців, які мали зорити за рухами в с. Нагов[о] та дати на вд. в лісі на умовленому місці. Після полудня застава наша задержала одного цивіля-словака, який переходив лісом. Словак був зі

с. Видрани. Від нього довідалися, що в с. Видрани є станиця міліції та станиця погранзастави. Ця погранзастава складається з 50-ти вояків. З цим словаком перевів пльх. гутірку, передав летючки для міліцистів та війська й попросив його, щоби одну летючку прибав на таблиці оголошень. Словак на це радо згодився. Він розказав нам, що нас не боїться, та, що вже про нас багато чув, як рівнож і це, що поляки, вже втекли перед нами з Лупкова на Словаччину.

О год. 17.00 вд. перейшов оба шляхи. Під час переходу через ці шляхи вд. стрінув словацького вояка-стійкового, який сидів в будці та сторожив мосту. Вояк цей, коли ми йому сказали хто ми є, дуже настрашився. З ним переведено гутірку та передано йому летючки. Як тільки вд. сховався в [поблизькому] лісі, [вояк якскоріше побіг до с. Видрани на] заставу, звідкіля вкортці було чути сильні крісові стріли, а по кількох хвилинах також і в м. Межилаборці.

В часі переходу через кордон стрінув вд. двох словаків та дві словачки. Вони думали, що ми поляки й дуже здивувалися, коли довідалися хто ми є. Про нас чули дуже багато, знали вже, за що та проти кого боремося, що нашим провідником є Степан Бандера, та твердили, що знають, що ми маємо зв'язок з Англією та Америкою. Одна зі словачок подарувала нам 100 корон чеських, при чім сказала: “маєте на муніцію”. На цю суму виставлено її посвідку.

Під вечір зайшли ми до с. Нагов[о]. Вд. розквартирувався в хатах, в цей спосіб, що на кожну хату припало трьох стрільців, мешканці села руснаки середньо заможні, багато з них працює на залізному шляхові. Зборів пропагандивних в селі не роблено із-за цього, що вже було дуже пізно, лише розліплено летючки. Рівнож вислано летючки для війська в Межилаборцях. Після кількогадинного побуту в селі вд. перейшов до ліса, де розтаборився.

8 квітня 1946 р. перед вечером зайшов вд. до с. Валентовце, де поділився на три частини. В селі цім сподівалися нашого приходу, бо вже чули, що ми були в с. Нагово. В цьому селі був вже раз наш вд. осінню 1945 р. Населення висловлювалося дуже добре про попереднє вд., та було задоволене з нашого приходу. Мешканці цього села також руснаки. В селі немає жодного інтелігента. Сходин з населенням не роблено тому, що господарі працювали на полі до пізнього вечора, а пропаганду ведено шляхом індивідуальних гутірок. Крім того розліплено летючки та розмальовано кличі. Вд. заночував в селі, вислав летючки до “Народної Безпечности” в Р[адвине] та надраном відійшов до ліса.

Дня 9 квітня 1946 р. пльх. перевів в лісі одногодинну гутірку зі стрільцями, на якій подав їм завваги помічені під час рейду.

Того ж дня о год. 16:00 вд. переходить над село З[бутска Біла], ділиться на три групи й заходить до села. Населення було заскочене нашим

приходом, та не знало, що має робити. Одні бігали від хати до хати, другі заглядали з-за вуглів хат та вікон, а знайшлися й смільчаки, які виходили нам на зустріч та здоровили нас. Село частинно спалене німцями. Стрільці, коли входили до хат, поздоровляли звичайно християнським привітом, а відтак вели гутірки з членами родин, в часі яких розказували їм хто ми такі, чого прийшли сюди, проти кого та за що боремося. На таблиці оголошень розліплено наші летючки, а на мурах попалених хат розмалювано кличі, в українській та словацькій мовах. В селі є молода учителька-русинка, з якою переведено гутірки. Учителька мало говорила, а більше слухала. Як опісля виказалося, вона боялася всипи якогось комуніста, який міг би довідатися про нашу розмову. Сама учителька ворожо наставлена до большевиків. Солтисові вручено летючки та наказано переслати їх до словацького війська в В[олиці] (погранзаства) та для “НБ” в Р[адвине]. Один циган розказав нам, що до В[олиці] приїхало ок[оло] 50 вояків, як підсилення погранзастави. Після розмов зі стрільцтвом населення скоро освоїлося, а демократи радили навіть нам покарати дещо комуністів, яких є кілька в селі. Ми відказались від цього, говорячи, що це до нас не належить. Один господар подарував нам кілька десятків набоїв до кріса та автомата, які досі держав заховані. О год. 22:00 перейшов вд. шлях-шосу, шлях-залізничний та річку Лаборець в с. Грабовець. В селі цім є залізничний двірець, біля якого розліплено летючки. В селі переведено з кількома словаками коротку гутірку, відтак перейшов вд. за село на покриту лісом гору й там розтаборився.

Дня 10 квітня 1946 р. стрінув вд. в лісі кількох господарів, які виїхали сюди по дерево. Коли побачили нас, дуже настрашилися, але скоро успокоїлися та розказали нам, що всюди тепер говорять тільки про бандерівців. Після розмови передано їм наші летючки.

Перед 18-ою год. зійшов вд. до с. Грубов. В часі сходження до села вд. сильно розтягнувся, щоби викликати вражіння більшої кількості. Село це за виїмком трьох хат і костела цілковито спалене німцями під час акцій на червоних партизан. Мешканці села, словаки римо-католики, ставляться до нас привітно. В селі немає жодного інтелігента. Вечером стрільці відспівали кілька революційних пісень, які дуже подобалися населенню, розліпили летючки та розмалювали кличі й о год 3-ій вд. відійшов до ліса.

Дня 11 квітня 46 р. о год. 16-ій вд. входить до с. Вижне Ладочковце [Вижне Ладішковце]. Село хоч не дуже велике, однак дуже гарне. Хатки-невеликі, але гарно білені та криті бляхою. Через село проходить доріжка добре вдержувана.

В цьому селі немає також жодного інтелігента. Вечером скликано людей і переведено з ними пропагандивні сходи, на яких словаки вслухувались уважно, в кожне висказане слово. Після сходин довго ще обговорювало різні справи.

Серед населення [можна] завважити сильні протибольшевицькі настрої. Після сходити в селі розліплено летючки, розмалювано кличі та вислано літературу на такі адреси: “Окресний лікар” в Гуменнім, “Судовий Нотар” в Гуменнім, “Посадник міста” Гуменного, Учитель Торговельної Академії в Гуменнім та “НБ” в Кошковцах.

Оден господар повідомив нас, що до Гуменного стягають бувших партизан-комуністів, які мають робити на нас акції. Також жиди повтікали з дооколичних сіл до Гуменного, але й в самому Гуменному ані жиди, ані комуністи не чуються безпечно і деякі з них утікають до Братислави. В самому Гуменному кружляють поголоски, що перебрані бандерівці ходять по Гуменному та розкидують летючки.

Над ранком вд. перейшов через с. В. В., а відтак полем до ліса й там розтаборився. Деякі господарі вже були повставали та цікаво приглядалися нам. З декількома господарями переведено гутірки, а на таблиці оголошень розліплено летючки.

Дня 12 квітня 1946 р. о год. 17:00 до с. О. увійшов вд. Село дуже гарне й багате. Населення свідоме самі, демократи. Хати в селі майже всі муровані, криті бляхою. Кілька хат є навіть одноповерхових. Селом веде гарна удержана дорога, а серед села стоїть дуже гарний костел. В селі знаходиться уряд почтовий та волосний. Село робить враження малого містечка. В селі відвідано священика, війта та волосного секретаря, з якими переведено довшу розмову та передано їм нашу літературу. Інтелігенція, а особливо священики, відносилися до нас дуже прихильно, чули вони дуже багато про нас, головно про бій з польським військом. Дивувалися, як ми перебули зиму та є переконані, що нам помагає Англія. При відході священик бажав нам успіхів в нашій боротьбі та хотів подарувати для наших стрільців кілька кусків мила. Вечером приїхав до села міліцист, якого наш стійковий задержав. Міліцист скоро догадався в чиїх він руках та так сильно перестрашився, що не міг промовити слова. З тим міліцистом проведено гутірку та передано йому літературу. Міліцист, коли довідався хто ми такі, та коли впевнився, що йому нічого не станеться, ходив поміж нашими стрільцями до пізнього вечора. У селі розліплено кілька летючок та пізнім вечером від сторони польської колонії було чути кілька крісових стрілів. Вд. перейшов над ранком до поблизького ліса й там закватирував.

Дня 13 квітня 1946 р. о год. 17:00 вд. трьома групами зійшов до с. Ш[тефанковце]. Мешканці села словаки, греко-католики. Комуністи, яких є трьох в селі, коли нас завважили, втекли до ліса. З місцевим священиком переведено розмову, а коли розказувано йому про большевицькі звірства, дуже здивувався, що в двадцятому столітті в Європі може щось подібного діятися. Зі своєї сторони він нам розказував,

що в них наложено на село додатково 400 кг контингенту збіжжя, яке господарі мимо кількох упімнень волосного уряду здати не хочуть, кажуть: “Ми вже здали оден контингент та більше збіжжя комуністам не дамо. Вони сидять по урядах, обкрадають приділи з УНРРА та хочуть ще, щоби їм дали пшениці”. Рівнож намовляли нас, щоби ми пішли, та пострашили комуністів в Гуменнім.

Дня 14 квітня 1946 р. наданом вд. вийшов зі села до ліса, де розтаборився.

О год. 18:00 вд. зійшов до села Т[опольовце]. По дорозі стрінув словака й словачку та семилітну дівчинку, яка побачивши нас почала плакати. Вони вертали з села Ш[тефанковце], в якому ми були попереднього дня. В селі говорять про нас, що ми люди дуже добрі, у вечір гарно співали та всі твердили, що нас було понад 500. В селі Т[опольовце] крім словаків мешкає кільканайцять родин поляків, які дуже затривожилися нашим приходом, але вкоротці, по гутірках зі стрілецтвом, освоїлися. Полякам роздано кілька летючок в польській мові (“Поляки – переселенці”, “Поляки!”, “Большевицька демократизація Європи”, “Отвертий лист”). Поляки мало свідомі й мало є між ними письменних. В селі розвішено кілька словацьких летючок та розмальовано два кличі. В селі задержалися всего півтора години, а це тому, що долішним кінцем села переходить гостинець, яким час до часу переїжджали авта зі словацьким військом, яке правдоподібно під[кріплювалося].

О год. 16:00 вд. перейшов горбок та ліс та зайшов до села Н[аташовце]. Село спалене німцями. Через долішний кінець села також переходить гостинець. Люди, побачивши нас, цікаво приглядалися нам. Між приглядаючимися було кілька словацьких вояків, які прибули на відпустку. Оден господар прибув до нас та сказав: “Ми сподівалися вашого приходу, бо чули, що ви були в сусідньому селі”. На дорозі ми завважили авто-особівку, яке сейчас рушило з місця й скорим темпом відїхало зі села. Як пізніше виявилось, були це комуністи з Гуменного, які хотіли робити в селі збори з населенням, але завваживши нас, скоро повтікали. Населення тішилося цею подією й повторяли собі: “Але набралися страху! Але втікали!”. Людям роздано кілька летючок, які вони захоплено почали читати. Відтак при помочи циганів скликано людей на роздоріжжя, з якими переведено пропагандивні збори. На зборах був присутній священник, учитель та інженер з мешканевого уряду, який прибув сюди зладити план спаленого села. Крім цього відбуто з ними гутірку та передано їм нашу літературу. Увечері стрільці відспівали кілька українських пісень, яким словаки з захопленням прислухувалися. Увечері та вночі через гостинець переїхало кілька цивільних авт. Словаки твердили, що це переїжджають наші генерали. В цьому селі стрінули ми господаря, який розказував, що він

одержав пакунок з Канади, в якому була словацька газета, що її видають словацькі емігранти. В цій газеті була стаття, в якій писалося про бандерівців, які оперують почавши від Гуменного та Сянока на схід. Було також в тій статті сказано, що бандерівці не є фашистами, що так вперто твердять большевики (газета, на жаль, знищена).

Село Н[аташовце] є найбільш висунене на південь нашого рейду. Звідсіля вд. прямує на захід, а відтак на північний схід.

Дня 15 квітня 1946 р. о год. 03:00 вд. переправився через річку Ондаву та вийшов на залісений горбок, де й розтаборився. З цього горбка видно кілька сіл, в яких життя йде нормальним трибом. Попід горою проходить два шляхи, якими час від часу переїжджають цивільні авта.

Перед год. 16:00 вд. увійшов до села Руский Казимір, в якому нам на зустріч виходили люди. Поведінка їх є майже нормальна. Причиною цього, як ми опісля довідалися було це, що в цьому селі перед кількома днями був вже відділ к-ра “К[армелока]”, про який люди висловлювалися добре. Одна четвертина населення цього села – це комуністи, які ведуть завзяту боротьбу з демократами-односельчанами. Часто трапляється, що коли комуністи розліплять свої афіші, то тоді демократи їх сейчас здирають, та відворот, коли знову демократи розліплять свої оголошення, то комуністи їх здирають. Демократи дуже бояться комуністів, які про все доносять урядовим чинникам.

Населення села – це словаки, але греко-католики. Багаті, але мало гостинні, до нас відносяться не добре.

Оден господар, який приїхав з Вранова (повітове місто), розказував, що в тому місті всі говорять про бандерівців, а наш прихід на Словаччину ріжно собі пояснюють. Одні говорять, що ми йдемо визволяти Тіса, інші, що йдемо бити комуністів, а ще інші, що йдемо на захід, де маємо получитися з англійським військом. Рівнож розказав нам, що на кордон приїхала більша кількість війська, а до Гуменного кілька танкеток.

О год. 22:00 вд. переходить на захід до ліса над с. Ястреб, де й заквартировує.

Дня 16 квітня 1946 р. о год. 12:00 пвд. зійшов до с. Ястреб, де розвідав, що в селі Г. є сотня словацького війська, яке приїхало на облави за нами. Селяни всі майже працювали на полі. Пвд. по 3 годиннім побуті в селі повернув на давнє місце постою. Пополудні пльх. перевів з цілим вд. одногодинну гутірку та прочитав “Інформатора”. О год. 17:00 вд. зійшов до с. Михалок. Село це положено між двома горами, має муровані хати, але криті соломою. Серед села стоїть мурований костел. Селом перепливає річка, яка рівночасно служить за дорогу. В селі розлішено наші легючки, які населення (словаки) зараз почали читати. Вечером скликано людей на сходини й з ними переведено цілий ряд гутірок. З інтелегенції лише

священик римо-католик, який вже про нас чув, але думав, що ми є союзники Гітлера. Йому передано листи з нашою літературою, щоби переслав до редакції таких газет: “Католицькі Новіни”, “Демократ”, “Демократіцкі Тиденік”. По зборах стрільці відспівали кілька наших пісень, яким словаки з захопленням прислуховувалися. Тут поінформовано нас, що до сусідніх сіл Г. і Ч. приїхало словацьке військо з танкетками і гарматками.

Дня 17 квітня 1946 р. біля год. 4:00 вд. відійшов до ліса. Вд. перейшов через польську колонію, яка виглядала дуже бідно. Хати малі, криті соломною та брудні. Пополудні вислано стежу над с. Д[емрик], яка після години вернула і привела зі собою жінку, яка розказала, що до села Р[еменини] приїхала сотня словацького війська на домагання жидів, які в цьому селі мешкають. Жінці цій передано летючки, щоби доручила їх цьому військові.

О год. 16:00 вд. зійшов до с. Д[емрик]. Село маленьке та бідне, замешкане русинами, а поміж яких деякі називають себе українцями й відносяться до нас добре. Село взагалі без інтелегента. Учителю, який там був, пішов до війська, а другого словаки не хочуть приділити. Люди нарікають на брак гроша, скромні приділи та бояться виселення на Закарпатську Україну, що їх ним страшать словаки, головню бояться колгоспів. В селі уладжено пропагандивні збори з населенням, опісля вислано летючки до “НБ” в селі В[авринець] та до “НБ” в селі Ч. і до священика в селі Ч.

Цього самого дня хот. плвх. з одним вд. відвідав село Д-ці і там перевів з населенням гутірку. Населення ставиться до нас добре та запрошувало наш вд. до себе на Великодні Свята.

Дня 18 квітня 1946 р. над ранком вд. відійшов до ліса і там закватирував. Біля год. 17:00 вд. увійшов до села В[олков], де розкватирувався по цілому селі. В цьому селі був вже осінню 1945 р. один з наших вд., що далось завважити по поведінці населення. Люди виходять нам на зустріч, запрошують нас до хат та говорять з нами, як давними знакомими. Вечером відбулося в церкві Богослуження (був це Великий Четвер), на якому були присутні стрільці. В церкві людей було дуже мало, а це з причини приходу вд. до села. Після Богослуження дівчата відспівали пісню, але в словацькій мові. В селі стрінули ми мушину-словака зі сусіднього села К[ельча] і йому передано летючки, які він згодився приклеїти в своїому селі. Він розказав нам, що населення в його селі чекає на нас та намовляв нас зайти до с. К[ельча] і там зліквідувати міліциста-комуністу та забрати товар з кооператива, який комуністи розділюють поміж себе.

Дня 19 квітня 1946 р. о год. 01:00 вд. переправився через річку Ондаву та перейшов до сусіднього ліса. В цьому лісі стрінув вд. двох муштин, перевів з ними розмову та передав їм летючки, які вони

зобов'язалися розліпити в своєму селі. Пізніше наша застава зловила в цьому лісі кількох циганів, які прийшли сюди по гроші, що мав виплатити їм за роботу в лісі один жид. Коли за кілька хвилин прийшов жид і побачив нас, дуже настрашився, але в часі гутірки з нами успокоївся та почав нас хвалити. Розказував, що читав вже нашу летючку, яку приніс йому його швагер та нарікав, що не має тепер в Європі [Європі] кутка, де б не переслідувано жидів. Німецьку окупацію перебув в лісах Татрах. При відході жид нам сказав, що проти нас вирушила чеська дивізія та заявив: “Про мою стрічу з вами будуть знати не тільки жида в цілій Словаччині, але навіть і в Америці”. Після цих слів витягнув фляжку горілки з кишені, якої ми однак не прийняли, а здивований жид витягнув звиток грошей, відчислив 500 корон та нам передав їх зі словами: “В такому разі прийміть від мене даток”. На ці гроші виставлено йому посвідку. Під вечір вд. зійшов до с. Грабовце цілковито спаленого німцями. Люди мешкають в новозбудованих хатках-колибах, які є дуже чистенько удержувані.

Дня 20 квітня 1946 р. над ранком вд. перейшов до ліса, звідкіля о год. 11:00 вд. переманеврував через села Т[окайник] і П[іскаровец] та зайшов до с. В[ижна] С[итніца], де заквартирував. Коли вд. переходив через сс. Т[окайник] і П[іскаровец], люди виходили з хат та цікаво приглядалися. По дорозі переведено з гуртками людей гутірки.

Перед входом до с. В[ижна] С[итніца] пвд. чот. плвх. зайшов до с. Д[апаловец], в якому відвідано священика, влаштовано пропагандивні сходи та по кількох годинах пвд. долучив до решти вд. в с. В[ижна] С[итніца] Населення села В[ижна] С[итніца], коли побачило нас, що ми сходимо до села, налякалося. Таку поведінку населення можна пояснити так, що з нашою появою на Словаччині, комуністи поширювали фальшиві вістки, мовляв бандерівці грабують та вбивають.

По дорозі до села зустрінули ми міліціста, який нас дуже налякався та почав говорити, що він “гардист”, думаючи, що ми співпрацівники Гітлера та в цей спосіб зможе скорше вирватися нам з рук. Міліцист був дуже п'яний і його по короткій розмові звільнено.

Почтареві, якого ми стрінули у селі, передано листи з літературою на слідуючі адреси:

Редакція “Католицьких місій”, Трнава,
Редакція “Католицьких новин”, Братіслава,
Команда словацького війська в Гуменнім.

Коли ми ввійшли до села, деякі з комуністів, яких є 12 в селі, повтікали до ліса. Люди скоро з нами освоїлися, почали нарікати на комуністів, які слідять всіх, про все доносять та дістають кращі приділи. Один господар прилюдно нарікав на комуністів, які обкрадають товари з

УНРРА. Про це доніс один з комуністів і господаря арештували. Населення почало ставитись до нас дуже добре, та уважає нас за оборонців перед комуністами. О год. 16:00 вд. відійшов зі села та перейшов через с. С[итніца] Н[ижня] і вечером прибув до с. П[ритуляни], де розквартирувався по хатах та заночував. Село це спалене цілковито німцями, замешкують русини малосвідомі і майже в одній третій комуністи.

Дня 21 квітня 1946 р. о год. 03:00 частина вд. була присутня на свяченні пасок. По свяченні відспівано “Боже Великий”. Після молитви священник зложив нашому вд. побажання успіхів в нашій боротьбі за волю, та дуже жалував, що немає часу відправити для нас Богослуження. Зворушений нашою піснею, попросив написати йому її текст. Після цього люди в селі приймали наших стрільців свяченими яйцями, сиром, ковбасою, консервою та паскою. Після обіду вд. відійшов зі села, перейшов через ліс, с. Р[уска] П[оруба] та зайшов до с. О[лька] Н[ижня]. В селі Р[уска] П[оруба] святочно повбирані люди цікаво приглядаються нам та співчують, що ми такі молоді, а мусимо так мучитися.

В с. О[лька] Н[ижня] населення, коли побачило нас, повибігало з хат на гостинець, приглядалося нам та читало з захопленням наші летючки. Нам на зустріч вибігло кількох зденерованих міліцистів, вони дуже нас боялися, хотіли віддати нам кріси, пістолі та мундури й просили, щоби їм нічого не робити. Ми відвідали їхню станицю та перевели з ними балак. Вони розповіли нам, що в Гуменнім говорили їм, що бандерівці грабують, а міліцистів вбивають. Опісля на роздоріжжі скликано людей та переведено з ними пропагандивні збори. Після виголошення наших кличів, на які словаки відповіли оплесками, один молодий словак крикнув: “Нех жиє велитель Степан Бандера!”.

Селяни в с. О[лька] Н[ижня] свідомі та ставляться до нас добре й дуже гостинно. Дуже дивувалися, що ми хоч партизани, але ані поведінкою, ані зверхнім виглядом не подібні до червоних партизан. В селі крім станиці “НБ” є ще почта та декілька крамниць. З інтелігенції є священник та учитель. Священник греко-католик великий матеріаліст, дуже зарозумілий та почуває себе словацьким руснаком. Прийняв від нас два листи з літературою, які обіцяв доручити єпископам в Пряшеві та Братиславі. Вечером стрінули ми словацького поручника, який, коли почув, що ми надходимо, передягнувся в цивільний одяг, але тому, що довідався, що міліцистам нічого не сталося, вдягнувся знову в мундур. Хоч вдавав дуже зарозумілого, однак дуже слабо політично вироблений і на політичні теми не можна було з ним майже нічого говорити.

О год. 22:00 вд. відійшов зі села перейшов залізничий шлях, гостинець та р. Лаборець в с. В[оліца]. Відтак перейшов с. З[бутска Біла] та зайшов до с. В[алентовце], де розквартирувався на старих квартирах.

Населення ставилося до нас дуже привітно та раділо, що ми знова вступили до них.

О год. 17:00 вд. відійшов в напрямі кордону. Вд. провадить зв'язківець, за що дістав грошову винагороду. Смерком пересувається вд. поміж сс. В[алентовце] і О[льшинковце], де квартирувало словацьке військо в силі одної роти. Один пвд. вступає до села О[льшинковце], де роздав населенню летючки та вислав два листи до війська. Тут голоситься двох зв'язківців як охотників і вони переводять всіх непомітно через кордон, який перейшов вд. з поворотом дня 22 квітня о год. 01:00.

За весь час рейду вд. відвідано 31 сіл, в тому – 6 поштових та міліційних осередків, переведено 7 більших та 3 менших пропагандивних зборів з населенням; відвідано 5 священників та 5 учительських родин і 3 інших інтелігентів. Відвідано 2 церкви (костели) та відділ був на 2-ох Богослуженнях; розмальовано в 14 селах кличі, вислано літературу в 15 листах до міст, до 4 редакцій, до 2 єпископів, до 10 військових та міліційних осередків; розліплено у всіх відвіданих селах наші летючки, а певну їх кількість передано місцевим населенням до інших сіл.

На зборах, гутірках та дискусіях порушувано такі теми:

- а) “Ціль нашого приходу на Словаччину”;
- б) “Хто ми такі, проти кого та за що боремося” (тут подавано докази на це, що ми не є співпрацівники Гітлера);
- в) “Большевицький терор на Україні”;
- г) “Методи большевицького гноблення народів”;
- д) “Звідкіля походить назва бандерівці?”;
- з) “Вказання на загрозу большевицької окупації Словаччини”.

При кінці кожних проведених пропагандивних сходин виголошувано кличі, а пропаганду ведено в демократичному дусі. Стрільці називали себе цілий час українськими повстанцями-демократами.

Стрільцтво під час рейду поводилося взірцево та вміло вело пропаганду шляхом індивідуальних розмов з населенням. Більш вироблені стрільці вели розмови на політичні теми, а менш проворні обмежувались до розказування боєвих пригод в УПА. Кожного вечора в пвд. переводжено молитву, співано “Боже Великий” та інші наші революційні та побутові пісні.

4. Спостереження.

а) Політично-національне життя.

Від часу закінчення другої імперіялістичної світової війни на Словаччині дотепер мир устатбізувався. Серед населення запанував мирний настрій, а життя йде нормальним шляхом. Словацька суспільність, перемучена війною, кинулась до знищеної війною країни. В тому напрямі

працює також уряд Бенеша, який не дає масам можливості до політикування та всю увагу суспільності звертає на відбудову держави. Словаки, які не здають собі справи з большевицької загрози, не хочуть війни і її дуже бояться, бо вона може принести нові спустошення та нові струї крові.

Словацький народ, поневолений германським імперіалізмом, чекав на большевиків, як на свого оборонця, не здаючи собі навіть справи з цього, що большевики принесуть їм таку саму імперіялістичну неволю. Побут большевицьких партизан, перехід ЧА та початкування місцевих комуністів спричинили це, що тепер майже 80% словацького населення є ворожо наставлене до большевизму. Большевиків самих уважають як народ некультурний і на тому тлі повстало там немало жартів, які характеризують некультурну поведінку большевиків. Прим[іром], характеристична приповідка звернена до большевиків: “Шесть лет ми на вас чекали, за еден день позналі, а сто лет будем памяталі”.

На Словаччині є дві головні легальні партії: КСС (“Комуністіцка Страна Словенска”) та ДС (“Демократіцка Страна”), які взаємно собі конкурують. В КСС є згурповане переважно словацьке шумовиння, яке большевики вміло використовують для своїх цілей. В ДС згурпованих є майже ок. 80 % населення Словаччини. ДС є сильна більшою кількістю членів, а КСС попертям зі сторони комуністичного уряду. Між обома партіями ведеться полемічна боротьба, яка головно тепер, перед виборами, приборала на силі. До КСС вписували большевики людей, обіцяючи одним несотворені речі, а другим наказуючи. Місцеве населення по селам бойкотує членів КСС і тому немало їх переходить до партії ДС. Демократи не здають собі справи з большевицької загрози, тішаються, що большевики вицофалися з теренів Словаччини, та вірять, що комуністи з часом цілковито стратять голос на Словаччині. Вони орієнтуються на Англію та Америку, які здобули собі товарами УНРРА немалу симпатію у словаків. Демократи вірять, що при виборах здобудуть більшість, а коли б навіть і ні, то аліанти не допустять до цього, щоби в Чехословаччині володіли комуністи.

Хоч у Словаків не має революційних настроїв та не хочуть вони війни, однак большевиків зненавиділи до цієї міри, що говорять: “Мають бути в нас большевики, то хай краще буде війна”, або “Як програємо вибори, то хай буде війна”. Певним є, що большевицькі успіхи на Словаччині змусять словаків до революційної боротьби.

На Словаччині повстали вже підпільні організації, які ведуть боротьбу, але це в дуже малих розмірах та дуже законспіровано. Оден учитель, якого ми стрінули, мав летючку, видану організацією словацьких націоналістів – “Весна”. Летючка звернена до словаків, написана на

машині на дуже доброму папері. В летючці описано, що організація “Весна” не має нічого спільного з німецьким фашизмом, а бореться за це, щоб словацький народ не дістався в руки російських (не большевицьких) варвар, та за визволення з чеської неволі. Закликується в ній словаків, щоби творили збройні відділи, які мають боронити прав словацького народу. Летючка кінчиться зверненням до др. Тіссо, в якому говориться, щоб др. Тіссо приготувався, бо вкортці прийдеється йому перебрати владу. На летючці підписаний полк. “[Варно]” (летючка ця на жаль не попала в наші руки, а читав її свідомий стрілець, який про неї згадав щойно по кількох днях).

На Словаччині є сильно поширена т. зв. хрестикова акція. Хрестики продавали учителі та свідоміші селяни. Певно, що більшість словаків купувала хрестики несвідомо й не знали, що фонд з хрестиків йде на підпільну організацію. В останніх часах комуністи почали зривати хрестики та страшити тих, що їх носять. Словаки дуже люблять др. Тіссо та дуже болять із-за цього, що він арештований. В Братиславі відбуваються часті маніфестації молодежи за звільнення др. Тіссо, внаслідок цього багато словаків арештовано.

Національна свідомість та культура у словаків не є надто великі, хоч самі словаки дуже горді та зарозумілі. Відношення словаків до чехів не є вороже, але словаки чуються покривджені чехами, бо вони займають важніші становища. Словаки ненавидять німців, які накоїли на Словаччині немало лиха. Про поляків висловлюються, що це народ поганий, фальшивий та зарозумілий. Майже вся словацька інтелегенція гуртується в ДС та боїться большевицької загрози, але вірить, що большевики Словаччини не зможуть опанувати. Знають про антибольшевицький конфлікт та уважають альянтів своїми захистниками. Словацьке селянство малосвідоме, політичним життям не інтересується, а всю свою увагу спрямовує на матеріальне життя. Боїться большевиків, а головню колгоспів, про які немало розказували їм червоноармійці. Часто згадують добре життя за чесько-словенської республіки з перед 1939 р. Селянство майже в трьох четвертих гуртується в ДС. Багато словаків стрічається також безпартійних. Селянство майже не знає засад демократії, а попирає її лише тому, що вважає демократію протиставленням комунізму. З робітництвом не мали нагоди стрінутися.

Українці, які замешкують північно-східну Словаччину називають себе руснаками або просто греко-католиками. Останньо починають вже себе називати українцями, при чім оправдуються, що кажуть їм так зватися большевики та словаки. Руснаки менше свідомі від словаків, багато між ними є неписьменними та вдається зауважити більший процент комуністів, ніж серед словаків. Дуже бояться виселення на

Закарпатську Україну, яке почав пропагувати уряд подібно, як на Закерзонським Краю осінню 1944 р.

Важно, що на Словаччині даються зауважити антисемітські настрої. Жидів ненавидять, бо вважають їх людськими галапасами та типовими комуністами. Словаки відносяться до жидів ворожо, бояться їх, як комуністичних агентів, та минають. Жиди мешкають головню по містах та займаються дальше торгівлею. Большевики використовують їх для своїх цілей.

б) Економічно-культурне життя.

Терен рейду вд. “У[дарник]-96” є переважно гористий (височини 370, 400, 480 м). Майже дві третини терену покриті листястим лісом, а решта вжита під управу. Терен густо поперегинаний дорогами, які є вдержувані в дуже доброму стані. Села малі, від 30-80 хат, лежать недалеко від себе віддалені. Ліси рідкі із-за надмірної експлуатації (останніми часами почали їх засаджувати). Села лежать звичайно між двома горами, хоча малі, але своїм зверхним виглядом дуже гарні. В кожному селі є костел, або церква (ніколи разом костел і церква); де більшість греко-католиків там є церква і навпаки. Крім церкви чи костела знаходиться ще в кожному селі шкільний будинок, в більшості яких не ведеться навчання із-за браку фахових учительських сил (це трапляється тільки в Карпатах). Хатки муровані, гарно білені, та переважно криті бляхою. Хоч зовнішній вигляд гарний та чистий, однак нутро хати досить брудне. В моді є вивішування на стінах тарілок та філіжанок, яких однак не вживають, а їдять з одної миски. Рівнож рідко стрічається деревляні долівки, які заступають переважно биті з глини. В хатах стрічається дуже часто крілики, курятка та гусятка.

В кожному селі є крамниця, в якій видають приділи та можна купити деякі речі щоденного вжитку. Також в кожному селі знаходиться корчма, в якій подають пиво та горілку, яку словаки люблять пити. Багато словацьких сіл попалили німці в часі акцій на червоних партизан та в часі переходу фронту. Таким селам уряд приділює ріжні запомоги на відбудову господарських забудовань та роздає корови та коні. Словаки наразі не відбудовують своїх хат, а живуть в хатах-колибах, які старанно побудували. Для бідніших селян та вдів уряд збудував спільний барак.

Матеріально словаки стоять добре. Велику матеріальну підмогу дістають вони з УНРРА. Харчеві приділи та текстильні матеріали одержує кожний, не залежно від того чи багатий, чи бідний. Текстильні матеріали є звичайно старі та навіть подерті. Словаки вірять, що це підмінюють їм їх комуністи. Головно відчувається великий брак гроша, який словаки дуже люблять. Існує ще так зв[аний] “Чарни ринок”, де

можна купити за гроші всі потрібні речі. На картки видається тільки тютюнові вироби, шкіряні вироби та мило. В останньому часі текстильні товари можна купити вже без карток.

Ціла Словаччина адміністративно ділиться на окреси, які числять від 40 до [...]0 сіл. Окреси діляться на волости (“Нотерни ужад”), які числять від 6 до [...]0 сіл. В кожній волості є станиця міліції “Народні Безпечності” (НБ), яка числить від 3-5 міліцистів. До війська покликали 1923 р., а в останньому часі почали мобілізувати й 1924 р.. Словаки не люблять військової служби та стрічаються випадки, що новобранці не голосяться до військових комісій. Старшинами у війську є словаки.

Більшість словаків це римо-католики, а решта – євангелики та греко-католики. Набожність їх поверховна.

5. Завваги:

- а) в рейд на Словаччину треба було взяти більшу кількість пропагандистів та утворити звено розліплювання летючок та розмальовування кличів;
- б) не мати зі собою цього, що нагадувало б німців (німецькі паси, папки та уніформи у стрільців);
- в) потрібна більша кількість різномірної літератури, яка повинна бути писана вся в словацькій мові;
- г) репрезентативно вирядити вд., а головню, як найбільше стрільців вбрати в чоботи;
- е) частину харчів закуповувати.

Слава Україні! – Героям Слава!!!

сот. пвх.
“Тарас”

Зустріч відділу УПА з Чехословацькою армією.

Вже від кількох місяців і на Лемківщині проходить виселенча акція. Сталінський вислужницький уряд з Берутом на чолі кинув кілька дивізій ВП до тієї цілі. З тяжкою зброєю, при співдії танків і літаків, польські людолови ганяють за людьми по дебрах, по лісах, заловлених зганяють до виселенчих комісій, де наказують їм підписати спеціальний бланк на добровільний виїзд до СРСР. Бо “Советський Союз нікаво сілою взятих не прінімаєт” – кажуть, як на сміх сталінські вислужники. Український лемко, хоч бідний, хоч в нього в хаті лиш вівсяники та бараболянка – то він любить свої ґруніки, він так прив’язаний до своєї колиби, що всяких

способів вживає, коби тільки дома остатись. Молодші, здоровші, навіть з дітьми та худобою, втікають, ховаються по лісах, ярах, віруючи, що його улоблені ґруніки скоронять перед тим насильством, варварством. Та що ж, і там їх сталінські людолови знаходять. Б'ють, катують, а дуже опірних, то таки стріляють та женуть до підпису “заяви добровільного виїзду”. Зневірилися деякі лемки до своїх ярів, лісів, стали витягати з-за образів якісь полинялі папери, що мали свідчити, що він був “за водов”, що його батько, мати чи брат, вуйко, стрийк, що він там народжений. Стали деякі шукати рятунку в ... Америці. Думали, що то ще може їх не дасть на поталу, може та відгукнеться, скаже своє слово, слово “справедливості західної демократії”. Але де там. Не помогли їй часті, густі виїзди лемків до американської амбасад у Варшаві. Сталін рекнув своє слово: “Согнать всех українцев под одно руководство” – і так має бути. Ґрунічки не всіх сховають. Америка далеко і – значить ніде рятунку не чекайте, що то таке було з людьми з Карликова, Завадки Морохівської. Недобитки, рятуючись перед розшалілою бандою з-під знаку ВП, знайшли були схоронища за границею, у свободолюбних чехословаків: “О бачите, то ще є люди. От милосердні, от добрі. Бо ж нагодували, прийняли як своїх рідних, а сильно побитих то навіть і зразу в шпиталь забрали”. – Пригадали собі лемки й давай, вже [від] кількох днів цілими валками сунуть над кордон, де їх приймають, сортують, збирають. К-рові “Хрінові” підозрілим це видалось, як так, невже Прага збунтувалась проти Сталіна? Не може бути! Ну підім но хлопці на ту границю та зобачим, що то вони там роблять з нашим народом? І пішли. Довгим рядом [...] посувався [вуж] відділу “Ударник-5”. То вилізав на верхи, то ховався у яри та [йшов] в південному напрямі: там над границею, зобачити, що з нашим населенням і нашими лемками будуть робити чехословацькі вояки. І так то к-р “Хрін” дня 20 травня 1946 року о год. 4 рано підтягнув свій відділ під саму польсько-чехословацьку границю та розложив його в пофронтових окопах на довжині 1 км. Наші селяни зібрались на трьох полянах і дожидали приходу “спасителів”. О год. 7-ій від сторони с. Пальота надійшло чеське військо. Відділ приготувався до бою. Чехи замість стріляти, пере[йшли] попри відділ, поздоровили повстанців: “Наздор!”, а далі виступив чеський майор, к-р полка, та попросив нашого “велітеля” на розмову. Вийшов к-р “Хрін”, привітався з ним та почалась розмова. Майор хотів говорити “по-руськи”, але наш к-р сказав, що він [знає] по чеськи. Приймавши нас за ВП, майор витягнув карту, вказав куди розложилось чехословацьке військо та заявив, що наше населення вже окружила жандармерія та що його будуть видавати в точках: Яселко [Ясель] й Радошиці. Один чеський старшина хотів сфотографувати ту “приятельську сцену”, але к-р “Хрін” скрив лице. Коли майор дав вже точні дані про їх плани, к-р “Хрін” тоді піднесеним голосом сказав: “Панове! Я не

польський офіцер, я к-р Української Повстанчої Армії. Саме прийшов поглянути, що будете робити з моїм народом. Прийшов поглянути, щоб йому не сталась кривда”. По цих словах всі остовпіли, а майор то блід, то червонів, ноги під ним стряслись. А к-р “Хрін” говорив далше: “Не бійтеся, вам нічого не грозить. Ми б’єм тільки більшовицьке енкаведе та його вислужників польських, які знущаються над нашим народом.” Тоді непомітно підійшов до к-ра “Хріна” лікар-чех і шепотом сказав: “майор комуніст”. Тоді к-р “Хрін” остеріг, щоб ніхто з них не важився стріляти. – “Ні-ні” – підхопили чехословацькі вояки, а майор спитав: “Скільки вас тут є?”. – К-р “Хрін” тільки підсміхнувся з наївного чеха та поважно відповів: “Це тайна.” – Майор питав далше: “Где ваша дедіна?”. “Це наша дедіна” – відповів к-р “Хрін” і показав рукою на північ. – “А тут границя України з Чехословаччиною”. – Деякі усміхнулись, а решта вдумчиво мовчала. Пізніше чехи відвідали наших ранених, що прийшли на осідланих гарних конях, подивлялися нашу чистеньку зброю. Дуже інтересувались нашим ст. стрільцем “Колею”, казахом-дезертиром з ЧА. Коли його питали, що він тут робить, відповідав: “Я воюю за Україну. Я український повстанець”. А коли говорили йому, що він руский, то він твердо відповів: “Ні, я казах-повстанець!” В тім, підійшов до к-ра “Хріна” один руский, в чехословацькому мундурі, [во]як і запитав, чи не міг би він перейти до наших повстанців. К-р на це погодився та прийняв його. (Пізніше показалося, що він енкаведист-шпигун. Його зліквідовано). В час тої “приятельської гутірки” к-р “Хрін” зобачив, як сот[ня] за спиною чехословацького війська залягає в окопах навпроти наших становищ, а до того вкратці мало надійти ВП. Нехотячи знайтися між “молотом, а ковалом”, к-р “Хрін” розпроцався зі “спасителями” та зник із відділом у Карпатських нетрях.

[ПЕРЕМИЩИНА]

УКРАЇНСЬКІ ПОВСТАНЦІ серед польського населення

23.12.46 р. рій рой. “Журби” з пвд. УПА 504 з наказу к-ра вд. “Д[ідика]” відійшов до польського села Вара на збірку необхідних річей, обуви, білля та м’яса. Селяни того села ще не бачили українських повстанців, яких уявляли собі, як бандитів, які мордують поляків. Тому прихід українських повстанців до села викликав великий переполох: “Панове не пальце нас і не забійце, ми ніц не вінні”. Кожний стрілець по можності пояснював, хто ми, по що приходимо, яке наше ставлення до польського населення. Ми караємо тільки винних, які мордували українське населення. В часі розмови пропонували ми їм вільний даток. Селяни давали охоче. Зорганізовано дві штуки худоби на мясо, 7 пар чобіт, 4 пари білля, 4 простирала. Коли рій відходив з села, почали стріляти в незнану сторону, потішаючи себе – “одбілсьми бандеровцув”.

Постій, дня 23.12.46 р. “Вишня”

✂ ✂ ✂

27.12.46 р. пвд. УПА під ком[андуванням] к-ра “Залізняка” відійшов вечером до польського села Діброва. Це було один день по польських святах. Настрій серед поляків був не святочний.

Стрільці заходять до хат, здоровлять селян та починають розмови на різні теми. Поляки до нас призвичаєні, не бояться, як давніше. По коротких розмовах починають нас гостити. Гостять і горілкою, якої однак стрільці не п’ють. Самі поляки п’ють багато, а потім підхмелені приносять гармонії і починається забава, музика і танці. В малих хатах поляки починають танці, поштовхуючи об хатню постановку. Підхмелена молодь співає часто сороміцьких пісень. Ми стоїмо збоку і до всього уважно приглядаємось. В кожного з нас зростає гордість, коли виразно бачимо свою вищість в порівнянні до польської молоді, яка тут здеморалізована, розпущена забавами та гулящим життям. Натомість, коли ми з нею почали розмови на політичні теми, то виявилось, що вона на тому зовсім не визнається і тим не інтересується. Питаємось поляків, яке їхнє становище до виборів, не знають, просять нас поради. Дальше питають нас, чи скоро буде війна, бо так жити то їм вже теж надокучило. Нарікають на теперішній польський уряд, бо в селі є школи, але діти не вчать, бо немає вчителя, боїться йти на ту сторону. Костела нема – люди ходять до Ніздреця [Ноздреця] або до Динова. Скаржаться, що поляки з-за Сяну називають їх “крес[ов]ими поляками”, або просто “бандеровськими вуйками”. О годині 1-шій ми

попрощали поляків, бажаючи їм дальшої приємної забави, та здобуття незалежної Польщі. Від тих поляків, які ще недавно грабили наших селян, забрали дві корови і відійшли на означене місце.

31.12.46 р. група під ком[андуванням] к-ра “Гора” та чот. вих. “Юрка” вирушила за Сян до присілка Кружки (біля с. Бабиці [Бабичі]). В селі ми розійшлися. Я з чотирма стрільцями увійшов до однієї заможної родини, лишаючи одного стрільця на алярмівці. Присілок Кружки був знаний з бандитських нападів на доколичні села. Знали ми також, що тут є зброя і кріси, папашки й кулемети. Увійшовши до хати, ми виявили хто ми є, та по що сюди прийшли. Люди поводитись з нами вільно, трохи боячись (нас побачили перший раз). Господиня в розмові з нами стримується. Говоримо про нашу боротьбу, фронт поневолених народів та згадуємо про датки на фонд поневолених народів в боротьбі з большевизмом. Господиня вповні нас розуміє, годиться з нашими поглядами та дає нам два простирала. В хаті зустрічаємо також молодого мужчину, вбраного у військовий однострій. В розмові з ним міняю йому його військовий мундур на цивільний. Попрощавшись з господинею відходимо. В другій хаті говоримо більше. Господиня спершу не хотіла впустити нас в хату, мотивуючись тим, що не знали, хто ми є. Думала, що бандити. Це нас розлючую, але стримуємо свій гнів і розпочинаємо балачку. Господиня скаржиться на теперішній час, на той нелад, на різні банди (яка її недавно пограбувала). Господар бандит десь заховався, бо боявся відплати за свої вчинки. Нераз він мордував і грабив українське населення. Забираємо від тої господині трохи шкіри та одну корову. По довгій розмові відходимо з присілка. Пів години по наших відході почали з хати стріляти. Це бандити, чуючись безпечними (ми відійшли), почали показувати свою “відвагу”.

“Юрко”

По одержанні наказу рой. “Журба” відійшов з роєм до с. Лубна (4 км від м. Динова). Стрільці, увійшовши до хат, говорили: “Ми українські повстанці, прийшли вас відвідати”. Звичайно одержували відповідь: “О, бардзо напудівсім”. Рой. “Ж[урба]” провадив розмову з вчителем (Андрій Точек, поляк з Гочева) пояснюючи хто ми, за що і проти кого боремось, по що прийшли, наше відношення до поляків і інших поневолених народів.

Подивляючи наш рух, вчитель захоплюючо сказав: “Панове, у нас так єст, брак єдності, пеперовци робйон з нами цо хцон. Як так далей бен[дзє], то вшистци поуцексами до лясу”. По розмові з ним к-р дав йому літературу. Оглядаючи її, сказав: “Панове, може маце венцей, то забйорен і [зн]ув на другі раз єшче пшинесьце”.

Коли населенню розяснено цілі нашої боротьби та вагу фронту поневолених народів, тоді відчиняли шафи і говорили: “Панове, бежце, цо вам тилько потшебне”. В одніх хаті запримітили ми кріс (мавзер). До нього [озв]ався один цивільний мужчина. На наш запит, чи кріс є зареєстрований [в] підпільній організації, відповів, що ні, що кріс є для його оборони. Кріс забрано. Таких одиниць, як вище згаданого населення, виявляло і просило карати тих, які грабували українське майно і худобу. Продано між селянами бефони на суму 750 зол[отих], зорганізовано 3 пари білля, 4 простирала, фуфайку, один плащ і палатку. Відходячи, варта згаданого села відпровадила [наших] стрільців до Сяну.

Постій дня 10.01.1947 р.

“Вишня”

14.01.1947 р. рій під ком[андуванням] к-ра “Ворона” вирушив до с. Діброва. В цьому селі були вже кілька разів, а нині йшли ми замовляти, або й зараз організувати простирала, потрібні нам, як маскхалати на снігу. Йдемо наділ селом. Перед однією хатою стоїть група мужчин. Приступаю до них та питаю, що в селі цікавого. Відповідають, що довкруги спокійно і нікого нема. Люди ці йшли з Селиськ (сусіднє польське село), та хотіли зараз їхати. Я їх задержую, кажучи, що поїдуть пізніше. Вони зачинають просити, кажучи, що знають про що нам ходить, але вони нікому не скажуть, що бандерівці є в селі. Записую їх прізвища та наказую, щоб нічого не говорили. Пускаю їх домів й продовжуємо свою роботу. Відвідуємо поодинокі хати та замовляємо простирала. Люди дають, а деякі обіцюють купити пізніше. Тим визначаємо речинець. Бідніші просяться, що не зможуть дати і тих звільняємо. Загально скаржаться, що як в Динові дізнаються, то не продадуть їм жодного простирала.

Жалуються, що поляки з-за Сяну їздять до їх ліса по дрова. Просять, щоб їм це заборонити, бо вони безсильні. Біля однієї хати чути голосну розмову, бачу кількох мужчин. Скорим кроком приступаю до них. Трьох стоїть на місці, а четвертий утік, так що за ним аж сніг закурився. Питаю зосталих, хто це був. Зразу не хочуть сказати, та пізніше провадять мене до хати, куди втік той четвертий. Кличу його на двір і питаю, чого втікав. Він каже, що думав, що це УБП. Наказую йому сидіти в хаті, а сам з роєм, по виконанні завдання, виходимо зі села.

Вечером 14.01.47 р. пвд. УПА під ком[андуванням] к-ра “Лягідного” та сот. вих. “Зоряна” вирушили за Сян до польського с. Невістка на проп[агандивні] відвідини. Переходимо Сян та спинюємося під селом. З-х

стрільців убраних в польські уніформи ВП входять до хати. Говорять по-польськи та питають, що в селі цікавого. Господиня, думала, що це ВП, сказала всю правду. В селі спокійно, ПЖ голосить к-ру, що чули від жінки. Отже входимо в село і тут же розходимося. Стрільці ПЖ, ще з кількома стрільцями заходять до тієї самої хати й говорять вже по-українськи. Господиня, коли ми їй сказали хто ми, налякалася. Ми їй успокоїли, говорячи, що прийшли відвідати її та пояснили наше відношення до польського народу та всіх поневолених народів. Жінка купує в нас один бейфон на суму 100 зол[отих]. По короткій розмові прощаємось та виходимо. Відвідуємо майже кожну хату, всюди розводячи розмови на політичні теми. Люди поволі освоюються та починають з нами певніше отверто балакати. Саме село є бідне та зацофане. В селі вчителя немає. Нас засипують питаннями, що чувати в світі, як ставитись до виборів, коли це все скінчиться. Мужчини чуються непевно, бо УБП арештовує кого-небудь, ніхто конкретно не знає за що. Радимо їм іти в підпілля та бити МО, УБП та іншу зграю сталінських виступників. Мужчини в підпілля йти не хочуть, кожний має якусь жінку, діти, господарку та рідню. Як це все так залишати та йти на непевне? Зрештою, як має що бути, то і так буде. В порозумінні зі солтисом дістаємо 4 шт. худоби, на які виставляємо квити. Опісля відмашеруємо зі села, та долучуємо до відділу.

17.01.47 р. о годині 13-тій пвд. УПА під ком[андуванням] к-ра “Лагідного” та чот. вих. “Юрком” вийшов в рейд за Сян до с. [Солонне]. З цього села виселено українців до большевії, а його заселили бандити-поляки з сс. Делягови [Дилягова], [Сельніца], Лончек [Лончкі] і других бандитських сіл. Вже смеркало, як ми перейшли Сян і підійшли до першої хати. Тут повели розвідку, в селі було спокійно. Розходимося по селі. В хатах ще світиться. Населення, пізнавши нас, перелякалось, боячись відплати за свої вчинки. Ми пояснили людям, що ми прийшли до них не відплачуватись, отже не мають потреби тривожитись. Однак люди бояться далше і з нами в щирі балачки не входять. Здавалось їм, що охоронившись за Сян будуть вже безпечні і ми до них вже не заїдемо, але ми, все таки зайшли. Розпитуємо, де є багато худоби. Люди живуть собі тут непогано, бо ж немало награбили українського майна. Корови забираємо там, де є на господарстві по 2-3 штуки. Ми пояснюємо, що забираємо свої корови, які вони пограбували українцям. Деякі дають з повним зрозумінням, виказуючи рівночасно, в кого є пограбована худоба. Люди схильні до донощицтва. Говорять один на одного, що тільки знають. Звичайно, бандити. Мужчин майже не стрічаємо. Поховались зо страху перед нами. Деякі люди жалувались з того приводу, що ми їм забираємо худобу. Ми їм пояснили

стан, в якому знаходяться українські села по той бік Сяну. Села спалені, пограбовані, люди живуть в землянках голі-босі, без коров і коней. З'ясуємо їм нашу боротьбу та становище Польщі під "опікою" ССРСР. Вказуємо на фронт поневолених народів та загрозу большевизму.

На умовлений знак виходимо зі села, забираючи 9 шт. худоби та вимінявши 3 пари чобіт.

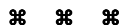
"Юрко"

27.01.47 р. пвд. УПА 506 під ком[андуванням] к-ра "Залізняка" та сот. вих. "Зоряна" о год. 14:30 вирушив за Сян у відвідини до польського села Присада. Село заселено поляками з Тарнавки та з інших польських сіл. Українське населення цього села виселене осінню 1945 р. до УСССР. В сусідньому селі переведено розвідку. В околиці спокійно. Скоро переходимо Сян та заходимо в село. Йдемо селом аж на другий кінець. Час-до-часу на певну кількість хат остаються малі групки стрільців. Входимо до хат. Здоровимо господарів, та кажемо хто ми. Люди спершу думали, що це МО, або УБП, бо ці останні щойно вдень були в селі. Та поволі переконуються, що це справді бандерівці. Люди тішаться нами. Вони давно хотіли, щоб ми прийшли до них. З нами і деякі командири та стрільці з того села. Поляки їх пізнають. Показують хати стрільців, в яких вони тепер мешкають, та кажуть, що вони цих хат пильнують. Питаються про свої хати, чи вони не знищені. Деякі родини з Тарнавки хотіли б іти до своїх сіл, хоч і спалених, побудувати собі землянки та мешкати в них. Вони б там чулися краще, ніж тут у хатах. Мають надію, що бандерівці на весну пустять їх за Сян до своїх хат, сіл. Людям вже надоїв той польський лад. Скаржаться, що большевики поступенно щораз більше їх тиснуть. Самі добре розуміють і бачуть советську роботу в Польщі. Та кажуть: "Ми острашені, що ж зробимо? Населення боїться один одного. Один перед другим боїться що-небудь сказати проти більшовиків чи "демократичного" уряду. Проте люди бавляться, "нищать" алкоголь та заливають ним все своє горе..."

Около год. 10-тої прощаємось з населенням. Співаємо декілька пісень та бажаємо їм самостійної Польщі, з правдивим, незалежним урядом. Відходимо і забираємо 14 простирадл, які люди добровільно зложили. Більше не беремо нічого. Сходимось на збірному пункті і о год. 7-мій долучуємо до вд.

"Юрко"

24.01.47 р. пвд. УПА 505 та 506 під ком[андуванням] к-ра “Лагідного” та сот. вих. “Зоряна” вирушили у відвідини до польського села Ноздрець, за Сяном. О год. 17:30 переходимо через польське село Селиська та подаємось за Сян. Населення з цікавістю дивилося вслід, куди ми йдемо. Рівночасно тішилося, що йдемо за Сян, бо засянське населення називає тутешніх поляків “бандерівськими вуйками”.

Спокійно підходимо під село та висилаємо в село стежу. Самі задержуємось у віддалі ок[оло] 200 м від села. По короткому часі почули ми вистріл пістолі та голосну розмову. Де-далі, то голоси змагались, а кілька серій з “папашки” заглушили слова нашої стежі: “Не стріляй, це українські повстанці”. Стріли змагались. Ми розстрільною почали зближатись до села. Нараз дістаємо зголошення – к[оман]дант ПЖ д. “Орел” вбитий серією з “папашки”. Це нас доводить до крайності. Відкриваємо вогонь та скоро підступаємо під село, не зважаючи на ворожий вогонь, який почав щораз більше змагатись. Зі стрілецьких уст зривається могутній боєвий оклик “Слава”. Стрілецьтво зривається і, незважаючи на ворожий вогонь іде до атаки, щоб розбити банду розбишак та пімстити смерть всім нам любого к[о]м[ан]д[ан]та “Орла”. Та це триває хвилину. Паде наказ перестати вогонь і відступати. З неохотою почали стрільці відступати. Ми з жалем дивились на це вороже кубло, що містило в собі кілька бандитів. Відступаючи, забрали ми зі собою команданта МО, якого ми зловили біля тієї хати, де загинув д. “Орел”, та одного цивіля, що також походив з тої хати та поведився підозріло.

Вслід за нами дальше падали ворожі стріли. Як довідались опісля, то в Ноздрець було около 65 ОРМО-вців та 8 міліцистів. Довго ще по наших відході лунали оклики ОРМО-вців: “Щеляй, бій, гуррра!”.

З села підступали ми тому, що ми йшли з добрим наміром відвідати мешканців, а МО не зачіпати. В випадку ворожого спротиву мали ми наказ не стріляти, тільки спокійно відступати.

Михайло Озимко – “Залізник”

**Рейд сотні “Громенка”
від Перемишля до Пассав – Німеччина.**

**Виселення українського населення і боротьба УПА
на Закерзонщині під Польщею.**

В другій половині 1944 року залишав уже українську землю брунатно-гітлерівський німецький наїзник, сплюндрувавши вздовж і впоперек Україну, зграбував, спалив, а мільйони чоловіків і жінок вивіз на каторжні роботи до свого Райху.

На зміну брунатному гітлерівському окупантові повертався знову червоний московсько-більшовицький імперіялізм, який у своєму воєнному поході на Захід загарбував нові території і народи та наставляв силою багнетів комуністичні уряди цих народів. Так було створено і польський комуністичний уряд Польської Людової Республіки.

Збройне рам’я українського народу підчас другої світової війни і після її закінчення *була одинока Українська Повстанча Армія (УПА)*, що поставила збройний спротив усім окупантам України, як німецькому гітлеризмові так і московсько-польському комунізмові.

Помимо страшного терору, який застосували нові окупанти і “визволителі” до українського народу, вивозу, убивств і провокації, ворогам не вдалося знищити збройної сили УПА, яка записала себе золотими літерами других визвольних змагань.

В оперті на власні сили українського народу, боротьба УПА продовжувалась даліше.

УПА, загартована в безчисленних боях з гітлерівським окупантом, ставить даліше спротив комуно-більшовицькому окупантові, хоч уже два роки минає, як війна в Європі закінчена.

В тій нерівній боротьбі УПА має безліч переможних боїв з ворогами України, здобула великий бойовий досвід, пристосувала нову тактику, що давала запоруку успішної далішої боротьби українського народу.

На західно-українських землях за т. зв. “Лінією Керзона” під червоною Польщею відділи УПА також зводять безнастанні бої з багатократними переважаючими силами ВП (Войско Польське). Сотні УПА прориваються з оточення ворожих дивізій, промощують і продовжують свої пробої зброєю і амуніцією, здобутою часто на тому ж ворогові.

В таких обставинах у курені УПА “Холодний Яр” в Перемищині під командою майора “Байди” діяло 4-ри сотні – сотенних командирів: “Громенка”, “Бурлаки”, “Ластівки” і “Крилача”. Сотня сотника “Громенка” – оперативним тереном діяння був 4-й район в коліні ріки Сян, частинно

Перемиського і Березівського повіту, начисляючи 17 сіл і кілька присілків. Сотня числила три чоти, командирами чот були: “Бартель”, “Іменний” і “Залізник”. Чота складалася з 4-ох роїв, рій по 10 стрільців.

Випереджуючи події, які заіснували в цей час на Закерзонщині, і концентрації ворожих сил, Головне Командування УПА і Провід ОУН Закерзонського Краю скликали відправу командного складу куреня і революційного підпілля “Холодного Яру” Перемищини в лісі між селами Трійця і Крайна дня 19 квітня 1947 року. На відправі командири сотень одержали інструкції і завдання в разі, якщо польський комуністичний уряд виселить українське населення, курінь УПА під командою майора “Байди” перейде в пропагандивний рейд в Західну Німеччину.

Між 25 квітня до 3-го травня 1947 року на Лемківщину прибула ціла друга армія ВП в силі до 95 тисяч, не враховуючи тих, що вже були раніше. В числі цих польських військ було до 30%, советських офіцерів і спеціальних військ НКВД. Військо приїхало в повному бойовому виряді, і всі допоміжні роди зброї.

Крім того заключається потрійний військовий союз – ССРСР, Польща і Чехословацька Республіка, підписаний дня 12 травня 1947 року для спільної дії знищення відділів УПА.

Проти чотирьох куренів УПА – курінних командирів: “Рена”, “Байди”, “Залізняка” і “Беркута”, що діяли в Сяніччині, Перемищині, Ярославщині і Грубешівщині, висилається стотисячна армія ВП.

Протягом кількох днів та армія ВП провело акцію під назвою “Вісла”, що значило виселення українців, викинула силою усе українське населення Лемківщини, деякі села дістали лише пів години готування до вивозу. Виселення виглядало, як дикий татарський наїзд. Викинувши в так жорстокий спосіб в кількох днях українське населення Лемківщини, 25000 ВП переїхало в Перемищину.

Вночі 22 квітня 1947 р. через ріку Сян в селі Добра переправилась частина ВП з вантажними автами і польовими кухнями та заквартирували в селах Добра, Улоч, Брижава, на присілку Присада (Явірник Руський) і Селиськах. 28 квітня 1947 р. до двох годин часу ВП викинуло п'ять українських сіл – Улоч, Грушівку, Яблоницю [Руську], Волю Володжську і присілок Загути. Забрали людей з нічим, хіба лише те, що могли взяти в руки зі собою, під сильним конвоєм війська.

29 квітня 1947 р. ВП вивезло знова такі села: Поруби, Гуту і присілок Нетрибка в такий самий спосіб. Вночі сотня “Громенка” відійшла до пустого уже села Грушівка зорганізувати деяке начиння по залишених господарях, як сокири, пили, жорна і т. п., бо були ми свідомі того, що польське цивільне населення з другої сторони ріки Сян кинеться грабувати залишене українське майно. Замінювали одну хату, в якій було збіжжя.

30 квітня 1947 р. о год. 09:30 вибухла міна в селі Грушівка, таки когось спіткала заслужена кара за українську працю. ВП робить облаву в Грушівським лісі, переходячи яких 50 метрів попри наші становища. Недовіряючи тому маневрові ВП, можливо, що вони знають про наші становища, лише стягають більші сили, щоби нас оточити і в цей спосіб знищити, о год. 12:30 сотенний “Громенко” наказує опустити становища і оборонним ромбом сотня відійшла лісом на старі, кращі до оборони становища за т. зв. Гудз.

По-обіді зі с. Явірник Руський в сторону с. Сельська переїхало 16 вантажних автомашин з військом.

Вечером сотня відійшла в Гдичинський ліс напроти села Ясенів, де люди не були ще вивезені. Кухарі пішли до села замовити вечерю. Мужчини, жінки і дівчата приходили до лісу прощатися зі сотнею, бо сподівалися, що їх можливо завтра вивезуть. Дехто зі стрільців, які були з цього села, прощався зі своїми родичами останній раз. Людей, яких вивезли тому два дні, забрали до Сянока. Кухарі принесли вечерю і сотня, повечерявши, відійшла, прощаючись останній раз з цивільним населенням того села.

1-го травня 1947 р. ВП робить облави в Брижавському лісі 3-го району. Сотня квартирує в лісі над присілком Рибне. О год. 17-й зі сторони с. Липа до с. Явірник Руський переїхало 4 автомашини і 14 підвод та 300 ВП. Вечером розвідка наша ствердила, що села Ясенова не вивезено. Перша чота “Бартля” відійшла на присілок Рибне, а друга і третя чоти та сотенний почот відійшли в ліс над село Ясенів. Замовлено в селі вечерю. Один рій вислано до с. Володж за харчами.

2-го травня 1947 р. надранком сотня відійшла в Грушівський ліс на старі становища. Курінний командир “Байда” вислав о год. 15-й команданта “Петю” з одним роєм в перший район під Перемишлем на зв’язок до інших трьох сотень – “Бурлаки”, “Ластівки” і “Крилача”. Вечером перша чота відійшла до пустого уже села Воля Володжська, друга і третя чота та сотенний почот підійшли на поле під село Володж. Кухарі пішли до села замовити вечерю. Селяни і дівчата винесли вечерю і попрощалися останній може раз зі сотнею, бо сподівалися, що і їх кожної хвилини вивезуть. Сьогодні вивезли село Ясенів.

3-го травня 1947 р. надранком сотня відійшла на вчорашні становища. Десь дальше в лісі чути кулеметні стріли; напевно ВП робить по лісах облави. В сотні заряджено поготівля. По-полудни сотенний “Громенко” дав мені наказ відійти з чотою в 3-й район на зорганізованя харчів. О год. 15-й я зголосив сотенному свій відхід в 3-й район. Я з роєм ройового “Рубача” пішов до с. Брижава, два рої “Чорного” і “Гонтара” пішли на присілок Закутя, назначивши збірний пункт для зустрічі. Назбиравши

трохи хліба, чота вертала до сотні. По дорозі лісом стрілець “Вовк” випадково найшов на вбитого нашого стрільця “Бурого” з другої чоти “Іменного”, який долучив 1-го травня до сотні, і підчас облави ВП в Брижавськiм лісі, оточений польським військом, застрілювався сам з десятизарядки. В третьому районі ВП вивезло село Липу і присілок Цапури. В 4-му районі ВП зі села Явірник Руський виїхало до польського с. Діброва. В селі Володж ВП арештували священника і дяка.

4-го травня 1947 р. Ранком я з чотою долучив на сказаний сотенним “Громенком” збірний пункт, але, не заставши там сотні, ми відійшли на вчорашні становища, де сотня дальше була на постою. Позвітували сотенному про свій прихід, про найновіші вістки в 3-ому районі і знайденого стрільця “Бурого”. Бунчужний сотні розділив зібрані харчі по чотах. О год. 16-й сотенний “Громенко” висилає рій ройового “Лози” похоронити стрільця “Бурого”, стрілець “Вовк” йде з ними показувати місце. Там на місці похоронили його, колишні бойові співдрузі. Вечером сотенний висилає команданта ПЖ з двома стрільцями і роєвого “Калину” з першої чоти на присілок Рибне на розвідку. Курінний капелян о. “Кадило” перед вечером відправив тиху Службу Божу в лісі. Вечером сотня відійшла до опустілого села Воля Володжська варити вечерю, виставивши кругом села стійки. Стійковий, який був під школою (школа була на полі – 200 метрів від села) алярмує, що з лісу до села йде ВП. Щоби не розконспірувати себе на постою в селі, сотенний дав наказ відійти в ліс, не скінчивши варити вечерю. ВП зловили стійкового стрільця “Лиса” з першої чоти, якого при відступі сотні чотовий “Бартель” не стягнув зі стійки. ВП обскочило його зі-заду, звідки він не сподівався. Наколи долучили усі до сотні, які були вислані в терен на розвідку чи з іншими завданнями, сотня відійшла лісом на т. зв. Гудз не повечерявши.

Понеділок, 5 травня 1947 р. ранком сотня відійшла на другий природний Гудз – гору, там ще ніколи наша сотня не квартирувала. День трохи тепліший. О год. 16-й зі села Селиська в сторону міста Бірчі поїхало 10 автомашин. Вечером кухарі (кожний рій мав свого кухаря) пішли в потік варити вечерю і разом снідання. Ніч холодна. Вночі автомашини знову вертали до села Селиська.

6-го травня 1947 р. Сотня дальше на місці. Вже зраня чути стріли в Дилигівському лісі, напевно ВП робить облаву за сотнею, а сотня у віддалі 3 км сидить в іншому лісі. Зорець подає, що 9-ть автомашин зі с. Селиська поїхали на присілок Присаду. Вздовж дороги, попри села (які були вже вивезені) Поруби, Гута, Ясенів, Нетрибка, Рибне і Явірник Руський, ВП тримає застави, можливо для охорони їх автомашин. День тепліший. Зорець повідомляє, що ВП йде через спалене польське село Борівниця. Наказано поготівля. За хвилину поготівля відкликана, бо ВП пішло в противну

сторону. Перед вечером сотенний висилає розвідку в 3-й район, можливо, що там нема стільки багато ворожого війська, як в нашому 4-ому районі. Кухарів вислано в глибокий потік варити вечерю. Ніч тепліша.

7-го травня 1947 р. Сотня дальше на тих самих становищах. Повернулася розвідка з терену і 3-го району і повідомили, що в 3-му районі ВП квартирує в селі Брижава і на присілку Підвулюцкім. В нашому терені ВП вечером перейшли через с. Воля Володжська до с. Володж, в селі Улюч квартирує ВП.

О годині 01:30 повечеряли і поснідали. О год. 08:30 ВП машерують з присілка Присада через колишне с. Борівниця в Борівницький ліс. Пополудні чути вибухи гранат в Борівницькому лісі. Вечером о год. 20:30 сотня відійшла в 3-й район. Скінчив читати книжку “Наша земля”. Машеруючи через цілу ніч, на год. 2-гу сотня зайшла в Ляхавський ліс, коло с. Ляхава.

8-го травня 1947 р. Сотенний “Громенко” зарядив перерву і наказав кухарям варити снідання. Сотня поснідала і в год. 5-й відійшла дальше комплексом лісу в сторону села Ляхава. Перша чота чотового “Бартля” машерувала на чолі, раптово посипались ворожі кулеметні серії по машеруючим стрілецьким ряду. Сотня нагло залягла і відповіла своїм вогнем по ворогові. Ворожі стріли замовкли, ворог утік. Була година 05:30. Сотня завернула лісом наліво і перейшла в інший комплекс лісу. Це мабуть була ворожа засідка, яка нас обстріляла, але побачивши нашу більшу силу, відступила. Сотня, машеруючи лісом, зайшла недалеко села Ліщавка, там зайняли кругову оборону і закватирували через день. Шосою Бірча – Сянік було чути через цілий день гук вантажних автомашин. День погідний, без перешкод. Думали, що за нашими слідами буде погоня. Перед вечером сотенний наказав кухарям йти варити вечерю. Вечером командант “Петя” з 5-ма стрільцями повертався з першого району, куди вони відійшли ще 2-го травня на зв’язок, і сліпим випадком натрапили на нашого стійкового, який спрямував їх до сотні. Принесли деякі новини. В першому районі вивезли цілком українське населення, а села заблоковані ВП. Впала санітарна криївка, у ній згинули – фармацевт “Магістер”, санітарка “Зена”, зв’язковий сотенного “Бурлаки” стр. “Кучер” [...].

9-го травня 1947 р. Сотня дальше залишилися на тому самому місці. Коло години 9-ї в селі Ліщавці почули ми густі стріли, в сотні заряджено поготівля. Стріли не втихають і завсіди в тому одному і самому місці. Догадуємось, що ВП вправляв остре стріляння в селі. Коло полудня стріли в селі Ліщавці втихли. День теплий. Перечитав книжку “Холодний Яр”. Вечером кухарі зарізали малого бугайчика, що сотня привела зі собою з 4-го району. Зварили вечерю. Повечерявши, о год. 21-й сотня відійшла.

10 травня 1947 р. Через цілу ніч, машеруючи, над ранок сотня

зайшла в Липський ліс, над селом Липа, вибрали оборонні становища і там заквартирували. День гарний і спокійний. Перед вечером утік зі стійки стрілець “Щипавка”, родом зі с. Явірник Руський. Вечером кухарі зварили вечерю, а по вечері сотня відійшла з місця постою в інший комплекс лісу з причини, що стр. “Щипавка” дезертирував і міг зголоситися до ВП та зрадити наші становища і всі дані про нашу сотню.

Неділя, 11 травня 1947 р. Вночі сотня перейшла в Жогатинський ліс, зроблено в лісі перерву, щоби зачекати як розвидніється, вибрати догідні становища для оборони. Ще вечером сотенний “Громенко” вислав у розвідку комендантата “Петю” з 4-ма бoєвиками до села П'яткова [Руська], де залишилося від вивозу ще в 1945 році 15-ть мішаних (польсько-українських) родин. Надранком зв'язкові повернули до сотні та принесли такі вістки: у вівторок 6 травня в облаті на Дилягівський і Лубенський ліс, що переводило ВП, згинуло в Лубенськiм лісі (над с. П'яткова [Руська]) в бою з ВП 10-ть повстанців. Між вбитими було п'ять бoєвиків СБ з четвертого району – “Дуда”, “Ванька”, “Довбуш” і “Медвідь”. Бoєвика “Чорного” зловили живим. Бoєвик “Медвідь” був ранений, ВП взяло його живим, але по дорозі помер. Зі сотні “Громенка” згинуло двох стрільці – “Свист” і “Бульба”, які були вислані в терен. Від сотенного “Крилача” в цей сам час згинуло 2-ох зв'язкових-курієрів – стрільці: “Перець” і “Соловій”.

Дня 9-го травня вивезли решта села Явірник Руський (частинно було виселено в 1945-1946 роках до УРСР) і присілки Рибне та Присаду.

Сотенний вислав роєвого “Рубача” з третьої чоти з роєм на організацію харчів до с. П'яткова [Руська]. Ройовий “Рубач” привів двох малих теляток та приніс трохи хліба.

12 травня 47 р. Сотня дальше квартирує на тому самому місці. День погідний, теплий. Стрільці при відпочинку, латають обуву, направляють уніформу, чистять зброю. Я перу своє білля, бо довший час не було змоги зробити цього, щоби можна було переодягнутися. Перед вечером покликано до сотенного почоту чотових і ройовий сотні на відправу. Курінний командир “Байда” закликав усіх тримати порядок і чуйність в сотні, українського населення уже нема, ворог старається усіма силами нас знищити, ми мусимо пристосовуватися до найгірших обставин, які нас чекають, не заломлюватися тим, що ворог викинув усе українське населення, ми на те маємо зброю, то ж дамо собі раду, поки в українського повстанця є зброя в руках. Декому дав догану. По закінченню відправи усі розійшлися до своїх чот. Вечером вислано розвідку до с. Жогатин, де залишилося 5-ть мішаних родин. Там в одній хаті стрінули стрільця “Щипавку”, що утік тому два дні зі сотні, його взяли зі собою і припровадили до сотні. Стрілець “Щипавка” виправдовував своє

дезертирство тим, що він утік тому, щоби виїхати разом з родичами. Вдень відбувся польовий суд над стр. “Щипавкою”, судді – санітар “Зірка” і роєвий “Чумак”. За дезертирство засуджено на кару смерті. Стрілець “Щипавка”, наколи був би звернувся до сотенного, що він хоче виїжджати разом з родичами, був би одержав звільнення зі сотні, але тепер йому як дезертирові і через те, що невідомо, чи він не був в польських руках і не зрадив тайни сотні, немає виправдання, і це буде прикладом для інших. О год. 21:00 заряджено збірку сотні. Суддя, чотовий санітар “Зірка” відчитав вирок, винесений польовим судом. Курінний “Байда” і сотенний політвиховник “Зорян” сказали кілька слів до події дезертирства. Присуд виконано. Сотня розійшлася на свої становища. Кухарі принесли вечерю. Ночуємо на тих же становищах. Ніч тепла. Лише пташня не спить, захлинається своїм співом в царстві своєї природи, радується весною. Але повстанська “весна” не така, як минулими роками, повстанці осталися осамітнені, не чути уже й людського голосу, кругом мертва пустиня, лише ворог – польський вояк і український повстанець.

13 травня 1947 р. Сотня даліше на місці. Зраня руханка і молитва “Боже Великий”. День погідний, теплий. О год. 14:30 чути стріли в стороні села Котів. Наша стежа повідомила, що ВП в силі одної чоти пішло до с. Котова. Сотня в поготівлю на становищах. Зі с. Котова (також виселене) ВП відійшло через присілок Морохів.

Вечером кухарі зварили вечерю і сотня повечеряла. Сотенний “Громенко” заповів відмарш сотні на год. 24-ту.

14 травня 1947 р. По трьохгодинному марші сотня зайшла в маленький лісок, т. зв. Крецька, недалеко села Іскань [Ісканя], де ворог найменше міг нас сподіватися. День дуже теплий, і сотня пересиділа в тому ліску. Вечером сотня підійшла полем ближче до села Іскань [Ісканя], в якому залишилося лише 7 мішаних родин, бо село виселили ще в 1945 році, а село було спалене сотнею, щоби не дати заселити полякам. Кухарі пішли замовити вечерю до тих сімох хат. Пізніше винесли на поле картопляну зупу, і там повечеряли.

15 травня 1947 р. О год. 1-й сотня відійшла в малий лісок, т. зв. Знахів, коло П'ятківських Залазків. ВП робить по більших лісах облави за сотнею, а сотня квартирує по кущах. Гірша справа, наколи б ворог віднайшов сотню в таких кущах. День теплий і спокійний. Минулої ночі сотні віддали 4-ри телятка в Іскані, з того зварили вечерю. Вечером вислано розвідку в терен. Розвідка повернулася і зголосила про рух ворожих військ, сотня о год. 23:30 відійшла.

16 травня 1947 р. Зранку сотня зайшла в ліс над колишнім польським селом Лончкі. День спокійний. Сотенний “Громенко” каже мені вислати рій ройового “Рубача” до Руського Села на збірку харчів. В тому ж селі над

самою рікою Сян залишилося три родини. Ройовий “Рубач” відійшов з роєм за дня лісом, бо треба було зробити дороги понад 10 км. Вечером рой. “Рубач” повернувся і приніс трохи хліба.

17 травня 1947 р. Сотня на тому ж самому місці. Перед вечером ройовий “Чорний” з 3-ої чоти відійшов зі своїм роєм до села Лончки (Лучки) на організацію харчів, а сотня відійшла на т. зв. Обарач (Дилягівського лісу) варити вечерю. Роевий “Чорний” зі своїм роєм привів дві корови, за побрані корови видано поквітування, що зістали забрані через УПА. Сотня повечеряла і відійшла. Бо поляки зі села Лучки [Лончки] напевно зголосять про забрані корови до ВП, а ВП буде робити облави – погоню за сотнею.

18 травня 1947 р. Неділя. Сотня над ранок зайшла на старі становища, на т. зв. Гудз. День пройшов спокійно. Вечером сотенний висилає розвідку в терен і до санітарної криївки в лісі над селом Воля Волоцька [Володжська]. Зв’язкові повернулися і звітують про сумну вістку: санітарна криївка замінована та висаджена в повітря. В криївці згинули по-геройськи, а не здалися ворогові: районний санітар “Яромир”, харчовий стрілець, що завідував харчами – “Крук”, стрілець “Тихий”, що мав відморожені ноги в оточенні підчас наскоку “Батальйону смерці” майора Міхальського (стр. “Липа” зістав забитим в той час), стр. “Тятій”, родом з Руського Села, що був ранений в кістку ноги дня 24 серпня 1946 року в наступальному бою трьох сотень – “Громенка”, “Бурлаки” і “Криляча” на полк ВП полковника Вигнанського коло села Явірник Руський, стр. “Човен” зі сотні сотенного “Криляча”, стр. “Шпак” з присілка Рибне (його батька і маму польська цивільна банда зі с. Борівниця зимою 1945 році вбила, підпалила хату і кинула в огонь), він був хворий і був на лікуванні в криївці. Криївку – санпункт зрадив стрілець “Свистун” зі села Лубне з-за ріки Сян. Він попав живим в руки ВП і, не видержавши тортурів (як над зловленим повстанцем знущалися годі описати), в муках смерті показав криївку. Стрілець “Свистун” був ідейним вояком, вже старший роками, біля 40-ка. Більше року він був стрільцем третьої чоти в першому рою ройового “Журби”. Був по фаху майстром і тому в 1946 році літом його призначено, як майстром при будові криївок. Він збудував ще другу криївку над селом Пяткова [Руська] з роєм роєвого “Гонтара” третьої чоти, яку також показав, в тій криївці переховувалися організаційні архіви сотні. В 1947 році він мав призначення організувати і постачати харчі для санпункту раненим, і тому він не був при сотні. Одна розвідка, що мала піти до с. Поруби, стрінулася з ВП, обстріляли поляків і вернулися до сотні. Інша розвідка повернулася і зголосила, що сс. Улюч і Добра ще не вивезли.

19 травня 1947 р. Сотня дальше квартирує на місці. Перед вечером сотенний дав мені наказ відійти з чотою на місце санпункту, можливо, що

вдається відкопати і витягнути тіла побитих героїських жертв в криївці і їх належно похоронити. Обережно підходимо і перевіряємо кущі чи нема часом засідки ВП коло криївки, чи часом хтось з повстанців не прийде навідатися до криївки. Перевіривши кругом добре ліс, поставили стійки і зближаємося до криївки. Ступаючи, слідкуємо за кожним кроком, чи нема часом заложених мін. Так ми прийшли над яму, заповнену змішаною землею з деревом, де була побудована криївка. Кілька метрів у віддалі від розірваної ями лежала перев'язка-газа з 30 метрів, простирала, набійниці, боклажка харчового стрільця “Крука” і светр стрільця “Шпака”, алюмінієва банка з топленим маслом і інші санітарні прибори. Не заходилися відкопувати, бо не було що. Я відійшов з чотою на присілок Вишинки (с. Яблонія) до стрільця “Заяця”, де на його подвір'ю була закопана пшениця, але пшениці не застали, лише порожню яму. Пшеницю знайшли і витягнули польські цивільні грабіжники зі села Невістка з другої сторони ріки Сян. Я повернувся на місце постою сотні на год. 24-ту і прозвітував сотенному “Громенкові” про виконане завдання.

Розвідка, яка пішла до села Володж, повернулася також і принесла новини, що санпункт видав санітар “Летючий” зі села Воля Володжська, він зрадив також криївку в селі Володж, де переховувалися два місцеві підпільники, заступник районного референта “Луговий” і господарчий резидент “Кавка”. Оба, застукані в криївці ВП застрілилися, а не здалися живими, бо знали, що в муках терору будуть замучені. Резидент “Кавка” вбив себе відразу, а “Луговий” не вбив себе смертельно, ВП витягнуло його непритомного і через день він помер. Стрільць “Свистун” і санітар “Летючий” були зловлені ВП живими і вони зрадили криївки, ВП тримає їх в селі Селиськах.

20 травня 1947 р. Сотня дальше на місці. Розвідка з бойовиків СБ вернулася і боївкар “Ферко” (зі с. Павлокома) повідомляє, що ВП квартирує в с. Пяткова [Руська]. Сьогодні до сотні долучив господарчий резидент “Смик” села Явірник Руський, господарчий резидент “Могила” зі своїм молодшим братом, господарчий резидент “Крига” зі с. Улюч (родом зі с. Лубне з-за р. Сян), стрілець “Гудзик” зі с. Поруби.

Сотений “Громенко” випроваджує коменданта “Петю” з 3-ма боєвиками в 3-ій район на розвідку. Стрільць “Свистун” видав ще дві інші криївки ВП, одну на присілку Нетрибка, другу в Борівницькім лісі, де була замагазинована деяка зброя, міномет 82 мм і німецькі ЛМГ (легкий машиновий кріс) і МГ, до них не було тепер амуніції, були сухарі і товщ та інші речі. За рікою Сян (на польській стороні) ВП робило облави, видно, що нас таки хтось бачив (з початком місяця квітня наша сотня квартирувала через три дні) і доніс, а попід ріку Сян роблять засідки. Падає дощ.

21 травня 1947 року. Сотня дальше на тих самих становищах. Командант “Петя” повернувся з 3-го району і зголошує, що ВП квартирує в селах Улюч і Добра. Село Брижава ще не вивезли, в Брижавськiм лісі ВП робили облави. Через день падає малий дощ. Вечером, як звичайно кожного вечора, раз на день, кухарі пішли варити вечерю в потічок. Резидент “Крига” приніс з криївки 12 бохонців хліба, де поділено па чоти і рої. Це вже не був хліб, а “паска”, забули уже, як хліб виглядає, нема кому спекти, нема українців.

22 травня 1947 року. Сотня дальше квартирує на тих самих становищах. О год. 10-й чути серії стрілів в сторону колишнього с. Борівниця. Наш зорець з дерева повідомляє, що ВП йде розстрільною від присілка Рибне полем і лісом через спалене с. Борівницю аж до лісу Улюцького, в напрямі нашiм. По нараді сотенного почоту з курінним “Байдою” на чолі, командири рiшають відійти з тих становищ, що були на краю лісу, звідки наближається ворожа розстрільна, а перейти на другий Гудз коло Руцького. Стягнуто стійки і сотня опустила становища, перейшла на другий Гудз і зайняла оборонні становища. Це були старі становища сотні. Розстрільна ворога що раз наближається ближче і ближче до наших становищ. Стрільці поправляють краще і маскують свої становища, оглядають і перечищають зброю. Зорець зорить з найвищої ялиці і про всі ворожі рухи повідомляє. ВП розтягнуло свою розстрільну від Дилигiвського лісу аж до села Улюч, до ріки Сян, довжиною 15 км. Від Дилигiвського лісу тримають застави. І в цей спосіб оточили цілий комплекс Улюцького, Грушiвського і Борівницького лісу, і йдуть в напрямі р. Сян, де напевно поробили застави. Обчислюємо, що на облаві в тому обшарі йде ціла дивізія польського війська. Такий силі одна сотня, як ми, не зможе встоятися.

На швидку руку курінний “Байда” і сотенний “Громенко” рiшили зійти зі становищ і йти проривом через ворожу лінію, яка йшла розстрільною, оден коло другого. Наказ сходити зі становищ. Порядок маршу – перша, друга і третя чота машерувати. Сотня зійшла стрілецьким рядком з Гудза в напрямі Грушiвського лісу. Командири “Байда” і “Громенко” на чолі сотні. Йде наказ по лінії, виконувати точно накази командирів, підпустити ворога на найближчу віддаль, на наказ вдарити по ворогові зі всієї зброї і з криком “Слава!” враз перерватися через ворожу розстрільну, тримати віддаль, тихо заховуватися. Година 12-та, полудне. Сотня вже розчленувалася на вказану віддаль один від другого, прямуючи до ворожої лінії. Кожний, стискаючи зброю, мовчки думає, чи буде сьогодні перемога за нами? Сотня вже віддалилася пів км від наших становищ на Гудзі. Вже чути польську комаду ворожої лінії, ще хвилинка, дві – і ворожа розстрільна недалеко нас. Нерви напружуються, серце починає битись скоріше. Кожний зорить вліво, звідки наближається ворог. Наказ на

становища. Залягли. Кожний підбрав собі закриття, маскуючись. Кулеметники підбирають добрі становища і поле обстрілу. Слідує наказ – стріляти на наказ, а на свисток атакувати. Секунди нетерпеливого чекання. Вже з-поза дерев лісу видно силуетки ворожої рострільної з готовою зброєю до стрілу. В нашій рострільній гробова тишина. Кожний вибирає собі свою жертву і бере на ціль. А ворог підходить ближче і ближче. І раптово – вогонь! На правому нашому крилі першої чоти, де ворожа розстрільна була найближче, на віддалі до 20 метрів, під гураганим нашим вогнем ворога лінія зістала розбита. Це сталося так блискавично, що в двох хвилинах перша чота уже була по заді ворожої лінії. Ліве крило нашої рострільної третьої чоти на свисток подалося до прориву поза ворожу лінію, що була дещо дальше ворожої рострільної. Ворог, що заліг в паніці в потічку, відкрив по нас вогонь з флангу. Даю наказ – вогонь вліво. Нашим вогнем змушуймо ворога до втечі і в бігу перебігаємо на зади ворожої лінії. Може в десятих хвилинах бою, ворожа лінія зістала розбита. Прорив вдався. Сотня машерує в розстрілну, відв'язуємося від ворога, який стріляє “богови в вікна” вже позаду нас. Наші втрати в тому прориві були: трьох вбитими – сотенний інтендант “Глуз” (з с. Брижава), стрілець “Дорошенко” з першої чоти “Бартля” (з с. Павлокома), і районний політвиховник “Калина” (родом зі східних областей України). Невідомо, що сталося з двома цивільними, які були при сотні без зброї, резидента “Могили” брат і один зі села Поруби. Ворожі втрати нам не відомі.

Сотня зайшла лісом над село Улюч і там зайняла оборонні становища, сподіючись погоні за нами. Перед вечером сотня перейшла дорогу в лісі, між селами Борівниця – Улюч, забезпечивши заставами перехід дороги і зайшла в ліс за т. зв. Кружки. Наколи б сотня не рішилася на прорив, а вичікувала, прийняти оборонний бій на становищах, хто знає, чим було б скінчилося, а так з мінімальними жертвами, сотня вийшла з оточення і завдала ворогові багатократних жертв.

23 травня 1947 р. По цілонічному марші сотня над ранком зайшла в Жогатинський ліс на колишні старі наші становища. О год. 06:30 зорець з дерева повідомляє, що ВП йде нашими слідами. Сотня відходить з місця постою, маскуючи старанно за собою сліди, і лісом зайшла над П'ятківські Залазки і там заквартирувала. Перед вечером вислано розвідку до с. П'яткова [Руська]. Кухарі зварили картопляну зупу. Розвідка вернулася і принесла деякі новини. Село Поруби заселили по виселених українцяx польським населенням. Зі села Іскань [Ісканя] сім родин перепровадилися на польську сторону за р. Сян.

Курінний командир “Байда” відходить від сотні в перший район коло Перемишля пов'язатися з іншими трьома сотнями – “Бурлаки”,

“Ластівки” і “Крилача”. З ним відходять зв’язкові з охороною. Сотня відійшла о год. 24-й з того лісу.

24 травня 1947 р. Сотня зайшла в малий лісок коло с. Іскань [Ісканя] на колишнє старе місце. День теплий, спокійний. Вечером сотня зійшла в потічок варити вечерю. Вислано з кожного роя по трьох стрільців за картоплею на присілок Соколи. Інтендант “Гупало” (на місце вбитого інтенданта “Глуза”) відійшов з 9-ма стрільцями до села П’яткова [Руська], але вернувся з нічим, бо ВП квартирує в селі. Стрільці принесли картоплю і кухарі зварили ще снідання на год. 2-гу, бо не знати, що принесе нам день.

Неділя, 25 травня 1947 р. Сотня, поснідавши, відійшла з місця постою на шосу Іскань [Ісканя] – Бахів. Чолове обезпечення повідомляє, що ВП їде на конях, сотня в поспіху завернула назад, щоби не розконспірувати місця постою сотні. Трьох польських їздців на конях, мабуть стежа, переїхали попри сотню, не зауваживши нас. Хоча ми могли їх усіх зліквідувати, але не хотіли розконспірувати свого місця. Сотня перейшла шосу між сс. Бахів – Березка. Вже розвиднілося, як сотня зайшла в Бахівський ліс над шосою і там зайняли оборонні становища. День спокійний. Вечером зварили вечерю. Повечеряли о год. 23-й, а о год. 24-й сотня відійшла дальше.

26 травня 1947 р. Сотня над раном о год. 03:30 зайшла в т. зв. Лубенський ліс. По дорозі маршу сотенний “Громенко” вислав один рій ройового “Калини” з першої чоти “Бартля” до села Гута Березка, де залишилося кілька польських мешканців, дістати якусь штуку худоби на м’ясо. Ройовий “Калина” припровадив одну корову і організував для себе чоботи, бо майже босий ходив, корову кухарі зараз вбили, а м’ясо розділили на рої. День теплий, спокійний. О год. 18:30 заповіджено збірку сотні до відсвяткування Свята Героїв. Сотенний політвиховник “Зорян” відчитав реферат і молитву революціонера. По закінченню свята сотня розійшлася на свої становища. Сотенний висилає розвідку до с. Пядкува [П’яткова Руська], а рій ройового “Рубача” з третьої чоти “Залізняка” їде на Присаду (присілок с. Явірник Руський) організувати дещо з харчів. Кухарі пішли варити вечерю. Розвідка з Пяткуви [П’яткови Руської] вернулась і повідомила, що ВП дальше квартирує в селі у віддалі 3-ох км. Ніч переспали на місці.

27 травня 1947 р. Сотня дальше квартирує на місці. День гарний. ВП робить сьогодні облаву в лісах довкола сс. Бахів, Ясениця [Сівчинська], там де ми вчора кватирували. О год. 18-й розвідка пішла знову до с. Пядкува [П’яткова Руська]. Кухарі пішли варити в потічок вечерю. Повернулась розвідка і прозвітувала, що кілька днів підряд кватирувало в с. Пядкува [П’яткова Руська] 500 ВП, а сьогодні рано відійшли на облаву в

Бахівський ліс. В Лубенському лісі, коли ВП робило облаву, знайшли постріляних 3-ох наших стрільців, які загинули ще 11 травня. Підчас цієї облави застрілено 9-ох наших стрільців. Ройовий “Рубач” вернувся з роєм і приніс трохи хліба. Сотня осталася ночувати на місці.

28 травня 1947 р. Сотня дальше на тих самих становищах. День дуже гарний, спокійний. Перед вечером сотенний висилає ройового “Калину”, трьох стрільців з ПЖ і двох бойвиків СБ над с. Яблоницю [Руську], де могли б перейти на другу сторону р. Сян до польського села і купити корову на м'ясо. Роевий “Рубач” і стр. “Павук” відійшли на другу сторону Сяну під м. Дубецько купити деякі ліки. ВП закватирувало знову в с. Пяткува [П'яткова Руська]. Перед вечером рознісся вибух міни на полі коло с. Пяткуви [П'яткови Руської]. Це напевно ВП висадило нашу криївку. Мабуть довший час ВП робило засідку коло криївки, але, що ніхто не приходив до криївки, рішили висадити в повітря. Сотня, повечерявши, о год. 23:30 відійшла з того місця.

29 травня 1947 р. По тригодиннім марші сотня зайшла в Липський ліс. Поснідавши печену картоплю, яку спекли в Лубенському лісі, кожний поклався відпочивати на становищах. Як завжди, виставлено обезпечення і зірця. О год. 12:30 тривога, ВП робить облаву в тому лісі, можливо, що зауважили нас вночі. Десять автомашин і 10 підвод поїхали в напрямі присілка Присада с. Явірника Руського. Сотенний наказав стягнути стійки і сотня відійшла дальше лісом. Лавіруючи закритим тереном, сотня проскочила через дорогу між сс. Котів – Рудавка, які були уже пусті, і перейшла в інший комплекс лісу недалеко с. Сівчина. Таким способом виминули облаву ВП. Там перебули до год. 19-ої. Тому, що о год. 17-й утік зі сотні стрілець “Оріх” з першої чоти чотогого “Бартля”, сам родом зі с. Павлокома, забравши зі собою ще кріса стрільця “Сороки” (ми були певні, що стр. “Оріх” здезертирував до ВП), сотня була змушена негайно відійти з цього місця, щоби “Оріх” не напровадив зараз тут ВП на нас. Сотня відійшла. По дорозі маршу через с. Котів стрільці набрали в селі картоплі, зайшли знову в Липський ліс і зварили вечерю. О год. 24-й сотня відійшла дальше.

30 травня 1947 р. на годину 3-тю сотня зайшла в Добрянський ліс третього району. До сотні долучив ройовий “Калина” з ПЖ. Не зорганізували нічого, бо ВП вздовж ріки Сян на дорогах і стежках в лісі тримають блокаду заставами, а в лісі засідки. До них прилучилися кількох з районної сітки.

Прийшов до сотні курінний командир “Байда”, який відійшов від нашої сотні 23 травня. Зв'язки розірвані, і курінному на вдалося зв'язатися з трьома іншими сотнями. Вертаючись, по дорозі до сотні ройовий “Калина” натрапив на вбитого на т. зв. Моргаг, яких три км від

нашого прориву, брата резидента “Могили”, який під час нашого прориву 22.05.47 р. пропав безвісті. Він, замість йти з нами вперед, утік назад, де мабуть пізніше попав в оточення і зівстав вбитим. Сотня зайняла становища на краю лісу на горбочку коло села Добрянка і там перебули через день. Вечером кухарі з кожного роя пішли в потічок варити вечерю, інтендант “Гупало” з іншими резидентами принесли з криївки магазиноване м’ясо. Сотня залишилася на місці ночувати.

31 травня 1947 р. сотня вдосвіта відразу ж поснідала, бо невідомо, що може статися під час дня. День спокійний, по-полудні кухарі підготовляли щось на зміну для вечері, терли на терці картоплю, а з тертої картоплі вечером варили галушки, бо щодня зупа або печена картопля.

ЧЕРВЕНЬ 1947 РОКУ.

Неділя, 1-го червня 1947 р. Сьогодні Зелені Свята. В таких жорстоких обставинах, за цілковитої відсутності українського населення, наша сотня приготується до того свята. Стрілецьтво вже змарніло. Постійні марші, голод, лавірування поміж численні ворожі блокади, рух з місця на місце, напруга нервів – все це робить своє. День дуже гарний, аж сама природа вказує на святоточний настрій. Сотня даліше на тому самому місці. Розділено на сотню по кускові магазинованого м’яса і трохи меду, це для відзначення Зелених Свят. На вечерю кухарі знову підготовляють з тертої картоплі галушки. По обіді літак-двоплатівець (ми називали, кукурузяник) розкидує понад лісом летючки. В наголовку летючки “До збаламуцонеї банди УПА”. ВП закликає зголошуватися зі зброєю до військових властей ВП, що дарма наші вигляди, що пізніше вже нікому не буде пощади і інші пропагандивні заклики. Стрільці збирали летючки, читаючи, кождий по своєму інтерпретував, насміхаючись з польського заклику о помилювання, мовляв, ми не такі дурні, як АКа чи ВіН (Армія Крайова і Вольносьць і Неподлеглосьць), що зголосилися, а пізніше всіх виарештовали. О год. 18-й збірка сотні, курінний капелян о. “Кадило” відправив тиху Службу Божу і панахиду за упавших вояків УПА. По Богослуженні політвиховник “Зорян” відчитав польську летючку перед сотнею, а курінний командир “Байда”, пояснюючи свої коментарі, запитує, чи хтось хоче зголоситися, може це одверто зробити, але не потайком дезертирувати. Курінний доктор “Шувар” дав короткий політогляд про нашу боротьбу УПА і незavidне становище українського народу під комунізмом. Сотня після того розійшлася на свої становища. Вечером кухарі пішли в потік варити вечерю.

Понеділок, 2-го червня 1947 р. Сотня о год. 02:30 поснідала і даліше квартирує на місци. Коло год. 09:30 прибігає стрілець “Козак” з першої чоти “Бартля”, що був на стійці від сторони с. Ляхава і зголошує, що ВП

помашерували краєм лісу в сторону с. Ляхава. Сотенний “Громенко” зарядив поготівля сотні. О год. 10:30 зголошує стійковий з другої чоти “Іменного”, що ВП йде розстрільною лісом і є вже недалеко наших становищ. Сотенний “Громенко” скомандував: “Перша, друга і третя чота бігом розчленуватися в розстрільну в напрямі ворожої рострільної”. Ще не встигли як слід всі чоти розчленуватися в розстрільну, як перша чота відкрила вогонь по ворожій наступаючій лінії. Таки на бігу, нашим сильним вогнем і нестримним наступом вперед, розгромила наша сотня ворожу лінію, і поміж убитими та утікаючими польськими вояками сотня прорвалася уже на зади ворожої лінії. На полі бою третьою чоти кілька польських вояків, між ними поручник 37 полку Колобжек, який з пістолем в руках підганяв польських вояків: “До шподу!”, “Не усекаць!”. Пістолем від вбитого польського поручника забрав сотенний інтендант “Гупало”. Сотня в прориві в бігу старається відв’язатися від розбитого ворога, ворог розгромлений, лише з флангів його рострільної ворог стріляє по нас. Не відбігли ми яких 300 метрів, як нагло наша розстрільна дістала сильний чоловічий ворожий вогонь, галуззя і листя дерев сипалося від ворожого вогню. Нашому відступові заступила друга ворожа лінія, що зайняла становища на горбку лісу, а ми в рострільній в долині. Під таким сильним ворожим вогнем сотня змушена була залягти. Тут зв’язали нас чоловічим боєм. Нема часу тримати бій, бо зі заду формується перша, шойно розбита ворожа розстрільна і йде в погоню за нами. Ворожий вогонь на хвилину притих, як наша розстрільна залягла. По нашій лінії йде наказ, сильний вогонь і стрибками вперед. Відкриваємо гураганний вогонь і, перебігаючи від дерева до дерева, посуваємося вперед до ворожої рострільної. На наш наступ ворог знову відкрив сконцетрований вогонь по нашій наступаючій рострільній. За лічені секунди, під прикриттям терену і перехрестним вогнем, стрибками вперед, використовуючи поле обстрілу і зорення, ближче і ближче підступаємо до ворожої рострільної. В лісі клекотить від шуму вогню, метр за метром посуваємось вперед. Мене нараз щось запекло у лівому клубі, майнула думка – ранений. Коло мене лежить по правій стороні чотовий політвиховник третьою чоти “Горко”, кричу до нього: “Горко”, я ранений”. Він стрибком підскочив до мене, крові не видно, хвала тобі Боже. Двосторонній вогонь не припиняється. Ворог закидує нашу розстрільну уже гранатами. Наш гранатометник стрілець “Макар” б’є зі свого крісового гранатомета по ворожих кулеметних гніздах, деякі ворожі кулемети замовкають. По лінії йде наказ приготувати гранати, на свисток закинути гранати і прорив. Зі заду уже чути стріли першої розбитої ворожої рострільної. Нас уже оточують. Сотенний “Громенко” дав знак свистком закинути ворога гранатами і до прориву. Закидавши ворога гранатами і обстрілюючи гураганним вогнем, з криком: “Слава!” і, симулюючи: “Поляки втікають!”, змішавшись в рукопашному бою, розбиваємо ворожу розстрільну

та перебігаємо ворожі становища. Після майже пів-годинного бою наша сотня пробила другу ворожу лінію. Перебігаючи на зади ворога, наша розстрільна знову дістала сильний ворожий вогонь з правого флангу. Ворог мабуть закинув своє розбите ліве крило і хотів нас блокувати та нав'язати знову нам бій. Перша чота чотового "Бартля" звернула свій вогонь по ворогові. Сотня в поспіху відв'язується від ворога, відступаючи вперед. Ворог припинив погоню. Далеко наша розстрільна не відбігла, як знову нас ворог заатакував з чола. Це третя ворожа розстрільна загородила нам дорогу відступу. Кожний уже мокрий з поту, уста засохли, спрага, в такому наступі – вперед п'ять метрів, то знову назад два метри, у повному виряді, плащ, торба, запасове білля, бо наших людей уже не було, щоби переховувати, це все ставало на перешкоді. Під ворожим вогнем наша розстрільна знову залягла. Ворог закидав нашу розстрільну гранатами і почав кричати: "До пшоду". Сотня відкрила сильний вогонь, але ворог не старався нас атакувати. Йде двосторонній завзятий бій. Ми знову наступаємо на ворожі становища. Такої халепи сьогодні ми не сподівалися. Дістаємо наказ закидати ворога гранатами та, відкривши сильний вогонь, йти пробоем. Вибухають наші гранати і ми, з криком: "Слава!", наступаємо вперед. Ворог не витримає нашого вогню. Сотня клином розділила ворожу розстрільну і звернула вогонь у двох напрямках, ми пробилися через третю ворожу лінію, яка не ставила такого сильного спротиву, як друга лінія. Ворог шле за нами погоню, обстрілюючи нас зі заду. Третя чота "Залізняка" відбиває ворога і ми, тримаючи задне забезпечення, в поспіху відв'язуємося від ворога, відтак переходимо в комплекс Кузьминського лісу. В догідному місці зайняли кругову оборону на випадок дальшої погоні ВП і трохи спинилися відпочити. Сьогоднішній бій і пробій через три ворожі лінії ВП тривав дві години. Наші втрати: сімох ранених, чотовий "Іменний" (поранений в задню частину тіла від осколків гранати), стрільці – "Каштан" і "Гайворон" з третьої чоти "Залізняка", стрільці "Назар" і "Грім" з першої чоти "Бартля", кулеметчик "Смик" з другої чоти "Іменного" і стр. "Гудим" з ПЖ. "Каштан" і "Гудим", оба важко ранені, куля перебила кість руки. Ворожі втрати нам не відомі. Здобуто 1 ППС (автомат), одну пістолу, один кріс і далековид. Стрільці принесли на становища воду в їдунках, щоб кожен міг загасити виснажливу спрагу та обмитись. В кишені свого плаща я знайшов zdeформovanу крісову кулю, удар якої я чув і яка обпекла мене у лівий клуб у наступі через другу ворожу лінію. Ця куля мабуть рикошетом відбилася від каменя і застрягла в плащі. Доктор "Шувар", доктор "Сян" і санітари "Зірка" і "Орленко" перев'язували і обмивали рани. Кожний оповідав свої пригоди з бою. Наші втрати після прориву трьох ворожих ліній були порівняно невеликі. Сотня пересиділа спокійно на становищах до вечора. Вечером сотня відійшла.

Вівторок, 3-го червня 1947 року. Сьогодні почався наш рейд сотні сотенного “Громенка” в американську окупаційну зону Німеччини.

По вчорашньому бою-прориві сотні трьох ворожих ліній ВП, сотня відійшла з Кузьминського лісу. Годі було уже лавірувати поміж 50-кратно переважаючими силами ворога та придержуватися виключно нашого оперативного 4-го району. Усі українські села довкола порожні, вже минає місяць як їх мешканців ВП силоміць викинуло. Прохарчування сотні і опіка раненими стають проблемою дня.

Командири “Байда” і “Громенко” рішили перейти зі сотнею з Тактичного підвідтинка “Холодного Яру” (Перемищина) до Тактичного Відтинка “Лемко” (Сянїччина). Машеруючи через цілу ніч, над раном сотня зайшла в ліс над присілок Пила (села Крецівська Воля), там у лісі зайняли оборонні становища для таборування через день. О год. 15-й наша стежа повідомляє, що ВП машерує краєм лісу. Сотенний “Громенко” дає остре поготівля сотні на становищах. ВП перейшли лише краєм лісу і пішли в напрямі села Ляхава. Поготівля відкликано. Вечером кухарі з кожного роя пішли варити в потік вечерю. Почав падати зливний дощ з громовицею, який не тривав довго. Сотня повечеряла і год. 23:30 відійшла з місця постою. В міжчасі курінний “Байда” вислав трьох вояків на зв’язок до сотенного “Бурлаки”. Зв’язок очолив стрілець “Береза” з третьої чоти “Залізняка”, родом з Руського Села. Зв’язкові вже ніколи більше не долучили до сотні назад.

4-го червня 1947 р. Машеруючи, сотня йде в напрямі Солонного лісу, між селами Тирява Сільна, Семушова і Голучків. Земля, розмокла після дощу, утруднює марш. Чолове обезпечення перевірило дорогу, через яку сотня повинна перейти. Сотня, непомітно розстрільною перескочивши дорогу, вийшла на семушівські поля, залишивши з правої сторони село Тирява Сільна. Підійшовши на край лісу, сотенний “Громенко” дав наказ задержатися і відпочити сотні, а по одному воякові з роя вислати до села Семушова, якщо ще є залишена картопля, а не квартирує ВП, принести картоплі. Стрільці, які відійшли до села, повернулися з нічим. В селі Семушова, хоч не квартирувало ВП, не знайшли нічого бо польське цивільне населення з-за ріки Сяну зрабувало все українське залишене майно. Сотенний наказав машерувати в глибину лісу на денний постій вище села Семушова. О год. 9-й рано стійка повідомляє, що поблизу чути польську мову, стягнуто стійки і сотня опустила становища, маскуючи за собою сліди, та відійшла дальше в гліб лісу на захід. Там зайняли догідні становища для оборони і пересиділи до год. 17-ої. День погідний, але холодний. Щоби трохи зігрітися, сотня рушила з місця постою дальше на захід в напрямі ріки Сян. Під час маршу стрільці шукають за грибами, бо через день пересиділи в голоді, найгірше з раненими, що опадають на силах. Вже стемніло, але сотня

стрілецьким рядком машерувала даліше в західному напрямі.

5-го червня 1947 року. По-опівночі сотенний, задержавши відділ, наказав виставити чоловік і задне забезпечення і зачекати поки розвидніється. О год. 4-й вислано стежу, щоби підшукала добрі становища для оборони в разі наскоку ворога. Стежа повернулася і зголосила підібране місце в лісі між польськими селами Лішна і Дубне над рікою Сян. Сотня рушила на вказане місце, де стала на постій через день. День тепліший. З польських сіл доносилися до нас в ліс голоси цивільних людей, яких ми вже давно не чули, рев худоби, іржання коней, спів пастушків, а ми тут пухнемо з голоду, бо вже третій день, як не маємо що їсти. Переспавши спокійно через день, перед вечером стрілецьтво починає приводити себе до порядку, дехто голиться, інші роблять “облави на бльондинки”, як дехто жартував, бо вже другий місяць, як ніхто не перебілизни, а тій погані лише того й треба. Сотенний “Громенко” покликав коменданта “Петю” і дав йому завдання, щоби взяв 4-ох боївкарів і 3-х вояків ПЖ і вечером пішов до польського села Лішна взяти пару коров на м’ясо, бо у тому селі є багато грабованого українського майна, а сотня в міжчасі переправиться через ріку Сян на польську сторону. Сотенний подав “Петі” збірний пункт, де він повинен долучити до сотні по другій стороні Сяну. Як стемніло, сотня підійшла над ріку Сян, а командант “Петя” з 7-ма вояками відійшов до села Лішна. Виставлено по боках застави а підслухи переправились через ріку Сян перевірити шосу, яка вела від Сянока до Динова, зараз понад р. Сян, чи нема часом ворожих застав. Наколи підслухи ствердили певність місця переправи, кулеметні ланки переправились скорше й зайняли над шосою в лісі оборону по боках переправи сотні, забезпечуючи перехід сотні. О год. 22:30 сотня незаметно перейшла ріку Сян і подалася трохи даліше в ліс. На щастя вода не була глибока, вище колін, що й не утруднювало переходу. В місці переправи залишено кулеметні застави, які будуть забезпечували перехід групи команданта “Петі”, як буде вертати зі села Лішна. Щойно сотня переправилася, як в селі Лішна почулися серії стрілів. Кожному майже враз вирвалося, ого, мабуть зауважили наших, і ВП або ОРМО стріляє за ними. Але на щастя долучує командант “Петя” з групою до сотні і припроваджує зі собою три корови. Петя оповідав, що стріляти поляки почали, як вони залишили уже село, напевно пошкодовані повідомили ОРМО, а ті почали стріляти в напрямі лісу. Сотня відійшла даліше лісом від місця переправи, щоби затерти за собою слід.

6-го червня 1947 року. Сотня над раном зупинилася в лісі над потічком, а кухарі взялися різати корови. Стільці запопадливо ловили зараз же кров і варили над маленьким вогником в їдунках. М’ясо поділено на чоти і рої, як залізу порцію. Через те, що з чоти чот. “Баргля” втекло

двоє стрільців, “Збиточний” і “Дороцький”, не довелося відразу ж зварити м’ясо. Голод робить своє, менш загартовані і не витривалі на голод стрільці-новики дезертирують. На вістку про втечу двох стрільців-новиків, сотня змушена була негайно відійти з того місця постою, бо ми були певні, що дезертири підуть до поляків і розкажуть про місце постою сотні і почнеться знову погоня ВП за сотнею. Сотенний “Громенко” дав наказ маршувати, а чоловічому забезпеченню дав напрям маршу. Обережно, без брязкоту і говорення, оглядаючись довкола, щоби часом цивільні нас не зауважили, сотня змінила свій первісний маршрут і підійшла лісом під село Кінське, і там у лісі зайняли кругову оборону, виставивши довкола стійки. Була уже година 11-та. Там дехто зі стрільців докінчував варити кров, з якою не розставався, або припікав печінку на вогнику без диму. О год. 15:30 сотенний дав наказ кухарям піти до найближчого потічка за водою і приготувати м’ясо до варення, бо скоро смеркне і треба буде вийти з цього лісу, бо завтра напевно буде облава за нами. Кухарі, які відійшли до потічка за водою з бляшанками, прибігають і алярмують, що ВП йде нашими слідами. Негайно стягнуто стійки і чимскоріше сотня опустила місце постою, маскуючи за собою усі сліди. Змилюючи ворога, подалися в протилежний напрям. Почав падати дрібний дощ. Перед сутінками сотенний задержав сотню і чотовим дав наказ, щоби кожний рій розпалив собі вогонь, але без диму, і спекти на вогні трохи м’яса, щоби трохи підкріпитися на силах, бо нас чекає форсований марш вночі, а за одну годину часу буде відмарш.

7-го червня 1947 року. Через цілу ніч машеруємо, а над ранком сотня зайшла в ліс над село Костарівці. Форсований марш таки добре перемучив усіх. Виставивши заздалегідь забезпечення, сотня зайняла кругову оборону і кожний повалився на землю, щоби відпочити. Не довелося спати, бо о год. 10-й почав падати зливний дощ, про нормальне спання не було й мови. О год. 13-й чути стріли і говорення, сотенний зарядив поготівля на становищах. Дощ не перестає падати. Перед вечером кухарі взялися варити вечерю з розділеного м’яса, яке стрільці несли по торбах. В поспіху повечеряли і о год. 20:30 сотня відійшла лісом даліше. Дощ падає через цілу ніч. Кожний перемок до нитки, дорога маршу отяжіла, декого опускають чоботи чи черевики. Сотня перейшла штреку, а далі через сіножати сотенний наказав маршувати розсипною, щоби не робити одної стежки. Вийшли на польову доріжку, яка вела до села Пакопівка. Машеруючи польовою дорогою, сотня зупинилася перед селом Дудинці. Сотенний виставив розвідку на край села, чи часом в селі нема ВП або цивільної варти. Розвідка повернулася і повідомила, що в селі не запримітила нічого підозрілого. Дощ не перестає. Наказ машерувати обережно через село, через яке сотня темної дощової ночі, як нам принайменше видавалося, перейшла непомітно від людського ока.

Неділя, 8-го червня 1947 року. Над раном сотня зайшла в ліс і в потічку по роях запалили вогні і почали усі сушитися. На щастя раном дощ перестав, а над лісом стелилася мряка. Кожний був перемучений цілонічним болотистим маршем. День хмарний і холодний. Ліс своїм розміром невеликий. Кругом наших оборонних становищ виставлено стійки, а решта сотні клалася досипляти минулу ніч. О год. 13:30 недалеко наших становищ чути серії стрілів, заповіджено поготівля. Сотенний наказав стягнути забезпечення і сотня опустила становища, відійшовши лісом далше від місця, звідки доносилися стріли. Тому, що за дня не можна було виходити з лісу, сотня зупинилася о год. 18-й в густому молодняку, зачекати поки стемніє, щоби вечером податися до дальшого маршу. Сотня не займала оборонних становищ, лише виставила стійки по боках, і так в стрілецькій ряду стали. В лісі вже темніло, а туман стелився верхів'ям дерев – мокрий і непривітний ліс. Думали, що годину-дві зачекаємо до вечора, не займаючи оборонних становищ. Стрілецьтво з голоду, а ще більше з холоду, який пронизував аж до костей, не висушили як слід з нічного дощу, посходилися роями і оповідали чи пробували жартувати один з другого. Сотенний “Громенко” взяв зі собою командира “Лагідного”, сотенного політвиховника “Зоряна”, свого зв'язкового стр. “Перця” і трьох вояків з ПЖ, пішов на скрай лісу від села Волиця на обсервацію, куди вечером краще було б поміж польські села непомітно перейти. Почав знову росити дощ, мряка залягла над лісом і виглядало, що ось вечоріє. Аж нараз наша стійка, яка була висунена позаду нашого стрілецького ряду, алярмує стрілом та, прибігаючи зголошує, що ВП недалеко нас. Сотня в стрілецькому ряді, деякі стрільці скупчені, а ворог стріляє уже з машинової зброї по нас. В сотні постала паніка і безладний відступ. Не можна ставити ворогові спротиву в стрілецькому ряді, перш за все, треба розтягнути сотню в бойову розстрільну. Команду над сотнею перебрав курінний командир “Байда”. Команда – розстрільна вліво і вправо. При відступі під ворожим сильним вогнем, який був осмілений нашим відступом, сотня розтягається в розстрільну і ставить опір. Сяк-так сотня розтягнулася в боеву розстрільну, ми залягли і відповіли своїм вогнем по ворогові. ВП під нашим оборонним сильним вогнем було змушене припинити наступ і залягти. Почався чоловічий бій. ВП зривалося знову до атаки, але кожний його намір був ліквідований нашим сильним вогнем. Триває завзятий бій, кулі стинають галуззя, але сотня зайняла оборонні становища, використовуючи природне закриття лісу. Кілька разів ВП атакувало нашу розстрільну, з наміром витіснити нас на поле, було чути команду їхніх командирів: “До шходу!” і “До шходу!”, але сотня опанувала уже ситуацію і ВП не зробило вже стрибка вперед. В розпалі бою долучує сотенний “Громенко”. По лінії пішов наказ, що сотенний долучив. Протягом години завзятого бою ВП за всяку ціну хотіло нас

виперти з лісу на поле, але йому це не вдалося. В лісі вже стемніло, як зі сторони ВП стріли втихли. Ми думали, що це трюк ворога. Сотенний висилає двох бойовиків, які були в польських уніформах, перевірити вороже передпілля чи ВП відступило, чи лежать на становищах? Обидва бойовики підсунулися під ворожу лінію, і ствердивши, що ВП відступило, поверталися назад до нашої розстрільної в тому самому місця звідки вийшли. Наша розстрільна нічого не знаючи, бо наказом не було повідомлено, бачучи, що зі сторони ворога йде двоє, взяли їх за поляків, відкрили по них вогонь. Бойовик “Терка”, внаслідок того був важко поранений в ногу і крикнув: “Не стріляйте, то свої!” Після цього обстріл припинився. В лісі вже стемніло, як все затихло. Наші втрати: чот. “Іменний” – командир другої чоти, кулеметник “Слива”, який своїм кулеметом таки задержав атаку ворога, щоб інші встигли розчленуватися, “Чорний” – зв’язковий санітар курінного доктора “Шувара” і бойовик “Терка”, що зістав тяжко ранений таки від своїх. Вбитих похоронено там же на становищах. Бойовик “Терка”, який через поважну рану не міг йти, витягнув пістолу і застрілився, щоби не попасти ворогові живим на знущання. Так умирає козацький рід, не просить у ворога помилування. Бойовика “Терку” похоронено також там.

Помилку цього бою треба приписати таки самим собі, що не зайняли кругової оборони і бути на своїх становищах аж до відмаршу. По-друге, забезпечення-стійка була висунена заблизько до відділу. Коли стійковий залярмував стрілом, то ВП вже відкрила кулеметний вогонь по нас, де повстало замішання, та не було вже часу зайняти оборонні становища. Як на заскочення зі сторони ВП, наші жертви й так були мінімальні. Це тому, що кожний наш вояк був настільки вишколений і мав настільки військової практики, що хоча і були заскочені, але під ворожим вогнем, у відступі, зуміли розчленуватися в розстрільну та зайняти оборону і примусити ворога до відступу. Бій все ж таки не був програний з нашої сторони. З ворожої сторони не встановлено скільки ворог мав вбитих. Треба було поспішати з відмаршем і сотня о год. 20:30 опустила становища і відійшла на край лісу. Командиром другої чоти на місце вбитого чот. “Іменного” сотенний “Громенко” призначив свого заступника “Лагідного”.

Обережно сотня підійшла на край лісу, сотенний “Громенко” вказав чотовим в разі розбиття збірний пункт – це була висока гора середнього Бескиду, яку було видно і вночі. Подав порядок маршу – друга, перша і третя чота тримає заднє забезпечення.

9-го червня 1947 р. Перескочивши розстрільною шосе між селами Волиця і Новотанець, сотня пішла полями, залишивши за собою село Токарня. Насунулась хмара, почало гриміти і пустився зливний дощ. Якраз

ще того нам бракувало. Голодне, втомлене боєм стрілецьтво ледве ногами волочить. О год. 3-й дощ перестав, зроблено перерву на відпочинок, виставивши чолове і задне обезпечення. Дехто з перемучення валився на мокру землю і засинав, але не на довго, – наказ стягнути задне обезпечення і відмарш. Протягом перепочинку сотенний “Громенко” і курінний “Байда” студіювали карту дальшого маршу. Над ранком сотня зайшла до великого комплексу Бескидського лісу. Вже розвиднілось, сотня станула над малим потічком, розложили по роях вогні, а кухарі готували останні куски м’яса і костей, щоби зварити з того сяке-таке снідання. Виставлено обезпечення. Решта вояцтва сушиться при вогнищах, викручують мокрі онучі. Голод, марш і бої зробили своє, кожний не подобає на себе, очі запалися, кості повиходили, заросла борода. Скоро зварено ту “м’ясну юшку”, рівномірно розділено, як при найкращій вазі для кожного. Трохи розігріли кишки, але шлунок і далі домагався їжі. Найгірше було з раненими, а особливо зі стрільцем “Каштаном”, що не міг порухувати правою рукою, кість якої була прострілена. Треба було тільки дивуватися їхній терпеливості. Курінний доктор “Шувар” робив раненим за цей час перев’язку. Вже зійшло сонце, як сотенний “Громенко” наказав відмарш, і сотня подалася гористим лісом у східному напрямі, поміж селами Вислок [Великий] – Карликів. Змінено порядок маршу, третя чота маршує першою, перша і друга чота тримає задне обезпечення. Впоперек лісу проходила дорога Вислок [Великий]– Карликів, через яку сотня повинна перейти. Підійшовши недалеко дороги, вислано чолове обезпечення провирити дорогу, чи часом нема ворожих застав. Розвідники вернулись і повідомили, що на дорозі не замічено нічого, лише свіжі сліди, мабуть, щойно нею проходило ВП. Сотенний “Громенко” наказав чотовому “Лагідному” з другої чоти вислати дві кулеметні ланки на боки дороги обезпечувати перехід сотні. Обережно тихцем третя чота підійшла розсипною під дорогу і бігом проскочила дорогу, яка була досить широка, з високими берегами. Це саме зробила перша чота чотового “Бартля”, а з нею ранені вояки і почот сотні. Коли задня чота чот. “Лагідного” перебігала через дорогу, раптово надійшло ВП і відкрило по другій чоті вогонь. При тому зістає легко ранений в ногу чотовий “Лагідний” і вбитий сотенний інтендант “Гупало” зі села Павлокома. Нам було недоцільно в’язатися боєм з ВП, бо стрільці були зморені голодом і маршем, а головне, ми не мали запасу амуніції зі собою, а з кожним боєм ставало її менше. Сотня чимскоріше бігом відв’язалася від ворога, а друга чота “Лагідного” тримала дальше задне обезпечення.

ВП робить за сотнею погоню, йдучи за нашими слідами. На одній горі, яка добра для оборони, сотенний задержав сотню, щоби трохи відпочити, бо маршуючи через цілу ніч під дощем і розмоклим ґрунтом, кожний ледве

тягне за собою ноги. Командири чот розміщують рої в кругову оборону. Щойно зайняли оборону, як показала ворожа стежа ВП, а за нею тягнувся ряд ворожого війська, які посувалися нашими слідами. Підпустивши ворожу стежу на близьку віддаль, наші кулемети заграли по ворогові, ворожа чолова стежа зістала зліквідована, валялось кілька трупів. Ворог не атакував, а розгубився в долині лісу, бо такого не сподівався. Сотня, використавши передишку ворога, опустила становища і скорим маршем відійшла з готовою до стрілу зброєю, сподіваючись, що кожної хвилини можемо наткнутися в кільце ворога. Посувалися даліше в напрямі сходу, з гори на гору. Почало гриміти, а за кілька хвилин насунулась чорна хмара. О год. 16-й як полив зливний дощ, немов з відра, який перейшов в град, а громи били, як на команду. Сотня задержалася, кожний схоронився під ялицею чи буком, а по дереві вода летіла мов з ринви. Кожний змок до нитки. Хмара перейшла, громовиця перестала і знову показалось сонце, яке почало не гріти, а пекти, мабуть знову на дощ. Білля поприлипало до тіла, у взутті хлюпає вода, а воші роблять свої рейди, шукаючи сухого рубця. Сотня і її вояки, похитуючись, машерують даліше. Сотенний “Громенко” наказав машерувати розсипною, щоби не доптати в болоті одної стежки, бо напевно ВП поженеться за сотнею. Над лісом появилися два ворожі літаки-двоплатівці, які ми називали “кукурузянки”, що міг приземлитися і в кукурудзі. Їх, перелітаючих над верхів'ям дерев, ми могли збити, але задля конспірації ми змушені були критися, щоби нас не зауважили і не дали знак, де знаходиться сотня. З літаків при тому скидали летючки, щоби ми здавалися.

Сотня порушуючись даліше, перейшла глибокий яр і вийшла на гору. Сотенний затримав сотню, а бунчужному сотні “Соколенкові” сказав, як розмістити чоти в кругову оборону – третя, друга і перша чота. Я одержав відтинок розмістити свою чоту в напрямку звідки сотня прийшла. Друга чота “Лагідного” зайняла становища зараз ліворуч, а перша чота “Бартля” замкнула наш оборонний перстень між третьою і другою чотою зі заду. Ранені і сотенний почот зайняли місце посередині. Місце для оборонних становищ було добре. Зі заходу, звідки сотня прийшла, був стрімкий спад гори, що тягнувся аж до яру, з правої сторони, недалеко, була поляна і було видно село Репідь, зі заду, на схід, була рівнина і тягнувся ліс. Виставлено стійки, а чотові і роєві вибирали становища для кулеметних становищ, добре поле обстрілу і зорення та закриття. Упорядкувавши оборонні становища, стрільці заходилися викручувати мокру одержу і сушили її на сонці. Розмістивши чоту на становища, я підійшов до сотенного почоту, що розмістився на малій галявині. Курінний командир “Байда”, сотенний “Громенко”, курінний доктор “Шувар”, курінний дентист “Зубченко”, сотенний доктор “Сян” (доктор “Сян” по фаху ветеринар, німець, був

визволений з більшовицького полону, вже другий рік, як є доктором сотні “Громенка”), сотенний політвиховник “Зорян”, бунчужний сотні “Соколенко”, районний референт “Карло”, прийшли також командири чот – “Лагідний” і “Бартель” – усі радилися над тим, як непомітно сотні перейти через шосе, штреку і ріку Ославу. Сотенний “Громенко” і курінний “Байда” студіювали карту інші також сушили свою уніформу на сонці, не передчуваючи нічого злого, що доведеться ще сьогодні змокнути і воювати з ворогом.

О год. 17:15 прибігає з долини від яру стійка і зголошує, що ВП йде по наших слідах і є вже в яру. Чотові рушили до своїх чот. По лінії пішов алярм, займати становища і маскуватися, стріляти на наказ. З долини уже було чути польську команду і інші крики. Я заліг на становище за грубим буком по середині своєї чоти, коло другого роя ройового “Чорного”, щоб мати поле зору цілої чоти. По лівій стороні на становищах був третій рій булавного “Гонтара”, по правій стороні – перший рій булавного “Рубача”. Кожний, замаскувавши своє становище, мовчки зорить своє передпілля. Вже видно польських вояків, які розстрільною підходять під гору і йдуть прямо на нас. Забилося серце, здригнулися усі м’язи, а зір не сходить з вибраної цілі жертви. Підпускаємо ворога якомога на найближчу віддаль, ніхто ані не ворухнеться. Ще крок, ще два, підпускаємо його ближче до себе, щоб йому не було вороття від повстанських куль. І нараз наказ: “Вогонь!”. І вся наша зброя заграла в одну мить по ворожій розстрільній. Падуть вбитими і раненими ворожі вояки, а решта панічно подалася назад в долину яру. Але не довелось довго чекати, як ВП відкрило по наших становищах гураганний вогонь. Ворог, по цілоденній погоні за сотнею, віднайшов тепер нас і зчепився чоловім боєм. Під своїм сильним вогнем, ворог почав свій наступ на наші становища, посуваючись тепер стрибками вперед. “Турра-а-а-а!” – і з нашої – “Слава!” – змішалось в одну симфонію, шум і свист куль, які відтинають галуззя. Ворог вперто посувається вперед, незважаючи на свої чисельні втрати. Нараз вибух ворожих гранат і ворог рушив в атаку, щоби нас виперти з наших становищ. Але наша зброя також не дармувала, наші кулеметники третьої чоти – “Дуб”, “Чорний” і “Коваль”, довгими серіями косять атакуючу лаву польських вояків. А також наші гранати пішли в рух, розриваються перед атакуючим ворогом. Автоматний вогонь косить тих, які вперто пруться на наші становища. У нас є добре поле обстрілу і зорення, бо нам з гори добре видно наступаючого ворога, а ворог мусить наступати під гору. Ворог сконцентрував свій наступ і вогонь на відтинкові третьої чоти і звідси веде чоловій наступ під гору, звідки наша сотня щойно прийшла. В розгарі бою, ворожа атака заломилася і ворог знову панічно подався до заду. Була година 13:15, 45-хвилинний ворожий наступ при концентрації сильного вогню знову заломився.

Підчас цього бою зістав вбитим стрілець “Буря” з другого роя “Чорного”, третьої чоти. Його щойно тиждень тому часу, як приділено до третьої чоти, раніше він сповняв функцію при охороні санітарного пункту і в сотні не був. Використавши вороже замішання, наші вояки підповзли до ворожих вбитих, забрати від них амуніцію і гранати, які нам були потрібні в міру золота, бо наші вичерпувалися. Ворожі командири формують в яру знову розстрільну, підсилюючись новими силами з резерву. Чути московську мову, напевно женуть московські командири польських вояків під повстанські кулі і думають нас розбити другою атакою, і забрати своїх вбитих. Ми за той час поправляємо краще свої становища, заслоняємо колодами, камінням, маскуємо гіллям, кулеметники змінюють свої становища, які вже розконспіровані, краще окопуються. Ворог сформував свої сили і приступив знову до атаки, і бравурним наступом під сильним охоронним кулеметним вогнем, з криком: “Гур-ра!” атакує наші становища. Але кожний свій крок вперед ворог оплачує своїми жертвами. Проте зі заду ворожій розстрільній чоті команду: “Вперіод” або “До пшоду”. Мабуть завзялися цим разом викінчити нас більшовицькі командири. Шум стрільв такий сильний, що заглушує накази по лінії. Насунулась знову хмара, загриміло і полив дощ. “На кого люди, на того і Бог”. А ворог наступає ближче і ближче. Хоч під яким сильним нашим оборонним вогнем, ворог все ж таки підступив досить близько під наші становища, не зважаючи на свої великі жертви, місцями ділить нас 15-20 метрів, і то виключно знову на відтинку третьої чоти. З третього роя ройового булавного “Гонтара” подають мені, що кулеметчик “Дуб” ранений від ворожій гранати, я посилаю зв’язкового “Зазулю” до сотенного Громенка, щоби негайно замінив кулеметника “Дуба” іншим кулеметником. Прибігає кулеметник “Крук” з другої чоти “Лагідного”, бо на відтинку другої чоти ворог не атакує. Кулеметник “Крук” відразу послав по ворогові довгу серію, майже цілий диск нараз, бо ворог вже пробував вдертися на наші становища у тому місці, де не було сильного оборонного вогню, але під сильним кулеметним вогнем ворог заліг. З критичної ситуації, яка склалася у місці влому, знаходить вихід та рятує ситуацію ройовий булавний “Гонтар”, що б’є по ворогові зі свого автомата ППШ і при тому зістає сам ранений від ворожій гранати в голову. Його відводять до заду. Ройовий другого роя “Чорний” не витримує сильного ворожого вогню і атаки, залишає своє становище і пробує відступати. Я бачу критичну ситуацію, що ось-ось ворог проб’є наші становища. Відстань ділить нас на метри і ворог вже за деревами наших оборонних становищ. Кричу до відступаючого ройового “Чорного”: “На становища!” – і показую знак на автомата. Він побачив дуло автомата ППС і повернув знову на становища. Бій йде на життя або смерть. Ліс клекотить від розриву гранат і симфонії кулеметів, а дощ не перестає,

кожний мокрий і у воді лежить на становищах. З першого роя булавний “Рубач” подає, що кулеметчик “Коваль” вбитий, його замінив перший амуніційний “Крилатий”. Бачу, що ворог старається ліквідувати опірні кулеметні гнізда, бо вже другий кулеметчик викінчений. Насувається мені образ, якщо ворог зараз вломиться в нашу оборону, наша сотня буде сьогодні викінчена. Подаю сотенному “Громенкові”, щоби замінив ройового “Гонтара”, прибігає роевий “Журба” з першої чоти “Бартля”, яка взагалі не вела бою на тому відтинкові. Важилися хвилини і секунди, чия візьме?

І тим разом ворог не витримав і його другий наступ заломився, встеливши поле бою додатковими вбитими і раненими. Дощ падає даліше, подув холодний вітер, а ми даліше мокрі, часто у воді і болоті лежимо на становищах. Ворог знову відступив в долину до яру, до нас доносяться крики, прокльони і зойки ранених ворогів. Зближається 20-та година, в лісі темніє, земля парує, туман стелиться у верховіття дерев. Хвала Тобі Боже, що вечоріє, думаю собі, мабуть вже не будуть наступати більше, можливо оточать нас і будуть чекати ранку. Амуніційні ладують диски, які були вистріляні під час бою, також роблять те саме, хто має ППШ чи ППС-автомати. Дехто вичерпує воду з долини свого становища, інші скріплюють їх ще краще і маскують. Дощ, холод і голод, в додатку воші роблять своє, але тепер нема часу про це думати. Нараз заграли знову ворожі кулемети, по нашій оборонній лінії пішов наказ – уважати, бо ворог лагодиться до атаки. Це вже третій раз ВП атакує і штурмує наші становища. І цим разом знову ворог наступає на відтинкові третьої чоти. Мабуть цим разом ВП намірилося своїм третім наступом викінчити сотню, поки в лісі стемніє.

Стрілецьтво прилягло, а справді прилипло до болота і мовчки зорить кожний своє передпілля. Шкода стріляти і витрачувати амуніцію, коли ворог ще далеко, лише німим зором очей, оден на другого споглядає, ніби зі запитом, що буде тепер? Ворог сконцентрував сильний кулеметний вогонь і б'є без перерви, галуззя, листя дерев падає мов град від ворожих куль, луна відбивається геть горами і Бескидськими лісами, нема лише українського населення Лемківщини, щоби чули цей геройський бій українських повстанців УПА, які воюють з окупантом цієї вітки української землі. Крізь симфонію вогню чути лише команду: “До шходу!” – і – “Вперіод!”, – це сталінські гайдуки женуть своїх вояків вперед. Ворожа розстрільна чимраз, то наближається знову до наших оборонних становищ, під охороною свого кулеметного вогню. І знову наказ: “Вогонь!” І наша зброя відповіла по ворогові, ми стріляємо лише до цілі, на кожний стрибок ворога. ВП вело безперервний 10-15 хвилинний сконцентрований вогонь, нараз вогонь їхній затих. Наказ: “Крийсь! Бо гранати!”. Ще не донісся по цілій чоті наказ, як кілька ворожих гранат розірвалося перед нашими становищами.

Сколихнулася і задрижала земля від розриву гранат, земля і каміння зносилися вгору. І в цей самий момент ворог рушив на повний зріст в атаку на наші становища, думаючи бравурною атакою виперти нас зі становищ. Але ми вдарили по наступаючому ворогові враз сильним вогнем і закидали його також своїми гранатами. Дим і курява, зойки і крики, паніка. По стороні атакуючого ворога одні лягли на віки “спати”, другі ранені; а інші панічно завернули до відступу. А по нашій лінії понеслось могутнє: “Слава!”, “Бий!”, “Поляки утікають!” – і сильним своїм вогнем б’ємо по ворогові, використовуючи паніку ворога і замішання в його рядах. Сотенний “Громенко” бачить відступ ворога, дає наказ чотовому “Лягідному” розігнути другу чоту і атакувати ворога з лівого флангу. Ворожі командири не змусили своїх вояків зайняти становища, хоч так вперто намагалися зробити це своїм криком: “На становіска, на становіска-ка-а-а, не уцекаць, не уцекаць...”. Ворог таки відступив і тим разом. Українська зброя таки перемогла. Дух і завзяття українського повстанця, який хоча три дні не їв, в голоді, в холоді, таки не скапітулював перед переважаючими силами ворога. Як ми довідалися пізніше в Німеччині від однієї групи повстанців УПА, які перейшли з Лемківщини в Західну Німеччину, що в цей час наступало на нашу сотню “Громенка” п’ятсот вояків КБВ і з ворожої сторони було в цім завзятім бою 80 вбитих, між ними кілька старшин.

Дощ продовжував падати, туман покрив ліс, гори. В лісі почало темніти. Доходила година 21-ша. Все затихло, як би перед хвилиною і нічого тут не було. Сотенний “Громенко” наказав похоронити трьох убитих з третьої чоти: булавний “Гонтар” – командир роя, вояк УПА від 1944 року; кулеметчик “Коваль”, родом зі села Явірник Руський, вояк УПА з 1945 року, найкращий кулеметник третьої чоти; стрілець “Буря”, який мені не відомий, бо щойно кілька днів, як був призначений до моєї чоти.

Курінний капелян о. “Кадило” проказав молитву над свіжою могилою.

Сотенний наказав, щоби потихеньку і непомітно опустити наші становища, що так гордо нас оборонили, і подав порядок маршу – друга чота машерує першою, третя і перша чота позаду. Подав боєву кличку і збірний пункт. Ранені і почот машерують по середині сотні. Мокрі, голодні, вимучені дві доби маршем і боями, сотня рушила з даних становищ в напрямі полудневого сходу, щоби вночі перейти шосу, штреку і ріку Ослава коло села Репідь і дістатися в ліси на Хрещату в Карпати. Кожний ледве тягне за собою ноги. На наше щастя, по пів годинному марші, дощ перестав. Подув холодний вітер, хмари розійшлись і показали зорі. Лише тіло парувало від мокрої одежі. Машеруємо стрілецьким рядком, наказ йде з чола сотні: “Стати!”. Це сотенний “Громенко”, який машеруючи на чолі сотні з курінним командиром “Байдою”, дав наказ стати, а чоловік забезпечення

пішло перевірити місце переходу шоси, штреки і ріки Ослави, до якої сотня вже лісом наблизилася. Щойно стежа підсунулася над штреку, щоби перевірити чи нема застави чи засідки, як рознісся голос: “Стуй! Кто ідзе?!” І в цей сам момент, виприснуло кілька ракет з ворожої сторони і заграли їхні кулемети в нашу сторону.

Під ворожим вогнем наша стежа вернулася до сотні. Це ВП тримало застави вздовж штреки та блокували перехід відділів УПА з низького Бескиду в Карпати. З нашої сторони було зроблено і тим разом помилку. Як сотня підійшла недалеко штреки, треба було її розчленувати в боевий лад, а на випадок ворожого вогню блискавично заатакувати ворожі становища і пробоем перейти усі природні перешкоди (шосу, штреку і ріку), поки ворог залярмував би усі свої гарнізони, розміщені неподалік. Не врахувавши цієї ситуації і допустивши помилку, ми понесли більше жертв, затрат і додаткового фізичного виснаження.

Проминула година 24-та ночі. Так минав нам нещасливий день понеділка. Чи має це означати, що буде такий нещасливий цілий тиждень?

Вівторок, 10 червня 1947 року по-опівночі.

Як стежа долучила до відділу, сотенний дав наказ завернути марш на північний захід, майже в тому напрямі, з якого ми прийшли. Стрілецьким рядком сотня прямувала на край лісу, переходячи глибокі яри, потоки, що годі було часом видряпатися на стрімкий беріг. Сотня вийшла на узбіччя гори, в долині на право від нас було поле, а в долині видніло пусте село Репідь. Залярмований на штреці ворог весь час освічує ракетами і обстрілює навмання ліс. Ми пробували ще ра перейти штреку попри ліс, але наткнулися на сильний ворожий вогонь. Сотенний “Громенко” порадився з курінним “Байдою” і вирішили, що треба вибратися на чисте поле і пробувати пробоем перехід, бо ворог сильно обсадив ліс, сподіваючись нашого переходу після вчорашнього бою. Сотенний “Громенко”, машеруючи попереду, дав наказ машерувати 5 метрів на віддалі один від одного, і сотня розтягнулася в стрілецьким ряду по середині поля між лісом і нашою перешкодою – шоса, штрека і ріка, через яку, за всяку ціну, сотня мусить перейти, бо залишитися тут на день, то ворог сконцентрує більші сили і нас викінчить. І друга важлива справа, стрілецьтво вже четвертий день як не їсть, а перебивши на другу сторону в Карпати, можливо, що зв’яжемося зі сотнями УПА, які оперують в тому терені, або по дорозі через село Туринське знайдеться дещо з поживи в опустілому селі. Під градом ворожих куль і блиск ракет, сотня вийшла на чисте поле, а ворог забарикадувався за штрекою, безперервно обстрілює поле і край лісу. На превелике наше чудо, перед нами на штреці появилвся панцерний поїзд, який помалу сопучи посувався від сторони Команьчі до села Репідь, освічуючи рефлекторами поле, на якому ми залягли, а мабуть зауваживши

нас, б'є з "Максимів" по полі. Тут не були уже жарти. Ворог заалармований, підтягає усі сили, щоб блокувати наш перехід, про наш намір ворог уже знає. Не було іншого виходу, як йти в атаку. І нараз наказ: "Праворуч!", "Вогонь!", "Бігом!". І усі кинулися з останків ще сил в атаку. Мов лавина, під власним вогнем і криком на усі лади – бий, кидай гранати, давай міни, слава. Лише відгук ішов луною горами.

В броньовику рефлектори загасли і він спинився. Ворожий вогонь затих. Минаємо шосе в бігу і ще один стрибок, розірвалися наші гранати на штреці, перебігаємо штреку і переходимо ріку Ославу. Ворог мабуть розгубився, він не сподівався такої бравурної атаки. Щойно переборювали ми хвилі ріки Ослави, як ворог отямився і з броневика відкрив знову по нас вогонь. Але ми були уже по другій стороні ріки, хоч може не усі, та скоро зникли під прикриттям однієї кам'яної гірки, де вогонь ворога нас уже не разив. Ми там стали, щоби трохи відпочити. Була година 2-га над ранком. В тому прориві ми понесли такі втрати: – 5 вбитими, серед них сотенний доктор "Сян" (німець, по фаху ветеринар), лікар сотні "Громенка" від осені 1945 року. Доктор "Сян" зістав вбитим ще на полі від броньовика. Стрілець "Сорока", стрілець "Дубенко" і ще двоє стрільців були вбитими підчас пробую.

Курінний доктор "Шувар" був ранений в ногу біля кістки уже за рікою і бойовик "Аркас" легше ранений. Найгірше було з курінним доктором "Шуварем", він не міг йти, а що був великої будови, не легко було йому і допомогти, а нас чекало незнане, що принесе кожна година? Трохи відпочивши, сотня рушила дальше, щоби ще до сходу сонця дістатися до другого комплексу лісу т. зв. Хрещата. Вояцтво мокре, бо не один скупався переходячи ріку Ославу, ледве волочать за собою ноги. Машеруючи по дорозі сотня увійшла до села Туринське, яке було спорожніле від колишніх своїх господарів лише тому, що вони називали себе українцями, і червоний комуністичний Варшавський уряд насильно їх викинув з їхньої прадідівської землі. Стрілецьтво кинулося по хатах шукати за поживою, як голодні вовки, що попало під очі, горох, біб, картопля, квашена капуста, яка була зверху покрита уже хробаками, бо вже минув місяць часу, як не було господаря дому, бадилля бакуну, все це запопадливо вибирували в торби, бо не знали, що чекає нас завтра. Перейшовши вздовж селом Туринське, назбирали трохи поживи, яка давала надію, що заспокоїмо хоч трохи голодний шлунок, який раз-ураз "просить їсти". А, що було думати про ранених, які терпіли ще біль, але не оставали – "Каштан", "Назар", "Гудим", що не могли рухати рукою, бо кість була перебіта. Сьогодні збільшилося ще трьох, курінний доктор "Шувар", кулеметчик "Дуб" і бойовик "Аркас". Докторові "Шуварові" підшукали дрючок-підперку, на якому він підпираючись, а чотові санітари "Зірка" і "Орленко", допомагаючи

попід боки, і так штульгаючи, тягнувся з відділом. Перейшли вздовж селом Туринське, на щастя, що в ньому не квартирувало ВП, а зі села потоком, що тягнувся до лісу Хрещата, сотня підійшла на край лісу. Сотенний задержав сотню і наказав по роях розпалити вогні і зварити їсти. Стрілецьтво кинулося за дровами, другі білили картоплю, інші тримали стійки, забезпечення. За кілька хвилин горіли уже вогні, а в бляшаках, з яким кухарі не розставалися ніколи, варилася картопляна зупа. Соли ж дехто з кухарів ще трохи мав. Поки зварилася зупа, вояцтво пекло картоплю і їло, заспокоюючи голодний шлунок, або робило запас, як залізну порцію, ховаючи в торби, бо не знати, коли доведеться знову їсти. Санітари перев'язували за цей час ранених. Сонце уже зійшло і освітило Карпатські гори, але українські села ще далі спали, бо з їхніх димарів не було видно диму. Усі ті українські села були німі. Вже другий місяць, як не бачили цивільної української людини ніде, лише польське військо і українські повстанці віч-на-віч. День заповідався гарний. Птаство безтурботно щебетало свої пісні. За цей час, поки зварилася зупа, стрільці трохи обсушилися при вогнищах. Коли поснідали на зміну раз печеної, раз вареної картоплі, у вояцтво вступив новий дух, бо заспокоїли нарешті голодний шлунок, який “грав марша”. Сотенний дав наказ приготування до відмаршу, стягнути стійки і замаскувати вогні. Сотня рушила стрілецьким рядком. Була година 6-та. Помалу порушуючись, посувалася в глибину лісу Хрещатої. За дві години маршу з трудом сотня вийшла на верх одної гори. Ліс був густий, а по ньому багато витоптаних перехресних стежок, це давало до зрозуміння, що і тут ворог не дармує, а робить щоденні облави і шукає за українськими повстанцями. Картина була не весела, терен нам чужий. Нема можливості зв'язатися з іншими сотнями, які оперували в тому терені – сотні “Хріна”, “Біра”, “Бродича” і “Стаха”. На верху цієї гори сотня стала, щоби відпочити, а головно, щоби ранені віддихнули. По півгодиннім відпочинку сотня рушила верхом гори даліше. Чолове забезпечення, що машерувало на кілька десятків метрів попереду відділу, залежно від терену, зголосило, задержуючи сотню, що видно щойно свіжі сліди. Обережно провіривши даліше ліс, вони натрапили на вогнища, залиті водою, з яких ще курився дим. Це напевно були наші. Мабуть котрась з місцевих сотень, бо ВП того не робило б. Напевно їхня стежа зауважила нас та прийняли нас вороже військо і відступили. Бо не могли сподіватися, щоби котрась зі сотень “Холодноярівців” з Перемищини могла тут знаходитися. Курінний командир “Байда” і сотенний “Троменко” зраділи, думали, що за цими слідами віднайдемо і зв'яжемося з котроюсь місцевою сотнею, що облегло би нам ситуацію в тому терені і справу ранених. Сотня порушується даліше вперед, а чоловік забезпечення провадить, слідкуючи за свіжими слідами. Слід весь час провадив на південь. По якомусь часі маршу, слід нам згубився. Шукай тепер вітру в полі. Було уже коло години 11-ої.

Сотня уже два дні не спала, через дві ночі і два дні увесь час в марші і боях, машеруючи, а очі самі замикаються і йдеш і спиш, поки не спотикнешся. Кожний перевтомлений до краю, а тут ще треба дряпатися по скелистих горах. Командири рішили задержати сотню і дати відпочинок. Вибравши до таборування і оборони догідніший терен одної меншої гори, сотня зайняла кругову оборону. З тої сторони, звідки сотня прийшла, сотенний “Громенко” казав поставити заставу з кулеметом, бо можливо, що ворог буде шукати за нами і по наших слідах піде. З інших сторін виставлено стійки, підслухи. Наказано змінювати забезпечення що одну годину, а службовому підстаршині контролювати усі стійки, щоби часом хтось на стійках з перевтоми не заспав. На становищах усі повалились до спання, щоби хоч трохи переснути, бо не знати, що принесе ще сьогоднішній день. Але ворог не відпочивав, він гонився за сотнею, як гончий пес, він бісився, що сотня могла прорватися через блокаду на залізниці коло села Репідь минулої ночі і вийти з оточення. Ми здогадувалися, що ворог уже знає, хто командує сотнею, склад командирів сотні, її боєвий стан і фізичне вичерпання. Минулого дня, коли сотня перескакувала через шосе Вислок [Великий] – Карликів, загинув інтендант сотні “Гупало”, але цілком можливо, що рана не була смертельною і ворог дістав від нього потрібні інформації про нашу сотню. Наше спання нагло перервали кулеметні серії нашої застави, що відчинила вогонь по ворогові, який справді йшов за нашими слідами.

Кожний зірвався і заліг на своєму становищу, чекаючи дальших наказів. Була година 14-та. Курінний “Байда” і сотенний “Громенко” на швидку рішили, щоби не приймати бою, а відв’язатися від ворога. Хто знає якими силами ВП сьогодні наступає, щойно 2-га год. по обіді, а в нас уже вичерпалася амуніція і сотня не зможе довго тримати оборонного бою. Як наша заставка відкрила вогонь по ворожій чоловім забезпеченню, чотовий “Бартель” першої чоти вислав на допомогу своїй заставі один рій. Ворог заліг і почався двосторонній вогонь. Сотенний “Громенко” дав наказ чотовому “Бартлеві” стягнути заставу і своєю чотою тримати заднє забезпечення, бо сотня залишає становища і відходить. Наша заставка мала одного вбитого, амуніційний стрілець “Шум” зі села Поруби, Березівського повіту. Ворог мав кількох убитих, коли наша заставка відкрила вогонь по його чоловім забезпеченню. Нашвидку відв’язавшись від ворога, сотня вийшла на скалисту гору і її хребтом при чоловім і заднім забезпеченню посувалася у напрямі сіл Душатин – [Миків]. Найгірше переживав курінний доктор “Шувар”, який не міг йти, нога опухла, що не міг порушувати нею, але з усіх сил, тамуючи біль, при допомозі декотрих фізично сильніших вояків, таки дотримував кроку, шкандибаючи по скелях. Другим важко раненим був стрілець “Каштан”, який був ранений у праву

руку 2 червня, рука почала всихатись. Інші ранені принаймні могли самі йти. Проблема ранених щодня ставала гіршою. Надії, що наша сотня стрінеться з місцевими сотнями і ранених можна буде віддати до санпункту-криївки по їхнім зв'язку не справилися. Такого зв'язку не можна було знайти, бо в цілому терені віч-на-віч з нами були лише ворожі польські вояки, які квартирували в селі і в лісі, а українського населення вже давно тут не стало, а місцеві сотні мали таку саму проблему, як і наша. Переборюючи усі труднощі, як фізичні так і природні, сотня посувалася з гори на гору, і перед вечером зупинилася в одному гущавнику трохи відпочити. Сотенний зарядив півгодинну перерву, виставивши заздалегідь забезпечення, бо усі були уже добре втомлені, очі клеїлися до снання, а кишки “гнали марша”. Отримавши ці пів години на перепочинок, кожний впав, мов камінь, до снання. Ці пів години пролетіли швидко і службовий старшина подав наказ стягнути стійки і пригодуватися до відмаршу. Стрільці один одного штовхають ногою, будять з глибокого сну, і понесли: “Машерувати-и-и-и!”.

Була година 18-та. Командири “Байда” і “Громенко” рішили відійти дальше під село Миків. Курінний “Байда” орієнтується тут уже в терені, бувши раніше тут заступником командира Тактичного Відтинку – “Лемко” (“Рена”), а в березні 1946 році перебрав команду над куренем в Перемищині, на місце вбитого в місті Бірчі на Свят Вечір 6 січня 1946 року полковника “Коника”. Курінний “Байда” провадить чоло сотні, нараз почувся крісовий стріл, з тієї сторони, з якої ми щойно відійшли і голос тривоги. Стало зрозумілим, що хтось з наших згубився. Наказ перевірити по роях кого нема. Виявилось, що нема стрільця “Мороза”, зв'язкового курінного “Байди”. Як сотня стала на відпочинок, він (“Мороз”) ляг під корч і заспав, як і всі інші, сотня відійшла, а його не зауважили і не розбудили, йому приснились ворожі польські вояки і він в тому пробудився, а тут він сам, не знаючи, що сталось зі сотнею, і як довго він спав, налякався, що вже не долучить більше до сотні і заалармував стрілом, щоби дати знати, де він знаходиться. Бо раз відірвався від сотні, так пиши пропало у тих умовах, більше вже не долучить. Сотенний задержав сотню і вислав двох вояків в це місце де сотня була на відпочинку і стр. “Мороза” припровадили до сотні. Під вечір сотня зайшла в один глибокий яр недалеко села Миків і командири “Байда” і “Громенко” рішили заночувати тут. Роями зайняли кругову оборону, щоб в разі наскоку ворога можна було зайняти оборону. Виставлено підслухи. Вечером стало холодно, як звичайно буває в горах. Сотенний наказав по роях палити вогнища, але без тріскоту ламання сухого галуззя, бо не знати, що діється кругом нас. Стрільці мали по торбах ще деякий запас картоплі, яку назбирали у селі Туринським, кухарі почали варити сяку-таку вечерю. Всі інші приводили

себе до порядку, голились, мились, а дехто робив “облави на блондинки”, або струшував оту погань над полум’ям вогню, яка давалася що день, то більше взнаки. Інші переглядали зброю і амуніцію. Посередині, при одному вогнищі, розмістився сотенний почот. Чотові прийшли одержати дальші накази. Усі радили, як нам діяти дальше. Рішено, що о год. 6-й рано сотня відійде з цього місця постою. Санітари перев’язували і чистили рани раненим. Стрільці кожного роя назбирали сухого гілля, щоби можна було докладати до вогню через ніч і кругом вогню клалися до спання, щоби трохи відпочило перемучене тіло, бо не знати, що принесе нам завтрашній день? Так закінчився вівторок 10 червня 1947 року.

Середа, 11 червня 1947 року. Година 05:30 алярмові кожної чоти будили зі сну для приготування до відмаршу. Сотенний “Громенко” подав порядок маршу – друга, третя і перша чота машерувати. Вогнища залили водою, щоби не давати знаку про свіжий вогонь. Сотня як слід ще не рушила з місця, як стійка прибігає і зголошує, що з правої сторони від нас з укусу маширує ВП прямо на наші становища. Щоби ВП не перетяло нам дороги маршу у вказаному напрямку і відв’язатися від бою, сотня в поспіху залишає місце постою. Командир “Байда” провадить чоло сотні і стрілецьким рядом відступаємо, беремо дещо напрям наліво, щоби ВП нас не запримітило. Але ВП і так нас зауважило і женеться вслід за сотнею у віддалі якого пів кілометра. Загадковим стає, що ВП не старається нас здоганяти ані окружувати, не стріляє за нами, лише тримає рівномірну віддалі і посувається за нами. Прискорювати маршу не можемо з огляду на ранених. Вийшовши на одну гору, по дорозі ослаб від виснаження стрілець “Півень”, родом з Явірника Руського, повіт Перемишль. Раніше він при сотні не був, бувши інтендантом Явірника Руського, а по виселенню села долучив до сотні. Він фізично був уже виснажений, що з перевтоми не міг йти і потрохи відставав від першої чоти чот. “Бартля”. По хвилині було чути стріл, чи він сам застрілився, чи ВП здогнали його і застрілили, невідомо. На горі нагло друга чота чотового “Легідного” відкрила вогонь по ворогові, який наближався до нас з боку. Ворог також відкрив зі своєї сторони по сотні вогонь. В перестрілці сотня не задержуючись, посувається зважаючи, щоб ВП не зробило для нас пастку. Ворог не прагне нас атакувати, а лише підганяє нас в бажаному напрямку на засідку. Сонце припікало, хоча ми були в затінку лісу, але внаслідок форсованого маршу з кожного льявся струмочками піт. Чоло сотні наблизилося до одної лісової поляни, а курінний “Байда”, йдучи попереду сотні, провадив краєм поляни, як раптом з чола ворог відкрив по нас кулеметний вогонь. Наш стрілецький ряд відразу заліг, але в цей сам момент ворог відкрив сильний вогонь по нас зі заду і з боків. Нас окружили. Ворожі кулі обтинають галуззя дерев. Думка працювала, чим скоріше треба вирватися з одруження. Від

командира йде наказ: “Розстрільна вліво і вправо. Вогонь! Бігом вперед!”. Зі стрілецького ряду сотня розгорнулася в розстрільну і рушила в пробій. Від ворожого вогню падає убитими ройовий “Тор” з Руського Села і кулеметчик “Грім” зі села Брижава (повіт Пермишль) з другої чоти “Лагідного”, і один старший уже віком районний політвиховник четвертого району Перемищини зі східних областей України. Але перед нами при дорозі, яка пролягла між сс. Бистре – Рябе і через яку сотня повинна прорватись, на узбіччі в потоці заліг ворог, заблокувавши нам шлях прориву, і б’є з кулеметів. Під сильним і щільним ворожим обстрілом сотня змушена була на мить залягти. В цю хвилину курінний доктор “Шувар” (Євген Лужицький) відібрав собі життя. Витяг пістолу, приложив до чола і крикнувши: “Прощавайте друзі!”, пустив собі кулю. Так по геройськи загинув курінний лікар УПА, щоби не попасти живим ворогові на знущання, бо не міг відступати сам своїми силами з перебитою кісткою ноги. Як сотня залягла під чоловічим ворожим вогнем, наказ командирів йде – готувитись до пробою, приготувити гранати. На ворожий вогонь сотня відповіла своїм вогнем з усієї нашої зброї. І нараз умовлений свисток сотенного – кидати гранати. На умовлений знак наша розстрільна закидала гранатами ворожу лінію, яка була під природнім закриттям берегу потоку при дорозі у віддалі 30-50 метрів від нас. Здргнулися Карпатські гори по вибуху наших гранат, і мов на команду, всі зірвалися з криком: “Слава!” “Вперед!” “За Україну!”. Гналася наша розстрільна як льви в атаку, викинучучи вогнем автоматів і кулеметів тих ворогів, котрі віділіли від розриву гранат. Перебігаємо уже дорогу, за якою у потоці щойно була розміщена ворожа лінія. У деяких місцях нашого пробою зав’язувався рукопашний бій. Друга чота чотового “Лагідного”, яка була висунута найближче до дороги, уже перескочила дорогу, залягла в глибокому потоці та обернула свій вогонь з тилу ворожої лінії. Всього словом тут не можна передати, це діялось так скоро, так нагло, немов блискавка. Кожний командир роя, чоти і кожний стрілець знав, що йому робити, чимнайскорше перебитись через вороже оточення і відв’язатися від ворога. Людина в цей момент стає тигром, забуває про все найдорожче. В кількох хвилинах ворожий перстень зістав перебитий, скупчивши наш вогонь і атаку в одному напрямку, ворожа розстрільна була прорвана. За дорогою, вскочивши в потік, який протікав вздовж дороги, ми з останніх сил бігом дерлися узбіччям високої гори, бо праворуч від нас гналися на поміч своїй перебитій лінії ті, які щойно обстрілювали нас з боків. Піт, спрага, уста засохли, але напруживши останні сили, ми видряпалися на верх гори. Далше ворог погоні не робив. На верху гори сотенний задержав сотню, щоби хоч трохи відпочити. Після своєї поразки ВП наново формувалося отам, на дорозі, де було перебито його лінію, звідки доносилися його крики. Військо Польське

готовило в тому оточенні для нас цвинтар, але самі понесли більші втрати, ніж втрати сотні. У тому нашому прориві з оточення загинуло 8-ох наших вояків разом з курінним доктором “Шуварем”, що сам покінчив своє життя. Ворожі втрати нам не відомі, але їх напевно вдвоє більше впало, як наших. Здобуто один кулемет “Дехтярова”, один ППШ, кілька крісів амуніцію і наплечник з консервами і хлібом. Новою здобутою зброєю замінено старішу, розкалібровану. Була щойно 11-та година. Усі були вичерпані тим боєм до краю. Відпочивши з 15 хвилин, курінний командир “Байда” награв сотенного “Громенка” відійти даліше від місця бою, бо ворог сформується і напевно почне за сотнею погоню, треба добре маскувати за собою сліди. Командант “Петя” з двома бойовиками йшли, як чоловік забезпечення. Курінний “Байда” провадив чоло сотні. Сотня посувалася помалу і обережно розсипною, щоби не робили одної видоптаної стежки. Один рій на віддалі зору тримав заднє забезпечення. Верхом скалистої гори, стараючись не робити за собою слідів, сотня прямувала на південь. По годині такого маршу сотенний “Громенко” наказав по чотах перейти в стрілецький ряд і машерувати стрілецьким рядком. Коло години 15-ої командант “Петя”, який ішов на чоловіку забезпеченні, зауважив свіжий слід, знаком затримав сотню і зголосив курінному “Байди” помічене. Сотня залягла до оборони на становища. Сотенний “Громенко” з чоловіком забезпеченням пішли перевірити слід стежки. Слід був ще таки свіжий і можна було зорієнтуватися, що туди проходила ворожа частина ВП, яка йшла зі сходу на захід. Після того, як сотенний повернувся, з курінним “Байдою” рішили, що сотня залишиться поки-що тут на відпочинок. ВП напевно робить погоню за сотнею, розіславши усюди свої частини по лісі, щоби нас віднайти, а раз вони туди уже проходили, то сьогодні мабуть більше туди не підуть. Сотня у бойовому поготівлю пролежала на становищах до год. 17-ої. М’язи тіла відпочивали по струженому бою і марші гористими скелями. Стрільці, гріючись на сонці, оповідали свої переживання зі щойно відбутого прориву-бою та згадували упавших своїх друзів. Подиву гідна мужність і витривалість ранених, які підчас прориву не відставали у бою, лише доктор “Шувар” нервово мабуть був вичерпаний і, щоби не утруднювати прориву, покінчив зі собою. Командири радили, що нам робити даліше. Голод таки докучав. Курінний “Байда” знає тут поблизу одну криївку і можливо, що когось застане в ній на зв’язку. Сотня вирішила перейти на другу сторону яру в напрямі села Манів і там зайняти кругову оборону. Насунулись хмари і почав моросити дрібний дощ. Курінний “Байда” взяв зі собою сотенного політвиховника “Зоряна” і кількох стрільців і пішов до знаної йому криївки. Сотенний “Громенко” дозволив палити по роях вогні, бо в лісі вже темніло. Санітари робили раненим перев’язки. Через годину курінний “Байда” повернувся зі

“Зоряном” з криївки, принесли кілька стрічок амуніції і пару кілограмів солі. Наказ готуватись до відмаршу. Сотня рушила з місця постою. Курінний “Байда” даліше провадить чоло сотні. По якійсь годині маршу сотня підійшла горами недалеко до села Манів. В одному глибокому яру сотня розтаборилась, виставлено забезпечення. Сотенний “Громенко” покликав до себе ройового “Чумака” з другої чоти, щоби він взяв свій рій, обережно підсунувся до села Манів і перевірив, чи нема ворожого війська, якщо нема, можливо, вдасться в селі знайти дещо з поживи – картоплю. Бо голод робив своє.

Ройовий “Чумак” відійшов зі свої роєм виконати завдання. За короткий час двоє стрільців повернулися до сотні і оголосили, що в селі Манів квартирує ВП. Пропала надія, будемо даліше голодні. Але голод великий пан. Завзятий ройовий “Чумак” не здав позиції, він з 8-ма стрільцями потихеньку підсунувся до одної хати, де на подвір’ї стояли військові вози, коні та ходив вартовий. Позаду хати є землянка-пивниця, яку віднайшов стрілець “Бук”, а в землянці є картопля. Він дав знати про це ройовому “Чумакові”. Вирішили поставити нашого стійкового, щоби стежив за ворожим вартовим і іншими рухами ворога, а решта пішли до землянки. Набирають картоплю в палатки від дощу і за порядком виходять. Коли усі набрали картоплі і подалися в сторону лісу до сотні, відважним стрільцям “Букові” і “Арпадові” захотілося ще перевірити вози, чи нема на них хліба або консерв. Але ворожий стійковий зачув чи зауважив, пішов до хати і розбудив в хаті інших вояків, які спали, вийшло ще двох. Ми тихцем, оповідав стр. “Бук”, хотіли відбігти, як нас почули і з криком: “Стуй!”, – а відтак почали за нами стріляти і освічувати ракетами. Принесену картоплю розділено на сотню, запалили в яру вогні, пекли і варили, щоби трохи заспокоїти голод. Ще перед тим один до другого не говорив, а тепер пробували між собою стрільці уже жартувати: “Здобудеш українську картоплю або згинеш за неї”. Це була картопля таки українського селянина, яку змушені були залишити, і до двох годин часу, бувало і одної години, були викинуті зі своєї землі. Але сяк-так голод все ж таки трохи заспокоїли, завдяки роєвому “Чумакові”. Так скінчився за нами день ще одного пережитого бою і кількох друзів, які ще вчора омріявали своє майбутнє, сьогодні між нами не стало. Вони відійшли у вічність смертю безіменних героїв.

Четвер, 12 червня 1947 року. О годині 1-й заповіджено відмарш сотні, бо нас розконспіровано в селі Манів. Завтра напевно буде тут облава за нами. Незабаром полив проливний дощ, в лісі стало темно, посуватися даліше горами було неможливо. Сотня зайшла в якийсь яр і задержалася. Дощ то падав, то переставав. Стало холодно. Командир “Громенко” наказав палити вогні. Вояцтво обмокло, дрімаючи коло вогню. Декому напевно

сниться страшний сон з щойно пережитого, бо в сні щось викрикують. В безперервних боях і увесь час в напруженні – це вже увійшло у нерви, людина хоч і спить, але думає за пережите. Перед світанком сотня вирушила даліше. Вийшовши знову на вершину гори, зайняли добре місце для оборони і стали на постій. Хоч нема знову що їсти, головне, що спокій, що тіло трохи відпочине, нерви відпружаться. Час до часу чути кулеметні чи крісові стріли. О год. 14:30 впустився знову дощ, не доведеться в тих же Карпатах бути сухому, щодня дощ і дощ.

Під вечір сотня знову підтягнулася лісами під село Манів, можливо, що і цієї ночі перехитримо ворога в селі і вдасться “здобути” картоплю. Але цієї ночі не пощастило нам. Ті, що пішли до села Манів, наткнулися на польську стежу, стала перестрілка і завернули з нічим. Пропала надія, забилося серце, що треба бути о голоді. В додатку впустився дощ і падає цілу ніч. Ще лише тої негоди нам бракувало. У декого взуття вже знищилося від ходження по тих скелях, тому відрізавши рукава з плаща, обмотують ними ноги замість черевиків. Так проминає нам четвер, хоч в голоді, але спокійний і без втрат.

П'ятниця, 13 червня 1947 року. О год. 3-й дощ перестав, сотенний “Громенко” зарядив відмарш сотні, стягнуто забезпечення. Сотня рушила з місця постою, посуваючись горами в південнім напрямку. Сонце вже освітло скаелі гір, заповідався гарний день. По якомусь часі маршу сотня зупинилася, щоби трохи відпочити. Голод, бої, марші зробили своє. Частина нас опухли з голоду, набрякли обличчя, ноги (чобіт вже не можна стягнути з ноги). Інші, фізично більш витриваліші, навпаки схудли, очі запалися, лише кості і шкіра. Страшенне виснаження видно на кожному. Не чути уже дотепів між стрільцтвом. Трохи відпочивши, сотня обережним маршем рушила даліше. Міряємо Карпатські гори вздовж і впоперек своїми ногами. Коло год. 9-ої сотня зупинилася в лісі недалеко села Щербанівка. Підшукали добре місце для одборони на випадок бою і сотня зайняла кругову оборону. Виставлено забезпечення. Вояцтво почало сушити одяг, який промок підчас нічного дощу. Інші клалися спати, щоби надолужити недоспану ніч. Лише курінний командир “Байда” і сотенний “Громенко” не кладуться спати, вони думають якусь думку, радять, як вийти зі скрутного положення, на них же спочиває відповідальність і обов'язок за тих же вояків. Курінний “Байда” має ще більші обов'язки і відповідальність за цілий курінь, ще інших три сотні – сотенних “Бурлаки”, “Ластівки” і “Крилача”, за якими напевно ВП гониться так само, як і за нашою сотнею. О год. 16-й сотенний “Громенко” покликав нас, трьох чотових, до сотенного почоту на відправу, чотовий “Бартель” – першої чоти, чотовий “Лагідний” – другої чоти і

мене – третьої чоти. Між присутніми були – курінний командир “Байда”, курінний капелян о. “Кадило”, курінний доктор-дентист “Зубченко”, сотенний політвиховник “Зорян”, бунчужний сотні “Соколенко”, і референт СБ 4-го району – “Карло”. Сотенний “Громенко” почав своє звернення до нас, старшин, згідно з інструкціями і наказом Головного Командування УПА, що сотні нашого Відтинка “Холодного Яру” дістали наказ йти в пропагандивний рейд у Західну Європу. На днях наша сотня перейде на Словаччину, але наразі тримати це в строгій таємниці, поки не перейдемо кордону. Курінний командир “Байда” відходить від нас нав’язати зв’язок з іншими сотнями куреня, до охорони йому відійде політвиховник “Зорян”, ройовий “Книш” з першої чоти, зв’язковий командира “Байди” стрілець “Мороз”, стрільці “Чайка” і “Мухін”. Сотенний “Громенко” на тому закінчив. З почутих наказів і новин кожний з нас задумався. Жаль стало, що відходить від нас курінний командир “Байда”. Він ділив нашу долю і долю зі сотнею уже два місяці, у проривах ворожих ліній, в боях і маршах, завсіди очі були звернені на Курінного. Кожний вважав курінного “Байду” за розумного, врівноваженого і бойового командира. Скільки наша сотня “Громенка” з курінним “Байдою” мала виграних боїв з десятикратно а то й більш переважаючими ворожими силами. Так я думав, так думали й інші з сотенного почоту. Тепер усі обов’язки і відповідальність впаде на голову сотенного “Громенка”. Час минав, прийшла хвилина прощання. Курінний командир “Байда” підходив по черзі до кожного з нас, подаючи кожному руку на прощання. При потиску руки з курінним на очах в мене виступили сльози, стиснулось щось у грудях. Бажали ми вояцького щастя і на даліше. Не було ради, бо війна війною. Курінний “Байда” відійшов відшукати свого зверхника з Тактичного Відтинка – “Лемко”, командира “Рена”.

День спокійний, вояцтво спить, але голод докучає, дехто вийшов на поляну “пастися”, збираючи квасок і інші корінці. О год. 19-й сотенний “Громенко” зарядив збірку сотні і перевів перегрупування сотні. З трьох чот зроблено дві чоти по 4-ри рої. Першу чоту чотового “Бартля” розділено між другою і третьою чотою, командирами чот стали чотовий “Бартель” і я. Кількох кращих стрільців переведено до ПЖ і зроблено рій розвідників, команду над ними перебрав командант “Петя”. Після реорганізації сотні сотенний “Громенко” наказав стягнути забезпечення і приготуватися до відмаршу. Сонце ховалося вже за гори, як сотня відійшла з місця постою. Провадив чотовий “Бартель”, що знав ті місцевості з яких сам походив. Підійшовши до дороги між селами Щербанівка і Зубряче, сотня зупинилася а чоловік забезпечення пішло перевірити чи нема ворожих застав на дорозі. Стверджено, що нема нічого помітного і сотня якнайшвидше перескочила

дорогу та підійшла ближче до села Зубряче. Зайшли в глибокий яр і там стали на відпочинок. Сотенний “Громенко” наказав вислати ройового “Журбу” з роєм до села Зубряче перевірити, чи в селі (без населення) не квартирує ВП, якщо нема ворожого війська, то може вдасться в селі знайти ще залишену картоплю, а по роям наказав розпалити малі вогні. Виставивши забезпечення, сотня розтаборилась у яру і нетерпеливо вичікувала, чи не буде чути незабаром стрілів в селі. Але незабаром ройовий “Журба” повернувся з роєм і зробив нам усім милу несподіванку, принесли в палатках картоплю. Усі зраділи, що можна буде з’їсти вечерю, а ройовий “Журба” запропонував сотенному вислати один рій по картоплю, яка ще залишилася в селі, так як в там нікого немає. Про це два рази не треба було говорити. Добре, що є картопля і сотенний дав наказ чотовому “Бартелеві” вислати один його рій по картоплю, з яким відійшов ройовий “Чумак” і приніс також повні палатки картоплі – це все, що залишилося ще в селі. Через цілу ніч пекли і варили стрільці цей Божий дар і не могли насититись, але все ж таки трохи підкріпилися і день нам минув в спокою.

Субота, 14 червня 1947 р. О год. 3-й заряджено відмарш з цього місця постою і сотня відійшла в напрямі села Бальниця, яке було під самим словацьким кордоном. Нам треба було перейти через одну високу і стрімку гору, що забрало нам досить часу, перш ніж ми на неї видряпалися. На верху цієї гори по калабанях ми бачили замерзлу воду і це в місяці червні стрічаємо лід, ось не диво, що так голод дошколює, тут і ситий чувся б голодним. На верху цієї гори сотня затрималася, щоби трохи відпочити. Шумлять гранатові ліси і білють скелі гір Карпат, а кругом гробова тиша, хіба де-не-де чути лише серії чи поодинокі стріли. Сумують порожні українські села в долині гір, не чути голосу верховинських пісень, бушує лише селами, горами і лісами ВП, нові окупанти червоної Польщі, що кинули стотисячну армію для побор’ювання відділів УПА. А ти, український повстанче, сидиш в “трикутнику смерті” і думаєш, що аж три держави – Польща, СРСР і ЧСР (12 травня 1947 р.) спільно запрягли тебе знищити, але до тих пір, поки в наших руках є зброя, ми не з’явимося жодному окупантові з повинною. О год. 9-й наказ машерувати даліше. Сотня зійшла з верху гори і по дорозі маршу віднайшла добре місце для постою і оборони недалеко села Бальниця. Захмарилось і почав знову падати дощ, пополудні показалося сонце. Сотенний приказав приділити бойовиків СБ по роях до сотні, щоби вони також повнили службу охорони сотні.

Щораз, то більше стрільців починає пухнути з голоду. День перейшов нам спокійно. Перед вечером, не сподіваючись вже “чесання” лісів ВП, вояки по черзі роблять “облаву на бльондинки”, як жартома вояки називали воші. Та погань давалася взнаки так само, як і голод. Білизни на зміну немає, випрати її також нема можливості. Одяг, доречі завжди мокрий від дощів

чи виснажуючих маршів по горах, немав можливості висохнути як слід, а це все сприяло розповсюдженню отих “блондинок”, що висмоктували з чоловіка останню кров. Як стемніло, ройові кухарі пішли варити в яру картоплю, яку ще залишили з минулої ночі. Сотенний наказав вислати рій з ройовим “Чумаком” на розвідку до села Бальниця і коли нема в селі ВП, то можливо вдасться там знайти дещо з поживи. Незабаром ройовий “Чумак” вернувся з роєм, приніс картоплю та бадилля бакуну і зголосив сотенному, що в селі нема нікого а по хатах можна знайти ще картоплю, квасоллю, біб і жито. Сотенний висилає ройового “Рубача” з роєм принести ще картоплі. Через цілу ніч йде праця коло вогнищ, варять і печуть, інші тнуть картоплю на терках, які знайшли в хатах. З тертої картоплі печуть “стульники” або “шрапнелі”, як їх винахідливі стрільці назвали, це щось на відміну від звичайної печеної картоплі. Цілу ніч наїдалися, щоправда, голод заспокоїли, але користь з такої поживи була малою, хіба, як жартома стрілецтво говорило – “бульбоїд розіпхав”.

Неділя, 15 червня 1947 р. Сотня залишилася даліше на постою на тих самих становищах. Тому, що через цілу ніч ніхто не спав, бо були зайняті придбанням харчів, вранці, при посиленому забезпеченню, усі поклялися спати на своєму, приготованому до оборони, становищі. Хвала Богу, день спокійний і теплий, вояцтво трохи відпочило. По обіді, як дехто зголоднів, витягав з торби печену бульбу, чи т. зв. “шрапнелі”, і заповнював свій “бульбоїд”. Перед вечером сотенний заповів через службового підстаршину, що сотня залишається даліше на місці, вислано знову два рої до села Бальниця по бульбу. Вернулись щасливо і принесли знову в палатках бульбу. Сотенний наказав зварити вечерю і о год. 24-й заповів відмарш сотні, але після вечері відмарш було відкликано і сотня даліше залишилася на місці.

Понеділок, 16 червня 1947 р. Ще до світанку кухарі взялися варити таке саме снідання і готувати “залізну порцію”, бо не знати, що принесе нам день. О год. 10-й впустився дощ. Стрільці поробили з плащ-палаток шатра і так дримали, поки дощ не перестав. По дощі стало холодно, звичайно, як в горах буває. Ще перед вечером сотенний наказав вислати кухарів в потік варити вечерю і о год. 20-й заповів відмарш сотні. Повечерявши картопляної зупи, сотенний бунчужний “Соколенко” зарядив збірку сотні, стягнуто забезпечення. На збірці сотенний “Троменко” сказав, що йдемо до села Бальниця, в селі можна знайти по коморах ще де-не-де збіжжя, його треба змолоти на жорнах, а з муки спекти пляцки-паляниці, як запас залізної порції, бо не знати, які невігоди будуть нас ще чекати. По хатах зараз заслонити палатками вікна, щоби не було видно світла від вогню. Як вийдемо на край лісу, я покажу збірний пункт на випадок розбиття і кличку. Обезпечення в селі полагодять командири чот. Як прийдемо до села,

заховуватися тихо і обережно, не відкладати від себе зброї. Наприкінці спитав, чи має хтось якісь запитання. Таких не було. Сотня рушила в напрямі села Бальниця, провадив чотовий “Бартель”, який був родом з того села. Впустився дрібний дощ. Коли сотня вийшла на край лісу і було вже видно село, сотенний задержав сотню і вказав нам одну поляну за селом Бальниця як збірний пункт і подав кличку, а год. 1-й відмарш на вказаний збірний пункт.

За пів години часу сотня увійшла до села. Виставлено зараз же застави, стійки і стежу. Вояцтво кинулось по хатах за пошуком збіжжя, курці за бакуном. Хати сплюндровані, повибивані вікна, здемольована хатня обстановка, понищене кухонне начиння, збіжжя нема, хіба на долівці порозсипувано де-не-де трохи вівса чи жита, польські грабіжники з ВП постаралися уже все залишене українське майно забрати і вивезти. Стрільці замітають й ті залишки і уже жорна йдуть в рух. Коти, як вірні домовласники, яких поляки не були в силі “виселити”, пильнували ще далше своїх хат. Проте, будучи довший час без своїх господарів, вони здичавіли і на нашу появу в хатах стрімголов утікали. Дехто з більш спритних і запопадливих стрільців уже місив тісто, щоби спекти пляцки, бо знав, що то значить голод. Ми вже забули, як виглядає хліб. Але не так сталось, як гадалось.

Це наша застава з третьої чоти на дорозі від лісу заступила дорогу ворогові, який йшов до села Бальниця. Зав'язався бій між нашою заставою і ВП, ворог приступив до атаки, освічуючи ракетами передпілля. Я вислав свого зв'язкового стр. “Зазулю”, щоби стягнув заставу і інші наші стійки. В цей самий момент прибігає до мене зв'язковий сотенного стр. “Перець” і зголошує, що сотенний дав наказ відступати на призначений збірний пункт, бо друга чота, що квартирувала далше від лісу в горішньому кінці села і ближче до збірного пункту, вже відійшла в тому напрямі. В боєвому ладі третя чота також відступила в сторону збірного пункту під ворожим кулеметним вогнем. ВП припинило наступ на село, мабуть думаючи, що ми зайняли в селі оборону, почали обстрілювати село з мінометів, запалилось кілька хат, але ми були вже поза селом і наближались до збірного пункту, так що стрільна мінометів розриваються поза нами. Була вже година 24-га.

Вівторок, 17 червня 1947 р. Третя чота долучила на збірний пункт, куди вже друга чота зі сотенним почотом прийшла скоріше. ВП не перестає стріляти з кулеметів і мінометів на село Бальницю. На збірному пункті роевий “Журба” зголошує мені, що з його роя не долучили двох стрільців – “Тарас” і “Гудзик”, які були на стежі від лісу. Я зголосив про це сотенному. Сотенний сказав мені, що сотня відійде з цього пункту нижче в потік і показав де, а мені наказав залишити на тому пункті з

чоти двох зв'язкових, щоби зачекали на “Тараса” і “Гудзика”, поки не долучать. Дощ-мряка моросив цілий час. Сотня відійшла даліше в глибокий потік, запалили вогні і на швидку руку спекли картоплю, яку забрали зі собою з села Бальниця. Ворожий вогонь утих, бо ніхто не ставив їм спротиву. Наказ приготування до відмаршу. Я вислав стягнути тих двох зв'язкових, яких залишив на збірному пункті, щоби зачекали, поки долучать “Тарас” і “Гудзик”. Але згадані стрільці не долучили, їх або ворог відтяв, що не могли вже дістатися до села, або зблудили у лісі і не могли долучити на збірний пункт, або зістали вбитими. “Тарас” зі села Поруби, “Гудзик” зі села Яблониця [Руська], повіт Березів. Стягнуто стійки і о год. 02:50 сотня відійшла в напрямі польсько-словацького кордону. Сотенний наказав не говорити, не кашляти, не стукати дисками, подав іншу кличку і боєві знаки, бути обережним, щоби не наткнутися на засідку на кордоні. Кожний тримав зброю готову до стрілу. По годині часу сотня вийшла на хребет гори, а по її верху проходив Польсько-Чехословацький кордон. Сотенний задержав сотню і наказав чоловічому забезпеченню перевірити кордон. Перевіривши місце переходу кордону, стежа повернулася і зголосила, що нема нічого замітного. Сотенний “Громенко” зарядив збірку у дво-лаві і сказав до вояків коротке слово: “Друзі повстанці! Ми прощаємось з Україною, з рідною землею, вона просякла нашою і ворожою кров'ю. Хто знає, чи ми побачимо її ще раз, може не один з вас не повернеться вже більше туди, на ту землю, за яку так тяжко кривавились, яку боронили від усіх окупантів. Поклонімся тіням наших друзів-героїв, які до останньої хвилини ішли разом з нами, що мужньо зносили усі труди, рани, голод і холод і не пожаліли свого життя, яке поклали в обороні України”. Команда: “Струнко!”. І сотня обернена лицем звідки ми щойно прийшли, віддала останній салют українській землі. В очах виступили сльози, а серце немов вистукувало і шептало: “Прощай, краю мій! Прощай! До побачення!” Команда: “Спочинь!”. Сотенний наказав переходити кордон розсипною, не робити через кордон слідів. Кожний по-своєму переживав це прощання з українською землею. Через кілька метрів, серед горобини і смерекового лісу, пролягала шутрована стежка, як знак кордону. На ній виднілися стовпи обох держав, розмальовані їхніми національними кольорами.

17 червня 1947 року сотня сотенного “Громенка” о год. 4-й вранці порушила міждержавне право і згідно з завданням Головного Командування УПА перейшла Польсько-Чехословацький кордон і таким чином перервала “трикутик смерті” – Польща, ЧСР і УРСР та перекреслила план ворога.

На території Словаччини.

17 червня 1947 року сотня перейшла Польсько-Словацький кордон в силі 110 стрільців. Таким чином, від бою 2-го червня, коли сотня нараховувала 160 чоловік, наші сили зменшилися майже на одну третину. Кілька десятків людей або загинуло у боях, або пропало безслідно, будучи відірваними в бою, чи не повернувшись зі зв'язку, або відійшли від сотні з іншими завданнями.

Перейшовши кордон, сотня машерує якомога далі від нього, щоби часом на кордоні не запримітили наших слідів і вдень не було погоні за нами, тим разом вже чехо-словацького війська.

Був мрячний і холодний ранок, сотня відійшла можливо з 5-ть кілометрів від кордону в напрямі полудня. Сотенний “Громенко” задержав сотню на відпочинок, а по роях наказав палити малі вогні без диму. Усі були перемучені маршем і неспанням вночі, а найгірше може пригноблювала туга за рідними сторонами. Виставлено кругом обезпечення і запроваджено щогодинну зміну, щоби дехто з втоми не заспав. Решта клялися коло вогню спати, аби забути на хвилину про все щойно пережите.

Недалеко від нас було чути голоси дереворубів, спів пастушків. Наше вухо відвикло від цивільного голосу, бо вже понад два місяці, як лише польський вояк і український повстанець віч-на-віч у боротьбі стрічали себе. Коло год. 16-ї чути стріли на кордоні, невідомо, чи хтось пробував перейти кордон, чи може зауважили наші сліди і йдуть за нами.

Сотенний дав наказ стягнути обезпечення, замаскувати вогні і о год. 16:30 сотня відійшла з місця постою даліше словацьким лісами на полудне. По дорозі в лісі можна було натрапити на уже доспілі черешні, гриби, підпеньки, які заповідливо стрільці збирали і ховали в торби. Ввечері пустився дощ, в лісі стало темно, машерувати було неможливо. О год. 22:00 сотенний задержав сотню, запалили вогні, щоби трохи відпочити, а на год. 24-ту заповіджено відмарш даліше. Так минув нам перший день на чужій території.

18 червня 1947 року. Над ранком сотня зайшла в лісок коло села Яблонка Нижня і в тому густому молодняку сотня примістилася на денний постій. Не було мови про якесь снідання. Виставивши обезпечення, поклялися усі спати.

О год. 10-й зміна стійки зголошує, що утік стрілець “Прут” з першої чоти чот. “Бартля”, родом зі села Яблониця [Руська], повіт Березів. Сотня змушена була залишити те місце постою, як розконспіроване, бо не знати, де стр. “Прут” пішов, може до села і зголосить словенській міліції. Зараз напевно буде за нами погоня. Машеруючи обережно, сотня зайшла в більший ліс і там задержалася. О год. 15-й втік стр. “Щупак” з другої чоти “Залізняка”, сам родом зі села

Павлокома, повіт Перемишль. Голод чи туга за родиною роблять своє.

День холодний, стрілецтво пригнічене, голодне, чужа територія, кожний по своєму думає. Як смерклося, сотенний “Громенко” висилає чот. “Бартля”, “Лагідного”, “Петю”, “Галину” і “Нічного” до села Яблонки, щоб, якщо нема війська, купили б дещо з харчів, бо дальше вояцтво не потягне. Не диво, що трапляється дезертирство. На наше здивування усі п’ятеро повернулись з села і принесли біля 50 кг муки, солі і смальцю. Словацьке населення ставилось до них прихильно, бо про УПА знало уже з попередніх рейдів курінного “Прута” з 1945 р. і командирів “Хріна” і “Стаха” з 1946 року. Муку розділено між рої і зараз же зварили з неї замішку, т. зв. “чир”. Це справді була гостина – по якомусь часі з’їсти гарячої хлібної замішки. Падає малий дощ. В тому селі наші довідалися, що вдень словацька міліція зловила 4-ох упістів. Припускаємо, що двоє з них – це напевно наші утікачі, які раніше втекли, а решта можливо з інших відділів.

19 червня 1947 р. Над ранком о год. 3-й сотня відійшла лісом в напрямі на південь, щоби чим дальше відійти від кордону. Зробили яких 4 км дороги. Дальше було неможливо машерувати вдень, сотенний зупинив сотню, підшукали добре місце для денного постю неподалік села Папина. День погідний, чути рух автомашин, напевно чехословацьке військо має вже розвідку про наше перебування на словацькій території та підсувають свої війська в цей район. О год. 16-й сотня відійшла з даних становищ на край лісу, щоби зорити за ворожими рухами і чи не можна б вечером знову піти до села і купити дещо з харчів. Під вечір зауважено, що частина ЧВ (чехословацького війська) пішла в ліс. Сотенний наказав поготівля і зайняли бойові становища. Мабуть вже погоня за сотнею, бо минулої ночі в селі Яблонка ми себе розконспірували, напевно вже нам і тут не дадуть спокою. Але ж їсти хочеться. Коли добре смерклося, сотенний висилає один рій до села Папина. Як лише рій підійшов до крайніх хат, його обстріляло ЧВ і рій відступив до сотні. Два бойовики з СБ, “Бистрий” і “Ферко”, які весь час тепер перебувають при нашій сотні, пішли до села без відома сотенного і їх обох також обстріляли, “Бистрий” утік, а “Ферко”, який був родом зі села Павлокома (повіт Перемишль), загинув.

Як виявилось вже в перших днях, чехо-словацьке військо блокує села цього району, тому дальший наш рейд на захід буде утруднений. Сотенний наказав нашвидко розпалити вогні і зварити з вчорашньої муки, якої ще трохи кухарі залишили, замішку. Почав падати дрібний дощ. Стрілець “Корінь”, що відлучився по дорозі від сотні, кинув кріса і випадково долучив до сотні. Повечеряли гарячого чиру, стягнули стійки і о год. 24-й сотня відійшла на південний захід.

20 червня 1947 р. По дорозі маршу відкритим тереном чоловіче забезпечення дало знак стати, сотня моментально залягла. Зголошують сотенному, що в нашому напрямку йде група війська. По зв'язку йде наказ, підпустити на близьку віддаль, стріляти на свисток. Коли чехо-словацька стежа в складі 7-ми вояків наблизилася до нас на 20 метрів, сотенний крикнув: “Руки вгору!”. Словацька стежа, не сподіваючись того по команді підняла руки вгору. Тоді уся сотня звелася, ніби з-під землі виросла. Сотенний прикликав їхнього командира, який стояв з піднесеними вгору руками, до себе і заспокоїв його, щоби вони не боялися. “Ми, вояки УПА, не прийшли воювати на словацьку територію, ми прийшли інформувати про боротьбу українського народу супроти терору Сталіна і остерегти інші народи перед московським імперіалізмом. Ми не прийшли воювати ані проти чехо-словацької армії, ані міліції, ані грабувати чи мордувати цивільне населення. Це московські комуністи роблять проти нас пропаганду, щоби відстрашувати від нас цивільне населення. Як підете в село, то розкажете про це все своїм командирам і цивільному населенню. На це вони притакували, що зробилять. Сотенний попросив їх, чи вони не могли б дати нам трохи набоїв. З доброго серця чи зі страху, але їхній комендант стежі наказав дати своєму кулеметникові набоїв до кріса, а сам дав набоїв до пістолі. Сотенний подякував йому і на відході попрощалися стисканням руки. Сотня відійшла у своєму напрямку, а словацька група в протилежну сторону. За яких 10-15 хвилин почули ми кілька серій з кулемета в повітря, це напевно комендант групи наказав вистрілити для свого алібі, щоби тим виправдатися перед своїм зверхником за втрату амуніції.

Сотня, машеруючи полями, над ранок зайшла в ліс для денного відпочинку, бо вдень переміщатися було неможливо. О год. 15-й впустився малий дощ, годі висохнути в тих горах. О год. 17-й сотенний наказав стягнути забезпечення і заповів відмарш. Обережним маршем, щоби часом не запримітили цивілі, під вечір сотня зайшла над село Криве, зайшли в глибокий потік і запалили вогні, щоби трохи висушитися. Сотенний дав наказ чотовим виділити по одному стрільцеві з роя на організацію харчів до села Криве. Групу очолив бунчужний сотні “Соколенко”. Решта нетерпеливо чекала коло вогню, чи не буде чути стрілів, як минулої ночі. На щастя усі вернулися і принесли муки, квасолі, цукру, в склепі купили кави і тютюну. В усіх піднісся настрої. Оповідують, що населення прихильно ставилось, хоч саме бідне, але жертвували, чим хата багата. Кухарі по роях взялися варити “культурну” вечерю.

На постой до мене підійшов стрілець “Каштан” третього роя другої чоти і просить мене, щоби його застрілити, бо його ранена рука всохла і не може нею порушувати. Рана не гоїться, лічити нема де і як, а сам даліше не може

вже йти. Він не хотів бути дезертиром, а прагнув вмерти за Україну, за яку вже три роки воював. (Стрілець “Каштан” був ранений в ліву руку в бою-прориві трьох ворожих ліній в Добрянському лісі 2-го червня 1947 р.). Перед цією заявою-проханням стр. “Каштана” про добровільну смерть я остовпів. Я не знаходив слів відповіді його ідейно-кришталевому характеру вояка УПА. Він живий і хоче вмерти, щоби раз і назавжди відійти у вічність з цього світу. Так, його рана докучала йому, куля перебила кість руки вище ліктя, але він з подивом гідності переносив усі терпіння, усі невгоди, голод і холод, бо не було ні місця на лікування, ані спокою, а весь час лише в боях.

Я йому не міг нічого відповісти на його прохання, а пішов і зголосив про це сотенному “Громенкові”. Сотенний покликав стр. “Каштана” і він це саме заявив перед сотенним, де в сотенному почоті сиділи разом курінний капелян о. “Кадило”, курінний дентист д-р “Зубченко”, районний реф. СБ “Карло”, бунчужний сотні “Соколенко” і к-р “Лагідний”. Сотенний і о. “Кадило” старалися переконувати стр. “Каштана”, що може так завжди не буде, що може вдасться залишитися в словацькому селі, а відтак дістатися до шпиталю, але це все не переконувало стр. “Каштана”. Вів мав свою відповідь, я не хочу, щоби мене комуністи судили, я воював за Україну, сьогодні чи завтра, а вмерти і так треба, я не можу вже довше зносити терпіння і болю руки, я хочу вмерти чесно. Сотенний звернувся до усіх присутніх свого почоту, які усі в задумі мовчали, зі запитом, що вони думають. Тут не було ні заперечення, ані розради, ми усі стояли перед дилемою і не знали, що завтра з нами буде. Сотенний, прийнявши прохання стр. “Каштана”, вислав свого зв’язкового “Перця” спитати стрільців, хто зголоситься виконати добровільну езекуцію стр. “Каштана”. Зголосився стр. “Рубаха” з першої чоти. Отець “Кадило” дав стр. “Каштанові” останнє розгрішення і благословення. А ми, зокрема, потиснули стр. “Каштанові” руку на останню дорогу – “Прощай, Друже наш”. Він, стр. “Каштан”, з холодним спокоєм, без зворушення, відійшов, а за ним стр. “Рубаха”. Може в останні секунди свого життя молився і прощався з Богом, бо не знав, скільки кроків він ще зробить на словацькій землі, усі споглядали вслід за ним. Перейшли поза наші становища, і тут несподівано прорізав нічну тишу стріл з ППШ стр. “Рубахи”, а силует стр. “Каштана” повалвся на землю. І так обірвалося молоде життя друга “Каштана”, що віддав його за Україну. На тому місці стрільці викопали яму і поховали повстанця-героя, що волів загинути від своєї кулі, ніж просити помилювання у ворога. Так умирають лише герої, яким і був стрілець “Каштан”. Там, у лісі на Словаччині, коло села Криве виросла ще одна непримітна могилка українського повстанця, який поклав своє життя на жертівник України. А скільки таких могил безіменних героїв українського народу – їх без ліку.

Присвячую цей розділ на вічний спомин стр. “Каштанові”, воякові УПА, який походив, мабуть, зі села Брижава (повіт Перемишль) і мав років 24-ри. Сотня на тому місці поснідала, бо вже розвиднювалося.

21 червня 1947 р. Сотня відійшла даліше лісом на захід, провадив словацький селянин, який спростив нам дорогу, щоби оминати села. По дорозі маршу утік стр. “Кирило”, а перед вечером – стр. “Бак”. Це дало спонуку сотенному “Громенкові” зробити збірку сотні і формально заявити, що хто хоче залишити сотню і остатися на Словаччині чи вертати знова до Польщі, то може це сміло зробити, за це ніхто не буде його карати, але нехай це не роблять потайки, що кожного дня майже утікають і тим зраджують наш маршрут. Хто хоче залишитися, нехай виступить і даю слово чести, що нічого йому не буде. Таких не було і ніхто не зголосився. Кілька слів на ту саму тему сказав районний реф. СБ “Карло”. Наш побут на Словацькій території став відомим чехо-словацькому урядові Бенеша через дезертирство молодих незагартованих вояків, що лише кілька місяців як були побрані до УПА. Чехо-словацька армія під проводом ген. Свободи вирушила на східну Словаччину, блокуючи села, шоси, мости, а навіть перешуковуючи ліси. Це все утруднювало нам марш даліше на захід, а одночасно доступ до села ставав неможливим.

Урядові кола ЧСР підняли в пресі крик про бандитів, грабіжників і остерігали населення Словаччини, щоби воно нічим нам не помагало. Але голод таки давався взнаки.

Сотня відійшла даліше лісом і зайшла під одне село. Сотенний випровадив з кожного роя по одному стрільцеві на організацію харчів до села. Слава Богу, вернулися і принесли трохи бандурків, квасолі, солі і по одному бохонкові хліба на рій. З тим роєм до села відійшов о. “Кадило”, він зайшов до місцевого римо-католицького словацького священика і думав, що в цей спосіб вдасться йому якимсь чином дістати документи і залишитися на Словаччині, бо був також і не молодий віком та виснажений боями і рейдом. Пізніше була чутка про о. “Кадила”, що його видав римо-католицький словацький священик, був арештований чехословацькими властями і переданий Польщі, там був засуджений на кару смерті. Зварили якусь мішанину і так трохи поснідали о год. другій над раном.

22 червня 1947 р. По сніданню сотня відійшла даліше на полудневий захід, щоби чим даліше відійти від кордону, де наїхало багато чеського війська, а що наші вояки вночі були в селі, то напевно донесуть про це місцевій владі, тому треба було відійти чим даліше з того місця. Коло години 7-ої сотня зайшла в грубий буковий ліс і там отаборилися на становищах, виставлено обезпечення. Зрання сотенний покликав чотового “Бартля” і мене на нараду до сотенного почоту. З’ясував теперішнє становище сотні на Словаччині, тяжкий стан прохарчування, взуття,

уніформ, боєприпасів-амуніції, дезертирство, а на кінці сказав нам усім старшинам таємницю, що наша сотня має за завдання перейти рейдом в американську зону Німеччини, про це наказав наразі нікому більше не говорити. Бо може статися так, що сотню можуть чехи розбити, або якась частина в бою може відірватися, тоді кожний з вас повинен самостійно провадити свою групу далі на захід. Бачите, що чехи з наказу Сталіна кинули проти нас своє військо і наш стан, як самі знаєте, є дуже поважний. Багато стрільців, як зрештою й ми усі, є вже фізично виснажені і треба рахуватися з тим, що вони не зможуть йти в дальший рейд. Ми усі над тим думали і своїми сугестіями дораджували сотенному в його важкім положенню і відповідальністю перед стрілецтвом. Усі ми дійшли до висновку, що нема причини тримати це в таємниці, бо чехи й так орієнтуються в нашому маршруті і тому блокують нам уже заздалегідь дорогу, а треба сказати стрілецтву ясно, хто чується на силах і вірить, що може видержати усі неочікувані майбутні невігоди в далекій дорозі, то нехай лишається при сотні, хто вагається або вже є фізично слабкий, нехай поступає, як сам думає, бо іншого виходу нам тут нема. Було узгоджено показати і на год. 17-ту заповіджено збірку сотні. За цей час вдень втекло двоє стрільців, “Шугай” і “Вільха”, обидва з села Грушівка, повіт Березів. На збірці сотенний “Троменко” повторив це саме і сказав усім, що наш рейд по Словаччині є тимчасовий, ми маємо наказ перейти в американську зону Німеччини, і запитав, хто не чується на силах або не хоче йти на захід може залишатися і нехай поступає, як сам знає, щоби не утруднювати нам марші дезертирством. Рейд буде важкий і його наслідки непередбачені. Виступило 9-ро стрільців, які справді були нездорові. Прощалися зі сльозами в очах, що по стількох роках взаємної боротьби так все завершується, але встоятись не було сили. Кожний був свідомий того, що аж три держави (СРСР, Польща і ЧСР) запряглися 12 травня 1947 року, підписавши спільний договір для об'єднаної боротьби проти Української Повстанчої Армії, знищити нас.

Зроблено реорганізацію другої чоти, бо одні стрільці загинули, інші втекли, а ще інші відійшли. Склад сотні з кожним днем меншає. Зроблено три рій. Рій ройового “Чорного” розділено, а його назначено кулеметником. Вечером вислано стрільців до села на організацію харчів, але через те, що в селі квартирувало чеське військо, повернулися з нічим. По дорозі той рій, що вертався зі села, випадково зловив стр. “Шугая”, який вдень утік. Сотня змушена була відійти далі лісом на південний захід в напрямі іншого села. Рій стрільців підійшов до однієї хаги під лісом і там сказали, що в селі квартирує ЧВ. Знову повернулись з нічим, прийдеться голодувати. З минулої ночі в кухарів залишилося трохи квасолі, сотенний наказав зварити сяку-таку вечерю, бо сьогодні вночі мусимо зробити більший марш, щоби вирватися з блокади.

23 червня 1947 р. Ранком сотня зайняла становища скраю лісу і там перебули через день. День гарний, теплий, стрільці чистили зброю, голилися, направляли взуття і уніформу. О год. 17-й сотня відійшла дальше в ліс. По дорозі ослаб стр. “Крук” з другої чоти роя ройового “Яра”. Машеруючи до год. 22-ї, задержалися недалеко одного села. П’ятеро стрільців пішли до села на розвідку і за харчами, на щастя принесли трохи муки і цукру. Нашвидко зварили з муки замішку і по вечері відмашерували дальше.

24 червня 1947 р. Сотня зробила по горах близько 4-ох км дороги і коли сонце освітило ліс, підшукали добре місце для постою і оборони. День дуже гарний. Стрільці, крім забезпечення, відпочивають, курці збирають малинину і з неї роблять махорку для курення, роблять запас і на завтрашній день. О год. 19-й наказ стягнути забезпечення і відмарш. Машеруємо поміж лісом і лукою, по якій протікав невеликий потік. По обох боках гористі ліси. Треба було нам перейти дорогу, що вела до якогось села, але тому, що було ще виднося, сотенний вислав чот. політвиховника “Торка” і команданта ПЖ “Нічного” перевірити дорогу та вийти на край лісу, щоб зорієнтуватися чи в селі є військо, а сотня тимчасом зачекає тут, скраю лісу. Наказав службовому старшині виставити стійки. Не минуло 10 хвилин, як лісову тишу прорізав один стріл з цієї сторони, звідки ми прийшли. Сотенний вислав ройового “Калину” з двома стрільцями перевірити, що сталося, бо там на стійці стояв стр. “Бук”, чи він через необережність вистрілив, чи що інше? Роевий “Калина” побіг з двома стрільцями і так само бігом повертається і зголошує, що стр. “Бук” застрілений, з грудей йде кров. Почувши це, сотенний разом з усіма побіг до стр. “Бука”, бо думали, що може сам пристрілив себе, ніхто не хотів вірити, що це ворожа куля. Але стр. “Бук” лишив вже цей світ, лише вистогнав: “Засідка, я вмираю, прощайте”. Куля пробила йому груди. Нараз з лісу серія стрілів по сотенному, на щастя куля зачепила лише його шапку і вони в чотирьох розскочилися за дерева і стрибками долучили до сотні. Сотня вийшла вище на гору і зайняла оборонні становища, вичікуючи наступу чехів. Але “швейки” не наступали, лише кричали: “До преду, до преду, сакра,” – і на тому кінчалося. Сотенний наказав кулеметникам дати серію стрілів в їхню сторону, спровокувати їх до наступу, але “пепіки” не наступали. Смеркалося і чеські стріли утихли. Стрільця “Бука” напевно застрілив снайпер чеський, їхня частина напевно нас обсервувала, але не наважувалися нас атакувати, тільки стріляли на одного вояка. Стр. “Бук” зі села Брижава, повіт Перемишль, добрий і чесний вояк, так загинув на Словаччині. Нам також спішилося відійти з цього розконспірованого місця, бо завтра напевно “пепіки” підтягнуть тут свої сили і будуть блокувати ліси. “Торко” і “Нічний” після тої перестрілки не

долучили вже до нас. Сотня відійшла. По дорозі маршру чолове обезпечення задержало одного словацького селянина. Сотений сказав цьому чоловікові, що там коло потоку, край дороги, лежить вбитий наш вояк, що чехи його вбили, отже, нехай завтра люди вашого села поховують його по-людському. Селянин дав згоду це зробити. Коло півночі сотня задержалася, запалили вогні і зварили дещо з'їсти.

25 червня 1947 р. Над ранком сотня відійшла декілька км лісом, а що далше не можна було порушуватися, щоби десь часом не зауважили нас цивілі, вибрали добре місце для денного постою. Як звичайно, виставлено обезпечення і поклялися спати після неспокоїної ночі, кожний на своїх становищах, приготованих, в разі чогось, для оборони. День похмурий, але без дощу.

Десь коло обіду рознеслася вістка в сотні, що утік чотовий “Бартель”, чотовий першої чоти, ройовий “Калина”, ройовий “Журба”, кулеметник “Хитрий”, стр. “Гонта” і стр. “Шпаченко”, усі з першої чоти. Відходячи, забрали ще одному кулеметникові, який спав, його пістолю. Ця вістка потрясла цілу сотню, бо ніхто не сподівався, що командний склад сотні може дезертирувати. Але найбільшим ударом це дезертирство було для сотенного “Громенка”. Скільки разів він повторяв – хто хоче відійти на власну руку, може це сміло зробити, але не таємно утікати. Чотовий “Бартель” підібрав собі ройових, а для своєї охорони на стійки ще двох стрільців і кулемета, і в такий підлий спосіб зрадив не лише сотенного, з яким три роки воював, а був навіть час, що був його заступником, але й зрадив присягу вояка УПА. Проте інстинкт самозбереження від голоду диктує більше, ніж моральний код честі і лише слабодухи, як звірина йдуть за інстинктом, позбувшись лицарського гонору. Такими слабодухами з інстинктом звірини були саме ті, зазначені вище, які в такий ганебний спосіб зрадили й дезертирували з сотні. В сотні настало пригноблення таким вчинком. При зустрічі сотений “Громенко” сказав мені: “Залізняк”, так можуть зробити лише німецькі поліцаї”. Чотовий “Бартель” і ройовий “Журба” були такими українсько-німецькими поліцаями, як не було виходу в 1944 році, то шукали сховку в УПА. Чотовий “Бартель” зі своєю групою прийшов також в американську зону Німеччини, по дорозі зістав убитий лише стр. “Шпаченко”.

Для історичної правди хочу тут ствердити, що в січні 1948 р. в таборі Ді-Пі в Регенсбургу відбувся суд над чот. “Бартлем” і його групою, за кару усім було знято лише їхні степені, які вони одержали від Головного Командування в Краю і затверджені УГВР.

О год. 6-й сотенний заповів збірку сотні, зі сльозами в очах він сказав кілька слів про тих, котрі підло зрадили і сплямили честь, взивав ще раз, хто хоче відійти, нехай має відвагу сказати, але не підступом

дезертирувати. Таких не було. Після того сотенний поробив перегруповку сотні. Першу чоту “Бартля” перебрав чотовий “Лагідний”, а рої “Журби” і “Калини” перебрали передові стрільці – “Рубаха” і “Свірк”. Як стемніло, наш відділ відійшов з того місця лісом і недалеко одного села задержалися. Сотенний висилає дві групи стрільців до села Вісна і Жегна. Одна група від села Вісна повернулася з нічим, бо в селі квартирувало ЧВ, натомість друга група принесла трохи хліба, на диво білий хліб, не якісь вівсяні ошпиці, цукру, кави і білої муки. Хоча гірське словацьке населення було бідне, але радо жертвували усім, що мали в хаті, вони самі одержували допомогу від УНРРА. Уся допомога від УНРРА походила з Америки, про що говорили самі написи (Made in USA). Зварили нашвидко вечерю, щоби заспоїти шлунок, який постійно домагався їсти.

26 червня 1947 р. О год. 1-й наш відділ відійшов і, машеручи до год. 7-ї, стали на становища в лісі. День погідний і спокійний. Перед вечером кухарі почали варити вечерю, це раз на 24 години. Одна група з чотовим “Лагідним” на чолі пішла до села купити харчів, але знову повернулася з нічим, бо в селі квартирувало ЧВ. Зварили лише кави і так повечеряли, о год. 22-й відійшли попри село, в якому було військо, в другий комплекс лісу на год. 24-ї і там задержалися до год. 4-ої над рано.

27 червня 1947 р. О год. 4-й відділ відійшов лісом даліше і випадково по дорозі маршу стрінулися чотовий політвиховник “Горко” і командант “Нічний”, що були відлучилися в цей час, як сотня мала перестрілку з чеським військом, коли зістав убитим стр. “Бук”. А що лісовий масив дозволяв нам порушуватися, ми машеруємо вдень. Десь коло год. 9-ої стали на становища в одному молодняку. День погідний. Вечером кухарі зварили вечерю. Повечерявши, відділ зійшов вниз під село Топольофци [Топольовце]. Чотовий “Лагідний” пішов з групою стрільців до села. В тому ж селі випадково стрінувся з групою дезертирів “Бартля” – “Журбою” з двома стрільцями, які також прийшли до села за харчами і йдуть по тій самій трасі, як і ми. “Журба” почав утікати, побачивши наших в селі, “Лагідний” дав кілька серій з автомата за утікаючим “Журбою”, але та група згубилася поміж хатами. Коли повернулись зі села, чотовий “Лагідний” розказав про пригоду з дезертирами. Принесли харчі, які купили в сільському кооперативі, розділили їх між роями, а ройові між стрільцями, і відділ відійшов.

28 червня 1947 р. Машеруючи до ранку, відділ задержався, бо даліше вдень не можна було посуватися. Треба було також переходити шосе і ріку Ондаву. Там в лісі зупинилися на становищах. День гарячий. Вечером група пішла на організацію харчів до с. Присада і Кельце. Пощастило принести трохи харчів, зварили вечерю і о год. 24-й відділ відійшов, переходячи ріку Ондаву між селами Трепець і Добра та шосе, що веде між Міхаловце і Ганусовце.

Почот “Бурлаки” і “Крилача”

Полонені вояки УПА. Фото з книжки Вацуліка.

“Вишня”, стр. сотні “Громенка”

Почот Перемиського куреня

Полонені вояки УПА на Чехословаччині. Фото з книжки Вацуліка.

Колишні вояки УПА
в таборі переміщених осіб в Авсбург, Німеччина (1948 р.).

Посередині: о. Пантелеймон Шпилька – провідник національного зриву і революційної боротьби Лемківщини в 1918-1919 роках та Президент т. зв. Української Сянської Республіки. Сидять зліва до права: Богдан Крук – “Мелодія”, Ю. Б. Тарнович, духовний провідник Лемківщини – о. п. Шпилька, Степан Голяш – “Мар”, М. Ріпецький – “Горислав”. Посередині стоїть М. Черешньовський.

Колишні вояки УПА в таборі переміщених осіб в Німеччині у 1948 р. Посередині сидить Михайло Дуда (“Громенко”).

Стоять від ліва “Семенів”, “Байда”, “Вернигора”, “Горислав”,
н.н.н. “Громенко”, “Залізник”

Вояки УПА в Регенсбурзі, Німеччина (1948 р.). Сидять від ліва: сотен.
“Громенко”, май. Володимир Кліш, Голова управи табору, кур. “Байда”.
Стоять від ліва: “Беркут”, “Горислав”, “Дорош”, “Мелодія”, “Лагідний”

Група командирів і стрільців УПА в таборі Новий Ульм, Баварія, Німеччина, грудень 1947 р.

Перший ряд: ст. вістун “Палій” – сотні “Веселого”, “Ярича”, “Дідика” і “Бродича”; майор “Байда” – Миколенко П., полк. “Гуцул” – Іван Бутковський; сотенний “Громенко” – Михайло Дуда; бунчужний “Лагідний” – Лев Футала.

Другий ряд: “Жан” – “Борис” – “Зенко” – “Грабик” – Михайло Борис, уроджений в селі Суботин на Ярославщині, провідник другого району упівського “Бастіону”, помер 24 серпня 1974 р. в Австралії в околиці м. Сідней; стр. “Вороний”, з сотні к-ра “Бурлаки”, 1919 – уроджений в с. Тисова коло Бірчі; вістун “Глинка” – Ю. Гуменюк, р-н Коломия – Снятин, член юнацької сітки ОУН, відбув підстаршинський вишкіл в школі УПА “Олені”, був кур’єром між сот. “Бродичем” і к-ром “Реном”. Перейшов рейдом на захід. З Німеччини пішов з к-ром “Громенком” назад в Україну, що сталося з ним – невідомо; кулеметник “Хомік” – сотня к-ра “Бурлаки”, уроджений 1926 р. в с. Вапівці – Перемишль, ранений у плече в бою на Чехословаччині літом 1947 р.; ст. вістун “Степовий”, ройовий сот. “Бурлаки”; “Бурсук”, боївар з західної Лемківщини, оперував в селах над Попрадом, весною 1947 р. на горі Рунок долучив до сотні “Бродича”; “Заяць” з сотні “Бурлаки”, сотенний фризієр, уроджений в селі Павлокома, після масакри в його селі він вступив до УПА, народжений 1914 р., помер 13.03.1961 р. в Австралії; “Олень” – рой. сотні “Ластівки”; “Чумак” – рой. сотні “Бурлаки”, військовий вишкіл відбув в укр. дивізії, тяжко ранений у крижі в бою з ВП в Перемищині; “Дунай” – стрілець сотні “Бурлаки”, помер в Детройті, США.

Сотен. "Громенко" серед колишніх вояків УПА. Німеччина 1948 р.

Колишні вояки УПА з Закерзоння у Торонто, Канада.

Колишні вояки УПА в Чикаго на святкуванні 40-річчя УПА.

Пленум "Літопису УПА" в 1978 р.

Колишні вояки УПА в Чикаго (1967 р.).

Колишні вояки УПА, учасники світової зустрічі в Нью-Йорку (1987 р.).

29 червня 1947 р. Неділя. Відділ, машеруючи до год. 6-ї, зайшов в ліс недалеко села Петкофце, там стали на постій. День дуже гарячий. Наша стійка зловила цивіля, що випадково надійшов на стійкового, його задержали, а сотенний розпитував його про рух війська. Про боротьбу УПА, якій симпатизував, він знав з попередніх років, тому радо давав усі інформації. Перед вечером сотенний, довірившись йому, дав чеські гроші, щоби він пішов в село і купив нам товщу, солі та кави. А на всякий випадок сотенний зарядив поготівля відділу. Але чесний словацький чоловік додержав слова, купив харчів і приніс повний наплечник до лісу. Сотенний щиро дякував йому за його відвагу і допомогу нам. О год. 16-й відділ відійшов під село Педкофце. Сотенний вислав рій стрільців з ройовим “Чумаком” до села. В тому селі купили 5-ть овець і одного барана та овечого сира “бунцу”. У відділі наступив кращий настрій, що не будемо так голодувати. Вже минув довший час, як ми їли м’ясо. О год. 24-й відділ відійшов далше на захід.

30 червня 1947 р. По дорозі маршу перейшли ріку Топля, шосу і штреку та зайшли в ліс. Скраю лісу запалили вогні і зварили снідання. По дорозі, вночі, згубився стр. “Козак” з другої чоти і не долучив, родом зі села Лубна (повіт Березів). О год. 5-й відійшли далше з того місця і о год. 10-й стали на відпочинок. Там зайшли в глибокий потік з водою, виставили стійки і варили каву, дехто “чир” з муки. Перед вечером рій стрільців на чолі в бунчужним сотні “Соколенком” пішов до села Златнік, друга група з чотовим “Лагідним” до села Глінне. Але через те, що в обидвох селах перед вечером заквартирувало ЧВ, повернулись з нічим. Зварили вечерю, а по вечері відійшли далше. День дуже гарний, хвала Богу, що хоч погода допомагає тепер нам. Але чеське військо стає нам на п’яти блокуючи села, спереду або позаду нашого шляху.

Кінчався місяць червень. Минуло уже 28 днів, як наша одісея почалася і ніхто не міг передбачити чим, коли і як вона закінчиться. А закінчилася вона аж 11-го вересня 1947 року, коли наша 36-тка в місті Пассава над р. Дунаєм в Німеччині зложила свою повстанську зброю американським військовим окупаційним властям. Таким чином, наша сотня “Громенка” перестала існувати.

Двадцять років тому на українських землях під Польщею.

Після закінчення Другої Світової війни, деяка частина західно-українських земель (Підляшшя, Холмщина і Лемківщина) з 701360 українського населення опинилася за т. зв. лінією Керзона в кордонах Польської Народної Республіки. Польський комуністичний уряд у Варшаві старався заводити свої порядки, а перш за все, на тих східно-польських теренах, які були для нього найнебезпечнішими. Там діяли відділи УПА і польське підпілля АК (Армія Крайова) і ВіН (Вольносьць і Неподлеглосьць). В першій мірі комуністичний Варшавський уряд хотів позбутися усіх українців, як української національної меншини в польських кордонах і переселити їх до УРСР чи взагалі до СРСР, згідно з заключеним 09.09.44 р і 22.09.44 р. договором між польським лоблінським урядом і Советським Союзом. Не так Варшавський уряд на тому наполягав, як Сталін, він ж бо хотів, щоби мати усіх українців під своїм покровом, як це було уже наперед узгоджено на Конференції в Тегерані в листопаді 1943 р. і в Ялті в місяці лютому 1945 р. між Сталіним, Рузвельтом і Черчиллем.

Ще перед тим, як було встановлено офіційні кордони повоєнної Польщі, 16.08.1945 р. польські цивільні банди і т. зв. міліція, в якій рекрутувався майже виключно кримінальний елемент, робили зимою і весною 1945 р. свої кровожадні напади на українські села, грабували, мордували, палили і стріляли безборонне в той час українське населення. Польські шовіністичні елементи дали поштовх для створення з української сторони своєї оборони.

Серед таких обставин повстали і українські відділи самооборони, т. зв. СКВ, для оборони місцевого українського населення перед польськими нападами. Це був власне зав'язок, з якого пізніше весною 1945 року створено сотні УПА, які в той час в тому терені не діяли ще. В місяці серпні 1945 р. Варшавський комуністичний уряд при співпраці Советського Союзу на допомогу виселенним комісіям кинув ВП, щоб остаточно виселити українців з-за "Лінії Керзона" до УРСР.

Один з перших таких теренів, звідки насильного виселено українців, був повіт Перемишль. Першу масову виселенчу акцію попередили великі облави ВП на села і ліси, в яких брали участь дивізії ВП ген. Роткевіча. Метою облав ВП була ліквідація відділів УПА і підпілля з того терену. Однак це не дало ворогові позитивного результату. Причиною неуспіху боротьби проти УПА було, перш за все, невміння боротьби з повстанським рухом. Хоча при польських частинах ВП існували більшовицькі спецгрупи і більшовицькі старшини командували в цей час ВП, але й вони ще самі не мали вироблених методів боротьби проти УПА. Більшовицькі дорадники з виселенних комісій при ВП часто вдавалися до терористичних засобів виселення українського населення.

Масова виселенча акція почалася в місяці серпні 1945 р. Великі польські військові відділи під проводом більшовицьких спецкомісій з виселення заквартирували в кожному українському селі. Зразу більшовицькі комісари скликали мітинги в кожному селі і вели пропаганду за добровільний виїзд до УРСР. Але в таку пропаганду українське населення не вірило, бо підчас німецької окупації всім було відомо, як є під “ясним сонечком” Сталіна. Бачучи, що пропаганда не діє, більшовицькі агітатори НКВД вдалися до терору українського населення. Почали тероризувати людей арештами, побоями, вбивствами, підпалами хат, грабунками, ламали руки, ноги, проколювали багнетами, насилували малолітніх дівчат, жінок, викидали силоміць з хати на вози чи авта, або й пішки гнали під сильною охороною на збірні пункти до залізничних станцій. При такому теророві змушували підписувати заяви про “добровільне переселення”. А в додаток до терору війська над український селянином, причинилося ще й польське цивільне шовіністичне населення тих же місцевих сіл, які були мішані з українцями, або з сусідніх, виключно польських сіл, як Диягова, Тернавка, Сельніца, Павлокома (тут вимордували 3 березня 1945 р. 324 особи українців), а навіть з-за р. Сяну приїздили грабувати українське майно, маючи оборону зі сторони квартируючого ВП.

До такого терору над українським населенням, як більшовицькими виселенчими комісіями і ВП, так і польським шовіністичним елементом, не можна було придивлятися відділам УПА зі складеними руками. Тому відділи УПА і революційне підпілля стали до оборонної боротьби і закликали до такої ж боротьби все українське населення.

Від того часу почалася польсько-українська неофіційна війна, яка закінчилася щойно аж в 1947 році викиненням брутальною силою усіх українців на т. зв. “Земє одзискане”. Тут згинуло багато людей, як цивільних так і вояків. В Перемищині ця боротьба може була завзятіша в порівнянні до Сянїччини, Ярославщини чи Любачівщини. Хоч боротьба УПА, й українського народу взагалі, велась всюди, де лиш були сприятливі умови для такої боротьби і вимагало добро справи, під німецькою, більшовицькою чи польською окупаціями, але тут, на Закерзонні, йшлося – бути чи не бути. Дати себе виселити більшовицько-польськими наймитами безборонно з прадідівської землі або задокументувати, що це є українська земля і українці мають право на цій землі жити і працювати.

Населення утікало в ліси під охорону відділів УПА. Політвиховники УПА робили збори і вказували на злочинність виселенчої акції Москви. Провід Закерзонського Краю видав ряд листівок із закликом як до українського населення, щоби не виїжджати, так і до польського народу і ВП заперестати насильне виселення, підпали, морди і тортури мирного

населення, бо це все використовує лише Москва, щоби порізнити обидва народи. Але це все не промовляло заперестати вивозу українців більшовицьким наказодавцям. Тому відділи УПА вдарили по ворогові. Розгромлено ворожі залоги ВП і більшовицькі переселенчі комісії в сс. Тисова, Войткова і Жогатин. Висаджено або спалено десятки мостів і містків, міновано залізничні рейки, нищено телефонні лінії, копано рови, звалювано дерева навпоперек шляхів і доріг, роблено барикади.

При активному спротиві, як українського населення так і відділів УПА, що діяли в підпільному Надрайоні під назвою “Холодний Яр”, який поділявся на п’ять районів і в якому діяло чотири сотні – “Громенка”, “Бурлаки”, “Ластівки” і “Барона” під команду курінного командира “Коника”, не вдалось встоятися українському населенню. До цього Надрайону входила Перемищина з Бірчанщиною. Понад 60 українських сіл, почавши від Перемишля на південний захід, вздовж верхів’я ріки Сян, аж до міста Дубецько, на 30 км відтинку були виселені. В окремих селах хібащо залишилися по кілька родин, головню поляки або мішані подружжя. Все українське майно, господарський інвентар, хатня обстановка, збіжжя в стодолах залишилися на місці. Варшава задумувала у виселені українські села поселити своїх репатріантів. Командування УПА дало наказ сотням молотити залишене збіжжя і магазинувати в сховище. Відділи УПА так і робили. Наша сотня сотенного “Громенка” сама замагазинувала близько 400-500 метрів пшениці і жита в спеціально приготовлених для того місцях. Щоби не дати заселити української землі і не дати ворогові безкарно користуватися українським з діда-прадіда майном, Краєвий Провід і Командування УПА Закерзоння дав наказ спалити усі ті українські села, з яких ВП вигнало насильно українських селян.

В місяці жовтні 1945 р. спалено усі вищезгадані села, залишено лише хати, в яких були мешканці. Бувало й таке, що стрілець був в УПА, а рідню вивезли, то він палив свою рідну хату. При кінці місяця жовтня 1945 р. спалено ще 6 польських сіл: Дилягова, Сельніца, Павлокома, Тернавка, Бартківка і Лончки, які в найбільшій мірі спричинилися до виселення українських сусідніх сіл своїми мордами, підпалами і киданням у вогонь живих людей, грабунками і взагалі терором, почавши від осені 1944 року аж до остаточного виселення українських сіл в серпні 1945 році. Як було вже згадано, що лише у самій Павлокомі замордували 324 українців, за це їх спіткала відплата за усі заподіяні українцям кривди. Не помагали відозви і заклики від українського підпілля заперестати знущання над українцями, бо в противному разі буде така сама їм відплата. На подальшому етапі вивозу укр. населення більшість ВП з більшовицькими виселенчими комісіями відійшли в повіті Ярославщини і Сяніччини з метою такого самого злочинного виселення українців.

Частина ВП і спецгрупа більшовиків виселених комісії залишилися квартирувати в місті Бірчі, як найдалше висунений на захід фортпост (80 км від Перемишля), щоби дальше тероризувати ще залишене українське населення і ловити для вивозу. Крім м. Бірчі, ВП квартирувало ще по сусідніх селах поблизу м. Бірчі, хоч українці були уже з них вивезені. Вдень виїздили до віддалених сіл, щоби попід ліси ловити людей на вивіз, а вечером знову верталися на свої місця.

Щоби перешкодити такій сваволі ВП і їх більшовицьким комісарам від вивозу, Провід і командування УПА задумали знищити як саме місто Бірчу, так і усі випадові бази, в яких квартирувало ВП. Командир “Коник” підготовив плян акції, щоб вдарити разом одної ночі відділами УПА і революційним підпіллям на гарнізони ВП, спалити ще решту вивезених сіл, в яких тепер квартирувало ВП. Для допомоги в запланованій акції з УРСР на Закарзоння перейшов курінь УПА під командою курінного командира “Прута”.

Вночі з 21 на 22 жовтня 1945 р. курінь командира “Прута” виконав акцію на місто Бірчу, де кватирував гарнізон ВП, МО, УБП і більшовицькі виселенчі комісії. Курінь УПА під Командою курінного “Прута” спалив 40 будівель, військові казарми, які більшовики побудували в 1940 році, знищив суд, пошту, тюрму, випустив в’язнів і взяв в полон 7-м польських вояків, яких приведено зі собою на присілок Буковина села Брижава (збірний пункт), і яких на другий день по пропагандивній розмові і врученні відозв до ВП та іншої підпільної літератури, звільнено. Вислід бою: 150 вбитих і майже 200 ранених з ворожої сторони, з куріння командира “Прута” – 4 вбитих і 6 ранених. Інші ворожі вояки, які залишилися живими, утікали аж до Перемишля в біллію і босі, оповідаючи там “же велька сіла бандерофцуф напала, ми цудем оцялялі, а там вшистки згінелі”.

Цеї самої ночі курінь командира “Коника” дві сотні УПА сотенних “Громенка” і “Барона” виконали акцію на село Кузьмину віддалене від Бірчі на 10 км. Українців з того села вивезли, лише залишилися польські чи мішані родини. Дві інші сотні УПА сотенних “Бурлаки” і “Ластівки” виконали також в цю саму ніч акцію на ВП в селах Гута Березка і Корінець. Планована акція на ВП в селі Кузьмина не була вдала. Наша розвідка вдень повідомила, що в селі Кузьміні квартирує 300 ВП і МО в числі 40. Наші сили числили понад 200 вояків, сотня сотенного “Барона” числила 2 чоти. Одна чота зі сотні “Громенка” (чотового “Бартля”) дістала завдання зліквідувати МО, яка була приміщена в мурованому будинку на краю села. Решта відділу пішло на акцію в село, де кватирувало ВП. Чота чот. “Бартля” відчинила вогонь по станиці МО скоріше від домовленого часу початку акції тому, що стійковий МО зауважив підхід чоти “Бартля”

і стрілом заалармував станицю МО. Щоби не дати ворогові зайняти оборони в приготованих становищах навколо станиці, чота “Бартля” змушена була атакувати без огляду на визначений час акції. В цей самий момент, як на станиці МО почато бій, наш відділ був ще за яких 200-300 метрів від села. Ми машерували стрілецьким рядом полем над селом, коли впали перші стріли на станиці МО. Сотенний “Громенко” дав команду: “Праворуч! Бігом до села!”. В селі Кузьміні ВП було вже заалармоване першими пострілами на станиці МО. Їхні застави і стійки відкрили вогонь по нашій розстрільній, перш ніж ми добігли ще до села, яке, згідно наказу, мали захопити в бігу. Під ворожим вогнем дехто зістає вбитим чи раненим. Добігши до перших хат, своїм сильним вогнем змушуємо ворога до втечі, де-не-де зав’язується рукопашний бій. Стрільці за собою палять хати. На возах видно повно мінометних стрілен і іншої амуніції. Польські вояки бігають в білизні зі зброєю в руках, бо як спали, так хватали зброю і вилітали на двір, і так бороняться. Бій триває, хоч короткий, але завзятий. З долішного кінця села Кузьмини приходить підмога ВП. Наші малі сили не видержать супроти сильнішого вогню ворога і починають відступати догори полем до лісу. В запалі за утікаючими вояками поміж хатами, я й не зауважив, що коло мене немає нікого з наших, відступаю сам в сторону поля, звідки ми наступали. Ворог запримітив наш відступ, б’є з мінометів поперед нас, не даючи дороги до відступу, а зі заду б’є з кулеметів по відступаючих. По дорозі мого відступу перед три вояки ВП залягли в потічку лише в білизні, серіями з автомату промощую собі дорогу. Вони видно зпаніковані, втікають долиною потічка. Коло себе з наших не бачу нікого. Голим полем не можна відступати, прямую до вивозу, що веде польовою доріжкою в сторону ліска. Частина хат в селі горить, освічуючи поле довкола. Стрибками вивозом здоганяю під горизонтом т. зв. ділу тяжко раненого сотенного “Громенка” і ще двох стрільців з ним. Сотенний “Громенко” не може сам уже відступати, стараємось йому помагати, але ворожі кулі не дають на повний ріст йти, треба посуватися стрибками і тягнути сотенного “Громенка”. Так ми допомогли сотенному і переповзли через горизонт поля, де було вже закриття перед ворожими кулями. Ми принесли сотенного “Громенка” під лісок Кічери, де мав бути наш збірний пункт після акції. Там сотенному санітар зробив перев’язку. Тут, на збірному пункті, долучили усі підвідділи.

Перемоги за нами не було. Вечером до села Кузьмина долучило ще 200 вояків ВП зі села Крецова, які малою силою боялися кватирувати, і разом числили з МО коло 550 польських вояків в селі Кузьмина. Наші сили, які наступали на село, числили до 160 вояків, атакували трикратно сильнішого ворога. В тому бою впав сотенний “Барон” (поручник з СС дивізії “Галичина”), тіла якого не вдалося забрати. Поляки там його і закопали, а в

1946 р. на цьому місці висипано могилу і поставлено хреста. ВП говорило, що “забілі бандеровського капітана”. Зі сотні “Громенка” – 4 вбитих і 9 ранених, які майже всі були вбиті і ранені при наступі і відступі . З ворожої сторони не стверджено вбитих і ранених, бо вбитих відвозили до Перемишля.

Цієї самої ночі дві сотні сотенних “Бурлаки” і “Ластівки”, під командою курінного “Коника” виконали акцію на ВП в селах Гута Березка і Сівчина. Цим двом сотням акція вдалася, погромили ВП і спалили села.

Відкрита боротьба між ВП, більшовицькими спецгрупами від виселення та відділами УПА загострила ситуацію на терені дій УПА до тої міри, що про цю боротьбу була змушена заговорити польсько-більшовицька преса, яка досі замовчувала про український визвольний рух, називаючи при тому УПА бандами чи фашистівськими гітлерівськими недобитками.

17 дивізія ВП, яка переводила виселення українців в Бірчанщині, була майже цілком розбита, залишки якої відійшли на поповнення і відпочинок до Перемишля, а на її місце прийшла 9-та дивізія ВП, вояки якої поклялися знищити “бандеровске банди УПА”.

В другій половині місяця листопада 1945 р. ВП побільшило силу для нової масової виселенчої акції, що вдалося знова виселити коло 50 сіл даліше на захід в коліні ріки Сяну – Динова, Березова і Мриголода.

На облави в більші ліси ВП боїться запускатися, лише обстрілюють з артилерії чи мінометів, менші ліски проходять облавами, пошукуючи за відділами УПА.

Щоби звузити терен діянь ВП і не дати йому можливості кватирувати у виселених селах, відділи УПА спалили усі ті села, з яких були виселені українці, і приступили зі своєї сторони до контрудару проти 9-ої дивізії ВП з метою цілковитого викинення її з терену Бірчанщини.

Курінний командир “Коник” підготував план акції, щоб спалити сусідні села довкола міста Бірчі, в яких кватирувало ВП, та саму Бірчу. В ніч з 29 на 30 листопада 1945 р. наступом 4-ох сотень – “Бурлаки”, “Ластівки”, “Громенка” (якою командував чотовий “Бартель”, бо сотенний “Громенко” був на лікуванні у шпитальці) і “Яра”, що перебрав сотню по вбитому сл. п. сотенному “Баронові”. Сотні сотенних “Бурлаки” і “Ластівки”, атакуючи села Нове Село і Корінець зі сходу, виперли кватируюче там ВП, а села спалили, і дальшим наступом з боєм посувалися в сторону міста Бірчі.

З північно-західної сторони сотня “Громенка” взяла наступом село Рудавку, кватируюче ВП, утікаючи навіть не ставило сильного опору, село спалено і сотня посувається в напрямі Бірча Стара. В Бірчі Старій ВП ставить сотні уже сильний спротив, але палаючий вогонь довкола самого міста і сильна стрілянина з усіх сторін спаніковують ВП і воно, залишаючи

поле бою, відступає до міста Бірчі, не знаючи, що робиться, і якою є сила УПА. Сотня по дорозі свого наступу палить Бірчу Стару і наближається до міста Бірчі. Сотня сотенного “Яра” палить на своєму полудневому відтинку село Воля Корінецька.

Увесь час бою, який клекотить довкола міста Бірчі, освітленого загравою палаючих довколишніх сіл, де горить залишене майно українських селян. Ройовий “Різун” зі сотні “Громенка” посилає на м. Бірчу з Камінної гори (360 м висоти) раз-по-раз свої пакунки з 82 мм. міномета.

ВП в м. Бірчі барикадується для своєї оборони, а також на осліп б'ють з гармат і мінометів в сторону наших наступаючих сотень. Сотня “Громенка” далі наступає в сторону міста Бірчі, щоби виконати завдання курінного “Коника” та знищити заразом з довколишніми селами і саме місто Бірчу. Зв'язок наших трьох чот зів'язав перерваний через падаючий вогонь, так само не було можливим нав'язати зв'язок з іншими наступаючими трьома сотнями на лівому і правому крилі. Через брак зв'язку наш наступ на місто Бірчу заломився. І цим разом не нам вдалося знищити самої твердині ворога – міста Бірчі, хоча в місті ВП понесло значні втрати від обстрілу нашого міномета. Зі сотні “Громенка” під час цієї акції було трьох ранених .

Ворог ще більше стривожився, почали копати оборонні рови кругом міста Бірчі, будувати бункери-сховища, з Перемишля приходить підкріплення ВП для Бірчі.

Не дармували також і відділи УПА в Перемищині. Сотні сотенних “Бурлаки” і “Ластівки” перевели в ніч з 26 на 27 грудня 1945 р. турбувальний наступ на місто Перемишль, обстріляли з 82 мм міномета місто, пошкодили при тому електрівню, водотяги, а наступом на казарми ВП в Пикулечах примусили залогу ВП утікати до міста Перемишля.

В цей самий час в Перемишлі перебував англійський кореспондент, який сам мусів шукати сховища.

За увесь час від початку виселення українського населення курінь УПА під командою курінного “Коника” звів коло 30 боїв, відплатних акцій і засідок на ВП, з яких усі були переможними для відділів УПА.

Командир “Коник” задумує план цілковитого знищення міста Бірчі, цієї т. зв. “морської лятарні”, яка самітньо стоїть на опустілому від людей виселеному терені, подібно, як за козацьких часів польська твердиня Кодак на Дніпрі, а довкола “дзикі поля”, як залобки ВП називало ті терени в Перемищині. Де-не-де лише видно кілька хат, що залишилися від спалення в яких ще мешкали люди, а кругом стирчать лише комини на згарищах, мертві свідки того, що ще чотири місяці тому тут трудилася мозольна рука українського селянина. Лише саме містечко Бірча стоїть на перешкоді “упівській республіці”.

Плянується третя з черги акція на місто Бірчу.

З початком місяця січня курінний “Коник” покликав чотирьох сотенних свого куріння на відправу. Сотню “Громенка” очолив був сотенний “Орський”, бо сотенний “Громенко” після поранення 22 жовтня в селі Кузьмина не був ще в силі командувати сотнею.

5-го січня 1946 року сотен. “Орський”, повернувши з відправи на присілок Нетрибка, де в той час квартирувала сотня, відразу ж скликав трьох чотових і сотенний почот на відправу. Під суворою таємницею дав усім інструкції – приготувати залізну порцію харчів для сотні, вичистити добре зброю, взяти запасову амуніцію, направити взуття і уніформу, і заготовити на кожний рій по п'ять пляшок нафти – все це має бути готове на завтра (06.01.46 р.) до обіду, о годині 2-ій відмарш сотні.

Кожному з нас майнуло в голові, ага, акція, напевно на місто Бірчу? Сотня заходилася виконувати подані командиром інструкції. Настрій поміж стрільцтвом був веселий, можливо тому, що зближався Святвечір. Кожний стрілець приготував себе, як фізично так і духовно, стрічати це традиційне свято Різдва з якнайбільшим піднесенням. Коли усе було полагоджено, сотня стала збиратися до відмаршу в зазначеному часі. Селяни нам, а ми селянам стискала руки і бажали одні-одним щасливих Свят. Жаліли за нами, що сотня не лишається святкувати разом з ними Свята, а відходить, мовляв – разом безпечніше і веселіше. Багато з них здогадувалися про намір сотні і бажали воякам особистого вояцького щастя і пімсти за заподіяні їм кривди від ВП. О годині 2-ій сотня стояла уже на збірці, сотенний “Орський” подав напрям маршу і збірний пункт – присілок Буковина села Брижави (до 15 км віддалі). Сотня рушила стрілецьким рядком в даному напрямі, використовуючи закритий лісом терен та видоптуючи в снігу стежку за собою. Коло год. 6-ї сотня прийшла на присілок Буковина. На віддалі 5-ти км було видно заграву. Довідуємось від місцевих людей, що це ВП спалило присілок Ропи, який був розміщений під самим лісом.

В таких обставинах приходилося стрічати українському населенню, яке ще насильно не викинули з власних хат, Свят Вечір. І це не поодинокий такий випадок, таке діялось часто і всюди з українцями під Польщею, і такий терор переводили військові частини, керовані комуністичним польським урядом з Варшави і більшовицькими наказодавцями з Москви.

Ворог тероризує українське населення, виганяє або палить, щоби тим змусити до виїзду, стріляє без різниці статі і віку, грабує все, що лише підпало під руку, а тих, хто стає в обороні і бореться за святу правду, прозиває бандитами, фашистами.

Сотня пішла по квартирах, розмістившись роями по хатах. Населення заходилося до Свят Вечері по бідному, бо більшість була пограбована з корови, коня, свині і збіжжя, курей і кобіт, а якщо й було дещо краще з одержі то було заховано по криївках, щоби й того ворог не забрав. Жінки, пораючись біля кухні, почуваються дещо безпечніше, тому, що сотня заквартирувала, що ВП своїми малими грабіжницькими групами не зможе уже безкарно гуляти. Стрілецьтво по хатах затагнуло коляди, кожний старається вилити свою тугу в пісні-коляди. Він, стрілець, не зі своєю ріднею при спільній родинній Свят-Вечері у це велике свято, яке він роками змалку святкував у родинному колі, а сьогодні він, вояк УПА, можливо розлучений зі своєю ріднею десятками, а може й сотнями кілометрів, він, повстанець, обороняє український народ, українську землю, часто не належно вбраний і обутий, зате сильний духом, він вірить, що правда таки переможе і він знову тоді буде святкувати, як і колись, у колі вільних.

О годині 19-ій курінний “Коник” скликав відправу сотенних (сотня сотенного “Яра”, при якій напевно був курінний “Коник”, заквартирувала на тому ж присілку Буковина) і чотових, щоби дати останній наказ сотням та подати план акції на місто Бірча.

На відправі курінний “Коник” до командного складу обох сотень сказав, що метою сьогоднішньої акції є знищити місто Бірчу, щоби гарнізон ВП не мало випадової бази на тому терені для своїх грабіжницьких і терористичних дій. Сотенним дав план наступу на карті, відтинок поодиноких сотень, зв’язок з іншими двома сотнями – сотенного “Бурлаки” і “Ластівки”, кличку, умовлені знаки, оперативні завдання в місті, час наступу і відступу, збірний і санітарний пункти, кожний сотенний зрозумів своє завдання. На год. 20-ту курінний “Коник” заповів збірку обох сотень дальше від хат на полі. Обі сотні, сотенного “Орського” і сотенного “Яра”, стали в призначеному місці. Сотенні командири передали звіт сотень курінному “Конику”. Перші слова курінного “Коника” до вояків були: “Христос Рождається!” – вояки хором у пів-голосу відповіли – “Славите Його!”

Курінний сказав зробити чотирикутник з двох сотень, де посередині виголосив коротку промову до вояків, приблизно такого змісту:

“У той великий нинішній Свят Вечір наша ціль є піти у відплатну акцію на місто Бірчу, на то бандитське кубло, яке палить українські села (і показав на факт, де у віддалі 5 км ще догоряли українські хати присілка Роба), вбиває невинних цивільних людей, старців, жінок і дітей, кидає у вогонь і не дає святкувати мирному населенню. За ті усі кривди, за пролиту українську кров, за смерть наших впавших героїв ми сьогодні відімісто. Замість колядок Різдва Христового будуть грати наші пов-

станські кулемети і вибухати гранати. Бірчу мусимо спалити, щоби ворог не мав випадової бази, тому ми вибрали сьогоднішній Свят Вечір, чого ворог не буде сподіватися. Ваші сотні, сотенних “Орського” і “Яра”, будуть наступати зі заходу, сотні сотенних “Бурлаки” і “Ластівки” зі сходу, місто візьмемо з чотирьох сторін. Початок акції год. 1-ша по-опівночі. В тому випадку, коли б вас зауважили ворожі стійки чи стежі і заалармували стрілами місто, необхідно бігом і якомога швидше вдертися в місто та опанувати його, щоби ворог не мав часу зорієнтуватися в ситуації й зайняти оборону. Стріляти до тих, хто буде ставити спротив зі зброєю в руках, не вільно стріляти до цивільних, якщо вони без зброї, не вільно нічого брати зі собою, хіба зброю і амуніцію, виконувати накази своїх командирів, тримати зв’язок і передавати точні накази по зв’язку.

Сотня сотенного “Орського” машерує першою, сотня сотенного “Яра” – другою, я йду з вами. Слава Україні!” – Сотні відповіли: “Героям слава!”.

Тою короткою промовою запалив вояцькі серця, кожний стрілець знав свій обов’язок, що він йде карати за свої кривди, що стоїть на сторожі в обороні українського населення, яке залишилося без даху над головою, тероризоване свіжо прибувшими червовими окупантами Польщі.

Сотні рушили стрілецьким рядком з певним інтервалом в напрямі міста Бірчі, яке було віддалене до 20 км, весь час використовуючи скритий підхід. Недалеко м. Бірчі кожна сотня пішла на свій призначений відтинок. Курінний “Коник” йде зі сотнею сотенного “Орського” на чолі сотні. Над місто Бірчу, яке було положене в долині, наша сотня прийшла на год. 2-гу, тобто з опізненням на одну годину від запланованого часу початку акції. Бій йде, а сотня ще на засніженому полі у віддалі 500 метрів від міста. Кожний уже перемучений п’яти-годинним маршем по снігу, полями та яругами для скритого підходу. Не один стрілець думає, чи і цим разом будемо переможцями над червоним більшовицьким ворогом... Або – “Може вернусь, а може загину, ти дівчино про мене згадай”. Не один снував свої думи у той Свят Різдяний Вечір.

Сотня підходить на вихідні становища з північного-заходу на місто Бірчу, наказ йде по лінії, тримати 5-ть метрів віддаль один від другого, не говорити, не брязкати дисками, чим найтихше машерувати.

Не знати, що з іншими трьома сотнями – “Яра”, “Бурлаки” і “Ластівки” – чи прийшли вони на означений відтинок і чи вчасно, чи ні? На чолі першої чоти сотні, яку перебрав в той час чот. “Павленко”, бо чотовий “Бартель” “захворів”, машерує сотенний “Орський” і курінний “Коник”. Третя чота машерує посередині, друга чота позаді. Чоло сотні, посуваючись від сторони Нового Села на висоті 333 метрів, наближається до міста, а третя і друга чота віддалені ще більше. Йде наказ по лінії: “Стати!”.

По зв'язку йде знову наказ: “Чотові до командира!”, – тобто до командира “Коника”. Машеруючи на чолі третьої чоти та одержавши по зв'язку наказ, йду чимскорше до переду до командира. Не пригадую, чи минув я уже три рої першої чоти, бо до командира “Коника” не дійшов і останнього наказу не одержав, як нагло нічну тишу прорізав крісовий стріл зі сторони міста Бірчі. Невідомо чий? Чи то польська стійка зауважила нас і алярмує стрілом місто, чи з наших сотень знак до наступу. Але ж в ту саму мить – наказ: “Право-руш! Бігом на місто!”. Зі стрілецького рядка зроблено розстрільну і наступом біжимо на місто. По нашій розстрільній ворог уже відкрив вогонь і б'є з кулеметів. Незважаючи на сильний кулеметний вогонь з ворожих застав, ніхто не залягає, а біжимо, щоби якнайскорше опанувати місто. Чоло сотні першої чоти, а разом курінний “Коник”, сотенний “Орський”, чотовий “Павленко”, сотен. політвиховиик “Зорян”, маючи найближчу віддаль до міста, увігналися уже під перші будівлі і своїм контрударом випирають ворожі кулеметні гнізда, запалюють хати і посуваються вперед в центр міста. В тому наступальному 5-ти хвилинному бігу я опинився при першій чоті, хоч в бігу я прямував направо, щоб долучити до своєї чоти. Разом із стрільцями першої чоти, мабуть четвертого роя, під ворожим вогнем добігаємо до перших будівель. На лівому флангу вже палають хати, чути розриви гранат, бій клекотить. Подаю наказ, чи є зв'язок з третьою чотою, наказ вертається, зв'язку нема. З міста ВП відкрило такий сильний щільний вогонь, що заглушив наші накази. Вибухають гранати, безперервно б'ють важкі кулемети “Максими” та інша автоматична зброя, мінометні ворожі стрільна розриваються відразу ж за нашою лінією, а далаючи будівлі освітили, як на злість, наше передпілля.

Бачу коло себе сотенного зв'язкового “Крика”, який в наступі також був відлучився від сотенного “Орського”, даю йому наказ йти зі мною і нав'язати зв'язок з третьою чотою. Ми обидвоє стрибками долучили до моєї чоти, що зайняла становища в долині потоку під одним мурованим будинком, який звали “різнею”, навпроти костелу – до 200 метрів віддалі. Друга чота чотового “Чайки” на правому крилі нашої розстрільної також зайняла над потоком становища, з нею маємо зв'язок. Друга чота віддалена від міста ще більше, ніж третя. Неможливо було уже під гураганним ворожим вогнем далі увігнатися в місто, і треба було зайняти становища на відкритому засніженому терені. За потоком, який не був замерзлий і глибина якого сягала по пояс, було відкрите, рівеньке як стіл, покрите снігом оболоння, і від міста розстрільну нашого правого крила другої чоти ділило ще яких 150 метрів. Форсувати його тепер наступом на місто було уже неможливим, бо ворог сконцентрував увесь свій вогонь проти нас, будучи укріпленим в забудованих пунктах, а ми на

відкритому терені. Тяжкий кулемет б'є весь час з костелу по нашій розстрільній, ракетами освічує ворог безперервно передпілля, а мінометні снаряди рвуться поза нами на полі в оборонних ровах, які ВП вирило для своєї оборони кругом міста, думаючи, що ми зайняли там становища, або не дати нам поля для відступу. Наші дві чоти тримає лише оборонний бій, зв'язку з першою чотою неможливо вже нав'язати, бо вона загналася в місто на бункри. Чути також бій на відтинку сотні сотенного "Яра".

У нас є уже деякі ранені, яких відставляємо на зади. Стрибками підбігають з першої чоти сотенний політвиховник "Зорян" і роєвий "Чумак", оповідають, що перша чота загналася до міста на бункри, де зав'язався рукопашний бій, і вони нічого не знають за курінного "Коника" і сотенного "Орського", бо вони як зістали ранені, почали відступати. Чотовий санітар "Орленко" з третьої чоти відводить їх поза лінію на перев'язку.

Наші дві чоти тримають бій, вичікуючи, що сотні сотенних "Бурлаки" і "Ластівки" наступлять з противної сторони і відтяжать нас своїм вогнем, бо ВП спрямувало усю бойову силу проти нас. Зі сотнею сотенного "Яра" зв'язку також нема, лиш чуємо, що на тому правому відтинку йде також бій.

З правого крила другої чоти чотового "Чайки" повідомляють, що якесь військо йде в сторону міста Бірчі. Ми були певні, що це йде допомога ВП залозі міста Бірчі, бо наші сотні не повинні тут наступати. Не маючи заднього забезпечення і поповнення в залозі, ні зв'язку з командиром курення "Коником", я з чотівим "Чайкою" дали наказ по роям відступати і займати дальше становище, щоб під прикриттям власного вогню, дати можливість відступати іншим роям, аби ворог не зорієнтувався про наш відступ. Так наші дві чоти пляново відступили по дво годинному бою коло четвертої години над раном, забираючи зі собою усіх ранених. Як пізніше стало нам відомо, це йшло ВП в силі 300 чоловіка, які в ту ніч кватирували на присілку Цапури, 15 км від Бірчі, а як почули бій в місті, йшли на поміч Бірчі. Коли б ми не відступили, вони були б оточили нас зі заду і відтяли дорогу відступу.

Друга і третя чоти та деякі стрільці з першої чоти, які долучили на збірному пункті, перейшли засніженими полями попри села Рудавка, Котів, Жогатин, Явірник Руський на присілок Нетрибку, звідки вчора по обіді наша сотня відійшла, і в Нетрибці заквартирувала.

Як наші дві сотні "Орського" і "Яра" відступили, дві сотні сотенних "Бурлаки" і "Ластівки", нічого не знаючи про наш відступ, наступала на місто з протилежної сторони. Військо Польське, не маючи більше вже спротиву з нашої сторони, кинуло усі свої сили на наступаючі сотні "Бурлаки" і "Ластівки", де зав'язався бій знову, що тривав до ранку.

Напівоточені ВП, обі сотні відступили у свій терен призначення, хоч ворог старався переслідувати їхній відступ. Бій тривав від 2-ї години ночі до год. 8-ї ранку.

Не вдалася запланована акція курінним “Коником” у Свят Вечір, яка мала бути тою несподіванкою для ВП в місті Бірчі, щоб знищити цілковито ворожу випадову базу для тероризування українського населення наших сіл, а сам курінний “Коник” наложив головою.

Трагедія нашої першої поразки на тому терені була така:

По-перше, ВП в місті Бірчі було готове вже до відмаршу тероризувати українське населення і перешкоджати відділам УПА святкувати спокійно свята. Маршрут ВП був визначений – напасти на село Тростянець і інші ще не вивезені українські села, ловити людей на вивіз, знаючи, що кожен в цей день (Різдво) буде вдома. (Пізніше це ствердила розвідка).

По-друге, наші чотири сотні не наступили і не вдарили з усіх чотирьох сторін в один й той ж визначений час, що б спричинило паніку і замішання в середині міста між ВП, бо були б не знали, яка сила наступає на місто.

По третє, вогонь одночасно наступаючих наших двох сотень не був настільки сильним, щоби завдати втричі переважаючому ворогові удару, окрім того ворог мав забудоване укріплення та бункри для доброї самооборони.

Наші сили – 500 чоловік при легкій зброї. Ворожі сили – 1500 чоловік ВП, одна сотня НКВД і командний склад ВП зі советських командирів.

Наші втрати: зі сотні сотенного “Орського” – 11 вбитими і 14 раненими, (майже всі вбиті з першої чоти). Сотенний “Орський” (поручник з СС “Дивізії Галичина”, прийшов навесні 1944 року на відпустку, і більше не вернув до дивізії, був першим чотовим в сотні сотенного “Троменка” в травні 1944 року), чотовий “Павленко” (в заступництві чот. “Бартля”), роєві “Гаєвий” і “Лев”, кулеметники і стрільці. З ворожої сторони не встановлено кількості вбитих.

Закерзонський Край втратив в полковникові “Коникові” енергійного вояка і полководця, який сколихнув в цей час цілою Польщею.

Сам червоний маршал Польщі, Родя Жимерський, змушений був заговорити в польському парламенті про боротьбу ВП проти УПА. А польська преса писала, що в Бірчі “забілі бандеровського генерала”.

Полковник “Коник” загинув по-геройськи в першій лінії, сказавши такі останні слова: “Пімстіть смерть упавших героїв!” Його смерть УПА на Закерзонні таки відістила. Від зброї УПА сотні сотенного “Хріна” дня 29 березня 1947 року наложив головою віце-міністр оборони Польщі генерал Кароль Сверчевські – “Вальтер”.

Нехай цей спомин буде вінцем над незнаною могилою героя
полковника УПА – “Коника” в місті Бірчі.

Стрільці УПА зложили командирові “Коникові” пісню:

*Ой, хто то, хто то йде на Бірчу,
Нестримно з боєм наступа?
То командир – полковник “Коник”
Веде стрільців – борців УПА:
Щоб відплатить за людські кривди,
За кров, що в Лімній потекла,
За смерть, неволю і руїни,
За села, спалені до тла.
По смерті полковника “Коника” слідує присяга:
Та це стрілецтва не зламає,
Новим завзяттям запалить:
На кров і зброю присягаєм
Геройську смерть, його помстить!
Наш Командир – полковник “Коник”
В бою із ворогом упав, –
На вівар Слави України
Життя і кров свою віддав!
А ми – за Ним, Його слідами,
З Його наказами ідем,
Ідем повстанськими шляхами
Туди, – де Воля нас веде!*

(“Залізник”)

Reidy UPA (Summary)

This section contains reports of the UPA raids on the territory of TS “Lemko”, in Krynytsia region, in Slovakia, in Polish territories of Peremyshl region, and the Great Raid of the UPA units to Western Germany in 1947 written by the Platoon Leader of “Hromenko” company, Mykhailo Ozymko (“Zalizniak”).

The report about the raid in Krynytsia region gives interesting information about the situation of Ukrainian population in this territory during the months of November-December, 1945, a detailed description of villages after the resettlement action, but also talks about difficult organizational dilemmas, that the underground must solve in this westernmost part of the Ukrainian ethnic territory.

This is followed by detailed reports of Commanders “Myron”, “Karmeliuk” and “Taras” (U-6), about the raids in Slovakia, followed by a report about the meeting of “Khrin’s” company with the soldiers and officers of the Czechoslovak Army, and descriptions of several reids of platoons of “Hromenko” company in Polish areas of Peremyshl region.

The memoir of the Platoon Leader Mykhailo Ozymko (“Zalizniak”) is valuable because it shows a difficult situation in which the UPA units found themselves during the Akcja Wisla on the terrain of the Tactical Sector “Lemko”. He ends his memoir with the entry for June 30, 1947, having described in detail the previous 28 days of the march of “Hromenko” company in Slovakia, which after heavy fighting with the Polish Army and harrassment by the Czechoslovak troops with heavy losses (from 140 men only 36 came to Germany as an organized unit), nevertheless made it to Germany and surrendered its weapons to United States occupational authorities on September 11, 1947.

VII
ПІДСТАРШИНСЬКА ШКОЛА

Програма навчання в підстаршинській школі

Програма навчання розложена на шість тижнів – 36 днів (без неділь);
денно 10 год. занять – разом 360 год.

В програму навчання будуть входити такі предмети:

1. Полева служба та тактика партизанських боїв.
2. Впоряд.
3. Зброєзнання.
4. Теренознавство та топографія.
5. Піонірська служба.
6. Стрілецький вишкіл.
7. Внутрішня служба.
8. Зв'язок.
9. Організація армії.
10. Військова інтендатура.
11. Газознавство.
12. Історія воєн.
13. Розвідка.
14. Санітарна служба.
15. Політвиховництво.

I. Полева служба та тактика партизанських боїв – 156 год.

1. Загальні положення (основи бойових дій піхоти, вогонь підрозділів піхоти) – 2 год.
2. Загальні обов'язки командира – 2 год.
3. Поодинокий стрілець та його загальні обов'язки – 2 год.
4. Поодинокий стрілець у наступі – вибір та зміна становища [– 4 години].
5. Поодинокий стрілець в обороні – 3 год.
6. Спеціальні обов'язки стрільця:
 - а) Зорець – 4 год.
 - б) Полева стійка – 4 год.
 - в) Секрет (підслух) – 2 год.
 - г) Стежа в розвідці – 4 год.
 - д) Інші обов'язки (піднощик амуніції, зв'язковий, снайпер, стежа в похідній та похідній боевій охороні) – 2 год.
7. Стрілецький рій (загальне положення) та рій на розвідці – 8 год.
8. Рій в наступальному бою – 10 год.
9. Рій в оборонному бою – 10 год.
10. Рій в похідній та боевій охороні, в наступальному бою – 12 год.

11. Рій тяжких кулеметів (загальне положення) в наступальному бою та обороні – 4 год.
12. 45 мм піхотна гармата в наступальному бою та в обороні – 4 год.
13. Стр[ілецька] чота (загальне положення) та чота в розвідці – 4 год.
14. Стр[ілецька] чота в наступі – 8 год.
15. Стр[ілецька] чота в обороні – 8 год.
16. Марші (звичайний, забезпечений, партизанський марш) та чота в похідній охороні – 12 год.
17. Постої (квартирування, таборування, постій партизанського відділу) та чати – 13 год.
18. Наскоки – 10 год.
19. Засідки – 8 год.
20. Бій в лісі – 4 год.
21. Бій в населених пунктах (в селах, містах) – 4 год.
22. Вихід з бою (відступ) – 8 год.

II. Впоряд – 20 год.

А. Загальні завваги:

(суть і мета впоряду, поділ впоряду, роди вишколу, спосіб переведення, команда, наказ) – 2 год.

Б. Вишкіл одинцем без кріса:

(основні постави: “струнко”, “спочинь”, хода і біги, звороти, клякання, падання, вставання) – 3 год.

В. Вишкіл одинцем з крісом:

- а) Основні постави: “струнко”, “спочинь”, хвати крісом – 2 год.
- б) Ходи і біги, звороти, клякання, падання, вставання – 2 год.
- в) віддавання почесні (з крісом, без кріса) – 4 год.

Г. Зімкнені лади:

1. Стр[ілецький] рій (збірка, рівняння, відчислювання, звороти в місці, марші і т.д., звороти в маршах, зміни ладів, молитва, ранній та службовий звіти – 4 год.

2. Стр[ілецька] чота та сотня – 1 год.

Д. Розімкнені лади:

1. Розчленування роя (стрілецький ряд, розстрільна, змійка) – 2 год.

2. Розчленування чоти (в лінії роїв, дволінії, клин вперед, клин назад, ромб, дволінія роїв) – 2 год.

III. Зброєзнання – 32 год.

1. Кріс російський та німецький (опис, боєві властивості, розбирання та складання) – 4 год.
2. Кулемет “Дєхтярова” (опис, боєві властивості, розбирання, складання) – 6 год.
3. Кулемет нім. “МГ” (опис, боєві властивості, розбирання, складання) – 4 год.
4. Кулеметна пістоля “ППШ” і “МП” (опис, боєві властивості, розбирання, складання) – 6 год.
5. Тяжкий кулемет сист[еми] “Максим” – 6 год.
6. Граната (опис, боєві властивості, спосіб кидання) – 4 год.
7. Міномет (загальний опис) – 2 год.
8. Короткі пістолі ([ФН], сист[еми] “Токарова”) – 2 год.

IV. Теренознавство – топографія – 25 год.

1. Вивчення та оцінка терену – 2 год. (терен та його складові елементи, значення терену тайого тактичні властивості, спосіб вивчення терену).
2. Мірило – 2 год.(загальне поняття про мірило, способи користування лінійним мірилом, віднаходження мірил карт).
3. Теренові предмети, їх значення та зображення умовними знаками – 5 год.
(Зображення теренових предметів на карті, написи і числа на картах, правила рисування умовних знаків).
4. Різьба терену та її зображення – 3 год.
Види різьби терену та її характеристичні риси, спосіб зображення різьби терену на папері, визначення висоти перерізу та висоти поземин по висоті точки; визначення кута нахилання спаду гори, визначення по карті точок та піль невидимості.
5. Військово-топографічні карти та користування ними – [2] год.
(поділ військово-топографічних карт, користування картою, складання та копіювання карти).
6. Орієнтація в терені – 2 год. (загальні поняття про орієнтування, компас та бусолі, приблизне орієнтування по сонці, звіздах та теренових предметах, орієнтування по картах, азимуті, марші по азимуті, визначування цілей по карті).
7. Шкіци, нариси – 4 год. (основні правила рисування шкіців, вимірювання віддалей в терені, способи вивчення шкіців, маршовий шкіці).
8. Складання графічнихбойових документів – 5 год. (прикмети шкіців, рисування орієнтаційних шкіців).

V. Піонерська служба – 25 год.

1. Як війська окопуються на полі бою – 4 год. (інструменти і машини, самоокопування в бою, інженерні роботи в обороні).
2. Як війська маскуються в бою – 2 год. (природне маскування, штучне маскування).
3. Загородження (перешкоди) – 8 год. (вибухові речовини і підривні роботи, протитанкові перепони, протипіхотні загородження, побороювання загороджень).
4. Дороги – 2 год. (розвідування доріг, лагодження доріг).
5. Переправи – 4 год. (переправа бродом, переправа вплавав, переправа по леді, спеціальні переправочні засоби, форсування переправ).
6. Мости – 2 год. (розвідування мостів, лагодження і посилення мостів, будова мостів).
7. Необоронні споруди, військово-інженерна справа в партизанці – 3 год.

VI. Стрілецький вишкіл – 20 год.

- A. Балістика (теорія стрілу):
 1. Загальні положення, балістика внутрішня та зовнішня – 4 год.
 2. Шлях стрілу і терен – 1 год.
 3. Пробивна сила кулі, розсів, осередок розсіву – 2 год.
 4. Елементи стрілу – 2 год.
- B. Стрілецький вишкіл з крісом.
 1. Загальне положення (завдання науки стріляння, роль інструктора, методичні вказівки) – 2 год.
 2. Націлювання (блуди в націлюванні, впливи на націлювання, вправи з націлювання, трикутник блуду) – 3 год.
 3. Ладування та розладування кріса, оцінка віддалі, вогнева карність – 2 год.
 4. Стріляння по літаках – 2 год.

VII. Внутрішня служба – 16 год.

1. Військова служба, вояцькі прикмети, нагороди, особовий склад армії – 1 год.
2. Кари – 3 год.
3. Порядок дня в касарнях, ранній звіт, перегляд – 1 год.
4. Службовий звіт, зголошення, денний наказ, старшинські та підстаршинські відправи – 2 год.
5. Касарняний порядок – 1 год.
6. Службовий старшина та підстаршина, черговий підстаршина та

стрілець підвділу – 1 год.

7. Старшина, засади залежності старших та молодших, зверхник та підлеглий, права та обов'язки зверхника та підлеглого – 2 год.

8. Вартова служба – 4 год.

VIII. Військова інтендатура – 4 год.

1. Загальне положення – 1 год.

2. Постачання харчу – 2 год.

3. Постачання амуніції – 1 год.

IX. Організація армії – 3 год.

1. Загальні відомості про організацію збройних сил, організація совітського полку піхоти – 2 год.

2. Організація німецького полку піхоти – 1 год.

X. Зв'язок – 8 год.

1. Ціль, завдання й істота зв'язку: духовий, фізичний, тактичний зв'язок; зв'язкові станиці – 1 год.

2. Технічний зв'язок – 3 год.

3. Електричний зв'язок, спеціальний зв'язок, організація відділів зв'язку – 2 год.

4. Зв'язок в партизанці – 3 год.

XI. Газознавство – 4 год.

1. Газові напади – 2 год. (властивості газів і їх поділ, способи газових атак, впливи погоди і терену, тактичне ужиття газів).

2. Протигазова оборона – 2 год. (роди протигазової оборони, активна і пасивна оборона, поведінка в часі газового нападу, перша поміч загазованим, харчі і вода, [відкажування] терену, стежно-алярмова служба).

XII. Історія воєн – 8 год.:

A. Всесвітня історія – 4 год.:

1. Старші часи.

2. Середньовіччя.

3. Новітні часи.

4. Перша та друга всесвітня війна.

B. Історія українського війська – 4 год.:

1. Княжі часи.

2. Козаччина.

3. Історія УСС, СС, УГА та армії УНР.

XIII. Розвідка – 10 год.

1. Що таке розвідка, її мета, ціль і боротьба. Поділ розвідки на загальну, пропагандивну, розкладову і інші – 1 год.
2. Методи розвідної роботи – 1 год.
3. Історія і побудова НКВД від ЧКа до НКГБ., поділ на відділи – 2 год.
4. Агентурно-оперативна робота – 1 год.
5. Розвідка і контррозвідка (офензивна і дефензивна) – 1 год.
6. Поділ розвідки на: а) загальну; б) військову на суші і на морі – 1 год.
7. Конфіденти, вербунок, відбір матеріялів, стрічі (особисті та писемні заподання), техніка кореспонденції (шифтом, кодом і симпатичним чорнилом) – 1 год.
8. Розвідка в часі миру і війни, її завдання, організаційна сітка і контакт з центром – 1 год.
9. Контррозвідка в часі війни і миру, її завдання, боротьба з ворожою розвідкою 1 год.

XIV. Санітарна служба – 8 год.

1. Гігієна стрільця (особиста гігієна, миття, білля, одяг, взуття, гігієна в марші, постою, правила відпочинку) – 3 год.
2. Само- і взаємодопомога в бою (підчеркнути дружбу – обов'язки супроти раненого з поля бою, здержання кровотечі, перев'язка, транспорт) – 2 год.
3. Перша допомога в деяких наглих випадках (зімління, сонячний удар, зломання, звих, утоплення, придавлення, штучний віддих) – 3 год.

XV. Політвиховництво – 20 год.

УПА – Захід

Постій, дня 06.07.46 р. год. 12:00

СЯН

“Лемко”

Підстаршинська школа ім. полк. “Коника”

ЗВІТ

з підстаршинського вишколу проведеного від 08.06.46 р. до 01.07.46 р.

1. Підготовка вишколу:

Підготовку до вишколу розпочато на два тижні перед початком вишколу.

- а) Розіслано повідомлення або повідомлено усно к-рів, реф[ерентів] СБ і інш[их] про кількість учасників з їхніх вд. чи боївок, час та місце збірки, та потрібний виряд і озброєння.
- б) Нав'язано контакт з Н[ад]Р[айо]ну РГ та обговорено справу прохарчування табору (підготовка харчів, їх транспорт, забезпечення [учбовиків] в зшитки, олівці і т.п.).
- в) Повідомлено про початок вишколу інструкторів сталих та допоміжних, та к-ра [...], який зі своїм вд. мав забезпечувати табір.
- г) Підготовлено допоміжні матеріали до вишколу, а саме:
 - А. Бойовий Правильник Піхоти, ч. I-VII.
 - Б. [Бойовий] Статут Піхоти (Вид[ання] “Ліс[ових] Чортів”).
 - В. Польова Служба (Горна).
 - Г. Бойовий Правильник Партизанки.
 - Д. Збросзнання (конспект).
 - Е. Стрілецький Вишкіл (конспект).
 - Є. Зв'язок (Горна).
 - Ж. Військова топографія (Вид[ання] “Ліс[ових] Чортів”).
 - З. Військова інженерна справа (Вид[ання] совітське).
 - І. Сопутнік офіцера інж[енерних] войск (Вид[ання] совітське в рос. мові).
 - К. Внутрішня служба (Горна).
 - Л. Впоряд (Вид[ання] 1939 р.).
- д) Виготовлено докладно програму вишколу (“Залучник”, ч. 1). Програма розроблена на 410 годин викладів теоретичних та практичних вправ.
- е) Безпосередньо перед початком вишколу підбрано місце під табір (“Залучник”, ч. 5 – Шкіці) та побудовано колиби і т. п.

2. Інструкторський склад:

- а) Інструктори сталі:
 - А. “Воля” – Полева служба, Організація армії.
 - Б. “Ластівка” – Впоряд.
 - В. “Зруб” – Зброезнання, Газознавство.
 - Г. “Лісовик” – Топографія, Зв’язок.
 - Д. “Зенко” – Внутрішня служба, Піонерська служба.
 - Е. “Залізний” – Стрілецький вишкіл.
 - Є. “Корч”, “Вадим” – Політвиховання.
- б) Інструктори допоміжні:
 - “Шувар” – Санітарна служба.
 - “Потап” – Розвідка.
 - “Метеор” – Військова інтендантура.

3. Початок та перебіг вишколу:*

Вишкіл почався дня [03].05.46 р. святочним відкриттям. В програму відкриття вишколу входило:

- а) Звіт;
- б) Молебен та проповідь;
- в) Відчитання наказів – ч. 1, 2, 3 (“Залучник”, ч. 2, 3, 4);
- г) Слово-привітання к-ра табору;
- д) Молитва “Боже Великий”.

[Правильне] навчання почалося 04.05. Вставання (“Рання зоря”) відбувалося в год. [...], заняття починалися в год. 7, кінчалися в год. 19 з двогодинною перервою на обід (10 год. занять). До полудня (5 год.) перепроводжувано вправи впоряду та полеві вправи; після полудня виклади теоретичні. Загально підчас постою табору на першому місці пророблено 1[8]0 год. програми. Заняття переводилися правильно до дня 23.05.46 р. Дня 23.05.46 р. група ВП в силі ок[оло] 300 вояків зробила наскок на табор. Ворог наскочив на табор з трьох сторін, оминаючи застави та стійки старався якнайскорше увірватися до табору. В таборі на цей час перепроводжувано заняття. Почувши перші стріли коло застави, яка помітила ворога, тому, що в таборі було не вигідно оборонятися, рішено начинаного бою не приймати, тільки відступити з табору дальше і в разі погоні ворога прийняти оборонний бій на догідних становищах. Однак ворог, який увірвався до табору, спалив тільки колибні знищив рештки залишених харчів і відступив також. Наші втрати – 2 вбитих з вд. “У[дарник]-7”

* Копія оригіналу нарису шляху та місць постою Підстаршинської Школи ім. полк. “Коника” поміщена на стор. 812

зі складу стежі, яка повернула до табору. Втрати ворога – жодні. Після наскоку відділи (табор) відступив на присілок с. П'яткова [Руська] – Залазок, а звідти до с. Поруби.

4. Забезпечення табору на першому місці постою:

Забезпечення табору складалося з чотирьох застав кулеметних в силі від 3 до 5 вояків, дві стежі в силі 3-ох, три зорці та два підслухи. Службу обезпечення виповняв вд. “У[дарник]-7”, вночі – вишкільний відділ.

Служба в таборі: черговий підстаршина та стрілець з вд. “У[дарник]-7” та вд. (вишк[ільний] вд.), та службовий (інспекційний) старшина по таборі.

5. Вишкільний табор в рейді:

Після наскоку наступає коротка перерва у вишкільній. З огляду на сильне розконспірування Підст[аршинської] Школи в терені треба було змінити місце постою. Всіх учасників вишколу розділено на дві частини. Одну частину приділено тимчасово до вд. “У[дарник]-4”, а другу до вд. “У[дарник]-7” для законспірування в перемарші окремішності вд. Вишкіл відновлено знову дня 31.05. Табор стояв на постою в селі Грозьова [Грузова] Гор[ішна]. Оба вд. прохарчовувалися та кватирували в селі, а на заняття виходили до ліса. Вояки мали відносно мало часу на відпочинок та недостаточне прохарчування, тому вишколу неможливо було провадити в такому темпі і так правильно, як при таборванні в лісі. Зорганізувати табор в лісі було трудно через брак відповідного кухонного начиння (миски, баняки чи їдунка) та дещо посиленій рух ворога в терені, що вимагало частой змїни місця постою. І так, протягом двох тижнів вишк[ільний] табор кватирував у таких селах: Грозьова [Грузова] Гор[ішна] (двома наворотами), Грозьова [Грузова] Дол[ішна], Ямна Дол[ішна], Ямна Гор[ішна]. Протягом цього часу вичерпано загально [... 140] год. програми. Денно перепроваджувано від 5 до 10 год. занять. Дуже часто треба було переривати вишкіл через появу ворога в терені, чи перемаршу з одного села на друге.

Дня 13.06. вишк[ільний] табор перенісся до с. Тисова, а звідти в комплекс лісів па полудне від Перемишля між села Корманичі – Брилинці, де затаборовано. Налагоджено постачання харчів та дня 15.06. відновлено вишкіл знова. До 26.06. включно вичерпано ок[оло] 110 год. програми, тобто викінчено (вичерпано) цілу програму вишколу. Зараз на другий день після покінчення викладів мали початися іспити. Однак плановому переведенню іспитів та покінченню вишколу перешкодив наскок ВП (“Залучник”, ч. 6-7: Оперативний звіт, схема бою та репортаж

“Іспити в Підстаршинській Школі”). Після бою вишк[ільний] табор відступив до с. Тисова, а звідси на Ямну Долішню.

6. Забезпечення табору на другому місці таборування:

Забезпечення складалося з чотирьох кулеметних застав в силі від 4-ох до 5-ти вояків, 3 стежі в силі [8]-ох, 2 пари зорців, 3 підслухи та розвідка з дооколичних сіл.

Зі Села Ямна Дол[ішна] вишк[ільний] табор перейшов на Ямну Гор[ішню], де перепроваджено іспити, усталено (загальні) оцінки з усіх предметів, зокрема з поведінки та командирських здібностей, усталено льокати та зроблено проект ступенів до затвердження. Виготовлено також посвідки для тих, які покінчили вишкіл (“Залучник”, ч. [8]). Проведено підготовку до закінчення вишколу та відсвяткування Свята Державності.

Вишкіл закінчився дня 01.07.1946 р. В цьому дні відсвятковано також Свято Державності, на якому були присутні вд. “У[дарник]-7” та “У[дарник]-4”. Всі присутні на Святі вд., а також боївка СБ зложили присягу Вояка УПА.

Під час Свята прочитано учасникам Підстаршинської Школи загальні висліди іспитів та одержані льокати (“Залучник”, ч. [9]). Після Свята роздано тим, які покінчили Школу, посвідки, розділено на відповідні групи та відправлено до їхніх попередніх зверхників з відповідними штафетами.

7. Числові дані:

Відділ Підст[аршинської] Школи:	Стан на день:		
	03.05.46 р.	30.05.46 р.	30.06.46 р.
Учасників вишколу:	98	115	111
з того:			
вд. “У[дарник]-1”	7	7	7
вд. “У[дарник]-2”	5	5	5
вд. “У[дарник]-3”	6	6	6
вд. “У[дарник]-4”	10	11	9
вд. “У[дарник]-5”	30	30	30
вд. “У[дарник]-6”	6	5	5
вд. “У[дарник]-7”	10	11	10
БСБ	20	20	20
Інші (в тому – з півночі)	5	20	19
На функціях	4	5	5
Інструкторів(один к-р в[ишкільного] вд.)	5	5	6
Разом	107	125	122

Харчевий стан разом з вд. “У[дарник]-7” – ок[оло] 200 осіб (стан часто змінювався).

Стан зброї (відділ П[ідстаршинської] Школи без інструкторів):

Кулеметів	9
Крісів	81
Автоматів	20
Разом	110

Виказ побраних з магазину харчів:

Хліба	4[6]00	кг
Мука	440	[кг]
Бульба	9000	[кг]
М'ясо	3000	[кг]
Квасоля, горох	900	[кг]
Каша	[340]	[кг]
Сіль	[162]	[кг]
Кава	110	[кг]
Ярина	300	[кг]
Товщ	5[8]	[кг]
Товщ (лій)	7	[кг]
Тютюн	30	[кг]

Прохарчування протягом дня:

снідання	–	чорна кава з хлібом,
обід	–	зупа або гуляш,
вечеря	–	зупа.

8. Перепроваджені відправи:

За цілий час вишколу перепроваджено 3 відправи.

Першу відправу перепроваджено з інструкторсько-командним складом Школи. На ній ознакомлено інструкторів з програмою вишколу, вказано, на що треба класти найбільший нагиск, подано короткі методичні вказівки відносно вишколу.

Друга відправа з чотовими в[ишкільних] вд. На ній обговорено поведінку чотових відносно стрільців та відносно інструкторів, та в який спосіб чотові допомагають інструкторам у вишколі.

Третя відправа з інструкторами та чотовими. На ній усталено оцінки з поодиноких предметів, загальну оцінку та льокати. Особливо важним було оцінення учасника вишколу з його командирських здібностей.

9. Підсумки переведеного вишколу:

Загально вишкіл покінчило 91 учасників, з того 25 – зі загальним вислідом “дуже добрим”, 17 – зі загальним вислідом “добрим”, 49 – зі загальним вислідом “достаточним”; не покінчило вишколу 20 учасників, крім того 2-ох відіслано на санітарний пункт, одного звільнено з вишколу на власне бажання та одного звільнено за кару.

На загал, вишколений елемент був досить різний. Стрічалось одиниці дуже здібні та військово вироблені (головно вд. “У[дарник]-2” та БСБ), однак була досить поважна кількість таких, які знайшлися на вишколі зовсім przypadково, а чи то з тої причини, що його випхано на те, щоби не заваджав у вд. (пр[иміром,] вд. “У[дарник]-4”), чи то вислано охотників, які часто не здавали собі справи, куди ідуть та які їх обов’язки (пр[иміром,] вд. “У[дарник]-5”).

В тих, які покінчили вишкіл з позитивним вислідом, більшість має завдатки на добрих підстаршин від зараз або за якийсь час. Кожний учасник вишколу одержав конспекти: “Бойовий Правильник піхоти” ч.1, “Бойовий Правильник партизанки” та “Рейди”, крім того мав змогу зафіксувати поданий матеріал вишколу на зшитку так, що опісля зможе кожночасно таким конспектом послуговуватися, чи то вишколюючи других, чи то доповнюючи своє знання.

Великою перепоною в перепроваджуванні вишколу це була справа прохарчування, яка дуже часто не була як слід поставлена. Причиною цього було подекуди байдуже ставлення та мала рухливість деяких РГ, крім того, під час заготівлі харчів такий РГ розконспірував вишкільний табор. До того, що вишк[ільний] табор був змушений часто змінити своє місце постою, що само собоювідбивалося некорисно на цілості вишколу, причинилися також у великій мірі бойові відділи, які своїм побутом у терені, в якому перепроваджувався вишкіл, стяга[ли] на цей терен увагу ворога, а вслід за тим пенетрування ворогом терену (головно вд. “У[дарник-4]”).

10. Завваги та побажання:

Помимо виразного повідомлення не всі к-ри вд. чи реф[еренти] СБ вислали на вишкіл вояків як-слід заряджених, вбраних та вбутих. Були випадки, що приходили в зовсім подертому взутті чи одязі, або в такому, що до половини вишколу був зовсім босий та обдертий. Не всі принесли зі собою палатки, їдунки, ложки і т. п.

На будуче к-ри вд. повинні висилати на вишкільний табор людей, які би дійсно цей час використали як-слід та не забирали місця тим, які хотіли би, та не мають змоги вчитися. Декотрі к-ри вд. висилають на вишкіл

стрільців, які не мають жодних підстав бути підстаршинами, думаючи, позбудуться їх зі свого вд. Кращих стрільців знову не посилає тому, бо мовляв, пізніше мені його заберуть.

На будуче справа прохарчування вишколу мусіла би бути заздалегідь приготованою і то у великій конспірації.

Рейди та побут бойових відділів в терені мусіли би бути залежні від перебування в тому терені вишкільного табору.

З огляду на конспірацію не уживано в початку офіційної назви “Підстаршинська Школа ім. полк. “Коника”, тільки назви “Вишкільний Відділ” (скор[очено] ВВ) та псевдо ком[андира] табору “Батурин”.

(“Зенко”)

в. о. к-ра Школи

Залучник ч. 1

УПА-Захід

СЯН

“Лемко”

Вишкільний Відділ

Постій, дня 3 травня 1946 р.

ПРОГРАМА ПІДСТАРШИНСЬКОГО ВИШКОЛУ

Програма розложена на 410 год. навчання. В програму навчання входять такі предмети:

1. Полева служба та тактика партизанських боїв – 165 год.
2. Впоряд – 30 год.
3. Зброе знання – 34 год.
4. Політвиховництво – 45 год.
5. Теренознавство та топографія – 25 год.
6. Піонерська служба – 32 год.
7. Стрілецький вишкіл – 22 год.
8. Внутрішня служба – 20 год.
9. Зв'язок – 8 год.
10. Організація армії – 3 год.
11. Військова інтендатура – 4 год.
12. Газознавство – 4 год.
13. Розвідка – 10 год.
14. Санітарна служба – 8 год.

I. Полева служба та тактика партизанських боїв – 165 год.

1. Загальні положення (основи бойових дій піхоти, вогонь підрозділів піхоти) – 2 год.
2. Загальні обов'язки командира – 2 год.
3. Поодинокий стрілець та його загальні обов'язки – 2 год.
4. Поодинокий стрілець у наступі – вибір та зміна становища – 4 год.
5. Поодинокий стрілець в обороні – 3 год.
6. Спеціальні обов'язки стрільця:
 - а) Зорець – 4 год.
 - б) Полева стійка – 4 год.
 - в) Секрет (підслух) – 2 год.
 - г) Стежа в розвідці – 4 год.
 - д) Інші обов'язки (піднощик амуніції, зв'язковий, снайпер, стежа в похідній та похідній боевій охороні) – 2 год.
7. Стрілецький рій (загальне положення) та рій на розвідці – 8 год.

8. Рій в наступальному бою = 10 год.
9. Рій в оборонному бою – 10 год.
10. Рій в похідній та боєвій охороні, в наступальному бою – 12 год.
11. Рій тяжких кулеметів (загальне положення) в наступальному бою та обороні – 4 год.
12. 45 мм піхотна гармата в наступальному бою та в обороні – 4 год.
13. Стр[ілецька] чота (загальне положення) та чота в розвідці й розвідування в партизанці – 10 год.
14. Стр[ілецька] чота в наступі – 3 год.
15. Стр[ілецька] чота в обороні – 3 год.
16. Марші (звичайний, забезпечений, партизанський марш) та чота в похідній охороні – 12 год.
17. Постій (квартирування, таборування, постій партизанського відділу та чоти) – 10 год.
18. Напади (наскоки) – 10 год.
19. Засідки – [5] год.
20. Бій в лісі – 4 год.
21. Бій в населених пунктах (в селах, містах) – 4 год.
22. Характер партизанських боїв та вихід з бою (відступ) – 6 год.
23. Напади на залізничних шляхах – 4 год.

II. Впоряд – 30 год.

А. Загальні завваги: (суть і мета впоряду, поділ впоряду, роди вишколу, спосіб переведення, команда, наказ) – 4 год.

Б. Вишкіл одинцем без кріса: (основні постави: “струнко”, “спочинь”, хода і біги, звороти, клякання, падання, вставання) – [3] год.

В. Вишкіл одинцем з крісом:

- а) Основні постави: “струнко”, “спочинь”, хвати крісом – 4 год.;
- б) Ходи і біги, звороти, клякання, падання, вставання – 4 год.;
- в) Віддавання почесті (з крісом, без кріса) – 2 год.

Г. Зімкнені лади:

1. Стр[ілецький] рій (збірка, рівняння, відчислювання, звороти в місці, марші і т.д., звороти в маршах, зміни ладів, молитва, ранній та службовий звіти – [3] год.

2. Стр[ілецька] чота та сотня – 2 год.

Д. Розімкнені лади:

1. Розчленування роя (стрілецький ряд, розстрільна, змійка) – 2 год.
2. Розчленування чоти (в лінії роїв, дволінії, клин вперед, клин назад, ромб, дволінія роїв) – 3 год.

III. Зброє знання – 34 год.

1. Кріс російський та німецький (опис, боєві властивості, розбирання та складання) – 4 год.
2. Кулемет “Дєхтярова” (опис, боєві властивості, розбирання та складання) – 6 год.
3. Кулемет німецький “МГ” (опис, боєві властивості, розбирання та складання) – 4 год.
4. Кулеметна пістоля “ППШ” (опис, боєві властивості, розбирання та складання) – 4 год.
5. Тяжкий кулемет сист[еми] “Максима” – 8 год.
6. Граната (опис, боєві властивості, спосіб кидання) – 4 год.
7. [Міномет] (загальний опис) – 2 год.
8. Короткі пістолі ([ТТ], “Токарова”) – 2 год.

IV. Теренознавство – топографія – 25 год.

1. Вивчення та оцінка терену – 2 год. (терен та його [...] складові елементи, значення терену тайого тактичні властивості, спосіб вивчення терену).
2. Мірило – 2 год. (загальне поняття про мірило, способи користування лінійним мірилом, віднаходження мірил карт).
3. Теренові предмети, їх значення та зображення умовними знаками – 5 год.
Різьба терену та її характеристичні риси, спосіб зображення різьби терену на папері, визначення висоти перерізу та висоти поземин по висоті точки висунення кута нахилання спаду гори, визначення по карті точок та піль невидимості.
4. Військово-топографічні карти та користування ними – 2 год. (поділ військово-топографічних карт та користування ними, складання карт, копіювання карт) – 3 год.
5. Орієнтація в терені – 2 год. (загальні поняття про орієнтування, компас та бусолі, приблизне орієнтування по сонці, звіздах, теренових предметах, орієнтування по картах, азимуті, марші по азимуті, визначування цілей по карті).
6. Шкіці, нариси – 4 год. (основні правила рисування шкіців, вимірювання віддалей в терені, способи вивчення шкіців, маршовий шкіці).
7. Складання графічних та бойових документів – 5 год. (прикмети шкіців, рисування орієнтаційних шкіців).

V. Піонірська служба – 32 год.

1. Як війська окопуються на полі бою – 4 год. (інструменти і

машини, самоокопування в бою, інженерні роботи в обороні)

2. Як війська маскуються в бою – 2 год. (природне маскування, штучне маскування).

3. Загородження (перешкоди) – [1]8 год. (вибухові речовини і підривні роботи, протитанкові перепони, протипіхотні загородження, поборювання загороджень).

4. Дороги – 2 год. (розвідування доріг, лагодження доріг).

5. Переправи – 4 год. (переправа бродом, переправа вправ, переправа по леді, спеціальні переправочні засоби, форсування переправ).

6. Мости 2 год. (розвідування мостів, будова мостів).

VI. Стрілецький вишкіл – 22 год.

А. Балістика (теорія стрілу):

1. Загальне положення, балістика внутрішня та зовнішня – 4 год.

2. Шлях стрілу і терен – 1 год.

3. Пробивна сила кулі, розсів, осередок розсіву – 2 год.

4. Елементи стрілу – 2 год.

Б. Стрілецький вишкіл з крісом.

1. Загальне положення (завдання науки стріляння, роль інструктора, методичні вказівки) – 1 год.

2. Націлювання (блуди в націлюванні, впливи на націлювання, вправи з націлювання, трикутник блуду) – 3 год.

3. Ладування та розладування кріса, оцінка віддалі, вогнева карність – 2 год.

4. Стріляння по літаках – 2 год.

5. Стрілецькі постави – 4 год.

6. Стрілецький вишкіл з кулеметом – 1 год.

VII. Внутрішня служба – 20 год.

1. Вояцький стан та його обов'язки, вояцькі прикмети – 1 год.

2. Вояцька дисципліна – 2 год.

3. Порядок дня в касарні – 2 год.

4. Черговий підстаршина та стрілець відділу, касарняний порядок – 2 год.

5. Кари – 3 год.

6. Вартова служба – 5 год.

7. Особовий склад армії (засади залежності), права та обов'язки зверхника та підлеглого, вояцька поведінка – 4 год.

8. Віддавання почесні – 1 год.

VIII. Військова інтендатура – 4 год.

1. Загальне положення – 1 год.
2. Постачання харчу – 2 год.
3. Постачання амуніції – 1 год.

IX. Організація армії – 3 год.

1. Загальні відомості про організацію збройних сил, організація совітського полку піхоти – 2 год.
2. Організація німецького полку піхоти – 1 год.

X. Зв'язок – 8 год.

1. Ціль, завдання й істота зв'язку: духовий, фізичний, тактичний зв'язок, зв'язкові станиці - 3 год.
2. Електричний зв'язок, спеціальний зв'язок, організація відділів зв'язку – 2 год.
3. Технічний зв'язок – 3 год.

XI. Газознавство – 4 год.

1. Газові напади 2 - год. (властивість і їх поділ, способи газових атак, впливи погоди і терену, тактичне ужиття газів).
2. Протигазова оборона – 2 год. (роди протигазової оборони, активна і пасивна оборона, поведінка в часі газового нападу, перша поміч загазованим, харчі і вода, [відкажування] терену, стежно-альярмова служба).

XII. Розвідка – 10 год.

1. Що таке розвідка, її мета, ціль і боротьба. Поділ розвідки на загальну, пропагандивну, розкладову і інші – 1 год.
2. Методи розвідної роботи – 1 год.
3. Історія і побудова НКВД від ЧКА до НКГБ, поділ на відділи – 2 год.
4. Агентурно-оперативна робота – 1 год.
5. Розвідка і контррозвідка (офензивна і дефензивна) – 1 год.
6. Поділ розвідки (а.загальну;б.військову) на суші і на морі – 1 год.
7. Конфіденти, вербунок, відбір матеріялів, стрічі (особисті та писемні заподання), техніка кореспонденціїшифром, кодом і симпатичним чорнилом – 1 год.
8. Розвідка в часі миру і війни, її завдання, організаційна сітка і контакт з центром – 1 год.
9. Контррозвідка в часі війни і миру, її завдання, боротьба з ворожою розвідкою 1 год.

XIII. Санітарна служба – 8 год.

1. Гігієна стрільця (особиста гігієна, миття, білля, одяг, взуття, гігієна в марші, постою, правила відпочинку) – 3 год.

2. Само- і взаємодопомога в бою (підчеркнути дружбу – обов'язки супроти раненого з поля бою, здержання кровотечі, перев'язка, транспорт) – 2 год.

3. Перша допомога в деяких наглих випадках (зімління, сонячний удар, зломання, звихнення, утоплення, придавлення, штучний віддих) – 3 год.

XIV. Політвиховання – 45 год.

1. Причини введення політвиховної роботи в УПА і її основні завдання (дати к-рам і стрілецтву найбільш всестороннє вироблення, необхідне для сповнення місії авангарду) – 1 год.

2. Боротьба за УССД і наші основні завдання:

а) за що бореться УПА; УПА як ексекутивна сила, авангард і зв'язок самостійної Збройної Сили взагалі – 2 год.

б) Найвищий Політичний Провід Українського народу – УГВР – 1 год.

в) [Наша] політична тактика.

3. Основні завдання і прикмети командирів, політвиховників і стрілецтва УПА:

а) відповідальність і прикмети командира – 2 год.

б) організація політвиховного апарату; взаємовідносини між командиром і політвиховником – 2 год.

в) взаємовідносини між командиром і стрільцями – 2 год.

г) необхідні звичаї – основні приписи поведінки – 3 год. (підкреслення ваги культурної поведінки к-рів і стрілецтва УПА при зустрічі з рідним населенням і чужинцями).

4. Організація Українського війська й розвиток українського мілітаризму в зв'язку з кристалізацією політичної думки й побудовою державного життя українського народу на протязі історії:

а) державно-суспільний устрій України в часах Княжої Доби й Козаччини; основоположники організації укр[аїнського] війська – Святослав Завойовник, Володимир Мономах, Ярослав Осьмомисл, Сагайдачний, Хмельницький, Мазепа і ін[ші] – 5 год.

б) Відродження. Шевченко – 3 год.

в) Доба визвольних змагань від 1917 р. до сьогодні (УСС, УГА, Армія УНР, УВО, ОУН, УПА) – 3 год.

г) Українська духовність як відвічне джерело боротьби українського народу – 2 год.

д) Характеристика народніх мас на тлі боротьби за свою незалежність – 2 год.

5. Місце України в сучасному міжнародному укладі сил:

- а) положення України “на грані двох світів” – 1 год.
- б) наші взаємовідносини з ближчими і дальшими сусідами; життєві інтереси, які нас з ними вяжуть – 2 год.
- в) етнографічні межі й простір України в кв[адратних] км – 1 год.
- г) гори, ріки, міста – 1 год.
- д) багатства і промисловість України – 3 год.

6. Большевики в сучасній стадії:

- а) елементи сили і слабості ССРСР – 2 год.
- б) ідейна компромітація большевизму – 1 год.
- в) характеристика закордонної політики большевиків – 2 год.

7. Наші національні і революційні свята – 2 год.

Залучник ч. 2

УПА-Захід

СЯН

“Лемко”

Вишкільний Відділ

Постій, дня 3 травня 1946 р.

Наказ ч. 1

З дня 3 травня розпочинається другий в цьому терені підстаршинський вишкіл.

На початку Вашої вишкільної праці звертаюся до Вас з дружнім апелем: Друзі Вояки-Повстанці!

Україна в неволі, але в огні визвольної боротьби. Ви – її сини, спадкоємці Слави Володимирового тризуба, на зов народу одні з перших взяли в руки зброю і стали до боротьби, щоб кров'ю та залізом вирішити майбутнє Українського Народу. Ви стали в ряди Української Збройної Сили, що розставила свої відділи на Землях України від Дону по Карпати та зводить на цих просторах жорстокі та затяжні бої з диким московським наїзником та його польськими вислужниками. Ви являєтеся воїнами – майбутніми командирами тих відділів, які вкрили цілу територію України славними героїчними побоевищами. Ці побоевища – це мобілізуючий голос сурми, на звук якої стануть під зброю все нові та нові борці, це сигнал, що оповіщає увесь світ, що скорий кінець тюрмі народів ССРСР та встановлення на її згарищах самостійних національних держав.

Друзі Вояки! Сьогодні звернені до Вас очі Ваших Командирів та Провідників, які післали Вас на цей вишкіл та очі Ваших близьких та знайомих.

Вітаю Вас всіх сьогодні та закликаю до посиленої та систематичної праці над собою. Ви, які вже близько рік стоїте в твердій затяжній боротьбі з польськими вислужниками Кремля, які всякими найбіль[ш] жорстокими методами намагаються виселити Ваших рідних з нашої прадідівської землі та віддати на жир московським посіпакам.

Ви, які в цій боротьбі твердо відстоюєте інтереси України на її західному пограниччі та вкриваєте її славними побоевищами, які затривожили не тільки Москву і Варшаву, але про які заговорили також Лондон і Вашингтон, докажіть про те, що Ви потрафите бути не тільки хоробрими та відважними в бою, але і завзятими та повними посвяти в праці над поглибленням та удосконаленням свого знання та політичного світогляду.

Думаю, що Ви оправдаєте надії, які покладають на Вас ті, які вас сюди послали. Час вишколу короткий та обмежений і тому цей дорогий час

мусимо якнайкраще використати, досягнути якнайкращих вислідів, щоб набуте знання Ви пізніше, як командири поручених Вам підвідділів, широко примінювали серед стрільцтва.

Друзі Вояки!

Стисніть міцніше сталь, яку держите в руках і пам'ятайте, що на вістрях Ваших багнетів спочиває доля Ваших майбутніх поколінь.

Отже виправдайте це довір'я до Вас. Сповніть наложені на Вас обов'язки. Не жалуйте ні трудів, ні зусиль, ні свого життя, бо ідея, для якої все жертвуєте, є великою і святою, і тому вона перемаже.

Всім бажаю якнайкращих успіхів у праці.

Слава Україні!

(___) “Батурин”
к-р табору

Залучник ч. 3

УПА-Захід

СЯН

“Лемко”

Вишкільний Відділ

Постій, дня 3 травня 1946 р.

Наказ ч.2

1. Всі учасники вишколу підпорядковуються вповні своїм безпосереднім зверхникам.

2. Забороняю в якій-небудь цілі опускати без мого дозволу район таборування та сходити до села. Не вільно також поза справами віддалюватися від свого приміщення без дозволу і відома ком[андира] чоти даліше, як на 50 м.

3. Забороняю провадити яку-небудь кореспонденцію (принімати та висилати штафети).

4. Всіх учасників вишколу обов'язує організаційно-вояцьке відношення.

5. Придержуватися всіх засад конспірації, забороняю голосно говорити, чи кричати, співати, стукати. Вогонь вільно палити тільки за спеціальним дозволом і то тільки сухим деревом.

6. Подаю до відома такий порядок дня:

- год. 05:00 Рання зоря
- [год.] 05:10-05:25 Руханка
- [год.] 05:25-05:50 Миття та упорядкування себе та приміщення
- [год.] 05:50 Молитва
- [год.] 06:00-06:30 Снідання
- [год.] 06:45 Ранній звіт
- [год.] 07:00-11:30 Передполудневі заняття
- [год.] 12:00-12:45 Обідня перерва
- [год.] 13:00 Службовий звіт
- [год.] 14:00-18:50 Пополудневі заняття
- [год.] 19:00 Денний наказ
- [год.] 19:30 Вечеря
- [год.] 19:30-20:45 Час дозвілля
- [год.] 20:45 Вечірня перевірка та молитва
- [год.] 21:00 Вечірня зоря

Руханку та миття (за виїмком часу поготівля) перепроваджувати без сорочок.

7. За задержання денного порядку відповідає черговий підстаршина. Його контролює службовий старшина табору.

8. Всі сплять в повній бойовій готовності (взуті, пояс на собі, зброя коло себе). Збуватися вільно тільки після занять, якщо не буде іншого зарядження.

9. На випадок алярму всі збираються в повному виряді на алярмовій площі під проводом своїх командирів. В приміщеннях не залишати жодних речей, а в ніякому випадку зброї чи амуніції. На випадок заскочення поодинокі відділи займають становище в районі свого місця таборування в напрямі ворога та ждуть дальших наказів. Алярмова площа для Ви шкільного Відділу знаходиться між колибами, для відділук-ра “Ластівки” коло кухні.

10. В приміщенні та районі таборування задержувати належну чистоту та порядок (не розкидати, чи залишати жодних відпадків з їди, паперів і т. п.). За порядок коло приміщення відповідає ройовий, за порядок в районі таборування – черговий підстаршина відділу. За порядок в районі кухні та гігієнупрохарчування відповідає бунчужний табору.

11. Забороняю всім учасникам табору перебувати в районі кухні, крім часу снідання, обіду чи вечері та в магазині взагалі. Право вступу до магазину чи перебування в районі кухні мають тільки особи до цього покликані (бунчужний, службовий, черговий та кухарі).

12. За порушення поодиноких точок цього наказу буду строго карати.

(___) “Батурин”

к-р табору

Залучник ч. 3

УПА-Захід

СЯН

“Лемко”

Вишкільний Відділ

Постій, дня 3 травня 1946 р.

Наказ ч. 3

1. Назначую ст. бул. “Зруба” командиром Вишкільного Відділу.

2. Назначую ст. віст. “Приспіва” командиром другої чоти і разом заступником к-ра відділу. Ст. бул. “Зимний” на час вишколу передає обов’язки чотового першої чоти.

3. Подаю до відома склад роїв першої та другої чоти:

1-ша Чота

1-ий рій	2-ий рій	3-ій рій	4-ий рій
рой. “Мороз”	рой. “Мирон”	рой. “Ворон”	рой. “Чапля”
1-ий рій	2-ий рій	3-ій рій	4-ий рій
“Крісовий”	“Горинь”	“Крук”	“Лісовик”
“Магрос”	“Острий”	“Олень”	“Сова”
“Кліщ”	“Зірка”	“Явір”	“Жаль”
“Бігун”	“Ворона”	“Лоза”	“Опир”
“Козак”	“Кавун”	“Орел”	“Бескид”
“Слабий”	“Лисиця”	“Голуб”	“Ослава”
“Слабий”	“Граб”	“Вишня”	“Буйний”
“Розбийсвіт”	“Славко”	“Точка”	“Тугар”
“Талайда”	“Вороний”	“Шугай”	“В’юн”

2-га Чота

рой. “Максим”	рой. “Зелений”	рой. “Бурій”	рой. “Незгода”
“Сивий”	“Убіч”	“Чміль”	“Борсук”
“Комар”	“Рожа”	“Хмара”	“Смола”
“Жук”	“Роман”	“Свіжий”	“Куля”
[...]	“Оріх”	“Лис”	“Бойовчик”
“Дон”	“Риболов”	“Чумак”	“Яблінка”
“Кріль”	“Петля”	“Цяпка”	“Грубий”
“Довгий”	“Окунь”	“Словак”	“Кремпа”
“Довбуш”	“Карась”	“Щипавка”	“Скала”
“Медвідь”	“Чорт”	“Буква”	“Віск”

3-тя Чота

рой. “Корінь”	рой. “Грізний”
“Михась”	“Блакитний”
“Левадний”	“Смерека”
“Гроза”	“Сливка”
“Грім”	“Калина”
“Пугач”	“Віямин”
“Вуж”	“Ліска”
“Липа”	“Семенко”
“Чорний”	
“Вивірка”	

(“Батурин”)
К-р табору

Залучник ч. 3

УПА-Захід

СЯН

“Лемко”

Підстаршинська школа

ім. полк. “Коника”

Постій, дня 03.07.46 р.

год. 18:00

Оперативний звіт

Дня 27.06.46 р. Підстаршинська Школа ім. полк. “Коника” в силі 3-х пвд. та пвд. з вд. “У[дарник]-3” звели бій з компанією Підстаршинської школи 2[8] полку [9]-ої дивізії “Червоного Штандару” в силі понад 80 вояків в лісі між сс. Корманичі, Брилинці, Рокшичі [Рікшиці], Конюша.*

Озброєння власне: легкі кулемети, кріси, автоматичні пістолі.

Озброєння ворога: легкі кулемети, кріси (переважаюча більшість), автоматичні пістолі.

Вишкільний табір розташовувався від кількох днів у лісі між сс. Корманичі і Брилинці, на північ від дороги, яка лучить ці два села, у віддалі ок[оло] 200 м [від] лісної поляни. ВП в силі ок[оло] 80 вояків, яке у пошукуванні за нашими відділами переправилося дня 26.06.1946 на правий бік Сяну, зайшло до села Брилинці та звідти перейшло лісом до села Конюша, де задержалося через ніч.

Сподіваючися, що ворог, переходячи через села, з яких табір побирав харчі, [може] довідатися про перебування в лісі вишкільного табору, дня 27.06.1946 заведено в 2-ій годині остре поготівля, а опісля занято оборонні становища в другій лінії старих австрійських окопів над поляною, щоб в разі нападу ворога не бути заскоченим. Становища власні були догідні, бо давали добре поле для стрілу в рідкому лісі та на поляну, а плечі оборони забезпечував майже непроходимий гущавник. Підходи від сторони Гелеха (північний схід), Рокшичі [Рікшиці] (п[і]вн[ічний] зах[ід]), Брилинці (П[і]вн[ічний] зах[ід] – забезпечували застави.

О год. [6]:30 повернула стежа з напрямку села Конюша та повідомила, що ворог зайшов у ліс і посувається дорогою в напрямі табору. Кільканадцять хвилин пізніше ворог наткнувся на підслуха від застави число 1 та обстріляв його, вслід за чим розпочав наступ на наші становища. Перші дві сильні атаки більшістю своїх сил (ок[оло] 5 роїв) провів ворог на наше ліве крило, де був розташований вд. “У[дарник]-7” і заатакував його від сторони зрубаного ліса (з півночі) та зі сторони поляни. Ворог кидався двократно в атаку з наложеними штиками на становища вд. “У[дарник]-7”.

* Копія оригіналу ситуаційного плану бою поміщена на стор. 810-811

Обі атаки відбито і ворог був змушений цофнутися і залягти. Кілька хвилин пізніше ворог почав атакувати і наше праве крило, де були розташовані два вд. Підстаршинської Школи. Атаку ворога відбито і праве крило, перейшовши до протинаступу, почало ворога окружувати. Частина ворога (понад рій) прoderлася через поляну і заняла першу лінію окопів на середньому відтинку нашої оборони, напроти становищ першого вд. Підстаршинської Школи, а друга частина почала в паніці відступати через поляну і вздовж поляни. Праве крило нашої оборони в погоні за ворогом доходить до дороги Конюша (Брилинці) – Гелеха – Брилинці та захоплюють віз із амуніцією та польовим радіонадавичим апаратом. В цьому часі на середньому відтинку нашої оборони іде бій з групою ворога, який заняв першу лінію окопів напроти становища першого пвд. Підст[аршинської] Школи (якого оборонні становища були в другій лінії окопів) та на лівому крилі вд. “У[дарник]-7” відбиває поновну атаку ворога, який після цього відступає взагалі. Вміжчасі зліквідовано вповні гранатами групу ворога (ок[оло] два рої) на середньому відтинку нашої оборони і очищено та перевірено побоєвище.

Бій тривав ок[оло] півтора години. У висліді бою ворог був вповні розбитий і спішно відступав, хоча це був один з найкращих відділів ВП, які оперували в цей час в цьому терені.

Власні втрати: три вбиті з вишкільного відділу та оден легко ранений.

Втрати ворога: 38 вбитих, в тому – п'ять старшин, 18 ранених; 6 ранених забрано в полон і зробивши перевязку та стягнувши слідство відпущено. Втрати ворога оцінено на підставі здобутих документів, власних обчислень на поляні та на оголошеннях, які розліплено в Перемишлі.

Здобуто: 4 легкі кулемети, 30 крісів, 6 ППС, 2 ППШ, 85 ручних гранат, [...]ток, 2 пістолі, 2 ракетниці, польовий радіонадавичий апарат, 3 коні та воза, взуття, одяг, виряд, ок[оло] 3000 амуніції.

Втрачено: ок[оло] 6000 вистріляної амуніції.

Після бою відділи відступили планово на збірний пункт.

(“Зенко”)

УПА-Захід
СЯН
“Лемко”
Підстаршинська школа
ім. полк. “Коника”

Список учасників за загальним вислідом іспитів, одержаними льокатами та пропонованими ступенями

<i>Ч.п.</i>	<i>Псевдо</i>	<i>Рік нар[одження]</i>	<i>Освіта</i>	<i>Війс[ькова] сл[ужба]</i>	<i>Як довго в УПА</i>	<i>Який вд.</i>	<i>Заг[альний] висл[ід] іспитів</i>	<i>Льок[ата]</i>	<i>Пропон[ована] ступінь</i>	
1.	“Максим”	1914	5 нар.	Веркш[уц] 4 р.	1 р.	СБ	БСБ	д[уже] добрий	1	булавний
2.	ст. стр. “Вишня”	1924	5 нар.	[Веркшуц 4 р.]	1 р.		У-2	[дуже добрий]	2	[булавний]
3.	“Буква”	1922	3 сер.	[Веркшуц 4 р.]	[Упол.]		БСБ	[дуже добрий]	3	[булавний]
4.	“Хмара”	1928	7 нар.	[Веркшуц 4 роки]	1,5 р.		БСБ	[дуже добрий]	4	[булавний]
5.	“Роман”	1925		Т.Шк. [Веркшуц 4 роки]	7 міс[яців]		БСБ	[дуже добрий]	5	ст. вістун
6.	“Славко”	1923	3 сер.	[Веркшуц 4 р.]	2 р.		У-7	[дуже добрий]	6	[ст. віст.]
7.	ст. стр. “Олень”	1927	7 нар.	[Веркшуц 4 р.]	2 р.		У-2	[дуже добрий]	7	[ст. віст.]
8.	ст. стр. “Бігун”	1927	5 сер.	[Веркшуц 4 р.]	9 міс[яців]		У-4	[дуже добрий]	7	[ст. віст.]
9.	“Щипавка”	1924	3 с. 7 ліс.	[Веркшуц 4 р.]	1 р.		БСБ	[дуже добрий]	8	[ст. віст.]
10.	“Цянка”	1921	7 нар.	[Веркшуц 4 р.]	17 міс[яців]		БСБ	[дуже добрий]	9	[ст. віст.]
11.	ст. стр. “Лоза”	1926	Торг. Шк.	[Веркшуц 4 р.]	1 р.		У-2	[дуже добрий]	9	[ст. віст.]
12.	“Довбуш”	1925	Уч. Сем.	[Веркшуц 4 р.]	1 р.		БСБ	[дуже добрий]	9	[ст. віст.]
13.	ст. віст. “Корінь”	1925	7 нар.	8 м[ісяців] Верм[ахт]	1 р.		У-3	[дуже добрий]	10	[ст. віст.]
14.	“Віамин”	1928	7 нар.	[8 місяців Вермахт]	8 міс[яців]		ОСЗ	[дуже добрий]	11	[ст. віст.]
15.	“Грізний”	1923	7 нар.	[8 місяців Вермахт]	13 міс[яців]		БСБ	[дуже добрий]	12	[ст. віст.]
16.	“Ворон” [вістун]	1924	4 нар.	[8 місяців Вермахт]	2 р.		У-2	[дуже добрий]	13	[ст. віст.]
17.	“Дон”	1928	4 сер.	[8 місяців Вермахт]	3 міс[яці]		БСБ	[дуже добрий]	14	[ст. віст.]
18.	“Буйний”	1920	5 нар.	СС	4 міс[яці]		У-5	[дуже добрий]	14	[ст. віст.]
19.	“Смерека”	1926	7 нар.	[СС]	1 р.		У-1	[дуже добрий]	15	[ст. віст.]

<i>Ч.п.</i>	<i>Псевдо</i>	<i>Рік нар[одження]</i>	<i>Освіта</i>	<i>Війс[ькова] сл[ужба]</i>	<i>Як довго в УПА</i>	<i>Який вд.</i>	<i>Заг[альний] висл[ід] іспитів</i>	<i>Льок[ата]</i>	<i>Пропон[ована] ступінь</i>
20.	“Лісовик”	1926	5 нар.	[СС]	1 р.	У-5	[дуже добрий]	16	[ст. віст.]
21.	“Мороз”	1919	4 торг.	1 р. СС	6 міс[яців]	У-4	[дуже добрий]	17	[ст. віст.]
22.	“Оріх”	1928	7 нар.	[1 р.] СС]	1 р.	У-5	[дуже добрий]	17	[ст. віст.]
23.	“Остап”	1927	7 сер.	[1 р. СС]	1 р.	У-4	[дуже добрий]	18	[ст. віст.]
24.	ст. стр. “Голуб”	1927	7 нар.	[1 р. СС]	1,5 р.	У-6	[дуже добрий]	18	[ст. віст.]
25.	“Сименко”	1926	2 торг.	9 м[ісяців] ЧА	7 міс[яців]	У-1	[дуже добрий]	18	[ст. віст.]
26.	ст. стр. “Точка”	1925	3 реміс.	[9 місяців ЧА]	1 р.	У-2	добрий	19	вістун
27.	“Крук”	1925	4 нар.	[9 місяців ЧА]	6 міс[яців]	У-6	[добрий]	20	[вістун]
28.	ст. стр. “Грім”	1925	2 рільн.	[9 місяців ЧА]	7 міс[яців]	У-3	[добрий]	21	[вістун]
29.	“Матрос”	1927	Торг. Шк.	[9 місяців ЧА]	3 міс[яці]	У-4	[добрий]	21	[вістун]
30.	“Кліщ”	1928	3 сер.	[9 місяців ЧА]	1 р.	У-4	[добрий]	21	[вістун]
31.	“Бурій”	1919	8 сер.	[9 місяців ЧА]	14 міс[яців]	БСБ	[добрий]	22	[вістун]
32.	“Вільха”	1925	3 реміс.	[9 місяців ЧА]	8 міс[яців]	У-5	[добрий]	23	[вістун]
33.	“Косач”, віст.	1924	серед.	[9 місяців ЧА]	1 р.	У-7	[добрий]	23	[вістун]
34.	“Чміль”	1915	6 нар.	ПА	2 р.	БСБ	[добрий]	24	[вістун]
35.	“Орлик”	1924	7 нар.	[ПА]	4 міс[яці]	СКВ	[добрий]	24	[вістун]
36.	“Сивий”	1924	4 нар.	[ПА]	8 міс[яців]	БСБ	[добрий]	25	[вістун]
37.	ст. віст. “Зелений”	1926	5 нар.	1 р. УП	1 р.	У-1	[добрий]	25	[вістун]
38.	“Словак”	1919	6 нар.	3 р. УП	2 р.	БСБ	[добрий]	26	[вістун]
39.	“Лис”	1922	4 нар.	3 р. УП	2,5 р	БСБ	[добрий]	26	[вістун]
40.	“Чапля”	1924	3 рем.	3 р. УП	6 міс[яців]	У-5	[добрий]	27	[вістун]
41.	“Вороний”	1927	5 сер.	3 р. УП	1 р.	У-7	[добрий]	27	[вістун]
42.	“Комар”	1921	4 нар.	СС	1 р.	БСБ	[добрий]	28	[вістун]
43.	“Левадний”	1923	Уч. Сем.	[СС]	1 р.	У-[3]	[добрий]	29	ст. стр.
44.	“Липа”	1926	5 нар.	[СС]	8 міс[яців]	У-1	достаточний	30	[ст. стр.]
45.	“Явір”	1926	2 нар.	[СС]	1 р[ік]	У-6	[достаточний]	31	[ст. стр.]
46.	“Миرون”	1920	6 нар.	[СС]	1,5 р.	У-7	[достаточний]	31	[ст. стр.]
47.	“Вуж”	1926	1р. Г.Ш.	[СС]	1 р.	У-1	[достаточний]	31	[ст. стр.]
48.	“Довгий”	1924	7 нар.	[СС]	8 міс[яців]	У-1	[достаточний]	32	[ст. стр.]
49.	“Тугар”	1924	6 нар.	[СС]	2 міс[яці]	У-5	[достаточний]	33	[ст. стр.]

Ч.п.	Псевдо	Рік нар[одження]	Освіта	Війс[ькова] сл[ужба]	Як довго в УПА	Який вд.	Заг[альний] висл[ід] іститів	Льок[ата]	Пропон[ована] ступінь
50.	“Бескид”	1926	6 нар.	[СС]	1 р.	У-5	[достаточний]	33	[ст. стр.]
51.	“Граб”	1927	7 нар.	[СС]	1 р[ік]	У-7	[достаточний]	33	[ст. стр.]
52.	“Крук” (Яросл[ав])	19[24]	4 нар.	[СС]	1 р.	СКВ	[достаточний]	33	[ст. стр.]
53.	“Галайда”, віст.	19[25]	4 нар.	[СС]	1 р.	У-4	[достаточний]	34	[ст. стр.]
54.	“Орел”	1929	7 нар.	[СС]	1 р.	У-6	[достаточний]	34	[ст. стр.]
55.	“В’юн”	1924	5 нар.	[СС]	2 р.	У-5	[достаточний]	34	[ст. стр.]
56.	“Медвідь”	1922	6 нар.	[СС]	16 міс[яців]	Б С Б	[достаточний]	35	[ст. стр.]
57.	“Віск”	1924	4 нар.	[СС]	6 міс[яців]	У-[5]	[достаточний]	36	[ст. стр.]
58.	“Крісовий”	1923	4 нар.	[СС]	1 р.	У-4	[достаточний]	37	[ст. стр.]
59.	“Чайка”	1925	4 нар.	Веркшунц	1 р.	СКВ	[достаточний]	38	[ст. стр.]
60.	“Кріль”	1922	3 нар.	8 м[ісяців] СС	2 р.	Б С Б	[достаточний]	39	[ст. стр.]
61.	“Свіжий”	1917	6 нар.	ПА 18 м[ісяців]	2 р.	Б С Б	[достаточний]	39	[ст. стр.]
62.	“Незгода”	1923	4 нар.	[ПА 18 місяців]	6 міс[яців]	У-5	[достаточний]	40	[ст. стр.]
63.	“Риболов”	1924	2 нар.	[ПА 18 місяців]	6 міс[яців]	У[5]	[достаточний]	41	[ст. стр.]
64.	“Смола”	1927	7 нар.	[ПА 18 місяців]	6 тиж[нів]	У-5	[достаточний]	41	[ст. стр.]
65.	“Топір”	1927	4 нар.	[ПА 18 місяців]	1 р.	У-5	[достаточний]	42	[ст. стр.]
66.	“Орел”	1929	7 нар.	[ПА 18 місяців]	1 р.	У-6	[достаточний]	43	[ст. стр.]
67.	“Сова”	1925	4 нар.	[ПА 18 місяців]	1 р.	У-5	[достаточний]	43	[ст. стр.]
68.	“Горинь”	1923	3 нар.	[ПА 18 місяців]	1 р.	У-7	[достаточний]	43	[ст. стр.]
69.	“Жук”	1925	6 нар.	1 р. СС	1 р.	Б С Б	[достаточний]	44	[ст. стр.]
70.	“Ліска”	1928	7 нар.	[1 р. СС]	3 міс[яці]	[ОНО]	[достаточний]	44	[ст. стр.]
71.	“Михась”	1921	4 нар.	[1 р. СС]	[8] міс[яців]	У-3	[достаточний]	45	[ст. стр.]
72.	“Сливка”	1924	6 нар.	[1 рік СС]	1 р.	У-5	[достаточний]	46	[ст. стр.]
73.	“Зірка”	1926	5 нар.	[1 р. СС]	1 р.	У-7	[достаточний]	46	[ст. стр.]
74.	“Ворона”, (віст.)	1926	5 нар.	[1 р. СС]	1 р.	У-7	[достаточний]	46	[ст. стр.]
75.	“Жаль”	1926	5 нар.	[1 р. СС]	2 міс[яці]	У-5	[достаточний]	46	[ст. стр.]
76.	“Вітер”	19[23]	6 нар.	[1 р. СС]	1 р.	СКВ	[достаточний]	46	[ст. стр.]
77.	ст. стр. “Вивірка”	1922	5 нар.	ЧА 7 міс[яців]	1 р.	У-3	[достаточний]	47	[ст. стр.]
78.	“Шугай”	1925	7 нар.	[ЧА 7 місяців]	6 міс[яців]	У-6	[достаточний]	48	[ст. стр.]
79.	“Ослава”	1927	4 нар.	[ЧА 7 місяців]	1 р.	У-5	[достаточний]	49	[ст. стр.]
80.	“Убіч”	192[3]	7 нар.	[ЧА 7 місяців]	5 міс[яців]	У-5	[достаточний]	50	стрілець

<i>Ч.п.</i>	<i>Псевдо</i>	<i>Рік нар[одження]</i>	<i>Освіта</i>	<i>Війс[ькова] сл[ужба]</i>	<i>Як довго в УПА</i>	<i>Який вд.</i>	<i>Заг[альний] висл[ід] іспитів</i>	<i>Льок[ата] Пропон[ована] ступінь</i>
81.	“Гроза”	1924	3 сер.	[ЧА 7 місяців]	1 р.	У - 3	[достаточний]	51 стрілець
82.	“Соловій”	1925	5 нар.	[ЧА 7 місяців]	6 міс[яців]	СКВ	[достаточний]	52 стрілець
83.	“Бойовчик”	1919	4 нар.	[ЧА 7 місяців]	6 міс[яців]	У - 5	[достаточний]	53 стрілець
84.	“Коваль”	1925	5 нар.	[ЧА 7 місяців]	1 р.	СКВ	[достаточний]	53 стрілець
85.	“Карась”	1927	5 нар.	[ЧА 7 місяців]	7 міс[яців]	У - 5	[достаточний]	53 стрілець
86.	“Місяць”	1923	3 нар.	[ЧА 7 місяців]	1 р.	СКВ	[достаточний]	54 стрілець
87.	“Розцвіт”, вист.	1923	6 нар.	1 р. СС	17 міс[яців]	У - 4	[достаточний]	54 стрілець
88.	“Кавун”	1924	7 нар.	ЧА 4 міс[яці]	7 міс[яців]	У - 7	[достаточний]	55 стрілець
89.	“Слабий”	1927	5 нар.	[ЧА 4 місяці]	14 міс[яців]	У - 4	[достаточний]	56 стрілець
90.	“Грубий”	1925	5 нар.	ЧА 5 міс[яців]	2 міс[яці]	У - 5	[достаточний]	57 стрілець

Вишколу не покінчили слідуєчі стрільці:

“Рожа”, “Яблінка”, “Борсук”, “Петля”, “Кремпа”, “Окунь”, “Скала”, “Димар” (з вд. У-5)

“Соکیل”, “Береза”, “Медвідь”, “Журба”, “Страх”, “Чорноморець” (з півночі)

“Пугач”, “Калина”, “Блакитний”, “Острий”, “Чорний”, “Чумак” (з інших вд. та [БСБ].

Загально вишкіл покінчило 90 учасників, перепало при іспиті 20 учасників.

(“Зенко”)

ІСПИТ ПІДСТАРШИНСЬКОЇ ШКОЛИ УПА ім. Полковника “КОНИКА”

В зв'язку з оперативними діями відділів УПА на лівому березі р. Сяну (спалено чотири поукраїнські села – Мацьковичі, Батичі, Уйковичі [Вуйковичі] і Оріхівці), – компанія підстаршинської школи ВП з [9]-ої дивізії під назвою “Червоного штандару” з Перемишля, подалася в терен на розшуки за нашими відділами. Ця компанія начисляла ок[оло] 80 вояків.

Дня 26.06.46 наша розвідка доносить: “Ворожий відділ посувається в напрямі лісового комплексу Брилинці – Корманичі – Конюша”. В год. 9-ій заходить до села Брилинець, а в 16-ій подається через ліс до Конюші, де задержується через ніч. В цьому лісовому комплексі від кількох днів розтаборились вд. підстаршинської школи УПА й вд. охорони під командуванням к-ра “Ластівки”. Вже 26.06.46 р. в зв'язку з рухом ворожих військ, к-р вишкільного табору “З[руб]” держав вд. в боєвому поготівлі. Повстанці нетерпеливо ждали ворога, щоб “вгостити” його в своїй партизанській [домині] – лісові. Одначе цього дня не довелось зустрінутись...

Дня 27.06.46 р. к-р вишкільного табору в год. 2-й знову ставить вд. в боєве поготівля. Вже в год. 05:30 переводить його на боєві становища в старих фронтових окопах. Все готове до бою. Повстанці чекають ворога зі зброєю готовою до стрілу. Боєва готовність поєднується з пильністю. Учасники підстаршинської школи держать в одній руці зброю, а в другій конспект і запопадливо його вивчають. Бо ж сьогодні іспит...

К-р табору ще раз проходить боєвою лінією, перевіряє становища і подає останні накази. Перебігають поспішно зв'язкові, замасковують становища кулеметчики.

Надворі була гарна погода, заповідався гарячий червневий день. Ранішню тишу лісу нарушували тільки чудові не окреслені мелодії пташиного співу, сварливо, охриплим голосом перекукувались зозулі, вперто [співали] соловії, то іноді ставало так тихо, що було чути шелестіння листя на деревах.

В год. 06:30 вертає стежа і зголошує: ворог вирушив зі села Конюші і взійшов у ліс та посувається в напрямі нашого табору. По цілій лінії пронісся брязкіт сталі. Повстанці ще раз перевіряють зброю. Ворог наближається. О год. 6:45 падають перші стріли – це наша застава привітала ворога вогнем та згідно з наказом подається до лінії наших

становищ. Ворог розгортається розстрільною і вслід за відступаючими нашими підслухами наближається до наших становищ. Сильно напружуємо зір та слух... Пройшло кілька секунд і на лівому крилі нашої розстрільної загарчали в'їдливо наші кулемети, а по двох-трьох хвилинах на цілому відтинку розгорівся бій. Повстанці зірвалися до бравурного наступу. Клекіт розгарячених кулеметів, автоматів та крісів заглушило могутнє: "Слава!" "Вперед!"... Захиталися наїжені ворожі штики, залунали зойки перших вбитих і ранених напасників. Не минуло десять хвилин, як ворог на правому крилі нашої розстрільної був розбитий. 8-м убитих бандитів плавало у своїй крові. Святі повстанські кулі не схибляють... Повстанці завзято наступали на п'яти ворогам, громлячи їх здобутою на них зброєю, з якої спливала ще свіжа ворожа кров. Тут зокрема відзначився кулеметник "Сова", – [...] підстаршинської школи. Він по кількох чергах зі свого кулемета рушив до наступу. Дивимось, а "Сова" держить високо однією рукою ворожий "Дехтяр", на якого кружку спливає ще свіжа кров сталінського підхвостня, і усміхаючись [...] по "совиному" біжить скоро вперед і громить ворога вогнем зі здобутої зброї. Ворог дрозжачими руками розставляє польовий надавчий радіоапарат з наміром надати своєму бандитському штабові депеші – "СОС!", але не довелось... В тій хвилині повстанці, завваживши ворожі наміри, – очайдушною атакою знищують ворожу обслугу і здобувають надавчий радіоапарат разом з підводою амуніції та іншими трофеями.

Ворог кількакратно зривається до атаки, але за кожним разом заливається власною кров'ю і, рачкуючи, завертає. Дула повстанської зброї розгарячені. Кулеметчики змінюють цівки кулеметів. Лавина нашого вогню безперервно заливає ворога. В розгарі бою гинуть учасники підстаршинської школи – Друзі [...] і "Тугар", підчас очайдушної атаки на ворожі становища. Кров і смерть наших Друзів здвоює завзяття і жадоби відплати повстанців. К-р "З[руб]" дає наказ рушити і зліквідувати ворога. Відділ під командуванням к-ра "Ластівки" тричі відбиває ворожу атаку і переходить до остаточного гураганного наступу та зліквідує рештки ворожих недобитків. Розгарячені молоденькі лемки й "ластів'ята" вибігають на поляну, добиваючи прикладами крісів утікаючих сталінських посіпак. – На середньому відтинку два рої під командуванням "Ворона" і "Ми[ро]на", беручи примір зі смілого наступу к-ра [ви]шкільного відділу "Зруба", – незважаючи на сильний ворожий вогонь, підсуваються на кілька метрів до ворожих становищ і ручними гранатами зліквідовують ворожу групу в силі 22 бандитів, між ними двох поручників. Знову заклекотіло і лісом пронісся дикий рев-стогін. Це гриміли наші ручні гранати, вкриваючи поле смерти слабою поволокою диму. У воздуху пронісся ще слабший запах пороху. По розгарячених обличчях повстанців струмочками

стікав піт, заливав очі, уста, з яких чим раз грімкіше розносилося: “Піддавайсь!” “Руки ввверх!”. Знову вкривається земля ворожими трупами. Ворог не видержує. Закривавлені недобитки панічно розбігаються.

Знова через поляну перебігають повстанці, в їхніх руках по два, а то й три ворожих кріса та автомати. Перекликуються санітарі... Тужливо заводять пошукуванні жертви заблукані кулі, рідшають, а згодом зовсім затихають стріли, ворог розгромлений на голову.

Сонце вже піднялося настільки високо, що освічувало побоевище. Здавалось, сьогоднішнє його сяйво найясніше. Його промені ласкаво гладили повстанські обличчя. Сходилися з трофеями повстанці, підчисляючи ворожі втрати. Оглядали їх перестрашеними очима полонені сталінські прихвостні, які опинились в наших руках, неначе підлі жебраки просили помилування і оскаржували оден одного. Даємо їм наші листівки, вияснюємо за що їх б'ємо і, забравши від них та убитих документи і записавши зізнання, робимо знімки, звільняємо 5-ох полонених, а потім відходимо.

Глибоко в пам'яті залишається образ побоевища: один на другому лежать купами 38 ворожих трупів під “довуцтвом” двох поручників і трьох підпоручників. Повсихали перемішані з кровю і мозком земля і трава, валялися порозбивані че[репи] бандитів. Довкруги було тихо, неначе по страшній бурі-гурагані, яка пройшла через ліс, поторощила все те, що неправильно намагалось порушити його внутрішній порядок.

Повстанці ішли на означене командиром місце, несучи зі собою 4 здобуті кулемети, 6 автоматів ППС, 2 ППШ, 30 крісів й інші трофеї. Весело ступали, вгинаючись під вантажем здобутків, відбиті селянські коні.

А ми йшли сповнені непогамованою радістю, що невинна кров помордованих [тими] бандитами наших дітей, жінок і старців, геройська смерть Друзів були хоч частинно помщені. В душі ще міцніше ствердла давно зроджена постанова – [...] нашу боротьбу всенароднім [...] перемоги.

Постій, дня 01.07.46.

Подав учасник бою
Бул. “Вадим”
(політвиховник)

Ч.п.	[Псевдо]	[Загальний вислід іспитів]	[Льоката]
1.	“Максим”	[дуже добрий]	1
2.	“Вишня”	[дуже добрий]	2
3.	“Буква”	[дуже добрий]	3
4.	“Хмара”	[дуже добрий]	4
5.	“Роман”	[дуже добрий]	5
6.	“Славко”	[дуже добрий]	6
7.	“Олень”	[дуже добрий]	7
8.	“Бігун”	[дуже добрий]	7

<i>Ч.п.</i>	<i>[Псевдо]</i>	<i>[Загальний вислід іститів]</i>	<i>[Льоката]</i>
9.	“Щипавка”	[дуже добрий]	8
10.	“Цяпка”	[дуже добрий]	9
11.	“Лоза”	[дуже добрий]	9
12.	“Довбуш”	[дуже добрий]	9
13.	“Корінь”	[дуже добрий]	10
14.	“Віями[н]”	[дуже добрий]	11
15.	“Грізний”	[дуже добрий]	12
16.	“Ворон”	[дуже добрий]	13
17.	“Дон”	[дуже добрий]	14
18.	“Буйний”	[дуже добрий]	14
19.	“Смерека”	[дуже добрий]	15
20.	“Лісовик”	[дуже добрий]	16
21.	“Мороз”	[дуже добрий]	17
22.	“Оріх”	[дуже добрий]	17
23.	“Остап”	[дуже добрий]	18
24.	“Голуб”	[дуже добрий]	18
25.	“Сименко”	[дуже добрий]	18
26.	“Точка”	[добрий]	19
27.	“Крук”	[добрий]	20
28.	“Грім”	[добрий]	21
29.	“Матрос”	[добрий]	21
30.	“Кліщ”	[добрий]	21
31.	“Бурий”	[добрий]	22
32.	“Вільха”	[добрий]	23
33.	“Косач”	[добрий]	23
34.	“Чміль”	[добрий]	24
35.	“Орлик”	[добрий]	24
36.	“Сивий”	[добрий]	25
37.	“Зелений”	[добрий]	25
38.	“Словак”	[добрий]	26
39.	“Лис”	[добрий]	26
40.	“Чапля”	[добрий]	27
41.	“Вороний”	[добрий]	27
2.	“Комар”	[добрий]	28
43.	“Левадний”	достаточний	29
44.	“Липа”	[достаточний]	30
45.	“Явір”	[достаточний]	31
46.	“Мирон”	[достаточний]	31
47.	“Вуж”	[достаточний]	31
48.	“Довгий”	[достаточний]	32
49.	“Тугар”	[достаточний]	33 (згинув 27.06.46 р.)
50.	“Бескид”	[достаточний]	33
51.	“Граб”	[достаточний]	33
52.	“Крук”	[достаточний]	33
53.	вістун “Галайда”	[достаточний]	34
54.	стр[ілець] “Орел”	[достаточний]	34
55.	[стрілець] “В’юн”	[достаточний]	34
56.	[стрілець] “Медвідь”	достаточний	35
57.	[стрілець] “Віск”	[достаточний]	36

<i>Ч.п.</i>	<i>[Псевдо]</i>	<i>[Загальний вислід іспитів]</i>	<i>[Льоката]</i>
58.	[стрілець]	“Крісовий”	[достаточний] 37
59.	[стрілець]	“Чайка”	[достаточний] 38
60.	[стрілець]	“Кріль”	[достаточний] 39
61.	[стрілець]	“Свіжий”	[достаточний] 39
62.	[стрілець]	“Незгода”	[достаточний] 40
63.	[стрілець]	“Риболов”	[достаточний] 41
64.	[стрілець]	“Смола”	[достаточний] 41
65.	[стрілець]	“Топір”	[достаточний] 42
66.	[стрілець]	“Орел”	[достаточний] 43
67.	[стрілець]	“Сова”	[достаточний] 43
68.	[стрілець]	“Горинь”	[достаточний] 43
69.	[стрілець]	“Жук”	[достаточний] 44
70.	[стрілець]	“Ліска”	[достаточний] 44
71.	[стрілець]	“Михась”	[достаточний] 45
72.	[стрілець]	“Сливка”	[достаточний] 46
73.	[стрілець]	“Зірка”	[достаточний] 46
74.	[стрілець]	“Ворона”,	[достаточний] 46
75.	[стрілець]	“Жаль”	[достаточний] 46
76.	[стрілець]	“Вітер”	[достаточний] 46
77.	[стрілець]	“Вивірка”	[достаточний] 47
78.	[стрілець]	“Шугай”	[достаточний] 48
79.	[стрілець]	“Ослава”	[достаточний] 49
80.	[стрілець]	“Убіч”	[достаточний] 50
81.	[стрілець]	“Гроза”	[достаточний] 51
82.	[стрілець]	“Соловій”	[достаточний] 52
83.	[стрілець]	“Бойовчик”	[достаточний] 53
84.	[стрілець]	“Коваль”	[достаточний] 53
85.	[стрілець]	“Карась”	[достаточний] 53
86.	[стрілець]	“Місяць”	[достаточний] 54
87.	[стрілець]	“Розцвіт”	[достаточний] 54
88.	віст[ун]	“Кавун”	[достаточний] 55
89.	стр[ілець]	“Слабий”	[достаточний] 56
90.	[стрілець]	“Грубий”	[достаточний] 57

Дістали оцінки “недостаточно” та не покінчили вишколу такі стрільці:

1. “Рожа”
2. “Яблінка”
3. “Пугач”
4. “Сокіл”
5. “Калина”
6. “Блакитний”
7. “Борсук”
8. “Петля”
9. “Острий”
10. “Береза”
11. “Кремпа”
12. “Окунь”
13. “Чорноморець”
14. “Чорний”
15. “Скала”

16. “Медвідь”
17. “Журба”
18. “Димар”
19. “Страх”
20. “Чумак”

Всі абітурієнти школи одержать посвідки покінчення вишколу. Одержані підстаршинські ступені будуть подані до відома після їх затвердження.

(“Зенко”)
в. о. К-ра Школи

Залучник ч.10

УПА-Захід

СЯН

“Лемко”

Підстаршинська школа

ім. полк. “Коника”

Постій, дня 30.06. 1946 р.

Наказ ч. 6

Після закінчення вишколу всі учасники повертаються до своїх відділів, боївок, чи інших попередніх місць праці та зголошуються у своїх командтрів, чи провідників з посвідками покінчення вишколу та відповідними штафетами.

Заборонаю всім учасникам вишколу після відпущення задержуватися без жодних службових причин в терені, робити собі самовільно відпустки, чи що подібного.

Забороняю переходити по терені поодинокі. Всі повертають групами та підпорядковуються вповні назначеним командирам груп.

Назначую командиром групи, яка іде в “Бескид” ст. віст. “Приспіва”.

До цієї групи належать всі учасники вишколу з відділу: к-рів “Хріна”, “Біра”, “Бродича” та всіх боївок СБ і інш[их з] “Бескиду”.

Командиром групи, яка йде на Північ назначую стр. “Орлика”.

(“Зенко”)
в. о. К-ра Школи

Постій, дня 31 серпня 1946 р.
Слава Україні!

Друже Командир!

1. Кущовим “Попом” з району 88 переслав я на Вашу адресу в дні 22.08.46 р. шість примірників звіту з Підстаршинської Школи ім. полк. “Коника” (в тому до тр[ь]ох примірників також звіту долучено список пропонуваних к-ром “З[енком]” учасників курсу Підстаршинської Школи до номінації), 6 примірників опер[ативного] звіту за м[іся]ць червень 1946 р. та одну довшу штафету (машинопис). Опер[ативного] звіту за м[іся]ць липень ц[ього] р[оку] не висилаю тому, що такого ще досі не надіслали к-ри “Бур[лака]”, “Крилач” та “Стах”.

2. Інспектором вд. в “Хол[одному] Ярі” назначив я к-ра “Байду”, яким передаю отсю штафету. З оголошенням цього в наказі ще задержуюся, бо не знаю, як згаданий вивяжеться з наложених на нього обовязків.

3. В дні 15.08.46 р. о год. 12:00 пвд. к-ра “Горб[ового]” з вд. “У[дарник]-3” перевів засідку на ВП, яке в тому часі переїжджало через с. Насічне на 16 фірманках. У висліді тої засідки згинув к-р “Горб[овий]”, а оден кулеметчик зістав важко ранений. ВП мало 15 вояків вбитих та 25 ранених. Крім цього вбито 10 коней ворога. Причиною смерті к-ра “Горб[ового]” було те, що цей йдучи на вибране місце засідки не вспів на час до нього прибути, бо в між-часі стрінувся з переїжджаючим ворогом, до якого з відкритого терену відкрив вогонь і з криком “Слава!” пішов в першій лаві зі своїм стрілецтвом в наступ на ворога. ВП, панічно втікаючи, зі своїх возів відстрілювалося і один із вояків ВП серією з кулемета поцілив к-ра “Горб[ового]” в голову та груди, від чого цей згинув на місці. З приводу смерті к-ра “Горб[ового]” його пвд. припинив дальший наступ на ворога і забираючи важко раненого кулеметника почав відступати. Зааярмований таким ви слідом засідки другий пвд. к-ра “Р.” того ж вд. йде відступаючому вд. сл. п. к-ра “Горб[ового]” з поміччю, завертає його з поворотом до наступу на ворога, який вспів опанувати в себе паніку та стягнути з сл. п. к-ра “Горб[ового]” уніформу та чоботи і зброю, – зводить короткий бій, у висліді якого ВП розбіглося, залишаючи вбитих на полі бою.

Дня 21.08.46 р. ВП в більшій силі зробило наскок на вд. “У[дарник]-3”, який працював на полі біля жнив коло с. Царинське. У висліді цього наскоку вд. втратив одного коня зі сідлом. Ворог мав вбитих та ранених, але число їх наразі невідоме.

4. В дні 24.08.46 р. о год. 13:00 ВП в невідомій силі наскочило на два вд. к-ра “Хр[іна]”, які квартирували в одній самітній і порожній хаті

біля с. Хоцень. Хата ця лежить в долині при першому потоці зліва від дороги Середнє Велике – Хоцень. На військовій німецькій карті 1:100000 згадана хата не є зазначена. В хаті цій квартирував к-р “Хр[ін]” зі своїм почотом, частина стрільців була на стриху цієї хати, а решта під цехпалатками в потоці. Постійно цей забезпечували дві застави: одна з них була на горі в корчах у віддалі 300 м від ліса від сторони с. Загочеве [Загочев’я], а друга на горі від сторони с. Середнє Велике. Застава від с. Загочеве [Загочев’я] з невідомих причин не відкрила вогня по ворогові, який йшов розстрільною від сторони с. Загочеве [Загочев’я] в напрямі на с. Хоцень. Щойно застава, яка стояла від сторони с. Середнє Велике, запримітила ворога у віддалі від місця постою обох вд. на біля 100 м, відкрила по ньому вогонь і цим заалармувала вд. Ворог обстріляв сильним кулеметним та крісовим вогнем спаніковані вд., які із-за непригожого до оборони терену не могли розвинути та ставити ворогові опір. Частина стрільців під командою к-ра “Вітра” відв’язалась від ворога і подалася потоком в напрямі дороги Хоцень – Середнє Велике. Що сталося дальше з тою частиною, досі ще невідомо. Вислід наскоку: 5 стрільців вд. “У[дарник]-5” впало на місці вбитими, 7 легко ранених, правдоподібно застава в силі 3 стр., яка була від сторони с. Загочеве [Загочев’я] і 1 стр. попали в полон живими. Крім цього втрачено: багато плащів та палаток, 7 крісів та оден кулемет, розірваний ворожою гранатою. Ворожі втрати: невідомі. Дані ці, оперті на поданнях стрільців, є вповні точні.

5. Через забуття не долучено до попередньої, писаної до Вас штафети, відпису військового місячного звіту за м[іся]ць червень 1946 р. к-ра “Яра”, що його тепер додатково залучую.

6. В м[іся]цях липні і серпні ц. р. ворог позжавив свою діяльність тим, що користаючи з цього, що наші вд. були зайняті жнивами, робив досить часті денні та нічні засідки на терені цілого Н[ад]Р-ну “Бескид”. Найбільша чинність ворога під [...] оглядом є в районах “988” та “Левка”, менше в районах “Чорноти” та “Бориса”, а вже найменше в районі “Сянового”. Вояки ВП дуже часто перебираються за селян та навіть жінок, та ходять так по кількох по лісах. Над Бережницею Вижною ВП в силі 150 вояків квартирувало в лісі два дні.

Крім цього большевицька погранзастава з Дверничка перейшла кордон та обстріляла вд. “У[дарник]-3”, який збирав жнива на полях біля Дверника.

В тому ж часі почали в районі “Чорноти” більші вд. чесько-словацьких військ переходити кордон біля сс. Солинка, Кальниця та Воля Міхива [Мигова]. При тому заходять до прикордонних сіл та рабують селян. Ціль їх переходу – це розвідка та вербування сексотів.

7. Матеріялів до військових звітів, частина друга, ані від Окр[ужного] Пров[ідника] “Гр[уго]р[а]”, ані від СБ до сьогодні не дістав. В тій справі звертався я вже кілька разів до них, але безуспішно. Що більше, СБ в Н[ад]Р-ну “Бескид” не вислало мені досить обширних зізнань чеського розвідника відносно наших вд. на терені Н[ад]Р-ні “Бескид”, як також не вислало зізнання к-ра “Софрона”, що був придержаний УБП зі Сянока в селі Загіря [Загір’є], який там перебував по виході зі шпиталю в Кракові. К-ра “Софрона” з вд. “У[дарник]-5” УБП чомусь не арештувало, тільки залишило його дальше дома. Куцовий з району “Левка”, “Довгорукий”, його арештував і передав в руки СБ. По переслуханні “Софрона” реф[ерентом] СБ “Гуцулом” передано його мені з поворотом. “Софрона” я до вд. не приняв, тільки з поворотом завернув до районного “Левка”. Реф[ерент] СБ “Гуцул” в своїй штафеті до мене пише, що справа зі “Софроном” є скомплікована і його треба конечно перекинути на Захід в район “Смирного” або в Перемишину. Ясна річ, не одержавши жодного протоколу з переслухання к-ра “Софрона”, як також протоколу інших свідків у цій справі, не міг ніяк згодитися на його пропозицію, бо ж в своїй штафеті “Гуцул” виразно зазначає, що УБП мало час “розкусити” “Софрона”, але не зробило цього тому, що сподівалося, що до “Софрона” будуть приходити люди зі сітки або з вд. і вони їх схоплять. Справа зі “Софроном” є дуже неясна і заплутана. Хто зна, чи “Софрон” не пішов на співпрацю з УБП. “Софрона” я кожної хвили можу мати з поворотом. До цього часу Окр[ужний] реф[ерент] СБ, так і н[ад]р[айоно]ві реф[еренти] СБ не надіслали мені ані жодного зізнання польських, полонених нашим вд. вояків, хоча згаданих наші вд. передали СБ дуже багато. Так-то виглядає співпраця між СБ а вд.

8. Залучую 1 примірник “Вказівки, як належить писати військовий місячний звіт”.

Здоровлю щиро та бажаю успіхів в дальшій нашій боротьбі.

Героям Слава!

[“477”]

✂ ✂ ✂

Друже Командир!

1. Пошту одержав (звіт за червень, звіт підстаршинського вишколу). Все дійшло в порядку.

2. Пересилаю два пакети з півночі, відпис штафети до д. “Мельодії”.

3. Маю до Вас претенсії відносно Вашого доручення порушити заквестіоновані ліки “Вуйка”. Справа в тому, що я заборонив розходити їх аж до часу закінчення судового доходження в справі “Вуйка”. Досі ця справа ще не закінчена і тому порушення депозиту підсудного являється відхиленням від загально прийнятих правних засад. Знаю, що запотребування на медикаменти є велике і пекуче, одначе мимо всього Ви не повинні були давати суперечного доручення без попереднього порозуміння зі мною. Я чейже руководився якимись зглядами, коли мимо всього дав повищу заборону. Зараз заходить обава, що підсудний може відкликатися до переведення повної контролі його клунків, може мати якісь евентуальні (хоча не припускаю цього) застереження, отже заквестіоновані слідчими чинниками речі повинні були бути ненарушеними. Зрештою Ви краще повинні орієнтуватися в тих справах. Другою причиною моєї заборони є те, що наплечники “Вуйка” заключають ряд специфіків, які мусять бути планомірно розділені для цілої округи. В цій справі написав я м. ін. до д. “Мельодії”. Копію цього письма пересилаю Вам. В ньому говориться теж і про справи звязані з військовим сектором, тому прошу його простудіювати та зробити відповідні висновки.

4. В останній моїй штафеті (альярмовій) писав я, щоби Ви якнайшвидше прибули в “Холодний Яр”. Сьогодні повторюю і понаглюю це візвання. Потреба Вашої присутності там необхідна з уваги на дуже важні справи. Якщо можливим є відкликання маршу політвиховників, то прошу це вчинити, бо д. “Вадим” ранений, а мені важко займатися справою проєктованої відправи-вишколу. Праці зараз маю багато, а виручитися немає ким. З Вами повинен бути “Арпад”. Жду на нього.

5. Прошу Вас не робити пересунень вд. в терені (маю на увазі наділовання вд. оперативних відтинків) без попереднього порозуміння зі мною. Пишу це тому, що Ви мабуть мали або маєте намір вислати якийсь вд. в VII-VIII р-ни. Я буду мати тут певні проєкти, які треба буде ще розважити.

6. Крім інших важних справ, які за останній час накопилися в “Холодному Ярі”, буде справа к-ра “Гр[омен]ка”, який протягом свого перебування в тому терені в жоднім випадку не оправдав себе як лінійний старшина. Останньо знову, як мене інформують, скомпромітувався в часі акції палення пол[ських] бандитських осередків. Для розглянення цієї справи треба буде солідної застанови. За останні блискучі потягнення к-рів

“Б[урла]ки”, “К[рила]ча” та окремих к-рів пвд. маю для них глибоке признання та прямо подив. Буду мати до Вас домагання подати їх до відзначення. Це одначе справа, яку полагодимо при зустрічі.

Що властиво сталося “Х[рін]ові”? Читаю звідомлення про Хоцень і ніяк не можу вийти з дива. Чейже в так швидкому часі люде не виходять “з форми”.

Як полагодили Ви справу к-ра “Б[і]ра”?

Жду нетерпляче Вашого прибуття. Боюся, щоби ми не розминулися в дорозі, бо я приблизно за тиждень буду мандрувати у Ваш терен.

Слава Україні!

Здоровлю щиро
[“Олер”]
Постій, дня 15.09.46.

✂ ✂ ✂

Pidstarhynska shkola im. Polk. “Konyka” (Summary)

This section contains various materials that pertain to the operation of the “Konyk” Non-Commissioned Officers School that was set up in Peremyshl region in May and functioned until mid July 1946.

The first document is a Draft School Programme to last for 36 days or 360 hours of continuous training with an outline of field and theoretical subjects to be covered in the school.

The second document is a report of the subjects that were taught in the school between 8.6.-1.7.1946, (Zaluchnyk Nr. 1), the military units from which the candidates were recruited, and the military equipment and food possessed by the school. The report is illustrated by a diagram of school’s dislocations and battles with the Polish forces.

The Orders Nrs. 1-3, represent the Official statement on the opening of the school (3.5.46), daily schedule of the school (3.5.46), and the organizational division of the school (3.5.46), all three of them signed by “Baturyn”.

This is followed by an Operation report (1.7.46) signed by “Zenko” and a Situational diagram of the battle with the Non -Commissioned Officers School of the Polish Army, which took place on 27.6.46 near the villages of Kormanychi, Brylyntsi, Rokshychi and Koniusha of Peremyshl region. In this battle members of the school “Dovhyi” and “Tuhar”, were killed.

Zaluchnyk Nr. 7 repeats some of the details of the Operational report. Appended to it, but not a part of the Zaluchnyk is a partial list of successful candidates and a list of 20 who did not complete the school.

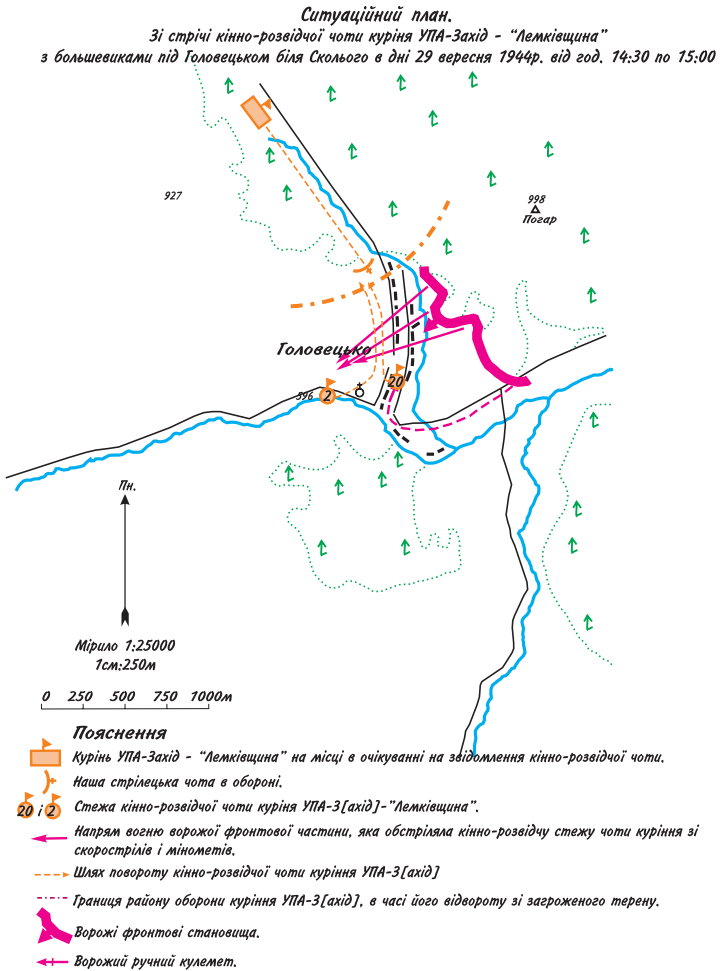
This is followed by a list (Spysok) of successful candidates that completed the training, with their date of birth, previous education, previous military service, length of service in the UPA, the UPA unit, final examination results, the order of completion, and the recommended rank. Of 110 members, the school was completed by 90 candidates, while 20 failed to pass.

The Order Nr. 6, (30.6.46), signed by “Zenko” declares the closing of the school and the reassignment of personnel to their former units.

The last two items are a Report (31.8.46), of Commander of TV “Lemko” “477” (“Ren”) to Commander VO “Sian” (“Oleh”), and the reply (15.9.46), of “Oleh” to “Ren”. Among other things the report discusses the completion of the “Konyk” NCO School, the appointment of Commander “Baida” as an inspector for the Peremyshl region, several battles with the Polish Army in Lemkivshchyna, and various security matters. The reply of “Oleh” states that all reports have reached him, and complains about the affair of “Vuiko” who pretended to be a physician, and that improper moves on the part

of local authorities make it difficult to investigate the affair properly. “Oleh” expresses surprise at the incompetent handling of a military security by “Khrin” in village Khotsen, which resulted in personnel losses in the battle with the Polish Army.

СХЕМИ БОЙОВИХ ДІЙ, ЗАСІДОК ТА РЕЙДІВ

Для 29 вересня 1944р. Курінь УПА-Захід - "Лемківщина" був в дорозі в большевицьку дійсність. Цього ж дня о год. 14:30 кінно-розвідча чота куріня УПА-3[ахід] стрінула в Головецьку біля Сколього військовї частини просувачоюся вперед большевицького фронту, які впродовж 30хв. обстрілювали нашу кінно-розвідчу чоту скорострільним і мінометним вогнем.

Кінно-розвідча чота УПА-3[ахід], відстрілюючись відв'язалася від ворога і долучила до куріня. Вислід зустрічі кінно-розвідчої чоти куріня УПА-3[ахід] з большев[ицькою] військовою частиною. З нашої сторони не було жодних втрат ні в людях, ні в матеріалі.

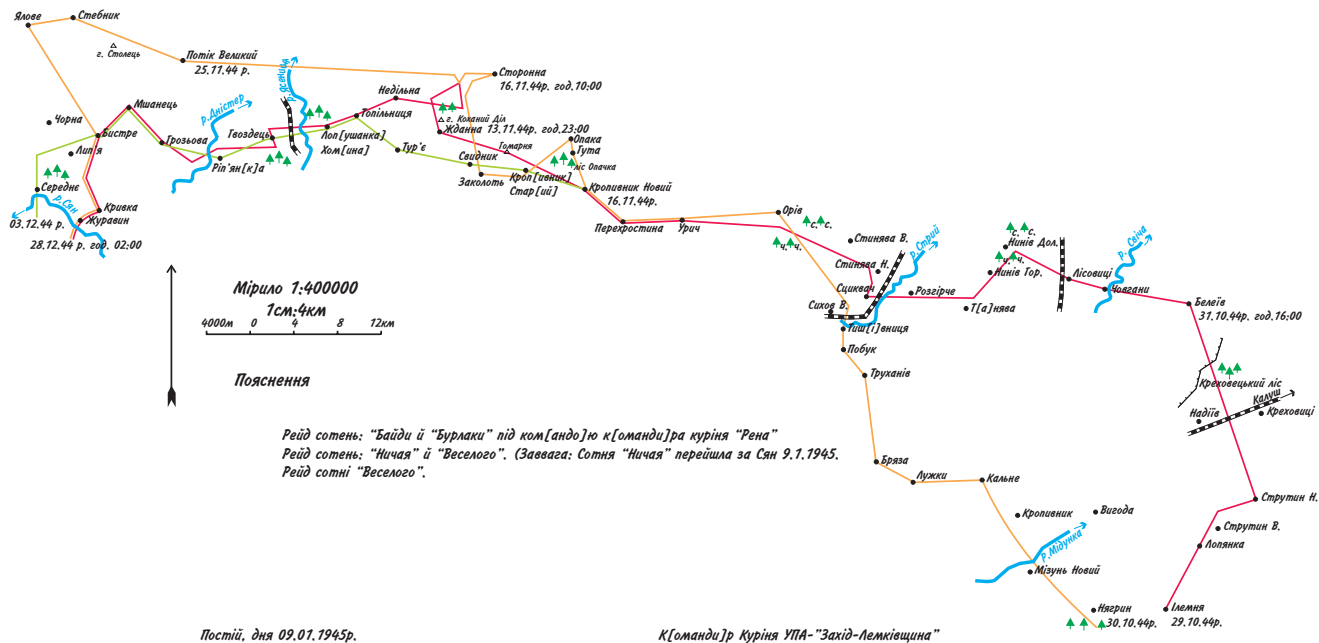
Про втрати ворога невідомо.

На підставі звідомлення зголошеного к-ром кінно-розвідчої чоти УПА-3[ахід] "Тарасом" о год. 15:00 ц[ього] д[ня] видав я наказ відступу куріня через Козьову та Тукольку.

К[оманда]р Куріня УПА-3[ахід] - "Лемківщина"

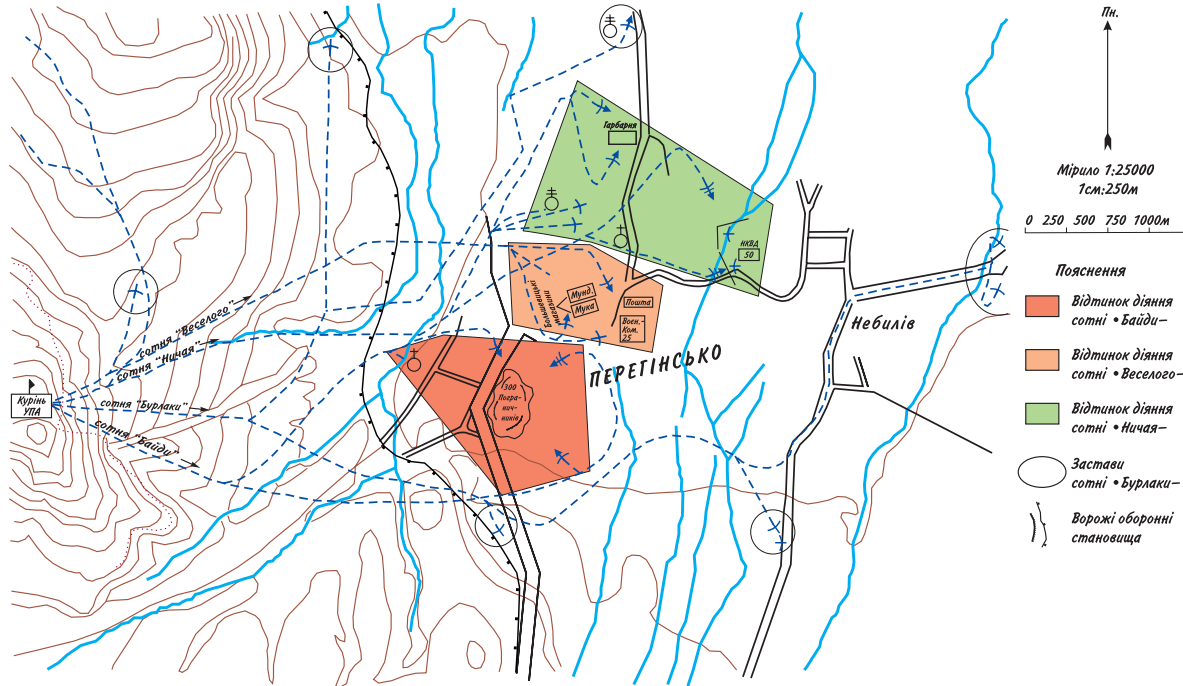
Копія оригінальної схеми ситуаційного плану, який розміщений в загальному звіті по місяць жовтень 1945 р. (стор. 31-84)

II. Рейд Курія УПА-“Захід-Лемківщина”
в більшовицькій дійсності
від 29.10.44р. по 28.12.44р.

Опис рейду наведено на стор. 67-71

Ситуаційний план [акції] курія УПА-Захід - "Лемківщина" на містечко Перегінськo від год. 24:00 дня 19.10.44р. по год. 05:00 дня 20.10.1944р.

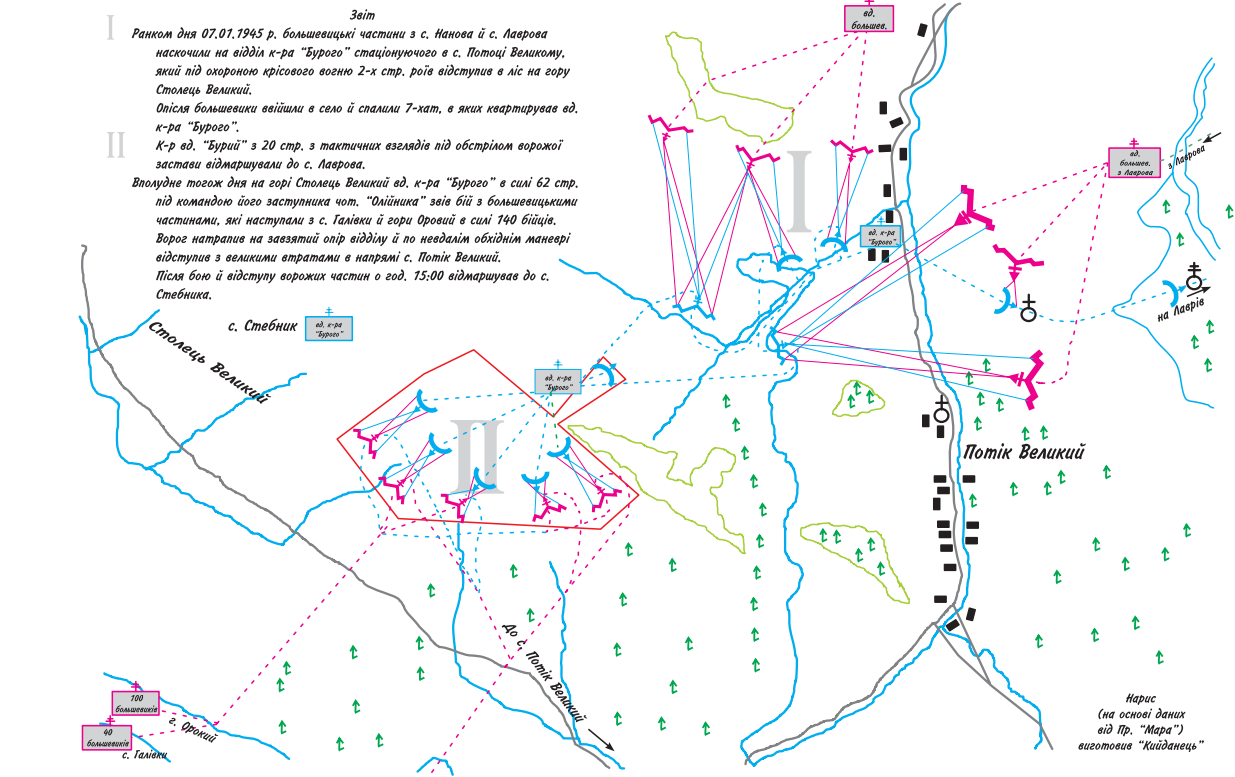
Звіт дня 19.10.1944 р. о год. 24[:00] 4-ри сотні куреня УПА-Захід - "Лемківщина" – почали акцію на містечко Перегінськo.

Завданням акції було: 1) Забрати магазини з взуттям і унундуванням та мукою (за даними орг. сітки).

2) Знищити стаціонарного ворога.

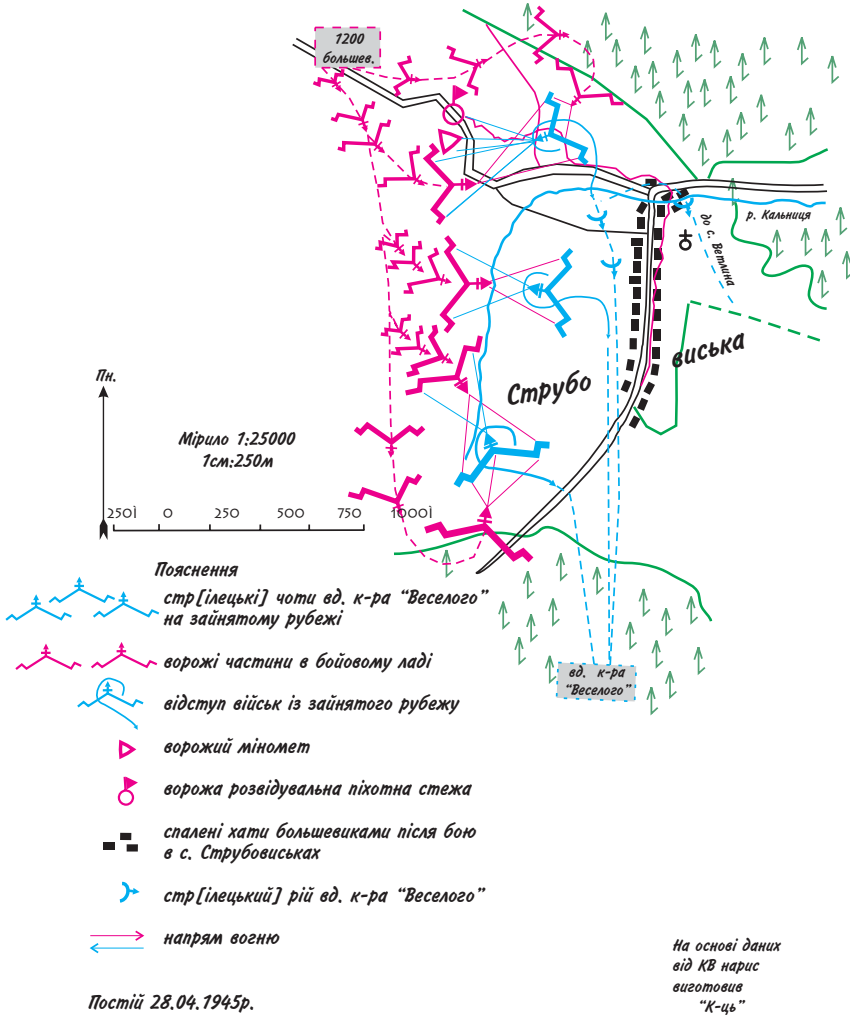
Вислід акції: 1) Магазини не забрано, бо таких не було. 2) Знищено ворожі мешканеві об'єкти. 3) Ворог втратив 52 особи вбитими, число ранених невідоме.

Опис акції наведено на стор. 68, 120

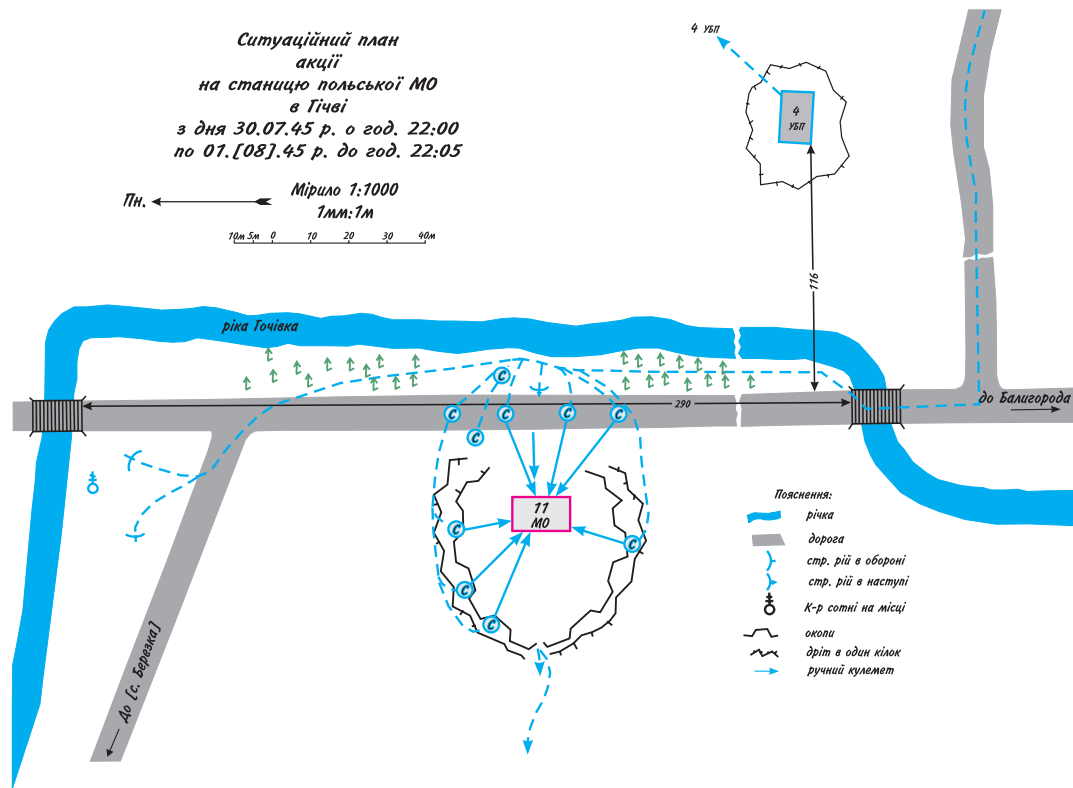

Копія оригінальної схеми ситуаційного плану бою, який розміщений в оперативних звітах поодиноких відділів за час від січня 1945 р. до кінця листопада 1945 р. (стор. 100-137)

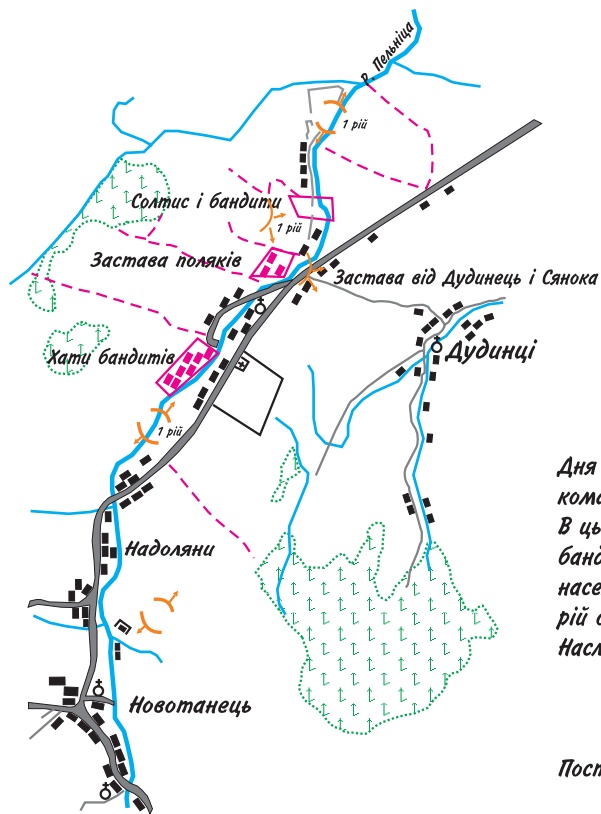
Ситуаційний план
бою к-ра "Веселого" з більшовиками
біля с.Струбовиська д[ня] 21.03.1945р. від год. 08:45 по 14:30

Опис бою наведено на стор. 137

Копія оригінальної схеми ситуаційного плану бою, яка розміщена в оперативних звітах поодиноких відділів за час від січня 1945 р. до кінця листопада 1945 р. (стор. 100-137)

Ситуаційний план
акції на село Пельню
в цілі ліквідації польських бандитів
дня 18.10.1945 р. о год. 21:00

Мірило 1:50000

1 см:500 м

500 м 0 1 км

Звіт

з акції на село Пельню

Дня 18.10.1945 р. о год 21:00 відділ СКВ. ПЖ і БСБ під командою сот. "Хріна" спалили с. Пельню (200 хат). В цьому селі вбито ком[андира] банд, місцевого солтиса й 8-х бандитів, які нападали на наші села й грабували Українське населення. Для переведення лікв[ідації] села Пельня, кожний рій одержав 1/3 часть її території. Наслідки цієї акції: Перелякані поляки звернули нашим селянам пограблене майно, а саме: худобу, збіжжя та просили наших людей про згоду.

Постій 19.10.1945 р.

Звіт

до акції знищення мостів на Сяні в Заславі й Постолові

Дня 08.10.1945 р. вд. "Кармелюка" разом [з місцевим нашим] СКВ знищили залізничний міст на р. Сяні в Заславі та деревляний міст на р. Сяні в Постолові.

Ворожі сили 176 вояків.

Ліквідація мостів була проведена планово 6-ма окремими групами самостійного [діяння], а саме: 1 група сот. "Хріна", вд. СКВ і ПЖ, 2-га група [один пвд.] сот. "Кармелюка", 3-я група 2 пвд. сот. "Кармелюка", 4-та група мінери на чолі з сот. "Кармелюком", 5-та група пвд. "Горбового", 6-та група "Левка" і вд. СКВ "Хитроліса".

По [зібранні] інформацій укладено план діяння.

За даними розвідки уложено застави, які [запевнюють] охорону діяння.

Опісля, згідно з планом в означеному часі і місці 6 груп наших стрільців приступили до акції ліквідації мостів на Сяні.

Такі інформації розвідки та правильно уложений план діяння забезпечили нашим відділам певність виконання завдань.

Рішучість наших відділів причинилася до швидкої ліквідації мостів.

По причині ліквідації мостів, зістала припинена комунікація на 2 тижні між Сяніком і Залужжям. Внаслідок знищення мостів вороги змушені були перервати на якийсь час т. зв. добровільний вивіз українського населення до УРСР.

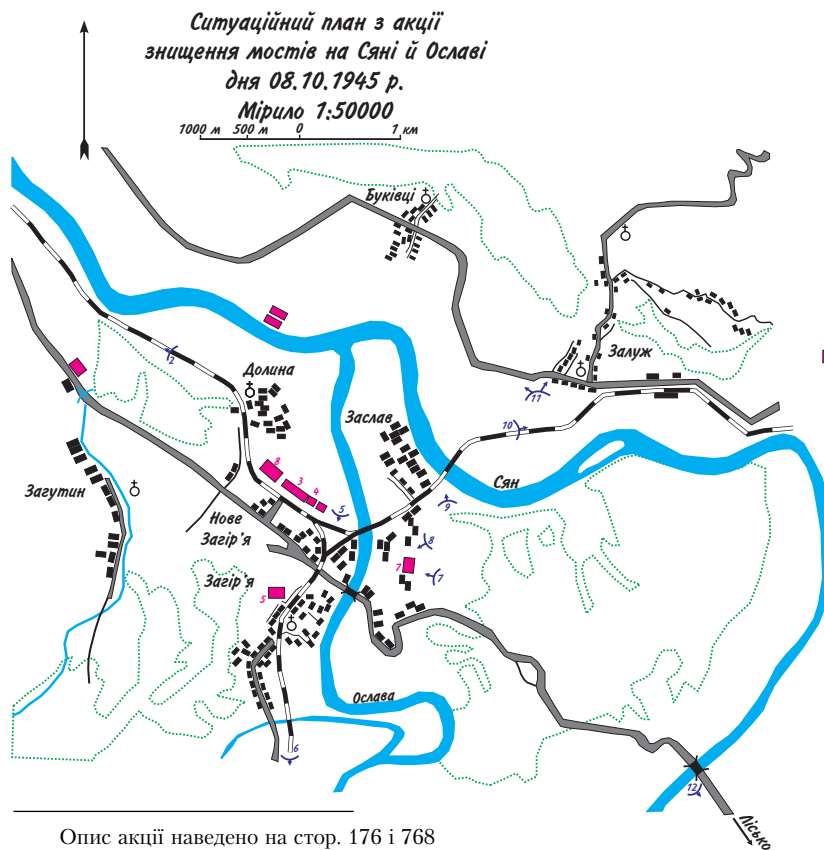
Наші здобутки: 2 кріси, 4 гранатомети, 250 шт. муніції, 1 плащ, 2 куфайки.

Вертаючи зі згаданих акцій вд. натрапив на ворожу засідку. Зведено бій. Вислід бою: убиті 3 большевики і 2 поляки.

Наших втрат не було.

Тогож дня пвд. "Горбового" і вд. "Кармелюка" відійшли в Н[ад]Р[айо]н "Хол[одний] Яр".

Постій, 09.10.1945 р.

- 1,2 Барикади й застави від Сянока [...].
- 3,4 Обстріл [в напрямку СOK] і магазину (в разі потреби).
- 5,6 Засідка від Загір'я біля мосту на Ославі.
- 7,8 Обстріл НКВД.
- 9 Мінери й ліквідаційні групи [...].
- 10,11 Застава від Сянока, Залузя і Ліська.
- 12 Застава від Ліська і ліквідація мосту.
- 13 Ліквідація телеф. лінії на Шавне [...] 41923.

Марш групи й напрям вогню.

Окремі групи самот[ійного] діяння:

- 1 - "Хрін", СКВ, ПЖ
- 2 - 1 чота, сот. "Кармелюка"
- 3 - 2 чоти сот. "Кармелюка"
- 4 - Мінери під проводом сот. "Кармелюка"
- 5 - Чота "Горбового"
- 6 - Група "Левка" й СКВ "Хитроліса"

■ Ворожі гнізда

1. 35 - ВП.
 2. 25 - залізнична міліція СOK
 3. 30-40 - большев. охорона [...]
 4. 30 - большев. охорона магазинів
 5. МО - 18 чол. в Загір'ю
 6. 5 чол. охорона моста
 7. 30 НКВД з [капітаном] і 15 большевичок
 8. 6 чол. [...]
 9. МО в Залузі - 12 поляків
- Ворожі сили 176

Технічне викінчення роботи: сот. "Кармелюк"

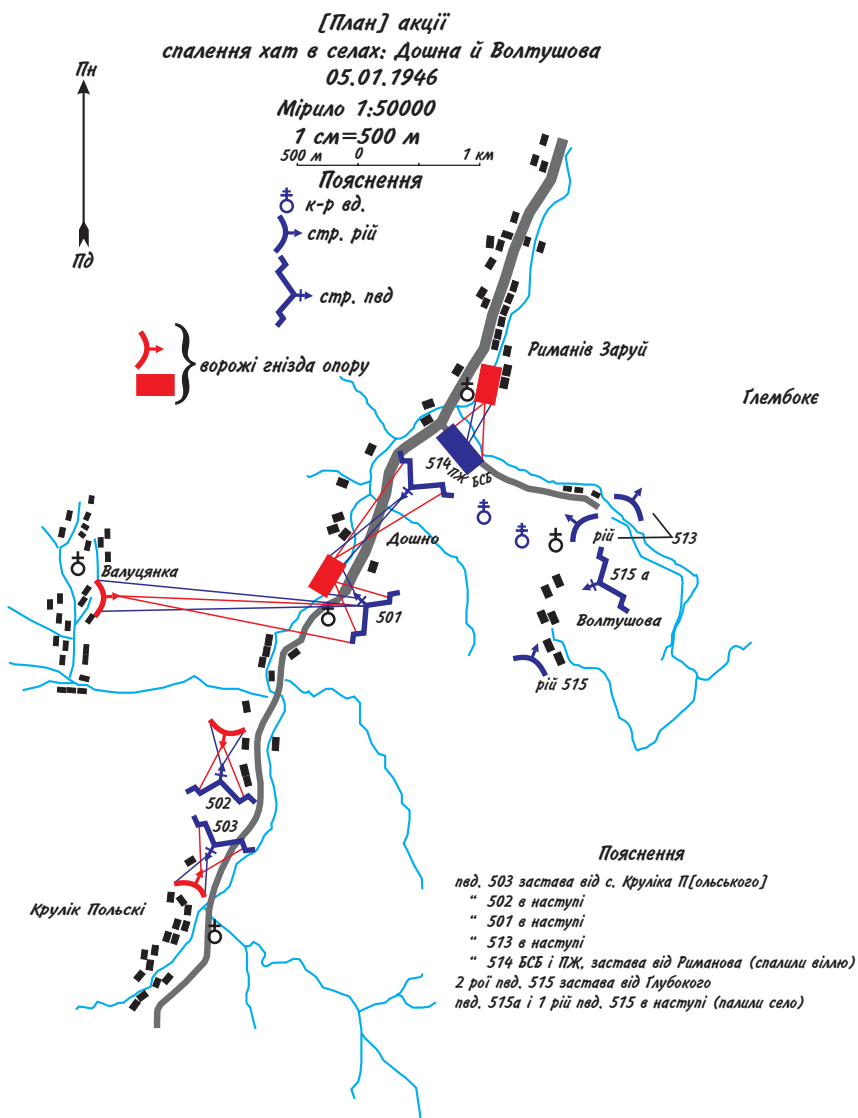
Інформації й розвідка Пр. "Левко" і куц. "Довгорукий"

Уклад застав, план, охорона і т. п.: К-р "Хрін"

Умовні знаки: біла ракета - початок

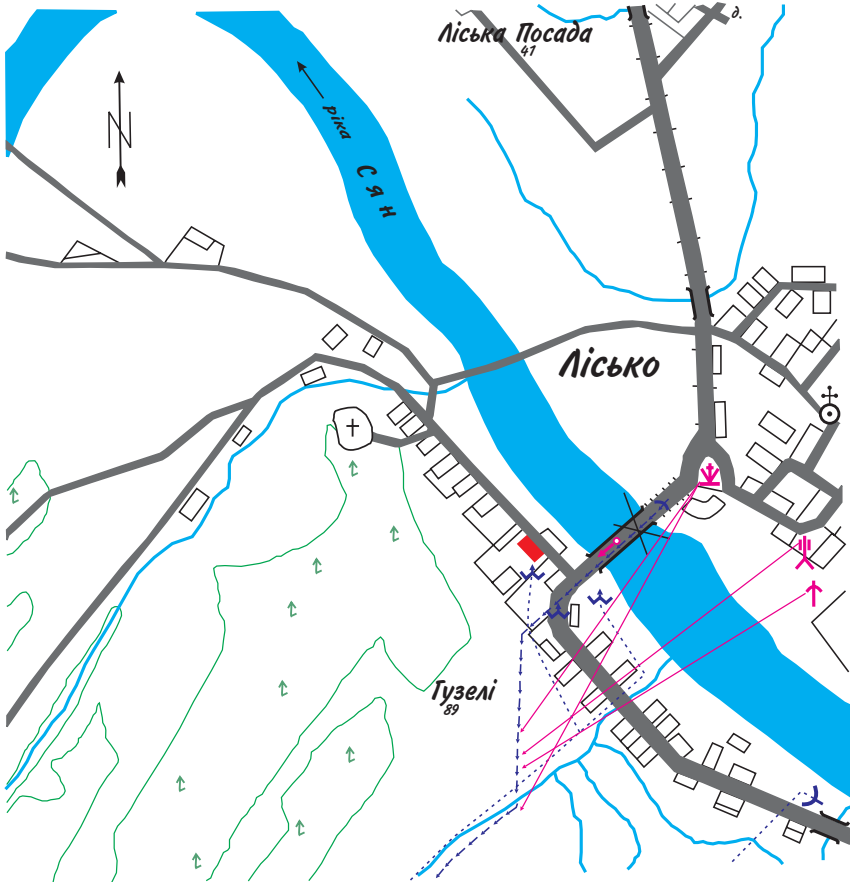
зелена ракета - відступ

Бойова кличка "Грім - гора"

Опис акції наведено на стор. 248

Ситуаційний план
акції
знищення мосту на р. Сян між Ліськом а Гузелі
переведеної пед. 1-507 з ад. "У[дарник]-3"
д[ня] 05.01.1946р.

Мірило 1:70000

1 см = 100 м

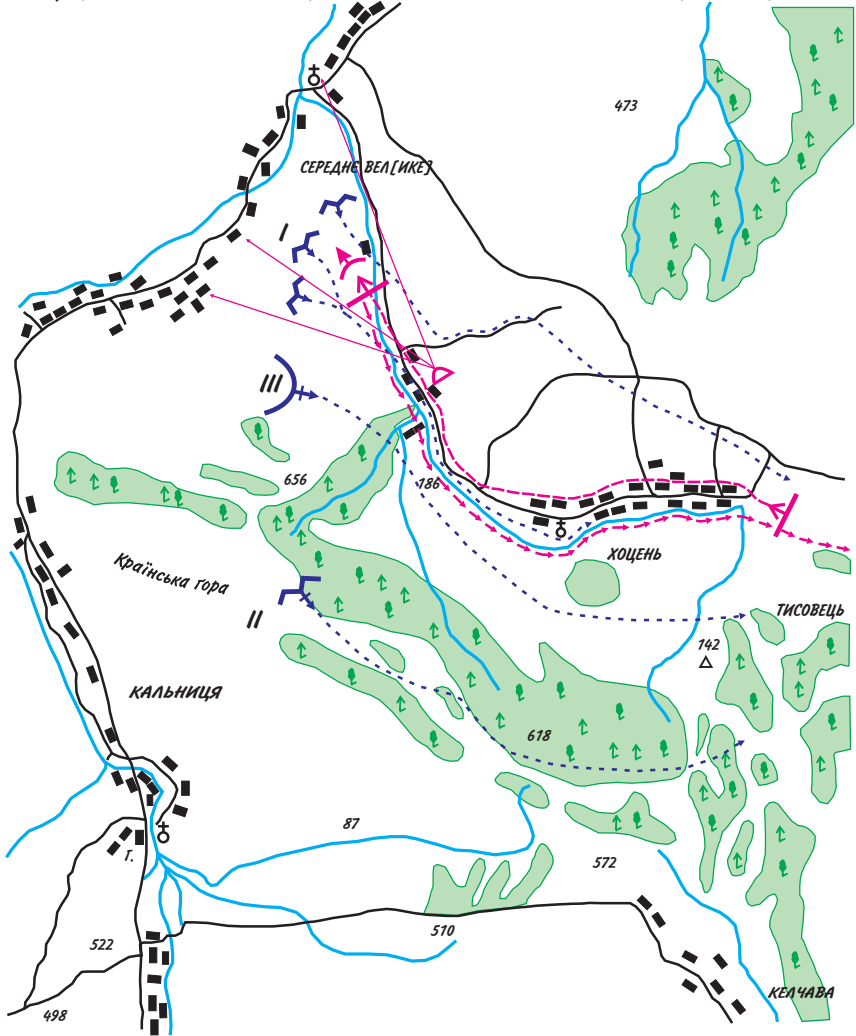
Пояснення

--- наш наступ
--- відступ після акції
застави
— напрям ворожого вогню

■ Будинок в якому містилась охорона мосту
⚡ Скупчення ворожих мінометів
⚡ Протитанкові арматки
♀ Ворожа застава
↑ Скупчення тяжких кулеметів

Опис акції наведено на стор. 254

Стуаційний план бою вд. "У[дарник]-96" зі сотнею ВП дня 19.01.1946 р. в с. Хоцень

Мірило 1:20000

Пояснення

- Наш наступ
- Ворожий наступ
- Відступ ворога

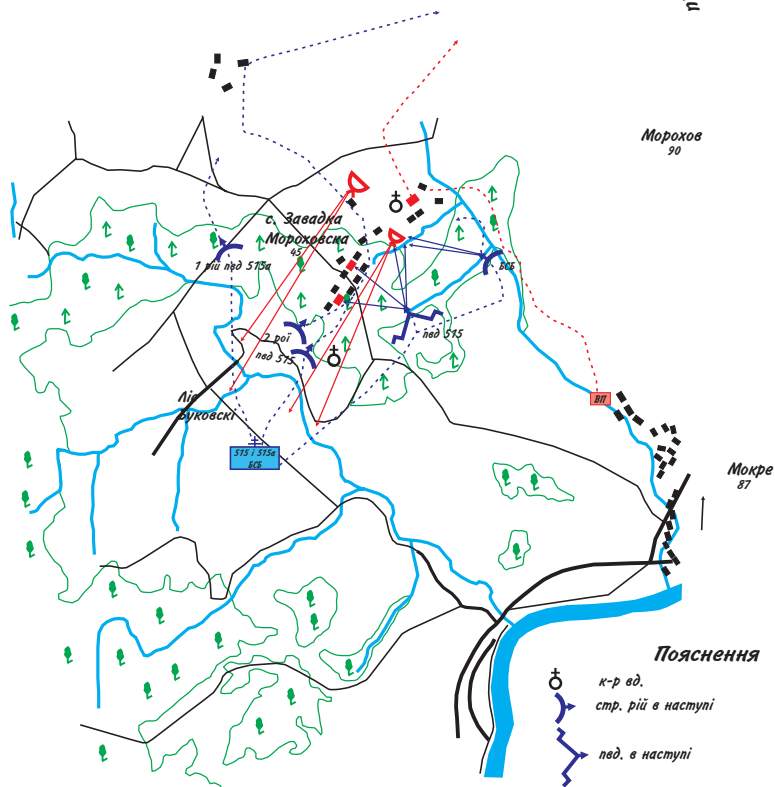
- I лод. 1 - 507
- II " 1 - 508
- III " 1 - 509

Опис акції наведено на стор. 256

Ситуаційний план
бою пед. 515 і 515а з вд. "У[дарник]-5" та БСБ з відділом ВП
в с. Завадці Морохівській
д[ня] 24.01.1946 р. від год. 11:00 до 14:00
Мірло 1:25000
1 см = 250 м

с. Небещини

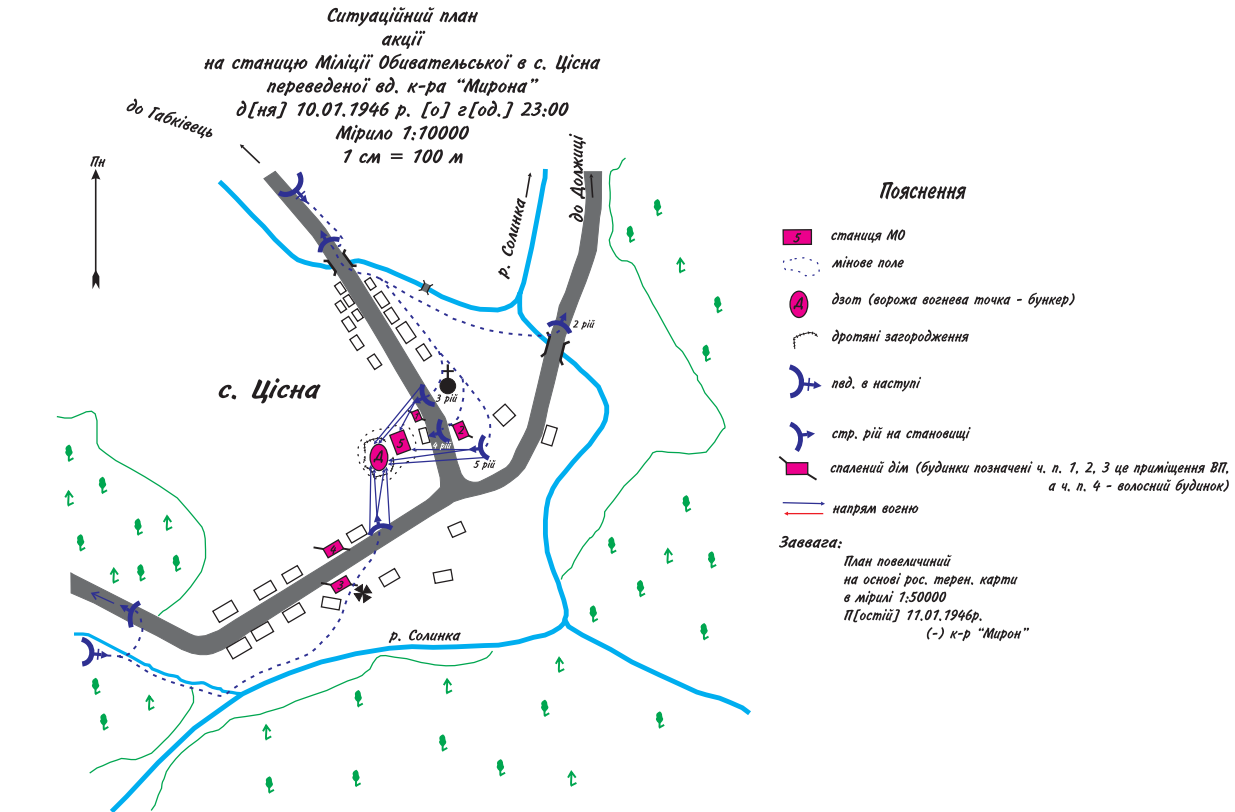

Морохов
90

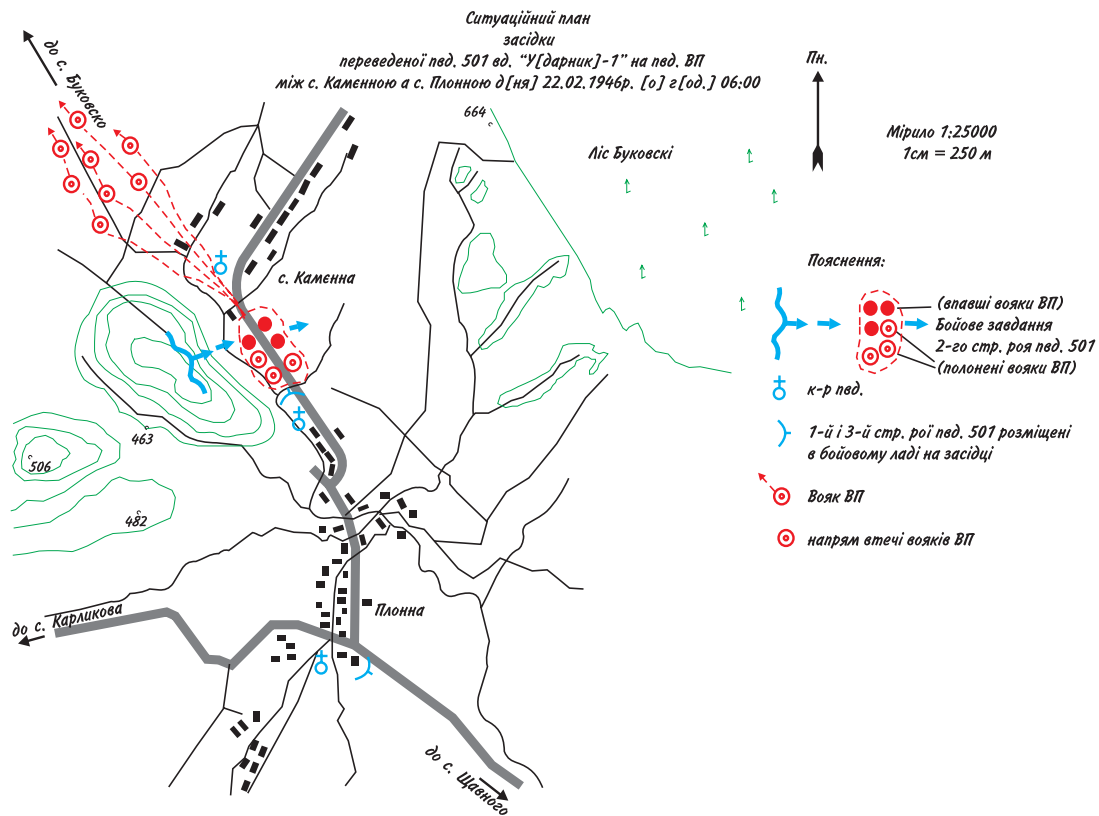
Мокре
87

Пояснення

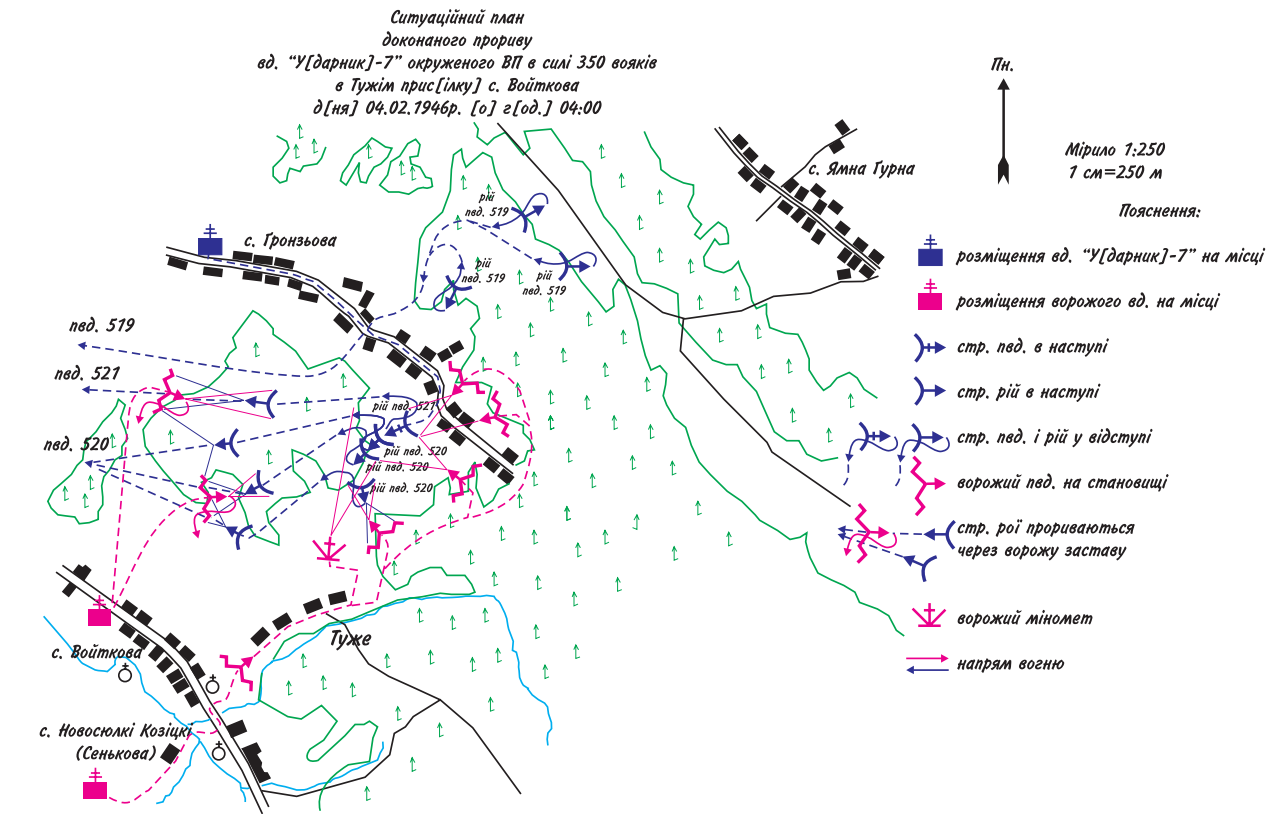
- к-р вд.
- стр. рій в наступі
- пед. в наступі
- ворожі сили
- ворожий міномет
- місце постюю вд. "У[дарник]-5"
- місце постюю ВП (війська польського)
- напрям вогню

Опис акції наведено на стор. 263

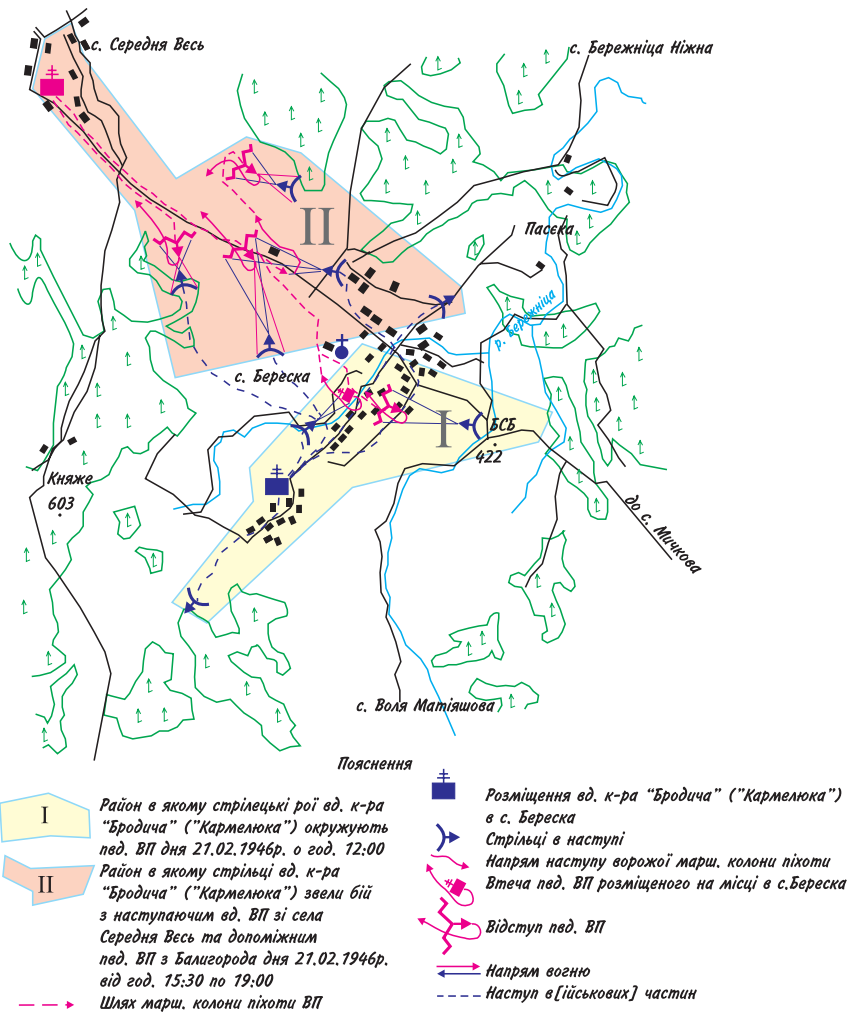
Опис акції наведено на стор. 273

Опис бою наведено на стор. 279

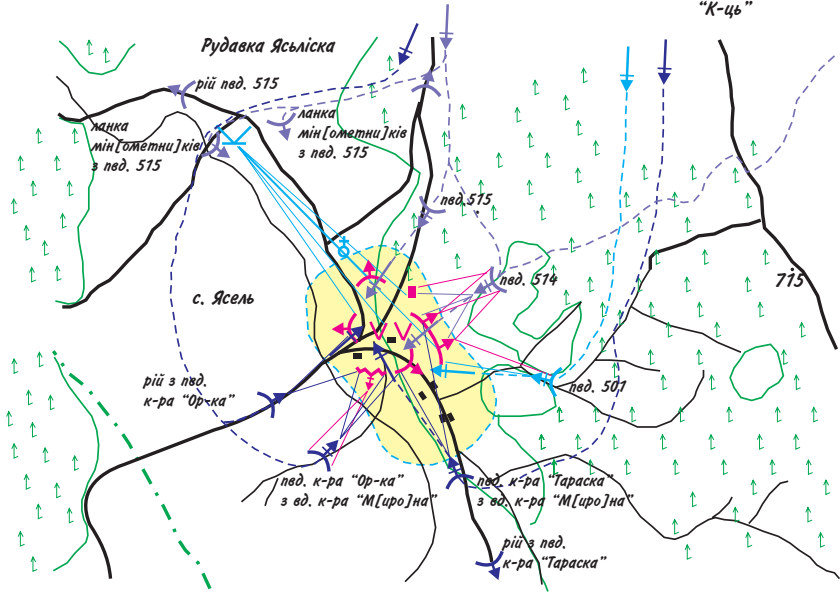
Ситуаційний план
бою
зведеного вд. к-ра "Бродича" ("Кармелюка")
з вд. ВП
в с. Береска
дня 21.02.1946р. від г[од.] 12:00 по 19:00
Мірило 1:25000
1см = 250м

Опис бою наведений на стор. 282

Ситуаційний план бою
 зведеного в [і]д[і]лами: "У[дарник]-5" пед.
 з "У[дарник]-1" та к-ра "Мирона"
 з ВП в с. Ясель (Яселко) дня 20.03.1946р.
 з[од]. 06:45 - 07:35
 Мірло 1:25000
 1см = 250м

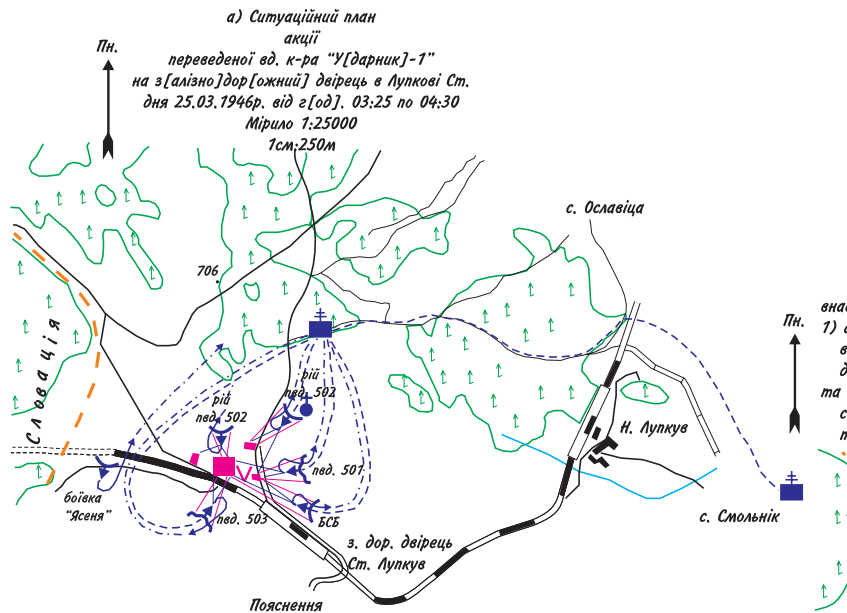
За згідність з надісланим
 ситу[аційним] нарисом та
 опер[ативним] звітом
 П[остій] 31.03.1946р.
 КВ [підпис "Рена"]
 Креслено з рос. карти
 ген. шт. М-34-92: II-1940р.
 [Мірло] 1:100000
 "К-ць"

Пояснення

- пед з вд. "У[дарник]-1" в наступі
- пед з вд. "У[дарник]-5" в наступі
- пед з вд. "М[ирона]" в наступі
- стр. рої (ланка)
- міномет вд. "У[дарник]-5" (чот.)
- ворожий міномет (чот.)
- ворожий вд. на становищі
- ворожий пед. і рії
- ворожа вогнева точка
- напрям вогню
- район бойового завдання стр. від[і]лів

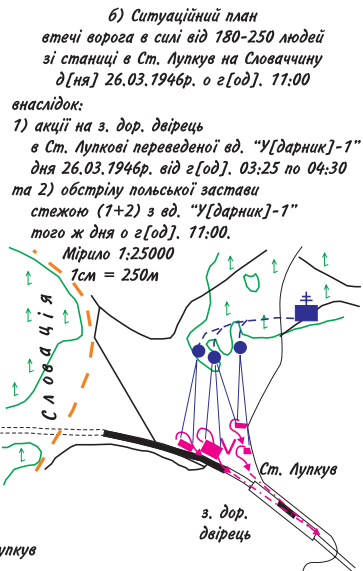
Опис бою наведений на стор. 294

■ Місце постюю вд. "Ударник-1"	■ Станція ВОП
▲ стр. пед. на становищі	■ Дому обсаджени ворогом
▲ стр. рій на становищі	▲ Ворожий міномет
● к-р вд.; ● стрілець	▲ Втеча ворога зі займаних домів
→ наступ війська	▲ Напряом втечі ворога поїздом на Словаччину
← відступ війська	— Границя держави

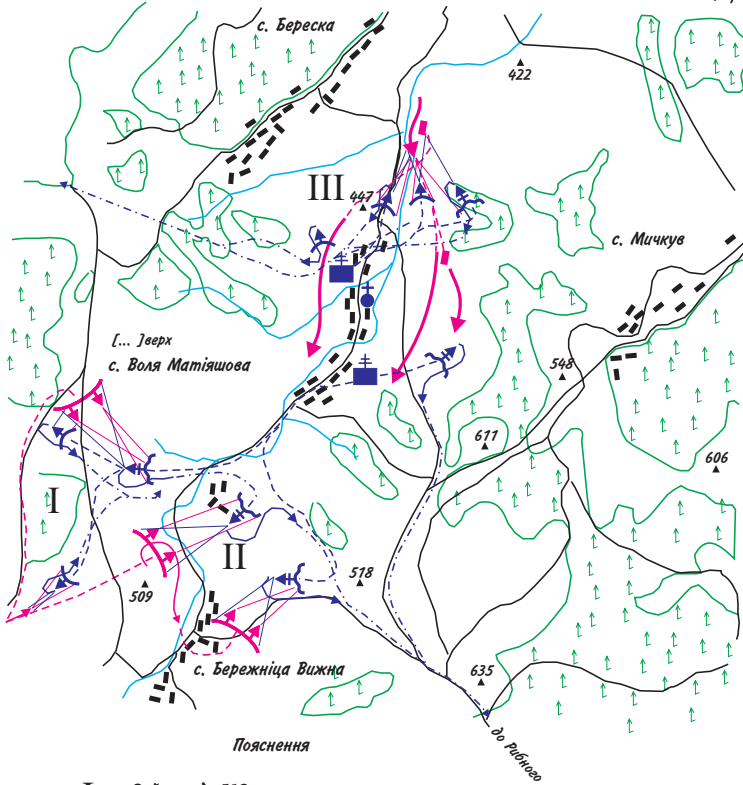
За згідність з надісланим ситуаційним планом та оперативним звітом [Постій] 31.03.1946р.
КВ [підпис "Рена"]

Креслив з нім. воєнної карти №473-IV-44
[Мірило] 1:100000
"К-ць"

Ситуаційний план бою зведеного в[і]д[і]лями "У[д]арник-3" і к-ра "Бродича" з ВП в с. Воля Матіяшова д[і]ня 09.03.1946р.
Міроло 1:25000
Тсм: = 250м

За згідності з надісланими ситу[аційним] нарисом та опер. звітом П[остій] 31.03.1946р.
КВ [підпис "Рена"]
Креслив з н[і]м. воєнної карти №473-IV-44 [Міроло] 1:100000 "К-ць"

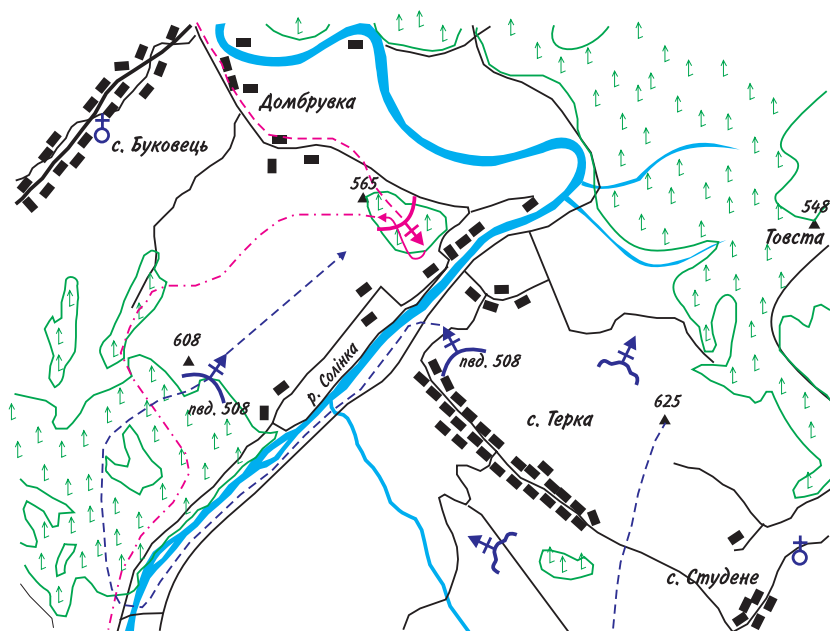

- Пояснення
- I Район п[од] 508
 - II Район п[од] 509
 - III Район п[од] 507, в[д] к-ра "Бродича"
 - ➔ р[і]в в наступі
 - ➔ п[од] на становищі
 - напрям вогню
 - ➔ наступ ВП
 - ➔ п[од] відступає із зайнятої рубежі
 - ⊕ місце пост[о]ю в[і]д[і]лів "У[д]арник-3" і к-ра "Бродича"

Опис бою наведений на стор. 300

Ситуаційний план
обхідного маневру
пвд. 508 з вд. "У[дарник]-3", внаслідок якого
вд. ВП змушений був відступити із зайнятої рубежі:
точка 565 на п[ів]н[ічний] з[ахід] від с. Терка
дня 18.03.1946р.
Мірило 1:25000
1см = 250м

Пояснення

- пвд. в наступі
- пвд. на зайнятому становищі
- відступ відділу ВП

За згідність з надісланими: ситу[аційним]
нарисом та опер[ативним] звітом
П[остій] 31.03.1946р.

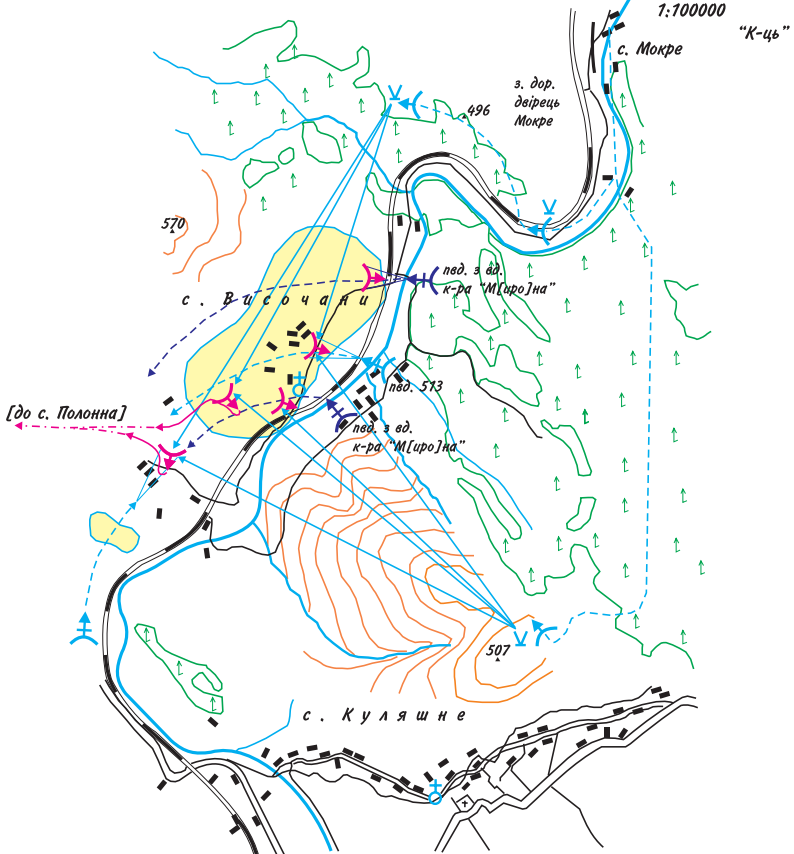
КВ [підпис "Рен"]
Креслив з нім. воєнної
карти №414-П-44
1:100000

"К-ць"

Ситуаційний план
бою
зведеного в[і]д[і]ла ми "Ударник-5" і к-ра "Мирона"
в с. Кожушне і с. Височани
дня 26.03.1946р. о г[од]. 12:30
Мірило 1:25000
Гсм = 250м

За згідності з надісланими:
ситуаційним нарисом та
операційним звітом
П[остій] 31.03.1946р.
КВ [підпис "Рена"]
Креслено з н[і]м. воєнної карти
№413-IV-44

Пояснення

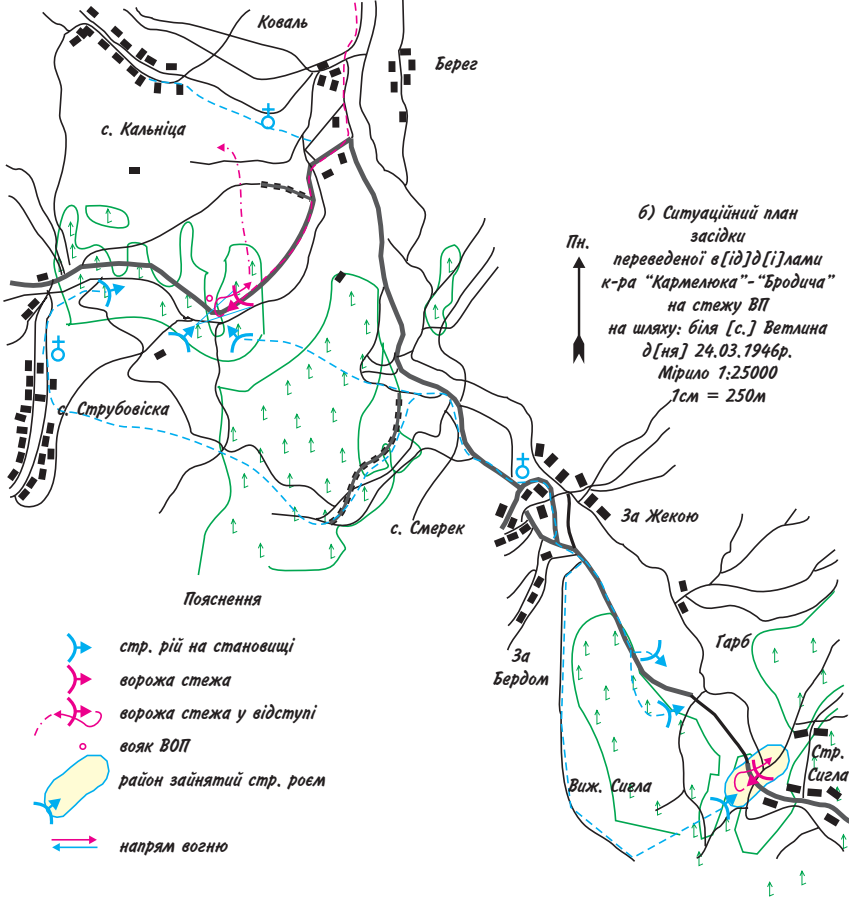
- п[од.] мінометчиків з в[і]д. "Ударник-5"
- п[од.] з в[і]д. "Ударник-5" в наступі
- п[од.] з в[і]д. к-ра "Мирона" в наступі
- район зайнятий п[од.] з в[і]д. "Ударник-5", к-ра "Мирона"
- ворожий п[од.] у відступі
- напрям вогню

Опис бою наведений на стор. 307

а) Ситуаційний план засідки
 переведеної в [ід]д[і]лами
 к-ра "Кармелюка" - "Бродича"
 на 5 вояків ВОП
 на шляху: Кальніца - Струбовіска
 д[ня] 23.03.1946р.
 Мірило 1:25000
 1см = 250м

За згідність з надісланими:
 сит[уаційним] нарисом та
 опер[ативним] звітом
 П[остій] 31.03.1946р.
 КВ [підпис "Рена"]
 Креслено з н[і]м. воєнної карти
 №426-П-44.
 [Мірило] 1:100000
 "К-ць"

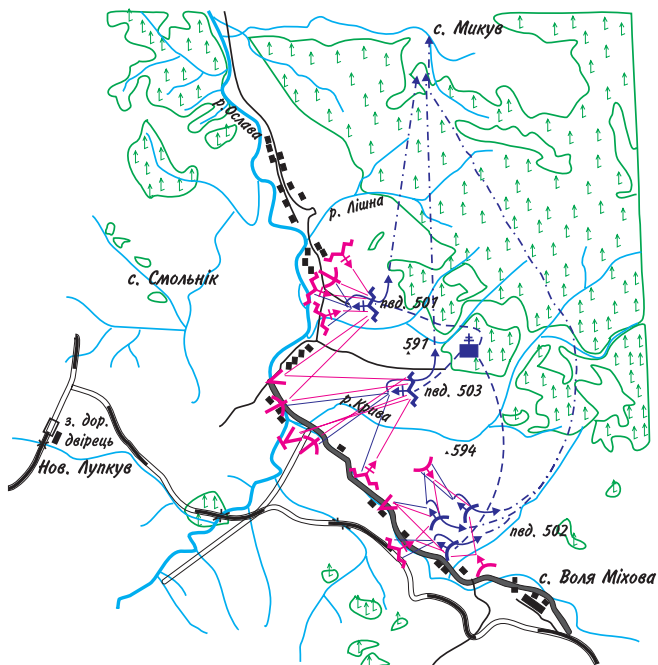

Пн.

Ситуаційний план бою
зведеного в[і]д[і]лом "У[дарник]-1"
з ВП в с. Стольник дня 26.04.1946р.
від г[од]. 07:00 по 10:00
Мірфо 1:50000
1см = 500м

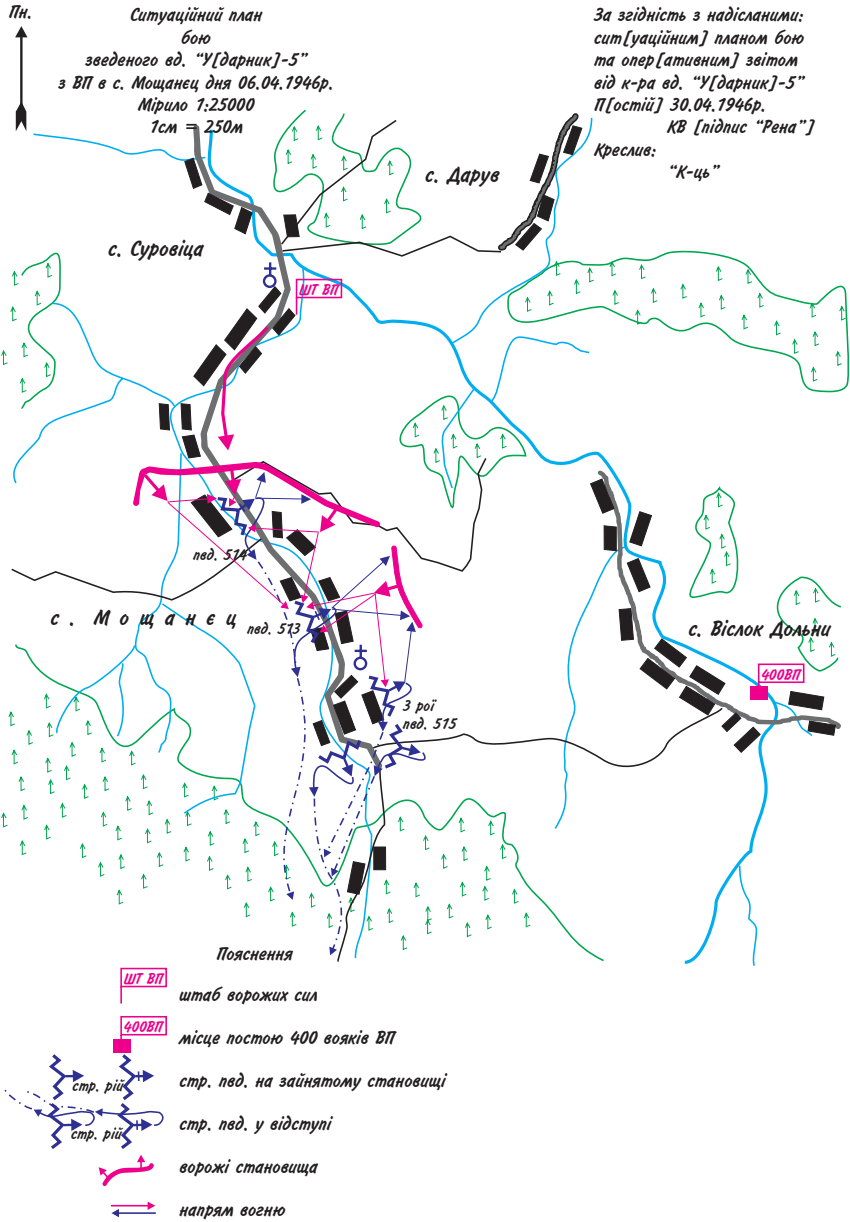
За згідністю з надісланими:
нарисом зведеного бою та
опер[ативним] звітом
П[остій] 30.04.1946р.
КВ [підпис "Рена"]
Кресле з рос. військової карти
ген[ерального] штабу М-34-105-А
(Воля Міхова)-І-1943р.
"К-ць"

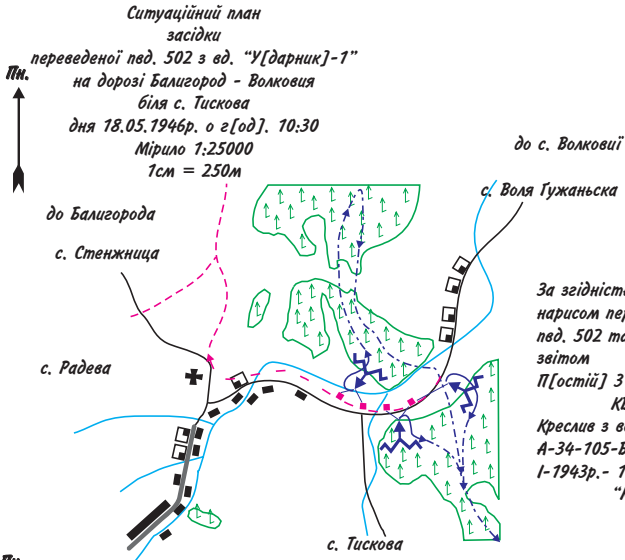
Пояснення

- місце постійо вд.
- рої з пвд. 502 в бойовому ладі
- пвд. на становищі
- пвд. і рій у відступі
- ворожі пвд. і рій на становищі
- ворожий важкий кулемет
- ворожі (сот. і чет.) міномети
- напрям вогню

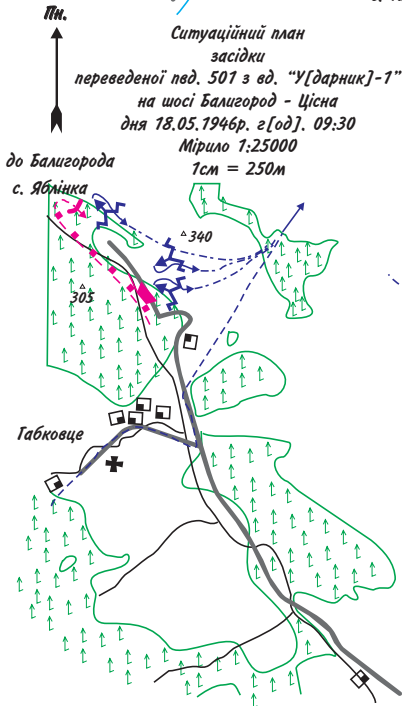
Опис бою наведений на стор. 319

Опис бою наведений на стор. 324

За згідність з надісланими:
 нарисом переведеної засідки
 пед. 502 та опер[ативним]
 звітом
 П[остійї] 31.05.1946р.
 КВ [підпис "Рена"]
 Креслив з воєнної рос. карти
 А-34-105-Б (Стенжниця)
 І-1943р. - 1:50000
 "К-ць"

Пояснення

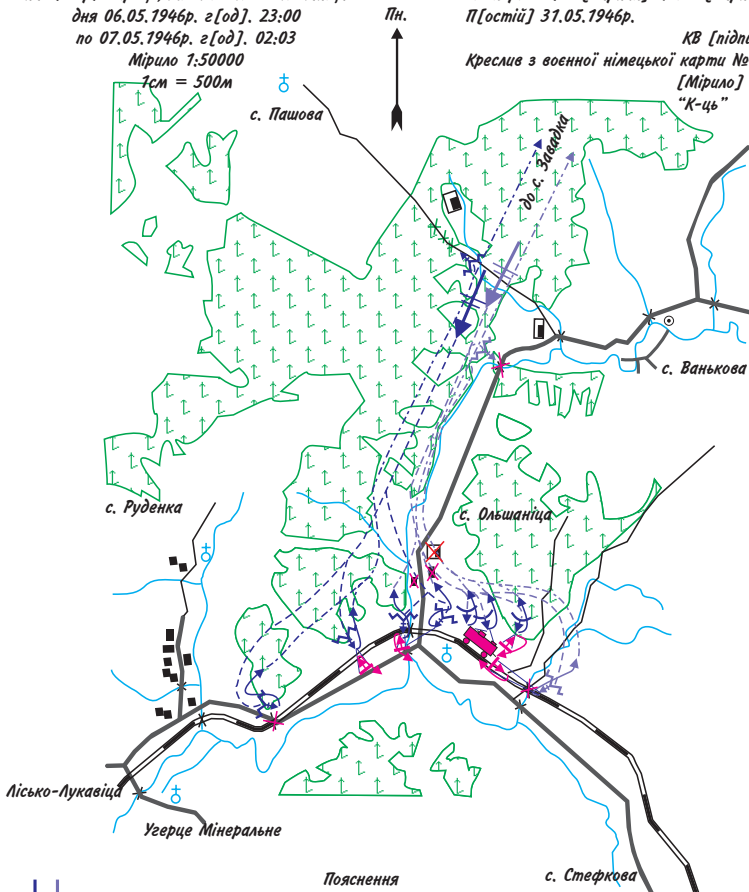
- стр. рії на становищі
- стр. рії відступає з зайнятого становища
- маршуючі вояки ВП
- напрям вогню
- ворожий важкий кулемет на фірі

Опис засідок наведений на стор. 337

Ситуаційний план переведеної акції
в [і]д[і]ла ми: "У[дарник]-4", У[дарник]-2"
на з. дор. двірець, міст і село в Ольшаниці
дня 06.05.1946р. з[од]. 23:00
по 07.05.1946р. з[од]. 02:03
Мірило 1:50000
1 см = 500 м

За згідності з надісланими:
ситуаційним нарисом та операційним звітом
від к-рів в д. "У[дарник]-4" і "У[дарник]-2"
П[остій] 31.05.1946р.

КВ [підпис "Рена"]
Креслев з воєнної німецької карти №414№1.в.11.44
[Мірило] 1:100000
"К-ць"

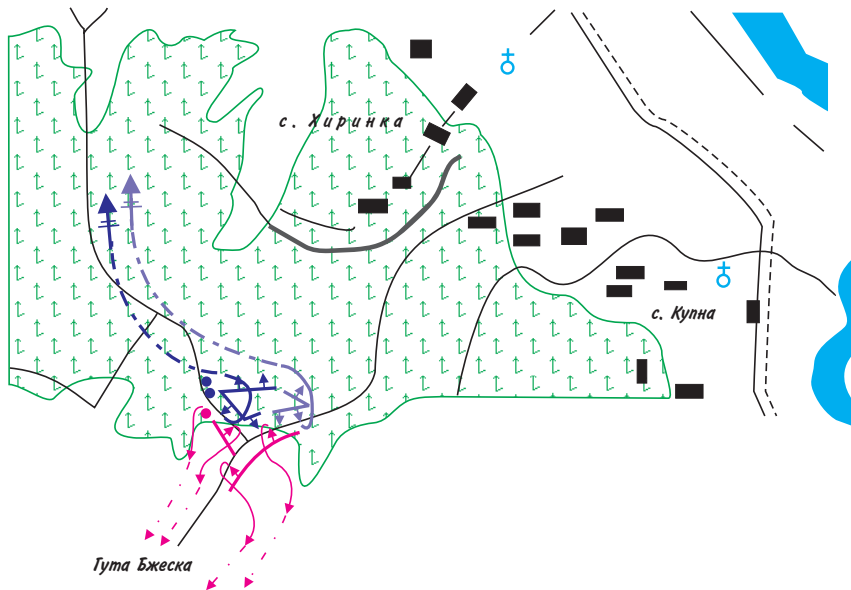

- Пояснення
- напрям наступу стрілецьких в[і]д[і]лів "У[дарник]-4", У[дарник]-2" за наказом к-рів
 - пед. з в д. "У[дарник]-2" на становищі
 - пед. з в д. "У[дарник]-4" на становищі
 - стр. пед. 511 в бойовому ладі
 - забарикадована дорога зваленими деревами
 - ворожі в д. і пед. відступають із зайнятого рубежу
 - ворожий панцирний поїзд
 - спалені хати
 - знищений міст

Опис акції наведений на стор. 338-339

Ситуаційний план
зведеного бою
в [і]д[і]лі: "У[дарник]-4" і У[дарник]-2"
з в[і]д. УБП в лісі біля с. Купна
д[ня] 19.05.1946р. з[год]. 02:00
Мірило 1:25000
1см = 250м

За згідність з надісланими:
ситуаційним планом [бою]
зведеного в лісі біля с. Купна
та опер[ативним] звітом
П[остій] 31.05.1946р.
КВ [підпис "Рена"]
Креслив: "К-ць"

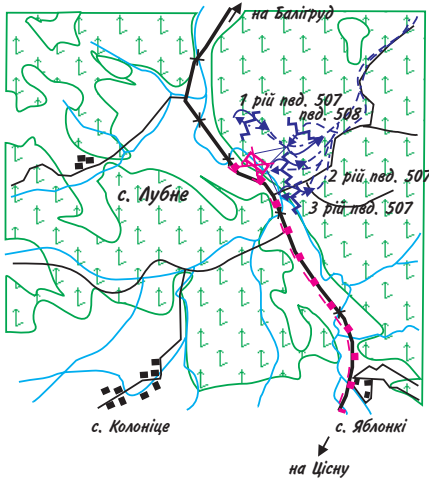

- Пояснення**
- Становища зайняті в[і]д. "У[дарник]-4"
 - Становища зайняті в[і]д. "У[дарник]-2"
 - Панічна втеча ВП по невдалому наступі на вихідне положення
 - Вояк УБП
 - Місце де [гине] бунч. "Біс"
 - Відступ стр. в[і]д[і]лів "Ударник 4" і "Ударник 2" із зайнятого [...] рубежу
 - напрям вогню

Опис бою наведений на стор. 341

Пн.

Ситуаційний план засідки переведеної пвд.: 507, 508 на вд. ВП на шосі: Балігруд - Цісна біля тартаку-млина в с. Колоніце дня 11.05.1946р. з[од]. 14:00 Мірло 1:50000 1см = 500м

За згідність з надісланими: нарисами засідки в с. Колоніце і с. Береска та опер[ативними] звітами від к-ра вд. "У[дарник]-3" П[остій] 31.05.1946р.

КВ [підпис "Рена"]

Креслив: з воєнної нім. карти

№413№7.v.IV.44

№414№7.v.II.44

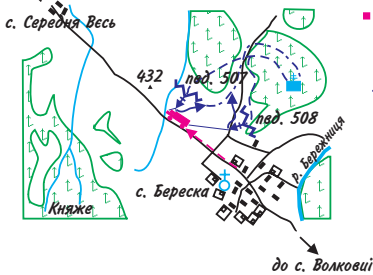
1:100000

"К-ць"

Пн.

Ситуаційний план засідки на авта ВОП переведеної пвд.: 507 з вд. "У[дарник]-3" на шосі: Тічва-Волковия біля с. Береска дня 18.05.1946р. о год. 17:00 Мірло 1:50000 1см = 500м

до Лісько

Пояснення

стр. річ та пвд. на становищі

маршуючі вояки ВП

ворожі підводи

шлях відступу стр. пвд. 507

[напрям руху авт] ВОП

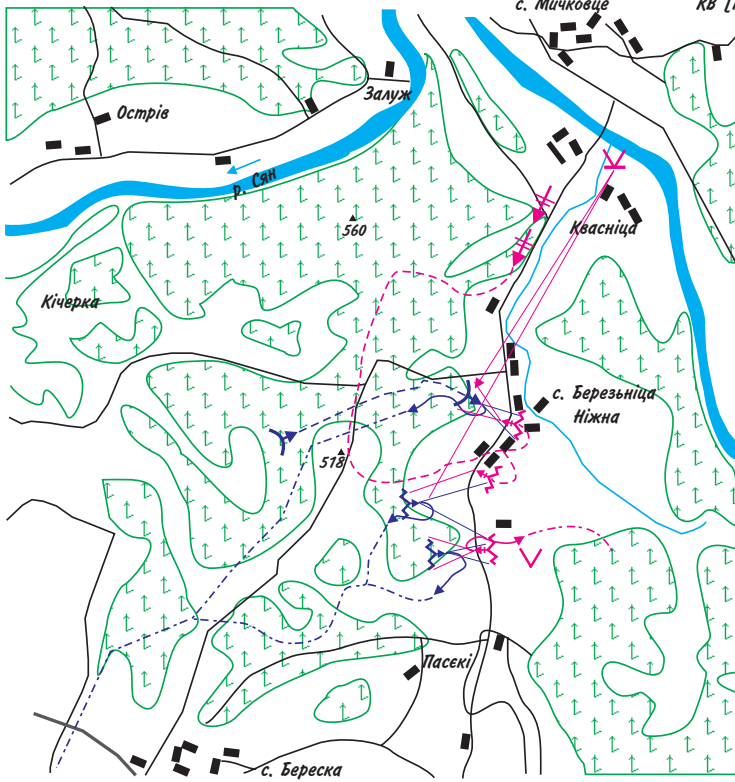
напрям вогню

[розміщення] вд. "У[дарник]-3"

Ситуаційний план бою
зведеного п[од]в. 508 з в[од] ВП
в с. Березьніца Ніж[на] дня 24.05.1946р.
Мірило 1:25000
1см = 250м

За згідністю з надісланими:
ситуаційним) нарисом
та опер[ативним] звітом
від к-ра в[од] "У[дарник]-3"
П[остій] 31.05.1946р.

КВ [підпис "Рена"]
Креслив:
"К-ць"

Пояснення

	стр. рій п[од]в. 508 як застава від с. Звезжінь		ворожий п[од]в. на становищі
	стр. рій на зайнятому становищі		ворожі міномети 50мм і 82мм
	місце постю п[од]в. 508		напрям вогню
	наступ 2-х сотень ВП		

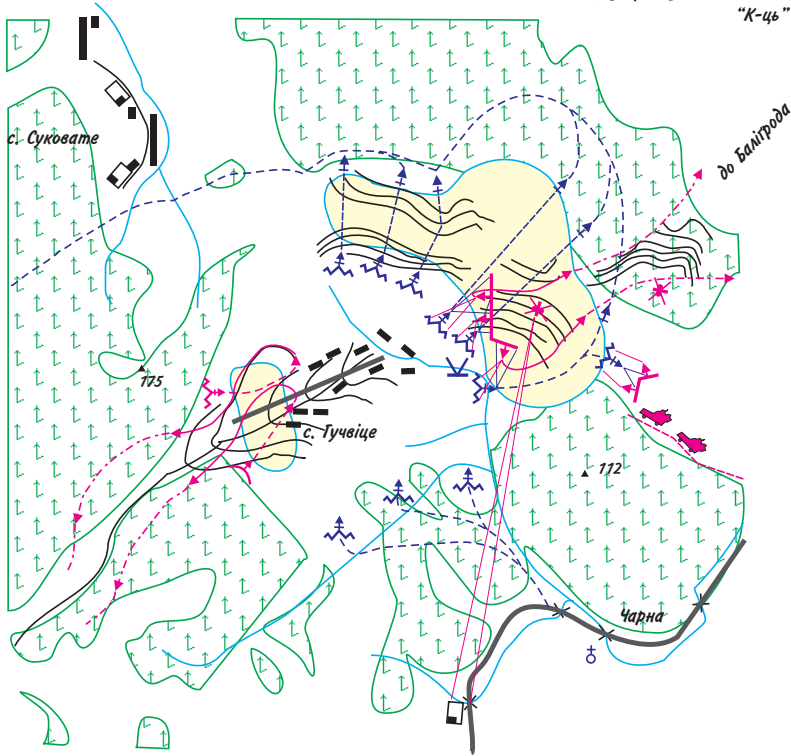
Опис бою наведений на стор. 344

Ситуаційний план бою
зведеного вд. "У[дарник]-5" з вд. ВП
в с. Гучвіце дня 02.05.1946р.
від з[од]. 06:05 до з[од]. 08:50
Мірило 1:25000
1см = 250м

За згідність з надісланими:
сит[уаційним] нарисом
та опер[ативним] звітом
від к-ра вд. "У[дарник]-5"
П[остій] 31.05.1946р.

КВ [підпис "Рена"]
Креслив з рос. військової карти
М-34-105-А (Воля Міхова)
1-43, [Мірило] 1:50000
"К-ць"

Пояснення

до с. Рабе

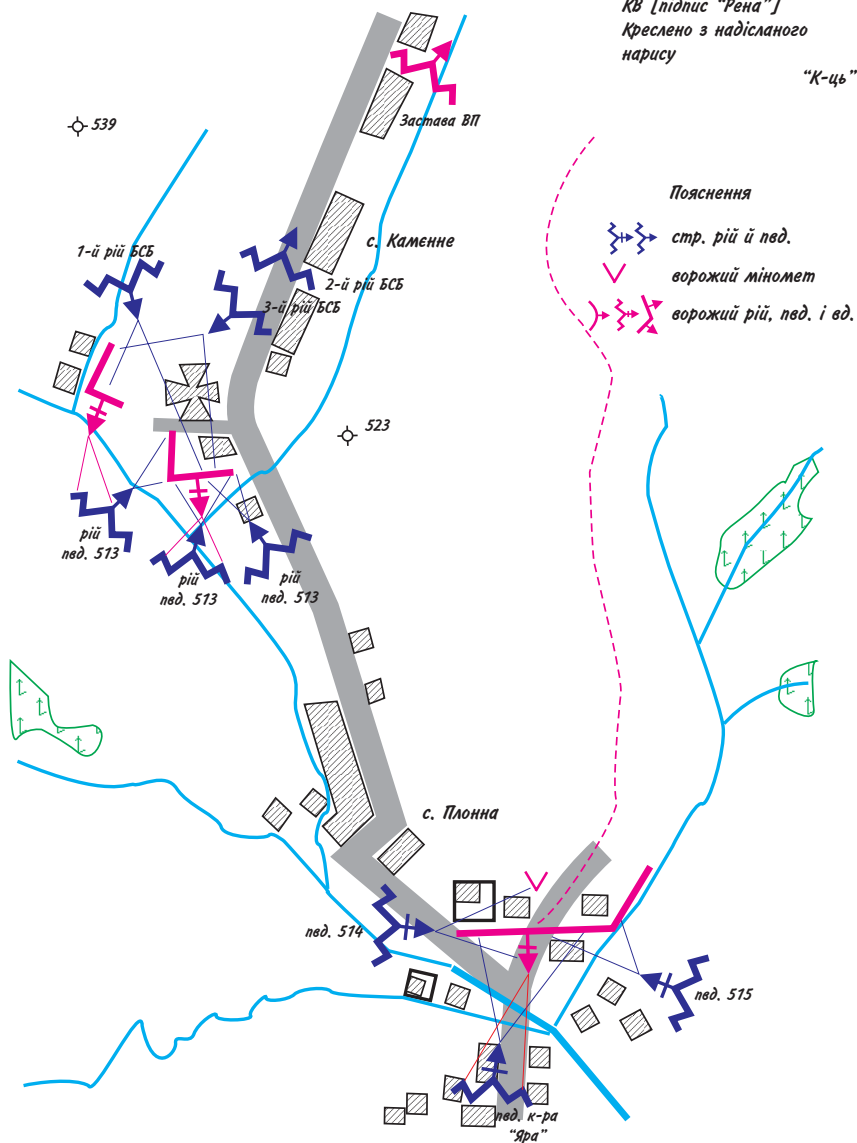
	стр. вд. наступає в бойовому ладі		напряв вогню
	ворожі вд., пед. і рій на становищі		бойове завдання
	вороже авто з вояками ВП		стр. вд.
			знищена ворожа гармата 76мм
			міномет вд. "У[дарник]-5"

Ситуаційний план бою
зведеного вд. "Ударник"-5", пед. БСБ
з вд. ВП дня 10.05.1946р.
в с. Плонна від г[од]. 21:30 [до год.] 23:00
в с. Каменна від г[од]. 21:45 [до год.] 22:30

За згідність з надісланими:
ситуаційним] нарисом
та опер[ативним] звітом
від к-ра вд. "Ударник"-5"
П[остій] 31.05.1946р.

КВ [підпис "Рена"]
Креслено з надісланого
нарису

"К-ць"

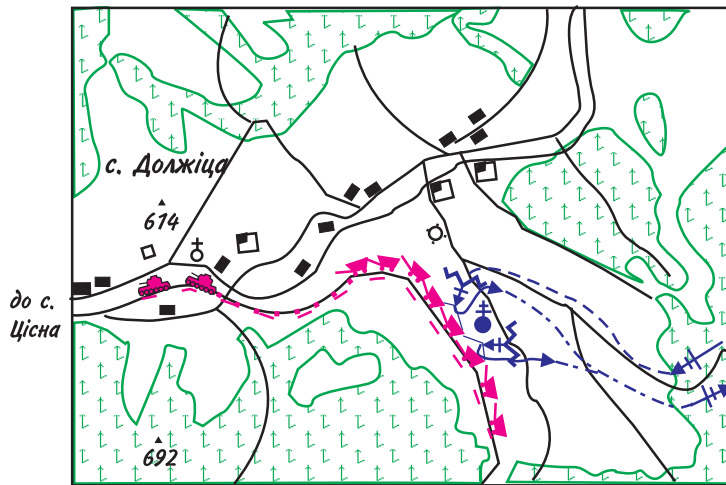

Опис бою наведений на стор. 347

Ситуаційний план засідки
 переведеної вд. к-ра "Мирона" на ВП,
 яке [вертало] з с. Ветлина,
 біля с. Должіца
 дня 15.05.1946р. з[од]. 15:45
 Мірило 1:25000
 1см = 250м

За згідність з надісланими:
 сит[уаційним] планом
 та опер[ативним] звітом
 від к-ра вд. "М[иро]на"
 П[остій] 31.05.1946р.
 КВ [підпис "Рена"]
 Креслив:
 "К-ць"

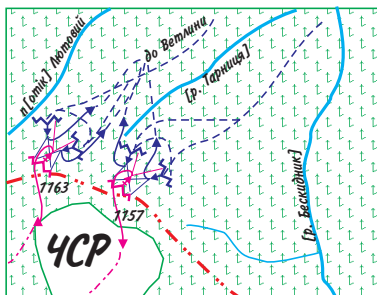
Пояснення

- ←|--- підхід вд. на становище
- |→ відхід вд. по засідці
- ⊕ к-р вд.
- 🚗 ворожий танк
- ↔ ворожі підводи з вояками ВП
- ⋯ ворожа піхота
- ↔ напрям вогню

Опис засідки наведено на стор. 354

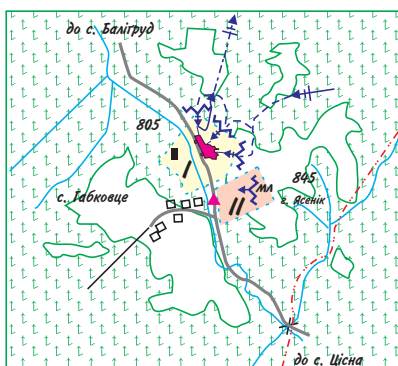
Пн.
 ↑
 Ситуаційний план бою
 зведеного 2-ма пвд. (з яких один був зложений
 з 2-х роїв з вд. к-ра "К[армелю]ка", а другий
 з 2-х роїв з вд. к-ра "М[иро]на") під командуванням
 к-ра пвд. "Тараска" з 2-ма пвд. чеського війська
 на границі біля с. Ветлина, точки 1157, 1163
 дня 04.05.1946р. год. 10:30
 Мірло 1:50000
 1 см = 500 м

За згідність з надісланими:
 сит[уаційним] нарисом та опер[ативним] звітом
 від к-ра вд. "М[иро]на"
 КВ [підпис "Рена"]
 Креслено з рос. карти з 1940р.
 1:50000
 "К-ць"

Пояснення

- стр. рій на становищі
- пвд. чеського війська відступає із зайнятого рубежу

- I) Ситуаційний план засідки переведеної пвд. з вд. к-ра "М[иро]на" на ворожі авта з вояками ВП біля с. Табковце при шляху Цісна - Балігруд дня 13.05.46р. о год. 15:00
- II) Ситуаційний план засідки мін. ланки з вд. к-ра "Мирона" в с. Табковце дня 27.05.46р. о год. 08:00
 Мірло 1:50000
 1 см = 500 м

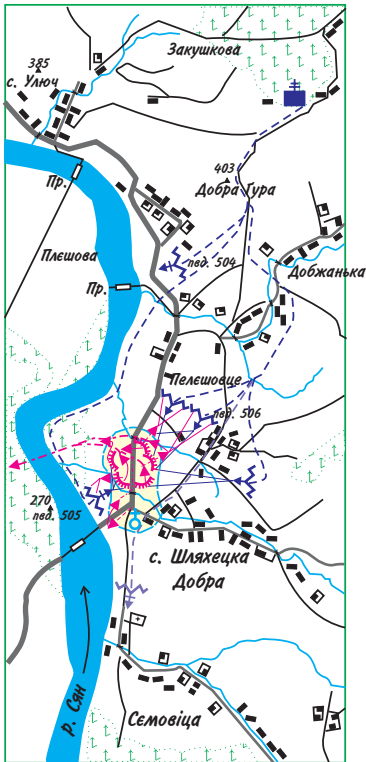
- відхід пвд на становище
- вороже авто з вояками ВП
- стр. рій на зайнятому становищі
- Місце замінування дороги мін. ланкою з вд. к-ра "М[иро]на"
- мл - мін. ланка
- границя держави

Описи бою наведених на стор. 353
 Опис засідок наведених на стор. 354, 355

Пів.

Ситуаційний план наскоку
вд. "У[дарник]-2" та пед. з вд. "У[дарник]-6" на ВП
в с. Шляхецька Добра д[ня] 27.06.1946р.
г[од]. 00:30
Мірило 1:25000
1см = 250м

За згідність з надісланими:
опер[ативним] звітом та
сит[уаційним] нарисом
від к-ра вд. "У[дарник]-2"
Постій 30.06.1946р.

КВ [підпис "Рена"]
Кресле з в[оєнної] нім. карти
№413 №1.v.IV.44
[Мірило] 1:100000

"К-ць"

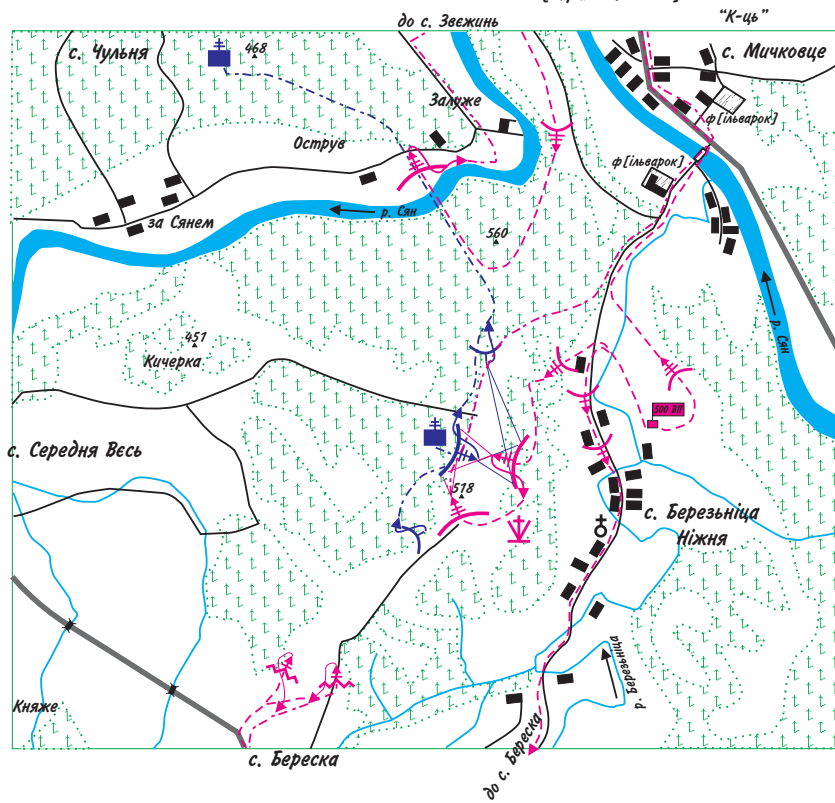
Пояснення

- розміщення вд. на місці
- пед. і рій з вд. "У[дарник]-2" на зайнятому становищі
- пед. з вд. к-ра "Яра" (з вд. "У[дарник]-6") на становищі
- ворожий окіп
- вороже кулеметне гніздо
- район зайнятий стр. частинами
- шлях відступу ВП
- шлях наступу стр. частин
- напрям вогню

Ситуаційний план наскоку
ВП в силі 500 вояків на вд. "У[дарник]-3"
в лісі над с. Березьніца Ніжня дня 04.06.1946р.
Мірило 1:25000
1см = 250м

За згідність з надісланими:
ситуаційним планом
та оперативним звітом
Постій 30.06.1946р.
КВ [підпис "Рена"]
Креслив з воєнної нім. карти
№474 1.VI.44
[Мірило 1:100000]

Пояснення

	розміщення вд. на місці		ворожий пвд. в заставі
	застава з пвд. 507		ворожий міномет
	вд. в розстрільній		ворожі вд. і пвд. в наступі
	шлях наступу військових частин		розміщення ворожої головної сили
	шлях відступу військових частин		напряом вогню
	ворожий вд. в розстрільній		

Опис наскоку наведений на стор. 372

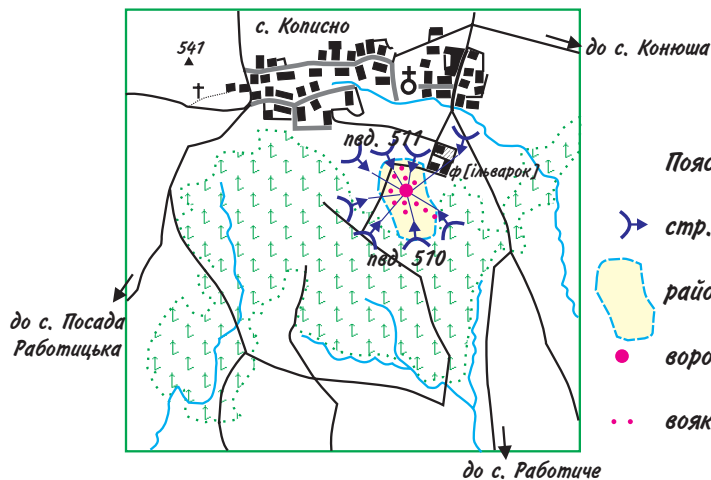
Пн. ↑

Ситуаційний план
наскоку
вд. "У[дарник]-4" на пвд. ВП
зі старш[инської] школи
б[іля] с. Кописно дня 14.06.1946р.
Мірило 1:25000
1см = 250м

За згідність з надісланими:
сит[уаційним] планом
та опер[ативним] звітом
від к-ра вд. "У[дарник]-4"
Постій 30.06.1946р.

КВ [підпис "Рена"]
Креслив з в[оєнної] нім. карти
(Самбор-№474, №1.v.II.44)
[Мірило] 1:100000

"К-ць"

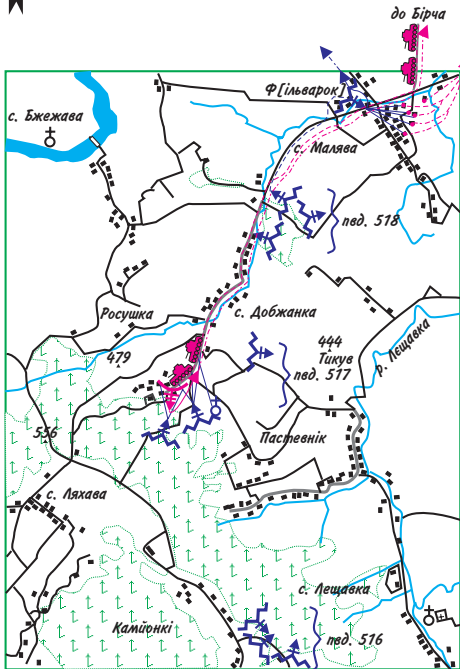

Пояснення

- стр. рій в наступі
 - район зайнятий стр. пвд.: 510 і 511 з вд. "У[дарник]-4"
 - ворожа застава
 - вояки ВП
- } взяті в полон стр. пвд.

*Ситуаційний план засідки
переведеної розчленованими вд. "У[дарник]-6"
на вояків УБП в с. Малява*

*та на ВП, як охорону 2-х танків
на шляху між сс. Добжанка - Лявава
дня 07.06.46р.
Мірило 1:50000
1см = 500м*

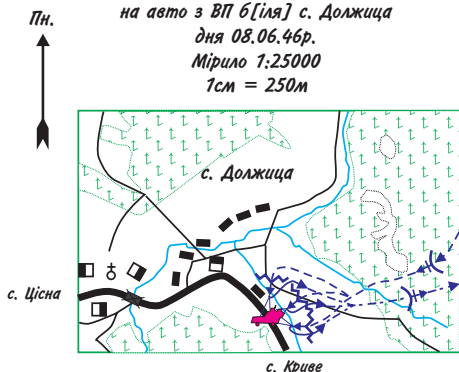
*Креслив з в[оенної] нім. карти
№474-Самбор; №7.в.ІІ.44
[Мірило] 1:100000
"К-ць"*

*За згідність з надісланими:
сит[уаційним] планом
та опер[ативним] звітом
від к-ра вд. "У[дарник]-6"
П[остій] 30.06.1946р.
КВ [підпис "Рена"]*

Пояснення

- к-р пvd. 517
- стр. рій на становищі
- вояк УБП
- ворожий танк
- напрям вогню
- шлях наступу військ
- шлях відступу військ
- пvd. ВП, як охорона танків

Ситуаційний план засідки
 переведеної пвд. к-ра "Тар[ас]ка" з вд. к-ра "М[иро]на"
 на авто з ВП б[іля] с. Должица
 дня 08.06.46р.
 Мірло 1:25000
 1см = 250м

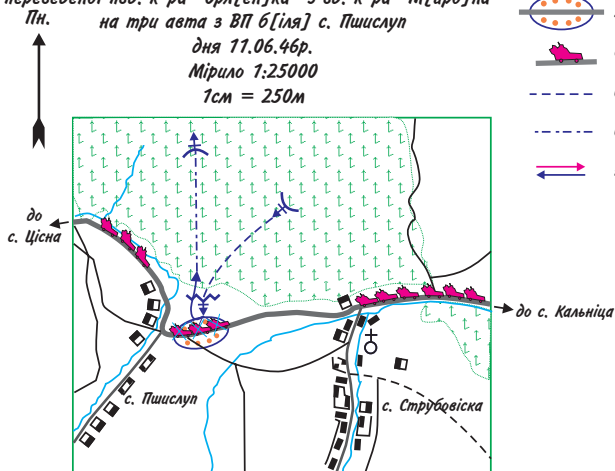

За згідністю з надісланими:
 ситу[аційним] планом
 та опер[ативним] звітом
 від к-ра вд. "М[иро]на"
 П[остій] 30.06.1946р.

КВ [підпис "Рена"]

Креслив з в[оєнної] нім. карти
 №426-№1.в.11.44
 [Мірло] 1:100000
 "К-ць"

Ситуаційний план засідки
 переведеної пвд. к-ра "Орл[ен]ка" з вд. к-ра "М[иро]на"
 на три авто з ВП б[іля] с. Пишлуп
 дня 11.06.46р.
 Мірло 1:25000
 1см = 250м

Пояснення

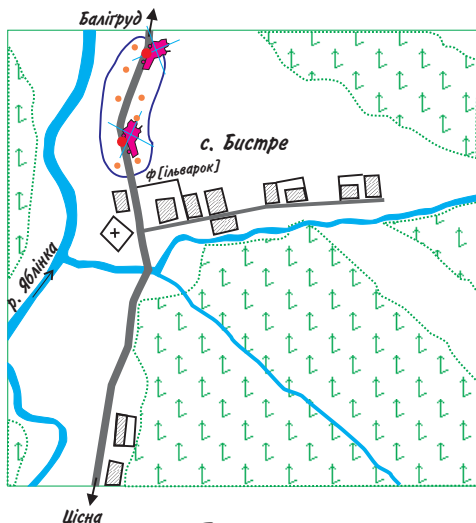
- стр. пвд. в наступі
- стр. пвд., рій на становищі
- заміновані рови при дорозі
- вороже авто з ВП
- шлях наступу стр. пвд.
- шлях відступу стр. пвд.
- напрям вогню

Ситуаційний план
 відтинка шляху Цісна -Балігруд
 на якому д[ня] 14.06.46р. б[іля] с. Бистре
 були знищені два авта з ВП,
 бо наїхали на міни заложені одним роєм
 1-го пвд. з вд. к-ра "Кар[мелю]ка"
 Мірло 1:10000
 1см = 100м

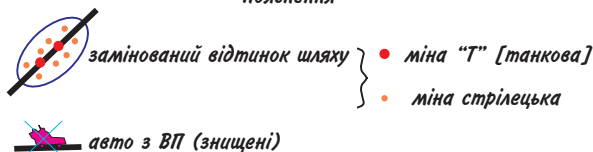

Креслив з в[ійськової] нім. карти
 (Ясло-№473-№1.v.IV-44)
 [Мірло] 1:100000
 "К-ць"

За згідністю з надісланими:
 сит[уаційним] планом
 та опер[ативним] звітом
 від к-ра "Кар[мелю]ка"
 П[остій] 30.06.1946р.
 КВ [підпис "Рена"]

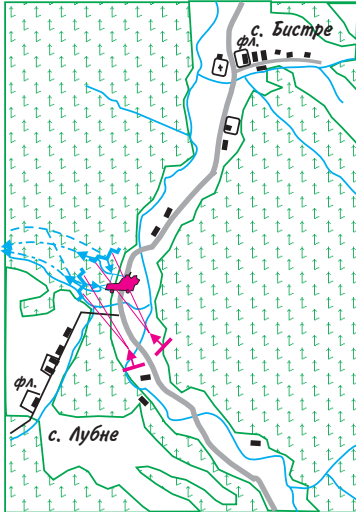
Пояснення

Опис засідки-мінування наведений на стор. 380

Пн.
↑

Ситуаційний план засідки
проведеної 2-ма роями з вд. "У[дарник]-1"
на авто з вояками ВП на шляху Балігруд-Цісна
[...] Лубне
дня 02.07.1946р. о год. 13:40
Мірило 1:25000
1см = 250м

Пояснення

- стр. рій на становищі
- авто з вояками ВП
- віз з вояками ВП
- ворожа застава
- напрям вогню
- відступ стр. роя
- шлях наступу війська
- шлях відступу війська

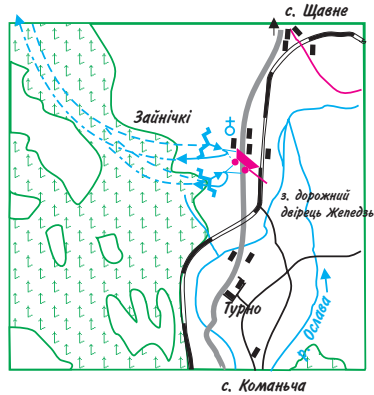
За згідністю з надісланими:
ситуаційним планом
та операційним звітом
від к-ра вд. "У[дарник]-1"
П[остійї] 31.07.1946р.

КВ [підпис "Рена"]
Креслив з в[ійськової] н[імецької] карти
№473-Ясло; №1, в. II.44
[Мірило] 1:100000

"К-ць"

Пн.
↑

Ситуаційний план засідки
проведеної 2-ма роями з вд. "У[дарник]-1"
на переїжджаючих вояків ВП зі с. Щавне
до с. Команча б[іля] з. дор. двірця Желедзь
дня 19.07.1946р. о год. 17:30
Мірило 1:25000
1см = 250м

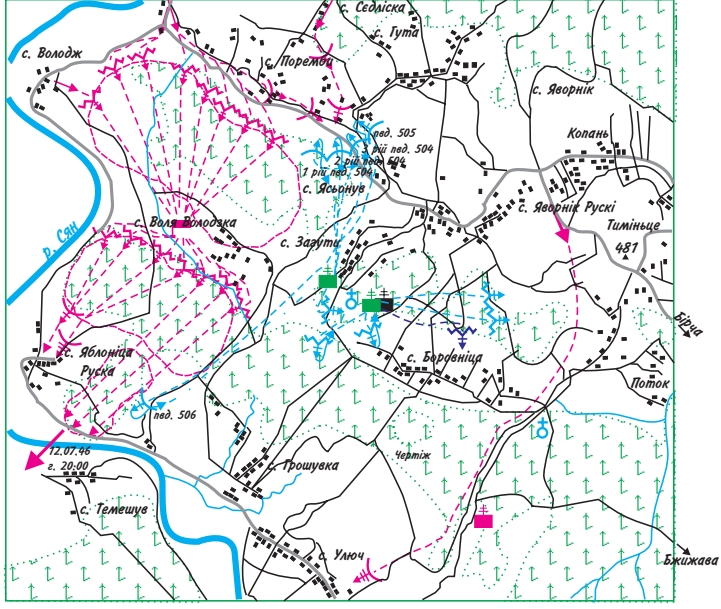

Ситуаційний план бою
зведеного вд. "У[дарник]-2"
та пед. к-ра "Сірка" вд. 96а з вд. ВП
між сс. Поремби а Гута дня 12.07.1946р.
Мірило 1:50000
1см = 500м

Сит. план креслив по нарису терену
з в[ійськової] нім. карти
№418-Ясло; №7.v.IV.44
[Мірило] 1:100000
"К-ць"

За згідність з надісланими:
сит[уаційним] нарисом
та опер[ативним] звітом
від к-ра вд. "У[дарник]-2"
П[ості] 31.07.1946р.
КВ [підпис "Рена"]

Пояснення

- місце розміщення вд. "У[дарник] 2" (зелена краска) шлях наступу війська
- та пед. к-ра "Сірка" з вд. 96а (чорна краска) шлях відступу війська
- стр. пед., рій з вд. "У[дарник] 2" в наступі напрям вогню
- к-р вд.
- стр. пед., рій з вд. "У[дарник] 2" на становищі
- стр. пед. к-ра "Сірка" з вд. 96а на становищі
- напрям наступу ВП
- ворожі вд. і пед.
- місце розташування ворожого пед.
- місце збірки вояків ВП, які розстрільною перейшли ліс між сс. Поремби-Володж-Воля Володка
- район ліса, який пед. ВП перейшли розстрільною пед. ВП в розстрільний

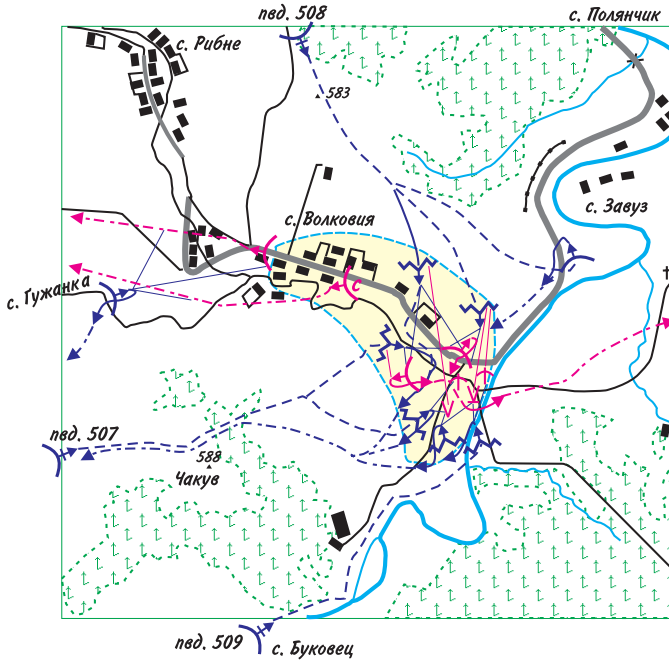
Опис бою наведений на стор. 397

*Ситуаційний план відплатної акції
вд. "У[дарник]-3" на ВОП 36 комендатури у
с. Волковії
дня 17.07.1946р.
Мірило 1:25000
1см = 250м*

*За згідністю з надісланими:
ситуаційним планом
та операційним звітом
від к-ра вд. "У[дарник]-3"
П[остій] 31.07.1946р.
КВ [підпис "Рена"]
Креслив з в[ійськової] нім. карти
№474-Самбор; №7.в.ІІ.44
[Мірило] 1:100000*

"К-ць"

Пояснення

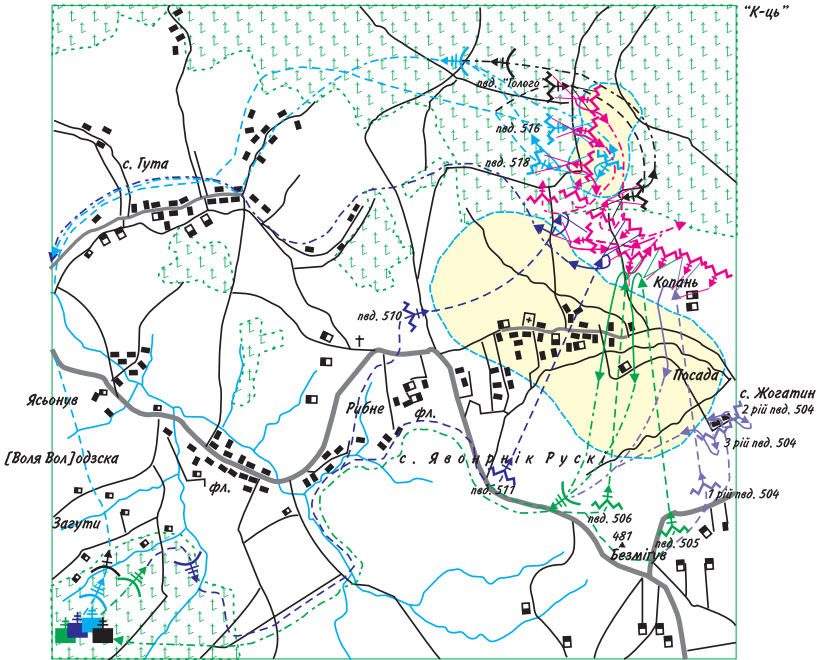
	<i>стр. п[од.] в наступі</i>		<i>застава польської ОРМО</i>
	<i>стр. р[і]й в обороні на заставі</i>		<i>ворожий важкий кулемет</i>
	<i>стр. р[і]й в наступі розстрільною</i>		<i>ворожий міномет 50мм</i>
	<i>район зайнятий стр. п[од.]</i>		<i>ворожий міномет 82мм</i>
	<i>шлях наступу стр. частин</i>		<i>шлях втечі ворожих частин</i>
	<i>шлях відступу стр. частин</i>		<i>напря́м вогню</i>
	<i>ворожа застава</i>		

Опис акції наведений на стор. 399

Ситуаційний план бою
зведеного вд. 94а, 95, 96а та пед.
к-ра "Голого" (з вишк[ільного] вд.) з ВП
над с. Яворнік Рускі дня 24.07.1946р.
Мірило 1:25000
1см = 250м

За згідність з надісланими:
ситуаційним планом
та опер[ативним] звітом
від к-рів вд. 94а, 95, 96а
Постій 31.07.1946р.
КВ [підпис "Рена"]
Ситуаційний план креслив [...] з
військової нім. карти
№413-Ясло; №1.v.IV.44
[Мірило] 1:100000
"К-ць"

Пояснення

- місце розташування вд. 94а - (зелена краска)
- 95 - (фіолетова краска)
- 96а - (синя краска)
- Та пед. вишк. вд. (к-р "Голой") - (чорна краска)

- вд. 94а; вд. 95; вд. 96а; пед. к-ра "Голого" - в наступі
- вд. 94а; вд. 95; вд. 96а; пед. к-ра "Голого" - у розстрільній стр. рій пед. 504

пед. ВП на зайнятому становищі

район опер. діяння зайнятий стр. пед.

наступ війська

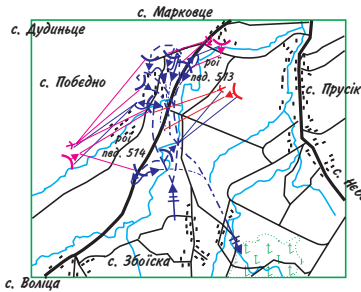
відступ війська

напрям вогню

Опис бою наведений на стор. 403

Пн.
↑

Ситуаційний план акції
проведеної вд. "Ударник-5" на с. Победно
дня 20.07.1946р. год. 23:45
Мірило 1:50000
1см = 500м

За згідність з надісланими:
ситуаційним нарисом та операційним звітом
від к-рів вд. "Ударник-5"
Постій 31.07.1946р.

КВ [підпис "Рена"]

Креслив з в[ійськової] нім. карти №473-Ясло; №1.в.IV.44
[Мірило] 1:700000

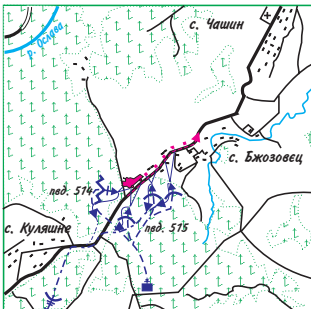
"К-ць"

Пояснення

- місце постюю вд. ["Ударник-5"]
- напрям наступу пвд.
- стр. пвд. на становищі
- стр. рій на становищі
- пвд. важкий кулемет } УБП [на становищі]
- пвд. важкий кулемет } ОРМО з с.Прусик
- пвд. ВП з мінометом 82мм на становищі } [на становищі]
- вороже авто [з вояками] ВП
- напрям [маршу] вояків ВП
- напрям вогню
- шлях наступу війська
- шлях відступу війська
- стр. пвд. в наступі
- міномет 82мм вд. "Ударник-5" на становищі
- ворожий пвд. у відступі

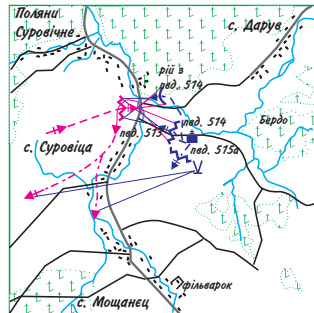
Пн.
↑

Ситуаційний план засідки
проведеної пвд. 514 і 515 з вд. "Ударник-5"
на ВП в с. Бжозовец на шляху Чашин-Куляшине
дня 24.07.1946р. г[од]. 18:30
Мірило 1:50000
1см = 500м

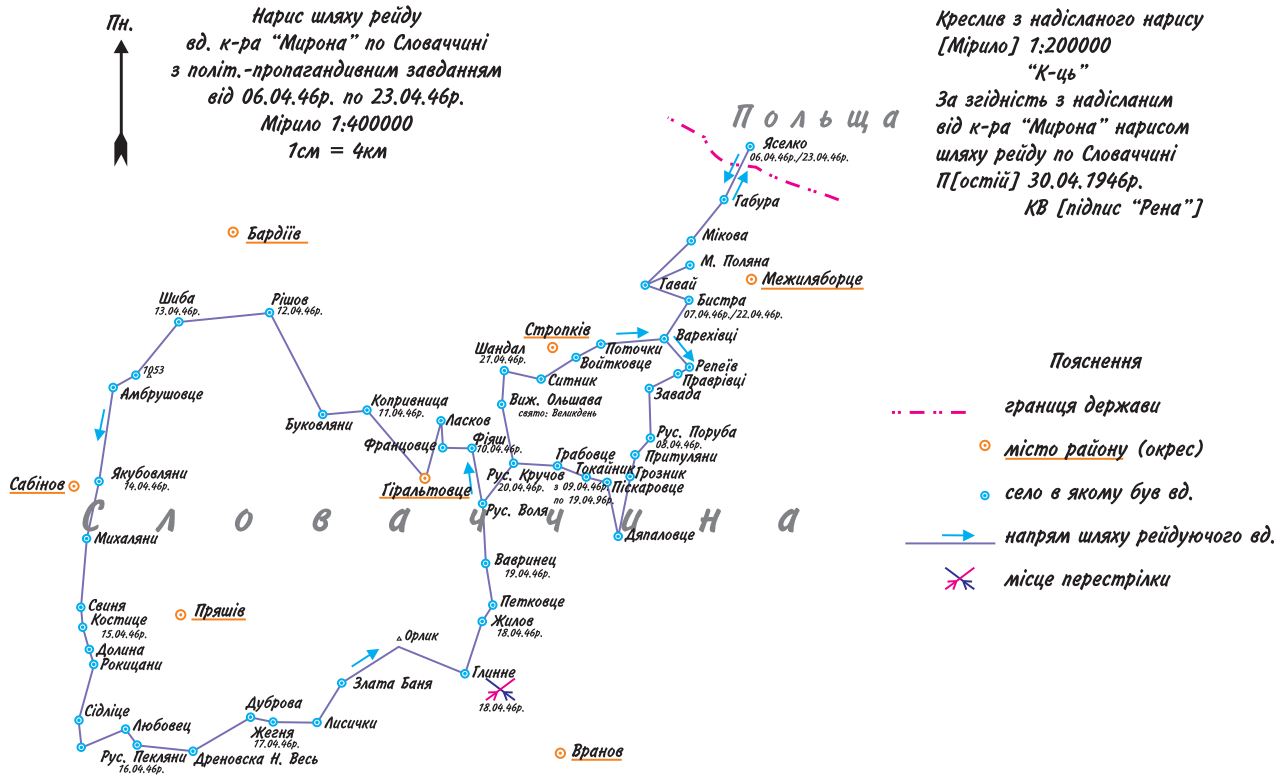

Пн.
↑

Ситуаційний план перестрілки
між вд. "Ударник-5" а ВП
б[іля] с. Суровіца
дня 30.07.1946р. г[од]. 14:00 - 14:30
Мірило 1:50000

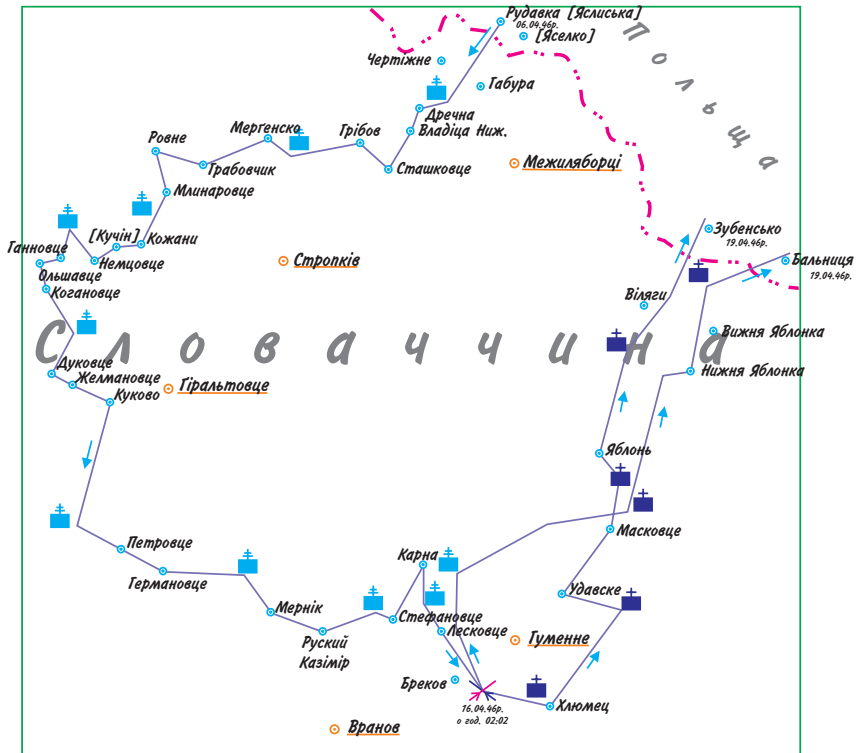
Опис акції наведений на стор. 408, засідки — стор. 409, перестрілки — 410.

Нарис шляху рейду
вд. к-ра "Кармелюка" по Словаччині
з політ.-пропагандивним завданням
від 06.04.46р. по 19.04.46р.
Мірило 1:400000
1см = 4км

Креслив з надісланого нарису
[Мірило] 1:200000
"К-ць"
За згідністю з надісланим
від к-ра "Кармелюка" нарисом
шляху рейду по Словаччині
П[остій] 30.04.1946р.
КВ [підпис "Рена"]

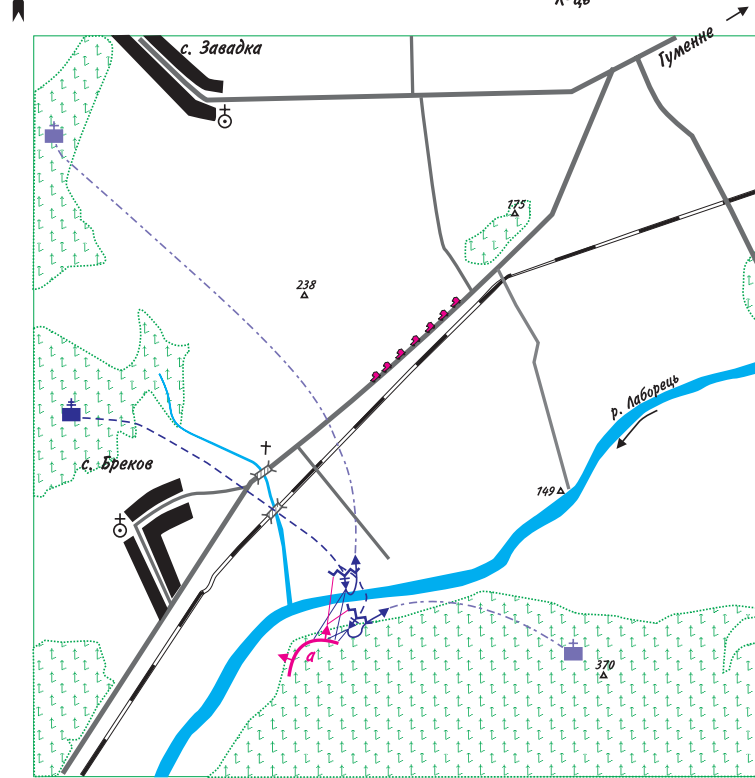
Пояснення

- - - - - границя держави
- напрям шляху рейдуючого вд., пвд.
- місце постю вд. вдень
- повітове місто
- село в якому був вд.
- ✕ місце засідки
- місце постю пвд. вдень

Опис пропагандивного рейду по Словаччині наведений на стор. 607

Ситуаційний план засідки
 б. червоних словацьких партизанів
 на рейдуночій вд. к-ра "Кармелюка"
 б[іля] с. Бреков на Словаччині
 дня 16.04.46р. о год. 02:20
 Мірло 1:25000
 1см = 250м

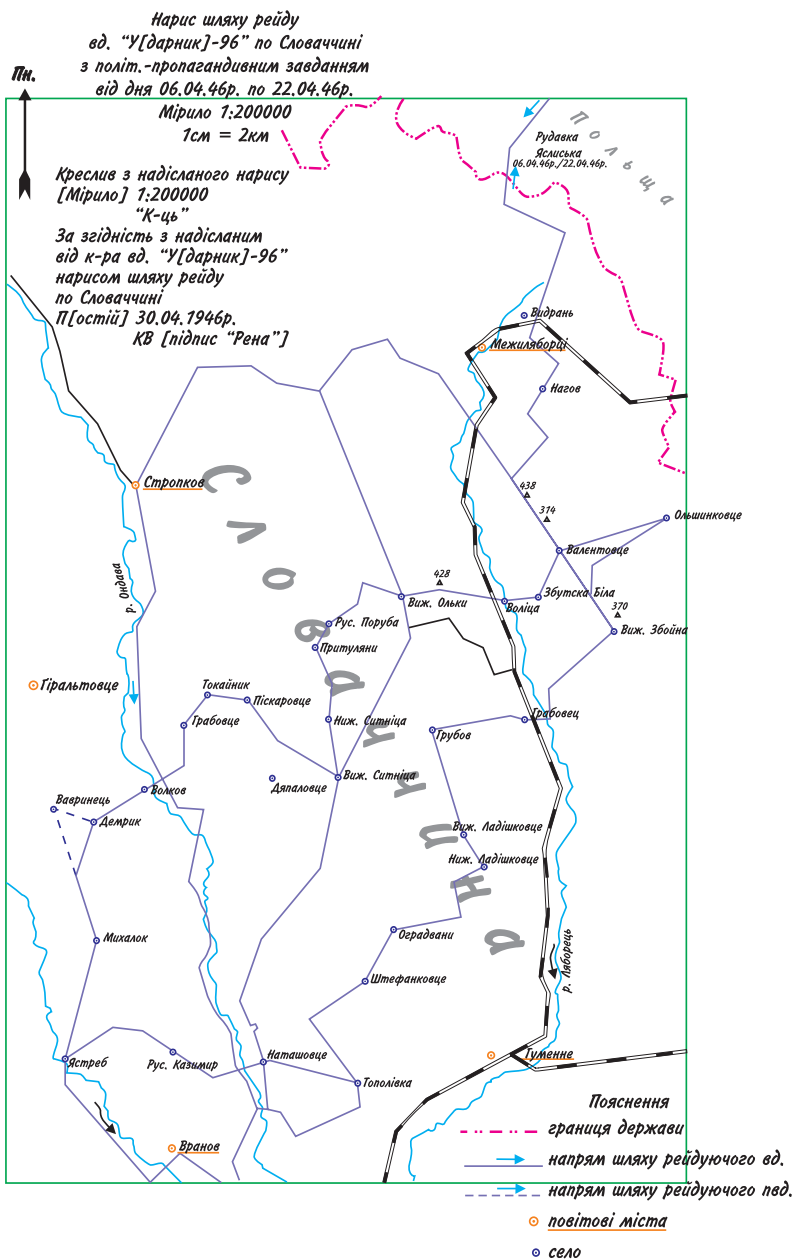
За згідність з надісланими:
 сит[уаційним] планом
 та опер[ативним] звітом
 від к-ра вд. "Кар[мелю]ка"
 П[остій] 30.04.1946р.
 КВ [підпис "Рена"]
 Креслив:
 "К-ць"

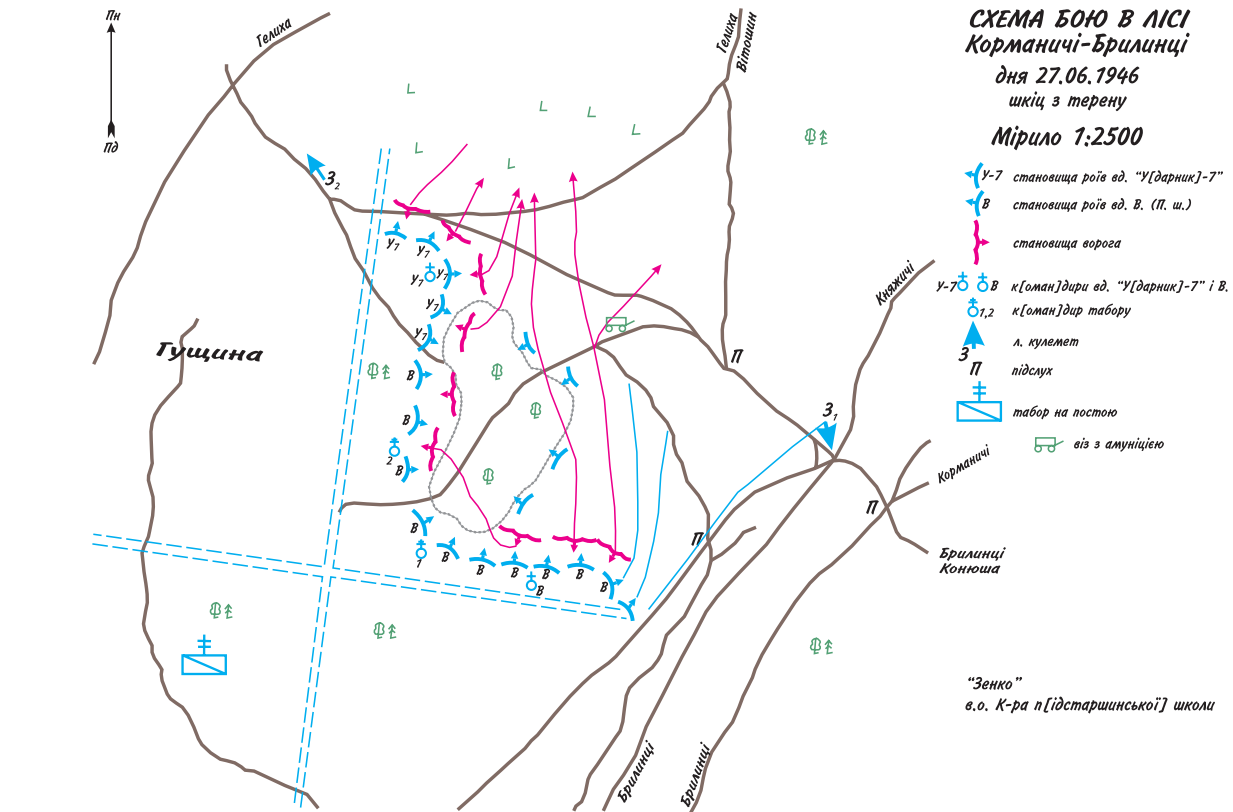
Пояснення

- місце постою вд. к-ра "Кар[мелю]ка"
- місце постою пед. к-ра "Кар[мелю]ка"
- пед. на зайнятому становищі
- пед. у відступі
- вд. автоматиків б[ільшовицьких] чере[оних] словацьких партизанів
- ворожа танкетка
- напрям вогню

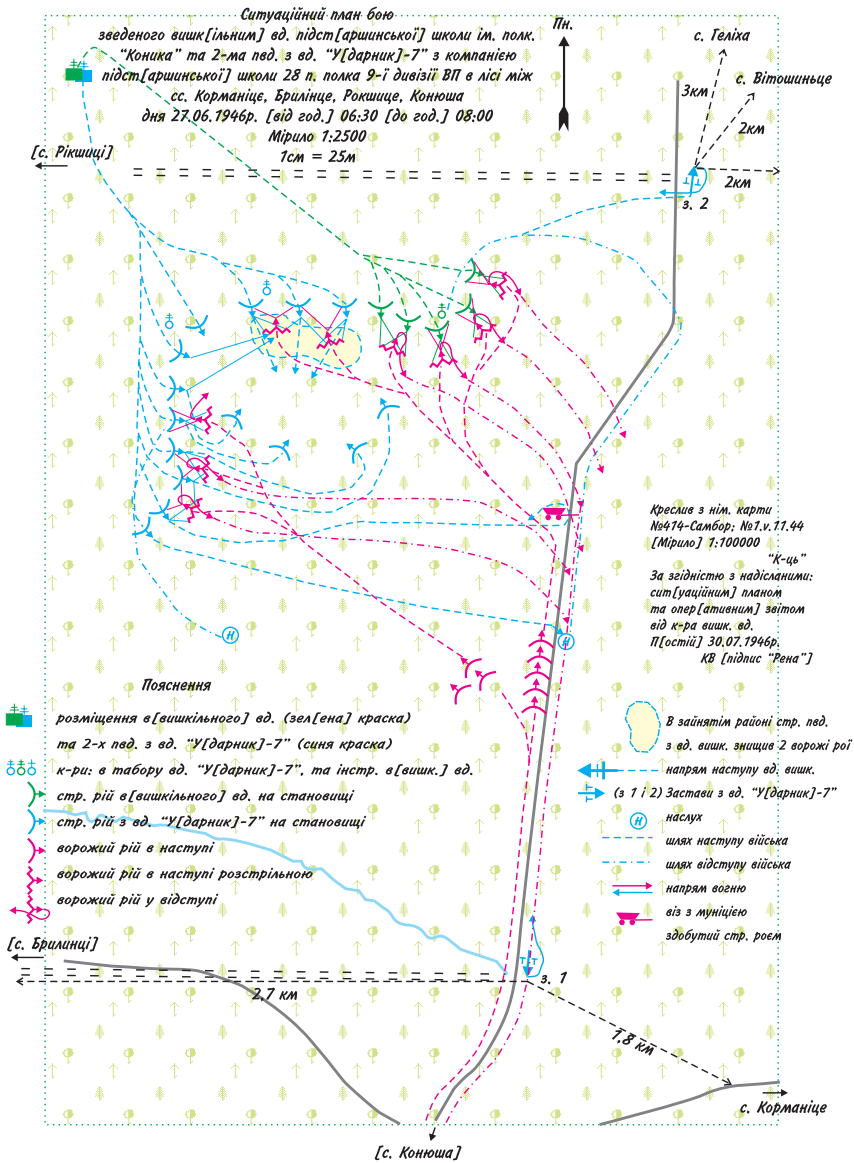
Опис засідки наведений на стор. 610

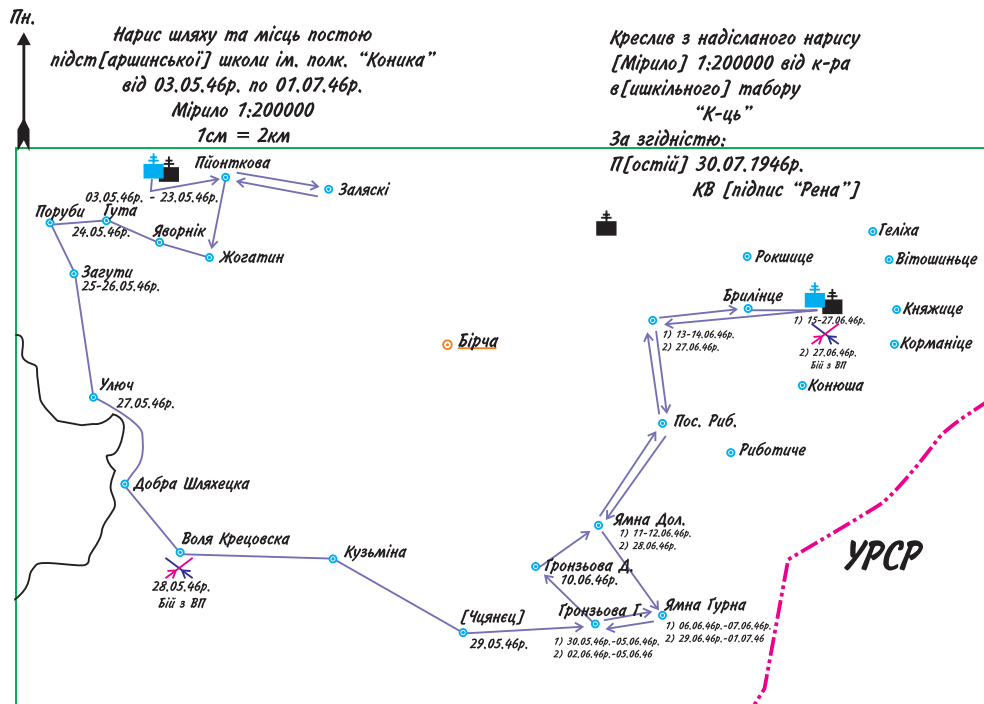
Опис нарису шляху рейду по Словаччині наведений на стор. 613

Опис бою наведений на стор. 740

Опис бою наведений на стор. 740

Пояснення

- ⚡ розміщення в[ишкільного] в[ідділу] на [позначено чорною краскою]
- ⚡ та 2-х пвд. з вд. "У[дарник] 7" - синьою краскою

Опис нарису шляху та місць постою Підстаршинської Школи ім. полк. "Коника" наведений на стор. 722-727

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ

- АБ – Адміністративна бойвка
АК – Армія Крайова
Армія УНР – Армія Української
Народної Республіки
б. – біля
БСБ – Бойвка Служби Безпеки
бул. – булавний
бунч. – бунчужний
в. о. – виконуючий обов’язки
ВВ – Вишкільний Відділ
вд. – відділ
вих. – виховник, політвиховник
вишк. – вишкіл, вишкільник
військ. – військовий
ВіН. – “Вольносьць і
Незавіслосьць”
віст. – вістун
В-к – відтинок, тактичний
відтинок УПА
ВКП(б) – Всесоюзна
Комуністична Партія
(більшовиків)
ВО (В.О.) – Військова Округа
УПА
ВОП – “Войско Охрони
Пограніча”
ВП – “Войско Польске”
ВПЖ – Військова Польова Жан-
дармерія, див. теж ПЖ
вул. – вулиця
Г 6 – Група УПА 6, Закерзонська
воєнна округа УПА 6 (“Сян”)
г. – гора
ГВШ – Головний Військовий
Штаб (УПА)
ген. – генерал
ген.-полк. – генерал-полковник
ген.-хор. – генерал-хорунжий
Гестапо – “Гегайме Штатсполицай”
ГК УПА – Головне Командування
УПА
ГМ – “Глінкова Младеж”, партія
Словаччини
ГО – генеральна округа
год. – година
гол. – голова (установи)
госп. – господарство; господар-
ський, господарчий
див. – дивись
д-р – доктор
др. (д.) – друг
ДС – “Демократічка Страна”,
партія Словаччини
з/д – залізно-дорожний(-а)
заг. – загальний(-а); загін
заст. – заступник
зв. (зв’яз., зв’язк.) – зв’язковий(-а)
ЗУЗ – Західні Українські Землі
ЗУНР – Західно-Українська
Народна Республіка
і т. ін. – і таке інше
ім. – імені
інтенд. (інт.) – інтендант
кап. – капітан
КБВ – “Корпус Безпеченьства
Вевнентшного” (Корпус
Внутрішньої Безпеки)
КБП – “Корпус Безпеченьства
Публічного” (Корпус Державної
Безпеки)
КВ – Командир Відділу, Командир
Відтинку
КВШ – Крайовий Військовий
Штаб (УПА)

КГ – Командування групи УПА, або відділів УПА одноіменної
 військової округи; командир
 групи УПА
 КГБ (КГБ) – Комітет
 Государственной Безопасности
 СССР
 кер. – керівник
 км – кілометр
 колгосп – колективне господарство
 ком. – командант, командування
 концтаб. – концентраційний табір,
 концентраційні табори
 КОП – Корпус Охрони Погранича
 КП – Краєвий Провід УПА
 КПБ – “Корпус Безпеченства
 Публічного”
 к-р – командир
 край. – крайовий
 кул. – кулеметник
 кур. – курінний; курінь
 куц. – кущовий
 ланк. – ланковий
 лейт. – лейтенант
 м – метр
 м. – місто
 май. – майор
 МВД – “Міністерство
 Внутренніх Дел”
 (Міністерство Внутрішніх
 Справ СРСР)
 МГ-42 – рід кулемета, німецький
 скоростріл
 МГБ – “Міністерство
 Государственной Безопасности”
 (Міністерство Державної
 Безпеки СРСР)
 мін. – міністр, міністерство, мінер
 м-ко – містечко
 мм – міліметр
 МО – “Міліція Обивательська”
 (Міліція ПРЛ)
 моб. – мобілізаційний
 МП – рід зброї, німецький
 автомат
 надр. – надрайон, надрайоновий
 Провід, надрайоновий
 провідник
 нар. – народжений
 НБ – “Народні Безпечность”,
 чехословацька політична поліція
 нім. – німецький
 НКВД – “Народний Комісаріат
 Внутренніх Дел”
 НКВС – Народний Комісаріат
 Внутрішніх Справ
 НКГБ – “Народний Комісаріат
 Государственной Безопасности”
 НКДБ – Народний Комісаріат
 Державної Безпеки
 НСЗ – “Народове Сілі Збройне”
 о. – отець
 обл. – область; обласний
 ок. – околиця
 окр. – округа; окружний
 опер. – оперативний
 орг. – організатор; організаційний;
 орг. референт
 орг.-моб. – організаційно-мобіліза-
 ційний (теж військовик)
 референт при підпільній
 адміністрації, що командував
 відділами СКВ й завідував
 військовим постачанням
 ОУН – Організація Українських
 Націоналістів
 ОУН-б – ОУН під керівництвом
 С. Бандери
 ОУН-м – ОУН під керівництвом
 полк. А. Мельника
 оф. – офіцер
 охор. – охорона

п. – пан; пункт; помер
п. з. – під заголовком
п. п., п/п – пункт параграфа
п.п. – полк піхоти
парт. – партизан; партизанський;
партизанка
пвд. – підвідділ; чота або й перша
військова одиниця
пвх. – політвиховник; виховник
пер. – переклад
ПЖ – Польова Жандармерія
півд. – південь; південний
півн. – північ; північний
підп. – підпільний
підр. – підрайоновий; підрайон
ПНР – Польська Народна
Республіка
пов. – повіт; повітовий
політ. – політичний
полк. – полковник
поль. – польський
пом. – помічник
пор. – поручник
пос. – поселення
поч. – почот; особи, які
перебувають з к-ром чи
штабом: працівники штабу,
зв'язкові, особиста охорона тощо
шполк. (підполк.) – підполковник
ППР – “Польська Партія
Роботніча”
ППР – протипанцирний кулемет
ППС – “Пулеміотная пістоля
Суворова”
ППШ (“Папашка”) –
“Пулеміотная пістоля
Шипарєва”
прим. – примітка
прис. – присілок
пров. – провідник, Провід
проп. – референт пропаганди

проф. – професор
псев., псевдо – псевдонім
р. – ріка, річка, рік
рад. – радянський
рай. – районний, районний
провідник
ред. – редактор
реф. – референт
р-н – район
рой. – ройовий
рос. – російський(-а)
РСР – Радянська Соціалістична
Республіка
рум. – румунський
с. – село
сан. (саніт.) – санітар[ка]
сан.-пункт. (санпункт) –
санітарний пункт
СБ – Служба Безпеки (в ОУН)
св. п. – святої пам'яті
секр. (сек.) – секретар, писар
сел. – селянин; селянка
серж. – сержант
СКВ – Самооборонний Кущовий
Відділ
сл. п. – славної пам'яті
сот. – сотник
(сотен.) – сотенний
сот. бунч. – сотенний бунчужний
сот. пвх. – сотенний
політвиховник
сот. сан. – сотенний санітар
спец. – спеціальний (відділ)
СРСР – Союз Радянських
Соціалістичних Республік
СС – Січові Стрільці
сс. – села
СССР – Союз Советських
Соціалістических Республік
ст. – старший
ст. бул. – старший булавний

ст. вiст. – старший вiстун
ст. лейт. – старший лейтенант
стан. – станиця, станичний;
станція
старш. – старшинський
стор. – сторінка
стр. – стрілець, стрільці
СУЗ – Східні Українські Землі
сх. – східна, східний
США – Сполучені Штати
Америки
т. – точка
т. в. – так звана (-ий)
т. з[н]. – тобто значить
т. п. – тому подібне
табір. – табірний
ТВ – Тактичний Відтинок
т-во – товариство
тер. – терен
ТТ – “Туля-Токарев” (пістолет
російського виробництва)
У-1 – “Ударник-1”
У-2 – “Ударник-2”
У-3 – “Ударник-3”
У-4 – “Ударник-4”
У-5 – “Ударник-5”
У-6 – “Ударник-6”
У-7 – “Ударник-7”
УБП – “Ужонд Безпеченьства
Публічного”
УВО – Українська Військова
Організація
УГА – Українська Галицька Армія
УГВР – Українська Головна
Визвольна Рада
угор. – угорський
укр. – український
УНР – Українська Народна
Республіка

УНС – Українська Народна
Самооборона
УПА – Українська Повстанська
Армія
упр. – управа
УРСР – Українська Радянська
Соціалістична Республіка
УСС – Українські Січові Стрільці
УЦК – Український Центральний
Комітет
ф. – фельдшер
фін. – фінансовий; фінансовий
реф.
харч. – харчовий
хв. – хворий
хор. – хорунжий
хут. – хутір, присілок
ц. р. – цього року
ЦКМ – “Ценжкі карабін
машинови”
ч. – число
ч. п. – число порядкове
ЧА – Червона Армія
част. – частина
ЧК – Чрезвичайний Камітет
чол. – чоловік
чот. – чотовий
ЧСР – Чехо-Словацька
Республіка
ЧХ – Червоний Хрест
ШВШ – шеф військового штабу
шк. – школа, шкільний
шл. – шлях
шос. – шосе
ШППШ – шеф політичного штабу
ШРВ – шеф розвідувального
відділу
шт. – штук (означає кількість)
ШТВ – шеф технічного відділу

ПОКАЖЧИК

“100”, *див.* Кавула Петро

“12”, *див.* Голяш Степан

“377” — 519

“417”, *див.* Мізерний Василь

Мартин

“988”, район — 753

А

“Август”, стр. — 516, 517

Авсбург, (Німеччина) — 689

Адедовце, с. на Словаччині — 454

Адміністративні боївки (АБ) — 8

Аксманичі, с. пов. Перемишль —
277, 286, 365, 496, 504, 506,
512

Акція “Вісла” — 17, 637, 712

Альбанівка, хутір, р-н Зборів —
75

Америка — 61, 597, 598, 603,
615, 621, 624, 628

Англія — 5, 597, 598, 603, 615,
617, 624

“Андрієнко”, військовий Референт
Проводу ОУН — 9, 237

Андріївка, с. пов. Новий Санч —
585

Андрій Точек, поляк з Гочева —
631

Андрієвце, с. на Словаччині —
454

Андрусак Василь (“Різун”, “Грегит”,
“Різьбар”), полк., к-р ТВ —
66, 78, 218, 515

Андрушківці, с. пов. Сянік — 242,
243

“Аркас”, бойовик СБ — 664

Арламів, с. пов. Доброміль — 92,

324, 333, 392

“Армія Крайова” (АК) — 46, 47,

99, 129, 182, 183, 207, 211,

233, 296, 327, 330, 331, 347,

374, 375, 408, 411, 413, 414,

472, 582, 583, 698

“Армія Людова” (АЛ) — 46

Армія УНР — 719, 733

“Арпад”, стр. — 671, 755

“Арсен”, стр. — 518

“Артимон”, станичний с.

Держів — 57

Б

“Б.”, бунч. — 515

“Б.”, вд. — 441, 445, 452

“Б.”, к-р вд. — 448, 450, 589

“Б.”, чот. — 442

Бабин, с. Івано-Франківської
обл. — 67

Бабичі, с. пов. Перемишль — 401,
631

Бажанівка, с. (Польща) — 228,
242

Бажанувка, *див.* Бажанівка

Базар Антон, селянин з с.

Полонна — 347

“Байда”, кур., *див.* Миколенко Петро

“Байда”, к-р, *див.* Миколенко Петро

“Байда”, стр. — 431

“Байда”, хор., *див.* Миколенко Петро

“Байди”, сотня — 68, 69, 70, 113,
117, 119, 120, 121, 122, 161

“Байрак”, бунч. — 253

“Байрак”, стр. — 455

“Бак”, ст. стр. — 533

“Бак”, стр. — 682

- “Балай”, к-р вд. “Месники-3” — 96
 “Балай”, сотен. — 573
 “Балай”, ст. бул. — 571
 Балигород, м. — 103, 105-106,
 114, 124-125, 128, 175,
 186-187, 189, 195, 201-202,
 204-205, 208, 211, 213,
 241-242, 255, 267-268, 282,
 284, 285-286, 310-313, 319,
 327, 329-332, 337-338, 342,
 345, 354, 357, 373, 375-376,
 380-381, 395, 407, 415-417,
 419-421, 431, 453-454,
 456-457, 460-461, 475,
 560-561, 786, 788, 800-801,
 878-879
 Балігруд, *див.* Балигород
 Баліцкі Зигмунт, командант
 МО — 97
 Балутянка, с. пов. Сянік — 242,
 248
 Бальниця, с. пов. Лісько — 484,
 674-675, 676-677
 Баниця, с. пов. Горлиці — 586
 Барвінок, с. пов. Кросно — 243,
 269, 286, 314, 333, 358, 382,
 416, 421, 584, 587
 Бардієво, *див.* Бардіїв
 Бардіїв, м. на Словаччині — 454,
 593, 612
 “Барон”, к-р вд. СКВ, пор. —
 152, 154, 170, 435, 437, 548,
 573
 “Барон”, сотен. — 701-702
 “Барона”, сотня — 700
 “Бартель”, чот., *див.* Більо Дмитро
 Бартківка, с. (Польща) — 89, 90,
 92, 180-181, 223, 298, 700
 “Бартля”, пвд. — 518
 “Бартля”, чота — 638, 640, 651,
 658
 Батичі, с. пов. Перемишль — 369,
 392, 746
 “Батурин”, к-р табору вишкільного
 відділу — 727, 736, 738, 739
 Бахів, с. пов. Перемишль — 90,
 92, 181, 401, 588, 647
 Бахлява, с. пов. Лісько — 372
 Беднарчик Юзеф, капрал ВП —
 407
 Безмігова, с. пов. Лісько — 352
 Белєїв, с. Івано-Франківської
 обл. — 69
 Белз, с. Львівська обл. — 97, 460
 Белхівка, с. пов. Сянік — 314,
 329-330, 408, 416, 418, 469
 “Бен”, бул. — 397, 550
 Беньова, с. Турківського р-ну
 Львівської обл. — 157, 243,
 472
 Береги Горішні, с. пов. Лісько —
 123, 126, 139, 201-202, 286,
 311, 314, 365, 380, 399
 Береги Долішні, с. пов. Лісько —
 311, 380
 Береги, с. пов. Лісько — 190, 265,
 285, 458, 471
 Бережани, м. Тернопольської
 обл. — 71, 73
 “Бережанський”, курінь — 218
 Бережниця Вижня, с. пов.
 Лісько — 300, 327, 332, 342,
 415, 431, 753
 Бережниця Нижня, с. пов.
 Лісько — 205, 329, 343-344,
 372, 460, 560-561, 790, 796,
 878
 Бережниця, с. пов. Лісько — 103,
 106, 879
 Бережніца Ніжна, *див.* Бережниця
 Нижня
 Береза Каргузька, концтабір — 5

“Береза”, кул. — 322
“Береза”, стр. — 518, 652, 745,
750
Березів, м. (Польща) — 8, 213,
214
Березка, с. пов. Добромиль — 90,
92, 155, 181, 588, 647
Березка, с. пов. Лісько — 106, 194,
198, 205, 282, 300, 313, 327,
330, 331, 342, 372-373, 415,
417-418, 424, 433, 459, 478,
483, 560, 777, 877, 878
“Березний”, рой. — 455
Березова, с. пов. Ясло — 587
Березовець, с. пов. Лісько — 215,
294, 305, 313, 331, 409, 420,
427, 473, 805, 879
Берендовичі, с. пов. Перемишль —
187, 204, 258, 325, 457, 495,
502-503, 508, 509-510,
512-513, 518
Берени, с. Львівської обл. — 79
Береска, *див.* Березка, с. пов. Лісько
Берест, с. пов. Новий Санч — 585
Беріжок, с. пов. Лісько — 108, 124,
127, 156, 161-162, 190, 265,
422, 458
“Беркут”, кур. — 637, 691
Берлін, м. (Німеччина) — 54, 277
Бесарабія — 50
Бескид, ліси — 348, 351
Бескид, р-н — 272, 350, 365, 468,
483, 518, 531, 751, 753, 754
“Бескид”, надрайон — 174, 223,
247
“Бескид”, ст. стр. — 744
“Бескид”, стр. — 739, 749
Беско, *див.* Босько, с. пов. Сянік
Бернаг Т., заступник “довудци
баталіону” ВП — 305
Бєрут — 627
Бжозовец, *див.* Березовець
Бжозув, *див.* Березів
Биківці, с. пов. Сянік — 199
Бистре, с. пов. Лісько — 157,
158, 380, 392, 669, 800, 879
“Бистрий”, боевик СБ — 679
“Бистрий”, зв’язковий — 516
“Бистрий”, курінний — 76
“Бистрий”, рой. — 302
“Бистрий”, стр. — 517
“Біб”, стр. — 498
Бібрка, с. пов. Лісько — 433
“Бігун”, стр. пвд. 510 — 502,
509, 739, 748
Білий верх, гора — 300
Білий Ліс, ліс в Жовківському р-ні
Львівської обл. — 65, 80
“Білий”, к-р, *див.* Онишкевич
Мирослав
“Білий”, рой. — 494
“Білий”, стр. — 145
Білична, с. пов. Горлиці — 586
Білорусь — 51, 55, 60
Більо Дмитро (“Бартель”), чот. —
146, 151-152, 154-155, 435,
550, 637, 659, 666, 674, 676,
679, 683, 685, 703
Більське, с. — 399
Більцарева, с. пов. Новий Санч —
585
Білянка, с. пов. Горлиці — 586
“Бір”, к-р, *див.* Шишканинець
Василь
“Біра”, сотня — 128, 474-475,
484, 665
Бірча Стара, *див.* Стара Бірча, с.
пов. Добромиль
Бірча, м. — 15, 66, 87-90, 92,
150, 155, 166, 168, 179-181,
185, 197, 215, 230, 235-236,
240-241, 251-253, 258, 265,

- 283-284, 303-304, 311, 313, 321,
325-326, 332, 340-341, 344,
356, 371, 374, 376, 380-381,
401, 406, 412-413, 420,
434-435, 437-438, 454-455,
496, 506, 512, 527, 640, 701,
703-704, 706-707, 710-711
- Бірча, повіт — 67, 85, 93, 95, 163,
187, 242, 700, 703
- “Біс”, бунч. — 341-342, 547
- “Біс”, к-р вд. “Месники-2” — 96
- “Біс”, сотен. — 573, 577
- “Біс”, ст. бул. — 526, 550, 561
- “Біс”, хор. — 569
- Біще, с. Бережанського р-ну
(Тернопільщина) — 74
- “Благий”, кур. — 79
- “Благий”, сотен. — 67
- “Блакитний”, стр. — 739, 745,
750
- Блищанка, с. Тернопільської обл. —
76
- Бліхнарка, с. пов. Горлиці — 586
- Блудов, капітан-большевик — 57
- Бовино, с. пов. Перемишль — 98,
166, 172, 369
- “Богдан”, особиста охорона і кур’єр
М. Онишкевича — 10, 217
- “Богдан”, стр. вд. 946 — 547
- Богородчани, м. Івано-Франківської
обл. — 81, 83
- Богун Б.А., Шеф Штабу УПАЗ
“Карпати” — 7
- “Богун”, чот. — 82
- Богуша, с. пов. Новий Санч — 585
- Бодаки, с. пов. Горлиці — 586
- Боднарка, с. пов. Горлиці — 586
- Боївка Служби Безпеки (БСБ) —
174, 177, 443, 463, 724, 744,
745
- “Бойовчик”, стр. — 739, 745, 750
- “Боксер”, бунч., *див.* Хома Йосиф
- “Боксер”, к-р, *див.* Хома Йосиф
- “Боксера”, пвд. — 468
- Болехів, м. Івано-Франківської
обл. — 46, 67
- “Бондаренко”, к-р курія
“Бережанського” — 71, 218
- Борис Михайло, пров. ВО-2 —
692
- “Борис”, рай. пров. на
Лемківщині — 692
- “Бориса”, район — 432, 433, 753
- Борислав, м. Львівської обл. — 58,
122
- Бориславка, с. пов. Добромиль —
90, 92, 172, 181
- Борівницький ліс — 326, 640,
645
- Борівниця, с. пов. Добромиль —
150-151, 304-305, 341,
397-398, 639-640, 643-646
- “Бородатий”, кур. — 82
- “Бородатий”, чот. — 82, 454
- “Борсук”, рой. стр. віст. з пвд.
512 — 501, 508, 516, 519,
739
- “Борсук”, стр. — 745, 755
- Борсуківці, присілок — 518
- Бортне, с. пов. Горлиці — 532,
586
- Босько, с. пов. Сянік — 242, 243
- Бохівка, *див.* Белхівка, с. пов. Сянік
- “Бояр”, к-р — 371
- “Б-р”, к-р — 441
- Бранівський ліс — 507, 508, 509
- Бранов, м. на Словаччині — 593
- Братіслава, м. на Словаччині —
602, 621, 622
- Бреков, *див.* Брекув
- Брекув, с. на Словаччині — 610,
808, 880

- Бреликів, с. пов. Лісько — 378
- Брижава, с. пов. Доброміль — 88,
92, 152, 170-171, 180, 208,
267, 326, 352, 356, 398, 433,
435, 518, 637-638, 640,
645-646, 669, 682, 685, 701,
705
- Брижавський ліс — 638, 639, 645
- Брилинці, с. пов. Перемишль —
88, 92, 179, 231-232, 257,
284, 326, 356, 413, 482, 496,
504-506, 509, 511-513, 518,
723, 740-741, 750, 757, 810,
880
- Брилінце, *див.* Брилинці
- “Брід”, кул. — 347
- Броди, м. Львівської обл. — 65,
79, 104
- “Бродич”, к-р пвд. 482 — 455
- “Бродич”, *див.* Гробельський Роман
- “Бродича”, вд. — 443, 877-878
- “Бродича”, сотня — 364, 472, 665
- Броз Тіто — 60
- Білоруська Радянська Соціалістична
Республіка (БРСР) — 123
- Брунари, с. на Криниччині —
452, 532
- Брунари, с. пов. Горлиці — 586
- БСБ, *див.* Боївка Служби Безпеки
- Буг, р. — 97
- “Буг”, група під ком. пров.
“Зенка” — 84, 219
- “Буйний”, стр. — 547, 739, 749
- “Буйні”, сотня — 72, 73
- Бук, с. пов. Лісько — 191, 275,
380, 484
- “Бук”, к-р пвд. 517 — 212,
376, 549
- “Бук”, ст. бул. — 548, 551
- “Бук”, стр. пвд. 512 — 501,
509, 671, 684
- “Буква”, стр. — 739, 748
- Буківець, *див.* Буковець
- Буківсько, с. пов. Сянік — 185,
193, 208, 242, 249, 267-268,
273, 278-279, 282, 285-286,
291, 305-306, 310, 314, 323,
328, 330, 348-349, 357, 392,
408, 414, 416-417, 459,
465-467, 469, 471-473
- Букове Бердо, комплекс лісів —
108, 115, 132-133
- Буковець, с. пов. Лісько — 108,
123, 127, 156-157, 159, 163,
201, 301, 310, 313, 421-423
- Буковина, ліс — 418
- Буковина, присілок с.
Брижава — 152, 326, 435,
701, 705
- Буковина, терен — 76, 121
- Буковиця, ліс — 175, 328, 418
- Буковско, *див.* Буківсько
- “Бульба”, сотен. — 67, 109, 112,
220
- “Бульба”, ст. бул. — 550
- “Бульба”, стр. — 641
- “Бульба”, чот. — 135
- “Бульби”, сотня — 117, 119
- “Буревій”, бул. — 550
- “Бурий”, рой. — 739
- “Бурий”, сотен. — 84-85, 127,
137, 157, 160, 219, 222, 877
- “Бурий”, стр. — 639, 749
- “Буркун”, бунч. — 145, 147
- “Буркун”, рой. — 547
- “Бурлака”, ст. бул., *див.*
Щигельський Володимир
- “Бурлака”, сотен., *див.* Щигельський
Володимир
- “Бурлаки”, вд. — 478
- “Бурлаки”, сотня — 69, 103, 117,
119, 120-122, 124, 126-130,

- 157, 161-163, 638, 647, 673,
700, 703
- “Бурого”, сотня — 127, 128, 156,
157, 159, 160, 163
- “Бурсук”, боївар СБ — 692
- “Буря”, стр. — 660, 662
- Бутковський Іван (“Гуцул”),
полк. — 692
- В**
- “В.”, к-р з вд. 94а — 516
- “В.”, куш. — 445
- “В.”, чота — 446
- “В’юн”, ст. стр. — 744
- “В’юн”, стр. — 739, 754
- В-3, районова сітка — 462
- Вавриниць, с. на Словаччині —
620
- “Вадим”, бул. — 550
- “Вадим”, кур. пвх. — 479, 614,
722, 748, 755
- Валентовце, с. на Словаччині —
615, 622-623
- Валькова, гора — 169, 438
- “Ванька”, к-р пвд. 511 — 304
- “Ванька”, стр. БСБ — 641
- “Ванька”, чот. ст. бул., к-р
пвд. 510 — 140, 276, 493,
503, 508, 518, 550
- Ванькова, с. пов. Лісько — 189,
252, 263, 326, 339, 357
- Вапенне, с. пов. Горлиці — 586
- Вапівці, с. пов. Перемишль — 90,
165, 181, 369, 692
- Вара, с. пов. Березів — 630
- Варошин, с. пов. Грубешів — 460
- Варшава, м. (Польща) — 48, 260,
354, 419, 440, 628, 664, 698,
700, 705, 735
- Варяж, м. Сокальського р-ну,
Львівської обл. — 97, 460
- Ватко Єжи, стр. ВП — 409
- Вафка, с. пов. Новий Санч — 585
- Вашингтон, м. в США — 735
- ВВ, *див.* Вишкільний Відділ
вд.-100 (ТВ-“Бастіон”) — 570,
571, 577
- Велика Семенова, гора — 162
- “Великий”, рой. — 453
- Великі Мости — 80
- Великополе, с. пов. Сянкі — 211,
233, 313, 375, 386, 408,
414-415, 418, 420, 472
- “Вербя”, стр. — 405
- Веремінь, с. пов. Лісько — 329,
416
- Вернейвка, с. пов. Сянкі — 416,
431
- “Верниволя”, куш.
пропагандист — 145, 453
- “Вернигора”, пвх. КВ — 360, 484,
691
- Верхомля Велика, с. пов. Новий
Санч — 581, 585
- Верхомля Мала, с. пов. Новий
Санч — 581, 585
- “Веселий”, к-р вд. пор. — 548
- “Веселий”, сотен. — 67, 68, 84,
85, 126, 137-139, 219-221,
573
- “Веселого”, вд. — 877
- “Веселого”, сотня — 117, 119-121,
124-126, 137-139, 162
- “Весна”, летючка організації
словацьких націоналістів —
625
- Ветлина, с. пов. Лісько — 110, 124,
126-127, 132, 139, 162, 190,
194, 201, 208-209, 237, 265,
281, 285-286, 310-311,
313-314, 353-354, 357-358,
382, 399, 415, 419, 453, 458,

- 460, 471-472, 559-560, 793,
794, 878
- “Вечірній”, рой. — 83
- “Вивірка”, ст. стр. — 744
- “Вивірка”, стр. — 739, 750
- Вигнанка, присілок с. Одрехова —
331, 351, 487
- Вигнанські, к-р 28 полку піхоти
ВП — 407, 591
- Видрани, с. на Словаччині — 614,
615
- Вижне Ладішковце, с. на
Словаччині — 616
- Виляге, с. на Словаччині — 432
- “Вир”, д-р — 494
- Вислік, р. — 201, 309
- Вислічок, с. пов. Сянік — 331
- Вислок Великий, с. пов. Сянік —
101-105, 108, 132, 193, 216,
250, 278, 328, 350, 358,
409-410, 423, 439, 471, 473,
484, 488-489, 657, 666
- Вислок Горішній, с. пов. Сянік —
96, 175, 207, 348, 382,
417-418, 421-422
- Вислок Долішній, с. пов. Сянік —
185, 195-196, 249, 267, 291,
294, 328, 330
- Висова, с. пов. Горлиці — 421, 584,
586
- Висоцьке Нижнє — 67
- Височани, с. пов. Сянік — 199-200,
268, 293-294, 306-307, 310,
432, 441, 459, 466, 469,
471-473, 782, 878
- Витків Новий, с. Радехівського р-
ну, Львівської обл. — 82
- “Вихор”, стр. — 455
- Вишеватка, с. пов. Ясло — 587
- Вишинки, присілок б. с.
Яблониця — 644
- Вишкільний Відділ (ВВ) — 727
- “Вишня”, стр. сотні “Громенка” —
630, 632, 688, 739, 753
- Вівчаровський Йосиф (“Євген”),
кур. пвх. — 141, 145
- Вігор, р. — 503, 504
- “Відважний”, стр. — 187, 256
- Війське, с. пов. Сянік — 357
- Військовий Штаб УПА–Захід
“Карпати” — 7
- Війтківка, *див.* Войтківка, с. пов.
Доброміль
- Війткова, *див.* Войткова, с. пов.
Доброміль
- Вілька, с. пов. Сянік — 232, 248
- “Вільха”, стр. — 683, 749
- Вільхівець, *див.* Вільховець, с. пов.
Кросно
- Вільхівці, с. пов. Сянік — 241,
267, 284, 312, 327, 381
- Вільхова, с. пов. Лісько — 159,
208, 331, 351, 415, 416
- Вільховець, с. пов. Кросно — 587
- Вільшани, с. пов. Перемишль —
90, 92, 172, 181
- Вільшаниця, р. — 189, 263, 458
- Вільшаниця, с. пов. Лісько —
183-184, 189, 204-205, 263,
276, 312, 338-340, 344, 357,
412, 458, 493, 560, 787, 878
- Вільшинна, с. на Словаччині —
608
- Вільшня, с. пов. Кросно — 587
- Віляги, с. на Словаччині — 612
- ВіН, *див.* “Вольносьць і
Незавіслюсьць”
- “Вірний”, віст. — 533
- Вірхич, *див.* Вірхня, с. пов. Горлиці
- Вірхня, с. пов. Горлиці — 586
- “Віск”, ст. стр. — 744
- “Віск”, стр. — 739, 749

- Вісна, с. на Словаччині — 686
- “Вітер”, ст. стр. — 744
- “Вітер”, старшина — 462
- “Вітер”, стр. — 750
- “Вітер”, чот. — 199, 303, 346, 349, 439, 456
- “Вітра”, пвд. — 439, 463, 465-468
- Вітрилів, с. пов. Березів — 191, 214, 274, 356, 399
- “Вітрогон”, кул. — 303
- “Віямин”, стр. — 739, 749
- ВКП(б), *див.* “Всесоюзная Комуністическая Партия (большевіков)”
- Владича Вижна, с. на Словаччині — 607
- Владича Нижня, с. на Словаччині — 607
- ВЛКСМ, *див.* “Всесоюзний Ленінський Камітет Союзу Маладьожі”
- “Вовк”, к-р пвд., ст. бул. — 548
- “Вовк”, стр. — 56, 85, 446, 639
- “Вовк”, чот. к-р — 125, 139
- “Вовка”, чот. — 138
- “Вовки”, вд. — 97
- “Вовки-2”, вд. — 460
- “Вовків”, вд. — 385
- Вовковия, с. пов. Лісько — 124, 198, 201, 204-205, 214, 237, 242, 275, 300, 310, 313, 337, 342-343, 356-380, 382, 399, 408, 419-423, 443, 459, 786, 789, 803, 878-879
- “Вогонь”, рой. — 204, 324, 325
- “Вогонь”, ст. віт., рой. — 547
- “Возовий”, стр. — 573
- Войкова, с. пов. Новий Санч — 585
- “Войско Охрони Пограніча” (ВОП) — 96, 127, 187, 194, 197, 200-202, 205, 211, 213-214, 242-243, 293, 296-297, 309-311, 314, 324, 333, 338, 342-343, 357-358, 368, 374, 382, 389, 396, 399-400, 419, 421-423, 440, 452, 466, 471, 495-496, 499, 506, 512, 519, 538, 562
- “Войско Польске” (ВП) — 85, 87-90, 92-98, 151-153, 155-156, 164-165, 167-170, 172-173, 177-181, 183-195, 197-216, 228-241, 243, 248-252, 254-257, 259, 261-268, 273-285, 288, 290-294, 296, 298-301, 303-314, 317, 319-332, 337-340, 342-346, 348, 350-354, 356-358, 368-369, 371-382, 385-386, 389, 392, 395-404, 407-420, 424, 428, 431-434, 436-441, 443-446, 448, 451-456, 458-460, 462-468, 470-475, 479-481, 490, 492-497, 499-515, 518, 527, 532-533, 538, 560-562, 582, 584, 588-590, 627-628, 633, 636-650, 652, 654-655, 657-659, 662-663, 665-666, 668, 671, 676, 698-706, 709, 710, 722-723, 740-741, 746
- Войтківка, с. пов. Добромиль — 211, 373, 411, 413, 461, 499
- Войткова, с. пов. Добромиль — 90, 92, 98, 166, 172, 177, 181, 193, 211, 215, 235, 279, 280, 283, 284, 303, 312, 315, 326, 356, 365, 369, 373, 381, 400, 411, 412, 413, 461, 512, 700, 776, 877
- Волинець О. (“Туцул”), лікар сотні

- “Веселого” — 126, 139
 Волиця, с. пов. Сянік — 193, 278,
 329, 418, 465, 655, 657
 Волиця, с. Тернопільської обл. — 73
 Волівець, *див.* Воловець
 Воліца, с. на Словаччині — 622
 Волков, с. на Словаччині — 620
 Волковия, *див.* Вовковия
 Воловець, с. пов. Горлиці — 586
 “Володаренко” — 477
 Володж, с. пов. Березів — 266, 381,
 398, 412, 638-640, 644
 Володимир Дашко (“Марко”), чот.
 сотні “Бурлаки” — 144
 Волосате, с. пов. Лісько — 108, 110,
 121, 127, 132, 157, 158, 163
 Волосянка Велика, с. Турківського р-
 ну, Львівської — 123
 Волгушова, с. пов. Сянік — 248,
 249, 258, 389, 463, 770, 877
 “Вольносьць і Незавіслосьць”
 (ВіН) — 698
 Воля Брижавська, с. пов.
 Добромиль — 88, 180, 234
 Воля Вижна, с. пов. Сянік — 331,
 416
 Воля Володжська, с. пов. Березів —
 89, 148, 181, 342, 397-398, 412,
 637-640, 643-644, 875
 Воля Горянська, с. пов. Лісько —
 380, 484
 Воля Жовтанецька, с. Львівської
 обл. — 80
 Воля Корінецька, с. пов.
 Добромиль — 92, 168, 169,
 437-438, 704
 Воля Крецівська, с. пов. Сянік —
 206, 344, 353
 Воля Магіяшова, с. пов. Лісько —
 198, 300, 310, 327, 422, 559,
 780, 878
 Воля Мацьківська, с. пов.
 Перемишль — 90, 181, 369
 Воля Мигова, с. пов. Лісько — 96,
 196-197, 242-243, 268-269,
 286, 294, 296, 313-314, 320,
 328, 368, 392, 417-418, 476,
 485, 487, 753
 Воля Міхова, *див.* Воля Мигова
 Воля Нижня, с. пов. Сянік — 330,
 331
 Воля Постолова, с. пов. Лісько —
 414
 Воля Яворова, с. пов. Сянік — 351,
 392
 “Воля”, шеф оперативного штабу —
 533, 722
 ВОП, *див.* “Войско Охрони
 Пограніча”
 “Воробець”, стр. — 516
 Вороблик Королівський, с. пов.
 Кросно — 242
 Вороблик Шляхоцький, с. пов.
 Сянік — 242
 “Воробчик”, стр. сотні
 “Громенка”, *див.* Потічний Петро
 Й.
 Воровскі Єжи, пвх. ВП — 409
 “Ворон”, к-р — 189, 470
 “Ворон”, рой. — 405, 739
 “Ворон”, ст. бул. — 85, 182, 183,
 263
 “Ворон”, стр. сотні “Громенка” —
 361
 “Ворон”, стр. — 348, 753
 “Ворон”, чот. — 475
 “Ворона”, рій — 233, 632, 747
 “Ворона”, сотня — 130, 473
 “Ворона”, ст. стр. — 744
 “Ворона”, стр. — 739, 750
 “Вороний”, к-р ВО-2 — 7, 9
 “Вороний”, стр. — 692, 739, 749

- Ворохта, с. Івано-Франківської обл. — 81
- ВП, *див.* “Войско Польське”
- Вранов, м. на Словаччині — 614, 619
- “Всесоюзная Комуністическая Партия (большевіков)” — 37
- “Всесоюзний Ленінській Камітет Союза Маладьожі” (ВЛКСМ) — 37
- Вугники, *див.* Гувники, с. пов. Доброміль
- “Вуж”, стр. — 187, 256, 739, 749
- “Вуйка”, справа — 755, 757
- Вуйковичі, с. пов. Перемишль — 98, 166-167, 172, 369, 392, 746
- Вулька, *див.* Вілька, с. пов. Сянік
- Вумське, *див.* Війське, с. пов. Сянік
- Вусники, *див.* Гувники, с. пов. Доброміль
- Г**
- “Г.”, к-р пвд. 507 — 373, 399
- Г-6, терен — 454
- Габківці, с. пов. Лісько — 160, 209, 263-264, 354-355, 560, 780, 878, 879
- Габковець, *див.* Габківці
- Габковце, *див.* Габківці
- Габура, с. на Словаччині — 592, 600, 607
- “Гад”, бунч. — 403, 590
- “Гаєвий”, рой. — 710
- “Гайворон”, стр. — 651
- Гайда, пор. ВП — 409
- “Гайдамака”, кул. — 370
- “Гайдука”, сотня — 82
- “Гак”, бул. — 550
- “Гак”, к-р ПЖ бул. — 507
- “Галайда”, віст. — 749
- “Галайда”, ст. стр. — 744
- “Галайда”, стр. — 547, 739
- “Галайда-2”, пвд. — 460
- “Галайди”, вд. — 79, 82
- Галаса Василь (“Орлан”), Референт пропаганди — 7, 102, 129
- Галаса Василь (“Орлан”, “Зенон”), член КП — 128, 216-217, 467
- Галбів, с. пов. Ясло — 587
- “Галина” — 679
- Галич, гора — 157
- Галич, м. Івано-Франківської обл. — 83
- Галичина — 583
- Галів Тимотей (“Чорнобіль”), крайовий керівник СБ — 100
- Гальо Михайло (“Коник”), полк., к-р — 14, 21, 28, 85, 128, 137, 140, 150, 161, 163, 171, 180, 185, 216, 219, 224, 250, 253-254, 272, 432, 437, 548, 700-701, 703-704, 706, 710-711, 757
- “Гамалії”, вд. — 482
- “Гандзюк”, ст. віст., ст. бул. — 550
- Ганновце, с. на Словаччині — 609
- Ганусовце, с. на Словаччині — 697
- Ганчова, с. пов. Горлиці — 586
- Ганьчава, *див.* Ганчова
- Гапківці, *див.* Габківці
- “Гарбуз”, стр. — 516
- Гелеха, присілок — 167, 168, 189, 232, 237, 262, 284, 740, 741
- Гелиха, *див.* Гелеха
- Генеральний Секретар УГВР — 112
- Геральтовці, *див.* Гіральтовце (Словаччина)

- Германовце, с. на Словаччині — 609
- “Гирка”, стр. — 477
- Гирова, с. пов. Кросно — 587
- “Гичка”, стр. — 400
- Гільське, с. пов. Лісько — 419
- Гіральтовце, м. на Словаччині — 593, 614
- “Гірка”, стр. — 86, 447
- “Гірний”, стр. пвд. 511 — 509
- Гітлер — 45, 55
- Гічва, с. пов. Лісько — 159, 186, 198, 205-206, 255, 300, 328, 342, 416, 420, 457, 459, 766, 789, 877
- Гічвиця, с. пов. Лісько — 302, 345, 367, 456, 467, 560, 791, 878
- Гічвички, *див.* Гічвиця
- Гладишів, с. пов. Горлиці — 103, 420, 584, 586
- Глібівка, с. Івано-Франківської обл. — 79
- “Глінкова Младеж” (ГМ) — 598, 601, 609
- Глінне, с. на Словаччині — 697
- Гломча, с. пов. Сянік — 170, 266
- “Глуз”, сотен. інтендант — 646
- Глунча, *див.* Гломча
- Глут Чеслав, хорунжий ВП — 347
- Гнатів Степан (“Кармелюк”), бунч., сотен. — 17, 117, 161, 172-173, 176, 222-223, 237, 265, 432, 454, 560, 607, 613
- Гнатюк Петро (“Дорош”), чот. сотні “Бродича” — 364
- “Говерла”, повітовий пров. — 100
- Гойєц, донощик — 295
- “Голий”, бул. — 551
- “Голий”, к-р пвд. 517 — 516
- Голов’єнко, капітан, к-р штурмової компанії — 125
- Головецько, с. Стрийського р-ну, Львівської обл. — 761, 877
- Головне Командування УПА (ГК УПА) — 31, 112-118, 121-122, 129-130, 570, 573, 637, 677, 700-701
- Головний Військовий Штаб УПА (ГВШ УПА) — 13, 112
- “Голого”, пвд. — 879
- “Голуб”, кул. — 349
- “Голуб”, стр. — 105, 739, 749
- Голучків, с. пов. Сянік — 432, 652
- “Гонець”, ст. стр. — 406
- “Гонець”, стр. — 591
- “Гонта”, ст. віст. — 573
- “Гонта”, стр. — 685
- “Гонта”, чот. — 82
- “Гонтар”, рой. бул. — 643, 659, 660, 662
- “Гонтара”, рій — 638, 659
- “Гончар”, стр. — 85, 446
- “Гор”, к-р — 631
- “Горбовий”, сотен. — 67, 159, 176, 222
- “Горбовий”, ст. бул. — 550
- “Горбовий”, чот. — 431, 433-434, 752
- “Гордієнко”, кур. — 75, 218
- “Горевій”, рой. — 85
- “Горевія”, рій — 446
- “Горинь”, ст. стр. — 744
- “Горинь”, стр. — 739, 750
- “Торислав”, в. о. курінного лікаря, *див.* Ріпецький Модест
- “Торислав”, курінний лікар, *див.* Ріпецький Модест
- “Горко”, чот. пвх. — 650, 684, 686
- Горлиці, м. (Польща) — 8, 414, 420, 424, 584

- “Горобець”, стр. — 516
 “Горох”, рой. — 431
 Горохівці, с. пов. Перемишль — 92,
 178, 496
 Горуцько, с. Львівської обл. — 56
 Горянка, с. пов. Лісько — 177, 310,
 332, 421-423, 484
 Гостів, с. пов. Товмач (Польща) —
 83
 Гочев, *див.* Гічва, с. пов. Лісько
 Гочевка, *див.* Гочівка, р.
 Гочівка, р. — 198, 300
 Граб, с. пов. Ясло — 421, 584, 587
 “Граб”, бул. — 550
 “Граб”, рой. — 452
 “Граб”, ст. стр. — 744
 “Граб”, стр. — 406, 532, 739, 754
 “Грабик” — 692
 Грабовець, с. на Словаччині — 616
 Грабовець, с. пов. Грубешів
 (Польща) — 64
 Грабовце, с. на Словаччині — 621
 Грабовчик, с. на Словаччині — 608
 “Град”, сотен. — 77
 “Граніт”, кул. віст. — 400
 “Граніт”, стр. — 431
 “Грань”, ст. бул. — 550
 “Грань”, чот. — 175, 487- 488
 “Грегіт”, сотен., *див.* Андрусяк
 Василь
 Греція — 61, 427
 “Гриб”, зв’язковий — 516
 “Гриб”, стр. — 517
 Грибів, *див.* Грибов
 Грибов, м. пов. Новий Санч —
 420, 424, 584
 Грибов, с. на Словаччині — 607
 “Григор”, *див.* Гук Мирослав
 Гриндю Анна, жителька с.
 Чашин — 420
 Гриндю Марія, жителька с.
 Чашин — 420
 Гриндю Михайло, селянин с.
 Чашин — 420
 Грицай Дмитро (“Перебийніс”), ген.,
 Шеф ГВШ — 9, 112,
 129-130, 220
 “Грізний”, кул. — 303, 749
 “Грізний”, рой. — 739
 “Грім” — 739
 “Грім”, віст., рой. — 454, 547
 “Грім”, кул. — 669
 “Грім”, ст. віст., рой. — 547
 “Грім”, ст. віст., ст. інтенд. — 547
 “Грім”, стр. — 105, 651, 749
 Гробельський Роман (“Бродич”),
 сотен. — 15, 137, 143, 146,
 185, 190, 198, 201, 237-238,
 249, 265, 273, 281, 300, 310,
 315, 361, 363, 476-477, 565,
 570, 577, 692, 751, 876
 “Гроза”, стр. — 739, 745, 750
 Грозьова, с. Турківського р-ну,
 Львівської обл. — 123, 124
 “Громенка”, вд. — 359
 “Громенка”, сотня — 113, 117,
 119, 130, 359, 483, 636-637,
 641, 677, 697, 700, 703
 “Громенко”, *див.* Дуда Михайло
 Грубешів, м. (Польща) — 460
 Грубешівщина, повітовий терен —
 8
 “Грубий”, стр. — 739, 745, 750
 Грубов, с. на Словаччині — 616
 “Грузин”, стр. — 302
 Грузова Горішня, с. пов.
 Доброміль — 499, 501, 518,
 723
 Грузова Долішня, с. пов.
 Доброміль — 413, 723
 Грузова Середня, с. пов.
 Доброміль — 499

- Грузова, с. пов. Добромилъ —
187, 193, 211, 257, 279-280,
283-284, 315, 326, 356, 365,
373, 381, 411, 413, 461, 478,
481-483, 512, 519
- “Груша”, стр., *див.* Куник Еміль
- Грушева, *див.* Грушова, с. пов.
Перемишль
- Грушівка, с. пов. Березів — 191,
210, 214, 266, 274, 352, 357,
371, 381, 397, 398-399,
637-638, 683
- Грушівський ліс — 211, 327, 375,
416, 638
- “Грушка”, заст. рой. — 518
- Грушова, с. пов. Перемишль —
164, 325, 495, 503, 513
- Гувники, с. пов. Добромилъ —
164, 187, 189, 231, 258, 262,
281, 286, 326, 333, 373, 457,
494-496, 504
- “Гудим”, стр. з ПЖ — 651, 665
- Гузелі, с. пов. Лісько — 186, 254,
255, 329, 457, 771, 877
- Гук Мирослав (“Григор”), окр.
пров. — 8, 130, 340, 386,
479, 529, 531, 754
- Гуменне, м. на Словаччині — 298,
610-612, 614, 617-619,
621-622
- Гуменюк Ю. (“Глинка”), віст. —
692
- “Гупало”, сотен. інтендант — 647,
649-650, 657, 666
- “Гурський”, бул. — 548
- “Гусак”, бунч. — 137
- “Гусак”, хор. — 548, 574
- Гута, с. пов. Добромилъ — 152,
213, 266, 274, 275, 397, 407,
411, 412, 589, 637, 639, 802,
879
- Гута Березка, с. пов.
Добромилъ — 171, 172, 173,
205, 237, 340, 647, 701, 703
- Гута Беріська, *див.* Гута Березка
- Гута Полянська, с. пов. Кросно —
587
- “Гута”, рой. — 494
- “Гуцул”, хор. — 548
- “Гуцул”, пвх. — 110
- “Гуцул”, провідник БСБ — 467,
488, 754
- “Гуцул”, районний провідник —
260, 347
- “Гуцул”, рой. — 400
- “Гуцул”, сотен. лікар,
див. Волинець О.
- “Гуцул”, хор. — 573
- Гучвіце, *див.* Гічвиця
- Гущинці, ліс між сс. Брилинці і
Рікшиці — 511
- ## Г
- Габрів Верх, гора — 475
- Гдичинський ліс — 638
- Гестапо, (Гегайме
Штатсполіцай) — 100, 102
- Гжиб Броніслав, з с. Пораж —
562
- Гжукевіч, ген., комендант дивізії
ВП — 285
- Глембоке, с. (Польща) — 242-243,
248
- Голяш Степан (“Мар”), в.о. Надр.
Пр. “Бескид” — 8, 14, 17,
28, 129-320, 360, 445, 467,
475, 484, 486, 589, 691
- “Гонта”, рой. — 234
- Гоцький Володимир, фундатор т.
33 — 5
- Гудз, гірський масив — 638-639,
643-645

- “Гудзик”, стр. — 644, 677
 Гулькевич Володимир (“Рубач”),
 рой. сотні “Громенка” — 147
- Д**
- “Д.”, вд. — 440
 “Д-7”, кущ. — 415
 “Дайбіді”, рій — 249
 Дальнич, с. Жовківського р-ну,
 Львівської обл. — 80
 “Дальнич” — 129
 Дальова, с. пов. Сянік — 328
 Дапаловце, с. на Словаччині —
 621
 Дарів, с. пов. Сянік — 249, 250,
 329, 346, 410, 431, 468,
 484-487, 535
 Даровичі, с. пов. Перемишль —
 192, 276, 494, 497, 507-508,
 512
 Дарув, *див.* Дарів
 Дах, пров. ППР — 215, 356, 400
 Дверник, с. пов. Лісько — 190,
 243, 265, 365, 458, 753
 Дверничок, *див.* Дверник
 Делягова, *див.* Дилягова
 “Демократ”, словацька газета —
 620
 “Демократічка Младез
 Словенска” — 596
 “Демократіцкі Тиденік”, словацька
 газета — 620
 “Демократічка Страна”, партія
 Словаччини — 624, 625
 Демрик, с. на Словаччині — 620
 “Демян”, стр. — 416
 Дениська, с. пов. Томашів
 Люблинський — 12
 “Дербушка”, віст., ст. бул. — 548
 “Держислав”, сан. — 518
 Держів, с. Миколаївського р-ну,
 Львівської обл. — 57
 “Деркач”, стр. — 233, 503
 Детройт, м. (США) — 692
 Джвиняч, *див.* Дзвиняч
 Дзвиняч Долішній, с. пов.
 Лісько — 229, 357
 Дзвиняч, с. Івано-Франківського р-
 ну — 75
 “Дзвінчук”, к-р — 112, 220
 “Дзвони”, вд. УПА — 569
 Дзюрдзів, с. пов. Лісько — 187,
 256, 329
 Дзяпаловце, с. на Словаччині —
 432, 454
 Дивізія “Галичина” — 111, 150
 Дильонгова, *див.* Дилягова
 Дилягівський ліс — 274, 402, 588,
 589, 590, 645
 Дилягова, с. пов. Березів — 88-90,
 92, 155, 179, 180-181, 223,
 250, 321, 389, 404, 449, 633,
 699
 “Димар”, стр. — 745, 751
 Динів, м. пов. Березів — 396, 518,
 630, 631-632, 653, 703
 Діброва, с. (Польща) — 72, 630,
 632, 639
 “Дідик”, сотен. — 15, 85, 128,
 137, 149, 185, 190, 196, 219,
 221-222, 227, 550, 565, 570,
 573, 577
 “Дідика”, сотня — 128, 149, 471,
 473
 Ді-Пі, (переміщених осіб) табір в
 м. Регенсбурзі (Німеччина) —
 685
 Длуге, с. (Польща) — 227-228,
 242-243, 463
 Дністер, р. — 71-76
 Добжанка, *див.* Довжиця, с. пов.
 Сянік

- Добра Шляхетська, с. пов. Сянік — 210, 371, 433, 519, 561, 795, 879
- Добра Шляхецька, *див.* Добра Шляхетська
- Добра, с. на Словаччині — 697
- Добра, с. пов. Сянік — 193, 267, 279, 304-305, 341, 381, 471, 637, 643, 645
- Добринівка, с. (Буковина) — 76
- Добриня, с. пов. Ясло — 587
- Добряни, с. Стрийського р-ну, Львівської обл. — 267
- Добряничі, с. Перемишлянського р-ну, Львівської об — 72
- Добрянка, с. пов. Добромиль — 234, 283-284, 321, 376, 557, 649
- “Довбуш” — 739
- “Довбуш”, рой. — 454
- “Довбуш”, стр. БСБ — 641
- “Довбуш”, стр. — 547, 749
- “Довбуш”, чот. — 82
- Довге, с. пов. Горлиці — 586
- “Довгий” — 739
- “Довгий”, бул. — 550
- “Довгий”, стр. — 196, 295, 749
- “Довгорукий”, кущ. — 754
- Довжиця, с. пов. Лісько — 190-191, 194, 209, 212, 264-265, 275, 281, 354-355, 378, 415, 458, 561, 793, 799, 879
- Довжиця, с. пов. Сянік — 445
- Должица, *див.* Довжиця, с. пов. Лісько
- Долина, м. Івано-Франківської обл. — 71
- Долина, присілок с. Загір'є — 258
- Дон, р. (Росія) — 735
- “Дон”, стр. — 739, 749
- Донбас, обл. м. (Україна) — 44, 50, 77
- “Дороцкий”, стр. — 654
- “Дорош”, бул. — 551, 691
- “Дорош”, к-р пвд. 502 — 452, 532, 533
- “Дорош”, чот. сотні “Бродича”, *див.* Гнатюк Петро
- “Дорошенко”, стр. — 646
- Дошниця, с. пов. Ясло — 587
- Дошно, с. пов. Сянік — 248-249, 258, 389, 770, 877
- Дрегонина, *див.* Перегонина, с. пов. Горлиці
- Дречна, с. на Словаччині — 607
- Дрогобич, м. Львівської обл. — 34, 58, 122-125
- Дрогобиччина, р-н — 38, 57, 84
- Дрогомирчани, с. Івано-Франківської обл. — 83
- “Дрохва”, ст. бул. — 548
- “Дружинники”, курінь — 84, 219
- “Дружинники”, сотня — 77
- “Дружинники-1”, вд. — 79
- “Дружинники-1”, сотня — 84
- “Дружинники-2”, вд. — 83
- “Дружинники-2”, сотня — 84
- “Дружинники-3”, сотня — 84
- ДС, *див.* “Демократіцка Страна”, партія Словаччини
- “Дуб”, кул. — 659, 660
- “Дуб”, рой. — 234
- “Дуб”, стр. — 187, 256
- “Дуба”, рій — 234
- “Дубенко”, стр. — 664
- Дубецько, м. — 213, 396, 411, 648, 700
- “Дубик”, стр. пвд. 510 — 503, 509
- Дубне, с. пов. Новий Санч — 585
- Дубне, с. пов. Сянік — 653

- “Дубовий”, віст., кул. — 547
 “Дубовий”, ст. стр. — 573
 Дубрівка Польська, с. пов.
 Сянік — 242
 Дубрівка Руськ, с. пов. Сянік —
 414
 Дубрівка, с. (Польща) — 298
 “Дубровник”, Шеф Штабу УПА-
 Захід — 577
 Дуда Михайло (“Громенко”),
 сотен. — 15, 16, 67, 85, 135,
 144, 150-152, 154, 163, 191,
 210, 214, 219-220, 222, 253,
 359-360, 435, 437, 479, 481,
 524, 528, 549-550, 573, 578,
 638-642, 644-645, 647, 650,
 652, 654-659, 662-663,
 665-666, 668, 672-673, 675,
 677-679, 685, 690-692,
 700-702, 705, 712, 749
 Дуда Петро, селянин с. Чашин —
 420
 “Дуда”, стр. БСБ — 641
 Дудинці, с. пов. Сянік — 351,
 392, 463, 654
 Дудка Микола (“Соловій”), обл.
 пров. СБ — 100
 Дужий Петро — 9
 Дукля, м. (Польща) — 242, 268,
 286, 313-314, 327, 332, 420,
 584
 Дуклянський пас (просмик) — 31,
 65, 243
 Дуковце, с. на Словаччині — 609
 “Думка”, чот. пвх. — 303, 442
 “Дунаєць”, сан. — 346
 Дунай, р. — 697
 “Дунай”, кул. ст. стр. — 406
 “Дунай”, кул. — 591
 “Дунай”, стр. сотні “Бурлаки” —
 692
- “Дуні”, рій — 374
 Дуньковички, с. пов.
 Перемишль — 369
 Душатин, с. пов. Сянік — 319,
 328, 331, 423, 432, 476, 485,
 666
 Дяк Анна, жителька с. Терка —
 422
- Е**
- “Евген” — 9
 Європа, *див.* Європа
 “Еко”, д-р — 510
 “Ельма”, стр. — 85, 446
- Є**
- Євген Лужицький (“Шувар”), кур.
 доктор — 144, 649, 651,
 659, 664, 667, 669, 722
 “Євген”, бул. — 550
 “Євген”, пвх. — 230, 246, 304
 “Євген”, сотен. пвх. — 478, 547
 “Євген”, сотен. — 104-105, 119,
 132, 135, 150, 220
 “Євгена”, сотня — 103, 105, 113,
 117
 Європа — 621
 Єліяшевський Іван (“Денис”),
 крайовий керівник СБ —
 100
- Ж**
- Жаб’є, с. Івано-Франківської обл. —
 81
 “Жайворонок”, стр. пвд. 510 —
 503, 509, 518
 “Жаль”, ст. стр. — 744
 “Жаль”, стр. — 739, 750
 “Жан” — 692
 “Жар”, рой. — 234
 Ждиня, с. пов. Горлиці — 584, 586

Жегестів, с. пов. Новий Санч — 421, 585
Жегна, с. на Словаччині — 686
Желмановце, с. на Словаччині — 609
Жерденка, с. пов. Лісько — 106, 300, 417, 419, 424
Жерниця Вижна, с. пов. Лісько — 103, 107, 132, 416, 420
Жерниця, с. пов. Лісько — 268, 300, 415, 416, 484
Жешув, м. (Польща) — 276
Живець, с. (Польща) — 248
Жидівське, с. пов. Ясло — 587
Жмигорід, с. пов. Ясло — 584
Жовква, м. Львівської обл. — 65, 80
Жогатин, с. пов. Доброміль — 87-88, 92, 179, 223, 228, 403, 405, 413-414, 589, 641, 700, 709
Жогатинський ліс — 641, 646
“Жук” — 739
“Жук”, бул. — 548
“Жук”, ст. стр. — 744
“Жук”, стр., *див.* Курись Андрій
“Журавель”, к-р пвд. 520 — 194, 280, 305
“Журавель”, ст. бул. — 550
“Журавель”, стр. — 518
“Журавель”, чот. — 173
Журавенко, с. Івано-Франківської обл. — 71
Журавиця, с. пов. Перемишль — 369
“Журавлі”, вд. УПА — 569
“Журба”, рой. — 630, 631, 661, 674, 677, 685
“Журба”, стр. — 406, 745, 751

З

“З.”, к-р вд. — 448, 450
“З.”, пвх. — 451
“З.”, провідник — 431
Забрідь, *див.* Заброддя
Заброддя, с. пов. Лісько — 205, 343, 344, 417, 461, 472
Забродє, *див.* Заброддя
Забродя, *див.* Заброддя
Забужжя, з/д станція — 97
Завадка Морохівська, с. пов. Сянік — 187, 192-193, 259, 277-278, 313-314, 328-329, 418, 439, 441, 464, 469, 473, 520, 628, 877
Завадка, с. на Словаччині — 610
Завадка, с. пов. Лісько — 212, 275-276, 283-284, 326, 339, 357, 376-377, 413-414, 492-493, 497
“Завзятий”, ст. стр. — 547
“Завзятий”, стр. — 518
Завіз, с. пов. Лісько — 275, 358, 422
Завій, с. Івано-Франківської обл. — 78
Завій, с. пов. Лісько — 137, 163, 417, 423
“Завіруха”, рой. — 477
“Завірухи”, рій — 477
Завої, с. пов. Сянік — 331, 418
Загвїздь, с. Івано-Франківської обл. — 81
Загір, *див.* Загір'є
Загір'є, с. пов. Сянік — 89, 184, 211, 233, 242-243, 258, 267-269, 273, 285, 312, 314, 315, 327, 330-332, 374-375, 381, 408-409, 414, 418, 420, 424, 432, 458, 464, 492, 754

Загіря, *див.* Загір'є
 Загочев'я, с. пов. Лісько — 106,
 174, 301, 302, 747
 Загочево, *див.* Загочев'я
 Загута, *див.* Загути
 Загути, присілок, пов. Сянік —
 213, 266, 312, 341-342, 397,
 405, 412, 481, 637
 Загутин, *див.* Загутинь
 Загутинь, с. пов. Сянік — 192,
 233, 277-278, 329, 418, 464
 “Зазуля”, стр. — 660, 676
 Зайнички, присілок с. Репідь —
 250, 292
 Зайонц Юзеф, капрал ВП — 409
 Зайончковські, кап. ВП — 207, 347
 Закарпатська Україна — 111, 620,
 626
 Закарпаття — 84, 157, 162-163
 Закерзонський Край — 7, 10,
 129-130, 626, 637, 699, 710
 Залазок, присілок с. Пяткова
 Руська — 723
 “Залізний”, ст. бул. — 550, 722
 “Залізний”, чот. — 276, 493
 “Залізник”, к-р ТВ “Бастіон”, *див.*
 Шпонтан Іван
 “Залізник”, к-р — 630, 634
 “Залізник”, стр. — 86, 447
 “Залізник”, чот., *див.* Озимко
 Михайло
 “Залізняка”, чота — 651
 Залісся, с. пов. Перемишль — 90,
 92, 165, 181
 Залісці, *див.* Заложці
 Заліщики, м. Чернівецької обл. —
 76-77
 Заложці, м. Тернопільської обл. —
 73
 Залуж, *див.* Залуже
 Залуже, с. пов. Сянік — 176, 187,
 258, 299, 300, 305, 389, 432,
 492, 768
 Залужже, *див.* Залуже, с. пов. Сянік
 Залужжя, *див.* Залуже, с. пов. Сянік
 Залуква, с. Івано-Франківської
 обл. — 83
 Замость, м. (Польща) — 12
 Заріча, *див.* Заріччя
 Заріччя, с. Золочівського р-ну,
 Львівської обл. — 80
 “Заруба”, районний провідник 5 р-
 ну, в 2-й окрузі — 11
 Заршин, с. (Польща) — 228,
 242-243, 314, 331-332, 424
 Заслав, *див.* Заслав'є
 Заслав'є, с. пов. Сянік — 176, 313,
 315, 327, 329, 381, 768
 Заславська Софія, пол. — 409
 Засяння — 494
 Затварниця, с. пов. Лісько — 139,
 159, 163, 242, 357-358, 382,
 419, 433
 Затурин, с. Тернопільської обл. —
 76
 Заукель, арбайтсміністр — 50
 Західна Європа — 673
 Західна Лемківщина — 8, 532, 581
 Західна Німеччина — 14, 16, 137,
 637, 662
 Західна Україна — 44-45
 Західно-Українська Народна
 Республіка (ЗУНР) — 45
 Західно-Українські Землі (ЗУЗ) —
 33, 48
 “Заяць”, рой. — 347
 “Заяць”, ст. стр. — 406
 “Заяць”, стр. — 547, 644, 692
 Збараж, м. Тернопільської обл. —
 73
 “Збиточний”, стр. — 654
 Збійня, с. на Словаччині — 611

- Збоїська, с. пов. Сянік — 418, 463
Зборів, м. Тернопільської обл. —
73, 75, 615
Зброї, с. (Словаччина) — 605
Збруч, р. — 75
Збутська Біла, с. на Словаччині —
615, 622
“Звірі”, вд. — 81
Здвижень, с. пов. Лісько — 343,
372, 417, 419, 478, 483
“Зелений”, пвх. — 110
“Зелений”, рой. — 739
“Зелений”, стр. — 159, 749
Зеленка, присілок — 237
“Зен”, стр. — 533
“Зена”, санітарка — 640
“Зенко”, в.о. к-ра вишкільної
школи — 751, 757
“Зенко”, к-р пвд 502 — 320
“Зенко”, к-р чот. — 476-477,
479, 486-487
“Зенко”, к-р — 476, 529, 531
“Зенко”, провідник — 84,
149-150, 159, 578
“Зенко”, сотен. — 67, 722, 741
“Зенко”, ст. бул. — 550
“Зеновія”, сотня — 179
“Зенон”, *див.* Галаса Василь
“Зигмунт”, *див.* Онишкевич
Мирослав
“Зимний”, к-р — 236, 322
“Зимний”, ст. бул. — 550, 738
“Зимний”, стр. — 518
“Зимний”, чот. — 173, 312
Зиндранова, с. пов. Кросно — 489
Зіболки, с. Жовківського р-ну,
Львівської обл. — 80
“Зір І”, бул. — 548
“Зір”, муніційний — 516
“Зір”, стр. — 516
“Зірка”, сан. — 642, 651
“Зірка”, ст. стр. — 744
“Зірка”, стр. — 739, 750
“Зірка”, чот. сан, — 665
Златнік, с. на Словаччині — 697
Злоцьке, с. пов. Новий Санч —
585
“Змії”, вд. — 78, 82, 453
Золочів, м. Львівської обл. — 73,
79
Золочів, р-н — 9, 77, 109, 119,
135
“Зорич”, *див.* Радейко Микола
“Зорян”, бул. — 550
“Зорян”, сотен. пвх. — 632, 634,
635, 642, 647, 649, 655, 659,
673, 708
“Зорян”, стр. — 137, 478
“Зруб”, к-р пвд. СКВ — 152,
170, 174
“Зруб”, рой., вишкільник СКВ —
124
“Зруб”, сотен. — 169, 435, 481,
490, 722
“Зруб”, ст. бул., к-р ВВ — 738,
746, 747
“Зуб”, рой. — 493, 505
“Зуб”, стр. — 214, 398
Зубенсько, с. пов. Лісько — 96,
174, 334, 368, 392
Зубраче, *див.* Зубряче
Зубрик, с. пов. Новий Санч —
585
Зубриця, с. Львівської обл. — 67
Зубряче, с. пов. Лісько —
263-264, 328, 342, 486, 674
“Зубченко”, кур. дентист — 145,
659, 673
- I**
- Іванці, хутір біля с. Лопушин, р-н
Почаїв — 74

- Івоніч, с. (Польща) — 101-104
 “Ігор”, к-р — 193, 279
 “Ігор”, харчевий інтендант — 465
 “Ігор”, чот. — 80, 82
 “Ігоря”, р-н — 432
 Ізби, с. пов. Горлиці — 584, 586
 Іздебки, с. пов. Березів — 102, 351
 “Імені гетьмана Павла Полуботка”, вд. — 109
 “Імені Петлюри”, вд. — 81
 “Імені Хмельницького”, вд. — 81
 “Іменний”, бул. — 551
 “Іменний”, рой. — 154, 258, 436, 492, 637
 “Іменний”, чот. — 651, 656
 “Іменного”, чота — 639
 Іскань, *див.* Ісканя
 Ісканя, с. пов. Перемишль — 89, 90, 92, 180-181, 642, 646-647
 “Іскра”, сотен. — 67, 109, 220
 “Іскри”, сотня — 117
 “Ітанюк”, рой. — 351
 “Ітанюка”, пвд. — 347
- Й**
- Йовик Іван (“Соколенко”), бунч. сотні “Громенка” — 359
 “Йосеф”, сотен. сан. — 462
 Йосип Сліпий, Митрополит УГКЦ — 595
- К**
- “К.”, к-р вд. — 448-450
 “К.”, к-р — 590
 “К.”, кул. — 591
 “К.”, рой. — 453
 Колянковський Олексій, о. — 12
 “Кавка”, госп. референт — 644
 “Кавка”, стр. — 405
 Кавула Петро, Провідник
 Надрайону “Холодний Яр” — 8, 110
 “Кавун”, віст. — 750
 “Кавун”, стр. — 739, 745
 Кавченко, секретар Райкому КП(б)У — 51
 “Кадило”, о., *див.* Шевчук Василь
 Каленів, с. на Словаччині — 467, 614
 “Калина”, *див.* Лопатинський Юрій
 “Калина”, районний пвх. — 646
 “Калина”, рой. — 639, 647-649, 684-685
 “Калина”, стр. — 455, 547, 745-755
 “Калини”, рій — 647
 Калинів, *див.* Каленів, с. на Словаччині
 “Калинович”, віст. — 570, 577
 Калуш, м. Івано-Франківської обл. — 73
 Кальварія, с. пов. Доброміль — 286, 314, 324, 333, 374, 420-421, 494, 496, 506, 512
 Кальна, с. Івано-Франківської обл. — 69
 Кальне, с. Стрийського р-ну, Львівської обл. — 118
 Кальниця, с. пов. Лісько — 96, 124, 175, 190, 194, 198, 201-202, 205, 209, 212, 265, 281, 302, 319, 329, 353, 378-379, 415, 417, 419, 458, 460, 475-477, 559, 747, 782, 878
 Кальниця, *див.* Кальниця
 Кам’янка, с. пов. Сянік — 202
 Кам’янка-Буська, м. Львівської обл. — 65, 82
 Кам’янки, с. пов. Лісько — 159, 319, 330, 376, 416, 432

- Кам'янна, с. пов. Новий Санч — 585
- Кам'янне, с. пов. Сянік — 190, 193, 206, 260, 273, 279, 313, 329, 346-348, 395, 416, 418, 432, 441, 465, 468, 473, 560, 775, 792, 877-878
- Каменна, *див.* Кам'янне, с. пов. Сянік
- Камінне, *див.* Кам'янне, с. пов. Сянік
- Камінська Ірина (“Христя”), Провідник Надр.
“Верховина” — 8, 17, 28
- “Камінь”, писар-архівар — 10, 11
- Камлош, с. на Словаччині — 609
- Камяна Гірка, гора — 253, 704
- Камяне, *див.* Кам'янне, с. пов. Сянік
- Канада — 694
- “Канюк”, стр. — 455
- “Капушта”, стр. пвд. 511 — 507
- Капустянський, ген. — 110
- “Карась”, мінометник — 442
- “Карась”, стр. — 739, 745, 750
- “Карий”, стр. — 228, 519
- Карликів, с. пов. Балигород — 103-105, 185, 193, 195, 249, 265, 267, 278, 291, 346, 416, 418, 431, 459, 464, 468, 473, 628, 657, 666
- “Карло”, районний референт — 659
- “Карло”, референт СБ — 673, 682
- “Кармелок”, сотен., *див.* Гнатів Степан
- “Кармелюка”, вд. — 619, 712, 879
- “Кармелюка”, сотня — 113, 117, 119, 134-135, 152, 176, 185, 190, 195, 198, 201, 208, 211, 249, 265, 281, 300, 310, 325, 353, 355, 356, 373, 380, 432-435, 437, 454, 460, 463, 607
- “Кармелюка”, чота — 432
- Карна, с. на Словаччині — 610
- “Карп”, ст. бул. — 550
- “Карпа”, окружний Провідник ОУН Рави-Руської — 9
- “Карпа”, рой. — 355
- “Карпа”, чот. — 149
- Карпати, гори — 31, 38, 50, 65, 67, 101, 106, 110, 116, 119, 125-127, 139, 272, 475, 481, 483, 594, 626, 629, 662-663, 669, 672, 674, 735, 895, 897
- “Карпатська Січ” — 107
- Карпатська Україна — 318, 508
- “Карпо” — 394
- “Карпо”, пвх. — 110
- “Карпо”, сотен. — 573
- “Католицькі місії”, словацька газета (м. Трнава) — 621
- “Католицькі Новіни”, словацька газета (м. Братіслава) — 620, 621
- “Качан”, стр. — 505
- “Качур”, стр. — 547
- “Каштан”, стр. — 651, 657, 664, 667, 681
- Кашубинський Нестор, к-р зв'язкових — 117
- КБВ, *див.* “Корпус Безпеченства Вевнентшнего”
- Квасинина, с. пов. Добромиль — 95, 177, 286
- “Квіт”, стр. — 137, 514, 516
- “Квітка”, кул. стр. — 406
- Квянень, *див.* Квятонь
- Квятонь, с. пов. Горлиці — 586
- Келічава, *див.* Кельчава
- Кельце, с. на Словаччині — 697
- Кельча, с. на Словаччині — 620

- Кельчава, с. пов. Лісько — 175,
194, 208, 212, 265, 281, 301,
375, 458
- Кельчама, *див.* Кельчава
- Кештфей, с. на Словаччині — 609
- “Кивай”, сотен. санітар — 141,
145, 549
- “Кивай”, ст. бул. — 550
- “Кий”, кіннотчик — 76
- “Кийдан” — 533
- “Кийданець”, пор. — 551
- Кирилейза Анна — 268
- “Кирило”, стр. — 682
- Кінське, с. пов. Березів — 654
- Кіньківці, с. пов. Перемишль —
165
- Кіхтан Степан (“Конарик”), стр.
сотні “Бродича” — 361
- “Клен”, боївка — 82
- “Клим”, бул. — 550
- “Клим”, стр. — 158
- Климківка, с. пов. Горлиці — 586
- Кліш Володимир, май. — 691
- “Кліщ”, стр. — 739, 749
- Клоковичі, с. пов. Перемишль —
358, 504, 507
- “Книш”, рой. — 673
- Княже, ліс — 282, 343, 372, 415,
484
- Княжичі, с. пов. Перемишль — 95,
413, 481, 496, 497, 498, 505,
506, 507, 513
- Кобильське, с. (Польща) — 124
- “Коваль”, кул. — 659, 661, 662
- “Коваль”, стр. — 745, 750
- Ковель, м. — 460
- Когановце, с. на Словаччині —
609
- “Когут”, ст. стр. — 82
- Кожани, с. на Словаччині — 608
- “Кожух”, стр. пвд. 510 — 500,
501, 508
- Кожушне, с. пов. Сянік — 307,
347, 441, 471, 472, 473, 559,
782, 878
- “Козак”, стр. — 649, 697, 739
- Козара, с. Тернопільської обл. — 71
- Козова, с. Тернопільської обл. — 73
- Колітава, *див.* Кельчава
- Колодрібка, с. Тернопільської
обл. — 76
- Колодруби, с. Самбірського р-ну,
Львівської обл. — 56
- Колоковичі, *див.* Клоковичі
- Коломия, м. Івано-Франківської
обл. — 66, 692
- Колоничі, с. пов. Лісько —
327-328, 330, 342, 417, 560
- Кольбушова, с. (Словаччина) —
605
- “Коля”, ст. стр. — 351, 629
- Команецька волость — 96
- Команча, *див.* Команьча
- Команьча, с. пов. Сянік — 96, 102,
105, 107-108, 112, 174,
196-197, 202, 216, 227,
241-243, 250, 267-269, 273,
281, 284, 286, 294-296,
312-314, 319, 328, 357-358,
382, 389, 396, 410, 420-421,
423, 427, 432, 439-440, 458,
460, 466, 487, 664, 801, 879
- Комар, май., к-р полку ВП — 313
- “Комар” — 739
- “Комар”, бул. — 551
- “Комар”, рой. бул. — 516
- “Комар”, рой. — 516
- “Комар”, ст. стр. — 494
- “Комар”, стр. — 754
- Комари, присілок с. Красічин —
229
- “Комиш”, стр. — 302

- Комуністична Партія (большевиків)
України КП(б)У — 57
- “Комуністичка Страна Словенска”,
партія Словаччини — 624
- “Кон”, стр. — 488
- “Конарик”, *див.* Кіхтан Степан
- Конечна, с. пов. Горлиці — 421,
586
- “Коник”, *див.* Гальо Михайло
- Конюша, с. пов. Перемишль — 89,
164, 189, 203, 211, 257, 262,
277, 324-326, 356, 373, 381,
413, 494-496, 502, 506-507,
511-513, 740-741, 750-751,
757
- Копанки, с. Івано-Франківської
обл. — 67
- Копань, присілок с. Явірник —
402-403, 405, 588-589
- Кописно, с. пов. Добромиль — 90,
92, 172, 181, 230-231, 235,
236, 284, 312, 326, 373, 413,
561, 797, 879
- Копичинці, м. Тернопільської
обл. — 75
- “Кора”, стр. пвд. 510 — 509
- “Кордик”, віст., кул. — 547
- “Кордик”, кул. — 590
- “Кордяк”, кул. віст. — 406
- Кореличі, с. Перемишлянського р-
ну, Львівської обл — 71
- Коритники, с. пов. Перемишль —
90, 165, 181
- Корінець, с. пов. Добромиль —
168, 169, 230, 326, 437, 438,
701, 703
- “Корінь”, рой. — 739
- “Корінь”, стр. — 680, 749
- Корманичі, с. пов. Перемишль —
167, 257, 356, 365, 381, 413,
478, 482, 495-497, 504, 506,
507, 513, 519, 723, 740, 750,
757, 810, 880
- Кормовичі, *див.* Корманичі
- “Корній”, стр. — 370
- Королева Руська, с. пов. Новий
Санч — 585
- Королик Волоський, с. пов.
Сянік — 259, 389, 463
- Королик Польський, с. пов.
Сянік — 242, 243, 248, 259,
389
- Коросно, *див.* Кросно
- “Корпа”, чот. — 137, 565
- Корпус Безпеченства
Вевнентшного (КБВ) —
496, 506, 662
- Корпус Охрони Пограніча
(КОП) — 96, 258, 269, 281,
285, 286, 472, 584
- “Корч”, інстр. підстаршинської
школи — 722
- Корчів, с. Львівської обл. — 460
- Коршів, с. Івано-Франківської
обл. — 78
- “Кос”, стр. — 518
- “Коса”, стр. — 510
- “Косаренко”, стр. — 455
- “Косач”, стр. — 749
- Космач, с. Івано-Франківської
обл. — 81
- Костарівці, с. пов. Сянік — 654
- Костопіль, с. — 414
- Кость Гіммельрайх (“Шелест”),
сотен. — 109
- Котань, с. пов. Ясло — 587
- Котів, с. пов. Добромиль — 181
- Котів, с. пов. Новий Санч — 90,
92, 169, 228, 585, 642, 648,
709
- Котляр Юліан (“Левко”) — 14
- Коханий Діл, гора — 69

- Коцьолок Ярослав (“Криlach”,
“Сухий”), хор. сотен. — 135,
142, 145, 476-479, 500-501,
511, 517, 520, 550, 573, 577,
636, 641, 643, 687, 752, 756
“Кочовики”, вд. — 82
Кошиці, м. на Словаччині — 593,
596, 601, 602
Країнська гора — 475
Крайна, с. пов. Добромиль — 90,
92, 181, 257, 283, 637
Краків, м. (Польща) — 100, 102,
105, 276, 389, 494
Крампна, с. пов. Ясло — 103, 420,
452, 582, 584, 587
“Крапка”, к-р вд. “Вовки” — 97
Красичі, с. пов. Перемишль — 92,
166, 172
Красічин, с. пов. Перемишль —
229-231, 240, 412, 420, 496,
505-507, 513
Красна, с. Івано-Франківської
обл. — 68, 81
Красевич Степан, селянин с.
Душатин — 331
Крем’янець, гора — 123
“Кремпа”, стр. — 739, 745, 750
Кремпак, присілок — 168-169,
173, 437-438
Кремьяна, с. пов. Березів — 352
Крехівці, с. Івано-Франківської
обл. — 82
Креховецька Буда, Івано-
Франківської обл. — 78
Креців, с. пов. Добромиль — 153,
193, 279, 283, 284, 436, 702
Крецька, ліс б. с. Іскань — 642
Кречкова, с. пов. Перемишль —
87, 90, 92, 179, 181, 237, 312,
514
Крива, с. пов. Горлиці — 586
Криве, присілок с. Тростянець, пов.
Добромиль — 203, 235, 236,
284, 303, 309, 321, 326, 483
Криве, с. к. Творильного, пов.
Лісько — 128, 419
Криве, с. к. Тісна, пов. Лісько —
138, 209, 355, 460
Криве, с. на Словаччині — 680,
682
Кривотули, с. (Польща) — 83
“Кривуля”, хор. — 548
“Кривуля”, сотен. пвх. — 126,
139
“Кривуля”, хор. — 573
Кривча, с. пов. Перемишль — 369,
401, 526
Кривче, с. Тернопільської обл. —
322
“Крига”, госп. резидент — 644,
645
“Крига”, рой. — 454
“Крига”, стр. — 518
“Крик”, сотен. зв’язковий — 708
“Крилатий” — 296
“Крилатий”, амуніційний — 661
“Криlach”, к-р пвд. — 549
“Криlach”, хор. сотен., див. Коцьолок
Ярослав
“Криlach”, чот. — 276, 493
“Криlachа”, сотня — 130, 482, 638,
647, 673
“Криlachа”, чота — 164
“Криlachі”, вд. — 80
“Крим”, див. Радейко Микола
Криниця Село, с. пов. Новий
Санч — 532, 585
Криниця, м. пов. Новий Санч —
100, 102, 103, 420, 452, 584
Криничина, пов. на зах.
Лемківщині — 16, 27, 431,
581-582, 712

- Кристинопіль, *див.* Кристонопіль
Кристонопіль, с. Сокальського р-ну,
Львівської обл. — 82, 97
“Кріль”, ст. стр. — 744
“Кріль”, стр. — 739, 750
“Кріс”, ст. бул. — 548
“Кріс”, кул. — 257
“Крісовий”, сотен. — 119, 221
“Крісовий”, ст. стр. — 744
“Крісовий”, стр. — 739, 750
“Кролик”, стр. сотні “Бурлаки” —
361
Кропивник, с. Львівська обл. — 69
Кросно, м. (Польща) — 8, 95, 285,
584
Кругель Великий, с. пов.
Перемисьль — 92, 232
Кругель Малий, с. пов.
Перемисьль — 236, 237
Кругель, с. пов. Перемисьль — 178
Кружівка, с. пов. Новий Санч —
585
Кружки, присілок б. с. Бабиці —
631
Крук Богдан (“Мелодія”) —
690-691, 755
“Крук”, бунч. — 80, 577
“Крук”, віст. — 571
“Крук”, кул. — 349, 660
“Крук”, ст. стр. — 744
“Крук”, стр. — 86, 170, 447,
455, 643, 644, 684, 739, 749
“Круча”, бул. — 551
Кручек Тадеуш — 562
КСС, *див.* “Комуністіцка Страна
Словенска”, партія Словаччини
“Кубайчук”, провідник — 114
Кубіцький, полк., к-р полку ВП —
285
Кубяк Станіслав, капрал ВП —
409
“Кудияр”, бул. — 550
“Кудияр”, бунч., *див.* Лазар Теодор
Кудлик Василь, селянин с.
Чашин — 420
Кудлик Ярослав, селянин с.
Чашин — 420
Кудрик Григорій (“Камінь”) —
12
Кузьмина, с. пов. Добромиль —
15, 26, 90-92, 95, 98,
152-153, 165, 170, 181, 221,
235-236, 283, 435, 520,
701-702, 705
Куково, с. на Словаччині — 609
“Куля” — 739
Куляшне, с. пов. Сянік — 200,
215-216, 281, 307, 310, 407,
409-410, 414, 423, 466, 473,
485
Куник Еміль (“Груша”), стр. сотні
“Громенка” — 362
Кунькова, с. пов. Горлиці — 586
Куп’ятичі, с. пов. Перемисьль —
95, 187, 192, 258, 276, 412,
420, 457, 493, 496-497,
506-508, 510, 513, 518
Купна, с. пов. Перемисьль — 90,
92, 181, 205, 237, 312, 326,
340, 494, 497, 509, 788, 878
Курись Андрій (“Жук”), стр. сотні
“Громенка” — 363, 406-407,
591, 750
Куровичі, с. Львівської обл. — 66
Кути, присілок, пов.
Добромиль — 234
Кутне, присілок — 481
Кутниця, с. (Польща) — 228-229
“Кучер”, стр. — 518, 640
“Кучерявий”, рой. — 494
“Кучерявий”, ст. стр. — 547
Кучін, с. на Словаччині — 608

Л

“Л.”, віст. — 187

Лабівець, с. пов. Новий Санч — 585

Лабова, с. пов. Новий Санч — 420, 584-585

Лаборець, р. на Словаччині — 610, 616, 622

Лабунька Марія (“Грина”) — 146

Лавочне, с. Стрийського р-ну, Львівської обл. — 101, 118

Лаврів, с. Турківського р-ну Львівської обл. — 764

“Лагідний”, бул., *див.* Футала Лев

“Лагідний”, заст. сотен., *див.* Футала Лев

“Лагідний”, к-р — 397, 632, 635, 655, 656

“Лагідний”, сан. — 85-86

“Лагідний”, сан., пвх. — 446, 520

“Лагідний”, чотг. — 657, 659, 662, 679, 686, 697

“Лагідного”, чота — 657-658, 668

Лагодів, с. Львівської обл. — 66

Лазар Теодор (“Кудияр”), бунч. сотні “Бродича” — 364

Лазі, присілок с. Котів — 169

“Ластівка”, сотен. — 85, 145, 166, 172, 185, 189, 193, 219, 251, 636, 704, 706, 722, 746-747

“Ластівка”, ст. бул. — 550

“Ластівка”, стр. — 500, 514

“Ластівки”, вд. — 478, 482

“Ластівки”, сотня — 130, 638, 647, 673, 700, 703

“Лебеді”, сотня — 83

Лебедь Микола, Генеральний Секретар УГВР — 112

“Лев”, бул. — 571

“Лев”, рой. — 710

“Лев”, стр. — 455

“Левадний”, стр. — 739, 749

Левицький Сьвентик — 129

“Левка”, район — 432, 753

“Левка”, чота — 164

“Левко”, віст. — 256

“Левко”, рай. провідник — 278, 306

“Левко”, чотг. — 116, 176

Левкович Степан (“Журба”), рой. сотні “Громенка” — 144

Лелюхів, с. пов. Новий Санч — 421, 585

Лемківщина — 7, 18, 67, 100, 103, 123, 130, 220, 453, 588, 627, 637

“Лемко” — 217

“Лемко”, кул. сотні “Бродича” — 147

“Лемко”, провідник — 465

“Лемко”, сан. пвд. 517 з вд. 96а — 516, 518

“Лемко”, ст. стр. сан. — 516

“Лемко”, стр. пвд. 510 — 503, 509

“Лемкус”, рой. к-р — 346, 351

Леонов, ст. лейтенант — 97

“Лесь”, кер. підпільної мережі ОУН — 104

“Лесь”, сотен. — 108

“Леськів”, стр. — 86, 447

“Легун”, пров. — 528

“Легуни”, вд. — 83

“Легючий”, стр. — 644

Лико Іван — 17, 28

Липа, с. на Словаччині — 455

Липа, с. пов. Добромиль — 88-89, 92, 170-171, 180, 352, 405, 638-639, 641

“Липа” — 739

“Липа”, стр. — 643, 754

Липка, *див.* Липна, с. пов. Горлиці

- Липна, с. пов. Горлиці — 586
 Липовець, с. пов. Сянік — 259,
 389, 416, 463
 Липовиця, с. Івано-Франківської
 обл. — 69, 372
 Липський ліс — 641
 “Лис” — 739
 “Лис”, бул. — 570
 “Лис”, сотен. — 107, 577
 “Лис”, стр. — 639, 749
 Лиса, с. Тернопільської обл. — 76
 “Лиса”, сотня — 103, 106
 Лисець, с. Івано-Франківської
 обл. — 81
 “Лисиця”, стр. — 739
 Лисовичі, с. Стрийський р-н,
 Львівська обл. — 58, 69
 “Лисоня”, група — 218
 Литовська РСР — 123
 Лімна Горішна, с. пов.
 Добромиль — 257, 526
 Лімна Долішна, с. пов.
 Добромиль — 257
 Лімна, с. пов. Добромиль — 90,
 92, 181, 235, 257, 266, 283,
 303, 322, 711
 Лімниця, р. — 68
 Лімниця, с. пов. Новий Санч —
 421
 “Лінія Керзона” — 123, 463, 601,
 636
 “Лір”, *див.* Старух Ярослав
 “Ліска”, ст. стр. — 744
 “Ліска”, стр. — 739, 750
 Лісковце, с. на Словаччині — 610,
 612
 “Лісовий”, стр. — 573
 “Лісовий”, хот. — 80
 “Лісовик”, бунч. — 116
 “Лісовик”, к-р ПЖ — 495, 722
 “Лісовик”, підп. — 145
 “Лісовик”, стр. — 739, 749
 “Лісовики”, вд. — 72
 “Лісовики”, сотня — 73
 Лісько, м. — 8, 93, 95, 124-125,
 128, 182-184, 186-187, 189,
 195, 212, 240-242, 254-255,
 258, 261-263, 267-268, 284,
 286, 300, 312-314, 326-327,
 330, 332, 339, 342, 357, 374,
 376, 381, 419-420, 424, 432,
 453, 457, 471-472, 475, 492,
 771, 877
 Лісько, повіт — 241
 Лішна, с. пов. Сянік — 653
 Ліщава Горішна, с. пов.
 Добромиль — 203, 235, 266,
 284, 303, 312, 321-323, 340,
 392, 481
 Ліщава Долішна, с. пов.
 Добромиль — 155, 236, 261,
 284, 303, 324, 340, 344
 Ліщава, с. пов. Добромиль —
 155-156, 165, 235-236, 303,
 480
 Ліщавка, с. пов. Добромиль — 90,
 283, 640
 Ліщини, с. пов. Горлиці — 586
 Ліщини, с. пов. Добромиль — 92,
 189, 262, 324, 392, 503
 Ліщовате, с. пов. Лісько — 189,
 263, 357, 377, 458
 Лодинка Горішна, с. пов.
 Добромиль — 90, 92, 181,
 326
 Лодинка Долішна, с. пов.
 Добромиль — 92, 324, 392
 Лодинка, с. пов. Добромиль —
 172, 211, 373, 461, 504
 “Лоза”, рой. — 639
 “Лоза”, стр. — 739, 753
 Лондон, м. (Англія) — 5, 735

- “Лончин”, ст. стр. пвд. 510 — 508, 510
- Лончки, *див.* Лончкі
- Лончкі, с. (Польща) — 89, 90, 92, 99, 154, 180-181, 186, 223, 255, 329, 457, 633, 642-643, 700
- Лоп’янка, с. Івано-Франківської обл. — 69
- Лоп’янка, с. пов. Лісько — 149, 160, 163, 275, 285, 331, 417, 419, 431, 484
- Лопата, гора — 66
- Лопатин, м. Львівської обл. — 82
- Лопатинський Юрій (“Шейк”, “Калина”), май. УПА — 129, 739
- Лопатинський Юрій (“Шейк”, “Калина”), полк. УПА — 360
- Лопінка, *див.* Лоп’янка, с. пов. Лісько
- Лопінник, ліс біля с. Лоп’янка — 107, 419
- Лопушин, с. Тернопільської обл. — 74
- Лосє, с. пов. Горлиці — 586
- Лосє, с. пов. Новий Санч — 585
- Лубенський ліс — 641
- Лубків, *див.* Лупків, с. пов. Лісько
- Лубна, с. пов. Березів — 213, 631, 697
- Лубне, с. пов. Лісько — 163, 328, 380, 392, 395-396, 643-644
- Луг, с. пов. Горлиці — 586
- Луг, с. пов. Лісько — 124, 157, 380, 520
- Луги, с. Івано-Франківської обл. — 69
- “Луговий”, окружний референт СБ — 103, 106, 644
- Лужки, с. Івано-Франківської обл. — 69
- Лука, с. Львівської обл. — 58
- Лукавиця, с. пов. Лісько — 182, 184, 187, 189, 258, 260, 262-263, 299, 312, 339, 352, 412, 492
- Лукове, с. пов. Лісько — 149, 198, 301, 303, 327, 331, 416-418, 441, 465, 471, 473, 474-475, 477, 485, 875
- Луковець, с. Івано-Франківської обл. — 71
- Лупків Новий, с. пов. Лісько — 296-298
- Лупків Старий, с. пов. Лісько — 202
- Лупків, с. пов. Лісько — 96, 102, 196-197, 202, 209, 211, 243, 269, 286, 294-295, 297, 314, 319, 331, 368, 374, 389, 392, 439-440, 460-461, 471-473, 487, 559, 614-615, 779, 877
- Лучиці, *див.* Лучичі
- Лучичі, с. пов. Перемишль — 192, 276, 420, 494
- Львів, м. — 31, 34, 46, 220
- Львів, обл. — 7, 9, 18, 20
- Любатова, с. (Польща) — 242-243
- Любачівщина — 8, 19, 99
- “Любенький”, рой. — 418
- Люблинщина — 130, 413
- Люблін, м. (Польща) — 48
- Любша, с. Івано-Франківської обл. — 71
- Лютовий Великий, потік — 139
- Лютовиська, м. (Польща) — 124
- Ляс Буковскі, ліс над с. Завадка Морохівська — 260
- Ляхава, с. пов. Добромиль — 152, 188, 261, 283-284, 376, 435, 557, 640, 650, 652
- Ляхавський ліс — 640

Ляшків, с. Бродівського р-ну,
Львівської обл. — 79

М

“М 25” — 298, 304

“М.”, куш. боївка — 472

“М.”, пвд. з вд. 94а — 516

“М.”, *див.* Кавула Петро

“Магістер”, фармацевт — 640

Мадрига Стефанія (“Степова”),
рай., обл. пров. Юн. — 271,
317

Мадярська Армія — 114

Мадярщина — 55

Маївський Дмитро (“Косар”) — 9

Майдан, масив — 66

Майдан, с. Івано-Франківської
обл. — 78

“Мак”, стр. — 514

“Макар”, пвх. — 228

“Макар”, стр. — 650

“Макаренко”, куш. — 295

“Маківка”, ВО-5 — 220

Макова, с. пов. Добромиль — 92,
262, 326, 356, 494, 502, -504,
508-509, 512

“Максим”, особиста охорона і кур’єр
М. Онишкевича — 10

“Максим”, рой. — 739, 748

Маластів, с. пов. Горлиці — 586

Малеса Зигмунт, пвх. ВП — 409

“Малий Рен”, чот. — 119, 135

“Малиняк”, чот., к-р пвд. 521 —
470

Маличевський А. (“Сосна”), стр.
сотні “Троменка” — 229, 363

Малява, с. пов. Добромиль — 90,
92, 155, 156, 181, 234-235,
324, 376, 557, 561, 798, 879

Манів, с. пов. Лісько — 243,
327-328, 485, 670-672

“Мар”, *див.* Голяш Степан

“Маріян”, лікар вд. 96а — 503

Марківці, с. пов. Сянок — 243,
408

“Маркіян”, к-р — 503

Марковце, *див.* Марківці

“Мартин”, віст. — 494, 547

“Мартин”, *див.* Голяш Степан

“Марць”, кул. — 194, 280

Масковце, с. на Словаччині — 612

Матієва, с. пов. Новий Санч —
585

“Матрос”, стр. — 739, 749

Матчишин Анеля, жителька с.
Чашин — 420

Матчишин Юлія, жителька с.
Чашин — 420

Мацина, с. пов. Горлиці — 586

Мацьковичі, с. пов. Перемишль —
90, 181, 369, 392, 750

“Медвідь”, ст. стр. — 744

“Медвідь”, стр. БСБ — 641

“Медвідь”, стр. — 739, 745, 749,
751

Межибрід, с. пов. Сянік — 432

Межиброди, с. Стрийський р-н,
Львівська обл. — 69

Межилаборець, м. на
Словаччині — 593, 600, 612,
614, 615

Межиляборці, *див.* Межилаборець

“Мелодія”, *див.* Крук Богдан

“Мельниківська” сотня — 109

Мергенско, с. на Словаччині —
608

Мернік, с. на Словаччині — 609

“Месники”, вд. — 79, 81

“Месники-1”, вд. — 96

“Месники-2”, вд. — 96

“Месники-3”, вд. — 96

Местіско, с. на Словаччині — 608

- “Метеор”, інстр. підстаршинської школи — 722
- Мечище, *див.* Мостище, с. Івано-Франківської обл.
- Мечрежка, с. на Словаччині — 455
- Мжиглуд, *див.* Мриголод, с. пов. Сянік
- “Микити”, АБ — 294
- Миків, с. пов. Сянок — 129, 320, 328, 331, 395, 445, 477, 484-486, 520, 666-667
- Миколенко Петро (Савченко Микола — “Байда”), май., сотен. — 14, 67-68, 130, 135, 143-144, 161, 220, 360, 484, 519, 550, 573, 636-638, 641, 645, 647-649, 652, 655, 657, 659, 665, 667-668, 670, 672, 673, 691-692, 752, 757, 875
- Милик, с. пов. Новий Санч — 421, 585
- Мильнів, с. пов. Перемишль — 181
- “Мирон”, к-р пвд. 481 — 454
- “Мирон”, к-р — 189, 190, 198, 200, 307, 466, 593, 606, 614
- “Мирон”, пвх. — 141, 529
- “Мирон”, рой. — 739
- “Мирон”, сотен. — 431, 441, 557
- “Мирон”, стр. — 749
- “Мирона”, вд. — 190, 194, 196, 201, 208-209, 212, 237, 263, 281, 294, 301-302, 306-307, 309, 315, 325, 353-354, 378, 380, 439, 441, 458-460, 466, 471-473, 520, 592, 603, 712, 877-879
- “Мирона”, рій — 747
- “Мирона”, сотня — 245
- Мисцова, с. пов. Кросно — 587
- Митарка, с. (Польща) — 414
- Михалок, с. на Словаччині — 619
- “Михась” — 110
- “Михась”, ст. стр. — 744
- “Михась”, стр. — 739, 750
- Михновець, с. Турківського р-ну, Львівської обл. — 110
- Мичків, с. пов. Лісько — 205, 332, 343, 451
- Мичківці, с. пов. Лісько — 205, 344, 460
- Міжляборці, *див.* Межилаборець, м. на Словаччині
- Мізерний Василь Мартин (“Рен”, “Зелений”, “Малий”), май., к-р 26 ТВ УПА — 9, 14, 16, 84, 100-103, 105, 107-108, 111, 113, 115, 119, 121, 130, 134-136, 140, 150, 160, 185, 216, 218, 220-221, 224, 227, 318, 336, 386, 389, 390, 392, 428, 453, 487, 526-528, 533, 550, 559-561, 565, 568, 573, 577-578, 607, 637, 692, 727, 745, 752, 754, 757
- Мізунь Новий, с. Івано-Франківської обл. — 69
- “Міліція Обивательська” (МО) — 88, 95-96, 124-125, 137, 152, 155, 163, 168, 183, 185, 189, 194, 196, 213, 227, 229, 231, 233, 235, 237, 239, 240-243, 251-252, 258, 263-264, 268, 273, 280-282, 285-286, 293, 295, 313-314, 321-323, 326, 332, 344, 352, 357, 374, 381-382, 389, 392, 396-397, 401, 411, 420, 433-435, 438, 452, 454-455, 472, 480, 492, 495-496, 506, 512, 518, 533,

- 538, 562, 582, 584, 633-635,
701-702
- Мільнів, с. пов. Перемишль —
90, 92, 312
- Мільча, с. (Польща) — 242
- “Міністерство Внутренніх Дел”
(МВД) — 123
- Мірче, с. пов. Грубешів — 460
- Місило Євген — 12
- “Місяць”, стр. — 745, 750
- Міхаловце, с. на Словаччині —
697
- Міхальські, кап. “Батальйон
Сьмерці” — 410, 445
- Млинарувце, с. на Словаччині —
608
- Млинарський Францішек,
донощик-поляк — 89
- МО, *див.* “Міліція Обивательска”
- “Могила”, госп. резидент — 644
- “Могили”, госп. резидента
брат — 649
- Модринь, с. пов. Грубешів —
460
- Мокре, с. пов. Сянік — 105,
108, 192, 195-196, 199, 260,
268, 277-279, 281, 285,
293-294, 306-307, 328-330,
389, 441, 443, 459, 465-466,
469, 472, 485, 520, 559, 562
- Молодовичі, с. пов.
Перемишль — 192, 276,
493, 496, 507-508
- Молотов — 123
- Монастирець, с. пов. Лісько —
70, 181-184, 275-276, 299,
352, 357, 392, 492-493
- Монтелюпіх, тюрма у Кракові —
100
- Мордовня, гора — 230, 246
- “Мороз”, рой. — 739
- “Мороз”, стр. — 667, 673, 749
- “Морозенка”, рій — 233
- “Морозенко”, к-р — 464
- “Морозенко”, рой. — 188, 261
- “Морозенко”, чот. — 454
- Морохів, присілок — 642
- Морохів, с. пов. Сянок — 192,
195-196, 211, 229, 267, 277,
285, 293-294, 313, 327, 329,
330-331, 374-375, 386, 424,
441, 443, 469, 473, 559
- Москва, м. (Росія) — 31, 35,
37-38, 44-45, 48, 54, 56, 63,
100, 166, 171, 457, 705, 735
- Мостище, с. Івано-Франківської
обл. — 68
- “Мотря”, зв’язкова — 145
- Мохначка, с. пов. Новий Санч —
585
- Мочари, с. пов. Лісько — 283
- Мочарки, *див.* Мочари
- Мошанець, с. пов. Сянок — 195,
200, 203, 291, 309, 323, 329,
415, 467, 559-560, 785, 878
- Мриголод, с. пов. Сянік — 241,
341, 357, 703
- “Мрії”, пвд. — 518-519
- “Мухін”, стр. — 673
- Мучне, присілок — 108, 124,
127, 156, 158-159, 161, 163
- Мушина, м. пов. Новий Санч —
420-421, 584
- Мушинка, с. пов. Новий Санч —
421, 585
- Мхава, с. пов. Лісько — 186,
194, 235, 255, 281, 407, 416,
457, 458, 475
- Мшана, с. пов. Кросно — 587
- Мшанець, с. Турківського р-ну,
Львівської об — 124
- Мшанець, *див.* Мошанець

Н

- Н., проф. — 479
- Набойченко, голова райради
депутатів трудящих — 51
- Нагірчани, присілок
с. Сливниця — 229
- Нагово, с. на Словаччині —
614-615
- Нагоряни, с. пов. Сянік — 242,
328
- Нагужани, *див.* Нагоряни
- Надвірна, м. Івано-Франківської
обл. — 79
- Надіїв, с. Івано-Франківської
обл. — 69
- Надільна, *див.* Недільна, с.
Турківського р-ну, Львівської
обл.
- Надоляни, с. пов. Сянік — 242,
319, 392, 411, 414, 420
- “Назар”, кул. — 592
- “Назар”, стр. сотні “Громенка”, *див.*
Назаренко Осип
- “Назар”, стр. — 651, 664
- Назаренко Осип (Іван Коштовський
— “Назар”), стр. — 362
- Найдух В. (“Ягода”), стр. сотні
“Громенка” — 363
- Нанова, с. пов. Добромиль — 124,
764
- Наорівка, с. Івано-Франківської
обл. — 78
- “Народні Безпечность” (НБ),
чехословацька політична
поліція — 615-616, 620,
622, 627
- “Народний Комісаріат Внутренніх
Дел” (НКВД) — 32, 34, 37,
39, 41, 43, 46-47, 49, 57-58,
63, 65-66, 68-69, 75, 78-79,
81-83, 97, 115, 120, 122,
124-126, 161-162, 207, 230,
243, 251, 261, 267, 269, 272,
314-315, 335, 351, 358, 399,
454, 465, 469, 474, 538, 562,
572, 637, 699, 710, 720
- Народний Комісаріат Внутрішніх
Справ (НКВС) — 56
- “Народний Комісаріат
Государственной Безопасности”
(НКГБ) — 32, 33, 36-38, 40,
50, 63, 81-83, 335, 539, 720,
732
- Насічне, с. пов. Лісько — 121, 139,
471, 752
- Наташовце, с. на Словаччині —
618-619
- НБ, *див.* “Народні Безпечность”
- Небещани, с. пов. Сянік — 188,
192, 242, 260, 268, 277, 286,
314, 327, 329-330, 332, 357,
418, 452, 469, 474, 562
- Небилів, с. Івано-Франківської
обл. — 68
- Невістка, с. пов. Березів — 632,
644
- Невочин, с. Івано-Франківської
обл. — 78
- Негрибка, с. пов. Перемишль —
266
- Недільна, с. Турківського р-ну,
Львівської обл. — 69, 70, 122
- “Нежонатий”, рой. — 85,
446-447
- “Нежонатий”, стр. — 86
- “Незгода”, рой. — 739
- “Незгода”, ст. стр. — 744
- “Незгода”, стр. — 750
- Незнаєва, с. пов. Горлиці — 586
- Немцовце, с. на Словаччині —
608, 609

- Ненадова, с. пов. Перемишль — 396
- “Неро”, бул. — 551
- “Нетля”, кул. — 376, 439
- Нетрибка, присілок — 151, 229, 312, 341-342, 402, 412-413, 637, 639, 644, 705, 709
- “Нечай”, рой. — 455
- “Нечай”, сотен. — 67, 68, 70, 120, 135, 220
- “Нечая”, сотня — 113, 117, 119, 121, 123-124, 127
- Небещани, *див.* Небещани
- Нижанковичі, с. пов. Перемишль — 358
- Нижня Яблонка, с. на Словаччині — 611-612
- Нинів, с. Івано-Франківської обл. — 69
- Нитребка, *див.* Нетрибка, присілок
- Ніздрець, *див.* Ноздрець, с. пов. Березів
- Німеччина — 42, 652, 712
- Нісса, р. — 277
- “Нічний”, командант ПЖ — 679, 684, 686
- НКВД, *див.* “Народний Комісаріат Внутренніх Дел”
- НКВС, *див.* Народний Комісаріат Внутрішніх Справ
- НКГБ, *див.* “Народний Комісаріат Государственной Безопасности”
- “НМ”, (“ГМ”), *див.* “Тлінкова Младж”
- Нова Вєсь, с. пов. Новий Санч — 243, 585
- Нова Гребля, с. (Польща) — 97
- Нова Стужиця, с. на Словаччині — 163
- Нове Загір’є, с. пов. Сянік — 187, 258, 463, 487
- Нове Село, с. пов. Добромиль — 92, 97, 172, 253, 254, 703
- Новий Розділ, м. Миколаївського р-ну Львівської обл. — 58
- Новий Санч, м. (Польща) — 8, 103, 414, 424, 452, 532, 583, 584
- Новий Торг, с. (Польща) — 583
- Новий Ульм, табір в м. Баварія (Німеччина) — 692
- Новиця, с. пов. Горлиці — 586
- Новосельце Козицке, *див.* Новосільці Козицькі, с. пов. Добромиль
- Новосілки, с. пов. Лісько — 416, 419, 483
- Новосілки, с. пов. Перемишль — 194, 280
- Новосілці Гневош, с. пов. Сянік — 176, 227, 228, 234, 463
- Новосільці Козицькі, с. пов. Добромиль — 166, 178, 193, 279, 283, 284, 304, 356, 369, 373, 377, 381, 413, 414
- Новотанець, с. пов. Сянік — 242, 319, 392, 657
- Ноздрець, с. пов. Березів — 630, 635
- “Нотерни ужад”, волості на Словаччині — 627
- Нью-Йорк, м. (США) — 696
- Нягрин, с. Івано-Франківської обл. — 69

О

- “О.”, вд. — 445, 451
- “О.”, пвд. з вд. 94а — 516
- “О.”, пвд. сотні “Хріна” — 439
- Одрехова, с. пов. Сянік — 306, 313, 327, 357, 381, 414, 418, 487
- Ожинна, с. пов. Ясло — 587

- Озимко Михайло (“Залізник”), чот.
сотні “Громенка” — 11, 14,
16, 17, 22, 359-360, 636-637,
673, 681, 683, 685, 691, 709,
712
- ОКВ — 149
- Окружний Провід (ОП) — 527
- “Окунь”, стр. — 739, 745, 750
- “Олег”, пвх. вд. — 606
- “Олег”, *див.* Онишкевич Мирослав
- “Олега”, сотня — 79
- Олексій Колянківський, о. в с.
Дениська — 12
- “Олексій”, зв’язковий ст. стр. —
503, 508
- “Олексій”, ст. стр. — 497, 507
- “Олені”, старшинська сотня — 77
- “Олені”, старшинська школа
УПА — 116
- “Олень”, рой. сотні “Ластівки” —
516, 692
- “Олень”, стр. — 547, 753
- “Олесь”, рой. ст. віст. — 400
- “Олійник”, к-р пвд., ст. бул. —
548
- “Олійник”, чот. — 159
- Олька Нижня, с. на Словаччині —
622
- Ольхівці, с. (Буковина) — 76
- Ольшавце, с. на Словаччині —
609
- Ольшаниця, *див.* Вільшаниця, с. пов.
Лісько
- Ольшинковце, с. на Словаччині —
623
- “Омелька”, пвд. — 463, 466, 468
- “Омелько”, к-р — 207, 260, 346,
349, 462, 464
- “Омелько”, чот. — 303, 511
- Ондава, р. на Словаччині — 608,
619, 620, 697
- Онишкевич Мирослав (“Олег”,
“Орест”, “Білий”), май., к-р
ВО-6 УПА “Сян” — 8-10,
12, 14-16, 20, 27, 84, 130,
140, 217, 219, 224, 494, 520,
523-525, 528-530, 542,
547-548, 557, 559, 571, 574,
577, 750, 756-757
- Онишкевич Тарас (“Галайда”),
Провідник СБ у Львівській
обл. — 9
- Онута, с. Чернівецької обл. — 76
- “Опир”, стр. — 739
- Опір, р. — 67
- “Організація Словенської
Молодіжи” — 596
- Організація Українських
Націоналістів (ОУН) — 5,
7-9, 11-12, 33, 55, 100,
102-104, 107-108, 124,
129-132, 220, 246, 288, 317,
475, 544, 568-569, 614, 637,
692, 733, 892-893, 895-896
- Організація Українських
Націоналістів-бандерівців
(ОУН-б) — 102
- Організація Українських
Націоналістів-мельниківців
(ОУН-м) — 102-103,
109-110, 132
- “Орел”, бул. — 550
- “Орел”, дезертир-зрадник — 496
- “Орел”, командант ПЖ — 635
- “Орел”, ст. стр. — 744
- “Орел”, стр. — 739, 749, 750
- “Орест”, к-р, *див.* Онишкевич
Мирослав
- “Оріх” — 739
- “Оріх”, рой. — 410
- “Оріх”, сотен. звязковий — 193,
279

“Оріх”, стр. — 648, 749
Оріхівці, с. пов. Перемишль —
369, 392, 746
“Орко”, рой. — 494
“Орлан”, *див.* Галаса Василь
“Орленка”, пвд. — 379, 879
“Орленко”, к-р пвд. — 378, 379
“Орленко”, сан. — 651
“Орленко”, чот. сан. — 665
“Орли”, сотня — 75, 76
“Орлик”, стр. — 749, 751
ОРМО, *див.* “Охотніча Резерва
Міліції Обивательской”
Орове, с. Дрогобицького р-ну,
Львівської обл. — 67, 69
“Орський”, пор. — 548
“Орський”, к-р — 164, 174, 185,
253-254
“Орський”, сотен. — 705, 710
“Орський”, хор. — 574
“Орського”, сотня — 706, 710
“Орського”, чота — 164
“Осип”, бул. — 548
“Осип”, обласний референт
ОУН — 103
“Осип”, сотен. — 67, 100, 135,
220
“Осипа”, сотня — 113, 117, 119
Ослава, р. — 89, 161, 176, 188,
195, 260, 273, 292-294,
306-307, 374, 441, 458-459,
463, 466, 472, 662, 664,
768-769, 877
“Ослава”, ст. стр. — 744
“Ослава”, стр. — 739, 750
Ославиця, с. пов. Сянік — 96,
174, 197, 202, 297, 298, 320,
328, 331, 346, 368, 392, 473,
487
“Ославич”, бул. — 551
“Ославич”, віст. — 345

“Остап”, заст. рой., віст. пвд
512 — 518
“Остап”, к-р групи “Лисоня” —
73, 218
“Остап”, стр. — 749
“Остап”, чот. — 519
“Остапко”, стр. — 150
“Острий”, стр. — 745, 750
Остров, с. на Ярославщині — 5
Осубка-Моравські — 123
ОУН, *див.* Організація Українських
Націоналістів
ОУН-б, *див.* Організація
Українських Націоналістів-
бандерівців
ОУН-м, *див.* Організація
Українських Націоналістів-
мельниківців
“Охотніча Резерва Міліції
Обивательской” (ОРМО) —
214, 400, 444, 518
Ошіма, с. на Словащині — 612

П

“П.”, стр. — 591
П-55, районова сітка — 462
П'ятківський, присілок с. П'яткова
Руська — 89
П'ятківські Залазки, присілок —
642, 646
П'яткова Руська, с. пов.
Добромиль — 87, 89-90, 92,
179, 181, 228, 266, 299, 321,
370, 402, 483, 588, 641,
643-644, 646-647, 648, 723
П'яткова, *див.* П'яткова Руська
“Павленка”, сотня — 110
“Павленко”, сотен., член ОУН-
м — 109-110
“Павленко”, чот. — 162, 254,
707, 710

- “Павло”, сотен. — 82
 “Павло”, стр. — 455
 Павлокома, с. пов. Березів —
 89-90, 92, 94, 180-191, 223,
 274, 321, 644, 646, 648, 657,
 679, 692, 699-700
 “Павук”, стр. — 648
 Пакошівка, с. пов. Сянік — 414,
 654
 “Палій”, бул. — 550
 “Палій”, рой. — 477
 “Палій”, ст. віст. — 692
 Пальота, с. на Словаччині — 350,
 614, 628
 “Панас”, віст., заст. рой. — 547
 “Панас”, ст. стр. — 497, 507
 Паненко, кап., комендант лагєру
 НКВД — 230
 Паніно, с. на Словаччині — 454
 Папин, с. на Словаччині — 679
 Папінко Осип (“Хмара”), стр. сотні
 “Громенка” — 361, 739
 Папортно, с. пов. Добромилъ —
 188, 262
 Пасів, присілок б. с. Одрехова —
 487
 Пасіки, с. пов. Сянік — 212, 282,
 343
 Пассав, м. (Німєччина) — 359,
 636, 697
 Паствиска, *див.* Паствиська
 Паствиська, с. пов. Лісько — 201,
 309, 331, 459
 Пастух Володимир (“Швейко”), стр.
 сотні “Громенка” — 362
 Пашова, с. пов. Лісько — 188, 262,
 312, 326, 339, 357, 527
 Пельня, с. пов. Сянік — 177, 223,
 463, 767, 877
 “Пєнз”, стр. — 547
 “Пєнь”, стр. — 455
 “Перебийніс”, *див.* Грицай Дмитро
 Перегінсько, с. Івано-Франківської
 обл. — 68-69, 101, 119-121,
 221, 763, 877
 Перегінщина — 67
 Перегонина, с. пов. Горлиці — 586
 Перєгримка, с. пов. Ясло — 587
 Передриміхи Малі, с. Львівської
 обл. — 80
 Перемишль, м. — 8, 31, 73, 88,
 93-94, 95, 166-167, 169, 180,
 211, 215, 229-230, 232, 236,
 240, 243, 256, 262, 265, 269,
 276, 283-285, 311, 313-314,
 325-326, 332, 356, 369, 374,
 380, 396, 401, 412-414, 420,
 424, 438, 478, 494, 496, 502,
 504, 506-507, 509, 512, 636,
 698, 704, 741
 Перемишль, обл. — 7, 16, 18, 27,
 99, 119, 130, 219-221, 242,
 588, 700, 712, 757
 Перемищина, *див.* Перемишль, обл.
 “Перемога”, сотен. — 80, 82
 “Перець”, ст. віст. пвд. 510 —
 500-501, 508
 “Перець”, стр. — 641, 655, 676
 Перимішль, *див.* Перемишль
 Перунка, с. пов. Новий Санч —
 585
 Петкофце, с. на Словаччині —
 697
 “Петля”, стр. — 739, 745, 755
 Петро Петрович, младший
 лейтенант — 230
 Петрова Воля, с. пов. Сянік —
 195, 249, 291, 313, 328, 346,
 468
 Петровце, с. на Словаччині — 609
 Петроград, м. (Росія) — 49
 “Петя”, командант — 638, 640,

- 644-645, 653, 670, 679
 “Петя”, к-р БСБ — 153, 435
 Пивнична, м. (Польща) — 420, 584
 Пикуличі, с. пов. Перемишль — 92, 94-95, 98, 167-168, 172, 178, 230, 240, 265, 283, 311, 325, 356, 380, 412, 496, 506, 512
 Пила, присілок с. Крецівська Воля — 344, 652
 Писарівці, с. пов. Сянік — 227-228, 242, 268, 286, 314, 332, 420
 “Півень”, стр. — 668
 Північна, *див.* Пивнична
 Півхова, с. пов. Перемишль — 89-90, 92, 181
 Підвулоч, присілок — 640
 Підгай, присілок пов. Сянік — 463
 Підгайці, м. Тернопільської обл. — 46, 76
 “Підкарпатський”, курінь — 78, 82, 90, 218, 453, 520
 “Підкова”, ст. віст. — 570
 “Підкова”, стр. — 503
 Підліщини, біля с. Завіз — 275
 Підлюте, с. Івано-Франківської обл. — 69
 Підляшшя — 8, 19
 Підстаршинська Школа УПА ім. полк. “Коника” — 723, 727, 740, 746, 750, 756, 811-812, 880
 “Піп”, куц. — 746
 Пісаровце, с. на Словаччині — 621
 Піхня, с. (Словаччина) — 598
 Плаве, с. Стрийського р-ну, Львівської обл. — 118
 “Планай”, стр. — 406
 Плонна, *див.* Полонна, с. пов. Сянік
 Плоска, с. Тернопільської обл. — 72
 Пнятин, с. Перемишлянського р-ну, Львівської обл. — 97
 Побєд, *див.* Побідно
 Побєдно, *див.* Побідно
 Побідно, с. пов. Сянік — 305, 351, 408, 459, 805, 879
 Поворозник, с. пов. Новий Санч — 585
 Погірці, с. Львівська обл. — 69
 Погулянка, присілок с. Кельчава — 375
 Познань, м. (Польща) — 260
 Половці, с. пов. Сянік — 329
 Полонна, с. пов. Сянік — 195, 206-207, 268, 273, 279, 291, 330, 346-348, 416, 418, 432, 468-469, 473, 560-561, 775, 792, 877, 878
 Польова Жандармерія (ПЖ) — 177, 323, 463, 633
 “Польска Людова Республіка” (ПЛР) — 636
 “Польска Партія Роботніча” (ППР) — 215
 Польська Республіка — 42, 47-48, 55, 123, 368, 454, 600, 634, 637, 678, 698, 707, 710
 “Польські Комітет Визволення Народового” (ПКВН) — 123
 Польща, *див.* Польська Республіка
 Поллохів, с. Перемишлянського р-ну, Львівської обл. — 72
 Поляни Суровичні, с. пов. Сянік — 196, 267, 294, 329, 431, 472
 Поляни, с. пов. Кросно — 587
 Поляни, с. пов. Новий Санч — 585

- Полянки, с. пов. Лісько — 275, 301, 313, 417, 423, 432, 433
- Полянчик, с. пов. Лісько — 313, 332, 399-400, 423
- Помонята, *див.* Помонятина
- Помонятина, с. Івано-Франківської обл. — 71
- Поморяни, с. пов. Тернопільської обл. — 73
- Пораж, с. пов. Лісько — 192, 211, 242, 268, 277, 375, 414, 424, 469, 474, 485, 562
- Поремби, *див.* Поруби
- Пороги, с. Івано-Франківської обл. — 79
- Поруби, с. пов. Березів — 210, 266, 312, 371, 381, 397-398, 411, 413, 637, 639, 643-644, 646, 666, 677, 723, 802, 879
- Поручин, с. Тернопільської обл. — 73-74
- Посада Горішня, с. пов. Сянік — 249
- Посада Ліська, с. пов. Лісько — 199
- Посада Риботицька, с. пов. Доброміль — 92, 172, 326, 413, 504, 512
- Посада Явірницька, присілок с. Явірник, пов. Сянік — 266
- Посіч, с. Івано-Франківської обл. — 78, 82
- Постолів, с. пов. Лісько — 89, 243, 268, 432, 768
- “Постріл”, повітовий пров. — 100
- “Потап”, інстр. підстаршинської школи — 722
- “Потап”, окр. пров. СБ — 145
- Потік Великий, с. Турківського р-ну Львівської обл. — 124, 157, 764, 877
- Потічний Петро Й. (“Воробчик”), проф., відповідальний ред. “Літопису УПА” — 8, 14, 28, 362
- Почаїв, м. Тернопільської обл. — 73
- Правковце, с. на Словаччині — 432
- Прага, м. (Чехо-Словаччина) — 602
- Пралківці, с. пов. Перемишль — 92, 232
- Прахівський ліс — 499
- Прелуки, пов. Сянік — 175-176, 202, 285, 319, 328, 331, 423, 432, 485
- Прибишів, пов. Сянік — 193, 249-250, 278, 346, 348-349, 417-418, 431, 468, 473, 485-487
- Прибишівський ліс — 348
- Прикре, с. на Словаччині — 455
- Присада, присілок с. Явірник (Руський) — 402, 405, 589, 634, 637, 639-641, 647-648
- Присада, с. на Словаччині — 697
- Присліп, с. пов. Лісько — 124, 137-138, 212, 379, 561-562, 799, 879
- “Приспів”, ст. вiст., к-р — 462, 738, 751
- “Приспів”, чот. — 467
- “Приспіва”, пвд. — 463, 464, 466
- Притуляни, с. на Словаччині — 622
- Пришляк Григорій (“Мікушка”), крайовий керівник СБ — 100
- Пришляк, о. — 129
- “Прірва”, хор. — 573
- Протеси, с. Жидачівського р-ну,

Львівської обл. — 83
Протісне, с. пов. Лісько — 122
Прусек, *див.* Прусік
Прусік, с. пов. Сянік — 329, 408,
452, 463, 485, 490
“Прут”, сотен. — 90, 431, 433,
453, 520
“Прут”, стр. — 480, 678
“Прута”, курінь — 152, 160,
431-432, 434-435, 437, 454,
701
“Прута”, сотня — 81
Пряшів, м. (Словаччина) — 593,
595, 602, 622
Пстружне, с. пов. Горлиці — 586
“Пугач” — 739
“Пугач”, к-р кінно-розвідчої
чоти — 67
“Пугач”, провідник — 464
“Пугач”, стр. — 547, 745, 750
“Пукавка”, стр. — 515, 516
Пулави, с. пов. Сянік — 331, 418,
472
Пшислуп, *див.* Присліп
Пяткува, *див.* П’яткова Руська

Р

“Р.”, к-р пвд. 508 — 373, 399
“Р.”, пвд. — 746
Рава-Руська, м. Львівської обл. —
9, 20, 65
Равка Велика, гора — 162
Равка, *див.* Велика Равка, гора
“Равка”, стр. — 302, 442
Радава, р. — 68
Радвине, с. на Словаччині —
615-616
Радева, с. Ліського пов. — 107,
191-192, 285, 313, 323,
330-332, 345, 417, 419, 432
Радейко Микола (“Хміль”, “Чалий”),

Провідник Надрайону
“Бескид” — 8, 100, 102, 128
Радехів, м. Львівської обл. — 79,
82
Радимно, с. пов. Ярослав — 369
Радоцина, с. пов. Горлиці — 586
Радошиці, с. пов. Сянік — 96,
196-198, 243, 269, 286,
294-296, 298, 314, 328, 350,
423, 439, 466, 472, 477, 489,
628
Радьо Андрій (“Яворенко”), о.,
капелян кур. “Рена” — 10,
143
Райське, с. пов. Лісько — 137,
159, 344, 358, 392
Ракова, с. пов. Сянік — 203,
275-276, 432, 483, 492-493,
527
“Рат”, кур. лікар — 207, 347, 468
Ратнавиця, с. пов. Сянік —
267-268, 327, 329, 351, 392,
418, 469
РГ — 726
Регенсбург, (Німеччина) — 360,
691, 876
Регетів, с. пов. Горлиці — 586
Ременини, с. на Словаччині —
620
“Рен”, к-р, *див.* Мізерний Василь
Мартин
“Рена”, курінь — 108-109, 117,
132
Репедь, *див.* Репідь
Репідь, с. пов. Сянік — 108, 250,
417-418, 484, 658, 662-664
Речпіль, с. пов. Перемишль —
165, 215, 401
“Р-зет”, *див.* Кавула Петро
“Рибак”, госп. референт — 128
Рибне, присілок — 151-152, 312,

- 400, 402-403, 412-413,
589-590, 638-639, 641
Рибне, с. Івано-Франківської
обл. — 78
“Риболов”, ст. стр. — 744
“Риболов”, стр. — 739, 750
“Риболовці”, сотня — 73
Риботичі, с. на Перемищині — 87,
90, 95, 99, 179, 181, 211,
230-231, 240, 281, 284, 303,
326, 356, 373, 461, 480,
494-495, 498, 503-504, 509,
512
Риманів, с. пов. Сянік — 201,
227, 241-242, 248, 267-268,
284, 286, 306, 309, 312, 314,
327, 332, 346, 381, 414-415,
420, 473, 583-584
“Рись”, кул. — 370
Рівне, с. на Словаччині — 608
Рівненщина, обл. — 77
“Різний”, к-р — 210, 370
“Різного”, рій — 210
“Різун”, рой. — 704
“Різун”, *див.* Андрусяк Василь
“Різуна”, куринь — 120
“Різьбар”, *див.* Андрусяк Василь
Рікшиці, с. пов. Перемишль — 90,
92, 181, 232, 326, 505-507,
511-513, 740, 757
Рікшичі, *див.* Рікшиці
Ріп'янка, с. Івано-Франківської
обл. — 78
Ріпецька Марія (“Оксана”) — 146
Ріпецький Модест (“Горислав”),
д-р, гол. видавництва
“Літопису УПА” — 11, 14,
17, 22, 28, 100, 104, 108, 112,
144, 162, 220, 360, 690-691
Ріпки, с. пов. Горлиці — 586
Ріпне, *див.* Ріпки
“Роберт”, *див.* Ярошевич Степан
Рогатин, м. Івано-Франківської
обл. — 64, 73
Ростайне, с. пов. Ясло — 586
“Рожа”, ст. стр. — 547
“Рожа”, стр. — 739, 745, 750
Рожанка Нижня, с. Стрийського р-
ну, Львівської обл. — 67
Рожнів, с. Івано-Франківської
обл. — 65
Рожнітів, м. Івано-Франківської
обл. — 69
“Роза”, стр. — 518
“Розбийсвіт”, стр. — 739
Розгірче, с. Стрийського р-ну,
Львівської обл. — 67, 69
Розділе, с. пов. Горлиці — 586
Розділля, *див.* Розділе
“Розквіт”, кул. — 518
Розпутно, *див.* Розпуття
Розпуття, с. пов. Доброміль —
153, 165, 275-276, 283, 414,
436, 492-493
Розтайна, *див.* Ростайне, с. пов.
Ясло
Розтока Велика, с. пов. Новий
Санч — 585
Розтока Мала, с. пов. Новий
Санч — 585
Розтока, с. пов. Доброміль — 322
Розтоки Горішні, с. пов. Лісько —
328
Розтоки Долішні, с. пов. Лісько —
414
Розтоки, с. пов. Лісько — 235,
321, 325
Розточне, гора — 70
“Розцвіт”, стр. — 547, 745, 750
Рокшице, *див.* Рікшиці
Рокшичі, *див.* Рікшиці
“Роман” — 739

- “Роман”, бул. — 550
 “Роман”, стр. — 302, 748
 “Ромко”, кул. віст. — 406
 “Ромко”, кул. — 518
 Роп’янка, с. пов. Кросно — 587
 Ропя, присілок — 582, 584,
 705-706
 Ропя, с. пов. Горлиці — 420
 Ропенка, с. пов. Лісько — 95, 189,
 262-263, 283, 313, 326, 332,
 411-414, 458
 Ропиця Руська, с. пов. Горлиці —
 586
 Росільна, с. Івано-Франківської
 обл. — 79
 Росія — 51, 61
 “Ростислав”, хор. — 551
 Ростюки, присілок — 306
 Росушка, присілок — 234
 Роткевіч, ген. дивізії ВП — 698
 РПП — 239
 “Рубаха”, стр. — 681, 686
 “Рубач”, бул. — 659, 661
 “Рубач”, рой. — 638, 641, 643,
 648
 “Рубача”, рій — 647, 659
 “Рубачі”, вд. — 72
 “Рубачі”, сотня — 73
 Рудавка Риманівська, с. пов.
 Сянік — 201, 243, 269, 309,
 459
 Рудавка Яслиська, с. пов. Сянік —
 607
 Рудавка, с. б. м. Бірчі, пов.
 Доброміль — 87, 90, 92,
 155-156, 181, 331, 648, 703,
 709
 Руденка, с. пов. Лісько — 183
 Рузвельт — 123
 Руніна, с. Закарпатська обл. — 55,
 138, 139, 162, 208, 353
 “Русалка”, кул. — 193, 279
 Руска Воля, с. (Словачиїна) —
 595
 Руске Пекляни, с. на
 Словаччині — 593
 Руский Казімир, с. на
 Словаччині — 609, 619
 “Руслан”, *див.* Кавула Петро
 Руська Поруба, с. на
 Словаччині — 432, 622
 Руське Село, с. пов. Перемишль —
 89, 90, 92, 178, 181, 643, 669
 Руське, с. пов. Лісько — 139, 328,
 399, 584
 Руські Поляни, с. на Словаччині —
 454
 “Рута”, чот. — 519
 “Ручая”, рій з пвд. “Галайда II” —
 458
 Рябе, с. б. м. Балигород, пов.
 Лісько — 159, 328, 332, 417,
 669
 Рясний Василь — 56
 Ряшів, *див.* Жешув, м. (Польща)
 Ряшов, с. на Словаччині — 169,
 389, 454, 494

С

- “С.”, боївка — 584
 “Сотка”, *див.* Кавула Петро
 Сабінов, м. на Словаччині — 593
 “Савченко” — 487
 Савченко Микола, *див.* Миколенко
 Петро
 Савчук В., в. о. Шефа Штабу —
 570, 574
 “Сагайдак”, к-р пвд. 516 —
 514-516
 “Сагайдачного”, пвд. — 482
 Саджава, с. Івано-Франківської
 обл. — 79

- Садки, с. Тернопільської обл. — 75-76
- Садляк М., селянин с. Березовець — 420
- Саківчик, с. пов. Лісько — 356
- Самбір, м. Львівської обл. — 57, 73, 119, 122, 189, 200, 263, 308, 458, 470, 536
- Самбір, р-н — 119, 220
- “Самбо”, особиста охорона і кур’єр М. Онишкевича — 10
- Самбор, *див.* Самбір, м. Львівської обл.
- Самооборонні Куцові Відділи (СКВ) — 49, 84, 124, 150, 174, 177, 216, 463, 552, 744-745
- “Самостійний”, стр. — 150
- “Саранча”, зорець — 279
- “Саранча”, стр. — 193, 465
- СБ, *див.* Служба Безпеки (ОУН)
- “Сверель”, стр. — 406
- Сверчевські Кароль (“Вальтер”), міністр оборони Польщі — 710
- Свидник Вижній, с. на Словаччині — 608
- Свидник Нижній, с. на Словаччині — 608
- “Свист”, стр. — 641
- “Свистун”, стр. — 643, 644
- “Свіжий”, ст. стр. — 744
- “Свіжий”, стр. — 739, 750
- Свіржова Руська, с. пов. Ясло — 587
- Свіржський, масив — 66
- “Свірк”, стр. — 686
- Свістель Данило (“Веселий”), сотен. — 109, 137, 135
- Свістель Данило (“Веселий”), чот. — 104
- “Свіститель”, (“Веселий”), сотен., *див.* Свістель Данило
- Свіча, р., притока р. Дністер — 71
- Святкова Велика, с. пов. Ясло — 587
- Святкова Мала, с. пов. Ясло — 587
- Святкова, с. пов. Ясло — 581
- “Свято Карпатської України” — 317
- Седлиця, с. на Словаччині — 163
- Селиська, с. (Польща) — 298, 304, 632, 635, 637-639, 644
- Селиська, с. Львівської обл. — 65
- Селиська, с. пов. Бірча — 371, 381, 397
- Селиська, с. пов. Перемишль — 98
- Сельська, *див.* Селиська, с. пов. Перемишль
- “Семенів” — 360, 691
- “Семенко” — 739
- Семущів, *див.* Семушова, с. пов. Сянік
- Семушова, с. пов. Сянік — 200, 308, 326, 344, 433, 459, 470, 652
- Сенечів, с. Івано-Франківської обл. — 67
- Сенькова Воля, с. пов. Сянік — 98, 199, 208, 306, 330, 351, 414, 466, 487, 584
- Сенькова, с. пов. Горлиці — 420, 584
- Сенькова, *див.* Новосільці Козицькі, с. пов. Добромилъ
- Сераківці, с. пов. Перемишль — 164
- Середнє Велике, с. пов. Лісько — 106, 175, 186, 190, 198, 202, 255, 265, 301-302, 309, 319, 327, 332, 407, 419, 432,

- 441-442, 458, 460, 466,
473-475, 520, 559, 753
- Середнє Село, с. пов. Лісько —
174, 210, 282, 342-343, 372,
419, 471
- Середниця, р. — 189, 263, 458
- Середниця, с. пов. Лісько — 357
- Середній Лютовий, потік — 139
- Середня Грузова, с. пов.
Доброміль — 499
- “Серпень”, стр. — 409
- Сельніца, с. (Польща) — 89, 90,
92, 155, 169, 180-181, 250,
389, 633, 699-700
- Сибір — 44
- “Сивий”, стр. — 739, 753
- “Сивий”, хот. — 80
- Сидней, м. (Австралія) — 692
- Сидор Василь (“Шелест”), полк, к-
р УПА-Захід — 9-11, 15,
112, 140, 220, 224, 570, 574
- “Сименко”, стр. — 749
- Симон Петлюра — 47
- Синьків, с. Тернопільської обл. —
76
- Синява, с. пов. Сянік — 64, 201,
248
- Сировиця, с. пов. Сянік — 216
- Ситніца Вижня, с. на
Словаччині — 621
- Ситніца Нижня, с. на
Словаччині — 622
- “Сич”, стр. — 592
- Сівчина, с. пов. Доброміль — 90,
92, 181, 648, 703
- Сілець, с. пов. Перемишль — 90,
181, 187, 211, 223, 258, 374,
457
- Сільниця, *див.* Сельніца, с. (Польща)
- Сільце, *див.* Сільча
- Сільця, *див.* Сільча
- Сільча, с. пов. Перемишль — 164,
277, 494, 519
- “Сірі Вовки”, сотня — 75-76,
218
- “Сірі”, вд. — 83
- “Сірка”, куц — 273
- “Сірка”, пвд. — 879
- “Сірко”, хор. — 574
- “Сірко”, хот. — 156
- “Сірого”, терен — 237
- Сітень, с. пов. Перемишль — 92
- Сітніца, с. на Словаччині — 431
- Січові Стрільці (СС) — 111, 719
- “Скала” — 739
- “Скала”, зв’язковий стр. пвд.
510 — 509
- “Скала”, надрайоновий УЧХ —
145
- “Скала”, обласний Провідник ОУН
у Львівській обл. — 9-10,
128
- “Скала”, пор., надрайоновий
оргмоб. — 163
- “Скала”, рой. — 503
- “Скала”, стр. — 484, 745, 750
- Скалатський ліс — 75
- СКВ, *див.* Самооборонні Кущові
Відділи
- Сквіртин, *див.* Сквіртне
- Сквіртне, с. пов. Горлиці — 586
- Складисте, с. пов. Новий Санч —
585
- Сколе, м. Львівської обл. — 58,
67, 113, 150, 761, 877
- “Скорий”, стр. — 76
- “Слабий”, стр. — 739, 745, 750
- “Славко”, стр. — 455, 739, 748
- Славсько, р-н — 77
- Славсько, с. Стрийського р-ну,
Львівської обл. — 66, 83
- “Слива”, кул. — 656

- Сливка Федя — 331
 “Сливка”, ст. стр. — 744
 “Сливка”, стр. — 739, 750
 Сливниця, с. Перемишль — 92, 229
 “Словак”, стр. — 739, 749
 Словаччина — 16, 27, 66, 104, 160, 297-298, 313, 325, 335, 431, 439, 440, 453, 454-455, 473, 592, 594, 597-598, 612-614, 621, 624, 712, 806-809, 879
 Служба Безпеки (СБ) ОУН — 227
 “Служба Охрони Колейовей” (СОК) — 189, 243, 269, 314, 424, 538
 Смерек, с. пов. Лісько — 124-126, 128, 163, 190, 194, 209, 265, 281, 353, 458, 460, 471-472
 “Смерека”, кул. — 516
 “Смерека”, ст. стр. — 516
 “Смерека”, стр. пвд. 512 — 502, 739, 749
 Смерековець, с. пов. Горлиці — 586
 Смеречне, с. пов. Кросно — 587
 “Смертоносці”, курінь — 83, 218
 “Смик”, госп. резидент — 644
 “Смик”, стр. — 547, 651
 “Смирного”, район — 754
 Смільник, с. б. Балигорода, пов. Лісько — 202, 297, 310, 319, 320, 328, 333, 368, 385, 392, 445, 453, 485, 487-488, 560, 784, 878
 Смільник, с. б. Літовищ, пов. Лісько — 161, 559
 “Смола”, ст. стр. — 744
 “Смола”, стр. — 739, 750
 Смольнік, *див.* Смільник
- Сніж, с. на Словаччині — 454
 Снітниця, с. пов. Горлиці — 420, 452, 533, 584, 586
 Снятин, м. Івано-Франківської обл. — 692
 Собінов, с. на Словаччині — 454
 “Сова”, кул. — 747
 “Сова”, рой. — 139
 “Сова”, ст. бул. — 548
 “Сова”, ст. віст. — 406
 “Сова”, ст. стр. — 744
 “Сова”, стр. — 750
 “Сойка”, стр. — 455
 СОК, *див.* “Служба Охрони Колейовей”
 Сокаль, м. Львівської обл. — 97, 460
 Сокаль, р-н — 20, 130
 “Сокіл”, бул. — 571
 “Сокіл”, кул. — 518
 “Сокіл”, пвх. — 116
 “Сокіл”, сотен. — 454, 577
 “Сокіл”, стр. — 745, 750
 “Сокола”, рій — 234
 “Сокола”, сотня — 434, 453
 “Соколенко”, бул. — 550
 “Соколенко”, бунч. — 145, 658, 673, 680, 697
 “Соколенко”, стр. — 547
 Соколи, присілок — 647
 Соколіка Гірські, *див.* Соколіка
 Соколіка, с. Турківського р-ну, Львівської обл. — 156
 Солина, с. пов. Лісько — 242
 Солинка, р. — 162-163, 190, 198, 265, 300-301, 332, 399, 458-459, 484, 486, 747
 “Соловій”, бунч. — 476, 484, 488-489
 “Соловій”, стр. — 455, 641, 745, 750

- Соловки — 47
 “Соломка”, д-р — 476
 “Соломка”, сотен. пвх. — 478, 481, 483, 486, 489, 491
 Солонне, с. пов. Перемишль — 154-155, 633
 Солотвина, с. Івано-Франківської обл. — 79, 81, 118
 Солотвини, с. пов. Новий Санч — 585
 Сольник, с. на Словаччині — 431
 Соняк Василь, з с. Терка — 422
 Сопітник, с. пов. Добромиль — 324, 392
 “Сорока”, ст. стр. — 516
 “Сорока”, стр. — 664
 Сорочак Володимир (“Ворон”, “Беркут”), к-р ТВ “Данилів” — 10
 Сорочик, с. на Словаччині — 608
 “Сосна”, кул. — 228
 “Сосна”, стр., *див.* Маличевський А.
 “Софрон”, к-р — 754
 “Софрон”, старшина — 462
 “Софрона”, пвд. — 463
 Сприня, с. Самбірського р-ну, Львівської обл. — 70
 СРСР — 16, 34, 36, 39, 42, 46, 53, 55, 123, 130, 186-187, 189, 202, 239, 248, 273, 319, 324, 327-328, 330-331, 333, 338, 346, 357, 457, 572, 594, 597, 600, 637
 СС, *див.* Січові Стрільці
 СССР, *див.* СРСР
 “Стах”, сотен. — 15, 520
 Ставиша, с. пов. Горлиці — 586
 Ставне, с. на Закарпатті — 157, 158
 “Сталевий”, особиста охорона і кур’єр М. Онишкеви — 10
 Сталін — 45, 55, 123, 228
 Сталінград, м. (Росія) — 278
 Станиславів, м. (Івано-Франківськ) — 34, 82-83
 Станиславів, обл. — 7, 18
 Станіславчик, с. пов. Перемишль — 421, 496, 506, 512
 Станкова, с. пов. Лісько — 275, 283, 357, 492
 Станькову, *див.* Станкова
 Стара Бірча, с. пов. Добромиль — 92, 155-156, 170, 230, 235, 324, 703
 Старе Загір’є, с. пов. Сянік — 233, 329, 331
 Старий Загір, *див.* Старе Загір’є
 Старий Литвинів, с. Тернопільського р-ну — 76
 Старий Лупків, с. пов. Лісько — 297-298, 338
 “Старий”, надр. пров. СБ — 145
 Старух Ярослав (“Стяг”, “Лір”), КП — 7, 11, 16, 129, 577
 “Старух”, сан. — 590
 “Старух”, чот. сан. — 406
 “Стах”, к-р вд. 956, чот. — 476-477, 479, 485, 489
 “Стах”, к-р — 345, 402, 452
 “Стах”, сотен. — 752
 “Стаха”, вд. — 452
 “Стаха”, сотня — 665
 “Стаха”, чота — 468
 Стахоціна, *див.* Страхоціна, с. (Польща)
 Сташковце, с. на Словаччині — 431, 607
 Стебельський Степан (“Хрін”), сотен. — 15, 17, 85, 128, 143, 169, 177, 188, 192, 199-200, 206-207, 219, 223,

- 313, 432, 441, 451, 456, 466,
469, 471, 487, 489, 520, 550,
556-557, 573, 578, 628, 747,
750, 756, 758
- Стежниця, с. пов. Лісько — 268,
285, 417, 419
- “Степ”, кул. — 547
- “Степ”, рой. ст. віст. — 406, 503,
508
- “Степ”, рой. — 591
- “Степова”, *див.* Мадрига Стефанія
- “Степовий”, заст. рой. — 518
- “Степовий”, ст. віст., рой. — 692
- “Степовий”, ст. стр. — 497
- “Степовий”, хор. — 574
- “Степовик”, стр. — 431
- Стефановце, с. на Словаччині —
610
- Стефкова, с. пов. Лісько — 189,
200, 263, 308, 339, 412, 433,
458-459, 470
- “Стець”, бул. — 550
- “Стецько”, бул. — 550
- Стінка, с. Тернопільської обл. — 76
- Столець Великий, *див.* Штайнфельс,
с. пов. Добромиль
- Стопниця, р. — 170
- Сторожі Великі, с. пов. Сянік —
277, 464
- Сторонна, с. Львівської обл. — 69,
70, 101, 122
- Стояк Едвард, з с. Небещан —
562
- Стоянів, с. Радехівського р-ну,
Львівської обл. — 82
- “Страх”, стр. — 745, 751
- Страхоціна, с. (Польща) — 228,
242
- “Стрибун”, стр. — 516, 517
- Стрий, м. Львівської обл. — 57,
58, 73
- Стрипа, р. — 50, 65
- “Стріла”, вд. — 78
- “Стріла”, рой. — 454
- “Стріла”, стр. — 573
- Стрілиська Нові, *див.* Стріличі Нові,
с. Львівської обл.
- Стріличі Нові, с. Львівської обл. —
66
- Стрілки, с. Турківського р-ну,
Львівської обл. — 57
- Стропків, *див.* Стропков
- Стропков, м. на Словаччині —
593, 614
- Струбовиська, с. пов. Лісько
(Балигородщина) — 209, 221,
355
- Струбовиська, с. пов. Лісько —
84, 101, 124-125, 126,
137-139, 162, 201, 310, 460,
559-560, 765, 783, 877-878
- Струбовіска, *див.* Струбовиська
- Студене, с. пов. Лісько — 159,
417
- Стужиця Нова, с. на
Словаччині — 162
- Стуляни, с. на Словаччині — 609
- Ступосяни, с. пов. Лісько — 108,
110, 121-122, 127, 156, 161,
190, 242, 265, 334, 418, 458
- СУЗ, *див.* Східно-Українські Землі
- Суковате, с. пов. Лісько — 175,
190, 213, 265, 328-330, 345,
395, 415-417, 456, 458,
475-476
- “Сулима”, стр. — 370
- Сулятичі, с. Жидачівського р-ну,
Львівської обл. — 57
- Супосяни, *див.* Ступосяни
- “Сурма”, *див.* “Біра”, сотня
- Суровиця, с. пов. Сянік — 324,
329, 410, 484, 805, 879

Суровіца, *див.* Суровиця
Суха, с. на Словаччині — 431
Сухі Ріки, с. пов. Лісько — 124,
139, 159, 161-162, 419, 484
Суходіл, с. Івано-Франківської
обл. — 68, 123
Східно-Українські Землі
(СУЗ) — 33, 41
“Східняк”, стр. — 77
США — 123
Свяківка, *див.* Святкова, с. пов.
Ялю
Сян, р. — 64, 89, 122-123, 125,
155-157, 161, 176, 186, 191,
200, 210, 214, 232, 242, 250,
266-267, 274, 305, 308, 321,
334, 368, 371-372, 399, 401,
423, 432, 457, 518, 588,
635-637, 645-646, 648, 653,
750, 771, 877
“Сян”, група — 219
“Сян”, сотен. доктор — 145, 651,
659, 664
Сянік, м. — 8, 93, 95, 100, 102,
104, 124, 129, 176-177,
181-182, 189, 200, 227, 233,
240-243, 263, 267-269, 273,
277, 284, 286, 308, 312,
314-315, 320, 327, 332, 357,
381, 409, 414, 417-418, 420,
424, 439, 455, 458-459,
464-465, 470, 473, 490, 619,
640
Сянік, повіт — 241
Сянічок, с. пов. Сянік — 278, 329
Сяніччина — 7, 18
Сянки, с. Турківського р-ну
Львівської обл. — 128,
156-157, 285
“Сянового”, район — 747
Сянок, *див.* Сянік, м.

Т

Тактичний Відтинок — “Лемко”
(ТВ-26) — 7-13, 84, 107,
130, 137, 140, 160, 174, 177,
185, 216-217, 219, 227,
237-238, 240-244, 248, 265,
268-269, 272-273, 283,
285-286, 289-290, 311,
313-316, 318-320, 325,
332-334, 336-337, 356-358,
365-368, 380, 382-383, 386,
390, 392-393, 395, 412,
420-421, 424, 428, 431, 434,
470, 492, 494, 496-499,
506-509, 511-512, 514, 526,
529, 532-533, 542, 547-550,
559-561, 565-566, 568, 581,
592, 607, 613, 652, 667, 673,
721, 728, 735, 737-738, 740,
742, 751, 894, 900
Тактичний Відтинок УПА —
“Бастіон” (ТВ-27) — 8,-11,
13, 96, 217, 692, 876, 895
Тактичний Відтинок УПА —
“Батурин” — 130
Тактичний Відтинок УПА —
“Данилів” (ТВ-28) — 8-13,
97, 130, 895
Танява, с. Івано-Франківської
обл. — 69
“Таран”, стр. — 515, 517
“Тарас”, *див.* Кавула Петро
“Тарас”, к-р кінно-розвідчої
чоти — 67, 109, 118
“Тарас”, к-р пвд. вд.
“Мирона” — 208, 209, 212,
237, 353-355, 378
“Тарас”, сотен. пвх. — 627
“Тарас”, сотен. — 17
“Тарас”, стр. — 677

- “Тарас”, член Бюро Проводу
ОУН — 129
- “Тараса”, вд. — 712
- “Тараса”, чота легкої артилерії —
117
- “Тараска”, пвд — 878
- Тарнава Вижна, с. Турківського р-
ну, Львівської обл. —
156-157, 159, 472
- Тарнава Нижня, с. Турківського р-
ну, Львівської обл. — 108,
156, 159
- Тарнава, с. пов. Сянік — 324,
416-417, 460, 634
- Тарнович Ю. Б. — 691
- Творильне, с. пов. Лісько — 358
- Тегеран — 123
- Теляшовце, с. на Словаччині —
454
- Темешів, с. (Польща) — 352, 392
- “Темний”, пров., к-р БСБ — 305
- “Темра”-“Омелюсик”, сотен. — 73
- “Теплий”, стр. — 86, 447
- Терка, с. пов. Лісько — 214, 301,
310, 380, 399, 417, 421-423,
443, 559, 781, 878
- “Терка”, бойовик СБ — 656
- Термоцовець, с. на Словаччині —
431
- Тернава Горішна, с. пов. Лісько —
333, 465, 472
- Тернава Долішна, с. пов. Лісько —
330, 331, 333, 465
- Тернава, с. пов. Добромиль — 89,
90, 92, 117, 180-181, 199, 203,
278, 418, 420, 459, 467
- Тернавка, с. пов. Добромиль —
331, 699-700
- Тернівці, с. пов. Перемишль — 92
- Тернопіль, м. — 34
- Тернопіль, обл. — 73
- Терстяна, с. пов. Кросно — 587
- “Тигр”, стр. — 547
- Тилич, с. пов. Новий Санч —
420, 581, 584-585
- Тилява, с. пов. Кросно — 483,
488, 490, 587
- Тима Дмитро, селянин с.
Терка — 417
- Тирява Волоська, с. пов. Сянік —
152, 200, 242, 268, 276, 286,
308, 326, 357, 459, 470, 493
- Тирява Сільна, с. пов. Сянік —
199-200, 304, 308, 312, 326,
357, 389, 459, 470, 652
- Тискова, с. пов. Лісько — 204,
285, 313, 337, 380, 417, 419,
432, 560
- Тисова, с. пов. Перемишль — 87,
90, 92, 172, 178, 181, 235, 312,
326, 413, 505-506, 512, 700,
723, 724
- Тисовець, с. пов. Лісько — 186,
256, 301, 415-416, 418
- Тиханя, с. пов. Кросно — 587
- “Тихий”, стр. — 643
- “Тичка”, ст. стр. — 400
- Тишівниця, с. Стрийський р-н,
Львівська обл. — 69
- “Тіса”, підпільна словацька
організація — 608
- Тісна, с. пов. Лісько — 124-128,
138, 186, 189-190, 204-205,
208, 211, 213, 237, 241-242,
255, 263-264, 268, 275,
285-286, 313-314, 327-328,
330, 332-333, 337, 342,
345-346, 354-355, 357-358,
373, 378-382, 395, 415, 417,
419-421, 423, 453, 456-458,
460, 560-562, 774, 786,
789-801, 877-879

- Тіссо — 625
 Токайник, с. на Словаччині — 600, 621
 Токарня, гора — 418
 Токарня, с. пов. Сянік — 250, 328, 474, 487, 657
 Томашів, м. (Польща) — 12, 23, 64
 Томашівщина — 8, 19
 “Топір”, ст. стр. — 744
 “Топір”, стр. — 196, 295, 750
 Топля, р. — 697
 Топольове, с. на Словаччині — 618, 686
 “Тополя”, віст. пвд 510 — 503, 508
 “Тор”, рой. — 669
 Торонто, м. (Канада) — 694
 “Точка”, стр. — 739, 749
 Трепечь, с. на Словаччині — 697
 Трепча, с. (Польща) — 242
 Трестяна, *див.* Терстяна, с. пов. Кросно
 Трибоківці, с. Львівської обл. — 72
 “Трикутник” — 124, 477, 674
 Трійця, с. пов. Добромиль — 90, 92, 172, 181, 257, 504, 512, 637
 Трнава, м. на Словаччині — 621
 Тростянець, с. пов. Добромиль — 152, 172, 188, 203, 212, 215, 235, 261, 266, 276, 280, 283-284, 303, 309, 312, 321-323, 325-326, 356, 369, 373, 376-377, 381, 400, 411, 413-414, 435, 483, 493, 710
 Тростянець, с. Тернопільської обл. — 76
 Троцький Лейба — 49
 “Троян”, *див.* Кавула Петро
 Трускавець, м. Львівської обл. — 58
 Труханів, с. Стрийський р-н, Львівська обл. — 69
 Труханів, с. Стрийського р-ну, Львівської обл. — 123
 “Тугар”, стр. — 739, 747, 749
 Тужне, *див.* Тур’є
 Тур’є, присілок с.-Войткова — 194, 280, 776, 877
 Туреччина — 42
 Туринске, *див.* Туринське
 Туринське, с. пов. Сянок — 195, 290, 291-292, 328, 417, 432, 459, 485, 487, 663-664
 Турка, м. Львівської обл. — 66, 104, 108, 112-113, 220
 Турницький ліс — 178, 411, 481-483, 502-504, 512, 518-519
 Турняк Степан, селянин з с. Полонна — 473
 Турочки Нижні, с. Турківського р-ну Львівської обл. — 157
 Тухля, с. Стрийського р-ну, Львівської обл. — 67
 “Туча”, ст. віст. — 570, 577
 Тучне, с. Перемишлянського р-ну, Львівської обл. — 72
 “Тятій”, стр. — 643
- У**
- “У.”, рой. — 478
 “Убіч”, стр. — 739, 744, 754
 УБП, *див.* “Ужонд Безпеченства Публічного”
 УВВ — 105, 111, 124
 УВО, *див.* Українська Військова Організація
 Угерці Мінеральні, с. пов. Лісько — 312-313, 326, 332
 Угнів, с. Рава-Руського р-ну, Львівської обл. — 9, 458, 460

- Угрин, с. пов. Новий Санч — 585
- “Ударник”, к-р, *див.* Чорній Яків
- “Ударник-1” — 85, 137, 185, 188, 190, 195-198, 202, 204-205, 213, 215-216, 219, 223, 227, 234, 245-246, 248-249, 270, 273, 287, 290, 293, 295-297, 315-316, 319, 335, 337, 365-366, 368, 383-384, 395, 425-426, 458-461, 532, 724, 742-743, 878-879
- “Ударник-2” — 85, 150-151, 165, 185, 191, 204-205, 210, 212-213, 215, 219, 223, 228, 245-251, 253, 258, 266, 270-271, 274, 287-288, 298-299, 316-317, 321, 335, 338, 340, 342, 352, 365-366, 368, 371, 373, 383-385, 396-398, 403-405, 425-426, 435, 450, 524, 549, 561, 724, 726, 742-743, 878-879
- “Ударник-3” — 85, 156, 186, 191, 198, 205-206, 210-211, 214-215, 219, 223, 229, 245-246, 254, 270-271, 275, 287-288, 300-302, 307, 315-317, 321, 335, 342, 365-366, 372, 383-384, 399, 419, 425-426, 433, 457, 459, 460-461, 559, 561, 724, 740, 743-747, 878-879
- “Ударник-4” — 85, 140, 161, 166, 167, 172, 184-185, 187, 191-192, 199, 203-206, 211-212, 215-216, 219, 223, 229, 231, 236, 245-246, 251, 253, 256, 266, 270-271, 275, 283, 287-288, 299, 303-305, 308, 316-317, 321, 335, 338, 340, 344, 365-366, 369, 373, 381, 384-385, 398, 400-405, 407, 425-426, 450, 457-459, 461, 530, 561, 723-724, 726, 742-745, 875, 878-879
- “Ударник-5” — 85, 169, 187-188, 193, 196, 198-199, 203, 206-208, 210-212, 215-216, 219, 223, 227, 244-246, 248, 258, 270-271, 277, 287-288, 294, 301-302, 305-307, 315-316, 318, 323, 334-336, 345, 366-367, 374, 383-385, 407, 418-420, 425, 427, 458-460, 561, 628, 724, 726, 742-745, 748, 878-879
- “Ударник-6” — 17, 85, 169, 171, 185, 188, 193, 208, 210, 213, 219, 223, 234, 245, 247, 251, 253, 261, 270-271, 279, 287-288, 308, 316, 318, 324, 335-336, 342, 351, 366-367, 371, 376, 384, 386, 396-398, 402-403, 405, 411, 425, 427, 450, 524, 561, 712, 724, 743-744, 879
- “Ударник-7” — 166-167, 172, 184-185, 189, 193-194, 199-200, 203, 223, 235-236, 245, 247, 251, 262, 270, 272, 279, 283, 287, 289, 299, 303-305, 309, 316, 321, 324, 335-336, 344, 353, 366-367, 378, 384, 386, 400, 411, 413, 458-459, 530, 722-725, 740, 742-745, 877, 880
- “Ударник-94” (вд.-94) — 294, 462, 482, 565, 570, 577-578
- “Ударник-94а” (вд.-94а) — 15, 140, 466-467, 476, 480, 483,

- 494, 497, 499, 511, 879
 “Ударник-95” (вд.-95) — 294,
 518, 533, 879
 “Ударник-95а” (вд.-95а — 462,
 467, 484
 “Ударник-95б” (вд.-95б) — 476,
 480, 483, 489
 “Ударник-96” (вд.-96) — 613,
 614, 626, 877, 880
 “Ударник-96а” (вд.-96а) — 15,
 501, 511, 514, 518, 570,
 577, 879
 “Ударник-97” (вд.-97) — 570,
 577
 “Ударник-97б” (вд.-97б) — 571,
 577
 “Ударник-98” (вд.-98) — 570,
 577
 “Ударник-98а” (вд.-98а) — 571,
 577
 УДК — 102
 Ужок, с. — 77
 “Ужонд Безпеченьства Публічного”
 (УБП) — 243, 269, 330,
 381, 409, 420, 424, 465, 474,
 496, 506, 538, 562, 582, 632,
 754
 Уйковичі, *див.* Вуйковичі, с. пов.
 Перемишль
 Українська Головна Визвольна Рада
 (УГВР) — 13, 112, 115,
 287, 426, 480, 568, 570, 597,
 601, 686, 733, 890, 892, 893
 Україна — 42, 60, 350, 366, 600,
 636, 735
 Українська Військова Організація
 (УВО) — 733
 Українська Галицька Армія
 (УГА) — 111, 719, 733
 Українська Народна Республіка
 (УНР) — 47, 111
 Українська Народна Самооборона
 (УНС) — 7, 9
 Українська Національна Револуція
 (УНР) — 52
 Українська Повстанська Армія
 (УПА) — 1, 3-4, 7-10, 12,
 14-17, 32-33, 39, 41, 43, 49,
 54-55, 57, 59-62, 64, 66, 69,
 73, 75, 77, 89, 93, 96, 98-115,
 117-121, 123-130, 132, 135,
 138, 140, 144, 149-151, 162,
 181, 191-192, 202, 235, 238,
 271-272, 286-288, 298,
 317-318, 350, 366, 384-385,
 424, 426-427, 439-442, 448,
 450, 456-457, 470-471, 474,
 479-480, 490, 494, 523-524,
 527, 529, 543-544, 546-551,
 555, 557, 559, 566-569,
 572, 574-575, 600-601, 603,
 605-607, 623, 627, 630,
 632-637, 643, 649, 661-663,
 669, 673-674, 679-682, 685,
 688, 690-692, 694-701,
 703-704, 706, 710-711, 724,
 733, 744-745, 750, 875-876,
 891, 893-904
 Українська Самостійна Соборна
 Держава (УССД) — 54,
 568, 733
 Українські Легіони — 111
 Українські Січові Стрільці
 (УСС) — 111, 463, 719,
 733
 Улуч, *див.* Улюч
 Улюч, с. пов. Березів — 199,
 266, 274, 299, 304-305, 356,
 371, 381, 397-398, 412, 470,
 637, 640, 643-646
 “Уман”, ст. бул. — 570
 “Умань”, хор. — 574

- Унів, с. Перемишлянського р-ну,
Львівської обл. — 66
- УНРРА — 99, 594, 601, 618, 622,
624, 626, 686
- УПА, *див.* Українська Повстанська
Армія
- УПА-Захід “Буг” (ВО-2), Воєнна
Округа — 130, 896
- УПА-Захід “Говерля” (ВО-4),
Воєнна Округа — 149, 891
- УПА-Захід “Лисоня” (ВО-3),
Воєнна Округа — 73, 890
- УПА-Захід “Лемківщина” — 762,
877
- УПА-Захід “Маківка” (ВО-5),
Воєнна Округа — 130, 891,
893
- УПА-Захід “Сян” (ВО-6), Воєнна
Округа — 7-9, 11, 13-16, 84,
130, 137, 174, 177, 216, 227,
248, 273, 290, 337, 431, 434,
470, 550, 556, 559, 561, 572,
574, 577, 613
- УПА-Захід — 9-11, 13, 33-34, 45,
56, 59, 64, 78, 112, 130, 248,
252, 254, 271, 273, 288, 290,
337, 368, 533, 559-561,
565-566, 569, 572, 592, 607,
613, 636, 721, 728, 735,
737-738, 740, 742
- УПА-Південь — 13, 41, 69, 896
- УПА-Північ — 13, 41, 73, 130
- УПА-Схід — 13
- Урал, гори (Росія) — 44
- УРСР — 42, 55, 123, 127,
167-68, 172, 269, 309, 312,
437, 454, 493, 678, 698, 701
- УССД, *див.* Українська Самостійна
Соборна Держава
- УССР, *див.* УРСР
- Усте Руське, с. пов. Горлиці —
420, 584, 586
- Устіянова, с. пов. Лісько — 184
- Устрики Горішні, с. пов. Лісько —
108-110, 121, 126, 156, 158,
162, 190, 265, 382, 418,
421-423
- Устрики Долішні, м. пов. Лісько —
67
- Устрики, с. пов. Лісько — 458
- УЧХ, *див.* Український Червоний
Хрест
- Ф**
- “Фаль”, окружний пров. ОУН —
100, 102
- Федорів Петро (“Дальнич”),
Референт СБ — 7
- “Ферко”, бойовик СБ — 644, 679
- Фіно-Карелія — 60
- Фльоринка, с. пов. Новий Санч —
585
- “Франц”, віст. ПЖ — 508, 510
- “Франц”, кул. — 322
- Францовце, с. (Словаччина) —
600
- Фредропіль, *див.* Фредрополь
- Фредрополь, с. пов. Перемишль —
256, 511
- Фриз Микола (“Вернигора”), реф.
проп. Надр. “Бескид” — 10
- Фуқанчик, о. — 129
- Футала Лев (“Лагідний”), пвх. —
15, 145, 359, 520, 549-550,
691-692
- Х**
- Хванів, присілок с. Ропенка —
326, 373, 413
- “Хвиля”, рой. — 518
- Хирина, с. пов. Перемишль — 90,
92, 181

Хиринка, с. пов. Перемишль —
90, 92, 181
“Хитрий”, зв’язковий пвд.
511 — 498
“Хитрий”, кул. — 685
“Хитролис”, к-р СКВ — 176
“Хитролис”, ст. бул. — 550
“Хитролиса”, чота — 462
Хишевичі, с. Львівської обл. —
56
Хлюмец, с. на Словаччині — 611
“Хмара”, районний
пропагандист — 416
“Хмара”, сотен. — 78
“Хмара”, стр. — 547, 748
“Хмара”, чот. — 82
“Хмара”, *див.* Папінко Осип
Хмелева, с. Тернопільської обл. —
76
“Хмель”, стр. — 455
Хмелюв, с. на Словаччині — 609
Хміль, с. пов. Лісько — 123
“Хміль”, *див.* Радейко Микола
Холмщина — 8, 19
Холовичі, с. пов. Перемишль —
90, 92, 181
“Холодний Яр”, Надрайон —
177, 217, 223, 247, 467, 489,
527, 531, 652, 673, 700, 749
“Холоднярці”, вд. — 72
“Холоднярці”, сотня — 73
Хома Йосиф (“Боксер”), бунч.,
пор. — 144, 193, 207, 279,
349
“Хомік”, кул. сотні “Бурлаки” —
692
Хотінь, *див.* Хоцень
Хоцень, с. пов. Лісько — 186,
255-256, 301-302, 327, 466,
474-475, 520, 747, 758, 772,
877

Хребет Оровий — 124
Хрещата, гора — 159, 327, 328,
330, 395, 416, 445, 466, 475,
484, 485
Хрещата, ліс — 185, 664, 665
“Христя”, референт УЧХ — 128
“Хрін”, *див.* Стебельський Степан
“Хріна”, сотня — 176, 439, 441,
445, 451, 456, 472-473, 665,
710, 712, 746
“Хрущ”, інтендант пвд. 511 —
497, 507
Хрущов — 56

Ц

Цапури, присілок б. м. Бірчі —
639, 709
Царинське, с. пов. Лісько — 124,
159, 162, 423, 752
Цекін (“Пилипенко”), майор
виселенчої комісії — 97
Цеперів, с. Львівської обл. — 65
Церніна, с. на Словаччині — 455
“Ценжкі карабін машинови”,
(ЦКМ) — 239
“Циліндер”, стр. — 85, 446
Цісна, *див.* Тісна, с. пов. Лісько
ЦКМ, *див.* “Ценжкі карабін
машинови”
“Цок”, р-новий референт СБ —
129
Цюцьків — 72
“Цяпка”, к-р — 193, 279
“Цяпка”, сотен. пвх. — 345, 462,
465, 467, 486, 739, 749
“Цяпка”, хор. — 548, 573

Ч

ЧА, *див.* Червона Армія
Чабіна, с. на Словаччині — 432
“Чайка”, бул. — 550

- “Чайка”, к-р пвд. — 215, 405,
 435, 549
 “Чайка”, рой. — 454
 “Чайка”, ст. стр. — 744
 “Чайка”, стр. — 86, 196, 295,
 447, 673, 749
 “Чайка”, чот. — 151, 450, 709
 “Чайки”, чога — 708
 “Чалий”, *див.* Радейко Микола
 “Чапля”, рой. — 739
 “Чапля”, стр. — 749
 Чарна, с. пов. Горлиці — 586
 Чачів, с. пов. Новий Санч — 585
 Чашин, с. пов. Лісько — 199, 278,
 305, 324, 331, 375, 420, 467,
 473, 562
 Ченай, присілок — 187, 208, 351
 Червона Армія (ЧА) — 32, 33, 35,
 44, 47-49, 57, 65, 67, 73, 77,
 111, 115, 120, 161, 230, 315,
 539, 544, 551, 555, 581, 624,
 629, 743-745
 “Червона Мігла”, штурмові
 батальйони большевиків —
 125-127
 Червониця, с. на Словаччині —
 454
 “Черемош”, стр. — 518
 Черемха, с. пов. Сянік — 421
 Черешньовський М. — 691
 “Черник”, сотен., бул. хор. — 67,
 97
 “Черник”, стр. — 588
 Чернів, с. Івано-Франківської
 обл. — 71
 Чертежна, *див.* Чертижне
 Чертижне, с. пов. Горлиці — 586
 Чергівне, с. на Словаччині — 455
 Чергіж, с. пов. Ряшів — 398
 Чергіжне, с. на Словаччині —
 607
 Черчіль — 123
 Чехія, *див.* Чехо-Словацька
 Республіка
 Чехо-Словацька Республіка
 (ЧСР) — 55, 350, 368, 598,
 609, 637, 678, 682, 684, 686,
 712
 Чехословащина, *див.* Чехо-
 Словацька Республіка
 Чирна, с. пов. Новий Санч —
 585
 Чистогорб, с. пов. Сянік — 96,
 101-105, 108, 174-175, 410
 Чікаго, м. (США) — 694-695
 ЧК, *див.* “Чрезвычайний Камітет”
 “Чміль”, стр. — 455, 547, 739,
 753
 “Човен”, стр. — 364, 643
 Чолгани, с. Івано-Франківської
 обл. — 67, 69
 Чорна, *див.* Чорне
 Чорне, с. пов. Горлиці — 586
 Чорний, ліс — 66-67, 77-78, 121
 “Чорний”, зв’язковий сан. — 656
 “Чорний”, кул. — 659, 739
 “Чорний”, рой. — 643, 660
 “Чорний”, ст. стр. — 547
 “Чорний”, стр. БСБ — 641
 “Чорний”, стр. — 488, 745, 750
 “Чорний”, чот. — 135
 “Чорні Чорти”, вд. — 81
 Чорній Яків (“Ударник”, “Куля”,
 “Мушка”), к-р ВО-6 — 73,
 150
 “Чорного”, рій — 638, 659
 “Чорного”, сотня — 79, 113
 “Чорного”, чоти — 117
 “Чорногорець”, бул. — 454
 “Чорноморець”, сотен., бунч.
 бул. — 90
 “Чорноморець”, стр. — 745, 750

“Чорноморці”, сотня — 73
“Чорноти”, район — 753
“Чорт” — 739
Чортків, м. Тернопільської обл. —
75
“Чортківський”, курінь — 218
Чортківщина — 75
“Чрезвичайний Камітет” (ЧК) —
720, 732
ЧСР, *див.* Чехо-Словацька
Республіка
“Чубчик”, пор., військ. реф. ОУН-
м — 110
“Чугайстер”, кул. — 259
“Чуйко”, спец. кур’єр — 498
“Чуйний”, стр. — 405
“Чумак I”, стр. — 547
“Чумак II”, ст. віст., рой. — 547
“Чумак” — 739
“Чумак”, рой. сотні “Бурлаки” —
692
“Чумак”, рой. — 321, 642, 671,
674, 697
“Чумак”, стр. — 745, 751

Ш

“Ш.”, боївка — 584
Шандровець, с. Турківський р-н,
Львівська обл. — 69
“Шах”, бунч. — 325
“Шведь”, рой. — 260
“Швейко”, стр. сотні
“Троменка”, *див.* Пастух
Володимир
Шевчук Василь (“Кадило”), о.,
капелян Перемиського кур. —
143, 145, 510, 649, 662, 673,
681, 682
“Шевчук”, стр. — 454
“Шейк”, *див.* Лопатинський Юрій
“Шелест”, *див.* Сидор Василь

Шеметнівці, с. на Словаччині —
608
Шеремета Андрей, селянин з с.
Полонна — 347
Шишканинець Василь (“Бір”),
сотен. 24 і 26 ТВ УПА —
85, 103, 107-108, 112, 128,
132, 137, 161, 186, 205, 214,
219, 222, 254, 550, 573, 610,
751, 756
Шкляри, с. пов. Сянік — 431
Шляхецька Добра, *див.* Добра
Шляхетська, с. пов. Сянік
“Шолак”, стр. — 547
“Шпак II”, кул. — 547
“Шпак III”, стр. — 547
“Шпак”, кул. — 349
“Шпак”, стр. — 643, 644
Шпар Владислав, з с. Чашин —
562
“Шпаченко”, стр. — 685
Шпилька Пантелеймон, о.,
Президент Української
Сяніцької Республіки — 691
“Шпилька”, кул. віст. — 406,
407, 547, 591
Шпонтант Іван (“Залізник”), к-р 27
ТВ УПА — 11, 10, 96, 219,
571, 573, 574, 637
“Шпрота”, стр. — 347
Штайнфельс, с. пов. Добромиль —
764
Штефанковце, с. на Словаччині —
617, 618
“Штиля”, сотня — 82
Штум, в’язниця — 12, 23
“Шувар”, кур. д-р, *див.* Євген
Лужецький
“Шугай [2]”, к-р пвд. 483 — 455
“Шугай” — 739
“Шугай”, сотен. — 77

“Шугай”, ст. стр. — 744
“Шугай”, стр. — 683, 750
“Шугай”, чот. — 173, 432, 454
“Шугайстер”, рой. к-р — 346, 349
“Шугая”, боївка — 244
“Шум”, к-р вд. “Месники-1” —
96, 577
“Шум”, стр. — 666
“Шум”, хор. — 569, 573
“Шума”, сотня — 79
“Шумського”, вд. — 82
Шухевич Роман (“Г. Чупринка”),
ген. — 129
“Щціх”, стр. — 398

Щ

Щавне, с. пов. Сянік — 96, 190,
195, 213, 216, 242, 268, 273,
281-282, 286, 292, 307, 313,
348, 374, 389, 396, 410, 458,
460, 466, 471-472, 485, 879
Щавник, с. пов. Новий Санч —
585
Щерба Микола, селянин с.
Терка — 417
Щербанівка, с. пов. Лісько — 432,
486, 672, 674
Щигельський Володимир
 (“Бурлака”), сотен. — 15,
67-68, 70, 84-85, 106-107,
109, 112, 132, 135, 137, 140,
143-144, 157, 162-163, 166,
174, 185, 187, 216, 219-220,
222, 251-252, 257, 437, 494,
498, 500-501, 505, 520, 526,
528, 530-531, 547-550, 573,
578, 636, 652, 687, 704, 706,
752, 756
“Щипавка”, стр. — 641, 739, 749
“Щупак”, к-р — 207, 348, 349
“Щупак”, рой. — 503

“Щупак”, стр. — 679
“Щупака”, пвд. — 466, 468
“Щур”, боєвик СБ — 189

Ю

Югославія — 60, 61, 104
Юзьковичі, с. Львівської обл. — 83
Юречкова, с. пов. Добромиль —
284, 303, 326, 373, 381, 411,
413, 499, 510, 512
Юрівці, с. пов. Сянік — 242, 268,
286, 314, 332, 420
“Юрко”, особиста охорона і кур’єр
М. Онишкевича — 10
“Юрко”, чот. пвх. — 631, 633-634
Юркова, *див.* Юречкова
Юрченко, провокатор — 97

Я

“Я.”, стр. — 591
“Яблінка”, стр. — 739, 745, 750
Яблінки, с. пов. Лісько — 373,
392
Яблониця Руська, с. пов.
Березів — 191, 266, 274,
352, 356, 398, 412, 637, 648,
677, 678
Яблониця, с. (Польща) — 644
Яблонка Вижна, с.
(Словаччина) — 611
Яблонка Нижня, с.
(Словаччина) — 611, 612,
678
Яблонь, с. на Словаччині — 612
Явір’є, с. пов. Ясло — 587
“Явір”, рой. — 351, 477
“Явір”, стр. — 739, 749
Явірник Руський, с. пов.
Добромиль — 15, 26, 87, 90,
92, 151-152, 179, 191, 210,
215, 221, 229, 274, 312, 370,

398, 402-405, 411-413,
 448-450, 479-480, 490, 520,
 588-589, 591, 638-639, 641,
 643-644, 662, 668, 709, 804,
 879
 Явірник, ліс — 175
 Явірник, с. пов. Сянік — 250,
 383, 417, 423, 590
 Явіря, *див.* Явір'є, с. пов. Ясло
 “Явний”, стр. пвд. 512 — 501,
 509
 Явожно, концтабір — 12, 23
 “Явора”, пвд. — 347
 “Яворенко”, хор. — 550
 “Яворенко”, о., курінний
 капелян, *див.* Радьо Андрій
 Яворець, с. пов. Лісько — 124,
 163, 379
 Яворів, м. Львівської обл. — 65
 Яворнік Рускі, *див.* Явірник
 Руський
 Яворнік, *див.* Явірник
 “Яворський”, хор. — 573
 Яглуш, с. Івано-Франківської
 обл. — 66, 71
 “Ягода”, к-р ТВ “Данилів” — 10,
 97, 219, 573, 577
 “Ягода”, стр. сотні “Громенка”, *див.*
 Найдух В.
 “Ягода”, стр. — 86, 447
 “Ягода”, хор. — 569
 Ялта, м. — 123
 Ямна Горішна, с. пов.
 Доброміль — 92, 106,
 177-178, 187, 280, 286, 326,
 333, 411-412, 483, 499-502,
 723-724
 Ямна Долішна, с. пов.
 Доброміль — 92, 188, 262,
 333, 514, 723-724
 Ямна, с. пов. Доброміль — 356,
 512, 724
 Янів, с. — 77
 Янтановіч Генрик, капрал ВП —
 409
 Японія — 55
 “Яр”, бул. — 571
 “Яр”, к-р пвд. — 549
 “Яр”, к-р — 753
 “Яр”, сотен. — 169, 171-172,
 185, 188, 222, 253, 703
 “Яр”, ст. бул. — 570
 “Яр”, хор. — 551, 577
 Ярошевич Степан, Провідник
 Надрайону “Верховина” — 8
 “Яра”, сотня — 706, 709
 Яргорів, с. Тернопільської обл. —
 76
 “Ярема”, сотен. — 77
 Ярицький, ліс — 119
 Ярич Юрко, з с. Солинка — 332
 “Ярич” — 128
 “Ярич”, сотен. — 137
 “Ярич”, чот. — 149
 “Яромир”, сан. — 643
 Ярослав, пов. м. — 95, 389
 “Ярослав”, рой. — 477
 “Ярослава”, рій — 232
 Ярославщина — 7-8, 18-19, 219
 Яселко, *див.* Ясель
 Ясель, с. пов. Сянік — 96, 175,
 196, 200, 227, 243, 249, 269,
 286, 294-295, 306, 309-310,
 314, 331, 350, 439-440, 466,
 559, 584, 592, 628, 778, 877
 Ясениця Сівчинська, с. пов.
 Доброміль — 324, 647
 Ясенів, присілок — 266, 312, 397,
 402, 412-413, 638-639
 Ясень, с. Івано-Франківської
 обл. — 121
 “Ясень”, назва магазину — 237

- “Ясень”, стр. — 406
“Ясеня”, боївка — 296
Яслиська, с. пов. Сянік — 185,
201, 242-243, 259, 268, 286,
309, 314, 330, 332-333,
357-358, 382, 414-415,
420-421, 472, 584
Ясло, м. (Польща) — 8, 285, 424,
583-584
Ястреб, с. на Словаччині — 619
“Яструб”, рой. — 453
“Яструб”, стр. — 85, 446
“Яструб”-“Дмитренко”, сотен. —
64, 66, 218
Ястрябик, с. пов. Новий Санч —
585
Ясьонка, с. пов. Горлиці — 242,
586
Ясюнка, *див.* Ясьонка
Яценко, уповнаркомзаг — 52
Яцьмеж, с. (Польща) — 228, 242
Яшкова, с. пов. Горлиці — 586

СПИСОК ІЛЮСТРАЦІЙ

Онишкевич Мирослав (“Орест”) к-р ВО УПА VI, “Сян”	140
Василь-Мартин Мізерний (“Рен”), май., курінний, к-р 26 ТВ УПА – “Лемко”	140
Полк. Василь Сидор (“Шелест”, “Вишитий”)	140
Полк. Михайло Гальо (“Коник”), курінний Перемиського куріня	140
Пам’ятка зі Свята Зброї сотні УПА “Ударники-4”, 94а	141
Май. Петро Миколенко (Микола Савченко), (“Байда”), заступник к-ра ТВ – “Лемко”, курінний Перемиського куріня	142
Володимир Щигельський (“Бурлака”) і Ярослав Коцьолок (“Крилач”), сотенні Перемиського куреня 26 ТВ УПА – “Лемко”	142
Роман Гробельський (“Бродич”), сотен. (фото з чеської преси)	142
Степан Стебельський (“Хрін”)	142
о. Андрій Радьо (“Яворенко”), капелян куреня “Рена”	143
о. Василь Шевчук (“Кадило”), капелян Перемиського куреня	143
о. “Яворенко” відправляє літургію	143
Йосиф Хома (“Боксер”)	144
Степан Левкович (“Журба”), ройовий сотні “Громенка”	144
Модест Ріпецький (“Горислав”)	144
Володимир Дашко (“Марко”), чотовий сотні “Бурлаки”	144
Старшини Перемиського куреня УПА й представники підпільної адміністрації	145
Марія Лабунька (“Грина”)	146
Марія Ріпецька (“Оксана”)	146
“Буркун”, бунчужний сотні “Бурлаки”	147
Володимир Гулькевич (“Рубач”), ройовий сотні “Громенка”	147
Дмитро Більо (“Бартель”), чотовий сотні “Громенка”, “Лемко”, кулеметник сотні “Бродича”	147
Могила в с. Воля Володжська, Польща, де поховано 120 вояків УПА	148
Церква в с. Лукове (Лемківщина), де поховані вояки УПА	148
Відділ к-ра “Громенка” після переходу до Німеччини осінню 1947-го року	359
Вояки сотні “Громенка”, інтерновані в м. Пассав (Німеччина) Американською Армією (1947 р.)	359
Полк. Юрій Лопатинський (“Калина”)	360
Регенсбург, Німеччина (1948 р.)	360
“Ворон”, стр. сотні “Громенка”	361

Осип Папінко (“Хмара”), стр. сотні “Громенка”	361
“Кролик”, стр. сотні “Бурлаки”	361
Степан Кіхтан (“Конарик”), стр. сотні “Бродича”	361
Осип Назаренко (Іван Коштовський), (“Назар”), стр. сотні “Громенка”	362
Петро Й. Потічний (“Воробчик”), стр. сотні “Громенка”	362
Володимир Пастух (“Швейко”), стр. сотні “Громенка”	362
Еміль Куник (“Груша”), стр. сотні “Громенка”	362
А. Маличевський (“Сосна”), стр. сотні “Громенка”	363
Андрій Курись (“Жук”), стр. сотні “Громенка”	363
Вояки сотні “Бродича”	363
В. Найдух (“Ягода”), стр. сотні “Громенка”	363
Вояки з сотні “Бродича”	364
Почот “Бурлаки” і “Крилача”	687
Полонені вояки УПА	687
“Вишня”, стр. сотні “Громенка”	688
Почот Перемиського куреня	688
Полонені вояки УПА на Чехословаччині	689
Колишні вояки УПА в таборі переміщених осіб в Авсбург, Німеччина (1948 р.)	689
Богдан Крук – “Мелодія”, Ю. Б. Тарнович, духовний провідник Лемківщини – о. п. Шпилька, Степан Голяш – “Мар”, М. Ріпецький – “Горислав” та М. Черешньовський	690
Колишні вояки УПА в таборі переміщених осіб в Німеччині у 1948 р.	690
“Семенів”, “Байда”, “Вернигора”, “Горислав”, н.н.н. “Громенко”, “Залізник”	691
Вояки УПА в Регенсбурзі, Німеччина (1948 р.)	691
“Жан” – “Борис” – “Зенко” – “Грабик” – Михайло Борис, уроджений в селі Суботин на Ярославщині, провідник другого р-ну упівського “Бастіону”; стр. “Вороний”, з сотні к-ра “Бурлаки”; віст. “Глинка” – Ю. Гуменюк; кул. “Хомік” – сотня к-ра “Бурлаки”; ст. вістун “Степовий”, ройовий сот. “Бурлаки”; “Бурсук”, боївкар з західної Лемківщини; “Заяць” з сотні “Бурлаки”, сотенний фризєр; “Олень” – рой. сотні “Ластівки”; “Чумак” – рой. сотні “Бурлаки”; “Дунай” – стр. сотні “Бурлаки”	692
Сотен. “Громенко” серед колишніх вояків УПА. Німеччина 1948 р.	693
Колишні вояки УПА з Закерзоння у Торонто, Канада	694
Колишні вояки УПА в Чікаго на св’яткуванні 40-річчя УПА	694

Пленум “Літопису УПА” в 1978 р.	695
Колишні вояки УПА в Чикаго (1967 р.)	695
Колишні вояки УПА, учасники світової зустрічі в Нью-Йорку (1987 р.)	696
Ситуаційний план зустрічі кінно-розвідчої чоти курія УПА-Захід – “Лемківщина” з большевиками під с. Головецьком біля м. Сколе (29.08.44 р.)	761
Рейд курія УПА-Захід – “Лемківщина” в большевицькій дійсності від 29.10.44 р. по 28.12.44 р.	762
Ситуаційний план акції курія УПА-Захід – “Лемківщина” на містечко Перегінсько 29.10.44 р.	763
Ситуаційний план бою зведеного вд. к-ра “Бурого” з большевицькими частинами 07.01.45 р.	764
Ситуаційний план бою зведеного вд. к-ра “Веселого” з большевиками біля с. Струбовиська 21.03.45 р.	765
Ситуаційний план акції на станицю МО в с. Гічві з 30.07.45 р. по 01.08.45 р.	766
Ситуаційний план акції на с. Пельню в цілі ліквідації польських бандитів (18.10.45 р.)	767
Звіт і ситуаційний план з акції знищення мостів на р. Сяні і р. Ославі (08.10.45 р.)	768-769
План акції спалення хат в селах Дошно і Волгушова	770
Ситуаційний план акції знищення мосту на р. Сяні між м. Ліськом і с. Гузелі (05.01.46 р.)	771
Ситуаційний план бою вд. “Ударник-96” з сотнею ВП в с. Хочень (19.01.46 р.)	772
Ситуаційний план бою пвд. з вд. “Ударник-5” та БСБ з вд. ВП в с. Завадці Морохівській (24.01.46 р.)	773
Ситуаційний план акції переведеної вд. к-ра “Мирона” на станицю МО в с. Тісна (10.01.46 р.)	774
Ситуаційний план засідки переведеної пвд. 501 з вд. “Ударник-1” на пвд. ВП в сс. Кам’яне і Полонна (22.02.46 р.)	775
Ситуаційний план доконаного прориву вд. “Ударник-7”, окруженого ВП в прис. Тур’є с. Войткова (04.02.46 р.)	776
Ситуаційний план бою зведеного вд. к-ра “Бродича” (“Кармелюка”) з ВП в с. Березка (21.02.46 р.)	777
Ситуаційний план бою зведеного вд. “Ударник-5”, пвд. з вд. “Ударник-1” та вд. к-ра “Мирона” з ВП в с. Ясель (20.03.46 р.)	778
Ситуаційний план акції переведеної вд. “Ударник-1” на з/д дворець в с. Лупкові (25-26.03.46 р.)	779

Ситуаційний план бою зведеного вд. “Ударник-3” та вд. к-ра “Бродича” з ВП в с. Воля Матіяшова (09.03.46 р.)	780
Ситуаційний план обхідного маневру пвд. 508 з вд. “Ударник-3”, внаслідок якого вд. ВП змушений був відступити. В с. Терка, 18.03.46 р.	781
Ситуаційний план бою зведеного вд. “Ударник-5” і вд. к-ра “Мирона” з ВП в сс. Кожушне і Височани (26.03.46 р.)	782
Ситуаційний план засідки переведеної вд. к-ра “Кармелока” - “Бродича” на 5 вояків ВОП на шляху сс. Кальниця – Струбовиська (23.03.46 р.)	783
Ситуаційний план засідки переведеної вд. к-ра “Кармелока” - “Бродича” на стежу ВП на шляху біля с. Смільник (24.03.46 р.)	784
Ситуаційний план бою зведеного вд. “Ударник-5” з ВП в с. Мощанець (06.04.46 р.)	785
Ситуаційний план засідки переведеної пвд. 501 з вд. “Ударник-1” на дорозі Балигород – Вовковія – Тісна (18.05.46 р.)	786
Ситуаційний план переведеної акції вд. “Ударник-4”, “Ударник-2” на з/д дворець, міст і село в с. Вільшаниця (06-07.05.46 р.)	787
Ситуаційний план бою зведеного вд. “Ударник-4” і “Ударник-2” з УБП в лісі біля с. Купна (19.05.46 р.)	788
Ситуаційний план засідки переведеної пвд. 507, 508 на вд. ВП на дорозі Балигород – Тісна (11.05.46 р.)	789
Ситуаційний план засідки на авта ВОП переведеної пвд. 507 з вд. “Ударник-3” на дорозі Гічва – Вовковія, біля с. Березка (18.05.46 р.)	789
Ситуаційний план бою зведеного пвд. 508 з вд. ВП в с. Бережниця Нижня (24.05.46 р.)	790
Ситуаційний план бою зведеного вд. “Ударник-5” з вд. ВП в с. Гічвиця (02.05.46 р.)	791
Ситуаційний план бою зведеного вд. “Ударник-5”, пвд. БСБ з вд. ВП в сс. Полонна, Кам’яне (10.05.46 р.)	792
Ситуаційний план засідки переведеної вд. к-ра “Мирона” на ВП, яке верталось з с. Ветлина (15.05.46 р.)	793
Ситуаційний план бою зведеного двома пвд. к-ра “Тараска” з двома пвд. чеського війська біля с. Ветлина (04.05.46 р.)	794
Ситуаційний план засідки переведеної пвд. з вд. к-ра “Мирона” на авта ВП біля с. Габківці (13.05.46 р.)	794
Ситуаційний план засідки мінерної ланки з вд. к-ра “Мирона”	

в с. Габківці (27.05.46 р.)	794
Ситуаційний план наскоку вд. “Ударник-2” та пвд. “Ударник-6” на ВП в с. Добра Шляхетська (27.06.46 р.)	795
Ситуаційний план наскоку ВП в силі 500 вояків на вд. “Ударник-3” в лісі над с. Бережниця Нижня (04.06.46 р.)	796
Ситуаційний план наскоку вд. “Ударник-4” на пвд. ВП зі старшинської школи біля с. Кописно (14.06.46 р.)	797
Ситуаційний план засідки переведеної розчленованими вд. “Ударник-6” на вояків УБП в Малява та на ВП (07.06.46 р.)	798
Ситуаційний план засідки переведеної пвд. к-ра “Тараска” з вд. к-ра “Мирона” на авто з ВП біля с. Довжиця (08.06.46 р.) ...	799
Ситуаційний план засідки переведеної пвд. к-ра “Орленка” з вд. к-ра “Мирона” на три авта з ВП біля с. Присліп (11.06.46 р.)	799
Ситуаційний план відтинку шляху Тісна – Балигород (біля с. Бистре) на якому були знищені два авта з ВП (14.06.96 р.)	800
Ситуаційний план засідки переведеної двома роями з вд. “Ударник-1” на авто з вояками ВП біля на шляху Балигород – Тісна (02.07.46 р.)	801
Ситуаційний план засідки переведеної двома роями з вд. “Ударник-1” на переїзджаючих вояків ВП з с. Щавне до с. Команьча (19.07.46 р.)	801
Ситуаційний план бою зведеного вд. “Ударник-2” та пвд. “Сірка” (з вд. 96а) з вд. ВП між сс. Поруби і Гута (12.07.46 р.)	802
Ситуаційний план відплатної акції вд. “Ударник-3” на ВОП у с. Вовковиї (17.07.96 р.)	803
Ситуаційний план бою зведеного вд. “Ударник-94а”, “Ударник-95”, “Ударник-96а” та пвд. к-ра “Голого” (з вишкільного вд.) з ВП над с. Явірник Руський (24.07.46 р.)	804
Ситуаційний план акції переведеної вд. “Ударник-5” на с. Побідно (20.07.46 р.)	805
Ситуаційний план засідки переведеної пвд. 514 і 515 з вд. “Ударник-5” на ВП в с. Березовець (24.07.46 р.)	805
Ситуаційний план перестрілки між вд. “Ударник-5” та ВП біля с. Суровиця (30.07.46 р.)	805
Нарис шляху рейду вд. к-ра “Мирона” по Словаччині з політ.-пропагандивним завданням (06-23.04.96 р.)	806
Нарис шляху рейду вд. к-ра “Кармелюка” по Словаччині з політ.-пропагандивним завданням (06-19.04.96 р.)	807

Ситуаційний план засідки більшовицьких червоних словацьких партизанів на рейдуючий вд. к-ра “Кармелока” біля с. Брекув на Словаччині (16.04.46 р.)	808
Нарис шляху рейду вд. “Ударник-96” по Словаччині з політ.-пропагандивним завданням (06-22.04.96 р.)	809
Схема бою в лісі сс. Корманичі – Брилинці (27.06.46 р.)	810
Ситуаційний план бою зведеного вишкільним вд. підстаршинської школи ім. полк. “Коника” та двома пвд. з вд. “Ударник-7” з компанією підстаршинської школи 28 полку піхоти 9-ї дивізії ВП (27.06.46 р.)	811
Нарис шляху та місць постою підстаршинської школи ім. полк. “Коника” від 03.05.46 р. по 01.07.46 р.	812

ЗМІСТ

Тактичний Відтинок – “Лемко”	7
Tactical Sector – “Lemko”	18

I

УПА-ЗАХІД НА ТРЕТЬОМУ ЕТАПІ

УПА-ЗАХІД В ТРЕТЬОМУ ЕТАПІ	31
Загальний звіт по місяць жовтень 1945 р.	84
<i>Модест Рінецький (“Горислав”). Історія курія “Рена”</i>	100
Оперативні звіти поодиноких відділів за час від січня 1945 р. до кінця листопада 1945 р.	137
Відпис оперативних звітів з Надрайону “Бескид” за час так званої оргмобілізаційної дійсності.	174
Відпис оперативних звітів з Надрайону “Холодний Яр” за час так званої оргмобілізаційної дійсності.	177
Звіт з Тактичного Відтинка – “Лемко”	185
Друже Командир!	216
UPA na tretiomu etapi (<i>Summary</i>)	218
Zahalnyi zvit po zhovten 1945 r. from 23 November 1945 (<i>Summary</i>)	219
Istoriia kurenia “Rena” (<i>Summary</i>)	220
Operatyvni zvity poodynokyykh viddiliv 1-11, 1945 (<i>Summary</i>)	221
Zvit orhanizatsiino-mobilizatsiinoho referenta for Nadraion “Beskyd” (<i>Summary</i>)	223
Zvit orhanizatsiino-mobilizatsiinoho referenta Nadraion “Kholodnyi Iar” (<i>Summary</i>)	223
Zvit pro dii viddiliv, 24.01.46 – 30.07.46 (<i>Summary</i>)	223
Druzhe Komandyr (<i>Summary</i>)	224

II ОПЕРАТИВНІ ЗВІТИ

За місяць грудень	227
За місяць січень	248
За місяць лютий	273
За місяць березень	290
За місяць квітень	319
За місяць травень	337
За місяць червень	368
За місяць липень	395
Operatyvni zvity TV "Lemko". December 1945-July 1946. (Summary)	428

III ОПЕРАТИВНІ ЗВІТИ ПОДИНОКИХ ВІДДІЛІВ

Оперативний звіт чот. "Горбового" за час від 12.08.45 р. – 08.11.45 р.	431
Оперативний звіт з акції на м. Бірчу дня 22 жовтня 1945 р.	434
Опис акції на с. Кузьмина і м. Бірча	435
З боєвих дій УПА. Бій відділів УПА – "Хріна" і "Мирона" з більшим з'єднанням ВП в с. Ясель пов. Сянік 20.03.46 р. від год. 06:50 до 07:35	439
Здобуття Команьчі і Лупкова	440
Бій відділів "Хріна" і "Мирона" в Височанах, Кожушнім, Кам'янім, Мокрім пов. Сянік від год. 12:30 до год. 16:30	441
Великий бій відділів УПА з двома дивізіями червоного ВП в сс. Середнє Велике і Лукове пов. Сянік 30.03.46 р.	441
Бій пвд. вд. "Дідика" і БСБ з двома сотнями ВП в с. Мокре 19.03.45 р.	443
Відплатна акція вд. "Бродича" на ВП в Вовковії дня 14.07.46 р.	443
Звідомлення з бою ВП з відділами "Хріна" – "О." дня 08.10.46 р.	445
Опис героїської постави пвх. "Лагідного" в часі його заскочення в криївці дня 20.08.45 р.	446
В АТАКУ!... (репортаж з бою, зведеного відділами УПА біля с. Явірник Руський дня 24.07.46 р.	448

НАСТУП	450
Відпис із записки	451
[...]садні вд.: кур. “Підкарпатський” – “Прут”	453
Відділи УПА не капітулюють	456
Хроніка відділу “95а” (від 05.11.1945 – 30.03.1946)	462
Друже командир!	469
З БОЄВИХ ДІЙ УПА	470
Звіт з бою відділу УПА проти польсько-большевицьких погромщиків у свято Йордану	474
Хроніка відділу 95б (командир “Стах” від 01.06.46 р. – 31.12.46 р.	476
Хроніка відділу 94а	492
Хроніка відділу 94а	494
Хроніка відділу 94а	499
Хроніка відділу 96а	511
Хроніка відділу 96а	514
Хроніка відділу 96а	518
Operatyvni zvity poodynokykh viddliliv. August 1945-March 1947 (Summary)	520

IV

НАКАЗИ, ІНСТРУКЦІЇ, ВКАЗІВКИ

Наказ усім командирам відділів УПА, боївок та інших збройних частин на терені ВО-6	523
До наказу ВО-6 з дня 09.09.45 р.	524
Командирові “Громенкові”!	524
Командирові “Бурлаці”!	526
Командирові “Громенкові”!	528
Командирові “Зенкові”!	529
Командирові “Бурлаці”!	530
Друже командир!	531
Вказівки як належить писати військовий місячний звіт	534
Звіт за час від ... до ... 1946 р.	545
Призначення зірок за поранення вояків УПА з Відтинка – “Лемко”	547
Проект посмертних номінацій вояків УПА з Відтинка – “Лемко”	548
Проект до відзначень вояків УПА з Відтинка – “Лемко”	549

Програма 3-тижневого військового перевишколу кущевих оргмобів	552
Друже “Хрін”!	556
Друже “477”!	557
Супровідні листи “Рена” зі звітами до “Олега”	559
ДО ЗАГАЛЬНОГО ВІДОМА (виконання вироків смерті)	562

V НАКАЗИ

Наказ ч. 1/46	565
Наказ ч. 2/46	565
Наказ ч. 3/46	566
Наказ ч. 4/46	569
Наказ ч. 6/1/47	572
Співвідношення між ступенями і функціями	574
Друже ! (Пригадка про інструкції)	576
Instruktsii, nakazy, lystuvannia. <i>(Summary)</i>	577

VI РЕЙДИ

Інформативний звіт з рейду по Криниччині в часі від 28.11.45 р. до 10.12.45 р.	581
Кілька днів партизанського рейду на “Закерзонні” (Бій в Явірнику Руському)	588
Звіт з пропагандивного рейду по Словаччині переведеного вд. “Мирона” в часі: від дня 06.04.46 р. до 23.04.46 р.	592
Звіт з пропагандивного рейду по Словаччині за час від 06.04.46 р. до 19.04.46 р.	607
Звіт з пропагандивного рейду на Словаччину проведеного вд. “Ударник-96” в часі від 06 квітня – 22 квітня 1946 р.	613
Зустріч відділу УПА з Чехословацькою армією.	627
Українські повстанці серед польського населення	630
Михайло Озимко (“Залізник”). Рейд сотні “Троменка” від Перемишля до Пассав – Німеччина.	636
Reidy UPA <i>(Summary)</i>	712

VII ПІДСТАРШИНСЬКА ШКОЛА

Програма навчання в підстаршинській школі	715
Звіт з підстаршинського вишколу проведеного від 08.06.46 р. до 01.07.46 р.	721
Програма підстаршинського вишколу	728
Наказ ч. 1	735
Наказ ч. 2	737
Наказ ч. 3	738
Оперативний звіт	740
Список учасників за загальним вислідом іспитів, одержаними льокатами та пропонованими ступенями	742
Іспит підстаршинської школи УПА ім. полк. “Коника”	746
Наказ ч. 6	751
Друже Командир!	752
Друже Командир!	755
Pidstarshynska shkola im. Polk. “Konyka” (Summary)	757
СХЕМИ БОЙОВИХ ДІЙ, ЗАСІДОК ТА РЕЙДІВ	759
СПИСОК СКОРОЧЕНЬ	813
ПОКАЖЧИК	817
СПИСОК ІЛЮСТРАЦІЙ	875

ЛІТОПИС УКРАЇНСЬКОЇ ПОВСТАНСЬКОЇ АРМІЇ

Літопис УПА – це серійне книжкове видання Його завдання – опублікувати, з дотриманням джерельної точності, документи й матеріали до історії УПА, а також стимулювати й видавати праці про діяльність УПА та історію України того періоду взагалі. Кожний том або група томів Літопису присвячені окремим темам і мають назву. Частина томів охоплює історію УПА за певний період на більших територіях, як, наприклад, на Волині, в Галичині, на українських землях під Польщею тощо. Кожна з цих територій може мати два-три, а то й більше томів. Додаткова серія книжок буде присвячена загальним темам, або збірникам спогадів, праць, або може бути книжкою одного автора на якусь тему. Збірники появляються не періодично, а в залежності від підготовки й опрацювання наступного тому. Нумерація книжок Літопису може йти інакше, ніж за оголошеним територіальним планом чи хронологією подій. Документи передруковуються з дотриманням джерельної точності, зі збереженням загальної форми оригіналу. Конечні виправлення чи відтворення пошкоджених місць відзначаються квадратними дужками або – де потрібно – пояснені в примітках. Так само відзначаються додані редакцією слова, пояснення чи заголовки в тексті. Інші підпільні матеріали – мемуари, меморандуми, публіцистика тощо – передруковуються без пропусків, проте мовні й правописні виправлення детально не відзначаються, хіба в особливих випадках. Як правило, передруки беруться з оригіналів, але при відсутності оригіналу до уваги береться найвірогідніша копія чи передрук. В усіх випадках точно подається джерело, а у випадку передрукованих архівних матеріалів – теж місце збереження даного матеріалу. Кожний том має довідник осіб та місцевостей і словник неясних слів, скорочень та маловживаних чи незрозумілих слів.

LITOPYS UPA – CHRONICLE OF THE UKRAINIAN INSURGENT ARMY

Litopys UPA is a series of books, produced with the aim of publishing source documents and materials relating to the history of the UPA, as well as stimulating and publishing works about the activities of the UPA and, in a more general way, the history of Ukraine of that period. Each volume or group of volumes of Litopys UPA is devoted to a specific theme and has a separate title. Some of the volumes deal with the history of the UPA in a given period of time or in a given region – for example, in Volyn', in Halychyna, in the regions of Ukraine held by Poland and so on. Two, three, or even more volumes may be devoted to general themes, to collections of memories, or to single books by individual authors dealing with particular questions. The appearance of Litopys UPA is not periodic, and depends on the pace at which successive volumes are compiled and prepared for print. The volumes may appear in an order other than indicated above, based on a territorial and chronological principle. In reprinting documents, we adhere strictly to their sources and preserve the general form, language and orthography of the originals. Places in the text where corrections have had to be made, or where the original documents have been damaged or had to be reconstituted, are designated with square brackets, or, if necessary, provided with explanatory footnotes. Words, explanations, or titles inside the texts that have been added by the editors are indicated in a similar manner. Other underground materials – memories, memoranda, works of publicists and the like – are also reprinted without omissions, but only in exceptional cases are linguistic and orthographic corrections indicated. Reprints are based on original texts. In cases where the original text is not available, the reprint is based on the most reliable copy of reprint. The sources of all materials used are clearly indicated and in the case of reprinted archival material, their present locations are a/so given. Each volume is provided with an index of names of persons and places and a glossary listing names that may not be clear, abbreviations and rarely-used or incomprehensible words.

ЛІТОПИС УКРАЇНСЬКОЇ ПОВСТАНСЬКОЇ АРМІЇ

Серійне книжкове видання документів, матеріалів і наукових праць до історії Української Повстанської Армії

Досі появилися такі томи Літопису УПА:

Том 1. Волинь і Полісся: німецька окупація; книга перша: Початки УПА; документи і матеріали. Книга містить політичні й організаційні документи та матеріали до історії УПА на Волині і Поліссі. Третє, виправлене видання, 1989 р., 256 стор., тверда обкладинка, ілюстрації, мапи, схеми.

Том 2. Волинь і Полісся: німецька окупація; книга друга. Книга містить підпільні документи і матеріали про бойові дії УПА на Волині й Поліссі. Друге, виправлене видання, 1985 р., 256 стор., тверда обкладинка, ілюстрації, мапи.

Том 3–4. Чорний ліс: видання команди Станиславівського тактичного відтинка УПА, 1947 – 1950 роки. Книга перша і друга. Книги містять меморіали, біографічні нариси й документи про дії відділів УПА Станиславівського ТВ УПА. Частина матеріалів – оповідання, новели й вірші.

Том 3, книга перша: 1947 – 1948. Друге, виправлене видання, 1987 р., 272 стор., тверда обкладинка, ілюстрації, мапи, схеми.

Том 4, книга друга: 1948 – 1950 (продовження). Друге, виправлене видання, 1989 р., 288 стор., тверда обкладинка, ілюстрації, мапи, схеми.

Том 5. Волинь і Полісся: німецька окупація; книга третя: спомини учасників. Книга містить спогади, рецензії і додаткові підпільні матеріали про дії УПА. Між мемуарами – звіт про договір про ненапад між ГК УПА й угорською армією. 1983 р., 312 стор., мапи, ілюстрації.

Том 6. УПА в світлі німецьких документів, 1942 – 1945; книга перша: 1942 – липень 1944. Книга містить аналізи, меморандуми, звідомлення, звіти, а також переклади українських документів для центральних політичних, військових і поліційних установ. 1983 р., 256 стор., тверда обкладинка, ілюстрації, мапи.

Том 7. УПА в світлі німецьких документів; 1942 – 1945; книга друга: Серпень 1944 – 1945 (продовження шостого тому). 1983 р., 272 стор., тверда обкладинка, ілюстрації, мапи.

Том 8. Українська Головна Визвольна Рада; документи, офіційні публікації, матеріали; книга перша: 1944 – 1945. Книга містить основні документи Першого Великого Збору УГВР, передрук органу Президії УГВР *Вісник* (ч. 4 (7), серпень 1945) і статті та матеріали з 1944 – 45 рр., які стосуються цілоти визвольного руху. 1980 р., 320 стор., тверда обкладинка, ілюстрації, мапи, схеми.

Том 9. Українська Головна Визвольна Рада; книга друга: 1946 – 1948. Книга містить органи УГВР *Самостійність* і *Бюро інформації УГВР* та інші матеріали. 1982 р., 520 стор., тверда обкладинка, ілюстрації, мапи, схеми.

Том 10. Українська Головна Визвольна Рада; книга третя: 1949 – 1952. Збірник містить документи, офіційні звідомлення, публікації й матеріали УГВР в Україні, між ними *Бюро інформації УГВР*, вип. 4 – 6 і 9. 1984 р., 424 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 11. Тернопільщина: список вправших героїв української революції в боротьбі з московсько-більшовицьким окупантом за час від 13 березня 1944 до 31 грудня 1948 року. Це підпільне видання містить біографії 725 осіб, які загинули на території Тернопільської округи. Крім того, подає нові дані про смерть близько 100 невідомих повстанців, які загинули на території округи. 1985 р., XXXII – 248 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 12. Третя подільська воєнна округа УПА (“Лисоня”): містить видані командою воєнної округи короткі описи боїв відділів УПА – “Лисоня” від листопада 1943 до серпня 1945 року, збірник підпільних пісень *Повстанський стяг* – виданий з приводу п’ятиріччя УПА, в 1947 році, – та інші документи й матеріали групи УПА “Лисоня”. 1989 р., 352 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 13. Перемищина – Перемиський курінь; книга перша: Денник відділу “Бурлаки” (Володимира Щигельського) – містить денник цього відділу (“Ударники” 4, 94 а) за час від жовтня 1946 до 24 жовтня 1947 року, ведений бунчужним “Буркуном”, з епілогом Богдана Гука (“Скали”). Книга має також різні документи сотні – списки вояків, господарські документи тощо. 1986 р., 370 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 14. Перемищина – Перемиський курінь; книга друга: Денники й документи – містить денники сотенного “Крилача” (Ярослава Коцьолка) з 1944 і 1947 років, продовжувані по його смерті сотенним “Бурлакою” (Володимиром Щигельським), денник сотні “Крилача” (ведений бунчужним “Орестом”) і документи обох сотень. 1987 р., 262 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 15. Константин Гіммельрайх: Спогади командира відділу особливого призначення “УПА-Схід”; спогади. Автор – киянин – оповідає про свої переживання від вибуху війни 1941 року до “звільнення” з УПА і рейду на Захід в 1945 році: мобілізація до ЧА, німецький полон, окупований Київ, участь у підпіллі ОУНм, к-р вд. УПА (ОУНм) в Карпатах, старшинська школа УПА, мандри по Поділлі й к-р вд. особливого призначення “УПА-Схід”. 1987 р., 266 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 16. Підпільні журнали закерзонської України, 1945 – 1947. Збірник містить передруки таких підпільних журналів: *Тижневі вісті, Лісовик, Інформативні вісті, Інформатор* і *Перемога*. Всі числа цих журналів супроводяться англomовним резюме. Збірник має статтю про історію підпільної видавничої діяльності на Закарзонні та Акт оскарження О. Лебедович. 1987 р., 608 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 17. Англomовні видання українського підпілля, 1946 – 1947. Збірник містить передруки підпільних видань: *Нові Лідіце, Виселення єпископа Коциловського, Вибори в СРСР, Нова голодова катастрофа в Україні, Фашистівське страшило, До братніх чеського і словацького народів*. 1988 р., 192 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 18. Карпатська група УПА “Говерля”; книга перша: Документи, звіти та офіційні публікації. Містить передрук підпільного видання командування групи *Шлях перемоги*, звіти команд тактичних відтинків УПА й звіти командирів відділів та підвідділів УПА, 24 ТВ УПА “Маківка”. 1990 рік, 328 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 19. Карпатська група УПА “Говерля”; книга друга: Спомини, статті та видання історично-мемуарного характеру. Включає збірку нарисів і споминів, друкованих у підпіллі. Майже всі спомини написані старшинами і вояками УПА ще на Україні або негайно після переходу на еміграцію. 1992, 357 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 20. Показчик до “Літопису УПА”; книга перша: 1–19 томи. Книга містить показчики псевдонімів, прізвищ, географічних назв, інституцій, поазбучні списки авторів та надрукованих матеріалів й інші дані про перших 19 томів “Літопису УПА”. 1994, 528 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 21. УПА в світлі німецьких документів, 1941 – 1943; Книга третя: Червень 1941 – травень 1943. Книга містить звіти, меморандуми, а також переклади українських документів для центральних політичних і поліційних установ. 1991, 271 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 22. УПА в світлі польських документів; книга перша: Військовий Суд Оперативної Групи “Вісла”. Містить вироки, звіти та кореспонденцію Військового суду Оперативної групи “Вісла” за період від травня до вересня 1947 р. 1992, 627 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 23. Медична опіка в УПА: документи, матеріали і спогади. Більша частина книги – це спомини санітарів, медиків, лікарів й інших працівників санітарної служби й Українського Червоного Хреста (УЧХ). В книзі теж поміщені підпільні документи й біографії працівників УЧХ. 1992, 480 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 24. Ідея і чин: орган Проводу ОУН, 1942 – 1946. У цій книзі передруковано головний політично-інформативний журнал Проводу ОУН на Українських Землях, що появився в роках 1942 – 1946. Журнал містив важливі інформації про боротьбу УПА, німецьку та російську окупаційну політику, розвиток української політичної думки. 1995, 592 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 25. Пісні УПА. Збірка пісень, тематично пов’язаних з боротьбою УПА. Збірник включає не тільки властиві пісні вояків УПА, але й уложені пізніше в тюрмах і концтаборах, чи уложені народом. Збірник містить тексти пісень, їх варіанти, мелодію і варіанти, а також дані про саму пісню, її авторів й оспівуваних у піснях героїв чи події. Збірник має понад 600 пісень чи їх варіантів. 1997, ХХІУ+556 стор., тверда обкладинка, ноти.

Том 26. Українська Головна Визвольна Рада. Документи, офіційні публікації, матеріали. Книга четверта: Документи і спогади. Збірник містить протокол ВЗ УГВР, доповідь на цьому зборі й інші документи: вибір з листування президента УГВР Кирила Осьмака, переговори з

польським підпіллям, Угорщиною й Румунією, слідчу справу Миколи та Петра Дужих й інші документи. У книзі також спогади членів УГВР й інших осіб про утворення та діяльність УГВР. 2001, 658 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 27. Роман Петренко: За Україну, за її волю; спогади. Автор – волиняк – оповідає про свою діяльність від вибуху війни у 1939 до відходу на Захід у 1945. Спочатку автор був діячем ОУН Сарненської округи (від січня 1942 в підпіллі), згодом – шефом господарського відділу ШВО УПА “Заграва”, від літа 1943 – ГВШ (потім КВШ УПА-Північ, командир Д. Клячківський) і від літа 1944 – старшиною для особливих доручень при ГСЗС УГВР під керівництвом М. Лебеда. 1997, 279 стор., тверда обкладинка, ілюстрації, мапи.

Том 28. Марія Савчин: Тисяча доріг; спомини. Автор оповідає про свої переживання від вибуху війни (від 1944 до 1953 – в підпіллі) до свого приходу на еміграцію у 1954. Від 1945 була дружиною В. Галаси, заступника пров. ОУН Закерзонського краю, від 1947 співробітника ГОСП в Карпатах, і від 1948 – пров. ОУН ПЗУЗ. Авторка перебувала разом з ним на Закерзонні, в Карпатах, на Волині й накінець – у тюрмі КГБ у Києві. 1995, 600 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 29. Іван Гарасимів (“Палій”): З юнацьких мрій – у ряди УПА, це розповідь учасника підстаршинської школи УПА в Карпатах та ройового в сотні У-І (94), про його бойовий шлях в УПА від осені 1943 до осені 1947 в Карпатах та на Лемківщині. Спогади дають цікаву картину із щоденного життя повстанців та їхніх командирів, як теж про важке становище українського населення на цих теренах. 1999, 336 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 30. Степан Хрін (Степан Стебельський): Крізь сміх заліза; спогади. Книга містить два спогади Степана Стебельського (“Хріна”), к-ра ТВ УПА 24 “Маківка” – “Крізь сміх заліза”, “Зимом в бункері” та спогади Олекси Конопадського (“Острове́рха”) – “Спомини чотогого УПА Острове́рха”. Автори оповідають про свої дії в УПА від 1944 до 1949 року на Лемківщині та Дрогобиччині. 2000, 552 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 31. УПА на Львівщині і Ярославщині. Спогади і документи вояків УПА ТВ “Розточчя”, 1943 – 1947. Книга містить спогади “Сої”, “Спартака”, “Зенона Семеніва” та інших членів відділу УПА к-ра “Бриля”.

Також подаються оперативні звіти к-ра “Бриля” та к-ра “Гамалії” (“Переяслави I” та “Переяслави II”) з Тактичного Відтинку УПА “Розточчя”. 2000, 324 стор., тверда обкладинка, схеми, ілюстрації.

Том 32. Медична опіка в УПА: документи, матеріали і спогади. Книга друга. Велика частина книги – це спомини санітарів, медсестер, медиків, лікарів і інших працівників санітарної служби й Українського Червоного Хреста (УЧХ). 2001, 581 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 33. Тактичний Відтинок УПА 26-ий “Лемко”: Лемківщина і Перемищина (Документи і матеріали). Книга містить документи і матеріали, що відносяться до історії та діяльності відділів УПА ТВ-“Лемко” в рр. 1944-1947, оперативні звіти, накази інструкції та вказівки, рейди УПА, та документи Підстаршинської школи ім. полк. “Коника”. 2001, 900 стор., тверда обкладинка, мапи, організаційні схеми, ілюстрації.

Готуються до друку такі томи “Літопису УПА”:

Том 34. Лемківщина і Перемищина – “Холодний Яр”, “Бескид”, “Верховина”: Політичні звіти. Книга містить організаційний розподіл підпільної мережі Лемківщини і Перемищини, кадрову обсаду підпільної сітки та політичні й інформативні звіти з терену за роки 1944-1947. Львів, 2001, тверда обкладинка, організаційні схеми, ілюстрації.

Показчик до “Літопису УПА”; книга 2: 21–34 томи та 1–2 томи нової серії. Книга містить показчики псевдонімів, прізвищ, географічних назв, інституцій, поазбучні списки авторів та надрукованих матеріалів й інші дані про томи “Літопису УПА” старої та нової серії, як також книги “Повстанські могили” під ред. Євгена Місило.

Архітектура резистансу: криївки і бункри УПА в світлі радянських документів. Книга містить схеми та описи різних криївок УПА та заплля, зібраних в Архіві Внутрішніх військ Українського Округу за рр. 1944-1954, який знаходиться в Колекції ім. Петра Й. Потічного при Університеті Торонто.

Холмський тактичний відтинок УПА (“Данилів”): містить огляди й документи про дії УПА на Холмщині й Підляшші в 1945 – 1948 роках. Між документами – звіти Холмського ТВ УПА, хроніки (денники) сотень УПА, звіти зі зустрічей представників УПА з представниками польського резистансу з ВіН-у (“Вольносьць і Неподеглосьць”), звіт із зустрічі з англійським кореспондентом, радянські документи про депортацію українців до СРСР та інше.

Ярославщина, Любачівщина, Томашівщина. Книга містить документи і матеріали 27 ТВ УПА “Бастіон” та II Округи ОУН “Батурин” за роки 1944–1947. Між документами також хроніки відділів “Месники” 2 і 3, накази, реєстри та списки відділів. Книга також включає спогад сотенного “Тучі” й політвиховника “Шеремети” та спогад “Вуса” і “Козака” з почоту к-ра “Залізняка”.

У новій серії, т. зв. Київській, у співпраці з Інститутом української археографії та джерелознавства Національної Академії Наук України та Головним Архівним Управлінням при Кабінеті Міністрів України появились такі томи “Літопису УПА”:

1. Видання Головного Командування УПА. Книга містить такі видання: *До зброї*, № 1 – 6, 1943, *Повстанець*, № 1 – 6, 1944 – 1945, *Український перець*, № 1 – 3, 1943 – 1945 та *Бойовий правильник піхоти*. Київ – Торонто, 1995, 482 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

2. Волинь і Полісся: УПА та запілля 1943 – 1944. Документи і матеріали. Книга містить документи Головної Команди УПА-Північ та документи Військових Округ “Заграва”, “Богун”, “Турів” та “Тютюнник”. Київ – Торонто, 1999, 724 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Готується до друку наступний том:

3. Документи ЦК КП(б)У про організацію боротьби з українським національно-визвольним рухом у 40-50-х роках. Збірник містить найповніше зібрання документів ЦК КП(б)У – постанови з’їздів, пленумів політбюро, оргбюро, секретаріату, які супроводжуються інформативними записками, повідомленнями та довідками. У книзі також представлені листи, стенограми засідань та виступів членів ЦК КП(б)У.

4. Волинь, Полісся, Поділля: УПА та Запілля 1944 – 1946. Документи і матеріали. Збірник містить документи керівництва УПА-Північ і УПА – Південь, Краєвого проводу ОУН ПЗУЗ і НВРО та груп (Воєнних Округ) “Заграва”, “Богун”, “Тютюнник” і з’єднань груп “33” (ПЗК “Москва”), “44” (ПСК “Одеса”).

5. Воєнна Округа УПА “Буг” 1944 – 1948. Документи і матеріали. Збірник містить документи керівництва і окремих підрозділів ВО та пресові видання УПА, теренові керівні і звітно-інформативні документи ОУН.

✂ ✂ ✂

Серія “Літопис УПА” – Бібліотека

1. Юрій Ступницький. Спогади про минуле. Автор – волиняк – оповідає про свою родину та переживання від юнацьких років (кінець 30-х) до виходу з ув'язнення в середині 50-х років. Автор є сином начальника штабу УПА полк. Леоніда Ступницького, разом з яким у 1943 р. пішов до УПА, де навчався у старшинській школі “Дружинники”. Після арешту в 1944 р. поневірявся по тюрмах і таборах Радянського Союзу. Київ, 2000, 128 стор., м'яка обкладинка, мапи, ілюстрації.

2. Володимир В'ягрович. Рейди УПА теренами Чехословаччини. Монографію присвячено одному з маловідомих аспектів історії українського національно-визвольного руху 1940-1950 років, рейдам УПА чехословацькими теренами. Обрана тема дозволяє авторові показати розмах національно-визвольної боротьби в Україні, її вплив на події у післявоєнній Європі, без чого неможливе правильне і об'єктивне тлумачення суспільних процесів того часу. Львів, 2001, 208 стор., м'яка обкладинка, мапи, ілюстрації.

3. Ярослав Грицай – “Чорнота”, Параскевія Грицай. А рани не гоїлися: Спомини “Чорноти”. У книзі описані спогади чотового командира УПА “Чорноти” про події, що відбувалися в 1943-1945 роках на Закерзонні, та про його страдницьке життя в більшовицьких тюрмах і концтаборах Сибіру. Мемуари підготовлені до друку дружиною автора Параскою Грицай (з дому Ротко), яка протягом довгих років відтворювала розповіді свого чоловіка, уточнювала, доповнювала та систематизувала їх. Львів, 2001, 332 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

*Замовлення з-поза України та оплати за окремі томи
просимо ласкаво слати на адресу:*

**ЛІТОПИС У.Р.А.
P. O. BOX 97, Station “C”
Toronto, Ontario, M6J 3M7, Canada**

“ЛІТОПИС УПА” В МЕРЕЖІ INTERNET

Заходами Адміністрації видавництва “Літопис УПА” детальну інформацію англійською мовою про видання та споріднені матеріали можна знайти в мережі Internet за адресою:

<http://www.infoukes.com/commercial/litopys-upa/index.html>

Ця інформація складається з чотирьох груп.

1. Вступ до серії (Introduction to the Series), який дає загальні інформації про “Літопис УПА” та цілі видавництва.

2. Інформації про замовлення (Ordering information), які дають короткі інформації про кожний том серії та як їх замовляти.

3. Книги “Літопис УПА” (Litopys UPA volumes), де про кожний том подається не тільки повна бібліографічна інформація (тительна сторінка, дата і місце публікації, число ISBN, ціна та редактор книги), але також повний текст вступної статті та резюме матеріалів тому. Текст ілюстрований знімками, які знаходяться в книзі.

4. Споріднені матеріали (Related Materials). У цій групі подані публікації інших видавництв, що відносяться до теми УПА та збройного підпілля в Україні. З часом тут реєструватимуться важливі інформації про український визвольний рух також і українською мовою.

Про подальші інформації можна звертатися на адресу Адміністрації:

Микола Кулик – **upa@attcanada.ca**

або Редакції:

- Модест Ріпецький – **Modest1921@aol.com**
- Іван Лико – **Vyslok@aol.com**
- Петро Й. Потічний – **potichp@attcanada.ca**

Адміністрація в Україні:

- **litopys@wertep.com**

Будемо вдячні за відгуки читачів на наше видання.

Пишіть на подані адреси або також на:

- **upa@infoukes.com**

ОБ'ЄДНАННЯ КОЛИШНІХ ВОЯКІВ УПА В США Й КАНАДІ

та

ТОВАРИСТВА КОЛИШНІХ ВОЯКІВ УПА
ІМ. ГЕН. ХОР. ТАРАСА ЧУПРИНКИ В США Й КАНАДІ
ВИДАВНИЧИЙ КОМІТЕТ "ЛІТОПИСУ УПА"

*С. Баб'як, М. Бошно, С. Голяш, В. Дашко, О. Дольницький, О. Жигар,
М. Зінько, Ірина Камінська, М. Ковальчин, М. Кошик, Б. Крук, М. Кулик,
Р. Кулик, І. Лико, М. Мігус, П. Мицак, Емілія Нагірна-Зінько,
В. Новак, С. Новицький, Б. Пасічник, Р. Петренко, Марія Пискір,
П. Потічний, М. Ріпецький, І. Росіл-Юрко, В. Сорочак,
М. Федак, Марта Філь, Л. Футала,
С. Штак, Є. Штендера.*

Адміністрація:

М. Кулик, В. Дашко, Р. Кулик, М. Мігус, І. Росіл-Юрко

Адреса:

LITOPYS U.P.A.
P.O. Box 97, Station "C"
Toronto, Ontario, M6J 3M7, Canada
E-mail: upa@netcom.ca

Адміністрація в Україні:

Леся Дук, Ігор Гомзяк

Адреса:

ТзОВ "Літопис УПА"
пл. Міцкевича, 6/7, 79000, Львів, Україна
тел./факс (0322) 72-40-64
E-mail: litopys@wertep.com

Наукове видання

ЛІТОПИС УКРАЇНСЬКОЇ ПОВСТАНСЬКОЇ АРМІЇ

Том 33

Тактичний Відтинок УПА
26-ий "Лемко"

ЛЕМКІВЩИНА І ПЕРЕМИЩИНА

(Документи і матеріали)

Вступна стаття та резюме англійською мовою

Комп'ютерне верстання та художнє оформлення
Володимир Сабат

Видавець: ТзОВ "Літопис УПА"

пл. Міцкевича, 6/7, 79000, Львів, Україна

тел./факс (0322) 72-40-64

E-mail: litopys@wertep.com

Підписано до друку _____. Формат 62 x 95¹/₁₆

Папір архівний «Artist». Друк офсетний.

Умовн. друк. арк. _____. Обл.-видавн. арк. 19,5.

Наклад 2000. Зам. №

ЛІТОПИС
УКРАЇНСЬКОЇ
ПОВСТАНСЬКОЇ
АРМІЇ

33